KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
B. 792.

ספר

שאלות ותשובות

ממוהרר יעקב לבית הלוי

נ"ו:

נדפס בויניציאה הבירה

במצות הקומיסאריאה של השר

ייואני וינדראמין

שנת שצב לפק·

והוגה בעיון כמרן כיד ה' הטובה עלינו · על יד הצעיר
אברהם בכ"ר שלמה חיים חבר טוב
ז"צל:

אמר הנעיר והקטן בבית יעקב בכ"מ יעזר אל לבית הלוי זלה"ה. כי את בונן להמורות מהמורות מכשורות הזמן בלתי נתמן מכלי מעשים לעבוד לבני האדם נבורותיו טובותיו ויין משתיו כי הם יום יום לו יומי יעמוד בסלוה וה שכה למלחך כפם רעבה בכפה ודהבה כמעט ר נע יתנך והיהפוך פחם לקדוח למכוח לברות מן הקנה אל הקנה יסוב ונחס על הטובה אשר גמלהו ומעיל נדך יעטהו יכסיפהו מעליו ושב שיו והכהו כי הסתיר פניו ממנו עמו תיכנו עמו בקמל שלמים והיה כל העובר עליו יפשם לקמר הזם פעל הזמן את מעם ידי הומן הוא ודלי הלה כמלן להרום את הם בכה ולנקום את אשר קנה כי הלה זה הלוש אשר היה בעזרו ונשמרו ברוע עדרו ושתה נקה את הממחת ותחת בכודו יקד יקוד זר מעשהו מלוכי מנהו גם להכהו גם שהתהו חלו ה' הוא:

בי איך תעלה אל נבבי להביא עצות במרנות מקנות האדן לאחוז בכנף מעילו להסתופף בצלו לשמוח בפעלו ולאור כאור הלו עד כי יבא סילה ולו יקהת שפעת שקות כוזבים נעים וכזים ותעידה לו עדים דברי שלמה בחכמתו על ומנו ועתו לעומת מחברתו וכה אמר את הפעור ואת רקוד את יחבור לחמוד ואת טרף קדקד את לבבות ואת לשחוק את להכות ואת בשמים לשחק את לההב ואת לבנה את השלך ושחוב ואת לקבצו ולהבהג את שלחו ואת שלום את ירחון הליכיו בחמה ואת בכסיל ולכלות יהלום והעטנוקיו וטובותיו דומי לל גללי ערב מסילי התועפה כערבי המרגעה והעמדתם קמעה קמעט בפם כל חי אל בא לתי הקמיכו ברע כי הוא מחשב להרע כורן בא מעליו כל קרוב אליו כי לא חפץ חסד הוא:

בי יומם ולילה נם קיץ נם חורף לשיחה ויחפש רומי כחי ושיחי ורחשית לומי בשכל הבינלאנו עד היכן שידי יד כחה מנעת לחקור ולדעת דרך מוצאיו ומובאיו מחשבותיו וע שהוכותיו וחלופי עקוביו והיה לחוקה ממני גם לא חדלתי לעשות לי רב יערב את לבו ולקנות חבר מיערים דובר והיה טובר להוציא לאור קעלומה ולא לחתו יודע עד מה כי נדק מאמר החכם בחכמתו כי הומן עכין לא תוסג לממקתו וערבל חתולתו ולחשבה לדעת זאת עמל הוא:

בי פעמי אני הרע לירע להזדיע ולהודע כי ברגע קמן ובשעה חדא הכבי פעמי ומביעתו יבעתני שלג הייתי כביתי וחלקת חמדתי ויתשני מעל לדמתי לותי וכל לחמי ביתי זמרי וסתרי שכחתי ומשענתי משמתי את כתנתי ובתים מלחים הנעיות והמלחים הביאתו כבוד לבתים ובתי כלחים אל עיר מלט"ה קש"ת לולי ה' שהיה לנו לא לנו ה' לא לנו כי אם לשמו הגדול אשר עזרנו ומעבדות לחירות הוציאנו בכל ידו החביאנו ומידו הנילנו מעקה מה לי ולך הכובר כובד והסובד סובד כי אתה בשעור מובד עמים רובד ובשעות מעובד הלא חלקי בקרבי המחצול כל שובי היושבי בשמים יחיינו מיומים אל שהים ה' הוא:

בי שמים ומנן ה' בלאות בעשותו עמנו לטובה הות ובפלחות עד אין מספר לא ימלן כי יספר על כל הטובה אשר גמלנו ועד כה הביאנו קשבתי מכל המסדים רבים וככבדים אשר עשית את עבדך וכל מעייני ורעיוני לבי ועיני במה לקדם מרוכי החקדמנו בשולות וקולי קולות על מסבבי בלילות בשיר המעלות הלא שעיתי ישיבוני וכליותי יסרוני מה יעשה מענה רך המברכתך יבורך אשר מיימיניהו לשבתי דמרך מה יתן לו ומה יוסיף הלא השבע אתו והמלל מכון שבתו עלינו אין להוסיף ובשומעי עמדתי מרעיד כי העד העיד בשמע' דמשהבר על בני קנותיו חובר כי החמנם ושב חלהים על האדן והיה כאחד החדש להשתחוה בהלוניו ולהקטיר במהלניו הן השמים ושמי השמים כיתך וכול לו ושרפים עומדים ממעל לו לא יכלכלו במעשם ולא יכלו בלשונם לחת מני חלף מקושבחוניו לף כי יתוש קטן אשר כמוני אשר קול עלה כדף יהדפו לא' ליפה מה תעשה לנשיא אשר פרה והחזיל לא תביל'כר ולחם מזון וניל'הלא חובה עליכו להקריב לפניו פרי שפתיכו בפי כחנו ומסת ידיכו ובזהן לבו ה' הוא:

בי יענתי החמוץ יחסף את כל הכסף כוכף חמיתי שמור במשמרתי בעטי אשר לחי וזהב ושמלות בתשובות שלוות ולהביאים אל הקדשה לשכת שם חלהי ולוכות הדבים אשר כנילי כי אין מדרש בלא חדוש כי שומת סיתה בלבי להתהמים להדפיסם ולשומרם בבית מגרשי דאכתי לא קטתי כי עד זקנה ועד שיבה יתחדשו שלוות ותשובות לחרות החמנם עתה לחיותכה בעתה לסיבה הנזכרת והנה ימים בחים את אשר יוריש ה' חלהי בחחלקו עלי בספר יכתבון מלי בחלק שבי ישיבו אף יתרוצעו וכחרוכה יסעו וזה יבא רחשונה לו למנם כי קולהים תכם והמכתב מכתב חלהים הוא:

בי לזכרה מקדם זה לי עשרים שנה בימי חרפי מקדמוני הסגירוני לוחבי ושכני להדפים מעט התשובות אשר היו לפני ועם היות הדבר כגד טבע הענין רבו עלי חבידי כרוב מנין ולא יכולתי להשיב פניהם ריקם ויכין דקם קם ועתה חשבתי למשפט לחזור ולכלול לוחק בספר זה לשתי סבות. הח כי לסיותם בקובץ קטן אורך הזמן יחכלנו כקש דאידי דזוטר מידכם והשנית כי בתחדשו לחכ בקנת התשובות ההם חדושים לחרים לא היו לו לפני ורחוי לחברן חליהם. ויודיע ליהוי כי בזמן ההוא אשר השבתי שולי דבר לא נתפרסמו עדין היוסף חבורים מחירים לחרן ולדרים אשר יבחו לחכ לחורה ומפחו בהם הרבה עניבים אשר כותבי לדעתם והנם כי בכלל דבריהם דברי מכל מקום לחרי אשר עיוני מזכתם ודעתי הסבל מנחתם לף כי שכלי לפניהם כשועל דמה מבנה לא זה ממקומה ולזה הל יתמה הקורא במוצחו מפורש בחבור הלו ענינים בלו בספרי כי הנם שלברי תשובתי נרחים חדשים כדפסים עתה הנה הדברים עתיקים והמה בכתובי בהדפסם הרחשונה זה עשרים שנה. והנה רחיתי לסדר החבור הזה לעשרה כללים וכל כלל מהם יכלול פרטי רבים למיניהם יבא וכרוכם בשער המפתחות בחחרונה יסעו למסעיהם וזה למען יקל למצא חיזה דין בדרך מסוקל ודעת לבבן נקל ולזה לא סידרתי התשובות הקדומות לחוד והחדשות לחוד רק כל לחת ש הכלל אשר ממנו חובבה חדשות וישנות גם יחד ומה. תשלל עזרה עגה וגבורה כי יוכר הכל הוא:

סימני הכללים עשרה

כלל א דיני קדושין וגיטין.

כלל ב דיני יבום וחליצה וגזירת מלת ודין כשרות הולד.

כלל ג דיני כתובה ונדוניא ופרנסת הבת ונכסי שומרת יבם.

כלל ד דיני שבועות ונדרים ונזירות שמשון והסכמות.

כלל ה דיני איסור והיתר ודין נדוי ודין תח.

כלל ו דיני ריבית.

כלל ז דיני חזקות זקרקעות ושכנים וכר מצר וסוען ונטען.

כלל ח דיני מתנות ודין מורעא.

כלל ט דיני צוואות ונחלות ואפוטרופוסים

כלל י דיני שלוחין ושותפים ופקדון.

שאלה א ראובן הדר בפ"ר כתרנם ונקטיים עם שמעון הדר בוילאפאלי לקחת לחת בתו בוגרת לו לאשה ויען כי חיכו בהשגרות לעבור ראובן בזאלטי כהעת לקדשה לזה כת' שמעו לראובן איך בתו מפתחתו פליח לקבל קדושיה והו' יעבור עם הכיניות שעוברי' בכל יום בשמל כולמום ושם בשמל יכא ראובן פלוחו לתת הקדושין וכן עשה ראובן מיכה פליח לאחיו יעקב ושלחו מפט"ר עד השמל מכולמום עם הקדושין ושם בא שמעון מורשה הבחורה ובקבל הקדושין בפני עדים שהלכו שם בשמל לב תחילה לאחרי אשר הרחו שניהם יעקב ושמעון כל א' שטר הרשאה שעשו להם. עתה נמצא חכם א' שהורה לאסור כאומרו שמא כתוב בשלחן ערוך סי' נ"ז שכתוב אין האשה יכולה לעשו' פליח לקבל קדושיה מיד פליח בעלה ואומר החכם ההוא שהרב ז"ל כתבו בלשון זה חולק דנראה שאיה הלבה פסוקה יורנו המורה לנדקה אם יש ממש בדברי זה החכם או לאו ומה' תקיים מצוותו שלמה:

תשובה עם היות שהדבר פשוט שהקדושין הנ' נעשו כדין והלבה ואין צורך להאריך ולבא"ה מ"מ יען כי הקדושין הנ' נעשו ונגמרו ע"פ ידי כי שני הנדרי' הם קרובי' לי ואמרתי לגבו' ולהורו' לחכ' הנ' שהקדושין נעשו כדין ואיהו לא חש לקיימים וכמו שכתב כ"ה. ותהלה לאל טוב תוכחת מגולה שלחרי שזה החכם ידע לו שמע שהקדושין הנ' נעשו על ידי לא היה ר' לוי לשלוח יד לשומו תכף לומר שלא היו הקדושין טובי"ע מה שכת' בשם שלחן ערוך מכלתי מיחקור קודם לעמוד על עיקרן של דברים בטרחיהם ונפשיהם כי הנם שירעתי שנדלה מעלת הספר ההוא בכלל ופרט וחכי חיכי כדאי והגון לשבחו ולפארו מת חיו שלא כמפתח מהספר הנדול והכפלה המאיר לארץ ולדרים והכל נריכין למאורי חיטיח לשבור חוכל מכית יוסף. וקודם כל דבר אבי תמה ממעלת הרב הנדול מו"הרי קאר"ו ז"ל איך כתב דין זה בספרו הקטן נבי קדושין בלאתי שום חולק כשו הוא הלבה פסוק ולמפרע בעיקר שורש הדין שהוא מה לזה לנבי נט כתב חותו בפלונתא ולא עוד אלא שכתב לעיקר ולעניו פסק הלבה שברת המתירין ולבסוף כתב ויש חומרים לאיסה יכולה לעשות פליח כו' כמו שירחה המעיין בסי' קמ"ת ומעתה נבא לבאר דין זה בשרשו. נרסינן בפרק המקבל אמר רב חין האשה עושה שליח לקבל לאת גיטה מיד שליח בעלה ור' חניכא אמר האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה מאי טעמא דרב אי בעי' אימא משום חצרה הבא לאחר מכאן ואי בעית אימא משום בוין דבעל מאי בינייהו איכא בינייהו דקאמה איכא ושייה שליח מעיקרא ע"כ. והר"ף ז"ל בהלכות כתבו איכא מאן דפסק הלב' כרב ואיכא מאן דפסק כרבי חניב' ומשייע ליה מהאי מעשה דההוא נברא דסדר לה גיטה לרבתהו אתא שליח לאשכחה דקא לשה ואמ' עד שלמא מדלא אסקפ'ליה שלח משום דלא הזרה שליחות מאל הבעל ומאן דכשלים לגיט' נמי לא כשלי שלח משו' דלא חזרה שליחו' מאל הבעל מכלל דפשיטא ליה לבלהו דהלכתא כרבי חניב' ואי דאי סבירא להו הלבה כרב אפילו חזרה שליחות מאל הבעל לא מספקא להו דנט פסול הוא הילכך הלבה כר' חניבא וכן היא סברת רבינו האי נאון ז"ל ומשהברא כוותיה ע"כ וכן כתב נם הר"ם בפסקיו כדברי הר"ף חוץ בחות נם הרמב"ם ז"ל פסק כרבי חניבא בפירוש וכמו שכתב כ"פו מהל' נרושין וז"ל וים לאשה לעשות שליח לקבל לה גיטה מיד שילוחו של בעלה ע"כ ולא מבינו שהשיב עליו הרשב"ץ בזה נרא' דנב הוא כוכר כן וכתב שם הרב המניד ז"ל שכן פסק נ"ב רבינו חנבל ושזה נרא' דעת הרשב"ץ ז"ל וכן עיקר נם הטור ברשם סי' ק"מ כתב כן וז"ל הרי לך רוכח ברוכחא דרבוותא קמאי וכתרתי דפסקו כרבי חניבא הלא המה רבינו האי נאון ורבינו חנבל ור"ף והרמב"ם והרשב"ץ והרשי"ם והטור והרב המניד ז"ל הם נם ריעו"ז כתב כן כמו שכתוב בשלטי הנבורים ומוהרי קאר"ו ז"ל כתב דאכי בקיטונן. וז"ל ה"ה וכ"ם לנבי קדושין דלא מבינו דין זה אלא דחיה לן למילף מנט ודיו לבא מן הדין לחיות כעדן דהכא מיעוט דרבוותא דסברי נבי נט כרב דחין האשה יכולה לעשות שליח לקבל גיטה מיד שליח בעל דסברי נמי נבי קידושין הכי המנם הכא רוכא דרבוותא דסברי נבי נט כרבי חניכא דיכול לעשות שליח וכו' ה"ה נמי דיכולה ויכולה לנבי קדושין ולא כמו שחשב המורם ההוא מדברי מוהרי"ק קאר"ו ז"ל בשלחן ערוך היו מוסבמי' מהכל שכבר כתבנו מרוב הפוסקים שפסקו בהפך ומה שכתב שם מוהרי"ק קאר"ו ז"ל הם דברי פוסק ר' שמ' כתוב וכמו שביאר דבריו בבית יוסף וז"ל מנאתי כתוב שלחן הת דלמר רב חין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה ובמסקנא כי היכי דמספקא לדידהו וכו' חולנת ולא מתיבמה נבי קדושין בהג' מאי כך דעתי נוטה נבי קדושין נמי חולנת דהתם נמי הוי דבר שבערות עכ"ל והנך רואה זה הפוסק הלה הורחתו בקדושין ממאי דמניבו נבי נט ומשם למד נם בקדושין וה"ל לפי כל הנך רוכא דרבוותא דפסקו בהדיא נבי נט דיכולה לעשות פשיטא דנם בקדושין יכולה לעשות וזה הפוסק הוא מהכת האחרת דחיים לה לרב לנבי נט ולהכי חייש לה נ"כ לנבי קדושין.

ואי לאו דמסתפינא מכבוד תורתו של הנאון מו"הרי קאר"ו ז"ל הוה אמינא דאף הפוסק הזה לית

פליג לכלהו רבוותא דמפקי כר' חניכ' ותפוסי בפלוגתא
לא מפסקינן הלכה דמיירי בשפחה עבריה פליג קבלה
לקבל קדושיה לותו הפליג עצמו פסלה בעלה לקדשה
דהוי ממש כהיתה עובדת דמייתי התם בגמ' ומהלטון
עצמו יש להכריח זה ועם היו פלג בה כתו' לטון התוס'
כולו בפלוגתא כי הם בקונטי מילין מ"מ מכין דמי הלטון
שכתו' לפניהו מוכח כן וזה דלא חיית דמיירי בשהשפחה
עבדה פליג אחר ולא לותו מהבעל עצמו ק"ל מאי הוי
דקאמר וכמפקפ' כי היכי דמפקפק כו' ומה שייך הכא
היינו עובדת דגמ' דהתם מיירי שהשפחה עבדה לפליג
לותו הפליג עצמו פסלה הבעל וכן מה שכת' וכמפקפ'
כי היכי דמפקפק לדידהו ה"מ מפקפק לדידן וחולב' ולא
מיקיימת דהרי מאי דמפקפק להו התם הוא משום
דעשתה פליג לותו ממש פסלה לה בעלה ומפקפק
ליה מי חזית שליחות לגבל הבעל ול"ב מהכרח לפוסקו
משמע דכהכי מיירי בענין קדושין דליהוי פוייה פליג
לקבל קדושי' לותו ממש פסלה בעלה לקדם' והוי ממש
בעין היינו עובדת דגמ' דהתם חית' דלא מיירי שלח לפיליג
בשעשתה פליג אחר לה ה"ל שלח הכי פשטת הא דאמר
רב חין השפחה עושה פליג לקבל גיטה מיד פסלה בעלה
ור' חניכא אמר עושה וכו' ולא ליתכרר לן הלכה כמאן
גבי קדושין כה"ג מאי כך דעתי נוטה גבי קדושין כמי
כו' ולא להזכיר כלל להיות עובדת ולא למאי דפסק כיה
דמפקפק ליהו דהתם הוי ענין אחר והיינו משום
דעשתה פליג לותו עצמו יוכל לפרש הלטון הזה כרצונו
דמיירי אף בשעשתה פליג אחר וקל להבין הכל הוא

דוחק הרבה בלטון הקשוכה.

ואיך שייכיה לכל החלוקות האלו דמפקפק לא הוי אלא
לותם דמפקפק ליהו הלכתא כמאן אי כר' חניכא הכל לדידן דק"ל דהלכה כר' חניכ' דיכולה
השפחה לעשות פליג לקבל גיטה מיד פליג בעלה ה"ה
כמי לגבי קדושין זה פשוט ועוד מהי תימר דבגמ'
הרבה כרוך ולפי' לפסקת הגהות רבוותא דפסקי דהוי
בספק הלכה כמאן אי כרב אי כרבי חניכא ולפיכך אם
עשתה פליג לקבל גיטה מיד פליג בעלה מפקפק הוי
וחולצת ולא מקיימת ומיבא דלף בקדושין כמי הכי הוי
לפ"ה בכל הקדושין הם כדין ובהלכה אף לפסקתם ז"ל
וזה דהת' בגמ' יהיב קרי פעמי להא דאמ' רב חדא מצו'
בויין דבעל. אי כמי משום חצרה הבא לאחר מכאן
ולפי הגר' משם' דטעם בויין דבעל הוא עיקר טפי כיון
דאשכחן בגמ' רב' המביא קניא דקרין בפשיטות הלי
טעמא דבויין דבעל וגר' דהלי טעמ' הוי עיקר דאמרי'
התם הא ניח"ל אשה עושה פליג לקבל גיטה מיד
פליג בעלה הלא ל"ל אין האשה עושה פליג לקבל
גיטה מיד פליג בעלה מאי הוכח למימר ומפני טעמא
מאי משום דהוכח בויין דבעל והכא בעל לא קפיד
דמעמ' דתפיס במוסלם טעם דבויין והע"ג דפריך בתר
הכי הא ניחא ל"ל משום בויין הלא ל"ל משום חצרה
וכו' מ"מ מוכח דטעמא דבויין הוי עיקר כיון דקאמר
בפשיטות טעמא מאי משום בויין וכו' דכר' דאומ' לותו
על הירוע לודאי הלא דבקר הכי פריך הדי ליכא גם

להאי טעמא דאיכא דהיינו משום חצרה הבא לאחר
מכאן וזה פשוט ליודעי דרכי הגמרא וכ"ש לפי מאי
דכתיבנא ליה לר"ה וכמו שכתב המרדכי משמו ברים
כ"ק דע"ה דהיכא דהוי תרי ליכאי רגמ' דרחמנן עיקר
ובדברי התוס' בפ' שבועת הדיינים כר"ם מלן דהכי
לפיפא כו' משמע דבכריתה להו בסברת ר"ה וז"ל וקשה
בר' להסביא דהיכא דאמרי דאמרי טפל ללטון דאמרן וכמו
שכתב ר"ה עכ"ל. ומוהר"ר קולון ז"ל כתב בתשובותיו
סורם ע"ב בפשיטות דלטון דאמרן עיקר ע"ש וכבר
האריכתי בזה במקום אחר בפסקים ותי' משם דטעמא
דבויין דבעל הוי עיקר דמייתי לה בגמ' תחלה ועכ"ל
לא נתקרר דעתי בזה עד שמצאתי לילנגדול ה"ה הר"ם
ז"ל שכתב זה בפשיטו' וטעמו וניסוקו עמו מהירושלמי
דטעם דבויין עיקר וז"ל בכל מ"ה ס"ט ואני אומר שלף
לדברי רב הנט בפר' דקלמוד' מברם תרי טפמי שייכא
דרב חד טעמא משום בויין דבעל וכו' ועוד טעמא
לחריתי משום חצרה הבא לאחר מכאן וטעמא דבויין
הוא עיקר כדמוכח בירושלמי דגרסי' התם דאמרה אחת
עשתה פליג לקבל גיטה מיד פליג בעלה אתת עובדת
קמיה דרב אמר אם רצה להחזיר לא יחזיר מחלפה
פיטותיה דרב תמן אמר רב הונא בשם רב אין השפחה
יכולה לעשות פליג לקבל גיטה מיד פליג בעלה והכא
הוא אומר כן אני אומר היה עומד ושומע את קולה
פירוש שמע שעשתה פליג ולא הקפיד הלמד טעמא
דבויין הבעל הוא עיקר עכ"ל הר"ם ז"ל.

ואב"ם לפ"ז דרב דאמתיר עיקר טעמו הוא משום
בויין דבעל וכל"ל בעל לא קפיד שפיר דאורן
עצמו ידע כל זה שהקשיב כו שמעון אמיו שלי לשפר
שתעבוד מעבר ליה הכחורה לכה ולקבל קדושיה רק
שתעשה לותו ולפליג והוא יעבור בגמל כולמוש לקבל
קדושיה והוי ממש דומה להיות דסוף המביא תניא
דקאמר טעמא מאי משום בויין דבעל והכא בעל לא
קפיד ופרש"י ז"ל משום בויין דבעל דשבור מבזה לותו
שלין היא עצמה מקבלתו הלכך לא ניחא ליה שיהיה
שלוחו מוכר לשלוחה ואי מכר לא הוי גיט' לשלוח להכי
שפיר היה לשלוח לשמו כיון דהיה בעל עצמו כיון דהיה
נוטיה מכר לשליח לשתו הא קתניון דלא קפיד אבל כל
כמה דלא חזיכן לאמרי קפיד הכא בעל לא קפיד שפיר
כן נזה לן עכ"ל ול"ב כל"ל כמי שרואין זה ידע שהבחור
מיכת' לשליח לאכיה שמעון ועל מנת זה שלח גט הוא
מורם לאכיו ועקב למכור קדושיו לאכיה ודאי דבדוק
כזה לא שייך טעמא דרב דבויין ושפיר הוי לף לשברת הכך
רב הרי לך בהדיא דלף אם נרצה לחוש לשברת הכך
רבוותא דאשכח להו דרב אף בכל הקדושין היו כריך
משום דלא שייך כהו טעמא דבויין וכדכתבינן.

ועם היות שכבר הוכחנו ברחיות ועל כולם דברי
הר"ם ז"ל דטעם דבויין עיקר מ"מ אומר לפי
לטעות ולומר דטעם דאשרה הבא לאחר מכאן עיקר
מהיות דכתב רש"י ז"ל התם גבי היות עובדת ההוא
גברא דאדר לה גיטה לדביתהו וז"ל אם אינה לדרבי
חניכא אם הייתי יודע שהלכה כמותו עבידנא בהאי
מילתא עובדא כוותיה ואמינא מגורשת ולא חיישינן

לאחרים הבאה לאחר מכאן עכ"ל וז"ל יראה הטועה דהרי לך דאפשר הטעם באחרים לעיקר הא
קטועה דהרי לך דאפשר טפי טעמא דאחרים דמיירי שמוכחת
לשליח לחזור ענמו שכלה הכעל לשליח הולכה ודומיא
ממש לאחרים הבאה לאחר מכאן לפי מאי דפירש שם רש"י
וז"ל משום אחרים הבאה לה לאחר מכאן לאחר שנתן לה
הבעל הנט באחר של אחרים קפאתו דהדוה לאו אישה
הוא דכשיגין ואין בידה לו באחרים דאיתרבי מיניה ודוקא
בשעה שנתן לה לא היה באחר שלה ונזרינן שלה יקבל
שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמי להא דאי
כח דדמי ממש היכא דלא עשאה שליח אחר שלח לאחזו
שליח עצמו דבעל וכן פי' הרן וז"ל שם אחינא לך אחינא
שם הייתי יודע שהלכה כמותו כו' עד ולא חיישינן
לאחרים הבאה לאחר מכאן אע"ג דאפשר עובדא דמי לה
טפי משום דאחר שליח הוא עכ"ל ואכ"מ להאי נקט רש"י
והרן וז"ל בשיטה הוא טעמא דאחרים בהאי עובדא דנמרת
לרבותא לומר לך דאם איתא דהלכה כרבי חנינא ליכא
למיחש כלל אפי' בהאי עובדא דמיירי טפי לאחר הבאה
לאחר מכאן כיון דהוי שליח ע' · ועוד נוכל לומר
דבאה עובדא כרש' לומר דלא שייך כלל טעמא דכיון
משום שאנו רואים שהייתה טרודה בעסק ליפה ולא
עשתה אותו לבזיון בעלה רק שלא היתה יכול להתבטל
מהעיסה שהיה עשה ולזה אכ"מ לא הוכירו בלשון רש"י והרן
וז"ל טעמא דכיון · תיכרת דהרן וז"ל כתב שם שייך בהלכות
דאף הבא שייך טעמא דכיון כיון שלא הפסיקה לקבל
גיטה ומ"מ לא שייך כ"כ בכעלמא וק"ל ·

ולרוחא דמילתא אני אומר דאפי' לפי טעמא דאחרים
הבאה לאחר מכאן אפ"ה בכ"ד הקדושין הין
כדין אפי' להאי דכוותה דאיירים לדרב זזה דאמרי' התם
בגמ' מאי תיכא ביניהן תיכא ביניהן דקדמה תיהי ושויה
שליח מעיקרא ופרש"י וז"ל דקדמה תיהי ושויה
שליח דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו דאפשר לא
דמי לאחר הבא לאחר מכאן עכ"ל ואכ"כ שקדמה תיהי
ושויו שליח לשמעון תבית לקבל קדושיה ואחר הקשיב
שמעון לראובן לבית בכמל כולמו או לעשו גם הו שליח
לבוא לקדשה אכ"ל לא שייך הכא טעמא דאחרים הבאה
לאחר מכאן כיון דהיא עשתה שליח שלה קוד שיעשה
ראובן שליח שלו · כאופן שבתבאר מכל הבאו לכל
הפירושים ולכל הסברות דשייכי בגדון כזה הקדושין
נעשו על פי הדין והלכ"ו וכל זה הוא להורות ולהשמיע
לבכם הגו' שבקעלמה ממנו הלכה זו ולהשיב לו אפי'
לפי כל הסברות כי לפי האמת לסברת רוב הפוסקים
רובא דמיכער קיל כרבי חנינא דיכולה האשה לעשות
שליח לקבל גיטה או קדושיה מיד שליח בעלה ·

יבא דמטעם אחר היה נר' לכאורה לחוש בכל
אכל לא מדברי האכ' הגו' רק משום דמניכו
כתב הטור בסי' ל"ו בשם הרשב"ם ז"ל שהאב יכול
העשות שליח לקדש את בתו בוגרת והטעם הוא בסי
ה שכתב הר"ש ז"ל משום דגזרינן שמא
לא יחשבו שהיא מתקדשת על ידי תביה דומיא דקטנה
מכח הרשב"ם ז"ל הוא יתורתה בחשאה דאחוקה כזאת
וש"מ מהפוסקים לא הבינים הוא מדברת הר"ש ז"ל

לחה זה בשתי ידים וכתב בתשובה בסי' ס"ב וז"ל
ואשר שאלת אם האב יכול להעשות שליח לקדש בתו
בוגרת וכתבת שהרשב"ם לא הורה כדבר להתיר מליחה
בשנבה היא האלפים לא יכולתי למצוא טעם ורמיזה
לא מגמרא בבלי ולא מירושלמי ולא מן התוס' והמומר
דברים המוהין כחנו רחוץ לו ליתן טעם לדבריו אולי
ידוע לו או יוכיחו לו שלא יפה כיון כי אין חלו שלא דברי
נביאות ואין לעמוד לו עד שיביא ראיות נכוחו להבין
ואולי הוא כשו גוזר גזרה לעצמו הקטן שאם יעשה
שליח לקבל קדושין לבתו הנדולה יאמרו שהיא מתקדש
בקבלתו כמו בתו הקטנה וגזרה חדשה כזו לא שמענו
דונמתה בגמ' והנה מנחתי בספר העיטור והיכא דקדש
ראובן בתו בוגרת כו' עד הרי מקוד תשוכה וז"ל
שהאב נעשה שליח לקדש בתו הנדולה עכ"ל · והנה
חזותיל ואתה לירן אמרתי לכתוב מה שנגע אני הפעוט
תשוב לקטלה דאל הוא דמטעם גזרה דבתו הקטנה
כוכר הרשב"ם ז"ל שלא יוכל האב להיות שליח לבתו
בוגר אל ה' כמי לנבי גם אין לגזור שלא להיותו שליח
לקבלה לקבל גם בתו הנדולה להו בתו הקטנה שלא
יאמרו שהיא מתנרשת בקבלתו כמו בתו הקטנה ואלו
לנבי גט בהדי שמינו בהביאה תכיל הכל כסדרן להביאת
את נשיא חוץ מה"ש ומוכ שהם בגמ' דכין שליח הולכה
כין שליח קבלה קאמר וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות
גרושין וז"ל הכל כסדרן לשליחו הגט כין לשליח קבל
כין לשליח הולכה כו' עד ואפי' הנשים והקרובי כסדרים
עכ"ל וכוותי דאף כמי בכלל קרובים כינהו והרם"ה ז"ל
עצמו כתב בתשובה והביאה מוהרי"ק קאמרו ז"ל פי' קמ"ל
וז"ל כתוב בתשובה הרשב"ם מעשה בא' שהיה בתו
קטנה וקבל לקדושיה כשהיה קטנה ולא נשאת ועשאל
רושה להתנרש מן האירוסין ונשתפקו מי יקבל גיטה
לפי שאין אבו יודעים שם עדין קטנה ואביה ולא היה
מקבל גיטה או שם נערה וכין היה אביה מקבלין
גיטה דהלכה כרבנן או נדול יוחנה מרשות אביה והיה
ולא אביה והעולה בידינו שהעם היה שליח לקבל אביה
ויקבל גיטה על ענין זה שאם היה נדול תהא מנורשת
מהורת שליחות כדאיתא בירושלמי נבי משכ' התקבל
לי גיטי נריכה שני כיתי עדים הדא אמרת קדוש נעשה
שליח כו' · תשובה כל מה שאמרת יפה אמרת שאפשר
לאביה לקבל גיט כשליחות ומשה נפשך היה מתנרש
או לבתו שתי גיטין כו' דמשמע דאף הרשב"ם ז"ל פשיטא
ליה שהאב יכול להעשות שליח קבלה לבתו בוגרת
לקבל לה גיטה והיינו כדברי הירושלמי וכדברי כל
הפוסקים · ואל לסברתו ז"ל שחשש משום גזרה דאטו
בתו הקטנה ה"ל לחוש גם לנבי גט שלא יאמרו דבתו
בוגרת מתנרשת על ידי אביה דומיא דקטנה ומהאי
חיך לא קפדי עלית הר"ש ז"ל מהכא · ועוד קשיא לי
ממאי דאתכן בפ' האומר המקר את בתו שתים אין הבוגרת
בכלל ובגמ' פריך בוגרת מאי עבידתייהו הכא במאי
עסקינן דשויתיה שליח מהו דתימא כי מקבל קדושי
אדעתא דידה קא מקבל קמ"ל לא סבירא מינים מהו
דתימא עליה ועביד מנוה דלא רמיא עליה הא קמן
כהדיא דיכול להעשות האב שליח לקדש בתו בוגרת

ואע"ג

כלל א סימן א

שאלה ב

במותב תלת כחד הויכח כי ריכח כר לחת קדמנח כ"ר דוד פלסטריכו ואמר לך קדם לת בת הנעלה כ"ר יוסף סנטון ינו ומחלב מלחנו לקבל העדיות לסבר יש לנעל זה ובכן כלו פלוני ופלוני והעידו בתוקת עדות לחרי הטל' חרם נמור וחמוד להגיד החמת לך ביום פלו' כהיוקס בביח הכנסת מקובצים יחד כל הקק מוקנטי לדריסת עניך לחד מקדושין סנתנו סלח כדין ונתקבצו סמה לחקור על זה לס היו קדושין לס לאו ומס נמנתו כמעמד ה"ר יוסף וכה"ר דוד הנזכר ואמר ה"ר דוד הנזכר לס כך מקדשין לס כן קח זה קדושין בעד כתך ונתן לו טבעתו מעל ידו וה"ר יוסף החזיק בידו ולא עכה דבר כלל כל זה העידו העדים הנ' ומלבנוס לס אמר ה"ר דוד הנזכר בשעת נתינת הטבעת לזה דבור לחר לו הזכיר מלת לי והס הסיבו סלח היה מס סוס דבור לחר וולתי הנזכ' ועתה נועץ ה"ר ולסף שמעון' לח נתכוון לעס קדושין כי הכל היה דרך בחוק ולך יעלה בדעת לקדש לת בתו לדוד הנ' סהו' כמו חמה זים לו בנים והוא גדול בשני' ובתי היותר גדולה מפתיהם היה בת ד' סנים וכל כוכת דוד הנזכ' אינה רק להנקס מה"ר יוסף ולענין פתי בנותיו

תשובה

נרסינן בפ"ק דקידושין אמר שמואל בקדושין כתן לה בפף או סוה כפף ואמר לה הרי לת מקודשת הרי לת מאורפת הרי זו מקודשת מפ' לך הריני לישך הריני בעליך אין כאן בית מיחוש ופריך עלה למימר דבבר שמואל דיחים שאין מוכיחות הויין יחים והתנן האומ' להה כזה כו' עד הכא במאי עסקינן בדקאמר לי ופריך עלה מאי קמ"ל פשיטא כו' והכא יש לדקדק בגמ' דאמאי טרח ומוקי לה בדקאמר ליעד דיקיבי ליה פשיטא מאי קמ"ל ונס סברא דוחק להגיה דברי שמוש ולומר שהס הבדי מלת לי והוה ליה למוקומיה דאיירי בשהיה מרב' עמה על עסקי קדושין דאז מהני דק"ל כרבי יוסי דאמ' בפתיקה בני ובהבי אתי שפי' דלא מני פריך ליה מאי קמ"ל פשיטא דהא מוכח מסמועינן בפילתיה דרבי יוסי דלא מבעיא היכ' שהין בפתיקה דהויא מקודשת גמורה אלא אפילו אמר לה בלשון גרוע בהאי שהיה נרוץ לבאורה לומר שיהיה שפק מקודשת דומיא מאי דאמרי בגמרא בהרי את מיוחדת לי הרי את מיועדת לי דאפילו שהיה מדבר עמה על עסקי קדושין דגרע מפתיקה ולהכי אקשי שמוש לומר דאפילו אלא אמר לה רק הרי את מקודשת בלבד הוי מקודשת גמורה היון שהיה מדבר עמה על עסקי קדושין מכוס דעדיף ליפנה דהרי את מקודשת בלא לי מהרי את מיוחדת לי הרי את מיועדת לי וכנני מעיד עלי שמוס וארץ שאחרי כותבי רחיתי בתשובה הרב מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל הנ' שהקשה ז"ל דאקה תוק' אמו' שלא היה

ועוד דהאי מונים דגמרא אתיא מליכא דרבא דפליג עליה דאביי ומייתי פלוגתייהו בפ' האיש מקדש נכי קדושין שאינן מסורין לבילה אבי אמר הוו קדושין וגרסא אמ"א הוו קדושין ופריך ליה לרבא מהאי דתנן המקדש את בתו בתוך שין הבוגרות בכלל דמשמע הא קטנות בכלל ואמאי קדושין שאינן מסורין לביל' ניחא ופרין אמר לך רבא הכא במאי עסקינן כשאין שם נדולה וקטנה ופריך והא בוגרות קתני ופרין מאי בוגרות בוגרות דעלמא מי הכי מאי למימרא הכא במאי עסקינן דשויוהו שליח מהו דתימא כי מקבל קדושי אדעתא דידה כו' ופרש"י ז"ל מי הכי מאי למימרא מי אמרת בשלמא כדאוכח טובא אינטריך למיתני מעוס דיוקא דידיה למידק הא קטנות בכלל לשמועינן דקדושין שאין מסורין לבילה הוו קדושין אלא השתא נאו תיהוי אינטריך ונאו דיוקא דידיה אינטריך דפשיט' מכבוגרת אין לו רשות ואין כאן עוד שלח קטנ' וקדושין מסורין לבילה הן ופשיטא דהוו קדושין עכ"ל דמשמע דלרבא דוקא אבי צריכים לאוקומי מתני' בשעשאו שליח אבל לאביי אין אבי צריכים לכך וק"ל והתם מסיק בגמ' דהלכה כאביי בהא דהוו אחד מסיומין "על הקצ"

אפה לענין הדין עצמו דיכול להיות האב שליח לבתו בוגר כר' דאביי ק"ל ואף אביי לא פליג בהכי וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ט מהל' גיטות ז"ל האומר את קטנה זו נערה שהיא כרשותו ואת בוגר ונקנה לו הבוגרת רשות לקדשה וקדש בתו הקטנה לאחר אין הבוגרת בכלל עד שיפרש ויאמר בתו בוגרת שעשתה אותו שליח עכ"ל וכתב שם ה"ה ז"ל מזכה בפ' האומר המקדש את בתו הקטנה אין הבוגרות בכלל ובפר' האיש מקדש דקדקו הא קטנות בכלל תיובתא דרבא כו' עד וכיוצא בזה יש סוגיא בפ' האומר ופסקוה המפרשים ז"ל ואעפ"י שהיא לביא דרבא דלית הלכתא כוותיה מ"מ הא דיכא קושטא הוא לכולי עלמא וכר' נומ' טעם נזה שאלב לא היו סוגין סוגיא זו בפ' האומר אלא ודאי קושטא הכי הוא שאפי' שמכתה אותו בוגר שליח הוא בכלל וכן עיקר עכ"ל נס ה"ר ז"ל כתב בפ' האיש מקדש וז"ל ומשמעינן מיהא שאעפ"י שהבוגרת עשאו שליח לאכיה ליכא בספק קדושין שאעפ"י שסוגיא זו לרבא אתא ולא ק"ל כוותיה אפ"ה מדרבא נשמע לאביי אלא אמרי' אמאי ליה דפליג עליה בהא וכן פסק הר"מבם ז"ל עכ"ל וא"כ הרי לך דיכולה לעשות בתו בוגרת שליח לאביה לקדשה והתימא מהר"ם ז"ל שהקשה לו מדברי בעל העיטור והלא לפי מאי דאקשינן הס מוקשים מדברי הגמרא והר"מבם וכל הפוסקים ונס מדברי עצמו בהשוב הנ' לעניין הגט ובדאקשינן

ואיך אפשיה לן מנאנו לומס פוסק מהאחרונים אינהם להה דהרמב"ם ז"ל הך כולי האי כתבו לדברי כל אותר הפוסקים שכתבו בפשיטו' דיכול האב להעשות שליח לקדש בתו בוגרת ולא נמנא בהום מקום מהנמ' או התום' אמך לדברי הרשב"א וכמו שכתב הר"ם ז"ל בתשובה דלעיל. הגרי' לעד' כתבתי ועקב בכ"מ ויגרול לבית הלוי ז"ל אמן:

שאלה ב

במותב תלת כחד' הויכח כי ריכח כר לחת קדמנח כ"ר דוד פלסטריכו ואמר לך קדם לת בת הנעלה כ"ר יוסף סנטון ינו ומחלב מלחנו לקבל העדיות לסבר יש לנעל זה ובכן כלו פלוני ופלוני והעידו בתוקת עדות לחרי הטל' חרם נמור וחמוד להגיד החמת לך ביום פלו' כהיוקס בביח הכנסת מקובצים יחד כל הקק מוקנטי לדריסת עניך לחד מקדושין סנתנו סלח כדין ונתקבצו סמה לחקור על זה לס היו קדושין לס לאו ומס נמנתו כמעמד ה"ר יוסף וכה"ר דוד הנזכר ואמר ה"ר דוד הנזכר לס כך מקדשין לס כן קח זה קדושין בעד כתך ונתן לו טבעתו מעל ידו וה"ר יוסף החזיק בידו ולא עכה דבר כלל כל זה העידו העדים הנ' ומלבנוס לס אמר ה"ר דוד הנזכר בשעת נתינת הטבעת לזה דבור לחר לו הזכיר מלת לי והס הסיבו סלח היה מס סוס דבור לחר וולתי הנזכ' ועתה נועץ ה"ר ולסף שמעון' לח נתכוון לעס קדושין כי הכל היה דרך בחוק ולך יעלה בדעת לקדש לת בתו לדוד הנ' סהו' כמו חמה זים לו בנים והוא גדול בשני' ובתי היותר גדולה מפתיהם היה בת ד' סנים וכל כוכת דוד הנזכ' אינה רק להנקס מה"ר יוסף ולענין פתי בנותיו

תשובה

נרסינן בפ"ק דקידושין אמר שמואל בקדושין כתן לה בפף או סוה כפף ואמר לה הרי לת מקודשת הרי לת מאורפת הרי זו מקודשת מפ' לך הריני לישך הריני בעליך אין כאן בית מיחוש ופריך עלה למימר דבבר שמואל דיחים שאין מוכיחות הויין יחים והתנן האומ' להה כזה כו' עד הכא במאי עסקינן בדקאמר לי ופריך עלה מאי קמ"ל פשיטא כו' והכא יש לדקדק בגמ' דאמאי טרח ומוקי לה בדקאמר ליעד דיקיבי ליה פשיטא מאי קמ"ל ונס סברא דוחק להגיה דברי שמוש ולומר שהס הבדי מלת לי והוה ליה למוקומיה דאיירי בשהיה מרב' עמה על עסקי קדושין דאז מהני דק"ל כרבי יוסי דאמ' בפתיקה בני ובהבי אתי שפי' דלא מני פריך ליה מאי קמ"ל פשיטא דהא מוכח מסמועינן בפילתיה דרבי יוסי דלא מבעיא היכ' שהין בפתיקה דהויא מקודשת גמורה אלא אפילו אמר לה בלשון גרוע בהאי שהיה נרוץ לבאורה לומר שיהיה שפק מקודשת דומיא מאי דאמרי בגמרא בהרי את מיוחדת לי הרי את מיועדת לי דאפילו שהיה מדבר עמה על עסקי קדושין דגרע מפתיקה ולהכי אקשי שמוש לומר דאפילו אלא אמר לה רק הרי את מקודשת בלבד הוי מקודשת גמורה היון שהיה מדבר עמה על עסקי קדושין מכוס דעדיף ליפנה דהרי את מקודשת בלא לי מהרי את מיוחדת לי הרי את מיועדת לי וכנני מעיד עלי שמוס וארץ שאחרי כותבי רחיתי בתשובה הרב מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל הנ' שהקשה ז"ל דאקה תוק' אמו' שלא היה

מקום לחרן ולומ' דשמואל מיירי כשהיה מדבר עמה על עסקי גיטה וקדושיה דאם כן תפי' לא תאמר לה הרי את מקודשת דכיון שהיה מדבר עמ' על עסקי גיטה וקדושיה כשתיקה דמי ואם כן על כרחיך לא סגי לאוקומיה מימרת שמואל בגווני לחדיתי שלח בדקאמר לי עכ"ל · והכ"ל ידעתי למה דחה זה דלחדי המחילה ירחה דל"כ דחייה וכמו שכתבנו דמתי דנקט הרי את מקודשת הרי את מאורסת לרבותא נקטיה דלפי' בלישנא גריע כהאי דהרי את מקודשת כלא לי דהיכא שלא היה מדבר עמה על עסקי קדושיה הוי כהני ליתני גריעי דהרי את מיועדת הרי את מיועד דכולם לא הוי אלא משום קדושי כלל ולא מצינו לשם שיהיו לו חוזה עלני יותר כלשון הרי את מקודשת כלא לי לשון דהרי את מיועדת הרי את מיוחדת לי אלא בכלם בשוה אין בהם שום משום קדושין ואם כן הוה לתמיכא דהיכי שהיה מדבר עמה על עסקי קדושי כי היכי דהתם כהרי את מיוחדת הרי את מיועדת לי ק"ל בגמרא דהוי כשלא קדושין הכי נמי הכא קא משמע לן שמואל דעדיף ליכא דהרי את מקודשת כלא לי והוי מקודש גמור אלא לומר דפשיטא דאין מקום לטעות בזה דהרי את מקודשת כלא לי שיהיה גרוע משתיקה ואם כן לא לתטריך שמואל לאשמועינן זה משום דאלא דקושטא דמילתא הכי הוה ליה לאשמועי דהרי את מקודש עדיף טפי מהרי את מיוחדת לי הרי את מיועדת לי מכל מקום היה מקום לספק בזה וכמו שכתבו התוספות וזה לשונ' ויש לומ' דהרי את מקודש כלא לי לא משמע כלל דמקודשת לו קאמר דאדם עשוי לקדש אשה לחבירו וכו' ואם כן היה מקום לספק בזה ולא הוי כל כך פשיטא ודחי קצת לדבריהם ממאי דכתב הרב הגדול מוהרר' קלרו ז"ל בטור אבן העזר סי' ג"ו על מה שכתב שם הטור אמ' לה הרי את מקודשת ליכא משום קדושין ואם היו מדברים על עסקי קדושיה הוו ודאי קדושין וכתב הרב ז"ל ומה שכתב ואם היה מדבר עמה הוו קדושין כתב הר"ם ז"ל דמשתברא דמה שהיה מדבר עמה להתקדש לו הוי טפי הוכחה מכזיר עובר לפניו ומכיון דלא סמך דברי הטור ולומר דמאי דכתב דהוי מקודשת גמורה הוא מכל שכן בשתיקה דקיימא לן כרבי יוסי דהיכא שהיה מדבר עמה על עסקי קדושיה דאפי' בשתיקה סגי וכל שכן היכא שאמר לה הרי את מקודשת כלא ודאי כרחה דלא הוי כל כך פשיטו דלשון דהרי את מקודשת כלא לי יהא עדיף משתיקה והרב הגדול מוהרי"ן ז"ל חלק ג' סימן ח כתב על מי שאמר לחרושתו טומא תיסטא קלסתם פור קדושין וזה לשונו וכך מעיכא שפיר משכחין בכמה מילי דגריע טפי היכא שאמ' לה ליכאי גריעי וכמו שכתב הר"ן ז"ל בפרק קמא דקדושין כו' עד וכל' אלו היה נותן הקלסתם בשתיקה עדיף וכו' דמשמע דעדיף טפי השתיק' מסיב' שאמ' לה קא זה בעד קדושין ואפי' שהיה מדבר עמה על עסקי קדושיה ואם כ"ש לשון דחיית הרב ז"ל לא הוי דחייה · והנה כמאי דכתב רבינו ירוחם ז"ל בכתיבה כ"ח חלק ט' והביאו גם כן מוהרר' קלרו ז"ל בחבן העזר סימן ק"ל דהיכא שהיה מדבר עמה על עסקי גיטה וקדושיה וז"ל הריטב"א ז"ל

הריטב"א בשלהי הים לומרים דהוה מקודשת גמורה והים לומרים דהוי מקודשת בספק אם כן למכתב אל תלא תתי מפיר דלא מצי לאוקומי מילתיה דשמואל כשהיה מדבר עמה דאם כן בהריטב"א לישנך היכי קאמר דליכא בית מיחוש כלל ותמהתי מהרב הקדוש מוהרר"ן ז"ל שכתב בחלק ט' דף כ"ח ז"ל ומתוך לימת לן שלא אמר לה הריטב"א לישנך היכי בשלהי דכתבו כל הפוסקים דלפי' במדבר עמה לא הוו אפי' ספק קדושין דהיכי תפס במוחלט מכר' הטור והר"ם ז"ל וכת' שהיה סברת כל הפוסקים ולישנתמיטתיה הא דכתב רבינו ירוחם ז"ל לסברת הים לומרי' הרמשוני היה מקודשת גמורה ואפי' לסברת הים לומרי' האחרונים הוי מיהא ספק מקודשת · והוא"ל ובהאי לישנא כך רחייתי לדקדק בגמ' אם כמה שפירש רש"י ז"ה לשונו בקדושין כתוב לה בו' משום דכשי לימיל סיפא דגיטין כתוב לה נקט כשלחי ליבמה כתוב ע"כ · דקשה טובא לישנא דברי רש"י כמו שהם בגרסת שבידיה שלחן להם הכתב · ולענות דעתי ירחה לפרש דרש"י ז"ל הרגיש דמוקי לה לשמואל דכל החדום חיכו רק היכי ליכאי בתרתי וכל דברי הרמשונים לגב נקטיה אם כן היה לו לקצר בלשונו כל החפצר ולומר דבר בהפכו דקיימו אמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסת הרי זו מקודשת הריהי לושך הריהי בעלך אין כאן בית מיחו ואמאי החרין בלשונו כתב לה ואמר לה כו' כיון שכל דברי הרמשונים כתב דרך לגב ובודאי אין לומר דאמאי דנקט לה ואמ' לה לאשמועינן דדוקא כתב הוה ואמ' הוה בעינן דהא לאשכחינן לפעמים כגון בחדש חשוב דאפילו כתב היה ואמר הוה וכדאמרינן בגמרא בהחיה נזה פיר' רש"י ז"ל דמשום דסיפ' נקט כתב להתם לאתריך לומ' כתב לה ואמ' לה ליכא כתב היה ואמר הוה כל זה כדאה לעל לוישב לשון רש"י ז"ל ואם כרש' להגיה מלת כתב ואו יהיה פירוש דכדי רש"י ז"ל בפירוש הלזן שהרגיש למה נקט מלת בקדושין ותירץ משום דכשי לסיפא בכתיבה וכן בגרושין והיב רש"ל ז"ל הגיה לשון רש"י ז"ל כן בהגהתו בגמרא · ליכאי דבלשון הבא לאחרין קשיא לו טובא דכתב הרי את מקודש' ולא גרסינן לי דהיכי תיפוק לדעתין לגרום מלת לי דכל המוגיה מוכח בהדיא להפך · ואחזור לכדון דירן דהיכא שלא הזכיר מלת לי הויין ידים שלין מוכיחות ולא הויין ידים ואינה מקודשת כלל וכן פסקו כל הפוסקים בפירוש והטור שדרכו להכיא סברות כל הפוסקים כאן לא הזכיר שום פוסק שיחלוק בזה · גם היה המגיד משנה ז"ל כתב בפרק ג' מהלכות אישות דהרמב"ן והרשב"א והרבה מן המפרשים כתבו דהיכא שאמר הרי את מקודשת כלא לי אינה מקודשת כלל ולא כמצא בזה שום חולק לבר זה כתב הר"ן ז"ל בפרק קמא דקדושין דים לומרי' דאף על גב דקיימ' לן דידים שלין מוכיחות לא הויין ידים אפי' לעניין גיטין וקדושין חלוקין לחומרא והוא ז"ל דחה דבריה וכתב דפשיטא לן היכא שלא אמר לי לא הויין מקודשת כלל שם הר"ם ז"ל בכלל ל"ה סימן ו' כתב והחריך שם דהיכא שלא אמר לי דלא הוי קדושין כלל וכשוף הכיא דברי הים לומרים שכתבנו וכתב וזה לשונו ורחיתי מיה שכתבת דברי

המולקים להבריכה נט וחיבי רוחץ ממש בדבריהם
להטיל עליה וכ"ל · תיבת דמוכרי קאי ז"ל כתב בה"ה
מימן כ"ו שמעה כתוב בשם הרמ"ן והר"ש בתשובה
דהוי מספקא להו קיבה דלא שמיר לי אם היה מקודשת
וכבר כתבתי לעיל בשם הרב המ"מ ז"ל שכת בשם הר' מנוח
והרש"ש ז"ל בהפך שם לא שנחמר לדעת מוהר"י קאי
ז"ל דמה שכתב המ"מ משמע דאיכא מקודשת רוצה לומר
מקודשת גמורה לכל מספק בריכה נט וזה ודאי ליתא
שהרי כתב הר"ב ז"ל בסימן ר"ס וזה לשונו ואפילו
בפ"ק דקדושין דהרי את מקודשת לחוך בלא לי הו' עד
זאין חוששין כלל להבריכה נט כמו שהשכי הר"מ ז"ל
והאחרונים עד כאן לשונו · וזה כיון שמשיכו להר"מ
בקידושי בלא חשש אפי' מספק להבריכה נט אם כן מאי
דכתב המגיד משנה משם רונה לומ' דאיכא מקודשת
כלל · אחר כך מצאתי למוהר"י קאי ז"ל בתשובותיו
הנ"ל דפסקו עתה מחדש בסימן ד' שאחרי שכתב דברי
הרב המגיד משנ' ודברי הר"ב ז"ל כתב וזה לשונו ולפי
זה לוקח התשובה הכתובה בשם הרמ"ן והרשב"א ז"ל
לאו דמכח' היא שהרי הרב המגיד ז"ל העיד בשמ' כהפך
נמ הר"ב ז"ל העיד כן בשם הרמ"ן והאחרונים והרשב"א
ז"ל בכלל האחרונים הוא אם אנחנ' אמה אחשב הוא
משום דאמ' הריבי והוא כדע' הר"ב עכ"ל הרב הקדוש
ז"ל בתשובה ומשם התרוץ הרב בתרוץ הראב"ד שלא אמר
לי לעיכא אחשב כלל זלא כמנא כזה חולק · לולי לדעת
הר"ב ז"ל בתשובה ר"ס שכתב דהיב' דאמ' הריבי כותן
לך זה לקדושין דאו הוו קדושין לפילו שלא אמר לי
וטעמ' הוא משום שהרי הוכח היה שהו' הכותן וכודאי
דלענמו מקדשה נמ הרש"ש ז"ל כתב בסימן תשעה
ברחובן שכתן לשלה זאמר לה הריבי כיתן זה לך
לקדושין דאעפי שקבלה תוקם לשם קדושין לשמואל
דשכר דידים דלין מוכיחו לחוכ מקודם ואפי שהביאם
חומרים דנתכוונו להתקדש כו' עד ומיהו יש להחמיר
דשמא בקדושין כבעניו זה לא בעיון ידים מוכיחות
והריב"נ וחם קבלה קדושין מאחר בריבה נט משביאם
וחם ירצו מגר' רחצון וכו' שכי תבל לא יגרש שכי ויצח
רחצון וכמו שאמרו בפרק המגרש עד כאן לשונו ·
דלכאורה משמע מדברי זאת התשובה דבריבה דאמר
הריבי כיתן זה לך לקדושין אפי' שלא אמ' לי דים לחוש
להבריכה נט משפק ובכתבת דברי זאת התשוב' נחלקו
כל גאוני עולם כמו שכתו' בקשובו הרב הגדו מוהר"
לוי ן' חביב ז"ל בסימן ק"ו והכה יש לדקדק בתשובה ו
דנראה מסוף התשובה דפסק כרב פפא בפרק המגרש
דאמר דלא יגרש שכי ויצח רחצון שלא יאמרו מחזיר
גרושתו מן האירוסין ודלא כרב סיכי כריה דרב חידי
ובתשוב' שלפניה סימן תשעב כתב ברחובן שאמ' לשם
הלויני על משכון זה דיבר כו' עד מכלל דכפים שו ורחה
שהיה מקודשת גמורה שלא שרחוי בזה ללכת לחומרת
ואם קבלה קדושין מאחר ח' מגרש ואחר כוצח וכמי
משביאם מתבעת בריבה קדושין לחרים עכ"ל · ואיך
כתב דראוה משביאם מירבה נוסח אחת' וחנה קיל דלא
יגרש שכי ויצח רחצון וכמו שכתב הוא עצמו בסוף
התשובה המוכה לה · והנה מה שירחה לעניו דעתי

לתרץ וליישב תשובת הרשב"א הנ"ל לא ימרי' דלא יגרש
שכי ויצח רחצון שלא בפקדושי שלא בקול בעלמא
לו בספק וקדושי שכי הם קדושי תורה דומיא מאי
דאמרינן בגמרא ויצא עליה קול מרחצון וכח אחר
וקדשה קדושי תור' דלו כיון שקדושי רחצון הם בספק
הכל יודעי' דרוצי שקדושי שכי תפסי בה ולאכי לא ליכא
למימר טעמא דרב סיכיא דאמ' מימר אמר עליכו רבנן
בקדושי וקדושי שכי טעו' הוו דהרי ליכא למפעי בהכי
שהכה הם רוצים העניו בהפך דאדרבה קדושי רחצון
הם בקול בעלמא וקדושי שכי הם קדושי תורה וכולי
עלמא יודעי שעל כרחין לא תוכל להפטר מן הפעי אלא
בגט ואם כן להכי קיימא לן כרב פפא דהא דאמ' טעמא
דרב סיכיא דאמ' מימר אמר עליכו היה רבנן
גמורין דומיא דבנין דהרש"ש ז"ל שכת שהיה מקודשת
גמו לרחצון דכהכי קדושי שכי לא תפסו כיה כלל דאין
קדושין תופסין בערוות אלא במקום חומרא לגבו כה
להבריכ' גט מפני אם כן כזה בודאי יוד' דב פפא דפליג
שפיר טעמא דרב סיכיא דאמ' מימר אמר עליכו היה רבנן
וקדושי שכי לאו קדושי תורה הוו דקיין שהם יודעים בבירור
שקדושי רחצון היו טובי אלא יחשבו שבודאי זה השני
לא הוצרך לגרש רק ראו והכיכו בקדושין והיו כלא היו
כיון שקדושי רחצון היו קדושין גמורין והוי כמי שמיה
דאמר בגמרא דיצא עליה קול מזה ומזה דקיל כאמימר
דאוקימת לשכיה דקל להכין · אחר כך ראיתי לרב הגדול
מוהרי"ן ז"ל בחלק ח' כלל ג' שהוקשה לו בדברי
הרש"ש שכתב שם שלאחר תשובות שכתבנו רק בתשובה אלף
רכ"ו שכתב שם שלאחר משביאם מירבה תוכל להפטר
וכתב זה לשונו ואמאי יצא רחצון וחכן קיימ"ל בפרק
המגרש בהפך ולא מצאתי דבר שכתב כזה כו' ולא ידעתי
למה הניחו בצריך עיון שמה שכתבנו ירחה נכון ליישב
דברי הרש"ש ז"ל ומה שלאח שם הרב ז"ל וכח שהוספות
כתבו בהפך וזה לשונו ואין לומר דדוקא היכ' שקדושי
רחצון הם קול בעלמא וקדושי שכי קדושי תורה ודאי וכו'
דאדרבה לישבה מסתברא וכמו שכתבו התוספות
שם שמגרש ומש שכי תכל במנחו הדב על כורחו משיטה
ליה לרב הונא דלא יגרש שכי ויש רחצון וכיון דכודאי
קדשה רחצון מקודם כמי לשכי לרב הוכ כיון שפשטה
ידה וקבלה קדושין מאכי שם כן חייבין שגרשה רחצון
ואם יגרש שכי ויצח רחצון הוה ליה מחזיר גרושתו מן
האירוסין עד כאן לשון הרב ז"ל · ורבה להכיח דליה
מהוספות דאדרבה כשקדושי רחצון הם טובי כל שכן
שלא יגרש שכי ויצח רחצון ותמהתי הרבה מזה דהרי
מה שכתבו שם התוספות הוי ליכא דרב הונא דאמר
שפשטה ידה וקבלה קדושין מאכי ואפילו שלא בפני
בעלה הוי מקודשת ולזה אמ' דוקא כשקדושי רחצון הם
טובים אפילו הכי ליכא למימר טעמא דעליכו היה רבנן
וקדושי שכי לאו קדושי כיכהו כיון דלפי שכר רב הונא
קדושי שכי תפסי אם כן איך יחשבו לומר דעליכו היה
רבנן ומצאתם קדושי טעו' הרי הם יודעים שהם קדושי
תורה ולא דרבנן והיו אין קדושין תופסין בערוות וכל
זה הוא לפשרת רב הונא אמאי לדיין דקיל בפומאל
דרוקא בפני אבל שלא בפניו לא אל בפקדש' רחצון

קדושין גמורין יאמרו כלם בודאי שזה שקדשה שנית
קדושיו בטעות היו כיון שהיא מקודשת גמור' לראשון
וקדושי שני לא תפסי בה לדידן דקיימא לן דוק' בפניו
ואם כן אפילו אם נצריך לה גט משני לצאת ידי ספק
משום חומרא בעלמא מכל מקו' שייך טעמ' דרב שיננא
דמצו למימר עיינו ביה רבנן ובהכי יודה רב פפא וכל
זה נראה ברור לעניו' דעתי ואמנ' מאי דקשיא לי הוא
במה שכת' רבינו ירוח' ז"ל וזה לשונו אשת איש שפשטה
ידה וקבלה קדושין מאחר בפני בעלה מקודשת לשני
וצריכה גט מהשני אם תשאר עם הראשון ואם לא ירצה
לגרשה שני מקודשת לו ומותרת לו עכ"ל. דנר' דמפרש
הפך המסקנא ודלא כרב פפא ולא יכולתי להבין דברי
הרב ז"ל.

ונחזור לדין דאף על גב דמדברי הרש"בא ז"ל והר"יבש
יראה דהיכא שאמ' הריני אפילו שלא אמר לי
הוו קדושין וצריכה גט מספק כבר כתב מוהר"ן' לב
ז"ל בכלל שלישי שמצא בתשובות דבני פרוו"ינצה שהיו
בזמנו של הרש"בא ז"ל ובכללם הרב רבי יצחק קמחי
שהיה מכבד אותו הרש"בא ז"ל בתשובותיו וגם רבנים
מובהקים ומעשה היה בימיהם על אחד שאמר הריני
נותן לך זה לקדושין ופסקו בהדי' דגרע טפי מהרי את
מקודשת בלא לי והתירוה להנשא בהסכמ' כל הרבנים
ז"ל בלתי שום גט כלל גם רב אחד שהיה חולק וחושש
להחמיר חזר בו וכתב דברים שאמרתי לפניכם טעות
הם בידי גם הרב המכת' והר' רבי מרדכי קמחי כתבו
תינח בעלמא דהוו ידים שאין מוכיחות אבל בדין זה
דאתי לקמן ליכא לספוקי כלל דלא דמי לידים שאינם
מוכיחות בו' עד אבל זה שאמ' הריני נותנו לך לקדושין
אין כאן בית מיחוש כלל עד כאן לשונו ועוד האריך
שם מוהר"ן' לב בדברי אלו הרבנים המובהקי' אנשי
שם שכלם הסכימו דאין לחוש באומרו הריני. ומכל
מקום בודאי הגמור דיש לנו לחוש לסברת הרש"בא ז"ל
והר"יבש ז"ל ומי הוא זה יערב ש לבו לגשת נגד סברתם
וכן ראיתי בדברי האחרונים ז"להה כלם חששו לסברת
הרש"בא והר"יבש ז"ל בדאיכא הריני הרש"בם ז"ל בסימן
ג' ומוהר"י קארו ז"ל בתשובותיו סימן ד' ומוהר"ן' לב
ז"ל אלק ג' סימן ח' ומו"הרשך ז"ל בסימן ל"ט כלם חששו
להחמיר בדאיכא הריני יעויין שם. איברא דקשי' לי
טובא בדברי הר"י אדרבי ז"ל שכתב בפסקיו סימן רפ"ט
במי שאמ' לאש' אחת אישטי אנילייו מירה קי ווש לו דו
פור קדושין ופסק דליכא חשש קדושין ואפילו לדעת
הר"יבש ז"ל ולא ידעתי איך התיר הרב ז"ל בפשיטו' בלשון
קדושין כזה שאמ' קי ווש לו דו פור קדושי' שהוא מודה
בלשונו ממש שהו' הנותן והיא המקבל' אותו וכל עיקר
הטעם של הר"יבש ז"ל באומרו הריני אינו אלא משום
שמורה שהוא הנותן וכמו שכתב בפירוש והכא הרי
פירש ואמר שאני נותנו לך והורה שהוא המקדש והיא
המתקדשת ואיך החליט לומר שאף הר"יבש ז"ל יודה.
ועוד שהרי הרב מוהר"י אדרבי ז"ל עצמו כתב בתשובה
רצ"א וזה לשונו מכל מקום שמא נאמ' דכיון שהעד הא'
אמר רוצה את לקחת אלו הקלסאם מידי בעד קדושין
כיון שאמר מידי הוי כמו הריני נותנו לך שכת' הר"יבש

שחוששין שכבר נראה מלשונו שהוא המקדש והיא
המתקדשת אם כן בנדון דידן שאמר מידי יראה שהוא
המקדש עכ"ל. ואם כן אם במה שאמ מידי חשש הרב
להחמיר כל שכן הכא שהיה לו להחמיר שמורה בלשונו
שהוא הנותן ודברי הרב ז"ל תמוהי. ואיך שיהיה בנדון
דידן דלא הזכיר לא מלת לי ולא הריני ולא שום מלה
שיורה שהוא הנותן רק אמר קח זה קדושין דפשיטא
דאין לחוש כלל לכל אלו הסברות דהרי אפילו הרש"בא
ז"ל והר"יבש ז"ל שהם היותר מחמירי' לא כתבו אלא דוקא
היכא שאמר הריני לפי שהו' מורה שהוא המקד' אמנם
הכא בנדון דידן לא הזכיר שום לשון המורה על כך וכן
השיב בתשובה הרב הקדוש מוהר"י קארו ז"ל סימן י"א
בנדון אחד דומה לזה ממש באשה אח' ששלה פאנדירו
אחד שהיה ביד ראובן והוא השיב לה טומאלו פור
קדושין והיא קבלתו ופסק בפשיטות שאין שום חשש
גט כלל ואפילו לדעת המחמירי' כיון שלא הזכי' בלשונו
שהוא הנותן גם הרב מוהר"רשך ז"ל חלק ג' סימן כ"ט
כתב במי שנתן כוס א' יין ואמר טומאלדו פור קדושין
די טו פיג"א והורה להתיר בלתי שום חשש כלל ואפילו
אותם הצדדים שצדד שם לא היו רק מפני העד השני
שהעיד שאמר איסטו טידו פור קדושין שהורה שהוא
הנותן אבל בלשון הראשון שאמר טומה איסטו הורה
בהדי' להתיר גם הרב הגדול מוהר"ן' לב ז"ל כתב במי
שאמר לאשה אחת טומה איסטו פור קדושין וזה לשונו
ואין בקדושי' הללו בית מיחו' כיון דלא אמ' לי ולא הריני
וגם לאהיו שידוכי' ביניה' כי לא נניח כל הפוסקי' בשביל
סברת יחיד וכמו שכב' כתבתי באור' וכב' ראיתי מי שחש'
להקל אפילו בדאיכא שידוכין כיון דלא אמר לי ולא
הריני יעש. הרי לך דאפילו כשהיו שידוכין ביניהם
שנראה קצת כמו שהיה מדבר עמה על עסקי ניטה
וקדושיה ואפילו הכי נמצא מי שפסק שאין לחוש כלל.
גם הרב מוהר"י אדרבי ז"להה בסי' כז' ובסימן רס"ד כתב
בפשיטות דלשון טומה איסטו פור קדושין דאין לחוש
כלל והרבה שם בראיות יעש. איברא דהרב מוהר"רש
דמדינה ז"ל כתב בסימן ל"ד וזה לשונו מלשון הרש"בא
שכתב בסימן תשע"ר מבורר בשמש שאין כוונ' הרש"בא
ז"ל להחמיר מטעם דלשון הריני נותן לך מורה על
שהוא הנותן והיא המתקדשת שהרי בפירוש אמר
פעמיים שאין כאן ידים מוכיחות ואין כאן עדים וכזה
לא נסתפק הוא ז"ל כלל אלא כל שאומר בלשון קדושין
באיזה אופן שיהיה שהדברי' סתומי' והוא והיא שניהם
מודי' שלשם קדושין נתכוונו יש להחמיר וכן הבין מורי
הרב מה"רר לוי ן' חביב ז"ל עכ"ל שנראה שהוא מפרש
שמה שחושש הרש"בא ז"ל להחמיר אינו מצד הלשון
דהריני אלא כל שאמר לשון קדושין באיזה אופן שיהיה
וקשיא לי על זה שהרי כתב הרב המגיד משנה ז"ל בשם
הרש"בא ז"ל בהפך כמו שכתבנו למעלה וכמו שכתב
מוהרר"י קארו בתשובה שהכריח בראיות שהרש"בא ז"ל
אינו חושש אלא בדאיכא הריני וכדע' הר"יבש ז"ל ועוד
דדיוק דברי הרש"בא ז"ל משמע הכי שכתב ומיהו שמא
בקדושין כבענין זה שנראה דוקא דבענין זה דאיכא
הריני שמורה שהוא המקדש עם היות שיוכל לדחות

הדוחה דמתני׳ כענין זה היינו לפי שמניח מודים שלשם קדושין כתכוונו שזו חופתן לפי׳ כלשון גרוע וסתום וכמ״ש בהריח הרב ן׳ חביב והרב הגדול כי רב ז״ל בסימן קל״ו וקל״ז. ואכתי קשה מדברי הרב דמוכיח ז״ל עצמו שכתב בסימן ג׳ וזה לשונו וברוח דטעמ׳ דהרשב״ם בתשובה דעדיף דתי ליכתי דהריני מלשון הרי את מקודשת בלא לי דלא הוו קדושין כלל ובתשובה הנזכרת מציגו דהשריבה גט תלת שכתוב מפני שהי ליכתי דכתב בסימן לך הדיה. ועוד קשה לי כדברי הרב ז״ל דלו הוה סיפוקי׳ דברי הרשב״ם ז״ל כמו שפירש שם דלשון מטעם הריבי הוה תלת משום דשניהם מודים שלשם קדושין בתכוונו ולזה חשש הרשב״ם ז״ל לפי׳ כלשון פתוח לפיכך הכי מה הוה זה שתפס שם על הרב הפוסק והלא לפי׳ לפי דברי ז״ל לא חשש שלא כשניהם מודים דוקא וכדרון הכוה לא נזכר שם שהיו מודים שלשם קדושין בתכוונו כשקבלה הר״ר״ל. סוף דבר דברי הרב ז״ל שגבו ממני גם בסימן ל״ח תמהה שכתב שם בהכנת דברי הרשב״ם ז״ל

קסך ממים שכת׳ בסי׳ ג׳ ועש״ב.

וכל זה הוה להתלמד כמקו׳ לחר דכנדון דידן לפי׳ לסברת הרשב״ם ז״ל דמחמיר אף בדליכא הריבי הרי על כרחין כתב דדוקא היכא ששניהם מודי׳ שלשם קדושין בתכוונו ובנדון דידן לכי הכנות נועץ מרע שמעולם לא עלה בדעתו דבר כזה לקדש את בתו לבנו אלא לחרת וגדול בשנים ובכרט שבכוותו הם קטנות עדין ואינם רשויות לחים והכל היה דרך נחוץ ואינם שילוח הדבב ברור שאתי בכוותיו הם מוקדות ואינם צריכות גט כלל ומה גם שתם אתה בא לחום לשלו הקדושין שיהיו צריכות גט מדוד הגי׳ וכל כוכח דוד הגי׳ היכא רק לענין חופה ולקידושי כפופות אחתיו ובתב הרב מוהר״ך ז״ל סי׳ כ״ט וזה לשונו ואפילו אם היו שם שני עדים בקבלון את׳ מכל מקום יש להקל יען כי לזה יש לו שלש בכות זאת ח׳ היינו חוששין להחמיר בכולהו כל הג׳ בכות וכו׳ עד ולבן רשוי להקל ואין לחוש לאותן הקדושין ומה גם להכניס ג׳ בכות בשאר קדושין שלא דמאמ׳ דיש לחוש היכא דשייך עניין להם וכאן השקלו וחלל להקל בענוג׳ דאתתא ואפילו בדברי׳ שיש לחוש ובכל שכן בנדון דידן שאין שום מקום לחוש כלל. והנה אין להסתפק ולומר דכיון דקיימת לן כרבי יוסי דהיכא שהיה מדבר עמה על עסקי ניטה וקדושיה דאפילו בשתיקה סגי ובתב המרדכי בפרקא קמא דקדושין בשם תור זרוע וז״ל עמה לזו דוקא אלא אפילו אחרים מדברים בפניה ע״כ ובהגהה זו לא נאמרה שום חולק וגם נראה לענ׳ דעתי׳ דאין לזה ממאי דשריך בגמרא בפרקו בעוי דהרי את מיוחדת לי כו׳ כמאי עסקינן אלימא בשהיה מדבר עמה כו׳ וממאי אלא מוקי לה שהיו אחרים מדברים בפניהם ומסתקא ליה דכיון שהיה מדבר הוה עמה מהני בשתיקה היכא דהוו אחרים מדברים בפניהם אי מהני בהני ליעבי שם כן ירע׳ אלא שמא ליה כין שם היה הוה מדבר עמה כין שם היו אחרים מדברים בפניהם דכולהו מהני אפילו בשתיקה לויבר׳ לה להחזיק דאין זו דומה לפשוט שהיו אחרים מדברים בפניה ולא היו הם עצמם וגם גרועתא שכי ליעבי דומתא הכי ומתמא הכי וכמו שפיר׳ רש״י ז״ל שם להכי לא מהני לאוקומיה כשהיו אחרי׳ בפניהם וכולהי דאין להביאה ראיה להפך דמתני׳ דפליג׳ יומי במתניתין בשהיה הוה מדבר עמה כלומר דדוקא הוה לכל אחרים לא שם כן שום ליה לאסמוכינן רבותא דאפילו אחרים מדברים בפניה ושם כן הוה הפך דברי׳ ההגהה משום דליכא למימר דנקט פלוגתייהו בשהיה הוה מדבר עמה להודיעך כחו דרבי יהודה דאפי׳ הכי מתיר היכא שלא אמר לה לשון קדושין בהדיא ולשמואל לימא לך דרבי יוסי מכר דאפילו אחרים מדברים מהני דבדורו כחו דהיתרא עדיף וזהו שיהיו מדברי ההגהה משמע דאפילו שלא היו מדברים הם עצמ׳ רק אחרים בפניהם מני ושם כן יופל לטעות ולומר דכיון דבנדון דידן היו מדברים ומתווכחים שם במאמר על עסקי קדושין אחרי׳ כמו שכתב בשאלה וזו בתוכה ויכוח כתן דוד הטבעת לך זה ליה כהיה מדבר עמה כו׳ וזהו דהא ודאי ליתא וזהו זה דבר רחוי להסתפק בו כלל דהרי מה שכתב המרדכי בשם תו׳ דאפילו אחרים מדברים בפניהם כלי שפק דונה לומ׳ שמדברי בפניהם על עסקי כשואין על שו שתכנה לזה לבל בשה מדברים על ענקי קדושין אחרים לפי׳ שיהיו בפניה׳ מאי מהני שתיקתם ושם תהה בא לומ׳ כן שם היו מלהנייהו דר׳ ומפי כלם בלאו דוקא דהרי עמה לזו דוקא אלא אפילו עם אחרים והיה מדבר הוה לזו דוקא הוה אלא לפי׳ אחרי׳ ועל עסקי ניט׳ וקדושיה לזו דוקא קדושים שלא לפי׳ קדושי אחרי׳ הא ודאי ליתא והכי לך הנשא ב׳ בשם חור זהוע עצמו מנחתיה בשלטי הגבורים ז״ל היה מדבר עם האם׳ על עסקי קדושיה ונתן לה קדושין שתם ולא פירש הרי זו מקודשת ושם פסקי מלרב׳ בעטין קדושיה לפי׳ שעשוקין לדבר קרוב לזה כגון שמדברים על עסקי הכנוסיה או חומרים פלוני קדם את פלונית וקיצצה כזה היכא מקודשת עכ׳. דמוכח בהדיה דאפילו שהיו הם עצמם מדברים ברשותה על עסקי קדושין שלהם כל שפסקי מלותו דבור לפלוני שאחר כך היו מדברים על עסקי קדושין אחרים לה מהני מידי וכל שכן היכא שמעיקרא לא דברו כלל על עסקי קדושים רק אחרים מדברים בפניהם על עסקי קדושין אחרים וכל זה הוה פשוט ואין נורך להכתב רק כתבתי זה כדי להוציא מלב הטועים דכולהי אין שום מקום לטעות כזה כלל.

הכלל השולה מדבריהם שאין שום חשש קדושי׳ כלל בנדון זה ומה גם שאפילו זה הלשון הגרוע שאמר נראה שהיה בדרך תכלי שאמר לה שך הך מקדשין אם כן קי״ל קדושין בלחוד דמשמע שאם הוה הדין שבחופתן הנו׳ יהיו קדושין טובים גם הוה מקדם לבת ה׳ יוסף והרי אותן הקדושין שעליהם נתקבצו לרחוץ מה שיהם נתברר הדבר והדין שהיו בטלים אם כן גם

קדושין אלו יהיו בטלים וכל זה לאינו רק כנוסח וכוונה לך לכה תבל למעשה אינו כדאי להחליט הדברים אם לא יסכימו כזה הרבנים המובהקים היושבים על כסא ההוראה ובפרט הרב הגדול מר יצ"מ מרי ורבי כמוה"ר אהרן נ"ו תמון כ"ר כה דברי הקטן יעקב בכמ"ר יחזקאל הלוי ז"ללה"ה:

הסכמת כבוד הרב הגדול נ"ו:

ראיתי דברי הפלפלה ומה שפלפל עליה החכ' השלם בוזיכא דנהורא ידיד נפשי כ"ו וכל ג"דיון מיוסדים על יסודי הגמרא וסברת ישרה ופלפול יפה ומ"מ כי לענין הדין כבר הניע החכם הפוסק כל דברי האחרונים דכיון דלא חמ"ל אין לחוש כלל ולא לסברת הים לומרי' שהכיח הר"ן ז"ל והרב המוכתר מר קשישא מה"ר שמואל דמרינה זכ"ל חוסם להחמיר כסברי' הים לומרים וכן לומר שהוא דעת רבו מו"ה לוי"ן חביב והרב המוכתר מו"ה שמואל זכ"ל לא דמי להקל אם בהצטרף אינו רשותה לחבירתי ואומ' כי בנדון דידן לית רשותה לחבירתי ויודע הרב ז"ל דאין לחוש כלל והוא שכב' ידעת כבר הר"ר דורדן ז"ל שהכיח מוהר"ר ז"ל גם בתשובות מו"ה לוי"ן חביב ז"ל הביאה הרב הגדול מוהר"ק כי רב ז"ל דסבירא ליה דקדושין בעינן לישנא דהכא וז"ל על אלם אחר שאמר טול טובעת וו והסיב לו למה ואמר לו שלח ידך ואחוז בו אמ' לו קדושין על בת כי' כתב ועוד דבעינן שיאמר לשון שיוכיח להכא כדמוייתי בפרק השולח גבי בטול דלאכעי' להו התם הרי הוא חרש מהו ואסיקנא דלישנא דלהכא משמע ולפום הלי נהוג בלשון זה לקדש הרי לית מקודשת לי משום דלישנא דלהכא משמע לכל בלא הרי לא משמע להכא ודמי לחרש הוא ולא אמר כלום והיכא דאמר קדושין הם ולא אמר יהיו לו הרי הם קדושין לא אמר כלום ע"כ וכנדון דידן לא אמר לשון המורה להכא שלא אמר קח זה קדושין בשר בתך אם כן לא הוי כלום להר"ר דורדן ז"ל ועוד כי לא אמר מור קדושין המורה שנותן זה הטבעת לקדושין אלא אמר קח זה קדושין משמע שהוא מוכר כי קוד'שיבא לידו הם קדושי' דהכי משמע לשון קח זה קדושין כי קודם לקיחתו הם קדושין ואם כן אומר על דבר שאינו כן והוי כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות גירושין גט אינו פסול הוא חרש לא אמר כלום שאין זה לשון מכטל שלא לשון מודיע לחבירו הדבר והרי הודיע לנו דבר שאינו כן וכמו שאמר על דבר שהוא אסור שהוא מותר דמי לו על דבר שהוא טמא שהוא טהור עכ"ל עוד לכי לומר טעם להיות סניף הרשאת דידיה שאינם מוכיחות והוא כי בנדון דידן כפי מה שכתב בשאלה משמע שהיו להר' יוסף כ' בנות ויתומה גדולה היא בת ד' שנים ואם כן הוי כדין מי שמת ואחד מבנותיך מקודשת לי דהלכת כתבי דלעני' דרשו קדושין מסורין לבעלה הוו קדושין וירשה לעניות דעתי דלעני' דהלכתא כתבי מקום שאינה מקודשת ודאי אלא כל אחת מהן היא מקודשת מספק ולכך כולן בריכות גט דילמא אותה קדם מכל מקום שאינה מקודשת כקדושי ודאי והכא על אחת מהן

חיכו נהרג ובפרט למאן דאמ' התרת ספק לאו ספיקא התרא'כי כי כל ג' בספק עומדת ואפי' אשה אלו אפשר דלא מחייב דהרי כל ג' בספק עומד' והוי דיב' דח תיכח אחת שהיא בספק חלב ספק שומן שאינו בחשש אלו וכן הכא על אשה שהיא ספק נדה או בספק ערוה על קרוב בשר פטור מחשש אלו וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל דינים אלו בפרק ג' מהלכות שגגות שהרי אין בכל אחת מהן שתאמר שהיא אשת איש ודאי נמורה: ואל כיון שהדבר הוא בספק כל מה שיתפתק עליו רשאי להקל ואל יפקפק לדעת אלו הגדולים המחמירי' כיון שאינם מוכיחות כבר כתבתי דהם סוברים דאשה יש לה חזקה ספק אחר דיש להקל והכא כבר כתבתי דיש רשעותא לחבריתי אם מצד הלשון כמו שכתבתי בשם הרב דורדן ז"ל דודאי אם לא היה דאיכא כאן רשעותא דידיה שאינם מוכיחות ודאי דאין להקל כפי סברת הרב דורדן ז"ל אבל זה רשי להיות סניף להצטרף בסברו' וכן הטעם השני שכתבתי דאפי' אם היה אומר לשון המפקיע דהיינו הרי את מבנותיך מקודשת לי אינם שלא בספק כל שכן דלא אמר לי דלדעת רוב הפוסקי' אין לחוש לקדושין כלל דבודאי בהצטרף שאינם אלא קדושי ספק דיש להקל לדעת כולי עלמא: ואודיעך מה שנתקשה אלי למאן דאמר דידיה שאין מוכיחות לא הויין ידיה ואפילו נט אינה נריכה דהרי כתבו התום' דהטעם דאינו כלום דדילמא לא נתקדשה אלא לאחוזה חרש בעלמ' ולפיכך נריך שיהיה מוכיח למי מקדש והרי הבא המקדש אחת מן הבנות אינו מוכיח למי מקדש אם לגדולה אם לקטנה ואפילו הכי שתיהם נריכות נט וכתבתוב אומ' כי יקח איש אשה וכמו שנריך לדעת מי הוא המקדש גם כן נריך שיודע מי היא המתקדשת ואפילו אם תרצה לחלק מכל מקום קשיא דהרי כריתה בבר' המקדש מי שים לו חשבה בני' ועשה כלום עליו לפייסה לקדש להם אשה אחת לכל ג' ואמר אלו הבנים לאיש שהיו לו ה' בנות ג' מבנותיך מקודש לאחד מבני כל אחת מהן נריכה נטין חשבה כו' הרי התם הלים אינו מסויים גם האשה אינה מסויימ' והיה רשאי דלמי שיבור דידיה שאין מוכיחות לא הויין ידיה דלא תפסי קדושין ולא נריכה נט כיון שאינו מוכיח כלל מי קדם ולא נהיה מהן קדם ואין לחלק בין דברים למעטים דהכל הוא אחד בין שאינו מוכיח הדבר:

ובחפצי בחמתחו' הפוסקי' כלם אמרתי בלבי לאפשר שלא נתקשה דבר זה לרשעונים ורחיתי כי דבר זה נתקשה עליו מו"ה לוי"ן חביב ז"ל ומה שתירץ אינו נוח לי: ועוד קשה שהרי ידוע כי ניטין וקדושין דינם שוה לכל דבר מהיקש דויגע' והיתה והרי לענין נישין אמרינן בפרק כל הגט היו שתי כשים ושמותיהן שוות כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה: ואם כן גם כן בקדושין היה רחוי שלא תהיה מקודשת ויש לומר דאין הכי נמי בקדושי שטר יהיה דין זה דילפינן מנישין דבעינן לה לשמה אבל בקדושי כסף לא בעינן הכי וכמו שלא בעינן שיהי' המשכון שוה לשם קדושין ואיך שיהיה האשה הזאת היא מוחרת לכולי עלמא כלי פקפוק וכמו שכתב החכם השלם הפוסק כנ"ל: נאם הצעיר אהרן בכמו"ה שלמה נ' חמון זללה"ה:

תשובת מוהר"ר שמואל חיון זל"ה
סימן ב'

על פלתא מריפתא מרגניתא דליית בה טיבותא אחת
המצוה התכלס כ"ז מאחד עלות
עולו' מקוואות פילו לכורה עלילו יקמיד ויעמיד סלוס
כ"ת זאת מאתי להודיע"ה הגע' לותותיך לידי ומפתי
כעל כל הין כרלוקי דבריך הנחמדים מיוסדי' על תרכי
העיון וה חפוס על הדין ועל החמת כאשר תכאר והן
לחמת כי הטרדות עלו הסתרגו על נוחרי ואיני יכול
לעמוד מה שלבי חפץ לחמכם להשכחך ולהחבת החמת
לגיד לת כל הרמוז הכר'לע"ך על מה שהקשת ודקדקת
הרין לכתוב הכר'לע"ך על מה שהקשת ודקדקת

ראשונה הקשית הקושי' שמנחת לח'ך בפס'יסד
שלם הרב מהר"ך זל"ה דלמאי לת מוקי
תלמודת דשמואל מיירי במדבר על עסקי קדושים
ונכתבת הלח דברי הרב הכו' לדחות הקושית הנזכרת
שכתב דלם כן לתעלה לת תמר לה תרי לת מקודשת תרי
היו מקודשת כיון שהיה מדבר על עסקי קדושים
כשתיקה פני והתרכת להקשות על דבריו וכתבת
דרבותא לשמואינן דהוה לומינן דהכי ליכני נריעי דהוי
נריע טובא משתיקה דומיא דהכי ליכני נריעי דהוי
ספק קדושין הכל כמו שכתוב בלשונך ' ואני
תומ' דלת דמי להכהו ליכני נריעי דשלמי הלם שום לכו
ספק דלפשר דמשמעותן למלאכה דוקא ולת לקדושין
ולכך לף על פי שהיה מדבר עמה על עסקי קדושים
כיון דלמר הכי ליכני ולפשר דלמלאכה קלמר ולם כן
גלה בדעתו בפירוש דלת לקדושין קל מכוין לכל
בהרי מקודשת ולת למר לי לת כשתיקת לדם מעולם
דכלהו לוכת למשמע לו ולמכירו ולוכת הזכרה לזה לת
לזה ולכך למרינן וכת דהדבור שהיה מדבר על עסקי
קדושים ויוכח כין שניהם דלדיוים קל מכוין ומה שים
קנת מן הגמנו' לזה הוה מתי דכתבת כשם הרב הקדוש
מהר"י קלרו זל"ה על דברי הרב בעל הטורים טור ח"מ
סימ'כ' שכת'וזס לשונו ולם היה מדבר עמה על עסקי
קדושין הוו והתי קדושין וכתב שם הרב זל"ה כן פתב
הר"לם כו' ונמתי לת למך דבריו דהוי מקודשת במכל
שכן דשתיקה וכמו שכתבת הלח ומדברי הר"לם עצמו
נמי יש להוכיח שנראה דמסכרת כתב כן ונמתי דמכל
שכן דשתיקה נפיק לכל לפשר לומ' דסוכת הר"לם לומר
דהתי מילתל דהרי לת מקודשת זלת לם' לי לת שייכת
כהרין פלוגתל דר' יוסי ורבי יהודה דכזה תלינ' דכולי
עלמל הוי מקודשת דעדיף טפי מכזיר עובר לפני
ובדתי שהרב בעל הטורים רלה דברי לכו והכיולה
לפסק הלכ'ממש הוציא הרין והרב מוהר"י קלרו מפני
כן סמך על דברי הר"לם שכתב כפירוש וכ"ת עדין צריך
עוד לסברת הר"לם זל"ה דכל דבהריני תישיך לת מהני
לפילו במדבר על עסקי קדושים תלימל דהתי דנקט
הרי לת מקודש'לשמועינן דלפילו שהיה מדבר עמה
על עסקי קדושים ולם'הריני תישיך לת מהני
מסכרת הלחרת זה היינו נמי דלמר לך הר"לם זל"ה הי

קרק

אבל הי קשית לי קצת הל קשית במתי דכתב הרב
החסיד מהר"ל"ן מכיב זל"ה טי' קל"ה וזל"ה והלמת
שכפי הנראה לענות דעתי פשט לשזנו כשכתב' הני'
מורה דדוקל מפני שלמרו שניהם דלת כוונו להתקדש
זה לזה כו' עד הל קמן לדעת הרלב"ד זל"ה דכקדש פחם
לם שניהם חומרים שנתכוונו להתקדש זה לזה דהיי
מקודשת נמורה ולפילו היכל דקלמר לה מקוד'שהוא
שליח לקדש לחר זכל שכן היכל דלת למר לה דהוי
שליח כלל דהיל מקודשת והיה נראה לומר דמפני זה
כתב הרב"ח בחותה הסוכה שים להחמיר ולהצריכם
גט ע"י והרב המוכתן מרן זקני זל"ה פירש דברי ושור
שלם שיטן ל"ה ושם חיתת כדברי הרב מוהר"ל"ן מכיב
מלי צריך למיירת דסבר שמואל שנתכוונו להקדש דשל הפחם
כך הוה כמקדשין ואין כזה פוס דוחק ואין לומר
דהר"לבד ס"ל דידים שלוין מוכיחות הוין ידים שהרי
לת כתבו המפרשים הלת שים מי שחופש לבל מעיל לת
הוכירו ספרת זו לת פשט הר"לבד ולת כפשט פוסק לחר
ועוד היה לי קצת נמוגס ממתי דמסוה הגמרת קדושין
לגזיר היכת שלינו עוכר לפני והתם הוי לפי שנתכוין
לגזיר וכשמעת התם במסכת גזיר הלת שלין זה כלום
דלתני גזיר וק"ל סוף דבר כי בעיני קשה להחמין
שהר"לבד זל"ה סובר דהיכ'שנתכוונו שניהם לקדושין לפי
כלתי לי מקודשת · ואין לומת כי חוקו הלשון של הר"לבד
כלתו הכי היינו מוכן ומומן שהוקש' בעיבי הרין זל"ה כרש

משום הת לת חיוית דפשיטת דהתי ליכת נריע טובא
ולת לתכרין להקדש ומכרת החחרת לת
תשיבת ליה לתכת לתקוקי מי"כ כל זה כתבתי כפי לוכרת
לפרוק הרב הנו' ודרך חוכחוקך תכל לדידי הן דפרים
מוכתרים ולת נריכנת מידי ואין זו קושית ולת דקדוק
לפי דשמואל לתר בקדושין פתן לה בכסף כו' שנר שכת
לומר כלל לחד בכל כהסי קדושין ודוקת נדול לומר
דמיירי בענין פרטי במדבר עמה על עסקי קדושים
ושור דהלמורת נרוך לפרש דבריו ואין מוקמינן כמאי
דלליפרים וכ"ת והת עדיף טפי ממאי דמוקי תלמודת
דמיירי בחומ'לי והניה דברי שמואל זה היינו פלוג דר'
על נב שהניח דבריו היינו דוחק כלל והטע' דתלמודת
קלמר דשמואל לת נחית לשמועינן דין דידים שהיין
מוכיחות שהרי לתרה זימכ'בהתי דנזיר ולת כתית
לשמועינן שת שנרוך שילמר לפון שמשתמש שיזוף
לוקח חוסס זלת שיקיף לת עלמו כפון הדיבי ליסיך
ולהכי קלמ'דשמואל בדיכן של קדושין מיירי ולת כתית
לשמועינן שת הכהו ליכני בתרתי ולת חס לומ'דלמר
לי דוקא כבר ידוע כדאי'לכל כדקלמ'לי קל מיירי והס
היכת דלת תמ' לי והיה מדבר עמה על עסקי קדושים
דשמואל לת כת לומר ל'דנריך שילמר הרי לת מקודשת
ולת שילמר הריבי ליסיך וכדיכן ס"ל קדושין בלומר לי
הו במדב'על עסקי קדושין עוד כתבת ותו ליכ'למידק
במה שסיימו ז"ל וז"ל בקדושין נתן לה כו' והס דברי
מוקר דפשיטת ד"תם הוא וכמו שכתבת שנר'כן מדבש
הר"ן ז"ל ויגיעת בשר לשפל על זה ·

פרק החומ' אבל עם כל זה נראי' דאפי' לדעת קצת
הראב"ד ז"ל דהיכא שהתכוונו שניהם לקידושין דהוי
מקודשת אלא היכא שבא מתחילה ואמר פלוני שלחני
לקדש אותך שכבר גלה בדעתו שאותו עני' דוק ועמוש
שליח ולא אחר זכיון שכן הי לאפוקי לומר שקדם לאחר
זו ולתו אלא לו לעצמו הו למי שאמר שלחו והפקח הוא
לאחר מפניהם ועל הפתח מוכיח שלאחר מפניהם קאמר
והוי כהא דתני טביומי שהביא הרב מה"ל ן' חביב ז"ל
לעני' מזה ומשום הכי כתב הרא"ש ז"ל דהיכא שהתכוונו
לקדושין דמקודשת כי הא דכת' בשלהי" והביאו הרב
בעל הטורים טור אה"ע סימן נ"ז וזה לשונו ראובן היה נו
ד' כוסות וכו' עד ואותן שהן קטנות שהן ברשותו לקדש
כאלו לומר לזו נתכוונתי ועליה קבלתי קדושין עד כאן
וכונת הרא"ש נראה לי דסבירא ליה דבקדושין תפסי
לחוש ולא בעי ידיעת מוכיחות וכמו שכתב הר"ן בשם יש
מי שאומר ומ"ש בשעין זה בעין שהתכוונו כלומר
שיכולה לומ' לפה זו כיון שלא פירש דבריו מכח ידיעת
הכח דלדידיה קאמר ומעולם לא נתכוונתי להקדש לזה
ולעפ"י דאפשר דידיעת שלהן מוכיחות הויין ידיעת מכל
מקום צריך שתדע ותבין האשה שלו קאמר ודמי' להא
דכת' הר"ן גבי הני ליפני דגריע ז"ל הילכך נקטי' דבהני
ליפני דמפקא לן בהדי כל שלא היה מדבר עמה על
עסקי קדושיה ליכא למיחש כלל דהא לא ידעה מאי
קאמר לה ואי אמר דידעה ולפם קדושין קבילתיכהו
אפי' הוי עם עתה כמו כן אם לא ידעה לפם קדושי'
ליכא למיחש כלל דמכח ידעה דלדידיה קדשה אבל אם
אמרה לפם קדושין דידיה קבלתם הוי אפקא דלמא
בקדושי לא בעיני ידי' מוכיחו' אבל אין אפי' אלו
כונת הר"ש מטעם דהריני זה החדום הזניתו הר"ם
מרקדוקים ודיוקים ואם כונ' הרא"ש ז"ל היתה כן היה
לו לפרש דבריו בטעמו ולא לתוס דבריו תלוים
מדקאמר שמא בשעין זה לא בעיני ידיס מוכיחו נראה
דלא מטעם הריני קאמר והוא ברור. ומרן זקני ז"ל
חזר בו ודחה מה שכתב סימן נ' ותפס דרך אחר שהוא
העיקר ומשום שכנראון ז"ל הרב מרן זקני ז"ל לא הזכר
אם שניהם מודים שנתכוונו לקדושין ודאי שהוא ידע
העניין ואין להאריך בזה:

עוד כתבת והנה יש לדקדק בתשובה זו דברי' מכוף
דבריו שכתב אלא ובגרם אבי ויצא ראשון דפסק
כרב פפא וכו'. ובתשובה המיוחסת וכו' עד ואיך וכו'
ומה שירצה לעיל וכו' עד סוף לשונך ואני אומר שאין
זה תירוץ שהעולם ניהן יודעין זהן הן החקיר' שחקרו
הימים ולכך בקדושין הראשונים הוו תפילו בפפק
שייך טעמא דרב שיבא שאם חכמים נפתפקו בדין
קדושי ראשון ואחר קדשה אבי ואמרו חכמים עייבו
בדין ונתברר לפם הפפק ונמצאו קדושי ראשון ודאים
וקדושי אבי בספות הוו ואינה צריכה גט וכן אם היו
קדושי ראשון קול ואמרו עמדו חכמי' על העניין וחקרו
ודרשו והעמידו הדבר ונמצאו קדושי אבי בספות שלא
הצריכו גט ואם כן מאי תיבפת לן ורצו העם שקדושי
ראשון היו בפפק או בקול כיון שיכולים לומר עמדו
חכמים עלהעניין ובררוהו. ומה שכתב' גם כן בתשובה
האחרת דמשום ברצו דמשום חומרא נעשו כן יודה רב
פפא דשייך שפיר טעמא דרב שיבא וכו' לדרבה אופכא
מפתבר' דכיון דלדבריך ידעי ליבשי דמשום חומר' נעשו
כן וקדושי ראשון קדושי ודאי מאי עיון דרבנן שייך
הכא הא כבר עייבו בדין ומקודשת לראשון אלא צרצו
להחמיר לף על פי שאין הדין כך ואדרבה היכא דקדושי
ראשון קדושין ודאי פשיטא דשייך טעמא דרב פפא
דאמריכן ודאי אי לאו דגרשה ראשון לא היה מקדשה
שני וכמו שכתב הרב הגדול מהרי"ן לב ז"ל בשם התום'
ואתה הא כתבת ז"ל ואני בער וכו' בבתו' בלשונך ואני
אומר כי לא דקדקת ואין הדבר כמו שחשבת כי אליבא
דרב הונא האי דפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר
שמקודשת לשני אלו למימרא דמותרת לו בלא גט
מהראשון כמו שעל דעתך ח"ו רק חשבה ה"ו שמת
גרשה ראשון ואחר כך קדם שני אבל לא שיהיה מותרת
לשני ח"ו ואין כזה מחלוקת בין המפרשים וכלם ס"ל
כדפי' ומשום שהדבר תיכו כונגע לעניינינו לא תאריך
כזה שם ה' יגזור בחיים תשיב ידי שבית ומה שהשגת
על דברי הרב מהר"י מדרבי ז"ל לא ידעתי מאי לידון כזה
סודי. כאן חסר לשון.

תשובת מוהר"ר ן' חיים נר"ו:

סימן ד

ראיתי דברי מעת ומתקו לי כדבש ונופת צופי'
וגם רציתי כי לא לעניין דיבא קא בעי
מר כיון דנדו' זה בבר בשש לפני גדולי הסורה' ונתחבטו
בה וכלם לו רוכסם נמנו וגמרו דבקדושין בעיני ידיס
מוכיחות כדמוכח בסוגיא דשלהתא פרק ק מה דקדושין
ולזה שם אמר הרי את מקודשת לשעבר דהוי ליפני דעדיפא
טפי בקדושין עכ"ל שם לא אמ' לי תיבא מקודשת מטעמי
דבאמר לקמן בשה וכלם הורו זה לא להלבה בלבד שלא
למעשה ולא נמצא חולק בזה ומאחר שלא היש לומרי'
אשר העיד הלן מפפש שהם חוששים להחמיר ודאם
הוא ז"ל שברשם וגם שאר הראשים שהביאו על זה ועם
היות עים מי שייחם האומרה הזאת להרב"ח שם ממה
שאמר בחדושיו וגם ממה שאמ' בשלהת סימן קצעל
הרי הרב המניך אשר היה לדם גדול בהוראה העיד
שהרשב"א ז"ל גם הוא מהמתירים וכודאי שראה דברי
הרב"ח בשני המקומות והבין מהם האך המוכן לבאי'
אחריו ממנו ולדעתי טעמו וכיומקו עמו דאשובה לפי
שגם אלו היינו יכולין להבין מדברי הרב"ח האומרת
אשובי בשלוחתא לא מפשינן ולזה אין הראוי לאחוק
עצמנו להבין דברי הרב"ח באופן שיסכימו עם דברי
שאר כל הפוסקים וכל שכן שאשר שהבבה האחרית בדבריו
היא זה ואשר ההבבות הם דברי שלאיסבלו אותם לשון
הרב"ח ז"ל לא בחדושיו ולא בשלהתיו כאשר נבאר
ונכריח בראיות ברורות בע"ה ובתחיל תחילה מתשובתו
הראשונה כי תם"ל עד וזה לשון השאלה ראובן שהתן לאה
כסף ואמ"לה הרי את מקודשת לי בזה לשון לך לקדושין ולא היו מדברי
על עסקי קדושין והוא לא אמר לה תקח לי מקודשת

כיון דבעינן ידים מוכיחות מי נימא דתיכף מקודשת או כיון שהיה מקודשת כיון שקבלה עמם קדושין שב כאן לענין הפלה והתפוכה מעמד שקבלה אותם עמם קדושין לעמוד לאחר בעינן ידים מוכיחות הין זה מקודשת ואפי' לאחר הערים להתקדש כתבונו תיכף מקודשת דמכל מקום בשעת כתיבה לא היו עמם ידים מוכיחות ועודה מקודשת אלא כעדי לפילו שכיסם מודים תיכף מקודשת וכל שהין כאן ידים מוכיחות למאן דאמרי לא בעינן ידים הרי זה בלוי הין כאן עדים שכתקדשה לו אלא מפיהם שהם תאמרים שלך נתכוונו ומיהו יש לחוש ולהחמיר שמא בקידושין כשעיין הזה לא בעינן ידים מוכיחות ואריכה גט ואם קבלה קדושין מאחר אריכה גט מפיהם ואם יראו יגרש לאחרון ויפת שכי אלא לא יגרש עמי לאחרון כעיין שאחר בפרק המגרש על הקונלטון התפוכה. ובפרוש תפשה זו אחר אחר הרב דיש לחוש כמה לפוסקי שלא הכנסים מי שפירש שמא שחשם להחמיר הוא מפני שדעת שים לחוש לדברי המפרשים שלא אמר לי ויש מי שפירש שטעם חוששין שמא מפני שמא הרי אמי שמא לפון זה הוא לפון מוליח והויין ידים מוכיחות כדברי הרי שב אם לא אמר הרי אמי ולא אמר לי אין לחוש כלל כי דעתו להחיר כיון כדברי כל הפוסקים. ויש מומרים שטעם המומרת ליכה משום דאמר הריני דנם ליפנה דא לאו ידים מוכיחות הוא אלא טעם חשש המומרת הוא מפני שכיסם חומרי שלך נתכוונו. או הם הסברו הנמנאו בבויאור דבריהרמ"ך וה"שהים יודע כי לא נפה לבי אלא רמז עיני שכלי לעמוד במקום גדולים ולהלריע ביניהם אלא מוכרח מהעיון כי בקובר עיובי אחר הסקיבה בו כפלאתי הפלא ופלא היאך כחלקו בחזקי עולם כדבר זה כי לדעתי דברי הרמ"ך מבוארים הם כי בודאי לא כיון הרמ"ך להחמיר אלא משום שכיסם חומרים שלך נתכוונו להתקדש וא"א לקבוע בהם זולתי זה כיון דשעת הפוחל לא היתה זולתי על זה כי לא נפתפק עד שאחל לא אמר' דאמ' הריני לומר שמא מפני זה יהיו קדושין לא אמר' אלא אמר לי כי הדב מוכח מכלו כאמ' הנמור לכשנוא זה ידים שחיב מוכחות ובשעיותוכיח שלא מפני שאחר היה שקבל עמם קדושי שלו אם מפני זה תהיה לו מקודשת או לא וכאי הוו נדרי בעייתו דאחר שנוכח לו הכיון דלא אמר לי אעב דאמר הריני לא הויין ידים מוכיחו' והוכח לו דידי' שחיב מוכיחו' לא הוו קדושין לעמוש בעי על ענין כדון דידי' דהוה והוה מודי שלעם קידושין בקכונו אי סגי הא להוכחה והויין קדושין או לא וכן אמר בלשנו מי נימא דתיכף מקודש כיון דבעיא יהים מוכיחו' או נימא כיון שקבלה עמם קידושין הוה הוכחה ואיה מקודשת ולהסיב לזה כא הרמ"ך ז"ל אמר קחילת דברי דמדוכא תפי שקבלה עם קידושין כיון דלא הוו בלשון הקדושין ידי' מוכיחו' לא הויין קדושין אפי' היו עמם ידים ואמרו גם הם שלהתקדש לו נתכוונ' מעמ דליפנה דעתו בתיכה לא היו כן ידים מוכיחות ומה שהם אומרים שלך נתכוונו אינו מועיל. כיון דהעד יש חוכם שעידים אלא ליפנה לא דהוו ידים בלאי מוכיחות והוכח' היא על פיהם שהם אומרים

שלך נתכוונו הוו להו כקדושין בלא עדי דאוכ' קדושין ואחר אמרו זה משם להחמיר בזה כיון שכיסם אומרי' כן ועל זה הדר ואמר ומיהו וכו' ומי שמתחיל בדרכי העיון יגדע דמלת ומיהו הדרך למה שאמר והכי ק"ל ואע"פי שאמרתי דמדוכח סוברת שכיסם חיכה מועילה עכ"ל זה לבי מוכך לחוש להחמיר בטעין הזה שכיסם אומ' וכו' לא בעינן ידי מוכיחו' כלישנא ודי בחוסף שהם אומרים וכו' ולפי זה אם קבלה קדושין וכ"ו כהי שהיפ יכולים לפרש ואומר דהכי קאמר אע"פי שקבלה ירצה הכם אתה לו תשעת לקדושין אלא שלא מפני שהיה לאמר' וכו' ואי משום הא ליכא לאיחיה מהכי טעמי דאמר' מיהו ים לחוש מטעם אחר על פי ה' מזכ' טעמים מהשתי הבבות שאמרו והא ליתיה כלל דשלו הים בחוסף דברי זה הי' לל ומיהו ים לחוש משום דלחבעין ידים מוכיחו' להבבה הראשונה לו שמא ים לחוש משום דאמר הריני כיון דחשש היה גמל החמור שלא על הבר אחר וחם בן היה לן לפ"ז ולזה ע"כ בחוף' כי מה שאמרו הוא הבב' דברי הרב בה והחמיתה כהם וכל שכן כי הב' הפי' הראשוני' אלא שיכולה המלות כלל שלכך אלא תשובה למה שכתב לכתם דלא יתכן לומר כהבבה הראשונה והוא דכותה לומר שים להחמיר בכולם כל מקום שלא אמר לי אלא יתיבה כלל כפי זה אמרו דבעי' הזה דב"ח שהגדיל החומרא בפרט והוא בבעין כדון שלא בכולם כלל וחם כן כל שלא אמר לי חם לא יהיו בעין הזה אין להחמיר בו כלל והוא דעת הפוסקים בעצמם וגם אין לפרש דאמר דחשש מפני שאמר הריני שמא בזה הוי מוכיחות כמו שחשבו קצת שפרי הוא הרב סתירת זה בלשונו בכי רוב בקדושין בבעין הזה לא בעיא ידים מוכיחו' ולזו מטעם הרי אמי חשש להחמיר לא הוי טעמא מחוש שלא בפי ידים מוכיחות דהא הרי אמי הוי ידים מוכיחות ולזו כיון הרמ"ך לזה הכי הוה ליה לימיר ושמא בקידושין בב בעין הזה לא בעיא ידים מוכיחות והכי אמר הריב"ם בלישנא דהרי אמי וזה לשונו דאפי' דהוי יד הוי יד מוכיח ע"כ ודב זה בלוי ומכו' לכל מי שידע דרכי העיון ועוד לכל מי שידע תושבי הרבו יכין בהרי שלא יאמ' מלת עיון על הלשון דבשלמא אם כאמ' דחש' להודיע שניה על עיון ההודיה קמול שלא עיון וירצה בעיון זה שכיסם אומרי' כן אלא חשש אפי' לא אמר לי מעב' דאמר הריני לא הויין ידים מוכיחו' והזכה לו דידי' שחיב מוכיחו' לא הוו קדושין לעמוש בעי על עיון כדון דידי' דהוה והוה מודי שלעם קידושין בקכונו אי סגי הא להוכחה והויין קדושין או לא וכן אמר בלשנו מי נימא דתיכף מקודש כיון דבעיא יהים מוכיחו' או נימא כיון שקבלה עמם קידושין הוה הוכחה ואיה מקודשת ולהסיב לזה כא הרמ"ך ז"ל אמר קחילת דברי דמדוכא תפי שקבלה עם קידושין כיון דלא הוו בלשון הקדושין ידי' מוכיחו' לא הויין קדושין אפי' היו עמם ידים ואמרו גם הם שלהתקדש לו נתכוונ' מעמ דליפנה דעתו בתיכה לא היו כן ידים מוכיחות ומה שהם אומרים שלך נתכוונו אינו מועיל. כיון דהעד יש חוכם שעידים אלא ליפנה לא דהוו ידים בלאי מוכיחות והוכח' היא על פיהם שהם אומרים

וכו' וכזה מצא לומר שחשש הרב לף שלח לי ורח'
והכן כי נתרעש הרב הנזכר על מוה"ר בי רב כי למה
גנב מלת לו מהתשובה שהיה נכנה קטנה שלין להקפי'
בה בהכנת העניין שמבלתה הכנת העניין כוונתי הוה
להקדם לו עזרו העיקר בהמירתם וזהו טעם
החשש ולזה לרעתי לא חשש הרב להזכירה ולא נתרעש
מעצמו שגנב חבי השלחה וחיסר לות'כשו לא היה כוונ'
השואל שלח לי בעיקר לשימה לו לא וכזה מצא הוה
לומ' שעל זה הפי' הרשב"ץ שרצוי להחמיר והא ליתא
שהשו שלא כהריה לומר דילוע לו דבעין מוכיחות
ונדרי בעייתו חיכה שלח לי שימה רחיכה מקודשת כיון
דבעי בן ידי' מוכיחו' לו שימה דכיון שקבל היה מקודש
בחופן שלח שלו על ידים מוכיחות דבהדיה לומר הו'
דבעי' לה שלח שלחו היה לש ההודע' תפפי' כמקו' הידי'
לו לא ועל זה הפי' הר' דמדיב' שלח תפפי' ומיהו ים לחוש
וכו' בן לומת שהשו שלו קיבר בלומרו כיון שקבל לם' קדושי'
ותו לא והרשב"ץ ז"ל הלריך וביאר דבריו בלומרו שלום'
שקבלה וכו' ירבה שהיה לומר' שלשש קדושי' לו כתכוב'
וכזה לא נדרש לנה שלחו כי כל דבריו על מה שנשתל הש
ולחר כך הדר מהר"ב ולומר לבל מכת מה שכתב
בחדושיו ים לבו לום' שדבריו הש בכל מי שלח לם' לי כלל
ולפי' לא תלומר החשש שכתבונה ולין דעתי הקצרה
מוחה כוה שלח יכריחנו מה שכתב בשקלין לפי' לנו
כתבו בהדיה לם' בדבריו בתשובה שלא יסבלהו
העבי' והנשלין כמו שהוכחנו וכל שכן שגם בחדושיו לין
הכרח לפרש שהשבים עם המחמירים שלא שמהלכת
ז"ל בנה דבריו על נוכח הלשון שהביה מהש לליפקר
מחדושי הרשב"ה בלומרו שלומר ומיהו ים להחמיר וגם
שם הלומר לם' בלחרי דבריו ולחו מי' לבו מחדושי הרש"ה
ז"ל על מסכת קדושין לבל מהר"ב הביה לשונו בנוסח
לחר לשר נרלה שהוה הנוסח הלמיתי כי בבריס דברי
חמת וזהו הלשון שהביה מהר"ב בכלל שלישי ומיהו
ליכה למימר דחוספין להבריכה גט ותדע לך וכו' ולח'
שהביה הרלי לוה כת' וים לומרי' דחפי' כניסין וקדושין
לם"ד לא הניין ידים לין חוספים בלל עבל · ומהש
שלישקר ז"ל שיבה לשון הרשב"ה ז"ל בשני דבריס הא'
שהשליף סדר הסברות וכתב מבר החומרה לבסוף וכ'
שלומר שלשונו הוה ומיהו ים להחמיר וזהו לא כן לם'
לנה לרי סברות לומר· ועם היות שלבחורה נרלה שלא
הכריח ביניה' לחר העיון הכריח כשבר' החומרי' לשם
לא לם' לי לין לחוש בלל כפי מה שמקובל בידנו מדברי
הפוסקי' וגם כדברי הגמ' שלעולם ותפוש ליבה בתר'
וכיון דהרשב"ה נקט כליבה בתרה להקל כוותי דהכי
סבר הוה וזה הוסכוסח לשונו החמיתי כי שם לא זכינו
לרחות לת דבריו רחונו דברי הרן ז"ל כי זהו סדר לשונו
שהביה סברת המחמירים ודחה רחיתם ולחר כך הביה
דברי המקילים· וכוותי כי לוה כיון הרשב"ה דכיון דרחה
חוכמת רחיק המחמירים הביה דברי המקילים כי זה
הוה הדעת הנכון לפניו והרב המגיה ז"ל שהעיד בשמו
שהוה מן המחירי כוותי שכך הבין בדבריו וגם הריבה
שחוק הדין כלי הרשו' לנו שוש חולק גם הוה הבין דברי
הרשב"ה על זה החשון וגם הר"ב לא לשיד זה בשם

שמוחל שריכה נט מצני כלל הן לחת שרכרי
מרכיבל ז"ל יכולים לפו לייסבן בחומרנו שהוה לחמר זה
לליבה דרב הונא דאמר שהעשה שקבלה קדושין מאחר
לפלו שלא בפני בעלה הוו קדושין ושריכה נט מצני
וכונת דברית לומר שאעפ"י שרשבא לוך פסק דלא ברב
פפא ומסקנא דהלכתא כרב פפא וכפי דברי שמוש
פפא"ו דאין לחלק בלל לפי שלדעתי אין שם חלוק
אחת והיא כשקדושי הראשון לוכס קדושין ודאין דאז
נאמר לגר הנני אבל אם קדושי ראשון הן ודאין לדעת
אם פשטה ידה וקבל קדושי מאחר אינן קדושין ולוכל
גירושין בלל שלא לפילו אם נאמ' דהרשבא דבר כפי
דעת רב הונא דאיכ' הרי חלוקות הן שקדושי ראשון
ודאים אם שקדושי ראשון פסק דבקדושיהן לליבה דידיה
שריכ' נט מצני לוכל למימר דהאי דאמ' הרשבא דינרש
שני ויפה ראשון הוא בחלוקה זו שקדושי ראשון קדושי
ודאי הן דאדרבה וכי' וכל שכן לליבה למימ' זה שלי הא
דם מוחל דלרשאתו חלוקה זו אינה כעולם כלל' זה נראה
לי בכונת מהר"ב וכהכי נמלט מתלוגת מע"ת שאיך אדרבה
יש לתמוה על דברי מע"ת שאמ' שאיך דבר הרב לעמוד
מדברי התוספות כיון דדבריהם הם שליבה דרב הונא
דאמר התם שפשטה ידה וכו' ובמחילה ממע"ת אחר
הקידם והתחזי לומ' שומעני לוכיך מה שיוצא מפיך
דאין דברי הקום' שלא כפי דעת רב הונא דאייכו שני
החלוקו' בין שיהיו קדושי ראשון קדושי פסק או שיהיו
קדושי ודאי דבכל מקום שאמ' הוא שאמקודש' לשני וינרש
ועד שאמ' דכפי רב הונ' לא הוצרך לאמרו אל שלא ינרש
שני ויפה ראשון שלא כשקדושי ראשון הם קול בעלמ' אך
קדושי פסק אבל אם קדושי ראשון הן קדושי מעליותא
שם יש שלא ינר' שני ויפה ראשון דאת"ל למימ' טיבא
דודאי יאמ' לא הצריכוה נט מצני שלא מצי שנרש ראשון
ועוד אם ינרש שני ויפ' ראשון ואמרו שהוא מחזי גרושתו
מהאירושין הכא זה אמ' הקום' שלי' דרב הוצרכלכל שלי'
דאמר דלדעתו אין קדושי שני תופסין שלא כשקדושי הא'
לא בדיעד להו והוו קול בעלמא אבל אי בדיעד אינה
שם גרוש שני כלל ליכא למימ' מהא ינרש אחר ויפה אחר
כלל וזהו בעצמו מה שאמר מהר"ב ז"ל שבמקום דשייך
חשי חלוקה שהוא שליבא דרב הונא ליכא למימר וכו'
שזה כתב מעצת כת זה לעצמו אבל לדידן דקיימא לן
כשמואל דדוקא בשני אבל שלא בפניו לא אם כן כשני
קדמה השני וקדושי ראשון הם ודאים ואמרו כלם
בודאי זה שקדמה שני קדושין בטעו' היו כיון שזאת
מקודשת בודאי לראשון וקדושי שני לא תפסי כה וכו'
ואם כן אפילו נשריכה נט מצני לנאת ידי ספק מצוה
חומרא בעלמ' עם כל זה שייך שפי טעמא דרב שפת
וכו' עכ"ל מע"ת ואני אמעתי שלא אכין הבודאי כל
זמן שנשריכה נט מצני לין מי שיאמר שקדושי שני
בטעות היו לדבר שיאמרו שלא הצריכוה נט מצני שלא
מצוה שהראשון גרשה ולפני תפסי בה קדושי שני ואם
יגרש שני ויפה ראשון יאמרו וכו' דהשתא ומה אם
לשקדושי ראשון הם קדושי פסק ולא בירור חוזה עם
כל זה לא יאמינו לקדושי שני שלא בחזקת שלא
עד שנשריכוה נט מצני שלא מצוה לגרשה ראשון

ומפני זה אמ' שלא יגר' שני ו"ם ראשון כ"ש כשהכרי
להם דקדושי ראשון הם קדושיתור' ודאי שאין לא יאמינו
שתפסי קדושי השני ושריכוה נט מצני שלא מצוה
דגרשה ראשון דאיך יאמינו שאחר קדושין ודאי יתפסי
קדושין לאחרי ומיירי' חותם ולמדם דגרושין שו חומרא
בעלמא הם כיון דהגירושין מעידים תמיד על קדושין
ואם כן איך נאמר בחלוקה זאת דינרש שני וי"ם ראשון
ושאפשר כה היא יותר ודאית מבחלוק' שלאחרית וכל זה
הוא שלו היתה נאמנת חלוקה זאת אבל אכל בבר מאמינ
לאלי כא דיינ לא תאמנת ואם המנת אמ' יש לחוש כה
יותר ממה שבחוש בשאחרית הנה כל זה לאמרתי להרשות
ולבבר שחלוקה זו כלאי מצויה אבל מלבד זה גם שלו
יצוייר מציאותה אי אפשר שלחוקמי דברי הרשבא ז"ל בה
כמו שלא אמ' מע"ת זה לעומת שאכ' בשקדושי ראשון הם
קדושין ודאים דומיי דכדון דהרשבא ז"ל זכו' שרשה
מדבריהם שלו דהרשבא אפשר התם שהיה מקודשת נמוכי
לראשון ואני חקרתי ודרשתי בכ"המקומו' אשר שם הביא
התוב"ו וכשניהם לא עלה על לבו לומר שהיא מקודשת
גמורה לראשון דכשי' תע"ש אמר ז"ל בסוף התשוב'
מכלל דברים אלו מתבארת שהיא מקודשת שלא שרחוי
ללכת בזה לחומרת ואם קבלה וכו' עכ"ל ומי יתן וכדע
איך יכין מע"ת מדברים אלו שלא אמר שהיא מקודשת
לראשון דלא אמר שלא דמתבארת מכלל דברים אלו
שהיא מקודשת שלא שיש לסמוך על הסברא דשמ'
אינה מקודשת' ולזה רלוי בזה ללכ' לחומרת דוק בחומרת
בזה שירא"כ בזה העכין שלא כרין לן שם היא מקודשת שלא
דמתבארת מתוך דברים אלו דשמא אין לסמוך על
הסברא לחוי להחמיר וכו' ואם כן לא הכריחו לומר שאם
קדם שני מגרש וכו' שלא משום שפק שכלל לו בקדושי
ראשון דאלו כרורה ליה מילתא שמקודשת לראשון אין
מקום להחמיר כלל ואם תרצ' לראו' חמיותת הכריפ'
פוק חזי בסי' שלף רכ"ו שאם הביא התשוב"ה בראיה שם
הרחיות וכסוף דבריו אמר זה לעומת וכו' ואם כן מאחז
ואמ' לה לא לפרעון שלא לקדושין שם לו קבלתי בשתיקה
שאפשר לומר דמקודשת ומשכון זה דכותה היא וכו' הני
לך דמשכון שבח ללמוד לבהן דידיה דמקודש' לא
בריר ליה אפי' שהם דמקודשת שלא אמר שפשר וכו'
הרי לך דבשאפשרות תליא מילתא לא בודאי ודכותה
בנדון דמשכון דשפשר שהיא מקודש' אבל לא שהי מקודש'
בודאי ולהכי אמר דכותה שהיא מכרת תלוי' בשפשר דאולי
להחמיר ומה לנו לנקש כל זה ע"כ הנה כריכין לבאר זה
על זה החופן דלו קדושי ראשון היו לו לקדושין גמורין
מה שנשבע בשאר לנשואין להחמיר כי ע"כ צריך להחמיר
טירוף צרי להחמיר כשניים משום דשמא ראשון לא
היו קדושין ודאים וזו דבר פשוט וברור דאין לך מקום
שאר כו אמר הרשבא ז"ל בשאלותיו שהיא מקודש' גמורה
שיאמר כו דחיישינן לקדושי שני שרחוי להחמיר ואם כן
בודאי שלא דבר הרשבא בשאלה זו וכבל מקום שאמר
שרחוי לחוש לקדושי שני שלא כד לא בריר ליה אם קדושי
ראשון הוכן קדושי מעליותא או לא ואין מקום אם כן
למאי דבעי מע"ת לאוקומי ביה ואם כן הדרא קושית
לדוכתין דאיך יסתור הרשבא דבריו וגם יפסוג בפסק
ההלכה

ההלכה שהסכימו בגמרא ׳ וזה יומר שכודתי הלו
הקונטי היה קונטי לה ימצא תרוכ לה כתם לה מצא הרב
הגדול כתשבו שהיה קונטי אבל כמעט מהעיון ירחה
שהקונטים היכם קונטי כלל למי שידע דרך הדכור ומנהגיו
ומובחיו וזה דכודתי לה ידע יוסי הרשבא כלומ ולמי מסם
שתבעה מה שחשבו מעלת שירצה לאיזה מסם שתבעה והפרש רב יש
שהוה לה יומר כן הלה למי מסם שתבעה והפרש רב יש
בין אתי הלשונות שאל ואמר לאיזה מסם אלו יוכן שיוכל
להבעה לאיזה מסם שירצה כמו שהכיכו מעלת אבל
בחומר למי מסם ירצה למי מסם שרוויה להבעה שריכה
קדושין ר"ל לאותו אשר הבשרוה להבעה שריכה ממנו
קדושין לאחרים וסמך על מה שכתב הוכח לו והוסכם
מהכל שלמי מסם שתבעה הוה הבעי שיגרש ראשון ויבא
שני אבל לה יגרש שני ויבא ראשון ואם תימר ולמה
סתם דכריו הרשבא כזאת הבלה מה שלה סתם בסימן
הבעלי חומר לך שבסימן קבעתה ידך הרב להודיעכו
למי תבעה שלה להודיעכו שבריכה קדושין לאחרי שאותו
אשר תבעה לו ולזה קצר לבוזו וסמך על המבין שלה רבה
להדריך בהודיעו למי תבעה שלא קצר ואמ' למי מסם שתבעה
וכיון למה שאמרנו אבל בפי תמצא שבעה ירד וכה
להודיעכו למי תבעה שם כיוצר דכריו ואמר שיגר ראשון

ויבא שני ואם כן אין סתירה בדברי הרב ז"לכה:

והנה יבאתו מכוונתיכו והארכנו בזה כי לעניו דיכה
אין צריך להדריך כי מעלת ירד לעומקא דריכה
ויפה דן ויפה הורה אחר שבל הפוסקי' כלם ראשוני ונם
אחרוני כלם יחד כאחד ואמרו דאם לא אמ' לי היב מקודם
כמו שהדריך מעלת להביא כל דבריהם ואני הוספתי
להכריח שגם הרשבא עם היות שכתי אמ' בנדון דידן
אין אנו צריכין לזה לפי שבבל המידושים כלם קדושין שו
היכם קדושין דהכי לה אמר לי וגם לה אמר הריבי וגם
הלב המקבל היכו מודה שבשם קדושין קבל שלה אדרב'
הוה נועץ מרה ואומר בפעולם לה עלה על לבו דבר זה
הן אמת שמה"שדם לגודל חסידותו וירחתו לנגוע בספק
ערוה לה הניח לנו מקום להרהו' זה למעשה שאמ' שלף
שלה אמר לי יש לחוש לעניו מעשה הן אמת שבריכים אנו
להתיישב בדברי שבבחורה נרחה שהם סותרים זה את
זה בהבנת דברי הרשבא שהוא אשר הבריחו להחמיר
שבפי' לה ו"ב מפמע מדברי שרחוי לחוש ולהחמיר
מפאת תשובת הרשבא דמפמ' שהבין מדברי שהחמיר
אפי' שלה אמר לי מבלי שעשה אחר ונפי' ב'כתב דרחוי
לחוש ולהחמיר כאשר אמר הריבי דמפמ' שהבין מדברי
ז"ל דאפי' דהחמיר הוה מעלה דאמר הריבי הא אם לה
אמר הרבי ושה לי אין להחמיר ובסימן ל"ב כתב דאף אם
לה אמר לי ושה הריבי רחוי לוחש להחמיר אם שניה אומ'
דשם קדושין בתשובו מפאת תשוב' הרשבא דנרא שהבין
מדבריו שאם שהחמיר הוה מעלה דאמר דשם קדושין בתשובו
ושה מעלה דאמר הריבי וגם לה מעלה שהחמיר בשלה
אמר לי ומה שברחה לי ליישב את דבריו הוה שלה לעניו
דיבא ילוף מתשובת הרשב"א ז"ל אחר שכותבו לומר שכמו
שהרשב"א ז"ל אחר שהרחה לעניו הזרחה דאין לחוש
לקדושין שלה עכ"ל אמר דלעניו מעשה רחוי להחמיר כך
גם אנחנו שם היות דלעניו הזרחה נרחה דאין קדושין

עכ"ל לעניו מעשה רחוי להחמיר וכן נרחה בהדיא ממה
שאמר בסימן י"ח על דברי הלן וז"ל דאפשר דאפי' הוה ז"ל
ס"ל הכי להלכה לה למעשה ושם למעשה לאפוקי עוש"כן וכמו
שכן מתשוב' הרשב"א דחייש למעשה הרי לך שלה הביא
רחי' לדברי הרשב"א שלא לומ' שאפי' שהעניו אמיתי לעניו
הלב חייש לעניו מעשה זה אפשר לאפר' כדבריו למ"ש בסי'
י"ח וי"ב אבל מ"ש בסימן ב' ולב' בודאי שיש אתיר' בדבריו
שלה שהחמת הוה שמגודל חסידותו וירחת שלפיש אפשר
בלבו חשש להחמיר כפי' ב' ההבנות שיש להבין בדברי
הרשב"א מפפק שלה ידעינו למאי כיון ועל מה חשש
להחמיר ולזה עש היות שאנחנו הכרחנו ברחוי' ברורות
שלה חשש להחמיר לה כאשר לה אמ' לי ושה כשלה אמר
הריבי שמה שהחמיר היכו שלה מפני שהיכם אמרי
שאקבוצו להתקדש זה לזה וגם שוו שברת הרשב"ב
זכרוכו לברכה כאשר אמר הרשב"ח בסימן ק"ן עש
כל זה בכר הורה זקן ומי יוכל לבא אחרי המלך להתי'
ערוה מה שאמר הוה ואם כן כפי דעת מהרשדם היה
רחוי לחוש להחמיר בנדון דידן אף על פי שלה אמר לי
ושה אמר הריבי וגם הלב היכו יומר שבשם קדושין קבל
אדרבה הוה נועץ מרה על זה שלא שהוה הניח לנו מקו'
לנוח כו כמ"ש שלה היתה חומרתו שלה אם לה אמנ
בנדון גרועתא אחריב' לעשות לותם סניף לדברי
המקילים וכבר חקר למנוח זה הרב הכולל מוה"ר החיין
חסון כלו בנדון דידן ומצא לו במאי שלה אמר לעון
המוכיח להבא כמו שהניח בדבריו והוה לקוח מדברי
מהרשדם ומטע' דהוי ספק ספיק' והוה לקוח מדברי
מהרשדם ודבריו נכונים ונאמתיים עם היות דבנדון
דידן אין אנו צריכים לכל זה שלפי דעתי הלי דאמר
מהרשדם דבעינן גרועתא לאו גרועתא דמבטל קדושין
לחוד קאמ' דאם כן תיפוק לי' דאיכם קדושין מעשה הלי
גרועתא שלה כונתו לומ' דבכל מקום שנאמנת גרועתא
בקדושין או מדיכא או מאומדן דעת' כעשה אותו סניף
לעמו' על דברי המקילי' בזה ולה נחוש לקדושין ובנדון
דידן היכ' כאשר אומרי להכריח הלב הזה לה
קבל טבעת זה מיד הנותן לשם קדושין כלל דאין דרך
הלב לקדש בנותיו בזה האופן דרך לשא ושחוק וגם
אין דרכם לקר' בת קטב' עם שהם גדול בזמן כאשר שם
ושעון בניש כי לה בגרה בתו לומר שעל זה רצה הלב
לקדש על זה האופן ולאיש בזה כי היו ת' גדול' שבבנותיו
היה בת ד' שכי' כאשר שבח בשלה וא"כ זו הורחה לשכחתי
דודאי לה לשם קדושי' בבל הלב זה הטבעת ולה די זה
שלה שלדעתי גם הנותן לה לשם קדושין כיון לחב
שאמתלאה על ענין דבר הקידושי' שבשל עליה בלותו
גמר ובתקבלו המוכיח להרות שם שם קדושין לחב
שבתו שלה בסדרן אמ' הוה בזה הנוסח שם כך מקדשי'
שם כן קח זה קדושין בשר בתך ומברכים שו משם' דרשב
לומר שלדעתו היכם קדושין על אותו האופן ושם כן מה
שבתן הוה ואמר היכם קדושין לדעתו דהבב' הדבור בך
היה שם הקדושין שם בך הרי זה הטבעת לשם קדושין
שבל הקדושין היכן בך שם כן גם שלה היכן קדושין ושם
כן הי ודאי שהוה לה כיון לשם קדושין וגם שביה לה
בבלם לשם קדושין ואין לך סניף גדול מזה למוך

עלון כי סברתו על דברי המומרים דאם לא תמר לי חין לחזק לקדושין וכבר סמך על כיוצא בזה הרשם ז"ל בכלל ל"ו סימן ד' בתשובה שהתחיל כה גרש"י כי עקב ישקב לותו רבי יעקב הרע מאד וכו' עד וכבר לכל בחומרתה דמוכח שחיבו חום לומת כי כבר נהגו תבוקיבו הרשבו' לעשות תומבי ופרסו בשעת הקדושין כשאר תמרי גרות דולקות וכו' וכן נהגו בדורות הללו שבועדים יחד קרובי החתן והכלה ואיבו דבר מנוי שאבשים ובבדים יעשו כמחשך דבריהם ואם בן גם תבתבו בחמר כך בגדון דיבן לומרב' דמוכח הוא כמו שחמרבו וזה דבר ברור והתריכות בו מוקר ואם בן יפה בן מעלת ויפה הזכר שחין לחזק לקדושין אלו בכל:

ואחר שזכיבו לבין לפטור הבנות הללו מאלו הקדושין חבה לבאת ולתת כמה שהוקשה למע"ת בסוגיית דפרקא קמח דקדושין עם היות שחין חבו נריכין לזה לענין דיבא אלא להפיק רצון מע"ת וחומ' הבה כתב מע"ת על מאי דאוקי בגמרת דברי שמואל כאומר לי זה לזונך וקבייא לי טוב דאמאי טרח ומוקי לה בדאמר לי עד דתקבי ליה פשיטא וגם שברתה דוחק להניח מילתיה דשמואל ולמימ' דאסר אלא לי מדברין וזה לים לאוקומי דשמואל חיירי בשאין מדבר עמה אלא על עסקי נטה וקדושין כו' עד והבבי מעיד עלי כו' ותחלת כל דבר הוקשה לי בדברי מע"ת שברתה מדבריך אלו דעדיף טפי לאוקומי אוקמת' דא בדברי שמואל מלהניח מלת לי וזה תימה בפלא דמכל מקום דברי שמואל אסרים אם ואסרין האוקמת' כודאי שהוא אסרון גדול מאסרון אלת לי וכבר כתבר לבו מדברי הגמ' שהאמורת צריך לפרש דבריו ואין לאו יכולים לאוקומי אוקמת' בדברין אלא פירשה הוא כמו שאמרו התוספות במקומות רבו מלשפור ובודאי דאסרין אלת לי הוא דבר בקל ואיבו דוחק כל כך להגיהו כמו שהיה אסרון האוקמת' שהיה הנהה גדול' וגם לא ידעתי למה קרא מע"ת הנה' כדברי שמואל אלת לי כיון דהגמ' אמ' הכא במאי עסקי' דאמעב שהיה אוקמת' בדברין ולא אמרה ולו אמר הכ' במאי עסקיבן בשהיה מדבר עמה כו' חיבא הנהה לדעתך אלא ודאי דהאי והאי שבויי דחיקי הוו לכאורה והנהת אלת לי חיבא דחוקה כל כך כמו הנהת שהיה מדבר עמה. וגם מה שבתב מע"ת דאמר אחר עדיפא האי אוקמת' דלא יכיל למקבי עלה פשיט' מאוקמת' דאמ' לי שהקשה עלין פשיטא גם זה לא בתייבב' דשתי הקבדה דאמעב מהעיון יראה דעל אוקמת' דשהיה מדבר עמה גם בה יש קושיא פשיט' וגם היא מבלי תירון כלל מה שאין בן באוקמת' דלי שאם הקשה פשיטא דרי אבא לה תירון דהאי דקאמר מע"ת בת דחדוש גדול ישמיעבו בזה במלחים דרבי יוסי והוא ד"ת בשבתן בשהיה מקודשת כמו שאמר רבי יוסי אלא אפילו אמר לה לשון גרוע כזה דהוה לאיבא לאפוקי עדיף מיבים דאמרינן ליה לגיאבא דאמר דרי את מיועדת לי דגרע מאסיקה ולא הויה אלא שפק מקודשת להבי אשמועינן דאפי' הויא מקודשת אשום דעדיף דרי את מקודשת מדרי את מיועדת ז"ל ע"כ ואם יפקיק בכוונך על זה בעיון ושקידה יזכור בלבי לשמות הקדושין אשר דברו בשם בגמרא

והשפרש אשר בויתם ירחה בבירור דבודאי אין מדובר בזה בלל כי אי אפשר בשום אד שיעלה בדעתבו לדמות הרי את מקודשת בחסרון לי להרי את מיועדת ודברי פשוט הוא דלאו בבגון האי ליבא לאוקמי עדיפא מיבים לעב שהיה בחסרון אלת לי וזה שבחפשבו בחמתחות הפוסקים ובמוניות הגמ' מבחבו דאיבו ליבא בבקיאי הקדושין ואם לא ליבא דתקיבו דבבן לקדושין בגון הרי את מקודשת לי וביוצא בו דכ"ע ידעי דהוי ליבא דקדושין ובאלו אם אדבר עמה על עסקי קדושין. והבא ליבא דאית בהו בשמעותא לשון קדושין אבל לא כ"ע ידעי משמעותא דא בגון הרי את אסתי הרי את זקוקתי וכיוצא בו מליבא דמאי בבריתא דהוו לשון קדושין ובהבי אם הקשה מבית בשם שעב אלא הוה מדב' עמה על עסקי קדושין ואם אין הקשה מבר בשם בגון דאמר' אלא ידעה מאי הוה אמר לה לו אם היה מדב' עמה על עסקי קדושין' מקודם' ודאי דהבי' ליבא כיון דהוו ליבא דבשמעותא לשון קדושין לא גרעי משקיקה של אדרבה הוו עדיפי משקיקה אבל אם לא היה מדבר עמה אפילו אמר לה הבי ליבא אינה מקודם כיון דאמר ליבא בשבתן אינה יודעת ומביבות אותו והבליבי ליבא גריעי דמשקיה לגמרא בשון אי אינה כשמעותא לשון קדושין אם לא בגון הבי דאבעי להו בגמרא בגון הרי את מיועדת לי הרי את מיוחדת לי וביוצא בהבי ליבא גריעי דיש במשמעותא מיועדת לי לשמואל או למלאבה ולזה בהבי אם לא היה מדבר עמה על עסקי קדושין ליבא לאמיחש להו בלל דאי ידעיבן מה אמ' לה וגם הלשון בעצמו גרוע אלא ידעיבן אי הבי ליבא לקדושין משמע או למלאבה משמע אלא דלבי בעיא להו בגמר' ולזה אפי' היה מדבר עמה על עסקי קדושין לא הויא של שקק מקודם משום דבשאר הבעיא בתיקו ועל הבי ליבא אמר רבי יוסי דשקיקה עדיפא מדבור זה ולזה אפילו היה מדבר עמה וכו' הרי גילה דעתו שאינו רוצה לקדשה עכשיו משום דליבא דא לא משמע קדושין לחוד דאי משמע מיבים גם בן מלאבה משום דהי אפשר שאפי' היה מדבר עמה וכו' חזר בו ולא דבם עכשיו לקדשה ואם בן העולה לבו מזה הזיז אלא אמר רבי יוסי שהדבור גרע משקיקה אלא בבגון הבי ליבא גריעי דלית בהו משמעות קדושין אבל בשומרו הרי את מקודשת בלא לי דאין בזה אלא קנוי לשון דלשון קדושין הוא ולא אפר בית שאי אלא ידעיבן למי קדם הוא בשאני' מדב' עמה מיל' שאין זה וזה דלעצמו קדם הבה בבגון' שאי אלא בדעתבו לומר שהשקיק' יפה ממבו דלמה יגרע משקיקה בין דהוי לשון מבורר דקדושין ומה שאפר מהוכחה אלו הדבור עמה מקודם ואי אפשר אם בן דבטעם לאסוקי אדעתין דליבא דא דמי לליבא נריעי דאת מיועדת לי וכו' דאמר בהו ר' יוסי דהשקיק' עדיפא ממבו ואע"ג שהיה מדבר עמה אוכח אלא שפק מקודם דשתם בפל השפק מבר נריעות הלשון דמשמע מיבים גם בן מלאבה ולא יספיק הדבור ע"י מה למלא' אפרון זה ולזה השקיקה עדיפא מיבים אבל בהבי את מקודם שהוא לשון שלם והאפרון מלאו הדבור עמה

ג"ל שמי שיש לו לומר שיהיה שפיר מקודם ושפשוט
עדיף מיכי וה"ה כשהלכי למשמעי' הש"ת דהי' למשמעי'
הש"ת דשמו של שתף למימר דהניח ודהי מקדושת בפהיש
מדבר עמה תפול קדושית פסיטו' ולית ימ"ל תירון כללי
ושם תאמר דהוה ליה למוקומי כשהיה מדבר עמה ושם
יקש"ל פסיטו' יתרץ דהשתא הוה הכי כתרתי דמשמעינן
דהריכי ליעיך גרע מפתיקה דלעו היה מדבר עמה
ופתק הויה פשק מקדושת ובאות' הריכי ליעיך ליוק
מקודשת כלל הש כמי פסיטו' ואין כן מדום דכיון דלישב'
דמיעטו קרא דאמר כי יקח איש ולא פיקשו עצמו
לה פסיטו' דאין הפר"ן שהי' מדבר וכין שלא היה
מדבר כיון דהלשון בעצמו אין השם מתקדשת בו וזה
יותר גרוע מהרי את מיוחד' וכו' דהתם כפתפק לנו אי
הוי לשון קדושין או לא אבל הכא כידאי שליכו לשון
קדושי' מגזר' הכתו' ובהא ודאי לעו שתף הוא עדיף ושם
כן לעו מוקים הגמרא מוקמתא דף יפול בקושית פסיטו
מכלי תירון כלל ולזה לית לעו מוקים לעו כדאמ' לי שם
יקשה עליו פסיטו' ימכל תירון' הכא זה גרשה לי לתרן
בתחל' העיון כפי שיט' מע"ה ושיט' הפום' לאבר הקשה
זה למה"ך ז"ל ונם דאיית מיהורשך יש לה טוב
טעם ודעת וכללו דבריהו דבריו דהכוב' את' היה בחום'
דאין חדום כלל שו השמיענו שמואל באמרו הרי את
מקודשת אם היה מדבר עמה מקודשת דפסיטו דהא
אפי' שתף מקודש' כל שכן בחום' ליכא' דא ומע"ה מסוס
דלא ירד לחלוקי הכי ליכאי חשב דחום' הרי את מקודש'
והרי את מיוחד' כלומ' חד מיני גרישות' הוא ולזה מכא
מע"ה מקום לתמוה על הרב ואמר דהתם לא מציו
שיהיה חיוב עילוי יותר בלשון דהרי את מקודשת כלא
לי לישנא דהרי את מיוחד' ושו יוצא מע"ה עילוי
גדול בסוגיות הגמרא ונם מסבר' דזה הוא לשון קדושין
כשר וזה חיוב לשון קדושין כלל וזה תפול התמיהה שלא
שמ"ך לא כיאר דברי ולא נחית לזה החלוק ואכתב
כיאר נוהו ס"ל

הנה זה שאמרנו לאחר הודאי' הקושי' דהוי קושית
אבל לאחר הסקידה בעיון הקושי' מעקרא
ליתא כלל וזה שהמקשה באמרו שלא סבר שמואל וכו'
ס"ל דאמאי לאתא שמואל למשמעינן הוא בבבא דאשמ
דהשתא אמר את מקודשת ולא אמר לי מקודשת ולכאי
כדי שישמיענו חדוש בדבריו בעי למיכתב דסבר שמואל
דלא בעינן ידיוס מוכיחות בקדושין והמקרן ומצ' דאית
ליה כוותי' דשמואל סבר בעינן ידיוס מוכיחות לא סבר
דשמואל אתא למשמעינן היי בבא אלא דעתיה באמאי
דאתא למשמעינן הוו בבי בקראי ובבא ס"ל לאקשה שלא
להתחל' בדבריו וכי אמר שם אמר הרי את מקודש' שלוקח
אותה או היא מקודש' דוקא אבל שם אמר הריכי ליעיך
היכא מקודשת בחופן בעי למימר דליבא דמועיל
בקדושין הוי הרי את מקודשת ולא הריכי ליעיך ובזה
יזכן לנו דלא הניח הגמרא את דברי שמואל אלא כיון
דשמואל לא אתא למשמעינן שלא בקדושין צריך שיאמר
הרי את מקודשת ולא הריכי ליעיך ולא דק במלת לי ואין
זה מאי דאתא למשמעינן ולזה לא נקט מל' לי אלא אמר
הרי את מקודשת וירבה בחופן שביאור הבריית

מקודש זה דצריך שיאמר לי אלא שקיצר כזה לפי שהיו
לו סדר עבודה לכתר וה שכבר הוא מבואר בכריית
ולכאי לא מצי לאוקומי אוקי את' דהי' מדב' עמה דלדעתו
לאו להאי ריבות' אתא כלל אלא אוקים בדאמ' לי דאין זה
חסרון בדברי שמואל כמו שאמר והמקשה לא הבין
דברינו עדין אלא חשב שהיה אוקמתא דאוקי המתרץ
בדברי שמואל ויר' שבא להשמיענו דבאומרו מקודש' לי
שהיה מקודשת ולזה הקשה פסיטו שזהו הלשון שאמר'
הברייתא ואז כיאר התרצן את דבריו באומ' דאין זה מה
שבא שמואל להשמיענו שלא מצי דאתא למשמעינן הוא
שצריך שיקח אותה לו ולא שיקיש עצמו לה והנה
אמר הכי ככי כתרתי עם היות אלא עשקינן אלא בבבא
דקדושין מפני שזה הכרח לדברינו ממו' דאי שמואל אייתי
כשאמר לי אין לך אמ' וכן כגט וה"ה כגט אין צריך שיאמ'
ממני ולזה אמר דשמואל לא אתא למשמעינן אלא הכי
ככי כתרתי דבהא כיחא דליה אומרו וכן כגט דהדר למאי
דאמר דהש תאר הריכי ליעיך וכו' אין כאן בית מחוש
מחוש דכלקח הוא לה ולכאי אמר דהכי נמי כגט הש
אמר הוי ליעיך אין כאן בית מחוש מפני שלקח עצמו
ממנה והתורה אמרה ושלחה שילחה אותה ממנו ולא
שילח עצמו ממנה ובהכי אתי שפיר דומרו וכן
כגט צריכה שכמו שבלקיחתו אותה צריך שיקח אותה
לו ולא שיקיח עצמו לה וכן בסרידתו עצמו ממנה צריך
שיסריך אותה ממנו ולא שיסריך עצמו ממנה מה שאין כן
אלו אתא למשמעינן בבא קמא דלא הוה יכיל למימ' וכן
כגט דאינם דומים כמו שאמרנו שבקדושי' צרי' שיאמ' לי
וכגט אין צריך לומר ממני ונם זה תלוי טעם נדו' למאי
דלא אוקים ליה כשהיה מדבר עמה וכשלא אמר לי אשם
כן נם כגט נאמר שהיה מדבר עמה על עסקי גט ולהכי
הוי גט לף על פי שלא אמר ממני הש אם לא היה
מדב' כדייק שצריך שיאמ' ממני והא לותה דכגט מ"מ אין
צריך שיאמר ממני:

והנה ראיתי מה שהקשה הרב הפוסק להרב הגדול
מהר"ך דלמה הוצרך הגמרא לומר דנ"מ כגט
ליכא בתרתי אתא למשמעינן כיון דכגט יש חדום גדול
בבבא קמייתא דל"ע דלא אמר ממני ומה ראיתי
מה שתמה עליו הרב הגדול ואמר דמלתא דפסיטו היא
דמאי דפריך בגמ' לי הכי לא צריך שלא אחלוק' דקדושין
דבאלוקה דגירושין טובא משמעינן וכו' ע"ז והכי עדיף
לפשוי דאתא למשמעי' דבוקא במלקא דקדושי' מלשנוי
דאתא למשמעינן בגירושין עכל ואני בעניי לא הבנתי
דברי הרב ולא התיישבו וקשיא ליבהו טובא דמשום
כי בבא דאמר דפסיטו דלא פליגי הכי שלא באלוקה
דקדושין לא תירץ למקשה ולאי הקושי' הש' דהקשה
דאחר דבגירושין לא מוקי לה כדאמר ממני היכי פריך
אי הכי וכו' אבל במה שהקשה דמי הכנים לנמ' להיות כדר'
לעלו שאלו דהקושי' היא על בבא דקדושי' ושם כן היה
לו להשיב על זה ולעזוב בבא דגט שלא הוקשה כי עליה
דשם שם בה חדו' שאין צרי' שיאמ' ממני על האי קושי'
לא ידעתי חיך תיר' קושייתו בהו' דהכי עדיף לפשוי וכו'
דהמקש' לא אמ' שלא צריך מלת' דקדושי' דעליה הקשה
לו וישוב מלת' דגירושין בפשוט' דאת' לאשמועינן בבא

ועוד הוקשו לי כדברים במתני דחמי דהכי עדיף לשנויי וכו' דכרתה דחלוקי הא הוה יכיל למימר דכגירושין בכא קמייתא אתא לאשמועינן דזה דכר הלא אפשר דכזה לא תיעשה מלת וכן בגט כמו שכתוב אמרכו כזה ירצה המעיין קשות שתי קושיותיו וזה שהוכרח הגמר' לומר דגם בגט החלוקה הנכי הוא דאתא לאשמועינן לפי שהלו השתי חלוקות תלוים התב"ז כזה ביום וכן ואם נניח דכחלוק' דגיטין אתא לאשמועינן בכא ק' על כרחין כתם' דגם בקדושין אתא לאשמועי' בכא ק' ומי יתן וכדע היכי כפרש להם מי דחמר לי מבלי מיקשה קושי' פשיט' הכא יקשה שלא יתיישב תומרו וכן בגט דכגט לא כתי למימר ממכי ואם כפרש לה כדלא חמ' לי אם כן סכר שמואל דהניין ידי' מה שהין כן ואלא אחר שהוכרחנו לומר דגם בגט לא אתא לאשמועי' אלא בכא שנית דעליה קאי תומרו וכן שידך כמו שתמרנו ואחר העיון תרי הכנו' כפי זה הן ק' דהבי קאמ' נריך שיאמ' הרי את מקודשת ואם אמר הריני מיכף אין כאן מיחוש קדושין וכן בגט נריך שיאמר הרי את מגורשת ולא שיאמ' הייני מיכף. וזהו פירוש הסוגיא לפי דעתי ואין שפק לגלי דהכי פירש הרי"ף דכבר שבגט אין נריך שיאמר ממכי ואפ שתירץ מעכ"ת מדברי רבינו ירוחם ג"כ דלא תוקי התי לחומרתא במחילה ממלת לא יפפיק זה שתירוץ במגנית הגמרא דלא ידעינן מי מכר גמרא התי דידיעי ירוחם אם לא ואם תאמר כיון דלא לחומרא הא בודאי דדעתיה כדעת רבינו ירוחם הניחה לרבינו ירוחם אלא לדעת הר"ם וכנו הריב"ש ושאר הפוסקים כלם מחוייבת לך למימר שלא ודאי אם הקושי' קושיא התי תירוצא היכא מספקת להתירה ועוד שדברי רבי' ירוחם תמוהים אם באמת כי לא מצאתי להם שרש ל"מ למ"ד דאם אמר הריני מיכף דהוי מקודש' כשהיה מדב עמה שלא לפי' למאן דאמר שהוי מקודשת מספ' אין לו טעם כלל כפי שרשי הגמרא וזה דגרישת הלשון הזה מב' מיכף הא' ליכא דגריע מזה שהכסף כי לא יכול אם כיון לקדושין אלא לדבר אחר והמה לשונות דהבעיא להו בגמרא אי הוו לשון קדושין אי לא כגון הרי את מיוחדת לי וכו' והני ליכא כיון דגרישתא הוא מפלת שהכסף כמה יועיל בהם הדבור עמה על עסקי קדושין מפני שהלשונות מצד עצמם יועילו בקדושין ולא כדאז אלא מצד שהכסף כי לא ידעינן אם לקדושין קאמר או למלוה ולזה הדבור עמה קודם הזה מוכיח על פירוש דבריו כי כוונתו הוה לקדושין לכל הריני מיכף כו' דאין הגרישה מצד שפק הכסף שהוא משום דיש לחז' שלא יועיל זה הלשון שלא דבריר לן מן התורה לגד עצמו דגרשת שטותב הוא שיהיה הדעת לזה אפשר ולא נלקח לה ואם כן אם היה לשון קדושין כלל אי יתן נלקח לה ואם כן אם היה לשון קדושין כלל מי יתן ונדע מה יועיל שדבור עמה קודם כיון דאין תועלת הדבו' עמה שלא כדי שתכין היא והעדי' שלקדושין הוא שתומר לה וזה הלשון היא והעדים מביניס זה שלא שהוא מצד עצמו היה יכול להקנות ג"ז שדבר דבריס אלו מוקדי קדימה הדבו' כיון דאקנו ליכא דלא מהני בקדושין וזה דייק הר"ב ז"ל בדבריו שאמר לה

הרי את מקודשת ולא אמר לי לשון כלו' ואם היה מדבר עמה וכו' הוו ודאי קדושין ואח"כ כתב אמ"ל היכי אפשר שיהא כלו' אפי' היה מדבר עמ' ובהבל הזה הודיענו בהחות לשונו הרי דאמרן דהוא בדור ואם כן לא מצינו פעם לשומרים דבהריני אפשר אם היה מדבר עמה היא ספק מקודשת כי לא ידעינן ספק זה מהין בה וכל שכן למי ס אמר דהוא ודאי מקודשת אי כרחלפי דעתי לא הכניסם בזה הבלבול הלא אפי הלא חוקים גמר' מילתים דשמוש בשהיה מדבר עמה ולא יפפיק זה שהרי ום לכו כמה קונדוסים לזה וכוחקי נדק מהר"ב דלא חם לחלן הפוסקים כלל ואין לתמוה עלינו על זה מהאי טעמא דאמרן וגם הר"ב סדרכו להכיא כל הדעו' לא חם להם כלל: זהו מה שנדחה לעכיות דעתי אם ירחק למעכ"ת:

נאם זעירא דמן מכריא להרן ן' חיים

סימן ה

תשובתי אל מוה"ר אהרן ן' חיים נר"ו

המאיר לאהרן ולדניס סיני זעזקר הריס
הרב המובה כמוה"ר כר"ן יהוסף
זורח חמן חוקוקי הלדון חותות
עליונות ודברות קדשך מלהבות אש דת למו החזיק לא
עבר אבי ויחזור עיכי ואם רציתי לת כל אשר כתב מ"ע
על דברי אשר כתבתי בעניו הקדושין ויען ידעתי
מטיבותיה דמר אפלמען נדקו יגדיל תורתו ויאדיר
וכהנהו דרבי יוחנן דהוה מביב ליה טפי כל הוה פריך
ליה ריש לקיש מדר' כהנא דהוה אמר ליה קניא כותיפ
דמר דאמו לא ידע דקושטא קאמר לזה אמרתי הכא
כתבי להשתעשע בהבי מילי מעליתא וזה החלי וה'
אלהיס יעזור לי. כתב מע"ת דאשכו' על דברי הרמ"ה
ז"ל בתשובה סי' תע"ד אך אלא כיון הרב ז"ל להחזיר אלא
מטעם שאניסם מודים שלפך כתכונו ותמה מע"ת על
מה"ם אלשקר ז"ל וזולתו במה שפירשו דברי הרב ז"ל
בחופן אחר והתריך מע"ת על זה להזכיר דאתי אפשר
לפרש דברי התשב' הזאת אם לא בחופן הנ' ואתי שפ'
דאע"ג דזה הפירוש נראה יותר מדוחק בלי ספק על
דברי הרמ"ה ולזה בחר בו הגאון מוה"ר בירב ז"ל וגם
מוה"ר לוי ן' חביב ז"ל אם כפרש שהוא משום דיש לחז'
בקדושין דלא לגלות סתרי מוכיחו והיינו כמו שכתב
בחדושין לא ה"ל אמת בקדושין בכעניו הזה דמשמע
דוקא בכעניו הזה אבל לא בכל קדושין ואם כן מטעם
הריני בפכר הרי"ב ז"ל לא ה"ל אמת בקדושין בכעניו
זה לא בעיכן ידיס מוכיחו דהרי להרי"ף ז"ל בהריני הוי
ידיס מוכיחות ובספר מפפטי שמואל למוה"ר שמואל
קלעי ז"ל סי' ס"ג כתו' אם ס"ל למוה"ר גבריאל מכרוסה
ז"ל ואם כהוב בהדיא שמהברת אלו הקושיות הכריח
בדברי הר"ב בשיטה אל מוה"ר יוסף בירב ז"ל עיי"ש שכתב

שכתב ממש חוץ כחוץ כדברי מע"ת כי להיות הסמ"ג כתב כל אדם לא העתקתי דבריו ואמר מה שהרב מע"ת לחפו על מה"ס שלקח וכתב שלא ירד לקרוי דברי הר' שכתב וגם מוהר"ר נבריש בת"ע שכלתי הכל וכלתי עיון כתב מה שכתב' לחרי המחיל לומ' כי אין סתק שלא בעל' מעיני חכמתו על מה"ס שלקח"ל כל זה שכתבתם ואמנם לכבו יבין כי גם בפירוש הזה יש בו מהדוחק חדא דאם כן דבריו בתשובה סתרן לדבריו בחדושי קדושין שהרי לפם חושש בכל קדושין להגריכה נט מסתק והכא לא חשש שלא מצוה שניה' מודים והתימה ממע"ת שכתבת ז"ל וגם שלא הייתי יכולי' לפרש מדברי הר' שכתב החומרא לחושי לפלגותא לא מפרשינן ולזה אין הרשוי לדחוק עצמיהו להבין דברי הר' שכתב בחופן שיכריתו עם דברי שאר המפרשי' ע"כ ל' ואני לומ' דעדיף טפי לפרש דבריו בחופן שיהיו מסכימים עם דברי עצמו בחידושין ולא להוו סתרן להדדי ואפי' שיהיו כנגד שאר הפוסקים מצפר' דבריו בחופן שיסכימו עם שאר הפוסקים ודברי עצמו יהיו סותרי' זה את זה ומה גם דלא שייך הכא לומר לחושי בפלגותא לפי שגם הר' שכתב ז"ל מודה לפם שלא שמעכו חומרת חוש חושש מסתק להגריכה נט: ועוד שכתב' דבר זר שכלא מלת לי דק זו יודים שהיום מוכיחות שם שניה' מודי' שכתכוונו להתקדם נריכה נט דהרי הודאת' לאו כלום הוא ומפני דוחקים הללו לא חסיק לדעתיה כלל מה"ר ן"ל בכלל ג' בפם' ההוא התרוך לוה הפי' שלא מה שנדר על דברי הרשב"א ז"ל הוא בשני הפירושים בלבד ואפי' שהוקשה לו לכל שני הפירושי' מה שכתבתי לעיל דלפי' קם' קשה מלי כשנעני זה דמשמע דוקא בשנעני זה אבל בשנעני אחרים וכן לפי' השני ז"ל שמא כשנעני זה היוין יודים מוכיחות וכמו שהתרוך שם וכת' לאחר כך וז"ל ואלו השני פירושים היו שקולים בעיני ולא ידעתי להכריח עד שזכרתי מה שכתב הרב המגיד דאם לא אמר לי וכו' עד ואם הוא הרשב"א בחופה תשובה לא חוירי שלא כתאמר הריבי ומשעם הריבי החמיר והקרוב גט מסתק עכ"ל ע"כ לך שנתפיים הרב ז"ל כזה המיוחס השני מטעמים אלו עם היות שהוקשה לו בתחילה ופתב ז"ל ואמנם קשה לחשובה כזה הפי' שהי"ל שמא כשנעני זה היוין יודים מוכיחות וכו' ולא חסיק מדעתיה כלל לפרש זה הפירוש השלישי והיה טעמ' דפתכיבן דלעב דליק שפיר לשון התשובה וגם אחי שפיר לאחי דכתב הרב המגיד בשם לא ניחא ליה לומר דהודאת שניהם מהני מידי והכא הר' הגדול מו"הרי קלרו ז"ל בהשובותיו סי' ל' כתב דאשה שרחה בתשובה להר' שכתב דספוקי מספקא ליה לשנין נישין וקדושין אע"פי דהוו יודים שלין מוכיחות וחוזלין לחומרא להגריכ' גט ואח"כ רחה מה שכתב הרב המגיד דהרי אח מקודשת ולא אמר לי דהר' מכן והרשב"א והרשב מן המפרשים כתבו שהיא מקודשת וכו' וא"כ חוזה תשובה לאו דסמכא היא ואפשי דשאני חוזה תשובה שאמר הריבי נוכן לך זה לקדושין ומין שאמר הריבי הוו להו יודים מוכיחות וכדברי הר' שכתב ז"ל לא לכל אי לא אמר הריבי מודה בעל חוזה תשובה דיודים שהיום מוכיחות לא הוויין יודים עכל הרי לך דכין

בתחילה קודם רחוזתו דברי הרב המגיד כין לבסוף לא נחית כלל לפרושי הפירו' הזה על מוה"ר בירב ז"ל עם היוקו רבו מוכחק הלא דבתחילה קודם רחוזתו דברי ה"ה פיר הפי' הגר"ח לבחורה פשוט שהוא דומיא להיות שכתב בחידושין ואחר שנתקשו לו דבריו ממה שמצא לרב המגיד בחר יותר לומר דהתשובה היות לאו בר סמכא היא אם לא שנפרש דמטע' הריבי הוא ולא אסיק בלל מדעתיה לפר' דמשו' שניה' מודי' ולזה לא מוה"ר שלקח ז"ל לסיבת הדוחקי' הללו נפוי לפירוש הראשון הנר"ח לבחורה פשו' יען עם זה הושוו דברי ה"ר שכת ז"ל בתשובה עם הכתוב בחדושין וכמו שמו הפי' קלרו ומוהרי ן' לב זלהה שניהם יחד פירשו תכף ברחשונה כן הלא שמפני דברי ה"ה הזרו לפרש הפי' השני ואמנם מה"ם שלקח ז"ל הוא מתרץ זה ילכן לא זו מפירושו וזה שהוא כתב אם כפי ס"ב ז"ל והכא הרב המגיד שכתב מ"ע שלא כתב כשם הר"מכן והרשב"א ז"ל אלא הדבר שהשוו בו שניהם וכתבו לותו שניהם בפירו' דאם לא תאמר לי תיובה מקודשת דק"ל כרבה דיודים שהיכם מוכיחות לא הוין יודים מכל שכן החשתא שחושש הרשב"א ז"ל אם בסוף דבריו לא נחוק לה ולא כתבה לא בשמו ולא בשם זולתו ואפשי מצוה לליה לא סבירא ליה גם בחותה תשובה של ר"ת ז"ל לא נמצא שום זכר לדברי הרשב"א ז"ל לאו כפי' תאמר ולאו מכלל' תאמר ולא הכיח אלא מדברי הר"מכן ז"ל וידוע הוא דלפי מסקנת הר"מכן ז"ל ליח ליה הלי חשתא להרשב"א ז"ל על כרחיך לומר דאין להכחים המוחם דלשון שמא כשנעני זה לא דייק אפיר לפירוש זה אבל מ"מ גם לפירוש מוה"רי קלרו ז"ל ומוה"רי ן' לב ז"ל לא דייק כלל מלי דמסיים דשמא לא בעינן יודים מוכיחו' דדברי הריבי הוו יודים מוכיחות:

והנה אומר למע"ת כי בתשוב' אשר השיב לי על פסקי מוה"ר שמוש חיין ז"ל ה"ה בכלל תשובותיו שנדפסו עתה נטה גם הרב ז"ל לפירושו של מה"ם שלקח ז"ל ואמ"כדי ליתב דוק הלשון במה שכתב שמא כשנעני זה פירש כו פירוש נכון בחמת והוא דאין פשק מה שהם מודים להתקדם נתכוונו לא מהכי כלל כל זמן שאין לחוש למאי דנסתפק הרשב"א ז"ל בחדושין שמא בקדושין וניטין לא בעינן יודים מוכיחות וכן גם כן כל שניה' מודם להתקדם לו נתכוונה מ"ע דים לחוש שמא בקדושין לפשו"לא בעינן יודים מוכיחו' מ"מ כל שהיה מכחשת יכולה לומר כיון שלא פיר' דברי דלדידיה קאמ' מכח ודעה חיהי לדידי קאמ' ולזה צריך שתדע וחכין החשם לדלדידיה קא' ודמי קנת למאי דכתב הרן ז"ל גבי הנך ליטני דגריטי ז"ל הילכך פיקיטינן דכהכי ליטני דמפקא לן בהו כל שלא היה מדבר עמה עלעסקי קדושין ליכא למיחש כלל דהא לא ידעה מאי קאמ' לה ואי אמר דידעה ולשם קדושין קבלתיהו מפק' הוא וגו' ולהכי אמר הרשב"א ז"ל דבקדושין כשנעני זה שיהא מודה שהכוונה ידעה מדבריו לשתתק' לן קאמ' שמא יש לחוש משום חומרת קדושין ולא בעינן יודים מוכיחות והוי ככיחור לדברי שכת' בחדושין ולעל הוא דרך יפר ונכון רחשובה ותי שפיר דכרי התשוב' ודברי החידושין שניה דייק שפיר לשון שמא כשנעני זה דהייט

שהיה

שאת מודה גם לית קצי' מידי מדברי הר' המגי' דפשיט'
דגם הרשב"ץ ז"ל מודה דכל שליח' מודה שידעה והביע'
דלדידיה קאמר דאין לחוש גם הודאת שניה' דמכני' לית
הוי מלה מפוש דסבר הרשב"ץ דקדושין וגיטין מפוש
חומרת לית ים לחוש דילמא לית בעינן ידים מוכיחות:

עוד כתב מעל"ת וז"ל וכפש שנפ בחידושיו לין
הכרח לפרש שהסכים עם המחמירים שלא
שמוהר"ן לוין ז"ל כתב דברו על נוסח הלשון
שהביאו מוהר"ם שלקר ז"ל מחדושי הרשב"ץ כתבו שאת
ומיהו ים להחמיר וכו' עד שכל מוהר"ן ז"ל הביאו
לשונו בנוסח אחר שפר כרחה שהוא הנוסח הראשון
כי ברים דברי אמת וזהו הלשון שהביאו מוהר"ן ז"ל
בכלל ג' וכו' עד ונפ היתה שלכתובה כרחה שלא הברים
ביניהם אחר העיון שכריח שסברת החומרים דחפ לית
אמר לי דאין לחוש כלל כפי מה שמקובל בידינו מדברי
הפוסקים וגם מדברי הגמרא שלעולם נתפוס ליפנה
בחדא וכיון שהרשב"ץ נקט בליפנה בחדא להקל בודאי
דשכי שבר הוא ע"כ ואני תמה' דאפי' לשבר מעל"ת דתפס
כמובנם דליפנה בחדא עיקר הכא וה לית שייך שלא
כשאני הלשונות הם שוים במדרגה אחת דהיינו היכא
דאמרי הכי ואיכא דאמרי הכי אז אי בעי' אימא הכי אי
בעית אימא הכי אז כדברי הפוסקים יש לומרי' כך וים
לומרים כך אז שהביאם דברי עצמו וכותב אי נמי אז
ועוד ים לו לומר מכל כל שהלשון ראשון הם דברי עצמו
ושכחת דנשפיה והשני הם דברי זולתו כפי לית שייך לג'
דמשום שהביא באחרונה דברי זולתו דם"ל הכי הוא היא
דרכם שכל הפוסקים להביא באחרונה שברתו ואחב"כ
כותב מה שמצא לזולתו ודרך גחונו מוה"ר קארו ז"ל
כשפרו הקטן הוא כך בכל שפריו דברא"ש מביא לותו
הדין שהשבים עלי להלכה ואח"כ כותב וים לומרי' כך
אמ"כ שהדין שקול ואין בידו להכריע בין שתי השברות
אז כותב ים לומרים כך וים לומרי' כך והנה הר"ן ז"ל בפ'
שבועת הדייני' נבי תקנת ר"ב בחמן כתב וז"ל שפק הר"ף
כמאן דאתני לה תריפא והביא ראיה וכו' עד ודברי
הגאונים נראים עיקר דהא בפ"ק דמציעא אמיקי ליפנה
קמח דרב נחמן וגי' עד תפילו הכי כיון דליפנה בחדא
ליפנה דגמרא וגי' ליפנה בתרא ליפנ' דרב ששת דיפנה
הלכתא כליפנה קמח ודכוותה כתב הר"ף ז"ל בפ' ערבי
פסחי' וכו' הרי לך בהדיא דלשני הר"ף ז"ל שברתו היא
דליפנה בתרא עיקר היינו דוקא כשאני הלשונות הם
שוים אבל היכא שהגמרא מביא ראשונה ליפנה דגמרא
בתרא ואחר כך מביא ליפנה בתרא כשם יפיד לה ז"ל
שלא כליפנה קמח כיון דלשון ראשון חמרו הגמרא ואח"כ
הביא לשון שיהיו אומרים ממש כדבתכיבן דלא שייך לומ'
ליפנה בתרא עיקר שלא כשאומרים שוים אבל בשלשון
ראשון הוא שלא שהסבר עצמו ואח"כ מביא לשון זולתו
לא שייך אפי' לפי שהוא שהביא מוהר"ן ז"ל שכתב
מעל"ת שהוא שהגאון שהתקי' כתב הרי"ף ז"ל
ומיהו היכא לפרש דברי הרי"ף ז"ל שכתב
ואחר כך כתב ים לומרים דאפי' ניטין וקדושין
למאן דאמר ידים שלהם מוכי חז' לא הויין ידים אין
חוששין לה כלל ואפ כן כיון שהסברת הראשונה היא
הסברת הפפיה ופיוס שפסק דבריו וכמו שמוכיח לשונו
ומיהו היכא למימ' וכו' וגם הביא ראיה מהסיא דגיטין
לא שייך כלל לומ' לשון אחרון עיקר ומה גם דמה שפסק
במועצ' מעל"ת דליפנה בתרא עיקר לאו מילת' פסיקתא
היא דחף על גב דהרי"ף והרמב"ם ז"ל סברי לה הכי הרי
ריב"ם סבר לה להיפכא דליפנה קמח עיקר וכמו שכתב
המרדכי בשמו בריש עז' ז"ל וליכא מיר' דכל לוכא דאמ'
שבתלמוד כתפל לגבי עיקר עכל גם התוספו' נרא' שגם
הם הסכימו לזה שכתבו שם בפ' שבועת הדיינים בד"ה
מאן דתני ה' לפיפא וז"ל ומר ביבו תם השתא דלת
אתמר הלכתא כאחד מהנך ליפנה דליכא דברא
דמוכח לית מסבימין ליה מפפק דה"מעה ואעפ"כ לית
היה מוחה בדיוים המסבימים ז' קנ"ברחה להסביא
דליכא דאמרי טפל ללשון ראשון עכ"ל וכן ברחה מדברי
הרשב"ץ ז"ל בפ"ק דרחץ הסנה דלשון ראשון עיקר ומדברי
מו"הרי קולון ז"ל בשורש קל"ב ירחה דלשון ראשון עיקר
וז"ל הרי לך דסיב' דחומרותו בכך מצי' לעשב' לשנוי'
בתרא דיתוספות וגם מסנוייהקמח ים רחיה לכ"ד ועוד
דמצינו לומר דשנויא קמח מהתוספות לית בליג לעיקרת
דליכא דשנויא בתר' וגו' דמשמ' דמשום דשנוי קמח עיקר
להכי טרח ליפב דשנויא קמח לית בליג לעיקר הדין דלפי
הוה בליג לית הוה מסיפן לדין דשנוי' בתרא ובשרש
ע"ב כיתר יותר בבירור דשתו שלשון ראשון עיקר וז"ל
ומ"מ יש לומר דכל שלשון ראשון הרא"ש מהתוספ'
דהתם ס"ל השתא שלום וכו' עד ולפ"ז כי ים שם תירוץ לתר
בתוספות ונוכל לומר דלשותו תירוץ לית חוזר מטעם
הקושיא כי תם מטעם מרדכי שכתבה מכל מקום דוחק
הוא לומר שהיו עומדים בשני ממה שהם מפוסקים וכו'
עד ולדרכה נראה שהתוספות שבידינו לפי דסבר' יותר
ליפר התירוץ שחזרו מטעם הקושי' שלעיל' התירוץ הלת'
שהרי תירצו לותו ראשונ' שכל הרי לך בבירו גמו' דמם
שהוה יותר נכון ואמיתי לומרי' לותו ראשונ' גם מדברי
כש"ל ז"ל כפי' קבל' נר"ן בהדיא שכתב על פסוק ויקרון
שלא כבל היה ז"ל ועוד ים בפים לתרי' לותו הגופים שלא
שהקדימתי וים לפי שהוא מעכין ונבוש"ט עליהם עכ"ל
דמשמע שהפי' יותר הגון וכבון דלוי להביאו ראשונה
ולאחר כך הטפל ולפסק לית הדב' כמו שהם מעל"ת שהוא
דבר מוסכם בהחלט לשון לאחרון עיקר וכל זה הוא
על מנת שלא הלשון שהביאו מוהר"ן ז"ל ז"ל שהוא חלק
קטן שבכל לפנים בהשובת מוהר"ם שלפק ז"ל שי"ל
שהוא התשובה השלישית שכתב על לותו כדין העתיק
למוהר"ן ז"ל חביב ז"ל לשון הרשב"ץ לות בלות ובתחילה
פסק לעבין הלכה דקי"ל כשמואל היכא שלפוכ מוכיחו
לית הויין ידים שלכך לאר לה הרי לת מקודשת כלל לי
ליכא מקודשת וסיים דכריו ולאר ומיהו ליכא למימר
דחוששין לסברי' נט ותד"ל דהת כפ' המגר' לאריכן
דהיכא דלת כתב וכן הי יהוי ליכי וכו' עד ים לומרים
דאפי' בבניסין וקדושין לאמר דאמר לת הויין ידים אין
חוששין לה כלל וכו' ומיהו אכן חוששין לדבכן והויה
ספק מגורשת עכ"ל:

עור כתב מעכת"ז ז"ל ולפ"ז יכול להכיף יד שכלי כמה שהקש מעכת"ז וגם מוהר"ן ז"ל עכ"ל דברי הרשבה בפוף שאלה ז"ו שתיר שיגר' לרשון ויפח שני בפוף פי' תקע"ג לשון הפך זה שתיר ולמי מהם שתפשת ראיה קדושין לחרי' ולרשתך קודר לוקח לת דברי וגם הסכמ' הגמ' וכו' עד ואני שמעתי ונפלאתי לשתי לה חזי מר סוגיית הגמרא דס"ל המגרש לשמ' וכו' עד ואם כן הרי לך לשם קדושי לרשון קדושי מעלי' הוו ליכא ראיה' נט מפני כלל ע"כל ואחרי המחיל' חלף בעוונים אני אומר להפלגה הזה על מעכת"ז שתיר להוריך לבאר לנו סוגית הגמרא ולהודיענו לשכיח לרשון מלקח דקדושי קמת קדושי מעלית הוו לשון ראיה' נט מצינוני לה ודע בכל חלה ואיך לה הסגית הש"ס כעין חכמתו הרחב כדברי שכתבתי ז"ל לקבל בקדושי לרשון הס קדושין גמורים דומיא דגרון דהר"שבה שכת' שהיה מקודשת גמור' לרשון דהבי קדושי שני לה תפסי כה כלל דאין קדושין תופסין בערוה אלא דמשום חומרת נגע כה להראיה מפני נט מפסק לס כן כוח יוצא רב מפק דאייך שפיר טעמיה דרב סיכא דאמר אמר שמואל עיונו כיה רבנן וקדושי שני לאו קדושי הוו דכיון יודעים בבירור דקדושי לרשון הוו טובים ח"כ יחשבו מזה הטעי פעיטא לא סוגרך לגרשה דק ידעו בקידושי והיו כלא היו עכל מעכת"ז הביאה נט הארון ורלה לי הוה צייך כל אותו האריכות שטרח מעכת"ז לשתי לשכ' כתבתי כדבריהו בביאור גמור כל שבתבר דקדושי לרשון הס קדושין גמורין כערי' ולזה כתבתי דהש"ס דלם"ד ז"ל בהסיא דמי' הסע"ג הגריכה נט מפני לאו משום דמפסקא ליה בקדושי לרשון שהרי ביאר הס ברחיות גמורות שהיו מקודשת גמורה וכמו שכתב' בעזרת האל אלא דמשום חומרת לשת לים חשש להגריכה נט מפסק מפני ואם כן כיון היקשי דקדושי לרשון הוו קדושין גמורין לשע"ז שהגריכה נט מפני משום חשש בעלמא צייך טעמא דרב סיבא דאמר לשון כיה רבנן וקדושי לרשון היו קדושין גמורים ולזה קדושי שני לאו כלום הס מה שאין כן בשטרות דשעד הוא שכתב בי אין בקדושי לרשון כלום וכמו שהוכיח ברחיות אלא משום חומרת חשש להגריכה נט מפסק לס כן הוכח שקדושי שני קדושי לרשון ודאי לא' לא' לומ' עיונו כיה רבנן בקדושי שני וקדושי טעות הוו שהרי הרב כתבך והנה מדקדוק דברי התוספות ז"ל בפוף פ' המגרש בדה ולכך מוכח לשכים ז"ל ולשע"ז דקדושי לרשון לא הוי שלא קול בעלמא מכל מקום מהמירין משום דקדושי שני קדושי תורה ודמו טפי למחזר גרושתו מן האירוסין ע"פ זוממ' דכל שקדושי שני הס קדושין גמורים צייך כיה טפי חשש שלא יתרחקו גרושתו מה שאין כן בשהוא קדושי לרשון שפיכם קדושי ורק דעת רש"י ז"ל שפיר הס ז"ל עיונו כיה רב כשקדושי שני ולזו קדושי שכהו מפני שהוא מקודשת לרשון ולא יתרו שגרשה תחילה שהפל לא ודעו נט שהגריכו מפני ע"כל נפשך שרשפ"ם בחדושי בתין ז"ל פרש קדושי שני קדושי טעות הוו שכתבו כתו' פי' לקידושי דאי קדושי לרשון הס קין וקידושי להנשא לכתחלה ולכתחלה לא הוי קדושי כלל

תשובת הרשב"ה מתו"ר רצ"ח דס"ל דמשכון סור' הדין הוא
דמקודשת גמורה לרשון אלא משום חומרא בעלמא
הוא דהצריכו גט משכי והילף בכרון זה יורה רב הונ'
לרב פיסא דאמר אמרי עיינו ביה רבנן בקדושי שני
וקדושי טעות הוו תרא דהרשב"ה כתב' תשב"ץ הביא על
דאמרן שכתן בלשה כסף ואמ"ל הרי זהי וכו' עד ומגרש
ר' רשון וכו' שני לאכל לא יגרש שני ויש רשון אלמא
דם אלי ליה כין היכא דקדושי רשון הם מן הדין אלא
דלהחמיר מצריכין גט משכי וכו' ועש"ב שמחתי חי נפשי
כעל כל הון בדברי הרב ז"ל שהרי כונתי אל החמת בכל
מכל כל הן בכרון דמשכון דפשי ליה דהרשב"ה ז"ל סבר
דמקודשת לגמרי לרשון אלא דמשום חשש בעלמא
הצריכה גט משכי מה שאין כן בקנוב תשב"ץ היא בספ'
אלא בדברי מע"ת שאין כין שתי התשובות הפר' זהן דכל
היכא דקדושי רשון הם קדושי ודאי שייך שפי טעמא
דאמרי אמרי עיינו ביה רבנן בקדושי שני וקדושי טעו'
הוו והגט שהצריכו לא היה צריך מה שאין כן בספקדושי
שני הם קדושי תור"ת שיי' לומ' עיינו ביה רבנן והוא
הפך דברי מע"ת ודברי מהרר שמואל חיון ז"ל בקריה:

עוד כתב מע"ת וז"ל ונלה אלי לומר שכודאי
לא נתנו הקדושין אלא קדושי וכו' עד וכמעט
עיון יראה דהקדושין היכא קדושין כלל למי שיד ע דדברי
הרכור מוכחין ומוכחין וכו' עד והפר' רב יש ביניהם
שאלו לאמר לאיזה מהם לא יזכו שיכל להכשה לאיז' מהן
שירצה כמו שהביאו מע"ת לכל כאמרו ולמי מהם יל'
למי מהם הראוי להכם לו צריכ' קדושין ע"כ ואלי לומ'
דאלי למי שיזכו בקי בדברי הרכו' וכמוכחין ומוכחין
הרב' ברור מאליו שזה הפירוש לא נתן אלי להדר כדרש
כי מה הפרש יש בין שלא לאזה למהן אלי מי כי שניה' מורו'
על הדכר המשופק ואין הפרש ביניהם ויזכר לדכר כשל
בעון אחשורוש מי הוא זה ואיזה הוא וכו' ועוד שדברי
כתב שם הרשב"ה ז"ל ר' מגרש ור' נוח וכו' ולמי מהם שתכש'
וכו' ולשון ר' מגרש ור' נוח לאיכא מוכל כלל זה הפירוש
דמשמ' ר' משם יפיה מי שיפיה מגר' ור' משם מי שיפיה
נוטה ולסברת מע"ת לא הי"ל אלא שם שכלה קדושין
אלא גרישה גט ולמי מהם שתכש' וכו' שם לא שכחת גם
כזה שר ל' לאחר מיוחד מגרש והייכו רשון ור' מיוחד
נוטה והייכו שני ואי כשני אלי' שם היה הרשב"ה ז"ל
מיסר שור לו חרוש לא היה כותב בלשון שתוש כזה ולא
לומר שתו אלא למפר' שתור לאיזה מהם דהייכו ר' משם
יפיה מי שיפיה מגרש ור' נוח: עוד כתב מע"ת
ז"ל ואם תאמר ולמה שתש דברי הרשב"ה כזה' התשוב'
מה אלא שתש בסימן תשע"ב לומר לך שכסימן תשע"ב לא
ירד הרב להודיענו למי תכשה וכו' ולזה קצר בלשונו
וסמך על המבינים וכו' עד לכל בסימן תש"ע שם ירד
וצה להודיענו למי תכשה שם כיאר דברים ע"כ ואחרי
המחילה אלך פעמים אין זה כי אם מערכה על הדרוש
דמתלה בה למע"ת וכתב זה על היפוך דכאי' תשע"ב לא
ירד הרב להודיענו זה וכסי' תשע"ד ירד כי היכי דוחה
משם הפרש בין שתי התשובות לסיפרש הרב ז"ל
הדין בה ולא בשחרת. ואם היה מודה מע"ת בחלוק
אשר חלקנו ושוכחנו לעיל בין שתי התשובות דכסימן

תשע"ב קדושי רשון הוו קדושין גמורין וכסימן תשע"ד
כספק היינו יכולים למצוא נד ליפב מהשכתב מע"ת וזה
דלפי סיטת מע"ת ברש' לחלוק נגד מה שכתכתי כיצד
דברי הרשב"ה ז"ל שמע"ת סובר דכל שקדושי רשון הם
קדושי ודאי שייך טפי חשש שמא יאמרו מחזי' נרושת
מה שאין כן כשקדושי רשון הם בספק אם כן הוה מצי
מע"ת לומר דמשום הכי כתית כסימן תש"ע אבל בשאר דין
זה אלא ליפא רשון משום דהתם הקדושין היו בספק
וכמעט אלא היה כהם ממש ונוה היה נקל לטעו' דיכול
לית דרשון מה ש"ב כסי' תשע"ב למפרע היו הקדושין
ודאים אלא מעו' חשש כעלמא הצריכה גט משכי מספ'
ונוה כודאי אין מי סיטעה לומר דיפא רשון ואכן לא
תצטריך לשאר דין ומתך על המכיאים וכהכי הוו פלוגי
שפיר דברי מע"ת שכתב דכסי' תש"ע נחי לשאר דין
וכסימן תשע"ב לא נחית להכי ואתכם מע"ת מכחיש זה
והוא שוכר דאין הפרש כלל בין שתי התשובות דכסניה'
הקדושין היו כספק במדינה אחת כשוה ואם כן אינו
רואה מקום לכתו' על הידוע דכסי' תשע"ב לא ירד לדין
זה וכסי' תשע"ד שם ירד לבאר כיון דאין שום הפרש
ביניהם וכ"ש דזה הפירוש שפיר' מע"ת על דברי הרשב"ה
ז"ל לאחרי המחילה אין לו מקום כלל לאפילו דלא נחית
אתם להשמועינן דין זה מ"מ לא היה לו להשיב כלשון
מסופק ולא לומר מסופק שא הטעיו כזה שיכון ממנו
שכל מי שיביה מהניהם יוכל ליפא לומר ונ"ל הקושיא
היא קושיא אלא שעם החלוק הנזכר שלקנו בין שתי
התשובות יתורץ:

הגם הלום ראיתי מה שכתב מע"ת על מה
שהקשתי בנמ' פ"ק דקדושין דאמאי
פרח לאוקומיה מילתי' דשמואל כדקאמ'לי ולהניה דברית
ור"ל לאוקומיה כשהיה מדבר עמה תחילה על עסקי
קדושיה ומע"ת כתב ז"ל ותחילת כל דבר הוקשה לי
בדברי מע"ת שכתב שמואל וכו' עד ונם לא ידעתי למה
קרא מע"ת הנהה בדברי שמואל מילת לי כיון דהנמרת
לאמר הכא כמאי עסקינן דמשמע שהיה תוקמת דברית
אלא הנהה על תחילת המחילה אבי אומ' דאשתמטותי'
למאי מלי דכתב ה"רשם ז"ל שם בספקין ז"ל והשתא ניחא
דבי אמר ליה רב פפא לאחוי ליפא דשמואל ידיס
אלין מוכיחות הניין ידיס ושני ליה אביי דאמ'לי ואמאי
בדאתן אחוי לשבועי מילתיה דשמואל ולהני דברים וכו'
הרי לך שכתב בפשיטות אלא כלבר דמקרי הנהה אלא
דמקרי נ"כ שכתב במילתיה דשמואל הכך דברי מע"ת
בהחלט' עוד כתב מע"ת ז"ל ונם מה שכתב מע"ת דמ"
אחר עדיפא הוי תוקמתא דלא יכיל למקשי עלה בשמ'
וכו' עד דאל תוקמתא כשהיה מדבר עמה נם בה יש
להקשות בפשיטא ונם היא מבלי תירוץ כלל דהאי דקאמ'
מע"ת שאחדום גדול יפמיענו כזה במילתי' דר' יוסי וזהו
דלא מבעיא בשנתן בשתיקה וכו' עד ואם יפקיף מע"ת
על זה בעיון ובקידה ויזכור כללי לשונו' הקדושין אשר
דברו בהם בגמרא והפסר' אשר ביניהן ולא ירצה בתירוץ
דודאי אין אדום כזה כלל כי אי אפשר בשום אד שיעלה
בדעתינו וכו' עד ודבר משום הוא דלאו בכגון הלי

ליזבח דאמרד שתיקת עדים מיבי לאנס שתהיה בחסרון
מילת לי וזה שבחסבנו בחמתחות הפוסקים וכמוניוק
הגמרא מניכו תלת ליאבי בקדושין הא' ליזבח דתקיכו
רבנן וכו' ע"כ והאריך מע"כ הרב' וחבי חומ' דלא היה
נורך לאדון לטרוח לחפש בחמתחות הפוסקים ומוניו'
הגמרא להודיעכו דלעזן הכי תת מקודשת עדיף מלעזן
הרי לי מיועדת שעיניך תחדון רואות מזכרנו כללי
לעזנות הקדושין לאר דברו בהם בגמרא והפר' לאר
ביניהם שהרי כתבתי וז"ל וחין לומר דמשיטת דחין מקו'
לטעות בזה הרי לי מקודשת כלא לי שיהיה גרוש
משתיקה ואם כן לא תצטריך שמוא לאשמועינן זה מצו'
דאנ' דקושטא דמלתא הכי הוא דליזבח דהרי לי
מקודשת עדיף טפי מהרי לי מיועד' לי הרי לי מיוחד'
לי מ"מ היה מקום להסתפק כזה ולא הוי כ"כ פשיט' ע"כ
ואם כן אבי רואה גם רואה אם נעלמו כללי לעזנו' הקדו'
וההפר' לאר ביניהם עד שיצטרך החדון לטרוח להודיענו
שלעזן הרי לי מקודש כלא לי עדיף מהני ליזבי ואמ'
מה שכתבתי הוא דאפי' הכי לא היה כ"כ פשוט והוא
מני לאוקומיה לשמוא בהא דאנ' טפי מלהגיה דבריו
ולשבושיה למילתי' ונעת' אבי חומ' דאף גם זאת שכתבתי
אז דאנ' דקושטא דמילתא הכי הוא דליזבח דהרי לי
מקודשת כלא לי עדיף טפי מהרי לי מיועדת לי וכו' לא
כתבתיו שלא מפני דברי הרמ"ם ז"ל וכבו הטור ז"ל שבגרר
אחריו שכתבו מסברא מהיות דבור עובר לפניו וכו'
דהיכא שהיה מדבר עמה ואמר לה הרי לי מקודש כלא
לי דהוי מקודשת שאם לא היו בפניכו דברי הרמ"ם ז"ל
ובבו הטור מיין היה מקום למ"ל לחלק ולומר דעדיף
טפי הרי לי מקודשת כלא לי היכא שהיה מדבר עמה
מלעזן הרי לי מיועדת לי לפילו שהיה מדב' עמה דמם
שכתב מע"כ ז"ל ואם העולה לבו מזה הוא כלא לאחר ר'
יוסי שהדבור גרוע משתיקה שלא כבן הכי ליזבי גריעי
וכו' אבל בחמרו הרי לי מקודשת כלא לי דאין כאן שלא
קבור לעזן דהלעזן קדושין הוא ולא חסר בו אלא דלא
ידעינן למי קדם כשהיה מדבר עמה אלא חסרון זה
והוכיח דלעזמו הוא מקדשה הכא כבן הא לא יעלה
בדעתיכו לומר שהשתיקה יפה ממנו ע"כ לאין זה מספי'
וזה דיש לבו לומר דכל כך הוא הספק שיש להסתפק
בלעזן הרי לי מיועדת לי הרי לי מיוחדת לי מי
לקדושין קאמר לה או למילתי כמו הספק שיש להסתפק
בהרי לי מקודש כלא לי דאנ' דהוי לעזן קדושין כרי
אלא משמע בו למילתי מכל מקום כיון דאין יכו יודעים
אם לעזמו מקדם אותה או לחבירו הל' כמאן דליתי' וכי
היכי דהדבור עמה להתקדש לו אפי' שהוא ממל' הספק
הזה שהיה לבו אם למילתי קאמ' או לקדושין לא הוי
שלא ספק מקודשת הכי כמו בהרי לי מקודשת כלא לי
אפי' שהדבור עמה להתקדש לו ממלת הספ' או לעזמו
הוא או לחבירו לא יהיה אלא ספק קדושין ואם יסתיק
מע"כ בחקירה אחת בלבד מבלתי עיון וחקירה ורחה
מבואר בגמרא וברברי התוספו' דכל שלא ביאר בלעזמו
בבירור שהוא מקדשה לאיש מסוים שרואי לחול כה
קדושי אפי' שבלעזן יהיה מתיזן בלעזן קדושין בגון
הרי לי מקודשת כלא לי דלאו כלום הוא מצום דבין

דמספקא לן ולא ידעינן כזה שלעזן למי הוא מתקדשת
הוה ליה כמאן דליתיה וכן הוא העניו ממש גם בלעזן
הרי לי מיועדת לי הרי לי מיוחדת לי דאנ' שהורה
בלעזמו מי היא המיועדת ולמי היא מתיעדת אפי' הכי
בין דמצד אחר מספקא לן לאיזה כזה דגם בזה היש'
לי לקדושין או למילתי כמאן דליתי וכיון שכן
היה מקום לאחזו ולומר כי היכי דאמרינן גבי הרי לי
מיועדת לי הרי לי מיוחדת לי דלאו כלום הוא מצום
דאפי' בספק ואפי' שהיה מדבר עמה להתקדש לו דהוה
ס"ד דזה הדבור יכלק לבו את הספק לי לקדושין קאמר
או למילתי אפי' הכי לא הוי את מקודשת בלא לי כיון
הכי נמי היכא שאמר לה הרי לי את מקודשת כלא לי כיון
דלאו כלום הוא מצום דהוי בספק מי הוא המקדש אפי'
שהיה מדבר עמה להתקדש לו מזה הדבור מכלק את
הספק שלא יהיו שפק קדושין הכי היכי דאמרינן
דאנ' שהדבור עמה להתקדש לו מוכיח דלאו למילתי
קאמר מ"מ כיון דבשעת נתינת הקדושין הלעזן היה
מסופק לי לקדושין או למילתי הוי לא הוי שפק
מקודשת הכי נמי את לעזמי דאנ' שהדבו' עמ' להתקדש
לו הוכיח שהוא המקדש אות לעזמו מ"מ כיון שהלעזן
שאמר לה בשעת נתינת הקדושין האלה מסופ' דלא מצמ'
ממנו למי היא מתקדשת שיהיה ספק מקודשת דבשם
ביאתו דכל שלא ביאר בלעזמו לקדש לאיש מסוי' ובדור
לאו כלום הוא ק"ל שמוא דהרי לי מקודשת כלא לי
עדיף טפי ואם היה מדבר עמה דהוו קדושין גמורים
ואם כן אין הדבר כ"כ פשוט כמו שכת' מע"כ שלא היה
צריך להודיענו זה שמוא רק היה מדום כיון דהספבר'
בזה הספק וכמו שכתבנו ומה צורך להאריך בדברי' על
זה והלא דברי הרמ"ם ז"ל ודברי הטו' בנו מורי' בהגב'
כדבריכו שהרי הרמ"ם ז"ל סובר בבאר זה והוכיח
מהיות דבור עובר לפניו וכו' והגאון מו"הרי קאמר ז"ל
הוצרך לסמוך דברי הטו' על דברי מהרי הרמ"ם ז"ל וכת'
שלא' זה מדברי מהרי והלא לפבר' מע"כ שהו' דבר פשו'
מאד ולא היה מקום לומר דבהרי קאמ' שמוא אם כן מה
לו להרמ"ם ז"ל לטרוח אם בספקיו להוכיח זה מהיות
דבור עוב' לפניו וכן מו"הרי קאמר ז"ל לומר דלמד זה
מדברי מהרי הרמ"ם ז"ל כיון שהוא פשוט מהלין שלא ודאי
כדכתבינן דאי לאו מטום ההוא דבור היה קרוב מספ'
דאינה אלא ספק מקודשת ופרי ן' נב ז"ל בחג' פיש'
כתב בבדון מי שאמר לחרוסתו טומא ליטטו קולטנה
פור קדושין וז"ל וכר מעיינין שפיר אשבחינן בכמה מילי
דגריע טובא ממה שאמר לה ליזבי גריעי וכו' עד
ובבל אלא היה נוהן הקולטנה בשתיק' עדיף מכל ואפי'
זה הסך מה שכתב מע"כ שזה הלעזן הקבי זה בעד
קדושין הוא לעזן כדור של קדושין ואין במשמעו הלעזן
שום מין מלאכה לו עכין אחר אלא שהוא לעזן קבר
שלא ביאר למי היא מתקדשת ואפי' הכי כתב הרב ז"ל
בפשיטות משתיקה עדיף טפי ולא אסיק אדעתי כלל
לומר שהדבור עמה יפלים חסרון הלעזן כמו שכת' מע"כ
וכדאפי' דאין לחוש ולומר דשאני התם דאם המקד'
והמתקדשת מה שאין כן בהרי לי מקודש כלא לי היכי
חסר רק המקד' בלבד אלא כלום הוא מע"כ מוכ'

אלא

אלא שהלשון יהיה מכוער בלשון קדושין ולא יהיה כן
משמעות אחר ואפילו אי יהיה חסר ההוכחת דהדבור
עמ' להקדל לן מצלי' זה החסרון ול"ל אפי' שהלשון יהיה
חסר ההוכח' מהמקדש והמתקדשת מה בכך הרי הדבור
עמה ממלא ואת ההוכחת ועוד דלשון תקחי זה כעד
קדושין כתב בפשיטות מוה"ר ני"ר תכוב"ז בסי' קל"ח
שהוא מוכיח שהיא המקדש' עם וה"ה לשון טומא
לישטעם קלנסא"פור קדושין מוכיח מי היא המקדש'
ואינו חסר כו אלא הוכחת המקדש דומיא דהרי את
מקודש'כלא לי ואפי' הכי כתב מוהרי"ן ז' לב ז"ל דהשתיק'

עד ישנה:

עוד כתב מע"כת מ"ל ואת ה"ל לאוקומי כשהי'
מדבר עמה ואם יקשה לו פשיטא יקרן
להחד'הוא הכי בתרתי דשמועינן דהריני מיתך גרע
משתיקה דאלו היה מדבר עמה וכתן בשתיקה הוי קפק
מקודשת וכו' עד הא כמי פשיט' דכיון לשון זה מיעטו
קרא דאמר כי יקח איש אשה ולא שיקיש את עצמו
לשון הקרב בין שהיה מדבר עמה ובין אלא
ידבר עמה וכו' עד ול"ל אלו תוקים הגמרא תוקמת דא
יפול קושי' פשיט' מכלי תירוץ כלל עכ"ל ותחיל הוא עמה
שכתב מע"כת דאלו היה מדבר עמה וכתן הוי קפק
מקודשת הוי כשגגה היוצאה מלפני הקונ למו שהרי בפי'
לאריכין במתניתין וכגמרא דהוי מקודש' גמור ולעיקר
כוונת דברי מע"כת אכי הוא לאחרי המחיל לדברי ב"כתי
עדי' המכחישי' לדברי מע"כת הלא המה ים הוא קמאי ויש
הומרים בתרתי שהכיא ר' יהוסף ז"ל שהרי היא מדבר עמה
קמאי כתבו שאפי' בהריני ליתיך לא היה מדבר עמה
קודם דהוי מקודשת גמורה ויש הומרי' בתרתי שכרי
דהוי קפק מקודשת ולא כן ליתיך כתב מע"כת דלא הוה
מוקי לה לשמואל משום הכי בתרתי תפול קושית פשיטא
בלא קירון ולעל' יראה להביא קצת ראיה לסברת הכך
נאוקי ממאי דאמרינן הכא תכו דכבן כיוצ' בכם' כתן לה
כסף או שוה כסף וכו' עד מתקיף לה רב פפא טעמא
דכתן הוא ואמר הוא הא כתן הוא ואמרה היא לאיכא
מקודשת אימא סיפא וכו' עד ומשני בשנויא בתרא כתן
הוא ואמר הוא מקודשת כתכם היא ואמרה היא לאיכא
מקודש'הוא כתן ואמר'היא קפק'הוי וכתב רש"י ז"ל כתן
הוא ואמרה היא כתן הוא דמי לכי יקח איש ואמרה היא
דמי לתלקח אשה לאיש ע"כ וכתב הר"ן ז"ל בהלכות וזה
לשונו טעמא דכתן הוא ואמר הוא הא כתן הוא ואמרה
היא לאיכא מקודשת כלומר משום דבע"כ כי יקח איש
ולא שתלקח אשה לאיש אימא סיפא לכל היא שכתב לו
ואמר לו לאיכא מקודש" וכו' כלומ'דכיון דכתן הוא יקח
איש קריכן ביה ומתרכינן כלישכח בתרא כתן הוא ואמ'
הוא מקודשת וכו' הרי לך דלאיכא שכתן הוא ואמר'היא
קפקא הוי דהויכו דמספקא לן כיון דאוי תרתי דסתרי
אהדדי דכתן הוא מיקרי שפיר כי יקח איש ואמרה היא
דמי לתלקח אשה לאיש ולזה לי מוליכין בתר הכתיבה הוי
קדושין גמורין ואי מוליכין בתר האמיר'הרי אמרה היא
ודמי לתלקח אשה לאיש כגון הכתו' ואין כאן קדושין כלל
ולזה אמרינן דהוי בספק וכתב שם הרמ"ך ז"ל פשיטא
ומעתה אלא דבר עמה תחילה על עסקי קדושין דאם

דבר עמה תחילה אפי' כתן לה בשתיקה מקודם ובשכיל
אמירת' לא נרע עכ"ל גם הרשב"ץ ז"ל כתב כמי' תרי"ג ז"ל
לאכל הדיוק שיכא לנו מן הברייתא דכתן הוא ואמר' היא
דאסקינן דספקא הוי על כרחיך בשאינו עסוקין ותדע
לך מדקאמר בגמ' היא שאין כאן ספק אלא מחמ'אמירתה
ואי בעסוקין לא צריכין לאמירתה כלל עכ"ל וכן כתב
הטור ג"כ בסי' כ"ו ומעתה לדברי מע"כת שהדבור עמה
קודם לא מהכי כלל היכ' שהלשון הוא נרוע מצד שהוא
נגד גזרת הכתוב דכי יקח איש ול"ל הרי הכא דמספקא
לן בגמרא כגון הוא ואמרה היא דאי מוליכין בתר כתן
הוא הוי ספיר כי יקח איש ואי מוליכין בתר אמרה היא
הוי נגד הכתוב ואפי' הכי מספקו להלכ' הרשב"ץ והרמ"ך
והטור ז"ל דאם היו עסוקין הוו קדושין גמורין ואי היית'
לסברת מע"ת דכל שהלשון הוא נרוע מצד הכתוב לא
מהני הדבור עמה היכי מספקו שאם היו מדברים דהוי
קדושין גמורין הרי הספק במקומן עומד דאי מוליכין
בתר אמר' היא הוי נגד הכתוב ומה יועיל הדבור קול'
וכן גם כן לסברת מע"ת מאי האי דקאמר הרמ"ך ז"ל דאם
דבר עמה תחילה אפי' כתן לה בשתיק' מקודש' ובשכיל
אמירתה לא נרע עד כאן ואיך לא נרע אחרי שמצד
אמ' דאמה הוי כתלקח אשה לאיש דהוי נגד הכתוב ואל
מה יועיל לה הדבור קודם וכן גם כן הרשב"ץ ז"ל שכתב
ותדע לך מדקאמר בגמ' היא שאין כאן ספק אלא מצד
אמירתה ואי בעסוקין לא צריכין לאמירתה עד כאן ואיך
כתב דלא צריכין לאמירתה ולסבר' מע"ת אמירת' למפרע
מגרע גרע לה דהוי נגד הכתוב אלא ודאי משמע מהכא
דבכל גוונא ובכל לשון צריך שיהא כפי היכא שהי' מדב' עמה
והיכו טעמא דכיון דאין צריך שם שום דבור אם כן
אפי' שתיכה הדבור המתוקן ואמר לה הכך קדר הכתו'
כיון דאין תכו צריכין לו אין כך כלו' ומי למאי דכתב
התוספות כף הזורק בד"ה ושם עירו ושם עירה ז"ל ומ'
ר"י דהיכו דוקא עיר שדרכה לכנס עיר שמול בה אפי' שוב
כסר כיון שאין צריך לכתבו כו' עד ואם תימא פשוט לית
היכ נכון לכתבו שלא ע"מ עדים כו' דמשמ'דהיכא שתיכה
בדבר שאינו צריך לא משכל כהכי הכא נמי היכא שאין
צריך לדבור דהיכו שהיה מדבר עמה דאני בשתיקה אם
תיכה הדבור מסדר הכתוב אין בכך כלום ואפי' לסבר'
הרשב"ץ ז"ל בתשובה ורחביה בשם אחיו ז"ל בסדר כל'
הפלוגתא דסברי דאפי' כדבר שאינו צריך לדבר עמה כגון
שאפר דמודו הכא ווה דהתם בשתיכה מקום הליד וכת'
שם מקום אחר אותו הסמוכי אינו סותר ומפסיד מקום
הלידה כלבר אלא שמואל גם כל הגט לגמרי דהרי אין
זה המגרש הכתוב בגט אלא שיהו מדברי להתקד'
לו דדין בשתיקה ואין צריך לשום דבור אפי' שפיר סדר
הדבור ודבר לה בלשון נרוע אפי' הכי לא נרס זה אלא
הפסד הדבור דאם היה הדבור כסדר הפסוק היה
הקדושין טובים יותר ועם עריפותא שהיה שם בשתיכה
וגם דבור שלם ובשעיו שם כה הלשון המסורר אולא לה
היו עריפות לכל סוף כל סוף מעם הקדושין לא הפסיל
אותו וקל יהוסיל ואתא לידן היו מילתא תומר הכי
מעצי למלך שהוקשה לי בדברי מוהר"ן קרא ז"ל שכתב
בא"ה כו' קלח ז"ל וכתב מוהר"ן בשורש קי שבשנוי יש

פוסלין

פוסלין לפי' בדבר שאלו חסרו ליכו בפסל בכך ונראה
לי שעל בעל התרומה נקטינן עכ"ל וכן שם לחם חזר
וכתבו ג"ל ונראה לי דמה שכתב דבשנוי יש פוסלין לפי'
בדבר שאלו חסרו לא בפסל בכך הוא בעל התרומה
המתקנת בשיכה מקום העמידה שם הוא פסול וכמו
שכתבתי בשמי זה עכ"ל ליש לקמוך דהרי מו"ה רבי קולון
ז"ל כתב ובשנוי יש פוסלין ולא כתב יש מתקנים ושם
לא נקטינן על בעל התרומה שהרי הביא בעל התרומה לא
החליט כו הפיסול שלא שהוא מתקן' כו ולמה נפסל הרב
ז"ל כזה לומ' שנתכוון על בעל התרומ' ומי שני ליה למר
דברי הרשב"ץ בתשובה שהביאם שם הרב עצמו דכתב
הדבר בפשיטות שלפי' שלין שם עיכוב מ"ת במשפ'
ולפי' פסול וכו' ולא כתבו במתקן וכן נם כן דברי רבינו שם
בשם תבית ז"ל נם הרמ"ה ז"ל לפי מה שפיר"כ הר' מנחם
קרדו ז"ל עצמו שם בתשובה שכיוצא ליה דשם שיכם
במקום הלידה לפי' שאם חסר בשר השתא שפיר פסול
ואם כן לא וכולתי להבין זה למה נדחק לומר דבתבוון
על בעל התרומה שלא כתב הדבר רק במתקן והכיון
כל הנך תריותא גם רבינו לדקדק במה שכתב בפירוש
דברי הרמ"ה וז"ל נראה לי שכל זה הוא מדברי הרמ"ה
ומשמע מיה דלא הזכיר שם הלידה לא במשנה ולא בגמ'
ובו"ע ואם שכתב ואם כתב' ולא טעה כשר לאו לגופי'
לומטריך לאו לדיוקא הוא אם טעה כו פסול עד כאן
לשמעי פיר' כן ושויה להרמ"ה ז"ל בפלוגתא עם ר"י ורש"י
ומ"ג והרשב"ם ודעמהון ז"ל דשברי שאם טעה במקום
הלידה כשר וכן גם בפירוש השני שכתב לי כמי לגופי'
לומטריך לאו לקיומי כיון דלא הזכיר מקום הלידה בדברי
חכמים שם כתבו הוי כמשנה מטבע שטבעו חכמי' ונע
פסול מיהו הוי קמ"ל עכ"ל דאין מקו' שנו' לדם ימתפק
לומר דהוי מפני שטבע שטבעו חכמי' דלאו משנה הוא
אלא לטפויי אתא לפר' שם המגדם עם סימני' יותר ואם
כן לא היה נורך להרמ"ה להודיע לה ואחרי המחיל אלף
פעמים דברי הרמ"ה שם מבוארים בטעם וכמו שכיתר'
הרשב"ם ז"ל בתשובה מי שיל"ד ז"ל ולפי' שכתבו קצת
המחברים דאין נכון לכתוב שם הלידה גם שם כתבו
שאם כתבו ולא טעה כו כשר כמו שכתוב בתבן העזר
וכורחי כשכתב שם הלידה ולא שם הדיר' לומרו כן דאי
בשכח שכיוב נריב' למימר עכ"ל:

וגחזוה נב"ד דאפשר דמההי דפ"ק דקדושין
הזכיתו היש חומרים הרשבו"ם
ודקדקו דלפי' כלשון תריבי לישיך מהני הדבר עמ"קור'
והוי מקודש גמור לריון דהכתיבה היא טובה דהרי
כתן הוא לפי' שהדבור הוא כנגד הכתוב מכי יקח איש
הרי הוא דומה להלי דחמרינן בגמ' דכל שהכתיבה היא
טובה והאמירה היא נגד הכתוב דהוי בספק ואם היא
מדברים קודם ספקו חנהו רבותא דלעיל דהוו קדושי'
גמורין ושכתב לפי לא שנא ואיש חומרים בתראי לא רצו
להחליט הדבר לומר שהיא מקודשת גמורה הלא ספק
ולעי' נראה הטעם משום דיש לחלוק ולומ' דהילמ' שאני
הכא בתן הוא וחמרה היא דאע"ג דכתם שחמרה היא
דמי לתלקח אשה לאיש נגד שפיר דיקח איש וכו'
מכל מקום כתם שתן הוא מיקרי שפיר כי יקח איש

וכיון שיש לנו הכתיבה טובה מצינו שם שהיו מדבריהם
תחילה שכל היכא דכתן הוא ואמר הריני לישיך לפלוני
הכתיבה היא טובה דכבר הפסיד לוקח כלשונו והוא
היה כלום אין כתן בתיבה כלל וזו היא סברת הר"ם וט"ו
ודעמהון דסברי דבהריני לישיך לפי' במדבר עמה לוש
כתן קדושין כלל לאמכם היש חומרים שבירת להו דאין
לחלק כל כך ויש להם קצת על מה שיסמוכו דכיון דרבם
והלין ז"ל כתבו בפשיטות דכתם שאמר היא לפי' שאמר'
בלשון הריני מתקדשת לך דמי לתלקח אשה שהוא נגד
הכתוב ואם כן דמי להריני לישיך ולא ימצא לי לוליף
כתר בתיבה דכל שכתן הוא מיקרי שפיר כי יקח איש
ולפי שהדבור שהיה על הכתיב הוא נגד הפסל דהיינו
שאמרה היא ונתן הוא האמרינן דאם שאמרה היא הוי
נגד הפסוק אם כן גם כשכתן הוא ואמר הריני לישיך
חולינן בתר הכתיב והרי כתן הוא ולעפ"י שהדבור שהי'
על הכתיבה היה נגד הפסוק ולי חולינן בתר האמירה
דנריך שהדבור שהוא על הכתיב שלא יהיה נגד הפסל'
אם בן בכתן הוא ואמר היא האמיר' נגד הפסל'
לפי' שאמר בגמ' דפסק הוי הרי כיון דהאמיר' שהית'
על הכתיבה היה נגד הפסוק אם כן בכר נתבטלה לוש'
בתיבה על ידי דבר' האשה ואם לי אם הדבר הוא אלו אנ'
שלה דכיון שהאמירות שתיהן בתחד אם נגד הפסוק
ושתיהן נאמרו על הכתיבה אין נרוש לחלק כיכיהם וזה
נראה לעל' להלין קצת לסברת הנך יש לומרים ולוש
שיהיה הרי הסכימו שניהם דלכל הפחו הוו ספק קדושין
ולא כמו שכתב מע"ת דהיה הדבר כל כך פשוט עד
שהפסל קושיית פשיטא בלי תירון ובקן לקוד ולשתתנם

לל מע"ת נאם העבד יעקב לבית הלוי:

סימן ו

שאלה

מעשה שהיתה בזמן שהשרר' ירוס הודם
היו סוברי' לאנשי' למלחמ'
ובמנה פרין לח' מבני עמנו שכל ימיו היה פרו' בשרי'
ומלכלות לסורות שבשביל כך חוב ישמעל בתוגרמת
להשביע לת יצרו בזנות ובמלכלות לסורו' ולפי' לחרי
כן כותני ובא יהודי לא היה זה רק לסבת מה לכל
לא נמנע לנבת לחרי העבירות שהיה נהוג בהם ויו' ש'
הלך והשכיר עצמו לאיש מלחמה כדי שיהיה לו רשות
למלאת תאותו בכל מיני עבירו' מבלי שום פחד ובהיו'
שהשרים לא רצו לקבלו כל עוד שהו' לו שם יהודי לזה
העיר דיקו ושיב שמו בש' גוי' ובכת' בשם' השכירו' כלם
שנשכרו לנבת במלחמה בשם זה החדש וקודם נסיעתו
לנבת יחד עם החרים במלחמה בקרב' לנר' לת לשתת
לך בוחת שיהיה הנט על תנאי שאם עד שתים שנים
לא יחזור במקום שיוכל לעמוד ביהודות עם לשתת
שתיהם מנורשת יען היה מהקל כה שרוצה לחזו' להיו'
עם לשתו כשתחילה וכן נתן לה הנט כדין וכהלכה על
מי שתנאי הנט ונסע והל' ולא חזר עוד כי נפל במלחמ'
או מת בעל מטתו ולא נראה עוד ועתה מרבני שתחרב
נתינת הנט ביחד עם לשתו ורצונו לעמוד על תנאי

תשובה

תכן בפ' הזורק המגרש
את חבתו ולכה עמו
בפונדקי כשאומר חיכה
עריכה הימינו גט שכי זכית הלל אומרים עריכה הימנו
גט שכי ובגמ' אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן
מחלוקת בשרחוה שכבעל דבית שמאי שכרי חדם עוש'
בעילתו בעילת זנות וכית הלל שכרי אין חדם עוש'
בעילתו בעילת זנות אבל בשלה רחוה שכבעלה דברי
הכל חיכה עריכה ממנו גט שכי והקשו שם ממאי דקאמי
סיפא ומודים בשקיבלה שם מן האירוסין שחיכה עריכה
גט שכי שאין לבו גם בה ואם בשרחו' שכבעל קאמי אבל
לי מן האירוסין מה לי מן הנשואין ולאכי מוקי לה
למאמי דאמרי בית שמאי שכרי לא אמרינן הן עידי
יחוד הן הן עידי כיאה וכית הלל שכרי אמרינן הן הן
עידי יחו'ן הן עידי ביא'ו ויוחנן רחמ' מחלו' בשרחו'
שכבעלה חיכה אבל חכא דברו תא דקאמי אמר רב
אמון בן חלעזר לא נחלקו בי שמאי ובית הלל וכו'

ויש מוסקים כר' יוחנן דכל שלא רחוה שכבעלה חיכה
עריכה גט משני והכ"ת דברייתא ה"ק אף שם בהלכות
אמנם שאר הפוסקים פסקו בקריאה בפתח מתני דמיירי
שלא רחוה שכבעלה אלא רחיכה עידי יחוד והלכה כבי'
הלל דאמרי עריכה גט שכי הר"ף שם בהלכות והרא"ם
ז"ל כתבו מהלכות גירושין והרא"ש ז"ל שם בפסקיו והטו'
ז"ל סי' קמ"ט ודעתהן הילכך כל שנתייחדו עמו אחר
שנתגרשה מן הנשואין עריכה גט שכי ואמר' הוי יודע
דאפי' לפי זה צריך מיהא שיחיחוד יהיה בפני שני עדי'
כשרים ושיהיו שניהם רואים כאחד וכדאית' בתוספת'
והביאה הר"ף ז"ל בהלכות בפ' מי שאחזו וכן נם רא"ם
ז"ל וכמו שכתב בפ' הנזכר ז"ל נתייחד עמה בפני עדים
והוא שיהיו שני העדים כאחד שם היתה מגורשת מן
הנשואין חוששין לה וכו' נם הטור בסי' קמ"ח כתב ז"ל
והוא שראו שני העדי'ם שנתייחדו שכל שם ראו הא'
בבקר והאחר בערב אין מנשרפין עד כאן נם צריך
שיהיו שם רואים את העדים דבלאו הכי אין לחוש וכמו
שכתב הר"ן ז"ל בפ' מי שאחזו בשם הרשב"ה ז"ל וכתב
הרמ"ה ז"ל ומשתברת כגון שראה הוא את העדים שכל
שם ראו אותו מן החלון ושם ראוי' ואיכ' שראי' אין לחוש
דהמקדש בלא עדי' לעפ"י שעכיו' מודים שיכא מקודם'
הילכך בשבע"ה לא לשם קדושין בשל הלאוכו' בשלמא
ער כאן לשמו וכן כתב שם הי"ה נם בפ' הנ' ובקצו כה
אחר' להרשב"ה ז"ל סוף סי' הלף רמ"ב כתב ז"ל ועוד נרא'
לי שאפי' היו עדים באותן שראו שנתייחדו כל שלא ידעו
הם שים עדי' וכגון שנתייחדו ואח"כ באו עדי' אין חוששין
להם דיודע שלא מאין קדושין בלא עדים ואפי' שניהם
מודים ולפיכך היכי רואה כזה שום פקפו' שכל' והר"ם
ז"ל כתב בפי' ו' ז"ל וכר מן דין לא היו כאן אפי' עידי
ייחוד ולכולי עלמ' אין חוששי' לקדושין בלא עדי' ואפי'
רואה שניהם ה' בשחרית וה' בין הערבים וכו' נם שנרי'
שיראה הוא את העדים כדעת הרשב"ה ז"ל וכן הזהו לנ
כל המפרשים הכאים לאחריו ע"כ לכ הכי לך מאן נבר' רב'
קשהיד על שכרת הרשב"ה ז"ל שכל המפרשים הזהו לנ
וכן כתב נם מוהרם שלנקר ז"ל בתשובותיו סימן פ"ח

ייעון שם

ומעתה נכא לנדו"ד דאיכי רואה כעדו'
הלל שום עדות מכוון לייחוד
שאם הוא בעדו' ר' יהודה דפאנו אין כאן שום עדות
ייחוד כלל כי מה שאמר שראה את המנר' יוצא עם אשתו
מבית יהושע רומאנו לא הוי ייחוד כיון שהעידו שבבית
רומאנו היו שם לעולם אנשים ונשים ומעולם לא האמינו
הבית להכיחו לבדו עם אשתו אלא בפני עדי' ואפי' עבד
או שחזו לא תתייחד עמו אלא בפני עדי' ואפילו שפחה' וכו' ואין שפק דאיכי דאיכא שיעמדו העדי'
שומרים עליהם תמיד אלא כל שהם יושבים שם בבית
ואפי' שבכנסים ויוצאי' שפיר דמי וכמו שנכינו בהלי'
בשוף פ' כ' ושמעתל נבי יין כשך המטהר את יינו של
נכרי ובתנו ברשותו נבי שהוא לרה"ע בעי שים ע"נ
ויש"ל אותה שנוי' שבלה עכום לשוב עד שיושי' שם
שוי' ואין השוש' צריך לשוי' יום ומשמע לף על פי שהוא
וזנח ונכנס מוקי עכ' וכן כתב הרשב"ה ז"ל בתשובה

אלף רמ"ג ז"ל ועוד אפי' כשמ"ת דעלמ' דליכו מסוכן לין
חשש כבי הלי שרוים בכפרים ויוצלין שלין ערובי' עירים
מזומנים להיות עמם בזמן שהקבם היו אצלו שלא כל זמן
שים עמם עבד או שפחה לין חוששין לה מצו' קדושין
כו' כלומר דמה שהלה חוזקו יוצא עמה מבית רומיהו
לא מקרי יחוד ועוד דאפילו שם לא היו עדים שבבית
רומיהו היו תמיד אבל' ובשים אפ"ה לין כאן עידי יחוד
כיון שלא רצה שהו יחד בבית הזה כדי שיעור
בילה שהוא כדי לאכול בילה ולגומעה דק לאר שרצה
חוזקו יוצא מהבית עם אשתו ואל"כ מאן לימ"ן דלא נכנם
זו בעת היוא ותקף יצא עמה שחטף את התפוקת ויצא
וכן כתב מוה"ר בני ז' מבעי' ז"ל בשי' מ"ב על עדו' יוסף
אלברילי"ו שהעיד שרצה חוזקו בבית ה' כיחו' שיעור
מהלך פסיעו' שלין כאן חשש יחוד כלל כיון שלין כאן
שיעו' זמן כיל' כדי לחוש שבא עליה ובעל לשם קדושין
עשם' ומה שהעיד שרצה חוזקו הולכת לאחרין בשוק
פשיטא דלין כאן חשש כלל כיון דלא רצה שם ככנס
בבית אחד ועמדו שם שיעור בילה כי הליכתם בדרך
יחד לא מיקרי יחו' ולא מבעי' להרמ"ן ז"ל שכת' בתשבו'
המיוחסות להרמ"ן סי' קלט דהזיחוד צריך להיו' עדים
שזה היה בלילו ולא כיום וכשבא לאתני' דקתני העבדת
את אשתו ולנה עמו בשוכדן דור דוקא היכא דליכא
ליה בלילה אלא אשלי לשכרית התוספו' שכתבו בפרק
מי שאחזו גבי כריתות דלאוה שבתיחדה עמו בשלילה
ז"ל בהזורק תבן המגרש את אשתו ולנה עמו בשוכדן
וכשמוך מיותי לה ה"ה בכתיחד עמה בלילה כדמשמע
הכא עכ' גם המרדכי כתב שם ז"ל והא דתבן בהזורק
מלוגתא רבי ושם בלנה עמו בשוכדן לאו דוקא לנה
דה"ה בתיחד עמה בלילה וכו' מ"מ צריך להיות בבית
ובלילה ולא בשוק ולא יין בעדות זה ממש ומטע' זה
יין בעדי לפקל קושי' גם כן ממש כיון שאינו מעיד שלא
שרצה חוזקו הולכת לאחרין בשוק ופועקת על כתה וכן
ג"כ מטעם זה יין שום חשש בעדות יצחק ישראל ומה
שמעת לין כשלחה בבית הזונ שהיו דרים שם אנשי
המלחמ' ליכו כלו' כל שלא רצה חוזקו שבתיחדו שניהם
גם עדות ה"ר אברהם שמר ליכו מעיד שרצה הוא שלכ' וכתיחד'
דק שהיה מוכיח על מה שמעת גם הוא שהלכ' וכתיחד'
עמו אחר הגט ומה הוא בעל תורה פיה שהשיבה לו
שלא היה ברצונה לין חשש כזה פיון דאפילו בקדושין
עצמן הודחק שניהם לאו כלום הוא כל דליכא עדי' וכ"ש
שום מפיה אלא חיים שהי' היא מכחשת שלא עשתה עמו
ביחוד דק שהלכה אחריו לבקש ממנו את בתה בחופה
שלין בכל העדיות הללו שום בית מיוחד מלבד מה
שהתבטו שהיה להיו' שני עדי' יחד בחצר שיעידו שהיו
שם על היחוד וגם שידעו הם שהיו שם עדים:
בעדות דוד עויד שברצה קנת לכתו' שים בו לחוש לפי
שמעיד שרצה חוזקו ושנים יחד תחת האכסדרה מ"מ הרי
ליכו מעיד שום רצה חוזקו וגם למפרע הוא כקו' שומר
עליהן שהרי עמד שם כל עוד שהיו ושנים שלא רצה
שהשלה לו ועוד שהיכו דק עד יחד בחופה לאחר כלין
שום עדות ברור
מיתוך:

ועוד אלי לומר דמלי דלמרינן הן הן עידי יחוד הן
הן עידי כיאה ומסתמא בא עליה וכיון שבא
עליה חזק' לין לדם עושה כשילתו בשולה וכוזלי
לשם קדושין בעל לאו בכל גברא לתמר ואפי' לחוקם
המפורסמים לערוות ולעבירות אחרות דכוזלי בהיא
כזה כמו שבא בשלה שהיה רועה זונות ופרון בערוות
ועבירות אחרות והמיר דקו שני פעמים ל"ב ואפי' הם
יש שם עדים שרצו שבא עליה לין לחוש דהכתובן לשם
קדושין דכוזלי לשם זנות כתובן למלחת תחוקה והכי
דייק לה לשון הר' מאיר ז"ל שכתב שם בשי' מ' ביומין וז"ל
המגרש את אשתו וחוזר ובעלה בשני עדים וכו' עד
שחוקה היא שלין לדם עושה בשילתו בשתו בשילת
זנות והכי כיון לשעוקה בשילת מזוה עכל דמשמע
דחוקה זו היא שלא במי שבורח מן העבירה ולא
הוחזק לבעל עבירות וכן יש לדייק ממה שכתב סוף ס'
ע' מה' איסורות ז"ל המקד' בפחות מכו' פרוטה או כמלא
וחוזר ובעל שתם בשני עדים נראה נמי שעל בעילה זו
שמך ולא על חוקת הקדושין. שמסולין חוקה היא שלין
לדם מיוחל הבאים עושה בשילתו בשילת זנות והכי
כיון לשעוקה בשילת מזוה עכל דמשמע דוקא בישראל
הבאים לחריון חוקה זו אבל לא בפרוצים בערוות
ובעבירות. גם הריב"ש ז"ל כתב בסי' הנ' וז"ל והרשב"ם
ז"ל כתב שדברי אות' הגאונים קיימין במוחזקים בשבת'
שחוקה לא יתפרנו בשני עדים לזנות אבל בחשודין
בפרינות ערוות לין חוששין לקדושין כו' וכתב עוד שם
וז"ל וכדון זה ודאי לין לך פרוצים יותר מאלו וכו'
ומשמיהן מוכיחין על קלותן ופריצותם זולתי מיעוטא
דמיעוטא דרבי המתפרנסים בזכות וכו' גם הרב בעל
תרומת הדשן ז"ל בסי' ר"ט כתב ז"ל אמנם כל מפריצי
עמיהו דלא שייך לומ' דלין לדם עושה בשילתו בשילת
זנו' הואיל ובאלו הכי פרוץ הוה בערוות וחשוד לכיאוף
וכי תלי גזוזה ליתא בשר' כל הכשבעין דקתמ' לחזוקי
לוכי כגבי לא מחזקין ודקדק דב אלפס דדוקא שם
לוכו מוחזק ומפורס בגוילה וכו' עד לאכל כמוחזק לבך
לא ה"ה לענין בשילת זנות וכו' ז"ש דמשמע דלעל
דבעלמא אמרינן חוקה לין לדם עושה בשתו בשילת
זנות מ"מ היכא שהוא פרוץ בערוות ומפורסם לעבירות
כגון לא שייך בה חוקה וז כיון דלאו רגיל בו פרוצות
בערוות ובעבר עבירות:

אוברא שרציתי בפסקי מוהר"ר דוד סכהן ז"ל
בית כל שכתב וז"ל ועו' נר' לעל' דדוקא
במקדם בפחות משוה פרוטה או במלוה הוא דכתיב
כתבים משום דלין מחזיקים חוזק לבעולתיהם אבל
במגרש את אשתו ובמקדש על תנאי מאחר שמחזיקם
לאשתו לין לדם עושה אשתו זונה וכן נר' קצת מדברי
הר"מבכם ז"ל שלא הזכיר במגרש את אשתו בתבים שלא
כתב שחזקה היא שלין לדם עושה בשילתו בשילת זנות
ואחרי שמחיל"ל יכולתי לתבין חלוק זה שאל"כ אין המגרש
את אשתו למקדש במלוה או בפחות משוה פרוטה הוי
דין ג' להם שכל שהוא מוחזק לפרוץ בערוות ועבירות
אחרות לא מהימנין הוי חוקה זו. ואלברכה נר' יהא
לומ' להוכיח שקדשה בתלוה או בפחות משוה פרוטה

שהורה שדעתו לקחת חוקה לו לעשה והוא חפץ בה
חוץ לן למימר טפי דלוין לדם עושה לשתו וזכה כיון
שהוא חפץ בה להיותה לו לעשה מה שיין כן בשגרשה
הוא להפך שהוא דעתו שיהיו חפץ עוד בה ולא מכעיק
לב"ש דסברי דלא יגרש לדם את לשתו חלא לא מנא בה
ערות דבר וכשגרשה ודאי שהיא מווזמת בעיניו חלא
לפי' לב"ה דאמרי לפי' הקריה תכשילו מ"מ כל שגרשה
כבר הוי' שיין דשתו עוד לשם עשה וכן כתבו התוס' פ'
הזורק וז"ל בש סברי לדם בועל בעילת זנות ואעפ"
דביכמות פ"ב אמרינן לב"ש אין ממאנין אלא ארוסות
ומשרש רב יוסף ורבה טעמא דב"ש משום דאין לדם
כועל בעילתו כזנות ולהכי כשורות חיון וכולות למאן
דלא אדעתא דהכי נסבה חיכא למימר דהתם כיון
שהיו משקדשה בודאי חיו רוצה לבעול כזנות אבל
הכא אלא דיהיו הקדושין סברי דבועל בעילת זנות
עב"ז ושם ביבמות פר' ב"ש כתבו וזל טעמא דב"ש לפי שיין
לדם עושה בעילתו בעילת זנות וקשה לר"י דפ' הזורק
גבי המגרש את לשתו וכו' עד ויקרין דשאני התם
דכיון דגירשה ונתיחר עמה גלי אדעתיה שבעילתו
בעילת זנות אבל הכא שהיו מתחלה דרך כיעודין אין
לנו לומר שיעשה בעילתו בעילת זנות עכ"ל דמשמע
בהדיא דעדיף טפי היכא שיש שם דרך קדושין אע"ג
שיין הקדושין הם כדין לי מצו' שהם כמלוה לי מצו'
דהוי פחות מעות פרוטה לי מעות שהיו קטנה מהיכא
שגרש' שהורה בה שיין לבו שם עשה והוא נגד חילוק
הרב ז"ל ושו' שהרי הרב ז"ל עצמו כתב שם וז"ל ואפי' לב"ש
דסברי הכא דאפי' בשגרשה מן הכיעודין לא חוששין
לילמא בעל לשם קדושין היינו מעות דאזלי לשיטתייהו
דסברי דלא יגרש לדם את לשתו שלא מנא בה ערות
דבר ולא מוזמת היא בעיניו ואינו בא עליה אלא בכלל
שגרשה לנוקה לו לעשה ואינו מוזמת בעיניו ואדרבה
אוהב ורוצה בה להיות לשתו אפי' ב"ש מודים וכו' עד
ואפי' לב"ש דהכא כר כר חכא דסברי לאפי' כשרואה
שבועלה אינה נהנית מעות דסברי לדם עושה
בעילתו בעילת זנות היינו דוקא בגירושין אבל בכל
דשילחה לנוקה לו לעשה כשריות מודים דלא בעל
לשם זנות עב"ל ולא הרי הודם כדברי ז"ל דשילוח טפי
היכא שים שם שדוכין אע"פ שלא יהיו כדין
מהיכא דשגרשה דשתגרשה יש שברה לומ' דבועל בזנות
כיון שגרשה ואינה עוד לשתו מה שיין כן כשרואה
לקחת אות לעשה והוא נגד מה שכתב שם לחלק בדברי
הר"מ ז"ל ומה שכתב שהר"מ לא הזכיר במגרש
את לשתו כשרים וכו' כבר כתבנו לעיל דכמה שכתב
והרי בירו לעשותה בעילת מזנה הורה בלשונו דזהו
בלבני הגוים הרודפי' אחר המצו' ובזרחי' מן העבירה
ולא כפרוצים אשר יין להם עסק במצות ומיקל על מ"ש
בש"ס אלא לחומרא דהכי נסבה חיכא גם מה
שכתב' וז"ל ועו' כתב הר"מ ז"ל בהשיגו על דברי הגאוני'
ז"ל וכל הדברים האלה לחומרים הם בעיני מאד מדברי
ההוראה שלא לחמרו חוקה זו שלא לשתו בגרשה בלבד
או במקדש' על תנאי ובעל שתם לחמרו חוקה זו
דומיא דמעשה שהיה בעל תנאי וכתב עליה שם לא מיסר' שעל
תנאי בעל.

ונחזור לנדון דידן דלעניות דעתי ורחה דיוין

בעילת זנו' לו יפרש שעל תנאי בעל הרי שכת' דבשגרשה
עה שיפרש וכו' ולא כתב עד שיהיה פרוץ בעריו' כרש'
דבשגרשה לפי' פרוץ בעריות היכו בועל לשם וכותעפ"י
וכבר כתבנו שהר"מ ז"ל סמך בזה שכת' בש"ס אהלכות
ליעות שגילה דעתו שחוקה זו לא כאמרה שלא בכשרים
דוקא ושם כן כל מילי דקתני ואוזיל בכשרים הוא ולפי
כתב עד שיפרש וכו' ולא קתני יגד שיהיה פרוץ כיון
דבכשרים עסוקין ועוד על בדחיך לין אמו יכולין
להכריח זה מדברי הר"מ ז"ל וזה דהרי מה שכתב שם
שלא נאמרה חוקה זו אלא בשגרשה פלגד מן
במקדש על תנאי ובעל שהם על בדחיך הוי תנאי ושיוי
דהיינו לפי' בשקדש בפחות מעות פרוטה או במקדש
במלוה ובעל דלא"ה קשה להר"מ ז"ל דלפי' לף בשם
נאמרה חוקה זו וכמו שהר"ז ז"ל עצמו דקדק כן שם וז"ל
כיון דדברי הר"מ ע"כ הם לפי' במקדש במלוה או
בפחות מעות פרוטה שם כן דוקא בכשרים שיודי דלפי
במקדש במלוה ופחות מעות פרוטה לפי' לדע' הרב ז"ל
דוקא בכשרים לחמר ' ועוד דלא יכולתי להכין למאי
הלכתא נחית שם הרב ז"ל לחלק חלוק זה לדברי בגדון
הזה לא שייך כלל שבגדון הזה לא היה כמי שגיר' את
לשתו ונתיחד עמה גם לא כמי שקדש על תנאי ובעל
לא כמי שבשלת עם לכום ג' בדיכם ועמד עמה הרבה
זמן ובגדון כזה כבר פסקו בהדיא תרתי לריעותא' הר"ב
והרב בעל תרומת הדשן ז"ל לא שייך חוקה לחוש
עושה בעילתו בעילת זנות וכדהכיכן לעיל.

והנה מאי דקאמ"ל מוכ' בדברי הר"מ
ז"ל הוא דמהכא משמע מעה שכת'
שלא לחמר חוקה זו אלא בשגרשה או במקד' על
תנאי ובעל וכו' דהיכא שקידש על תנאי ובעל שתם
בשני עדים דהוי מקודשת בזמוק מעות חוקה לחוץ
לחוש עושה בעילתו בעילת זנות ודמי למגרש את לשתו
ובעל לותה בעדים לחמרינן חוקה זו וכפוף פרק ג'
מהלכות ליעות כתב הרב המגיד בדעום שדם מכתף
משנה יען בדעום יען כתב מהמגיד משנה על פרק
ט' כנודע וז"ל וכן המקדש בפחות מעות פרוטה וכו'
לעפ"י שכתב דבכיו וכן חלק בין דין זה לדין המקר' על
תנאי כנ' דבריה הם שלמעלה הוכי' וכתם או בעל וכאן
כתב ובעל בלבד השני שלמעלה לא הזכיר עדים וכאן
כתב בשני עדים הנ' שלמעלה הנה הוא מפש' כמו שכת'
שם בעל התנאי וכאן הוא על הודאי כמו שכתב חוקה
היא שיין לומ' וכל זה מכוחר בלשונו למי שיעיין בו וכו'
עד והטעם שהמקדש על תנאי שהנשא הוא מספק לפי
שאפי' בעל יש לחוש שמא על סמך תנאי בעל והיה
שכוח שבתנאיים התנאי ולא היתה בידתו בזכות לכל
כאן אם על קדושין הראשונים הוא סומך היה בעילתו
בעילת זנות כודאי וחזקה אין שדם עושה כך הילכך
ודאי נמי ובעל לשם קדושין אבל זה הוא נגד דברי
הרמב"ם בהדיא שכתב בדאפי' במקד' על תנאי ובעל
שתם לחמרינן חוקה זו והוי מקודשת מטעם חוקה זו
דומיא דהמגרש את לשתו וכתב עליה שם לא מיסר' שעל
תנאי בעל.

רוה המגרש נתפרסם לפרוץ בעריות ומומר לאכול בקדשים ואפי' הכי היה לו לרב ז"ל לומר וכל שכן בחיסור חלוב שהיא מדברי סופרים ורוחק לומר דמילת כל שכן חזר למאי דכתב מה לי לאו ד"מ לי שני לאוין והכי קאמר וכ"ש דחפילו שני לאוין ליכא הכא דהרי חיסור חלופה הוא מדברי סופרים דאפי' הכי הוא מימר סותר את עצמו דהיינו דסוקר מיה שחלק מההיא דתוס' בנזופה דחמיר טפי ומשום הכי לא חייסינן וקל להבין אם לא שנפר בדוחק ע"ל דהוי מלברי סו פרים והעוכר על דברי חכמי חייב מיתה ואם כן חמיר טפי מלאו דהוי במלקות וכן דייק קצת לשון סוף התשובה וז"ל ואין בכל אלו אלא חיסור הנאת פגויה בלבד משום דאיכורא דידיה הוא כל שכן בגדון דידן שהוא אסור כיוה דרבנן והעוב' על דברי חכמים חייב מיתה ע"כ] מיהו אפי' אם נאמר דחיסור חלוב הוא מדברי סופ'רים דהיה לו לומר וכל שכן דחיסור חלוב הוא מדברי סופ'רים דלטמוי חמירא קאמר ליה. ואין מיהים כל היכא דאנו רואים שהוא פרוץ בעריות ועבירו' חמורו' לא שייך כיה חזק' דאם היתר עצמו בחיסור חמור כל שכן איתי' בחיסו' קל ועוד אפי' לומר דכיון דמינהו בכתובות פרק המדיר דאמר עולא אמר ר' אלעזר המקדש במלו' ובעל על תנאי ובעל פחות משוה פרוטה ובעל דברי הכל צריכ' היכנו גט אמר ר' יוסי אמ' ר' אמי המקד' בפחו' משוה פרוטה ובעל צריכ היכנו גט בהא הוא דלא טעי אבל בהך טעי בתנאי סב' שיין עליה כדרים ובמלוה אין הכל בקיאין דאיכא מקורשת ולא אסיק אדעתיה לבעולי לאם קדושין ע"י ואע"ג דכל הפוסקים פסקו כר' אלעזר דבבלן צריכ' גט מכל מקום הרי"ף ז"ל בהלכות הסמיט ההיא דהמקדש במלוה ובעל וכתב הרא"ש ז"ל דאפילו ליה להרי"ף ז"ל דאיכא צריכ' גט והיינו משו' דבהך טעי לפי שיין הכל בקיאין בה' קדושין ויודע שהמקדש במלוה אינה מקורשת הילכך אינו בועל לשם קדושין וכן כתב גם הרן ז"ל שם בהלכות והוחיל ואתה לירן ראיתי להקשות מה שהקשה לי זה ימים רבים מהאי לכתבינן על דברי מוהר"ר חליפ מזרחי ז"ל במ' תשובותיו סי' כ"ב בביאו' חיוה דבורים מהתוספות מפרק לכתובות ז"ל מפני מה לא אמרינן וכו' פרש' מפני מה לא אמרינן לדוד שהרי עדים הרבה ידעו וכו' מכלן הוכיח שאם הדוקי הניח אשת איש והבא עליה חייב משום אשת איש אף על פי שבשעת הקדש לבעל לא היה שלו בפיסו' ערי' דאורייתא מ"מ כל העולם הם עדי ביאה לעבד' אלא דאין הכי נמי דומיא דדוד וכיון שהדבר כן ואנן סהדי דלאם אישות הוא בועל ולא לשם זנות בעלמא לכ"ש כשו שקדשה בפניהם בעידי ביאה עכ"ל לענ"ד אין הדבר דומה שהרי הנך וקים לבתרייתא שלהם ועידיהם הם כרין והבלבה והם חיכם מסתפקי בזה כלל ואלו כל בעילות שהוא בועל הם על סמך קדושין שקדשה ואינו חושש לבעול עוד לשם קדושין כי כבר היא מקודשת לו לפי סברתו ואם כן לפילו שיהיו כאן עידי ביאה ממש ליכא למיחש לקדושין דעד כאן לא אמרינן הכי אלא דאין שהקדושין הראשונים הם מסופקים שכל כל היכא דאין

לו מפק כהם לה והרחוה מהאי דכתבינן דדוק' במקום שהקדושין הרחוקים הם מסופקים לו דחיכם קדושין חייסינן שמא לגמ קדושין בעל לכל כל הוכח שהו' חיכ' קדושין מסתפק בקדושין ההם לפילו שבפי החמת חיכ' קדושין מ"מ כיון שהוא לה היה מסתפק בהם לה תמרינן לגמ

קדושין בעל ונ"ע:

ונחזור להנותינו שהנה כתב גם הרב בעל התרומת הדשן בסי' הנ"ו ול"ל וכי תימא מטעם דחין לחדם עושה בעילתו בעילת זנות כימא ודחי בעל בפני עדים דחל"ם הוי בעילת זנות לפילו בעל לגמ קדושין שלה בפני עדים. ים לומר דלחו כולי עלמא דיכ' גמירי דיכא גמירי והרבה סוברים כיון שבניהם מודי' עדיפי מעדים וביון דמתכוונים לקדושין לה חש"ב כלל בעילת זנות וכי האי גוונא לגמרי פרק המדיר דהמקד' כמלוה ובעל חין חוששין לקדושין משום דסבור הוא דכקדושי קמחי דמלוה מהני ונ"ל דעת קדושין הרחוקים הוא בועל כו' עד וה"ל כוכל לומר דכ"ש קדושין כלה עדים ושניהם מודים דטעו בה עכ"ל וה"ל בכל' כמי כוכל לומר דכיון שהנט כיכן לה לזמן ב' שנים ולה היתה מוקדת להנשא מיד רק עד ב' שני' שהנט כיכן לה מעבדו דחיינ' ניטח מחות' שעה מ"מ לחו כולי עלמא דיכ' גמירי ים לטעות לחשוב שכיון שחינה יכולה להנשא עד הכ' שני' עדיין היח לשתו ולה נחלטה לגמרי ממנו עד שיגיע זמן הב' שנים ואם כן לפילו אם כח עליה מסתמא לחו לגמ קדושין נתכוון כיון דלדידיה היח עדיין לשתו וזקוקה לו וכי האי גוונא יל' דעדיף לומר דטעו בה לימני מהמקדם במלוה דקאמר בנמ' חו המקדם בלה עדים ושניהם מודים דקאמר הרב בעל תרומת הדשן ז"ל דלחו כולי עלמא דיכא דמעבדו גמירי תדע שהרי אם היה הנט כיכן לה כתבי אם לא יבא עד ב' שנים בלא מעבדו ולחו הנט לימני חל עד שיגיע הזמן של הב' שנים והיתה מתייחדת עמו לחר הנט פשיט' דלא שייך לומר הכא דבעל לגמ קדושין וכמו שכתב הסמוך בהדיח סימן קמ"ח ז"ל ואם נתן לה נט על תנאי ועדיין לא נתקיים התנאי ונתייחד בנתים בעדים חו ליכא למימר שמא בעל לגמ קדושין ומכל מקו' לא תקנד' בו לנתחלה אבל אם נתנרסה בו קנסא לפילו לנתחילה ע"כ: וכתב שם מוהרר' קלרל ז"ל דדברי הטור ז"ל אם כתבי דאם לימני דאין הנט חל עד שעת קיום התנאי ליכא למימר לקדושין דכתבי ח"ו כתב גם מוהרם שקלאר ז"ל בשמ' ל"ל בשם בעל העיטור ז"ל ומסתבר' דנט לא בטיל כייחוד עד שתנרס לגמרי כגון המנרס את אשתו ולכה עמו בפונדקי שנתנו לה לגמ קדושין אבל נט יגן שכתבו ולא כתבו לה חו שכתבו לה כעשה התנאי לעפ"י שנתייחד בעדים אין הנט בטל כדקתני לימני נט יגן כל שנתייחד עמה לחר שכתבו לה אבל כתייח' עמה לחר שנתנו לה בטל הנט לגמרי וגבי שלים לחמרי' המשלים נט לאשתו לגמרי ונרסינן נמי הכי זה ניטח כל זמן שלעבור מכנד פניך ל' יום לנט יגן אין חוששין שלא כתייח עמה שמא מיכ' שלפי' נתנו לה כיון שהוא על תנאי שלא יתייחד עמה אין הנט בטל ודיינו שנט יגן דאם נתנרסה בו קנסא לבתחלה ובן הלכת' עכ"ל ונעת' דהרמ"ם ז"ל סובר כהסך וכמו שכתב כפ"ו מהלכו' גרושין דכין בתנאי דמעבדו כין כאם היכח שנתייח' עמה חוששין שמא לגמ קדושין בעל הו' מסום דחזיל לשיטתיה דסבר דאפילו בתנאי דאם שויך לומר דחל הנט מיד ולפי זה כתב אם דאם נפלת עד שלא נתקיים התנאי לא תנא לחכם כל הפוסקים תמהו עליו כזה וכמו שכתב שם הרב המגיד ז"ל וכן הר"ן ז"ל בפרק מי שחזו גם הר"ש ז"ל הסיג עליו כזה בחופן שלסברת שאר הפוסקי' דסברי דבתנאי דאם לא נפלת תנא מסוים דלא חיול ניטח אלא כשתקיים התנאי אם כן מודי' שם דאם נתייחד עמה קודם התנאי דאין לחוש לגמ בעל לגמ קדושין. ות"ל אף על גב דנט זה לא נתנו לה כאם קדושין כמעבדו מכל מקו' לאו כולי עלמ' הוי דיכ' דמעבדו גמירי וכ"ש זה המנרס ות"ל סבור הוא דכיון שהולך להנשא עד הזמן ההוא שהיה עדין אשתו וזקוק' לו ולא אסיק אדעתיה לבעול לגמ קדושין לחרי דבשאר עבידי חוכים לטעות כין במעבדו לאו אם טפי מהמקדם במלוה או המקדם כלה עדים ושניהם מודים וכדאתינן.

והנה ים לדקדק בדברי הטור דכיון שהלין שכתב שם בדאם סימן קמ"ח ז"ל לא יפטור אדם את אשתו בגט יען ונקרע גט יען כל שכתייחד עמה כיון שכתב' לכתיבה ואם נתנרס בו תנשא לכתחלה והוא שכתן הגט מידו לידה כדפיר"ש לעיל ע"כ ומן מה שכתב לעיל בסימן קמ"ח וה"ל בעל שכת' גט לאשתו ולחר נתייחד עמה דקו"ל שלא תתנרס בו שזה הוא גט יען כדלקמן ואם נתנרס בו תנשא להתחל' היינו דוק' כשהגט כיד הבעל ונתנו מידו לידה אבל אם שלחו לה על ידי שלית ונתייחד עמה לחר שכתבו ליה ושליח ונתנו לה השליח לא תנשא בו ע"כ כל זה הוא מדברי הרמ"ה ז"ל שהביאם הרש"ל בשסקיו בפר' חזוק ולפ"ז חל ק הטור ז"ל כיון היכח שאמר לה הגט מידו ליל להיכ' שלחו לה על ידי אחר ומסתמא לה חל הגט עד שתלך שם הרמ"ה ז"ל וכן כתב שם מוהרר' קלרל ז"ל ודברי לך לשון הרמ"ה ז"ל ותקשי לך הא דאמרי' לעיל בפר' שני המשלים גט לאשתו ואמר לה אי אתינה שלח לאח"ג אחדש' משכתבו לה מוכחת ליכנס מיד ולגט יגן אין חוששין שמא דברי לה שתייחד עמה מסתמא הא אי חוששין לגט יגן לאחוי ליכנס ואמאי כמי בפר' מי שחזו גבי דברי זה גיטיך כל זמן שאעבור מכנד פניך ל' יום וזהיה הולך ובא הוחיל ולא נתייחד עמה דברי זה גט ואח"כ לא עבר אמר רב הונא מאי פניך תמימים ור' יוחנן אמ' פניך ממש מיקתני דברי זו מנורסת הרי זה גט קתני דלא הוי גט יען ולכי מלו הלתין יומין הוי ניטח מסתמא טעמא דלא נתייחד עמה הא נתייחד עמ"ה ל"ל גט יען ואין הא דאמרי' לעיל מאי כפק מיכים דהוי גט יען ואין הא דאמרי' הכא דאם נתנרסה בגט יען קנסא לכתחלה הייכו היכא דכתבו לה לחר היינו דלכתחלה אסרו חכמים לגרש כיון נזרה שמא ואמרי ניטח קודם לכנה אבל אם נתנו לה הבעל לחר היינו קנסא לכתחלה דאי הוה לית הכא עלים הוה חיים לפגם כריה וכתיב לה גיטח לחרוכ' אבל הוכ' שיב' הגט מיקחת ידו קודם יחוד ונתנו לה השליח לחר יחוד לא הנשא לכתחלה דאי הוה ממלין ביה שלית היה מנוח לכתוב

גט אחר עכ"ל. ואב"ד מדברי הרמ"ה ז"ל מוכח בהדיא דלא
סבירא ליה דתנשא לכתחלה אלא דוקא היכא דכתייחד
עמה בין כתיב לכתיב דכשנתן לה הגט מידו לידה היה
אחר הייחוד והיינו משום דלא שייך טעמא דגורה שמא
יאמרו גיטא קודם לבכם כיון דאחר הייחוד עדיין היה
הגט בידו ואז היה בא עליה הוה חייש לפג' ברים והוה
כתיב לה גט אחר אבל היכא שכבר יצא הגט מתחת ידו
קוד יחוד בין שנתנו לה בידו בין על ידי שליח לא תנשא
לכתחלה דהרי לא שייך הכא טעמא דאם היה בא עליה
הוה חייש לפגם בריה וכתיב לה גיטא אחרינ' דכבר יצא
הגט מידו קודם יחוד ובהכי אתי שפיר ההיא דפרק ב'
דגיטין וההיא דפרק מי שאחזו דמיירי דכבר יצא הגט
מתחת ידו ולפיכך לא תנשא לכתחלה אם כתייחד עמה
ואב"ד איך כת' הטור ז"ל בשלית דלא תנשא לכתחל' ותיינו
כדברי הרמ"ה ז"ל וכשנתנו לה על תנאי ועדיין לא כתקיי'
התנאי ונתייחד עמה בנתים כתב דתנשא לכתחל' דהרי
כל עיקר הטעם מהחלוק הזה שחלק הרמ"ה ז"ל אינו אלא
כדי לישב ההיא דפ"ב ופ' מי שאחזו דמשמע מהת' דלא
תנשא לכתחלה וההיא דפר' מי שאחזו על כרחיך מיירי
בשנתן לה הגט מידו לידה ולא על ידי שליח אלא שהיה
על תנאי ואפ"ה קאמ' דאם כתייח' עמה לא תנשא לכתחלה
ואב"ד לפי חלוק זה דהרמ"ה ז"ל אפי' היכא שנתנו לה מידו
לידה על תנאי ונתייחד עמה קודם שיתקיי' התנאי לא
תנשא בו לכתחלה דכל עיקר הטעם אינו אלא שהיה
הגט מצוי בידו אחר היחוד: וגוכל לומר דהטור ז"ל
סבירא ליה כהרמ"ה בחדא ופליג עליה בחדא וזה דכיון
דעיקר החלוק של הרמ"ה אינו אלא מכח קושית ההיא
דפ"ב דגיטין ופרק מי שאחזו וההיא דפרק מי שאחזו יש
לישבו בלאו חילוק זה דלעולם אימא לך אם כתייחד
עמה קודם שיתקיים התנאי תנשא לכתחלה ואז קשיא
לך דאי שריא לאינסוביה בהא מאי פסק מיניה דהוי גט
ישן וכמו שהקשה הרמ"ה יש לומ' דכפק לך דלא מצריכנן
ליה לכתו לה גט אחר כיון שהו' בעיר דאי הוה מתייחד
עמה והוי גט ישן כיון שהוא בעיר צריך לכתוב לה גט
אחר ולא תתגר בגט ראשון ואתיא ממש כהה דלא הזורק
דאמרינן התם אמר שמואל אם כתגרשה תנשא לכתחלה
ופרש"י ז"ל אם כתגרש בגט ישן והלך בעלה למ"ה תנשא
לכתחלה עכ"ל. וכן כתב גם ה"רן ז"ל שם בהלכות דמשמע
דכל שהו' בעיר מצריכנן לכתו לה גט אחר ואמנ' ההיא
דפ"ב דגיטין דמיירי בשליח על כרחיך לא מצינן לתרץ
בהכי דהתם מוכח שהבעל הלך לו ואינו בעיר ובמו
שפרש"י ז"ל המשליש גט מסר הגט לשליש פרש לגרש בו
לסוף ג' חדשים והוא הלך לדרכו עכ"ל ואב"ד בהא צריך על
כרחין לחלוק הרמ"ה ז"ל ואע"ג דהתו' שם כתבו הפך פי'
רש"י ז"ל ז"ל המשליש גט לאשתו שיש בקונטרים והוא
הלך לדרכו ובהכי שיש בן אלא עיירי אפי' הוא בעיר
ונקט הך ברייתא המשליש לדבותא דאעפ"י שהוא בעיר
מותרת לינשא מיד כו' מכל מקו' הטור ז"ל סבר לה כרש"י
ז"ל דמיירי שהבעל הלך לו ודלא כפי' התוספ' ואב"ד בהכי
סלקן שפיר דברי הטור דבהכי דשליח בת' דלא תנשא
לכתחלה ובמגרש על תנאי כתב דתנשא לכתחל' ובעל
העיטור ז"ל נר' דמסרש לה שהבעל בעיר כמו שפירשו

התוס' ולעיכך כתב דבין שנתן לה הגט מידו לידה בין
שנתנו לה על ידי שליח כיו שנתנו לה על תנאי בכלן אם
נתגרשה בו תנשא לכתחלה וכמו שכתבנו לעיל משמו
דכיון שהוא מפר' לה ההיא דפ"ב דגיטין דמיירי שהבעל
הוא בעיר אב"ד לא קשיא מידי מהתם דמאי דקאמ' ולגט
ישן אין חוששין כפקא מיניה דאי חוששין הוה צריך
לכתוב לה גט אחר כיון שהו' בעיר וכמו שמתרץ הטור
בההיא דמי שאחזו ותמהתי איך לא נטפל בזה כלל
מוהרר"י קארו ז"ל: באופן דמכל הני טעמי דכתביב ירא'
דאתתא דא שריא לעלמא ומה גם בהיות במקום עגון
שהמגר' הלך לו ולא נודע איו ומצינו לחז"ל שהקלו הרב'
היכא דאיכא כד עגון ומ"מ לא אחליט הדין למעש' אם
לא יסכימו בזה חכמי שלומי סביבותינו כ"ר
בה דברי הצעיר יעקב בכמר ישראל לבית הלוי ז"ל הה:

ראיתי מה שכתב החכם השלם הכולל
סיני ועוקר הרים הפוסק כ"ר
והאדיך בראיות ושקלא וטריא ובעונותי חולי מעלי
תמיד לא יחס' וקלני מידי ומזרועותי ולא יכולתי לכתוב
גם אני מה שהעלה עיוני בזה אכן אומר שהנני מסכים
עם מה שפסק החכ' השל' הפוסק כ"ר בשריות דאתתא
דא אם יסכימו גם שאר חכמי עירנו:
נאם מתאפק בעפר רגלי עבדי השי"ת מאיר בכמו"ה רר
שט מלמד ז"ל הה:

דברי האדון ראיתי והם מיוסדים על
אדני פז בישר לבב ואינן צריכין
חזוק ואמנ' לעשות רצון האדון אני אומר דבודאי אשה
זו מותרת להנשא למי שתרצה כי אין בשום עדות מאלו
עידי יחוד כי בבית יהושע רומאנו הית' שם אשתו ובני
ביתו כאשר בא בשאלה ומה שהיו הולכים שניה בשוק
מאי איכפת לן אין יחוד בשוקים ומה שהעיד העד הא'
ששמע שנשארה עמהם בלילה לא העיד ממי שמע אם
מפי קרובים או עמוס או נשים שבודאי שכמו שכתב
הרב הפוסק כ"ר משם ה"רן שצריך להיות הם רואי' את
העדים כמו כן אני אומ' שצריך שעידי יחוד והיו כשרים
אמנם בהיותם פסולין אין חוששין לעדותן דהמקדש
בפסולי עדותיאין קדושיו קדושין ואפי' כבעלה אמרינן
לשם זנות כבעל גם לעדו שראוה ישנה תחת האכסדרה
לא יש ממשות בזה מכמה טעמי היות שהיתה שם אשת
רומאנו שומר מה תאמ' שמא קס בחשאי ובא עליה כיון
שאין באן עידי יחוד אמרינן שבעילתו בעיל' זנות ולזה
אני מסכים בהיתר' דהאי איתת עם מכתר ולשאר פרטי
דמר אשר כתב לא אאריך כי כל דבריו האמת והצדק:
נאם הצעיר חיים אלשיך:

סימן ז

שאלה יורנו מורה הצדק על ההפרש
אשר נפל פיכינו בשם שגר' את
אשתו ומסר לה הגט בכתוב בתנאי שיהיה מבורשת
מעכשיו אם ימות מתו לי זה ואחרו שנמסר לה הגט

לקחו

לקחו הכ' המסדר נגט בידו והחזיקו ואני לתוכיו לו שנרוך שיעמוד הגט כיד התשה ובשוקה עד שיעמוד הגט המגרש והכתב המסדר אומר שתין שנרוך שיעמוד הגט כיד התשה ודי לה כמה שקבלתו כיד בעת הנידון על כל זה יורכו הדרך הכתוב ומה שכתוב שלמה

תשובה

החכם השלם יהיד נפשי כלי רחיתי מה שקשתני על הספר לשבר בשל כון מעת וכון המסדר הגט ולשם דע שתח- היכח שנקרע הגט או נכתב קודם מיתת המגרש היש בשגרש דרכוותי אי הוי גט אם לאו דאיתי דשברי דחולוקת זלת מקוימת ושיקר דהאי דיכח איתא בשר' מי שחזו ושמש יצא לשם זה שחלוק דתנן התם זה גיטך מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט ושפיקא תנן מה היש בחותן היומים לכי יהורה אומר כשתת יום לכל הדברים כבי יוסי אומר מגורשת ואיכא מגורשת ואמרי בגמרא קבל ובלבר שיחות ופריך ולכי מית הוי גט והא קתני דאין גט לאחר מיתה אמר רבה כאומר מעת שאני בעולם ופרש"י ז"ל ומשני אמר רבה מקני לאו כאומ' מהיום אם מתי דהשתא נדאי לכי מית לגבאי מילתא דהוי גט מעכ' מקיבה ובבא עליה פטור אלא כאומ מעת שאני בעולם להוי גט הולכך לא יהודה שמיך לגיטא חיל ניטא ומעיקרא ס"ל ורבי יוסי סבר דמעשת בקיבה מפקקא לן דילמ' זו היא שעה ב' מוסף למיקה והוי גט ספק דאע"ג דחי טפי אין ברירה אע"ג הכי גן דלסברת ס"ל מתי דקתני במתניתין מה הוא בחות' שיהו הוי מילתא בחפי נפשה דהיינו הוא שאמר מעת שאני בעולם דבהכי מפקקא ליה לרבי יוסי דאמר קיבה שאמר מהיום אם מתי לא מעכשו אם מתי לשוני עלמא הוי גט מעשת בקיבה ולפי זה אם כן אם נתבד או נקרע הגט קודם מיתתו אין לחום כזה ואמ' התוספות הקשו שם לפרש"י ז"ל ודחו דברי ופרשו שם בשם ר"ת ור"י שהם גורסים בגמרא כגרסת ר"ח ז"ל בעצת כאומר מעת שאני בעולם בכ"מ ש"ל שמה שאמר מהיום היינו מחיי שדעתו לאח' הגט כל מה שיכול רק שיחזל מחיים שעה א' שאחר למיתתו וכן פירש הרא"ש ז"ל בפסקיו ואם כן לפי פירוש זה מקיבתן דמה היש בחותן היומים קאי שאמר כאומר מהיום אם מתי וכיון שכן כדין שיהיה הגט קיים שאחר למיתתו אף כאומ' מהיום אם מתי ואם נקרע אחר מיתת המגרש אפילו קודם מיתת המגרש אין ספק מגורשת לר' יוסי דקי"ל כוותיה שמה שאם נישאת תחזיר להר"ף ורמב"ם ז"ל דגרסי בפרייתא וחכמים אומרים מגורשת לכל לבר דלחכמים לא שפקא ליהו כאומ' מהיום אלא קיום להו דבשעת נקיבה הוי גט והלכה כחכמים.

ואמנם נדולי החתרונים הם מסכימים כולם לחסור ולא נטו לא לפרש"י ז"ל ולא לגרסת הר"ף ורמב"ם ז"ל ומי הוא זה אשר יעיד לנו לנצח להקל נגד סברת נדולי עולם ר"ח ור"י ורש"י והרשב"א ודעמהון ובפרט מהלם ז"ל הפלוג להחמיר בקשה בהלה היא בתשובה הגיה מיימוניות

סימן ז' שאם נקרע או נאבד הגט קודם מיתת המגרש שאינו גט כלל ואם נשאת בניה ממזרים מדרבנן.

ומוהר"ן ז"ל בח"ל סימן ל"ב בפסק כשאישו' דכיון שנקרע הגט דהיכא מגורשת וכתב עם דלא שתני לן כאן שאמר מהיום אם מתי לו מעכשיו אם מתי דבבלהו הרי ש מיתת הגט קיים ממוך למיתתו ואע"ג דמדברי הרן ז"ל שמרים עם בהלכות דטעמא דמילתא בהומר מהיו' אם מתי דסבורה ליה להכי יהודה דברי היש כאשת איש בהומם היומים וכן לרבי יוסי דמספקא ליה הוא מספק דמשמע ליה דמלת מהיו' אם מתי ר"ל מיום שיאמו שהיגו רוצה שיחול הגט רק מיום שיאמר ואם כן לפי זה היכא שאומר מעכשיו שאין מקום לספק כזה שהרי הוי גט מעשת בקיבה מכל מקום כבר כתב עם הרבה גדו' מוהר"ן ז"ל ז"ל שהוא יחיד בסברת זו וכל הפוסקים פה ר' לא חילקו כין שאומר מעכשיו או מהיום דכבולם מספקא לן ומהיך להיו הגט קיים ממוך למיתתו וכן כתב מהר"ם ז"ל בתשובה הנ' דבין אם אמר מהיום או מעכשיו לא הוי מעשת בקיבה ומו"הר שיה מוקחי ז"ל בתשובתו סימן ל"ב בתב בהדיא כמה שנשאל על גט שכתב מרע שכתן לה במעכשיו ומתה בחיי בעלה וחלק מת בעלה מחותו חגלי ויורשי הבעל רוצים לזכות בכתובתה שלפי פירוש התוספ' דגרסי' בעצת כאומר מעת שאני בעולם לא שאני לן בין בהומר מהיום בין באומר מעכשיו דבבלהו מספקא לן מי חיול ניטא מעשת בקיבה לא מעשת המתוכה למיתתו: בחותן שרבו המחמירים באשונים ואחרונים דכל היכא שנקרע הגט או נאבד קודם מיתת הבעל דחולנת ולא מתייבמ' ואפי' אם כמ' אחזה רב מהאחרוני דמסתר להקל לא היה שיה בעצ' הדין ובמקו' שיש עגון ואף נם זאת לא מסיק כ"ת בהנ"ל דמעשה אחד טעם אחד ובמו שתמצא במו"הר לוי ן' חביב ז"ל בסימן כ"ב דמאי דמסתר להקל הוא להיות היכם בתרין המעורב למרחקים וגם מטעמא דכתבו בחות' הגלולות לפסוק כל דיניהם על פי דברי הרמב"ם ז"ל וכבר כתבנו דלרמב"ם הוי גט מעשת בקיבה ומזה דגרים וחכמים חולקים מגורשת היא לכל דבר ולזה לסברתו ז"ל אין צריך להיו הגט קיים בשעת מיתת המגר' וגם שהתבאי לא היה כמספטו בכל הדברים הצריכי למספטו הקפדי ועל כל אלו טעמים סמך הרב ז"ל להקל. גם הרב מו"הרשדם ז"ל שסמך להקל בסימן מ"ה נרא"ם בפירוש שהי בשם הרחק שהיב' הלך למרחו' וגם שמע עוד כמה שלא היה שהכאי בסול ואם לא הרגה לסמו' על סברתו רק שתם דבריו שם לא יסכימו עמו חכמי הדור שלא יעשו מעש' ואין ספק דאין לנו להקל שלא בשע' הדחק ולסמוך על המקלים וכ"ש דאיתמי דאיתמר עד הנשתא הוא שם כבר נקרע אבל לכתחלה אין ספק שצריך להחיות קיים עד שיחול המגרש לדעת רוב הפוסקים.

וכל זה הוא היכא שנקרע או נאבד קודם מיתת המגרש אבל היכא שלא נקרע רק שהמסדר הגט רוצה להחזיקו בידו כדרון שלפניכם בזה לא שמעת הדבר מפורש רק כדברי מהרש"ל ז"ל בתשובה הנ' כתב דלא שתני לן נקרע או נאבד או שהיה כיד אחרים ולא היה כיד שום אדם לן ברשותה בעצ' מיתת המגרש ז"ל שם

ועוד לפי לומר דלהכי ר"ת ור"ח לפי' לא נתקרע הגט
לפי הגט מונח ברשות לחרים בחותם שעה שממוכה
לפיתת הכעל ליכה מגורש דכעי' שיהיה מוכח בחנרה
בההיא שעתא דקמייל גיטא וכו'. גם מוה"ר חליהו
ן' חיים ז"ל בתשובה הנזכרת כתב דלאו דוקא נקרע שלא
ה"פ לפי שלא נמצא ביד הפלם בשעת מיתה דלא מהני ז"ל
ומעתה יש ללמוד בנדון שלנו שלא נמצ' הגט ביד הפלם
ולא ברשות כשע"מ ביה דאז חלין הגירושין דלא מהני ולא
מידי כמו נקרע דכיון שלא היה הגט ביד היכי מנרשה
ונקרינהו חד טעמ' כיון שלא נמצ' ביד הפלם נרע מנקר'
דליכא למ"ל נקרע כשר עד כאן לשונו הרי שפשיט
הרב ז"ל לומר דלא נמצא ביד הפלם נרע מנקרע עם
היות שדברי הרב ז"ל שם קצת מגומגמים דבתחיל' כתב
דלא נמצא ביד הפלם הוי כמו נקרע ואח"כ טעמא לית
להו ואחר כך כתב דלא נמצא בידה נרע מנקרע ועוד
במאי דאמ' דבנקרע ליכא למאן דאמ' כשר והלא ליכא
דשברי דנקרע כשר משום דשברי כרשי ז"ל דבמיו"ט שם
מתי חלין הגירושין משעת נתיב ולזה שם נקרע כשר אז
לפי גרסת הרי"ף והרא"ש ז"ל דגרסי וחכמים אומרים
מגורש, לכל דבר ולזה שם נקרע אין ככך כלום אלא הוא
הדין וכל שכן היכא שלא נקרע רק שאינו ביד הפלם
ושם כן מאי הוי דקאמ' דבנקרע ליכא למאן דאמ' כשר
ואמנם הכנת הברייו ז"ל הוא דהיכא דנקרע הגט והוא
קרוע ביד הפלם עדיף מהיכא שלא נקרע רק שהו' ביד
אחרים ולזה לפי שברת הר"מכם ז"ל שכתב כפ' ד' מהלכו'
גירושין דכל שים עדי מסירה שנמסר לה הגט
בפניהם אף שלפי שהי' קרוע קרע כל הרי זה גט כשר
ושם כן היכא שאמר לה מהיום שם מתי דקאל דבשעשה
בחומר מעת שאני בעולם ואינה מוברחת רק שע' חו'
שאוך למיתתו לפי' שם הגט הזה קרוע בחות' שעה ביד
הפלם לדעת הר"מכם כשר כיון שנמסר לה בעדי ואעפ"
דמוה"ר דוד ן' נב ז"ל חלק בזיניהם כמו שהעתיק בחלק
ג' סי' קל"ו וכתב דמאי דכת' הר"מכם ז"ל הוא דוק היכ'
שנרשה בלשון שום שכתב שמפרש שאינו רוצה לגרשה שלא שעה
אחת קודם מיתתו ונקרע הגט אפילו שנמסר לה בעדי
מסירה לא מהני מידי כיון דבשעה דאיתל גיטא ליכא
עדי מסירה כו' יע"ש מ"מ בכר דחה חלוק זה מוה"ר
חליהו ז"ל וכתב ז"ל מבואר הוא שאין ממש בדבריו דשם
עדי מסירה דשעת כתיבה לא מהני לשעת חלות הגט
אפי' גט שלם שכתוב על תנאי לא מהני עדי מסירתו כיון
דליתנהו בשעת חלות הגט ע"כ ושם כן לזה כתב הרב
ז"ל דלא נמצא ביד הפלם נרע מנקרע דאיכא למאן דאמ'
נקרע כשר והיינו סברת הר"מכם ז"ל שכתב שם
הרב ז"ל שמדברי מוהר"ן ן' נב ז"ל בחלק ג' סי' כ"ג ירושה
שכתב' מזה ינין הוא מחזר שם לשמואל הגט אפי' שנקר'
בודאי כשהיה כל הגיטין ומעמ' מדבריו שפם לא נקרע
אפי' שהיה ביד הפלם ההוא שהיה כשר מכיון שהוא
מחזר למשלו משעם דודאי נקרע והוא משתדל לשם
לאחת הקריעה וכו' ולעניות דעתי ירושה דאפי' מוהר"
ן' נב ז"ל שכירה ליה דהיכא שלא נמצא ביד הפלם או
ברשותה דאינו גט שהרי כתב בחלק ג' סימן נ"ב ז"ל
ולכאורה ירושה שים מקום לומר דהרשם ז"ל לא שכירה
ליה כמו"ש דשם איירי דשכירה ליה הכי בשדר הגט
ונתיבתו כשכתב שהשם ואמר כשיתן הגט לירה הרי
זה ניטך וכו' הוה ליה לנתן שלא יקרע הגט שלא שיהי'
בירה או ברשותה עד שעת מיתה דכגון הא ודאי דהו'
צריך לאודועי ע"כ דנרשה בפירוש דשכירה ליה דצריך
להיות הגט ביד הפלם או ברשותו שלא נמצ' הגט ביד הפלם
דצריך להיות קיים ולא נקרע ומאי דשרת שם בחלק ג'
לאחת הקריעה דזרקי נקרע לאו למימר דשם לא נקרע
אפי' שהי' ביד הפלם כשר דהרי כתבנו דבחלק ג' כת'
בהפך אלא דשם לא נחית הרב ז"ל להודיענו בפרטות
כל פרטי דין הגט היכא שנקרע או שלא נמצ' ביד הפלם
דהכא לא נחית אלא לבאר דין היכא דאיכ' ידי' מוכיחות
לדבר דלא מהימנן ליה למשדר הגט לומר שלא קרעתיו
וכגון זה לא לאמרי' כי דיכ' בתר דיכא לא דייקי וכמ"ש
שמוכיחים שם דברי הרב ז"ל שלא כתב בלל בעניו הגט
שלא שם רק כל כוונתו היה לבתר דכיון דאתן שהרי
דנקרע כמו שהוא המנהג שם כן נין להאמין למשדר
שאומר שלא קרעו ושם כן לא מוכח מהת' דמוהר"י ן' לב
ז"ל סוב' שפם הוא ביד אחרים דהני גט כשר כיון דמיניה
לו בחלק ג' דמדמה להו להדדי נקרע להיה ביד אחרי'
וכן נרשה בפירוש שברת מוהר"ר לוי ן' חביב ז"ל שכתב
הנ' שבת' שם זה לשונו בנדון דיון שם להקל ולהחמיר
שם להחמיר בשני נדדים הא' הוא שזה הגט
נתקרע ולא היה קיים ביד הפלם או בחנר' קרוב לשעת
מיתה דמשמע דלא שני ליה בלא נקרע רק צריך גם כן
להיות ביד הפלם או בחנרה ועוד כתב לאחר כך ז"ל
ולפי זה עלה בידיכו לפסוק הדין לדעת ר"י ור"ת וכו' עד
ושם כן צריך לדעתם להיות הגט קיים ביד הפלם בשע'
מיתתו ושם לאו לא הוי גט עד כאן דמשמע דצריך
להיות קיים וביד הפלם דוקא או ברשותו ותמהתי לינ
מוהר"ן ן' חיים ז"ל לא מייתי סיעתא מהך תשובה למאי
דכתב דבכ"ע הוא נקרע להיכא שאינו ביד הפלם ויבפה
לכאורה יש לתמוה על הרב מו"ה שלמה ז"ל שכתב סי' עב
וז"ל ואפי' לדעת מי שירצה להחמיר בגט הנזכר מכח
תשובת מו"הרם ז"ל מ"מ לפלה ן' מוקרת להכש"מ הגט
שלא נקרע אליבא דכולי עלמא דפשיט שהגט בכל מקום
שהוא ברשותה קאי וכראיה לי' ראיה ברורה מהא דתנן
בפ' השים מקדם שהומר לפלה וכו' דאיך כתב הר' ז"ל
דלפילו לסברת מוה"ם ז"ל היכא שלא נקרע אפי' שהוא
ביד אחרים דהני מנורשת והלא הר"ם ז"ל כתב בהשובה
הנזכרת דלאו דוקא נקרע אלא אפי' שלא נקר' רק שלא
היה ביד הפלם וכמו שכתבנו לעיל מעמו. ואמנם
לאחרי העיון בדברי הרב ז"ל ירלה בנקל דלא קשיא ולא
מידי דעד כאן לא קאמ' מוה"ם ז"ל שלא בשבת הגט ליד
אחרים שלא בתורת פקדון אבל כל היכא שהפלם ענמה
הפקידתו לידם מודו דה"ל כרשות והוה נדון דהם"ם
ז"ל מוכח בהדיא שהפלה הפקידתו בתורת פקדון וכן
כל רחיות הרב ז"ל דהני מהיא דאחרים שקדם חיפה שלא
מצוה שבת ליד הפלם הוה בתורת פקדון וכיון שכן
בכל מקום שיאמר הפקדון הוה ברשות הפלה וכן כתב
שם הרב עלמו ז"ל וזה"ב לענין גט כמי כיון שקבלו הפלם

ומסרו

ומצרו מידה לחוץ או לחצר שיצטרכו כיון שהגט הוא קיים אין צריך שיהיה בידה כי בכל מקום שהגט עומד ברשות החצר עומד עליה. ואם כן זכיכו לרבי שגם הרשב"ם בחולין בדין זה עם רבו מוהר"ר חביב ומוהר"ן ז"ל ה"ה דכל שלא נתן ליד אחרים בתורת פקדון מיד החצר ליד הזה ליה כנקרע ויכרע דמוהר"ר חיים ז"ל הפליג מאד לומר דאפי' הפקידתו החצר בתוך פקדון לא מהני דסוף סוף חיכו מצטמר לדעת יע"ש:

והנה קשיא לי ברחיים שהביא הרשב"ם ז"ל מהאיש מקדש דתניא התומר לחצר פתקלטי לי בפקדון שים לי כיבך והלכה ומצאתו שנגנב או שנאבד אם בפתייר ממנו שוה פרוט מקודש ואם לאו חיכה מקודשת כו' וכתב הרב ז"ל והשתא ליכא לאוקמה דקתכי בגנב או באבד חיכה מקודשת דוקא בגנב הא שלא בגנב אפי' שנתנה החצר בפקדון במקום ר"ש לטמור מקודשת עכ"ל ואי מהא לא תיובתא דלוכחא דמילתא נקט בגנב או באבד והוא הדין כמי שאם לא ימצא ברשותה ולא יחוייב דמצו' דנקט בגנב או באבד לומר דוקא בגנב או באבד והרחים על זה מרבני הרמ"ם ז"ל כפ"ה מהלכות חיסות שהפילו שהרמ"ם ז"ל דרכו תמיד לחתום לשונותיו ממש כגורתו וכדין הוא לית כתוב בלשון הכרייתא שלא כת' קדשה בפקדון והשאלה או בידה או שוה פרוטה כת' אלא קיים ברשותה הרי זו מקודשת עכ"ל וזה הוא הפך דברי הרב ז"ל שהרי כת' קיים ברשותה דמשמע דכשיון שיהיה ברשותה ואי אינתא לדבריו ז"ל היה לו להרמ"ם ז"ל לכתוב בלשון הכרייתא דאם נגנב או נאבד או נשתי ממנו שוה פרוטה מקודשת ולא להתנות ולומר שיהיה קיים ברשותה. ועוד דלל מהכא זה היכי מדמה להו הרב ז"ל דין זה דנט שלא להיות דקדושין דהרי ליכא למדחי ולומר דאפי' לית דקדושין שם הפקידתן כיד אחרי דהוו קדושין משום דבכל מקום שהפקדון עומד הוא ברשות הלוקח דילמא בגט ליכא-כן שהרי מצינו בקדושין דאפילו שלא בא מעולי ליד הלוקח מעות הקדושין רק שקדם בשום שים לו על אחריס כמעשה שלפנינו דאפי' מקודם וכמו שכתב הרמ"ם ז"ל כפ"ה מהלכות חיסות סי"ב מה שיון כן גבי גט דצריך ליתן לאותו בידה או לאבר המשתלח לדעתה ואי"ה לית לן יחוייב דמצו' דבקדושין מצינו שאפילו שהפקידתו ליד אחרים דהוי מקודשת דגם בגט נאמר כן. ועוד קשה דכיון דכל עיקר רחויה הרב ז"ל חוב' שלא מדיוק לשון הכרייתא דנקט נגנב או באבד דמשמע דוקא נגנב לבל הפקידתו אבל אחרים מקודשת אבל אפי' לא מהני לי דאמרינן דהוי מקודשת דגם בגט מצינו שאפילו ליד אחרים שלא מדעת הבעל דמקודשת ואפי' אם אמרו לשליח שלא יתן לה אלא בפני עדים ונתן שלא בפני עדים מקודשת ואפי' אם אמר לשליח שלא יתן לה אלא בפני פלוני ונתן שלא בפני פלוני מקודשת ואפי' אם אמר

לומר כן שהרי לתירוץ הא' מיתתום להתם ברק התשב
שלום מהרשב"א לא חזרו בהם מטעם מדרש כתובה כי
אם מטעם הקושיא ולפ"כ יש שם תירוץ אחר כתוספו'
ונוכל לומר ד' לאותו תירוץ לא חזרו מטעם הקושי'
אם מטעם מדרש כתוב' מכל מקו' רוח הוא לומר שהיו
עושים פעם ממה שהם מסופקים וכו' עד ואהדרב' ורמ'
דהתום שביר' להו דסבר' יות' לום' התירו' שחזרו מטע'
הקושיא תלום' התירו' האחר שהרי תירצו אותו ראשונ'
עד כאן לשונו ומה גם דמצינו שהתוספות הקריחו זה
כפ' החומר מכח הברח אחר בדבור המתחי' אבל הכולי
עלמא תשלה הוי וזה לשונו ואין מקום לרב יהוד
דלמא ס"ל שברי לי ואפי' ליורשי וכהא מליגי דתק' שב'
כל' יהודה דאמר לשמתין ולא הוי גט ורש"ג שבר כל'
פוכח ומשום הכי קאמר דבוקעת ליורשים שהגט אל
נאמרע ע"ל דאמשע ליה לאלמודה דהלשון דקאמר לא
פיכם ובוקעה ליכם רומה לומר דאמיבא"מ שם ורבה ורב
יהודה מנורשת מיהת מספק למפרע כדפריסית לעיל
ואם כן הוי ספקא של ממת אחין וכו' עד ומהכא הוי
התום למאי דפירשנו לעיל דלרב יהודה הוי גט ואינו
נט דאם לא כן ליפני חכא דקאי בהקא קאמ' שב אין
לשונו:

אבראא דיש לדקדק הברחה דהברי התוספו' ז"ל לוש'
מוכרחי' דאמ' דאם הברח הוא זה לום דאמעו
דבקעה ובוקעה ליכם שר"ל שאם ירצה יוכל ליכם לשלח ר"ל
ובוקעה ליכם שבריכי הימנו חלוצה וכן ברחה בהדוא
שמפרש לה הרמ"ם ז"ל בפ' שמיני מהלכו' גירושין במה
שכתב לומר לה הרי זה גיטיך על מנת שתהבי לי ק"ן זוז
ולא קבע לה זמן וכו' דהאי ובוקעה ליכם ר"ל שבריכה
הימנו חלוצה לכל לוכם ויכולה להתייבם וכמו שכת' שם
הרב המגי' ז"ל ועוד דהדרב' שפי' לית לן למימ' דאמעו
ליה לתלמודה דעל כרחיך פלוגתייהו הוי לי מפעם לי
ואפי' ליורשי משום דבקעה בליבמים לעולם עיקה דהייבו
היכא שמת המגרש דאם ליקח דכולי עלמא שבירה לי
ואפי' ליורשי ופלוגתייהו הוי דת"ק סבר כרב יהודה
לשתתין ולהכי לא הוי גט ור"ש סבר דרב הוסא לא
הוה ליה למיקט פלוגתייהו בליבם שמת המגר' ולהזכי'
לעולם מיתה דהוה מני למיקט חלי' שהוא בחיים וכעין
שאתה אי נקרע הגט דבודאי כל דמיני שלא להזכיר שם
מיתת עדי וטפי והכי דייק לה בפ' מי שמת בהכי' מתנת
דהוא בחיים בה בחיים וכמותה רב אחא הרי הוא כמקבל
שביב מרע מדפתה בה במות אחר מיתת קאמ' ליה והאי
דכתיב בה בחיי שימר' בעלמ' דחיי ומשמ' אחר הרי הוא
כמתנ' כריא וכו' וק"ל כרב משמהאי טעמ' דקיון דהזכי'
לעולם מיתה הוי מתנת ש"מ דלא היכלו להזכי' לעולם מיתה
ואין לומר דשאני התם דהוי ליבמה דמצוה גופיה ומיך
טפי טעמא דלא היה לו להזכיר לעולם מיתה דהרי בתב
הרמ"ם ז"ל סימן ר"ז דאפי' לאחרוני כמי כודאי עדי טפי
למקט לעולם דאמ' מיתת ס"ל לא לעולם דאמ' אם לא לעולם יעש
ואם כן מדקט פלוגתייהו בלוקחת דמיקה מצמע
דפלוגתייהו לא הוי אלא אי מצמע לי ואפי' ליורשי
ולאחרים ז"ל גם כן דמפרש זקיקה ליבם דרומה לומר
חולצת ולא מתייבמת כדקתבינן לעיל גריך לומר דהוה

מיתרן לקומית התוספות שהקשו ואם תאמר מאי מקש'
לרב יהודה דלמא דכולי עלמא סברי לי וכו' כתובן זה
שכתבנו שעל כרחין אי אפשר לומר אלא דכהכי פלוגי'
אי מצמע לי אפי' ליורשי מדקט פלוגתייהו בלעון מי
שמת ולא בקרע או כאבד הגט: ועוד קשה
דאפי' פלוגתייהו הוי אי אפשה הוי או לא אם כן תיקשי
לרב יהודה ולרב הוכא גמרי נפשה למה לך דכיון
דפלוגתייהו לא הוי אלא בפלוגתא דאמ' קאמ' ורבי
שמעון כ"ג לימא רב הוכא הלכה כרש"ג ורב יהוד' הלכ'
כת"ק ולא לשלוג כאפי' בפשיטה וכן פריך לה בפרק יש
נוחלין גבי אמר רב הוכא אביב מרע שכתב כל נכסיו
לאחר אם נתרפא ליורשו מוטלן מסוס וירוסה ואם לאו
מוטלן מסוס מתנה אמר ליה רב כחמן גבוהי גבה למה
לך אי סבירא לך כר' יוחנן בן ברוקה לימא הלכ' כרבי
יוחנן ומתוך דכרי רבי אל רש"י ז"ל שכת' בפ' כיצד הרגל
גבי בחמה שהטילה גללים וכו' דמוקי לה דבפלוגתא
דסומכוס ורבנן קמפלגי ופריך ולימא ר' יהודה הלכה
כסומכוס ולימ"ר שעזר הלכה כרבנן וכו' משמ' דלאו
דוקא כחמורים גבי תכשים פרכינן שפי לא תטילו
בתכשים עמש דהרי הוא דכתב שהטילו גללי' דפליגי
ר' יהוד' ור' שעזר לפי פירושו אל רבו אל רש"י ז"ל בתכשי'
הוי ותפילו הכי פריך בגמ' ולימ"ר יהודה הלכה
כסומכוס וכו' תיבעי' דלפי פירוש רש"י ז"ל בכתב הדוק'
בחמורים לגבי תכשי' פרכינן ומכל מקום הכא גבי דכ'
יהודה וכה הוכא דהוו חמורים פרכינן שפיר ולימ"ר
רב יהודה הלכה כרבנן ורב הוכא הלכ' כרש"ג וכהעת
גריך עיון:

ונחזור לנדון דיון דאם שפק כלל להתחילה
גריך שהגט יעמוד קיים ביד האשה אל
ברשותה עד לוקח שאם שיוה המגרש ולוקח המוחים
הלכה שהגט יעמוד ביד האשה ז"ל הא"ה לדברי מעיקר
שאמר להם שיביאו הגט ברשו' האיש לא אמר למקחוים
דאפי' בדיעבד היכא דליכא עגון מי הוא יערב אל
לבו להורות להקל בגד שברית מי שרי ן' חיים ז"ל שביר'
דעתו בפי' להתחילה האמצים על ידו מאר"י בתשובה ומ"ל
ועל כן להתחילה דגריך לכתת ידי כל שפק ועוד יש ל
ועלנו מצוה לומן:

נתמן להבת בבוד תורתך:

יעקב לפיה הלוי:

סימן ח

שאלה

גט הבא מארץ מרחקים ע"י שליח וכידו שטר
הרשאה חתומה בשני עדים ושרי ההרשאה
הם ממש חוקם החתומים בגט והשטר
שליחו בתקוי בחותמיו וגם השליח העיד שבשניו בבת
זו חתם הגט שם פיהם חשם בגוף ובפר' שהבעל ליבו

פוגע שהלך לו למרחקים: עוד נכתב בנגט הנזכר
העומדת היום במתת לפנינו וזה הלשון לכתוב
גם כח מילת לפנינו חפר ז"ל מר וקפ"ל גם כתוב
דעל קיף ימת כ"ש בין הכ"ף לפ"ף יורנו מורה הנדק
שם ים לחוש לזה:

תשובה

על מה שכתב בשאלה דערי השליחות היו עדיו
הגט וראה לכוכח למיחש מידי דהכי
שטר השליחות נופיה לה לאשתיך חלה השליח בחזן
לומר שהכעל עשאו שליח בעדים כהלזו ואינו צריך
להביא שום ראיה ואף ע"ג דהר"ם ז"ל הביי בפסקי ריש
פרק הזולח לשון הירושלמי שכת' עשה שליח להולכה
צריך להחזיקו בעדים והביאו לפסק הלכה הייבו דוקא
שבעת שיוחזק מיהא צריך שיהיה בפני עדי' אבל אין צריך
להביא השליח עדים אלו ראתה על זה וכמו שכתב הטור
ז"ל בהלכו העור סי' קמ"ב גם הסמ"ג כתב בשם רי' וזה
לשונו דע לך כי אמת הדבר שאין שליח הולכה צריך
עדים ולא חתימת בית דין להודיע שעשאו שליח שהרי
הגט יוצא מתחת ידו אבל צריך למכותו שליח בפני
שני עדי כערי' עכ"ל והר"ם ז"ל עצמו כתב בפסקיו ריש
פר' המביא קמח וזה לשונו אבל כי אתי בפני בית דין
בחתם לה מצי למימר בעל לא שלחתיו אף על פי שאין
עדים שעשאו שליח דכי הייבו דהימנוהו לומ' בפני בית
ובפני בחתם היימנוהו כמי לומר שהבעל עשאו שלי' כיון
שהגט יוצ' מתח' ידו ולא מצי בעל מכחיש ליה וכן כתב
לי מהכר' דאי לא תימא לומר שהשליח הבעל כמצח
שצריך השליח לקיים בתב שליחותו ואם כן למה הוצרכו
לתקן מצוע עגונ' להחמין בשליח על קיום הגט כי היכי
סיקיו עדי השליחות וקיימו גם עדי הגט עכ"ל: ונכון
לחוסר ידיעתי לא יכולתי להבין דברי הרב ז"ל דמה
הכרח הוא זה שבתב דאי לא תימין לומר שאנו שנוי
כמצח שצריך השליח לקיים בתב שליחותו וכו' דאיתוך
דצריך הוא להביא בתב חתום המורה על השליחות אבל
הקלו בו שאין צריך לקיים החתימות אבל כל היכא
דליכא ראיה כלל על שליחותו אינו נאמן וכמו שבתב
הוא בעצמו בתשובותיו בכלל מ"ה סימן י' דעלוף שטר
החתום בעדי לפיכך שליח שאינו מקויים מהיכא שאינו מביא
שטר שליחו בכלל וחי בשני שלחרי בתבו בתשובה
מהר"ם ז"ל חלק ר' שתשה קמ"ה נדול' על הר"ם ז"ל על
זה: ועוד חבי מוסיף לומר דאפי' לא הביא הר"ם
ז"ל הכרח אח' שם כי יוכיחו דברי הרשבו"ם שכתב
שאינו צריך להביא עדים כלל וזה דעל כרחין אינו צרי'
עדים על שליחותו אלא הוא נאמן על פי דאי לא קים'
הכי אלא שצריך עדי' שיעידו על שליחותו שם כן אמאי
תקינו בשליח לומר בפני בתב ובפני בחתם הכי קאמר
דצריך עדים על השליחו' הוא ליה בחתיו' כי תני דאינו
צריך לומר בפני בתב ובפני בחת' וכמו שבתב הר"ם
בעצמו ריש פרק המביא תכיר' על מאי דאמרינן בגמרא
יצא מתחת יד שניהם אין צריך לומ' בפני בתב ובפני
בחתם בתב ואמאי דאמרינן בגמרא יצא מתחת יד שניהם

לשומרו בגדולי האחרונים שמסכים על זה בפשיטות:
ובחזור לדיוקן דכיון דשטר הרשאה מסלק הוא לכתוב תיכף בגדיך שם כן ליה למיחש שמא כה עידי הגט ולא נמצא כאן שום פוסק רשעון ואחרון לחלק ולעכב שלא וכיון עדי הגט מקומי' בשטר הרשאה ואדרבה יכ' מדברי הרמ"ק ז"ל שעדיף טפי שהרי שם הטור בהאי העזר סימן קמ"ד וזה לשונו כתב הרמ"ה היכא שאנו יכם שלוחים שלא מפרו לה תהוייהו ומק יימת ליה לכתל מילתא בעת שלחבל חד דמיותי לף עכ"ל הילוק תרי דמסהדי על שליחותיה מ"ב חד דמצטרף בהדיה לה ליכם ומק מילתא לאכזוביי כיה שמא דהה ודאי צריך שיתנו לה כספי עידי שליחו' נוסייהו שעכ"ל דמסר לה בשני שהדי שליחו' לא מקבר דהוה ליה שליחות דכל כת וכת חני דכרי עד כאן: ומשמע דעדיף טפי להוי עידי השליחות עידי מסיר וכבר ידוע הוא דעידי מסירה בעידי חתימה ממו ונחדרבה עדיפי דק"ל כרבי אליעזר ואם כן מסיטה דאין לחוש כלל שם עידי השליחות שם עידי הגט ומכל מקום לא נתקדד דעתי בזה עם היות שמה שהבינו מדברי הרמ"ק ז"ל נכון וברור ועין לא מצאתיו מפורש בשום פוסק ואחרונה שיוכל בספר בנימין ואף בשל הגט שלו מזה לשונו ונלע"ד שיהיו עידי הגט עידי השליחות ותמהתי מזה שמלבד מה שלו זה הדין החדש ואחרונה מדיוק דברי הרמ"ק ז"ל ומלה השפיר הוי ואחרונה עדיף וכמו שהבינו:

ובחפשי לחתחות שיחו' בספרי הפוסקים מצאתי לאח' מיוחד מגדולי הפוסקים שכתב וה על דרך הילוע הלא הוא הר"ב ז"ל בסימן קל"ה על מה שכתב הש"ע שליח שהביא כתב שליחות מחותם בעדים ולא חמ' בש"ך וכש"ך שם הוי כאילו כי תרי כאילו ל' לאכל בשני כתבי ובש"ך שם כ' אף על גב שם צריך לקיים הגט בחותמיו ותוך דברים אלו זה לשונו ועוד אחר שיח' לי ולא רציתי להמשך עליה וזה שהיה אפשר לקיים הגט בחותמיו מתוך שטר השליחו' שעד יש היו העדים שנתנו שהיו חתומים בגט שלא שחשבתי לפברת הרמ"ק שהחיוב דפרק האשה שנתארמל' דאפילו הוא חזק בכית דין דוקא כשקרע עליו ערער דאז דוקדקו בקיומו אבל לא קרע עליו ערער לא וכן יר' דע' הרמ"כ ז"ל כ': הרי לך בהדיא דפשיטא ליה לרב ז"ל שפשיר מני למיהוי שיהיו עדי הגט עידי השליחות וכתב לחזק בניין על דרך הילוע וכדאלי דלאיתמטיקים לרב בניין ואב הא דהר"ב ז"ל: והשתא ואתא לידן תשוב הר"ב ז"ל דלאתי לדקדק במה שכת' אלא שהשתי לכבר הרמ"ה הלכה הוראה זו בהרמ"ה והלא לפי גרסת רש"י והר"מ ז"ל הוא גמרת עדותה: וכן גם כן לפי גרסת הספרי מהר"ף ז"ל: גם במה שכתב וכן יר' דעת הרמ"ם ז"ל דהרי כתבו בהדיא בפרק עשירי מהלכות עדות וזה כן לא היה לו לכתוב אלא וכן כתב הרמ"ם ז"ל גם

בפניהם כו' ואני לחומר ידיעתי לא יכולתי להבין דברי הרב ז"ל דהרי דברי הרי"ף הם בהפך בהדי שהרי כתב שם וזה לשונו לכל בעל דין זה לך על פי שיש עדי שליחו' כיון שהשליח מ"ד בעל מכח אותו שליח ומ"מ כיון שגבה בשר ועדיין שלוחו ופלוגתו מכל מקום אין זה קיום על זה הגבי שלפניהם ולך שיש עדים שהם אותם העדים שהעידו בשטר השליחות שהרי לפעמים שאותו הגבי כתבה או בערב וזה מזויף הוא עד כאן לשונו: הרי לך בהדיא שכתב שאפילו שכתוב בשטר השליחו' ומזכיר הגבי שמם לירו והעדי' שחתומי' בו לפ"ה חייב שמא כתבה אותו הגבי וזה לחוד מזויף כיון שאין שם העדים שהם להכירו בטביעות עינו ושם כן לפסברת הר"ב ז"ל שאפילו שם כתוב בשטר השליחות שרואה השתקים מה בכך כיון שאינו שם להכיר זה הגבי בטביעות עינו ולומר כי הוא זה ומה שכתב הר"ב ז"ל ולפשר כל שהם עצמם שלוחי הגבי מפקפק חתמו העדים בפניהם וכו' ליון מפני רואה כלל במה שראה להוכיח מפני הרב ז"ל דלדברי מפקפק להפך והוא מכוון אל מה שכתב לאחר כך הר"ב ז"ל דאפי' שם כתוב בשטר השליחו' שרואה שמפר בירו גבי בשר ועדיין פלוגי ופלוגי לכתי לא מכני דלמא זהו לחוד ומזויף כו' יזהו מה שכתב לעיל גם כן דלפשר לכל שהם עצמם שלוחי הגבי מפקפק חתמו העדים בפניהם ופוף שם עתה בפניהם ואולי יכירו בחתימות מפקפק או לפחות יכירו לוקו הגבי בטביעות עינו לכל היכא שהיו שם בשעת חתימת הגבי וראו כל דבר ועכשיו ליכם שם בפניהם מה בכך ומאי אהנית כהכי כיון שליכם שם להעיד על גבי זה שהיה לוקו שרואה שכתוב בפניהם הרי עדיין חשש הר"ב קיים דלמא לוקו הגבי שמעידי בשטר השליחות נכתב לו ח' בשרו וזה הן לוקו ומזויף וזהו פרוש ומוכרח בדברי הר"ב וכן נמי מוכיח לשונו שכתב עוד ז"ל ולפ לא נאמר לדעתו דשם בהו עדי השליחו' הן ח' מהם עם השלית מהני דאסיבי ליה מנויין לקיימו דמפקפק גם עדי השליחות מכירין בחתימתן של עדי הגבי כו' דוראה בהדי דכל כונת הר"ב ז"ל היה שיכירו העדי הגבי הזה וחתימתו ושם כן דברי הרב ז"ל שגבו ממני: ועוד קשיא לי במה שכתב לכל בשטר המעיד על הכתיב וחתימה שהעדים מעידים שיודעים וכו' דהרי מלשון ההרשאה שכתב שם לא משמע כלל שהעדים מעידים שבעת הגבי בפניהם וחתמו העדי בפניו דמאי רכתו והגבי שבעשה עליו שליח יודע בן לחברתם נכתב ונחת במתח לחקונה ביום פלוני ועדים החתומי כו שלמה ויעקב הבי לא מוכח כלל שהיו שם בשעת הכתיבה וחתימה דיוקא לומר כמי שנותן סימנים על הגבי שבתוב בתוכו שבכתב ונחת במתח לחקונה ועדיו הם פלוני ופלו' וכן זמן הכתיבה כירח פלוני והוי שם כן כנדון דהר"ב ז"ל ממש: ולל קשיבי לומר דכיון דכתו בשטר והגבי שבעשה עליו שליח עלוני שכתב ונחתם במתח לחקונה יש שהם מעידים שהיו לו בשע' הכתיב' וחתימ' דלולתה לולי שהם כותבים סימנים היכל והגבי שבעשה עליו שליח פלוני כוקב שבכתב במתח לחקונה דליון זה הכרח דשם כן לפסברת הר"ב ז"ל גם כן היה לו לומר וחתמו בו העדים פלוני ופלוני ולא שבתב ועדיו הם פלוני ופלוני

שבירה כמי שמוכיח סימני' מהגבי ולא שמעיד שבעשה בפניו:

ונחזור לעדות דיוק דכתב בתוכו דלון שום חשש כלל בשפול שחתמו עדי הגבי בשטר השליחות: גם על מה שכתבו שם העיר ליפתבטו ופף לאו מהגים לכתוב כפשטו לוח' דגם בזה אין לחוש כלל דלשבע דיודע הוא מה שכתבו התוספות נבי שיכה שמו ושם שם עירו ושם עירה דלא שיב ממש שלא שים לאותה העיר שני שמות בשני מקומות ובקב הא' מהם כלכך מ"מ בכדון דיון לא דמי דהרי הכא כון במקום שפתיכה כון במקום שפתיכה ודעי דשם העיר נקרא' בשני שמות הללו ליפתבטו ולועזים ובפשטו לגמון יון ושם כן פיון דכתי שם אחר מהם והאחר בכלל בשם ומכיכה שני' והשם הגחול מוהרר חלים מורמי ז"ל בתשובותיו סי' ס"ג כתב על מה שכתב הגבי בשם אחר שנתן כליפתבטו ושעה שטעה ובתב לפופטו שכתי' הוא קול' הנון והשיב להני גבי שם אחר ושם כן הני שיכה שם העיר ושם הוא ליפתבטו וזה' שיכה וכתי' ליפתבטו שרוב לועז בשר ודוע שבליפתבטו היינו גשר ושם כן הני שיכה שם עיר והאריך בזה ושעה סיים לבתי אחר גדול שהיה שם עם היות שבשי דברי הרב ז"ל נראה שתכתי דורו נחלקו עליו והבשירו לוקו מ"מ הרב ז"ל עצמו מתיר בהדיא בשם ליפתבטו שלא דמשו' דשיכה ובתב ליפתבטו שרוב לומר גשר שפל לוקו ועו' בת' שם תוך דברי' וזה לשונו וגם ון מכהג במקום החזק לקרו' שם העיר בשם ליפתבטו כלל שלא הו ליפתבטו בלשון לועז הו נפשטו בלשון יון במו שחקרנו זה עכ"ל: הרי לך דשפיר דידע בטוב הרב שהעיר יש לה ב' שמות ליפתבטו בלשון לועז ונפשטו בלשון יון אפילו הכי כתב בפשיטו' דשם היה קורא ליפתבטו שפיר דמי ולף על גב שהיה הרב ז"ל גרי"גו והיה רחוי לו לנטות יותר בשם ליפתבטו המכונה בלשון יון: ואי לאו דמסתפינא מפני לועז ניטין הרחשונים הוה אמינא דהרב לכתחל' דריך להתוב ליפתבטו וכל שום שיש לה רכיון בשם נפשטו הו' בלועזים ונפשטו בלשון יון וידוע הוא שהלשון המורגל אתם בפי כל יש הו בלשון לועז כי בלשון יון הו למיעוט דמיעוט' שם כן הרי לכתו בשם המורגל בפי הרוב והאח יכללה בכלל שום ולא בשפך וכדאמרי' בפר' השולח שהיה דהוו קרו לה רובא מריס ופורקא שרה לאחרי כהדעני מריס וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה: וכתב הרמ"ם בפרק י' מהלכו' גירושין כתב השם שלון יודעין כיוקר וכתב וכל שום וחכיכה שיש לו הרי זה שמוש וכו' גם כתב הרב הגדול מוהרר דוד הכהן ז"ל כית ד' על מה שהלוהו כראשה שהיו כותבין לכתוב בגיטין שלה' העיר קרכמי"ש ושעה וכתבו ברמ"ה והשיב ויתר דברים כתב וז"ל ואל תבל היכ' שעל הרוב נקרא ברמ"ה ולא קרכמי"ש לולא שבגיטין השם שנקראת על הרוב להיותו שם ברמ"ה עד כאן לשונו: ובודאי דלון להקשות ולומר דלאדרב' משם דהיה דריך לכתוב ליפתבטו משם שכתב שם הר"ך ז"ל וכ"ש שבכל העולם חוכה נקראת היום שלש ברמ"ה ובין הגוים ולון שם קרכמי"ש מכר בעולם דוראה דהוכה

מחשבין לתקופה גם בעת קריאת הנשים אחר מקרבו' והטעם כו' ואם כן יאמר שלומר כיון דאם כפ"כ הוא מקרא מגילה גם כן הדין לכתוב כאן כדי לתקן גם בעת קריאת הנשים הא ודאי ליתא דכשלמת כאחר תרטיה הוא אם כולל בין בכל היהודי' ובכהם שכולל כאחר קודי' העיר כן ואם קריאתה אינו לא בפ"ם נגד לאחי בפי שרחל רק בבוקר ובקבוצת הנקה אבל לא בכתבם ודכוותם ואם כן לזה כוותהו עדיף אם תרטיה תחת מתקן גם קריאת הנשים אבל בפחות דיוקן בהם נפ"ט שאינו הלא כפי מעוטה דמעוטה דיפרחל ואם לא"פ הוא המוכר בפי כל יפר' יאם כן אחת לתקן בפרקדות הנשים תפסיק קריאה דוב ושרל וכולהי הלא שכקיבוב יפרחל בעד תיקון קריאת הנשים ומוהל' קילון ל' כתב בפרש ק' דכל היכא שים לעיה אתי שמות וכוב שרחל קודין לותה בהם ת' וכל הנשים בהם לאחר דעדיף טפי לבתוב הם הנהוג כיון דוב ושרחל דוב קריאת הנשים לאכם מעלה ומוריד והביא ראיות על זה יעוין שם. והנה מאחי דכתב וכוב שרחל קודין לותה בהם אחד משמע דלאו כל שרחל קודין לותה בהם זה הלא רובם דוקא ומיעוטם קודין לותה בהם הנשים וכתב דעדיף טפי לבתוב הם הנהוג כפי רוב שרחל ולא שכקיבן קריאת רוב שרחל מקום קריאת כל הנשים.

ועל מה שפה בהם שכתוב לפנינו בלאחי"ר כיון דלמ"ד ופ"ה הני תמה דמי הני לבהם שהוא ברוך יו"ר עד שיסתפק להם אי מעכב בגט אי לאו שהרי לא נמצא בהם מקום בתוב בי"ר ועוד דבפלמ"ה הם היה ה"ר נקראת בתיכף אז אחפילו שחיבה קריאת רק שהיה במקו' חורק והסמיטום היה מקו' לחום דמסרב עומה רובם אבל פה בבדון דורן דלפנינו נקרא בפ"ה תחת הלמ"ד אם כן אחפילו אם יהיה כדבריהם שכתב בי"ר כיון להקפיד אם שמיטום בי"ר כיון שאי"בה רק במקום פ"ה אי אבל ולא במקום חורק שאז היה עדיף רובם ובדולה מזות בתב הרי"ף ז"ל בסימן כ"ו על מה שפחל בגט שכתוב בו הרב בעיר תלמ"ן זהיה לא היתה אז הרב אם בשעת בתיבת הגט וגם לא עתה והשיב וכתב הביאו בתב ז"ל לבד זה מצאתי כתוב שמה שכתב בגט הרבה בעיר תלמ"ן בזמרו שהיה הרב ואחר שהיה הרב בעיר תלמ"ן בזמרו שהיה מלגיל בלעזן הצבה עם, בשמי וכו' עד וידעת כי רובא דעלמא יכו בלעזן הרב בתוב בגט שהוא לומר עכשיו כל שהוא בעיר תלמ"ן בזמרו שלא יהיה הרב כ"ר בחלק ובתוך החמת לכו מפרשין אותו עם היות שהרב מתמיה וכבר תמה על זה הרב הגדול מוהרי"ן ל"ב ז"ל בח"י סימן ל"ו והכי הויתי לפקפק במה שהקשה הרב ז"ל להרי"ב זה לבעיר ושוב קשה לי דהל"ל להיות מצטמת אחריתי זהוא דג' מקומות הן מקום הלידה ומקום העמידה ומקום הדירה ואלת הרב הנאמר' פה היא על מקום הדירה ולא על מקום העמידה ואם כן אחפילו שרוב העולם יקראו האל הזה אלע"ז מכל מקו' לא מזי אסור ואף על פי שלא היתי בשעת הבתיבה ולא בשעת הבתיבה אחפילו הכי מקום הדירה היתה בתלמ"ן ואחרי הקאמר הרב הל"ל כאלו

אמר שלומי ממקום שלומי עד כאן לבעלמי ואני אתמה מזה שהוה בזמרו כבר מה שמבינים כל העולם והוא ז"ל אתמה על הרי"ב מפום דהוי בבר מה שמבינים כל העול' ומה שכתב הוא ז"ל הוא בודאי בבר הבבה שמבינ' כל העולם שאלת הדרה הבבתה שהיה דרה עתה ולא שיהיה שם עיר אחר שם פעם אחת ובדולה מזו שכתב הלן בתשובה סימן מ"ב זה לבעלמי ומה שהחמתם לפ' דממת מ"ורקה הוא שם היחם לא שם עירו כו' עד זה היה מורה הלעזן שלא כו' עד ועוד שזה שכתב דממת שלומי' חין מיוחד על מקום לידתו שכשהסופרי' כותבים מלה זו מתכוונים בה על עיקר מקום דירתו עתה וה"ל סיבה ושמות שהרי דירתו על זה כתיבילים הוא עד כאן לבעלמי. הרי לך דלפילו במלת דממת שהוא יותר קרוב לשרש שרושה לומר שהוא שם העיר שנולד שם ולפילו הכי בתב הלן ז"ל דלאן הבתתו רק על מקום דירתו עתה וכש במלת הדרה שבולהי הבבתה שהיה דרה עבשיו שמה גלה שהיתה דרה מקודם בתוקה העיר. ועוד לחי תמה במאי דכתב ולף על פי שלא היתה שמה בשע' הבתיבה ולא בשעת הבתינ' לחפי' הכי מקום דירתו היה בתלמ"ן בו' דמאי תיכף כ"ן שם היה שם כיון שעתה עקר דירתה משם ובקבעה בתוכ"ם פמו שכתב שם הרי"ב ז"ל גם כמה שכתב ומלת הדרה הנאמרת שם היא על מקום הדירה ולא על מקום העמידה והלא כיון שקבעה עתה דירתה בתוכ"ם אם כן למה ניחם לה מקום הדירה שהיתה דרה מקודם ולא כמה שהיא דרה עתה ודברי הרב ז"ל צ"ע ונחזור לנדון דידן דלפי' יהיה כדבריה' שנדיך יו"ר בין הלמ"ד והסי"ן כלפנינו מה שיין כן חמת חפילו הכי כיון שחזו בה במקו' תירק לומר דבר קפידא בחסרונה ובדול' מזו כתב המרדכי בפרק המגרש בשם ר"ש"ה זה לעזו ומה שכתבו על נהר"ר ונהנו מהגיס לבתו' נהר"ר ליר כיון שחזו שום חות במקום הלעז כך שזה יו"ר במקום ק"ף ע"כ והנה בהבת דבר ר"נבה נתקבלו בם הרבה וכתב מהלם מפרו"ה ז"ל בתשובותיו סימן י"ח שלא יהול להבין דבר ר"נבה בשם ומהרי"ט מוהר"י טו"ח בקנת תשובות שלו שכדפסו עתה מחדש שפירש דבר ר"נבה שהכוונה הוא דכשלמת הלן היה לחר הק"ף שום חות מהתנועות אחר ים ללעזן לעז כגון שים להם חלף במקום פת"ח ולו במקום חולם ויו"ד במקום חירק וכדומה מן ודאי בחסרון הק"ף ים קפידא גדולה לחמנם כיון שיין לחר הק"ף שום תנועה אם כן הק"ף היה בקדית רק בחטפת עם היו"ד שלחריה ונקדית קיי"ל בחטף ה"ף ולום בחסרון ה"ף גם כן ליכא קפידא ואם כן כל שכן וקל וחומר בכ"ל דליכא שום קפידא. והרב הגדול מוהר"ר שמואל דמדיבה ז"ל בתשובות השייכות לטור חו"מ סימן ר"מד כתב בשם עיר חיפקופים שהשמיטו הי"ו בין החלף והסין והתי' הנע ולף על פי שלפ' הי"ו בא במקו' חירק שכך נקרא בעי' השלף בחירק ובחסרון עושה רושם גדול וכל שכן היכא שהיה בתה במקום חירק. גם מה שחשם הרב ז"ל בתשובה בגט דעל בי"ף לחוני רוח' שום חשם בזה ושום פוסק לא הוסי' זה ותמה עליהם בתוקבו ב"ף מלבד שם ס' בסימן זה

שהוא מושם חשדות רשיקות כתב גם כזה כמדר הגט
שלו שלא יכתבהו כיוצא וזשום ר' לא חשש כזה ואם גם
שהיו בעופו של גט והיו צריך לשלוח לכותבי כלל
הלבד ר"ל זה כמשכבי לחברין כל לכתחלה
אם שיכה בו כשר ואף על גב דיש חולקין בזה מכל מקו
בשיבוי כהאי לכתחוב לעיל כיוצא בזה כלל מקו דפליגי
כל זה לחי כותב כמושם וכותן אבל לא למשנה אם לא
יפכים עתי הרב הגדול המופלג מרי ורבי נר"ו

בשם הקטן

יעקב בכמ"ה שער לל הלוי זל

חקיקת הרב הגדול מורי נ"ו:

ראיתי

דברי החכם השלם יריד נפשי נ"ו
כמה שפסק על עכין הגט וכל מה
שכתב הוא מיושר על הדיוק ועל
החתך ומה שפלפל על הר"ם זל ראיתי והוא מקורן
לחלי כמה שהקשה לחמי לא הבינה הכרת לחר וכן
דחין דחוי לכביה דיוים מדכר שהוא מחלוקת דהחי
דכתב שם הר"ם בהמבי' תכין ונם הכא הוא שפי שכר
ר"ל וכבר יש חולקים עליו והר"ם נמה להפרי דברי
בהכרח לשיבה דכולי עלמא · וזה ועור דחי משם
לא היה מבוא דחוה חלה דחין צריך עדים להכיה ממש
מטעם דתיפוק לי דהוי כחתימה כי חני דחין צריך לא
בשבי בכתב ובשבי נחת לחל מכל מקו עדיין הוא דצריך
קיום בעדי השליחות עדים המכירי החתימות ולוה היכו
וכול להכיה דחוה משם לזה הכריח בעוב הר"ם זל
צריך שער שליחות קיום שם כן למה פוצרכו חזל
מטעם עגונה ניפוק ליה כי היכי שיקיי השליח עדי
השליחו ויקיים עדי הגט והוא כדור · גם על המסקן
של לפכטו ודחי דחפי' בב' שמות שקולי שם כתב החתן
משם והשבי וכל שום ודחי דמועיל הן אמת כי לכתחלה
יש לומר דצריך לפרש שניהם שם שקולי אבל בכל
דכולי עלמא קרי לה לפכטוומיעוטא כשכטו ודחי דחפי
כההיא דדוכא קרי לה מרים וכו' וכל שכן שאם לפכטו
הוא עברי וכפכטו נברי והוי כהכיא שפת' מוהרי' קולון
זל דלעזן עברי עיקר ולא לעזן לעין והפכיה הלבר
מלות שכתב רת דחין לכתוב שם ניוות בגט וכמו שכתב
מע"ת · ועל המסקן דחין כתוב כף חשר חלה כ"ור דע
שכניטין שלנו חדרכה כותבין חלה כ"ור ולא חשר
גם על חסרון יוד לפכטו תיכרת דמההוא דכתב הר"ם
בר נמח זל שם כתב שם עירו ושם עירה בכלבול כגון
שכתב שנם במקום טונם פמול ושם תיכו נקרא יפה הרי
זה כמי שהיו עד כאן · משמע דחפילו החותין שלנו
כותבים במקום הנקודו שפלו בגט שם לא נכתבו וכתב
מוהר"ן נב זל בח"ח סימן ט' וזה לשונו ואחרי שער
דחיתי זאת התשובה חשבתי דרך נכון בחלה הדברים
והו' דחסרון ו' הוי חסרון דהכל קפדי כיה אבל חסרון
החלף שהיה תנועת הפתח תיכא דקפדי ותיכא דלא
קפדי ונימצין הספרים משמטין זכו' יע"ש משמע
מזה כי דוקא תנועת הפת' דהיינו החלף שם השמיטה

לא שפיל הגט אבל אם השמיט שהיה החותם חשר שם
במקום תנועת החות דהיינו הו' או היוד ודאי דשפיל
שם כן הכא בנדון דידן כיון דשם' היוד הקורא בר יקל'
לחפכטו מכל מקום כבר כתב מהר"ר שמואל דשפיטה
דכיון דלוכא עיר אחרת דמיקרי לחיים קוסיה ונם בכאן
לא יש עיר אחרת דמיקרי לחפכטו חין לחוש והדר זה
לשמוך יכול לשמוך ומה נם בנדון זה שהוא שעת שדה
הנראה לעניות דעתי כתבתי:

הנעיר להיות בכמה"ר שלמה זלמן זל:

נמצאו

דברים לי לחוזקה השלה על עכין הגט
שהוא כ' ועשה היו שהי מכני עם מלת
לעכי הדין היותו גם כשר וכש מ"ש עם
כל זה חשת ואתן כדברי מכת"ת שעם כה כ' מצאתי
לת בת והכה לחום דראיתי לת יכולתי להבין דברי הר"ם
זל עד דעדיף שטר החתום בעדים לעפ"י שהוא מקויים
על פה מה שהקשה מ"ש על דברי הר"ם הן הם דברים
כתמוהה בכלל מ"ה סימן עשירי וזה לשונו ומה שכתבת
שמשמע כחוב וכו' לזכי יודע מי כתב וכו' לכל להחמיכו
על פה לומרשליח לכי כי היכי דבחתן בקיום הגט
בזה יש לחלק שבקל לכא מכשדים שטר החתום בעדים
ודעדי החותמים כמי שנחקרה עדותן דמי עד בחן ובשר
חזר בו הר"ם מזחת הסב רש כמו שיראה לת בזחת
התשובה וכן בסוף הכלל הכותב ועם וכזה לל יקשה על
הר"ם מה שהקשה כת דיש לומר דסכורת ליה להר"ם
חחר שחזר ממה שכתב בתחילת התשובה וכזכר דשטר
שלינו מקויים הוה ליה כמאן דליתיה שהרי הגט חתו'
הזה ועם כל זה חנו חוששין שהוא מוויף כל זמן שלא
חתר בפני נכתב ובפני נחת לף על נב דעדי החתמי'
כמי שנחקרה עדותן דמי כבר הביאו דכבן קיום נב
זמן שלא נתקיים הרי הוה כחרם לף עם דגט שקלו
שיחתר בפני נכתב ובפני נחתם וכזה סבי וחיזוק מזוש
עינוכח שם כן כמו שהחמיכהו על קיום הגט כשחתר
בפני נכתב ובפני נחתם כן החמיכהו נב על השליחות
כיון שהגט וזנח מתת' ידו זחן שבר להחמיכו בשיטת
כתב שליחות חעפ"י שלא יתקיים ולא כחמיכה כשלא
יבוא כתב שליחות כיון שפטר שלא נתקיים הוה ליה
כמאן דליתיה וכהכחכחת עוד פתב כ"ת ועוד קשיא לי
טובא דחמרו לא הביא שבר' חחר וכו' הנה ההבר הזה
הביאו הרם בה זל ולפי דעתי כוכת הר"ם שם קומם
שהביאו ההכרח חשר נרחה לו משבר היה לומר ההכרח
הזה וכמו שמוכח זה ממה שכתב הר"ם בתשובה הנ'
זה לשונו לכל דקדקתי ומצחתי מציית טוב ובר שמשת
ר"ל ונם בפרם וכו' ולהחורה יקשה מה מייתי מהא
בדברי ר"ל במ"ש פירש דחיקיה כי תרי זחזמנים
שהכעל שלח דתו לת מסיתן בעל לומר לת שלחתים
ומזוזיה הוה ומכין לו שפוכר ר"ל שהכחכחת הנם שלוח
אחר שהוה בחתן לומ"ל שלית לחי בלתי חזם עדו' שלוחי
כוכת הר"ם לומר זה הכרח שאם השליח חיכו בחתן
לומר שליח לחי לת אם כן היה עדיים שיעשו הכעל
שליח אם כן למה לי לומר בשבי נחת' ובפני נכתב' דחי

הוה ליה כלקיום כי קרינן ליה מהימן תו בעל נומ' מזויף
הוה אלא ודאי שהשליח כאמן בלי עוד עדי לריבה ונוה
לאחר הרחק ל"ל שמ' מסיע טוב ריבה וכו' ודאי בפקיד
גם כן כונתו לומר שהברח הזה כאמרו לכאל כי אמר
בפני כתוב ובפני נחת' וכו' ודאי כך כת' ההכר' שפני תפר
כרחה לו מסברא גם קשיא לי על דברי מעכת"מ מה היה
מרויח הר"ח כזה ההכרח מאחר כתב כת' מההכרח לאחר
כתב הרח"ש ל"ל שברחה לו מסבר' שהרי הקונם שהקנם
כת' על לותו ההכרח יש להקשות גם על ההכרח הזה
ל"ל אלא יפטרך כתב שליחות לעפ"י אלא יתקיים וכמו
שכתב מעכ"ת ומה שיקשה לו כחוקה תשוב' הוי שלמה
מזר כו הר"ח מסברתו שהיה צריך כתב שליחות לעפ"י
אלא נתקיים בשבו' דברי ריבה והלא יש מדברי ריבה
ההכרח אלא יפטר כת' שליחו' החמ' שיוכר' מדברין
יפטר עדו' ולא ק"ו שלא כתב השליחו' כאלו כתבתי לאמ'
אלא יפטרך כתב שליחות לא יוברח מדברי ריבה ובפי
מה שהיתה שברת הר"ח בתחלת תשובה ולמה
חזר בו מדברי ריבה ומה שברח' לו מחמ' זאת הקושיא
שמא שכתב הר"ח אם לכאלו כחד לו לאמרי וכו' עד סוף
הסימן הכל הם דברי ריבה ומה שכתבו' אם הילב לריבה
טענת סופר הוא וצריך לבתוב הילכך לריבה ומהקדוק
לשון הר"ח בפסקיו משמ"ן שכתב וכן נרא לי משבר'
דמשמ' דעד שתה היו דברי ונלתו והם דברי ריבה
שהתחיל לפרש בתחילה כי תרי מה שפירש ריבה ואמרו
שהבעל שלחם דיתו לא וכו' עד אלא מני בעל מכחי' ליה
עד פשן הם דברי ריבה ואחר זה כתב מה שברחה לו
מסברא והשתא לא יקשה מה שהקש' כת' למה לא הכי'
ההכר' שהבי' פרם כתב שבפל דברי ריב הוה לותו ההכר'
ואחר כך הביא ההכרת שברחה לו מסברתו וקל' עוד
כתב כת' ובשפני מתחות וכו' עד ועוד ריתיבי להקד'
במה שכתב הריבב כל שבן שפסיקס יוצאים מתחת יד
שפליח יכולה דכוונת הרב לומר דכיון שפסיקס יוצאים
מתחת ידו אין לקיים מהם כראמרינן שם בגמ' דאמו'
ויופי ויף וזה לא שייך וכו' עד הוה אמין אמינו דאי
בעי אמר בפני כתוב ובפני נחתם וכו' עד כאן דברי
כת' ואחרי המחילה שם אחמיהו לשליח כשאמר בפני
כתוב ובפני נחתם לא אחמיהו בשבור זה בטעם אחת
דהוה לרבי' שאין יודע אלו אחי אלו החתימו' ומכירין
זהיה אמין בימינו דאי בעי אמר בפני כת' ובפני נחת'
הא ודאי ליכו אמין דדוקא שאמר בפני כתוב ובפני
נחתם אחמיכוהו ולא אחמיכוהו על קיום השט אלא
יודע אני החתימות ולא יתקיי' על ידי לעפ"י אלא לו
מינו ואם כן נרע דברי הריב' שפסיקס יוצאים
מתחת יד השליח לעפ"י שכתב השליחות מקויים אימור
זיופי זיף השט ולא יהא נאמ' כיון שלא אמר בפני נחת'
ובפני נחת' זה ברור עוד התב כת' והנה תמהתי מאד'
בבימין זאב מאחר שלא הי' לו זה הדין וכו' ירא' לי שמא שכת'
שפר בימין זאב שלא יהיו העדים אחותמים כהרחקה
לותם אחתמו כאן טעמו משום דמיחזי כשקרא לפי
שאחתימות מהעדים כאן משוכח בחתימתן בשליחות
שרבך העולם בשאחתימים בשטר או כאגרות אותיות
אותיות שמותם דבוקות זו בזו ובשאחתימים בגט שם

דברי

הרב הפוסק ברוכים וכבוכים מיזמרי' על
תלמי עמודי ההוראה כי על הפפק תשר
כשל בגט תשר עליו בשלל נזוק חזות עדי השליחות הן
כן עדי הגט כודאי לאין זה פוסל הגט כיון דעדי
השליחות אין לכו נאמכי' ל' שם כי לא על פיהן לכו חיים
בשליחות כי אם על פיהן שליח השליח כאמן
לומר שעשאו השליח שליח אלא מני בעל מפחים ליה לף
על גב דלית ליה עדות שעשאו שליח במו שכתב הרב
הפוסק בשם מג"א שכתבו בשם ר"י ובשם הר"ח שהוכיח
מהכרח זה הוה דבר מוסכם ואף דתמה הרב הנדול
מז"א בהשג ל"ל על ביאת הרב הכבירה ליה משבר' מדלא
תברכוהו לשליח לקיים הגט ואמ' דאין ללמוד מזה שאי
דאמר דאין צריך השליח עדים שיעידו שמינהו הבעל
שליח ולא שטר כעדו' שיעידו על זה כיון דהוה למר זה
מדלא צריך קיום על עדי הגט ומהכא ליכא למילף אלא
דלא צריך קיום בשטר עדי השליחו' אבל לעולם יכולים
אנו לומר דצריך שיביא שטר שליחות זכי תורף דברית
וכודאי דשברת חזיא קמייהת לא חזיא לשרבת שכלי
הדל תמה על הר' אוך תמה על זה בהיות דברי הרח"ש
ברורים למכין דהכי קאמ' דאת"ל דאם ליתא דלא מהימן לומר
שהוא שליח הבעל יתחייב לנו מזה לומר דצריך לקיים
שטר שליחות וזה התיוב נמשך בשברת דכיון דהו' ליכא
כאמן אכן תשרי' שמכיון ואם אכו אין מכירין החתימות
הוה ליה כמאן דליתי ואיכ כודאי אם השליח ליכו כאמן
דלא אם יביא כתב שליחות בעדי' ימשך בשברת דצריך
לקיימה והשברה כותבת דאין צריך לקיו' עדי השליחות
דאי אכי למה השביכו חזל כו' ואם כן אדר אדין אם
אינו צריך לקיים ודאי דליכו כאמן וכמ"ש דשברת הבית
דליה לבאמנות השליח מדלא צריך ואשבית דליה דליכא
צריך קיום מדלא צריך קיום לעדי הגט ואלו אם דברי
הר"ח ז"ל דאי לא מהימן כמשת שהוא צריך לקיים וזה
אינו דאלו היה צריך לקיים למה הוצרכו חזל כו' ואם כן
מאחר דאינו צריך לקיי' בודאי שהוא כאמן וזה דיוסוקי
הנימשך יעלה מחיבת הקודם וכזה דברי הרב ברוכים

ולית בהון שום תמיהא ׳ והאי דקאמר הר״אש ז״ל דעדיף
שטר החתום בעדים אעפ״י שאינו מקויים מהיכ׳ שאינו
מביא שטר שליחות כלל וכו׳ לאו למימר׳ דבלא שטר לא
יועיל דאם כן יהיה סותר דבריו אבל כונתו לומר דבין
בשטר בין שלא בשטר יועיל אבל כשיש שטר יש לו יפוי
כח יותר וזה יורה הבנת מלת עדיף ׳ והאי דהוסיף הר׳
הפוסק כ״ו להפלא על דברי הר״אש ז״ל כי למה לא הבי׳
ראיה וכו׳ גם בזה דברי הר״אש כבוכנם הם כי לא רצה
להביא ראיה מדבר שאינו מוסכם לכל ואין כונתו בזה
על האי דפליג איהו על רש״י ז״ל באומ׳ דעדי השליחו׳ עם
העד המעיד עליו מצטרפים לענין שאינו צריך לומר
בפני נכתב ובפני נחתם דהוה ליה כאתיוה בי תרי
דבודאי כיון דהוה דבר מוסכ׳ אצלו בפשיטו׳ היה יכול
להביא ראיה מזה ולומר דאם איתא דצריך להביא עדים
על שליחותו אמאי הצריכוהו לומר בפני נכתב ובפני
נחתם דכיון דצריך להביא עדים על השליחות הוה ליה
כאתיוה בי תרי אעפ״י שאין שניהם עדי השליחות או
שלוחים אלא שלדעתי נולד לו ספק לרב בזה דשמא לא
נאמר דהוה ליה כאתיוה בי תרי אלא כאש׳ יביא העדים
ויהיו העדים בפנינו עם השליח דאז חשבינן ליה כאלו
גט יוצא מתחת יד שניהם אבל אם לא יביא רק שטר
בעדי׳ אז לא הוו כבי תרי ואם כן יש לומר דלעול׳ צריך
לקיים השטר מהשליחות ואפי׳ שיקיים אותם לא הוו
כבי תרי ולזה הצריכוה לומר בפני נכתב ובפני נחתם
ואם כן אין ראיה מזה ללמוד דאינם צריכי׳ קיום דאית
למימ׳ דמאי דהצריכוהו לומר בפני נכת׳ ובפני נחתם
הוא כשיביא כתב בעדים דאז לא הוי כאתיוה בי תרי
ולזה הביא הר״אש ראיה מהא והאי דיליף לה הרשב״א
מהא הוא משום דסברתו גם בעדי השטר הוה ליה
כאתיוה בי תרי כמו שהוא ברו׳ מתוך תשובתו אל השאלה
ולזה הביא ראיה ממנו להיות זה דבר ברור אצלו מה

ובכן נשלם כלל ראשון

שאין כן סברת הר״אש ז״ל ובזה ראיתו וסברתו נכונ׳ וכל
שכן דבר מן דין אין הקושיא כלל דאין להקשות ולומר
אמאי לא מייתי ראיה מהכא אלא היכא שהראיה דשכן
עדיף מההיא דמייתי אבל הכא ראיית הר״אש ז״ל יותר
נכונה דהביא ראיה דאין צריך קיום לעדי השליחות
מדלא הצריכו קיום לעדי הגט דהוי דבר דדמי הא להא
ולא בעי להביא ראיה מדאטרחוהו לומר בפני נכתב
ובפני נחתם משום דלא דמי ומה שהשיב על זה הרב
הגדול מו״הרר א״ח ז״ל נפלאתי עליו דאמר דאי מהתם
הוה אמינא דאין ראיה וכו׳ ואומר מאריה דאברהם אם
אינו צריך להביא עדים כלל היכי נאמר דצריך לקיים
העדים שיביא כיון דאין אנו צריכים להם ואם כן אם
תביא ראיה דאין צריך להביא עדי׳ כלל משם נלמו׳ שאם
יביאם אין צריך לקיימם כיון דהוא נאמן ולא חיישינן
לזיוף ׳ ועל הספק השנים צדקו דברי הרב הפוס׳ דכיון
דשני השמות ידועין לנו שהעיר בשם שניהם תקרא לא
יקרא זה שנוי כי לא יקרא שנוי אלא אם כתב שם אשר
לא היתה נקראת בו כמו שהוכיח מדברי הר״אם ז״ל כל
שכן שלפי דעתי שני השמות אלו הם שם א׳ אלא שכמו
שהלמד והנון הם ממוצא א׳ והם קרובי׳ במוצ׳ ששניהם
מאותיו׳ הלשון וסימנ׳ דטלנת עשוי הוא שהם מתחלפו׳
זה בזה והכל דבר אחד ׳ ועל הספק הג׳ דחסרון היוד
בין הל״מד ו׳ פהא גם בזה אין לחו׳ אליו מפני שאם שמה
לפנטו בחירק כמה פעמים יכתב בלשון הקדש חסר
יוד ואם שמה לפנטו בצירי כמו שהוא האמת מכל שכן
דליכא חסרון כלל דכלל ידוע הוא דלא תבא יוד אחר
צירי אלא אם תהיה היוד במלה שרשית או מורה על
הרבוי ואם כן אין בזה חסרון ולא שנוי הקריאה כלל
ואם כן בהא סלקינן ובהא נחתינן שדברי הרב הפוסר
אמיתיים ונכונים הם על בוריים ואין לפקפק עליהם ׳
נאם זעירא דמן חבריא אהרן ן׳ חיים ׳

שבח לא שומרנו כאישון

סימן ט

שאלה יכמה שכפלה לפני יבם בעוד שהם בחיי האחין ונפטר יבם בלא בנים ובנות ומלבד זה יש לו שפחה חמודה בתוך שלש ישני לשם לחרת עליה והוא טוען שרוצה ליכנס כדי לחכול ממון מהיבמה עד שיתגדלו לה והיבמה טוענת שאינה רוצה רק לחלוק אחרי שיגדלו בניו קול היכם לשם שמי׳ רק בשביל ממון. ועוד שאינה יכולה לדור עם נחש בכפיפה אחת לו לשם לחרת ובנים ובנות. ומלבד זה טוענת שזה היב׳ ככר הוחזק לבעלן גדול ומחלקן עד שבשעת כעסו מפיה הלכני׳ מיתת מות ובמו שכח הלות והמוסת גלוי שבשעת כעסו הכה איש לחב׳ בקרקרו וכיון מוחו והגיע עד שערי מות ועלה לו כמה וכמה להפטר ולזה לדבר ואחי לא יהיה להם הקומה שם תהיה עמו על כל זה יורנו הדין עם מי ובפרט לאחרי שזה ליבם שבועה חמורה שלא יוכל ליגע אחי כעי׳ בשום גד. ועוד כופף על זה שם חרם קדמון שהוטל בעיר הזאת בפשוט כל בני העיר שלא יוכל בשום גד לקחת אחי בשום ואפילו שפחתו הרלשונה תרשהו לשם לא יהיה לו רשות ומה שם שרגיל עם שערי מות ועלה לו כמה וכמה להפטר ולזה לדבר ואחי לא יהיה להם הקומה שם תהיה עמו על כל זה יורנו הדין עם מי ובפרט לאחרי שזה ליבם שבועה חמורה שלא יוכל ליגע אחי כעי׳ בשום גד. ועוד כופף על זה שם חרם קדמון שהוטל בעיר הזאת בפשוט כל בני העיר שלא יוכל בשום גד לקחת אחי בשום ואפילו שפחתו הרלשונה תרשהו לשם לא יהיה לו רשות ומה שם

תשובה

הן אמת כי הדברים עתיקים והספרים מלאים שם מ״ק או מה שלכם מחלוקו׳ בדבר דאית דסברי מצות יבום קודמת וכשאב״ד לשניהם ואית דסברי מצות חל׳ ולפיכך שם היבמה רוצה לחלוץ בהחלטה כל זה כופין ליב׳ לחלוץ. ואית דסברי דמח״ק והויבו בכפיון ידוע נכו שהחכונים לשם מצוה כופין לחלוץ אבל היכא דבריר לן שהם מכוונים לשם מצוה אין כופין וזה הוא סברת ר״ת ז״ל נמי מלי דכתבו התוספות בפר׳ החולץ לחכם ממלי דכתבו בפרק לעש״ו ורלה לפלולי לדבריו שם כל היכא דלא בריר לן לי לשם מצו׳ קמכוונו אין כופין אותה כמותו לחלוץ. ובדי לייתב דברי התוספות ז״ל כתבו קלת המפרשים דדבריו שם תלת גווני קאמר דכל היכא דבריר לן שהם מכוונו׳ לשם מצו׳ שבקינן להו לגמרי ולא כופין ליבם והיכ׳ דבריר לן שאינם מכוונו׳ לשם מצוה לו כופין לחלוץ כמותי דקיי״ל דמאמר הכותי אינו כלום ואפילו הכי אם שקלו וטרו בדבר ונראה להם שהכוונה לשם מצוה אף על פי שאינו מפורש בדבריהם כופין לחלוץ ולא לייבם. ואם ברור להם שהכוונה לשם מצוה אף על פי שאינו מפורש בדבריהם כופין לייבם ולא לחלוץ. ואם אין ברור להם שהכוונה לשם מצוה אף על פי שמפורש בדבריהם כופין לחלוץ ולא לייבם. ואם אין ברור להם שהכוונה לשם מצוה אף על פי שאינו מ

דמתי דמקדים ליה התוספות הוה משום דחזינן ליה לרש"ל שפירש התם בפרק לעשך תבע לחנון והיה תיכה רונה רק להתייכם וכן תבע לייכם והיה תיכה רונה רק לחנון דכלתו הכי לא הוה קשי' מידי דה"מ לפרש דמתי דקאמר תבע לחנון ר"ל והיה תיכה רונה לא לחנון ולא לייכם וכן תבע לייכם והיה תיכה רונה לייכם ולא לחנון וכמו שפירש התו' עצמם דכורחי דהכי לא הוה קשה מידי

ואפנם במתי דקשה ז"ל ועוד מדקאמר דכיוך תלה רחמנא אשמע דלפילו כומן הזה דמחל"ק לא יכולתי להולמם דמתי קושיא והלא רש"ל פירש בהדיא דלף על גב דקל"ל מחל"ק משו דלויב מתכוונ' לשם מצוה ופגע בחשת לא לשילא הכי היכא דכיחא לכרויהו להתייכם שבקיכן להו ואין זורך לחקן לחריהן שם מכוונים לשם מצוה שם לאו וכמו שפירש"י חלה כל זמן שמתרפים שביהם שבקיכן להו ושם כן להכי קאמר דכי הוו מתי לקמיה דרב והוה כיחא לכרויהו להתייכם מכלתי התכרר לכו שם שם מכוונים לשם מצוה שם לאו היה תומר לייכם דכיוך תלה רחמנא אי' בעית חנין אל' יכם ולא היה כופה לחנון אפי' לקל"ל מחל"ק והייכו משום פוענ' דידיה דאמר רב אין כופין כל היכ' דכיחא לכרויהו להתייכם:

ונחזור לכל' דלרש"י פשיטא ליה דכאמתלא כל דהו כופין לחנון גם לרבי' שם כל היכא דכריך לן שיכנו מתכוין לשם מצוה כגון שכרתה בעין שהוא מתכוין לשם מצוה כופי' אותו לחנון וגם המרדכי ז"ל כתב בפרק החולץ שעשאו פשט הדבר לכו' על החליצה. והרב מוהר"ר יהודה חן מקנדיא ז"ל פסק הלכה למעשה כשברת רש"י ורבינו שם והמרדכי והוא לכוף היכם בכל מיני כפייה לחנון עם היות שהרב הגדול כמוהר"ר קלרו ז"ל חולק עליו ולא הסכים עמו. גם הרב הגדול מוהר"ם מפדוחה ז"ל לא הסכי' גם הוא עמו. וכודאי בכדון אחר לא נסמוך כולם בלבד להקל כיון דהר"ף והרמב"ם וכולי רבותא מבריי דמ"ק לממכם כבדון דידן ורש' לעניי' דעתי הדבר ברור דלכולי עלמא כופין לו לחנון דער כאן לא קאמר הר"ף והרמב"ם והנמרי' אחריה שלא בפלייכו כשוי לשם אחר אלא בכשוי שיש לו כיים וכבות כלל מח"ק וכמו שכתב הר"יב ז"ל בהדי' בפי' שם וזה לשונו מכל מקו' תומר לך דאפילו לדברי הגאוני' ז"ל שפסקו מ"ק בכדון זה שהיכם הוא כשוי לכולי עלמא מח"ק דהא קיימא לן שבותנים עשה ההונגת לו שהם היה הוא יולד והיה זקנה וכו' עד הלא ודאי כל שמכנים קטטה לתוך ביתו שם היה מיכם מח"ק ומיכה לכל שיש לומר מח"ק לכולי עלמא שרין לך מכנים קטטה לתוך ביתו כמו שעשה אשה על אשתו כו' ואף על גב דהר"יב ז"ל גופי' כתב דמפני טעמה זו אין כופין אותו מכל מקום מהני לומר דבכי הני גווכא לא אמרינן מ"ק לכולי עלמא הלא לכולי עלמא מח"ק.

והטור ז"ל בסימן קמ"ה כתב בשם מ"ק דשם יש לו לשם אחרת כופין אותו עד שיחנון והלא הכיא שוש חולק בזה והרב הגדול מוהר"ר קלון ז"ל בהה כת' בשרש קכ' וז"ל דבר זה תלוי בחקלי דברבי שם כופין לחנון שם לאו דלברי הרב"ף והרא"ש ז"ל וכן הלכה פסקו הרמב"ם והטור ז"ל וכן עיקר ומנהג העולם אלו אין לנו אלא מה שהכריעו הפוסקים האחרונים לפי הנראה לעניי' דעתי ועכ"ל ראוי לחלק בין שם היכם בשוי לשם אחרת ובין שם אינו בשוי כאשר מילקו בזה הפוסקים האחרונים שהרי כתב בשם"ק וזה לעזנו ואיכא שאין יכולין להטעותו אומרים שם לא תעמע לעצתיכו לחנון כשי' חרם כיכיכו להכדל ממך עד שתחנון עד כאן לעזנו. ומעמע דהיכא דאינו בשוי אין כיכיכו לגדותו כהדי' ועו"כ ושם יש לו לשם אחרת מכדין אותו כהדיא עד שתחנון וגם הפוכרכיכו לביגדור כהן להר"ר חזיקהו וזה לעזנו מי שהיה בשוי לשם ונפלה לפניו יבמה קכלתי ממורי רכיכו שמחת כשם רכיכו שמריה שבזמן הזה כופין אותו לחנון וכתב עוד שכמרדכי אחד יתן מאד מנה בשם רכיכו יחילל מאריס ובשם רכיכו כתכלל מקיכון שבאל"ת ר' יצחק בר טודרוס והביא ברייה את רכיכו תם ז"ל שהוא לבפות על בעל לשה לחנון וכת' עוד ואף על גב שכתב ברב רכיכו ברוך ז"ל בשסב התרומה ולא מבעיא שם אין ליכם לשה דלא כייפיכן ליה אלא אפילו יש לו לשה ויש חרם במקומכו אלא ליעל שתי בשים אפילו הכי לא כייפיכן ליה דשמא כיון דממילא כפלה ליה ומן השמיים הקכוה לו וכו' מכל מקום רבו הפוסקים האומ' דכופין בכשוי לשה ועוד דבתרתי כיכהו ורחוי לצאת לח' משום' אחרונים וגם כי רכיכו ברוך עצמו לא פשיט ליה כלל כך כתו שכתב דשמא כיון דממילא כפלה ליה דמשמע דמשמע דמפסקא ליה ואין ספק פוסקים הרשזכי' מוכיח מילי ודאי פוסקים אחרונים ושם כן רחוי הוה לגדות היכם הזה ולכומו בכל מיכי כפיית עד שיחנון עד כאן לעזנ הרב הנוכר ועוד האריך ברחימ"עם.

והגה דברי רכיכו ברוך ז"ל בכל חיכם מוקרות כלל דכיון שים ליב שבועה שלא ליסח לשה אחרת אם כן עדיף מנורת רבי מ"ה ועד כאן לא נסתפק הרב ז"ל שלא כגורת הגאון בכל היכא שים לו שבועה שלא ליסח לשה אחרת אלא שתי בשים מודה דמכדין אותו וכל זה אני אומר אותו לפי מאי דכת' בפסיטו' הרב הגדול מוהר"ן ז"לה חלק ב' סי' ע"ט וז"ל אף על גב דאיכא פלוגתא דרבוותא אם תקן הגאון רבי גם על היכא שלא יקח לשה אחרת אלא שבועתו גם על היכא' וכו' עד ומאחר דכתב הרב בעל התרומ' יר' דמכדין אותו שכן כתב וזה לעזנו ולא מבעי' אם אין ליכם לשה דלא כייפיכן ליה לחנון אלא אפילו יש לו לשה אחרת יש חרם שלא ליסח שתי בשים בפי' הכי לא כייפי' ליה לחנון דשמא כיון דממילא כפלה לא מיקרי נוסח שתי בשים כיון דהשכית מן השמיים הקכוה לו והילכך לא כייפיכן ליה דשמא שבועה שלא יקח אחרת דבתרתי כיכהו דכל אפיכן שיין דאלה השבוע' אף על היכא' דמכדין אותו וכופין אותו דער כאן לא קאמ' אלא משום דשמא הגאון לא תקן אל היכא עכ"ל:

איברא דלכאורה יש לתמוה דאיך הוכיח הרב ז"ל דהיכא שבועה שלא ליקח לשה אחר דכוה לא מפסקא ליה לרב כעל התרומה

דהרי מלי דנסתפק הרב הכו' בתקנת הנחתן הוה מצוה
לצון התקנה שהוא עלה עתי נעשים ואת כיון
דממיל' נפלה ליה ומן השמי' התקנה לו ולא מקרי לוקח
לפה לחרת לפי שהיה הוא הלוקח לוקח רק נפלה לו
משלה ואם כן לזה לוכי לוכה בכלל ב' בתקנ' הנחתן שתקן
בלצון שלא יוכל לקחת עתי נעשים ואם כן זה הפסיד עצמו
יפתפק גם כן כמי שנשבע שלא יקח עתי נעשים דכיון
דוקת היכמת לוכו הוא הלוקח לוקח רק ממילא נפלה
לו ומן השמים התנוה שלו ואם כן לולי לוכ' ככלל בלצון
השבועה שנשבע שלא יקח עתי נעשים והיה
דנטולה לכי מן היהודים שהביא הרב ז"ל להוכיח ממלי
דכתבו שם התוספות לוכו מספיק להוציא מידי ספקו
של הרב רבי' ברוך ז"ל דהתם בלצון שנדרה נטולה לכי
מן היהודים פשיט' דלין להתפתק שם היכם הוה ככלל
בלצון נטולה לכי מן היהודים דפשיט' ודלי דגם היכם
ככלל כל היהודי' הוי' ומי הוציאו מן הכלל ומה שנתפתק
בגמרא הוה שם הנדר שנדרה היה לנתחלה בכונת
מכוונת כדי לאסור עצמה על היכם שלא תסול קחתיו
וכל עיקר הנדר היה על זה דומיא דלמרי גבי בעל
שפיכך קנסינן לה דלין כופין אותו לחלוץ לה אז אולי
לא נתכוונה לכך לאסור נפשה עליו רק נדרה בפתם
ומיהו גם היכם ככלל וזוה שם כן כופין ומסיק דכופין
אותו דלין לנו לומר דלהכי נתכוו' לכתחל' ועצת' הנדר
בתחכולה דומיא דלמרי גבי בעל והרי לך לצון התום'
ז"ל ופלגי' לי מי מסק' לדעתיה לאסור נפשו על היכם
ומפקינן לחלוץ או שמא לא עשקה שלא לאסור עצמה
על היכם כמו על בעלה וקאמ' רב יכם היכם ככעל שלא
מסקה לדעתה כדי לאסור נפשה על היכם וכו' וקל
להבין.

גם כפסקי הרב הגדול מוהר"י קארו ז"ל כתו' פסק
אחד מד' רבנים ז"ל שהסכימו כולם בשחר
והוכיחו כפמ"ג דאות' דהיכת היכם הוה נשוי לשה
דמכרין אותו וכופין אותו עד שיחלוץ ככל מיני כפיים
והרב הגדול מוהר"י קארו ז"ל הסכים עמהם וזה לשונו
דאיתי מה שכתבו החכמי' השלמים והתריכו למעיינים
להוכיח שבנדון זה כופין לחלוץ שיבת דכולי עלמ' והנני
מציע וחומר דאיברת בגלי לוקיכו אנו תופסין להלכה
דמנות יכום קודמת כהרמ"ם שהוא מתריס דאקדים
מכל מקום בנדון זה שהיכם נשוי לשה לפי' להר"ף
והרמ"ם והולכים בשיטתם מנות חלי' קודמ' וכמו
שכת' הר"ב ועמ"ש שלא כתב הר"ב דכופין לחלוץ מ"מ
מהני לאקוקי ממי שיחת' שאין להביא דאי' מהר"ם ז"ל עם
ומוהר"י מינץ כתב בתשובה בשם מ"ז דמי שיש לו לשה
אחר' כופין לוקו לחלוץ גם הרב הגדול מוהר"ם דמדינם
ז"ל הה בתשובה מ"ש הסכים דהיכת נשוי לשה
דכופין לחלוץ וכל שכן וקל וחומ' בנדון דידן דהנטרף
עשם השבועה דכולי האי כוה כולי עלמא מודו דכופין
ומי שנתפתה לעיל בשם מוהר"י ן' לב גם הרשב"ש כתב
בתשובה והביאה מוהר"ם דמדוק' בחלק יורה דעה בסי'
ע"ח וזה לשונו לכל הטעם שכתבת עצמך כו דהיכם לאו
אחר הוה ומכח היכמ' לאו אחר הוא לין לוקו הטעם
כלום כו' דמשמע בהדיא דמי שנשבע שלא ליעשה לשה
לחרת חלה השבועה לף על היכמה והתימה על מוהרי
ן' לב ז"ל שכת' בחי סוף כלל ב' וזה לשונו ולולי שנתפתק
ליה לה"ר דשבח שם חלה השבוע' על היכמ' ולפי' לא השיב
ומלי דכתבנו ירלה בהדיא בתשובה הנזכרת שהשיב
דחלה השבועה לף על היכמה. ולולי לא נזדמן לרב ז"ל
זאת התשובה שלינה בדפוס רק נזדמן לו התשוב' מסי'
תתי"ב שלינה שלמה. גם מוהר"י קארו השיב בתשובה
על מי שנשבע שלא ליעשה לשה אחר' דלוכו יכול לייכם
ונריך לחלוץ וכתב שם דלין לומר דשה הקנו לו מן
השמים כיון דשם ירצה לקיימה לו לשה נריך היה
לעשות מעשה לבוא עליה וכל זמן שלא בא עליה לוכה
קנוה לו לגמרי והכא עליה לוכו חוב מית וכיון שהות
מחוסר מעשה לבוא עליה לא נפיק מכלל נושה לשה על
לשתו כו'. גם כתב והוכיח דלין לומר דמיתת לחיי
וליפול יבמתו לפניו הוי מלת' דלא שכיח' דומיא דההוא
דזכין לרעה לחברים וקבל עליה כל חומרת דמתיולי
כו' דהכ' לה הוי מלתא דלא שכיחא דהרי מיקה שכיחא
היא בכל יומא והתריך שם לייסב מלי דחמרינן בגמרא
טומאה שכיחא מיקה לא שכיחא ע"ש. והכא כמלי
דכתב מוהר"י ן' לב מהניא דכטולה לכי מן היהודים
דמשמע דחפילו לא מסקא לדעתיה ליכם חלה השבועה
ממילא לין לנו נריכים כזה להוכיח דמיקה הוי מילתא
דשכיחא ומסיק לדעתי' דכלתו הכי גם כן חלה השבוע'
גם מדברי הרב הגדו' מוה"ר משה מזרחי ול' דהיכ' שנשבע
שלא ליעשה לשה אחרת דלוכו יכול ליכם שכתב בתשוב
ר"ה על הפנה השנית שנשאל שם חרס ר"ג מ"ה לו חרם
הקהל שנזדו שלא ליעשה לשה אחרת כוהגת היכמ' וכתב
ז"ל ולי נ"ל דמשמ' דנזרת הקהל הוה כדמי' כדר' לו שבועה
דשם כן כי לא קבל נזרתייהו ואדרב' מוכח בירם לחתני
קמחייב ע"כ דמשמע דשם נתפייסו ושתק לו שנשבע
בשבועה דחלה השבועה לף על היכמה לוכה דאחר
כך כת' וזה לשונו וחפילו לדברי' הללו המ"מ דלולי דשבע
לבל כמולי דכיטול מנוה לף על גב דקבלה עליה ליה
לן כה דהה קיימה לן לין שבועה חלה על שבועה כו'.
ובוראי דשם דברי הרב ז"ל בתו על עכין היכמה
נריכין עיון דהרי לפילו שהשבועה לף
אחר' שם על דבר מנו' חל בכולל כיון דלא פרט בשבוע'
לו אחר שלא ליעשה לית יכמתו וכדאמרי' בהדי' בירושלמי
דמסכת שבועות פרק ג' והביאה הר"ף והרא"ש בפרק
ערבי פסחים כמי שנשבע שלא ליאכול מצה שתה לחלה
השבועה מטעם לימור כולל וכן כתב הר"ב בסי' שלש
גם ה"ן כתב כן בשירום במסכת ר"ה בפרק ראוהו עמי
שנשבע שלא לשמוע קול שופר של מנוה לוקה ושומע
קול שופר מלין שבועה חלה לבטל המנוה שלא בכולל
כגון שלומר שבועה שלא לשמוע קול שופר שתה וכו'
ולשם כן כיון דכולל בשבועתו לו בחרם שלא ליעשה לשה
לחרת שאר הנשים חלה השבועה לף על היכמה וכמו
שהוא דעת הרשב"ש בהדיא בתשובה הנזכרת שחלה
השבועה על היכמה מטעם לימור כולל. ועוד דל
מהכא היו טענית שלא לפילו בנשבע שלא ליכם
לת יכמתו לפילו הכי חל השבועה עליו ולייבו יכו' ליכם
והיינו טעמ' משום דלא מוקמי ביטול מצו' כיון דחלו עם

נמי מצוה הוי ואפילו למאן דאמר מצות יבום קודם כדידיה תליא רחמנא אי ליבמה אי לאחין וכלהו מצוה הם ומכיון דאסמכי לאחין שוב ליתא למצות עשה דיבום וכן הסיב הרשב"ץ בתשובה והביאה הרמ"ה בס' הכותב וזה לשונו לכל מה שחפץ מחזר לדעת הם השבועה חלה כיון שהוא מצוה לייבם ואין שבועה חלה על השבועה או שמא חל עליו בכולל כדי לפקלמד שמקום לומר שלא מן השם הוא זה שחפילו בשבע שלא לייבם חלה השבועה עליו שהרי אפשר לו בחליצה כו' גם הר"ם ז"ל כתב כן בכלל י"ח סי' ג' כמו שבשבע לאחין ליבמתו שיין וה בשבע לבטל המצוה כיון דכי בעי לאחין ליה למצות יבום ואם כן איך כת' הרב ז"ל דלא חל השבוע' או החרם

משום דהוי שבועה על שבועה.

ולרוחא דמיפתח לחי תומ' דלהר"ם חפי' לליכא

הוי טעמא דכי בעי לאחין שוב ליתא למצות ליבום חלה בגוף ל"ח שבשבע לעבור על המצוה בפירוש חל השבועה עליו כיון דכוותה שעה שבשבע תות' המצוה שבשבע לבטל לא היתה מוטל עליו לעשותה ומאי דכתב בכלל הנ"ל שיריה דהייבו דוקא משום דקיי"ל טעמא דחליצ' גם כן הוי מצוה ואם כן לא מקרי ביטול מצוה ולהכי חלה השבועה עליו לאו משום דסביל ליה דדוק בגוף ל"ח שים מצוה בקיום שבועתו חלה השבועה והייבו כשברית הרשב"ץ שכתב גם הוא דלטעם דחלה השבועה כמי שבשבע שלא ליבם הוא משום דלפשר לו בחליצה חלה לפילו בבדען ש' שיין מצוה בקיום שבועתו לפילו הכי חלה השבועה להר"ם כיון דכשעה שבשבע לבטל המצוה לא היתה לותה מצוה מוטלת עליו ופכל הייבו טעמא משום דבדען שבשלל עליו הר"ם ז"ל שהיתה מצות יבום לפניו ובשעה שבשבע היתה יכולה וקוקה לו ולהכי לנטריך לטעמא דחליצה נמי מצו' היא דכותה בלאו הכי לא היתה חלה השבועה תדע שהרי כתב בהדיא בכלל ח' סימן ב' במי שבשבע שלא למכור מצלו כלו' לפרוע לפמען מה שחייב לו ז"ל ודין זה הם קדם שבוע' דאשוב שלא יתכור משם דבר מצלו לפרוע מחוב שמעון כגון שבשב שהם שלא יתכור מצלו בשביל משם חוב שיתחייב אחל הם קדם חוב שמעון לשבועת דאוכן לא חלה השבוע' כלל דה"ל כשבשב לבטל את המצו' דמשבשב ועומד מפר סיני הוא למכור את שלו ולפרוע חובו דפרוע' בעל חוב מצוה ומכין חוקו עד שתצ' נפשו הם חיו רוצה לפרוע עכ"ל. דמשמע בהדיא דפשיטא ליה להרשם דמי שבשבע לבטל את המצו' חלה השבועה עליו כיון דאותה שעה שבשבע לא היתה מוטלת עליו תות' המצוה וכדאמי דלא קשיא מידי אהאי דשבוע' שלא לאכול מצה בערב פסח דקיל דלא חלה השבועה דהתם חפילו שבשעה שבשבע לא היתה המצוה מוטלת עליו מכל מקום כיון דאי אפשר לעבור מעליו אותה המצוה ולא לבא לוך שכא אח"כ הוה ליה כמוטלת עליו מה שיין כן כמי שבשבע שלא לפרוע לבעל חוב דאפשר שלא יהיה מעולם וכן כמי שבשבע שלא לייבם אפשר שלא יפות

אחיו בלא בנים וק"ל וצריך עיון.

גם על הטעמ' שטושעת היבמה שלוי' רוצ' להת ייבם יען הוא בכר הזוחק לבעלן ואתי לאתפשי

מכות מות ירצה טעמא זו שכוף עם הטעמות הפוכרות דאמרי בטעמא זו אפשר דאפילו אם היתה בשוק' תחתיו היו כופין אותו לגרשה וכמו שכתב מוהר"י קולי בשימן קכ"ו בסם ז"ל דמי שהוא רגיל להכו' את אשתו ולבזותה כופין אותו לגרשה וכתב וכן הסיב רבינו שמחה. וז"ב כל שכן לגבי יבמה דאמרינן הכי דכופין אותו ואף על גב דהר"ם ירצה בתשובה דלא שכירא ליה הכי שכתב בכלל מ"ג סימן ג' בשם לחת שטושבת על בעלה שהוא בעטן ובשב' כעטו מכה והורג ובושט ובושב וז"ל ליני רוצה מתוך טעמתה דכרים שיהיה רצוי לבופו עליהם לגרש כי יין להוסיף על מה שכתו חז"ל בפרק המדיר ואלו שכופין להוציא וכו' מכל מקום נוכל לומר דדוקא לגבי בעל קשה' דכי לכל לגבי יבם מודה הר"ם דמהני היו טעמא לבופו לאחין דכיבמה הקלו קצת מגבי לשה תחת בעלה. תדע שהרי הר"ם ז"ל עצמו שכתב שיין להוסיף על מה שכתו חז"ל בפר' המדיר הוא בעצמו כתב לגבי יבמה שנפלה לפני יבם נער ובער שהיבמה טוענ' שיניבו רצוי לה ופסק דכופין לו לאחין לה מהאי טעמא והייבו משום דכוותי עדיף לשה תחת בעלה מיבמה גבי יבם. ועוד דל מהכא היו טעמא הרי כתב מוהר"ק בסימן הנ' שם הרב בעל התרומה שאם הוחזק לזנות שכופין אותו להוציא והביא הטעם משם שמפור הרבה ואם כן הוה הדין הכא שאם הוחזק להכות האבות בחופים כאופן שהוא לא יפייקו לו במלבו הוה בקנסות וחבלות כאה וכאה ואם כאם תחת בעל כתבו דמהני היו טעמא לבופו לגרשה כל שכן לגבי יבמה וכדכתבינן.

חבלל העול מדבריהו שכיון שלשבר רשי והנשמכים לחרין בחמת כל דהו כופין לאחין והמרדני ז"ל כתב דכבר פשט הדבר לבוף על החליצה גם לשבר' דבריהו תם והנשמכים לחרין כל היכא דבריה לן שיעי מתכוין לשם מצוה כגון דירן שבור לכל שעום אותו בשביל ממון כופין לאחין ואפילו לשבר הגאוני דשמק מצות יבום קודמת מוריס היכא דייבם כשוי שם לחרת דמצות חליצה קודמ' ופשטוך טעם השבוע' שיש ליבם שלא יפא שמה לאחרת שגם זה הושוו רבותא לבוף לאחין גם בהטוך טענת היבמה שהיב' הוחזק לשעסק ומחלקן וכשעת כעסו שכם שהשים מצות מות ואיבה יכולה לדיר עמו יחד. מכל הלין טעמי ירצה רבופין אותו לאחין לה ואסנם לא לחליט בזה הדברים שם לא יסכימו עמי הרבנים המופלגים היושבים על כסא ההוראה וכלתי ספיר נזרתם דברי חלה כאין כחשבו לך לאמר לעשות לו היוה לוחמים וכעין הרחקת רבינו שם

ז"ל עד שיתרצה לאחין כזה כל הנכון עוין:

הנה"מ לעלך כתבתי ואתמהי

יעקב לבית הלוי

העתק תחימת החכם הכולל כמוהר"ר יצחק הלוי:

להיות כיבה הלים עיתי בתוך החג ואין מרכבי למצוך בקסת סופר ולא גם ואת להתחבק

לא תוכל לעכבו ומי לו עצה עד לחר החג על כן לחרים אדבר כי בקברה ולחר עבור החג לדרך דרך לרוכה להשתעשע כרוכי תור החכם השלם יוסב ולן בעמקם של הלבה ומלקל ליה הלבתא כמה"ר יעקב וכו'. חכל עתה אבי חומר כי לעצות ליכם זה הלרחקות של ל"ת עד שיחמר רוגם אבי נרחם בעיני כי טוב ויפר הוח לם נרחין הדברי כמו שכח בעלה שהוח נעוי חשה ורוגה לאכול ממון מהיבמה והנה הר"ב ז"ל שהו"ע הפוסקי כשברת החומרים דמנות יבום קודמת כתב בבי הא דבעוי חשה כופי לותו לחלוץ וכן פסקו גדולי החחרוני תרבנים הגדולים רבנן של בבי יפר כמוהרר"י קרקו ז"ל ומוהר"ם דמרוקה ז"ל ורבים לחרונים ומוהר"ר דוד הכהן ז"ל ולם כן נרחה לדבר ודחי כי טוב הוח לעצו ליכם כל ההרחקות המוכרות בר"ת מכל הטעמות ורחיות שכתב החכ' השלם הפוסק נר"ו וכל דבריו החמת והנדק:

כתם הטעיר יצחק בכמוהר"ר שלמה
הלוי זצוקל:

העתק מתיא' החכ' הכולל כמוהר"ר
להרן ן' חיים:

מאחר

דרוב' דרוב' מהפוס' כלם נמנו ונמרו
דגם לפי דעת המוברים דמנות יבום
קודמ' לם היה בעוי חשה כופין לותו
לחלוץ ומברין לותו עד שיחלוץ ומע"ב ל"ת לה הניח ווית
בהם שלה נתחבט כו ונם החחרונים מוהר"י קולון ז"ל
ומהר"י ן"ב ז"ל ומה"ר שמ"ש ז"ל כלם פסקו למעשה
כך דבר ברור הוח דבבדון דידן שנתוסף על זה שבועת
היבם שנשבע שלה ליעד אתי כשם שכופין לותו לחלוץ
וכמו שדייק מעלת כ"ת דיוק כלה ונכון והלריכות בזה
לבג ויגיעת בשר. חיבכת לשתוק לדברי החומרים
שלין כופין כמו הר"ש שכתב מוהר"ק בטור יבן
העור שימן קס"ה ז"ל. ומה שלמרת שים לו חשה וכבים
מ"ש חינו מתות שכופין להוניח חלה דבל שים יבם אחר
שלין לו חשה בו המנו יותר וכו מציחין עשה ומבקשי
מעם שיוכו גדול לבעת מורי הר"ש חבל דכופין בך
ולה מכוין עכ"ל לעניוכו וגם הר"ב לא הרגה שכופין
עם היות שהברים דמחק לזה לפ"ק ים להשתדל הרב
לטרוח שמא יחלוץ מרצונו קודם שכפייה ומטיין לותו
ונדר, לו ממון ושמסור מודע, קודם ואחר שיחלוץ
הקבה ממנו המתון כמו שכתב מוהר"ק בשימן הנזכר
בשאלה המתחלת מבחתי בתוב יבם שרוחה לת יבמתו
מלחלוץ וליב יטעוזו בבל מה שיובלו להטעותו שיחלוץ
כגון שתתחול לו בל ממון שבידו מחיו ומעלו בקנין
ותמסור מודעה מקודם וכו' בך בלל שרחוי לעשו בבל
בדי לבחת חוב המונעים הבפייה בקנת זה ירחה לי
לעניו דיבו מבבים למה שפסק מעלת. הן חמת דבמה
שבתבו ובקנו המוסבים שם מנות יבום קודמ' לו מנות
חלוצה קודמת ומה שהקשו התוספות על רש"י בזה יש
לבו מילון. חבל חין בחן מבום להחריך.

בתם זעירא דמן חבריא להרן ן' חיים

פרצידא

דחוחי קלה תחב' הנעל' כמ"ה
בלו בתב מעלת בבלתי ורחיתי
מש שטחלת לבי להודיעך דעתי על מה שרחית שם
בפרדם שבבעו מבום חלוצ' בבית היבמ' ותמהת על
זה ולומר דאין שפק בי למבוה אן המוכחר הוח לבבוע
מבום לחלוצה במבום מפורש, בגון בחברו' בתי בבסיו'
לו בתי מברעו' בי היבי לאחוי בפרבום ובדבקי' ועלת'
יבימתו השערה דבוחי פרבומי מלתא בעינן ומבום
הבי מוסיפין עוד שנים על הב' דיוצים וטעמא דמלתא
הוא בדי שידעו העולם דחלוצה היא ולא לנסבה לבהן
ועוד דליתו תיבמי ולבבעו עלה ובדחיתא בפר' מצות
חלוצה ובתב בספר התרומה סי' בל"ב ז"ל ובספרי תניא
ועלתה יבמתו גריכין שילבו בגבה' על עיר לחלו' ובדחמ'
דב יהודה תא סב לוגדא דבניא לחלוץ וכו' וכולהי דבל
זה הוא למנוה מן המוכחר אבל אם בעשתה החלוצה
במבום אחר בפיפת דהיא בפרה שהי' לא בבעו
מבום בדם לבן דמעמ' בפ' מצות חלוצ' שהוא מהדברי
הגריבים לחלוצה דהבי גרסינן בגמ' אמר דבא גריבי
דייבי למבבעו דוברתא דבתיב ועלתה יבימתו וכו' אפילו
הבי אם לא בבעו מבום החלוצה בפרה וכמו שבתב
הר"מבם ז"ל בהדיא בפ' מהלבות יבום וחלוצה ז"ל
וגריבין הדייבים לבבוע מבום שיבבו ואחב תחלוץ אם
בפיהם שנאמר ועלתה יבימתו וכו' לא בחוועדו ולא
בבעו מבום אלא בבקר ובקרא היא והוא בפיהם
וחלבו חלוצתה בפרה ובתב אם הרב המגיד שזה הוא
בשוט שאין בבועות המבום מעבב ואודיעך הטת בי
בחלת בוחי אם דייבי לדעתי שנתבבעו חבמי העיר
בבית דודה של היבמה ובבעו אם מבום יום א' בודש
ולמחר חלבו אם ונרחה בעיבי הדבר זר ועין בבל לותם
המבומות של תוגרמ' חולבי' לו בבתי מדרבו' או בחנו'
בתי בבסיות ובבתיותיבו אם שאלתים על זה המבהג אם
הוא מזמן בדמון והסיבו לי בי בתם פעמים עשו זה
בבית מוה"ר אבינדור ז"ל ומוהר"ר ליב ז"ל ועכו אמרתי
להם זו אינם רחים ואין בית החכם מיבדי מבו': מפורסם
בתו בתי מדרשות ובתי בבסיות ואדרבה לעבין זה עדיף
טפי בי בית הבבסת הוא מבום מובן להתפלל ובחמ' בי
ביתי בית תפלה יבבו וכו' ובית החכם דויבא דמתא דמי
טפי לעלת יבימתו השער דתרגומו תלע דייבי והשיבא
לי בי גם בבית יחוד ג' בדוב של חיבמ' או בבית הובמ'
עבמה נהגו בתם מעמי לבבוע אם מבום ובדאותי בך
חשבתי שאחרי שהחבה הוא בדוש מבמה ומן שהיו שם
דבבי וגאוני עולם בודאי שעל פי הדין הוקבע ובדין
להתחדל בבל עז למנה טעם לבויים המבהג וכמו שבתב
מוהרי בולון ז"ל וכן גם מוהרם מפדוא ז"ל בדחק ליישב
מבהג בני בתלוניא שבוהגים לבדות ההפטרה בלה ג'
פסוקים בלבד בלשון הבדש והשאר בלשון לעז שבראה
בהדיא בגד הגמר' ויען בי היה מבהג בדוש בעיבו היות
שם בתם גאוני' לזה טרח ויפב המבהג בעיבו ואות' דאעפ"
שבתבבו דלמחה מן המוכחר בעיבו מבום מפורש מ"מ
זה תפרבום הוא תלוי בבבועות המבום יום אחר בדוש

דבתה

דכמה שהם קובעים מקום קודם כוה הם מפרסמים
המקום ונראה לרואים לומה ממה שכתב רש"י ז"ל שם וז"ל אמ'
דבעי נריכי דייכי למקבע מקום לעשות כך דכתיב ועלתם
ובאתם המערה מקום מוומן לכך משמע עד כאן וכתב
מוהרר"י קורקוס ז"ל בשם מוהרר"י ברונא ז"ל שאם לוכע
עיכוב ולא יכלו לחלון בחוותו יום בטל קביעות הלילה
ונריך לקובעו פעם אחת וכן אלישית והביעית וכו' וכתב
עוד דאפילו בלילה יכולין לומן המקום לחין כאן מקום
תחלת דין אלא כאלו בוכה מקום להיותו מוומן לכך עכ"ל
וכתב הרב בעל תרומת הדשן ז"ל שאם החליפה היה
ביום ג' אין לקובע מקום ביום השבת. דמיחזי ככובה
ומתקן וכו' ומעתה נריך לומר דאותו הקביעו שקובעו'
ביום אלפניו הוא העושה המקוה מפורסם דאלת"ה אלא
שעל כל פנים נריך להיותו במקום מפורסם מאלין כגון
בכ"ה או בגבהה של עיר דוקא היכי קאמ' רש"י ז"ל השער'
מקום מוומן לכך משמע שאם הכוכה היא לומר שנריך
שעל כל פנים יהיה המקום מאלין מפורסם ומוומן לכך
אם כן היכי מכיא ראיה דבעי קרא מהאי קרא דנריכי דייכי
למקבע דוכתא והלא אין קביעות הדייכי כמשמ' בפסח'
אלא שהמקום יהיה מוומן מאלין לכך אלא ודאי נראה
שרש"י ז"ל כיון לומר ואמר דקרא דהשערה משמע מקום
מוומן לכך ולזה ל"ל נריכין הדיוכים למקבע דוכתא דכמה
בעשה מקום מוומן לכך ולזה כתב בעל תרומת הדשן
דאין לקובע מקום ביום השבת כיון דהקביעות ההוא
נורם לעבות המקום ההוא מקום מפורס' מה שלא היה
קודם ודמי לבוכה ומתקן מה שלא היה בכוי ומתוקן
מקודם לכן ולזה גם כן כל שהקביעות בתראך זמנו לא
מיקרי מקום מפורסם דכיון דהמקו' לאו מפורס' משום
דק הקביעות הוא העושה אותו מפורסם לזה נריך
להיות הקביעות סמוך ליום החליפה ואעפ"י שקבעו
המקום על שלשים ועל רביעים לא מהני כל שאינו סמו'
לחליפה ולזה תקנו הקדמונים שם כויכוח' מפני הבשו'
היקרות שלא לפתח מבתיהם וסני בקביעו' המקו' בלבד
ונם כמה שהם נוהגי' להכרית עמם הקש' ביום הקביעו'
בכל הניסוח אינ' למח' כבי' שלו' חולב' שלוני' כל מי שירצ'
לרעו' יבא וירע' דאין לך פרסו' גדו' מזה דוב"ל בת' טעמ'
דפרסום כדי לפרסם החלוכה היא ולא לכפרה לכהן או
לויתו לויבמי ולקפנו עלה וכדכתבינן ואם כן בקביעו'
המקו' והכרות העמ' סביב כל הניטו' סני והות' ומדיוק
לשון ספר התרומה ירלה כן כדבריהו שכתב שם ונריך
שיזכרו תחלה בלב למקום פלוני כדי לחלן שם שנריך
לבדר המקו' לשום חליפה דאמ' רבא נריכי דייכי למקב'
דוכתא דכתיב השערה של הזקנים וספרי תניא ועלתה
יבמתו נריכין שילכו בגבהה של עיר לחלון וכדאמר רב
יהודה הא קא לזדקא דקניא לחלון ע"כ דמשמע דעיקר
דרשת רבא דקרא דהשערה של הזקנים דמשמע מקום
מוומן לכך הוא מה שקובעים הדייכים המקום ואמנם
מה שכתוב בספרי שנריך להיות בגבהה של עיר היא
מקרא דועלתה דמשמע מקום גבוה ולא מהשער' וכיון
שכן אין לה לתכהן בגמ' שיאמר דנריך להיות בגבהה
של עיר מקום קרא דועלתה מה שאין כן דרשת השערה
דנריך להיות מקום מוומן בפירוש קאמ' לה רבא בגמ'
דנריכי דייכי למקבע דוכתא והא נראה לע"ל דיוק לשיטי

ומה שכתב שם מו"הרי קאלו ז"ל דכדי ספר
התרומה והנהת מדלכי שהמקום שיקבעו
לחלון שיהיה בגבהה של עיר כבר כתבנו שהם מה שכתב
בספרי דכפקא ליה מועלתה לכל בגמרא דיוק לה דייק
לה כלל אלא דנריך לקבוע מקום בלבד מקרא דהשער'
ולפי זה הרבנים הקדמונים לא חשבו לה בעבור בבוד
הכהנים היקרות אלא תקבוהם בפומבי וחשבו שקביעות
המקום ביום שלפניו והכרות השמע היא המפרסמת
והגומא' המקום לבך ואולי גם בפתרונה נהגו כן מוומן
קדמון כי שמא יבאו בסתות למשמע קרובים לשר'
בלרן המה ואם כן אל תתמה על החפץ חפץ ה' בידך
יצלח בנפשך החת ובנפש בתמך

יעקב בביה הלוי:

סימן יא
שאלה

ראובן בשבע ליבימתו בעת בשוליה
עם לחיו שאם ימות לחיו
בלתי זרע שיחלון לה תוך חדש
ל' לאחר הל' יום גם נתחיו' בקנם ק"ק פרחוס לקיים
התנאי הנ' ועתה מת לחיו בלתי זרע ורואבן הנוף' היכו
דוקא לחלון לה רק טוען שלו כוען ההוא לשר בשבע
לחלון לה היה בשוי לשה ולא לסיק לדעתיה שחמות
לשתו ולדעתה דהכי לא בשבע כי עתה שהות שכוי רוב'
ליכם ולא לחלון והיכמה טוענ' שהוא חשר דעת וקרובו
מספיקים לו מוזנותיו כי חיכו כלי ורלוי להוציא לחם
לאכול ואיך תכפה לו גם יום ל' הלכ' היכא' בשני היכם
הנ' כהיותו בקבון תנשים ורקקה בשניו כדי שעם זה
לא יוכל ליכם לותה יוכרו מזה הנדק אם כופין לראובן
לחלון לה חלוכה מעלוה או לאו:

תשובה

זה חדש ימים שבאתי על
יבמ' וז אם יש לכוף לו לחלו'
ואו לא הזכר בשאלה ענין
הריקון וכתבתי לו בקצרי מילין לבחינת השואל ועתה
דאיתי הכתוב מתת החכם השלם כ"ו בעניו זה והעלם
דכופין לו לחלון ושלחו מאתי לחוות דעתי על כל הנוף
בפרטות ולהפקת רצון השואל נרחיב הדבו' בכל פרטי
הדבון הזה ואומר כי לענין השבועה שבשב' היב בשבוע
בשוקי לחיו לין ספק דהשבועה חלה עליו והוא עובר
עליה כל זמן שאינו חוזר לה אפי' למחר דאמ' מנו' יבום
קודמת ולא שייך לומר הכא שבשב לבטל את המצוה דהכי
בחליצה כמי שיכא מצוה וברירה תליא רמאכא לי בעי
חלין לי בעי יבם ומכין שבשב לחלו' גלה דעתו שהוא
חפץ במצות חליצה ושוב ליתא למצות יבום וגדולם מזו
כתב הרשב"א ז"ל בתשובה ז"ל שחלת רחוקו בשבע ליפול
חשה לזמן וכלל בשבועתו שלא יעל חשה אחרת עליה

וקורס

וקודם זמן מכשולו אתי לחיוי ונפלה לפת לחיוי לפת
ליכם הודיעני אם הוא מוכרח מכח השבוע שלא ליכם
ונימא דלא השבועה לפי' על היכמה בחיסור כולל
וכו' תשובה שלא זו כבר נשאלתי עליה והשבתי בפי
מה שהזכיר מן הסמים דלעתיך לא נשבע וכו' עד לכל
מה לאתה מחוור לדעת אם השבועה חלה כיון שהוא
מצוה ליכם וזין שבועה חלה על שבועה או אמ' שלא חלה
עליו כשולל כדי להתלמד במקומו אבי חומ' שלא מן השם
הוא זה שפי' נשבע שלא ליכם לפת לחיוי שבועה חלה
עליו שהרי אפשר לו לחלוץ והיינו דכמקום אפשר מצוה
ואפשר קדושה היכומיכם ואפי' אפשר לאו בלבר ולא
אמרי' לאתי עשה ודחי לא תעשה כדאיתא בפ' כיצד לפת
לחיוי ואמרי' טובעת הים כדרים לקים דאמ' כל מקום
שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקים את
שניהם מוטב ואם לאו לאתי עשה ודחי לא תעשה והכא
לאשר בחליצה ע"כ והכיאתה הרשד"ם ז"ל בתשובותיו
השיכות לטור חו"מ סי' נ"ח הרי לך דלפי' היכ' שלא ניחוי
בשבועתו מצות החליצה בפירוש חלה שעליו מצוות
מצות היכום בלבר ואפ"ה כתב דהשבועה חלה והיכו
משום דאמרי אפשר לו לקים מצות עשה דחליצה ואל"כ
בכל שניחוי בשבועתו מצוות מצות החליצה דאמרי
שבועתו היא לחלוץ לה וכן כתב הרשב"ם ז"ל בהדיא בכל
לא סיימ' ל כיכם שבללה קטשה כיבו וכין היכמה עד
שלכשוף כתפארו כיניהם עם שכום אף ופתחייב לחלוץ
לה תוך זמן פלוני ונשבע על זה ולא' כך פתארש ולא
שבשבע לבטל את המצו' שהרי הוא מושבע ועומר לייכם
והשניב ז"ל חייב לקיים את שבועתו שבשבע לחלוץ לה
וזין זה נשבע לבטל המצוה דברירה תלוי' החמנה אי
ניחא ליה לייכם אי ניחא ליה לחלוץ וכיון שבאות שעה
שתרצ' לחלוץ זהו מצותו ולא היו נשבע לבטל את המצוה
שלא נשבע שלא יפר נשבועה ושלא ליטול לולב לכל
לחלוץ לא מיקרי נשב' לבטל המצ' כיון דאי בעי לחלוץ
ליתא למצות יכום עכ"ל. ועוד אני אומר דכנדון דיון
ל מהכ' טעמ' דהרשב"ם והר"ם שכתבו דכיון דחליצה
עצמ' היוה מצות עשה לא מיקרי נשבע לבטל את המצוה
שלא לקיים אם לא היה שום מצוה בחליצה והוה נשבע
שלא לייבם אפ"ה שלא השבוע' וזה דכיון דנשבע שהשבועה
שנשבע לחלוץ ולא לייבם עדיין לא היתה שעה
מוטלת עליו חובת מצות יכום דהרי נשבע פחיי לחיי
אם כן לפילו חובת שבועתו היה שבהניע עליו חובת
מצות יכום שלא לעשותה מכל מקו' כיון דכאותה שעה
שנשבע עדיין לא היתה מוטל עליו זאת המצוה לא מיקרי
נשבע לבטל את המצוה וזה למדנו מקושיתו של הרשב"ם
שכתב כלל ח' סימן כ' על מי שנשבע שלא למכור מהשלו
כלל לפרוע לשמעון ושוב נשבע לשמעון שיפרע לו עד
זמן פלוני מה שחייב לו ועתה הגיע הזמן וטוען הלוקח
כי אין לו מעות לפרוע לו וכבר נשבע שלא למכור מהשלו
כלום כדי לפרוע לו כו' והשיב הרי שתי שבועות הללו
מכחישות זו את זו שהרי כשנשבע שבוע' שניה שיפרע
לו עד זמן פלו' היה בכלל שבוע' זו שימכור מהשלו כדי
שיפרעלו כי בכך הו' מחוייב' מן הדין והו' נשבע כבר שלא
למכור ואמי למה לית בכאן בשב' השבועות שבועה שחוכל

כבר זה שבועה שלא לוכלה לכלה עובר על שבוע' זה
לא לכל' עוב' על שבוע' כטוי עד ורין זה שם קדם' שבוע'
דלשבוה לחוב שמעון כנון שנשבע כשתם שלא למכור
מהשלו כשכיל שום חוב שיתחייב לכל אם קדם חוב
שמעון לל שבועת לחוכן לא חלה השבועה כלל דהוה
ליה כשבע לבטל את המצוה דמושבע הוא מהר סיני
למכור את שלו ולפרוע חובו עכל דמשמע בהדי דלעל'
דפריעת כ"ח מצוה והו' מושבע עליה מהר סיני למכור
את שלו ולפרוע חובו לפילו הכי כל שבוע' שבועתו
עדין לא היתה לותה מצוה מוטלת עליו דעדין לא נום
משמעון לף ע"ג נב דלוכן שבועתו היה שבשיבוע עליו
חיוב מצוה זו דפריע' כ"ח שלא לעשות לא מיקרי כשבע
לבטל את המצוה כיון דבלותה שעה שנשבע לא היתה
מוטלת עליו מצוה זו וחלה עליו השבועה מה שהוא כן
כשבשב' לחר שלוה דלא הוי נשבע לבטל את המצו' כיון
דמצות פריעת כ"ח מוטלת עליו בלות' שעה ואם כן בכל
כמי כיון דבשעת השבועה עדין לא היתה מוטלת עליו
מצוה זו דיכום שהרי לחיוי קיי' אם כן לא מיקרי נשבע
לבטל את המצו' וחלה שבועתו לחל' דלוכן שבועתו היה
שבשיבה עליו חיוב מצוה זו דיכום שלא לעשותה ודמי
ממש להאי דכתב הרשב"ם ז"ל.

ובודאי דיון להקשות ולומר לא לאתי ליכטריך
הרשב"ם ז"ל בהאיה תשובה דלעיל משום
טעמא דחליצה כמי מצות עשה היא דמשמע דאי לא
הוי טעמא הזה מיקרי נשבע לבטל את המצוה משום
דהא מוכח בהדי דבשבשבע לחלוץ לה בבר היתה מצות
יכום מוטלת עליו דבבר אמ' לחיוי בלתי זרע והא להכי
ליכטריך להאי טעמא דחליצה כמי היוה מצוה דאי לא
הוי טעמא לא הוה חייל השבועה דמי להיכא שנשבע
שלא למכור מהשלו לפרוע לחרי שהלוה משמעון דלא
לא הוה חייל השבועה. ואת"ל תיקשי היוה דשבועה
שלא לוכל מנה בעש"ו ושלא לשב בסוכה דקי"ל דלא חייל
השבוע' דהוי נשבע לבטל את המצוה לף על גב דשבועת
השבוע' עדיין לא היתה עליו מוטל' מצות סוכה ומצה
הוי לאו קונייא הוא משום דאתם לעל' דשבשבע לא
היתה מוטלת עליו המצוה ההיא מבל מקום כיון דלא
מני בלאו אפי לעבור מעליו לותה מצוה תוך שנה לחת
הוה ליה אם כן כמוטלת עליו מעתה משו' כשנשבע
שלא למכור כדי לפרוע דאשבר שלא ילוה מעולם ולא
יבא לידי חיוב מצוה זו כן כשנשב' בחיי שלא ליכם
או שנשבע לחלוץ לפשי שלא ימות לחיי בחייו או לפילו
אם ימות יוכל להיות פיניא לחריו זרע ולא יבא לידי
חיוב מצות יכום ואם כן כל עוד שבשעת השבועה עדיין
המצוה שהיא חיוב מוטלת עליו לא מיקרי נשבע לבטל
את המצוה וביון שכן בכל החלוקות חלה השבועה על
היכם הוה שנשבע לחלוץ לה וזה ברור לעל' דבר פשוט
מאד.

גם במה שטוענין היכם שבשעה שנשבע היתה לאתת
קיומת ולא לסיק לדעתיה שתמות לאתו בחייו
ולדעתא דהכי לא נשבע ואין בדברים כלום דלפ על גב
דלכאורה יראה דדמי לשאי דחמרי' בגמ' הנזק הזכין
חרש לחברי ונקביל עליה כל חוכם כו' דמקשינן דחמרינן

קתם

התם דמילתא דלא שכיח' לא קביל עליה מכל מקו' הכא
לא מיקרי מילתא דלא שכיחא שמא תמות אשתו דמיתה
שכיחא ומוהר"י קארו ז"ל בתשובותיו כתב במי שנשבע
שלא לישא אשה אחרת ונפלה לפניו יבמה דאין לומר
דמיתת אחיו בלתי זרע הוי מילת' דלא שכיחא ואדעתא
דהכי לא נשבע דהרי מיהה שכיחא והאריך שם לתרץ
ההיא דאמרינן טומאה שכיחא מיתה לא שכיחא כו'.
ועוד דאפילו נימא שזה היבם כשנשבע לחלוץ לא עלה
בדעתו שתמות אשתו בחייו אפ"ה השבועה חלה עליו
ממילא וראיה ממתני' דתנן בסוף פ' בש"ש הנודרת הנאה
מיבמה בחיי בעל' כופין שיחלוץ לה לאחר מיתת בעלה
מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם נתכונה לכך אפילו בחיי
בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה והיינו טעמ' דכשנדרה
בחיי בעלה אמרינן דלא נתכונה בנדרה לאסור עצמה
מהיבם דהרי לא אסיק אדעתא שימות בעלה בלתי זרע
ותפול קמיה יבם אלא דמה שנדרה הוא בשאר הנאות
ולא נתכונה להנאת תשמיש ולזה כופין ליבם לחלוץ לה
ולא מבקשין כיון דהיא לא נתכונה ברצונה לאסור את
עצמ' ומכל מקו' האיסור חל ממיל' אף על הנאת תשמיש
ואסור' לו להתייבם הכא נמי בנ"ד אף על גב דהיבם לא
אסיק אדעתי' בשבועתו שתמו' אשתו מכל מקו' השבועה
חלה ממילא.

באופן דהיבם הזה חייב לקיים שבועתו ולחלוץ
לה ואין לומ' דכיון דהיב' הזה הו' מוכרח
במעשיו מכח השבועה ומכח הקנס ק"ק פרחים אם כן
ה"ל חליצה מעושה וכמו שמשמע מדברי רבינו פרץ ז"ל
והביאם הטור בסוף הלכו' גיטין וז"ל ואם נשבע הבעל
ליתן גט צריך שיתירו לו קודם שלא יהיה דומה לאונס
כו' דמשמ' דאם הוא מגרש או חולץ מכח השבוע' מיקרי
אונס. הא ליתא דהרי כתב שם מוהר"י קארו ז"ל בשם
הר"י טבא ז"ל שכתב בתשובה דלא מיקרי אונס אלא דבר
הבא עליו מאחרי' אבל מה שהביא הו' על עצמו שנשבע
ברצונו לגרש או לחלוץ לא מיקרי אונס וכת' שמה שכתב
רבינו פרץ ז"ל הוא על צד היות' טוב כדי לעשו' הגירושין
גמורין אבל לא שיהיה הגט פסול בזה וכת' עוד מוהר"י
קארו ז"ל בסי' הנז' בש' הר"י בן הר"אש ז"ל שהשיב בתשוב'
וז"ל נשאל על מי שאסר על עצמו הנאת תשמיש אשתו
אם ישחוק גם נשבע שאם ישחוק שיגרשנה בגט כשר
מוסף על איסורו והלך ושחק והשיב הרי הוא מושבע
ועומד לגרש' ובית דין כופין אותו לקיים שבועתו והגט
הנתן בכפיה זו גט הוא שכל דבר המוטל על האדם
לעשות כופין אותו לעשותו והמעש' קיים ע"כל דמשמע
דסבירא ליה להר"י ן' הר"אש ז"ל דאפילו לכתחלה יכולין
לכוף אותו לגרשה ולא מיקרי אונס כיון שהוא הביאו
מעצמו עליו וכן השיב בהדיא מוהר"י קולון ז"ל בשורש
כ"ג וז"ל גם בענין אונס ממון דבר פשוט הוא שהו' אונס
כאשר כתבת אמנם נסתפקתי במה שכתבת שהממון
הושלש מתחל' אדעת' דהכי שאם ר"ל אדעתא דהכי שלא
יתנו לשא א"כ יגרש א"כ עש' הבעל מתחל' מדעתו פשיטא
שאין זה אונ' מה שלא רצ' השליש להחזיר לו המעו' אם לא
יגרשו דאין אונס אלא הבא לאדם מחמת אחרים זולתו
לאפוקי זה שהבי' האונס עליו עכ"ל ואף על גב דמתשו'
א' מהרשב"א ז"ל שכת' במי שנשאר בפשר עם קרובי אשתו
לגרשה ונאותו זה לזה בקנס אלף דינר לגרש' לזמן קבוע
ואח' כך נתחרט לגרש' והללו התרו בו מצד הקנס ומצד
יראה זו גרש ראובן אלא שלא היה בקי למסור מודעא
והשיב נראה לי שזה גט מעושה אף על פי שלא מסר
מודעא כו' דמשמע דסבירא ליה להרשב"א דאפי' האונס
שמביא האדם על עצמו מרצונו מיקרי אונס מכל מקום
כבר כתב מוהר"י ן' לב ז"ל בח"ב סי' ח"י אחרי שכתב דברי
הרשב"א ז"ל וז"ל פוק חזי מאן עמא דבר שנהגו לכתוב
בכתובו' שאם יחלה שהוא נשבע לגרש' כדי שלא תשאר
זקוקה ליבם ומצינן למימר דהאי דכתב רבינו פרץ לאו
לעכובא כתב אלא לכתחלה ולחומרא כו' יעש.

והנה בדברי רבינו פרץ ז"ל שהביאם הטור לא
יכולתי להבין כונת הרב ז"ל שכתב ואם
נשבע הבעל ליתן גט צריך שיתירו לו קודם שלא יהיה
דומה לאונס אך ערבון יתן אם ירצה שאין זה דומה
לאונס ע"כל דמשמ' דהוא מחלק בין אונס ממון לאונס
שבועה והא ודאי ליתא דמה לי אונס ממון מה לי אונס
שבועה וכמו שכתב מוהר"י קולון ז"ל בפשיטות וגם דיוק
לשונו שכתב אך ערבון יתן אם ירצה מורה שהטע' הוא
משום שכיון שהוא נותנו מרצונו אינו אונס שהו' הביאו
מרצונו על עצמו ואם הוא אם כן הטעם הזה מאי שנא
שבועה דלא ובחפשי אמתחות שיחות ספרי הפוסקים
כי אמרתי אי אפש' שלא נתעורר איזה רב על זה מצאתי
לרב הגדול מוה"רר לוי ן' חביב ז"ל בסי' קכ"ד שנתעורר
על זה ואמנם הניח הענין כך בלתי שיבאר תירוץ דברי
רבינו פרץ וז"ל עו' ראיתי דרך ואופן מסכים סבר' הרר"י
קולון ז"ל עם סברת הר"ר פרץ ז"ל והוא דרך גם כן לתת
טעם למה שחלק הר"ר פרץ בין אונס ממון לאונ' שבועה
דלפי הנרא' הוא דבר קשה להולמו דאם נאמ' דלדידיה
אונס ממון לאו שמיה אונס אי אפשר כו' עד ולישב זה
יש דרך עמדי ולהיותה דרך פלפול קצרתי בה כהעת
ע"כל באופן שגם פה לא מצאתי מאומ' לישב דברי הר"ר
פרץ ז"ל ואמנם חשבתי שני דרכים הא' דבודאי לא שנא
ליה אונס ממון לאונס שבועה אלא כי אונס השבוע' היה
קודם שהסכי' לבא בפני החכם לכתו' הגט ולזה כל עוד
שלא יתירו לו השבועה נראה דומה לאונס שמה שהוא
בא בפנינו לתת הגט הוא בעבור אונס השבוע' שנשבע
אמנם אחרי אשר כבר בא לפנינו ברצון טוב לסדר הגט
והתרנו לו השבועה שקדמה לו אם כן מה שנתן עתה
מחדש הערבון אינו אלא כזירוז ומהירו' לעשו' ולהשלים
חפצו שבא לפנינו בשביל כך ודייק לישניה שכתב שאין
זה דומה לאונס יר' שנתינת הערבון עתה אחרי בואו
לפנינו וכבר הותרה לו השבועה אינו אלא כמי שמזרו
עצמו לקיים מחשבתו שחשב ובא אדעתא דהכי לסדר
הגט ולא דמי לאונס אבל אין הכי נמי אם קדם נתינת
הערבון קודם בואו לפנינו דמיקרי גם זה אונס וצריך
להחזירו לו קודם דומיא דשבוע' שצריך להתיר' ואיברא
דנראה לי קצת דחוק. ואמנם הדרך הב' הוא נראה
לעניות דעתי ישר והו' ר"הרר פרץ ז"ל סובר דכיון דקי"ל
דהיבא דתלייה' וזכין צריך מסיר' מודעא א"ב הכא שנותן
ערבון להתיר שבועתו נר' קצת שזה הערבון הוא נותנו
בשביל

בשכיל פיטור השבועה ואינו נזכר שם ענין הגט רק שאין מתירנה לפרוע דמי הערכון להנגל מהשבוע' ואל"כ כשהוא כח לנגרם מכח לקיחת הערכון לאחור הוה ליה כדשקיל זוזי דכעיכן מסיר' מודע' ולף על גב דקושטא דמילת' דאי דשקיל דידיה שקיל מ"מ כיון שבשע' שמסר הערכון היה לפוטרו מן השבועה אם כן כרגה שהוא בשכיל פיטור השבוע' ועכשיו חזר וכוטלו מבני כתינת הגט וקנ"ל דעד לדברי מדברי הרשב"ם ז"ל בתשוב' לביעל שכתב ז"ל כרגה לי שגט זה מעושה ושמוכל כל שיודעין בחוכמו לף על פי שלא מסר מודעה שאין מסיר' מודעה שלא היכא דשקל זוזי משום דשתא דמילת' לגב חוכמה דוזוי גמר ומקני כל שלא מסר מודעה לכל תלויה ויהיב לו כלום הוא ואינו צריך מודעה כל דידעינן בחוכמיה וקלויה וגרם לימים גירושין דהא ליכא וזוי ואם כשבך לומ' דבתלויה וזכין הו' מה דכיון שקבל על עצמו מדעתו קנה אף דיכרי' ובשתיק' הגט פרוש ממון מה והוי כמקבל ממון דעלמא לא היה שלין זה כמקבל ממון שלא כנגדו מהשם' ממון ע"כל דמשמ' לא החמיר הרשב"ם שלא כשלא יצא הממון מתחת ידו עדיין רק שבתחייב בקנס בלבד שלו לא מיקרי כמקבל ממון שלא כנגדו מהשם' ממון אבל כל היכא שמרצונו נתן הערכון והוא הממון מתחת ידו וגם שברשם קנת שבתינת הערכון הוא בשכיל פיטור השבועה אם כן בשגרם ומקבל לאחר ערבונו מיקרי קבלת ממון לעב' שהממון הוא שלו ולזה נקט בלישנים ערכון דלשת"ם ה"ל נה"ר פרק לומ' אבל להתחייב בקנס ממון יכול אם ירצה ומאן דכר שמע ערכון שלא לא מלינ טעמ' כדכתבינן ועם זה לפמ' דמוהר"י קולון ז"ל לא מלינ להר"ר פרץ ז"ל דהרי נדון מוהר"י קולון ז"ל הוא בשאינו הממון מתח"י המגרם ומסרו כיד השלים מדעתו ולזה בשהוא מגרם הוא נהנה ובשכר כמה שמקבל לאחר מקדונו שמסרו מרצונו ואולי ל דרכינו זה כיון מוהר"ר לוי ן' חביב ז"ל כפי מלי דדייק ליפניה שבת' עוד ראיתי דרך ואופן להסכי' שברית הרר"י קולון ז"ל עם שכר ה"ר פרץ ז"ל והיה דרך גם כן לתת טעם למה שחלק ה"ר פרץ בין חוכם ממון כו' ולהיות דרך פלפול קדרתי בה עכ"פ ואולי נהית' טעם דרך זה הוא נגדו קנת שלא לא מייתי סייעת' מתשובת הרר"י קולון ז"ל כלל דלמיומר שלפי שהם לפי שהיה הממון מושלם ובשכר יצא מרצונו מתחת יד המגרם ואם כן בשהוא בא לגרם נהג' ומשתכר בקבלת מעותיו מה שאין כן בענין השבועה דלא מיקרי קבלת ממון ולפי זה השמיטם.

ואיך שיהי' לפי הנך דברי דלא מיקרי חוכם מה שמניח החדש עליו מרצונו וכן יראה מתשו' מוהר"ר מימון נזכר ז"ל והכיתה מוהר"י קאדרו ז"ל בשלה פי' קלב שהשיב על ראובן שקנם עצמו במלה זהובי' לחדנן העיר שם יחזיק את חשקתו ולא יגרשנ' ואח"כ גרש והשיב לא תאריכון גם מעושה שלא כשכפוהו שלא מדעתו כדכ' שאינו רוצה לעשות וכפוהו עד שעשה או שהפחידוהו להפסידו שם לא יגרש לכל כברון זה שהוא חייב עצמו במה שהוא רוצה לעשות אין זו כפייה שכל זמן שהוא מגרש כרצונו מגרש וכו' ועם זאת כן לשברית כל הני דכתוב לא מיקרי חוכ' כלל שלא לענין לכוף אותו בשטר לקיים שבועתו לא מלתי לכי יען רחוקי מה שכתב מר"ן ז"ל בב בתשוב' לבעיל לחרי שהעל' להחזיר כן עמיד דבר לחתו בכתובו שאם יחל לגרש מכח השבועה והיינו משום דקיל כהכהו דשכרי דחוכם הכא מלינ לא מיקרי חוכם כתב ז"ל מ"מ מסתברא לי דאין כופין אותו לחלוץ לא בשטר ולא בנדוי וחרמי דכמה עברו על שבועתם ולא כעכשיו ומצינן למימ' דהתי נכר לא אסי' לדעתי' בשבשב' שיכפוהו על שבועתו בשטר או בסילוק דלא מכא דמיא ולדעתי דהכי נשבע ואי כייפינן ליה הוי חוכם שלא הכיתה הוא עליו וכו' גם ראיתי מה שכתב הר"ש בשלת על יבם שבשב' לחלוץ ליבמתו ליום כתב הר"ש בשלת על יבם שבשב' לחלוץ ליבמתו ליום ידוע אם כופ ין אותו לחלוץ תשוב' הא ודאי למתן דשב' לחלוץ מעושם שלא כדין פשוטה ואפי' למתן דאמ' מח"ק אף לזה אין כופין שלשפי' שעל השבועה אתה בא לכופו מחמת אותה כפיה הוא חולץ החליצה מעושית היא ומילתא ודאי הכי סבירא לי דאין כופין שלא כחוקן שכופין להוציא כגט כם מצות חליצ' שהוצרו גט וחליצ' בעינן זה ומה שאמרת שים לו אשה ובנים מכל מקום אינו מלוקס שכופין להוציי' וכו' כחוקן שברי לכוף אותו בשטר לו כגדוי אינו מוסכ' מהכל למכס להתרח' ממנו שלא ליעשׂ ולינתן עמו ושלא ידברו עמו עד שכר יקיים מעצמו שבועתו לחלוץ לה כזה לעב' דמוהרי ן' לב ז"ל בתשובה הנ' לא כתם להסכים מטעמת דלא לכשור דרי והאידנא נרחה ליסס יותר כפייה זאת הסרחקה מהנדוי מ"מ לא הודו לן חכירין והרי מינו למוהר"ר שמואל דין מדינה ז"ל שכתב בפשוטות דכל היכא שבשב' לחלוץ שים לו אשה ובנים דלעב' דאינו מסכים לעניין הכפייה עם כל זה בעניין הסרחקה להתרח' שלא ליעשׂ ויתן עמו ושלא לדבר עמו הוכיח בפשוטות דעבדינן ליה וכמ"ש מתמנה בתשוביתיו לשה"ם סימן ע"ה וסימן מ"ח יעויין שם.

ובנדון דידן לעניין הקנם של ק"ק פרחים שבתינ' בשט"כ שכופין אותן שכופין אותו לפור' דהרי לא שייך הכא טעמת דמוהר"ן ז"ל שכת' דכמה עברו על שבועתם ולא כעכשיו ולהכי לא אסיק לדעתי' כשבשב' שיכפוהו לקיים שבועתו ואם יכפו אותן מיקרי חוכ' הכא לו מאחרי שלא הכיתו עליו שהרי הוא קבל עליו בפי' קנם הק"ק פרחים מרצונו מאותם שעשבשב' ולא מיקרי חוכם מאחרי זאם כן לפי שברית כל הנך דשכרי דחוכם הכא על החדש מרצונו לא מקרי חוכם אם כן בשטרות דיכולין לכופו בשבילו הק"ק פרחים ולהתרחק ממנו שלא ליעשׂ עמו עד שיחלו כדי לקיים שבועתו.

גם על דבר הדקדוק שבתחדש עתה מחדש בשלשה חיובי רוחה מקום שנוכל בשבילו זה להחלי' הדברי לכוף היכם בשטרי לא לון זה מתרי טעמי חדש דבעיון הדקדוק עצמה כל כי האי גוונא שידעינן שהיב' לא היה רוצה לחלוץ לה רק שהיה טוען שבשבילו שמ' לא תשתו הוא רוצה ליבם ולקיי' מצות יבום לפי מלי דכתב והתרי מוהר"י ן' לב ז"ל בחלק ב' סימן י"ח דלשברית הרשם ז"ל ושברית התום' לא מפשלה בהכי והיה מותרת להתייבם

כיון דידעינן כיה שהיה רוצה לחלוץ אפילו ברקק כפניו
לא אפשלה בהכי וכתב עוד דאפי' שלחור' ברחה דרבי
ירוחם והטור מולקים וסברי דאפשלה אפ"ה היא מותר'
להתייבם משום דאפשל הוא מדרבנן וכלל גדול אמרו
בפק דבריהם ליקל וכל שכן דאם בתה להחמיר ולומר
דהוי חלוצה אפשלה היא חומר' דאתי לידי קולא שהרי
אתה מתיר לכוף על החלוצה וכו' ואע"ג דאפ' דברים שאם
היו מסכימים אחרים עמו היה מתירה להתייב' אפ"ה
רצה לכתו למסוך להתירה הכא אחרים בה מוה"ר בצלאל
שבכנזי ז"ל וכתב והאריך בהחיות להאפים שברת הר"ם
והתוספות עם שאר הפוסקים להתירה להתייבם וכמו
שירחה המפיין בתשובותיו סי' כ"ח והעלה בסוף דבריו
ז"ל היולך בנדון דידן כלהו דבוותא שברי דלא נאפשלה
כלל ומותרת להתייבם כך נרחה לי להלכה ולמעש' וכך
הורה זקן אחד מגדולי הדו' הרי"ן נ"ב ז"ל כודע בשערי
שמו סיני ועוקר הרים ומעוקותיו חם להתיר יחידי
ומיוחי ומיוחי תשתיים שמעתתא ודבר שנפתח בגדולים
קשתיי' בקטני' הרי לך דלהעתו היא מותר' לאתייב'
ברקיקה כהאי:

ועוד טעם שני דאפי' אם נרצה לחוש לאפשר הר"שבה
ז"ל בתשוב' חלק ר"ב ולדברי הגהו' דשברי דבכל
רקיקה שיהיה נאפשל' לאחין אי"ם לא נוחת בחלי' לומר
דכופין לו לחלוץ לה משום דיכין דאיהי אפשלה את עצמ'
מיבם בכונה מבוונת אם כן דמיא למתניתין דאמרינן
דבבדרה הנאה מיבמה לאחרי מות בעל' דמקשין ממנו
לחלוץ אם ירצה אבל לא כופין וכן אפי' אם בדרה בחיי
בעלה כל שידענו שבתבוונה לכך לפסול עצמה מיבם
אין כופין לו רק מבקשין וכן כתב הר"שטבח והביאו הר'
בעל נימוקי יוסף בפ' בית שמאי על מתני' דקתני היבמ'
שאמרה קוד ל' יום לא נבעלתי וכו' וז"ל בת' הר"שטבח ז"ל
שמעינן מהא מתניתין דכופין חוזרו לחלוץ דכל היכא
דיבמה לא חזיא ליבם מחמת איסור כופין חוזרו לחלוץ
ומיהו אם היא נאמנת להיבמ' במתכוין אין כופין והיה
עגונה כל ימיה וכדקתני מיהא ואם נתכוון לפסל כך אפ'
בחיי בעלה מבקשין ממנו לחלוץ לומר שמפייסין אותו
שלא לעגן אותה אבל אין כופין אותו ע"כ גם הר"יבש ז"ל
כתב כן בשי' שם"ק בשם הרמב"ן ז"ל וכן פרש"י דעת רמב"ן
ז"ל שהוא הקשה על מי שאומר שהמורדת האומרת מאיים
עלי כופין להוציא וכו' עד וזו תהן כיבמו"ס ב"ש הכונדר'
הנאה מיבמה וכו' עד והא הכא דודאי מאיים ליה כי
כדרה היבמו משום דלא בעיא ליה ואפי' הכי אין כופין
דשמעת מינה דכל היכא דבעיא לאפוקי בפשה מגביית
אין כופין וכו' ואם כן מי הוא זה ואיזה הוא ימלאנו לבו
להתיר לכוף היבם נגד הך גאוני וכמו שכתב מוה"ר
משה חלמיך ז"ל בתשובותיו סי' ז"ל נמנא זה כי לרב"י
והתוספו' הרא"ש והטור זכרו לברכ' וכפי מאי שהוכחנו
להר"ף והרמב"ם ז"ל לדעת כולם הוי יבם שרי ליבומי
ליבומתו כדמעיקרא ומי יכא לאחרי המלכים החלה ולא
יורה ומה גם עתה לאה שמעינו שים מהמורים פוסקי'
שכופין את היבם הלז לחלוץ משום דאיפסיל' על האחין
על ידי אותה הרקיקה והכה לדעת כל הפוסקים החלו
אפי' ליבומי שרי כל שכן דלא פייסינן ליה דהא לא נפשל'

וכו' עד וכל שכן דאפי' ניומא דשביר' לאו דבכי הוי נוחת
כפשלה הא ברירא לעיל דהיכי דליכא נרמא לאחוקי
בפשה מיבמה בכי הוי נוחת דאין כופין ומאי דכתבו
דכופין היכא שבפלה לאו על כי הוי נוחת ליירו אלא
במאי דלא אתי מחמתה עד ומצאתי אחרון לי שכתב מוהר"
ן נ"ב ז"ל דקאי כוותי ולא עוד אלא דכתב שהיה נראה
להקילה ליבום שיכרית דכל כהאי לא עבידא דהא רש"י
ז"ל בתשוב' משמע דלא שכירא ליה כאר"ם בריקוק אבל
בענין הכפיה לחלוץ נראה דליכא מאן דפליג בכי הוי
נדון וכדכתבינא עכ"ל:

איברא דקשיא לי בדברי מוהר"ן נ"ב ז"ל במאי
דכתב וז"ל וכ"ש בכל' שאם כאת להחמיר
ולומר דהויה חלוצה אפשלה למפשלה על האחין הויא
חומר' דאתי לידי קולא שהרי אתה מקי' לכוף על החלוצ'
עכלומאי הוי דקאמר דהרי אף אם נאמר דמפשלה
בהאי רקיקה לא בשביל כך יחזייב שנאת' דכבוף לחלו'
כיון דהיכי גרמא למפשה למפשל נוסף על היבם ודמי
למתניתין דאמרינן דאם נתכוונה למפשל עצמ' ליבם אפי'
כאוי בעלה מבקשין ולא כופין ודברי הרב ז"ל נראי' נגד
דברי הרמ"כן והר"טבח שכתבנו והתימ' מהר' משה שטרן
שכתב וז"ל כל הדברים הללו דברי הכל אין כפייה כלל
ומצאתי לון לי תשוב' מוה"ר ן נ"ב דקאי כוותי ולא עוד
אלא דכתב דהיה נראה להתירה ליבו' וכו' ומאי הוי ולא
עוד דקאמר דמשמע דדל מהכא דמכר כוותיה דאין
כופין אלא שלא ליבום הוא מתירה והלא לפי שכתת הר'
ז"ל הא בהא תלוי דאם הרקיקה לא חיפסל' לה מן האחי'
ודאי אין כופין ואם נרצה להחמיר ולומר דאפשל' מעש'
מדברי דכופין וכע"ל:

ואם כן מאחרי הודיע לנו אלהים את כל זאת מי
הוא זה ויערב אל לבו להאליט הדבר לכוף
על החלוצה כנגד הנך תרי"ומי ועל זה אני חוזר ואומר
שלענין לגבות ממנו הקנס שנתחייב ק"ק פרחים שפיר
מניכן למעבד ונם להכריע עלי' שלא ליפטר וליתן עמו
ולהתרחק לדבר עמו עד אשר יקיים שבועתו לחלוץ וכל
זה בהסכמת רבני הדור כנ"ל ואנכי בפשק החכ' השלם
הנו' דאיתיה שכתב ז"ל שים הפרש רב בין נדון זה לנדון
מוהר"ר בצלאל ז"ל שהרי כתב מוהר"ר בצלאל ז"ל דאיכא
תלת' לו אחרבע טעמי דידעינן כיה בודאי שלא כיון ונם
שהיה בעל פרחו ונם היא לא מוכה שלא לפסול עצמה
דאין כונה בשרה אפי' ממנה ונם שלא היה בפני ב"ד
המזומני' לכך וכ"ל הוא להפך שהיא כונה בכונ' במורה
כמו שכתב בשאלה שהיתה מדברת עמו שיקיים שבועתו
ומה שנדר לה ומה שרקקה בפניו ואמרה בכה יעשה
לאיש וכודאי שהאחירה היא מוכחת שכונ' כונה נמורה
לחלוץ כו' וכאחת אינו רואה לעניו' דאפי' טעם שיספיק
לומר שכוף אותו לחלוץ ואפשים חילוק בין נדון דידן
להיות דמוהר"ר בצלאל ז"ל דהרי פשיטא נם בנדון דידן
כל הכונה שלו היכמ' ומי יכתן לו העצה הזאת לרוץ
בפניו לא היתי' שלו כרי שעש זה תעשול עצמה ממנו ולפי
דעת' שעש זה יכופו אותו להזור ולתת לה חלי' מעליו
אבל לא שעלתה על לבה מעולם שעש הרקיקה
הניח תהיה מותרת לשוק ומאי דכתב מוהר"ר בצלאל ז"ל

כונה נמורה יר"ש היכמה תחשוב שבלות לרקיע ותמירם
תהיה מוחר לעזוק וכשהיה רוקקת ותומר תהיה חוסבת
שעם זה תקיר עצמה לעזוק לא כן בכדון דירן שבורתי
לא היה ולא היועצי לה לסיק לדעתייהו שעם זה תהיה
מוקרת לעזוק: גם מה שכתב החכם הפוסק ני"ו ז"ל
וכבוד היכם חיכה לספוקי אם כיון או לא כיון שלא נווח
כשרקק בפניו חיב למיחדנם הזה נתכוון וכיון דחיכה
כונה מעלייתא מהיכמה זחיכה לספוקי בכונת היכם
ודאי פסלה וכמו כן פסק מו"הרר כנלא ז"ל נמ"ל דחיכה
דחוינן ולא ידעינן כונת זה אחר מהם חייבין שמא
שהיה כתכוונו כו' וגם בזה הדברים מוכיחים בהדיא
שהו' לא כיון מעול לפוטר עם רקיקה וז"ש שהרי מתחלה
ועד סוף הוה ממלן לחלון לה והו' כורח כל החפס כדי
שלא יחלון לה ולא ידעתי מה שייך כאן לומר כיון שלא
נווח דמי נורך היה לו לנווח זכי גליתא דעל כתפיה
חשבי ליה לנווח או נגודי נגדוה וחם כן בכדון דירן
לא יה לא כונת היכמה ולא כונת היכם דכונת היכמה
כבר כתבנו שכודאי לא חשיק לחדעת' שעם הפועל הזה
שעשקה לרוק שתהיה מוקרת רק שהדברים מוכיחים
שכונת וכונת יועציה היה שתפסול עצמה בזה כדי שעם
זה לפי דעת' וכלו לכוף אותו לחלון לה וזו היא נקרחת
כונה וכונת היכם פשיט' שמעול' לא כתב' הוה להתירה
רק שהיה מניחה לרוק דמי הזה ליה למעבד והתימה
ממה שהעל' התב' שפוסק בסוף פסקו ז"ל כלשה דמילתא
שהרקיקה שעשתה היכמה פסלתו ואינו יכול ליכם כפי
סבר' הרמ"ם והר"ף נהרמ"ן והרשב"ם והר"ם והטור
וכבי' ירוחם והמ"מ ומן החחרונים הרב שה"ך ז"ל ומו"הרר
כנלא ז"ל וכולהו סבירא להו דרקיקה בכי הלי נווכת
דבר פסלה וכדכתיבנא וכופין אותו לחלון אף מדברי טעמי
חדא כיון שכפסלה כופין אותו לחלון כו' דהרי רקיקה
זו לפי סברת הבך נאוכי דכתבי לעיל לא מהניא לפוסלה
על היכם וכ"ש לא חלים' כלל מכדון הבך דכוותה דכתבו
שלא נפסלה בהכי וכמו שכתבנו ועוד דאפילו שנאמר
שעם רקיקה זו נפסלה אכתי לא נוה כופין אותו כיון
שהיה גרמה לנפסה שפסול וכמו שכתבנו ומה שכתב
הרשב"ם ז"ל דכיון שנפסלה כופין הייכו שנפסלה ממילא
לא שהיה גרמ' כידה לכתחל' הפיסול דאו ודאי מקשין
ממנו לחלון ולא כופין דומיא דמתניתין: ומה שכתב
הר"ם ז"ל כיון שהיכם והיכמ' לפניה יאמרו לה שתרוק
בפניו ונפסלה לו ואחר כך יכפוהו מיידי שהיה חיכה
גורמ' הפיסול רק כרשות הבל שהם רוחי' שרוחו לחלון
לה והוה חיכו רוגה לכל היה מלויה לא גרמ' אלא גרמ' חיכי
הפיסול:

והנה כתוך דברי החכם הפוסק נ"ו רחיתי מה
שכתב ז"ל ומלבר הקושיות שמקשה הרב
כנלא ז"ל מיכה למידק דהיכ' מיקוקמה כרבי העד כאן
לא קאמר ר' שמועל זה כלא זה משו דהוי גזרת הכתוב
משום דכולי קרא בזכות השלמים אם כן משום הכי ז"ל
דכזכות מקדם לכל ביכמה כתב ככה ועשה חין מועיל
זה כלא זה כו' וקו קשיח שאם החמת הוה כפי המסקנת
כו' עד ועוד היאך שתמת דתלמודא מהדר לתוקומיה
דמ"ד דשלחו ליה כו' וחזר וכתב עוד ז"ל לכל לחכי קשיח
מה שהקשיכו דמכ' ליה דחיתיה כרבי כו' עד והיכה דגלי
גלי היכה דלא גלי כו' והכה הג' קושיות הללו הכ' מהם
כתבם מו"הרר כנלא ז"ל והרי לך לשון מו"הרר כנלא ז"ל
שכתב כשירו ז"ל למה ליה מעיקר לדחוקי ולחוקומיהו
כר' אלעזר דשמותי הזה ולמכרח מר"ע דקי"ל כבל דוכתא
הלכה כר"ע מחבירו וזה כיון דידע שאי כרייתא דלא
מתוקמה אלא כר"ע וכדפריך בתר הכי ומי אמר ר"ע
דקיקה לא פסלה וחתכיה כו' הילכך מעיקרא הזה ליה
לתרוצי לכפשי' דשלחו ליה כר"ע וחחלון מדרבנן
ולמה ליה הך שקלה וטרייה כדי לחוקומי כר"ע דשמותי
הזה כו' עד לבל לחכי קשיח דהזה ליה לחשוקי ולמימר
אלא לעולם כרבי עקיבה וחחלון מדרבנן כיון דנלינן
ממאי דחוקומיכה ליה מעיקרא עלבל סתם הקושיות
עצמן שכתב החכם הפוסק נ"ו ולעניין הקושיות עצמן
הרואה יר' אלא כתבן הרב ז"ל לקושיות בהחלט רק לתת
פני החרחות לסברת הרמ"ם ז"ל דמשו"ה פרכי פרש
דחפילו לפי המסקנא הרקיקה פוסלת מדחורייתא לחמם
לפי החמת ולבי מאי דמפרשו לה לשמעתין הרמבן
והרשב"ם והר"שבא ז"ל דחו להך קושי' לגמ' דהאי דפריך
בתר הכי ומי אמר ר' עקיב' רקיקה לא פסלה היינו מקשן
אחר דפריך על האי שקלה וטרייה זכמו שכתב שם הרב
ז"ל עצמו גם בזה שהי"ל אלא לשולם פרכי עקיבה יש
לדחות דכיון דקאמ' בגמ' אלא פיטה כ"ש דקתני רקקה
כו' משמיה בהכי: ולקושיות הה' שהקשה מהגלו דהיכי
מתוקמא כרבי דער כאן לא קאמר רבי שמועל כו' אני
תמה דהרי מאי דגלי קרא היינו בחול נזיר דהת' משתעי
קרא דאת החול יעשה זכח השלמים וכמאי דקאמ' קרא הכי
רבי הוי בכבשי עצרת ואתה לא גלי קרא מידי ואלא לפי
שברור היכי למר ר' מחול נזיר דבאחרי שהם דהיינו נזרת
הכתוב זה כח דגלי גלי ואין לומר דילמא חיתקשו בכבשי
עצרת להכי הוי נזיר דהא לא משכחת לה דחתקשו אלא
דוקא שתי הלחם דעצרת חיתקשו לאחמי תודה ולאחמי
תוך חתקשו לשלמי נזיר וכמו שכתבנו שם החום בשרן
החכלת כדבור המתחיל ואת החול יעשה זכח וכו' ז"ל
ואין לפרש דילוף הכא מדחיתקש לאחמי תוך לשלמי נזיר
ושתי הלא כמי חיתקש לאחמי תודה כדדרים נמי שתי
הן ליתא דאם כן הוה ליה למר מן הלמד כו' עד אלא
גילוי מילתא בעלמא הוי ולפיכן שפיר כו' ואם כן כיון
דעל כרחין ליח לן למימר דמאי דילוף רבי מבכשי עצרת
מחול נזיר לאו דייכו טעמא דחיתקש להדדי שלא הייכו
טעמא משום גילוי מילתא בעלמא דכיון דמניכו דגלי
קרא בחול נזיר דהיכה דחיכה שתי עשרות די בחם משם
ילפינן מיכה לעלמ' וה"ה כיכמה וה"ה בכבשי עצר וכבל
מקום וקל:

גם שם דחיתי שכת' החכם הפוסק נ"ו ז"ל ועל הקושי'
שהקשה הר"ם ז"ל הרב בעלמ' ז"ל והרב חלמיד
וא"ש כלהון מקרינן כאשר ועוין שם ולעניו דתעתי כר'
שמוכל לתרץ דמאי שהרחיקו ב' חמורחי ולא אמרו ליכמ'
שתרוק בפניו הוא משום שאם היתה היכמה דוקקת
בפני היכם שוב פריך כפייה לכך בחרו להם להטעותו
כמה שתתן לו קק וזו דאו החלוקים הזה בכוכם והוי

חלוקה כשרה לכל אם היו לומרי וכו' ובחמ"ן הן הן דברי הרב כנגלע עצמן שכתבן שם בהדיא ז"ל וקשיא לי מאי קשיא ליה עליה דרב פפא ואדרבה ליכא שפיר טפי קשיא ליה עליה דרב פפא מדקאמר לה חכון לה על מכת שתתן לך ק"ן זוז דהא ודאי עדיפא מינה קא עבדי כו' והן הן דברי החכם השלם הפוסק כ"ע ואין כל חדש: ומה שרגה החכם השלם הפוסק כ"ע להביא ראיה דהיכא שנפשלה ליכם לפי שהיא גבמה הפיסול לכתחל לכופין לחלוץ מתשובת הרשב"ץ ז"ל שכתב העום' מחמ' ביבמתו וחזרה וקבלה מאחר כו' וכתב החכם הפוסק ז"ל הרי שהוא פוסק שהגם שהתכונה היבמה לפסול עצמ' שכתב הוא שרקקה וק"ל דכתכרת על היבם ועו' פסק הלח דייניכן לה כמורד כו' עד וכיון דאין לכון לומ' כמורדת כופין אותו לחלוץ כו' כחמ' ליכי יודע לין דגם להוכיח זה מדברי הרשב"ץ הלח שייך כלל בזה דהתם עניו אחר הוא לעניו לי דייכינן לה כמורדת כשכר' הר"ף והרמב"ן ובמו שירחה המעיין בדברי התשובה שהביאה בתוכך מוזהרי קראו סי' קס"ח אבל לח לעניו כפיה והרי לך דברי הרשב"ץ ז"ל עצמו שכתב סי' תקל"ב ז"ל על דבר המרד שם בדוכת כמורדת אפס לפי דעת הרב שלפני ז"ל שכתב בסוף ברק השלישי גבי נודרת הבאה מיבמה אחר מיתת בעלה כר' לפי דעתו גם זה אפס שהיא נדוב' כמורדת וכן דעת הר"מכם אבל לין בר' לי כן לדע' קצת אחר דברי הגדולי' ולדעת האחרונים דעתי נוטה כו' עד ועל מה שהיא טוענת שיחלוץ לה כיון שהיבה רצויה לין נרא' לי לכוף אותו לחלוץ לעפ"י שנתפרסם לן במעשיה שהיא נתכה לאבעה כין שיניה כו' הרי לך בהדיא דלא קלית הא בהא דהיכ' דשכר דלא דייכינן לה כמורד' דיסבור ג"כ הכופין לו לחלוץ דדוק' לעניו דלא דייכינן לה כמורד' כת' הרשב"ץ דשכירה ליה בשכרת האחרוני' דלא דייכינן לה כמורדת אבל לעניו כפיה כתב דאין כופי' כל שהיא גרע' הפיסול והלו שם דברים עמוקים בהבנת דברי הרשב"ץ ז"ל. בחופן דבהא שלקיכן ובהא נחתיכן לדיכם הזה מה שנוכל לעמ' לו לעניות דעתי הוא להכריחו לגבו' ממנו הקשם ק"ק פרחים שכתחייב מדעתו ורצונו בשע"י ביטולי לחיו וגם להכריע עלית שהוא עוכר על השבועה ולא גם זאת בהשכמת חכמי הדור כלו'.

פה דברי הקטן

יעקב לבות הלוי

סימן יב

שאלה

ראובן היה לו לאח מומר בקומטאנטינה ואחרי כמה זמן שמעי' לאחיו שהם רואבן זה את לאה וכיון זה לוה את רואבן האחרון הנזכ' בלתי שום ורע כעול' ועתה באו שני עדי' והעידו בתור' עדות ליך זה ימים רבים קודם מיתת האחרון הזה כח

תשובה

הנה בהתירת דהאי לאתת' מאי דאיכ' לספוקי הוא לכאורה שם עדו' היעמעאל מיקרי מסיח לפי תומו שם לאו שבים להסתפק שם עד אחד ביבמה או ביעמעאל מסיח לפי תומו מהני להתיר לשוק ואומר דלענין יעמעאל מסיח לפי תומו כתב הרן בתש' שבריך להקדים דברים לאחרי קודם שניגיד מיתת הנפש' וזה לשונו. ולענין מה שאמרת בי יעמעאלי שבא לפניכ' ואמר מסיח לפי תומו היש פלוני את כלבה שם כאמר שהוא מתכוין להעיד כלומין שלא הקדים דברים שאחרים דומיא דמלן לויכא בי אחת או חבל על פלוני וכדומה לין ספק שכל מי שהוא מתכוין להעיד אומר לותו דבר לבדו ומי שהוא מעיד לפי תומו היכו אומר לותו דבר לבדו שלא בקצר דברי' ועכין לפניו או לאחרין וכל שלא אמר כן היכו כמספר דברים שלא כדוכה להודיע לותו דבר לבדו והיכו כאמן עד כאן לשונו. והכה הדברים עתיקים ומחלוקת יצחה שהרב הגדול מוה"ר דוד הכהן בספקיו בית כ' וכ"ה האריך להוכיח כריאות להחזיק במעון הרן ז"ל דכל שלא הקדים דברים אחרים לא מיקרי מסיח לפי תומו וברי' פלפולו ותוק' חכמתו רצה להכריח שכן הוא דעת הרמב"ם והטור ז"ל. ואחכם הרי"כם בפי' שעז' כתב להסך שכל מי שבא מעצמו ואח"ים פלוני את כקרית מסיח לפי תומו ואפי' שלא יקדים דברים אחרים וכתב בפשוטות שזו היא שכרת הרמב"ם וכפי' ס"ם כתב זה לשוכו כמה שכתב הרמב"ם והכיא בדברי שאמר היעמעאל אוי לי לפלוני שמת כמה היה נאה כמה טובה עשה עמי כ' ליכי חושב שאמר זה הרב לעכובא דהכי משמע בגמ' מעובדא דחיותי וחבל דכל שאמ' היעמעאל מעצמו בלתי שאלה אים פלו' את כזה די דהכי לא קאמר אלא שביב חיותי וכן משמע מהיות דשמ' מקומטריסים שלה' אים פלו' את ש יעזוב את אשתו ופריך עלה בשרץ כל הנט והא קיימא לן דיעמעאל מסיח לפי תומו כאמן אף ע"ג דהת' לא קאמ' אלא אים פלוני את אים פלו' בהרג בלבד ועוד מהיות דתכן בתם' יבמות מעשה בא' שאמר ברוך הבר ואמר אים פלוני בן פלוני את ופריך עלה בגמ' ודילמא עד הוא ודילמ' כשה היה ולא פריך ודילמא יעמעאל הוא ואין זה מסיח לפי תומו שא ודאי כל שאמר היעמעאל מעצמו בלתי שאלה אים פלוני את הרי זה מסיח לפי תומו עד כאן לשונו. הרי לך שכת' בפשוטות הרב ז"ל שהוא גדול מגדולי האחרונים שאפילו אלא הקדים דברים אחרים דמיקרי ספיר מסיח לפי תומו ובודאי שהוא ז"ל היה בקי בדברי הרן ז"ל ויותר' שהרי תלמידו מובה הי' ופפ' בפשוטו' דאיכא דרי הקדים דברי'. והכה עם היות שדברי הרב ז"ל ברקו ויחדו מכל

שלא יתעלם ממנו כלל הזכיר תופן הריגתו שהיה על ידי רועה צאן עד כאן לשונו והנה כשאר הספק הספני אם עד ר' יוסי אומר לפי תומו נאמן להתירה לשוק ואומר דעיקרא דהאי מילתא ביבמות פרק האשה שלום רבעו מיבמה מרב ששת אם עד אחד סגי ביבמ' להתירה לשוק ופשטה רב ששת דמהימן ממתניתין דאמרי לה מת בעלך ואחר כך מת כרת התירה ליחוד ואם כן הכא נמי דמהימן ממתניתין דאמרי לה מת בעלך כו' והיינו לחתיך כרבי עקיב' ואם כן מאי פשיט מהתם דלאכתי מספקא לן לדידן דרילמ' לרבי עקיב דלחית ליה כלל הני קלקולי דחורייתא מהימן מעוז דדייקא ומנסבה אבלי לרבנן דלית להו הני קלקולי דילמא לא נאמן מעוז דלא דייקא ומנסב' ויימנין דסכיית ליה ומנסבה ולא דייקא ומנסב הא לא קשיא כלל דכיון דאפילו לרבי עקיב' אמרינן סם כגמר' דלקלקולא דילמא חיים לקלקולא דזרעה לא חיים אם כן אפילו פשיט מהך מתניתין דאחתי כרבי עקיב' ליכא למימ' דילמא לרבי עקיבא מהימן מעוז לחית להו כל הני קלקולי דחורייתא ודייקא ומנסבה כיון דהני קלקולי הוו כורע' ואיכא לא חיים לקלקול' דזרע' ומעוז הלי טעמא לא מהימנא ליה נופה כחומרת מת יבמי ואלא מה לי רבי עקיבא מה לי רבנן הרי כל ההפר' שניהם ביניהם חיכו רק בקלקולא דזרעה ואף לרבי עקיב' חיישי לא דייקא כגון בקלקולא דזרעה ומנחתי לרב הגדול כמוה"ר שלמה הכהן ז"ל בחלק ב' סימן ק' שהקשה זאת הקושיא והניחה בע"ע וזה לשונו ותו ירחם לדקדק דודאי הלי בעיא דיבמה להתירה לעלמא חליצה דכולי עלמ' בעי לה כיון לר' עקיבא בין לרבנן ואם כן חיכא למידק דמאי פשיט מהך מתניתין דאחתי כרבי עקיבא וכיון שכן הכי דלרבי עקיבא יבמה מוקמת להפסח בעד אחד מעוז דאפילו אם תמצא לומר דטעמא דעד אחד הוי מעוז דדייקא ומנסב' מכל מקו' כיון דאיכא קלקולא דחורייתא חיישא לקלקולא דדייקא ומנסבה אכל להכנן דליכ' שלא קלקולא דרבנן תפסר דאכתי חיכא למפוקי אי עד אחד מהימן וצריך עיון ע"כ וכבר כתבנו דלא קשיא ולא מידי ועוד אכי אומר דאפילו אם נפשך לומר דקושית הרב ז"ל היא על פי גרסת רש"י ז"ל שאינו גורס בגמרא דלקלקולא דידה חיים ולקלקולא דזרעה לא חיים כמו שהכריח שם רש"י ז"ל בראיות עם היות שאם היה זה כך היה לו לרב ז"ל להזכירו בפירוש ואפילו הכי קושית הרב ז"ל חין לה מקו' שהרי גרס רש"י ז"ל היא סד"א הואיל ואמר רבי עקיבא יש ממזר מיבמ' לעזוק חיים לקלקולא וכי תימר מת יבמי תפשה קמ"ל דלא מהימנא מעו' דחוששין דסכי' ליה וכדאמרי' לקמן בעל' לא תמרין סכיית ליה עד כאן לשונו ואם כן כיון דאפילו לרבי עקיבא לא חיים לקלקול' דיד' אף שהיה מקלקל' עצמ' מדאורייתא מעוז דסכיית ליה ומפוייסת היא להכשל מידו שהרי לא יכול עוד ליכם אזתה ומעוז הכי חיכא למ' היא גופה

שם כן למאי דמספקא לן אי טעמא דעד אחד הוי מעוז דדייקא ומנסבה וכיכמה לא דייקא מעוז דסכיית ליה שם כן לא שאלי לן כיון לר' עקיבא דאיית ליה הכך קלקולי כיון לרבנן דלפילו לרבי עקיבא תמרינן דלא חיישי לכל הכך קלקולי מעוז דדייקא אי פשיט ליה רב ששת ממתניתין דעד אחד כאמן הוי דטעמא דעד אחד מעוז מילתא דעבידא לגלויי ובהכי שם כן לפשיט לף לרבנן דאי טעמא הוי מעוז דדייקא ומנסבה הרי אפי' לרבי עקיב' לא יהא כאמן כיון דאיכא מוכר דלא חיישי לכל הכך קלקולי דאוריית' דכולהמרינן בגמרא ואם כן מיך כתב הרב ז"ל דאפילו אם תמצ' לומר מטעמא דעד אחד הוי מעוז דדייקא ומנסבה מכל מקום כיון דאיכא קלקולא דאוריית' חיישי' ודייקא דהרי בהדיא אמרינן בהפך כיוצא ומינן דסכיית ליה ולא דייקא ואפילו אמרינן בהפך כיוצא בזה קלקולי דאוריית' ומעוז הכי לא מהימנא אלא נופה כחומרת מת יבמי לחתיר להתייבם אם כן ריעא דאמרי' דקתני סיפא וכו' ויש להתיר דכיון דלפי מאי דפשי' ליה דסבי כעד א' להתיר להתייבם אם כן ריעא דאמרי' דקתני מת כעך ואחר כך מת בעלך הוי בעד אחד ואם כן מאי דקתני הולך לחמון ואחרון ממזר הוי ממזר ואלא וכיון שכן לאמאי תני כ' שמת לחוכחי לאמאי דקתני בהאי בבא דמת בעלך ואחר כך מת כך וכך דהוי ממזר ואלא מריעא דאמרי' דקתני דכוותי לעדיף טפי ע"כ ולענ"ד דעתי נראה דלא סגי בלאו הכי מהראיה שהביא מהסיפא דאף על גב דפשיטא ליה דלהתירה להתייבם סגי בעד אחד מכל מקום לא יתוייב מזה דאמרינן מיירי בעד אחד כיון דכל עיקר המעכ"ל בא שלא להודיע לנו דים ממזר מחייבי לאוין וזיינו חליצה דרבי עקיבא ולא יכולתי להבין דברי הרב ז"ל כזה דלפי סברתו עדיפא מיכה היה לו להקשות לר"ם דאמאי לא פשיט ממתני' דעל כרחין האי אמרי' להם מת בעלך ואחר כך מת כך בעד אחד הוא וזה דכיון דכבא דאמרי' להם מת בעלך והלכ' ונשתת ואחר כך אמרי' להם כו' על כרחין מיירי בעד אחד אם כן גם הכבא דאמרי' להם מת כעך ואחר כך מת בעלך למאי דפשיט ליה דעד אחד מהני להתירה להתייבם אם כן מיירי בעד אחד וכיון שכן תפשוט מהכא דהאי כבא דאמרי' להם מת בעלך ואח"כ מת כך בעד אחד הוא כיון דהאי אמרי' להם דמתניתין כיון בריעא כיון בסיפא הוי בעד אחד ואמאי אית לך למימר דים לדחות דדוקא האי אמרי' להם דבריעא ודסיפא מיירי בעד א' אבל הכבא דאמרי' להם מת בעלך ואחר כך מת כך כו' לאו בעד אחד מיירי בשני עדים א"כ כל שכן כמה שהקשה הרב ז"ל דיכול לדחות דדוקא בריעא הוי ממזר משום שאף על כרחין צריך להזכיר מתים ולא שני בלאו הכי עוד כתב וזה לשונו ותו איכא למידק לקמן במה שהתבו' שפי' ר"י דהא דאמר רבא לאתויי ברת אחד דאסיקנא מת בעלך שהיא מוקדמת להתייבם

להתייבם ואיכא למימר דכיון דנחמנות דעד ג' להתיבה
להתיב"ל ידעינן לה אלא ממתי דקיימ"ל דהוי נחמנת
ואם כן איכא למימר דלא על נב דלאסור כרת יש מקום
להתיר מכל מקום לאיסור לאו אין לנו מקום להתיר
דמהיכא מייתינן דעד לחד נחמן להתיר אסור כרת
מנחמנת דידה ונבי נמי דלא אשכחינן שהיה תהיה
כאמנת הכי נמי אפשר דלא תקים מותרת בעד אחד עד
כאן לשונו · ולענות דעתי זו היא קושית הגמ' דפריך
היא עצמ' תוכיח דלאיסור כרת נאמנת ולאסור לאו כו'
בלקי שום שנוי כלל ולא ידעתי מה הקשה הרב בוה ·
ונחזור לנדון דיבן דעד אחד כיצד כתב הרי"ף ז"ל
בהלכות בשם הגאונ' דנאמן להתירה לעגון
וכדפשטה רב ששת ורבה ורבותיו הגמ' לאו כר' שמעון
ניהו וכן הלכתא וכן כתב הרמב"ם כפ' שלישי מהלכות
יח' להעיד ליבמה שמת בעלה להתייבם או שמת יבמה
שחלצה וכו' עד ואפי' עבר ואשה ויעמוד מפיה לפי
תומו מעידים במיתת היבם וכו' והנה יש לדקדק כדברי
הרמב"ם בשלה להודיענו שנאמנים להעיד עבר ואשה
ויעמוד מפיה לפי תומו פרט ואמר מעידי במיתת היבם
ומה צורך לאחזר ולומר שנית ואפי' עבר ואשה ויעמוד
מפיהם לפי תומם מעידים במיתת היבם לגרשה דהוק'
במיתת היבם נאמנים עבר ויעמוד ואשה אבל בשאירית
החלוקות שהזכיר שם דהייבו בניהן לה כן ובמיתת השפל
לא והא ודאי ליתא דבכל נוסחי הלמנים ואם כן מה צור'
לאחזר ולפרש דוקא במיתת היבם והר' הגדול מוהר' יוסף
מיטנק ז"ל כתב וכיון הכדפשטת עיקר בקרוב כתעורר
על זה ולא השיב דבר וזה לשונו ולא היה צריך להחזי
אלא שחשבתי בן יחשבנו שום אחרים הרמב"ם ז"ל
שכתב ואפי' עבר וכו' מעיד במיתת היבם ויחזו' שדוק'
במיתת היבם שני עבר או אשה או יעמוד מפיהן לפי
תומם אבל עבר לא כניהן לו כן וזה טעות גמור וכו' ואיך
שיהיה דעת הריצ"ף ז"ל והרמב"ם להתיר בעד ג' ביבמ' וכן
הוא דעת הראב"ד שהרי לא חלק על הרמב"ם רק בחלוק'
שמעיד שניהן לבעלה בן בחופן שהרי הריצ"ף הם בלהי
מופלגים משאר הפוסקים · וכבר תמה הרב הקדוש
מוהר"ר קארו ז"ל על מה שהניח רבינו ירוח' דברי הריצ"ף
לפסק הלכה שהרי כל הפוסקים כלם כאחד חלוקי עליו
בזה · וכתשובותיו הנדפסות עתה בקרוב בסי' ק"ח הורה
בפשיטות למעשה כדברי הריצ"ף והרמב"ם וכתב שם וזה
לשונו וכי דייקת שפיר בדברי הריצ"ף דלא תמנה שנוי
תומר לאסור ולא כתב רק שאשה הבאה להק' ואפי' שהי'
גוזר תומר לאיסור שפיר עבדינן ככל הך דשבועת
ע"ב לשונו · וכן כת' הרב בתשוב' הלק רנ"ב וזה לשונו
כמה שפסק הריצ"ף דעד ג' במקום יבם להתירה לשו' בזה
לא ראיתי שום חולק אלא כל הפוסקים הסכימו כדב' זה
שעד ג' נאמן לעגין שהיה תוכה נאמנת וכו' ושם כתב
בשם בעל הלכות גדולו' שכתב נם הוא כהריצ"ף וכן כתב
הרמב"ם בס"ק י"ב ולא נמצא בספרות הריצ"ף · והר' הגדול מוהר"
מיטנק ז"ל כתב בקובץ לחר ממקצת תשובותיו שכתבתי
וזה לשונו ראוי היה להחמיר כדברי הריצ"ף ז"ל אבל מה
שעשה מהריצ"ף והרמב"ם והרי"ף בחדושיו וסמ"ג והרא"ש
כולם מוסקים דעד ג' נאמן כיצבאה וכן כתב הגאון רבי

חיים וכן נהגו כל רבותינו וחכותינו הקדושי' שאר כתר'
המה וכל בתי דיניהם שבאשכנזו קי להתיר יבמ' לשוק על
פי עד ג' אבל גם הרב מו"הרם מפדווה בספקיו סימן
כ"ח ומוהר"ן ן"ב ז"ל והרשב"ם והרא"ך בלם הורו להתי
יעם בספריהם בחופן שגם מזה הספק אין לפקפק כלל
כי ולכוחת דמלתא אבי אומר דאף אם נרצ' לחוש לספק
הריצ"ף ז"ל בנדון דידן אין לחוש בלל דהרי כל היכ' שהוב'
המיר קודם שתתארס אינה בלונקת דרבוותא אם זוקק
אם נאנו ורבו המקילי' וכרבי רב יהודה נאמן ומו"הרם
וכבר הארין בזה הגאון מוהר"ימוכן בתשוב' יב גם הר'
הגדול מוהר' הגר הכהן ז"ל ס"ס ט"ו הורה להקל והכריח
שם שזו היא סברת הרמב"ם ז"ל ואם כן אפי' אם נרצ' לחו'
לסברת הריצ"ף מה שאין לחוש ומו שהסכימו כל גדולי
האחרונים אפי' הכי על כרחין הוי ספק ספקא ספק אי
הלכתא כבל הנך דסברי דעד ג' כיבמה נאמן להתירה
ואפי' אם תמנה לומר דיש לחוש לסברת הריצ"ף אפי' אינה
נאמן ספק אי זוקק היכם המומר הזה ליבום אם לאו
כיון שהיה מומר קודם שהתאר והאי ספק ספק מתהם
הוא וקל להכין ואם כן בספק ספקא אפי' כרחוריתא
מקילינן וכל שכן לבבי עגונה וכודאי דספק ספקא כהאי
דהוי בפלונקת דרבוותא דהייבו ספק אי הלכתא כפלוני
אם לאו מיקרי ספיר ספק ספקא וזה לשונו מדברי הר'
הגדול מוהרי"ן לב ז"ל בחלק ג' סימן כ"ו סי"ב שכתב
שם בחד ספק ספקא בהאי בפלונקת דרבוותא דמיקרי
ספיר ספק ספקא ומכאי להונאי אפי' מידי המוחז' הכי'
שם רואה דבספק ספק מוניחין מידי המוחזק ממאי
דכתבו התוספ' בפ"ק דכתובות בסוגית הפתח פתוח
מהאי זוה לשונו ואמאי בספיר בתוכת והרי ספק ספק
הוא ספק אם הוא בקי בפתח פתוח אם לאו ואם תמנה
לומר שהוא בקי בספק בחוב ספק ברגון ואין לומר אפי'
בספק ספקא מפסדת בתובתה משום דמוקמינן ממוב'
בחזקתי' דהא וכו' ומכח' הכי' רואי' הרב ז"ל דבספק ספקא
מפיקינן מיד המוחזק וקא חשיב התם לספק ספקא
בפלונקת דרבוותא · והנה הוחיל ותת' לידן דברי הגו'
ראיתי לכתוב אחי דקשיא לי דכיון דכלל מסור בידינו
מהתוספות עצמם דכל ספק ספקא שאינו מתהפך לא
מיקרי ספק ספקא אלא הוה ליה כאחד ספקא וכמו שכתב
בשם התוספות הריצ"ף ז"ל בפי' קונב והביאו גם כן בעל
הלכות עולם והרב מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל בחלק ח"מ'
יזכתב כן בשם המרד' ואם כן איך הקשו התום' דחמי'
תפסיד בתובתה דהוי ספק ספקא והרי הוי ספק ספק'
היינו מתהפך דאם תתה בא לומר ספק בחופן ספק
ברגון שוב אין לך מקום לחזור ולספק ספק בקי ספק
אינו בקי כיון דעל כרחין פתוח הוא וקל להכין וכודאי
דאין לומר דהאי כלל אתמר דוקא לעגין איסור אבל לא
לעגין ממון · אבל אלא כמה זה החלוק בשום מקום
ועוד דאדרבה איכא מסתברא דלהונאת מידי המוחזק
צריך ראיה ומעגנה גדולה וראיה לזה דבאיסורא אזלינן
בתר רובא מה שאין כן בממונא ותמהני מהרב ז"ל איך
לא הוקשה לו זה בדברי התוספות · והנה בדברי הרב
הכהן בתשובה הנזכרת שכתב בשם המרדכי בחלק ח'
סימן ז"ו קשיא לי טובא במה שכת' וזה לשונו והיה ברי"ף

לומר

לומ׳ דאף מילת אי ס״ם ספק אם יש להקל כהך דכוותה דמכירת ליה דלא בעינן וקברתיו וכו׳ עד ירחה דמטעם ס״ם אין להקל כיון דהוי ס״ם לחומ׳ לסבר המרדכי שכתב בשם ה״ר ברוך דכל ספק ספקא שרינן מתחלה וכו׳ דלא יכולתי להכין דברי הרב דהרי הוי ספק ספקא הוא מתחלה כיון דהוי ס״ם לחומ׳ ולומר ספק ספקא שם כעד השומע מעד ר׳ מנחמיה כו׳ לומר וקברתיו לו דילמא כעד השומע הקלו׳ ואם תמצא לומר דלא שכיח להו כין עד השומע לעד הראיה׳ תלתי ליכא לספוקי לי הלכה כמותם מ״מ דילמא כהנך דסברי דכל גווכא לא בעינן וקברתיו וברבי הרב נריכין עיון׳ ואיך מיהיה ירחה דספק ספקא כהוי דהוי בפלוגתא דרבוותא מיקרי ספק ספקא וכן הורה להקל מוהר״ן ל״ב ז״ל בענין כוורות בספק ספקא כהוי דהוי בפלוגתא דרבוותא כמו שהאריך בחלק ח׳ סוף כלל ו׳ וגם בחלק ג׳ סימן כ״ב עיין שם׳ תוכרת דכהוי ספק ספקא דפלוגתא דרבוותא דאיתי לרב מוהר״ן ל״ב ז״ל דאין ולמו ורפיח כיוים שבחלק ג׳ סימן מ״ח וסימן ס״ח שכתב דאין לסמוך על ספק ספקא כהוי משום דכלהו חד ספקא ניכהו והכיא ראיה מדברי התוספו׳ שכתבו דשם חוכם חד הוא וזה סותר למאי דכתבנו לעיל מעמו בכמה מקומות ואפי׳ הכי לא נניח ודאי של הרב הגדול מוהר״ם דמדיכה ז״ל משום ספקי של הרב הגדול מוהר״ן ל״ב שברב דמדיכה כתב בפשיטות כתשובותיו הסייכו׳ לעור יורה דשם סימן ג״ח בחיסור שבועה והזרה להקל בספק ספקא כהוי בפלוגתא דרבוותא וכן בתשובותיו הסייכות לעור ח״ה סימן ל״ג העלה דהוי ספק ספקא ואפילו בפלוגתא דרבוותא עיין שם׳ ותמהתי מהרב מוהר״ם הכהן ז״ל שכתב בתשובה ותשם במושלם שברת הרב ן׳ ל״ב ז״ל דספק ספקא כהוי בפלוגתא דרבוותא לא מיקרי חלא חד ספקא ולא חש לכל הני תשובות דלעיל שכתב הרב עצמו ומתך על ספק ספקא כהוי הן לעניין חיסור תורה הן להוציא מידי המוחזק׳ וכל זה הוא לרוחא דמלתא דבבדון דיוך בבר כתבנו דאין לספ׳ סוס ספק בער ר׳ כיבמה וכל שכן בעניו ענגון כזה וכתב דרמ״ם בתשובה שכל המחמיר בעניבים הללו לא יפח הוא עושה שעקר תקנת חז״ל הקלו בענוגה דאתת׳ וכל זה הוא אם יסכימו כזה הרבנים המובהקים כי להם אמסרו הגחולה׳ נאם הקטן יעקב בכמ״ר יצחק ז״ל נכות הלוי ז״ל׳

אחר כך הוגה לי שבבר הזהיר וקן מרי וקני החכ׳ השלם כמוה״ר מאיר יוחנן נ״ו מריה דאתרא והחזיר להבעה ברחיות כרורות ובבר בשתת על פי מעלת׳

חתימת הרב הגדול כ״ו

ראיתי מה שכתב החכם השלם ידיד נפשי על עניו יגד ר׳ כיבמה ולזה בבר בתבעו המובהב להחזיר בעד ר׳ כיבמ׳ ובבר עשיתו מעם׳ ולעניו שם נריך שיקדי׳ הסמעלי דברים כדעת הרן והלרך חף בזה החריך מהר״ן קחרו ז״ל וכתב שבתי דיוכן שלא שלוניקי לחחזי לדברי הרן בזה ובבר לחבתו גם בן החרבנו במקו׳ אחר

בבר הזה ושם בן החשם הזה׳ היו מוחרת להבעה וכתו שבתב החכם השלם כ״ו ומה גם שבבר הזהיר החכם השלם כמוה״ר מאיר יוחנן כ״ו׳

כתם הנעיר

להרן בכמו״ר שלמה ן׳ חסון ז״ל׳

דברי פי חכם חן בלם טובים ונכונים בפיתר אלי אתתא ופיו פם קדוש יאמר לו מעון נובע מקור חכמה דשבי כיפעתל מכיח לפי תומו אפי׳ בלא קדימת דברים וכמו שרוב בנין ורוב מכין קדושי שבר בארץ הורו להיתר בגזכר בספק וטוב ויפה הדב׳ שאמר מעלת הרב הפוסק דבבדון דיוך אפי׳ הרן והלרך יוחו דשפיר הוי בדון דיוך מכיח לפי תומו דעד בעין לא קא׳ הרן והלרך אלא בשאל׳ לים פלוגי׳ דהרב בלב בלא קשר דברים אחרים לא לפניו ובא לאחריו אבל היכא שאמר אחר בך דברים אחרים בבדון דיוך שאמר רחמנא ליתן ממיתתו שבשל בשר רגלו אתיכות אחיכות אפילו שלא הקדים דברים קודם שפיר מיקרי מכיח לפי תומו אפילו לשברתם דהרי הרן ז״ל בת׳ המכיח לפי תומו אינו אומר אותו בלבר אלא בקשר עניו לפניו ולאחריו והא קאמר רובה לומר ממיתתו בו׳ וכן מעניו עד ר׳ כיבמה אי יפמעתל מכיח לפי תומו מהני להתיר לשוק ועיטמה הרוחות כי בל הפוסקים חרשים גם יפני בלם הבשוש מלבר הר״ם ורבי ירוחם ז״ל זופה דן מעל הרב הפוסק בלו דלפילו הם תמצא לומ׳ לחוש לשברת שרשם ז״ל בל״ל ליבא למיחש בלל דבינם שהמיר קודם שתתקדש אבא פלוגתא דרבוותא הם ווקק הם לאו ורבו המקלים בזו שהבית הרב הפוסק וגם הם נרגם לחוש לשברת הר״ם ורבי ירוחם ז״ל הוי ספק ספקא המתהפך וספק ספקא בפלוגתא דרבוותא הייבו הם הלבה בפלו׳ לו לא מיקרי ספק ספקא בזו שהבריית הפוסק מהרב ן׳ ל״ב ז״ל בחומן דבשבריית דהתי תיתתא מחתר שבב הזהיר וקן לפי מה שבא בתוב בספק בפוסו והנחון בזו״ר להרן ן׳ אסון ספק זה חבון הוא בלוני׳ והחזט המפולם לא בזהיר יבתא ודברי לית בהון בירוך ולא בתי רק להפיק רצון מעלת חבמת הפוסק בל׳ בעזתפוזתו חבן להדחות למעלתו דחבירים עלי דברי דורים בוכח על תורה אחריתי תעלה בתימר מקלא ועורית דמר לחוזו בפנפיניו ב׳ וג׳ גרגירים ברחם אחיר וזה בזה שהקשה מעלת תורתך על הריב״ם ז״ל דהוביח דפני בלי קדימת דברים מהניא דשמע מקומטריסין׳ נראה לי דמבינן למימר דהריב״ם ז״ל סבר דבבא דבריית׳ דקומטריסי׳ לא בפנית לגבי דחם בן הבי הוה ליה למימר שמע מב״ד יפר שהיו אומרים חום פלוגי מת חים פלוגי דהרב הימל לגבי מקומטריסין לא יפיחו חשתו בקטר וב״ה הימל לגבי דיים לאו דוקא דבר והשבו לבל מדבש׳ ותני בקומטריסין חים פלוגי מת בו׳ אל יפיחו חשתו ס״מ דוקא דוק קהבי דהייבו הוי ליתב דוק בלא קדימת דברי׳ גבי קומטריסין אל יפיחו חשתו אבל בהקדים דברי׳ אפי׳ לקומטריסין יפיחו חשתו ובדשי סחם מלת אפי׳ בלא קדימת דברים ולהבי לא מצבי בגמ׳ בסתבשה נבי יפמ׳ אחתי לא בפי שיהיבו מקדי׳ דגוי סחם תוכו גרי קדימת דברי׳ בקומטרי׳

ואפשר קרוב לומר דזהו טעמו של הרב בעל המקצה
על רחית הר"כם ז"ל פמכנת מעשה בחד שעמד ברשם
הר כו' ולא דחה הכרח הר"כם ברחית קומטרי' משום
דכיון דכפל לחוקם דכרים חיכם נריכים חיים פלוני מת
חיים פלוני נהרג ודחי בדוקה נקטיה כלומר דכחוקה
חומן דוקה בלה קדימת דכרים של יפיחו לחכל בקדימת
דכרי לחני קומטרים יפיחו וכך יחזה מר ויריין כדחני'
הרב בעל המכיח ז"ל ועל ההיח דמעשה כחח שעמד על רשם
הר כו' יר למכוין למימר דלא הוי דחייה כד דייקינן
פפיר ליפב הר"כם ז"ל וזה לפזכו ומקפיכן כגם ודילמא
פד הוה ודילמא נרש ולא מקפיכן ודילמא יפמעאל הוה
ואין זה מלמ כו' דוקי דכל עומם רחיית הר"כם ז"ל הוה פביח
מהמקפן מדמקפה הגמר ודילמא פד הוה ולא פביח
ולא מקפה דילמא יפמעאל הוה פמע מיכח מן המקפן
ומן הסרפן של הגמר מדייק קודם קוסית ודילמא נרש
מעמה מהיות דחיית הרב' מכיב ז"ל דהמקפן לא ידע
הימינן דמחרן דכפעת הפכנה כותכין עד כיון דחיכו
נריך להקפות ודילמא יפמעאל הוה ואם כן מלא ידע
המקפן היו פכוי' למחי לא נריך ודילמא יפמעאל הוה
לו ולטעמיך כפהפיב תירון דכבוה' הלא ודחי ויפמעאל
הוה מכיח לפי תומו ואפילו בלא קדימת דכריה ופפיר
מוכ"הר"כם ז"ל ועל דרך זה הפיב גם מורי הנחון מעלת
יהוד' מפרוחה ועל דרך זה מי ופב גם מה פהקש מעלת
והכיח כנריך עיון דהייכו אפילו לפכר' הר"כם ז"ל קפה
דעל כרחין נריך פם מכיב ופם עירו וחם כן מחי פריך
כגמ' מהכי' ברייתי' על כרחין מפבפת' היא הלא ודחי
ליח לך למימר דפמך על הידוע והכח לא כח הלא
להודיעכו הפרם דיכי יפרפל נקומטרים הכח כמי
בקדימת דכרים לעול ליפת לך דלא פבי בלאו הכי הלא
דפמ' על הידוע ולא חפם להזכירו כיון דלא נחית להכי
עד כאן לפזכו ואכי מומר דכחית' דכפלמא ריפא מפיכן
למימר דהכא לא חיירי הלא בענין פפור מיקה ולא נחית
לכוף פם הב ופם עיר ופמך על הידוע הכל ליפא
דקומטרים דחיירי בענין פפור מיקה הלא חוכריך
והוה מני למתני בקצור וכקומטרים של יפיחו וכפל
ונקט ליפכא דריפא במקום דהמ לפחוק וכדלעי לעולם
ליח לך דכחית וכאי דכרב דוקא של יפיחו הכל כהקדמ'
דכי חפילו קומטרים יפיחו וכן שיב דמר זו הליכא
דידי ליכ להקפות דכהאי כרייתא קפיש דיוקא דריפא
הלא יוקא דפיפא וזה דפמע מכל של יפרפל יפיחו הא
יפמעאל פהם של יפיחו וכפיפא קהכי קומטרים של
יפיחו הא יפמעאל פקם יפיחו דלעולם ליפא לך לפילו
יפמעאל מפיח לפי תומו בלאו קדימ' דכרי' יפיחו והא
דנק' כל של יום פלו' מת מיכמריכא ליה דהוה
למיב דהזהיל ולא נפר ל"ח מת מעצמו כרהכן בהפרקין
מכניפין אוהו לכיפה ומהכילין אותו פעורי עד פכריומו
מהבקעת הוה למיב דהל יפיחו את חפהו דפמע עדין
לא מת וקלא דלית ביה מפפח הוי דדוקא כפק ליה ריפא
לקפל דבהר דנזר ריפא לא חזו ליה זכות קפלי ליה
אבל את מעצמו הוה למיב של יפיחו קמ"ל הא יפיחו
ומה פהקשה מעכ"ל תמיהני הר"ר ודחי הוי הרגם אבל
אחרי המחילה למה זה נחפוב בבא בעד ו ובבא אחרת

בב' עדיים דהוה דוחק כל היכא דלא לחיל ומתני' בפנוף
אח' כמו פכפם הלדון וודע' מאד אבל לעד הוה דנוחה
ליה לרב פפת לאוכיחי פפוטקה דידיה בהכרח נמוכ
מבבא דאם לאוקמי מלנמר מדריפא הוי בעד ו' פיפא
נמי הוי בעד ו' דזו פבר' היא ולא פכרת ומה פהקשה
בדברי התוס' מהם דאם כאי פפק בחוכם פפק ברוף
פוב לימקו' לפפק פפק כאי דהם ע' פיפת בתוח חוכי
ולע"ד מדקיחכן
בחוכ' כאי פפיר
מתה פך וכיפא
הכי פפק בחוכ'
פפ כרעון ואח"ל
כרעון פפק כאי
פפק חיכו כאי
דחוכם חו רעון
הא"ם לא מצוי לי'
לגבר' כאי היכ'
דחיכו כאי דלא
הא כהא תלית
אבל כפלא היא
בעיני מ"ט לא
פפיל מר לפיפי'
בדבור התוספ'
דהקש ודחי
עברי פפק ם
פפקא דחיכו
מתהפך והוא
זה פפק מוכח
עין יום לה כ

לזו לומר
אחרי המחילה הפלא הזה עליה במה
דהרי פפיר מצי להתהפך והכי קאמ'
פפק נפתח על ידי עין חו על ידי חד
ואם תמצא לומר על ידי חדם פפק
תחתית בחוכם חו קורם וכן פפק
נפתח פתח זה תחתית חו קודם ואם
תמצא לומר קודם פפק אם היה על
ידי חים חו על ידי עין

כתובה נאם תמצ'לומ'דרוסת חים מימור תחתית נהנפה כ
וזה חוכו מהתהפך דאם כימא פפק תחתית נהנפה כ
נהנפה ודאי הזית דרוסת חים וכודאי דוד מכוכה נרוף
הן דברי התוספות דפתרי להדדי דאמרי פפק פפקא
נריך פיתהפך וזה חיכו מהתהפך הן דברי הרבן לם
ז"ל דבמקום אחד חית ליה דפפק פפקא כפלונתא
דרבוותא הוי פפק פפקא ובמקום אחר חומר כהפך
דאם פלונתא דרבוותא חד הוא ומאחר כל ההרגשים
סהרגים מעלת תורתך על הר"ב ז"ל על החמות כרחים
סולת נקיים וכן כל סאר דבריו ואכי לא כאתי חם ואפלו
להסיב על דבריו רק כאשר ידבר חים של רעהו בלהבה
וחכה וכהא כחיכנא וכהא סליקנא דיפה הן ויפה פפק
ודבריו חיכם נריפים חיזוק דמעמן חזקים וכמפרוש
נטועים מזקן דפבר בחוריית' וזקן פקנה חכמה הגחון
חמון ליו ואכי לא נקרחתי לבא של המלך כי אם לאפוצי
גברת רק על טוב יזכר שמי
כאם הנעיר
ליב מרוזחל

כ"ו יבא אחרי המלכים מאן מלכי רבנן אשר
כבר עשו גם כזאת דבריהם דבר דבור
על אופניו בחריות בפלפולם הזך והטהור אשר לאפס
פנחי כעת לא אוכל לרוות נמאי בפרטי דבריהם לך
בעיקרא דדינא אחים דבריהי דהמיא אחרא אריא
לעשות

לעלמא לא מבעיא לרבי הגהות דסברי דנפילת
היכמה לפני יכם מומר שהיה פטור מן החליצה אפילו
שהמיר לאחר הניסואין אלא אפילו לרב יהודאי דסבר
דכשהות יהודי בשת הניסואין זוקק אפילו הכי בנדון
דידן שהיה קודם הניסואין מומר יודה דליכא זוקק
ואפילו לטור ומיעתו דלעולם זוקק היכם המומר בנדון
דידן דעד ר' אי ישמעאל מסיח לפי תומו נתן ביבמה
להתייחד דהרי מוהרלי"ק דהוה בתרא טובא ולכו"ע לאו
הרכה דעות לרשמוכים ולחרנוים כתב סוף סימן קע"ה
וזה לשונו וכל מי שירצה לחוש למיעוטא דמיעוטא
לענין זאת החשה נגד המנהג אינו אלא טועה ומענין
בנות ישראל כו' ובנדון דידן דכלהו ליתבהו לטיבותא
שהיה מומר בשעת הניסואין וישמעאל מסיח
לפי תומו שכבר מת פעמים דהאי לתתא
שריא לשוק הנראה לעניות
דעתי כתבתי זה תשרי
השמח ויגיעתה

נאם בן ציון נרפתי

סימן יג

שורש היחס והמעלה לו נאוה תהלה החפ'
השלם. כמוה"ר כ"ר יהי שלו בחיי
ובהיכלו כלו לומר כבוד כתבך קבלתי יחד עם השפ'
אשר פשק מעלת מצבין גוי מלת וכל דברי מעלת הם
מיוסדים על תרכי פו על הדין ועל הח"מ הן כתה שכתב
שהגוי מסיח לפי תומו הין נדיך שיקדים קדימת דברים
אחרים אלא כל שהיכו מתכוין להעיד ולומר השיחו את
חשתו אלא שמגיד מלוני מיקל החים ההוא מיקרי שפי'
מסיח לפי תומו וכבר הזכרתי בזה בכל הנדיך בנדון
אחד שבשאלתי בלשונו זה כמו שניס עשר שניס ודברי
אלא המה בכתובי' בספרי אשר הדפסתי וה שבע שניס
תמנשם בסימן כ"ח ושם בירושו שכל גדולי האחרונים ז"ל
הסכימו דהין נדיך קדימת דברים ועל כלם הרב הגדול
הר"ב ז"ל כתב כן בפשיטות בכי' שע"ז והיינו שם ברחיות
ברורי עיין שם לבד זה רחיתי להתו למעלת מה שהוקשה
לי עתה בדברי הרב מוהרל"ו לוי ן' תביב ז"ל בתה שכתב
בתשובותיו סי' ק"ל ז"ל ואחרי חיבת מעלת ובכ' כמקום
חילן גדול הלא הוא הר"ב ז"ל רחיתי לכתב דברי נגד
בבור תורתו ומה שכתבתי שם בגליון נגד דברי
הספר על הדב שביב דברים כד נאים ושכיב רב אמרם
למילתיה והתימה מהכמתו כי רבה היא חיך תלה דין
חדם לא יערכינו רחמות ונביים בדיוק הזה דק וקלים
מקורי עכבים דבשלמי כתירוב דפירכ' דחילמא נהיה
הזלי דקאמר בגמרת הלא דבי ר' ישמעאל בשע' הסכנה
כותבין וכו' לא הוה מתרצת קושית דחלמ' גוי הוה ודאי
דדיוקי מל הרב ז"ל היה חזק והדין שבת' מכחו דין אמת
כיון דלא חזר להקשות ודחלמ' גוי הוה אלא מחמר
דבתירוצת דפירכת דחלמ' גרע הזלי ליתרצ"ה פירכת
דחלמ' גוי הוה לת וה רחיתי לכתוב כי כדאה שים כי
חדום והזלי לאמת ויפה עד כאן ואחרי המחילה וקטילת

הרשות מכבוד תורתו כי רבה היא נדאה דדברי
הרב הגדול הר"ב ז"ל ורחייתו שכתב נדקו יחדיו ולא
ידעתי לית כתב עליו דבר נאים ושבים אמר' ונם כתב
שהדיוק ההוא דק וקלים מקורי עכבי' דאחרי התבוננו'
נראה דהוי ראיה ברורה ורחוייה למי שאמר' וזה מבואר
לנפי מדת דמה שכתב הרב מוה"לן' תביב ז"ל בפשיטו'
דבתירוצת דתכת דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה בותבין
וכו' מתרצת נמי קושית דחלמ' גוי הוה אחרי המחילה
היינו כן אלא לפשרת הרמב"ם ז"ל ודבו של הר"יטבא בלבד
וכמו שכתב שם הרב בעל נימוקי יוסף ז"ל וכתב הר"יטבא
בשם רבו דבתין דלא מייתינן לראיה בשעת הסכנה הם
דלא מייתינ"ל לשר בלל ואע"ג דלא חזו ליה בבוא' דבבוא'
ולהכי מיירי הא דר' ישמעאל לתרוצי לפי קושי' דשר
עכ"ל והרב המגיד בפרק ג' מהלכות נירושין כתב ז"ל
וכבר כתבתי פ"ב בבניאה בשונית וו שרע' הרכה מפרשי'
הוה שהך דדבי ישמעאל לא קאי אלא אנדה אבל לשר
חוששין אלא אם כן ראו לו בל בלו וכן נרא' כתן מן ההלכו'
ודתן נראה כן דעת רבינו ומ"ש כתבו הרמ"בן והרשב"א
ז"ל שתין צורך לבן אלא בשדות וכבורות שהשדים מצוי'
וכו' עד ורבינו לא הזכיר מדינה בלום ולא כתבתר לי
למה עכ"ל ואל"ה זו היא שבות הרמב"ם ורבו של הר"יטבא
ז"ל בלבד אבל בל שאר הפוסקים שבדי בשעך דהא דדבי
ישמעאל לא פליג אדדבר יהודה אלא דוקא לגבי גרש
הוא דאמרה משום דהוי מלתא דלא שביח אבל לא לגבי
שר וכמו שבאתר בע"ה:

והואיל ואתא לידן לשון זה שב הרב המגיד ז"ל
רחיתי לכתוב מתי דקשיא לי טובא בדברי
הרב הגדול מוהר"י קאדיו ז"ל במה שרשם נתר לתמיה
ה"ה ז"ל שם בטור אבן העזר סי' יו' וכתב המגיד משבח
שהרמב"ם לא הזכיר מדין זה בלום ולא נתבאר לו למה
ואשבר שטעמו מפני שמזכר בשברת הנהון דבשמוך
דהאידבא לא בקיאין בבבואה דבבואה ע"ב דאיך אשבר
לומר זה שהרמב"ם מזכר בשברת הנהון ומשום הבי לא
הבינה דין זה משום דבתין לא בקיאין לא בעבדין
עובדא והבי מבואו להרמב"ם ז"ל בב' שהבינה דין דמי
שהיה מושלך בבור וזה לשומו וכן מי שהיה מושלך בבו'
ואמר בל השומע קולי יבתוב נט לאשתי הרי אלו יבתבו
ויתנו לה ע"ב ואם אחת משבירה ליה בשבר' הנהון לא
היה לו להבינה דין זה דהבי נם בדין זה בריך היה בנט
בפ' המקבל ודלמ"ד הוה ותבין אח דבבואה דבבואה
דומיא דפריך הבא ביבמות ודין ר' לחם ועוד שהבי
הרב מוהריק ז"ל עצמו בתב בסי' קמ"ח ז"ל בל מדברי
הרמב"ם בפ"ב מה' נירושי' הרא' דשת' דמייתי הא דתני ר"ש
לא נריבין לבבואה בלל שא בי היבי הלא מייתינן לנדה
הבי נמי לא מייתינן לשר ע"ב ואם בן הוה סותר בהחל'
למאי דבתב בתן בסי' י"ח. נם רחיתי מה שבתב שם בם'
קמ"ח נבי מאי דבתבו התוס' והר"ם והרן דלא מייתינן
לשר אלא דוקא בבור או בשר' לבל בעיר לא ותמה למה
השמיט זה הטור' ונם כזה שמעתי ולא תבין שהרי בהרי'
בתבו שם ז"ל והבי מילי במושלך בבור או בשדה במקו'
שדרים מצויים שם לבל אדם שאמר בלילה בתבו נט
לאשתי לא מייתינן שמא שר הוה ובותבין אשה

דלמא חזו ליה בכוותה דכבוותה עלך ואפי' חס תמצא לומר
שלא היה זה בנרסתם הרב הגה עכ"ל ברמ"ה כי בס"ו הוא לא
כך בנרסתו שהרי הזכירו שם הרב עצמו וביאר מקומו
ועוד שם ומה שכת' בד"ה כשהיה לו בעיר כבוד וכו' כן כתבו
שהוא מקום חדש לכל בעיר שלא בכבוד וכו' כן כתבו
התוס' והר"ם שם זכו' ועל דברי הר' צריך עיון:

ונחזור לנכל דכל שאר המפרשים הר"ף בהלכות
והר"ש בפסקיו גם הרמב"ן והרשב"א לפי
מאי דקת"ל מצאתי דברי הר' ישמעאל שלי' לחדר' יהוד'
לומר רב שלא קדמי שלא יקדר לכל חבירו עד שיהיה
לו כבוותה דכבוותה וכן כתב הטור בפסיטו סי"ו וזה
לשונו ולפי' לא שמעו שלא קדמו שלומי את ושלום
שם שלא מנהגו שום אדם מעולם את חבירו ואת רבו
שלא יהיו חייבין שמא עד הוא עד כאן וכן
כתב גם בסי' קמ"ו וזל וכן מי שהיה מוסל בכור וכו' עד
שזה הוא שעת הסכנה שכותבין ומוקנין לעבד אחין
מכירין וכגון דאזו ליה בכוותה דכבוותה הא לאו הכי
חייבי שמא עד הוא ואין מזהני עלך גם הלין זל כת' כן בפ'
הלוה בשם רבינו חכמל וזל וכתב רבינו חכמל וזל לעד
לא חייבין כיון דאזו ליה לאותו המוסלך בכוותה דכבוותה
ולאדם כמי לא חייבין כדתנא דבי ר' ישמעאל משמע
דסבירא ליה דהא דמייתי הא דתנא דבי ר' ישמעאל לאו
למילתי' דלרב יהודה לעזל' לאפוקי מחשש דעד בעינן
דאזו ליה בכוותה דכבוותה מכאי שמוקין מצוות כבודות
אבל לחשש דעדה דלא שכיחא ממכיון דתנא דבי רבי
ישמעאל ומיהו דוקא בכוד לו כמי בשדה הוא דחייבין
לעד כדתנן בפ' בתרא דיבמות מעשה בעמד לחד על
רחם הבר וכו' הרי לך בהדיא דתירוצא דר' ישמעאל לא
מהני אלא דוקא לגבי חשש דעדה והייכו משום דהוי
מלתא דלא שכיחא וכמו שכתבו ב"ה ולזה מסכימין שאר
רבי ישמעאל דבשעת הסכל כותבין וכו' אמל' גבי חשש
עד דהוי מלתא דשכיחא בכזרות ובהרי"ל לא חמרינן הכי
אלא כל היכא דלא חזו ליה בכוותה דכבוותה חייבין
דלמא עד הוא ואם כן הוא הדין וכל שכן לגבי חשש
ודילמא גזו הוא דודאי הוי מלתא דשכיחא טפי מעד
דלא חמרינן האי דר' ישמעאל הכי הלכתא ואל
שפי' דיוק הר"ם מהכי דלא בעינן קדים דברי' גבי גזי
מלת מדחשבה לא פרי' כנגד ודילמא גזיזה לפי' כתב
דמסיק הא דר' ישמעאל הוין דאה דר' ישמעאל לא אתא
אלא דוקא לגבי חשש דעדה דהוי חשש רחוק דמילתא
דלא שכיח היא אבל לא לגבי חשש גזי דשכיח טפי מעד
ועוד דלפי' לפי סברתו של הרב ן' תביב זל שהסם
במושלם דבת ירושלם דר' ישמעאל הוא מתרץ לה
מילתא דעד ודגזי אף שלין כן סבר רוב הפוסקי וכמו
שהקשו לפי' הכי היכא שעור הר"ם מהכא דלא בעינן
בגזי מלת קדימת דברים וזה לכאין דמצינו במאי דקאל
מציקא מקמיה דמסיק הכא דר' ישמעאל דבשעת הסכל
כותבין וכו' פריך ודילמא עדה הוחי ולא פריך ודילמא
גזי הוא דלא מלתא דשכיחא טפי מעדה דעדה מלתא
דלא שכיחא היא כיון דמיירי דלא ידעינן לה דהוא לה
עדה אלא דחייבין דלמא בשלה בשא שעה בעיר אחרת
ובאה עתה לנקלקה וכמו שפירשי ז"ל ודילמא עדה הוחי

מרכוזתא פליגי עליה דכל שלח הזכי שם עירו חייבין
לתרי יוסף כן שמעון וכמו שתמצא מוהרי קולון ז"ל שו"
קפ"ה שכתב כן בשם רבינו ישעיה מטרלא"ז ונם הזכיר
כן מהריר"מ בס ז"ל ועם נם הר"ב ז"ל כתב בשי תקפ"ח
דכל שלח הזכיר שם עירו חוששין לשני יוסף כן שמעון
ובנדון דידן עדיף טפי שהרי הזכיר שם עירו נם כן ולא
הוחזק בעיר ההיא יוסף כן שמעון אחר ואם כן פשיטא
דאין לחוש אם לא הזכיר הכהן ועוד דאפי' יש בעיר
ההיא יוסף כן שמעון אחר הכא כודאי דלא נתכוין נם
הוא מ"ו רק אז הוא בעיר או בסביבותיה כי שהוא בעיר
אחר ואם כן הוה ליה כאלו לא יש שם רק יוסף כן שמעון
אחר דהרי לא שייך לומר הילמא אין זה יוסף כן שמעון
הכהן כיון דאחר נודע שהוא חי וכן כתב בהגהות הרב
המגיה ז"ל בשי"ת דהלכות נירושין וז"ל כת ר' ואמה תמרו
ליכל וכו' ס' התם שלוש ימים ויחק ויש גלותה וכו' על
וכשנגות לא והוא שלא הוחזקו שנים וכן פרש"י ותני
תומר שלוש הוחזקו שנים ידוע שהא' קיים משיולין
את אמתו שלו זה דהא ליכ' למיתלא דהא ידע דאי הוא
וכמוכרח בגמ' בעובדא דביבי דאמנן כר חייא שכל שלוש
להום שמא אחר אחר הוא תו לא חיישינן ופשוט הוא
עכל. והכא מתוך דיים דכר ימת אי רוחא שמעת
תפשת במוסלם שבענין נט אם לא נכתב הכהן אפילו
בדיעבד הנט פשוט ולא כן אנכי עמדי לפשלו בהחלט
דאע"נ דמצינו בכתבי מוהר"ר יצחק ז"ל בסי' ז' שכתב שלוש
מוהר"ר שלמה בשם מוה"ר יעקב מוויכא שיש למוסלו
כדאיתא בש שכי לכיוצא בזה מעלין מעשה ליתפשין
מעשה בשטרות כותבין הכהן עכ"ל מכל מקום מוהר"י
קולון ז"ל בסי' קכט דאף דברי כראיה כדוחק
והנכי מדברי מוה"ר יצחק ז"ל אם בשוב נם הוא בהפך דדוקא
להתחלה צריך להתוב הכהן אבל בדיעבד אם לא נכתב
לא נפסל הנט בכי וז"ל אם המנרש כהן ולא כתב כנט
הכהן כתוב בכתבי מוה"ר יצחק ז"ל בשם מוה"ר שלמה
שיש למוסלו ולי נראה דאין מכאן ראיה דאפי' שהיו
כותבין לכתוב בשטרות כהן מהו תיקי שלא לא נכתב
כהן בנט שיפסל מפני כך ועוד דאף בתחילתו לתוך כשר
דיעבד אף ואפי' שמו בלא כהן לא נרע מתחילתו לתוך
ואפי' יש שני יוסף כן שמעון בעיר ר' והר' כהן וגירש
את אשתו שלא בפני חבירו ולא כתב בנט הכהן כרש"י
בדיעבד כשר וכן כרש' שהוא דעת מוה"ר יצחק ז"ל להכשי'
היכא דלא כתב הכהן שכתב בשי' ועוד יומ הנתון אם
המנרש יצחק ז"ל והשני כהן או לוי אין צריך לכתוב שום
הפרש אעפ"י שמתוך הנט לא ניכר שום הפר עכ"ל.

והנה ראיתי בתשובו' מוה"ר אהרן שמון הכהפו'
עתה מהדש שכתב בשלמה כ"ב דף כ"ו לפתור
דברי מוהר"י קולון ז"ל וכתב שם דברים תמוהי' מאד וכמו
שכאשר כתב ועל הכל כמה שהבין בדברי מוהר"י ז"ל נגד
כוונת דבריו ולפנה זאת הדבה להתרי' בקושיו' נגד הרב
וזה לשונו תניא לדקדק במה שכתב שרש' שדע' מוה"ר
יצחק ז"ל להכשיר ממה שכתב בסימן ו' ועוד אומר הנתון
וכו' ואני שמעתי ולא הבין הלקרבה משם דהיה שלא
תריכין לכתוב הכהן ומצו' הכי קאמ' הנתון שבשהמנרש
יצחק ז"ל והשני כהן או לוי אין צריך לכתוב שום הפר' משום

דעל הסתם הוא יצחק ז"ל דאם אותה שהוא כהן או לוי מן
הדין היה מוכרח לכתוב כהן או לוי ומדלא כת' הכי ודאי
שעל הסתם הוא יצחק ז"ל וזה נרא' ליברו' יותו יש לדקדק
דאפי' לפי דעתו שלא כן מדברי הנתון מכ"ל נא לק כן
דיעבד לכתחלה הרי מדברי הנתון לפי דעתו אפילו
לכתחלה אין צריך שום הפרש כאותן שבדברי מוהר"ק ז"ל
בשנין זה לוקח כרוזים אלו ודברי מוהר"ר יצחק ז"ל
כיוצא שאם וכיון שכן מהראוי לאוקם לדבריו ולהכריע
נט"ל שיכתוב הכהן ועוד כתב בסוף וזה לשונו ומעת'
לפשר לומ' לכאורה שנם מוהר"י קולרו הבין בדברי רבי'
יצחק ז"ל שם שכתב בשם הנתון שאם המנרש יצחק ז"ל
והשני כהן או לוי שאין צריך לכתוב שום הפרש שאין
הכונה לומר שדוקא ביצחק ז"ל הוא שאין צריך לכתוב אעפ"
דעל הסתם יצחק ז"ל הוא ואם הים כהן היה כותב כהן שלא
שהכונה שאם כותב צריך לכתוב כהן נם כן כותב צריך
לכתוב יצחק ז"ל ומדחזינן דלא הצריך ביצחק ז"ל מינה דאפי'
כהן דלא צריך ולשיבך כתב מוה"ר הנתון מדברי מסתע
להכשי' אם לא כתב כהן מדחזינ' דאם לא כתב
יצחק ז"ל אין חיכשת לן והשתא ליתא לוקה הקושיא
שהקשיתי עלת למעלה לאפוך מסתע מדברי הנתון
כדכתבינה לפי שהוא ס"ל בר"ת דביצחק ז"ל נם כן צריך
לכתוב הנט אם צריך לכתוב כהן אבל כר מעיכין חוינן
דאכתי דברי הרב מוהר"ק הם קשים על מאי שהיה
אפשר שאותו הנתון יסבור היכ"ש דלא כת' הכא שהרב
הרב מוה"ר יצחק ז"ל כתב אם בסתם בשם מוה"ר אליעזר
בשם הנתון שיש למוסלו אפי' בזמן התמורתי והמעיין
שם יראה דמסתם שכל אותם הדינין הכתובים שם הם
בשם נתון ז' שלמדם ואין בהם שתיר' ואם כן איך יכתוב
דברים בסתם שיתרים אלו לאלו. ועוד שהוא עצמו הר
יצחק ז"ל כתב בתשובת יעק"ל שאנו מוכרחים לכתוב הכהן
וכיון שאנו מוכרחים לכתוב כהן אין אנו צריכין סימן
אחר דקרתי לאה לי ואם כן היאך יפתור את עצמו ואת
שעדין קשה על מוהר"ק מה שהקשינו עליו דמאין כח
לו לאלק כן דיעבד לכתחילה וכמו שכתבנו לעיל סוף
דבר דברי מוהר"ק חיו"ב מובכי אלו עכ"ל והנה הארכתי
להעתיק כל לשון הרב ז"ל יען לאמרתי חולי הספר חיו"ב
מצוי ביד כל אדם כי לא בשלם כהיום עריין רק כך עלינ
בקדוב כדפשט עד עתה ואחרי המחיל אלף פעמי אנכי
אומר דשריר ליה מאריה במה שכתב שאלה בוקי סריקי לרב
מוהר"ק ז"ל עיכי כל יצחק ז"ל ועטרת גולת אריאל וליתם
אלני פירושי והבנות על דברי מוהר"ר יצחק ז"ל מה שלא
עלה על לבו מעולם ולהעמים עלינו כ"כ קושיות והלא
דבריו כרורים בלתי שום מבשו' וזה שהר"ז ז"ל אחרי שדרש
סברת מוהר"ר אליעזר שכתב בשם מוהר"ר יעקב מוויכא
דנה להוכיח דאפילו מוהר"ר יצחק ז"ל סבירא ליה הכי
דדוקא לכתחילה הצריך לכתוב הכהן אבל בדיעבד אם
לא נכתב לא נפסל הנט בהכי ודייק זה הרב ז"ל בדיוק
דק בעומק עיונו מדיוק לשונו שכתב אעפ"י שמתוך הנט
לא ניכר שום הפרש ואם היתה דאפי' בדיעבד אם לא
נכתב הכהן שהוא פסול יען מורה שאין זה המנרש אם
כן מיך כתב אעפ"י שמתוך הנט לא ניכר שום הפר' והלא
יש זש הפרש נדול בנט דכשה שלא הזכיר כהן בנט

רק יוסף כן שמעון כלבד והו הפרש והכר גדול דעל זה
הישראל מדבר דאם לוקח שהמגרר לוקח זה רק יוסף כן
שמעון הלח היה רלוי לכתבו הכא דכוותי לא שלחי לן
והסופר סיום בגט דרך חיו לו דרך שלילה דהכ דבר ל
הוא שכתו שנקר הסר דרך חיוב ה"ל לכתוב על הכהן כהן
כך נקר הפרש דרך שלילה רוצה לו לשלול מהישראל שלת
כהן וזה ברו ואל"כ אם לוקח דסובר מוה"ר ישראל הכל היכ
שלא נכתב הכהן בגט שהוא פסול לוך כתב לוך על פי
שמתוך הגט לא ניכר שוסהפרש ועל הכל שכתב אל שום
הפרש דשמעת לוכיח שום הוכחה כלל והלא יש הוכחה
והפר גדול מתוך הגט שהמגרש הו ישראל כיון דשלל ממנו
שלת כהונה ודאי משמע מתוך דברי הלו דאפי ככהן
המגרש מצוה לא שיהיה נקרא בגט יוסף כן שמעון
כלומ כתב דאפילו שלוח שום הפרש בגט שום המגר הוא
ישראל אפי הכי כיון דלכתחילה צריך לכתוב בגט על
המגרש הכהן יוסף כן שמעון הכהן לא כן בשהמגרש
ישראל די לו ביוסף כן שמעון בלבד וזה היא סברת הר'
ז"ל שהביא בדברי מוה"ר ישראל ומעתה נסתלקו כל תמיהות

הרב המחבר שהרכיב לתמוה על הרב ז"ל:

גם מה שהקש שם על הרב ז"ל ולהכ בדברי
ים לדקדק טובא חדא כמאי דקאמר דאין מדברי
הגמרא דאמר מעלין משטרות ליוחסין דאיה וכו' שכפי
פשטת דבריה דודאי לא הרב כהוג לכתוב כהן וזה יכתוב
שהם דמצא שמהרלוי ז"ל פסול מצו דמלת כתב כהן
נראה שזה ישראל ואתו למיטעי ואע"ג דלא הוחזק
מכל מקום רלוי לחום לזה שהרי אם המכתב הוא לכתוב
כהן והקשה הוא ישראל ודאי שלא לא כתב כהן נראה
דלזלזין בתר רובא ומצוי שהם ישראלי ואם כן הסכר
פושה והדין נותן שיהיה פסול עד כאן לשונו ואיכי רוא
שום קושי ומתירה בדברי הרב ז"ל דכוותי דאין להניח
דאיה מתי שנהגו לכתוב לכתחל לכתוב שטעם בדיעבד
וכמו שמצינו כמה וכמה דברים בענין הגט שנוהגים
לכתוב לכתחלה על נר חיותר טוב ולא לזה נחמ' שהם
לא נכתב בדיעבד שיהיה פסול עוד כתב ז"ל תן נראה
לדקד' כמה שכתב ועוד דהא בחכיתו לחו' כשר בדיעבד'
והא ודאי שמו כלא כהן גרע מחכיתו ואני בעוניי
לא ידעתי היאך לא גרע הא ליכא למימר דגר ע ונרע
שהרי כשאין שתב כתו תהיה ידועה וכיצרת כבל מקום
והכל קורין לוותו בם וכמו שכתב בראש סימ זה
וכמו שמוהר"ק עצמו הביא כל זה בשו"ת מהרי הפוסקי'
עכל וכבר כתבתי דשריה ליה מהריק שרשא לחשו על
הרב ז"ל שיסתור עצמו תוך כדי דבו והלא דברים ברורי'
בשהם שכתב ועוד דבחכיתו לחוד כשר בדיעבד דכמילת
בדיעבד כיון דכרון בבירור שאין לחריו בירור דכל
חוקם התכתים שכתב הטור והרשב"א ז"ל בענין חכיתו
שצריך שתהיה ידועה ובכרת בכל מקום ושהכל קורין
לוותו הם אלא בשאחזם בשטרות או קורא בתורה קורין
לוותו בשם המוכהק לא כאמרו אלא לכתחיל וכמו שכתב'

גם שם הטור בסיר' לאמת בדיעבד אין צריך לשאו התנאים
לפי דעת כל הפוסקי' שפירשו שהיו' דכך היו נקיי הדעת
שבירושלים עושים דקאי על כתב חכיתה בשר מלבר
רש"י ורמב"ם ז"ל דמפרשים לה דקאי על מה שכתו שהיו
קוראים עד בלבר ואלו הם דברי פשוטי מאד ומבוארי'
בבירור בדברי המפרשים והרי לך דברי הר"ם ז"ל שכת'
בפסקיו בפ' המוכל שאם כאו הטור דין זה דחכיתו
ז"ל הר"ם שלא שת רבינו הם ז"ל מעומד שניר' בשם שם
יהודות ולא נכתב בגט שם נשיות והשיב חלילי מלהזכי'
שמו של נשיות בתורת עדה ישראל ואין לחוש כי כלל
דלא נרע שם יהודי מכתב חכיתו דבשר ופירש בעריך
לענין שלא כתב שם המוכהק וכתבי נשמה מפרש בשפ'
וכן היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין חכיתו וכן עד
וזה דאמרינן בשמעתין רוכב סרוס ופורתא ערוך
דשמעת דאפילו בחד מקום צריך שני הסמות היכי
לכתחל כן אפי' בירושלמי וכן עד וזה דאמרינן לקמן
כתב חכיתו כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלם עושים
משמע דאפילו לכתחלה אין צריך לכתוב עקר השם וש
לומר דמיירי שהם בחכיתה שמכירין לוותה בכל מקום
והכל קורין לוותו בשם אז אלא כשאוח חותם כשטר אז
קורא בתור' קורין לוותו בשם המוכהק לה כי שני בשם
חכיתה לחוד ומהאי טעמא כמי מומר אין צריך לכתוב
שלא שם יהודית בגט שהוא עיקר וכל ישראל קורין לוותו
בשם זה עכל: הרי לך בהדיא דאחרי שכתב והעלה
דחכיתו בלבר שני בדיעבד דוקא הוקשה לו מהיכא
דנקיי הדעת בירושלם דמשמע מהשם דאפי' לכתחלה
שני בחכיתו ותירץ דחכיתו דשהם מיירי שיש לה כל
לוותם השנאים שמכירין לוותה בכל מקום והכל קורין
לוותו בחכיתה היינו. לבל בדיעבד לא בעיון שיהיו כל
אלו השנאים וכן כתבו התום' שם בסוף דבור המתחיל
והוא דאיתחזק בתרי שמי וז"ל וזה דקאמר בש' חמגרש
את חכיתו וחכיתה כשר וכך היו נקיי הדע' שבירושלם
עושים משמע לפילו לכתחילה אין צריך לכתוב שניהם
לף על גב דגבי מריים שבשמוך ובירום משמע דדוקא
בדיעבד כשר צריך לומר דנקיי הדעת שבירושלם היו
שמוהיכין ידועים וליכא לעז כו' שרוצה לומר שהחכיתה
שלהן היתה ידועה לכל בכל מקום וכמו שביאר דבריהם
הר"ם ז"ל. ולף על גב דאיכא התם בתוספות תירוץ
אחר שכתבו ז"ל אי נמי כשהשמו' דומי' זה לזה שהכתי
דומה לשם לכתחל כשר לף בכתוי ע"כ מ"מ דהתירוץ
הראשון שביאר להו יותר כיון שכתבוהו ראשונה וכמו
שכתב מוהרי קולון ז"ל בשורש ע"ב בשמע התשובה ז"ל
ולף כי יש תירוץ אחר שם בתוספות ומכל לומ' דלאותו
תירוץ לא חזרו כ"ש לתורת לבש מטעם הקושיא וכו'
עד ואדרבה נראה שהתוספות ז"ל שביאר להו דשכרת
יותר לומר תירוץ ראשון מטעם ה"ק מלומ' התירוץ
האחר שהרי תירצו לותו ראשונה עכל וגם לפי הפשוט
מלתי פיוע לזה מדברי רש"י ז"ל שכתב בפירוש קדושין
על מסוק ויתרון חרן בכל היא ז"ל ועו' יש מניח ראשים
יותר מגופו' לף שקדמתי זה לפי שהוא מעניו וגבוהים
עליהם ע"כ משמע שהפירוש העיקרי והיותר הגון
ראוי להשיבו ראשונה שם לא נשבש. ולזה הר"ם ז"ל

בפסקיו לא הביא כלל התירון הנני רק תפס במושלם התירון הרשאון וכן הר"ם ז"ל בתשובה מ"ב לא כת"ס רק התירון הרשאון וז"ל ומה שכתב ר"ת בתשובה חלילה להזכיר שם גיות בתורת משה ויעקב וכו' עד למכם לכתחלה צריך שניהם בפירוש והיינו היות דרוב מריים לפי פירושו ולכתחלה חיתמר ומי שמקרם הויה דתנן בהמגרש וכך היו נקיי הדעת עושין דקאי לחמניה דשלמת לפילו לכתחלה די בחניכה ואין צריך לומר עיקר השם ים לומר דמיירי בחניכה שמכירין לותה בכל מקו' והכל קורין לותו בשם זה שלא בשחות בשטר או קורין בתורה כו' ושם כן דברי הרב ז"ל בתי' הגדיו ושם ברורי בשמע דבדיעבד סגי בשהם חניכתו מבלתי לותם התנוים ושם כן כוונתי לא גרע שמו בלא כהן משהם חניכתו ׳

כלופן שדברי הרב המחבר כלותה התשובה נ"ע ׳ ויותר בפלוגתי על מה שכ' מתוך דברין שכתבנו לעיל וגם ממה שכתב עוד וז"ל וגם ממה שכתב מו"הר יעקב ז"ל שכתבתי למעלה שכתב בשם הגדון שלם המגרש יפר' והשני כהן לו לוי שלין צריך לכתוב שום הפרש כו' עוד כתב לאחר כך וז"ל ולפי מ שיכיו מן התימת שיחלוק ריש"ז על לותו נתון שכתב שלין צריך לכתוב שום הפרש ביעקב עוד הדעת נוטה שלין צריך לכתוב שום הפרש כו' דיר' מדבריו ז"ל בהדיא ם הכין שמה שכתוב שם בסוף סי' ו' ועוד לומ' הגדון לם המגרש יעקב ז"ל והשני כהן לו לוי כו' וגם מה שכתו' לאחר כך בסימן ז' וסימן ח' ועוד לומר דכומן הזה וכו' וכן לומר מורי הגדון סה בכוי"ם כהנ הפר כו' שם כלם דברי גדון מהגדולים וזלת מו"הר יעקב ז"ל וזה ודאי הוא בשם גה היונה מלפניו כי שם דברי מ"הר יעקב עצמו שהמדפים לו מחבר הכתבי' תלמידו רומו עליו בשם נתון ובשם מורי הגדון ובשם מורי בלבד והם דברים פשוטים מאד לא יסתפק בהם שום תח' ועם היות שלין זה צריך לראיה הרי לך ראיות ברורות על זה בסימן מ"ד כתב מי שכתן נט לאשתו מומרת בשרוצה ליפטר אשם לאחרת כמנהג אינטרייך ואחפיים וכדבת' ר"ת לפי דעתי המנהג שהיה צריכה נט לאחר לם חוזרת לדת יהודית ע"כ ואחר כך כותב מורי הגדון כתב בספרו זה הדין וזה הגדון הוא מו"הר יעקב שכן תמצא בספרו תרומת הדשן סימן רל"ז זה הדין עם זה הלשון עצמו גם שם סימן מ"ב כתב וז"ל לאחם מורי הגדון עשה שליח להולכה והיה מצביע את המומר בקללות החמורות בתורה סיבותו על ראשו שם יכטל הגט וקודם שעשה השליח להולכה היה מזכה לה לאשה לותו גט על יד לותו שליח ואומר לשליח זכה בגט זה לאשתי ס' ואחם עשה לותו שליח להולכה ודוקא שליח להולכה קודם לכל אלו עשה השליח להולכה קודם ואחר כך לקבלה נמצא שהיה מכטל גט השליחות וכן כתב מורי בחידושיו ע"ש וזה ודאי הוא מ"הר יעקב שכן בדברים החלו ממש תמצא בתרומ' הדשן בסי' רכ"ל גם שם סימן מ"ב כתוב ועוד לומר מורי הגדון שכתב לשאלה וכשאם יכתוב לה גט ושגע בו אחד וכשם לותו עד שיחזרו ליתן לה גט ודאי יש לי בקבלתו לחוריה כי' ואלו הם דברי מו"הר יעקב לותו בלותו ועם היות

הר"ם ז"ל ואלו נר' שמוסה הכל ממש בתרומ' הדשן סי' הכ"ל גם בסימן ק' דכתב לאחיל לכתוב כל' תשובות שהשיב מורי לה"ר בניימן ס"ן ולבסוף מכל' תשובות חוקם מוהר"י יעקל עצמו גם בסי' ל"ט כתב ועו' לומר מורי הגדון דיש לכתוב שמריהו וכן כשיחו ולא שייך הכל הם דברי מוהר"ר יעקל לותו בלותו בתרומת הדשן סימן רל"ג ובאלה רבות כל זה רציתי להעתיק כאן מעט ואם תירצתי להשיבך מילין טרדותי גרמו הקיהור ואתה הוא שלום ותורתך שלום בשפם מעטף העולה היה למעלה ובשפם כאמך

יעקב לבית הלוי

סימן יד

שאלה האם לים שהלך בעל כהן אחת למדינה אחרת רחוק ק' מילין ויצא שם בבית אמו שמוב שניים וזה מסיב קטטות ומריבות שהיו ביניה וביך בעלה הנזכר שלא היה פרנסי לזון ולפרנס לותי והיה ושבה כל לותו הזמן בבית אביה ימידה ובלמודה עגונה ועגונה בכבוד בעלה ולא בשמע עליה שום דופי זהנם שבעל הרבה עליה רישי לותהזבי להתרצות לשוב אליו היות עמה לא רצתה לשמוע עד שבתרצו להתגרש ושלחה השטר ליבשה הקבלה וקבל בשם מיד בעלה הכהן והזוקק ליבשה על פי חכמי ורבני העיר ואחר עבור ג"ל יום ביום לא לשומר בבשה בחופה עם שמעון וביום שבי מחשון ילד' תלומים זכר ונקבה הרשאון חי ג' ימים והאחר ז' ימים ונקבת מסקפל שם מרגניט לאחריה שמת שמשם כלישור ירבו מזרע בנדן אלי חייסינן שמא לא בעלה הרשאון עליה לם ויצאת בתוך ל"ח יום הנם כי רחוק ביבו לביב"ק מילין הו שמא בעל הבני בא עליה תוך ל"ח יום או לים לאחר או כחניק לותי בחזקתה וכשרוק ולכשר לה בבעל ובזמן הכשרות דקייבו מסמעון בעלה הבני לאחר שבבשה לחופ ביום לא לעומר:

תשובה

הן לאמת כי עם היותי טרוד בהעתקת ושמעתתא בעיה גלוקא מכל מקום להפקת רצון הפוש הלא הוא החכם הנעלה שרם היחם והמעלה כה"ר יהודה דלמדיגו כ"ו תופב קלנדיה"ל לוכל להשיב פניו ריקם ולומר הלעגיות דעתי וראה הדבר פשוט דאין לחשוב הלשה הוא"ל להחזיקם בחזקת זנות דהייבו משום דמוקמיבן לם לחזקתה בכל בנות ישר' הכשרות כל זמן שאין ראיה ברורה בדבר: ובהדי' לאמרי' בגמרא פרק הערל עוברת הוה בשאה שהלך בעלה למדינת הים ושהתה עד תריסר ירחים שקל ואכשריה רבה הוספת' וכך רואה דלף על גב דקאי דבר רחוק מן השכל שיתעבב הולך ל"ב חדשים והוא זה מלך לפילו הכי תלה הדבר בבעל והייבו טעמ' משו' דכל מאי דמצינן למתלי בבעל תלינן כיש כדי להעמיד את השם בחזקת ולפילו

על נר הרחוק והרי"ף ז"ל כתב בריש פרק עשר יוחסין
בשם בעל הלכות גדולות דאפילו שמח טובח יותר מי"ב
חדש קלינן בבעל ואמרינן דילמא בא בעלה בשבעה
ושמח והיה דרכה תוספת דשמע דביותר מי"ב
חדש הוי ממזר מיירי שהבעל והשמש מודים שלא בא
הבעל. דשמע שהיה רגל מאי דמקינן להחזיק
בבשרו ולקולין בבעל קלינן ביה ואפילו בחפצי רחוק
דאין לך יותר רחוק מזה לחשוב שמת הבעל בא מארץ
מרחקי בשבעה ושמח והלך לו. ואפי' שכי כדי להחזיק
בבשרות קלינן ביה. וסלקא ז"ל כתב בשמין תמ"ז וזה
לשונו והיינו משו' דאמרינן כר' יוסי ורשתיה ולדבריך
היה לנו לחוש לזוחות דקול שבשתא ולחוסרה משו' רוכל
וחזקה שלא שהין תולין לעולם בזוחות כל שאפשר לקלות
בבעלה ואפילו על פי הדחוק שהין חוששין בעריות
ועוד שהשמש המוכה מתהפכת כדי שלא תתעבר וזה
ברור עכל'. גם מוהר"י קולון ז"ל בשרש ק"ל כתב וזה
לשונו ועוד בר מן דין ומן דין כשלמא גבי הך דרכה
תוספת שית לן חזקת דשמייע דכודאי שית לן לחוקמה
בחזקת בדקת שהיכא מוכה כו' הכי לך בהדיא לעולם
שית לן לחוקמיה השמש בחזקת בשרות ושלא לחוששה
כזה ואפי' כדבר רחוק מן השכל אם לא כראיה ברורה:

וגרולה מזו כתב הרב הגדול מוהר"י מינץ
בתשובותיו דאפי' כתב שבתעברה
בסוף סיון בכ"ט בו ילדה תחלת בשלו בא' בו שיהיה
רק משמש תדשים שלשים וב' ימים והכן הוה מי וגדול
בשנים אפילו הכי קלי' ליה בבעל לירוש' ולפטור מן
החליצה ומן היבום והנסיה זה מדברי התוספו' שבתבו
בפסק' כלה פרק בנות כותיים גבי מאי דאמרינן התם
קסבר רבי יהודה פיפורי' גרים וזה לשון התוספות.
וברלה דלרבי יהודה פיפורי' דש' תדשים גרים ואם
בתעברה בסוף החדש ילדת בתחלת ט' דאי בעינן
שמכה הראשונים שלמי' אם כן כי בתעברה בסוף החדש
פיפורי' דקטיעי הוה ליה עשירי שלא אם כן בתעברה
בתחלת החדש עד כאן לשונו דמשמע דיון דפיפורי'
גרי' היינו צריך רק ט' שפורות בלבד ואפילו שבתעברה
בסוף החדש וילדה בתחלת ט' אלין שם רק ו' תדשים
שלמים וכ' ימים הוי לידה גמורה. וכתב עוד בשם
ספר האגודה ז"ל כמנה בתשובה אשה שבתעבר' בסוף
ניסן וילדה תחל' בשלו ובעלה היה בארץ רחוק על סוף
ניסן שבתעבר' והיו מרבני' אחר הזלד והגדולי' הכשירוה
דפיפורי גרי' עכ'. דמשמע בהדיא דפסקו הלכ' למעשה
כרבני התוספו' וכתב עוד בשם בעל הערוך וזה לשונו
פיפורי דירתא גרים פירוש שמעשה שבית דין תוקעין
בשופר ומקהלין החדש היינו התחלת החדש בכל דבר
ואפילו למעוברת וכיון שתקעו בתחלת ט' דמי כמי
שהשלימו כל הט' תדשים שט' שפורות כט' תדשים דמו
אפילו בתחלת תשעה ילדה רחין לה חלת יום ח' חלמא
דבתר שופר בית דין אזלינן עד כאן לשונו. וכתב הרב
הגדול ז"ל הכי שגם בעל הערוך שכר כמו התום' וספר
האגודה כו' ומכח לכאורה יש לדקדק דאיך משמע ליה
לרב וכרונו לברכה דבעל הערוך שכר בתוספות דשת
לא מוכח רק שאם ילדה בתחלת ט' הוי כאלו ילדה לט'

תדשים לאמ' לא משמע מלישנים דאפילו נתעבר' בסוף
החדש ואמ' כך דייקת לה שפיר משכחת לה שהרי כתב
וכיון שתקעו בתחלת ט' דמי כמי שהשלימו כל התשעה
תשעה שופרו' כתשעה תדשים דמו ומכח שכתב כל
לוח' שתשעה שופרו' כתשעה תדשי' דמו כך לשמועינן
דאפילו נתעבר' בסוף החדש וילדה בתחל' תשעה דהוי
תשעה שופרות הוה ליה בתשעה תדשים. ועוד דעל
כרחין שכיחה ליה לבעל הערוך כמו התוספות דאי לא
תימא הכי אלא שאם נתעבר' בסוף החדש צריך להשלים
כל הט' אם כן לית ליה בהא שט' שופרות כט' תדשים דמי
שהרי הוי' שופרות וכ"ז שכתב' התוספ' עצמם. ומכל
זה דן קל וחומר הרב ז"ל ואמר דאם תמרה ביולדת לט'
דאיכא מאן דאמר דיולדת לתשע' אינה יולדת למקוטעין
כל שכן ביולדת לשבעה דלכולי עלמא יולדת למקוטעין
דאמרינן כמי שהם כהאי גוונא אשה שנתעברה בסוף
ניסן וילדה בתחל' תשרי דאין ביניהם כי אם חמש
שלשים ושני ימים לאמרי דשיפורי גרים והוי ז' שופרות
כו' תדשים והאריך שם הרב ז"ל להעמיד הדבר דיכול
להיות הולד וולהיותו על קיומו בהאי גוונא דמקרי
לידה גמורה. ואם כן כהדין הדין פמי שבשתק כלפי
לעומת שהם ח' חייב וילדה ביום ב' לחשבון שהם חמשה
תדשים שלשים וב' ימים אפילו שהיו הולדים חיים ושל
קיימת תלינן להו בבעל לירושה ולכל דבר כמו שהוכית
מוהר"י מינץ ז"ל והיינו משום דשיפורי גרים.

איברא דקשיא לי טובא דאיך שמך הרב בזה
לענין הלכה למעשה דשרי מאי דכתבו
שם התוספות לא קיימ"ל הכי וכן מוכח בהדיא בגמרא
בפרקא קמא דתים שכתב דאמרינן התם בפשיטות הולד
יכתוב מכלן דכתיב למועד תשוב אליך כעת חיה לומת
קלי תלמת בשמח וקל' ליה בעברת בחמישין יומין מי
קל ילדה כו' עד תלת דקלי בתג וקאמר לי בכיסן ואכתי
בסיתא ירחי מי קל ילדה תנא תוכה שכם מעוברה היקם
סוף סוף כי מהלית ימי טומא' בעיר ליה אמ' מר זוטרא
אפילו למ"ד יולדת לתשעה חיכה יולדת למקוטעין כל
יולדת לשבעה יולד למקוטעין שבת והיו לתקופו' הימים
מיעוט תקופות שתים מיעוט ימים שבים ע"כ. ואם
תוכה דשיפור גרים אם כן מאי פריך ליה ואכתי בסיתא
ירחי מי קל ילדה הכי קיימ לה ז' שופרות דהיינו
מחדש תשרי ועד חדש ניסן הוי ליה כ' תדשים שלמים
חלת ודאי נדשה דלת קל' שכי. והכא הייכו יכולי לתרץ
דכל מאי דפרי הוה למאי דקל שם מעיקר מקמי דמסיק
מר זוטרא אמ' למאי דמסיק בתר הכי כמסקנ' דיולדת
לז' יולדת למקוטעין לא היה צריך לשנויי שכח מעוברת
היתה הכי מדלית ימי טומאה מסכחת לה
דשבלה בליל ה' לחג ואשם' דילדה בוום אחרון של פסח
חלת משום דמינין במדר עול' דכתיב בניסן גולד יצחק
ור' מאיר ס"ל יסד במערבי של פסח כו' דמשמ' בהדיא
דאפי' למאי דמסיק מר זוטרא לא משכח לה שלא שבלה

בליל ה' לחג ויולד ביום לחרון על פמח ואם לית לדברי הרב ז"ל מצטחת לה לחשיבו כליל רחצון על פמח ואחי ספיר כדאמרינן בפרק עובדי כוכבים גולד יפחת והייכו מצוי דשיפורא גריס חלא ודאי נרא דלא קיימת לן הכי דאמי דכתבו התוספות בפרקת נדה הוי חליבת דרכי יהודה. ועוד תכי יום דחף אם כפצך יום דאמי דכתבו שם התוספ' ק"ל הכי והייכו מצוי שמצאתו בספר האגודה שכתב שהגדולים המכיאו הלכה למעשה כדברי התוספו' מכל מקום עכ"פ צריך לומר דדוק כיולד לקטנה המכיאו מכל מקום לא כיולד לגבע' דהרי מאי דכתבו התום' והרב בעל ספר האגודה מיירי ביולדת לקטנה והיכא דאתמר אתמר היכא דלא אתמר לא אתמר כי היכי דלא תקשי לן דברי התוספו' בפרקין קמא דדחם הסנה ואם כן ליתא להאי קל וחומר שכתב הרב ז"ל דאם אמרו כיולדת לקטנה כל שכן כיולדת לו' דלכולי עלמא יולדת לו' יולדת למקוטעין דהרי דברי התוספות בפרקין קמא דדחם הסנה וכיוצ"ב כיולדת לו' לא משמע הכי ובעקר הקל וחומר שעשה הרב ז"ל נראה לומר דאפי יולדת לו' דחף על גב דלכולי עלמ' יולדת למקוטעין מכל מקום על כרחין צריך שיהיו לה ו' חדשים שלמי וכ' יומים דהא מקרא דשמואל ילפינן לה דכתיב ויהי לתקופות הימים דמיעוט תקופות שנים ומיעוט יומים שנים. ואם כן צריך להיות לה שני תקופות שלמים וכ' יומים דהייכו ו' חדשי' וכ' יומים ולא מכני הכא טעמ' דשיפורא גריס דאם כן ליכא שתי תקופות ושני יומים וכל זה הוא מוכרח לע"ד כדי ליישב דברי התום' וספר האגודה ז"ל דברי הרב הגדול נריכין עיון.

ואיך שיהיה בכדון דיקן כל תכפין שוין דאין שום מקום לחשוד לחשה הזאת ולהוציאה מחזקתה וכשרות דכיוון דלא חיו שלשים יום על כרחין לא נפקי מכלל נפלי דק"ל כרמב"ם דאפי כל שעשה בחדש כ' יום חיכו כפל הי לא אשה שפקה הוי וכדאית' בפרק הבי אלישיר דמילה וכיון דכן ידוע הוא דחדש שני ליולדת לשבעה הוי כחדש ח' ליולדת לתשעה ואדרבה עדיף טפי דכיולדת לתשע' חיכא מאן דשכר דחיכ' יולדת למקוטעין וצריך להיות לה תשעה חדשים שלמים וכיון שכן הרי הכשים מצויות להפיל כחדש שמיני והולד הוא בוכה ויונק עד שלשי' יום ואם כן הכי כמי שפע' להפיל כחדש שפי והוא מי ויונק עד שלשי' יום ולפי זה בכדון דיקן קליכן להו כבעל והכי נפלים הוי דהיינו דחיים ליולד לשבעה והקדימה להפיל. ועם היות שדברי אלו כרורים מעצמם לכיות רחיה גדולה ממה שכתב הלר דורחן ז"ל בתשובה והכיאה מוהרי"ק ז"ל בסוף שור תכן העור שכשחל על אשה ח' שבת בעלה לעירו בתחלת חדש כשלו אחר שעמ' חון לביתו קרוב שנה ח' ונתעברה אשתו ובסוף חדר הפילה נפל אחר וחי ו"ל טעות וכתה ויכך והיה קול בעיר שתי אשתו שכשחו' חדשים ישמיע קולו וחשבו שמא הרה לזכוים והתריך עם להחזיק האשה בחזקת כשרות ובסוף דבריו כתב וזה לשכוו וזהו מה שאני תומר כזה ידוע שהיולדת לשבעה יולדת למקוטעין ויולד לתשעה תיכא יולדת למקוטעין. אם כן הרי חדש חמישי לבנו כחדש שמיני לבן תשע' וחין ספק שכפל כין שמנה חדשים כוכה ויונק עד שלשי' יום דכל שאחה שלשים יום הרי הוא כפל וכיון שכן חמשה ליולדת לשבעה הוא ככן שמונה ליולדת לתשעה אם כן כשם שכן ח' מקיים וכופה הכי נמי כן ח' יכול להתקיים ולכבות דאמרינן כן שמונה הוא ונגמר מהרה עד כאן דבריו. ואם כן כל שכן בכדון דיקן שהפילה תוך חדש ו' שהדבר קרוב יותר. ליכרת דקשות לי טובא ודברי ואת התשובה הם תימהים בעיני דהרי הגדון הזה שנשאל עליו לא היה מזמן העבור עד זמן הליד רק ד' חדשים כלבה וכמו שכת' שנתעבר בתחלת כסלו וילדה בסוף חדר ואם כן לפ דיסכימן ליה לפי סיטתיה דחדש חמישי ליולדת לשבעה דהוי כחדש שמיני ליולד לתשעה והייכו משום דיולדת לשבעה יולדת למקוטעין הרי אין כאן חשש חדשים כי אם תרבעה בלבד ולפי טעמא דשיפורא גריס אין כאן רק תרבע שוב"ת בלבד ואם כן לא שייך כלל מה שכתב הרב ז"ל גם אין ליישב דאולי הוא טעות וצריך להיות בתחלת חדש חמון או בסוף ניסן דאם כן לית כתב והיה קול בעיר שתי תשעה שכשחו' חדשים ישמיע קולו ולזה חשבו שמא הרה לזכוים כו' דאם ליתא הרי הם חשש חדשים שלמים אם לא שנאמר שגם זה כפל טעות סופר וצריך להיות והיה קול בעיר שתי תפיר שכפחות משש חדשים כו' ודוחק הזה להניח כל כך.

ונחזור לכדון דידן דכר פשוט הוא דאין לחוש כלל כיון דמעת העבור עד עת הלידה הם ו' חדשים בקרוב אם כן שפיר מצו ליהוי נפלים ואין לומר דאזלינן כתר רובא ורוב כשים ולר מעלית זולדות ולא כפל ואם כן מימור דזכתה קודם לכן ועתה ילדה לוחש בומנם ולר מעלית דהרי כתבו התוספות בפרק החולץ כרבור המתחיל הא לא כהא שפיר הוי דמיעוט נפלים הוי מיעוט המצוי ולפיכך לא אזלינן בתר רובא דרוב כשים ולר מעלית ילדן דכיון דהמיעוט הוא מצוי חייש לה ועוד דהרי חיכ' כמי רובא דרוב כשים כשרות הן ואיכם מזכות ועוד דאפילו דמזכות הא קיימ"ל כרבי יוסי בפרק הלו נערות דאמר אשה מזכה מתהפכת כרי שלא תקעבר. ועו' לפי זום דהרי על כרחין אם במקום שילדה כיום כ' לחשון היתה יולדת כיום עשרים לחשון כהא ליכא מאן דפליג דהוה לידה נמורה והיתה יכולה להוליד ולד של קיימא דהא קיימא לן כל יולדת לשבעה יולדת למקוטעין ומכיון דהוו לה כ' תקופות וכ' יומים סגי אם כן אם יש לחוש חשדא חיכו רק בעבור ח' ומים בלבד שהקדימה להוליד וכיון שכן פשיטא דאין לחשוד לחוש בזה דכבל כך זמן מוצע לא שלטה בעצמה רק זכתה סמוך לבזוחים וכל שכן שתחלת הוכיח על סופה דשלטה בעצמ"ח שכים בבעל ואין קול ואין נוחש כלל תשכר בא בשלה שלא נשמע עליה כל לוחש הימ' שמן פסיל ודמי למאי דאמרינן ביבמות פר"ד לחיין הניורת והשביויה והשפחה שנפלו לו בתניורו שריכות להמתין שלשה חדשים דברי רבי יהודה ור' יוסי מתיר אמר רבה מאי טעמא דר' יוסי לשה מזכה משמע במוך כדי שלא תתעבר אמ' ליה אביי בשלמ' ניורת כיון דרעת לתניורו מנטרה נפשה כו' דמשמע דהיכ' דקרוב הזמן להכשיר אז

להתנייר מבטרח בשעה. וכר מן דין ומן דין תכי
תמה בכדון דירן דלמתי טעמ' כוזית האם' הוא' מחוקת'
וכשרותה ככל בכות יצר' הכשרות ונחשוד תותה כזמות
דבשלמא במקום שים לית בפקותת מחיסור או מהיקר
אז ודאי צריך לחקור בדבר ואפילו הכי אין להוציאה
מחזקתה אם לא כראיה ברורה לחמם בכדון דירן למתי
הלכתא בחום לה ולחשוד בפת ישראל לחתי שאין שום
נפקות' בדבר דהרי על פרחין אין לחושדם שמא וכתה
קודם הגירושין דהרי יועת שכתגרשם עד ימי הניר' הס
תשעהחדשים ואם כן אפילו נימא שכתעברה מבעלה
השני תוך ג' יום מיום בכך גם אם נאמר דשמא בעלה
הראשון כא עליה בשם תשות וכמו שכא בשלה אפילו
הכי אין לחוש בכל דהרי צריך להיות' שם עילי בית' לדעת
קצת מהפוסקים דסברי כרבי יוחנן בסוף פרק הזורק
ואפילו לדע' הרמ"ם דסברי כשתם מתני' דבעדי
יחוד סגי הרי בכדון דירן ליכא לא עדי יחוד ולא עדי
ביאה שהרי ים ביניהן ק' מילין וכל שכן דלדעת הרשב"ץ
ז"ל שכתב והביאו הלן כפר' מי שלחזו דצריך שידע בהם
החיים דהייכו שראה את העדי' לכל היכא שעדי' רואים
אותו והוא ויכו יודע בהם ויכה צריכה גם שראם יודע
שהמקדש ביכו לבין עצמו אפילו שמניחם מודים ויכה
מקודש' הלכך כשבעל לשם זכות בעל. והלן ז"ל הסכים
כזה כפרק הזורק גבי מקניתין דהמגרש את אשתו ולכה
עמו כפוכדקית גם הרב המגיד משנה ז"ל כפי' מהלכות
גירושין דסבי' כזה ואם כן אפילו אם היו שם עדי יחוד
ואפילו עדי ביאה כל שלא ראה אותה הבעל אין לחוש
כלל דכשבעל לשם זכות בעל. ועוד דל מהכא כל הכי
הרי בכדון דירן שבעלה הוא כאן אם כן אף אם היו שם
עדי יחוד ועדי ביאה ורחו אותם והם גם כן רחו את
העדים אין לחוש כלל להבריכה גם דהרי טעמ' דמילתא
הוא דחייסינן שמא לשם קדושין בעל משום דמסתמא
אין אדם עושה בעילתו בעילת זכות אלא כשבעל לשם
קדושין בעל ואם כן בכדון דירן אין מקו' לזה דהרי על
כרחין בעילתו היא בזכות דהרי הוא אסור בגרושה
ובעילתו הוי כזנו' וזה פשוט וברור מעצמו ומכל מקום
אפילו מה שכתב הרמ"ם בפירושו מהלכות גירושין וזה
לשונו המגרש את אשתו וחזר ובעלה בפני עדים קודם
שתפנה לאחר כו' עד שחוק היא שאין אדם עושה בעילתו
בפנתו בעילת זכות שהרי בידו לעשותה בעילת משוה
לפיכך הרי זו בחזקת מקודשת דמשמע דדוקא היכ' שיש
בידו לעשותה בעילת משוה אבל כל היכא דאין בידו
לעשותה בעיל' משוה בכדון דירן שבעל כרחין הוי בזכות
שהו' אסור בה פשיט' דהוי בעילתו בעיל' זנו' בחום דאין
שום מקום לחוש כלל ומסקנא דמילתא דהחשש הזה
אין שום מקום לחושדם ולהוציא' מחזקתה. וכזר ישרל
יצילנו מצניחות וירחנו בקרוכה כפלאות אמן:

הצעיר בקכתי

יעקב לכית הלוי

תקומת הרב הגדול כ"ת.

בוצינא

דנהורא ועמיה שרי בהור' ידידי
כמ"הר הלוי כ"ו שלום חן לחמת
שאר כו הימים מכלי החזיר תשוב' לאחרון ואחר עד עתה
החתכם ההכרח לא יגונה כי נכשיתי ונחלתי בקדחת לא
שיך הסר עד שמרכי היה לדרוש כל שבת בכתים וזאת
הפעה גברה עלי חולשת החולי ולא יכולתי לסר לזה
יפלת לי מעלת החדון לחן תכף לחתי החג לקחתי כידי
הפלה והתשובה ורחיתי כי היא גופה הפלה כזה שלי
מקבדיהם מן לחד מכאורי' והוא שפק אות בחות ככל
דברי תשובת הרב מיכן ז"ל ככל רחיתיו וככל דבריו הן
דפיסורא גרים הן בחזקת הגוף דרוב פעים בתולות
כפלות וכל שקלא וטריא של הרב מיכן הפריך לו כמעט
הכל הכיא בתשובתו ואכי הפכתי לו תשובה בקיצור
שכיון לדע' נדולי'. וללני חומר תומיך ואוריך שפקפית
החדון דנרחה מתוספות דפרק קמח דריש הפעה דלא
פ"ל כרבי יהודה דאית ליה פיסורא גרים נרחה דקושית
היא עם דמתוך הכתוב בפפקי תוספות נרא' דקיש להו
טעמא דפיסורא גרים דהתם בפ' בנות כותיי בפפקים
פימן כ"ה כתוב אם נתעברה סוף חדש יולדת בתחלת
הפעה דפיסורא גרים כל זה לימי' אם לכהו גופייהו הם
דעבידו הפפקים ולא לחד מבחון שלקט ואסף מכין
עומרי הדבורים מה שנראה לו והדפיסם. אבל נראה
בעיכי קושיא לימתא מה שהקשה מעלת החדון מרבוי
פרקא קמא דריש הפעה דנרא' דלא קיש להו כר' יהודה
דאי קיש להו טבלה הא' לאו אפילו דיולדת בראשון של
פסח דפיסורא גרים ולמה כתבו אפילו דיולדה יום אחרון
של פסח אבל הדין בעצמו דפיסורא גרים נראה דקיימא
לן הבי לאו לגדון כזה בלבד שלא לסתור דברי מן הירושלמי
שהביא הרב מיכן ז"ל מהירוש' ואיתור הסימנים ושלש
שנים של בתולה תלויים בעבור הפעה וכן נרא' מדברי
הערוך שכתב פיסורא גרים משעה שכנית דין תוקעים
בשופר ומקדשים החדש היינו התחלת החדש לכל דבר
ואפילו למעוברת לוקח לכל דבר דקאמר ולמה יגרע
מעוברת מכמה שאר דברים התלויים דפפור' גרים וגם
שמדברי התוספות פרקא קמא דריש הפעה נראה דלא
קיש להו אפילו הכי לחיות הוי חיכא דאין כולל לכמה
דברים ז"ל דגם הם סברי הכי. ומה שכתב מעל' החדון
דכיומא דוקא כיולדת לתפעה דפפור' גרים ולא ליולדת
לו' דהיכא דלקט' לתמר' מציכן למימר דמעם' החנודם
שהיה כך היה ילדה לט' חדשים אבל הם הכי היתם
יולדת לפפע' הכי כמי הוה לימי' דפיפור' גרים להיותו
דין כולל וכעל הערוך שכתב כיון שתקנו בתחילת דמי
כמי שהפלמו כל התפע' דכר בהזה דיום נפי' היולדות
יולדות לתפעה ולא לפפע' אבל הוה הדין כמי אם ילדם
לפפעה לימריכן דפיפור' גרים וקל ומומר פעשה הרב
מיכן ז"ל קל וחומ' פפיר ומתוקן הוא ומאי דפריך מעלת
החדון מתקופות הימים שתי תקופות ופפי ימים לאו
פרכא היא דהתם כפשוטו מעשה שהיה כך היה ומכל
מקום ילפיכן פפיר מיכיה דיולד לפפע' יולד לתקופת
ולאו דוקא שתי תקופות ופפי ימים דאי הוי דוקא לאיך

מבטיר מעלת הארון נרון הבא כשלמה ז"ל שנתעברה
מוס לג לעומ' יולדה כ' חסון והא לישן כ' תקופו' וכ' ימי'
דשני תקופו' כשלמים ל"ח חסון והיה נריך שתלך כ' חסון
וזו הוי שני תקופו' ושני ימים שלא ודאי לזו רוק' דהתם
מעשה שהיה כך היה. ותשובת מוה"ר דורלן תמוהה
הרבה כמו שכתב מעלת הארון ובחמת חכו ממתקים
כמה שהשלים הפסק לכארון דיוקי שוס נפקותא
לאיסור לשכיחות לה לאוסר' ודבריו כלם כנתבת מסיני
תחיית הרב כמהר"ר שלמה ן' חסון
יהיה' תלהיו עמו:
כאם הגעיר ליבשלרחול:

החכם

השלם דמחדדן שמעתתיה ולמודו
כפיו ערוך כמהר"ר יעקב כ"ו.

ראיתי דברי ככור תוריך והיו כפי כרכם למתוק וכל
דברי מעלת מיוסדי' על תרבי מו ויפ' הטי' מעלת שבודתי
לחברי שהמולדים מקו אין מקום לחוש כלל שלפי כאמר
שהיו כבי ט' חדשים לחר שנות לה ונתה תחת בעלה
שהיה עתה עמו אין מוציאין לותה ממנו ואין לחוש
שמא בא בעל הראשון ושמ"ש ונתבטל הנט כיון שלא
היו עדי יחוד כמו שיפה כתב מעלת שלא שמכל מקום
בחתי לכתו' קנת כמה שפלפל מעלת כי זאת היתה כוכת
מעלת תורתך להתוכח כדברי תורה והוא שמעלת תמה
על מהר"ר מיכן ז"ל מהיות דפרקת קמת דהתם הסבה
ומחתי דכתבו שם התוספות והכי' משם דאין הלב' כר'
יהודה והכא עקר דבר זה שם הלכה כר' יהודה הארוך
בו הר"ם ז"ל בפי' תמ"ז וכתב שהרמב"ם ז"ל ושאר עמודי
גולה סוברים דהלכה כשמואל דיולדת לט' לאיכה יולדת
למקוטעין ומדברי רש"י גם כן הוכיח שנריך ט' חדשים
שלמים והתריך הרב בזה ואחר זה כת' שהרמב"ן חולק על
זה וסובר דכפי פח' וקנת מחד ט"ועב ן אתת שמשם
ליכו נרשה שלא שהרמב"ן סובר שאין נריך שיהיה החד'
הט' שלם כר' יהודה לדברי התוספות שלא תדרב משמע
דבריו ודברי הר"ם נרשה שלא דבר הרב חלא דוקא
ביולדת לט' שיולד למקוטעין ואין נריך שיהיה התשעי
שלם אלא הראשון לעולם נריך שיהיו התשעי שלם ועוד
כתב מעלת' דאפי' מאן דסבר כרבי יהודה דהיינו טפר
האנודה אפשר דלא סבירא ליה שלא דוקא ביולד לתשע'
וכו' ונראה לי סוברי כן הוא שכולי עלמ' מודו דביולד
לשבע יולדת למקוטעין אבל מקו נריך שהראשון יהיה
שלם ויש לי להביא ראיה עוד לדברי מעלת מלבד ההיא
דריש השנה שכתב מעלת ממה שכתבו התוספות פרק
האומנ דכור המתחיל רוב יולדות לט' ואם תאמר מה
יועיל המתנת ג' חדשים משום הבחנת לפתי יבא לידי
ספק אם קבעה מיד ותלך לשעה חדשים ויום אחד או
לפילו ג' ימים דיש להספקק אם הוא כמו שלי הראשו' ולא
פלקא הזרע עד יום ג' או הוא כמו שלי שני ליולד לשבע
יולדת למקוטעין וזהו תימה לומר שתהא האשה נריכה
להמתין ג' חדשים וג' ימים לכלמן מעמ"ר ג' חדשי דוקא
וכו' ואם התוספו' סוברים דיולדת לו' יולד למקוטעין
ואין נריך מן החדש הראשון אלא קנת' ימים אם כן מה
תומרים התום' שהוא תימה לומ' שנריכה להמתין שלשה
חדשים ושלשה ימים שהרי שהא היה לה לשתוק

קופית התום' כלום והרי הקופית במקום' עומד' דאפשר
הפוח מן האחרון ואין נריך שיהיה החדש האחד שלם
אלא ודאי שנר' שאין תומרים ביולדת לשבעה שיולדת
למקוטעין לענין החדש הא' כאופן שדברי מוהר"י מיכן
נרוכים עיון ונראה שלא תמרם הרב אלא להלכה ולא
למעשה עוד הביא מעלת תורתך לותה קשוכה שהביא
מהריק"ל ז"ל בסוף ליה ממוה"ר דורלן ז"ל והוקש' למעלת
בדברי הרב דליכא כתב שהחמשה חדשי' הרי בלותו כדין
לא היו שם אלא ארבעה חדשי' וכו' עד ואין לומר דלולי
טעות נפל בספרים ונריך להיות במקום חדש כשלים
חדש חסון דשם כן לית כתב והיה קול בעי' שתי שפח'
שבחות מה' חדשים ישמיע קולו ואם ליתא הרי
לוי תמר הם חשבה חדשים שלמים
לחרי החתול' לא ירד לסוף ואלו אומר כחילה מעלת
הבנת הדברי' ולזה כתב מה משם כרא בספר שבודתי
שכת' שהרי מה שכתו' והיה קול בעיר שתי שפח'
מחשב' חדשים ישמיע קולו מש היה קנת דוח' למחוק
וחשבה שם היה הר' לזמנים מה שכתוב בשם' אבל כיון
ר"ל שהקול היה לחוש בה שכתו' שהי קול בעיר שתי
שהרה לזמנים וזה בהכרח לשבר שבשחות מה' חדשי'
משבר רשו כו שבכה ויכן ישמיע קולו. הרי הורש
ואמרו שבה לא שבשחו' מה' כשי' שחיו כאן ה' חדשים
וישמיע קולו והרי יש כאן ה' חדשים ויום כאן טעו' סופר שהיה
כתוב כשו' ואחר והו' כתב אחר ואותה שבה מעוברת
ואם הנעת המעשה עכ"ל כך היתה ואם היו בחזקת פחות קנת ימים מהחדש
היה שלא היו שם מיום שבא בעלה רק ר' חדשים וזה הרשתן שהרי חסר יום א'
היה נבבה שיצא עליה קול שהרי כתוב בתחלת כשני
דזמנין כיון דלא הגיע לכלל ט' חדשים לשיוכל להשמיע ולשחות חסר יום א' מסוף
קול זהב שם יהי' ואחר אין אחר הפילה נמי שהיו שם
כאן הכרח כלל לשיכולו בה ה' חדשים פחו קנת ימים
ליר חשם וקל להבין ומוהר"י ן' לב בספ"ד הביא
דברי מוה"ר דורלן וכתב עליהן ואין ספק כי בזוהת
התסוב"ם בה קושיו גדולה שלא הביא שום רמי לדברי
כי אם סברת דנפשים יש מקו' לחלוק על דברין ולומ'
דדוקא כן ט' יכול להיות ימים או משור שבתגדל שבעה
חדשי' מה שלא יוכל להיו כן ד' חדשים ויו"ם דוקא לעכל'
ואיני יודע איך הבין הרב דברי מוהר"ר דורלן שהם
הבין לותם כפשוטן כלי שום טעות אלא איך כתב מה
שלא יוכל להיות כן ד' ויום ג' והרי אין כאן אפילו ד'
חדשים שלמים ואם הבין דבריו כאו שפי' הרי יש
כאן ה' חדשים פחות קנת ימים. עוד דהרב דברי
תשוב' ואת שהם לותה להלי חדוש לא הוי משתמי' שום
פום' מלהשמוענין דבר זה ושלכן לא היה שומך לעשות
מעשה כסבר' הרב דורלן ז"ל אפילו היכא דלי' להם חזקת
כשרו ולעניין דיב' כבר כתבתי שהתריך מעל' תורתך כל
הטורך ולהותי טרוד קצרתי הכ"ל ער נאמן להכת
מעלת תורתך'
הגעיר שלמה ן' חסון.

סימן טו

שאלה רחל ולאה יתומות ובנות יורשות יען לכותן מת וכן הין לו ואחר ימים נמצאו שתיין לתקפים ורחל בעלת לראובן והכניסה לו בפדוכי׳ חלקה מירושת אבי׳ ירשה מלכים וכתוב בשטר כתובתה שכל התקנים יהיו כפי התנאי׳ שיעשו בקהל ועכשיו מקו׳ מושב׳ נהגו לכתוב בשטרי כתובות שלהם שכל התנאי׳ שיתקנו בניהם׳ החתן והכלה שיהיו כפי מנהג פטרן ומנהג פטרן הוא כזה החופן שלש יפטר הכלה קודם החתן כלקי זרע ממנו שיוכה החתן בחצי הכדוני׳ בלבד והשאר יחזור ליורשי׳ ורחל זו בפטרה לבית עולמית וחיים לראובן ולכל ישראל שבקה וקוד׳ מותה ואמר׳ שהיה מנח׳ כל נכסיה בשלמ׳ לראובן בעלה ושתה בכל הפרט בין ראובן ובין לאה אחות רחל על חצי ההשבון יורכו מוריכו הדין עם מי:

תשובה

להיות כי השוש כחון ולא יקנני להתריך בכל פרטי הענינים׳ לזה לא תאריך לעמוד רק ריש מילין אומר דלעל׳ וכה ראובן בעל רחל בכל הכדוניה וזה בפתי הקדמות ואמתיות הש׳ דבכל ספק שיספקק בדינים אלו או בכל פלוגתא דרבוותא הכעל הוא המוחזק וזה מבואר מאד בכל ספרי הפוסקים כלם. הב׳ דספרם גדול ים בין בח׳ וחזוק תקנת טו״ט אשר כתב הרי״ף והטור בח״ם שיתן קיום לתנאי אשר עושה החתן עם הכל׳ וזה כי בתקנ׳ של טו״ט עמדו ותקנו רשעים ומכשילים תקנות כיוצאים וסלקו ירושת הבעל שהתורה זכתה לו והעמידוה ליורשי הש׳ וכונתי דרשתי׳ בכי העיר לתקן ולהסיע לשלום מדין תורה ולתקן תקנות בכל דור ודור ולעשו׳ כטוב בעיניהם והש וכל כיוצא בזה בכל עיר ועיר אשר הגיע אליהם שהיה שכרו וקבלו תוקף עליהם הרי הם מחוייבים להתנהג בכל הכתוב בתקנה שהיה בין יהיה על פי הדין וכין יהיה שלא כדין דבכל דבר ממון שרשו׳ ביד׳ רשאי העיר לתקן להוסיף ולגרוע מדין תורה ומכח תנאי׳ שעשו׳ החתן עם הכל׳ שלא ולא מצי׳ התקנ׳ כוחי׳ דתנאי׳ ההו׳ הכח והחזוק שיש לתקנ׳ שלש שעשו׳ כשלש׳ דתנאי׳ בקונטרס׳ נהגו כל מקום לפזטרו בלא כלום אי לאמר והרי לך מה שכתב מוהרי״ן ז״ל כח״ב סי׳ כ״ל ז״ל דכאי שלש היה המנהג מטעם התקנה דספקר כ״ל הספקר והב׳ הפקירו אותה הבעלים וכתבו אותו ליורשים ואין כח בידה לתתו לבעלה ולא לאחרים אבל לש חזוק תנאי שמתנין ביניהם שמחייב עצמו לתת אותו הבעלים ליורשים לכאורה נרא׳ דהויא פלוגתא דרבוותא כו׳ ועם ומעתה נבא לבאר נדון שלפנינו ואומר דמלבד שזה התנאי הכתו בשט׳ כתוב׳ דאוכן חיכו כמשך מכח תקנת טו״ט שהרי לא תלה הדב׳ רק כפי מנה פטרן ולא טו״ט וכל שכן שיש הפרש בין המנהג שנוהגים בתנאי הכתוב׳ בשט׳ן לתקנ׳ טו״ט כהרב׳ עניניס ואם כן פשיטא דאין לנו עסק בתקנת טו״ט ואם אין ללמוד ממנה לתקנה אחרת הנעשית במקום אחר וכמו שכת׳ מוהר״י קרו ז״ל בטור חו״מ סי׳ ק״ס נם מוה״ר בנלאל ז״ל מש׳ בתשובותיו סימן ל״ח כתב ז״ל מ״מ מסתע בהדיא דרוקא בתקנת טו״ט קאמר הר״ם דאין כידה לשנות ולילך במקו׳ שנהגו לכתוב וכירושם כמנהג טו״ט קאמר הר״ם ז״ל דאין כידה ומיהו כגון אן דכתבי׳ והירושם כמנהג דמשק אף על נב דמעתי מפי רבותי ז״ל דאין כין תקנת טו״ט ומנהג דמשק שלא קיימא מ״מ הכא להפקיע כח השטה שלא תוכל לשנות ולהורע כחה משאר המורישין דכיל לשנו בלשון מתנה על ין להכיא ראיה ברורה מלשון התקנה ולא מסברא מכחון וכמו שהכי׳ ראיה הר״ם ז״ל מלשון התקנ׳ שעשה ואין ללמוד מתקנה לתקנה וכל שכן בדין דידן שמעיקרא אין שום תקנה כלל בפט״ן בעניני׳ שלו רק תנאי פשוט שנהגו להתנות החתן עם הכלה ואם היתה שם תקנה בהחל׳ מה צורך להזקק ולבותכו בכל שטר כתוב׳ ועוד למה כותבים וכך התנו ביניהם שהז״ל וכך היא תקנת העיר ועוד שהרי הם קזנין על זה התנאי בקנין מיד הבעל דכל זה מורה שאין שם תקנה רק שהם מתנים ביניהם כך ואם כן כיון שאין שם תקנה רק תנאי פשוט בכל תנאי שבממון ובשנטו נוהגי׳ לכתו׳ שהתנו ביניהם שיהיו התנאים כפי התנאי׳ אשר עושים בפט״ן שם כן אין לנו להטפל בתקנת טו״ט כלל ועוד שראיתי בספקי מוה״ר אהרן שמש ז״ל שהכל׳ שכתב בסימן ל״ט ז״ל וכיון שכן לאשר נומר שהם שכתב ועשה מעשה מוהר״ן ז״ל לא ז״ל מפני שהיה שם מכין כן בלשון תקנת טו״ט רק מפני שראה שכן היו נוהגי׳ מקדם בעיר הזו׳ ולא ממנו על תקנ׳ טו״ט וכמדומה לי שכן ראיתי בלחת מתשובו׳ מוהר״ן ז״ל שכתב שאנו לא משו׳ תקנ׳ טו״ט אלא חיים שהרי לא תקינו רק טו״ט ונלילותיה ואם כן כמו שמשמע׳ זקי מחקו מהתקנה תוכת כחיים וחלוקת האב עם הזרע המולך ולא כר׳ ביניהם כן נ״ב לא כר׳ שם בקונטרסינה רכתי עכ״ל דמשמ׳ שתקנ׳ טו״ט אינם מוטלת על כל העולם כי לא תקנה רק לטו״ט וגלילותיה ונם את שמשלוקי הוסיפו וגרעו כפי הכל׳

להם גם כפתין כלו התכשיט שמתכפה החתן יש הפרש
רב מתקנת טולידו"ה כנודע:

והנה במה שכתב שם מוהר"ר להרין שצון ז"ל למוהר"ר
ן ז"ל זלה"ה לא כתב ועשה מעש' מכת התקפ'
דהרי לצון התקנה משמש בהדיא להפך וכו' ועין כי
ראיתי שכתפסו שמה כל הרבנים ז"ל כדעת אחד שלצון
התקנה משמע הכי כמו שפסק מוהר"ר ן ז"ל וכללם
מור י דורי מוהר"ר שמריה שרביט הזהב מעתה
חובם עלי לחפש בכוחם עד מקום שידי יד כהה מגע
בהכנת דברי התקנה דלכתורה כפיה ברור כמו שכתב
והכין מוהר"ר להרין שצון זלה"ה ולהיות כי הספר הזה
ממוה"ר להרין שצון[illegible] מצוי ביד כל לדם כי עדיין
לא נמלט כהפסקה נזה לעשות לצון הרבנים זלה"ה נזה
שפסקו על החתן שמתה והשתירה לחריה ולד לבל
מי ל' יום לחר לחתו שיחלקו הכעל ויורשי החתן כל
הנדוניה שהפילו שהיה הולד בן שנה ר' כיון שלא חי
לחר מיתת לחתו ל' יום יחלוקו כפי מנהג קוסטנטינה
שכתקנ' על תקנ' טולידו"ל לחתו שפסק זה הר"ר חנניה
ן' יקר מוה"ר שמריה שרביט הזהב מוהר"ר להרים כרוך
ז"ל גם לשרו לחכ"ה ויקיימו הפסק הנזכ' מוה"ר משה משל'
הלוי מוה"ר שמואל שוכנין ז"ל וחזר וכתב מוה"ר חנניה
ן' יקר וזה לצונו על דברת עזכון לשה לחת שכפטרה
והשתירה ולד גדול ויתר מל' יום ומת כתוך שלשים יום
למיתתה דלתי כפירוש הפסקה של טולידו' הכתוב'
כם' יישר ז"ל כפקמות הלשה תחת כעלה וכו' ומכלן
דלתי שלשי' שיהיה הולד גדול כל שלא שהה שלשי' יום
לחרי מות לחו לא חשי' של קיים ויחלקו הפכפי ממנתי
חון לי כמעשה כזה שלירע כימי מוהר"ר ן' לב ז"ל שגם
הוא פסק כרברי והכיח ריהיה מדברי הקדמוני מוה"ר
יהושע קלהדיוטו ומוה"ר חליה נלמידי ז"ל שכתכו כן
הלכה למעשה וזה לצונם על דברת עזכון הלשה לשר
כפטרה והכיחה כן ותוך ל' יום מת גם הוא ירש' כין קטן
כין גדול כל שלא שהה לחרי מות לחו שלשים יום ויכנ
ורע של קיים ומתחלק עזכוב' לכעל ויורשי זכן מוכיח
לצון התקנה ומשמעותה וכו' וכתב על זה מוהר"ר להרין
שצון ז"ל הלא לאמונה תש לחי לא לרע לך מוכח לצון
התקנה לרבה' כרלה שמלצון התקנה מוכח כהפך וכו'
עד ושם לוקח רבעינן שיהיה השלשים יום שלמים לחר
פטירת' לבר שם כן למה זה הזכירו כחיי הלשה והלא לא
היה להם להתוכ רק שיהיה לחר פטירתה ל' יום וכו' על
מלר טרחתי ליישב לצון התקנה כפי כוונת הרבנים ז"ל
כשמה שהעלו ותפילו הרחוקים ולא מצלתי ידי ורגלי
כהם כמו שכתכתי דלשם כן כחיי הלשה למה לי ע"כ ונין
פשק כי לפלוגה שטחיות לצון התקנה משמע הכי נמי
מה שהכיאו הרבנים ז"ל ושמכם כל דייקין כה תשכחין
שנרקו הרבנים ז"ל וזה לצון התקנה הוא זה כשתמו'
הלשה תחת כעלה והכיח ממכו ורע של קיים כין שיהי
כן לו כת שכוכתיכו כורש של קיימת שיהיה לותו הורע
כחיי הלשה ולחר פטירתה שלשים יום לו יותר וכו' ולשם
ליקת דכוכת התקנה ליכא רק שיהיה ל' יום כין שתי
הזמנים דהייכו כחיי הלשה ולחר מותה הילל והכיחה
ממנו ורע של קיימת וכו' עדשכוכתיכו שיהי לותו הורע

ל' יום שלמים לו יותר ולשתוק כחיי הלשה ולחר פטירת
דכל הלו הל' תיכות הם מיותרים לנמרי דכודאי לצון
התקנה כח כדקדוק נדול ועין שם לפילו לותת לחת
יתירה וכל שכן ל' תיכות יען כמה שפתכ' והכיח ממנו
ורע וכו' כבר הזרו שנריך לחיות הזרע ההוא לשם מעש
ולשם הרבה לחרי מותה דלפ"ה לא ינדק מלת והכיחה
וכו' ולשם כן לשם כוכת' היתה שיהיה הזרע כין ב' הזמני'
ל' יום ולפי שיהיה כך' יום כחיים ויום ש' כלב לחר מותה
וכמו שכתב שם מוהר"ר להרין שצון ז"ל היה להם לעתון
מלתו הל' תכות ולזה לשם כן ליכא לצון התקנ' כי היכי
דלא ליהוי ליישנא יתירא דרשו חלו הרבני' דהכי פירוש
שעל כל פנים נריך לחיות הולד חי ל' יום לחר מיתת
הלשה וזה כשני תנלים הל' שהזרע ההוא יהיה לו היה
כעולם כחיי לשה רגנה לומר שנולד יום לו יומים קודם
מותה לשפוקי לשם נולד ממוך ליניחת כשמה כמו כשיו
ויהי כשלח כפשם כי מתה וכו' לו כן פקועה דלו ודלי
לא ינלנו מידי עגמת כפש כבן הזה שהרי היה לא רלת'
כו היה כעולם שתלע שהזרע ירשכ' מה שלין כן היכא
שנולד קודם מותה יום לו יומים ונלת' כו היה כעולם
דלין כלן עגמת כפש שיורשת היא שכבה היונה מכיון
רנליה הזה חי על פני הלדמה והזרע ייפשכה וזה ברמז
כמה שכתכנו שיהי לותו הזרע כחיי הלשה ור' כמו שפתח'
כספר היטר כעל פטורים ז"ל כהא דהייכו שיהיה ולא
כחיי שיהיה יר' שיהיה לו היה כעולם כחיי הלשה כמו
שכתכנו וכל שיהיה חי ל' יום לחר פטירתה וזה רמוז
כמה שכתכו ולחר פטירת' ל' יום ועם זה כל דכרי התקנ'
הם מרוויקי ולין כלן סוס יקור לצון וגם עלתה לרוכה
למה שהכיאו הרבנים ז"ל כלצון התקנה ולא כמו שכתב
מוהר"ל שצון ז"ל דטרח ליישב לצון התקנ' כמה מניחות
ולפי לחוקים ולא מנח:

ואיך שיהיה לין שפק דהתנאי שעשה לחוכן החתן
כשעת הניסואין שיהיו התכשיט כפי המנהג
מהתכשיט שעושים כפטרן לין לו דין תקנת טולידו"ה
ולא דין תקנה לחרת רק דין כל תכאי שמתנה היש לת
רעהו ולזה הם נוקקים לכתוב התנאי כשטר הכתובה
כפירו' וגם להקנו' עליו כקנין. ולא כתנו לידי פלוגתת
דרכוותה דלרש' ור"י וכה"ג ובעל המאור פשקו כר' שבב
כמתניתין דיש ס' הכותה עם שמתה עם שמתו שלא
יירשנה לינו מועיל ולא מטעמיה דרש"י שכתב משום
שמתנה על מה שכתו' כתורה שלא משום שהוא דכר שלא
כא לעולם ולשיכך ליכו מועיל שלא דוקא כשהתנה הלב
עם החתן כשעת שנתנו לו הנדוניא והוי כמתנה על מנת
להחזיר וכמו שכתב כל זה הר"ש ז"ל שם כפסקיו וגם
הרן ז"ל כהלכות ולשם כן כעדון דירן שלא היה שם לב
להתנות עם חתנו רחוכן על שנמחל שהוא כמתנה על
מנת להחזיר ולא נ"ב לא מהני תנאה ולשף על נב דהר"ש
והר"ש הרמ"כם והרמ"בן ז"ל הכי כתכו כשם כעל הקדמון
שרחוכן הוא המוחזק ויפול לומר קים לי כנודע ככל
פלוגתת דרכוותה.

ועוד רכתקנת טולידו"ה עשתה מניעו שמוה"ר
יצר' כחלק על הר"ש ז"ל ומוהר"ר ן' שנתן
ז"ל כשורו וכתכו כהדיא שלשם שלא כתקנה חני כהוכיחה

לבעלה דמיבעי ליה שהרי לא"ל סי' כלל כ"ה סימן ט'
הבא על קרקר דבריו מ"מ נר"ל דלא"ל סבתב
סי' בכלל הנ' בתשובה סימן כ' ול"ל מדין תורה יכולה
לעשה למחול לבעלה כו' וגם לפי תקנת טוליטולה יכולה
למחול כי היכי דיכר סבתבתי בענין התקנה שלא בעכין
זה שהם היתה יכולה לעשה להפקיע התקנה וליתן
לבעלה כל הנכסים לאחר מותה לעשר מזה היה נגר
התקנה לכל מה שמוחלת מעבדיו לבעלה אין דבר זה
נוגע בתקנה כלל ומחילתה מחילה עכ"ל דעשר לשלו
היכי סבתבתם לבעל לאחר מותה חני כדוכייתי מהסבכון
דלא בדירלה ליה להחלט שהוא נגד התקנה
שלא סבתבו בדרך לעשה ואולי הוא מפוש הטענה שטענו
מוה"ר יצחק ול"ל הלא מוהר"ן שטלן ומלכי ישראל
שלי ושלהם עשה. ואיכא דלעשה לא היה בכלל טענה
אחר שיוכיח רחוקן כי שם זה בלבר כוללי דלעני שלחוקן
הוא המוחזק לא עשה ולא כלום דכללי הוא עשה על
הרבים ולזולתם בלבם ומה גם דכל האחרונים הסכימו
לעיקרון הל"ל. ואמר בכך סורה לנו מרכת מוהר"ן
קלרנ"ל סי' בסימן ק"ל דלעני הרבים הל"ל לא חל עליהם
יכול להכיחם לבעלה חני נדוכייתי רק לפי לשון התקנה
היינו טוליטולה בלבר ואלו אין ללמוד ממנה לתקנה
לאחרת ובתב עוד שם שכן סתב הר' שלמה בר נעם ז"ל
מקומות שים להם תקנה שלא תמות השעה בחיי בעלה
אחיב מקנת הכתובה ליורשיה הם לותו תקנת רבותי
השעה למוחלו לבעלה והוציא הבעל שטר מחילה מזה
היה קיימת דכל שברקי שלנו יכולים לעשות להעמיד
הכחלה במקומ' לכו עושים עכ מיהו היכא שכתבו בתנאי
שע"מ כן בתן לו המוהן המדוכייה אין כידה לבטל בתנאי
עכ"ל הרב ז"ל. וכדאי דמאי שכתב הר"ם בר נעם ז"ל לאו
דוקא היכא שמחל מעבדיו לבעלה מיירי שלא לפי היכא
שמוחלת לאחר מיתה וכמו שמוכיח לשון התשוב' כפירוש
וכן כתב בפשיטו' מוהר"ן הלרבי ז"ל בסי' ק"כ"ו על דיוק
שנותם מאחר מיתה שהשבון מכתובת יקבוצו ליתומה
ול"ל לאחיה וז"ל ואעפ"י שכתב הר"ם בר נעם ז"ל מקומו'
שים לשם כו' ים לומר דעד כאן לא קאמר הכי אלא בדי
לקיים בחלה דלחוריית שהבעל יורש את האשה אבל בכל
דמתנתה מבטל בחלה דלחוריית אין מיורשים הן מבעלה
כו' גם מזה לר בבלבל לשכבו ז"ל בתב שם וז"ל ואין
לחוש דלמא מיירי הר"ם ז"ל במוחלת מעבדיו לבעלה
דאין דבר זה מגוע בתקנה כלל וכמו שכתב הר"ם ז"ל
דאחר שמסיק ואומ' דכל שברקי שלנו יכולי לעשו' להעמיד
הכחלה במקומ' אלו מיירי במוחלת מעבדיו לא שייך
כלל להעמידה בחלה במקומה וק"ל עכ"ל דמשמ' דפשיטא
ליה לר"ם ז"ל מיירי בשהכיחם לבעלה לאחר מותה וזה
שהכרח לשון הר"ם ז"ל. גם מדברי מוהר"ן קלרנ"ל יש
להוכיח לעלה בפשיטות דמיירי הר"ם ז"ל שלחלו במכוש
לאחר מיתה שהרי כתב וז"ל ואם אין ללמוד מתקנה זו
לתקנה שלפני מיתה כתובה כלשונו סנגון זכן כת' הר"ם
בר נעם מקומות שים להם וכו' ואם אותה הר"ם לא
מיירי היכא שמוחלת לאחר מיתה אלא דוקא כשמחלה
מעבדיו היכי מיירי לשים שמתם דאין למדין מתקנ' זו
לתקנה שלפני מיתה כתובה כלשונו סנגון זכן כת' הר"ם
בר נעם מקומות שים להם וכו' ואם אותה הר"ם לא
מיירי היכא שמוחלת לאחר מיתה אלא דוקא כשמחלה
מעבדיו היכי מיירי לשים שמתם דאין למדין מתקנ' זו

ול"ל בשמו שם בסימן ג' דשם שמוחלת מעבדיו לבעלה
אין זה נוגע בתקנה כלל ומחילתה מחולה אפילו לפי
התקנה וק"ל וכתבתי זה יען רמיתי למו"ה שמוחל
דמדינה ול"ל בתשובותיו הסיכות להם סימן רכ"ב שהוא
מסתפק בזה אי מיירי הר"ם דוקא במוחלת לבעלה
מעבדיו וכבר הוכחנו רעל כרחך מיירי אפילו
כשהכיחם לאחר מותה דלא"ל אין לדברי מוסכי"ק ז"ל
הכנה כלל.

באופן דזכינו לדין הכלל אפילו אי יהכינן לים
לאלו התנאי שלא כשטרן ואנטי דיני תקנה
ולא דיני תנאי בעלמא כיון שרחל זו שם בשעת לא היה
לה אב שימסור הכדוכייתא לירי. בן זה לבשרת דהוי
בתקנה ע"מ להחזיר רק דלא הכנים לו בדוכייתי מהשלם
סירשה כבר מחבים והיו מחלם ומתנה בתקנה כל
בדוכייתה לבעלה דאוכן דזכה ראוכן לשכרת הר"ם כר
נמח ז"ל ומוהר"ן קלרנ"ל ומו"הדר בשלמ ז"ל ומוהר"ן
שלדבי ז"ל וכ"ם לשכרת מו"הר"ן סוסקן והר"ר יצחק ז"ל
שכתבו ואעפ"י דים חולקים בזה מ"מ כיון שרחוקן הוא
המוחזק מספקא לן עשה כלום מיירי המוחזק דיכול לומר
קיים לי כהני רבוותא. וכל שכן שמעתי שבשטרן
עשתה מהגים שבשעה השלה שלחה שלחה לו גרושה
מזכתה בכדוכייתה וקרו היה שלה ואחר כך בשר לאחר
והתקנה כמהגג שלם תמות כלתי זרע להחזיר הבעל
חני הכדוכייה ורשתה היה זכתבה לותו החני לבעלה
ומחלה לו הספיר הוי ומהני מחילתה והייכו טעמא
בדבתבינן דהשתא ליכא למימר דסוי כמתנ' עכ"ל להחזיר
הכא מי הוה הדין והוה הטעם בעצמו כיון דירשה
מהיכא כדוכייתה והרי היה שלה. ואם כן כיון היום
המהגג משטרן כאופן הנ' כיון יהיה באופן לאחר זכה
רחוקן בכל הכדוכייה מהטעמים שכתבנו. הכרלה לעלה
כתבתי בבחינה.

יעקב לבית הלוי

כלל ג סימן יו

שאלה

רחוקן שדר בשרחה עברו ביכו
וכין לשתו קטטות ומריבו שרבה
וכשי הכרלה שבוכתו היה לקוש
ולכת חוץ לעירו במקום אשר לבו חפץ כדי שעל כרחה
שלו קרובי לשתו יתרצו לכת לחריו לקחת ממנו גט
לשתו כדי שלא תשאר עגונ' ויתפייסו בכל מה שיחזיר
להם מכדוכייתי' וברחותם זה קרובי לשתו השתדלו עם
חדובי הארץ להוציא מתחת ידו כדוכייתי לשתו ויען הם
רוחי במותם כי יין לבו שלם עמ"ש בוכתו לגרש ושלח
לפרוע לה כדוכייתי ועוד שהם רוחו בו שהוא מכלה הממון
בהכול ושתה וכנחו הכיירי יוריכו מוריכו הדין עם מי

תשובה

ראיתי

מה שכתבו בדין זה החכמים
השלחי לחני ריעי נרו והאריכו
למעניתם לבחר הכתובה לגבותה מחיים ומה

לה היה עדיף להם להחזיק ברחיות דכמפורסמות הן
מריך רחיה דמולתא דפשיטא היא דאין כתובה בגבית
מחיי ולא שאני לן בין כתובה לכדוביית ולאפוקי מכרת
קרב בעל העיטור המחלק בין עיקר כתובה לכדוביית
דדוקא בעיקר כתובה וכתוספת דמרובן אלא ניתנו
לגבות מחיים לכל לה בכדוביית וכמו שכתב הרשב"ם ז"ל
בתשובה וזה סמרית הרב בעל העיטור והביאה
מוהררי קרהו ז"ל בחי' סימן כ"ב וז"ל ושאל הרשב"ם על
דאובן שהיה לבני חוב עליו ומבעו כדיני הגזוזים וכתב
להם תו עם בתובתה ומילקה הבני וחבבו לה כדובייתה
ואחר כך בא שמעון בשם לקבוע לאובן כדיני ישראל
ובאה אשתו ואמר כל זה הוא מכלי כי בבל הבנו אותי
מכדובייתי כלא הנכסים והמזיב מה שנתנה כדבזי לה
אלא כדין נתנה כאב שנתן קודם ואמר מה שנתנה לה
נתנה וכן כתובה שמא לא תבא לידי בובייתה לעולם הם
קמות היא כחיי בעל ומה שבת בעל העיטור דכדוביית
כתנם ליגבו מחיים אין דעתי נוטה כך שכולן מכניסות
לבעל אלא יפרע ממנו אלא כחלמות או כבידוזין ועוד
מפקר בתוב' בלמוד שמו בלין כדוביית ותוספת יחד ואין
אחל' זמן פרעון זה כל כדוך עבל ואמר' בכל לה מייך
זה בלל וכמו שחבאר כ"ם וזה דבבל הדברים מבוחים
שבבת הקטטות היא שהם רוחים כותבו הרשב"ם לאכול
לה כל הממון ואחר בך לקוס ולאלמת חון מהעיר כדי
שיטרכו על כרחם להחדות ממנו בגט בלבד וז"ל לה
שייך הכא לן בתובה גבית מחיים ל"ל בלבת שרוחים
כו שהוא מבזבו ממונו וכשיגיע הזמן לא ימלא המלוה
לגבות חובו שבתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל דיכולין לעבב הממון
קודם זמנו וכתב מוהר"ר קרהו ז"ל בתשובה ס"ג דמסתבר
טעמייהו והכי נקטינן ועוד בתב שהיה מעשה לפניו
ופסק בן הלבה למעשה והסבימו עמו חבמי העיר:

ואין לומר דשאני בית דשעבד דלא מבעי שיכולה
מבל מקנ"ע הוא לבת בהברח מה שלין בן
זמן גבית הבתובה דשקבר דלא יבא לעולם דשמ' קמות
בחיי בעלה מסוס דבבדון דיבן בל הקטטות תוכם רק
בעבור שגילה דעתו שרוצ' להבזיחה וכדי שלא יפרע לה
כדובייתה חשב לקום ולברוח כדי שעל כרחה תתפיים
בגט בלב' וחל"ם ה"ל כשיו הגיע זמן שפרעו דהרי לגירושין
עומדת לפי הברחה ממעבין וזמן גבית הבתובה הוא
בגירושין או בחיותה בבעל וחם בן בבדון דיבן ה"ל בחלו
הגיע זמן הבבויים כיון שגיל' דעתו ומעבין מוכיחי שוא
הוא בונתו לגרשה ורוצה גדולה לברינו ממלי דאמר
בגמרא בפרק מי שמת אמר רב יהודה אמר רב מעשה
בחדם אחד שאמרו לו אשתו תורבית היא ר"ל שהיא
מריחה וככם לחריפה לבורקה אמר לה ריח
בבון אני מריח בבליל אמרה ליה מאן יהיב לן מבותבות
דיריחו ואבלנה היא בפל עלה חורב ואמרה אמרו בחבמים
חזהל וככם לחריפה לבורקה אתה אינה ורשה עבו
הוא גרשה השבם ואפרשה לה הבי דבין דהיה דרשתו
לגרשה אם יאמרה בעלת מום ואתון בך אתה קורם
שבתפייסו אינו זוכה בוותא דאמרינן בהדיא דבל שפרי
בובתו שהוא לגרשה תעב שעדיין לא גרשה ואף על פ
שיבול לטעון שאני שהיקה תוקרנית לו היה מגרשה

שפילו הבי מין שיש שם אמתלא דברי האיבפי שדעתו
לגרשה ה"ל בחלו גרשה בבר ואינו זוכה בירושה זאל
בבדון דיבן לעב לא גרשה עדין בון שמעבין מוכיחים
שבונתו לגרשה ה"ל בחלו גרשה ובבר הגיע זמן גבייה
הבתובה ואף על גב דהתום' ז"ל פליגי עליה דרשב"ם ז"ל
וגרסינן בגמרא הוזיל לא בבם אחריה אלא לבודקה
בן' ואפרבי לה בחופן אחה דבבם לאחריה שהיה שלא
דאמר שלא לגיזותין ולעולם אימת לך דבאחרוסה מירי
דבבעולה אין הירושה בפקעת מהבעל אלא בחיי הבעל
אלא בשם שדעתו בן שבדעתו לגרשה מבל מקו שניבר
שהרי מ"נאם ז"ל מפרש בדברי הרשב"ם זבאו שבת דבית
זרוחים בתיב בי' מדר ח' ושוד דבבל לפילו התוסף ז"ל
מודו דלא פליגי בהא דעד באן לא פליגי עלה דרשב"ם
אלא בחתם שבתב שבתן שדעתו שבתן שיבה לגרשה
אינו ורשה וברחמרינן בשם ביטין מבתן שיבה לגרשה
שוב אין לבעל סירו' ועל זה בתבו התום' דלאו דוקא היא
דבל זרוחים לבים לה מבירה לאו שם בשם ביטין אלא דאין
לו פירות למר מבעה בתובה ולמר מבע' בתובה זבולה
מודו דאף אם בתן עיבה לגרשה בל שם בט שבן
שובל פירות ואפשר לעבין למרן דעתה לחשוב שהוא
בחול ומתן עיבו לגרשה בהא לא פליגי התום' שלא שם
שם מודו בבל שים שם אמתלא ודברים הגיבו' שבבותה
לגרשה דה"ל בחלו בתן מבבה לגרשה אלא שהתום' שבבו
דאפילו שבדין אותה בעותן עיבו לגרשה מ"מ היבו מפפיין
להפסיד ורוצה בבעל שם לא בגט או מבעת בתובה או
מבעת מזונה למר בדוחת היה ולמר בדוחת היה ואם בן
בבדון דיבן שים אמתלות ודברים הגיבו' שבדעתו
לגרשה בולי עלמא מודו לרשב"ם בחת דה"ל בחלו פיחה
בפירות בפיו ובספקיו שהוא עומד לגרשה וביון שבן
הגיע זמן הפבעון קרוב היה:

ובדולה מוו בתב הר"ם ז"ל בבל מ"ב סימן ח' בשם
הר"מ ז"ל ורבי' מאיר ז"ל בעשקי מורדת
בעין הממון היה דן בדיבת דמתיבתא מיתבו לאחם בל
מה שהבניסה לבל לא היה בופף לגרשה בו' עד ובשהיה
בר' לו שהיה עדמה בדבר לא היה מנוח להחזיר אפילו
מה שהבניסה לו ולא היה דן בבל דין דמתים עליה אם
לא שתתן אשתלה לדבריה למה היו מקובל עלה אי
שרוחי' בו שהוא מבלה הממון או היה מנוה להחזיר לה
מה שהבניסה לו ומדבריו לענין הממון בל שבן לעשין
בפיית הגירושין בו' הרי לך שבת שבח שרוחין בו שהוא
מבל הממון בלבד שבופין להחזי' לה בדוביית שהבניסה
לו ואיבו מסוס דלמי לבח שרוחין בו שהו' מבל הממון
שאין חומרים מבין שהיו עבשו זמן הפרעון לא בבוף
להזבות מידו אלא שמוציאין מידו בדי שבבה הזמן ומבל
המלוה לגבות וכותו ואם בן ה"ה וכ"ש בבל דמיקרי במי
שהגיע זמנו וכמו שבתבנו ורוחי בו שהוא מבל הממון

דבודאי דמוציאין מידו הבדוביית שהבניסה לו:

ומה שבתב הגאון מהור' מרבנו לדחו' דהני דהוה
שהבתתי מדברי הר"ם ז"ל דמיירי בלא היה
מנוח להחזיר הבדוביי' עם מה שהיה מבל הממון בלבד
בי אם שהוצרף אחר שהגיע זמן פרעון ולא היה שם אמתלה למה
היה מקובל עליה בדחתה היה ואין לה על מה שתסמוך

שהרי

שהרי בפירוש אמר לו שרוצין בו שהוא מכלה הממון
כו' דמשמע דכאחר בלבד הוא שכותב לחתלתה למה הוצ
מקובל עליהם הוא במה שהוא מכלה הממון
מוציא ן מידו פרוכייק' ואין מקו' כלל שיוכל לפר' לדתרתי
בעינן ' ובפלמת כלשון תרח ועוד מצינו בפר' הכותב
דסכרי התום' וסר"ח ז"ל דתרתי בעינן דתמרינן התם
ההוא נכר' דלפקיד שבע מרגיבתא גבי ר' מיאשא שכיב
רבי מיאשא ולא פקיד אחת לקמיה דרבי אמי אמר להם
חדא דידעינן בים פרבי מיאשא דלאו אמיר הוא ועוד
הא יסיב מימנה ופירש התום' וסר"ח ז"ל דלעולם תרתי
בעינן דלא אמיר ויסיב מימנה ואפי' דקאמר חדא ועוד
ר"ל חדא דטעם זה דלא אמיר ברישה דסגי ועוד אפילו
לאחל דלא סגי כאפי' כלאחוד הא יסיב מימנ' ויוציאו שני
הטעמים ואפילו כלשון חדא ועוד מצינו במקום אחר
דלא מצי מפרשי לה דתרתי בעינן והו' בסוף פרק קמא
דכתובות דאמרינן התם היכא אמרו ואמרוה דאתו
לקמיה דרב יוסף היכא אמרה מיניה והוה אמ' לון מכאי
אמר רב יוסף למאי כיומא לה אר' דהא קא מודה ועוד
דהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג אמר ליה
אביי וכהא כי לא מודה מי מכשיר ר"ג והא אמר וכו'
ומדפריך אביי הכי משמע דהודיה דכל אח' בפני עצמו
הוה ולא מצית אמר דתרתי בעינן וכבר הרגישו התום'
כזה בפרק לוקחו בשך בחיבור המתחיל אחת מהניח
ויסיב מימנ' ומקיל כו' ותירצו לפי דרכם ש"ש ולא היותי
מקק לכתוב כדברים מבוטים כלו כי אם להודיע מלבו
שלא זאת שחשב לראות הרואים שהכחתי מה"ר דתרתי
בעינן דאפי' קיומו בן יומו לא יטעה בלשון לו דמשמע
לו זה לו וזה ' כאופן דבב"ר בר' לעכויי דעתי שמורת
הדין הוא כך שהכר תאר בפ"ק דמה משפט הנשואה
לאחר ונדע' מאיזה טעם נכנסו הקטטו' כויכי' ולהיכן
הדברים מגיעין ואם ירצו שים שם המיכות תאר וכרצו
שלו ונצילו מיד הפעל כדוכייתה ולא יחריך רמיים נידו
ולא שייך כלל בכ"ש ענין דלא כיתכן כתוב ליגבי מתיים
וכמו שכתבנו : כש דברו הנעיר

יעקב הלוי

כלל ג סימן יז

שאלה ראם אחת שנטבע בעלה בים
שלוח להם סוף והותר' להנשא על
עדות ישמעאלי מסיח לפי תומו
שראהו את על שפת הים ועתה בא להנשא וקובעת
כתובתה וכדוכייתה מנכסי עזבון בעלה והיורשי' היכם
רוצים לתת לה רק כתוב מנה מאתים כלבד ועדיו מזה
הנרך הדין עם מי :

תשובה

עם היות שידעתי שלא ידעתי ונעיר תכלי
ליתי' וכער תכלי מלים מכל מקו' להפקת
רצון המעיר שניע לפניו הדברים להלכה
ולא למעשה ונרבים המובהקים יושבים על כפה

ההורות לפה משפט שנאולה' ואומר דהתי מילתא
תליא בפלוגתא דרבוותא ועיקרא דדיכא לאיקא ביכמות
פרק האשה שלום דיתכן היתם כית שמאי אומרים תנשא
ואפילו בתוכה כזכות הכל חוץ מתנשא ולא תטול כתוכתה
ואמרו להם כית שמאי שתהא יתרתה ערוה החמורה ולא נתיר
ממון הקל לא' להן כית הלל מצינו שלין שלחין בכנסין
לנחל' על פיה לאמרו להם כית שמאי ואלא מספר כתובה
בלמוד שהוכ' כות שלם תנשא לאחר ואפילו מה שכתב'
ליכו וחזרו כית הלל והורו ככית שמאי עד כאן לשונו '
וכת' שם הרב כימוקי יוסף בשם הר"מכהי"ל שלין מדרש
בתוכה זו אלא לענין מנה מאתים שהוא בכל הנשים
מתקנת חז"ל אבל לא לגבי תוספ' וכל שכן לגבי כאפי כתב
ברוך דאמשמע מהכא דאפי אחזרו כית הלל להורו ככית
שמאי היכא אלא אפי' אחזרו כית הלל להורו ככית
בעקר כתוכה דוקא אבל לא בכתב וכן כתב ה"ר כרוך כפרק
שני דכתוכות וזה לשונו ומיון דאפימכן להם אפי' ליכנס
לפחלקה קוה הדין דאפימכן לה ליטול כתוכה שאפשר
כתוכה שלמוד שכך כות' לה לכשתנשאי לאחר תטול מה
שכתוב ליכי ' וכדתנן פיבמות ואיתא דוקא בעיקר
כתוכה וכאי אוכא כפרק הכותב עד כאן לשונו ' וכן
כתב הרמ"כם ז"ל בפ"ו מהלכות אישות שהאשה שאמרה
לבעל' גרשתני תעכ"פ אחיה נאמנת ליכנס לכתחל' ליוכם
נובה רק מנה מאתים כלבד וכתב שם הרב המגיד וזה
לשונו האשה שאמרה לבעלה גרשתני כו' ממרת כל'
מקומות כו' עד ולענין כניית כתובה גם הבריע הר"מכן
ז"ל כדברי רכינו וכאיה ראיה לזה שם ה' שאם תאמר
והטע' מפני מדרש כתובה לכשתנשאי לאחר תטלי מה
שכתוב ליכי דלא שייך כתוספת לא לפי שאין מדרש כתובה
כתוספת אלא דברי ז"ל וכדעת רכינו ופירוש זאין צריך
לומר ככסי נתן כרוך עד כאן לשונו ' הרי לך לכפרש
הר"מכם והר"מכן והר"טבא והרן זה"ם כלהו סבירא להו
דדוקא מנה מאתים גוב' אבל לא כפני נתן ברוך ותוספת
והייכו משום מדרש כתובה דכשתנשאי לאחר תטלי מה
שכתוב ליכי דלא שייך כנכסי נתן ברוך וכתוספת '
ואמנם לפברת התום' ז"ל ירושה דנובה את כל כתובתה
כדוכייתה ותוספת' אפי' כתבו שם כר"ה חזרו כית הלל
להורות ככית שמאי שהקשו מהיות דפרק האם' שנפלו
דשמע מהת' ככית שמאי דוקא אית ליה מדרש כתובה
והכא משמע ככית הלל נמי אית ליה מדרש כתובה '
ותירצו ככית הלל לא חזרו להם משום מדרש כתוב' אלא
משום דקי"ל כתרתי עדות החמורה כל שכן שכתיר
בממון הקל ואם כן כיון שמה שחזרו כית הלל להורות
ככית שמאי לא הוי אלא משום הקל ואומר ולא מפני
מדרש כתוב' שם כן הכל כמשמע עיקר כתובה וכדוכיי
ותוספת ואף על גב שהתוספ' תירצו שם תירוץ אפי זה
לשונו אי נמי דקאמר בעלמא הוא דמוקי לה ככית שמאי
ולמסקנא דסכרו לה חזרו ככית הלל ואומר אלא מפני
מדרש כתוב' שם כן הכל כמשמע עיקר כתובה וכדוכיי
ותוספת ואף על גב שהתוספ' תירצו שם תירוץ אפי זה
לשונו אי נמי דקאמר בעלמא הוא דמוקי לה ככית שמאי
ולמסקנא דסכרו לה חזרו ככית הלל ואומר אלא מפני
מדרש כתובה '

כבל מקום מוכח שביר דהתוספות סבירא להו
שפי כתירוץ הראשון שתירצו דמטעם הקל
ואומר חזרו כית הלל להורות ככית שמאי שיהא כיון שכתובתה
רלמנה

לשמוה לענין כתרה טפל לעולם לענין רישון וכמו
שכתבו התוספות ענמס בפרק שבועת הדיוטים כד"ה
מאן דאמרי לא לשמיה ז"ל וקשה גר' להשכי דאיכ' דאמרי
הו' טפל לענין רישון עד כאן וכן כת' הר"ש ז"ל בפרקין
קמא דגיטין השנה לענין כתרה טפל לענין רישון
המרדכי כת' כן בשם ר"ת ז"ל בפרק קמא דע"ז ומ"ה
ז"ל כתב דרבינו תם סובר דכל היכא דאיכא תרי ליפני
הרישון עיקר והיא בהגהו' מרדכי בפרק"ה דכתובות
ועם כן כיון שהביאו התוספות רישון היורון
הרישון משמע דסביר"להו טפי דחזרו כ"ה להורו'כביתי
שמאי מטעם הקל וחומר ולא מטע' מדרש כתובה וכן
כתב בפסיטות מוהרל"ו ז"ל בשרש ע"ב וזה לשונו
ומכל מקו' אין נראה לומ' כן שהרי לעיון הר"מ שהתום'
דהשתא נראה השתא שלו' לדבר לא חזרו בית הלל מטעם
מדרש כתובה כי אם מטע' הקופי' ולפי זה אם יש תירון
אחר בתוספות וצריכ לומר לאותו התירון לא חזרו
מטעם הקופיא כי אם מטעם מדרש כתובה מכל מקום
דוחק הוא לומ' שהיו עומ' בשט ממה שכתם מתוספות
אחר כך ואדרבה נראה שהתוספות סבירא להו דבשרשה
דפסיטות ליכ לרב ז"ל דהתוספות סבירא להו התירון
הרישון דמטעם הקל וחומר חזרו ולפי זה אם כן אין
הפרש בין עיקר כתובה לתוספת ובכמי נתן בראש אלא
כיון שהתור' ליכתוב נוסח היה את הכל:

וכן היה סבירא הר"אבד ז"ל שכתב בהשגה על דברי
הרמב"ם ז"ל בפרק י"ו מהלכות אישות שכת' גבי
האיש שאמר לבעל' גרשתיך שכתוב ליכתוב ונוסח ממנו
עיקר כתוב אחל לא התוספת עד שתהיה רואה שנראה
וזה לשונו ול"ל דברים הללו כמות שלוחות הן ואין להם
טעם אם תהיה מעיז פניה וכאלו נמי יונח מתחת ידה
אם כן מה בין עיקר כתובה לתוספת והרי כתוב יונח
מתחת ידה שהכל כיוצ בכתובתה ועוד דמשנתינו לא
חילק והוא מחלק כו' משמע דלא סבירא ליה כהרמב"ם
והרמב"ן ז"ל דמטעם מדרש כתובה חזרו כ"ה להורו' כבית
הלל מטעם קל וחומר דכיון שאתה מתמיה ליכתוב על
פיה כל שכן שנתמין לה לגבי כתובת כרוניית ותוספתה
וכן היה סברת הטור ז"ל שכתב בלשון סימן ק' וזה לשונו
והרמב"ם כת' כזה אם היה טוען לו גרשתיך חייב ליתן
לה עיקר כתובתה אבל לא תוספת עד שתביא ראיה
שגירשה ולא נהירא שאם הוא נאמן למה יתן לה עיקר
ואם תימא נאמן יתן לה הכל שהרי כתובתה בידה ע"כ
דנראה בהדיא דסבירא ליה דאין לחלק בין עיקר כתובה
לתוספת וכשמי נתן כראש אלא שאתה מתמיה ליכתוב
גובה הכל וזה שאתה מוצא בסימן ס"ו וכתב בשאתה
מיתה בעגמה נפשה לומ' שאת בעל' ותכתוב לו תתייבם
על פיה ומוקמים לה בכתובתה ואם תתייבם ככגם היכם
לגבות על פיה ע"כ: דמשמע דגובה הכל כיון שאלו
פירש לחלק בדבריו לפר' ולפרט הדברים:

ואני תמה מהרב הגדול מוהרש דמדיוק ז"ל דהא
שכת' בסימן ר"ב וזה לשונו מלשון הרמב"ם
ז"ל בפ"ו מהלכו' אישות פיה נראה לכאורה דמשמע מכאן

כתובת וכדהזכין מלוין שחתים נכנסים לנחלה על פיהם
אבל גבי התומר לבעל גרסינן דלמ"ד עניו וכתובת
היא עד בא דתוקפא מטעם חזקה דאין החזקה מעוזה
כו' פשוטים הם לדון קמי קל וחומר דלאם התירו כו' ואפילו
כיון הלל לא נחלקו אעול' על זה הוה ברור לעניות
דעתי עכ"ל. ואם כן כזה היו עולים דברי הפ"ב מוהל"ם
ז"ל ודיבה ז"ל ההזכן דלמ"ד עניו לטור שחולק עם הרמב"ם
ז"ל מלה בדברי הפ"ב ע"כ מלת אולי יודה הרמב"ם ז"ל
דחיבה גובה שלא מכח מחתים כלבד מטע' מדרש בקובה
ולא מטעם קל וחומר דהתם לא שייך כל כך הקל וחומר
כמו התם שתמרה לבעלה גרסינן וכדכתבינן.

התם אם יהיו שדרי מציעו שכתב השור בסימן הנזכר
וזה לשונו וכמקום שלין כותבין שטר כתובה גובה בלא
כתוב כתבתי כל' בעידי מיתה לו תחי' כלא עדים שהחזקה
שתמרת מת בעלי נתמנת כדתניר' לעיל גם מוקמים לה
בתובה על פיה וכדוכית ומוסכת תיבה גובה מלה אם כן
כתובת כידה ואפילו יש עדים כמה היה והרמב"ם כתב
שבריבה ליתבע שמת לכל אם תומרת מת בעלי קנו לי
ת כתובתי לף ליכא לין מקירין אותה עד כאן לשונו
דמשמע דשבירה ליה דאפילו כאומרת מת בעלי כל
שכתובתה בידה גובה מת כל הכל ואינו מחלק בין התם
שתמרה לבעלה גרסינן להיכא שתמר מת בעלי בחופן
שדברי הפ"ב ז"ל אינו יכול להועלם ובעת ע"ש.

גם ברייך עיון במה שכתב ס"ה על דברי הרי"ף בענין
עד א' כשר וזה לשונו ואני כראותי לשון זה של
הרמב"ם ז"ל בפתוממקי כשעה אחת דלשון זה בלי סוף
קשה היה מורה על שברת האומר דעד אחד כשר בהכר
שעשוי להגלות הוי עדות מן התורה כיון שתמר כן
לעדות ממון וכו' ויהיה פירוש דברי החכם הנ"ל שהבין
בדברי הרמב"ם שפילו עבד כו' וכן רוב ל"מ כמו שחכמים
האמינו לענין איסור עבד וכו' כמו כן בשאר עדיות של
תורה שפילו לענין ממון האמינה התורה עד אחד בדבר
שעשוי להגלות אבל אשה ועבד שפילו בדבר שעשוי
להגלות לא כו' עד וכמי זה ברור דמשתלקו דברי הי"ף
שכתב ולדבריו שפילו אשה בלל מה שתמר תומר שדברי
שחולק היו ברוים כפי לשון הרמב"ם ודחיותיו לא היו
דחיות חלה שתמי רוצה נוסח ר' כלשון הרמב"ם ברפום
ויניחלה והיה מה שתין בן בשאר עדיות של תורה וכו'
ועם זה תין דחית על דברי שחולק כלל ע"פ ולעל' תיבי
רוצה מקום לדברי הרב ז"ל לפרשתלק מעל שחכם המוכה
דחיות הי"ף ז"ל דתיך נוכל לפרש דברי הרמב"ם שתם
שכתב וכן בשאר עדיות של תורה היינו למה שכתב
דהיינו בעדות אשה ועבד דק לעד א' כשר אבל לא כת
וברייהו בלל כדברין ולשון הרמב"ם ז"ל לא יתבול כלל זה
שפירוש ולזה בתו עליו כן הי"ף ז"ל והן דברי ס"ה הנני
בכח ואת התוספות כי רכתי היה לשבריהו שפילו אשה
ועבד דברי הרמב"ם לא הוכיר שם כי אם עבד וזה"ל
בא בדברין אעד אחד כשר שפילו ברוו.

גם במה שאמר שקטה תמיהת הרב ז"ל במוכתו
נוסח דפום ויניחלה שכותב מה שתין כן
בשאר עדיות כו' אני תמה מזה דמיון מלא ובמה
ניתיב תמיהתו אשר תמה על דחיות הרי"ף ז"ל והלא
הרי"ף עצמו לא נרים אלא וכן בשאר עדיות וכו' וזאת
הגירסא האחרת לא אמיקו אדעתייהו לא הרי"ף ז"ל ולא
הר' ס"ט הלוי ולא עוד אלא שזאת הגירסא אין לה על מה
שיסמוך אדא דאם כן אין התקשרות כלשון הרמב"ם ז"ל
כלל כמה שכתב מה שאין כן בשאר עדיות של תורה בין
של ממון בין של איסור שזה הוא דבר העשוי להגלות
כו' ועוד שדברי ס"ה הרב המגיד ז"ל ומה שכתב רבינו
בעדיות של ממון מבואר בהלכות שם ע"ש ושם בהלכות
כתו' בהדיא דכיון דהתם' הו קרוב לזה אמילתי' דאסורה
קא מסהדי ולזו אמומנא על מילתא בעלמא הוא דמגלי
דהדין נברה פלן וה"ר אברהם הלוי שדי להו למיסמך
אמומיהו ולמיסהד עילויהו בהאוה נברה הו אחקה בין
לענין איסורא בין לענין ממונא כו' ע"ש ואם כן הכפחת
המדוייקת על כרחיך צריך להיות וכן בשאר עדיות של
תורה כו' וכמו דמוים הרי"ף ור' ס"ט הלוי דהן דברי
הרי"ף בהלכות והגרם' האחר' אין להם סייעות בלל בדברי
ההלכות. והואיל ואתא לידן ראיתי לכתוב מה שים
לדקדק בדברי הרי"ף ז"ל במה שכתב ס"ה וז"ל אלא כל
מעייקא בהך מילתא שצריך שתין כל מילת' דעבידה
לגלויי כנגד ר' כי יש דבר שתמרו כו' מילתא דעבידה
לגלויי שהוא דבר מפורסם לכל ועתיד להגלות בודאי
בקרוב כהסיה דקדמו ב"ד את החדש וכן שטרא פרסאה
דמוקמי לה לשני גויי' זה לשון בפני זה ומגבינן היה לפי
שזהו דבר שלא ישקרו בו מפני שרבים יודעים הלשון
ההוא ובידיעו לחקור עליו וכן בבדיקת סימני שערה
הנ"ל בדקדק על ידי בנים שתשער לבדוק על ידי בנים
אחרות וכן זה אחיו של פלוני וזאת היא ובמקו' שדבר זה
בקר ידעו כו' רבים ונוכל לחקור הדבר מיד ויש דבר
שתמרו גם כן מילת' דעבידי לגלויי ואינו בגדר זה שיהיו
דבר מפורסם ואין בידינו לגלותו כו' עד וכמו זה אינו
נאמן מן הדין שלא מדרבנן בפרוש טעם דיוק הש"ס בלל
דמתוך דבריו ז"ל שכתב בזאת המדרג' הבנייה וכמו זה
אינו נאמן מן הדין שלא מדרבנן כו' משמע דהמדרגה
הראשונה דקדמו בלי את החדש ושטרא פרסאה וזה אחיו
של פלוני דהוה נאמן מן התורה והרי הרמב"ם ז"ל סבר
לגמ הפתח וכתב בפ"ה מהלכות עדות וז"ל בכ' מקומות
שהאמינה תורה עד א' בשומה שלא תשת' לת מי המרים
ובשגלה ערוסה כו' דמשמע דוקא שלו השניים בלבד הם
מן הדין תור' וכתב עוד שם וז"ל אין מוסכין דין מן הדיינים
על פי עד א' לא דיני נפשות ולא דיני ממונות שכתב לא
יקום עד אחד וכו' וקדוש החדש גם כן שתקש לממון
כדאמרינן בראש השנה דכתיב ביה כי חק ליסראל הוא
וכו' ומה שרצה לחלק הרי"ף ז"ל דאחי דשתקש לממון
הוא דוקא בעדות דאיית הלכה שכל עאחר שתמרו כ"ש
מקומם בבר כנגד הדין והודעה לגמרי שקדמו בית דין
את החדש ל"ל בשאר חיסופין דעד א' כאן וכו' אחרי
שמחילה זה אינו מספיק דפיון דאיתקש לממון לכל הבר
איתקש לאין הקש למחנה ואם כן אפילו עדות דקדמו
בית דין את החדש בריך שניים ראשי שתעתה בעניו ממון
שו קבלו בית דין עדות שניים ופסקו עליו את הדין האם
באמר שיהיה עד א' כאן להעיד כך וכך פסקו בלי הא

ודאי ליתא והם נכוי עדות שקדשו בלי את החדש כיון דליתקם לממון . ועוד דהא לא אתקם לממון אלא בעדות ראויה שלכתה דוקא לכל בעדות הודעה לבולה הוי כשאר איסורין שהיכי קאמר בגמ' פר' אין מכירין דכאמנות עד ר"ה אזה מפני דהוי מלאכת לבולוי לבישוב דהטע"ם מפני שיש בעדו' זה תקון המועדות ובלבול העיבור ובזה לא יקרן דאטו עדיף תקון המועדות מעדות אחיכה שפק אחב שפק פומן דהוי בכרת ואפ"ה עד ר"ה נאמן מן התורה כדליתא בפרקא קמא דגיטין ובפרק האשה רבה אלא ודאי כי דנאמנות עד ר"ה שקדשו בלי את החדש הוי מדרבנן וכן הכין שם גם הר"ם שם הלוי ז"ל אלא אלא משום הביאור בל מרבה דבמה שכתב שם וז"ל אבל הטעם אינו אלא משום נאמן מדרבנן אלא עביד אינש דמסקר בשידי דלית ליה נאמן בהאי מיניה דלא מרע נפשיה להחזיק עצמו בכוזבי אי כמין ע"ב וזה אינו מספיק דאל"ה יהא נאמן בג' בעדות דליתי אלבבה מהאי טעמא נופיה אלא עביד אינש דמסקר בשידי דלית ליה הנא'אלא מרע לנפשיה ואמכש לעל' הטע'הוא דמדרבנן האמינו בעד ר'להעיד שקדשו בית דין את החדש משום דהוי מילתא דעבידא לגלוויי עכ"פ ולא אבי מסתמיט לנפשיה מה שאין כן נבי עדות דליתי אלבבה אבי מסתמיט לומר שהאמ'כן הוא שראה לוקה ואין אי סיכול להכחישו וכל עיקר הטע'דמילתא דעבידא לגלוויי הוא משום דאין העד יכול להעמד וכמו שכיארו בהדיא הרמ"ם ז"ל סוף הלכות גירושין וז"ל אבל דבר שאפשר לעמוד על בוריו אלא אפי העד הזה ואין העד יכול להעמד אם אין הדבר ידוע כו' וכן מצאתי בתום' שיטה שם בשם' אין מכירין וז"ל כל מילתא דעבידא לגלוויי כגון קדוש החדש עתיד לגלוויי לבסוף היאך קדשוהו בזמנו לו עברו אותו ולא דמי לעדות דראייה דיכול לומר ראיתי ואין אי סיכחישוהו ע"כ ואם כן על כרחין בשאמ'עד ר"ה שקדשו בלי את החדש הוי מדרבנן משום שרצו שהדבר עתיד להגלות מיד ואין העד יכול להעמד אלא אפי בחיסור ערוה אמרי' דאתקם לממון דבשם דבר דבר ולהכי לא אמרי בעד אחד כשאר איסורין וכדאיתא התם בגמ' וכן בקדוש החדש אתקם לממון מקרא דכתיב כי חק לישראל הוא משפט כו' ונבי ערוה כתבו התום' בפרק האשה רבה מתוך חומרת שהחמירה עליה כו' ור"ל דלית לן למימר דאתן שהדי דדייקת ומכשכת ונאמן עד ר"ה מן התורה אלא מתקנת חכמים הוא נאמן ואין זה עקירת דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין כמו שמפרש לקמן בפרקין שבדבר פלוני קנת טעם ומפני לא תסיבא עקר דבר מן התורה ע"כ הרי לך דאע"ג דאיכא כמה טעמי אחרי אלא דהוי מלאת דעבידא לגלוויי ועוד משום עגונה ועוד דהאשה עצמה דייקא ומכשכת ואפילו הכי אמרי' דעד ר"ה נאמן שלא מדרבנן כיון דאלא מתקם לממון כל שכן נבי קדוש החדש דאין כאן טעמא דעגונה וטעמא דדייקא אינו ומכשכ' דכולהי

אינו נאמן שלא מדרבנן . עוד יש לדקדק בדברי מרי"ם ז"ל דמשמע מדבריו דמדינא להו עדות קדוש החדש ופטרה פרסאה וזה הוא אחיו של פלו' בהדי הדדי וכלם גדר אותם בנדר דאסון שהדבר מפורסם לכל ועתיד להגלות בודאי בקרוב ולהכי נאמן עליהם כל אדם והא ודאי ליתא דלא דמו להדדי דהכי בפטרה פרסאה וזה הוא אחיו של זה נאמנין בו אפי' עבר ואשם ושלא בקדוש בית דין את החדש בעינן עד אחר וכמו שכתב מרי"ם ז"ל בהדיא בפ"ג מהלכות קדוש החדש וז"ל אין השלוחין צריכין להודות שכנס אלא אמרו ר' נאמן וכו' עד שידבר שמעו להגלות הוא ועד ר' בשר נאמן עליו עכ"ל הרי שכתב שצריך להיות עד אחר

ונחזור לבדון דידן לדעת התוספות והר"ב והטור ירלה בהדיא דלא שאני להו בין עקר כתובה לתוספת ונכסי נאן ברזל אלא כיון שאתם מתירה ליבעל נובה את הכל וכן נראה דעת הר"ם ז"ל ממה שכתב בהדוא בתוכות פרק נערה שנתפתת' ממש שחזרו בית הלל להורו' ככית שמאי לא חזרו מטע' מדרש כתוב' שלא אמרו קל וחומר שאם' להם בית שמאי ותופס תירוץ הראשון של התוספות לעיקר ואין נפק לאמרו הכי נגרי אחריו בנו הטור כדרכו לעולם דמסתמא לא פליג על אביו הר"ם ז"ל גם הרמ"בן ז"ל כתב בחדושי כתובות בם' האשה שנפלו אחרי שהקשה שם קושית התוספות שהקשו ביבמות פרק האשה שלום והכוח התירוץ השני שתירצו שם התוספות ואחר כך כתב וז"ל ואין התירוץ הזה נכון ומחזור לכל ים לי לומר דקשבר לאבי דכי חזרו בית הלל להורות ככית שמאי לאו משום מדרש כתובה הוא אלא מפני הטעם שאמרו להם בית שמאי התרתם עדות החמורה לא נתיר ממון הקל ואף על פי שלא קבלו אותו ואמ' מניהו שאין החתן נכנסין לבחל על פיה אחר כך חזרו והורו עד כאן לשון הרמ"ב ז"ל . ואיכא דכבר כתבנו דסבר המגיד ז"ל כתב בשם הרמ"בן בספר דדוק'עיקר כתובה גובה אבל לא תוספת והיינו משום טעמא דמדרש כתובה ואם כן מאי דכתב בחידושיו בכתובות הוא למאי דקא סלקא דעתין לאבי אבל לא לפי המסקנ'דלקמן לבית הלל אית להו מדר'כתוב' ומשום הכי חזרו והורו לבית שמאי בתוספת שהדין תלוי בסלוגתא דרבוות'ומי יוכל להכניס דעתו ולהכריע בין גאוני עולם ולפסוק הלכה בתח'מן הגדולים ולהוציא ממון מידי המוחזק וכמו שכת' מוהרר"י קולון ז"ל בשרש קס"ג וזה לשונו ומי יוכל לטעון כרי שהדין הוא כרש"י ולא כרבינו תם ז"ל דמי יכנים דעתו בין הרבי' הגדולים ואלא לאן שהדי דליכא לאינים כדור הזה שיוכל להכריע ביניה' ואפי' בימי רבי' מאיר ז"ל היה פוסק דהיכ' דליכא פלוגתא דרבוותא כגון הש"ס ורבינו תם דהמע"ה משום דהוה מפקפק ליה מלתא בהלכת'כמאן כל שכן וכל שכן בדור הזה יתמי דיתמי ועכשי הדעת נותן לכן לומר כרי לי כרש"י או כרת"ם אלא עד כאן לשונו . ואף על גב שמצינו למוהרי"ן ז"ל שהוא מגדולי האחרונים שכתב בח"מ סי' ע"ם לאחרי שהביא שברת הר"טבא והם ז"ל וזה לשונו וכיון שכן הוא היה כר' דעבדינן כוותייהו דדוק'במה מאתים הוא דמגבינן ליה לכל לא בתוספת וכדוכי'לכל

בהגנב בכך הלה נמצאו תחת הפוסקי הלה חולקו בין מכה
מחתן לתוס' וכדומי והמכתב הוא עיקר בכתובות וכמו
שכתב ה"למכס ז"ל עד כאן לשונו. מכל מקו' הרי הרב
מוהר"ם דמרוטי ז"ל שהוא מגדולי החחרונים גם כן והוא
אחרון יותר והחליט הדברי כספרת ה"למכס וה"טכת
דלישנא גוב' דק מכה מחתן בלבד ואפה ליתכנטו לה ידעתי
המכהב דלכתי לה קשתי. ושלחתי לה פי זקנו עיכנו
ואמרו שהם וזכרי בימי קדם בזמן הרב הקדוש מוהר"ר
יוסף פורמון ז"ל שהיה מריש דאתר. מכל הלה הגלילו
שכיון שהחזה היתה נתרת להבעל היתה נוכה הכל
בכתובתה כדוכית ותוספת' כין אם היה על פיה או
על פי ע"ח מלת אן עד אחד בכלם היתי בוכה הכל
כל זמן שהיתה מוחזת ליבעל. ושוב כראיה לי לומר
דבל מלי דאתמ' עד שהחת לה לאמר הלה בשמעו כו
שמת או על פיה או עד אחד ע"ח מלת אכל בגרון דידן
שכלם רואו שטבעה בשטבע במים שתין להם סוף הלה
שהעדו' ז"ל הע"ח מסיח לפי תומו היה שראהו את דוכה
לומר שמתו על שמת היום את וקבר אותן בלתכפין שוין
דגובה את הכל דהכי בשטבע במים שתין להם סוף
שוקתו למיתה אלה אחז"ל לסרוס להתחלה מפני חשש
ריחוק ולפיכ' אם נשא' בדיעבד לא תפח וכל זה מבואר
בגמרא בהדיא ואם כן קות הדין כמי וכל שכן לגבי
גבייתי הכתובה דמגבינן לה אליבא דכ"ע בשלמת
בשמעו ובו שמת על פי עד אח ע"ח מלת התם לחומו פתחן
ש"ח מפני שטעת דתקלו בה הבעל מפני שנוכ לבל מהורות
ליכ' שום עדו' ואם שהבר כרור מעצמו מתחבית בסוף
דבת' המרכי בתשוב' אלה והיה כהנהו מחבית בסוף
מסכ' כתובות וז"ל תשובה מטיבוקיה דמר נראה לי
דמוכות ליה לה כלל אלא' חדשים הרחשונים אבל זה
נראה לי שכוונת בתובתה נאלתר וכו' עד דאמו לשם
שבעל בעלה למים שתין להם סוף וכי לא הגבה בתובתה
לעולם וכי תימא הכי נמי אם כן כל שכן שתין האחין
בבכסין לנחלה ונמצ' המעון מוכח עד שיבא אליהו דהכי
משמע פרק האם שנוס מדברי בית שמאי ומדברי בית
הלל היותר בנקל לגבו' פתובה מלהכנס האחין לנחלה
ונתנינו דבמים שתין להם סוף מגבין כתובה ומחלקין
בנחלה ליורשים ובראן זה דומה למים שתין להם סוף
שרבי יפחק וכו' ושם התריך ברחון כדי לדמות פסוח
כדין במים שתין להם סוף דמשמע דפשיטא ליה דבמים
שתין להם סוף תעפ"י שתירין מוכה ליכשל בתחל'
מצוס חשם ר"ל גובה היו את כתובתה והיורשין יורדין
לנחלה וכ"ש הכא בבראן דידן שגם האם הוחרה ליכשל
גם במרכי שלחי ובמות כתוב ז"ל וכי האי בזוכת אם
בבל במי שתין להם סוף על פי עדים כחתי יורשי למתון
דגבי ממון ממרי' מת ונבי חיסור להכשל לחמוך ולא
דמי לאין האחין בבכסין לנחלה על פיה דאתה לאו על
פיה נתי אי אם על פי המקיחין עבל
וכל זה הוא בכופא וכותן לבל לא למעשה תיכי
כדאי לבך ובשרט להוכיח מירי המוחזק ומבל
מקום אם יארך זמן תביעתו דהיינו שיעברו
ימים רבים אחר מרמוזה בשטבע ויפתק' זברת בזה כל

מאם בלל ג סימן יז

אבין עון דגובה היא את הבל ואף היורשין יורדין
לנחלה וכמו שכתב הר"מכם ז"ל בפרק ז' מהלכות נחלות
וזה לשונו מי שטבע במים שתין להם סוף וכאו עדים
שטבע בפניהם ואח"כ זכרו ואבד אחד מהם תחזקו את
חשתו לנחלה הרי היורשין נוחלין על פיה. וכו' עד
שלא החמירו בדברים אלו אלא מפני שהוא כרת לבל
נעניו ממון אם העידו העדים בדברים שחוקקן למיתה
והעידו שראו אותן הדברים ואבד זכרו ואחר כך נמצא
שמת הרי אלו נוחלין על פיהם וכזה מעשים בכל יום
בכל בתי דינים ולא שמענו מי שחולק בדבר זה עד כאן
לשונו. ואף על גב שכתב שם הרב שמגיד וזה לשונו
ובהשגת ל"ת ויש מי שאומ' שהיה אומר שזוכת כתובתה
שתין אבי קודם בה לשאתנאי לאחר תתלי מה שכתוב
ביבי עד כאן. וראיה שאומרה הוא שהיורשי' נכנסים
לנחלה בשעדיות בלו אבל אין הלשה מוכלת בתובתה
מפני שהם בתובה ובראי שראין הם ואף רבינו מודה
בזה שהלשה כל זמן שהיא בשתיה אינה מוכלת בתובה
אבל כוזכת מן הבכסי' וזה שלא הזכיר רבינו זה בפלכו'
לוכות עד כאן לשונו. דמשמע דחזקת היורשין יורדין
לנחלה בדברים שחוקקן למיתה אבל הלשה אינה נובה
בתובת' כל זמן שלא הוחזק ל בשם זהוא הפך מה שכתב
בתשוב במרכי דלעיל מכל מקום כבר הזכרתי'
גם ליכשל בפשיט' דאב בתובת' ומזונית'
ולרוחא דמילתא אני אומ' דאפילו שלא היתה בתובת
ליכשל עם כל זה בין מרחו שטבע במים
שתין להם סוף מודה הר"מכם ז"ל דגובה מבבי אחן ברזל
ותוספת דאר בהן לא קאמר אלא דעקר בתובה דוקא
דהתם שייך מדרש בתובה דבשתנאי לאחר תתלי מה
שכתב ליכי לפי סברת הר"מכם ז"ל דלפי זה היכי שהוחזק
ליכשל על פיה או ע"ח מסיח לפי תומו כובר הר"מכם
דאינה גובה רק עקר בתובה דוקא דשייך בית מדרש
בתוב' אבל בנכסי אחן ברזל ותוספת לא שייך בית מדרש
בתובה ואם בן בין אלא שייך בית מדרש בתובה היכי
שהעידו עדים דברי' שחוקקן למיתה שהיורשים יורדין
לנחלה אף היא גובה את בתובתה לאפי אלא הוחזק
ליכשל דהרי בבדוכיתה לא שייך בית שמאי מדרש
בתוב' ומבל מקו' לא בירוה לי בל כך הרי מילת' ואף גם
שהרב המגיד ז"ל לא חילק בזה בלל ואמר זה הוא לרוחא
דמילת' דבבדון דידן דבשת היא דהיינו שהוקרה אף ליכשל
בל אבין עון דגובה היא את הבל הבריא לעד בתבתי

יעקב בבית הלוי

חתימת הרב הגדול מהר"ר

תשובה אמת אין לנו אלא דברי הר"ן והריבשה וחמ"ל
ומי שפסק רבינו מהר"ר שמואל
דמרוטי ז"ל וכן אני תמיד נוהי אם בשתקש זברו בומן
שהיורשין יורדין לנחל בל זמן שאין היורשין יורדין
לנחל לא דחה אף על פי שהי הדב שקו מוקמינן הממון
במקו' דקיי דשטר העומד לגבו לאו בגבוי דמי זה נר
נדעתי הקלושה

לחתן בכמהר"ר שלמה נ' מסון ז"ל הי

בלל

כלל נ סימן יח

שאלה

ראובן תבעני מפרוטה שהוא לפני מוקף ומכה לפטרופוסי' על כבית ומדר סיכנ
ללוה בתו סך מלוני לנדוניתה וכן מדבו הפטרופוס'
ללוה עם שמעון הדר חון מפרוטה ובתנאי הרשתוכים
ביארו שעל דבר התעדר יתחדשו תנאים בשע' החופה
ויתנהגו בהם כמנהג קהל קדוש תשכנזים מפרוטה.
ובשעת החופ' הכניסו הפטרופוסים ללוה סך הכ'
ובתחדשו התנאים לוך היתו שמעון וללוה הנוכ' כמנהג
תשכנזים מפרוטה שהם תעדר היו בשנה דתשוב' שחר
החופה כלתי זיע על קיימת ויחזר ליורשים מן הלוה כל
מה שהכנים, לו ושם תעדר בשנה שניים וכו' ועתה לוה
מתם בשנה דתשוב' ועשת' פוחה בשע' וכות' שמכדוכית,
יכתן לוחייה רביע ממה שהכניסה לבעלה ומחה דוקא,
לוה בעלה ומשהר יהיו יורש כללי בעלה יורכו מורכו
הם הנוחה קיימת אז לאו דיר' דמילתא דת ככר לחרם
הרשם זל בלל ב' סכיחה בטור ח"מ סימן ה"ח והרשכן
הביאו הכ' שם דאין כח ביד השעה לסלק יורשים מהלוה
מוכותם וה ולהניח נדוכית לעשה לחר וכן פסק בארוכ'
מהרשלם זל בסימן קכ"ד והקלעי סימן ע"ז המדרכי מ'
קכ"ח וסימן רכ"ג כתומרי שכן פסקו חכמי ורבני שלוניקי
וכעשה הלכה למעשה וכן בסימן שע"ב ורכ"ג הוכיח דאפי'
למחוק לבעלה תיכה יכולה גם הר"ן זל בשניות מ'
כ"ד הוכיח דאפי' למחול תיכה יכולה כיון שסלק הבעל
עצמו מהירושה על פי התכיחים"עם והדת נתנה כמו כן
דווכין יורשי הלוה בחזקו חלק הדחזו להם בין שהלוה
כתן הנדוניה לבתו בין בחייהם דבקרומת הדשן מ' שכ"ח
הביאו לפסק הלכה ושע"ג דכנדון דידן נוה הלוה שיתנו
לה לחזקו הסך זלה פירש בתנאי זה פשוט וזה לדעת,
דאפי' נוה שיתנו לה הסך הזה כיון שהו' תשכ' וממדינ'
פרוחה ושם המנהג פשוט בתשכנוי כן ואומרב' דמוכח
הוה דלא יהא דעת הלוה לסלק יורשיו מוכו' המנהג כדי
לזכו' לים נכרי חשר חין לו זרע עם בתו כי היכי דאמרי,
בפר' יש נוחלין כמי שסלק בנו למדיבת הים ושמע שמת
ובתה נכנסו לאחרי' ואחר כך בא בנו דאין דבריו קיימין
דלמדינן דעתים שלנו ידע שבנו מי לא היה כוונ' נכנסו
לאחריה דלא שביק חיכים בנו ויהיב לאחריני ולא עוד
אלא דכתבו הסומקים דאפילו ליכא תנאי כי אם מנהג
המקום לעשות תנאי זהו כלנו נכתב התנאי דכל הנוסח
על דעת המנהג הזה נוסח כשטרי סימן' ובתשובות
מיימוניות מהלכות מתנות סימן ל"ח מזרחי סי' ו' תרי"ן
לב בשלטי סימן כ"ט קלעי שם וכיון שכן מילת דפשיטא
היא דאף הלוה מן השמא' על המנהג הזה סדר לתת לבתו
הסך הזה זל הקלעי שם וחכן מהרי שדעתו היה
שתחזור הנדוניא ליורשיו ולא לאחרים ע"כ מלבד דפסקי
מה שכתבו הרי"ן לב והרשכם והמדרכי שם מגי לן שהי'
עסקה התנאי הזה עם בעלה בעודם תרוסה דמשעת
התנאי וכו היורשים בהכאי' וחין כח בידם לבטל התנאי
לחוכת היורשים בחוסן דעל כל פנים הנוחה בטלה גם
שלום דאיתי דברי סדר רביעה בשלחן תשכנוי סימן יח

תשובה

החכם

השלם ונעלה כלו' דאיתי דברי מעלת
כ"ת במה שכתבת לבטל מתנה זו מכח
המנהג והתנאי והעתקת דברי המפרשים זל ובקשת
ממני להסכי' עם מעלת ואומר לך הלח כיוה כמו חשש
לו שם ה שכי' בשלחני על נדון כזה וכתבתי לו דלעניות
דעתי זכה הבעל במתנה זו וחכמי שלומי המקו' הסכימו
לדעתי ובעשה כו מעשה וגם עתה חומר למעל' תורתך
כי עקר הדבר תלוי כמה שהבעל מיקרי מזחזק דכיון
דמדינא דחורייתא הוא יורש את חשתו חלא שחכת
התקנה הפקיעו את ירושתו שם כן בכל מה שיתקשך
בתקנה זו בסכרת הפוסקים זו בכל דבר הבעל הוא
המוחזק דכיון דהוא יורש בכל מקום שהם הנכסים
בחזקת יורשין קיימי. והרי לך דברי הרי"ב זל בסימן
קס"ו וזה לשונו וכיון שיש כזה מחלוקת בין הרשבוים
זל חלק הכן בנכסים בחזקת היורש הכא לירש הוא ואין
להקדש בחלק ההוא כלום שאין מוציאין מחזקת היורש
על הספק כדי לתת להקדש דומחי מאי דאבעיא לן וכ'
גם בשלטי קס"ם כתב וזה לשונו ועל מה שחמרתי שהנכסים
בחזקת היורש ועל ההקדש להביא ראיה והבחתי ראיה ממה
שכתב הרשב"ם וכו' אלמי הבחתי ראיה דאפי' המדר'
לראיה אינה ראיה וגם דאפילו לנכוה כמשיה להדיוט
כשהדבר בספק נאמר שהנכסים בחזקתן וכל שכן
בהקדש עכ"ל וכו' עד ומה שאמר' שקודם לכן החזיקו
העכ"ם בחלקם אין זו חזקה חלא תקיפא במה שהיה
שלהם שהרי היורש הבא לירש מחמת קודמת חזקתו

בנכסים ברורה והחקדש כח לגופו מכח הנזקה שהיה בספק וחין ספק מוציא מידו ודאי ער כאן לעזכי הרי לך בהדיא שחפילו בהקדש דחיכא כיח לישנא ונם שאבר החזיקו כחם העניים וחפילו הכי כחב בפשיטות דכל־שים שם ספק כין הפוסקים הנכסים שם בחזקת היורש לעולם ותפיסתם לאו חזקה היא ׳ ואם כן כיון שהבעל הוא היורש כודאי מן הדין ויורשי הלא כתיב כחים שהבעל הוא היורש כודאי מן הדין ויורשי הלא כתיב כחים לגופו מכח המנהג ושהנהיגו כל שהוא בספק פלוגתא דרבוותא אין ספק מוציא מידי ודאי ׳ גם הרב מוהר׳ קולון ז״ל בשרש ו׳ כתב וזה לעזכי ופשיטא דאין לחלק הכא מפוש דרחובן הוא מוחזק שהרי אין חזקתו כלום מאחר שאכל פרין מחתייב לפי ממונו אלא מאכח חשטר כח להפקיע ולהפשיט דין חזקה וכן מוכח בפרק הכזיק כחשר נם מפש הכאת דאיה וכו׳ עה ומשכי יד בעל חשטר על חתחוכה וקרי לאחם בעל חשטר ׳ וחף על גב שהיה מוחזק בנכסים כיון שהבעל כח לזכות מכח הדין והוא רוצה לשפקיעו מכח חשטר עד כאן לעזכי ׳ וכיון שכן מה יקק לך ומה ומיף להכרעת ולאחוף שברות הפוסקים נגד הבעל והלא שם ימצאון שם שנים דמסייעי ליה בברחם מוקלת ומכרעת נגד בולם כיון שהבעל הוא המוחזק דיכול לומר קים לי כחני ומספקא לא מפקינן מיניה ולזה היה לך לחזר ולבקש שם המנח ימצא חיזה פוסק לעזר הבעל אולאו ואז הקלית את דבריך ׳ והרי לך דחשובה דברי נאזכינו מוהר״ל יוסף קרו זכוק כשור חכן העזר סימן קיח שכחב על דברי הרב״ם ז״ל בפלק ב״ם שכחלק על מוה״ר ישראל ז״ל שמלשון התקנה ורחה דאין כיד האשה להכיח לבעלה או לאחרים שום חשכון וזה לעזכי ׳ ומבואר הוא שם בתחלת פלק המוכר שלא כתב כן אלא לפי לשון התקנת טולידו ובמו שרקדק שם מדברי התקנה ׳ ואם כן אין ללמוד מזה לתקנת אחרת שהיה כתובה כאותו שנשון עד כאן לעזכי ׳ עוד כפיף שם דברי הרב״ם נר שמח להחזיק שברתו וזה לעזכי ובן כתב הרב״ם נר שמח מקומות שיש להם תקנה שאם תמות האשה בחיי בעלה וחזר מקנת הכתובה ליורשיה שם אוכל מקנת רנאת האשה למוחלו לבעלה ואוציא חבעל שטר מחילה מזה היה קיימת לכל טנדקי שאנו יכולים לעשות כדי להעמיד הנחלם במקומה אנו עושים עד כאן לעזכי ׳ הרי לך שכתב מוה״ר נר שמח וכרוכו לברכה שאפילו שים שם תקנה שם רנאת האשה להכיח הנשכון הזוז לבעלה מקנאה קיימת ואיכא מאום דלוקח נבי תקנת טולידו דקרק הר״ם ז״ל ממנה מה שכתב שם שכל לא בתקנה אחרת כל זמן שהיא כחובה התקנה בשיום שלא תוכל האשה להכיח אותו הנשכון לבעלה וברורי דמחלה מעכשיו לבעלה שאנו לברכה לאו דוקא הוכל מחלה מעכשיו לבעלה אלא אפילו שנאמה לאחר מיתה שהרי שיים בה ואמה הכל טנדקי שאנו יכולים לעשות להעמיד הנחלה במקומה אנו עושים ׳ ואם במחלת מעכשיו דוקא מיירי מאי שעמדת דוקא מטעם ירושה קא וכו׳ ועוד דדברי כוזה״ר יוסף קרו וכרוכו לברכה רוכחין בהדיא שאין בך בדברי ה״ם ז״ל שהלי כתב וזה לעזכו ומיהו אין ללמוד מתקנה זו לתקנה אחרת וכן כתב הה״ם בר שמח זכו׳ ואם חיקה דלא מיירי הה״ם זכרונו לברכה בשנותה מחמת מיתה שלא דוקק במוחלת מעכשיו אם כן היכי מייתי ראיה מהתם דאין למדין מתקנה זו לתקנה אחרת הרי בתקנת טולידו נופה כתב הר״ם ז״ל בעצמו בכלל הנו׳ סימן ג׳ דמה שמוחלת מעכשיו לבעלה אין זה נוגע בתקנה כלל ומחילתה קיימת חפילו לפי התקנה ׳ גם כמוהר״ר כנלאל חשכנזי ז״ל סימן ל״ח שכין כך בפשיטות בדברי הה״ם כי שמח ז״ל כמו שכתבנו וזה לעזכו ׳ ואין להאוח רחיה זו דדילמא מיירי הה״ם ז״ל במוחלת משכחות לבעלה דהא מסיק ואוזל דכל טנדקי שאנו יכולים לעשות להעמיל הכחלה במקומה ׳ ואי מיירי במוחלת מעכשיו לא שייך כלל להעמדת כחלה במקומה ׳ עה כאן לעזכו ׳ גם הוסיף מוה״ר כנלאל זכרונו לברכה לומר דלאו דוקא כשנותה והניחה לבעלה אלא אפילו לאחרים מחתה קיימת ׳ והאריך שם ברחיות להוכיח דדוקא בתקנת טולידו בלבד כתב הר״ם ז״ל דאין כיד האשה להכיח לבעלה או לאחרים שום כלל בשיטה אבל בשאר כתובות אפילו אם עוד שאינו כתוב בה בפירוש שאבל מכרת אין להפקיע כח האשה שלה תוכל לעשות ההשכון שהנה ישנו שם ואני תמה ממשלת ככור תורתך שכתבת זהלי דהוא דוקא כדאיכא תנאי גרידא מיירי אבל איכא דאיכ׳ נמי המנהג פשוט כן אבל התנאי בכתובין דידן גם הוא יורם וכו׳ ׳ והיך לית שמת לבך לב טהור ברכרוכו ז״ל שכתב זה לעזכו ומיהו אנן כתכונן והוא שכתב בתחלת דבריו שף על גב דשמעתי מפי רבותי דאין בין תקנת טולידו ומכתב דמשם אלא קפעה מבל מקום הכח מצאר כחם המורישין דבידם לעשות בלשון מתנה עליו להכיח דאים בורם מלשון התקנה ואלא מסברא מבחון ובמו שהביא דאים הר״ם ז״ל מלשון התקנה עצמה ואין ללמוד מתקנה לתקנה ער כאן לעזכו ׳ הרי לך בבל מאי דשמעת מפי רבותיך ותבי הוא לפילו בתקנה ומנהג פשוט אנל תמלי מכתובה ואפילו הכי כתב בבל שלא בתוב בתקנה אלא בתוב הדבר בפירוש שלא תוכל להניח האשה מתנה דאין ללמוד מכאן לאחר ׳ גם ראיתי שכתבת זה לעזכך ומיהו מוב כתב שם בבל זה הוא משכחת הבעל לאשתו מבל בכתיבת היא לבתו וכו׳ ואין היא במקום היא קיימי וכו׳ ׳ ותמיהני מוה״ר עיקר הטעם הוא דהיכא שהנחה היא עם בתו מעיקר שבאת ליד האשה ובאמת בהם היה על תנאי זה והוי בתקנה על מנת להחזי והכא בנדון דידן הדבר בהפך דבשעת לא היתה בתנאי שכיב מרע הסך הזוז לא שתנה בבל הנחה הניחם לה בתנה מוחלטת בלתי שום תנאי אמאי הסברא יחה בא לומר שמשתעבד בהם היה על רעת המנהג הניחם לה ׳ וכבר כתב הרב זכרונו לברכה דבבל שלא בא הדבר מפורש אין להוציא מבח הסברא לגרוע בחה ׳ גם מה שרצית לומר שהשטרי פוסקים במקום הבא קיימי והרי הם הניחו בשע׳ נתינ׳ הכרוכיית כו׳ זה היה אין שהכים בתנם לה בשתנם מוחלטת בלתי שום

תנאי ואם כתב לומר דכיון שהיה משכנתי ומקץ פדיונה
שם כן משתמ' על תנאי וה כתבם לה כמקח אין זה כלום
דאפי' לפי היה הלה נותנם לה בפירוש שיהיה המשכון
כפי מכתב המשכנתי מפדיונה כזה הוא עקר המחלוקת
דה"ם כר נמח ומוהרי קורדו ומוהר"ר בצלא"ל
דסיכה שהשם הניחם לבעל אין זה נגד התקנ' והמכתב
כל זמן שאין כתוב בתקנה או במכתב שלא תהא
להניחם לבעלי' לאחרי' אין לומר מתקנת טולי"טולה
לתקנ' אחר. ועוד דאפי' היה כמכתיך דהמפטרפסים
הם במקום הלה ומסירתם הכרוניית בשעת החזקה
שליחות דידיה עבדי ולא"ע. ברם אכתי לא תפיס וכה
הבעל דהרי אפי' שיהיה ממש במתנה על מנת להחזיר
צריך להיות התקנתי כפול ואחר משפטי התקנתי דכל שאינו
בתקנתי כגי גר וכגי דאובן תנאי בטל ומעשה קיים ואם
כן בנדון דידן אין כאן לא תקנתי כפול ולא הן קוד' ללוה
ולא שום ר' ממשפטי התקנתי דלקמ עב. דהלי"ם והרמב"ם
ז"ל סברי דבממון לא בעינן תקנתי כפול מכל מקו"ר ור"ת
והר"ם ודעמהון ז"ל סברי דאפי' בממון ובחזקת מעכשיו
אם אינו כפול התקנתי בטל וכתב מוהרד"ן בכתי כ"ת
וז"ל ואני אומר דמסתמא אני הערים לו קרובים נתנו
לה הכרוניו' בכתוב בסתר וכן משמע מלשון כת"ת שכתבת
שם בכתוב שכתבו בתנאים וכיון שכת"ל לא כיאר כשאלתו אם
בלשון הסט' היה כתו' שבעש' התנאי בתנאי בני גר כגון
תנאי כפול וכיוצ"ו לא ר"ל אם היה כתו' בה ע"מ שיחזיר
בעל' אני הכרוניו' ליורשי לחייה עד שאם בלשון הסט' כתב'
כתב' בתנאי התנאי קיים ואינו יורש כו' והאריך הרבה
וכתב וז"ל ואחזור למה שהיותי בו דהיכא שהתנאי הוא
מחייה לו קרוביה אם התנאי אינו בתנאי בני גר אין
כאן תנאי כו' עד וכן סבר גם הסמ"ג שכתב בחמות לולב
בני הזוח דאי לך לולב זה במתנ' על מנת שתחזירהו לי
דבעינן שיהא המתן תנאי כפול והביא ראיות מהסיוע
דמי שהחזו וכו' עד מכל מה שכתבתי בזה עליה בידיעה
שהסמ"ג ז"ל פוסק דאפי' בחומ' מעכשיו בעינן תנאי כפול
ברי"ת ור"י עד ואם כן בנדון דידן אם אין התנאי בתנאי
בני גר אין להחזיק מיד הבעל כו' ועם זאת לא הועלת
כלום אפילו שהשוב לאמוטרפוסים כאלו היה הלה
עצמו שהתנה עם כתו כשנתנ' לה דכיון דאפי' לשכיבת
ליה כמתנה ע"מ להחזיר צריך להיות התנאי בתנאי בני
גר וכל שאין התנאי עשוי שהלכתו אפי' שחוזר על מנת
שהתנאי בטל והמעשה קיים. ואחזור לל הכונה דדברי
כאן תלת תריותי הר"ם כר נמח ומוהר"י קורדו ומוהר"ר
בצלא"ל דאם דמסייעי ליה לבעל המוחזק לכל שאין
בתקנה או בתנאי בתוב בפי' שלא תוכל להוציא
שאין להוציא מיד הבעל מכח סברת. גם ידעת בטוב
שבתקנה עצמה של טולטולה נח לקו אם מוהר"ר יצחק
ומוהר"ר יעקב ן' שושן ז"ל וכתבו דאם הניחם לבעלה
במתנת ע"מ דוקא הבעל וכמו שכתו בתרוכם אם
בכלל הנו' וכתבו טעם לדבריהם דכל עיקר התקנ' הוא
שלא עגמת נפש וכל שבעלה מכבדי' לה טוב הנהא
אם במת שהניחם לעניי' בעל כפ"ו לחמה או לבעלה
שהיה לה קורת רוח עמו אין כאן צורך טובות וכו' ועש
ותמה הר"ם ז"ל רב גזברים ודחה אם לת דבריהם. מכל

מקו' לאו קטלי קני בהנמ' כנהו וכפרט מוהר"ר יעקב
ן' שושן ז"ל מעכתו הר"ם ז"ל עכמו הרכה ומכל מקום
אין לסמוך על סכר' זו כלבד נגד הר"ם ז"ל וכפרט שכל
האחרונים ז"ל נגררו אחר פירושו בתקנת טולי"טולה
ואחנם בהנטרפות הנך רבוותא דכתבינן דאין ללמוד
ממה שכתב הר"ם ז"ל בחותה תקנה לתקנה אחר' דכבל
שלל תקנות והמנהגים אם אין כתוב בהם בפירוש שלא
תוכל להניחם לבעלה דזכה הבעל כרש"ל אין לנו להוציא
מיד הבעל נגד סברתם ואף על גב דבעיקר הטע' היכם
מסכימים לטעם ר' אהרי מוהר"י ן' שושן ומוהר"ר יצחק
הם מוכים לבעל מטע' דבתקנ' טולי"טולה מוכח דיכולה
האשה להניחם לבעלה וכך תרוצת דכתבינן בסיטא
דסברי דפירוש הר"ם ז"ל עיקר בתקנת טולי"טולה ולא
כמוהר"ר יצחל ומוהרי ן' שושן ז"ל דסברי דאפילו
הר"ם לא אמרה שלא דוקא בחותה תקנה בלבד אבל לא
בשאר תקנות נם מדברי הר"ם כר נמח ז"ל מוכח דדוקא
בשהניחם לבעלה מטעם דהוי יורש דחוריית' וכל שנדקי
כן אבל אם הניחם לאחרים לא ומוהר"ר בצלא"ל החליט
הדבר לף בשהניחם לאחרים מכל מקום כיון דבעיקר
הדין לנבי בעל המוחזק הם מסכימים לזכות אותו הם
מנטרפים ויכול לומר קים ליכוכמו שהוכחתי זה עשרים
שנה בפם ר' מדברי מוהר"ן קולון ז"ל דכל שהם מסכימים
בעיקר הדין אפי' שהם מטעמים מחולפים ומר ליה
דמר ומר ליה דמר אפילו הכי מנטרפים לעזר המוחזק
ומיקרי אב מברח.

אבראי דאחר כמה שני דראיתי בחדושי הרשב"א
ז"ל בבניטין פ' השולח שכתב בשם ר"ת ז"ל
על המימ דנדר שהודר על דבים וז"ל וכן העיד רבינו
הם שכן הוא בכל הספרים ודקדק ממנה ר"ת דדוקא
לדבר מצוה שהיא בענין אבותם של תינוקות דשייכי
בנך וכמצוה דאחרנת, אבל כו' עד אבל לדבר שאין אותם
הדבים שייכי בה ולא בחרשתו אין לו הפרה ואפי' לדבר
מצוה שאין חרש' הרבי שבחרשתו אבה למתחרט בענין
ר' ופתחו של זה אינו כפתחו של זה עכ"ל בם. הסמ"ג
בלאוין ככתב וז"ל ועוד כתב ר"י מה טעם נדר על
דבים אין לו הפרה מפני שאין אדם מתיר אלא על ידי
חרטה או פתח של נדר טעות וזה לך דבים אין לו הפרה
מפני שאין חרטתן אבה כן. ומוהרי קורדו ז"ל בטור יו"ד
סימן רכח סיים בדברי הסמ"ג וז"ל מעשה שהעבי' אדבים
מבכימים שיצחל על נדרו אינו בשאל כל שאינו לדבר
מצוה מפני שאין חרטתן אבה דוקא מתחרט מטע' זה וזה
אינו מתקבל מחותו הטעם אלא אבה שיצא אחר עד כאן
לשונו. דמשמע מהכא דכל שהם אינם מסכימים כלם
בטעם אחד להתחרט אלא אבה מתחרט מטעם אחד זה
מטעם אחר אף על גב שהם מסכימים בעיקר התרצה
כלם אלא מיקרי הסכמתם זו הסכמה כיון שאינם שוים
בטעם ר', ואם כן הוא הדין והוא הטע' בעין דוכא גם
כן דאינו למימר דאף על גב שהם מסכימי' כלם בהיתר
הדבר או בפטור המוחזק וכל כיוצא בו כל שאינם
מטעם ר' אלא אבה בא מטעם ר' זה מטעם אחר ומר
ליה דמר ומר ליה דמר דהסכמתם אינו שמיה

הסכמה

המכמה והוא אם כן נגד סברת מוהר"י קולון ז"ל ולזה המכמתי מאד שדקדקתי זה שנלעג שהוא דקדוק נכון ואמיתי דלעניין היסורין אין לסמוך על המכמה כזו למעשה אעפ כשעניין ממון דקי"ל דהוי קולא לנתבע מסכינן על דת לעזר המוחזק.

כה דברי הקטן

יעקב לבית הלוי

כלל ג סימן יט

שאלה ראובן כפטר מהמנפה ונפטרה לפתו זקוקה לאחיו ומתה בעודן ומתה סבוייס ואחר ימים נפטרה גם היכמה מהמנפ' בעוד היותה זקוקה גם לה נשבעה על כתובתה וראובן זה בשעת כבר עברו הב' שנים הראשונים מהשנתין שיש התקנה מתשכנו להיו' הבעל יורש הכל אחר הב' שנים ועתה תובעי יורשיה כתובתה כדוכייתה וקנסתה והיכם הבנוי טוען שהיכמה בפטר כל עוד היותה זקוקה אין וגם אלה נשבע שבועת היסת שאין להם שום זכות בנכסים ובפטר הכתובה גם כן אין בו כחמנות כלל ויורשים טוענ' שאין מהנה מתשכנו הוא לחלוץ ולא ליבם אלא היכמה הזאת לחליצה היתה עומדת וגם שהיבם הנשוי נשבע לחלוץ לה אם תקח לידי כך ונתחייב גם כן בעשות לאחיו הנשארים שיתרצו לחלוץ ולא ליבם והיבם הבנוי טוען כי חיוב אחיו לא יכריח לו בכלל כי אם נתחייב אחיו לחלוץ הוא לא נתחייב מעולם. יורינו מורה הצדק הדין עם מי.

תשובה

עם היותי טרוד מאד ושמעתי בעיון נלוקח מכל מקום להחכת החכם הנעלה ירוד נפשי כ"ו תאר הפנירכי לחות דעי אלין לא יכולתי להשיב מניו ריק והכח היסוד תאר עליו הוא בנוי דין זה הוא לרחות מי הוא הנקרא מוחזק לעניין ספק דליכא לו ספק לחד היבם או יורשי היבם ואומר כי לעניות דעתי נראה שהדבר ברור מאד שהיבם הוא הנקרא מוחזק כיון שהנכסי' הם בידו דהלכת פסיקתא היא דהלכת' כרבה בחרע וכר' יוסי בזוזי דלרע בחזקת מריה קמא קיימת וזוזי היכא דקיימא לנוקמ'. ומה שרגה ההוא מרבנן לומר דכיון שהיבם והיבמה הם תובעים והם נוהגי' כסברת רבינו תם והר"ם דסברי מחק הם כן יבמה זו לחלוצה הוה קיימא ולא ליבום וכיון שכן תקף שבפטר הבעל בשתרו הנכסים בחזקתם בכל מקו' שהם לפרעון כתובת' כיון שהיבם הוא מוכרח לחלוץ לה על כל פנים ולפרוע לה כתובתה. לא נדק בזה כלל דהן לו יהי כן כסברתו דלכל הנך גאוני דסברי מחק היכא שבפטרה היבמה קודם שתחלוץ יורשים יורשים כתובתה מה שיין זה לחת וכמו שכתב כ"ה. תאה על כרחיך תכתי הוא מחום גוכייב והא לא מיקרי מוחזקים תדע שתריעטר מקויים וברור מיש כו שעבוד נכסי וגם הגיע ומכו והו עומד לגבות קול כב"ה דפטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי ולפי זה לא מיקרי בעל הפטר מוחזק כיון דתכתי הוא מחוסר גוביכ'. והנה בגמ' פרק כל הנשבעין נכי דין אין חדם מורים שבועה לבניו דקו"ל דזה הוא דוק כשב' להוציא תכל לא להחזיק לחמריכן התם בהדיא דדוקא לב"ש דסברי דפטר העומד לגבות כגבוי דמי היכא שלא נשבע, התם על כתובתה יורשים יורשים בכתובתה ר"ל במוחזק תכל לב"ה דסברי דלאו כגבוי דמי לא מיקרי מוחזקים אלא להוציא ואין חדם מורים שבועה לבניו שיכך אין יורשי' נוכים כלל יעם הרי לך בהדיא דלף על גב דכתובת התם היא עומדת על כל פנ ים לגבות תכף אחר מיתת בעל לפי"ז הכי כיון דהוא מחוסר גוכייב לב"ה דסברי פטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי לא מיקרי מוחזק אלא מוציא.

ועוד דהיה כדורה מדברי הרב בעל תרומת הדשן בסי' ס"ל שכתב וז"ל חזורכי לב' דתם אין יורשי' מעכי נדדים מוחזקים אלא הממון יוכח ביד בית דין לחזקת שניהם היה כך' דזכו יורשי התם הזהיל ואינה נריכה להוציא דבחזקתייהו כמי מוכח ולף על גב דלאו מוחזקין ליכון מכל מקום כטע' מועט דאין דאין חדם מורים שבועה לבניו כדאמרינן הכו דלא לוסיף עלה שלא מצי דרמי להם ממש וכאן יש לחלק ותו דכתב לעיל בתשובת הצדיק דמה"ם היקל בכה"ג מטוס דתחידנא בלאו הכי שתפים נראי לא שכיחי וכל שכן בנדון דידן דלא הוה לחיד וגם לא הל יורש ידוע שיחזיק בנכסיו חוץ מחצתו ולכל הפחות היה נראי לחולקין עכ"פ הכי לך דחפילו שכנדון ההוא לא רמי להסיח דאין חדם מורים שבועה לבניו וכמו שחלק שם דכיון שהשאלה תפס' כחייב לכתובתה חפי' שהיורשים שלה השקו לא תפסי לא רמי כ"כ להוציא ואם כן הכו דלא לוסיף עלה אלא מאי דרמו להם ממש שיהיה מונח ממש בהחלט וגם דלמבר' מ"הרם התידנא נראי לא שכיחי וגם דכנדון ההוא לא הי' לחיד וגם שלא היה לו יורש ידוע זולת חשתו דלא שייך כל כך טעמא דהסתפקת נראי ותפילו הכי עם כל הטעמים הללו לא מלאו נכו לקרות לוחם מוחזקים אם לא שהממון יהיה ביד בית דין דאז יד כ' הנראי' זוה לכל אם היה הממון ביד יורשי הבעל כל לוחם הטעמי' לא היו מועילי' כלל להקרא יורשי חתם מוחזקים אלא מוציאי' והייכו טעמא דכתבינן דכיון דהלכתא כר' יוסי כוזי דיכיא דקיימא לוקום אם כן מי שהממון ביד הוא הנקרא מוחזק.

ובל שכן זה שהוכר דלהב' דסברי מחק זכו היורשים על היבמה בכתובתה אין זה לחת דלף על גב דסברי מחק היינו מטוס דכיון דהחידנא אינם מתכוונים לעם מצוה לחברות טוב לחלוץ ולא ליבום כדי אלא להיות בוגע בחצת חח לכל לעניו הממון דירושת אחיו לאחר נפלה לו למה יפלקיהו מירושתו תדע שהרי רבינו תם והר"ם ז"ל עצמם דסברי מחק כתבו בפרק החולץ נבי מקניהין דטומרת יבם שמתה מה ועשה בכתובתה וכ' דנכסי נתן ברזל הם בחזק יורשי הבעל דומיא דכתובה וכתבו שם דלא רמי להחיל דבעל הבית עליו ועל חצתו דקתם הם את הבעל תחלה הויות הקשה כאלו נבתה

כתובתה לכל הפחות שהיה וקיקה ליכם לזון לה כלום עד
לאחר חליצה עכ"ל: ומשמע דהיינו דלמ"ל גם דסברי
מצות חליצה קודמת מכל מקום לענין פרנסת וכדומיתה
כיון דאין לה כלום עד שתחלוץ לף על גב דלחליצ' קיימ'
ולא ליבום לפיכך הכי הם על היבם והטור ז"ל כתב' ק"ם
כתב וזה לשונו וכי היכי דאיכא פלוגתא דרבוותא לאחר
מיתה הכי נמי איכא פלוגתא בחייה ובפירוש הלכ"ם ז"ל
חולקי' כתם ויבם ורא"ם היבם נוטל הכל ע"כ ואם
איתא לסכר"ה החכם איך פסקי ר"ת ורא"ם ז"ל דיבם
נוטל הכל והלא לדידהו מ"ק והיכי עומדת לחלוץ ולא
ליבם ואם כן הכסותי"ם ריש שלה ואין ליבם עסק כהן
הלא דלי כרבותי' דלף על גב דסברי מ"ק דוק לענין
איסור לשאת את החליצ' חיכם מקרובי' לשם מצוה לכל
לענין הממון שם על היבם · ומה לנו להאריך ברחיות
והלא מוהרי' קולון ז"ל דהוה מתקופי תרעא דגרסת
ושכבו ומי כמוהו מורה לדע' כטוב מכהיג' ותקמוחיכם
ולפי' הכי כת' בשרם ק"ם לאחרי שהביא שם דברי המרדכי
שכתב בפרק החולץ שכהגו לכוף על החליצה וגם הביא
דברי רביעו פרץ שכתב בהגהות מ"ק דהאידנא כופין
על החליצ' וגם כתב דתקנ' ומנהג חותו מקום היה לכוף
דאין להוציאו מיד היבם דסברי הוצ' בחזקתו אם לא
שיהיה התקנה ההיא בבירור גם על הנדוניי' להחזיר
וז"ל ועוד שהרי מתוך דברי ר' פרץ משמע דפשיטא ליה
דאין יכ לכוף על החליצה אם לא מחמת חלוקת הממון
שביניהם כו' עד והל"ן כיון דמאחר דמ"ק ואי אפשר
לו ליבם האידנא מפני דלא שכיחין להו מאחר שהיבם
מתכוני לשם מצוה כדין הוא שיחלוץ לה ויתירה לפוק
דלמה מענן חוקה מאחר שחיו וכול לכוונם' וקו מהניח
דיבמות כו' עד לכל היכא שהיה עשירה והיבם טוען
שהבסים הם בחזקתו מכח ירושת אחיו אין בידינו
לפלקי מירושת אחיו דממיל כפלה לו וכהי דלא שכיחין
ליה ליבומי מפני דחייסינן דילמ' לא יתכוין לשם מצוה
האידנא שהיבם מתכוונים מכל מקום אין כח בידינו
להפקיעו מירושתו ולכך נהגו לעשות פשרה ע"כ הרי
לך בבירור גדול דלף על גב שכתב דברי המרדכי שנהגו
לכוף לחלוץ וכן דברי ר' פרץ וגם שכתב שבחותו מקום
יש להם תקנ' לכוף לחלוץ ולא לייבם לפיכך הכי נעשין
הנדוניי' העלה בפסק הלכ' דכל שאין שם מנהג ותקנה
מפורשת גם על הנדוניי' שיהיו יכולין להוציא
הממון מיד היבם מכל דבודהי כל היכא שיהיה תקנה
גם על הנדוניי' בבירור ליכא מאן דמלינ דנריך לנכת
מאחר התקנה דהלכתא פסיקתא היא דרשאין כני העיר
לתקן ולהסיע קנסן על קנסן ואפילו מדין תורה ולאו
דוקא כני עיר אחת אלא אפילו כני חומכות ה' וכיוצא
להכהו שבחי דפרק חזקת הבתים לכל כל שהתקנ' חוכם
גם על הנדוניי' בבירור אפילו שיהיה לכוף לחלוץ אין
להוציא מיד היבם כלל וכתבתי כל זה כדי שלא לטעות
מדברי מוהרי' ק גולן ז"ל עמש שכתב בשרם ס"ח וז"ל לך
יש לחלוק עמו לחלוק דמה שפרט וחבירו דנכסים
בחזקת יורשי הבעל היינו בימיהם שהיו מייבמים וכו'
דאפילו למשנה אחרונה דמחל"ק מכל מקום לא כייפינן
לחלוץ כדפי' ר"ת עכמו כו' עד לכל לפי מה שנהגו עכשיו

לחלוץ כמו שכת' המרדכי בפרק החולץ כו' עד שם לומר
דכל הנכסים בחזקת יורשי האשה בו' דמשמע להורות
דאפי' דכל שבופין לחלוץ ולא לייבם הנכסי' הם בחזקת
יורשי האש' דהכי רוצה בעיניך מה שהעלה הרב ז"ל
כאן בשרם ק"ם לפסק הלכה כפשיטו' נמור דאפי' לדברי
המרדכי זר' פרץ ואפילו שיש תקנ' מפורשת לכוף לחלוץ
אפי' הכי לענין הממון הוה בחזק' היבם שלא שמה שכתב
שם הוה בבדון ההוא שהיבם היה בשוי אשה וכמו שכת'
שם דאף כל תקפין שוין דמ"ח אפילו להרי"ף והרמב"ם ז"ל
דפסקו במנוה דאשה דמ"ק וכמו שכתב זה הרי"ף ז"ל
בסימן סג' וגם על גב שהקבנו דאפילו דמ"ח הכנסים
הם בחזקת היבם מכל מקום עדיף טפי היכא שלדברי
הכל כופין לו לחלוץ ואין לו שום פוסק שיהיה כעזרת
לביבם לפסוק עליו וקל"ל גם בבדון ההוא היה רעותא
אחריתי דכבר גלה דעתו היבם לחלוץ לה שהתנתה
בעשויין מכעל החליצה ומתוך כך מתה היבמה ולמי
להסיה דפ' מי שמת כעובדת דתוקדנית שהכנם אחריה
לבודקה שכתב שם בשם כ' שמואל דאם מתה הלם מתוך
שהיה דעתו לגרש אחיו שבעל יורשה וכיון היבם וגמ"ל
לא כתבו אלא בלשון יש פתחון פה לחלוץ ולא לפסק
הלכ' וגם שכתוב דברי הרי"ף עוד וז"ל וזה הוא דבר שאמר
בדיני ממונות להוציא ממון מחזקתו על כן אפי' אומ' כי
מדבר האמינו דוקאמו שכבר היו בידו שיממנו עלי בה' הכי
לך בפירוש דבענין הא דוקאמו שכר היו כיד היבם לא
החליט הדבר אפי' עם כל הבהו טעמי דהוו אתם בבדון
ההוא להוציאמיד היבם רק על הקפרחי שכר היו כיד
יורשי היבמה העלה בפשיטו' שהם של יורשים מה שאין
כן הכא בשרם ק"ם אלא היה נשוי וגם לא גלה דעתו
מעולם שרצונו לחלוץ לה העלה בפשיטות דאפי' לדברי
המרדכי וזר' פרץ לפי התקנה של אותו מקום שהיה
לכוף לחלוץ לא זכו יורשים בנדוניי'ה כיון שהוא כיד
היבם אם לא שיהיה גם כן תקנ' מפורש גם על הנדוניי'ה
ואם כן בבדון דידן שהיבם הוא שוי והממון הוא כידו
מיקרי מוחזק · ומעתה נתבאר שלחיכו דכיון שהיבם
הוא המוחזק אין צורך לחפש ולבקש כל שברי הפוסקים
כהאי מילתא דשני ליה שכרת ר"ת ורא"ם ז"ל ודעתהון
דשומרת יבם שמתה שהנדוניי'ה והתוספת הם של היבם
ואין ליורשי היבמה כלום ומוהרש"ם ז"ל כתב כשי' שלפ"ז
דמוהרר מהיר הלוי ז"ל משבחו שהיה גדול הדור בפסק
הלכה למעשה דהנכסים הם בחזקת היבם אפילו לפי
מנהג ותקנת האשכנזים יע"ש · והנה אם היה רואבן
בפטר תוך הב' שנים היה כר' לכאורה לפי מאי דכת' הרן
ז"ל בקשובה סימן כ"ל דאין ליבם להחזיר החצי ליורשיה
דיכול היב' לומר התנאי היה עם אחיו אבל הוא עומד
על דין תורה שהבעל יורש את אשתו דשרי היבם כמו
בעל והוא לא התנה על זה מעולם אמנם לפי מה שנת לא
דמי כלל תקנת בני אשכנז לתנאי שעושה הבעל בדבון
דהתם דתקנ' בני אשכנז היינו תנאי שהוא מקנ' מרצונו
עד שיוכל היב' לומ' שהתנאי עשאו אחיו אבל הוא עומד
על דין תור' כי זאת התקנ' היא בכולל לכלם שכל אחד
תוך שנה דאשה שתחזור מכל יורשים ותך הב' שנים
לחלוק לאחיהן ואינו נדיך לשום תנאי ודברי הרן ז"ל

עצמן מוכיחים שם בסדרי בן שבתי ז"ל ואני אומר
מסכים לדעתך כזה נפי שהקהורה תקנת חכמים היא
ולא מדין תקני ממון שקבל הבעל על עצמו ולפיכך כל
מי שורם בתוכתה קודם לכל דין הסיור היכו תקנת
חכמים ולא תקני ממון הוא שקבל על עצמו כו' דמסתמא
דכל שהוא תקנת חכמים לו דאמי המקום ההוא היכו
תקני שהתנה הבעל מדעתו דאפילו היכם מחוייב כו
דכיון שאין הדבר תלוי בתקני אם כן היכו יכול לומר
שאחיו התנה לכל הוא לא התנה. ומה גם דמבר"ן
ז"ל כזה נראה דהני יחידאי והרשב"א ז"ל כתב בתשובה
בשם וכמו שהאיר עיניכם בה מו"ה ברשלם ז"ל בתשובות
השייכות לאה"ע סימן קכ"ח שמצאה בכ"י טור"ל פי' שעב"ג
שעם. ואיך שיהיה בכל ככר שבירו הב' שכים שלו שכל
הם של הבעל. וכל מאי דכתבינן על השקל הוא על
הנכסים שהכניסה בנדוניתה שהם קיימין בעין לכל
על המינות מדורים וגם על הנכסי' שנלכדו או נחסרו
מנדוניתה כזה וכה היכם מטעם לאחר דהיינו שמתה
היכמה קודם שנשבעה וכתב הרשב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות
אישות ז"ל והנכסים עצמן שהם של נדוניית' נוטל לותם
בלא שבועה כו' וכתב הרב המגיד והטריך שם מאי
לבאר שאין זה שלא בחות' נכסים שהכניס' לו בנדוניתה
והם קיימין בעין לבעל שם נלכדו וכתה לגבו מן היורשין
בריכה לישבע ושם מתה בלא שבועה ודאי אין יורשיה
נוטלים כלום וכתב שכן כתב בעל העטור ושאר
דברים כדורים וכן כתב גם הטור גם הר"ש ז"ל בלא ב"ח
סימן ע' כתב כן בפשיטות דשם לא נשבע' שאין יורשיה
יורשים כלום מנדוניתה יעש ומ"הרר לוי ן' חביב ז"ל
בתשובותיו סי' כ"ט כתב על דברי הרשב"ם ז"ל שהם ברורים
מאד דמה שנוטלת בלא שבועה מנדוניתה הם דוקא
לותם הנכסים שהכניסה לו שהם בעין ותמה על הרב
המגיד ז"ל שהאריך לבאר בלא צורך וכתב עוד ז"ל בלא
הדברים כתבאר הדין בחלק ע' מהאישלה והוא שנוטלת
השאבה כל נכסי נדוניית' שהן קיימין בעין בלא שבועה
ולפי המו תר שבהם שם הותירו שהוא ליורשי הבעל
ושם בחולי יש קצת נכסים שהותירו וקצת שפיחתו בפי
הנר'מן הדין גם כזה המותר הוא ליורשי הבעל לפי
בומנינו זה כפי מנהג מלכיות הללו שמוהנים על פי
הנזילת הנחוכים כו' עד כפי מנהג הוא לעולם נוטלת
בלא שבועה נכסיה הקיימין ואפילו המותר כ' ער ושם
בחברו לו פיחתו היכה בפרעת שלא בשבוע' בכל דמסתמא
בהדיוט דאפילו המותר שהותירו נכסי נדוניית' שמוים
עתה יותר היכה נוכה מהם בלא שבועה ולפי למנהג
הנחוכים שזכה הלשה בחותו מותר וכבר כתב מוהרר"
קלרו ז"ל בסימן פ"ח שזה המנהג הוא דוק' לבני רומניות
והמערביים שכותבין בשטר כתובה בפרטות הנכסים
לו כלי פלוני ככך וכלי פלו' ככך וכשבאה לגבות נוטלת
חותם ככך הזה שהערכו לו בשעת הנישואין וחף על
פי שעתה הותירו מהערך ההו' ושם נחסר לה חוזה כלי
מהם היא בפרעת ככך הזה שהערך לו מאת נכסי
בעלה. והואיל וכאנו לכך דאיתי לכתוב מה שראיתי
לה"רשם כזה דברי תשובו' מאד לעלי בתשובו' הסייבו'
שאם סימן קט"ו שנשאל על מנהג כזה שכותבין בשטר

דראובן זה נפטר ממגפה אם כן דומה למית' פתאומית
ודמיא לההיא דתירץ התוספ' בשם רבי שמעון בפר' מי
שמת גבי מתני' דנפל הבית עליו ועל אשתו דלא חיישי'
לצררי כיון שנפל הבית פתאום ונזבה בלא שבוע' חדא
דלא דמי נפל הבית פתאום למגפה דאפילו שהויא
מיתה קרובה לפתאומית מכל מקום יש לו שהות יום או
יומים לכל הפחות ואפי' להרשד"ם ז"ל שנר' שרצ' לדמותן
קצת היכא שנפטר ממגפה לנפל הבית כמו שנר' בסימן
קל"ב מכל מקום מוכח שם בהדיא שלא כתב אלא בנדון
ההוא דוקא שתכף כטרף דעתו בשעמום וטרוף השכל
ולזה שייך קצת לההיא דנפל הבית פתאום דלא חיישינן
לצררי ואפילו הכי לא סמך על זה הטעם · וכן דייק
לשון ה"ר שמעון שהביאו המרדכי בפרק האשה שנפלו
לה וז"ל ותרץ ר' שמעון דשאני הכא מהיכא דמת פתאום
והביא ראיה דלקמן כשמת על מיטתו מיירי דבכי האי
גוונא עביד אינים דפרע שהוא ירא שמא ימות ותפרע
מן היתומים אבל כשמת פתאום ליכ' למיחש לצררי ע"כל
גם בפרק מי שמת כתב שם המרדכי בשם מה"רם שכתב
וז"ל וכן פירש רבינו שמעון על קושיא דמקשינן גבי נפל
הבית כו' עד ופירש דמת פתאם לא אסיק אדעתיה
להתסיסה צררי אלא כשמת על מטתו בישוב הדעת וכל
כה"ג הבו דלא לוסיף עלה כו' דמשמ' בהדיא דכל עיקר
תירוצו הוא דהיכא שנפל על המטה והוא בישוב דעת
דאז חיישינן לצררי משו' שהו' ירא שמא ימות ולא שאני
ליה אם עמד זמן הרב' במטה או יום או יומים ואדרבא
חולי המגפה יפחדהו יותר ויותר שמא ימות במהרה
דרובם למיתה כנודע ולזה שייך טפי להתפיסה צררי
ודוקא בנפל הבית פתאם דבודאי התם לא הוה אסיק
אדעתיה שיפול הבית לא חיישי' לצררי · ועוד דאעיקרא
דדינ' פירכא שהרי תירוצו של רבינו שמעון לא הסכימו
בו שאר רבוותא אלא תירצו הקושיא בתירוצים אחרים
שהתוספות ז"ל שם בפר' מי שמת תירצו דהוא הוא טעם
עצמו של ב"ה דנכסים בחזקתן דמשום דהם בחזק' יורשי
הבעל ולא בחזקת יורשי האשה להכי מיקרי מוציאים
ואין אדם מוריש שבוע' לבניו להוציא ממון אבל אם היו
בחזקת יורשי האשה הוה שייך לומ' כ"בש ע"ש והרי"טבא
ז"ל תירץ שני תירוצים אחרי' חדא דהכא מיירי מתניתין
שפטרה משבועה והיתה יכולה לגבות בלא שבועה אי
נמי מיירי דיחד לה קרק' או מטלטלי' ואיתנהו בעינייהו
דאין צריך שתשבע וכמו שכת' שם הרב הנמוקי דמשמע
דלא סבירא להו תירוצו של רבינו שמעון והתוספות ז"ל
שם כתבו בשם רי"י דאין נר' לו תירוץ ה"ר שמעון כי למה
אין לחוש שמא תפסה מחיים כדאמרינן בפרק אלמנה
ניזונית כו' ע"ש · גם מה שטועני' שהיבם הנשוי נתחייב
לעשות לאחיו הנשארים שיתרצו לחלוץ לה אם תפול
לידם אינה טענה כלל כי אפילו אם היו מתחייבי' לחלוץ
לה כבר כתבנו דכל שאינה גובה קוד' חליצה אף על גב
דלחליצה קיימא אם מתה קודם שתחלוץ לר"ת והר"אש ז"ל
ודעמהון כתובתה ונדונייתה הם לייבם ועוד דטענת
היבם הפנוי שטוען שאם נתחייב אחיו הוא לא נתחייב
הויא טענה כיון שלא נתחייב הוא מעולם אין חיובו של
אחיו מכריח אותו ואלו הם דברים ברורי' מאד והרי לך

דברי הרמ"בם ז"ל בפ"ה מהלכות שבועות כל מי שנשבע
על אחרי' שיעשו כך וכך או לא יעשו אפילו היו בניו או
אשתו אינו חייב בשבוע' ביטוי שהרי אין בידו לא לקיים
ולא לבטל כו' עד ואין אותם אחרים נזקקין לקיי' דברי
זה הנשבע אלא אם כן ענו אמן ע"כל והרשב"א ז"ל כתב
בתשובה על לוי שנתחייב בשבוע' לעשות לשמעון שיום
נועד לסתום החלון שפתח על חצר ראובן ושמעון לא
רצה לסותמו תשובה אין לוי חייב משום שבועת ביטוי
שאף על פי שנתכוון להטיב לראובן בסתימת החלון
ונשבע להטיב לאחרים חייב אין זה מאותם הטבות
שברשותו וכו' עד ועוד דהא ק"ל בגיטין באומ' אם לא
אפיים ופייסה והיא לא אפייסה דלאו תרקבא דדינרי
בעי למיתב לה כו' הרי לך בהדיא דהיב' שנתחייב אפילו
בשבועה על אחרים ואפילו שהם בניו ואשתו הכפופים
תחתיו שאם אותם האחרים לא ענו אמן בשעה שנשבע
שאין להם שום חיוב לקיים דברי זה שנתחייב וגם זה
שנתחייב אין עליו חיוב למיתב להני אחריני תרקבא
דדינרי להתפיים לקיים דברו אשר נדר בעדם איברא
דזה שנתחייב על אחרים אם נשבע עבר על דברי' דלא
ה"ל לישבע בדבר שאינו בידו וכמו שכת' הרמ"בה ז"ל שם
אבל לענין חיוב פשיטא דלא הם ולא הוא חייבים לקיים
וכ"ש אם לא נתחייב בשבוע' אלא בקנין דאינו כלום וכמו
שכתב בפשיטו' מה"רם ז"ל בתשובה והביאה הרשב"א ז"ל
סימן אלף ול"ג וז"ל אבל במה שקנו מידו שיעשה הוא
ואשתו שטר מחילה נר' דלא עשה כלום ואין צריך לומר
באשתו שתעשה מחילה שכל אלו אינן אלא דברים וזו
אינה צריכה לפנים שאינו כלום שאין הקנין מזה מחייב
שיעשה חבירו מחילה אלא אפי' במה שקנו מידו שיעשה
הוא מחילה ולא עשה כלום כו' ע"ש · הנר' לע"ר כתבתי
הנעיד יעקב לבית הלוי

כלל ג סימן ב

שאלה

ראובן נפטר לבית עולמו והניח
אחריו בן אח' ושתי בנות קטנות
ואשתו אלמנה והאלמנ' עם אחיה
מצד א' ושמעון אחי הנפטר מצד אחר רצו ונתחסדו עם
אלו היתומות קטנות ועשו ביניהם שהאלמנה ואחיה
יקחו הבת הא' ואחי הנפטר הבת האחרת לזון ולכלכל
אותן ולהשיאן כשיגדלו ולתת להן הנדוניי' משלהם כיד
ה' הטוב' עליהם וכן עשו שני הצדדים הכ"ל זנו וכלכלו
אותן וגם האח' שהיתה בבית אחי הנפטר השיאה ונתן
לה הנראה בעיניו לנדונייתה משלהם ועתה הבת
האחרת שגם היא גדולה והרי היא בת י"ו שנים ויותר
רוצה להנשא גם היא וכפי הנראה שאמה ודודה אינם
נותנים לה הנדונייא והיא מבקש' מבית אביה פרנסתה
הראוי לתת לה ואחיה טוען שכיון שהיא גדולה ובגרה
זה כמה שנים ולא היתה ניזונית מנכסי אביהם ולא
מיחתה אב"ד אבדה פרנסתה דסמכה על מה שנדרו לתת
לה אמה ודודה הנדונייא וכמו שנדרו וקיימו לאחותה
דודיה האחרים יורינו מורה
הצדק הדין עם מי ·

תשובה

נרסינן

בפרק מציאת האשה תנו רבנן הכנסת כיון כבר עד שלא נשאו כיון שנשאו עד שלא בנו תלוין מזונותיהן ולא תלוין פרנסתן דברי רבי ר' שמעון בן אלעזר אומר אף תלוין פרנסתן אמר רב נחמן אמר לי הונא הלכתא כר' יוחנים רבה לרב נחמן יתומה שהגיעה אמה או שחיה ובתבו לה במאה וזו או במחיצים וזו יכולה היא שתגבל להוציא מידם מה שירצו לתת לה טעמ' דקטנה היא נדון ליתרם לה קטנה היא דמחלי הא דלא מחלי כו' עד אמר ליה רבינא לרבה אמר לן רב ידע כר שהכה מעמך בגרה תיכף גרושיך למחות כשאת תיכף גרושיך למחות בגרה וכשאת גרושיך למחות מי אמר רבה הכי והא תיכף רבה לרב נחמן יתומה ושתי ליה הא דמחלי הא דלא מחלי לית קטנה היא דקמיתזכה מיכייהו הא דלא דלא קמיתזכה מיכייהו עכ"ל והביאה הר"ף ז"ל בהלכות וכתב ז"ל שמעינן השתא מכל הני שמעתתא היכא דכתבן תנאי תיתסכון לי מיקנן מיכייהו תיתי להו פרנסה תיף על גב דלא מחי ואי לא מיקנן מיכייהו גריכי למחויי ואי לא מחו ליתי להו פרנסה ואי לא בגרן ולא תיכסכן תיף על גב דלא מיקנן מיכייהו תיתי להו פרנסה ולא גריכן למחויי ואי בגרן ותיכסכן תיף על גב דמיקנן מיכייהו גריכן למחויי ואי לא מחלן ליתי להו פרנס' ע"כ וכן כתב הר"ר אלפסי ז"ל בפסקיו וכתוב הרמב"ם ז"ל בפ' עשרים מה' תיסות כתב חלוקי דינים אלו בלשון זה וכיצד מ' לי' מלבד חלוקת נערה שכשגדלה קודם שבגרה אפי' הזכירה שיש לה זכיות מכסי לחיים תיכף גריכי למחו שלא הזכירה וכתב אם הרב המגיד וז"ל בפ' בנערו' ולא בגרה גריכי תיכף למחות כיון שכיזכירה מכסי ופרנ' שכזכיות לחיי כשזכיות מן החיין וחלוק זה לא נתבאר בדברי רבינו זלוקי יש לו כזה דעת אחרת:

ותמהתי הפיכה תיך תשב הרב המגיד ז"ל כזאת לומר שלולי רבינו לא יודע כדין זה ואיתמיטותיה מה שכתב בפירוש המשנה בהדיא וזה שהכה כשהיה כזוכי מכסי תביה לפי מה שביארנו ובפ' הרי היא מוכיחה לחיי שכיזכירה לה מן הפרנסה ואפי' לא הזהירה לחיין בפעת הכיזכירין ולא תבעה מהם הפרנסה ואם לא היתה כיזכירה מכסי יתומים ובפרט היא קטנה ולא ערערה על החיין ולא תבעה פרנסתה לא נחל כבר בתפיסה דעתה ולא תקבל להוציא מן החיין אחר הכיזכירין שום דבר שלא הרי היא מוכיחה לפי שהיא קטנה ואם לא בפרט שלא אחר שהיא נערה ופסקו מלתת לה מזונותיה ולא תבעה פרנסתה כבר בתפיסה ואם לא פסקו החיין מלתת לה מזונות לא תהיה פרנסתה וכשבגרה שיין לה מזונות כמו שביארנו ואחר כך בפרט הרי גריכי למחות ואפי' פיסה אותם והיתה כיזכירה מכסיהם ואם לא מיתתה הרי זו בתפיסה ויין לה פרנסה אחר הכיזכירין ואינה יכולה להוציא ע"כ הרי לך בהדיא שפת' ופרט הרמב"ם ז"ל כל החלוקות מדיוקים אלו כמו שכתבם הר"ף ז"ל וכתב גם

דין הנער' שכשגדל' קודם שבגרה והיא כיזכירת מן החיין עדיין שהיה גריכה למחות. ואמנם מה שלא הזכיק הרמב"ם ז"ל להזכיר זאת החלוקה בה' תיסות בפירוש הזה משום דהוי דבר שלא כיזכו מצוי שהחיין יזכו אותה אחר כיזכורה שהרי מפתה בעלה זן אותה ואף אם ימצא כדין כוה הנה כשמע מדברי מהדין שכתב נבי בוגרת מכל שכן שהרי נבי בוגרת כתב שאם כיזכורת מן החיין אין גריך למחות ואלם כשכשגדלת והיא כיזכורת מהם שאין גריך למחות שהרי כשזכין אותה אחר כיזכורה מלבד שהם זכין אותה בלתי חיוב דומיא דבוגרת הכא יש לה עוד תוספת טובה זו שכשגדל' יש לה מי שזן אותה וזלקס דהיינו הטעם וזהו שכתב זכין אותם החיין די טיבוקס מה שאין כן בבוגרת שאין לה מי שיחום עליה לזון אותה וקל להבין.

ותמהתי ממוהר"י קולרו ז"ל שכתב שם בכסף משנה ז"ל כתב הרי"ן יש לתמוה על הרמב"ם שלא חילק בין מיתזכה ללא מיתזכה ולי נראה שרבינו סמך על מה שכתב נבי בגר שהם החיין זכין אותה בבגר אף על פי שלא מחתה שלא הבדה פרנסתה כל זמן שזכין אותה ומילא משמע דה"ה לנשאת קודם שבגר' שהם זכין אותה אחר כשזכירו לא הבד' עכ"ל שהוא מכם ולא ה"ה וכמו שכתבנו וגם זה כלבד לא יספיק לתרץ הבי הרמב"ם ז"ל שמע"מ שהו' כשמע מדין בוגר' לא כשביל זה לא יזכירהו בפירוש שהרי הר"ף ז"ל נוקק להזכירו בפירוש וכ"ם הרמב"ם ז"ל שכא לפי' ולא לפחות. ואמ' עם מה שכתבנו שלהיות דבר כלתי מצוי כלל עת' לא הוזקק להזכירו ודי כמה שהו' כשמע כמ"ם מדין בוגרת. גם תמהתי למה יחסם מוהר"ק ז"ל יסוב זה כלפי דברי הרי"ן ז"ל ולא ייחסם על דברי הרב המגיד ז"ל העומד על ימינו בקרוב לו וגם להקשות על מה שאמר לומר שלולי יש לו לרבינו דעת אחרת כזה שהוא כלתי לפשר ממה שכתב בפירוש המשנה.

ונחזור לעיקר הדין שלכאורה ירא' ממה שכתבנו שהדין כרור שביון שהבת הזאת בגרה זה כמה זמן ולא היתה כיזוכית מכסי לחיים ולא מחתה שלבדה פרנסתה דמשמע מלשה. ואמנם כד מעייכן ביה שפיר לשכחוכן דבגדון דידן לא לבד' פרנסת' והיא יכולה לתבוע פרנסתה מכסי תביה' וזה משו' דמטיכו דכל עיקר הטע' דבשנשג' ולא מחתה או בגר' ולא מחתה דלבדה פרנסתה היינו שלא משום דבשני הזמנים הללו דהיינו כיזכין או בגרות יצאו החיין מידי חיוב מלזון אותה וכדלמרינן בגמר' פרק בערה שכשתתה בגר ולא תיכסוב תיכסוב ולא בגר דכ"ע לא פליגי דלית לה מזונות כו' ואם כן כיון שהיא תיכה כיזוכית עוד מהחיין בשני הזמנים הללו היה לה לערער ולמחו' על פרנסתה שהרי אין לה מקום להתכטל ממשום מזון אותה היא מתביים לערער שהרי תיכם זכין אותה עכשיו וכן כיתבו הרמב"ם ז"ל בפי' וז"ל בגרה הבת אם פסקו החיין מלתת לה מזונותיה שהרי אין לה מזונו' כמו שביארנו ואתקה ולא תבעה פרנסת' תבדה פרנסתה' ואם מתחה לא תבדה לא פסקו החיין מזונותיה וזכו אותה בבגר אף על פי שלא מחתה לא תבדה פרנסתה כל זמן שהם זכין אותה

שיש לה לטעון מפני שהם זכין לותה אף על פי שאינן חייבים והיא עדין לא נשתתפו מפני זה לא תקבע פרנסתם על דמשמע בהדיא דכל עיקר הטעם דהוי שבגרה ולא מחתה תבדה פרנסתה וכן גם כן משמע אף על פי שלא בגרה היינו לפי שהם דברי הזמנים הללו היו חייבים לזון לותה ולזה בזמן ההוא היה ליחו לה לערער על פרנסתה כיון שאינה כיוצאת מהלהן ואם לא ערערה מחתמת מחלה ומכיון לרב המגיד ז"ל שכתב שם בשם הרשב"ץ ז"ל וכת"ה ז"ל דאף על גב דגדל משנשתת ולא תבעה אחר גדלות מיד לא תבדה לעולם לפי שלא תבדה לותה בשעת כיוצאין ובזה היכה פריכה למחות ובדור הזה וכן כל דעת רבינו עכ"ל ואם כן כיון דבגדן בידן בשעה שנשתת לחיה לזון לותה דהייבו שהוציאום מבית הבים ופסקו מלתת לה עוד מזונו מבית הבים אף בותה שעה היה זמן המחתה וכמו שהוכחנו דזמן המחתה הוא בשעה שמוציאין יליהם החוץ לזון לותה או משום שבגרה או משום שנשתו שכה לחרת בכל משום דאז בזמן ההוא לא יש עוד התבללו לה לומר שנשתו שהם זכין לותה היה מתביישת מהם וכמו שהתבבו ואם כן בדין דידן בזמן ההוא שהיה כוגע לה למחות הייתה קטנה דלאו בת מחתה היא ולפיכך מה שלא ערערה לחר כך כשגדלה לא תבד' ככך והייבו כמו שכתב הרשב"ץ ז"ל ממש ודקל ושלא משכח"ל דהיה שבגרה ולא מיחתה שם היבה כיוצאת מן החוץ דתבד' פרנסתה שלא כשהיו זכין לותה ולעניות דעתי נראה תילוק זה בין

וברוך.

ודברי שלא יהיה מתחון פה לחלק לחלוק לומר דאף על גב דמדברי התוספו' ז"ל שכתבו שם בפרק מציאת האשה ז"ל בין כשאו עד שלא בגרו כו' לית ליה דרב דאמר בסוף כערב קנויה דלירושין דאי לית ליה הלל כתארסה עד שלא בגרו דהוי רבות טפי כו' ודוחק לומר דמשום ר' שמעון בן שלעזר דאמ' לף תבדו פרנסתן נקט כשאו עכ"ל דמשמע מדבריהם דאפי כשאו דקדקי בבריותא מיירי דוקא כשאו תבל לא כתארסו ואם כן לכאורה היה מקום לדחות מה שרבינו נדק משום דבין דמכיו דבירושין בלחוד יפאו החיין מחיוב מזונות ה וכמו שכתבו כל הפוסקים הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות גיטות והטור בפי' ק"ב ודומיהן ולזו לנבי פרנס' מכיו דקדקי כשאו דמשמע דוקא כשאו תבדו פרנסתה אם לא מיחו תבל אם כתארסו זלא כשאו עדין ליכו צריכות למחות אף על גב דבירושין בלחוד יפאו החיין מידי חיובן לזון לותן ואל"ל לזו היכו טעמא משום פיטור מזונות ולזו אם בחה תלוי אפי כמו שדקדקנו ולומר דהא ודאי בדותה היא דאפי לפי פירוש התוספות ירחה בהדיא לפי סברתה דאי בריותא לא סבירא ליה כיה הסבר דבירושין בלחוד תבדו מזונות ואם כן על כרחך לפי סברתה הלי כשאו דקדקי בבריותא דוי דוקא כשאו ולא כתארסו בין למזונו' בין לפרנס' ואל"ל דדקדוק שדקדקו עולה יפה לפילו לסברתה ז"ל בין פיטור החיין מהמזונות זמן מחלת הבת בשביל פרנסתה הכל הוא כומן אם שהם דהייבו בניזונין דוקא ולא כתארסו בין למזונו' בין לפרנס' ואל"ל דדקדוק שדקדקו עולה יפה לפילו לסברתה ז"ל בין פיטור החיין מהמזונות זמן מחלת הבת בשביל פרנסתה הכל הוא כומן אם שהם דהייבו בניזונין דוקא ולא

בירושין וקל להבין. ולסברת שאר הפוסקים שלא דפסקו בהדיא כרב דבירושין בלחוד תבדה מזונו' ונפ' פסקו כר' שתאו בריותא דמנינת החם' על כרחך צריך לומר דלא סבירא להו כסברת התוספות שלא היו כשאו דקתני בבריותא להו דוקא כשאו שלא תמלו כתארסו בין לנבי מזונות בין לנבי פרנסה דאי בלשון אחד כשאו בבריותא ואפי דנקט כשאו משום דבי שמעון בן שלעזר נקטים וכן כתב הרמ"ם ז"ל ורירושין בבריות חסיבי בשוחין ואם אין פוסקין לה מזונו צריכה למחות עכ"ל והביאו הטור סימן ק"ב ולכאורה יש להקשות למה ייחם מבר' זו להרמ"ם ז"ל בלב שהרי כתבבו דעל כרחך היא סברת כל הפוסקים ואולי משום שהרמ"ם ז"ל בלבד כתבה בפירוש לזה הוסיף. בלחוד

ולרוחא דמילתא לחי חומ' דבלבד דל מהכא הטעם שכתבבו דם"פ מוזכותיה שלא לזוכה עוד יהיה מליזה שכה שיהיה דמייה לבשלת לו לבגרה הכה מטעם לחר זכתה הבת בפרנסת' וזה שלא בשיבגה הפסד בין השמכה ולחי הגפטר בעד שו הבבות הזכיה בפירוש שבזמן מבזונין יתבו הם להן הבדובי' ואם בן אם לא היתה קטנה אז בעת ההיא אין מפק שלא היה העת זמן למחות על לחיה בשביל פרנסתה הבוגע לה מבית הבים ואם לא היתה מוחה אז בודאי דלבבה ואם בן בין דאז היתה קטנה ולאו בת מחתה לא תבד' וכמו שכת' הרשב"ץ ז"ל וזה נראה לעלה ברור.

וחנה לחדי שכתבתי דברי שלה והסכימו בהם כל חכמי העיר נ"ו ראיתי במה שכת' חכם ש' שלם ז"ל וכיון דמטעם מחילה תבדה פרנסת' אם בן לא תמרינן טעמא דמחלה שלא היבה דיבעי דיבה ואו אם לא מחתה מחלה תבל היבה שלא ידעי דיבה ודאי לא תמרינן מדלא מחתה מחלה ודאים מדברי מוסר' קולון ז"ל בשרש כ' שכתב דלאו כל דיבה בחילי בו' ואם בן בכל פשיטה ופשיטא דוחת הנערה לא ידעה הדין וכיון דלא ידעה הדין פשיטא דלא תבדה ובותה דודאי לא מחלה עכ"ל ואחרי המחיל לא נדק כוח דהרי כל עיקרו של דין זה לא נאמר אלא לבשים יתומות ובטעות שבבר הטוח שכהן דאינן יודעו' דהיבים והמשפטי' ולא נאמ' לחכמים יודעי העתים ובשלמ' אם היה דין זה שייך בכולל לבשים ולחכמים אז היה מקום לחלק ולומר דהא לא תתמ' דאם לא מחה מחל אלא בחכמים יודעים ולא בבחורה יקומה אמנם בין שכל עיקר הדין אינו אלא בבחורה יקומה אין כאן מקום לחלוק זה בכלל דאם בחת לחלק בין היבה דיודעת בפר ומדע להיבה שהיבה יודעת אם בן בבר בשבטל הדין מעיקרו שהרי שתמ' לתומו קטנות ורובן בכלן אינם יודעות הדיבים והתורות ולפי סברתך היה להם לפרש זה לא נאמר אלא בחכם חכמ' יודעת ספר ומשפטי הדיבים ולא בשאר היתומו' דבל בהאי ה"ל לפרושי עוד כתב ז"ל ובמה שהעלה מעבת' דהדין עם היתומים ממה שכתב הרשב"ץ בדיבי נ"ע דאם היה הדין כותן דבמ' שעשו פשר דבר בין שמה ודוד' היתה מחבל' מזוכותיה היה הדין ברור כמו שכת' מע"ת אבל לעבינות דעתי נראה דמה שעשו פשר דבר לא תבדה מזוכותיה

מביא ראיה דמחיוה טע' לאכל' אות' אם אפני כו' והאריך
כזה וסביא ראיה מהר"ם ז"ל בפרק המוצא והעלה וז"ל
ואלא מאחר דיש לה מזונו' מן חיוב על האחי' לזון אותה
הא ליתא דהא תכן המוצא את האם' ומפקה עמו לזון
שים את בתה ה' אפני' חיי' לזונ' ה' אפני' כמה' לאח' ופסק עמו
לזון את בתה חיי' לתת לה מזונו' ה' אפני' הרי לך דאעפ"
שים לה מזונו' מן האחרון חיי' הרחשון לזונ' ה"ג אעפ"
לה מזונו' מן האם לא אכל' מזונותיה מכיח אביה עכ"ל
ובאמת כי היכי מכין דברי מע"ת אלא דאם ברצ' לדמות
דין זה לדין המתחייב לזון את בת אפתו לא דמי כלל
דהת' הוא חייב לזון אותה מכח הקנאי שעש' עם אפתו
וה"ל כהלוה כתחייב לזון את חבירו ה' אניש דלא על נב
דליהו כזון ממקום אחר אלא אם חייב הוא לפרוע לו דמי
מזונות מכח הקנאי דה"ל כהלוה כתחייב לאת לו אכוש
מעות כך וכך ככל אכם עד ה' אניש מ"ב כמזונות כתו
הוא מאום תקנת חז"ל שתקנו מאום אלא תקבוה לחזור
על האפתים ולזה כל זיכה אים לה מזונות מנד אחר
או אבאת שהבעל זן אותה או אבירה דמסתמ' ודעת
לעשות אלאכה להזונית לאמה אין עוד לאם חיוב לאת
לה דמי מזונות וכמו שכתב הרמ"א ז"ל בסי' המוכר
בת הניזונית מן האחים וכו' עד שהרי אין לה מזונות
מאחיה וגם חיוב בוגרת הרי אתון עצמה אלא קטנה או
בעדה כו' ואם כן אם נתחסד עמה חיוב ר' לזון אותה
ככר יצאו האחי' ידי חובתם מה שאין כן במתחייב לזון
את בת אפתו שניהו בהדיא דאפילו אבאת שהבעל
חייב לזון אותה אפ"ה חייב הוא לפרוע לה דמי מזונות
והיינו כדכתבינן דסתם בבת אפתו הוא חייב לה מכח
הקנאי כאינים דעלמ' אכל בבתו אינו אלא מאום תקנת
אלא תקבוה בתו ודמי למתני' דשני דייני גזרות שאם
עמד ר' לזון את אשת חבירו שאבד את מעותיו ומה טורך
להביא ראיה על זה מאבד והלא גמ' ערוכה היא בפרק
בערבה דאמרינן התם אמר ליה רב חסדא לרב יוסף מי
שמיע לך מיכוי דרב יהודה אומר אם יש לה מזונות מן
אין לה מזונות אמ' ליה מאמע לי אלא מאבירא
ליה לה כיון דאמרה לו ניחא ליה דקתזיל אמר ליה אם
מאמע לי אמיע לך מאבירא ליה לה כיון דלא קים בגוה
לי אדי זוזי בכדי ואבר' וז"ל אמרוה יש לה מזונות מן
האחים אם לא הכי נאמינן מאבירא ליה לה מאבירא אבי
אומר אפילו לה מזונות מן האחים דמאי טעמא אקנו
אפילו לה מזונות מן האחים דמאי טעמא אקנו
רבנן מזונות לבת מאכמי האב כי היכי דלא אתזול על
האחים הכא ליכא למיחש דכי חזי אומם דמתולם
ניין לה להיות מדיליה ואע"ג דאינו מחוייב לזונ' עכ"ל הרי
לך כהדיא דלפי פירוש רש"י ז"ל וכיוצא זה ז"ל וה"ה
והטור ז"ל כין לגיסכא קמת כין לגיסכא בתרא מוכח
כהדי' דכל היכ' דאיכ' מי אזן לותה או מתוך' חסר לו
מתורת כעל ואפילו האחים הם פטורים לתת לה דמי
מזונות ואם היתה לאבירה מאי קא בעי הלא אפי' לת"ל
דאפילו יהיו לה מאכי כבודו למה זה יהיו פטורין האחים
מחיובם לפרוע לה דמי מזונות דמחיוב דהיכא שהתנה
עם אפתו לזון את בתה דאפילו שבאת לאחר נישואי אף
הראשון דמי מזונות. ועוד דאפילו יהיה כן כשבירה
שהיתמה לא אבדה מזונותיה מהאחין ויכולה היא בכל
זמן לתבוע מהם על מי בית דין לפרוע לה זכותה אפ"ה
דין שבקבתי הוא אמת וזה שהיתמ' מהדין אאר כניתי
הוא על פי דברי הרמ"ם שכיאר לנו שהטע' שהיכ' מזונות
מהאחים אין נריך למחות אף על נב דכגרה אי
כשאת הוא מאכי שיכולה לטעון בטענת אמיתית שלפי
ארעתה שהם מתחסדים עמה לעשו' לה חן וחסד לזונה
לזה היה כופה למחות ולזה אם כן כל זמן שלא יש לה זה
שהתנגלו' שהיא מחוייב' להם מהאן ואחסד שעושים
עמה ולזה היכ מוחה להם צריכה למחות ואם לא
מיחתה אבדה זכותה ואם כן כשיון דיין אפילו שיהיה
כן כדברי מע"ת הרי אין כאן לה חן ולא חסד כי אדרבה
האח גלה דעתו ורצונו שאין רצונו לזון וכשתק מזה רק
שהתחסד דודה ואמה ולקחה בביתם ואם כן אפי' שים
לה וצוק לקבוע ממנו דמי מזונותיה הרי על כרחך
לוקחם ממנו על כרחו ושלא מדעתו ורצונו ולא שייך
אם כן טעמא דמיכה וחסדא שהרי היא רוצה שאם לא
היה שהדין מכריחו לפרעם לה הוא לא היה מתחסד
עמה לזון אותה וכיון דאין כאן זה שהתנגלות מהאן
וחסד היה לה לו למחות אם היתה גדולה וכיון שהיתה
קטנה ולאו בת מיחה הוי אע"ג שגדל ואח"כ לא אבדה
זכותה והיינו כדברי הרשב"א ז"ל ואם דברים פשוטים
לעניות דעתי. הברה לעניות דעתי כתבתי בהסכמת
כל חכמי העיר כ"ו להלכה ולמעשה לנבות ליתום הנו'
מנכסי אביו פרנסתה הראויה לה ולא אבדה זכותה
בשביל שבגר ובשביל שלא היתה בוגרת עוד מביא ראיה
מהם הנעיר יעקב לבית הלוי.

סימן כא

שאלה בחור אחד קדש אשה תחת כפי שני עדים כשרי' ועשו שטר שדוכין כהוגן וכשורה והיה הדבר כמום כיניהם' ואחוש בקרבם קרוב מ'שנים אחר כך שהודיע הבחור לאחיו הדבר הזה ואחיו לו מיד ועמד ונזוף שלין דעתו נוחה בשום פנים כלל שכבר יצא לחוצה להרבה פיכות וכפל הפרש ביניהם שהבחור הזה יכול ליפטר אשה אחרת בעבור תקנת ר"ג ז"ל כי יש חולקים שיכול בחומרא שלא תקן ר"ג בחרוסה ומסוכים דבריהם על מה שכתב הכי' סימן ח' בח"מ בשם מוהרי"ק וגם בשולחן ערוך כתב שלא תקן ר"ג בחרוסה אך נ"ל לא הביאו דבריו כי הוא רצה לומר שאין חרוסה עשה ולא תרצה החרוסה להפטר לו יכול ליפטר אשה אחרת ואין כזה תקנת ר"ג שיעמוד הוא בלא אשה אך בכל שהאיש' עומד ונזוחת להפטר אין ספק לגבי שחייב הוא לכתום ואינו יכול ליפטר אשה אחרת ואם יאשה יעבור על התקנה וכן כוונתו הביאו דברי מוהרי"ק קמרו ז"ל שמניח בשולחן ערוך וגם בעל הלבוש כתב' מדבריהם' בפי' נאף דברי מוהרי"ק בשם ק"ל גם כי לחרוסה נראין דבריו כדברי המתירין שכת' שלא תקן ר"ג שלא יקח אשה אחרת על אשתו הנשוא"ן לו לפי דעתי לא דבר הרב שלא בגדון הזה שנשטתיק החרוסה כמו שכתב גם כן הכי' בפי' הנ' בשם הרשב"א שאם החרוס' יצאה מדעתה או המיר דתה יכול ליפטר אחר' והכיאו נ"כ בעל ההגיהות ואחי' יונח מה שאין כן בחתם' שתיהם דע' מוהרי"ק כן מי יערב לבו למחוך על דברי יחיד ולפרוץ גדר ולהכניס עצמו בספ' חרם ר"ג שפשט' תקנתו בכל העולם ומי הוא זה חכם לבב ונבון כה שיורה היתר הלכ' למעש' בדבר הזה כולהי שומר נפשו ירחק ממנו. גם רצו למחוך דבריהם על דברי מהרש"ל בסימן מ"ד שלא טו שמנו מרחות עיניה' שדברי הרב הם בחרוסה ח' שהיה בספק ליפול בחרוס וכולהי הגמו' כנגדו כל אחרי מיו בתשוב' ההיא שלא תקן הגאון כמה שים בו חשש ליפול חלילה מיף דבר יבואו דברך החדון ונדע מה נעש' ה' יגלנו מצניעות למען שמו אמן.

תשובה

ראיתי דברי השאלה ומה שכתב השואל

וקוד' כל דבר אומ' שאין ספק דאחי דבתב מוהרי"ק קולין ז"ל שם בשרש ק"ל מייירי שהחרוסה רוצה להפטר לו רק הוא ליכו חפץ בה ואמו שכתב שם בהדיא ז"ל בשטת שאין לכופו לכנום שם לא ירצ' לא מדיב' ולא מכח תקנת ר"ג ז"ל דעד כאן לא תקן אלא שלא ליפטר אשה על אשתו הנשוא"ה לו אבל היכא שלא כשאה ורצה לחזור בו מי יכריחנו לכתו' לה כתוב בעל כרחו ולהקחייב לה בשאר כסות ועונ' שם לא תמצ' מן בשיניו דבר פשוט הוא דלא כייפינן ליה לכנום לפי הבר' לעיל שלא כופין אותו לכנום או לפטור אלא לענין בנות ישרא' וכל שכן בנדון זה כ"ש הרי לך בהדיא דמייירי שהחרוס' רוצה להפט' לו רק הוא ליכו רוצה ואלו שם דברי' פשוטים מאד לא יסתפק שום מבין כזה בחומן אשה שכתב מוהרי"ק קמרו ז"ל בשולחן ערוך כוונתו לומר שלא תקן ר"ג בחרוסה שלא יוכל ליפטר אחרת ולא לגרשה רק שם לא ירצה אותה יגרשנה קודם ואח"כ יפטר אחרת דהרי דברי מוהרי"ק קמרו ז"ל שם דברי מוהרי"ק קולין ומשם למד זה ואח"כ לא נדקו דברי מהרי"ק שהלה שכתב שהוא כשאה רוצה להפטר לו. ועוד דשם הוא כשהחרוס' אינה רוצ' להפט' לו משם לי חרוסה תיפוק לי חפי' כשאה רוצה להודקק לו והיא מורדת מתשמיש פשיט' דיכול לגרשה וליפטר אחר' דבשם ודאי לא תקן ר"ג ז"ל שיעמוד כך להכשל מפריש ורבים ופכך דרשי' ז"ל בתשובה והכיאה מוהרי"ק קמרו ז"ל שם מי"ו ז"ל מן הדומה שלא תקן ר"ג בכל שאין כן חפי' כשים שהחרס מייב לגרשן ואפי' במקום שב ואל תעשה באשה שהתקה עם בעל' י'שנים ולא ילדה שכור אפי' שלא תקן כזה הרב ז"ל עכ"ל ואלא כ"ש שלא תקן היכא שהוא מורדת מלהזקק לו ומבטלו ממצות פריה ורביה ואלא למה נקט חרוסה. גם מה שכתב שלא דבר מוהרי"ק קולין ז"ל שלא כנדון ההוא שנשטתיק דוקא הוא טעות גמור שהרי דבריו ז"ל מבוארין בהדי' דבכל חרוס' מייירי ואמו שכתב ז"ל שלא שכופין אותו לכנום או לפטור שלא לענין בנות ישרא' וכל שכן בנדון זה כ' דמשמע דכל אפי' דעת' שהיא חפי' בחרוסה דעלמא. ואחמה בכ"ש לאו מהאי טעמא בלחוד יש להקל שלא שים טעם אחר לשכת ובהשטרפות שפיסם יש להקל והוא דבכל שאבין שים מנטער ומיצר על זונ זה ואין דעתו נוחה כלל ליפטר אותה כגון זה אלא שיך ביה דירת מצות בכובד אב ואם כי רבה היא שהרי אותקש כבוד לכבוד המקו' וכדאמרינן בפ"ק דקדושין וכתב הרשב"א ז"ל בתשובות המיוחסות להרמב"ן ז"ל מי שלא ז"ל על רחובו שנשבע לשמעון חמיו על דע' רבי שלור הוא ואשתו כל עד והכן אומ' ערוב לקיים מצות כבוד אב ואם שרוצה לגור עם אביו בעיר והוא כשבע לבטל את המצוה והשיב ז"ל ולענין כבוד אביו ואמו אם הם חולים, וצריך לעמוד בשמר כבר פיר' והוציא זה בשבועתו והרי מותר לעמוד ולשבור בשיהם כשהיה כל זמן שהם חולים ועוד שברואים הדברים שרחוקן זה מדעת אביו ואמו בעל אשה ונשבע לשמעון חמיו והרי הלא מחלו על כבוד ואהב שמחל על כבודו מחול עכ"ל משמ' דמצו' לידע בו אביו שנשבע לגור עם חמיו שמעון רחוק ממנו ותרצה ומחל על כבודו לזה חלה השבועה על רחובן לכל הלא הכי לא הוה חלה השבועה דהני

כשבא לבטל את המנוה ומעתה הדברים קיו דבפדיון
ה"מ שבשב' ראובן לדור עם חמיו בעיר ג' ומי קנת
לכולל דברים המותרין עם דברים האסורין שהרי לא
נשבע לדור עם חמיו חון מהעיר שיהיה דר בו לחביו רק
נשבע לדור עם חמיו בשר ג' והרי כולל בשבועתו זאת
דירה עם חמיו המוקרת לו דהיינו היכא שידור חמיו
בחותה עיר עצמה שדר בה לחביו גם מה שנשבע לבטל
את המנוה הוי בשב וחל תעשה דהיינו להבטל ממנות
בבוד אב ואם ואמרי' בירושלמי שבועה שלא תוכל מצה
לעולם מצה בלילפסח דשבוע' חלה לבט' את המנוה
בשב וחל תעשה היכא שנשבע בכולל דמנו דחייל על
שאר ימו' דאפ' שלא יוכל מצה אל נמי בלילי פסח והכי'
הר"ף ז"ל לפסק הלכה הך דירושלמי אבל הרא"ש ז"ל
פס על הר"ף ועם מה שיין כן בקום עשה דאמרי' בגמ'
בגמ' כל' שבועות שיש על מתני' דיקתני שבועה שלא
לוכל ולכל נבלות וטריפו' כו' והרי מושבע ועומד מהר
סיני הוא הך ושמועה זו' ויתכן דאמרי בכולל דברים
המותרין כו' בשלמ' לאו מושכחת לה שלא הן היכי מצית
לה כו' דמשמע דאע"ג דהיכא שנשבע בכולל לבטל את
המנוה חייל בשב ושל תעשה היכא שהוא בקום עשה לא
חייל וכן כתב מה"ר יהון ז"ל והוא ז"ל דחה זה הירושלמי
מדאמרי' לעיל בגמ' בשלמ' לאו מושכחת לה כו' עד וכבר
כתבתי לעיל דמהא לית לירושל' דבורחי יהן לומרין לו
לאר' עמוד וחטא בוודים כדי לקיים שבועתך אפי' בכולל
אבל בשב ושל תעשה חייל עכ"ל וכן כתבו שם גם התוס'
בשם ר"י ז"ל וא"ש מביאו שכן הרשב"א ז"ל דאי לאו טעמ'
דידע האב ומחל על כבודו אלא הוא חייל השבוע פ"ם
בכל שלא נאמר לו עמוד והקבט לאביך ותנערו כדיים
כדי לקיי' תק"ר ג' דשמיט' דכל כהאי לית לה תקן הגאון ז"ל ·
ועוד אפי' תומר הרי תקנת הגאון ז"ל כנדאי דלא שריף
מהיכא שנשבע הוא עצמו ע"ד רבי' דק"ל בפרק
השולח לדבר הרשות אין לו הפרה וא"ש לדבר מצוה
פסקו כל הפוס' מלבד ל"ת דיש לו התרה והיינו טעמא
דכיון דקלה הדבר בדעתה היכא דהוי דבר הרשות לא
ידעינן דעתייהו אם אם מתרצים כהיתר או לאו אבל
בדבר מצוה ואפילו כל דהו בודאי מיסבמו בהיתר
דמסתמא לא ירצו בביטול המצו' וכמו שבא כל זה מבואר
בדברי הפוסקים ז"ל ובתוב בהגסה מימוניות בפוף ס'
הפלאה בשם הר"מ ז"ל זה תלמידינו ה"ר שמעון אומר לי
על דעת ה"ר פרץ וה"ר חיים ועל דעתי שלא לעשו כ' עד
ומדעתי הוא שכל מי שרוצה להתירו מיתיר לו כדרך
ונבועתו וכלא דעתי' היה לחתם להתיר לו לדבר מצוה
לעשות שלום בין אים לחבתו ובין חמיו כו' עכ"ל וא"כ
בכל דהוי מצוה דבה וגדולה דבבוד אב וא"ש ודאית לן
לומ' דמסתמא ניחא ליה לבעל ז"ל סיקיו' זה מצות כבוד
אב וא"ש ומעולם לא הסכים להחרים על נדון כזה והכא
הרשב"ץ ז"ל בפי' תקנ"ו כתב ז"ל על ראובן שרואה דברים
מרוים בחתנו שזנתה אם תקן ר"ג ז"ל כזה שלא יגרשנה
תשוב' ויוכרח כל בהאי גוונ' ח"ו שלא יתקן הרב ז"ל שלא
יגרשנה כו' לא גרע מרובא ומשה חוגרת בסיני
או רוק למעל' מן הכילה ואפי' לאחל שהוא תמידת תמידות
אלא מצבי מדת חסידו' מוכיחה שיתן יתקן הרב ז"ל שלא
יקנהנ במידת חסידו' עכ"ל הרי לך דאפי' דאין כאן מצוה
שלא מצוה מדת חסידו' כלבד אפ' בפשיטו' דפשיטא
דהתם כלי גוים אינן כלי יומן מצוה דהוי ס"ם שפק
בשתמש בו היום או לתמול ואחל היום שמא נשתמש
בו בדבר שהוא פוגם בעין והרי הבאנמי הכי יכולים
לכלול אותם בספק לא' ולומר שפק אם נשתמש היום
בדבר שהיו פוגם בעין אם לא וכהלכה רבות והטע' לעל'
הוא דכיון דעל כרחין לא מסכח לה להאי בעיל' האוסר'
על בעל' כי אם על ידי שבי עביו' דהיינו שקיים תחתיו
ונתהוים ברגון וכן גם כן הוי איסורי דכלי גוים לא
מסכחת לה כי אם על ידי שבי עביו' דהיינו שנשתמש
בו היום ונתהוה דבר שהיו פוגם בעין אם לא וכן כל ענין
וענין מיקרי דבר ג' בשני עניו ועבדינן מיניה ספק ג'
והוא לחומיו' וכבון בחמת · כש בכל דלא מסכחת לה
לאיסור גמור שבי' לה אם על ידי שבי עביו' שלא לומ' שתקנת
הגאון ז"ל היא גם כאיסור והשבי לומר שהוא גם במקום
מצות כבוד אב וא"ש · וכ"ש דאין כאן ספק כלל שהרי לא
מצינו בפי' לא למי שיחלוק על הרשב"א לומ' דאפי' במקו'
מבו' גזר ולא למי שיחלוק על מוהרי' קולון לומ' דאפילו
כאיסור גזר עד שיבדק בו אם ספק באופן שלא נראה
שהבאנמי יכול לגרר את אשתו ולית לאחר אם לבו חפץ
ולב אינו גם יחד וכל זה יוכן שהבאנמי ג"כ לא ירצ' לבוא
אבל אם הבאנמי נשבע אשתו אלא שמבאי כבוד
אינו מבטל רצונו ורוצה לגרשה נגד רצונו כזה מיבי
סומך להתיר שהרי אין כאן כי אם טעמא דאיסור' דוקא
בו שעשו בבוד אב וא"ש אולא לה כיון שהבין לבו חפץ

בלרוסתו וכמו שתשובת הרשב"ה ז"ל עצמה דלעיל מהמיוחסו להרמ"ן ז"ל מוכחת כן בהדיא דכיון דאמרו ר"ל דמבריזין ברקיעא כת פלוני לפלוני ואת נפלה לו בגורלו הוה ליה מצוה שלי לפסק לקיימה על ידי אחרים ומכיחין כבוד תה ותם ועוסקין במצוה כן יעויין שם. הכרתה לעכל הקטן ויעקב לבית הלוי.

סימן כב

ראובן יי"צחזקנו היו שותפים במלכת הדילנ"ק הייכו במכירת נכסים סביב לעיר וכרחות רחוקן כי מכירה לא היה כונה עמו כשור' חשב כי יותר טוב הוא לו להפרד מעליו וכל אח' יעמוק לעצמו ונדה עצמו כשבי עולמו' שם יסתלק עם שמעון במלכה הנו' ועתה אחר כך רחה רחוקן כי ח"ל לו להרויח שום דבר לעורך פרנסת ביתו בלתי שיהיה בחברת שמעון כבתחלה ובא לבקש על כדוין שם יש בר להתיר לו יען הוא בערך ואינו יכול להוכי' פרנסת ביתו ובניו כלאו הכי:

תשובה

המרדכי ז"ל בפר' השוכר את האומני' כתב בשם רבינו פרץ דמי שנדה עצמו בעולם הזה ובעולם הבא שנדוי העול' הזה יש לו התר' ונדוי עולם הבא אין לו התר' וכתב שם המרדכי דטעמ' הוי דהרי כבר נכנס בנדוי הברייות בעולם הזה ובנדוי המקו' בעולם הבא ונדוי הברייות קלוי היתרו לברייות ונדוי המקום קלוי היתרו למקום וכן ביהודה מצינו שהיו עצמותיו מגולגלין בתרין עד דאתריך רחמנא.

וכתב עוד שחכם אחד חולק בזה והורה שמי שנדה עצמו בשבי עולמות שיכול להתיר לעצמו כדאמר וזטרת דמשמית לכפתיה והדר אריה ותפ על גב להמרדכי דחה שם דבריו וכתב שטעו' היה הוראתו הבה לאחית' הדחייה רק במה שהורה שיכול להתיר לעצמו חשם בעינן היתר נדוי העול' הבא על ידי חכם לא חילק שלינו כדמו' בהדי' ותדרבא מוכח לשם מדברי המרדכי דשכר דתפ נדוי העולם הבא יש לו התרה דהרי כתב שם וזה לשונו ותוקו שקבל נדר ואמר שם ישאל על נדרו תיכו יהודי וכו' עד ותם כך אמר שם ישאל על נדרו יתפ בנדוי בעולם הזה ובעולם הבא חל עליו הנדר ונריך להתיר הנדוי עד כאן. הלמה משמ' דתפ נדוי העולם הבא יש לו התר'. והר"ב ז"ל כתב בהדיא בתשובה והביאה מוהרי"ו קלרו ז"ל ביורה דעה סימן ר"ב דמי שנדה עצמו בשבי עולמות דלשון חכמי' מרפ' וחכם עוקר את הנדר ואת הנדוי מעקרו ובלו לא היה הנדר והנדוי כלום ועכין יהודה דתיתת בהחזקת מעכי שהיה שכור בנדוי על תנאי שם כתקיי' התנאי נין נריך הפרה ועל כן לא שתל על נדוי בדחמרי' בפרק הלו הן הגולי' נדוי על תנאי נריך הפרה מכלן מיהודה וכו' עכ"ל: והנה לכאורה יראה דהיות דפרק הלו הן הגולין קאית לרבי' פרץ דהלי היתם מוכח בהדי' בפרי' דשבור ז"ל דטעמא דיהודה שהיו עצמותיו מגולגלין היה מצוה דהיה עליו לומר שהיו נריך התר' ואפי' התנאי לא היה מועיל כיון שהיה נריך התר' ואפי' כל מעיו' היה שפיר ירא' דלא קאית ליה מידי דרבינו פרץ יפרש דהכי קאמר כדוי על תנאי נריך הפרה ואפי' שהתנאי התנאי ולאיזה לזה מיהודה שהרי היה על תנאי ומכיון שאפי' התנאי היו עצמותיו מגולגלי' בארון הלמת הנדוי חל לאחילו שהתנאי וכיון דחל להכי לא היה לו מקו' היותר לשתל עליו לפי שהיה בעולם הזה לאו להתירו ולא מוכ' שפי' הנדוי על תנאי נריך התר' דאם תואיל ליה כשהתנאי התנאי בנדוי חיכו חל כלל ועקר ק"ל. ואפשר מאי דקאמי' לי הוא הלכה דהלכה ז"ל דכל' הנדוי הוי מדרבנן ואפי' מוהרי"ן ז"ל בח' בחלק ח"כ"ל ה' וזה לשונו כתב הר' שבח בתשובה שנדוי הוא מדרבנן וחרם מדאורית' והרי מהפי' דלעיל מפרק הגולין מפשע דנדוי הוי מדאוריית' דאם איתא דהוי מדרבנן דוקא לכל מדאוריית' לאו כלום הוא אם כן יהוד' למה היו עצמותיו מגולגלן ומה רואה מביא דנדוי על תנאי נריך הפר' כיון דאו לא היה נדוי וכאן לעניי' דהיכא דלפי הכר' שבח ז"ל ואותו החכ' שכת' במרדכי ורא' דשבורי דנדוי העולם הבא יש לו התר' גם המרדכי עצמו ורואה דשבי שבירא ליה גם כן ובהכיבב' גם מדברי הר' אחד ז"ל שכתב בסוף הלכות תלמוד תורה בהשגה ורואה דשבירא ליה דנדוי העולם הבא יש לו התר' שכתב וזה לשונו ח"ל ואין מחוור דאל' יהודה למה לא התיר לעצמו ועל כל זה קשה לי יעקב למה לא התיר דכר' דשבירא ליה דהר' שבח דנדוי עולם הבא גם כן יש לו התר' ולשבי הוקשה לו למה לא התירו יעקב חיבב' דיש לדקד' בדברי הר' אחד דכיון דחתילו לשבורת דמנריך שתלת חכם לאחי קשה למה לא שתל יהודה מלבין לו מחיו שם כן מאי פריך ליה להרמ"ם הא לדיוק מי ניחא. ואיך שיהיה לפי דעת הרשב"ה והר' אחד ז"ל ואותו החכם ירא' דשבורי דנדוי העול' הבא יש לו התר' ואמר לא לזה כמוך להתיר נגד שבר' רבינו פרץ ורבי' ירוחם ז"ל שהשבי' עצמו דנדוי העולם הבא יש לו התר'. תמהני בגי' ירא' דאפי' רבינו פרץ יוד' דיש לו התר' וזה דהרי עקר טעמו של רבי' פרץ הוא משום דנדוי העולם הבא תלוי בדעת המקום ונריך שיסכי' המקום בהתרתו וכמו שבח' שם המרדכי ושם כן הוה ליה כמי שנשבע על רבי' דמשום דקל' שבועתו בדעת נרי שיסכימו אות' הרבי' בהקרתו וכת' הרשב"ן בתשוב' והביאה מוהררי"ק סי' סימן רכ"ח וז"ל מי שנשבע על דעת רבים שלא למכו' יין ונתחרט דמתירין לו דלבד' מנוה הוא כיון שהוא נזיר שכשתו כדאמרינן פר' הלו מנלחין למוזגות כולי עלמ' לא שליבי דשרי ע"כ. ואם כן בנדון דיון שנשתקעו ראובן עם שמעון היה שכף

להוציא

להוציאה מרשות היחיד ולזרוק בכיו משיטת המקרי דכר
מצוה וביון דכן הוא ל"ל כי היכי דאמרינן במי שנשבע
על דעת רבים דאפי' לדבר הרשות אין לו התר' מצוס
דקלא נדרו בדעת' עס כ"ז כדכר מצוה מתירין לו מצוס
דמסתמא ניחא להו לעצות מצוה ל"ל כל שכן בנדון דידן
דאכן מהדי דמסתמא ניחא ליה לקודש' ברין הוא
במצוה כהאי להחיו' כפס וכל זה קיימתיו בחמת מסכר'
דהדע' גוזרת כן אל"ך מצאתי להר"ן שכת' בתשובה מי'
ל"ב על נער' שנדרה שלא תבעל כלתו רצות פלוני ואלה
נדרה על דעת המקום ועל' רבים והשיב דמקרי דכר
מצוה שתבעל האשה במי שלבה חפץ כדאמרינן פרק י'
יוחסין אמן' לו לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה על
שתגדל ותאמ' בפלוני אני רוצה וכתב עוד וזה לשונו
כיון שכן הדכר ברור שהפרה זו לדכר מצוה היא דאע"ג
דאמרינן בסוף פרק שבועו' אתי' על דעת המקום למה
לי כי היכי דלא ליהוי הפרה לשבועתס דאלמא על דעת
המקו' אין לו הפרה כבר כתבו תוספות ל"ל דכי אמרינן
הכי דוקא בתורה ובמנותיס ' ועוד דכי היכי דאמרינן
דעל דעת המקום אין לו הפרה הכי נמי אמרי' בעל
דעת רבים ואפילו הכי אמקדש בפרק השולח לדכר
מצוה יש לו הפרה ואין ספק שאין רצוי להחמי' יותר
בנדר שהודר על דעת המקום מבנדר שהודר על
דעת רבים דטעמא מאי אמרינן דלדע' רבים לדכר מצו'
יש לו הפרה משום דאכן מהדי שלא השכימ' דעת רבים
מצו' לם שלא תהי' הפר' לנדרו לדכר מצוה שלא מסכימי'
עס לדכר מצוה יהא הפרה לנדרו כל שכן דאכן מהדי
כזה וכיוצ' כזה בדעתו על מקום עד כאן לשון הר"ן ל"ל
שמח לבי ויגל כבודי בדברי הרב ז"ל שלמדנו מדבריו
כמה ענייניס דאייכי לבדון דידן תד' דאף להצעס שאפ
במי שלבה חפץ מיקרי דכר מצוה להתי' בכשנשבע על דעת
רבים וכמו שכתב מהרש"ם בהגהה מיימוני' בתשובות
האייכות לדיני שבועה דלעצו' שנ' בין יום לאחתו
וחמיו מיקרי דכר מצוה להתיר אפי' על דעת רבים גס
הרשב"ם ז"ל בתב והכיאו מהרי' קולרי' ז"ל סיימו ר"ח
דלבטל המחלוקת ולהקל הקטנים הוי דכר מצוה
ויכולין להתיר וא"ב בנדון דידן שהוא לצורך חיין וחיי
בניו פשיט' דהוי דכר מצוה וכמו שבתבתי בשם הרשב"ן
ז"ל: ועוד למדנו דלא אמרינן דעל דעת המקום אין
לו הפרה אלא דוקא בקום התורה ומצותיה אבל בשא"
שבועות לא וכמו שכתב הר"ן עצמו בפירוש ההלכות
בפרק שבועות שתים בשם יש לומרי' וכן כתב גם הר"ש
שם בפסקיו גם התום' כתבו שם כן דוקא לקיי' התורה
ומצותיה אין לו הפרה לפי שאין הקב"ה מבקש להתירם
לעול' אבל בדבר הרשות אפי' על דעת המקום יש לו
הפרה: ועוד למדנו דאף שם נדרה לחזק לפרנסת
הדבקה ז"ל שכתב בתשוב' על דברי התום' דאיכו דומה
לדברי' אלו עקר כלל כל שכן לממך עליהן להתיר אפי'
הכי לדבר מצוה כי היכי דאמרינן דעל דעת רבי' מתירי'
לו הכי נמי דעל דעת המקום מצוס דכל שכן דיכולין
ליה להכ"ם בדבר מצוה כל דהו וכמו שכתב הר"מבן ז"ל
בתשובה הכי ליה הר"מבן ז"ל בפשפט החרם וזה לשונו
בכל שבוע' ונלה שנשבע בס על דעת הקב"ה אין לם התר'

נלה לדבר מצוה שהרי דעת הקום מתרצה בכך עכ"ל
כלומן דכל"ך תפילו לפסברת רבינו פרץ מתירין לו כיון
דכל עיקר טעמו הוא משום דנלה נדוי בדעת המקו'
אם כן לדבר מצוה יכולין להתיר דומיא דנשבע על דע'
הקב"ה לדבר מצוה מתירין לו וכן כתב ה"ר צמח בר
שמת ז"ל בתשובה והביאה מוהר"ק ז"ל בסוף ד' סמיין ר"ס על
מי שנשבע לאשתו על דעת הקב"ה ועל דעת רבים לגרש
את אשתו השניה ונלה להחזירה עולמית משום דתעם'
כל נכסיו והכריחתס והשיב ז"ל לף לדעת רבינו תס
שאין הפרה לנדר על דעת רבים לדבר מצוה נלה דוקא
כגון ההוא מיקרי דדקי דלכל הפחות לאחרת לא וכו' עד
הכא כמי אכן מהדי ברבים מסכימי' בפחות על זה נלה
אבר' נלה מפני הלונם וכיוצא בזה השיב הר"שבא ז"ל
כמי שנדר על דעת המקום ב"ה ועל דעת רבים נלה
להכ' עם אשתו בבית אחד דמתירין לו מטעם זה ועל
דעת הק"ב בכר פרש"י שהטעם שאין לו הפרה הוא
משו' דהוי כנודר על דעת רבים והרי אמרנו שעל דעת
רבים בנדון זה יש לו הפרה ויש לומרי' שלא הוזכר ע"ד
הכ"ם שלא בקבלת התורה אבל לדב' הרמב"ן אתחרשי'
לף הוא ית' מסכי' עמה עכל ועו' האריך ש"ם וכודאי דאין
לחוש ולומ' הרי כת' רלא מיקרי דבר מצו' שלא בהזמ
מיקרי דדקי דוקא אבל במצו' אמרת לא דהרי כל שאר
הפוסקי' לא סברי לה כותיה נלה לכל לבר מצו' מתירין
והר"ב כתב בשי' תקי"ח וז"ל והאחרונים דחו דברי ר"ת
כזה מהרי' דאומנם שגרם דאמרינן הקם לבין דהוי
דבר מצוה יש לו התרה אפילו שנדר על דעת רבים
והתם לא שייכי לותם הרבים בנדרו וכו' וכן הוא דעת
הרשב"ם ז"ל עד כאן לשונו וכן כת' הטו' ומה"ם והרשב"ם
והר"ם בר צמח ז"ל וכמו שכתבנו לעיל מפשט ועוד יש
לומ' דלף אם ברכה לאדם לפסברת ר"ת הכא בנדון דידן
לין לאדם דלף רבינו תם יודה כזה דהרי דברי ר"ת ז"ל
כתבם הר"ן ז"ל בפרק השולח וזה לשונו נורס ר"ת בהוא
מיקרי דדקי ואמר נלה אמרינן דלדבר מצוה יש לו
הפרה נלה בעין ההוא עובדא דהתם ליה בעין נדרי
טעות שסיי מוכרים שהתיכוקות יצליחו יותר בלימודם
במיקרי דדקי אחר וכמ' בהפך אכל בסביל מצו' אחר'
שאין הנדר טעות מחמת אין לו הפרה וכו' וא"ב בנדון
דיד' שראובן זה כשנד' עצמו בשני שלמות היה מכני
שחשב שבהיותו לבדו ירויח יותר ועתה רואה למפרע
שהי' בהפך שמבלתי שותפות שמעון ליכו יכול להרויח
תס כן הוה ליה כנדרי טעות והוי ממש כשברך ר"ת ז"ל
וה"ר כתשוב' הנזכרת לעיל כתב כדבריו נלה ממש
וזה לשונו שמע יאמר לדס דבר חדש ר"ת ז"ל ואמר נלה
בכל דבר ממה יש הפר' נלה דוקא כהיא מיקרי דדקי
שהיה נראה בעין טעות בגופו של נדר וכו' עד ואמר
לכי שאני לדברי ר"ת שחדש מומרא זו שרי כאן שלבבו
כשהי' מיקרי דדקי ועדיף מיכא שבבר בילקה זו
דעתה שהיא מדרת כן מבני נלה יוכיח עליה קול
שהיא מקודם עד שמכח חותה דבה תשב ענוב והרי
עבשו מתבר' דלדברת מחמת נדרה היא יושבת ענוב
עד כאן לשון הר"ן בתשובה ואם כן בנדון דידן דמוכח
שלבת שנשבעה ענמו שיה מפני שהיה חושב להרויח

יותר בהוותו לכרוז כמו לאכה הכשרת ועתה נתכרר לו בהפך לפ כן פשיטא דלפ רבי' קס יודה כזה דהוי ממש כהזוז מיקרי דלרקי ואוני עריפה מיכיה וכמו שכתב הרי"ן ז"ל · ולרוחה דמילתא יכי לומר דלפ לפ כרמש לחלק מכדון שלפניכו להיות דל"ת מה שהיו נעניות דעתי וכדכתבינן לפי' הכי על כרחין הוי ספק ספק ספק מי קי"ל כהר"שבא והר"אכר ז"ל והמרדכי ז"ל דסברי דכדי העול' הבא ים לו התרה לו נלו ולפ תמנא לומר דקיימ' לן כרבינו פרץ ורבי' ירוחם לפקתי ספק מי לדבר מנוה כהוי דכדון דידן מתירין לו דילמ' קיימ' לן כרבי' פם דלמו לכל דבר מנו' מתירין שלפ דוקא כהנהו מיקרי דלרקי והוי ספק ספק'הוא מתהפך לומר ספק מי הלכ' כרת דלין' מתירין לכל דבר מנוה פם נלו · ולפ תמנא לומר דהלכה כוותי' ולין מתירין כנשבע על'ל לכל דבר מנוה ספק מי כרוי הוא העולם הבא הוי כמי שנשבע על המקו' דהייכו כטעמיה דרבינו פרץ לו דילמ' כהר"שבא ודעמהון דסברי דלשון חכמים מרפא ועוקרי' הכדר מעיקרו וכתב הרב הגדול מוהרי"ן ז"ל בהרבה מקומות בספקיו דספק ספק, כהוי דהייכו כפלוגתא דרבוות' מיקרי שפיר ספק ספק ומהכי להוציא מידי המוחזק דק"ל דעדיף מאסורא דלנו לגבי היסור'לוקין בקר רובא ולגבי המוחזק לא כנודע וכיון שכן הוי ס"ס הכי קיימא לן דספק ספקא לפילו כדלוריתא לקולא · מיכר' שרהיתי לרב הגדול מוהר"ר שלמה מזרחי ז"ל שכתב בתשוב' סימן כ"ה דהא דמיקלינן בספק ספקא היכו שלא בדבר שכשר כעצמו לכל לגמרי מעשה' לכתחלה לא והוא דבר מתמיה למה שמסו' בידיכו דכל ספק ספקא לקולא ולא פלגינן בין היכ' דנעשה' ככר להיכא דעדיי מעשה לכתחלה ובהדיא תמרינן בגמר' בפרקא קמא דכתובו' הלוה פקח פתוח מנחתי בחמן לחוסר'עלי ופרי'לחתי ספק ספקא הוא דמשמע דבספק ספקא מזלינן לקולא ואפילו לכתחלה · מיכרא דיוכל הדוחק לדחות דהיינו דפקח פתוח כל דייקת ביה ספיפ לא מיקרי לכתחלה דהרי הכא' היא כעוד'והוא ככר תחת בעלה ולהחזיקה תחתיו תמרינן דבספק ספקא ספרי וק"ל · אבל מכל מקום בכמה מקומות בגמרא ובדברי הפוסקי"ם ז"ל כתב דבספק ספיקא מזלינן לקולא · והכא בחמ"ם ז"ל כתב בפירוש המשנ' ברים מסכת דמאי וזה לשונו ומתקבלני בהם שני ספקות הא'שם הם הפקר שם נלו ולפ שם הם מן הסמוך שם הזניחו ממנו המקנו' שם נלו והעיקר תפר כיכינו תרי ספקי לקול'עד כאן לשונו · והרי שלפילו לכתחלה תמרי' הכי וכן הוא דעת התוספות כמו שכתב הרב הגדול מוהר"ר שמואל דמדיב ז"ל כתשובו' הסיוכו לטור אבן העזר סימן ל"ג סעי' ג' והרב הגדול מוהרי"ן ל"ב ז"ל בחלק ו' כלל אחד סימן ו' הורה בפשיטות הלכה למעשה להתיר לכתחלה בעדי מסיח לפי תומו מטום דהוי ספק ספקא וזה לשונו מכל הכי יראה דאפי' לדברי המחמירים היכא דלא ידעי אי תוך ג' יומים או לאחר ג' יומים בכדון דידן שהוא עד הסומא קלי' להקל וכו' עכ' והוי ספק ספק' ספק לילו היה העד רשאין לפכיכו היכ אומר שכתכרר לו דילמא בן הוא שתוך ג' יומים שלא נתברר לו דילמא שתוך ג' יומים

רשאין עד כאן לשונו · ואיברא דקשיא לי טובא דאיך אפילו הרב הגדול מוהרי"ן ז"ל והחליט להתיר לכתחלה כאיסור דאוריית' בספק ספקא כהאי דהרי פשוט הוא דהאי ספק ספקא אינו אלא מתהפך דאם אתה אומר ספק אי בשרא' אותו היה תוך ג' יומים או דילמא היה אחר ג' יומים שוב אין לך מקום עור לחזור ולספק עוד וקל להבין · ואלה הוא ליה חד ספקא וכמו שמבואר בדיבינו בשם התוספות' והרב ז"ל עצמו כת' האי כללא בהרב' מקומו' ואיך אפשר להתיר באיסור חמור כזה · והנה הרב מוהר"ל בצלאל מסכתי כתב בתשובותיו בתשוב' עשרי' בשם הר"ש"ל ז"ל דכת' נבי האי דאמרינן התם נפק עלה קלא דאיקלקם לקדושי ספק וכו' דכיון דהוי ספק ספק' אולינן לקול' אפי' בדאורייתא והיינו ספק ספקא אינו מתהפ' כלל ואפי' הכי שפר הר"ש"ל להקל והיינו כדברי הרב הגדול מוהרי"ן ז"ל בתשוב' הנ"ל וכל זה לא כתבתיו רק מפני שזכורני שבספק אחר כתבתי על פ' ספק'בהאי דכל דהוי בפלוגת'דרבוותא דאע"ג דאמרי מוהרי"ן ז"ל בתשובותיו דיש לחשוב להו קרי ספיקי מכל מקום יראה דהיינו ואפי' בידיה דבמקומות אחרים לא רצה לסמו' על זה רק כת' דספק ספקא בהאי דפלוגת'דרבוות' אך הוא ואפי' בהאי מדברי התוספות בכתובו' דשם אוכם אך הוא ואם כן היה נראה דהאי ספק ספקא דכדון דידן דהוי בפלוגתא דרבוותא דלא מיקרי שלא אחר ספקא לזה תמרתי דכל כך הוא הספק ספק' הכלתי מתהפך אחר ספקא כמו הספק ספקא בפלוגת' דרבוות' ומטיכו להר"שבא ולמוהרי"ן ז"ל שהם דסמכי על ספק ספקא הכלתי מתהפך להתיר לכתחלה הלכה למעשה · ומה גם שהרב הגדול מוהר"ם דמיכוא ז"ל כתב בתשובותיו הסיוכות ליורה דעה סימן נ"ח באיסור שבועה דהוי מדאורית' והתיר מטע' ספק ספק' והכא הוי ספק ספקא הוי כלהו בפלוגת'דרבוות"ם כי לא דמיתי להתריך בשן תלש' ודאי דלא סביל'ליה להר"שדם ז"ל האי כללא דמוהרי"ן ז"ל דשם פלוגת'דרבוות' אך הוא ולא מקרי לגא אחר ספקא ובודאי דאין לומ'דהת' בכדון דהר"שדם ז"ל הוי ג' ספיקי דהיינו ספק אם חלב הסבוע' ואם קמנא לומר דחלב ספק בכל ענין תמרינן כדר' שהותר מקנתו וכו' וכשתמצא לומר דהלב' כרבא דילמא רבא גופא לא קאמר הלכ"! כשלא הותר על ידי שחלה כו' ואם כן להכי סתם הרב ז"ל להתיר הא ליתא דעל כרחין צריך לתת לומר דהרב ז"ל קאסיב לספק ספקא כפלוגתא דרבוותא דאי לא תימא הכי עכ"פ קרי ספיקי אם לי תלת' כיון דשם פלוגת' דרבוותא אך הוא אם אין לשלו אלא ספקות לא הוי אלא חד · ועוד דהרי כתב בתשוב' אחר' בתשובותיו הסיוכו' לאבן העזר סימן ל"ג וזה לשונו · ומעתה אכי אומר שפיר היה להרי' לפילו כדבר ערוה כמו שכתבו התוספות וכמו שכתבתי אכי פעם אחר' והרי לך ספק ספקא ספק אם קרובי האם פסולים מן התורה או מדבכן ואפי' אם תמצא לומר שהם מדבכן שמא הקדושי' כפניהם אינם קדושין כלל דהלכה ז"ל עכ"ל והרי הכא אסיר' רק קרי ספיקי ואפי' בפלוגתא דרבוותא שלא ודאי דלא סביר' ליה הכי נראה

כמוהו"ן לב דסם פלוגתא דרבוותא חד הוא · וכל זה
ליכו חלה לרווחא דמלתא דכבר כתבתי דלפ"ד
ורבינו פרץ יורו ולימא לפסק שוה פסק
מדברי הרמ"ם ז"ל שכתב בפ"ם מהלכות ליסורי ביאה
וירחה דלא לחמרינן פסק פסקא לקולא חלה בדבר שכבר
נעש' לכל לא לכתחל' וקיימו כסברת הרב מוהר"ל חלים
מוהרי"ו דלהה שכתב שם וזה לשונו משפחה שנתערב בה
פסק חלל וכו' עד ואם נשחק לא תנת מפני שהן ספי
ספקות וכו' דמשמ' דלפי' שם כ' ספקות לכתחלה לסור
ליכרת דמדברי הקוסמות שכתבו שם בגמ' סוף פרקא
קמא דכתובו' וירחה דמדינ' היה מותר לכתחלה כיון
דלית ת"ל ספיקי חלה מצוי טעמ' דמעל' עצו ביוחסין
וכן כתב הר' שרם ז"ל בתשובותי הסייבות לטור חכן
העז' סימן כ' וזה לשונו ואפילו בשחק לים היכא דליכא
פסק ספ"ים לנו לפי' כדמוכ' ריש פרק קמא דכתובות
דפריך בגמרא בהיכי קונ' דשתק פתוח ואמאי פסק
פסק' הוא וכו' וכי תימ' הכי מילי בדיעבד הרמ"ם פרק
לא נפש' וכמו שהיה נרא' לכאורה מדברי הרמ"ם פרק
יט מהלכות ביאה וזה לשונו משפחה שנתערב וכו' עד
מסתמא דבדיעבד מכני כ' ספקות לא לכתחלה חלה דכל
מעייני' ביה שפי' ליכו כן דמאי דכתב כ' ספקות ובדיעבד
היכו ליוחסי' דמעל' עצו ביוחסין דהיכו כהונה וכן
מסתמא בפירוש מלשונו דבכהונה מייתי וכן כתב שם
הר"ן ז"ל שלהי פרקא קמא דכתובות וז"ל עיקר הפירוש
דהייב' שנתערב פסק חלל במשפחה לחת ונמצא שכל
חלמ' מהם חלד בפני ספקות וכו' עד ופסק כה הרמ"ם
ז"ל שלא הצריכ' ואם נשחק לא תנת והייבו כר"ג דכיון
דתרי ספיקי ליכ' מדיב' בדבר חלה שהכהנים נהגו כה
מלמול ע"כ · הא קמן דפסק פסקא דישראל לפילא
לכתחלה מותר עד כאן לשון הר' שרם ז"ל · ליכא דקצי'
לי על דברי הר' שרם דמסכא ירחה דפשיטא ליה
דכפסק פסקא חולינן לקולא לפילא לכתחלה וכן מסתמ'
גם כן מדברי התוספות שכתבתי לעיל על עניו ליסורב
שכוע' שכת' להקל בפ' לכתחלה מטעם פסק פסקא וכתשובו'
הפייבות לטור י"ד סי' ק"ג כתב הלח תמרין פסק פסקא
לקולא חלה בדבר הנעש' כבר חבל לא לכתחלה והייבו
בפסברת ר"ם ז"ל הסי · ותו קשיא לי דהרי מדברי הרמ"ם
שכתב שם ירחה דהוה הדין הכי בישראל היכא שנתער'
פסק ממזר לכתחלה לסור' דאע"ג דליכא פסק פסקא ולא
כמו שכתב הר' שרם ז"ל דהרמ"ם לא כת"ק בכהן מפני
טעמא דהם נהגו כו מלמול לכל ביאר' מות' לכתחלה
מדברי כתב שם הרמ"ם וזה לשונו וה"ה שם נתערב בה
גם פסק ממו' או ממזר ודאי שפחת ממזר כו' וכתב הרב
המגיה וזה לשונו ומה שכתב והוא הדין בפסק ממזר
פשוט הוא שאסור ממזר לבא בקהל ואיסור חלל לכהונ'
כולן מייבי לאוין הן ועוין הן עם דיראה בפירוש דמאי
דכתב הרמב"ם הוי בין ביאר"ש בין בכהן ומוהר"ק ז"ל כתב
שם בכסף משנה וזה לשונו ומה שכתב רבי' והוא הדין
שאם נתערב בה פסק ממזר וכו' לאו חולת מילת' דלעני' קמי
שאם נתערב בה פסק ממזר לסור ליש"א חלה בפסק
מחלת' משפחה ואם נשחק לא תנת מפני שהן ספי
ספקות כמו בפסק חלל וכו' חלמ' חלף בית ש
לכתחלה לא תנשא ודלמ' כדברי הרמ"ם ז"ל · ליכא
שאם נשחק לא תנת הרב המגיה ודברי מוהרי"ו קשיא ז"ל
היינו יכולי' לפר' דברי הרמ"ם דרוק בכהן מייבי והכי
קאמ' והוא הדין שם נתערב בה פסק ממזר ודאי
רוצה לומר דפסק חלל לא דוקא חלה הוא הדין בפסק
ממזר לכתחל' לא תנשא ואם נשחק לא תנת וכמזר
ודאי אף שם נשחק תנת וכתן השעם לפי שאיסור הממזר
ואיסור החלל שניהם לעניו כהונה שוה הן ואינטריך
להכי זה לאפוקי מדברי הר' אהר' ז"ל שכתב בפסקת
עדיות דרוק בפסק חלל אימתר אבל בפסק ממזר אפי'
כל זה היינו יכולין לפרש על דברי הרמ"ם כי היכי דלא
תיקשי להר' שרם ואמ' לעון הרב המגי' ז"ל ומוהר"ר קאר"
ז"ל ליכו מכיח לפרש כך וק"ל · ועוד הרי כתב הטור
בחכן העזר סימן ז' וזה לשונו ואפילו ישראל שנתערב
בה פסק ליסור אסור ליישראל כגון ממזרת וכתיב
אסור ליש"א היינה ואם נשא הולד פסק ממזר עד
כאן · ואם לפסברת הר' שרם ז"ל היה מחלוקת הרמ"ם
ז"ל והטו"ז ז"ל כרחוק מזרח ממערב דלהרמ"ם כשנתערב
בה פסק ממזר מותר ליישרל לכתחלה משו' טעמ' דפסק
פסקא דרוק בכהונ' מעלה עשו ביוחסין ולטור אפילו
אם נשא ישרל אשת המשפחה הוי הולד פסק ממזר וכ'
מקחתיו לפי שפשח כבר והא ודאי לית לן בה עת ע"ש
ליכא דקשיא לי כדברי הטור דמאין לה זה הדין
להחמיר כל כך שאפי' אם נשא כבר הולד הוי פסק ממזר
דהרי כיון דליכא פסק פסק' חולי' לקול' ואפי' כשנתערב
בה פסק חלל לכהונה מן הדין היה מותר לכתחלה חלה
משום שהכהנים נהגו כו מלמול לכתחל' לאסור לכל סוף
סוף אם נשחת לא תנת ואם כן כל שכן ביאר' דבדיעבד
שרי כיון דליכא פסק פסק' · ואפי' תימ' מהרי"ק
ליך לא כתב כלל בדין זה מאין מונחו שהוא נגד הדין
ואפילו לדברי הר' אהר' שכתב במסכת עדיות שלכאורה
ירחה דסבר כסברת הטור עכ"ל הר מעייב' כיה שפיר
ירחה הלא היה וק"ל ולא רציתי להאריך · ועוד קשה
דהרי דברי הטור סותרים כמה שכת' הוא עצמו בסימן
כ' וזה לשונו מ"מ משפחה שנתערב בה פסק פסול אין
צריך לרחקה שכולן מזהירין לעתיד לבא· כמה דברים
תמוהים בישראל לכל כהן לא ישא אחן כדלקמן ע"ב ·
דירחה דוקא בכהן לסור ליש"א לכתחלה וחייבו כדברי
התוספו' משום דמעל' עצו ביוחסין לכל ביש"א מותר
לכתחלה כיון דהוי פסק פסקא וזה מותר בהחלט מה
שכתב בסימן ז' וצריך עיון · וכבר כתבתי כי כל זה הוא
לרווח דמילתא ולהקל כמקו' אחר דבגדון דידן לפי
מאי דכתבי לפ' רבינו פר"ח כ"ש לדב' כי' דהוי לדב' מנו' ואין לנו
צורך לעשו משום כ"ש דלפי דברי הרשב"ץ ז"ל שכתב מוהרי"
ז"ל דה דעיקר הנדוי הוא מדרבנן ופסק נדוי להקל ופסק
חרם להחמיר וכן כת' מוהרי קולון בשרש כ"ה וזה לשונו
וכל שכן לדברי רב אלפס דפשיטא ליה דעיקר הנדוי
דרבנן הוא ומעו' כך פסק לקול' בכל הני כעיי דמנודה
עכ"ם וכן ירח' דעת הרמב"ן ז"ל בתשובותיו סימן רס"ג ואם
כן כיון דהוי מדרבנן פסקו לקול' וכל זה הני כות' להה"ד
דלא למעש' דקש' הדבר בעיני להורות ולהקל ולזה ליכי
נטפל למעשה אם לא ישמיעו על דבר זה הרבנים

המוכהקים

המוכחים כלו כי להם מצפה הגאולה ומה גם שמדברי הרי בם ז"ל כמו שנ"ה ירח דעקר הכדוי הוא מדאורייתא אלא שהחכמים שחייב להזהר גם מדברי הימים ז"ל במצפה החרס ירח כהדיא דלא שכיח ליה כיון דדוגי לקמיה ושכועה שכתב וזה לשונו. וכן שבוע וכדי וחרס וכדוי כו' דמצמ' דכלהו פחדא הוי מדאורייתא ומה שכתב בתשובה סימן רכ"ג הוי שדיוקי המכודה שנריך להזהר הוי מדרבנן לכל לעולם עקר הכדוי הוי דאורייתא אפי' ליה ליכי סומך על דעתי הקלושה להורות להתיר עם היות שחברי כתבי רחוקי לרב מוהרם מפדוחה ז"ל שכתב בסימן ע' והורה בפשיטות להתיר בנדון דומה לנדון דידן וכחמת שכללת דברין ז"ל הם דברי שלא שקרב ז"ל קנר וחכי הלרכתי.

הקלוש כתבתי הקטן
יעקב לבית הלוי

דברי חכם הגלח הרב המופלג כלו חיים
פרוכי' חזוק דוייכים עליה וסברו עמו
דמחמת מנוה מציכו להתיר ותפילו
מה"ף ז"ל יודה וכן טענת מחמת טעות כמי טעב"כוכב
ותפילו דכיכו חם יודה ומדוב ענותנותו לא רצה לפסוק
גם כן להלכה מחמת דקושם דכדוי הוי מדאורייתא וגם
דמהרי"ן נרחה בפלה רס"ג דכדוי דפב' הוד מעכ"ת
הפופק רוב' לחלק בין כדוי עצמו לדיכי המכודה והכם
לא יהיה לבו נוקפו מצוה כך דהרב מהר"ם ז"ל מפלדוים
חיכו מחלק כלל וקים ליה דכדוי הוי מדרבנן כמו דקים
להו להכי רבוותא הרב ן' נב הכותב בשם הרשב"ה ז"ל
והרב קולון דעקר כדוי הוי מדרבנן כדי הם חלו חלני
רבדבי לסמוך עליהם בנרוף אחי הטעות הנ' הייכו
דבר מנוה וכדוי בטעות לכן יקרא שמי גם כן להתיר
ההתרה ובעקר הדין הכני מסכים עם מעלתכ"ב
הפופק.

בחם הנעתר ליב פרנוצ"ל

ובמח שפלפל והתריך מעלת חצה ואתן דרך מצה
ואתן ומעלת החדון יבחר כי חין כוכתי
ומגמתי רק להרחותו כי דבור מעל' תורתו ויקר תפארת
חכמתו יקרה היא מפיכים ומשוכה בעיני. רחשוכה
במה שהחדון רנה ליטב דהכי דהנולין לא יקש' לרבינו
פרץ דלכחורה נר' דקשה דהחם קחם דטעמ' שעצמותיו
של יסודם הין מנולגלין כו' ומעתרב ליטב דרבינו פרץ
יפרש הכי כדוי על תכלי פריך התרם חפי' כתקיי' התכלי
כו' ומי הניח למעת דלא היה מקום היתר ליפול עליו
לפי שהי' לע"פ ולכך היו עצמותיו מנולגלין דילמח יש
התר לעולם הבח והיו מנולגלים דטעה ולא שכל כחופן
שלין הכרח ועדין לעיקרא קלילין. ועל מה שהקשה
על הרשב"ה דשב' כדוי דרבנן ומשרק הנולין משמ' דכדוי
הוי מדאורייתא כו' נרחה דמצוכן למימר דקי"ל דחכוח
וקטים ויושבים ביושבה הין כדאיתא ביומח ריש פ' חמר
להם המחוכה וכשם שחברתם תביכו עליו השלום קיים
כל התור' כלה תפילו עידוכי תכם ילין דהוי מדרבנן כן

היה מסור בידם כל מה שהוח מדרבנן והיו עצמו יהודם
מנולגלים דעבר הכדוי דרבנן. ומה שכתב החדון דיש
לדקד' כדברי הרלב"ד שהשיג על הר"מכם ז"ל סוף הלכות
תלמוד תור' שבת' תלמיד חכם שנדם עצמו הרי זה מפר
לעצמו והשיגו הר"לב ומעת' הקשה על הר"לב דכיון
דחפילו לפברתו דמנרין שלית חכם לחכי קשה וכן
וברי' דמנרין למימ' דרך פלפול ולרקדק בלשון הר"לב
ז"ל ועל כל זה מלי ועל כל זה דקשה לה ה"ל למימ רק
וקש"ל שלא ודלי הו"מ חיכ הפל בכל דברין שלא"ם יודע
למה לה התיר לעצמו מה תקשה דלמ"ל כמי דבעי שלא
חכם קשה למה לה נשל יודע מלכין ומחיין חלה ודלי
פה דלה שלל דפבר דלוכו נרין התרם שם כן מצוה הם
כמי לה התיר לעצמו לפל זה מפוין הר"לב ומה' ועל כל
זה הפלפול לחכי קשה למה לה התיר יעקב דוד"י ידע
החמת דנרין התרה כך חנו יכולים להסיב דרך פלפול
ולהלין בעד הר"לב לכל לעלי גם זה לייכו קש' למה לה
התיר יעקב דיעקב קשה ומפ דנשל מלין לחחין
וחחין מכרי דנשל ליעקב והתיר לכן נרחה לכורה
דלוכה הטנה הה דהר"לב ומה שכתב החדון ותמהני
על דברי הרשב"ם דכתשובותיו לטור לכן העור סימן
כ' פשיטה ליה דבשם חולכין לקולא לפולי לכתחלה כנ'
ובתשובותיו לטו"ר סי' ק"ג כת' דלא תמרינן כו' כ"ש למי
דטובה ליכא כין הא דמשפח שנתערב בו' והא דשבועה
וכין הכיא דטור יורה דעה סי' ק"ג בנדון דשליח נכוי
ודוק מלישנים דרשב"ם דכתב סימן ק"ג וזה לשונו שלין
לומר שפק שפקא כוידים חלה ברבר נעשה פיו' דשפק
שפקא הוי ממילא לכל שלעשה חני דבר כדי לעשות
השפק שפקא כי הכא שלכתחו ניתן רשות לעבור שיתיר
הם עצמם כו' פירוש לדברין בשלמ' גבי משפח שנתערב
הון חדי שפקות שפק ו' חלמת חוחו שפק חלל חו לא
ואם תמצה לומר שהיה חלמ' השפק חלל שמא ליכו חלל
התם יש לחנו עושים השפק שפיקא כוידים דממילא הוא
השפק שפקא ומן ההיא דשבועה הוי ממילא ואין לכו
עושים חותו כוידים השפק שם הלכה כרבה חו כרב' ואם
תמצה לומר דהלכה כרבה שמא כשכבר הותר בשוגג
לכל שם חוקר על ידי שלית חכם כו' וכשני כדוכים שלו
יש לחנו עושים השפק שפק' כוידים לכל נבי שליח שבור
דבא' השלה שם הקטל יתירו וליכא שפק שפקא חלא
עם התרת היתר הנבור קרוי לעשות שפק שפקא כוידים
ורחה והכיטה החדון דהרשב"ם שפתיו כרור מלנו ז"ל
עוד שכית שלין לומר שפק שפקא כוידים כו' עד שלא שם
כן שם הם כבר התירו לעצמם ואין עושים מה ניב' הוא
לומר שפק שפקא שפק דהר"מבן כו' לכל קורם לכן פי'
קודם שהתירו אין כאן אלא שפק אחי ואין לנו לתת להם
מקום לעשות דבר כדי שיכיח הדבר שפק שפקא ומה
שתמה מעלתו על הרשב"ם נדולה שפירש הר"מבם
דשפק שפקא כיברול מותר אפילו לכתחלה נגד פירוש
הרב המגיד ומוהר"ק ז"ל בחמת תמיהה נדולה היא
ובקובי יש לייבב מלת אלא והם נם בלא פירוש הרב המגיד
ומהר"ק הלא מנטריך לומר הם שיכיח שום בכהן שפק
חלל ושפק ממזר דאם חושבין לשפק חלל הקל בכהן
משיטת הניחום בכהן לשפק ממזר החמור ואין שפק

לכיסרגל לויורי וקמיס גדול דלהרמ"ם הרמ"ס והטור
יהיה מחלוקת ופלוגתא דחוקות כמו שכתב מעל' תורתך
בחמת ובקמיס. תם לכי לא תרע חי כפשטי למה זה
מעלת כבוד תורתך תמה על מוהר"ק לויך לאכת' מלין
יצא לו לתפילו יסרש שבקערה כו' דלעניות דעתי נראה
דכפיק ליה מפירוש הר"אבר בעדיות על משנת העיד
רבי יהושע כו' שכתב שם וזה לשונו אבל ספק ממורת
ספק כתיבה ספק עברי מלכים שהלן למחת ולרחץ ים
בהם לטהר ולקרב לין בהם לותה העיסה לוכה כשרה
אף על פי שהוא ספק ספק ספקא והכי איתא בתוספתא
מפרש טעמא עד כאן לשונו ונראה דמפרש בהרי כדברי
הטור ושמעתתא דתוספתא מסתמא ליה הכי ולמה לא
ניחוש דלמא כפיק ליה לטור דין אלא ושייכתי שפיר עד
היכן מידי יד בהה מגעת ומעת כתבת דהמעיין בית
שפיר וי"ל היה וקל להבין ודפשיט' למעת' לי מכשיל
ומה שכתב מעת' שם בסוף. ועוד קשה דדברי הטור
מקרי להדדי דבסי' ב' כתב ומכל מקום מפקח שכתערב
בה ספק פסול כו' נראה דמשמע ליה דהא דכתב סימן
כ' לויורי שלא נודע פיסולה וכן פרש"י ז"ל על מפפחה
שכשעה כשעה מחמת שלא נודע פיסול' ונהא לויורי
דאין צריך לרחק דלפשר הוחיל ולא נודע פיסול' שהוא
פסול שהינו פוסל ביפרגל והא דכת' סי' מיורי שורחי
כשתערב בה ספק ליפור ונודע הפיסול שלא דלא ידעינן
ואינו נוכר האיש או האשה הספק פסול ולהכי כי ודלי
לן שכתערב בה ספק לפור שלפור ליפרגל לפור ליפא
ממנה כל זה ראיתי להניח לפני מעל' דרך משא ומתן
ואם דברי שלה יעלו לרצון על מוכח מעל' הנה מה טוב
ואם לאו רצוני הטוב והכתבתי כגר מעכת יעלה ושלום.

תוכב טהור לב דבק מלת הצעיר
לויב מרחוק חותם פה ויכיר לה
לה סימן הסע.

כלל ד סימן כג

שאלה

יורינו מורה הנדק על מי שנדר
נזירות שמשון ובא לפר הריני
נזיר שמשון אם לוך בכית רחוכך
אם הוא נדר גמור או הוא נדר דחפקיה בלשון שבועה
כיון שהקדים הנזירות לתנאי המעשה ולא לפר אם שוך
בכית רחוכך הריני נזיר ואם' תהיה משבועתי שלמת.

תשובה

החכם

הנעלה כאהר נרו כתבך קבלתי
וראיתי כל מה שכתבת על השאל
הנו' וחי נפשי כי טרחתי הרב' למ'
פתח וזכות להיות הנז' לן להתבת מעל' תורתך כי רבים
היה בעיני וזה לאהבת הנביא ישים ונשוא פנים במה"ר
חיים מבה זצ"ו לפר מפר לי כתב מעלת תורתך וחלה לי
הרבה למנע ליזה זכות להתיר ולא יכולתי למנע דרך
יפר שלא נכא לידי חפש ליפור תורה: ויען כי הנביר
הפציר בשאילו שדעתי הוא נגד מה שכתבת לפי הכי

הוא רוצה שלשיב הבר"י ולמוסרו בידו לפולחו למעת
לזה לא יכולתי להשיב פניו ריק ואנכי משיב על דבריך
כי היסוד לפר עלינו בכית כל מכתבך הוא דהוי נדר
דחפקיה בלשון שבועה וזהו יבוד רעוע ואין לי על מה
שיסמוך לפשון הנזירות הבא בקונטרפך הוא נדר שלם
ולא מקרי נדר דחפקיה בלשון שבועה שלא כשלח הזכיר
העניין לפר יעשה או לא יעשה בדרך תנאי כגון שלמר
הריני נזיר או הריני כזיר שמשון שלא לעשה דבר זה או
שלעשה' דבר זה לכל מה שהזכיר בנדרו בלשון תנאי כגון
שלמר הריני נזיר שמשון אם לעשה דבר זה או אם לא
לעשה דבר זה בנ"ל הוי נדר שלם לפילו שהקדים הנדר
או הנזירות לתנאי דהויבו שלא לומר אם לעשה דבר זה
להיות נזיר כי הכל דבר ה' הוא והרי לך דברי הגמ' בפר'
שלו מותרי' תניח הריני נזיר אם יש בכרי זה ק' כור וחלך
ומכרו שבעבב או נאבד ר' יהודה מתיר ור' שמעון אוסר
וטעמא דר' יהודה מפרש לה רבא משום דספקו חמור
מודאי הרי לך דפסיק ותני ליפב' דנזרו' גמור והקדיש
הנזירות למעשה כנדון שלך מאם שהרי אמ' הריני נזיר
אם יש בכרי זה ק' כור ולא לאמר אם יש בכרי זה ק' כור
הריני נזיר גם הרמ"ם ז"ל בפרק ג' מהלכות נזירות כתב
האומ' הריני נזיר אם לוכל בכר זה הריני נזי' אם לוכלב'
ואכלה הרי זה נזיר כו' ועוד כתב בסוף הלכות נזירות
האומר הריני נזיר אם לעש'ך וכך או לא לעש' וכיוצא
בזה הרי זה רשע ונזירות כזו נזירות רשעי' הוא כו' הרי
לך דלשון נזירות גמור הוא כשהו' בלשון תנאי ולפילו
שהנדר או הנזירות קודם לתנאי וזה פשוט מאד ועכ"פ
להשים דעת מעל' לכיון לשון מוה"ר לוי ן' לחביב שכתב
סימן כ"ו ז"ל אבל נקוט מיהא כיון דמכאן והלאה לא
תחזיק במשב' הזה ולא תתיר נזירות שמשון כזה וזה
כתבתי שיהיה הנדר יודע ומבין מה שהוא אומר ונם
בלשון הנדר יהיה מסודר כראוי ר"ל שיאמ' הריני מקבל
עלי נזירות שמשון אם לעשה כך או אם לא לעשה כך
אם יהיה כך או אם לא יהיה כך כו' הכי דוקא בבירור
שנדר הרב ז"ל בשון הנזיר' בסדר הראוי ומתוקן והוא
מעם כנדון הזה ולא כמו שעלה בדעתך דכל שהקדים
הנזירות לתנאי דהוי נדר דחפקיה בלשון שבועה.
עוד דע כי הנדון לפר נחלקו מוסדי ארץ קדושים לפר
בארץ הימה אם צריך להזכיר כל הנ"כנוי' שעקר לתות
עזה ושקרו עיניו כו' היה לשון אותו הנזיר' כנדון זה
דהיינו שהקדים הנזירות למעשה שהנניד אמר הריני
נזיר שמשון אם יהיה מעון דיין ועל זה הראיבו
למעניתם מוה"ר יי רב ז"ל ומוה"ר טוטנק ז"ל כת אחת
להתיר ומה"ר חליק מוראי ז"ל ומוה"ר ן' חביב ז"ל וכת
מוה"ר לוי ז"ל ודעמהון לאסור ולא עלה בדעת המתירין
אפי' בקשר לנדר להתיר מפני טעם' דהוי נדר דחפקיה
בלשון שבועה וזה פשוט מאד והאורך על זה להנ כפר
ולשון הרמ"ם ז"ל בלב' היה דן ואותר שלא שרניתי לכתוב
למעלת גם שאר המקומות כדי שלא יהיה מקום לטעות
ולומ' דאין דהיה מלשון הרמ"ם ז"ל דהיינו חוזל לשיטתיה
לפי מאי דכתב הטור בסימן ר"ו שהרמ"ם חולק על
הרשב"ם ז"ל ומוכר דנדר דחפקיה בלשון שבועה הוי נדר
ולהכי לא חם למינקט בלישניה הנדר קודם המעשה

כיון דלדידיה לית ליה חפקיה בלשון שבועה
לית ליה עם היות שזה הון לו שחר דחפקיה כן לית ליה
לו לטעון להכיח דחיוב שהרמב"ם חולק על הר"ם ממה
שכתב בפרק ו' מהלכות נדרים דחיוב למיצדי ביה כרגע
בחותה הרחיה וכמו שדחק חותה הרב מוהר"ו קרירו ז"ל
והיה לו להכיח רחיה מהלשונות שכתב סדר לשון
הנזירות שעם ושעמים וכלשם נקט הנזירו' קוד' המעם'
ואין לומר דלהכי לית ליה חיוב הטור רחיה מלשונות הללו
יען שם בנזירות ואלו ליכא הוכחה דפליג על הרחם ז"ל
דדילמא מזכר הרחם ז"ל בספקי דיש נדרים ושעולם חיישי לך
בנדר דעלמא שם חפקיה בלשון זה דלא פליג עליה
דה"ם ולהכי מייתי רחיה מפרק ו' מהלכות נדרי"ם
ליתיה דהרמב"ם ז"ל סובר דנזירות דין נדר יש לו וכמו
שכתב בתחלת הלכות נזירות וז"ל הנזירו' הוא נדר מכלל
נדרי חיסר שנאמר כי ידור נדר נזיר כו' והן הן דברי
ה"ם שכתב ז"ל בתשובה שרגיל להוכיח מזה הספרי דדין נדר
יש לו לנזירות וכן מצינו שהר"ף ז"ל סובר דנזירות דין
נדר יש לו וכמו שהוכיח מוהר"י ן' לב חלק ו' כלל ו' וכבר
ידוע שהרמב"ם ז"ל תמיד הולך בעקבות הר"ף ז"ל לולי
במקומות מועטים ותמילו להרחק ז"ל נדחק מה שדחק
ז"ל ליישב דברי' ולהעמידם דגם הוא סובר דנזירות דין
נדר יש לו כי לית ליה יוכל להכחיש מקרח מלא כי ידור נדר
נזיר כו' וכמו שתמצא שם בתשובות הרב סימן ע"ה
והתימה הוא על מעלת כי לפחות רחיה דברי מוה"ר שדחק
ז"ל בתשובה הנ' כפי שהבחת דבריו ז"ל ואיך לית ליה שמת לבך
במה שכתב ז"ל מ"מ בכל כולי עלמ' מודו דהוי נדר ולית שבועה
שתמ' הריני מקבל עלי אין זה לשון נדר ולית שבועה
בלי ספק ואלו היה לו לומר אלא שעתי' הריני נזיר בקונאי
או בלתי תקוני עלי לשמע ואמר הריני
נזיר אם לעשה או אם לית לעשה דהוי נדר נמור כיון
דהוי בלשון תקוני גם רגיל לעק' דברי מוה"ר חדרבי ז"ל
בלתי שום טעם ותמצא מה שגרם למעלת להכשם בתגב
וה הוא נוסח השאלה שבשאל מוה"ר שמואל קלעי ז"ל כי
אין ספק לפי שמשם כח זה למעלת וכודאי כי טעות
ההדפסה הוא ונוסח השאלה היה שלת לפי בחופת בנו'
ולית בלשון תקוני אם לפי חדלת דברי הרב ז"ל מדפסק
חיובי דהוו דלית בהלכת' וכמו שכתבנו

באופן שכבר לית ים לנו מקו' להסיר אם לית
שגרסה לפנים שגרת מוה"ר כי רב ז"ל
ומוה"ר ז"ל להלכה ולמעשה נגד גאוני עול' אשר נחלקו
עליה מה שלא עלה על לב רבותינו הקדוש חסדי לשמי
קטנם עבה ממתניהו ולית כמו שרגיל מעלת לומר ז"ל
העבין הר' שלף על גב שיניהו הרחות דהוי פלוגתא
דרבוות' ואין להקל בחות' הריני כזיר כשמעון מ"מ מניהו
למימר שכבר נפסקה הלכ' כדברי ה"י כי רב ה"ר ז"ל
ואין לחוש לסברת המגדרים כיון שהור' זקן ה"ר ז"ל
כו' עד וכן הור' מוה"ר חדרבי כו' עד וכן מוריהו מפסקי
שתוחל עכ"ל ולמה תלית כוקי סריקי בדברי הכי גחוכי
ואלה רחית שפסקו הם הלכה למעשה כשכבר מו ה"י כי
רב ז"ל ומוה"ר יט ז"ל ואחדבת הרבנים הנ' וכיוצא בהם
כלם דברי הכבוד פה ר' לחוש ולחמיר לשכבר המחמירים
הם לית בהנטרף טעם אחר דחפקיה בלשון שבועה ולית
מטע' שנטו אחרי מוהר"י כי רב הו' שהתי' רק משו' דהוי
ספק דחפילו דרבו המחמירין מ"מ לית נפיק מידי ספק
דילמ' הלב כמר"י כי רב והר"ם ז"ל ונזה בהנטרפו הספק
השני דילמא כדר דחפקיה בלשון שבוע' לית מיקרי כדר
ה"ל ספק בחופן שעל שכבת מוהר"י כי רב ומוהר"ם בלחוד
לית כמ"מ שהורה להקל אף גם זאת בהנטרפו הטעם
השני מוה"רשדם ז"ל לית לרבה להחיר אם לית יסכימו עמו
רבנים אחרים ומוהר"י חדרבי ז"ל להם הנדיך עם כל שני
הטעמים הנ' להחיר לן הנזירות גם מוה"רם קלעי ז"ל
כרחצית דברין כתב שלת נרחו לן דברי מוה"ר כי רב
מתוך דברי הנמ' וחלם הקך רוחק שכתבת בשם
שלשת הרועים רועי ישרא"ל הנ' שכתבת שהסכימו לעתם
לספר מוהר"י כי רב ז"ל ומוה"רים ז"ל עו' ראיתי שכתבתם
וז"ל העניין השני שחפני אם נרצ' לחוש לדברי המחמירים
נגד מוהר"י כי רב והר"ם ז"ל בכל ב"ע מודו דלית הוי נדר
דעד כאן לית מחמירי הרבנים כו' עד אמר היכי דחפקיה
בלשון שבוע' כו' ואח"כ כתבת עוד וז"ל זאת ועוד אמיכח
דבכל ב"ע מודו דלית הוי נזירות משום דהוי ס"ם ספק
לי ב"ה הוי נדר דחפקיה בלשון שבועה ואלו"ל דהוי נדר
ספק לי הלב כמר"י כי רב ומהר"ם ע"כ ומתוך דבריך
נראה שאם שתי ראיות זה חיכו דהכל דבר אחד הוא
דהמעם לאסר ממכו הרבני' להקל היכא דחפקיה בלשון
שבועה הוא משום דבהנטרפות שניהם הוי ס"ם אבל לית
שאם מקלים מטעם דחפקיה בלשון שבועה דמי הוא זה
יעיב לל לכו להקל נגד שבר הרמ"ם והרמב"ן ודעמהון
לית דבהנטרפות שניהם הוי ס"ם ואעפ"י שלת הזקקו
הרבנים לפרש זה הוא ברור מתלון ואלה מוקר"י חדרבי
ז"ל נתמון לכך ומירם הדבר שהטעם שהוא מיקל
בהנטרפות שני הטעמים הוא משום דהוי ס"ם ואלא לית
יבדק לומר העניין הב' שתפילו אם נרצה לחוש כו' ואח"כ
לחזור ולומ' ואת ועוד אחר כו' ומה שהרכת להקשות
על דברי הרב הגדול מוהר"י קרירו במה שכתב בשלחן
ערוך סימן ר"ז דיש מי שאומ' דנדר שמ' בלשון שבועה
מהני מדין ידות ומיהו בנזירות שהוניהו בלשון שבועה
לדברי הכל לאו ע"כ ואין כאן קושי' כלל ודבריו ברורים
מאד ונזה כי כפי שהנו לומרים דכל היכא דחיכא תרי
ספקי מכר ההיתר דחלינן לקולא הוא הדין וכל שכן
דאמרי' גם כן הכי היכא דחיכ תלתי ספקי מכר האיסור'
דחלינן לחומר ונזה בנזירו' לאף על גב דרבו הפוסקים
דסברי דדין נדר יש לו וכן בנדר דחפקי' בלשון שבועה
רבו הפוסקים דסברי דלית הוי נדר מכל מקום לית יצא
הדבר מידי ספק לי הלכה כה"ם וה"ר ז"ל דסברי
דנדר דחפקיה בלשון שבועה הוי נדר וכן ספק לי קיל
כרחצת הר"ם בפסקי נזירות דין שבועה יש לו ואם
כן הוו תרי ספקי למיזך גיסא להחמיר ולזה כתב הרב
ז"ל דסתי פסיטא מסור זו היא הכב' דברי הרב ז"ל ורחוים
חלין וכן הן ממש דברי מוהר"י ן' לב שכתב סימן ו' וזה
לשונו ועל שני חלו היסורות כתבת דבדין הוי
מלוגתא דרבוותא לי חייל הנזירות ולפי זה נראה דבר
ברור דחייל הנזירות דסברי כקבלנו לעיל דחפקי בספק ל'

שם נמי להחמיר דהוי כספקי תורה וכל שכן שיש
לו תרי ספיקי להחמיר ספק לי הנזיר הוא כדין שבוע
או כדין כדר ואפילו לתל שמוה כדין כדר דילמא כדר
דספקיה כלשון שבוע לא גרע כדברי הר"מכם והרמכן
עכ"ל הכך רוא בשילקן עדי סדין הכי ואע"ג שמוהר"ן ן"ב
ז"ל סייס דבריו שם ז"ל ולא שיס להלוק ולומר דכשתי
החלוקות הבו המקולים על כל מקום מוהר"ן קאמרו ז"ל
לא כן יחשוב רק כיון דאוכא פלוגתא דרבוות לא נסיק
מידי ספק · ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום:

תהוסף יעקב לבית שלמי

כלל ד סימן כד

מעשה שהלה כך היה שבע' עשרים לחדש
כשלו הע"ש ליסירה נתקבצו הבית
דין מליפנטו עם שבע' שופי העי' ועם הפרנסים ושלחו
וקראו לכהם לחד למוות להם הדין על דבר ב' שחטי'
ובודקי' שפסכימו עליהם שלה ושהו שוחטי' לפם הק'
שעה ועת' כתבדר להם שלי לפפר כלקי שיהיו הם לו
לפחות לחד מהם וכן שלל החכם ש הבית דין ואמר
להם בהסכמה שעשיתם נזכר הם לוזם חרם לו שבועה
והם השיבו לו היתה בין הסכמה ש' בלבר שבתבו
הממונים לוך הסכימו שלה יזכלו פלוני ופלוני שיהיו
שוחטים ובודקי' לפם הק' חוד ושלל להם החכ' לותו
שמופפם שעשיתם היה בעבור לוהיה טרפות שיש מתחת
ידם והם השיבו שלה היה רק בעבור שידעו שנתקבדו
שניהם בקבר שהם בחולי ויפילו לוזם לחד מהם הבית
דין שגם האחר ישתמש ולא ישחוט ולזה רצו להרחות
להם שלין נבור עני ושלין רפוכ בפום לחד מהם לו
השיב החכם בפני כלם ואמר ל"ש פשיטא שהרשות
בידכם לעשות כל מה שתרצו ולחזור ולהזמינם על
כנם חזרו הבית דין ואמרו הנה יש להם שבועה שלקחו
מליהם ובפרט הל' שהם הוא שליח נבור ובעת שומעו
הפרוזת שהסכימה שעשיתו שלה ישחטו לפם הק' כשבע
ואמר וכי תני חושש להיותי שוחט הנה מלבר שהסכמת
הבית דין תני בשבע שלה לשחוט לפם הק' וכל לבדי
להרחו' שליהו חושש לזה ושלל החכ' שם בנום' השבועה
היה לוזה הזכרה על דעת רבו' לו על דעת ה"פ ואמרו
לו היה רק שבועה פשוטה בשתם ולו קם על דגלו
ה"ג הנ' ואמר הנה מעולם לו הזברתי שלדע' רבים
שלה על דעת ה"פ ולו שפבי' החכם שהזכר שהסכמת
כל הבית דין וטובי העי' והתיר להם השבוע' כל זה עבר
ביום הנ' ויהי ממחרת קמו קצת לחבי' שוחטי' לשלוח
שבור הנ' והיו משתדלי' על כל פנים להוציאו משחיטתו
והעלילו עליו לוך בשבע על דעת רבים ולזן לו שתרם
ותכף בתעוררו הבית דין ונתקבצו שנית לרחות לם
ומלא עדות ברור על זה ולדרכה כמלו עדים בהפך
ונקבלו הבי' דין עדותן וזה נוסח העדות · בפנינו
ממוכי ומנהיגי הק"ק כאן פלוני ופלו' קרוב מ' עדים
ולחרי שהשלנו להם חרם גמור וחמור להניר הלמת
העידו בתורת עדות לוך נמנאו עם כל' בשעה שקבל

החזן השבועה שלה להיותו שוחט וכודק לפם הק"ק
ועת וכך היתה השבוע' כזה הלשון ממש הבה הממוכים
עמדו לי התרי' שלה לפחו' שוחט וכודק להסכמת'
הבי' בשבע בשבועת התורה שלה להיות שוחט וכודק
לפם הק"ק ולא הזוכה שם לא על רבים ולא על הבה כלל:

עתהיורנו מור הנדיק חס ים ממש כזה:

תשובה

אין ספק שלהבת הנקמה והנגוח הי' לפפר הספית
והדיוט לתויבי החזן לדוק לחדיו הן במה
שרגו זה ימים להזמינו מהחזנו ולא שלפלבידן על דבר
קול קדושי בתו הם קיו בעברין וגם כזה שעלו חרם
בידו כי המ' יזרה דרכו ובבר בשלת בדין ובהלפה גם
עתה על הבר הסמיכ' הם מסתדלי למנא לו שלילו
לבניס ובמילתי ללא יעלה גם זה בירם דהסתר הבתוך
לשליח נבור ולחו' גם כן היה בדין ותשיב על רחשון
ריחשון ועל לחרון לחרון שהם בעד הסכמת הממוכים
שהסכימו עליהם שלה להיותם שוחטים ובודקים בבר
כתבדר בתקיף' הרחשוב' שעשו להם החכם שהם היה בעד
לוזה טרפות שיש מתחת ידם והם השיבו שלה במנת
להם שום דבר רק בעד עניו לחר עשו שהסכמה היתה
גם על החקירה השנית שם היה תוך הסכמתם לוזם
חרם לו שבועה השיבו שלה היה דבר בלופן שלין שום
הפש מנר ההסכמה ואיכ' נדיכי' לא פתח ולא חרטם
ומה גם שאפילו שהיה נוכר בהסכמתם חדש לו שבועה
לפילו הכי היו יכולים הם עצמם להתיר להם בלתי שום
פתח וחרטם וכמו שכתב הטור בירה דעת פימן רכ"ח
וזה לשונו וכדבי' והרמים שמטילי' הקהל לא מיקרי על
דעת רבים ואעפ"י שאמרו על דעת הקהל זים להם
התרה בלא פתח וחרטה ואין נריכין לא יחוד ולא ג'
הדיוטות וכו' ואעפ"י שהרמ"ן ז"ל חולק בין היכא שנוכ'
שבועה בהסכמה להיכא שלא הוכר לא חרם פתם וכת'
במפפת החרם דרוקא בחרם יכולין להתיר עצמם בלתי
שום פתח וחרטה אבל היכא שהזכירו שבועה נריכין
לן לפשלת חכם בבר כתב הריב"ש ז"ל בסימן קע"ח דמה
שחילק הרמ"ן ז"ל הוא מפני שלא נהגו הרחשונים
להזכיר בחרמיהן לפון שבועה אבל עתה שפם נהגים
מהטעם שפמכו עליו להתיר חרמי הקהל בלתי שום פתח
וחרט' ובלתי שלת חכם דהוילן וכך כתבו ע"ל מבהגן הם
מחרימים אותו הטעם עצמו מפפיק לשבועת הקהל
דאף אם יאמרו בבורקם בבח שלה לו שבועה לו לפילו
תמרו בפירו' מחרימין לכון ומפתירין ומפביעין כי יכולי'
הן להתיר ע"ש · ועל דבר השבועה שקבל השוחט
מלוי בבר בתבדר גם זה בתם מחקר החכם הם היה
שם על דעת רבים לו על דעת הק"ב והשיבו שלה היה
שם דבר וכמו שפקעוררו שנית לחקור על זה ומצא
החמת בדברי הטוח שפעיד על עצמו שלה הזכיר בלל
מעולל על דעת רבים ולא על דעת הק"ב וכמו שהעידו
שם בתם עדיכ ואפי' שלה היו עדים על זה הוא בחזן
על עצמו בדבר הברור לו שבשבע בפתם בל זמן שלין
עדות ברורה לפחתיבו וכמו שפפק הרב הגדול מוהר"ם

ממוהל דמדיב"ז לגבי התשובותיו המייבו' לעיל סי' סימן
קי"ח וזה לשונו כתב רש"ז בביאורו פרק החצה רבה
שכל אדם נחשן על עצמו כחוסורין בדבר הברור לו
שלא אם כן יש עדות ברור בדבר ע"כ. וכן יש להביא
ראיה מן הגמרא בבריתות פרק לחמרו לו וכו' עד לבל
בבדון דידן שהן עדים מיעידו שקבל עליו החדם
בפיו הוא נחשן בלי ספק. וכתב הר"ם ז"ל בתשובה
על מי שהשבע לחשתו שלא יצא ממ' בלתי רשות' וכו'
והשיב כיון שלא החמיכה עליו בפני עדים בשריס הוא
נחשן וכן השכים גם ה"ר יהודה בבו ז"ל והתריך שם הר'
יעש. ואע"ב בבדון דידן שפי' שלא היו מתנאים עדים
להעיד בדברים הוא היה נחשן על עצמו כל זמן שהן
עדות ברור בבנדו כי הדברי הללו הם בינו לבין יוצרו:
והנה התשובה הנזכ' מהר"ם ז"ל שכתב הרב הביאה
מוהרר"י קורדו ז"ל בחושן משפט סי' ל"ד וכתב
שברואה בשוקר לתשובה ר' של הר"שבא ז"ל שכתב לשם
בשמוך עד שהוברך לתר' דשאלי החם שהיו שני עדים
גם בטור יורה דעה סימן רכ"ח בתעורר על זה.
ולעניות דעתי נראה דאין זוס סתירה בלל והחילוק
מבוא' דבבדון של הר"שבא עיקר הקביע של שני המלוים
הוא פרעון החוב ולא בין שלפרעון החוב היו נחשן
להשבע אם לא יביא ראי' שהחריבו לו זומן והייבו טענ'
דלמ אם נחשין לו שפטרוהו מן השבועה והוי השבוע'
אם בן כמלן לליתיה מכל מקום חייב הוא לפרוע החוב
בזמבו מבח השטר והוה ליה כאילו לא נשב' כלל מעיקר'
שחייב הוא לפרוע בהגעת הזמן ואם בן נזה שם ליכם
נוגעין בעדותן וזה שבתב הר"שבא ז"ל בהדיא אין
אלו נוגעין בעדותן במה שים להם בעדות זה והרי
שטר השבועה בידם והזמן עובר ואפילו יטענו הוא
שהם החריבו לו אינו נחשן לגבי פריעת המעות אלא אז
יפרע או יביא ראיה שהם החריבו לו כמו שטוען ואם
לפוסלו מה הנאה יש להם לעיקר פיסול הילכך אין אלו
ראוה כאן בגיעת עדות נאלו עכ"ל הר"שבא ז"ל ומה שאין
בן בבדון הראש ז"ל דכל התביעה היתה על השבוע' שעמ'
שבשבע שלא יצא ממבה בלתי רשותה ואם אתה מחמין
לו בזה לבוטרו מן השבועה בבר בפטר מבל התביעה
ואע"פ אין לך בונע בעדו' כמו זאת האשה ובל' ואמ' מאי
דקשיא לי הו בדברי הר"שבא עצמו שבר בחשובתו' בהדיא
בדברי התשובה האחרת שהביא מוהרר"ק לעיל בסימן
ז"ל ולא אור אלא אפילו העידו המלוים אלא החריבו
המלוה והם שנים אינו נשבע על פיהם דבונעי בעדותם
הן וכו' דבראה בהדיא חולק על התשובה האחרת.
ובחזור לבדון דידן שאין שם עדות ברור בבנדו
לומר שמעינו מפיו שהזכיר על דעת רבים או על דעת
הקבה אפילו אלא היו שם עדים שמעידים בדבריו הרי
הוא נחשן על פיו. ועוד יש לומר שאפילו אלו
המבנדים של החזן היו מעידי' שם ואומרי' שמעינו מפיו
בשם השבועה ושהזכיר ע"ד רבים אין בדבריהם כלום
שהרי הרב הגדול מוהר"ם ז"ל דמדיבה בתשובה
הנזכר' זה לשונו ושם בוונת שהם מעידי' עליו שבשירד'
קבל עליו החדם הה ודאי שהם ג בעים בעדותן בל עוד
שהם רוצים לעמוד בחומרת בי יש להם הנאה שלוקחים
נקמת מהם בשה שלא יהיה להם מורה ושם החב' הנזכר
יור' להם מה הועילו בנזרת עכ"ל בם הרב הגדול מוהר"
ן ל"ב בתב ח"ל בלל ה' וזה לשונו ואין בקל בבל זה להחמין
בעדות הקהל וכו' עד וזכורני גדולה מזאת בתב הרב
בעל תרומת הדשן בחשם ר' שהיה לו בעם עם אדם
אחד ובשבל בדב שהיה רואי לבדותו ובדהו החשם ובדר
שהוא רוצה להנקם ממנו שאין בדוין בדני מהבי דאמריבן
חשם שבל להנאתו אין בדוין בדני ואפי' שהיה בדין ואין
לך הנאה גדולה מזו לעשות רצונו ובבדון דידן שמי
אחר שמעינו שעמו בל מאדם והשתדלותם הבשרן
לעשבו בבל מיני השתדלות ע"ב ודאי היו נוגעי בעדו'
ער בין לעזונו: דמשמע דבל שבבר הדבר שהם חשבים
בדבר הזה לעשות רצונם שהם נוגעים בעדות ואם בן
בבדון דידן שהדברים ברורי, וגלוי שהם חפצים להנקם
ממנו ולנחת עם רצונם אם בן אין לך יותר נוגע בעדות
מזה: ועם זה שבתבנו נוכל לתרץ בין שתי התשובות
של הר"שבא ז"ל דלעיל דבראשונה מוכח מלתא דלהנקם
קעביד דקרי הוא חובעו בקרי, לשלמו ובשנייה היכם
הם התובעי' רק הם באים להעיד והתובע הוא אחר וב"ל
ועוד אפי' תומר שאפי' יהיה כדבריהם שבשבע על דעת
רבים מבל מקום בבדון דידן יש לו להחרה וזה שהרי
בתב הר"שבא ז"ל בשימן הב"ל על סופר אחר שבשבע
בשעמד רבים מן הקהל בבי"ה בשפר קורא בורוע על
דעת הבי"ה ועל דעת בל הקהל גדולי וקטבים ועל דעת
ג' רבני טולידו"ה בלתי זוס פתח וחרטה שלא יהיה
סופר הקהל והשיב הרב ז"ל וזוך דבריו בתב וז"ל ואם
בן בבדון דידן שם הסופ הוא בקי וכב ונחשן בשלחתא
ואין מוכחין בשוזו ורבי' ברבי' לו מתירין לו בהזוא
מיקרי דרבקי ואעפ"י שאין זה תלמוד קור' מבל מקום
ברבי רבי' מבוה הוא ע"ש. ואם בן היו שהבי' דין עבשיו
אומרו שהם בריבין לו להיותו בקי ומתיר בשלחתו ואין
מונחין לחר שאזו ובולין להתיר לו: ועוד אזה הרי
בליפבטו יש להם השבע' קדום' בבל תוקף ועל פיה הם
מתבהגים שהממוכים ושבשם טובי העיר הם נדונים
בל הקהל לבל דבר ואם שיעשו הרי הוא רצוי ומקובל
על בל הקהל בבללו ואם בן אפי' אם נחשן להם שהחזן
אמר שהוא בשבע ע"ר בל הקהל אפי' בבי שיין שהשבימו
הממוני' ושבע' טובי העיר בהתרה יבולין להתיר לו
ובתב הר"שבא ז"ל בתשובה הנז' שאם היה בשבע ואומ' על
דעת בל הקהל הוא אז בהשבמ' הדוב יבולין להתי' אפי'
שים קנת מוחים לבל אחבי שהוסיף ואמר על דעת בל
הקהל הוא קטנים וגדולים צריך להיות בלשון שאמ מעמע
דהיבא דאמ' על דעת בל הקהל הוא בלבד בל זמן שלא
הוסיף לומר קטנים וגדולים יבולין להתיר לו בהשבמת
הדוב ואין צורך שיבשיאו בלם ואפ בל שבן בהשבמת
הממוני' וטובי העיר שהם עדיפי מדוב והוא היה בפל
הקהל בבללו. ועוד הרי בתב מוהרי"ק בולון ז"ל בשרש
בב עלה מ"ח דהח דאמרינן הבשבע לחבירו אין מתירין
לו אלא בפניו אלו דוקא בפניו אלא אפילו בפני שלוחו
ובתב עוד דטעמא מאי אמרינן דצריך בפניו מש' דאין
אבין אלא בפניו פשיט' דאלו דוקא בפניו מש' שלוחו
אבין לו דאפשיב שליח בבפניו מקום עד באן והם בן

הבית

הכית דין וטובי העיר הם שלומי עם ישראל לכל דבר
והוה ליה סתם כל הקהל לכל דבר וכתב הר"ם ז"ל כלל
ה' סימן ד' ז"ל הלכך כל חרם שמטילי הקהל ויכו' שלא
נדוי ונזיפה וכל עת שיכסימו רוב הקהל או טובי העי'
שבכרכו מדעת הקהל לסיוע כל גרכי העיר כתבים על
פיסם ים להם כח להתיר עד כאן · הרי שהזה רוב
הקהל לטובי העיר שהוברכו להיו' לכל גרכי הקהל ·
ואם כן כי היכי דמי שבשבע ומל על דעת כל הקהל הזה
דלהתי"ן מגי כרו' הקהל הוא הדין בטובי העי' ולדרכה
עריכי מרוב :

וחואיל ואתא לידן תשוב' הר"ם ז"ל דאיתי לדקדק
דמהכא משמע שכל ומן שלא נמלו להתיר החר' הרשמון
שוין כשעת יה' כלו' והמכירה היכה מכירה שכן היה
שם בהדיה וזה לשונו הילכך בנדון זה שם בהסכמה
התירו החרם הרשמון כשבטל החרם והמכירה מכירה
ואם לאו אין זמכיר' מכירה וכו' ואלו בכלל ו' סימן ד'
כתב ז"ל התשובה קהל שהסכימו לעשות תקנה בחרם
ושוב נמלכו לעשות תקנ' לחרת לפי טורך הקהל ומגדר
מלתא הרשו' כיר' וכלפר שיתירו החרם שעשו ואם עשו
תקנה לחרת ולא הזכירו להתיר החרם לא יפה עשו
שגרמו מכשול להקל ומ"מ לא נפסלו השטרו' שכשעו של
כי תקנת הקהל והקהל ים להם כח לשנות התקנה הלא
שהיה להם להתיר החרם ולא נזכרו שזה גרמו מכשול
ומכל מקום התקנה השניה קיימ' ולא דמי להא דפליגי
לבני ורבא בפרקא קמא דתמור' וכו' דמשמע בהדיא
דלף עלא שלא בטלו החרם וגרמו מכשול לקהל מכל
מקום התקנה השניה קיימת והוה כיתר בהדיא לדברי
התשובה הנ' · ואף אקשית לי במאי דכתב בתשובה
הנ' ולא דמי להא דפליגי לבני ורבא וכו' עד מקום
דהתם פליגי במנות שאי אפשר לבטלן ולא עבדינן
ככל הנהו דמייתי התם לומר שגירש ותזרם לשנותה
מן הרעה אל היפה וכאלה רבות דמייתי התם לכל
התקנה שאפשר לשנותה ולבטלה וגם אפשר לבטל
אחר' כהא מודה רבא דמאי שאי דעבד עבי' · דמשמ'
דכיון שהיה בידם להתיר החרם וההסכמה הרשמונה
ואו היו יכולי' בהיתר גמור לעשות התקנה השניה אל
לפלוגי אתקה לא בטלו החרם הר'קודם עשות השניה
מהכי ניין דהיה אפשר לבטל החרם הרשמון ועד כאן
לא פליגי לבני ורבא אלא במנות שאינם יכולים לבטלן
ומהנמר' משמע להכך שאדי התם בכלל כל הנך פרכי
דמייתי התם פריך כמי לרבא מהני' דתנן הגוזל עכום
ועכולן כלי' נמר ועשאו כנדי' מצלם בשעת הגזלה ואם
ליתא מאי פריך ליה מהתם דלימור שאני התם משום
דה' אפשר לבטל את החשור קול' במעות דמי העכום
והיכו שהיה יכול לפרוע לחברו קול' במעות דמי העכום
והנמר ואו היו הכלים והכנדים עשויים כהתר הנתנ
כמי לפי' אלא מרעם קודם לכן מהני מאי דעבר ומרע'
לו עתה וכן כמי ממאי דפרי' ליה לרב' מהני' דתנן
מחזיר את הכר בלילה ואת המחרים' ביום דמאי קושיא
הרי כיון דהני מיירי בשאפשר אלא בלי וכמו שפי' שם
רש"י ואתו ז"ל מ"ש לא קשיא מיירי לרבא דאפי' התם משום

דכיון שהיה אפשר לעשות המעכון ההוא בהיתר והיכי
על ידי אלים בית דין שלו ודאי היה קונה אהם אם כן
הנת' כמי לפי' שמעכב הוא על ידו מהני מאי דעבד
וקני כהו כיון דהיה אפשר לעשותו אלא בהיסור אלא
ודאי כר' אלא שאני ליה לרב' בין היסו' שהיה יכול לבטל
אלא בל שבשבע' מעשה נעשה בהיסור לפיכך שהיה יכול
קודם לבטל אותו ההיסו' ולעשותו בהתר לא מהני מאי
דעבד · ועוד קשה דאמאי לא מחלק הר"ם ז"ל מהיכא
דרכה בתופן לחר והוא דער כאן לא קאמר רבה אלא
מהני מאי דעבד אלא בהיסו' הכא ממלא בכל כדבר ר'
אלא היה בהיסור רת-הוא לאברעניו והוא המני ופעל
אותו ההיסור כגון החר'והסכמ' שהם כדאו והמניאה
ההיסור מול'דמהני והתו' הכריחו עם בנמ'דסביר ליה
הכי כי היכי דלא תקשי לאמאי לא מוקי התם פלוגתייהו
דלהבי ורבה כמי שבשבע אלא לגרם את אשתו ואחר
עבר וגרשה דלהבי מהני ורבה לא מהני הגירושין
וזה לשונו והנת' דקניין פל הני שנוי להבי ורבה כמאי
פליגי ואם תאמ' כיון דפליגי בהני כגון החרם שבשבע
אלא לגרם את אשתו ואחר כך עבר וגרם ופ' ז"ל כיון
שיין ההיסור כמו לא יוכל לשלחה אלא הוה ברה את
ההיסור בכה"ג לא אמר רבה אלא מהני · עד כאן לשונו
הקוסקות ז"ל · וכוונתו הנמור דהו' דומק גדול לדחוק
ולומ' שלזה כיון הר"ם ז"ל כי המלות לא יכולין שאת ·
וכדברי התוספו' דאיתי לדקד' כמה שהקשו שם והניחו
בצ"ע וזה לשונו וקשה לרבינו ברוך דאמאי לא קאמר
דפליגי בהכי כגון שם פרה בכור או מעשר או חרמי' לא
מהני לכ"ע כדמשמע סוגי' דלהבי לא לקי כיון דלא מהני
ורבה לקי משום דעבר תמורת דחמרא דחמרא וכו' ·
ודחקה לתרץ דגמרא ניחא ליה טפי לתרץ דפליגי
בשינוי קונה וכדמוקי לה התם משום דכרחה דוחק
לאוקומי פלוגתייהו בשם עבר ופרה בכור ומעם' אילקי
אי לא לקי לשון הגמרא בפלוגתא דלהבי ורבה לא
משמ דפליגי דאי לקי אלא אי לא לקי מהני מאי
דעבד אי לאו שכן אתמר התם אמר אביי כל מלא דאמר
דאמאי לא מעכיד אי עביד מהני דאי כל לא מהני אמאי
לקי ורבה אמר לא מהני והאי לקי משום דעבר אמעה'
דאמאי דמשמ' דהדיא דכל פלוגתייהו היכו אלא אי
מהני מאי דעבד אי לאו ואי מוקי לה כדפרים רבינו
ברוך שם כן פלוגתייהו הוי כאי לקי אי לא לקי שהוא
נגד הבנת הלשון ולהכי שם כן מוקי לה בשבני קונה :

ונחזור לנדון דידן דכיון שהסכימו הכי' דין וטובי
העיר להתיר שם כן אפי' שם היה כדבריהם
אמאי על דעת כל הקהל הזה יכולין להתיר · והרב
הגדול מוהר"ם דמדינה ז"ל כת' בס' ק"ל ז"ל ואם כן מאחרי
שלו הממוני' בכרו לפקח על כל גרכי מזונו' בני העיר
וכלם קיימום וקבלום הרי כל בני העיר חייבים לקבל
עליהם כל מה שיתקנו וה"ל שהם כל בני העיר והוחיל
שמה שבשבעו הקבני' היה ודאי לתועלת לבני העיר
ראו לחל' שהתועלת הזה להם שתוקף שבועה שתבטל
ממקומה הרי היא מוקרת ואין נריך התר' חכם וכבר
תאדכו שהממונים הם לבני העיר גם החבני' הם שלומי'
והקל

והכל ה' עכ"ל. וכל זה הוא לפי דבריהם כל שכן נקל וחומר בלה היה לה וה ולה תותו ועור יקרע ויגלו מצניעות לחן:

כה דברי הקטן

יעקב בכמ"ר יצחק הלוי זלה"ה:

כל דברי מר טובים וכוחים ובעיקר' דדיב' דן דין לחת ונדק ונזק' החון ויפה פפק והכה כמה מכתב מע"ק בתשובת הר"ם מקבוצ' כ"י וכת' סכר' כסות' לתשובה ג' מהר"שבא וכו' כרש"י ניחא ליה למר סיקורן כת ירון מהסיב התדון כין שני התשובות מהר"שבא לוה דתשובת הר"שבא לוכם הם הקובעים רק הם כוים להעיד ולפיכך לוכם כוגעי בעדות דמם יש לחם כעדו' זה הרי הסטרו' כיד"מ שלין כן ברחובן שנשב לשתת שלוב' כחמת לפומלו דהוה כוגעת בעדות זה ומציכן לי"ם כמי לשון כת יוסף שכיון לזה בלשונו שכת' דשתי הפתם שהיו שני עדים רוצה לומר המלוי היו כחוקו דכך שני עדים ולה בעלי דינים

כה דברי נחמן בריתו
הנעיר ליב פרוזלב

כלל ד סימן כה

שאלה

בעיר פט"ן כמ"ים ג' מהחומות חצר הקניט מחר בהרב הקנטות של הקהלות ועת הוא וחתו וכבדו עד חצר הסכימו הממונים מהעיר בעצת וסכמת טובי העיר והחרימו שלה יבל שום יהודי תוסב או בכרי מעיר לחרת לעצו' שום מין מסח ומקח עם הים ההוא ועם תבריו מהיום ועד עשר'כי' ושם יבא לזה מזה לחר מהחומות לקנות נסכים מחוץ והודי בעד חנותו שבתחלה יסביעוהו שלין לו לזה ההוא חלק בסחורה ההיא ואז יוכלו למכור לו וכל זה כחר' חמור וגמור ומי שיעבור על כל הנ' מלבד שהוא עובר על החרם עכשו יענש מלה והובי' ושם לתת ועת' החבריש מהיום ההוא ברחוקם הדבר הזה כתפרדו מעליו והלכו כחנות לחר לבדם יוכיחו מודה הנדק שם שם מוחריש ליעץ ולתת עמהם או לזו יען הדבר ידוע שכל עיקר ההסכמ' היה בעבור היום ההוא ולא בעבור חבריו כי שם לא היו בעצתו כהקנטות לחר עשה כנד הקהל ומה שהזכירו חוקם בהסכמ' היה בעבור היוק' חבריו לכל כהקנטל הסיבה מהסוקפו' ותבטל המסובב ומה גם שהרב מבני הקהלחם שם מתחתי' לחרי שנתפרדו מהיום ההוא שם חומרים כי לו בעת ובעוכש היתה שנעשית ההסכמה כיחרו זה הדבר על פה ואמרו שזה יכול כל ומן שסם שוקפו' עמו לך שם יפרדו מעליו ויהיה רשות לכל לחד להתחבר עמהם על כל זה יוכיחו מוכיחו שם הם נחמנים על עצמם במה שהוא כיוצ לבין קונם ועוד שום קצת מטובי העיר שהם מעידים שלו בעת ההסכמה כיחרו זה בדברים שהם ולוה יוכיו מוה הנדק שם היום זה נ' מחוכי העיר ויכת ג' זה לומ' שלה קיבצו מוה כלל מי הוא כחמן ומה' יהיה מסכורתו שלמה חמן

תשובה

ראיתי

דברי השאלה וחת לחצר נגוד עליה מחת החכם השלם יחיד כפעו כ"ר ונקודם שהכת חל עיקר הדין לחצר וחתן כדברי מעת' רחשונה כתב וז"ל עיקרא דדינא כפרק הנזהר מן הירק תנן חמר קונם נמר עולם עלי חות להתכסו' בגיוי נמר פעתן עולה עלי חות להתכסות כתניני פעתן רבי יהודה חומר הכל לפי הנזהר טעון והזוע והיה ריחו קשה חמר קונם נמר וכו' עד ומהר"ל קרוי ז"ל בתב שהר"ם כתב בשם הרמב"ן דהלכה כרבי יהודה ונם הרמב"ם ז"ל פסק כפ"ו מהלכות כדים כרבי יהודה הכל ה"ן כת' מסקנכר"י דברייתא פליג למתניתין כסברת ר' יהודה דתנא דמתניתין סבר דברי יהודה מודה לתק הכל היכא דליכא הוכחה לכיסם משמע ולא טעינא וכי יהודה דברייתא משמ' דמכיר לים למדריש טעינא כמי כעי הוכחה כו' עד ובחמת דברי ה"ן ז"ל לא הכנתי במחי דכת' דתנא דמתניתין ס"ל דברי יהודה מודה לתק ומיהו יודע היכן חמר תנא דמתניתין דברי יהודה מודה לתק דלדבה ליכא למימר דמפליג רבי יהודה בריעא דמתניתין ולא פליג בכיפה נרע' כהדיא דפליג ועוד חפן הייתי להכון במחי דכת' מוהר"י קרוי לדברי הר"ם לעפ"י שליכו סוכר דברייתא פליגא למתניתין כה"ן מ"מ לענין הדין הוא סוכר כמותו דהא הקנקי בריעא דברייתא היה לבום נמר והוכר לה דוקא דהם בעכב סקם שלין במשמע ולא לבום ומתניתין נמי דייק דלא פליג רבי יהודה תריעא דלדבה כפירוש חמר מדבי יהודה פליג תריעא ולא תפיקא עכל: ואני חומר דלעולם יכול להולמם דברי מעת' דברי דברי הר"ם והן ז"ל הם ברורים מאד ואין שום קושי כהם וזה דה"ן ז"ל סוכר דקו' דמתניתין פליג לקנא דברייתא כסברת רבי יהודה דקנא דמתני' סוכר דדבי יהודה לא פליג לקנק היכא שחמר קונם נמר עולם עלי דבלא שום הוכחה לכיסם משמע ולא טעינא ולפי זה לא מיירי קנא דמתני' כמילתיה דרבי יהודה דומיא דמיירי בריעא דברייתא דהייכו היה לבום נמר והוכר ואמר קונם נמר כו' והיינו טעמא משום דסוכר דבהם לא פליג רבי יהודה לקנק דבלכיסה לא כעי הוכחה שלא לפיכך בסקם לכיסם משמע ולא מיירי כמתני' שלא בכוונ דקטן והזוע והיה ריחו קשה נמר כו' והיינו סיפא דברייתא דבהא קאמר רבי יהודה דצריך הוכחה לטעינא ואמנם קנא דברייתא סבר דבכולהו פליג ר' יהודה דבין בלכיסה בין בטעינא צריך הוכחה ולמתני' מיירי בין בלכיסה בטעינא דהייכו בפה דהיה לבום נמר והוכר כו' וכבר דהיה טעון פצתן כו' וכתב ה"ן ז"ל דקו"ל כמתני' דסבר דלא פליג רבי יהודה בלכיסה דלפיכך בסקם משמע לכיסה: ומתבם הר"ם ז"ל סוכר דלא פליג ברייתא

לאתויתן דכלהו סבירא להו דסתם לביסה מסתם והוי
דבקט בבריתא היה לבוש אחר והוכר לאו דוקא דלפיל
בסתם לביסה מסתם ותניא כותיה דלא מייתי כריסת
לבוש אחר כו' רק סיפא דהיה טעון והזיע כו' ואלו לעניין
הדין כיון להר"ם כיון ד' הוא דכלהו סבירא להו
בגד הרמ"ב ז"ל ולא ידעתי מה בתקשה לו"ע בדברים
פשוטים כאלו ואחכם מה שים לדקדק הוא מדברי
מוהכר"י קאמרו ז"ל שכת' והדברי רבינו כדעת הר"ם שכתב
כיון היה לבוש כהן והסמיכו הוכיח לו ע"כ לכאורה יל'
דלהטור סבירא ליה כהרמ"ב ז"ל כיון דכתית לומר היה
לבוש כהן וכדר כו' דלפ"ז גב שהוסמיכו מלת והוכר
לו מ"מ אי לאו דסבירא ליה כהרמ"ב מה ליה למימר
היה לבוש כהן וכדר דמסתם דבריהן משמע הוכח דהויכו
שלמות יהיה לבוש מהן אבל אם היה לבוש פסתן וכדר
קונם ממר עולה עלי אין כפף שהיה לבוש ממר וכדר
קונם פסתן עולה ע"י מסתם דלא מוכחת לכאורה קאמר
וזה הוא הפך מברת הר"ם ז"ל דכת' דכלכישה לא בעינן
הוכח כלל לא שהיו לבוש מהן ולא שהיה נר מהן ודברי
לך דברי רבינו ירוחם ז"ל ההולך תמיד בעקבות רבו
הר"ם וז"ל הנודר מן הכסו' מותר בשק כיריע וכחמילה
והכל לפי האודר כיוצא ממר קונם ממר ופסתן עולה עלי
אין במסתם שלא ללבוש היולך תמור ללבוש ומותר לטעון
אבל אם היה טעון ממר ופסתן והזיע או שהיה ריחו רע
וחמר קונם ממר ופסתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור
לטעון ע"כ דדייק בלישנים וכלישנא לא אדכר כלל שום
מין הוכחת לומ' דהיה לבוש בהן רק בסתם קאמ' הנודר
קונם ממר או פסתים עולה עלי אסור ללבוש ולפ"ז דברי
הטור ז"ל שכתב היה לבוש בהן ונדר לא משמע שהם
כדברי הר"ם ז"ל דלפי קרוב הדבר לומר שהם כדברי
הרמ"ב ז"ל דלפ"ז גב שלא כתית לומר והוכר לו מ"מ
הוכח דהיה לבוש הוא העיקר ולא שהוא נר תדע דהרי
בימי שהיה לבוש ממר והוכר ונדר קונם ממר עולה עלי
הוא אסור בכל מיני לבוש אמר ולא נאמר הרי היכא
הוכחת דהוכר לו ולפ"ז לא היה אסור ללבוש נר אבל
בלבוש ריחב לא שלא תמרי דבכל מיני מלבושי ממר אסור
בין נר בין ריחב והויכו טעמת דהוכחת הלבישה היא
העיקר וכן כתב הריבב ז"ל בסימן קנ"ה ז"ל ומ"מ בהיה
לבוש ממר והוכר אסור בכל מיני לבישה לא שנאמר לא
יהא אסור אלא במלבוש נר כו' ולפ"ז טפי משמע דברי
הטור כהרמ"ב ז"ל מכיון שכתב הוכחת דהיה לבוש בהן
ע"כ דמשמיט והוכר לו משמע משמע דסבר כהר"ם
עוד כתב מה"ת ז"ל וכ"כ היכא דמפרשי דכוותיה
מתקני ההסכמה שהרי שכיחו שהם כדרום
להחמיר ופירושן להקל כיוצא הרי הוא עלי בכפר מליח
כו' וכת' מוהר"י קאמרו ז"ל ופירושו הר"ם והרן רבם מליח
משמע קרבנות ומשמע עז וכתב הר"ם ז"ל ים מפרשים
לשון על פי ספירושו להקל שם לא פירש חולין לחומרא
ולא כפירש דמה הוזרך ופירושן להקל ועוד מי קולא
שייך בספיר כיון שכתיר לשון נדר לא שייך להזכיר קולא
וחומרא בכל היוצא מפיו ועוד ים מפרשים לשון עלפי
שהם נדרים להחמיר היינו בשלא פירש כו' עד ודברי
רבינו נר' שהם כדברי הם' החרטן שהשם עקר

וכן נראה מדברי הרשב"ץ שכתב וחבל דברי הרמ"ב
בפ"ב כדברי הפ' הרשון וכחמת שדברי מוהרי"ק
חיכי מכין שהרי דבלי הרמ"ב נראי כדברי פי' החרטן
שהרי כתב שהם נדרים להחמיר כו' עד ומוד קשיא לי
מאי חיכא ביניהו לנמי הפירושים וכו' לי דים מפרשים
קמאי סברי לשון על פי שפירושן להקל שם לא פיר' חולין
לחומרא וחמכם כדי להקל נראה שומא מלין בפירו' שהם
שנדר היה לבוש ע"ז ולא שיאמרו כן חכמים וישלוהו על
מה שהכוון רק הוא מלין אחר שכדר וחמר ככפר מליח
חוזר ומפרש מה שחמרתי מליח הוא מלית לעז"ו מותר
והיינו כתרתי שכתב שהנודר חמר ככפר מליח שהם
וחכמי שחלוהו איך היה כלבו לשמים או לע"ז ואם הוא
הפיב שבלבו היה כמו שפירשהו חכמים שהיה כלבו לע"ז
להחמיר לבל שם חמר אחר שחלוהו שהיה כלבו לע"ז
מותר וקו קשיא לי כדברי מוהר"י קאמרו ז"ל שכת' ודברי
רבינו נראה שהם כפי' החרטן וכחמת שדברי הטור
חיכם כלשון החרטן שהרי כתב ואם הוא חומר שדעתו
ככם מליח לע"ז כמין הרי שלח הזכיר שבלבו היה זולת
חומר שדעתו ככפר מליח לע"ז שנר' שהוא כדברי היכ
הרשון ועל כדעתי ליישב דברי מוהרי קאמרו ע"כ הדחק
שהכין כדברי הרמ"ב ז"ל כפירוש הרשון שחם חומרי
לו מה היה בלבך שם חמר בלבי היה שנר' שהחכמי' לא
חמרו לו דבר זולת שירצו שם לשמים או לע"ז זולת שהוא
חם' מחלוי כדפירשנו ודקדק בלשונו שחמר חומרי' לו
מה בלבך לשון שחמר ברבים שיחמר הכל לחמכם הם לא
יחמרו לו דבר חמ' הלשון החרטן כר' שחפי' שהחכמים
יחמרו לו שם כוכחו לשמים או לע"ז וחחכ פירש להם מה
בלבו כחמן וזה כת' הרב שהרמ"ב חפש בלשון הרשון
עכל ומי יכפוך לא יכולתי למצא לדברי הללו סוף דבר
שיובנו כלל הן כמה שהקשית למוהר"י קאמרו ז"ל על מה
שכת' שהטור סוב' כפי' החרטן הן למה שהכית בדברי
הי"מ רשון והי"מ חחרון דבר שלא כתן להכתב הן בימה
שרגיל לתרץ דברי מוהרי קאמרו ז"ל בימה שכת' דהרמ"ב
סובר כפי' הפ' וחחרי המחלקים כל דברי מע"ה חיכם הלא
תמה וכל זה נגרר לסיב' שלא ירד מע"ה לסוף פוכת דברי
הי"מ רשון והי"מ החרון שהם גלוים בפיהם ושהפרש
רב ביניהם וזה דהי"מ רשון סובר דבכל זמן שבדר בלשון
שהוא כגון הרי עלי ככפר מליח חולין לחומרא ואינו
מועיל לו פירושו לומר כך היה בלבי לע"ז כל זמן שבדרי
בלשון שהוא ושהם מפרשים המשכם הכי כתם כדרים
להחמיר ופירושן להקל ר"ל חמ"ל דהם פירשו בשע' נדרו
ונדר בחופן זה הרי עלי ככפר מליח לע"ז הוי לקולא
חפ"ה הוכח שלא פירשו בשעת נדרו כפי' רק נדר בסתם
ככפר מליח הוי נדר עם היות' שזה הפי' הוא דחוק וכיון
שהקשה הר"ם ז"ל וחמר' הי"מ החרטן הם סובר' שבשעי
שנדר בסתם וחמר ככפר מליח בלבר כל שפירש לא
דברים וחמר שבלבו היה לע"ז הוי לקולא ומכרחי לא
למחניתין הכי סתם כדרים להחמיר ופירושן להקל יל'
שהיכא שנדר בסתם וגם חחר כך חינו מפרש מה היה
בלבו הם לשמים הם לע"ז חולין לחומרא כיון שבלשון
שנדר הוא סתום וגם הוא חינו יודע לומר למה נתכוון
הם לשמים הם לע"ז חמכ חיכא שהם מפרש דברים חכם

וחומר

ואומר עליו נקיטון אזלינן לקולא בחופן שהכבית דברי
ה"מ קמאי ובתרתי היה מכורות היטב וכל המפרשים
כתבו הפי' האחרון רמ"ו והתום' הרא"ש והר"ן ז"ל
לפיכך הקוסוית שהקצו שם התום' והר"ש ז"ל וכתבת
שייתי חפץ לדעת לפי הפי' האחר בתרת כו מעת בהכנת
דברי ה"מ אין איך יהיה מקום לז' הקוסוית שהקצו שם על
ה"מ הרשאון שלפי פירושך לא שייכי כלל הקוסוית הללו
והני יודע שה"ר ז"ל לף על גב שבפסקיו דחה הפירוש
הרשאון וכתב כפי' האחרון הכא כפירושו על הגמרא
כדברי הכל הפי' הרשאון כלבד ולא הזכיר כלל הפירוש
האחרון ונראה שחזר בו ואלו בפסקיו נם הסור ז"ל
מוכר כפי' האחרון וכמו שמוכיחים דבריו בחדיא ולא
כאן שחש מעת למוהר"י קלרו כי לא יפולתי להבין דברי
מעת כללו כן מה שרגיל לתרץ לדברי מוהר"י קלרו במה
שכתב שה"ר משם מפרש כ"מ דמאי דכתיב הללו אין להם
על מה שיסמכו ודברי ה"ר משם ז"ל שם בהדיא להפך
כדברי פי' האחרון ודברי מוהר"י קלרו נראים עיון שם
לא שכתב שהיה לו גירסא אחרת כדברי ה"ר משם דהייט
שכבל הכבות היה כתוב בסנגון ר' וזה דהגירסא שלנו
ביותר הדבר ה"ר משם ז"ל בכבה דשמעה ז"ל שהש כדרים
להחמיר ופירושן יש בו להקל ולהחמיר כיצד האומ' דרי
הפירות השו עלי בכבר מליח וכיון שכך תומרין לו ומה
היה בלבך שם פירש ואמר בכבר מליח של קרבן היה
בלבי הרי זה תמוה ואם תמר לא היה בלבי שלא תקריבת
ע"ג הרי זה מותר ואם שהש שהש תמור לשם בשאר הכבות
לא ביותר כך רק כתב וכן האומר הרי הפירות השו עלי
בחרם שם בחרם של בדק הבית תמור ואם בחרמי
שהכניס מותר ואם שהש תמור הרי הן עלי כמעשר שם
כמעשר בהמה תמור ואם כמיעשר דגן מותר ואם
שהש תמור וכן כל הבכות יען שמך בהמה שפירש בבכה
דשמוש ואולי הגרסא של הרב ז"ל היו כל הבכות בסנגון
זה ואפילו הרשאוכה דלא פשיטא דבר שברת שרמ"ם ז"ל
כפי' הרשאון ונקל להבין.

ולענין עק"ס דין בר דכיון שלא מרצו בהפסדתם
שמות חבירו של האיש הסוה ולוט שלא
יוכלו להסתחר עם פלוני ועם חבירו פלוני ופלוני משמע
דלא היתה כוונתם לוותרם רק כל עוד שהם חבירו
וחברתם עמו גורמת ליותר המעט ומתן עמהם והייט
משום שלא יניע לו תועלת מהעסק ההוא לאחם שם
נתפרדו מעליו והם עומדים לעצמם הוזרו מלויהם
ודמי למתני' דפרק השוקפין דנדרים דתנן שהש האומר
לחבירו קונם לביתך שאני נכנס ונדר שאני לוקח מת
לו שמכרו לאחר מותר ופירש שם ה"ן הטעם משום
דביתך קאמר והשתא יו לא מיקרי ביתו וכל הפוסקים
הכיאו הך מתניתין לפסק הלכה ואל כיון שהוא כתוב
בהשמטה רק בלוטו וחבירו ולא הזכירו לוטה בשם
בפרטות לומר וחבירו פלוני ופלוני משמע דדוקא כל
זמן שהם חבירו לבל שם נתפרדה החבולה הם מותרים
דהשתא לא מיקרי עוד חבירו. והנה לפי מאי דפירש
מוהר"י קלרו ז"ל דה"ר משם מוכר דהיכא שאמר קונם
לביתך זה דהוו תרי ליכי דפתרן לדברי דמצו ביתך
שהוא לשון הרשאון דהיינו תוך לשון הרשאון בין לקולא בין

נאמר שלא נתכוון לחומרא שהרי כתב דאפילו
שם כפל וחזר וכתבו לשון דברי ביתו הוא שעשו שהוא
זה לפל שם מברו לו נתנו שפילו שהוא זה עצמו מוכר
דשדי נמו ביתו הוא והכריח זה הרב ז"ל ממה שכתב
הרמ"ם בפרק ה' מהלכות נדרים האומר לחבירו כברי
זה שמוזה עליך שהש אית לו נתנה לאחר במתנה הרי
זו מותרת שלא אמ' שלי ברי ביתי שהיה שלו ומכרן
הפרית הרב ז"ל שם בסימן ריו וז"ל ולמדנו עוד מדברי
הרמ"ם ז"ל דבאומר לביתך זה מצוה ביתך אתה תופסנו
בין לקולא בין לחומרא שהרי כתב דבאומר ברי זה
נכסי הללו לו ביתי זה מברן לאחר לו אית לוכ' עכ"ל ואל
לפי זה להרמ"ם שפילו שם היה כתו' בהשכמה וחבירו
פלוני ופלוני בשם שפי' הבי מצוה חבירו אתה תופסנו
ולא מצו שמא ולזה כל זמן שהם חבירו שמוני שתפרדו
ממנו מותרים שהרי אינם עוד חבירו ודמי לביתך זה
דמצוה ביתך אתה תופסנו ולא מצוה זה:

איברא דה"ר ז"ל כתב שם בשהרי הפך זה דהיכא
שאמר ביתך זה דמצוה זה אתה תופסנו
בין לחומרא דמבירה בין לקולא דבפילה והביא ראיה
מהירושלמי דבעי התם ביתך זה מצוה מה אתה תופסנו
מצו' ביתך לו מצו' זה בפל ובבה ליה ליית הוא בשמעינן'
מן הדא האומר ליורדין תנו בית תחנות לבני לו בית
לרחלות לביתי ובפלו היורדים חייבים לבנותו בית זה
ובפל אין חייבים לבנותו ואף על גב דהר"ח משה
הירושלמי בהופן אחר ומוכר דתרי בעיי ביהו ולא
תפשיטא לא אחת דהייט היכ' שאמ' בית זה ובפל וחוזר
ובנאו אבל בעייא קמייתא דהייט היכא דאמר ביתך זה
מצו' מה אתה תופסנו לא תפשיטא ואולינן לחומר' דהוו
נדרים מדאורייתא ואם כן להרא"ש ז"ל היכא דאמ' ביתך
זה אתה תופסנו מצוה שביה לומר' מצוה ביתך דבפילה
ומצו' זה דמבירה מ"מ הן הן ז"ל מפרש לירושלמי אלא הוי
שלא בעיית ל' ופשיט לה מהיכא דאמ' לליורדין תנו בית
כו' ורחיתי למוהר"י קלרו ז"ל שהקשה להן דאיכי דשיכי
פשיט מהיכא דאמ' ליורדין תנו בית שחנות כו' דשאני
התם דאמר בית זה אבל היכא דאמר ביתך זה אימור
דמצוה ביתך אתה תופסנו כו' ואחרי שמחיל איכי רוחה
קושיית בדברי הן ז"ל דלעניו' דיעתי הן מה הירושלמי
הכי דכשי היכא דאמ' תרי ליכי דשתרן להדדי דהייט
ביתך זה מצו' מה אתה תופסנו מצו' לשון רשאון דהייט
ביתך אל לשון אחרון דהייט זה וכפל מיכ' שם כפל וחזר
ובנאו דאי תפיס לשון אחרון דזה הוא שוקר דשפיר לא
זה הוא ואי תפיס לשון רשאון ביתך אמור דברי ביתו
הוא ופשיט לה מהאומר ליורדין תנו בית זכו' דמוכח
מהתם דהיכ' דהוו תרי ליכי דשתרן לדברי תפיס לשון
אחרון דברי אביהו דהיכא דאמר תנו בית שחנות אל בית
שרחלות ובפל חייבי לבנותו והייטו מצוה דכיית שחנות
דאמר וכיון דבפל לא מיקרי בית דלשון בית מצוי בכנוי
על תלו והיכא דאמר בית זה ובפל דהשתא מלת זה שוקר
למלת בית דמלת זה מצוי וזה דוקא כמו שיהיה ואמר
דשפיס לשון אחרון דזה ואינם חייבי לבנותו ולא אמר
דשפיס לשון הרשאון דבית דמצוי בית בכנוי על תלו
ודמי להאי דאמרי בגמ' דוין סוף פ' השוכר את

לאחיו אם אמר לו כיון שאתה אוכל אצלי אכור לך אם בעל
חייב לכתוב אצו' דכיון דאמצע כיון דאחוי לדידיה
לכל אם אמר לו כיון זה וכבל אינו חייב לכתוב ואינו
אצום דקאמר ליה זה דאמצע זה דוקא ולא אחר ואם
קאמר הינוצמי דדוק אינה כעלמא דקיבל דאחוי תבי
ליאבי דאתרן אהדדי תפים לגון אחרון ולבני היכא
דאמ'ביה זה דאחוי תרי ליאבי דאתרן תפים לגון אחרון
דזה ואת אבת מוהר"י קאמר ז"ל דאחני אתם דקאמ'בית
זה ולא קאמר ביה זה לא קבית דאתם לא אינבת ליה
אצום ביה אי אצום בית ש"ל דאמצע
אחוי לדידיה או אצום זה דאמצע זה דוקא ולא אחר
וקאמר אתם דתפים לגון אחרון דזה ואמילו לאינן
כעלמא דתפים לגון אחרון ואחי כדיניה ואחי כדינהו
בחומן דאלם מחלוקות בהיכר להר"מבם ז"ל תפים לגון
אחרון דביה בין לקולא בין לחומרא ולה"ן ז"ל תפים
לגון אחרון דזה בין לקולא בין לחומרא ולה"ן אחם תפים
אכיהם לחומרא ולפי זה לא ה"ל מוהר"י קאמר ז"ל בלגון
זה ולמדנו מדברי הרמ"בם בחומ' לביה זה וכו' עד
ולא כדברי ה"ן ואר"ם ודמוכר דאמצע ד"אם מאכימים
בלם לדע"ו ובאחד אחת אחתיהו דבבר אתבנו אתם
אחזלקים בם בברוחיהם

והנה כל זה הוא לפי דברי מוהר"י קאמר ז"ל בדרב'
להבריח מדברי הרמ"בם ז"ל דלעולם תפים
לגון דאמצע בין לקולא בין לחומרא אמצם לעי'
כראם אחרי המחילה דאין הדבר מוכרח מכאם טעמי
אחד דאין אלינ על הירושלמי דברי על כרחי' לי מפרש
לה דהני בעייתא ד' הן ז"ל לא חיפך מסתבר' דלהבבא
מצו' זה אתה תופסו ואי מפרש לה בהר"ם ז"ל דהוו תרי
בעיי ולא אפשים אלא אחד אם כן זוי אפקא דאחוריתא
ולחומרא ועוד אלגון הרמ"בם ז"ל ברבה להוכיח מאבו
דסובר לחומ' ביתך זה אצום ביתך אתה תופסו אין
לחוש אצום כלל דברי בלגון זה עצמו כת"ם הטור ז"ל
אחר לאביר ככהי זה אסורה עליך אפי' נתנה לו במתנ'
אסורה לו"ת ונפלה לו בירושה או שנתנו לאחר וחזר
נתנה לו מוהרת לו אלא אחר אלא ככרי ועתה הינ'
ע"כל ואם איתא לפי אחי דכתב הרב ז"ל שהוכיח מדברי
הרמ"בם ז"ל דאצום ביתך אתה תופסו אלא גם אלגון זה
דהטור ים להוכיח כן דברי לגון ר' אמם לאביהם וזה
אי אפשי כלל שהרי הטור כתב בהדיא בסימן זה בהלכ
שאם אמר לביתך זה דאסור לעולם וכאן שפתב גם
מוהר"י קאמר עצמו והכי מוהר"י קאמר ז"ל אסב לתקן זה
וכת"ם ז"ל וכת' רבינו דין זה בחומ' ככרי זו לאחוי עינן
דאף על גב דאמר זו אין מכרן לאחר מוכר כיון דלא
פירש ואמר בחיי וכמותי ע"כל דקוא ז"ל מפרש דהיינו
טעמ' דאת זו מכרו לאחר מוכר מצו' דאמירי דלא פירש
בחיי וכמותי ולהיות שהרגיש הרב עצמו הקושי שים
בדברי דאם כן אפי' אמר ככר זו אם אין אין מכרו מוכ'
כיון שלא פירש בחיי וכמותי ואפי' שנה הבקט בפרי זו
הבא ליאבו וכת' ז"ל ואתוך מה שכת' רבינו לעיל בסימן
ויתבאר לך דאפילו בחומ' בכר זו סובר ז"ל דאת אין מכרו
לאחר מוכר כל דלא פירש בחיי וכמותי ולא כתב ככרי
זו אלא שלא לשנות אלישנת דבמ' דבקט ככרי ע"כל ואני

שמעתי ולא אתבין דאוך כתב הרב כך ואלא לאכוי הטוס
שם שהניח להבך דדוקא אצום אחמר בבני לפיבך אם
אין זו מכרו לאחר מוכר אחכל אם אמ' בבר זו לא' שהרי
כתב וז"ל אמר לאחיו ככרי זו אפורה עליך כו' עד שלא
אמר לו אלא בבני ועתה חיכם שלו עכ"ל דמשמע שהניח
דמשמע הוי מצום דאמ' בבני ועתה חיכם שלו אכל אם
לא אמר ככרי אלא בבר אתם לאמר ואת הן דברי הרמ"בם
ממם: ואם בן הדבר קושיא לדוכתיה דלפי סברת הרב
מוהר"ק שרע"ה אתוכיח מדברי הרמ"בם דבביבך זה אצום
ביבך אתה תופסו בין לקולא בין לאחומרא אף אלגון
הטור ברוך להוכיח בן דאביהם בלגון ר' כתבו וזה אף
לאחר שהרי הטור כתב להפך בהדיא וכמו שבתבנו
וכדי לתרץ דברי הטור כי ויכו דלא לאתרן אהדדי נרא'
לעבויית דעתי לפרש להפרש יש בין הבודר עצמו למריר
לאחרים דהיכא שאצום מריר לאחרי' דהיינו בחומ' בבני
וז או אי פרוקי אלו או ביתי זה אסורה עליך אמרי דבכל
אחמר בבני או ביתי אפילו דאמר וז לא אמצע אלא בל
זמן שהוא אלו דאולינן בתר לגון בבני או ביתי אפילו
דאמר זו ונתיך אח או אכיו לאחר מותר אמר בשהוא
כודר עצמו אף על גב דאמ' ביתך בין דאמ' זה אמרינן
דאם אח או מכרו לאח אסור ומצאתי דאים נדו"ל לדברי
אלו לאלך בין הבודר למריר מדברי הי"ן שבתב בשם
בין המודר גבי פלונתא דרב ושמואל דבברי דאר' לאוסר
דבר שברשותו אפילו לאחר שיצא מרשותו וז"ל ואף עפ"
גבי אמר מריר בבם ס אלו וכי אמר בודר בית זה
לבוכות שוין הן ותנן לקמן גבי בודר דבי אמר' בית זה
מצמע אפילו לאחר שיצא מרשותו והכא כמי ה"ל למימר
כו' עד אפילו הבי לא אמר מצום דבי אמר בודר בית זה
מצמ' דנופה על בית אמר אבסיים אי מצום אלא מקבל
עליה הבז' בית אי מצו' דרוב מוליך לו מצמע אחריבה
הילבך שפיר מצמע ליבויה אלא אלו אומרת בדאיתיה
מחלה קיבל אבל אי אמר לה מדיר בהי דאמר בבני ש"ל
בל היכא אלא בירות אפילו לאחר שיצא מרשותו
אלא מצמע שלא בי אינבה ברשותיה דמחי אינבת ליה אי
אתהני אידך בשם שלין לו אלק וכחל בלל ע"כל וכן בתב
גם בן בפרק הזוקפין גבי בעי אבימי קושם לבית זה
שאתה בבם בו' וז"ל ואף על גב דזה לגבי בו בדר עצמו
לעולם מצמע לגבי מדיר לא מצמע הבי ע"כל דמצמע
דמלת זה לגבי בודר עצמו מצמע טפי לעול' בין אם את
ר' ואמרו לאחר שם שלין בן לגבי מדיר ולפי זה אבסיבן
אלת בבני או ביתי לגבי מדיר דמצמ' דוקא בל זמן שהם
ברשותו אף על גב דקאמר זה אי שלין בן לגבי בודר
ובהבי אלקן אמיר הבדי הטור דלגבי בודר עצמו היכא
דאמר ביתך זה אסור לעולם דקאמרינן בין אלת ביתך
ובין אלת זה לאחומרא אבל לגבי מדיר דהיינו בבני זה
אבסיבן אלת בבני דדוק בל זמן שהוא ברשותו אבל אם
את או מכרו לא אף על גב דאמ' זו ואם בן דוק מיהת
דאלגון הרמ"בם ז"ל דמיירי לגבי מדיר דהיינו בבני זה
או ביתי זה ליבא למילף מיהת לגבי בודר דהיינו ביתך
זה במו שבת' הרב מוהר"י קאמרו ז"ל להוכיח דאחני
ולמו שהוכיחו בהברח מדברי הטור ז"ל ודין להקשות
ובומר דבאלמת אלפי סיעת מוהר"י קאמרו ז"ל שפירש דברי

הטור בחומ' כתבי וז לחמורה עליך דמיורי בסלע פירש בחיי וכמותי ולפי זה לזו דוקא כתבי חלע חפילו בכר וז לף על גב דקתני לפי פירושו דדברי הטור הם מוכיחים להפך דדוק בחומ' בכתבי וכמו שכתבנו מ"מ לע קשיח ליה מה שכתב הטור לעיל דחומר קונם לבית זה שאת בנכם ומת או מכרו לאחר לחמר דמיירי דוקא בסתירם בחיי וכמותי לחמם לדיוק קשיח דבמתי עסקי' לי בלע פרוש ליה בחיי וכמותי חס כן היכי קאמר דמשום דחמ' בכתבי וז לפיכך חס מת או מכרו לאחר מוכר דעת' חינה עוד עלע הכי חמילו חס חמר בכר וז בלבד מוכר כיון דלע פירש בחיי וכמותי ולי בלפירש מיירי חס כן חפילו חס חמ' בכתבי חמתי מוכר כיון בסתירם ונחמר בחיי וכמותי לי מהא לע לדידיה דהא לאו לדידן בלבד שייך קושיח וז חלע לף לדידיה שהרי לעיל כתב הטור וז"ל קונם לביתי שאת בכתם מת או מכרו לאחר מוכ' ע"כ ובמתי עסקינן לי בלע פירש ל"ב מתי שנח דנקט לביתי חפי' לבית זה במי מוכר ולי בפירש ל"ב לעיל דמלך ביתי משמ' דוקא כל זמן שהיה עלו מ"מ כיון דפירש בחיי וכמותי חמור ככר הקשה שם הרב מוהר"י קרו זל עצמו קושיח זו ותירץ בע"ש ושם כן גם לפי פירושו לא נמלט מקושיח וז וכדי ליישב עצם הטור וגם לתרץ קושי' הרב שהביאה בע"ש חשוב לומר בדוחק דהטור מפרש לה להיפוך מתניתין דחלום לבתו קונם שאין חתה נהנה לי כו' כמו שפירשה הרמ"ם זל דידוע הוא מה שכתב הר"ם זל דמיירי דוקא בפירש בחיי וכמותי והר"מ מפרש לה בחופן חחר וז"ל בפרק ה' מהלכות נדרים החומר לבנו הרי חתה חמור בהנייתי או שנשבע שלא יהנ"ל שם מת יירשנו זה בחום' זה בחום' כנסי עליך חמורי חסר עליו הנייתי ופיר' כיון בחיי כמותי שם מת לא יירשנו זה בחום' לו נכסים חלו חמורי עליך ע"כ ושם כן מה שכתב הטור קונם בית זה שאתה נכנס בו ומת או מכרו לאחר חסור שחדם יכול לחסור על חבירו דבר שהוא לבעלות מרשותו וכגון שפירש בחיי וכמותי ע"כ יש לפרשו על נד הדחק דהכי קחמר וכגון שפירש בחיי וכמותי ר"ל דיוכל חלע חמ' ביתי זה חלע בית זה לחסור דהזי כגון מי שפירש ואומר בחיי וכמותי ואם חמר בית זה או בכרי זו מותר דהני כמי שלע פיר' וכן הן דברי הרמ"ם ממש ועם היות ידעתי שהוח דחוק לפרש זה בחלת וכגון שפיר' בחיי וכמותי מ"מ בהכי חלקן שפיר כל דברי הטור בכלל ופרט וכלל ונהגו

ונחזור ל הבוא לפ"ד כיון שלע הזכירו בהסכמה את שמותם בשם לומר וחבירו פלוני ופלוני רק חבירו בפתם כל חלפין שנין דלע כתכונו שלא כל זמן שהם חבירו לבל חס נחפרדו ממנו והם עומדי לעצמם הם מוקרים דהסקת לא הוו תו חבורו דדמיוח ממש לרים' דמתני' דקונם לביתך שאני נפנם חס מכרו לאחר מוקר וכדחכתבנו. והר"ם כתב בסיומן תס"ו על מה שנשאל מחברה ר' שהיה להם הסכמה בחתם חמור שלא יוכל שום ר' מכרי החברה להתפלג תריך בשום מדרש זולתי כמדרש שלהם והרבה מהם כתחרטו על זה וכדי לנחת מן החתם הזכירו עצמו מן החברה הנז' ונתכו כל ח' ג' דיוקרין לחברה מפני שבעצמו החבר שתקבו שמי

סירפם לנחת שיתן ג' דיוקרין והשיב שהדבר ברור שהם מוקרי' ופטורין מן החר' וז"ל הנה בכל הסכסכימו בחרם ההוח בני החברה לא היה בדעת' שיהיו מחויבי' בחרם חלע כל זמן שיהיו מכלל בני החבור ה לבל כל שיצחו מכלל בני החבורה הרי הוקר להם המרם מחלין ונעפ"י שלא הקנו כן בשעת החרם הרי הוח כאלו התנו והוי כתולה נדרו בדבר זה וכאלו פירשו כל זמן שיהיו מבני החבורה ודמי לאומר קונם שחיבו נוגע פלוניח שחביה רע כו' עד הכח נמי הרי הזכירו בלשון התקבלע שלא יהיה דמשו שום חדם מחבני החברה ל"ב הרי הוח כאלו חלו נדרם ואמרו כל זמן שיהיו מחבני החברה עכ"ל הרי לך בהדיח דאעפ"י שלא התנו בפירוש בהסכמת בשע' החרם שאם יצחו מכלל החברה שלא יהיו בכלל החר' אפ"ה הם מוחרי דה"ל כאלו פירשו אותו כיון שהזכירו בהסכמתם שלא יוכל שום חדם מחבני החבר' דמלשון חבני החבר' משמע דוקל כל זמן שהם מחבני החבר' אבל אם נתפרדו הם מוקרי' הל' נמי בכלל חעב שלא כיאדו בפי' בהסכמה שאם יתפרדו מהחיים ההוח שיהיו מוקרים אפילו הכי הם מוקרים דכיון שהזכירום בלשון וחבירו ה"ל כאלו פירשו דוקל כל זמן שהם חבירו אבל אם נתפרדו ממנו לא וכ"ש אם הוח בדבר השוחל שאו בשעת ההסכמה כל הכונה לא היתה רק בשביל החיים ההוח וחחיו ובטל שהם היו ידם בטעל ולא החחרים לזו תעפ"י שלא היה הדבר מפורש בהסכמ' בלשון וחבירו אר"ל כל זמן שהם חבירו דוק' ובדפירשו אפ"ה שתתו כפירושו דבלל נדול חמרו בנדרים דהולכים חחר כונת הנודר ומפרשים הלשון כפי הכונה שהיה לו בנודר וכמו שבאינו בהחיה דקנסם נמר עולה עלי ובהחיה דהיו מפסירין כו ליקח בת לקוטן וכדומה: חמנם במה שרגה השוחל למנוח עזר ככנדו מפני שים קצת טובי הקהל שחומרים שאו בשעת ההסכמה ביחרו בדבריהם בפירוש דדוקל כל זמן שיהיו חבירו על החיים ההוח יהיו חסורים כזה חלבד ואומר דבודחי אם היה לשון ההסכמה מסופק לו כולל ולא היה מפורש כמו שהוח עכשיו כנ"ל שביחרו בשלת וחבירו וכמו שכתבנו דאז בלי ספק חלבד שיהיו כל מקבלי ההסכמה מודים בדבר לו לבל הפחו' רובם אבל כל זמן שאינם הדוב לא מכני דבורם יהרי לך דברי הר"ם זל בסימן אלע זל וגדול מבול בכדון זה כיון שרוב הקהל חומרים אלע היה כוונתם אלע על בתי היחידים לבד חין ספק שיכולים לבחר כותם כו' עד ואעפ"י שאין המיעוט נפכמים עם הרוב לבישור זה הכל הולך אחר הרוב חיבר שאם הבדר חל על הכל והיו ריבים להתיר הבדר שהוח נגיך שיסכימו כל הקהל בהיתר בלתי שום מוחה שבך כתב הרשבא זל בתשובה כו' עד אתם בנרון דידן אתין זה היתר אלע בחזר הבדר אם היתה כונתם לבך אם לאו הדבר ברור שהולכין אחר הרוב ע"כל וכן כתב בסוף ההשובה זה לשונו סוף דבר אם הקהל או רובם מבחרים שבונתם היתה לאסור בתי היחידים] לבד ובכן היתה כוונתם בשעת נדרם שיהיו מלשונם הדבר ברור שהם מוחרין כו' דמוכח בפירוש שנדיך להיות כולם או לפחות רובם לשעת ר' מסכימים בפירוש או בתנחי שהוח חבל כל זמן שאינם הרוב דין

הפיוטים לא מהני ואור ישראל ישלנו מצניחות וירחצו
מקוררתו כפלוחות הכרחה לעכויות
דעתי בתכתי יעקב כפמר
ישראל הלוי ז"ל

כלל ד סימן כו

שאלה

בשנטי הפיוטים כל הקהל בחרש
גמור שלח יוכל שום יחיד לעמוד
בקוביה ועתה להיות שיש לי זה
יחידים לאחר לין מעבוד לרוחם והם כפעלים בחרש
יורינו מורה הצדק אם יכולין להתיר החרש לחרי שהם
רוחים שקשה עוברים לוחו ורוכם יכולים לכבוש את
יצרם או לאו

תשובה

עיקרא

דהחי מילתא דהוה מהסיא דירושלמי
דניטין חד בר כש לשתבע דלא
מרוח לתת לקמיה דרבי בון לחמר
מאן יהיב לי היתר למחי דלשתביעה לחמר ליה מאי החי
לחמר ליה דלא מרוחצת לחמ"ליה וכי לתעביד כדין לחמר
ליה קוביה קלחוב"ל חמ"ליה כריך שבח' בשם וכדכריהם
שלחמרו צריך לפרט את הכלי וכתב המרדכי בהלכות
דפרק שבועת העדות דמכאן שמע ר"ת שלין להתיר
כלי של קוביה גם בפרק שבועות שתים כתב המרדכי
ז"ל ונם שמע ר"ת ז"ל דלין להתי' כלי של נחוש ורחים
מהירושלמי חד בר בש וכתשובות המיוחסו לרשב"ן
ז"ל מי' דכ' כתב ז"ל מי שנשבע שלא ישחוק בקוביה עד
זמן ידוע ואח"כ בא ליפטל על כלי"ו ולומר שהו' מתירה
שמא יתקצפו ויהו ולא יוכל להעמיד עצמו ואמ' עושה
שתים רעו' משחק בקוביה ושוכר על שבועתו כבי הלי
כזקקין לו לא תשוכה משתברא דלין נזקקין לו לשחוק
בקוביה עכשיו היא ולין מתירין נדר לעביר' ואם מפני
שלא יכשילנו יצרו לעבור יעביר לא יצרו ולין לומרים
לנלו שיזדקקו לעכשיו קטנה כדי שלא יעשו עבירה
גדולה שלא חמרו בשירושלמי כיצד לא לחכר לעביר
חוכו לישורה זוטא ולא לעביר עם הארץ לישורה רבה
שלא לישור שבת לע"ה על ידי החבר כשהיא דחמר ליה
לך ולקוט כלכלה תחנים מתחלתי כו' הרי לך בהדי' לין
להתיר החרש בשביל מה שטועים שים קצה יחידים
שעוברים אותו לכון דהוי עבירה בהתרתו לפי שיהיה
עבירה קטנה לין להזדקק שום חדם לחטא בשביל שלא
יעשה חבירו עבירה גדולה: ולין לומר דום מיירי
בהיות לכם לחל בהיתר הקהל לבר ידוע דהקהל הם
מחרימין על דעתם ומתירין כרצונ' כל זמן שירצו ואינם
בריטין לא לפתח ולא לנעילת חפם ולא יטעון
הטוען לכיון דיפטרו הקהל בהתרת החרם של הצחוק
דהרשות בידם. דיהרי כתב הרמב"ן ז"ל במפטרי החרם
ז"ל וכל שכן שם היה בדרם נדר לו מיין לתורה לן לדבר
מכוה שלין רשלין להתיר בשום פנים כדלחמרינן בניטין
ובריך לפרט הנדר משום לשון' ולחורינן בירושלמי חד
בר כש נדר דלא מרוצ'כ' עד ולא ולא לדברי המקילין
בין שעל דעתם כשבעו ושם מקילים כרצונם לפי' לדבר
לישור כל שהוא מדבריהם וכי מכפי לישו למיצרת
לישורה ולהא המכמקש כלוש עכל גם הרי"ם ז"ל כתב
בשימן קעח לחרי שהתיר כרחין להזכיח דחרמי נכור
יכולין הם להתי' כין שהנו כן ועל דעת מכהנ' החרימו
ונדו כתב ז"ל ומ"מ לם היה הנדר נדר לרבים לו סיוע
לתורה ולדבר משום לין רשלין להתיר ולפילו יפסיעו
כלם כדלחמר יכן בירושלמי חד בר בש כו' עד ולין לומר
כוש שכין שעל דעתם כשבעו שהם יקירו כרצונ' לפילו
לדבר לישור שלין דעת הקהל ש יקבעו הקהל למיפרי
לחסורה ולהא ממש בהמכמתם עכל הרי לך דפל שהוא
לדבר עבירה לין כידם להתקכן ולהתירו וכדלחי לין
לומר דוה מיירי בשאר לישורי ולא בשוק דלא חמיר
כולי הלי דהרי כגון לכ לכלם הויא היא דירושלמי
ומשם מכילין רחיה הן הרימכן ז"ל והן הר"ם ז"ל והיא
דירושלמי מיירי בשוק בהדיא ועוד דהרי לך תשובת
הרשב"ם ז"ל מכוחרת בתכלית הבילור והכילים מהדר"ק
קלרו כטור ז"ל סי' רכ"ח ז"ל על הקהל שהסכימו והחרימו
שלא לשחוק בקוביה ולחכ"ם רצו להתיר שלפילו כלם
מסכימי' להתיר לינם וכולי' להתיר לפי שדבר זה מעצמן
לשוב ועוד נוסף עלין לישור ההסכמה והחרם והילך
יוכלו להתיר פנע עצמך שלא לת החר' כמי שלינו היילך
יסכימו רבים להתיר את הלישור כל מי שיסכים להתיר
זה בפני שיסכי' עבירה ג' בכנופיא וכל שהיו הנסכמים
רבי' תהיה לוחה ההסכמה רבת החשא והמהומה עכל
הרי לך בפיה החתיר הרב ז"ל שלא לתקיר לנבור להתיר
חרם השחוק ולחו כל כמכייקו להתירו לפי שהם יכולין
להתיר שלא חרמי נכור בכל עת שירצו כלתי שלא

חכם:

והנה

לכאורה יר"ים להקשות מהסיא דחמריכן
בניטין פרק השולח הסיא לחלקת דהוה
בפומבדיתא דהוו עבדי כה לינשי לישורת חמ' לחבו
לי לחו לישמר רב יהודה לחמר שיעול כל השתרך עבדא
עובר בעשה הוה כיישינן ליה למרת וכתב לה ניטח
דחירושת דביצה חמ"ב הא מורם רב יהוד' מפ' מילתא
דלישורת וכריך ולחבי משום לישורת לא ולחמר רב
חביצה מעשה בחשה לחת שחנים שפחה כו' ותרין חכי
הפחה התם לא לעבד חנייש ולא לבן חורין חנייש הכא
לפם דמייחד לה לעבדי' ומבט"ל לה עכ"ל ופסקו הפוסקי'
כדביצה אלמא אפשע מהכא דפשיט הוי לעבור עבירה
דלעול' נהם תעבורו וכופין עליה לעובר בשביל לאכול
החרם מן העביד' ואפילו לחבי דפליג עליה דרביצה עד
כאן לא קאמר אלא התם גבי שפחה דאפשר דמייחד לה
לעבדיה ומבט"ר לה לבל היכא דלא לפם גב הוא מורם
דעובר הוא על המצוה ואם כן לין כתב ה"לשבה דלין
לומרים לאלו שיזדקקו לעבירה קטנה כדי שלא יעשו
עבירה גדולה ואפי' הכא דלדבי' כופין לעבור עבירה
קטנה כדי שלא יעשו עבירה ואפי' בשאר כל כך גדולה
ואפשר זה יתורץ לעל' אחרי שנתברר דקור התוספות ז"ל

שיהיה קצת ההכנה שהתנו שם וגו' כל המשחרר עבדו
עובר בעשה ולא דאמרי' לקמן כמי שאמר בפע' מיהתו
בלבוית שפחתי לא יעבדו בה ומפקינן דלו' לאו לעון
משחרר כופין את היורשי' לכתוב לה גט משחרר כו' התם
כיון דלאו היורשים רשאין להשתעבד בה משום מצוה
לקיים דברי המת לא קיימו בה לעולם בהם תעבודו
ומשום כתובת גט לחודיה ליכא איסור עשה וחכמי הן
חורין לכופין את רבו אתם משום דליכא מצוה רבה
דלשבחת יגרה כדאמרינן הכא משום מצוה דרבים עלמ'
דבר' דדברי המת קאמ' להולמם חדא דכיון דכל עקר
קושייתם היא' דאיך תאמרון דכופין היורשין לכתוב לה
גט משחרר ולעבור בעשה משום מצות מכיתם ואל איך
תירצו הקושיא במה שכתבו התם כיון שאין היורשים
רשאין להשתעבד בה משום מצוה לקיי' דברי המת דהרי
הקושיא במקומה עומדת וכי משום מצוה לקיים דברי
המת יכופו אותם לעבור בעשה ' ועוד דאל' לדבריהם
דמשום מצוה לקיים דברי המת מכטלינן לה לעשה אם
כן למאי הלכתא הוסיפו לומר ומשום כתובת גט לחודיה
ליכא איסור עשה והלא כבר אמרו דמשום מצוה לקיים
דברי המת עוברים בהאי עשה ולא עוד אלא דמסתע
מהכא דאם היה איסור עשה בכתיב'הגט לא היו נותנים
אותו והוא הדין מה שאמרו דמשום מצוה לקיים דברי
המת מבקיעין לה להאי עשה ' ועוד יש לדקדק במה
שכתבו עוד וחכמי הן חורין לכופין את רבו אתם משום
דליכא מצוה רבה כו' שדברי בבר תירצו דמשום מצוה קלה
דלקיו' דברי המת מכטלינן לה לעשה ואל"ה ה"ל לכל מצוה
לאחרת ולא עוד אלא דיר' דמשום דליכא כאן מצוה רבה
דלשבחת יגרה וכן ההיא דמצוה דרבים גבי היתה אחת
דעבדו ליכא איסורא דחיכן לה למצות עשה והלא כבר
כתבו דאפילו למצוה קלה לקיים דברי המת דחיכן לה
ולזה נראה נעזות דעתי לפרש דברי התוס' שהם הקשו
מעיקרא דאיך יכופו היורשין לבטל מצות עשה בשביל
מצוה לקיו' דברי המת ותירצו דעיקר המצות עשה היא
להשתעבד בהם דכתיב לעולם בהם תעבודו ואת היא
המצוה ואם כן כיון דליכא יכולים להשתעבד בה ולבטל
מצות לקיו' דברי המת בקום עשה מוטב שיעמדו בשב
ואל תעשה אלא להשתעבד בה דזה הם מקיימין מצות
לקיים דברי המת ושב ואל תעשה שהי' זוכה התם כיון
דאין היורשין רשאין להשתעבד בה משום מצוה לקיים
דבריהמת לא קיימו בהם לעולם בהם תעבודו ורצ' דכיון
דליכא רשאים להשתעבד בה בקום עשה לבטל מצות
לקיים דברי המת דשב ואל תעשה שהי' זוכה הם אזלא לה
לגבייהו מצוה לעולם בהם תעבודו דשב ואל תעש' הוא
ואם תאמר ואת ליכא קום עשה דכתיבת הגט לזה כתבו
דכתיבת הגט אין בו איסור עשה דעיקר האיסור הוא
השעבוד בהם ואם כן כל עיקר התירוץ הוא דהמצוה
היא השעבוד בהם ולא כתיב'הגט ולזה כיון דאין לשעבוד
על מצות לקיים דברי המת בקום עשה דשב ואל תעשה
שהי' אם כן בכתיבת הגט אין בו משום איסור אפי' שהוא
בקום עשה ' ומעתה הרגישו הא תיכא דעיקר
המצוה שהיא השעבוד בהם כדאיתא בשב ואל תעש' משום
דמניעת עבודתם היא המצוה עצמה ר"ל המצוה לקיים

דברי המת שהם יתעבדו בה כהיא שעבוד דעבדי
עובדין בקום עשה למצות לקיים דברי המת וכיון דכן
הוא עקר המצוה חזלה לה להיכנו השעבוד בה כופין
אותם לכתוב לה גט דהא ליכא הכא משום איסור עשה
אמנם גבי חכמי הן חורין וכן ההיא אמתא דעבדו בה
איסורא אין מניעת עבודתם עושה המצוה כי אם הגט
משחרר דאם לא יתעבד בהם כל זמן שלא יכתוב גט
משחרר עדין המצוה לא כשהא לא מניע' הרבי' מלעבוד
בה איסורא ולא מצות פריה ורביה ואם כן כיון דעקר
מצות עשה שהיא השעבוד בהם ביטלה היא עצמה
המצוה דפריה ורביה ומניעת הרבי' מהשעבידה מלמיין
לבטלה אפילו בשב ואל תעשה וכיון דעקר המצוה
דלעולם בהם תעבודו לא נתבטלה היא יכופו לכתו' לה
גט בקום עשה דעד כאן לא אמרינן דכתיבת הגט לא
שייך בה איסור עשה אלא היכא דחזלה לה עקר המצוה
שהיא השעבוד בהם מצוה דבשב ואל תעשה שהיכו
מתעבד בה מקיים מצות לקיים דברי המת אבל היכא
דעיקר המצוה דלעולם בהם תעבודו היכה כלתית דברי
כדחייתה ליכא מצוה אלא כן בכתיב' הגט כמו היכא
דאיסור והיא יכופו לתת גט בקום עשה ותירצו דשאני
הכא דהתו מצוה רבה כיון דהיא דמצוי עבד לשב'ואל תעשה
וכיון דהיא דאמתא דהתו מצוה דרבי'לפיכך מכטלינן לה
להאי מצוה דלעולם בהם תעבודו בשב ואל תעשה אף
על גב דבכטולה ליכא מצוה ממש מ"מ היא הגורמת
למצוה שבמשכת מצרה בתיב'הגט ודוק כי הוא דק לע"ד
וכזה יתיישבו דברי התוס"ל כלאחי מצוה הנהה ומעות
מופר ואם כן עלה כיוצא תירוץ הקושיא שכתבנו על
דברי הרשב"ל דשאני הכא דהתו מצוה קלה ואל תעשה אבל
היא דאתי'חרם ונדר הנאתן דהתו בקום עשה פשיטא
דלא אמרינן מיחטא הוא בקום עשה כדי שלא יעברו
אחרים ' ואחתי כל זה תיובתו מפיק הרשב"ל שעמו
מפרש להו לתוס' בחופן אחר שכתב בחידושי ניטין ול"ל
והקשו עוד התוס' כיון דהמשחרר עובר בעשה היכי
אמרינן לקמן כו' וכי אמרינן מצוה לקיים דברי המת
לעבור עשה שבתורה כו' עד ותירצו דכיון דאמ'משחרר
יצא לחירות ואין רשאין היורשין להשתעבד בה אלא הוא
מעוכב גט משחרר וגט משחרר נותנים לו משום מצוה
לקיים דברי המת שהרי בכתיבת הגט ליכא שום איסור
שכיון שכבר יצא לחירות שוב ליכא משום לעולם בהם
עכ"ל דמשמע שהוא חיכו מפרש דברי התוספות כמו
שפירשנו אלא דמשום דכשמ' משחרר יצא לחירו' ואינם
יכולין עוד היורשים לשעבד בהם רק שהוא מעוכב גט
משחרר ליכא דדברי התום' שפי על הנמ' ליכא מורין
בכך שהרי כתבו בהדיא דהטעם שאין היורשין רשאין
להשתעבד בהם הוא משום מצוה לקיים דברי המת ולא
משום שכבר יצא לחירות ועוד דאעיקרא דדינא פרכא
דהרי כשמ'משחרר לא יצא כזה לחירו' וכדמוכח בגמ'
בהרי'והרשב"ם עצמו הוקשו לו וזה וחזר מפירושו שפירש
בתום'ול"ל שם וקשיא לי דאומ' משחרר לא יצא לחירות
כדכור זה אלא משום דאמרינן עליה שמצוה לקיו' דברי
המת ולמחרים תדע לך שהרי אמרינן לקמן אם אמיימר
המפקיר עבדו כו' עד ועוד מצאתי בתוספת' דמכילתין

המזמר עצו פ' בן תורין מהאיש ולאחר מיתה לא תמר
כלום וכופין את היורשין לקיי' דברי האיש ומשמע מתמר
דכל שתמר תחב שחרדו תומרין תוקו שעשה לו טובה
שהוא חייב לו כך על נמולו דלחזוקי לישבי בעובדים
על עשה לא מחזקינן כו' ואין ספק שהרמ"ב ז"ל על תקם'
אחרי הוא מכוין ולא על חלב שבגמ' שהרי יש בדבריהם
שפתח הוא ז"ל הרבה דברים שלא כאן בדבור שהוא על
הגמ' עיש והמנה כדבריהם והתימה על מוהרי"ן לב ז"ל
שבתשובותיו גיטין שבת' בחג' מתשובתיו הוקם לו בקום'
ב' קושיות הרשב"ם מגג' שבתבנו וכתב וז"ל ואם הין
תומרים דאין השתעבד כה משום דכיון דתמר
שחדרו תוקה אי אפי' יעשה לה קורת רוח יפחה לחיורת
וה"ל כאלו תמר לכי מסתברה ואין לחו פריכין בזה משום
לקיים דברי המת לא הוה קניא ולא מידי ואפשר דמאי
דכתוב משום מצוה לקיים דברי המת טעות סופר הוא
וכן משמע מתשובת הרשב"ם ז"ל שכתב כו' ואף החליט
הרב ז"ל לומר שהוא טעות נפל בכל הספרים בטעות
גדול כזה שהוא שורש לחת בשלמות ועוד דזה לי לפשט
דאם כן מה שכתבו התום' דמשום דתמר שחדרו יפחה
להיורת ולא משום לקיי' דברי המת הוא הפך הגמ'
בהדיא והנך הוזה שהרשב"ם ז"ל עשאו חזר בו מכח זה
הקושי ופירש דלעולם הטעם הוא משום מצוה לקיים
דברי המת אלא דאין כאן עבירה דתמרינן בית שעשה
לו טובה כו' ואם כן איך נתפיים הרב ז"ל בזה להרי לי
לפשר דברי התום' ולא עוד אלא דבתב דבשבי
לא הוה קני מה שהרשב"ם ז"ל

ואיך מיהים לפירוש לימי דמפרש לה הרשב"ם ז"ל
בחדושיו לכתי יש לחלק לעולם בין שב ואל
קמעי לקום עשה דאף על גב דאל דברי' ז"ל שם בתירוצי
ניטין מוכי שמצות לעולם בהם תעבודו היא מצות עשה
מעם והיא כללית משום מצוה דרבי' וכדומה מכל מקום
לעולם פוכל לחלק דרוקא בשב ואל העשה תמרינן הכי
אבל לא בקו' עשה כי היכי דלא להוי פתרן לתרי דברי
הרשב"ם ז"ל. והנה לחרי כותבי רשיקי מה שפת' מוהר"
ן לב ז"ל בחלק ד' מתשובותיו סימן ד' שהוקשה לו על
דברי הרשב"ם ז"ל בתשובה הנו' מהסיה דהשולח ותרץ
שם כ' תירוצים הל' כמו שכתבנו וז"ל דשלחי הכא בגדון
דיכן דהוי בקום עשה דאביהן מעש' להתיר והתם הוי
בשב ואל העשה שלא יקיים מצות עשה כדי שלא יבוזו
רבים לידי עבירה ורחיה לדבר מהסיה דתקיעת שופר
ונטילת לולב דמבטילין להו כדי שלא יבואו לידי חטא
ויעבירו על ד' תורות בדשות הרבי' עכ"ל והנה הרחים
לשפר הכיה הרב ז"ל משופר ולולב לחרי המחילה חלף
מעשים היכי רוחה בחן שום רחיה לשלא דמי כשוכלת
לדבה דשת' המצו' של לולב ושל שופר והעביר שיעבירם
ד' תורות בדשות הרבים שניהם יחד הם בחים חת' עצמו
שאם ירצה לקיים מצות עשה דלולב ותקיע' שופר שאת
יעבור בחיסור הולכת ד' תורות והוה ליה שם בן מצוה
הבא בעבירה ולהכי שם בן פטיטה דתמרינן שב ואל
תעש' שלחי כיון דהחיסור כרוך בחוקה מצוה עצמ' בחים
הוה עצמו חמנם הבא שביטול העשה הוה לחים לחר

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

כדורתי ולא כמ' כמו לולב ושופר ועם זה יתייבמו קטן דברי הרב ז"ל · גם בתירוץ האחרון שכתב ז"ל וכך מעיינין בזה שפיר לשכחן דאין להביא ראיה מהתי שמעתתא כלל דהתם ה"ק ז"ל דלאו עשה גמור הוא עכ"ל קשיא לי דהרי כל דברי הרמב"ם ז"ל מורים שם הפך דברי ה"ק ז"ל שהו' סובר דהוי מצות עשה גמור ולזה הוצרך להתיר ולייסב כל אותה סוגייה והביא שם דברי הרמב"ן שתירץ דעיקר מצות עשה היא שלא יחכם לתת להם מתנת חכם שהם הם דברי ה"ה ז"ל שכתב"ם התירון האחרון והרמב"ם ז"ל הקשה עליו ודחה אותם והעלה דעיקר המצוה היא להשתעבר בהם והוא עשה גמור ואיך אם כן רצה הרב ז"ל לתרץ להרמב"ם ז"ל עם סברת ה"ה ז"ל והרי הוא סובר כהפך ·

ונחזור לדון דהנך דינים רוצה גם כן מה שכתב מוהר"ן ז"ל בזה"ל התשובה שאין בידי הקהל להתיר החרם שהטילו לפרוסי מיסור ולמגדר מילתא ולפיכך שפיר הרבה בעלמין בחרם ההוא ולפ"ז כתב דאין להתיר האר' והביא ראיה מדברי הרשב"ץ ז"ל ואם כן קשה הדבר מאד לחזורת להתיר נגד סברת כל הנך תרויתא דל"ת ורי"ב והרמב"ן והרשב"א ז"ל שכתבו בסדרים דאין להתיר החרם בשביל שום הרבה בעלמין כו' ואף על גב דנמצא כתוב במרדכי בהגהות פר"ק שבועת העדות שכתב בשם רבינו טובים דעתה בזמן הזה ים להתיר כדר' על קהילות כי כמו שנהגו הוא שיכולין להתפלק ולמצוא כדוגמ' ע"כ בודאי דמברת רבינו טובים לית הלכה לגבי כל הנך רבוותא דלפלג אם היה הוא ז"ל מחמיר וכל הנך גאוני מקילי לחוי לגבי אחריות דרבי' ניסים שהוא מקל והם מחמירי והאות עליה מעטר' תפארתינו מוהר"י קורדו ז"ל שלא חשש כלל להזכיר סברת זו בשלחן ערוך לפילו כיש אומרים שלא כתבשם בסימן רכ"ח במוחלט כשכר' הנך גאוני וז"ל אם היקה ההשכמה גדר לרבים או סייג לתור"ת או לרב' מנוה יוכם יכולין להתיר וכן בגדר על נחוק ע"כ ושוד דיכולין אנו נומ' דרבינו טובים נופיה לא התיר שלא בגדר שגדר שלא לנחוק לבל לא בחרם נמור דהוי לימור טפי להתיר בכוופיה דבר האסור וכמו שכתב הרשב"ץ ז"ל שהיו בהשכמ' רבים תקיה אותה ההשכמ' רבת החטא והמזוזה ח"ו והרי לך תשובת מוהר"שדם בפ' ס"ל על כרון כהתי ממש שפסק חכם ש' בומנו שלין בידי הקהל להתיר השכמת הנחוק וכתב לו הרב ז"ל ואני לא למעט בכבוד ה"ר טוביה ז"ל בהתי חלילה כי ידעתי בבודו גדול לבל תמהתי מאד מהמתירים מי הביאם עד הלום ומה רחו על ככה להפוך בורות עמוקים שין המכהג לעתות מימיהם ולהביא בורות מים אשר אתם אנו חיים כל ימינו הלא המים המפוסק הגדול מים שלין להם סוף הרשב"ץ ז"ל כאשר הביא החכם המפוסק ה"ר תשובותיו והרי הרשב"ץ מפל מטעם תקוף יגר הרע כו' עד ודעת החכם המפוסק שים להחמיר באשר הוא כדר והשכמת רבים ממש שהוא כדר יחיד שפתיים יפק תשיב דבריס נכוחים וכל שכן דביחיד חוכח למימ' שלא יוכל להתפלק מבל בקהל קדו' עם רב אוך ומוייר דבר הוא מתי' בחלוס עד שתשוב לתפלת מתריכו' התב"ג בקיומו על חיסור

לו היינו רואים שים שקולים בחשמה ובמיין הלה מפה ושה מפה הללו חוסרי והללו מתירי קיל ספק דאוריית לחומרת כו' עד כ"ם בדהוו רבנן קשיטי דלכן וכל בני גלות בתריהו גרירן דלא שבקינן לרבנן ועבדינן כיחיד עכל וכתב עוד שם וז"ל ואפשר שזה היה כוונו של ה"ר טוביה ז"ל שהיה במקו' לחשים בטלנים שכל מצה' ומתנם היה כריבית לגויים מ' הדי לך כמה התריך הרב לדחות דברי מי שחשב לסמוך להתיר על דברי הר"ר טוביה ז"ל ולהניח כל הנך גאוני ובח"מ גם בעיני צעיר התלמידים יפלא לית יעלה בדעת לפתקבן הקהל להתיר החרם בכוופיה בשביל שים קנתם שאינם יכולים לכבוש את יצרם וכי בשביל זה יתירו בכוופיה דבר היסור ולמה לא יתחדלו עם חוקם מקנת חכמי' לדבר על לבם לכבוש את יצר' ולזירת את נפשם מחומרת האר' ולמה לא יפלוקל ואומר בעצמם שהם עובדי דהר"ם ז"ל כמי שקעלי שמלך ר' בעצמו שב לקהל שיתירו לאים ר' יחיד לשחוק בקוביא בחגירו עמו ועם שריו ועבדיו ועין שמע מכנ שהיה בקי בזה וכמ' שרפתקי ערו עליהו וכמה טנדקי עברו כדי שלא להתי והלכו לפני המלך והשתחוו לפניו להתחנן לו שלא יבטל את הסכמתם להתיר לפילו ליחיד אחד ועליהם בידם בחתלת ה' עליהם כי אומר מנוה לא ידע דבר רע והסכים המלך עמהם רק דרך עצה אמ' להם שטוב הדבר שלו הלכו' המפורסמי' בבקיאות

הנחוק לבלתי יבנסו בחדר המלך בעת שהם נוחקים ויעש · כה דברי הנעי' יעקב בכמ"ר יצחק נבית הלוי זלהם

כלל ד סימן כז
שאלה

בזנטי היה להם מזמן קדו' בית הכנסת אחד ומס היו מתפללים כל בני העיר ויהי כי מרבו מס הימים בתעוררו דברי ריבות ומחלוקת בין הבעלי בתים הנזכרים עד אשר הסכימו קצת' עד עשר' או שנים עשר מהם להפרד מהקהל ההוא ולעשו' להם בית הכנסת אחר ולהתפלל שמה כדי להסקיט המחלוקות וכן עשו והסכימו להם בית אחר להתפלל בו ויען כי בתיירתו חוזי בתוך הימים יצוב היזה אחר מהם לב"ה הרחמן ועם זה לא יוכל להתקיים הבית הכנסת הנבני כי הם מתי מספר נגד ההסכמה · מסכימים מהכתי חמ' לקוי · ולהם כל ההסכמו' הללו בכל תוקף ההסכמו' הנזונות בקהלות יפר' אחד אבל יחיד ויחיד אשר יחפ' ידו בשולי היריע' הוא שיכי' מחוייב לבא ולהתפלל בבית הכנסת הזה תיר ולא יוכל לילבת להתפלל בבית הכנסת אחר רק בהזדמן ואם ילך יהיה מחוייב לפרוע וכו' · ועוד תקנו הסכמות אחרות לקיום הבית הכנס החרם בגון שיפרעו כל אח"כ בכל שבוע וכן למנות בכל שנה ושנה כ' מרנסים והדומה אשר כולם הם מוכרים על מרבו אחד והוא לקיום הבית הכנסת אחר

יעקן רואין שיש מעטים וביקושי יכול להתקיי' וכן היו מתנהגים והולכי' על פי הקבלת הנזכרת והיו מעשים מהם שכי פרנסים בכל שנה לעשות בקדש והם היו מקבלים כל מה שהיו מתנדבים בבית הכנסת והיו עושים מהם כל צרכי הבי' הכנסת והעבריים וכיון זה לזה היו בחים מארצו' אחרו' בעלי בתי' להתייעב בזולתכי והיו מתפללים בבית הכנסת החדש והיו נמכי' עמהם בכל מיני פרעזנו' מורכי הקהל והיו מתנדבי' בספר תורה כל אחד כפי מה שיד ידו לעשר מלותיו הנדבו' נעשי' כל צרכי הבית הכנסת הן שכירו' הבית הן שכר החזן והשמ' וכל כלי הקדש וכל שפוך העניי' ומירי יום ביומו היו מתרבים הבחים מחזן להתיים בזולתכי עד שבאורך הימי' נתייעב הבית הכנסת החדש ונתמלא הבית כולו תורה מרבי הכמות והלכות שבהו ונתייעבו בבית הכנסת החדש והיחידי' אשר היו בתחלה בשרו מתי מספר עד ו' או ח' מהם ועם כל זה הם היו מתנאים כמנהג הרחמן כאשר היו עושים מתחלה בהיותם הם לבדם בבית הכנסת שמהם היו עושים כ' פרנסי' בכל שנה להנהיג ולהשתדר על כל הבית הכנסת ולקבץ כל הנדרי' והנדבו' שהיו מתנדבי' כל הבעלי בתי' המתפללי' בבית הכנסת ולחלקם לכל צרכי הבית הכנסת ושאר כל הקהל היו מתרעמים ונועקי' בכל יום לומר למה זה לא נשתתף גם אנחנו במנוי ופרנסות הקהל לחרי שגם אנחנו בפללים עמכם בכל מיני פרעזנות ונדבות ולמה זה תהיה הממשלה לכם והנה לין מכם כי אם ו' או ח' בלבד ומכויכו מלבי מכויכו לפרכי פרנסים ומנוים ושלח כל הקהל לא ויכיחו להם לזכות בשום מקוי ובשלמ' עד עתה לא היו בכ"ה הנו' רק הם בלבד והם היו כל הקהל בכלל לכל עתה שתהלה לאל כל הבית הכנסת הזה מלא מלבים רחוי' והגוני' ויש בו קרוב לשלשים בעלי בתי' אם כן למה יגרע בחלקן ויזיטב בעיני ה' שיהיו כל ההכנסו' מסכדות ריב' או כלם מלאו הבעלי בתים ושלא יהיה בהם ממשלת לחלקם ולתתם לכל צרכי הבית הכנסת והעניי' רק שיהיו מחזיקים למוסרים ביד אותם הפרנסים והם יחלקום כרצונם על כל זה יורכן מורה הנדק הדין עם מי ומה יבי' מבוררתו שלמה:

תשובה

לעניות דעתי ירא' הדבר ברור שהדין עם היו כבי הקהל לכיון שהם בתו להתחזק ולהתייעב בבית הכנסת הזה כמה שבי' הרי הם ככבי אותו הקהל לכל דב' דהא מילת' דפשיטא היא בפרקא קמא דבבא בתרא בעיר אחד ב' בתי חדש הרי הוא ככבי העיר לכל דבר ומלת' דפשיטא היא דכל הקהל ויקהל מיקרי כעיר בפני עצמו וכמו שכת הרב הגדול מהר"ר אליקים מזרחי ז"ל בתשובותיו סימן כ"ג דף פ' וזה לשונו ואין לומר שעניני כל הקהלות נקראי' ענייני העיר שלא בפני בני העיר כולם מעותיהם בכל עניניהם לכל היכא שהם נחלקים לתכורות תכורות וקהלו' קהלות הוה ליה כל עניי קהלה וקהלה כעניי עיר לחרת שזה לפי' רבי ינחק בר ברוך מודה בו דעד כאן לא פליג אלא בעניי' שבתוך מעיר לחרת לעיר זו שלא נחשבי' לעניי עיר לחרת מלת שכבר בתו לכלן לכל בחילוק תכורו' לא יחלוק בו שבודתי כל תכור' והכורם היה חשוב כעני' לעשות כרחיקא בשלהי מועד קטן תמ' רב מת בעי' כל בני העיר לסורין בעשי' מלאכ' רב המנוח חוקלע להחזיק מתת שמע קל שיפורת דשכב' חזא להנהו חיכמי דקעברי עברתייהו תמ' להו ליחזו הנהו גברי כשמת' לאו שכבה חיכא במתא למרו ליה חברותא חוכא למר להו זילו שרי להו פירוש שמחלו תנעי העיר הזה' לכל חברה וחברה שתהיה לעצמו שלין לחבי חברה וג' מתעסקין למתי חברה זו שכל חברה מתעסקת במתיה ויש לה בית הקברות בפני עצמה עד כאן לשונו: הרי לך דפשיט' ליה מילתא לרב ז"ל דכל קהל וקהל הוה ליה כעיר בפני עצמו: ואיברא דלא יכולתי להכין דברי הרב ז"ל ברעי' שכתב מהני' דרב המנוח שהוא מפר' דשמע' דהזתרו לעשות מלאכה הוא משום שהיה להם חבורות חבורו' בעיר וכיון שכן הוה ליה כעיר בפני עצמ' ולא מיקרי מת בעיר הכיא: ואי מהא לא תוייש כלל דהרי שע"ת' דמלא לא הוי הכי אלא משום דכיון דהוו מת בעיר הם לסורו' במלאכ' כדי שיתקללו בצרכי הקבורה: וכמו שכתב בשם בהדי' הרב בעל נמוקי יוסף ז"ל ולהכי אם כן כל היכ' שיש לחריש מתפללים בכך כגון שיש חברה מיוחדת לכך אז הוה ליה מפקת בצרכי המת שאר בני העי' סטורי' כיון שהתכטל הטע' שיתקללו בצרכי הקבורה ואל להכי קאמר רב המנוח דכיון שיש חברות אל בשאר כל בני העיר סטורי' כיון שיש מי שיתקלל בצרכי המת ולא משום טעמא דכתב ז"ל דכל חבורה וחבורה הוי כעיר בפני עצמו אלא משום דכתב התכטל הטע' בכדי שיתקללו בצרכי המת ולא דיקא חברותא אלא אפי' שהיה שם שיש לחד מתקלל בצרכיו היו שאר בני העיר סטורים ונקט חברותא דמעשה שהיה כך היה וכן כתב בשירו' הר' בעל נמוקי יוסף בשלהי מועד קטן וזה לשונו מת בעיר לסורין בעשיית מלאכה סירו כדי שלא יתרשלו בקבורתו וכגון' אם דאי ליכא חברותא מרי להו סירו' שהעיר חלוקה לחבורו' אלו מתעסקי' בצרכי המת שבת לחת ושו שבת לחרת וזקוק הדין אי ליכא יורעין דמחייבי בקבורתו שלין לחרים נריכין להתכטל וכן כתב הרי"ף ז"ל ואי ליכא מאן דקאי בצרכי שרי עכ"ל: גם הרמב"ם ז"ל בפרק י"ד מהלכות אבל כתב כן וזה לשונו מת ב' בעיר כל בני העיר לסורין בעשיית מלאכ' עד שיקברוהו ואם יש לו מי שמתעסק בצרכיו מותר עד כאן: דכראה בהדיא שהם מפרשים דאפי' דקאמר בגמ' דאם היכא חברותא שרי היינו משום שהתכטל הטע' דשלא יתרשלו בצרכי המת שהרי יש לחנשים מיוחדי' על זה ולאו משום דמקרי כעיר בפני עצמו ולהכי לא כתבו כלשון הגמרא חברותא וכן גם כן הרי"ף שרצה להביא כלשון הגמרא ממש ושם כתב ואי אית ליה מאן דקאי בצרכיה שרי וכמו שכתבנו דלאו בחבורה תלוי מילתא אלא בשהיה שם בעיר מי שיתקלל בצרכי המת שאר בני העי' סטורי' ולא דברי הרב ז"ל היכא מוכרחים כלל: ואיך שיהיה כתב בפשיטו' דכל קהל וקהל הוי כעיר בפני עצמ' גם הרב

הרב הגדול מוהר"ר דוד הכהן ז"ל בספקיו לעג דכבית
ל"ג כתב כהפך מדברי הרב המוזכר ז"ל וז"ל מילת"ד בפ"ב
היא שכל בני העיר שוים לענין מזון וברנסה ושיוע זה
לזה לענייס שבעיר הן למתפללים בבית הכנסת שלהם
והן למתפללים בשאר בתי כנסיות דעניי עירך שמעכו
עניי בית הכנסת שלך לא שמענו ובעיר תלי מילת' ולא
בבה עכ"ל • אבל מקום יפה דדוקא לענין העניים
לא פלוג בין ב"ה ג' לאחר חמ' כענין לאחר כבדין דירן
דהייכו שכאו יחידי' מבחו' ובתיבהו בבית הכנסת כמה
פעמים איקרו כמי שכח ודר בעיר אחת לכל דבר וכמו
שכתב הוא בעצמו בבית ל"ד וזה לשונו ואע"ג דמשמעמו
דקתב בפני עצמם הוו בפני עיר אחרת וכדבר שאין בני
עיר אחת כפופים לבני עיר אחרת אין בני קהל אחד
כפופין לבני קהל אחר עכ"ל • ויראה דכל קהל וקהל
הוה ליה ככני עיר אחר' וכן כתב מר קשיש הרב הגדול
מוהר"ר שמוש דמרוכא ז"ל בתשובותיו השייכות לטור ח"מ
סימן נ"ח וזה לשונו כבר עלתה בפכמת חכמי העיר
הזאת שאלוניקי כיון החכמים קדושים אשר בארץ המה
כין אשר בחייהם חייתם שכל קהל וקהל עיר בפני עצמו
הוא וכו' עד וכיון ז"ל מקהל הרי הוא ככן עיר אחרת
מיהא מיירו ולהך לעי' אחרת ועמד שם ב' חדש שהרין
הוא שיפרע שם ואין לו עוד עסק עם העי' מיהא משם
וכו' עכ"ל • ול"ב כיון שאלו הבעלי בתי' כתו' וכתייבכו
בבית הכנסת החדש זה כמה שנים הרי הם ככל שאר
בני הקהל לכל דבר הן בפרעון המסי' וכל פרכי הבית
הכנסת הן בכל מיני תושלת הבית הכנסת דכודאי בשם
שהם נמנים להקרן בבני העיר אחר שעברו ל"ב חדש
לפרוע עמהם בכל מיני פרעונות כך הם נמנים לכל
דבר הבנסת ותקונה הבית הכנסת שלא יהיו קרובים
להפסד ורחוקי' מהנאה • וכמו שכתב בפירו' המדרכי
בפרקא קמא דבתר' בשם הירושלמי דמגילה דתניא ל"ב חדש
הם בין לעניי לפרוע בין לעשי' ליקח עם עניי העיר
העיר וכן כתב גם ר' ירוחם ז"ל בתוך מעשים יעמ' • ולפ"ז
בין שהם נמנים עמהם ופורעים בכל מיני הפרעונות
בן גם בן צריך ליהנו מכל תושלו' הקהל כמנוי הפרנסו'
וגבית הקהל וכמו שכתבנו בשם הירושלמי ל"ב חדש
הם בין לעניי לפרוע בין לעני' ליקח בבני העיר וכודאי
לענין גבית הקהל והפרנסות כלהו הוו עניים אצלם
דומיא מאי דתניא גבי מניחה דכלהו הוי עניי' אצלם
וכן גם כן תמרינן בפרק חזקת הבתי' גבי ספר תורה
דכולהו הוו עניי' אצלו ושם בן דכר פשוט הוא דכל בני
הקהל כמנוי יחד כלם כאחד להנות בכל הנאו' הנמשכו'
מהבית הכנסת • וכודאי דמנוי הפרנסים והגבאים
הוא הכח' ותושל' מורגש וכמו שכתב הר"ש בח ז"ל בתשובה
והביאה מוהר"י קולו ז"ל בטור י"ד סימן ל"ח וזה לשונו
ת' הר"ש ז"ל על ליט ו' שפשפט שלח יהיה גבאי או
ממונה מהעיר ורע"י שהוא כהנה בפרנסת דמת' שהו'
אחד מהברכי' שאין מתמני' עמהם הנברי' ע"כ
ובהדיא תמרי' בגמ' בפ' השותפין ל"ה קופה בגבית
בשתים ומתחלק כ"ג בגבי' בשנים שאין עושין שררה על
הגבור אחד מגבי' ותמרינן עלה בגמ' מאי שררוקא אמ'
הכא קרי לבעל שמשכין על הצדקה ואמ' בעל כו'

אלמא הוי תושלת ושרר' לוקקני' ומלבר שהוא תושלת
גופני בשרר' הקהל והם מוקדמים לכל דבר שבקדוש'
ן בסדר קריאתם בספר תור' ביום טוב ובשב' וכדאית'
בגמ' ן מקום מאי דתמרינן בפרק אלו עוברין לעולם
יתכור אדם כל מה שיש לו ויעשה בה תלמיד חכם לא מנא
בה ל"ה יעשה בה נבאי צדק לא מנ' בה נבאי צדק יעשה בה
אלמדי תיבוקו כו' הכה מלב' זה יש להם עוד תושל' בפני'
בהיותם נבאי הצדקה וכדאתמרינן בפרק האומרים
והמוהירי יזהירו מזכה הרקיע שו נבאי צדק ומבדיקי
הרבי ככבי' לעולם ועד אלו אלמדי תיבוקות •
וכתבו שם התוספות דאומר ר' דמריך לומר דרקיע
מזהיר טפי מכבבי והיינו רקיע שתחת כסא הכבוד
והיינו מקום דנבאי צדק עדיפי ממלמדי תיבוקות
וכדמוכח מהיות דמר' אלו עוברין דלעיל וכל הנמרא
אלמה מגדול שכר נבאי צדק ופרנסי הקהל ולא נתן
כל כמייהו להחזיק הבררה וזכו' לעשים ושלח יניחו
אחרים לזכות בה • והנה הרב מוהר"ר יפרלן ז"ל
בבתביו סי' קכ"ו השיב על מנהג' יפרחל ברוכה ז"ל
שהי' מוהר"ר לחנגיל ז"ל מוחה בידו שלא להשתדר בשום
שרר' מהעיר לתת נישין וחליצות ולברך ברכת חתני'
וכדומה ישן הוא החזיק שם מקור' וזה לשונו • וכן
ירלה דכל מה שתמרו חכמים שלא לידד אים לחומכתו
של חבירו ולהשיג גבולו הייכו דוקא בכל מידי דאית
ביה פיקוח נפש וחום' פרנסתו ומחייתו אבל כי הא
גווני דאר עבי' שררת' דמתא וחוך קאתי למיעבד
כמי שרוצה דמתא בזוזים מאן ליתא לן דאסור בכי
האי גוונא דכל אית' בעי לזכו' בשכר פרכסי ישרש שהו'
שכר שאין לו שיעור ולא דמי למי שהחזיק במנו' כמש"
שנים דמשמע מלשון מהר"ם דאות ליה כו חזקה דשאני
התם שרגילין לקנות חזקה כי האי גוונא מן הצבור
וליהנות בגדקו והקדשות על ככה להניח להם וליורשי'
לחזקה אבל אחר תורה ושרר' דוקא הכי הוא מוכחת
ומופקרת לכל מי שרוצה לזכות בה עכ"ל וכן הסכי' הרב
מוהר"י ווילא ז"ל וכתב וזה לשונו ואעפ"י שמוהר"ם היה
שם קודם דירתו של מוהר"י כזה לא יפה כח חזקתו כיון
שהקהל לא מיכו לוקו עליהם לא לר שם ולא לקנין הרי
הוא כח' מסבעלי בתי' שדר בעיר וכח בעל הבית הרשות
לגור אצלו בחותה העיר לא יוכל בעל הבית הרשות
לומר ככך לכי החוקתי כיון דכומן הזה אין אדם יכול
נוהג כדאית' פרק לא יחפור ואי שייך בשרגא בהדה לא
אבי מעכב כו שרוצה לומ"ם ירצה להיות שייך בשרגא
כו' • מכל זה יראה בפירוש דאין כח ביד היחידים
הרשכוי להחזיק בשרר' הקהל והם יהיו על כל מלאכת
הקדש ושאר שרורי כל הקהל יגורם מהשתתף בחלת
ה' ומה גם כיון שנמנו עמה' ככל ענייני פרעונות הקהל
וכל עיקר הבית הכנסת רוב מכין וכוב כיון שם הבעלי
בתים האחרים וכל עקר הבית הכנסת מבדיים
ובדבות הוא מהם לא כן לקחה מדת הדין שהם יהיו
מורעים הבדבות לידי הפרנסים לשר הם מהיחידים
ישרשזכים והם יחלקום כרצונם וחפצם ויסתררו בהם
והבעלים עצמם לא יוכלו להסתרר בהם • והנה לעתיק
קשוכה אחת מתשובות מוהר"י ווילא ז"ל בסימן קי"ז שהיה

מסכת לכל דבריהם בכלל זה לעשות כרחם לעניין דעתי
כיון שכונסות ומשה ן קרטון היו בסס כרמז העירובים
ונושאים בעול עם הקהל לכל דבר צורך הקהלה תן רב
הן מעט לפום שיחכה הרי סס כתת' מן הקהל לכל דבר
ולא יגרע כחם בפום דבר מעלת הקהלה הן בפקידות
הכתים הן לעלות מילי דמתא ומה שטעון החכם ר'מלון
שכבר נתקבלו בקצר לתיון כתרם שפום ת' מהקהל לא
יפתרל להוסיף ביניהם לים נכרי ואם יבא לאחר מהם
פום קרוב ויבקש ממנו פיפתרל בעבורו נגד העירובים
יוליע הדבר לקהל פיוכלו לעמוד מנגד בכל כחם אי
משום הלי מעמת לא יגרע כחם דאפילו הוא כדברי
בודאי לא היקה הכוכה שלא להסתדל נגד העירובי אלא
יקבלו אותו להוסיבו ביניהם אבל לבתר שקבלו אותו
העירובים הרי הוא כאחד מהם ועוד דכהאוה ומכח
פשקבלו עליהם הקהל הלי מילתא היו כך' בעלי בתים
ומסתמא הכוכה היקה שלא להוסיף עליהם דיורין אלא
לפשקו חיותייו אבל כיון שנתמעטו הדיורין ודאי
נתבטל החרם דלי לא תימא הכי אם נתמעטו כלם ולא
פשארו שלא שניס וכי שלו השניס יחזיקו בקהלה וכי להם
לבדם נקבה הארץ בתמיס ונראה לי בהאי גוונא לזלזין
בתר דעת הגודר ועוד לפולן היה כדבריו יקולן למימר
הכי דיורין שנתוספו שחיכם בכלל הקצר לא ניחא לן
בהאי תקנתא ושטעמא קאמרי דמאי חזית דדמת דהדו
סומק טפי דילמא דמת דהנהו גברי סומק טפי עוד
בידי טעמים וסברות שהוזו חרם בטל מעיקרו ולא
מיחא לפרט דמסתפיס דילמא נפיק מיניייהו חורבה ח'
כו' עד ומה שלומר שהחזיק הוא ואכיו ח' שניס
וכן טען בונסטו שהבותיו החזיקו בבית הכנסת ובית
עלמין לאו טעמא קאמרי דאין חזקה בבתי הקדש ולא
בכל מילי דהקדש וכן משמע במרדכי שלהי מסכ' מגילה
וזה לשונו ולעניו יין הכרלה כל מי שיתן יותר לפרקי
זוכה ולא שייך ירושה דמשום עכ' ומסקנא הכי הוי
יוצ ומשה בן קרטון ובונסטו ושאר הקהל כולהו חדא
היכא ליתי להו כל מי שיבלה על השכירות שאחר מבתי
הקדש לן יהיה עד כאן לשון התשובה' והנה השתקתיך
יען מתוך דברי ואת התשובה ירחה רחיה ברורה של כל
חבריהו דאין להחזיק בכל עניני הקהל' ולו ח' יחידים
בלבד ושאר כל הקהלה יעמדו מנגד ואעפ"י שהיה להם
הסכמה לו חרם בזה שלו כל מי שיבלה על השכירות שאחר
לא ניח"ל בהאי תקנת' וכל שכן כאן שום רמז בזה
בכל ההסכמת' שלא יוכל להכנס בשכירת הקהל שום אחד
רק לדכרה ירחה מתוך דברי ההסכמה שהיו חשנים
להרבות ביחידי' ליעב הכ"ה ושלא יחרב חס ושלום ואם
כן יד היחידים הרחשוכים ויד הבעלי בתים כולם שוה
בכל עניני הכ"ה ואין להם להתקדר עליהם יותר מכל
שאר הקהלה ' נם אינם יכולים היחידים לבא בטענת
חזקה לומר שבין שהם החזיקו בחזקה זה כל כך זמן הם
בן הרי הם מוחזקים בזה ' חהא שהרי כתבנו והוכחנו
לעיל דאין חזקה בכל עניני הכ"ה ' ועוד דמאי חזקה
שייך הכא כיון שהם היו מתרעמי תמי' על זה ומוחים
כויה כיון שהם בן מאי הוה להו למעבד וכדאמרי' בהדיה
כמהקה דמחיעה בעי לכי זרקה תקפה חח' בעניני מה

היכי דמי בשתי' לחדיי לחודי ליה ואי הקה נזוח מאי הוה
ליה למעבד כו' ' והנה הוזיל והקה לירן רחיתי לכתוב
מאי דהזקשה לי זה ימים עם היות דלא שייך
לבדון שלכתובו ומנדר הלמוד להיותו שוש בעיון ומשיב
כהלכה מכל מקו' טבע העיון הזקיקנו לכך והוה כמאי
דבעי רב נחמן למשטי התי בעייא דרבי זירא מהיות
דלתם בתם דברים לחודי' שהניח לחדוקין בו לכל הותה
טליק יוקה מתחת ידו שלו לאחר מהם המעה היכי דמי
אי כיון כדקתני פשיטא שלו שתקפה לח' בעניני קשיא
לי הליכה דהרמ"בם והרמ"בן דבבי דבעיא ר' זירא הני
כשתקפה בעני בלי דוקא והיינו משום דחית למימר הא
קא חזו ליה דבבן לכל לא תקפה בפני עדים חזן מכח
פשיט' ליה לרבי זירא דחודיי חודי ליה דבין דלא היה
בפני כית דין בודאי לא היה לו לשתוק ובין דשת הודה
לו וכמו שכתב המגיד משנה בפרק ט' מהלכו טוען
דלא כן מאי פשיט רב נחמן מהתם לימור דהתם מיירי
שלא תקפה בפניהו אלא תקפ' חזן מבית דין בפני עדים
ולהכי פשיט דהמוכי מחבירו עליו הרחיק דכורחי
הודה לו בין דלא נזוח דהתם לא שייך טעמ' דהא קחזו
דבבן ואין לומר דאי הכי דמיירי חזן מבית דין בפני
עדים פשיטא מאי קמשמע לן דהדי לקטרייך משו' הזוה
לחיכא דאחרבא בשתקפה בפני עדים חזן מכ"ש ושתק
הוה משום דלאו חודי לחרא לעניוק חזן מבית דין אלא
לחתין לעניו' עד שבא בפני בית דין ויהיו שבר' הרם"בם
ז"ל דפליג עליה דהרמ"בם ז"ל והרמ"בן ז"ל מהאי טעמא
דכתבינן ' ותו קשיא לי בגמרא לחתי לא דחי לם
דלעול' לחימא לך דמיירי בשתקפה בפניהו ומיירי דשתק
מהאלה ועד סוף ' ולהכי לחרינן דבודאי חודיי חודי
ליה כיון שתקפה מידו וזוה סותק וזן לומר דשם כן
פשיטא מאי קא משמע לן דלא על נב דקשיטא הכי הוי
דכיון דשתק חודיי ליה מיהו לא הוי כל כך פשוט
ולשטרייך למתני דלא תיש' דחתק הוה מצו' דשבר
הא קא חזו דבבן שהם היו שניס חזקין בה וזוה שתקפה
מידו בפניהם בחזק יד ואם כן לא תפשוט מידי מהתם
ותו קשיא לי שיבא דהרמ"בם ז"ל שכתב בפרק הנזכר וזה
לשונו כלו שניס חזקין בטליח וחמרו להם נאו וחלקו
את דמיה ובאו ונחזרו והרי הוא תחת יד ר' מהן זה טוען
הודה ונסתלק ממנה וזה טוען שכרחים לו או כתגבר
עלי וחטם המוכה מחבירו עליו הרחיק עד כאן לשונו
דהם כן חמאי מוקי לה בגמרא דחתי חמר חודיי חודי
ליה ואתי חמר כדמי לדרחים וחמר דל מן בחמן מהום
דחמרינן ליה עד שהתא חשדת ליה בגזלן וההם מונר
ליה בלא טהדי וחמאי לא מוקי לה בשטוען תקם מידי
דהוי ויקר חרום טפי דהסת לא שייך טעמ' דבר שהתא
חשדת ליה בגזלן כו' אלא ואתי בחתה דדוקא בשטוען
שכרחים לו חיכו בחמן והיינו משום טעמ' דחמרינן ליה
עד שהתא חשדת כו' אבל בשטוען תקם מידי בחמן
ועוד דחמאי בשטוען תקפה מינכו לא יהיה בחמן אלא
חמרינן חודיי חודי ליה ואלא עביד חילים לחודיי קרם
נמר דין לחנם לחר נמר דין שבבר עמדו בדין ויבא
ובאי בהיכו לחודיי להו זיל פלוגו מי מבריתו לבוז
ולהוד ות ובשלמא בשטוען שבחתים לו בחיכו בחמן משום

דרוש טעמים דלמרינן ליה עד השתא דחזרת ליה כגזלן
והשתא מוגר ליה כלה מהרי ולא מסתמא הודה לו מכל
כשטוען תקפה מידי דלא רוצ טענתיה למחי לא יהא
כחמן ונריך עיון: וכחזר לגדון דירן דכיון דהבעלי
בתים כלם הן מוחים בכורכיה נגד היחידים שוב אין
להם חזקה: ועוד דכיון שהבית הכנסת מתקיים ממה
שיקובץ מהכדרי, והכבוד דהויכו שמשם נפרעי שכירות
הבית ושמן להדלין ושכר החזן והשמש, וכדומה והכלכות
שם יד הכל שוה כו זה מעט וזה הרבה כפי השער תשוב
ידו שם כן הוה ליה כשוחפי כדבר הזה וכיון שכן אין
להם חזקה כו והכהדיה כת הטור חשן משפט סימן קעט
וזה לשונו דבר הידוע שהוא משל שותפין אין לאחד חזקה
כו על חבירו ואפי כשהה בידו זמן רב אינו יכול לטעון
שלקחו ממנו או נתנו לו כמתנה אלא ברורין עד שיכחש
והיינו טעמא דכתב הרא"ש ז"ל בריש פרק קמא דבתרא
דכיון דהוי בשותפו לא קפדי אהדדי ואם כן לפיכך שאם
הבעלי בתים היו שוקקים עד עתה והיחידי הרשאונים
היו מחויקים בשדרך הקהל לא לזה לבדו חזקתם כיון
שהבית הכנסת הוא בשותפו דהויכו שהו נפרע מהכדכו
של כלם: ובדולה מזאת כתב הר"אבד וכתבו שם הטור
דלא מבעי מילתא דידוע לתרוייהו שוה בשוה שלא לפיכך
לא ידיע לתרוייהו שוה בשו כגון דחזו דהאי חייתי ווי
והאי חייתי ווי וזכינן בהו אפקר ולא ידיע כמה חייתי
כל אחד ולבתר ימין כפין האי אפקר מידיה דאחד ואמר
תרי תלתי בידי ותלת דחבריה לא מהימן שלא פלגי בשוה
ע"כ: כתופן שכתם לעכויות דעתי כתבתי
יעקב בכ"מ יצחק הלוי ז"ל:

תקיעת הרבנים המובהקי כ"ו על זה:

תקיעת הרב כמו"הר ליב סרווחל נ"ו:

לדיות

תשובת מהלה זו פשוטה כביעתא
דכותחא כמו שהשיב כהגון מעלת
הרב הפוסק ורבן ה' כפיו לחתן ונדק
ין להאריך רק להסכים עם מכתי"ר והדברים שו מלמלה
לא נכתבו הם כל נגזר עליהם לך לנחת קנת ידי חובתי
בדרך קצרה לומר שכל עוד שהשכירות מהבית הכנסת
בהה נ"ב מהם הבעלי בתי אפי כהו לדור שם ולהתפלל
בתוכו כית הכנסת מכח כדרי, ובדכות שמתנדבים יום
יום גם המה: ודאי מוחזקים גם הם כמו היחידים
הרשאונים, וזה מוכח מדברי הרב דמרדכי ז"ל חלק ב' סימן
תכ"ב וזה לשונו ועוד אני אומר שמטעם אחר גם כן זכה
הר' משה בדיונו שהרי אי אפשי להקהל לבדר שהם
החזיקו בבית הכנסת שלא פרעו שכירו מן הבית הכנסת
עד כאן לשונו: דייקינן מהא הא שם היה אפשר
להם לבדר שנקנו מהם לפרעון שכירו בית הכנסת ולכל

ברבי בית הכנסת כמו שכתוב בכל שמבעלי בתים יום ויום
והב מהם שמי בשכירות וברבי כל בית הכנסת הוו גם
הם מוחזקים כמו הר' משה הלמוסניו כן בנו של כמ"ה
כרוך הזקן שקנה בית הכנסת עם אחר ואפי שהזקן
קנה לבדו כדמוי הכל לפילו שם היו יכולים לבדר הא
מוחזקים קל וחומר וכן כנו של קל וחומר בנדון דידך
שהיחידים הרשאונים לא קנו רק שמורעי שכירו וכבלל
דמי השכירות דמי הבעלי בתים האחרי, אבו הם פשיטא
ודאי דמעלת הבעלי בתים מוחזקים הם כמו היחידים
הרשאונים ועתה מדחזינן על פי הדין הוחיל והבי הבעלי
בתים נכללים בפרעון השכירו וכבל ברבי הבית הכנסת
מקרו גם הם מוחזקי אין פחות שם היחידי הרשאונים
מעכבים עליהם מכי גבהות ומרכות וכיוצ ומשום הא
לוכח קטטות ביניהם ודאי דכהנינן כמו שכח בהנהם
מיימונית פרק יו"ד מהלכות תפלה וזה לשונו על אחר
שלחם אם ים קטט' ואינם יכולי להשוות דעתם לבחור
אחים מהכמת כלם כו': ודאה שים להשיב כל בעלי
בתים הנותנים ויקבלו עליהם ברכה וילכו אחרי הרוב
ון לברר רחשים כו': בתופן דכל עוד דלוכח קטטה
בבחירת הרשאים יש להושיב כל בעלי בתים הנותנים
וכבלל כל נכללו כל שאר בני הקהל יצו: ומה שכתב
מעל' הרב הפוסק דמכוי פרנסו וגבהות הנאה ותועלת
מורגש והוכיח הדבר מתשובת הרשב"א שכתב נראה לי
שהוא נהנה בשררות' דמתוך ושפיר קאמ' דאין להקשות
דדוקא כשהנבור הם נהנין ממנו שמלחכתן נעשית על
ידו שכן כתב שם דבנדון דידן הנבור יהם מפרנסים
ונבחים שכירו מן כל הקק עם כל בעלי בתים שחדשים
שהם רוב מנין ורוב בנין כפי הנשמע ומן מרדכי דכ"ב
כמי מוכח בשררת פרנסו' וגבהות הנאה ותועלת מורגש
שכתב וזה לשונו ולדם שהנבור חפנים בו למכותו וגבהי
של נדר, ים לו לנקבל על עצמו כדאמרי' בירושלמי דפאה
רבי יוסי עתל לבפרין בעת חוקי עליהון פרנסין ולא
קבלו עליהון עתל ואמר קומסון בן בבי ממונה על
הפקיע ומה זה שנתמנה על דמי נפשות לא כל שכן ומלבר
שנדקו מעל' דברי הרב הפוסק שמכוי הפרנסו' והגבהות
הנאה ותועלת מורגש כנזכר לא כחדו לאחרי קדוש נמי
כתוב' דמכוי זה הוי כמי תועלת נפשיי והנה שכרו לתת
כל עוד שפעולתו לפניו כמו שהוסיף מגיד' הסותפין על
בסוק והמסכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומן הירושלמי
והאי מוכח כמי מדברי המרדכי הסם וזה לשונו מכאתי
חרס שהוא גבהי נדקם שם העניי, יחבפוהו אין לו לחוש
כי יותר טוב הוא לו ממה שמברכי' אותו כי יותר זכותו
גדול כראמרי' בירושלמי רבב' בתרא ופרק בתרא דבבא
כו': ואין שיהים לכל החופצים מקבל שכר של שבועין
השני השכר גדול יותר: הא קמן שבשבו כטוב קלין
ושכרו הרבה ולמה שם כן יתחרו עליהם גם השתדר
היחידים הרשאונים על שאר מעלות הנכבוד בנעול
דלת בפניהם מכח גם שם של המנוחה ואל הנחלה בגן
עדן כוכות הזה ואי יחידים הרשאים וכי' הין קונים בכסף
מלא ואחי המשר' על שכתם בכסף ומחיר לזכות במנוה
של המנוי כמי שמוחזק במנוה מחמ' בשפו שחרשתי לחתל

ליטול את ה' והשרה והממוה בכח גדול וביד חזקה
ולמנוע הטוב מבעליו בעלי ומוחזקי כמוהם כמו שכתב
בחמת לא טוב הדבר אשר הם עושים ואלהים לא ינחם
ובכללן זה דכף שפתיש אך למחסור: אלהים
להלהיבו עולם ועד יתוך שלום ואהבה
ואחוה כיון כל עמו ישראל בכל
מקו' שהם יהא לאחדי:

כה מעתיר הנעיר
ליב מרוזוב
החותם קול ה' בכח למכי השב"ה

תחימת הרב הגדול כמו"הרר בן ציון פרפתי זל"

שפתי

חכמים שוכנים ישרים וכחוחים
לשכיבי לאשר הרחיבו לשון בדעת
ותכונה. להסיר ולבטל על

תלונה: מהיחידים המתרעמי' עליהם רוב הנבור ונשוו
בכל פעה ופנה עד שלא נשאר לבחים מחריבם מקום
להתגדר בו גם כי הדבר הזה בבחינת עצמו הוא פשוט
שהדין עם רוב הנבור לאשר משכנו בבית הכנם' זה כמה
ימים ונכנים ונשאו בעול ההנהלות עם היחידים הן
בשכירות הבית הכנסת הן בנדבות ויקר ההוצאות לא
מבעיא לרבי' תם ופיעתו שפי' הוא דאמרינן לו שיך
בכרע' דמתח לא מצי מעכב שרוצה לומר לו שיך בכרע'
מכאן ולהבא לפרוע עם כני העיר מעולי העיר אעפ"
שלא פרע כשעבר לא מצו מעכב שלא לפי' לרע' ופיעתו
שפירשו לו שיך בכרע דשעבר לא מצו מעכב הדין עם
רוב הנבור כיון שכבר נשאו ונתנו בכל העולים שם בן
מלי חזו הני יחידי' דרמ' דירם סומק טפי למלוך עליהם
ולאמר שלי שלי ושלך שלי לחלק כפי רשות שיכיהם ולזון
לומר כיון שכבר נהגו כו כפרנסות בסדר הזה זה כמה
שנים שם כן בכר המוציא בה הוא ליתא כיון דאדיבא יד
בלם שוה והיחידים בחים מכח המנהג שלהם ולכם
יכולי לטעון שנמכר לו בשתל להם הוי חזק שלין עמה
טענה שהיה חזקה ומה נש עתה שכבר נזהו כברוכיה
על מנהגם כנראה בשתלה אך לא יכלו עם מי שתקיף
ממם. שם כן ודאי לא ויתרו דומי' דאמרי' בפרק קמא
דמציעא כיון דנזוח מלי הזה ליה לגעבד. וכן נראה
לי ומסכים עם החכמים המכרים שהדין עם רוב הנבור
וחלק בחלק יחלקו כפרי מעלל' ובנדבותיה' כזה ובכח
הנראה לעניות דעתי כתבתי על הדין ועל התשת.
כתם בן ציון פרפתי.

כלל ד סימן כח
שאלה

בעיר ולכאי היה להם החכמה שכל מי שירצה
כדי לה' לנדבת הב"ה שיהיה מחויב
למוסרו בידי הפרנסים והם יחלקו ויפזרו לות' בכל
צרכי הבית הכנסת כפי הנראה להם ושלא יבא שום יחיד

המתנדב להנני' כלום ונדבתו לנראה לעיני שירצה בעיני
רק שימסרהו ליד הפרנסי' ובהמשך הימים ברצותם
שקנת מהיחידי' לבנה הנזכר' בשלותם בספר תורה
לגדור או כיוצא נדבה אחרת היו מקבוצים שלא לידור
בעד הבית הכנסת רק היו מקבלים ותזלין הרשות
בידם כגון שהיו מתנדבי' כ"כ בעד לחם לעניי' או לחיוב
מקו' אחר או לחזן ולשמש וכדומה ומזה היה נברר כזק
והפסד לכל צרכי הכ"ה ועל זה והסכימו ועשו תקנה
אחרת נוספת על הראשונה שלא יוכל שום יחיד ויחיד
לגדר' בשלותו לספר תור' בשום מקום רק בבי' הכנסת
ולכל הפחות לא יהי' רשאי להתנדב במקום אחר רק על
חני הנדבה והחני האחר יהיה מחוייב לידור לותם
לבית הכנסת: ועתה נפל הספק על היוה נדרים
ונדבות שהם מתנדבים בבית הכנסת לכל לא בשלותם
בספר תורה שלא כגון בעשות' השבחה לחיזה קרוב
שלהם או כמה שהם נוהגי' לידור להנלת דרך הכלים
או לחיי לבי הבן ולחיי חקן וכל שכך יחידי' הם טוענ'
ואחרים אזה לא נזכר כלל בלשון ההסכמה רק במה
שנודרי' בשלותם בספר תורה דוקא והקל טוענים
שההסכמה היא כוללת כל מין נדרים ונדבות שיתנדבו
בבית הכנסת דבין שכל זה לא נשמ' שלא בעבור קנת
יחידי' שהיו מתכוונים לנדור חון מבית הכנסת' שם כן
מה לי בנדרים ונדבות הנעשות בספר תורה מה לי
בשאר הנדבו' יוצנו הרין עם מי:

תשובה

עקר נדול הוא בנדרים והסכמו' דאולין בתר
כוונת הנודר ומתקן ההסכמ' ודנין הלשון
לפי הענין לאשר בעבורו נדר או תקן ההסכמה ועיקרא
דהאי מילתא איתא בנדרים פ' הנודר מן הירק תניא ר'
יוסי אומר לפי הנוד' היה לכום נזיר והוגר ואינ' קונ' כמו
עולה על השור לכום ומוקר לטעון. היה טיגון בשתן
והוציא ואמר קונם שאתן עולה על מוקר לכום ואשזי
לטעון הרי לך כהדיא דרבי יהודה מכירא ליה דאולין
בתר כוונת הנודר ובתר הענין לאשר בעבורו נדר ולא
בתר הלשון דלתם על נב דליסבא דעולה על בין טעים
בין לבוסה משמע מ"מ דכיון דאיכא תומדנא דעוכא על
מי מהם נדר אולינן בתר מוקו ענין וכתב הרמ"ם ז"ל
בפר' שמיני מהלכות נדרי' וזה לשונו כל הנודר או
בשבע רוצין הדברים שבגללן נשבע או נדר ונומרין
אתם לאיזה מקצון והולכין אח' הענין לא אחר כל
מעשה הנודר כיצד היה טעון ואי' ובפירוש המשנה
כתב וזה לשונו רבי יהודה היכו הולך אחר פשט הלשון
לבד מביא דאיכ מן הענין שכשל עליו הנדר ואיזה
מהם היא והלכה כרבי יהודה עד כאן לשונו. ואם כן
כיון שאנו רואים שהענין לאשר נקבעה לתקן ואת
ההסכמה הנזכרת הוא בעבור שיהו קנת מן היחידים
שהיו מתכוונים לנדור במקומות אחרים והיה נבר' מזה
נזק לבית הכנסת אם כן אפילו שבלשון ההסכמה כתוב
שלא יוכלו לנדור בספר תורה דוקא בספר תורה
שלא אף בכל שאר הנדרים ונדבות כיון שנבר' מהם

נוק לגרסי הבית הכנסת: וכלל נדול בדין דחזלינן
בתר דומדכ' ואפילו במקום שלא פירש בדבריו כלל
וכדאמר בן בתדיה בפר' מי שמת דתנן התם שכיב מרע
שכתב כל נכסיו לאחרי' ושייר קרקע כל שהו מתכתב
קיימת ואמרינן עלה בגמ' מאן קנה דחזלינן בתר
דומדכ' אע"ג דר' נחמן רבי שמעון בן מנסי' היה
אי שהלך בבו למדינת הים ושמע שמת בבו ועמד וכתב
כל נכסיו לאחרים ואחר כך בא בבו ר' שמעון בן מנסיה
חזא' אין מתכתב מתב' שהלואה היה יודע שבבו קיים
לה היה נותן רב שבת אמר רבי שמעון בן מזורי היה
דתני' כדתנן ה"ז חומרים היזכה בקולר ואמר בתבו
נט' וכו' וקיל הלכתה הבי דחזלינן בתר דומדכ' ואפילו
שלא פירש וכדאמרינן בפרק יש נוחלין אמר רב נחמן
הלכה כרבי שמעון דחזיל בתר דומדכה: ולכאורה
יש לדקדק דבין לרב נחמן דמוקי לה כרבי שמעון בן
מנסי' בין לרב שבת דמוקי לה כרבי שמעון בן מזורי
אמאי לא מוקי לה למתניתי' כמי כרבי שלעזר בן עזריה
דחית ליה כמי דחזלי' בתר דומדכ' דהרי בפירוש אמרינן
בפרק שעשי' במתני' שעשי' שאמ' בתוכ' כתובתה מאתי'
ושלמא מכה אם רצה להוסיף לפילו מאה מנה יוסיף
ניחא לו בתרתי בין מן היורשין בין מן הנשואי נוכה
את הכל ראובע הו מן הנשואי נוכ' את הכל מן היורשין
בתולה קי"ל ושלמא מכה שלא כתב לה שלא עמ' לכותבה
וכב' אמרי' רב ורב' חד אמ' הלכה כר' אבע וחד אמ' אין
הלכ' כר' אבע תסתיים דרב הו' דאמ' הלכ' כר' אבע
דשמעי' ליה לב' דחזיל בתר דומדכ' דרעתא וכו' דשמעי
בהדיה דרבי שלעזר בן עזריה כמי שחזיל בתר דומדכה
משום הכי קתני שחוכה נוכה שלא מן הנשואין שלא
בתב לה שלא על מנת לכותבה: ואמנם כך מעייני
ביה שפיר ירח' דשלא קנו מידי דהרי על כרחי' לרב
נחמן לא קנו' כלל דאמאי לא מוקי לה כרבי שלעזר בן
עזריה משו' דחיישו שבר לית הלכת כוותיה וכדאמרינן
שם בפ' יעשי כהדי' ורב נחמן דיריה אמר אין הלכה
כרבי שלעזר בן עזרי' ולהכי לא מוקי לה כוותי' לפי שהקומיים
מקניתין כותיה ורב שבת אמ' לא קנו' דהרי אמר בן
שם בפרק מי שמת מאי טעמ' לא מוקי לה כרבי שמעון
בן מנסיה ומאי דומדכה דמוכח שאני ופירש ר"שבם
וזה לשון דומדכה דמוכח שבל ומן שהיה בבו קיי' לא
ניתן עד שמשמע שמת מחל חולה דרוב חולי לחיים והוא
לא נזה מחמת מיתה ליכא דומדכה דמוכח כולי האי
ע"כ ואם כן הכא נמי הוא הדין הוה ליה דרבי שלעזר בן
עזריה הוי דומדכ' דמוכח דבודאי לא שדי חיכים וזוי
בבדי שלא כתב לה על מנת לכותבה ולחבת חופה ועוד
דכי היכי דחיישו נמי לא יריח לה מה שכתבה להבנים לו
שלא מחר הנשואין הכי נמי מאי דכתב לה לא יריח
לה משה שלא מחר הנשואין: והכא מנהתי כתוב בפסק
אחד מחר הסיב הרב הנדול והקדוש כמו"הר יוסף
פורמון זלה"ה כזכטי"ו על מה שכתב בעל המחכו' ומכלוכות
שעולה המרום לחרוסה שם יורשת לותם שם לאו ומשם
דחיתי שהקשה הרב הנדול זלה"ה והקושיא שהקשיתו
והניחה בעריך עיון וזה לשונו ושם תמ' כין לרב נחמן
דמוקי לה למתני' כרבי שמעון בן מנסיה כין לרב שבת

המגיד והרב המגיד מוהר"ר דוד הכהן זלה"ה הארוך בבית
ל"ב ברחוב להזכיר בגד רב אחד שהיה חולק עליו בזה
והעל בסוף התשובה וזה לשונו בללה דמילת דהסכמת
ותקנו לתלמידיכן דעת מתקני תקנת כין להזניח ממעמד
הסכמה והתקנה מה שירש לנו כין להכניס ולהוסיף
בכלל התקנ' מה שלא סור כה והרי הוא כמותה ועומר
עם עכל ועתב שמתוך דברי הרב יר' שרב לה גדול
חולק בזה דדוקא שיכא שהלמון הוא כולל ומשמע
ומשמע הכי אין יש לנו ללמת כתר הכוב והמומרב למנם
מה שהוא בגד הלמון אין להוסיף מכח תומרנה מכל
מקום תשוב' הלם בר נמת זל מוכח בהדיא כדברי הרב
הרלך זל דלתלמידכן דעת הנודר ואפילו בדבר שהוא בגד
הלמון וכן דברי תלמידו של הלם זל שהביא עם הרב זל
מוכיחים בהדיא כדברינו זל שלף על גב שהתקנה היא
בעד הכנו' מכל מקום מכח תומרנה הוסיפו לף כדומית
הכנים לף על פי שלא הוזכר בתקנ' נם דברי הר"ב זל
משמע קצת כדברי הרלך זל ואפילו לא יהיה שלא ספק
דהיינו שיהיה הדבר תלוי בפלונתא דרבוות אפילו הכי
אם יש בהסכמה שלא לו חרם ספקו לחומרא כדין כל
ספקא דאוריית וכמו שכתב הרשב"ץ זל בתשוב' דספק
כדוי להקל דהוי מדרבנן וספק חרם להחמיר דהוי
מדאורייתא ואפילו לא יהיה כתוב בהסכמה שום חרם
לו שבועה אפילו הכי הנבור הם נקראי' מוחזקי' בדבר
זה והיחידים הם נקראים המעלה וכמו שכתב זה מוהר"ם
קולון זכרו לברכה בתשובותיו:

הנר"ע כתבתי וחתמתי
הקטן יעקב בכמ"ר
יסראל הלוי זל.

כלל ד סימן כט

שאלה בקהל קדוש פט"ר היו מתחדשי' בכל יום מחלוקות ודברי ריבות ביניהם על דבר קריאת עשרת הדברות ושם המפורש ושלש עשרה מדות וכדומה לזלו הקריאות המיוחדות דשנתקנו למעליותא שבכל אחד ואחד היה אומר לי נתת לברך ואני רוצה לקרותה עד שאר הפיוטים כני הקהל כלם יחד בהסכמת החכם המרכזין תורה בבית הכנסת ההוא לשבך המחלוקת ולתוך השלום שלא יבאו בכל עת לידי קטטה ועשו הסכמ' בכל תוקף והברזוה ביום שבת קדם שבל הקריאות הנזכרות ודומיהן שלא יוכל לקרא אותן שום יחיד מהציבור הכנסת רק החכם בלבד הוא יהיה קורא אותם וכוה כל אחד ואחד יהיה בשלום ואהבה ואין קול ואין נוהה וכן התחיל החכ' והיה קורא הוא כל הקריאות על פי הסכמת הקהל והחכם הנזכר הוא כהן לגל עליון ויהי היום שום אחר עמד החכם במקו' שליחי לקרות השלש עשרה מדות כפי ההסכמה ושם כתבו מי שאחר שזה היה יכול לעשותו החכם ויען הוא כהן ואיכו יכול לעלות שליחי דקיימא לן כהן קורא ראשון ויוקא לכל לוי שליחי. יורכו מורי הנדיק שם צדקו דבריהם.

תשובה

ראיתי דברי השאלה ומה שפפקו עליה המכמים השלמים אחי ורעי כלי ויצאו לעזרת החכם השלם הכהן כלו' וסייעוהו בהכל פיהם פה קדוש ועם היות שדבריהם היום ברוכי' חיזוק מכל מקום להפקת רצונם ראוי בקשוני להמנות עמהם לתשובתי נבדל ודמטיין שיכא מבשורת. חומ' לעניות דעתי וראה דאין לחוש וזה דכיון דעיקר תקנת חזל דכהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחרי ישראל לא כתקן אלא משום דרכי שלום ולא ליתי לתיובתי. ובדאיכן בהדיא בפרק הנזקין שו דברים אחרו משום דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחרי ישראל משום דרכי שלו' וכף על גב דהת' בגמ' מוקי לה דהני מדאוריית דאמר מייתי לה מקרא דהכהנים בני לוי ולטו לא ידעינא דהכהנים בני לוי ניכהו אלא כהן בריבא והדר לוי ומי כפקא ליה מקרא דוקדאתו לכל דבר שבקדושה לתתוה ראשון כו' ומאי דקאמר במתני' משום דרכי שלום מיירי לכדאמר דתני' שנים ממתינין זה לזה בקערה וכו' מכל מקום הכי כתב ר"ח והביאו התוספות בחולין פ' בכורות הדם בדם וחייבו רבן גמליאל והמרדכי גם כן משום הכיא שיהיו אלא לתמכתא בעלמא ואיכו דבריו נראין כי עקר התקנה היא מדרבנן משום דרכי שלום ועל זה ממך מוהרי קולון זל וכתב בשרש ט שהתוספות זל והמרדכי סברי דעקר התקנ' הוא שלא מדרבנן משום דרכי שלום אלא ליתי לתיובתי כו' ואם כן כיון דמה שתקנו הקדמונים זכרונם לברכה אלא כדי לשבך המחלוקת אלא ליתי לתיובתי כני הקהל כיכולם שפיר מצי למתקן שיהיה החכם קורא לותם ואף על פי שלשעמים דהיינו כימי הנעורים ונשתקע כדאמר תקנת דכהן לוי וישראל דהיינו שהחכם הכהן קורא שליחי במקום ישראל כיון שוהת התקנ' גם כן בתקנה מפני דרכי שלום ולשבך המחלוקת ורחוק על זה שמציכו בירושלמי שכלה בהכים דבטל התקנה דכהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחרי ישראל שלא יאמר אחד מים כיכהן הוא קורא ראשון ואחריו הכהנים וכדמייתי לה בירושלמי דהיינו טעמא משום דלא ליתי לתיובתי הכהנים וכת' מוהר"י קולון בשרש ט שזה לשונו והכה מצאתי לרבינו יצחק שכת' וזה לשונו ועו' תמרינן בירושלמי דאמר דרכי תכיכא עיר שכלה כהנים ישראל קורא תחלה מפני דרכי שלום כו' עד שאם כהן קורא תחל' ראשון יקפידו לך כשהישראל קורא ראשון ובטלה קדושת כהן כהן אין מקפידין עד כאן לשונו. דמדיוק לשונו שכתב לך כשהישראל קורא ראשון ובטלה קדושת כהן משמע דאין לחוש אם לפעמים מתבטלת קדושת הכהן והוא קורא אלא במקומו אחרי הישראל כל היכא דהוי משום דרכי שלום ואם כן קדושת הכהן ותקנת דכהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל היא מתקנת כפי חלוף הנושאים דכל היכא דשייך חשש דלתיובתי דחיכו לה. ואפילו למאן דאמר דעקר התקנ' הוי מדאוריית הרי על כרחין לא הוי דאוריית אלא כל זמן שהכהן עכשו יכול לעמוד על כבודו לבל כל היכא שהכהן

הוה מפויים שוב לא הוי דאורייתא אלא מתקנ' חכמינו ז"ל מתקנו מפני דרכי שלום ומה"ט ז"ל הסיב בתשובה ל"ב ס"ק ו' והביאה המרדכי בפרק הנזקין וזה לשונו.

והשתא שהיה לנישטין על כרחין הכי מפרשת כהן קורח רחמנן כמו שכתוב בתור' מצוה דאורייתא לקריעתו רחמנן היכא דלא מחיל ליקריע והשתא היכא דמחיל דהשתא לא הוי מצוה דאורייתא אפילו הכי אינו יכול מפני דרכי שלום דלא ליתי לאינצויי ולא כמו שכתבת דכיון דמוקדשתו יליף לה מאתי לא יכפוהו דה"מ גבי מוצע כשים בעביר ומטמ' למתים אבל לפתוח רחמנן דלא הוי אלא כבודו ויכול למחול דאטו ליטול מכח רחמנן אם לא רצה הכהן ליטול וכי תיפוק לרעתין למימר דיכפוהו אלילה לומ' כן אם פתוח מתנו הוה קבה עלי כרכ' שמא לא תמרינן יכפוהו אף על גב דמוקדשתו יליף לה כו'.

ואני תמה מהחכמים כלו שהרגיל לתריך כדי להזכיר דמקרי שפיר וקדשתו בקריעת החכם הכהן שליטי ישן הוה קורח השלם עשרה מדות שהיה קריע' מיוחדת. ונוסף תקצי להו היה דרב הוה קרי בכהני ביומא דקטניתא דמהתם משמע דעדיף טפי לקרע רחמנן מלקרע השלם עשר' מדות דהרי קרע דוקדשתו לא נאמר אלא כל זמן שהכהן עצמו ליכו מוחל על כבודו אבל כל היכא שהוא מוחל שוב לא שייך וקדשתו אלא דמטעם אחר אמרו חכמים ז"ל מפני דרכי שלום וכדמוכח התם בגמרא וכדרבי מתם דלעיל וכדון דיון לא שייך התי טעמא וכדרבינא.

איברא דלהרמ"ם ז"ל בספר המצות הלכ' היא שנוכח כתוב וזה לשונו המצוה הל"ב היא שנוכח לכבד ולא להרע לפרוש ולבעלה ונקי' מדרגתה מדרגה קודמת ורחמנה ואפי' ימחלו לה בעלה אם כי זה כלו הגדלה לה יקעלה אחר שהוא לקחם וכחרם לעבודתו ולהקריב קרבנותיו והוא אומרו יתברך ויתעלה שמו וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב וכא הפירוש וקדשתו לכל דבר שבקדוש לפתוח רחמנן ולכרך רחמנן כו'. דמשמע מדבריו ז"ל שהכהן עצמו היכו יכול למחול על כבודו כיון שהיא מצות עשה מן התורה דכפקא לן מקר' דוקדשתו והיינו כמבר' הרב אשר הסיב לו מ"ה בתשובה דלעיל שהוא היה סובר דכיון דכפק' לן מקרא דוקדשתו היכו יכול למחות ומלבד זה סותר בהדיא למאי דאמרינן בגמרא דיכול למחול למי שירצה אלא שבבית הכנס' תקנו ז"ל מטעם אחר והיינו מפני דרכי שלום דלא ליתי לאינצויי. הנה סותר גם כן לדברינו שכתב בפירוש המצוה וזה לשונו ומן העקרים גם כן בהכהן הוה רצוי שיקר' רחמנן שם התיר לישרל שהוא כמותו או פחות ממנו שיעלה הרשות בידו לשרל לשרו חלל זה מפני דרכי שלום דגרסי' דדוק' כשהוא כמותו או פחות ממנו ובגמרא משמע בהדיא להפך דאמרינן התם ושם כל לחלוק ככוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו ועלה קאמר דוקא בשפודה אבל בבית הכנסת לא דאתי לאינצויי דמשמע דמיירי אפילו כרבו וגדול ממנו.

ונחזור לבדון לדין דעיקר תקנ"ח ז"ל דכהן קורח רחמנן דוקא ואחריו לוי ואחריו ישרל יכולין למחות כל היכא דשייך חשש דאינצויי כנדון דידן דבתקנה ההסכמה כדי שלא יתקוטטו כני הקהל קמיד ביניה'. ואין מפק מהנ"ל תקנו שיהיו קודין כסדר זה כהן לוי וישרל גם כן מטעם אחר שיהיו ווכים כלם בקריאת התורה וכפר' הקורא עומד תכן בשני ובחמשי ובמנחה בשבת קודין שלשה אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם ובגמרא קאמר'כח טעמא כנגד כהנים לויים וישרלים ואף על גב דהתם יהיב רב אחי טעמא אחריתי כנגד קורח נביאים וכתובים מכל מקום הרי"ף והרא"ש ז"ל כלם הביאו הא דרב דאמי וכן רבי' ז"ל כתב בשני ובחמשי ובמנחה בשבת עורך תקן שיהיו קודין בשני

ואיך מיהים משמע מהכא דרשל משמע לתקן
מיהיו וזכים כלם בקריאת התורה בהכים
לויים וישראל: ותמכם ותק התקכם קיל בדליכא טעם
אחר המנגד לה לבל כל היכא מים מיהה טעם אחר מין
לחום אם מתכטלת דהכי מנינו לכב דהו' קכי בהכי
כיומא דתעניתא וכזה לא הוה אתקיים תקב' דכהן לוי
וישראל מיהיו זוכין בלבתם בקריאת התורה תלת ודאי
דאפכי כבו'תורתו של רב מכטלי'לה כי היכי דמכטלין
כמי מבו'עשה דוקדמתו מיהיה כהן קורא ראשון כעיר
שכלה כהנים וישראל ג' משום דרכי שלום וכדתכינן
לעיל ואיכ ה"ב בגרון דיהך כיון שוה שהשכימ'מתקב' מצבי
שלוש שלמך המתלוקקין לחום אם לפעמים מתב טלת

ותקנת חזל דכהן לוי וישראל · גם מין לחוש משו' מגמ'
על ראשון מפס דשניהם או כהן העולה ראשון או ישר'
הכהן העומ' שליהי דכיון דידוע הוי לכל זאת ההפכיות
והקריאות המיוחדות זולתי החכם שלהם אי'כ לא יבוא
לטעות ולפגוש שוה אחר מהם דמיכרת מילתא דמשום
הפכמתם סוף וכן בת'הרב הגדול מוהר' קאלו בחוש
מיום מימן קל"ה ומחריך לכאר דכל היכא דמדבר מלתא
דכדי לקיים מנהג הנבור קעביד ליכא למיחש משו' פגם
ועוד כתב עם כמוף המימן בשם רב יהודאי גאון שפשש
לפניו מה הוש שוקרא לוי אחר מהם שליהי בין במקו' שיש שם
כהן כין במקו' שאין שם כהן והשיב בין דאזי דכבל יומ'
לא קרי שליהי והשתא קרי מבקרא מילתא דמשו' אחכוך
הוש ומוקר ע"כ · הכא נמי כבדון דילן כיון דאזיל שם ביום שם
דבשאר הימים ליכו עולה משום שליהי רק ביום שם
התעכית לקרות השלם עשרה מדות מיבקרא מילתא
דמשום השכמת הקהל קעביד ומוקר · ועו' לפי לומר
דכיון דבשחכם הכהן הוש עולה וקורא השלם עשרה
מדות עומדים על רגליהם כל הקהל קדוש בשע' קריאת
השלם עשר' מידות וגם שהשליח צבור המקר' הוי פוסק
לקרו' ומניח לחב' לקרותם בקול רם שם כן לין לך מבטל
מלתא גדול היינו ודמי למאי דתק' מהלים בהאי תשובה
דלעיל דמה שקורין חתן תורה כהן או לוי לאחר ישראל
ליכא שום פגם משום שעושים להם שיבוי שמשמיעים
ולומרי' להם פיוטים וגם ברוב המקומו' הולכין עמהם
משובי הקהל ומיבקרא מילתא טובא כו'.

ולרוחא דמילתא לפי לומר דיוין דבגמרא לא
משמע הלא משום פגמו של ראשון ובבל
ליכא למיחש מידי לפגמו של ראשון דהכי מאי דאיכא
למיחש הוש משום היוצרין ובדמרינן בגמ' ולמאן לי
ליתבין הא קחזו ליה הלא ליוצרין · ופירש רש"י ז"ל שלמא
היושבין עד שיגלל ספר תור' הא קא חזו ליה להאי כהן
ראשון דבליך למיכן שבעה הלא ליוצרין שלא ימתיכו
ויבואו עד כאן ואם כן בבדון דילן שהוא יום השוק שליך
יכולין לקרות יותר משלשה ובדאיתא בגמרא ואמריכן
בפרקא קמא דברכות ומייתי לה הר"ף ז"ל בהלכות אמר
רבי חייא משמיה דעולא מאי דכתיב ועזבוהי ה' יכלו זה
המניח ספר תורה בהיכל פתוח ויוצא רבי אבהו בפיק
בין נברא לנברא ופרש"י בין נברא לנברא בשמיים אחד
מן הקרואים לקרות שיעמוד אחר ע"ב ואם כן כיון
שעמד אחכם קבהן שליהי שוב ליכם יכולים לנאת עד
שישלים קריאתו וכיון שכן הא קא חזו לה לבהן ראשון
דשליך למיכוא שהרי מיימן הקריא' ולא קראו עוד אחר
ליכרא דבהי דאין לחוש משו' פגמו של ראשון מכל מקום
יש לחוש משום פגמו של אחרון ואמרו אלא הוש
ולהכי עולה שליהי במקו' ישרש שלא שכבר כתבנו דבכל
ליכא למיחש לפגם שום אחר מהם כיון דמבטלין מלתא
דמשום השכמת הקהל הוש וליכא פרשום גדול כזה ·
ועוד שהרי כתב מוהר"ר קאלו דלהלכתא הקהלות
ישרש הם קטנות בעוכות כיון שהשתרים שם בביה
הכנסת יודעי שהוא כהן ליכ' למיחש לבבשי שהשתרים
ודרשו להם שבבר קמר החזן לעשי שהוא כהן ·

שבקב למוף סוף לא מהני היתי טעמא כדי שלא יהיו
ברחים כחולקים בהדיא על דין הגמרא שאמר כאן אחר
כהן לא יקרא אבל מקום בגדון דידן שהיכו כאן אחר
כאן רק בספסל כתתים לא מיקרי חולק על הגמרא וכן
כתב שם הרב עצמו . ועוד אני אומר דאפילו אם היה
מקום אם ושלום לאחוז לפנים מה שאוכו ובראשונים אבל
מקו' כיון שזות ההסכמה בתקנ'עשך המחלוק ולתוך
השלום ולפי מה דכתב הריב"ש ז"ל דכל דבר שרבי רבים
הוי דבר מנוה ועדיף להתיר כמי שנשנע על דע'רבים
דקיימא לן שלין לו להחיר אלא לדבר מנוה וכן לדעת
מה'רם והרש"ל לעצות שלום כין אדם לחבירו ולשבך
את המחלוקת הוי דבר מנוה ואלימא להתיר בנשב'על
דעת רבים . ואם כן הרי כתב הרשב"א דהיכא דשייך
דבר מנוה לא חיישינן מפ'פנם ואין דוחין המנו'מפני
פנמו של כהן ובל יפן שלין אם פנם ובראשונים . ואין
נורך להאריך בזה ובפרט שהחכמים השלמים האריכו
כל הנורך . לבד זה ראיתי בדברי החפץ הכהן ני"ו
שכתב ז"ל ועוד טוענים על זה דכיון שבעיר הזות יש
מקו'אחר שהיה בית הקברי ישראל וכל הכהני'ם יודעים
אותו והם מזידים ועוברים עליה' תמיד וירוע הוא מה
שכתב מוהר"ק שכיון שהכהנים היכם כזהרי' נפשלין מן
הדוכן ומכל מעלות שכהונ'עד שיעוכו ואל הכהנים
שבעיר הזות אחר שהם מזידים לכל הכל לא יעשה כהם
פנם בקרא אותם אחר לוי ויתר ממה שעוש'ם לעצמם
בעוברם על קברי ישראל כזדון שהרי הם נפשלין והן
יעלו רחמן לו שליהי הרי הם פנומין . עד כאן לשוני .
ואני תמה דאיך מלאו לבו לב שהור להטיל פגם כזה
בעצמו ובשאר כהני העיר ולומר בפיהם שהם פנומים
ושאין הפרש כין הם ועלו רחמן לו שליהי . ועוד דמי
התיר להם להתעיד כזדונם ולא לעשב מזה כיון שהם
מודים בפיהם שהם יודעים שהוא מקום קברי ישראל
ועל זה נאמר ונקדשתו כעל כרחו שהם לא רצה דשבו
וחוכה על כל ישראל ליפרס ולהשיבם למוטב . ועוד
דהם כן מי התיר להם שיעלו ליטא את בפיהם כיון שהם
מעידי' על עצמם שנפשלו מן הדוכן הרי הם אל' פסולין
עד שיעוכו ויתקנו הדבר ולא יאמר ועלו ועל שאר
חכמי המקום חוכה להרחיקם מזה . גם ראיתי מה
שכתבו החכמים נ"ו בסוף דבריהם וזה לשונו ועוד יש
שם שפק שפקא שהם הכהנים כזמן הזה שם כהני
ודאי או כהני שפק וכתו שכתב הרב מוהר"ר שמואל
דמדינה והביאו בשם הר"ב ז"ל . ואתי' שהם כהני
ודאי שפק לי ק"ל כהנהו רבדי דכתבי דבתעני' שהוא
כיון שני לו כהנהו דשבדי דלא בתעני' ובשם חזלינן
לקולא ע"ש . ודברי דבריה' כיון שמצות השפסו'דוקדשתו
היא חוכה עליהו לא על הכהנים ואם כן כיון דמספקא
לן אם הם כהני ודאי אם לאו שפיר מיקרי שפק שפקא
כיון דלדידן מספקא לן אם חל החיוב עליהו אם לאו
ואם הם כהני ודאי חל החיוב ואם לאו חיוב אין כאן .
ואאכם בדבר חזר חוכה על הכהנים עצמם לא
מהני להו שפק שפקא דאפילו שהכהני'ם בספק כהונה
אכל מקום לגבי דידהו שבבר הוציא מפיו לומ'שהו'כהן
שוויבהו חכמי'כל מקומו ואקומי כהוב'תתיב'דאיסורא

ובמו שכתבתי כמקו' לאחר . ואאמתי' על הרב הנדול
מו'הרר שמואל דמדינה ז"ל בשם סכת' שם בסימן רל"ה
יעויין שם .
כל זה ראיתי להשיב לפני מעלת להלב'ולא לעצם'כי לכם
מפסט הנאולה :
הקטן יעקב לבית הלוי

כלל ד סימן ל

עוד על הענין הנז'שהשיב על דברי החכם השלם נ"ו

ברכא דכולא ביה החפ' השלם הכולל כ"ו
כתב מעלת תורתך קבלתי ורחיתי
מה שכתב מעלת להשיב על פסק
החכמים שחיינו כ"ו בענין החכ'הכהן ואני כבר כתבתי
לפם הנראה לענ'ד דעתי והסכמתי עמהם להלב'כלבד
ועתה ראיתי שכתב לי מעלת נרחות דבריך היקרים והן
אמת כי מי יכא אחרי המלך ואמכם לעצ'ד נאוך חפצתי
והנני כא להשתעשע בדברי מעלת ליטא ולייתן בפם
ולענין הדין כבר ראיתי שנם מעלת הסכים עמהם כטוב
טעם ודעת דברים ראוי'לשים כאוך החדין ונם ראיתי
מה שכתב מעלת וזה לשונו ולכאורה כרא'דאמרי דקאמר
רב"ז ז"ל קורא כהן במקום לוי לא שיאמר לו החזן יעמוד
פלוני הכהן במקום לוי אפילו אמרי דקא מלקא דעתיך
למקנן דבכהן אחר מיירי דאם כן מאי פנמו של רחמנן
תיכף דיאמרו שיאכו כהן ושלכן קרא כהן אחר הרי
כפירוש אומר החזן לזה הכהן הנני שיקרא במקום לוי
מכלל דרחמנן כהן הוא דאי חלל היה להם לקרא לנשי
לקרות בתורה לכהן במקום הראשון ולא במקום לוי שלא
מיירי כשלא היו אומרי'לו לקרא במקו'לוי ומאי דקאמר
רב"ז קורא כהן במקום לוי רומז לזה שיקרא במקומו
מלוי ולא שיאמ'לו החזן קרא ואם כן כל שיאמ'לו החזן
קרא כהן במקום לוי יכול לקרות כהן אחר כהן ובן לוי
אחר לוי כל שיאמר לו קרא לוי במקום ישראל עד כאן
לשוכו . ונראת להאריך להסכיח שזה דע'בעל הדברות
שכתב מוהר"ר קלרו ממעו עם שלכסוף דמית חותו .
ואני תמה ממעלת ליך יעל' על לכך לב שהור לומר כזה
דא"כ כדבריך ליה מהיהיה דדבי יוחכן דאמר כהן אחר
כהן לא יקרא לוי אחר לוי לא יקרא ואמאי לא מוקי לה
להא דאבי דמיירי בשתומר לו החזן יעמוד פלו'במקום
לוי ואמאי מוקי לה בחותו כהן הרי אפילו למאי דקא
מלקא דעתיך דמיירי בכהן אח' שפיר אבי לאוקמה כל
היכא שאומר לו החזן יעמוד במקום לוי אלא ודאי דלא
שייכי ליה לגמרי היכא שאומר החזן יעמוד במקום לוי
או שלא יאמר דבר מסוס דמשמע ליה דמאמ' החזן ליכא
מעלה ולא מוריד והיינו מעמא מסוס דחיישינן מסוס
הכנסתי'שלא שמעו כבך וכהדיא כתב הרשב"א בתשובה
והביאה מוהר"י קלרו ז"ל וזה לשונו כת'הרשב"א בתשובה
דלוי שקורא שני העפ'דישראל מפסיק כניהם ואפילו
חומ'העפ'שהוא לוי אין מוציאין מידי פנם דאיכא למיחש
הכנסתי'ולא שמעו דאי לאו שני לוי יקרא
ער כאן לשוכו . דמדיוק לשוכו משמע כהדיא דפסיקא

ליה לרב ז"ל דמאי דאמרינן בגמרא דבהן תחר כהן לא
יקרא לוי תחר לוי לא יקרא מיירי לפלוגי כשאומר החזן
לעמ"ס שהוא כהן תן לו חלקו מזמן לוי והייכו מזמן ריש
לחדש שהולי לא שמעו כך ולפיכך סתלוש הדברי דאינו
יכול לעלות ולפלוגי כאומר לעמ"ס דאמאר החזן הוא
מעלה ומוריד כלע"ל.

ומת שהקשו מעת לרב בעל הלבושי שהם מוקדשים
מעצמם דלעיל כתב בשאין שם כהן דיאמר
החזן יעמוד פלוני ישראל במקום כהן כדי שידעו הכל
דאינו כהן ולא יתכלבו בקדושה דשמא לא חייש לשלא
ישמע ולמטה כתב ולא יקרוא אחרים לוי שלא יחשבו
שהלשון הוא כהן דשמא לא כתבו לכם למה שאמרו
דאזמון מיועד במקום ישראל דמשמע דחייש לשלא
ישמעו עד כאן לשונו. וכדאי דלא קשיא ולא מידי
דפשיטא כל מאי דאמרינן לתקוני לשלא יפגעו באומר
קדושה מתקיף ולזה בישראל עולה במקום כהן אמאי
מחמירין שיכריזו עליו שהוא עולה במקום כהן שיכיר
הכל שאינו כהן אבל לא נפסוק בזה לומר דכגון כשכי
ויוכלו לקרא אחרים לוי מפני שהוא לחלל דאולי התקין
שעשו לא יפה דהיינו דמה שהכריז החזן שהוא עולה
במקום כהן לא שמעו אזנו והרי הם רואים שעלה
אחרים לוי ואם כן יחזיקוהו לכהן לפיכך אנו מחמירין
עוד שלא יעלה אחרים לוי וזה ברור כדכריו ז"ל. גם
ראיתי מה שהאריך מעת לפלפל על דברי ר"י בר אבא
מרי ז"ל שכתב בספר הנקרא תניא ועם היות שאין בידי
אותו הספר הנקרא תניא להיותו ספר בלתי כהוג בין
הפוסקים וכן העיד מוהר"ר קולון ז"ל גם בספר קמ"ל שספר
זה אינו רגיל בין הפוסקים יעם מ"מ על נפשו בספרו שכתב
והעתיק מעת דאיתי מה שנראית לפרש בדברי
בתקלה ואחר כך דחית אותו הפירוש והעלית בהכרח
דבריו זה לשונו. ולכן נראה לי לומר דאמאי דקאמר
ר"י בר אבא מרי יעמוד לוי במקום ישראל היינו בשאין
שם כהן דלהכי כתבו גבי אין שם כהן מקדים החביל
ואחר למימר דדוקא במקום ישראל הוינו אליבי אז
רביעי יכול לקרות אבל רחמן זמני לא ומאי דקאמר וכן
כהן במקו' לוי המובא בו דכמו שיכול כהן לקרות במקו'
לוי כשאין שם לוי כן גם כן יכול הלוי לקרות במקו' ישראל
כשאין שם כהן שמקדים החביל ואין חשש עכ"ל.
והנה מלבד שלשון הפירוש הוא שם כן שכתב ר"י בר אבא
מארי דלא כמאן שהינו דאזמון אחר מהפירושים שפירשו
אין שם כהן שמקדים החביל הלא שתלוי לשכתב ר"י בר אבא מרי
שכתב הכל כן פירושה קצת דומה לשכתב ר"י בר אבא מרי
אלא שהינו סובל לשון ר"י בר אבא מרי כלל זה הפי' שרצה
מעת לפרש בו דלא הלכו ר"י בר אבא מרי כת' שיעמוד
הלוי אליבי אז רביעי דוקא ולא רחמן ואני זלא שמקשה
ור"י בר אבא מרי כתב שהחזן יאמר יעמוד לוי במקום
ישראל שיוכל שיהיו רבים הלוים תוכם מוריס כלל ועקר על
הספר שנכתב שרגיל ליתן להם ועוד דמאן דכר שמיע
לחזן להזכירו שם בדבריו שיאמר החזן. כמו כן
שם שנראית בדבריו שכתבתי שכן במקום לוי
שרוצה לומר דכמו שיכול כהן לקרות במקו' לוי כן דמה
הדמוק ומיובות יש בדבריו שהרי הכהן היינו מוכתב כלל

כשלא יהיה שם לוי ואדרבה קודם לחזן כמבואר
שכתבו תלקו ואלק מבירו שקודם גם כן במקום לוי מה
שאין כן הלוי ומה גם שהלשון היינו סובל כלל זה הפי'.
ואחרי תמה מעצמו על תורתך שהי' כתבי בלשון שיש בפיוסת
הדברים שכתבת. ואחמנם הכבת דברי ר"י בר אבא מרי
נראה לי ברור שהוא ואת עצמו אחרי שפירש ויותר מיושרת
אחרי כשאין שם לוי חזר לכהן והכיא האומרת המכריע
שהיה כשאין שם כהן והכיא שני הפירושים שכתב רש"י
ז"ל ולפי פירוש השני יכול הלוי לעלות שני אחרי הישראל
שעלה דחזן במקום כהן וכמו שפירשו שם התוספות
בהדיא וזה לשונו. רבי יצחק ברבי יהודה אומר דקודם
לוי במקום הראוי לו והא דקתני בכתובות מוחזקני כוה
שהוא כהן שקדם אחרי לוי שריך לומר דקים ליה לה
דק' במקו' הראוי דגדול היה מלבניו חו דקטן מצלחרי
ע"כ. וזיין שפיר שכדברי התוספות יש טעו' סופר שריך
להיות רבי יצחק הלוי במקום רבי יצחק בר רבי יהודה
דהלו לרבי יצחק ברבי יהודה ליכו יכול לעלו' הלוי כלל
וכמו שכתב רש"י שמעו וכך הם דברי התוספות בפירוש
בפרק שני דכתובות וכתבתי זה יען דחיקו מי שרצה
להשתבש ולפרש כדברי התוספות דברים זרים והחמת
הוא שריך להיות טעות סופר כמו שכתבנו. ואיך
שיהיה לפי דעת ר"י הלוי יכול לקרות הלוי שני ולא כמו
שכתב הרמב"ם ז"ל שאינו יכול לעלות אחרי הראשון שלא
יחזיקהו לכהן ועל זה כתב מר"י בר אבא מר"י התל' תכלי
בזה והוא שהחזן יאמר ללוי שהוא קורא עתה כשלו הוא
ישראל דהיינו שאינו קורא כלוי אחר כהן וזה אין חשש
דזה לומר שאין לחזן לראשון שיחזיקהו לכהן ובכהי
אתי שפיר שסברת ר"י בר אבא מרי הוא שברת התוספות
עצמה שלא שהתכם על בר אבא מרי הוא שברת החזן לומר
שהוא עולה במקום ישראל שבזה כבר קנת ידי שפקו של
הרמב"ם ולזה אמר וזה אין חשש כו' והשתא אתי שפיר
ומדוייק כל לשונו שהזכיר החזן ולא יאמר שכל עיקר
החידוש הוא שריך שיכריז החזן ואחר כך כתב שכן גם
כן בשקורא הכהן במקו' לוי טוב הוא שיאמר החזן שהוא
קורא עתה כמו לוי והייכו משו שלא יכלו לטעו כישראל
הקורא אחריו שליבי שהוא לוי כיון שרואין שקורא
אחר כהן. ובהדיא אמרינן בגמרא בפרק שני דכתובות
הוא דאתא לקמיה דרבי יהושע אמ' ליה מוחזקני כזה
שהוא לוי אמר ליה מה ראית שקרא שני בכית הכנסת
בחזקת שהוא לוי אי בחזק שהוא גדול שקרא לפניו כהן
וכתבו התוספות וזה לשונו שקרא לפניו כהן פירוש פעם
אחת עכ"ל. שרוצה לומר דקים ליה שהכהן שקרא לפניו
לא קרא אתי קריאתו דשם כן מהיכן ידע שהוא לוי לשלא
הכהן קרא במקום לוי וזה שליבי במקום ישראל
בחזקת שלפי בכהן הקורא במקום לוי טוב הוא להכריז
עליו בזמן הקריאה הוא כלוי והייכו קריאה שניה זה
שראה לי ברור בהכנת דברי ר"י בר אבא מרי ז"ל. ואחמנם
קשיא לי טובא במה שכתב שם רש"י ז"ל בפר' כ' דכתובות
וזה לשונו שקר לפניו כהן וזו לא דהאי לוי הו' לא היה
קורא שני שלא שליבי שהיה כהני היו קורין לפניו והוא
שליבי שהכי אמרינן במסכ' גיטין שם אין שם לוי קורא
כהן במקומו עד כאן. דזה הוא נגד מאי דאמרינן שם

דכהונתו כהן מיושרי לכל כהן לחר לגו ועלמ׳ והייכו
יכולים לדחוק הלעזן ולפרש דמאי דקאמר שנים כהנים
הין קוראים לפניו רוצה לומר שני קריאות והוא דוחק׳
ומה גם דלפ כן מה מדעו התוספות הייכו פירוש רש״י
ז״ל וע״ש והכא לעפ״י שכתבתי לעיל דמאמר החזן ליכא
מועיל דחייבין לעלות מתקינן ומוכר ר״ל בר לחת מרי
ז״ל דכיון דלפכרת התוספות יכול הלוי לעלות שני לחר
ישראל טוב הוא שיכריז החזן גם כן שהוא עולה כמו
ישראל׳ עוד כתב מעת ז״ל ולכל הפירושים שכתבנו
דלפ אין לוי קורא כהן קפ מאי דקאמר כגמר׳ סוף
סוף לוי מי קא הוי דלמאי לא חייבי׳ דלעלות דלמוכח דהאי
שני מוחזק בן לכהן יחשבו שראשון גם שני הם שנומים
ולהכי לאחר שכולא שנומית שראשון קראו לשני במקום
ישראל וכשאין שם כהן לאחר ואיכא שנם שניהם עד כאן
לשונו׳ וכל זה הוא רחוק מהשכל שלא יאמרון שם
כי אם שלוי השני כהנים ואלו יהיו גם שניהם שנומים׳
ומה גם שלעניות דעתי נראה שהוא הדבר ברור דכל היכא
שמוחזק בן לכהן ודאי אין יכולים לקרות לכהו לם
הוא אלא דראשון במקום כהן כשאין שם כהן לאחר דהרי
אפי׳ ביישראל ודאי יש להסתפ׳ שלא יחזיקוהו ככהן ויבאו
להלכילו כתרומה ואיך יקראו לאי מידוע לכל שהוא כהו
על כהן שהוא בכלל לטעות כו׳ גם ראיתי מה שהקשה
מעלת ככוד תורתך לרב בעל הלבושים כמה שכת׳ לכל
לם יש שם כהנים וישראלי ואין לוי ביניהם ואין ממין
לחד לכדו ס׳ עור הנקראים לא מצאתי להם תקון דלא
ליהוי לאיבעווי וכתב מעת ז״ל שמעתי ולא אבין דאם יש
שם כהנים וישראלים ואין לוי ביניהם אלא ג׳ ולא כהנים אלא שם
סיעור מכין הנקראים דהייכו ז׳ ולא כהנים אלא שם
דרך משל ה׳ ישראלים וה׳ כהנים למה לא נקרא הכהן
בעד כהן ולוי ויקראו תמשה ישראלים לחריו לתשלום
מכין שבעה כמעשים בכל יום ויפילו שם כרגה לפרש
ולומר דמאי דקאמר אין ממין לחד לכדו סיעור מכין
הנקראים כוכתו אין הישראלים סיעור תשלום שבעה
לכנסים הנקראים לחרי סיקרא הכהן לכהן ולוי עם כל
זה למה לא תגה תקפה סיקראו ד׳ ישראלי ויקח האחרון
כהן כמ״ש הוא בעצמו לעיל דהמשלים יכול להיותו כהן
ולא חייבי׳ לפגם כי אדרבה כדורו הלוי מחשיבי׳ לאחרון
חשו׳ מכל׳ מפני שמשלי הפרש סוף דבר לא יכולתי לדר׳
לסוף דעתו עכ״ל׳ ואין ספק שדברינו נראים תמוהים
ואתכם לסברת מעלת כבודתו ריך שכתבת ואפילו אם
כרגה לפרש דמאי דקאמר אין ממין לחד וכו׳ כוכתו
אין סיעור תשלום שבעה אפילו סיקרא כהן בעד כהן
ולוי כו׳ אם כן מה הועילת לחכי לפר׳ דברינו בחזקת
זה אם כן תימור דמאי דקאמר אין ממין ל׳ לברו סיר׳
אפילו סיקרא כהן בעד כהן ולוי וגם כהן בעד משלים
אפילו הכי אין בישראלים סיעור תשלום המכין והייכו
אין אם כי אם שלשה ישראלים׳ תיברא דלא יכולתי
להכין דברינו ז״ל ועל הכל מה שכת׳ לאחר כך וזה לשונו
ואם יש בכל לחד שבע׳ יעמוד על פי הגורל לקרו׳ שבעה
ממין לחד או בלם כהנים או בלם לויים או בלם ישראלים
דהכי נילי מרפסן חיגרי דלמה לא יקראו כהן ולוי

ישראלים כסדר ותקון חזל והכא אין כיוכו זה הסעיף
לעיין כדברינו כראוי וכל זה אכי כות על פי מה שהעתיק
מעלת תורתך בפסקו הסלוח אלי מדברי הרב המוכר׳
הגם הלוט רליתי לחרי שכתב והאריך מעל תורתך
כדברי הטור וכעל השכול כתבת וזה לשונך
ולכל הפירושים קשה מאי קאמר וכ״כ רב עמרם דהא
רב עמרם כתב דבתר דקרי כהן לוי וישראל קרי מאן
דבעי דמסתע דהאי לוי קורא ושו הייט דבעל השכול
ומקומות שכתבו בהפסק ישראל אין קורא אלא כהן
לחר הייטראל אלא אם כאמר דמאי דקאמר רב עמרם
קרי מאן דבעי הייכו לומר דקרי כהן לכל לא סיקרא
לוי לחר ישראל והוא דוחק על כהן לשונו׳ ואיכי
יכול להבין דבריך כזה דמי הניח למעלת תורתך שם
שכתב בעל השכול והרשכ׳ ואחרות חיים ז״ל שכהן
לחר כהן יכול לקרות בהפסק ישראל שהוא בכהן דוקא
ולא בלוי עד דתקשי למעלת תורתך והלא דין הא׳ להם
ולמה יגרע ולפי שברת מעת לא הקשית קושיא
לחרת על הרב מוהר״ר קאדרו שהיה גדולה וחזקה כמה
שתמה הרב על תשובת הרשכ׳ שכתב שיכול לעלות כהן
לחר כהן בהפסק ישראל שהו׳ שות׳ למה שכת׳ בתשובה
הלחר׳ גבי לוי שאפילו בהפסק ישראל היכו יכול לעלות
והוכרך מפני זה לומר שהיכו הרשכ׳ רק רשכ׳ והלא
לפי שכר׳ כת׳ לא קשיא מידי דשתי כהן לחר כהן אלא
לחר לוי ודוק׳ בכהן לחר כהן לחרו דשני בהפסק
ישראל לכל לא אלא לוי ודברי מעת׳ הם תמוהים
בעיכו׳ עוד רציתי מה שהקשה מעת׳ על דברי הל״
דוד לבודרשם שכתב בספרו וזה לשונו לם אין שם לוי
כהן קורא במקו׳ לוי ודוקא כהן הראשון יקרא לכל
כהן לחר לא יעלה שלא יאמרו שנו׳ הוא לכל פגם שני
ליכא שהרי קורא לחריו לוי ואלו היה חלל זה לא היה
קורא לחריו לוי אלא היה קורא ראשון לחריו לוי ע״כ
ומה מעת׳ על זה ז״ל לא ידעכ׳ מאי קא׳ שהרי קורא
לחריו לוי דמאי לוי קור׳ לחריו כיון שהו׳ קר׳ במקום
לוי מלבר כמה קושיו׳ שים בדבריו וצרי׳ עיון עד כאן
לשון מעת׳ ולעכיות דעתי נוכל ליתן דברינו כך
מעייכן כהו שפיר וזה דכיון דכל החשבון היכא אלא
מפני היושלין ובדאמריכן שם בגמר׳ ושם קאלו היושלי׳
לחר שעלה הכהן השני שם חושבי׳ שלדבר ודאי הכהן
הראשון היה פגו׳ ולפי לחרי שכתבו להם קראו לוה
השני וכודאי שלחריו יקראו ללוי שהרי על כרחין אלא
היושלים היכם יודעים שיין לוי בבית הכנסת דאל
פשיט׳ דליכא שום פגם לשום ג׳ מהכהנים כיון שהם
יודעים שיין לוי בבית הכנסת ולפיכך עלה במקומו
כהן לחר אלא ודאי מיירי מחושבי׳ דילמ׳ לא ידעו שיין
שם לוי ושם כן שם חושבים שכודאי לחר כך יקראו
ללוי ואלו היו חושבי׳ שהראשון הו׳ כהן אלא שזה השני
הוא פגום היה קשה להם איך לא עמד הלוי לקרות
קודם מהכו דכיון שזה הוא חלל הרי הוא במקו׳ ישראל
לכל לוי מי הוי והוא שלמד מהם כדברי הגמרא סוף לוי
מי קא הוי וזהו שאמר ואלו היה חלל זה לא היה קורא
לחריו לוי שרואה לומר שאלו היה חלל כודאי שהי׳ לחרי
שיקרא לפליאי לחרי שיעמוד הלוי לקרו׳ ביון דשל כהן

מיירי כשאין יודעים שאין שם לוי. גם ראיתי לחד
מרבנן שכת' בתימתו על פסק מע"ת וזה לשונו ובודאי
דלא נחית תנא דמתניתין בי אם שהכהן יקרא ראשון
ואחריו לוי ואחר כך הרשות בידם לקרות מי שירצ' ולאו
דוקא אחר ו ישראל והראיה על זה דקאמר בגמר' מנא
הני מילי אמר רב מתנא דאמ' קרא ויכתוב משה את
התורה הזא' ויתנ' אל הכהנים בני לוי אטו לא ידענא
דכהני' בני לוי ננהו אלא כהן ברישא והד' לוי רבי יצחק
נפחא אמר מהב אונגשו הכהני' בני לוי וכו'. הנה
בפירוש רכל שקלא ופריא הוא על הכהנים ואלוי' אבל
אחרי שקראו כהן ולוי יוכלו לקרות או כהן או ישראל
עד כאן. ולא דק דהרי לרבי חייא בר אבא דסבר
דמתניתין נפקא ליה מקר' דוקדשתו רכל דבר שבקדוש'

לפתוח ראשון א"כ לא נחי' תנא לאשמועי' אפילו נלוי'
אלא כהן בלבד דמקרא דוקדשתו לא משמע אלא כהן
דוק' וכל הפוסקים כתבו לעקר סברת רבי חיי' בר אבא
ודחו סברת רב מתנא ורבי יצחק נפחא. ועוד דלפי
סברתו הרי כתוב ג"כ ויתנה אל הכהנים בני לוי ואל כל
זקני ישראל ואם כן פיון דלסברת רב מתנ' מאי דכתיב
הכהנים בני לוי הוא לדרש' דכהן והדר לוי אם כן הוא
הדין נמי דואל כל זקני ישראל הוא לדרש' דכהן ברישא
והדר לוי והדר ישראל דמדהא לדרשא הא נמי לדרשא
כל זה ראיתי בדבדי מע"ת ואתה שלו' וכל אש' לך הארון
שלום שלום כנפשך החכמה' וכנפש

הקטן יעקב לבית הלוי

סימן לא

שאלה חתיכ' בשר שנמלח' והודחה לאחר מליחה ג' פעמי' כמספר כמפשט ואחכ קודם מליחה לא נזכרו להדיחה ונתערבה בחתיכות לחרות שהודחו והודחו כדינם ועתה לינם מכירים לותה החתיכה אם היא בטלה ברוב כדין יבש שנתערב ביבש כי לינה חתיכה הרחויה להתכבד ומותר לבשלן ולאכלן על ידי ביטול או לא.

תשובה

בדין חתיכה שנמלחה כלא הדחה קוד' שמלח בסימן ר"ם כתב ז"ל ואין הבשר יוצא מידי דמו אלא אם כן מריחו יפה יפה מפני הדם שהוא בעין ואם מלחו בלא הדחה אין עור תקנ' לאותו בשר לפי שהמלח מבליעו ואינו מפליט דם שהו' בעין ע"כ משמע מדברין דאפילו לבלי אין לו תקנה שהרי כתב שאינו מפליט דם שהוא בשין וכיון דקתני לית כדם שהוא בעין אפילו על ידי הדור אסור וכן סיים שם בהגהה ז"ל וכעין זה מירש בתוספות דסנהד דלוב בעין על גבי בשר והוא דוקא אפילו דרך גליתו הוא אסור אם אין כו' ולא מיתתרי לא משו' דם מיבש שריך ולא דכבולעו בך פולטו ולא תאמרין כך שלא דוקא גבי דם פליטה ע"כ ובשערי דורא כתב שהר"מ התירו בדיעבד על ידי מליחה שנית וכביחה רחיה מכבדה שיוציא בשרה דבריעבד שפיר דמי משום דדמי מיבש שריך בגליוה וה"ה במליחה אבל בהגהה כתב דלא דמי מיבש שריך עליוה בשרה הוי כמו דם פליט ושריך ביה מיבש שריך אבל בשר שלא הודח הוי דם שעל גבו כמו דם בעין שבשל על גבי בשר דוקא ואסור דלא שייך ביה מיבש שריך ולא כבולעו כך פולטו והר"מ לגב חולפיה לא עיין ואי משום ליה הוה הדר ביה ע"כ. מכל הלין משמע בהריא דאין לו תקנה דקתמ' ר"ל לאפילו על ידי גלי דאל כמו דם בעין שבשל על גבי בשר דוקא. וכן כתב דעת רבינו ז"ל שכתב המרדכי משמו בפרק כל הבשר וז"ל בשמלחין ליבש בשר הרבה ביחד אין לו תקנ' להכניסם ביחד עד שיעשו על הרף כשיעור מליח' כו' עד ואחיכה הנחתית מחמת דם אין תקנ' למלוח אותה להוציא הדם אלא על גב רגבי מליחה תמרוקן דבבולעו כך פולטו וקל מליח בדוקא ה"מ להחמיר כגון שם כמלחו יחדיו בכלי ובשר כו' עד לבל לאחר שנתפשר בשר לא מהני ליה הך לאפוקי גליוה שנתקשה כו בשר היפוך כו'. ואפשר ר"ל סובר דיש לו תקנ' לפי לבשו"ל והטור בשו"ל הביאו דברי ולמולח' שנית ואו מרי לבשו"ל והטור בשו"ל הביאו דברי כלי סימן ס"ט ז"ל ושם מלח ולא הדיחו תחל'ים תומרים שאין לו תקנה עוד לף אם ידיחנו וימלחנו פעם אחרת ויש מתירין ולזה הסכים ר"ת הר"ם ז"ל ע"כ גם בתשובו' הרשב"ץ ז"ל סימן תתע כתוב תשובת הר מ ז"ל שהביא ז"ל בשר שנמלח ולא הודח ואחרת לומו כן דהא דמלריך למולדח הדחה בריחה אין זה חלה לבתחלה כמו בבדיעבד עילויה בשרה שלבתחלה לא ובדיעבד שפיר דמי דדמיא מיבש שריך בגליוה והוא הדין כמי כמליחה כמו שפי' התוספות כו' ו גם רבינו ירוחם ז"ל כתב כ תיב ט' וחלפ כ"ה ז"ל ושם מלחו בלא הדחה יש תומרי' שאין לו תקנה אפילו יחזור וידיחנה וימלחנ' ולפי מה שכתבתי למעלה בשם בעל התרומה על בשר מליח שכתבו על גבי בשר שלא כמלח ובלע מן הבשר שנמלח ימלחנו וכמו שפולט את דמו כך יפלוט הדם שבלע כו' כמו כן בכאן יחזור להדיחה וימלחנה כהלכתה ויהיה מותר וכן כדאה עכל. ומדברי הטור וגם מדברי הגה"מ ז"ל שכתב בשם כפר' כל הבשר משמע דלבשר' היש תומרים בשמקיו שם בפר' כל הבשר שאין תקנה ר"ל דוקא על ידי מליחה ובביטול דוקא אבל בגלי שפיר דמי שהרי כתב ז"ל שם שלא הודח הדחה יש תומרים שאין תקנה לבשר לף אם ידיחנו וימלחנו לאסור לפי טע' מליחה דאסונה פירש מקנת הדם שלא היה בה כמלח להפליטו כל הדם מאחר שלא הודח הבשר ואותו הדם עצמו מחזור ובבלע בבשר כיון דלא כמלח כל צורכו ואין מלח שני מפליטו כו' משמע מתוך זה הך ממה שכתב ואין מלח שני מפליטו והן ממה שכתב שאין תקנה לבשר לף אם ידיחנו וימלחנו דדוקא ע"י מליחה אין לו תקנה דאין כח במלח שני להפליטו אבל להפליטו אבל לא ע"י גלי דשלח עדיפא מיניה הלל דאינו יוצא אפילו על ידי האור אלא ודאי דלסברת הנך יש תומרים שכתב הר"ם וכבו האור הך דאין לו תקנה מיירי דוקא ע"י מליחה וכן משמע בהדיא גב מדברי רבינו ירוחם ז"ל שכתבב דלהנך יש תומרי' דאין לו תקנה ר"ל דוקא ע"י מליח' אבל לא ע"י האור וכן הסברת נותנת דבשר לגלי אין צריך הדחה אפילו שים עליו דם היוצא ע"י מה שחוזרו הקנבב והיינו משום דע"י האור מצרך צריך והר"ם כת' בפר' דחולין וז"ל הילכך לאכעי מליח לגלי וגם לא הדח מיבד צריך שפשוף לפי שאין לקנבים סכין מיוחד לחלבים עד כאן לשונו:

באופן שנתבשל מחלוקות בבשר שנתבשל והגהה מצרף בקנה הא דאין לו תקנה כלל אפילו ע"י גלי ובשר הר"ם והר"מ ורבינו ירוחם ז"ל בקנה האחר דעל ידי הדחה ומליחה שנית שרי אפילו לביטול ושברת ממוצעת כיוצ' והיה היש תומרי שכתב הר"ם ורבינו ירוחם ז"ל והטור דלביטול דוקא אין לו תקנה אבל לגלי שפיר דמי. ומעתה נבא לבדון ונאמר לבאורה היה מקו' להסתפק מהאי דכתב הר"ם ז"ל

ז"ל בפרק נזיר הנשה גבי הא דתני רב כהנא פת שחפאה
עם הכלי אסורה לאוכלה בכותח וז"ל ועוד דהאי פת
שחפאה עם הכלי כיון דשרי בלאחוד בלא כותח ה"ל כדבר
שים לו מתירין וכל דבר שים לו מתירין אפילו בתלף לא
בטיל ע"פ וה"ה הכא בכל שים דכיון דלסכר שים מומרים
שרי לאוכלו בלי וכל שכן דשרי בלאי לסכר ה"ל ודו"ק
והטור ודעמיהון דהכי הם התירו אפי' לכתחול עי' ברמה
ומליחה סמית וכלבל מחתים מכה וה"ה ה"ל כדבר שים לו
מתירין דאפילו בשלף לא בטיל ואמכם כך מעיינן שפיר
לאו מילתא היא מכמה טעמי חדא דסברת הרלף ז"ל לאו
הלכתא פסיקתא היא הלא מצינו שוס פוסק אחר שפר
יפכים בטעם זה והמרדכי כתב שם בפרק ניר הנשה
דרבינו תמה על זה ע"ש. גם ה"ק שם בהלכות תמה
על זה הטעם וכתב דלישנא מחוור דלא מיקרי דבר שים
לו מתירין הלא בשים סיתר לגמרי אחר שיסורו כבישה
שנולדה בין ואמכם פת שחפאה עם הכלי שנאסר עם
הכותח כשהרה בשיסורה לעול' הלא הזכרה מלשון זה
כי לאוכלה בלא כותח לא נאסרה מעולם ע"ש. והכה
לכאורה היה נראה דלישנא למקמה על הרלף מהניא
ליכמות פרק העגל גבי סיפא דכריתות דקתניא אבל
מחיכה על אחת מהורה שנתערבה בק' מחיכות של
חולין כו' אמר רב הלא סיפא משום דהוי דבר שים לו
מתירין וכל דבר שים לו מתירין אפילו בתלף לא בטיל
וקאמ' בגמ' הא רב הלא בדוקא היא למאן דו לכתן
מצרף אבל לו ליישראל לעולם אסור וצרפי' וז"ל רב הלא
אמר בכימות וסיפא הוי דבר שים לו מתירין דמוקרין
לכתן כדוקא היא דקתני למאן דאסיר ליה כגון
מתירין כגון דמשתריה למחר למאן דאסיר ליה כגון
בישה שנולדה בין מצרת אבל אפילו בתלף כו' דמשמע
דלא שייך דבר שים לו מתירין אלא כשהדבר שהוא אסור
עתה יהיה מותר למחר לכל כל שהדבר שהיה אסור
בשעת כיסורו וכן הסיקו לה נקחדש עתה שגם מתחלה
היה מותר כזה לא שייך דבר שים לו מתירין והוי חס כן
כדברי הלן ואמ' מי מנה לה לרוייה דים לחלק ביניהם
דההיא דרב הלא חין לו ליישראל כר היקר לעולם רק
לכהן הוא דמוקר ולהכי חס כן בשעת כדחתא היא דבי
הלי לה מיקרי דבר שים לו מתירין כיון דליכא שנאסר
לין לה היקר מה שלין כן בקדר שחפאה עם הכלי אפילו
ליכא אל גוסיף היקר כר היקר דסייכו לאוכלה בלאחוד.
ומ"ש הלי טעמא דכתב הרלף לה הודו בה המפרשי ונקף
על גב דלכאורה היה נרא' דהרמ"ם סבר כהלי טעמא
שהרי מצינו בש"ס מהלכות חיסורי מאכלי' דבשר בלי
דבדיעבד חם נלאו בשר שחוטה עם בשר נבילה מותר
ואפילו היה האסור שלן הרבה וממותר כחום שהרית
ליכו לוסר וכש"ס כתב שחפאה עם הכלי ודבי' שנלאן
עם הבשר אסור לאכלן בחלב ע"כ דמשמע לכאורה דאפי'
מטעמא דהרלף דגבי פת מיקרי דבר שים לו מתירין
כיון דיכול לאוכלה בלאחוד מכל מקום כר דיוקין ביש
שפיר לשלין מאלן הוכחת הבשר לה מהלי טעמא
שהרי הרלף עצמו הביא שם בהלכו טעם אחר וז"ל והה
דאמר רב בהנא פת שחפאה עם הכלי כו' לאו דוקא אחרת
בלאחוד שלא אפי' בלאי אסור לאוכלה בכותח אלא טעמא

כיון דשרו לאוכלה בלא כותח אי שרית ליה לאוכלה
בכותח לשחתא כמאן דשריה לאחלויה בשר שחוט בהדי
בשר נבילה ולאי לא קשיא הכין הלא דיעבד דהא לוי
שנלאו קאמר ולא קאמר מולין כו' ואל"ל דהרמ"ם ז"ל
פסק כלאי גבי בשר שחוט שנלאו עם בשר נבילה דשרי
בדיעבד ופסק נם כן כרב בהנא דשת שחפאה עם הכלי
דאסור לאוכלה בכותח לאו משום טעמא דהוי דבר שים
לו מתירין הלא מטעמא קמייתא דכתב הרלף והרחים
על זה דאם היה מטעם שני דהוי דבר שים לו מתירין
אמאי הזכיר הרמ"ם ז"ל לאוקמיה הא דלאי בדיעבד
דוקא וכלכם בכל אותם הדוחקים דכתב הוא ז"ל חדא
דהיכי דכיצד מולין מוכח בהדיא דלאי אפילו לכתחלה
קאמר. ועוד היאך דיוקא למי דתרומות דשמוש אמר
בשם לאי מותר לאפילו לכתחלה. ועוד היאך דייק דשרי
בכת תיהא אפי' לכתחלה והלא לפי הלי טעמא דמיקרי
דבר שים לו מתירין שפיר הוה אפי לאוקמיה הא דלאי
אפי' לכתחלה הלא ודאי דמשום הלא סבירא ליה הלי
טעמא הלא מטעמא קמייתא להכי הוה מוכרח לאוקמיה
הא דלאי בדיעבד דוקא ובדחק בכל הכך דוחקי דכתבינן
ועוד יש לי ראיה דהרמ"ם ז"ל מהלי טעמא כתב דהרלף
אמרה הלא מטעמא קמייתא ז"ל שהמרדכי שם בפרק
גיד הנשה כתב וז"ל וכן כתב שמשוני בשם ה"ר יוסף וזה לשונו
פת שחפאה עם הכלי ודגים שנלאן עם הבשר אסורין
לאכלן בחלב ובפרק ט"ו בתב דלם נלו בשר שחוט עם
בשר נבל' מות כדיעב' עד ורחבים פליג על בשר השלפף
וכת' מה שאמ' הרב דהוי דבר שים לו מתירין לין כר"ל
ומדדייק ליישניה וכת' תבף בשומיה דמילקיה דשומני
דרחבים פליג על בשר' השלפף דוק ולא כת' ורחבים
פלי' על השלפף והשומני אלא ורחבים פלי' עליהון לכלול
גם השומני בכלל שהרי הו' שמ"ל ומליק מיניה משמ'
דפשיט ליה דאע"ג דהשומני פסק כהרלף לאו מהאי
טעמ' בלד דהוי דבשים לו מתירין קאמ' לה שלא מטעמ'
קמייתא ועוד דהרלף עצמו שכת שבי הטעמי יר' דשמן
טפי על הטע' הרחשון דהרי הזכרך לאוקמיה הא דלאי
בדיעבד דוקא ובדחק גם זה בכל הכך דוחקי דכתב
ה"ן ז"ל וכמו שפתבנו להרמ"ם ז"ל.

ועוד דאפי' להלי טעמא בתרא דכתב הרלף ז"ל
בכל לא שייך לומ' דהוי דב' שים לו מתירין
משום דלא מיקרי דבר שים לו מתירין אלא כשהאיתר
הוא מוחלט ומוכפס מהכל וכל' אפי' לכאי ליכא מוכפס
מהכל דהרי סמ"ק ורחבים ושערי דורא לשרי לאי
וכמו שהזכרנו לעיל ואלכיון דהלי טעמ' בתרא דהרלף
סוי חדושא רבה הבו הלא לוסיף עלה אלא כשהאיתר
הזה לפחו יהיה מוכפס מהכל אבל כשהוא בשפק שלוגתא
דרבוותא לא מיקרי דבר שים לו מתירין ויש לי ראיה
מירושלמי דנדרי פרק הנודר מן המבושל דאמרי' התם
חולין כדרים מה אתה עביד ליהון כדבר שים לו מתירין
דתניין תמן שהזקן עוקר את הכדר מעיקרו אמרו חכמים
עוקרו אלא מכאן ולהבא והלי מקשיתא עבד לון כדבר
שים לו מתירי' דתנן גדולי תרומ' כו' משמ' דכל שהאיסור
ליכו נעקר מעיקרו מכל וכל לא מיקרי דבר שים לו
מתירין והכא ליכו נעקר האיסור מכל וכל על ידי בלייה

דהרי

דהיי תכתי נמחל בסתם פלונתא דרבוותא. ובן כתב הרשב"ץ בתורת הבית שער ו' של בית התערובות וז"ל ים לנו לחקור ולדעת היכה של טריפה שנתערבה בחרות זערין התרנגולת קיימת מהו כז' והתירך הרבה שם עד תכל כל דבר שאין המתיר בה כודאי וגם ליכו בירו כגון ביצה של סתם טריפה כו' עד כה' לי שהן כמחל חיסורין שאין להם מתירין וכטלין כדרך שבטלה ביצה של ודאי טריפה ע"כ דמשמע דלא מיקרי דבר ש"ם לו מתירין שלא היכא שהמתיר הוא כודאי תכל כל שהמתיר עומד בסתם או מהענין עצמו או מכח פלוגתא דרבוותא וליכו כרור שיהיה כידו כודאי לברר המתיר ככר לא קיימן ביה דבר שיש לו מתירין.

ובל שכן דאין להסתפק ולומר דמכד תחר יהיה דבר שיש לו מתירין דסייכו שיכול לחזור ולהדיחן ולמולחן שנית להר"ג ולהרמ"ן ודעמהון חדא מטעמא גופה דכתבינן דהרי זה המתיר לחזור ולמולחן פליגי ביה הכך שתר רבוותא וז"ל ליכו המתר ברור ודאי ועוד מטעם תחר דלא מיקרי דבר שיש לו מתירין בשהמתיר בא ממילא בלתי שום טורח והוצאה כלל בגון ביצה שנולד' כ"ט דלערב מוקצת ממיל תכל מה שצריך לטרוח לתקנו כדי להיות מותר לא וזה למדנו תותו מדברי התוספ' בסוף ע"ג דב"ם טבל מתי טעמא וז"ל דבר יש תרוויהו דאי ליכא דלא תד טעמא דיש לו מתירין לתיבא דוקא היכא שהבעלים בעיר דאז יש לו מתירין שהבעלים יכולי להפריש אבל אי ליכא בעיר אף על גב דיכול לילך במקום שהבעלים שם כיון שיש לו טורח והוצאה הוי בשאין לו מתירין ע"כ הרי לך דלא קאמר שהבעלים הם בארץ רחוק'ין שהם חוץ מהעיר דאפילו ממ"ע בעיר במסמ"ה כיון דאית מיהא טורח והוצאה פורתא לא מיקרי דבר שיש לו מתירין גם כתב הטור בסוף סימן קכ"ב וז"ל כתב הרשב"ץ כלי שנאסר בכליעת חיסור ונתערב באחרים ואינו כיכר בטל ברוב ואעפ"י שנאסר להגעילו ולהחזירו להיפסדו אין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין לאסור עד שיגעילם אלא הרי הם כאיסור יבש שנתערב ביבש ובטל ברוב שכל שאין מתירין שלו באין מלליהן וצריך לשער מעותיו ולהוציא הוצאות במתירין אין זה בכלל דבר שיש לו מתירין ע"כ כלל לפסקת הרמ"ן והר"ג וצריך לפשר במלת ולטרוח לחזור ולמולחן כל החתיכות שניה לא מיקרי דבר שיש לו מתירי' דהרי הוא כיבש שנתער' ביבש דבטל ברוב. וכל זה הוא להלכה כי למעשה טוב הוא לחזור ולמולחן שנית כהלכתן דכוה תנו יונתי' מיהו ספק ועל כל שמוסרי' קתרו ספק דאעפ"י שהשמין אומר הוא במקום שיש הפסד מרובה או שהו' ערב שבת כדאי הם הרמ"ן והר"ג לסמוך עליה' ע"כ וז"ל כלל שנתערב' עם חתיכו' הרבה שאין לתת מכשיר' ע"י כך חיכ הפסד' מרוב' וז"ל אפי' כלאו טעמ' דיבש ביבש בטל ברוב כל שחוזר ומדיחן ומולחן שכי כיון שהם חתיכו' הרבה' ויש הפסד מרוב' תרי. וכ"ש דאפי' ספק ספק אם חתיכ' זו מקבל ברוב כדין יבש ביבש אם רילמת הוי דבר שיש לו מתירין ואתי דלא בטיל דאפי' אי קיימן לן כהרמ"ן והר"ג ודעמהון דברובש לברבה דשרו על ידי הדחק ומליחה שכי' והתי

ספק ספקא הוא מתהפך וק"ל. הגריה נעל כתבתי יעקב בכמר יצחק לבית הלוי.

כלל הסימן לב

שאלה

ראובן היה חייב לעזר ג' יפעתים מתים חלפים לבנים והשר ההוא דר מעבר לים רחוק היה ממקום ראובן ל' מילין דרך ים וגם העיר אשר דר בה היה רחוק' מהים כמו ו' מילין ויהי כיום שהחזירן אשר היה רחוק' ראובן על חג העצרת שמע אליך השר ההוא נחלה וכפל למכתב ובתירת שמח ימו ואולי יפסיד חובו ותקף כתעודר לנתת להתחבר עמו והלך ראובן ושלח את פי כעל תורה אחד שם מות לקח בית ג' וילך עד שמה והבעל תורה ההוא התיר לו באומרו כי רואה כתוב שבידו הכשורי מותר לעבור בנהר כדי לשמור פירותיו וכל שכן הכא שהולך לשמו מעותיו וכן הלך ראובן ולקח בית אחת לחם לבדו בלילה של ו' האחרון מחג עצרת ובבקר שה והלך במקו' אשר בשמור הבק' שהוא יום טוב האחרון עתה שאל השואל שם מותר לעבור זה ושם כיון יפה שהתי' ברשותו מ' וש הכפורים ועוד שבמקו' אשר יניע שם הבית מעבר ל' שם המים שם מעטים וזה פחות מעשרים טפחים הרבה ונריך למשוך הבית מנשתת והולך עד קרוב חצי מיל?

תשובה

אינו ראוה מקום חיתר לעגין זה דהני לכל הפירושים הנאמרים נבי בריית דפרקא קמא דשבת דאין מפל ג' בשביעה פחות משלשה ימים קרוב השבת וירצה עזוז דאין להתיר בנדון זה והנה נחלקו המפרשי' בפי' הני בריית לחמשה פירושי' דבינו חננאל' ז"ל פירש דהייכו דוק' כמין שהשביעה נוסע ואין כמים עשרים טפחי' ומשום ג' תחומין נזרו בה ופירוש זה הביאו הרי"ף ז"ל בהלכות ודחה אותו ופירש פירוש אחר והייכו מצו' עונג שבת דכל שלשה ימים הוי להו שבוי ומת מצו' בעונג השביע' ולאחר שלשה ימים ניחא ליכם מקיימי עונג שבת וכן פירש הרמב"ם והר"ם ז"ל והנה הר"ן ז"ל הקש' שם לפירוש זה דאם כן אין נותנים עתה להפליג בשביעה פחות משלשה ימים קודם השבת ונזה פירש כפי' בעל המאור שטעם הדבר הוא משום דבין יום זה מקום שבנה ובל השלשה ימים קודם השבת שבת מיקרי ונרא' כמי שמחבה לחלל את השבת מפני שאין לך דבר שעומ' בפני פקוח נפש והוא הדין כמי לפרום במדברו' ובמקום שבנה. ושבח במה שתמה שם הר"ן על פירוש הרי"ף ז"ל נוכל לתר' לחולי שוב בשברית רביעי שם ושביעי הטור בחורה חיי' סימן רמ"ח לסמוך הלבה שבל מקו' שתרם הולך לשחור' או לנדבינו מיקרי דבר מנוח ואין לך דבר הרשות חלח ההולך לשויל וכן גם כן כתוב בהגהת מיוחי' בשם רשב"ם ורבינו ונ"ל

ופיון דמיקרי לכר מנוה יכולים להפליג קודם השבת
והרמב"ן ז"ל פירש פירוש רביעי דטעמא הוי משו' שבירה
כמי שמתחה עם הכרי לחלל השבת דהיה ממטו ליה
להסיעה ויקוברים כה כמת קברים וכדומה וכו' שהספן
עושה בשביל ישראל: והתוספות פירשו פירוש חמשי
והוא לפי שאסור לעבור במים במצור' ואפילו כתוך
התחום משום דהוה ליה כשט ואסור לשוט נוהה שמא
יעשה חבית על צדיתין: ומכח לפי פירושו של הרמב"ן
והמאור לית לחברי הלל כשיראל שוכר כל הספינה
המלאכ' הנעשי' כה בשבילו בשבת ישראל לאכל בהספינה
היה שלהם ורוב העוברי' ובסים הים ישראלים שרי וכן
כתב הרשב"ם בם' קל' דלהרשה ולהרמב"ן מה שהנהגו עתה
להפליג תוך שלשת ימים מפיר עכדי כיון שהספינה
של יהר' וגם מלחים הים מכבי עמהו וה שרשי המפלינים
בה הים עושים פוס מלאכה וגם הם הים עושי בשביל
ישראל שהם המיעוט הלא בשביל האחרים שהם הרוב
כו' והעין זה קוה ההיתר שכתב הרב בעל התגור בשם
הרי"ף ופיניה והביאו מוהררי"ק סימן שלש שהים נכנם
ועובר בשבת בעיר ויניקלה בתוכו הספינות שעוברים
מעכומה לעכומה והיה חומ' שהספני' המהפיני הספינה
לעצמם הם מכוונים עכ' ותמה על זה מוהררי' קורדו
ולעניו' דעתי ירחק קנת רחיה לזה מהסו' עובר דהתוך
נורבת מרכבן שהים הולך ויען כשעבר כו' כאשר נכיה
לקמן כה שברה' משם דהעראה בהאי ענין לנורב' מרכבן
כיון שהספנים הם מהניגים הביות לעצמם: ואיך
שיהיה כדאי לה שייך האי התר' דהרמב"ן והרי"ף שהני
הביות לקח רחובן לבדו לעצמו ואין לאחר חלק ובקשבר
עצמו והוה ליה כמנוה לספן לעשות כל המלאכו' בשבילו
וכל שכן שעל זה הסיתר של הרמב"ן כתב הרב המגיד
מנחה בפרק ל' מהלכו' שבת שהרשב"ץ כתב שאין דברי
כוכבים והרמב"ן עצמו כתב ובעל כפם יחום לעצמו:
וכן אין לטעות ולומר דכיון דלכל הסברו' האי כרייתא
לא לחתר חלק כדבר הרשות לכל לדבר מנוה שרי:
וכבר האריכו הרבינו הם והרבים לעשות ברכיו מיקרי
דבר מנוה דהרי הא לחתך לעניו הפלג שלם ימים קודם
השבת דוקא לכל להפליג בשבת עצמו לשור וכן כתב
בהדיא הרשב"ם ז"ל בפי' הנוכר: וזה לשונו ומה שהתירו
כאן להולך לדבר מנוה היינו לפי שאינו עושה ס"סור
בשבת כלל ואין כאן חלק שהפליג בחול שהרואה כמי
שמתנה לחלל את השבת כו' עד ואין שום שכנב' עצמו
לשור להפליג ואפילו לדבר מנוה שהרי נכנם להרשות
לחלל את השבת שם ישראל יעשה מלאכה לעצמו או
יהנה ממלאכה שעושה הספן בערו ומה שהקי' הרמב"ן
להפליג בספינה ואפילו בשבת זהו בספינה של אחרים
שהמיעוט הם ישראלים עכ' לשונו: וכבר כתבנו דכל'
שהמיעוט הביני' רחובן לבדו לעצמו דלא שייך כלל ההיתר
של הרמב"ן ואפילו לסברת רש"י ותוס' שהו' מיקל מכלם
שכתבו התוספות שמעו בפרק מי שהוציאוהו שמוקר
ליכנס בספינה אפי' בשבת דספינה חזקה ממילא שפה
לסברתו אין לו לחוש מד' אחותיו כיון דלא שב' כאויר
מחיצות מבעוד יום וכמו שכתבו שם התוספות משמו
וכל שכן שכתב הרב הגדול מוהררי"ק קורדו שוחת היה

שכרה יחידאה ושוס פוסק לא הודה לו כוה ואם כן אין
שוס מקו' סיוע לרחובן ליכנס כיט בתוך הביני' ולנחת
תכף למחר ביט עצמו למקו' ההוא:

ועל מה שכתב בשלה שבעל תורה ה' סורה להתיר
מטעם דהתירו לעבור במים לצמו' פירותיו
לא הבינתי רליתו כלל דמה לתבן לת הבר דהתם מיירי
בשהוה תוך התחום ואפי' שהוה תוך התחום כתב הטור
שם בהדיא בסימן תרי"ג בשם הה"ג דדוקא ברגלים התירו
לעבור לבל מעבר לשוט אסור הגם כי הטור תמה עלי
וכתב דהוי מכש ולעניות דעתי ירחה לי ליהיה ברורה
לדברי הה"ג ממתי דאמרינן בגמ' בפר' תולין דאמרינן
התם אמרי ליה רבנן לרב חסי חזי מר היו סורב מרבנן
ורב הוכ שמיה דאזיל וכחייש במברח ועבר להתי ניסת
וסייר פירי ואמ' אכח למיכם קל מכויכ' אמ' לה' הערמ'
קלתית הערמים לרבנן היו וסורב מרבנן אמרי דלא אתי
למיעבד לכתחל ע"כ והתי עובר פבויו אסור כל הפוסקי'
לפסק הלכה דלעמור פירותיו אסור לעבור במעבר שם
לא סיימים ק"ח דוק וגם סיערי סיר כיסן ואפי' שהמעבר
מעבירו הספן בשבילו ולא בשבילי ישראל עם כל זה לא
הותר לכל דק לתלמי' חכם ואם כן יפה כת' ה"ג דדוקא
ברגלים התירו אבל לא במעבר וקוסי הטור חולה ממילא
ותמהתי מהרב הגדול מוהרי' קורו דבחית להליץ בעד
ה"ג אין לו הבית רליה וו: ובחזור לנדון דידן דשם
שהים נרחה לכחור' בר היתר הוא משו' דכיון שהישמעל
חייב שכוש גדול כוה לרחובן והוא מתירא שלא ימות
ויפסיד ממונו שם כן ים לרמותו למאי דכתב הרב בעל
מ"מ בפרק ו' מהלכות שבת וזה לשונו ובתוספות כתבו
מכאן יש ללמוד למי שמתיירא מן הלסטי' או מן הסלטון
שהוא מותר לטלטל המעות כדי להחביאן דמשו' הפסד
התירו לו לטלטל גם הממ"ג כתב בסימן כ"ה וזה לשונו
וברוין הדברים דשם הוא ירא פן יבאו עברי המושל
לקחת מעותיו שבתיבתו בשבת לו כספו וזהבו שיופס
כלים מוקר להנניעם במקום שירנה ברשות היחיד
לעפ"י שהם מוקצים: ונר ולה מזו התירו משו' שפירש
להוליך פחו שחו מר לאות דרך רשות הרבי שים לחוש
לאיסורא דלמוייקא וכל שכן הכא כו' וכן כתב הטור
בסימן שלך בשם בעל התרומה דבמקום שגם פשיטא
שין לחוש לאיסור מוקצה: ואם כן כיון שהוא בספק שם
ימו' שלא יפסיד ממונו ל"ב באיסור בהאי דהוי אדרבנן
יכולין לסמוך על סברת הני רבוותא דמקילין בה סור
דרבנן במקום פסידא לעפ"י שהרמב"ן והרשב"ץ חולקים
בזה: והנה יראה דאין לחלק ולומר דשר כאן לא הקלו
אלא בשביות היזקא ואין לספק רק ספק אחד דהיינו מי
יודע שיבא הלסטים או הסלטון לבל לאחרי שיבא אין
לספק בו עוד שבודאי יקחם לבל בלי ספק להסתפק
כמה ספקות דהיינו מי יודע שם ימות ה' שמעא שם לא
דהרי רוב חולים לחיים ובדאמרינן בגמרא בפ' בל הגט
ואם תמצא לומר דימות דילמא לא ימות בחותו יום ואם
תמצא לומר דימות בחותו יום דילמ' יבוא לבניו לפורעו
ואם כן חולי בבדון בזה דאיבא בל הני ספיקי לא הקלו
כולי האי אלא ליתא להדי מנינו בגמרא אלא אלא
הפרש בין אחד מו יודע לספים או אלא דאמרינן בפרק

כירה בשוף רמי ליה אכוי לרב תנן מותר הטמן שכבר ושבקער אסור ור' שמעון מתיר שמע לרבי שמעון ליה מוקמה ורמינהי ר' שמעון אומ' כל שאין מוחו כיכר מערב יום טוב אין זה מן המוכן הכי השתא התם לדם יוצב ומנפה מתי יפול בו מוס מימר אמר מי יומ' דנפיל ביה מומא ואם תמצא לומר דנפיל ביה מומא מי יימר דנפיל ביה מוס קבוע ואם תמצא לומר דנפיל ביה מוס קבוע מי יימר דמזדקיק ליה חכם מתיב רמי בר חמא מפירין כדרים בשבת לצורך שבת ואמאי לימא מי יימר דמזדקיק ליה בעל התם כדרבי פנחס בר' עד קא שמע בשלים לכדרים שלא לצורך שבת בשבת ואמאי לימא מי יימר דמזדקיק ליה חכם כר' דשמ' מהכא כהדיא ממאי דפריך בגמרא מהיכא דמפירין כדרים בשבת ומהיכא דבשאלין כר' דלא שאלי לן כיון חד מי יימר להרכה מי יומ'רתי לא תימ' הכי מאי פריך מהכא לתקשתא דהתם לא הוי שלא חד מי יימר ואלו לגבי בכור הוו קלת מי יימר שלא זהאי דלא שבח וכן מכריח שם התום' כרבור המתפיל מי יומ' דנפיל ביה מומא כר' וזה לשונו לפי כך כר' דלאו דוקא כן דאפילו בחד מי יימר סגי וכן מוכח מתקשתא דרמי כר חמא דפריך בחד מי יימר עד כאן. לויבא דמ'הרם ז"ל נראה לחלק בזה ממה שכתב המרדכי בפרקא קמא דמציעא ממש וזה לשונו שם לאחרי שהלוה לחבירו חזר בו וביטנו מחוי ובתב להם בת' לאחר זמ"ל כך היה נראה לי לכאורה לאסור בתבתי ואוזרני כי דלף על גב דאמר כ' עד ראיה מהא דאמרינן בפרק המפקיד והא אין לדם מקנה דבר שלא בעולם כ' עד ויכולני לדחות דהכי פירושא שהם מתניתין רבי מאיר היא והא דאמרינן דלא עבידי דאתו מי יימר דמגבבי ואשתכח גבב ומי יימר דמחייב דילמ'מר' ומשטר אהם מכאי גמר דעבידי דאתו דמיד כי גבב' קניה לפרה למפרע מעשיו ואין כאן שלא חד מי יימ' דמגבב' ואחיב הוא דעביד ואתי עד כאן לשונו. דמשמע דשאלי ליה למ'הרם ז"ל כיון חד מי יימר לקרי מי יימר ולכאור' נראה חולק כמאי דאמרינן בגמרא. ותכבה לדיבא דיוכל להעשות מניף לסברת התום' ושמ"ש וכעל התרומ' סברת הלן ז"ל שהתב בפרק שני דיום טוב ז"ל. ומשמעין משמעתין דביום טוב שני של גליות מותר לכבות הנר ומותר לכבו' הלכיקה משני לכתר ממון עם הפירושים שפירשנו למעלה ביום טוב שני דבגמרא מוכח דהני כלהו כהדדי ניההו ושרי לרבי יהוד' ואסיר לרבנן וכיון דבמכתל עיבא מתכיון לדרבי יהודה ביום טוב שני אף לכבות הלניקה מתכיון ליה ביום טוב שני ע"כ.

ואף על גב שכתב הר' הגדול מוהרר' קלרו בתורת חיים סימן תלו שאין דעת כל הפוסקים כן מכל מקום נוכל לעשותו מניף לסברת המקילים התוספות ושמ"ש וכעל התרומה והר"ש בפרק כל כתבי דהיכא דהיכא שמידת דממוכת שריכן ליה בחיוסרת דרבנן. וכודאי דאין לסמוך כלל כמה שכתבנו דאפשר לחלק ולומר דשאני התם דברי הזיקה כבודקא דמיא וכתים מוצלים עליו בשבת שהזיק בראה בעין מה שאין כן הכא דלא ברי היזקא ומה גם שהיום יכול לחזור זה להתיז יום אחר בלבר ולילך בלילה שלאחריו דהיינו בלילי מוצאי התג דכודאי בכל כך זמן מועט דהיינו יום אחר בלבר לא היה חשש שימות היטמעל וכמו שכתב עליו המוסף שלא מת בכורע אלא שדקתתו הכתלים לראוכן לילכת בים טוב.

הנלעל כתבתי וחתמתי
יעקב הלוי

תקיעת הרב כמו'הרר ליב נ"ו.

רואה

אני כל דברי מר טוכים ונכוחים ולהפטר דרך שקלא וטריא כהתכם בלא כלום אי לאפטר וזה דהרב' תמים הור מעלת בכור תורתך על תשובת הטור סימן תי"ג על דברי כה"ג דתתב דוקא עד שוהרו לכל מעבר לסוד והטור אמר ותימא שם תשובת כו'. ואחמה לעניות דעתי נרא' כר יעיין מר ירחה דלא היא ושפיר קא עביד מוהרר' קלרו ז"ל שלא הבית רחיה לכה"ג מעובד' דפרק תולין דהא דלא שרי לכל אדם ליזיל במברא ולעייל פירותיו ולומר למיב' קא מכוונא דוקא שלא במקו' מנוס כגון לשמור פירותיו דגם דרבינו שם לומר דכל מקום שאדם הולך כגון לסחורה או לדיות שפי תבירו חשיב הכל דבר מנוס ואין חשוב דבר הרשות שלא כשהולך לטייל פוך חזי שם שבתב מוהרר"ק וזה לשונו. ומכל מקום נראה לי שאין כל הטוסקי' מודים לרבינו שם כוס כו' עד דאי הולכים בסחורה חשיבי עיסקי' כמנוה שם פטרת כל העולם ממנות שלא ודאי ליה להו דרבינו שם עד כאן לשונו. אבל במקום מנוה כגון ללכת לבית המרחץ או להקביל פני רבו או לבי לבירו או לבדי מנוס כראוי התם לעולם אימא לך דישתל כל אדם לילך ולעבור אפי כמעבר ושלא בכוונה ולזה תמה הטור שלדבר מנוס אם כמה פעמים לו ממך מקרי אחיר ואפשו הכי לא בעיא הרב מוהר"ם קלרו לבה"ג מעובדת דפרק תולין דהטוח דוקא נוכ מרבנן לא הלך לדבר מנוס והתם הטעמו משר דברי רבנן לרב אשי חזי מר אחי נוכ מרבנן כו' לדבר רשו היה ולאחי לעובר' דרבנן לחומרא שרי ולכולי עלמ' אסיר כדאמרינן התם מה שאין כן לדבר מצוה דאם דבר דאית ליה ממך מקרי מותר כ"ש מעבר דלית ליה ממך מקרי וקל'. וכל דברי מעלת תמים דרבו אחת יהנה חכו ואחי כמוסף הולך נכוחו. נאם הכותב
הנע ר ליב מרוזוב

כלל ה סימן לג

תשובתי אל הרב כמו'הרר ליב מרוזוב נ"ו על הפסק הנדפס שלח אלי על דבר יעקב כהן מקדש נרוש ע"י.

האשל

הגדול העומד לנגד עמים עמוד הימיני ופטיש החזק כר יפר' הרב המובהק כ"ו. לאחרי הקידה והשתחוי' כראוי להודיע למעל' הלי' תקל' הגדול קכל' כת' הרבת יקרת מע"ת עם הפסק הנדפס אשר עשו גם

פוכפני וכיוצא ועשה תלת תהלת מעת הסכימו כל החכמים
הספרדים הרבנים תבצי שם ורבית התדון לוכוחנו בזה
כי היכי דמתחיין שיכא מכשוחא לתפרושי מתים זרא ולא
ידעתי למה כח מלך ישראל לחרי פרעם לחתר ידעתי
לכי ידעתי דמרוב חסידותים דמר ועכותכוחיה קעבי'
כי זכלתני לתך לי מהלכים כין העומדים. ואומר
דעם היות שמעלת התדון התריך ברחיות רחוזות למי
שתמרן ולא תכיח שום דבר קטן וגדול מכל מקו' אמרתי
ויהי מה דכודתי מילתא דפשיטא היא דכהן זה לחזור
בגרושה כיון שהוחזק לכהן זה חמש עשרה שנים והיה
בועל את כפיו וקורא ראשון ואפי' שלא הוחזקו לכהנים דהיינו שהוא בת מחרם ואמר כהן זכי לעג'
דהיינו נאמן על פיו להתקדש בשום קדושה אפילו בפי
שאר עמים בכל פסולי כהונה ומשו שכתב הטור בסימן
ג' ולא כל כמיניה לחזור ולומר חיפי כהן. ובודאי דאין
לסתות מהסיק דאמרינן תשים שתמרה תשת חיים אכי
וחזקה ואמר מכויס אכי דקי"ל שם כתכה אמתלא לדבריה
כאמכת אחד אפי' אמרי שתם אמרינן דבריך שתתן אמתלא
לדבריה ובכדין דיכן היכו חוזר שום אמתלא ולא שום
דבר שיהא כו ממש ובמו שמעל' התדון התריך כזה ואין
לסתות ולומר מהיות דבת' הרב המגיד משכה ז"ל בריש
פרק יב מהלכות גירושין וזה לשונו ומאחתי בשם רבינו
יחיאל שהאומר אשת איש הייתי ולאחר זמן אמר פכויס
אכי היכה גריכה אמתלא ואכאמת דשמע לאחר
זמן יכול לחזור כה אפי' בלא שום אמתלא דאכי כת' שם
בהדיא דשעמא הוא משו' דאשת איש הייתי משא' דאיכה
עבדו ואם כן איכה עיקרת דבריה הראשוכים כשהיא
חוזרת לומר פכויס אכי לכל אם לאמרה אשת איש אכי
איכה כאמכת לומ' פכויס אכי בלתי שום אמתלא דבודאי
עדיף טפי היכא שהיכו עיקר דבריו הראשוכים בלא אלא
שלאחר זמן מוסיף עליהם ואפילו בלא שום אמתל' להיכא
שעיקר את דבריו הראשוכים מכל וכל אפילו עם אמתל'
ועם זה ותוכן לעל' מה שהקשה הרב הגדול מוהר"ן ן"ב
ז"ל בח"ת סי' לרב המגיד משכה וזה לשונו וכמה שכתב
ה"ם ז"ל וזה לשונו וגם כן ראיתי לקצת מפרשים שכתבו
דרך פשיטו' דאשתכחו כתוך כדי דבור הוא ולולי שהם
אמרו כן ולא מצאתי מי שכתב בביאור שתפילו לאח' כדי
לבור הוא הייתי אומ' דודאי משכחו בכל גוכת הוא כו'
שר שהיכא אפילו בחוזרת מדבורה וכגון שאמר' אשת איש
אכי עבדיו וחוזרה ואמר' לאחר זמן פכויס אכי ולא הייתי
אשת איש כל זמן שכתבה אמת' לדבריה כאמכת כל שכן
בשאמרה אשת איש הייתי שיכולה לומ' לאחר כך דבור
גרושה אכי שהרי היכה עיקרת לדבריה הראשוכי' כו'.
ויקשה לי בדבריו טובא שהרי לא מצינו קל וחומר ככי
אחי גוכת שהם אמרו אפילו בעיקר' דבורה היא כאמכת
לאחר כדי דבור היכא דהיכה אמתלא אמרו במפרש
דבורים דליכא אמתלא דאיכה כאמכת אפילו לאחר כדי
דבור עד כאן לשוכו. דבמה שכתבכו אחי שהיר דהרי
אמת' היכה גריכה שלא היכה עיקרת דבורה מכל
וכל שלא גריך להראות פנים על זה אבל כשהיה היכה
עיקרת דבורה רק מוסיף לבאר לשופה היכה גריכה
אמתלא וכודאי דעדיף טפי היכא שהיכה עיקר' דבורה

ואפילו בלא אמתלא לאיכא אמוראי לה ועיקרת דבריה
הראשוכים ואפילו עם אמתלא וזה ברור ואם
כן האמתלא היכה שום מדרגה יתירה אדרבה גרע טפי
מהיכא דהיכו עיקר דבריו הראשוכים שלא שהוא מוסיף
עליהם ואפילו בלא אמתלא ואם כן אין מקום לקושיות
הכוכרת כלל וכן מוכיח ריטבא דליטכיה דהרב המגיד
מפרש ז"ל בהדיא. והכה כמה שכתב ה"ה ולא מצאתי מי
שכתב בביאור שאפילו לאחר כדי דבור כו' מי שידקדק
בדברי רש"י בפרק לאחרון דכתובות וגבי אמר רבי יוחנן
אם טעכן ואמר תורתי וקניתיו כאמין שכתב כאמין מפני
שהפה שאסר הוא הפה שהתיר כו' ולפי' לאחר
כדי דבור אמרינן הפה שאסר הוא הוא הפה שהתיר
ויעויין שם. גם ראיתי מה שהקשה שם שור בדברי הרב
המ"מ וזה לשוכו. וקשה לי בדברי ה"ה ז"ל בטוכח דעדין
הקושיות הראשוכות והשכיות במקומם עומד' ולא תיתפ
דמשמע דבדבור ל' אוח ולא הוכרכו לפרש שם כן למה
לית למיתכי קושיא ואם יש עדים שהיא אשת איש תיכף
כאמכת כו' ומוקים דמר לא ידעכא דליך כתב שהקשי
קושיות שם במקומם ואלא בפירוש תירץ הקושי' השכית
כמה שכתב דמשמע בשיטים שצריך להיו' בדבור
שלא להכיר לא הוכרכו לפרש ואם כן הקושיא השכית כפר
דחה חזקה ואין למפרק שה"ה לא כח לתרץ דק הקושיא
השכית בלבד שכן הוא מורה לשוכו שכת' ויש לדחו' כוה
שרוצה לומר בזה הקושי החתרון דוקא ומכל מקו' כוכל
לומר שבדבריו אלו תירץ גם הקושי הראשון וזה דכיון
דכתב דפשיטא להו דמתי דתכן השתא שאמר אשת איש
אכי צריך להיו' בדבור ל' אם כן לא היו רבות' להשמיענו
בפיפא שאם היו תוך כדי דבור לא מצכי לכבר לתמר
בשום זה לשם בדברי המשנה דתוך כדי דבור לתמר
ואם כן להכי אתא פיפא להשמיעינן חדוש אחר והוא
דאפי' דהוי תוך כדי דבור דהיינו תכא שאמרו העדים
אשת איש הוא הפיכה שאמת הוא אכל כל היכא דאיכו גרוסה דהיכו
כאמכת לומ' פכויס אכי בלתי שום אמתל' להיכא
דאיכו אלא שאמרו אשת איש הייתי משא' אבל אמרו
העדים רק לומ' אשת איש הוא אכל כל היכא דאיכו
כאמכת כדבר
זה הקושי השכית ודחה ל"ל כיון דהיכו
אלא קושיות יחד.

ובחזור לכדון דיכן דהיכו דאיכו לומ' שום אמתל'
לדבריו היכו יכול לחזור בו ולהכחיש
דבריו הראשוכים. ועוד דעד כאן לא אמרינן דשם
חזרה כה וכתכה אמתל' לדבריה דכאמכת שלא היכה שלא
עשתה שום מעשה שיהיה מוכיח כדבריה הראשוכי' רק
אמרה בפיה בלבד אשת איש הוא אכל כל היכא דעשה
מעשה מוכיח בקיום דבריו הראשוכים והיינו כדרך
דיכן שהיה נוטל את כפיו וקורא ראשון ככל שאר הכהכי'
לגו כל המיכים לחזור בו ולומ' חיכי כהן ואפי' כאמת
ורחיה על זה ממתי דכתב הרב המ"מ בפרק ד' מהלכות
איסורי ביאה ז"ל האשה שאמרה לבעלה טמאה אכי כ'
בכתובות פרק האשה שהתראמלת וכבר נתבאר פר' ג'
שהאשה שהוחזקה כדם בכתובתה לוקה עליו משו' כדה
ומפני כן כל שהוחזקה היכה כאמכת לומר טהורה אכי
ואפילו כתכה אמתלא לדבריה בגון שאמרה לא לבעלתי
קבדו"ש שלא שלא התרחיקו עבשיו שלא הייתי בבריאותי
ובינתי בהן היכה כאמכת לאה הלבר דומה לאי שיראכו

שרשתם ואמרה לו רציתי שתיכנס בחמ"ך כת הרשב"ג וזה נראה דעת רבינו והרמב"ן ז"ל ועיקר עכ"ל.

סדר לך בהדיא דלקמן על נב דקיימא לן התם שאמרה לבעלה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני אם נתכוונה לשתלה לדבריה נאמנת דומיא דאמר' לעצת היום אני וחזרה ואמרה פגויה אני ואפילו הכי כל שהוחזקה בסכונותיה עד ק"ט שפי' בחמ"ך שפי' בחמ"ל וטעמא הוי כמו שכתב הרשב"ץ בפירוש דדברים בעלמ' עכידת למיימר טמאה אני לכל לעשות מעשה ללבוש בגדי נדה חיישי' לזכצת ולפיכך כל שחזרה כה חיישי' כחמ"ך.

ועוד יראה לעניות דעתי דהיא בדורה ונדולה דסיכה שבת ואמר כהן אני לאו כל כמיניה לחזור בו ולומר טיבעי כהן ואפילו איתן אמתלא לדבריו ממתי דכתב הרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות אסורי ביאה וזה לשונו. אשת כהן שאמרה לבעלה נתכפתי אפילו שהוא מוקדת לבעלה כמו שבירורו הרי היא אסורה לכל כהן שבעולם אחר שימות בעלה שהרי הודית שהיתה זונה ואסרה עצמה ופעמים מתיכה דחיישי' וכתב הרב המ"מ ז"ל בשי' שאמרו בכדרים שהומרת טמאה אני לך אף על פי שחיכה כאמ' לאסור עצמה על בעלה כמו שנתבאר אם נתאלמנה או נתגרשה אסורה לאכול בתרומה לבולי עלמא והוא הדין ודאי ליכנס לכהן ודאי אבל ובספנ' ז"ל לעשי' שאמר דבר מכמה אין שמועתו מחוורת שאם אמרה לאחר מיתת בעלה לא תאמרינן אלא כדי שיגרשני בעלי למה תיכה כאמ' ואלא לא הודית על עצמ' הודאה גמור' לאיסור ולא נתקבלו דברי' כלל ואדרי אפי' אמרה אשת איש אני ואחר כך אמרה פגויה אני ונתכה אמתלא לדבריה נאמנת אף כאן אם היתה קטטה ביניה' לאמתלא גדולה היא ונאמנת עד כאן לעצמו. ואני אומ' שדיוקו של רבינו אינו מוכמחו אלא מהסוגיא של פרק שני דכתובות למד דין זה דאמרינן התם הנושא את האשה כו' עד ועכין הסוגיא הזו מבואר בדברי רבינו עכ"ל.

והטור ז"ל כאן העור כתב שכרת הרמב"ם לפסק הלכה בסימן ו' עיין שם. אבל לך בהדיא דכיון דאמרה נתכפתי אף על נב דלא מהימנן לה לגבי בעלה מצוה דחיישי' שמא כתכה אפילו אם אחר בא אחר מיתת בעלה ונתכה אמתלא לדבריה שהיא אמתל' גדול' וחזק' ודברים הכיכרים שמא שאמרה נתכפתי לא היא שלא כדי שיגרשנ' בעלה וזה ודאי היה אפשר הכי היכא דאמ' לגבי בעל' ואמ"ה היכ' דאמ' לאחר מצוי בה כל שכן וקל וחומ' בכדון דיכון שהוחזק לכהן והיה מתנהג בכל דבריו ככהן זה ט"ו שפי' דבכר מצוי בהפכיה כולהו פסולי כהוג' אחיכ' דאיכסרה ועתה בהפך כמו דבע' לומר שהיו כהן כדי ליטע את הנרושה בלשי שפי אמתלא בלל רק בדבריה בטלים ומילי דכדי לבודאי לאו כל כמ' כיה לחזור בו כי כרתין הדברים שבתן עיניו במימון הנרושה וכתן בכוד בהזכתו למפחית ואפילו הרשב"ץ ז"ל לא פליג שלא שם היה קטטה ביניהם דאיכא הוכחה נדולה דבן הוא אמת בדבריה שלא עשה אותו אלא לנרשה ולעכיות דעתי דאיה זו מספק להוציא מבוקבו ומהתי מבכור תורת אחרון למה הצמיכתם דלפי' דאיה זו ראויה להתכבד.

והנה רציתי לדקדק כאן שבת' שם הרב המגיד מצנה להסיב על הסנ' הר"אבד ז"ל וז"ל.

ואני תומ' שדיבנו של רבי' היכו של חכמתו אבל מהסוגיא כו' עד ועכין הסוגיא הזאת מבואר בדברי רבינו עכ"ל. דהכא עקר הסנת הר"אבד הוא דדכין דמעיקרא איכך מאמינה כמה שאמרה נתכפתי מצוה דחייסינן דילמא נתכה עיניה בלחר וכדי לנרשה קאמר וא"כ כשנתאלמנה ואמרה שמא שאמרה מקודם נתכפתי לא היה רק כדי שיגרשנה וגם היתה קטטה ביניהם א"כ אין לך אמתלא גדולה מזו לחרי שמעיקרא חששו לכך דדילמא לנרשה קאמר והיא דמסכת כתובות הוא להפך דהתם אחת מאמינה כמה שאמרה נתכפתי ונוכה קל"ן מצוה דהתם אין לנו מקום לחוש ולומר דילמא מעיקרא דחין לה צוה צורך לעקר דתי מצוה לנבות קל"ן הרי בטענה אחרת היתה יכולה לנבותה וסיומו מוכת עין אני תחיך וא"כ כיון שלא טענה בכך רק נתכפתי תמרינן בודאי קטטה קאמר ולזה אם כן פשלה עצמה לכהונה כיון דמוכת מילתא דאחת הוא מה שאמרה נתכפתי וק"ל וכ"ע.

גם רציתי לדקדק בגמ' דלעי מה שמצוי בידינו בכללי אמינו שלא אמרינן מינו במקום שאין הטענות שוות וכמו שהארכתי בזה בסס"ו אם כן טענת מוכת עין הוי מלתא דלא שכיחא וכדאמרינן בהדיא בירושלמי בפרק האשה שנתארמלה הלכה ה' על מתניתין דאם יש עדים שיצאת בהיכומת ורואה פרוע בתוכה קל"ן וז"ל וחם יום שיצאת מוכת עין היו שלש כת"ת דר"מ מוכת עין כתוכת ק"ק אמר רבי יוחנן לא חשו על דבר שהיו מצוי וכן פתו במדרשי בפרקא קמא דכתובו' וזה לשונו בראשונה היו אומרים כהן כמי תיום דאחת כהן כמי תיום ספק מוכת עין ול"ל דמוכת עין לא שכיחא והכי מסתמע בירושלמי ע"כ. אלמא דטענת מוכת עין הוי מילתא דלא שכיחא ואם כן היכי קאמר בגמ' דאמת כהן מצוי דאמרי' כמינו דאי מאמרה מוכת עין כיון דטענת מוכת עין לאו שכיחא והכי היכה זה לטענת נתכפתי והוי כמינו במקום עדים.

נם רציתי מה שהוסיף מעל"ה הרון להניח שכיב הפסק אחר שכבר נדפס בדי לייתב תשובה אחת של הרמב"ם בסימן דלא שלא ירצה כסותר לכדון שלפנינו ואין ספק דלא דמי כלל הכא שאני דהוי מדרבנן. ואפילו כהן מיוחס שהוחזק בערי' לכהן שנשא ספק שכויה אין צריך להזכיר מה שאין כן בנרוש' דאפי' בספ' מנורש כופין אותו לנרש' ואם כן אין לדמות דיני שכויה לדיני נרושה כלל.

ואמנם כדברי הרמב"ם קשיא לי טובא כמה שרשם להוכיח דכיון דהר"אבד כתב דכשנים שכדורנו זה אין להם כתב היחס ואינם כהנים ודאים אלא כהני ספק ואם כן הוי ספק ספקא ספק כהן ספק ישראל ואם תמצא לומר כהן ספק מותר ספק אסור אלא יכולתי להבין דכדי הרב דהרי מלי דכתב הר"אבד שהם כהני ספק היינו לגבי דידן שאין אנו חייבים לכבד כיון שהם לנו בספק וכמו שכתב שם בהדיא אמנם לגבי כנסיות אפילו אם הוא בספק כיון שהוא מ'כפי כהן אני

שוב אין לספק עליו כלל בשום פסול כהוכ' דהרי נאסרו
עליו על פיו דהוויהנו תכשיטי תתיכה דאיסור ואפילו
שים להסתפק בו מחלי הוה טועה ואינו כהן רק ישראל
הלה שהחזיק עצמו לכהן אפילו הכי לגבי נפשיה לא
מהני ליה כיון דכתסר כבר על פיו ועם היות שהדבר
ברור מעצמו מכל מקו' תהיה מתי דאמרינן בגמ' פרקין
קמא דכתובות ד' אמרינן התם האומ' פתח פתוח מכחתי
כחמן לחוסרה עליו ואמאי סם הוה ספק תחתיו ספק
היינו תחתיו ואם תמצא לומר תחתיו ספק בחנם ספק
ברגון ומאני לה נריכא בחצר כהן אי נמי בחצר ישרא'
וכגון דקביל בה לבוה קדושין פחותה מג' סנים ויום
אחד ופריך מאי קמשמע לן תכשיכא האומ' לאם קדשתיך
והיא אומרת לא קדשתני היא מותרת בקרובין והוא
אסור בקרובותיה ומשני מהו דתימא התם דודאי קים
ליה לכל הכא מ קם הוא דלא קים ליה קא משמע לן.
ופירש רש"י ז"ל הוא לאסור בקרובותיה משום דשויה
לכשכיה תתיכה דאיסור. דודאי קים ליה שקדם לכל
הכא מתוך שהוא פתוח ואינו בקי מיקם הוא דלא קים ליה
דשכר שהוא פתוח ואינו כן ולא תיאסר עליו קא משמע
לן ע"כ. ולמה לף על גב דאמאי דקאמר פתח פתוח הוא
היה הוי כספק ואינו דמספקא לן דילמא פתוח הוא
ומתוך שלא היה בקי לא דק ואפילו הכי לגבי כשכיה
לאסור כיון שהוציא אפיו לומ' פתח פתוח מכחתי ואינו
טעמא יעשה דכבר שויה לכשכיה תתיכ' דאיסור ואפי'
שהיו ברור לנו בכל כך כמו האומ' לאשה קדשתיך דהתם
הוה ברור לנו שלא קדשה אם לאו ואפי' הכי אסור ואם
תיתא לדברי הרב ז"ל הרי הוי ספק ספקא כיון דכמה
פעמים אומר פתוח הוא להסתפק בו אם הוה אמת אם
לאו הלה ודאי כל שהוציא אפיו לומר שהוה כן אפילו
שהדב' הוה בספ' לגבי דידן לא חשבינן ליה לספק לגבי
כשכיה. ועוד מדברי הרמב"ם ז"ל כתב בפרק עשרים
מהלכו' איסורי ביאה וזה לשונו מי שבא בומן הזה ואמר
כהן הני אינו כהן ואין מעלין אותו' לכהונה עם עצמו
כו' עד שכל אומר עצמו בגרוש אונס וחללה ואינו מטמא
למתים ואם בעל או נטמא לנוקי וכת' הרב המגיד משנה
וזה לשונו שכל אומר עצמו זה בשוט מצד דשוויהו לכל
פסולי כשובה לכשכיה תתיכה דאיסורא ומש שכתב אם
בעל או נטמא לנוקי הטעם דכיון שהחזיק עצמו לכהן
מעיקרא כשהן מתרין בו אינה קרויה התרת ספק לגבי
כשכיה שכבר נאסר כודאי על פיו כו'. הרי לך כהדיא
דאפילו שהוא ספק כהן ואינו עולה לשום מעלת משעלות
כהונה מכל מקום לגבי כשכיה אין שום ספק בו כלל
והתרתו אינה קרויה התרת ספק והיינו מצד שכבר
הוציא אפיו ואמר שהוא כהן ואם כן דברי הרב ז"ל.
בלופן דמילתא דקשיטי' היא בנדון דידן דכהן זה אסור
בגרוש וכופין אותו להוציא כל מיני כפייה ובמו שכתב
הרמב"ם ז"ל בסימן ע"ח דכופין אותו ואפילו בשוטי עד
שיגרש ואפילו על ידי שמעתלים ומכרין ומחרימי' אותו
וכתב שם הריבש ז"ל שאפילו שהיה מדברי סופרים כופין
אותו כל שכן בנדון דידן שהיא גרושה גמורה ואסורה
מדברי תורה ואין צורך
לקלריך כוח.

ואולם מה שרציתי לכתוב הוא דלף על ד' דקיימא
לן הגוסח לאשה פסולה וגרשה שחוזר
לקדושתו כמו שהיה קודם מעשה הלה יחלל זרעו כתיב
ודרשינן כיה זרעו הוא מחולל אבל הוא אינו מחולל.
ותכיה כמי בתורת כהנים לא יטמא בעל בעמיו להחלו
כהן כמכהן זה הרי הוא חולין יכול יהא חולין לעולם
תלמוד לומר בעמיו להחלו בומן שהיא עמו הרי הוא
חולין פירש הרי הוא בקדושתו. מכל מקום יש לומר
דהייבו דוקא היכא שעבר ונשאה או בעל אפילו
במזיד אבל לא הוציא מעולם מפיו לומר שאינו כהן דלא
אמרינן כיון שגרש ופירש הרי הוא בקדושתו כמו שהיה
אבל היכא שהכחיש ואמר איני כהן ומעולם לא הייתי
כהן אם כן נראה ודאי דפקע קדושתו ואפילו שיחזור
אחר כך לומר שלא אמרתיו אלא כדי שיתירוני בגרושה
שכהן עשיר הוא ואינו נאמן כיון דהודה על עצמו ונפסל
מכל מיני קדושה כהוצה ואפי' שכמה שמכחיש ואומר
איני כהן אין אנו מאמינים כו להתירו בגרושה.
וכדאמרינן לעיל מכל מקום מהני ליה לגבי נפשיה
להחמיר עליו שלא יטמא בשום קרוב מקדושו כהוצה
דכבר שוויה לכשכיה קדושתו על אהרן תתיכ' דאסורא
ועם היות שלא מצאתי דין זה מבואר בשום פוסק מכל
מקום הדבר נראה בכון וברור מעצמו ויראה לעבירות
דעתי לדמותו למאי דכתב הרמב"ם לאשה שאמר לבעלה
כהן אנכסתי כמו שכתבנו לעיל דלף על גב דאין אנו
מאמינים כה דאיסורין דלמא לגרושה קאמר אפילו הכי
אם כיתלמנה פסולה היא להחזיר משום דכבר שוויה
לכשכיה תתיכה דאיסורא כמה שאמרה אנכסתי ואפילו
שהיא בותבת אמתלא לדבריה שלא אמרה כך אלא כדי
שיגרשנ'אם כן הכא כמי לא שכח דאפילו דכמה שאמר
איני כהן איני כאמן ליטול את הגרושה אפילו הכי כיון
שיכה מפיו לומר איני כהן והוי' על עצמו פקע קדושתו
ושוב אינו נאמן לחזור בו ולומר כהן אני ולא אמרינן
שלא כדי ליטול את הגרושה ואל תאמה לומר דאיך יתכן
שלא יהיה בו שום קדושה מקדושת כהן משום הודאת
פ' שאמר איני כהן ואעפ"כ הוא אסור בגרושה דהרי
בפירוש כתב הרמב"ם ז"ל מי שבא בומן הזה ואמר כהן
אני כו' כמו שפתבנו לעיל דלף על גב דלא מהני ליה
הודאת פיו לעלות במעלת כהוצ' מהני ליה לאסו' עצמו
בגרושה וזונה וחללה. כל זה רציתי לכתוב בגרון
דידן ודעתי האדון כי אין כל חדש כי בכלל דבריך
האדון הם דברי והפוך הם דפולא בה.

חגם הלום ראיתי מה שכתב מעלת האדון לתרץ
הקושיא שהקשיתי על הטור במה שתפס
על כה"ג בטור אורח חיים סימן תרל"ג וזה לשון מעכ"ת
אמנם כך יעיין מר ירחם דלא היא שהרי להכיא ראיה
לכה"ג מהיא עובדא כו' דהא דלא שרי לכל אדם ליזיל
במבוי לשחוד פירותיו ולומר למיכם קמכוונת דוקא
שלא במקו' מצוה כגון לשמור פירותיו מכל במקו' מצוה
כגון ללכת בב"ה או להקביל פני רבו או אביו או לשמוע
תוכחת מוסר, התם לעולם אימא לך דיכול כל אד' ללכת
ולעבור אפילו עם מעבר ודלא כהה"ג. ולזה תמה הטור
דלמר מצוה אם במה שיש לו במקו אין המקרא דהיינו

לחינם החירו קל וחומר שיטת רחין לה סמך דרשוי
להתיר ומשו הכי לח סייע מוכרי קחרו ז"ל בהג"ה מהיות
עובדת ההוחת מורכת מרכבן לח הלך לדבר מצוה ולזה
הטיכו לחסר רכרו רכבן לרב לחני דלדבר הרשות היה
ולהכי לכורכת מרכבן לחוריה שרי ולכולי עלמח לחסיר
מה שחין כן לדבר מצוה דחסר רבר סיש כו סמך מהמקרח
התירו קל וחומר מעבר דלית להו סמך וקל"ו עכ"ל
סיעכת: ולחרי המחילה משמעתי זלח חבין והלח
הקושיח עצמה היח כמקומה דהכי עקר הקושיח היח
דמחי פריך ליח הטור לבהג"ה וקחמר רחסר רחיכה קיים לה
סמך התירו כל שכן שיטת רקיל וחין לה סמך דהוחרה
מקל וחומר ועל זה לחמרתי דכהג"ה ניחח ויחמ' חכח לח
חילק ידענה ולח כילק ידענה חכח נחמרת ערוכה קח
קחמיב'דהכי מכיכו דלעמור סירוחיו לפילו סהוח רבר
הרשו'וחיכו סוס רבר מצוה התירו לו לעבור בשיס כ"ש
עס היות סהוח רחיכ' דהכי שיס לו סמך מהמקרח
וחילו סיטת רקילה לף על גב רחין לה סמך כרכרי הטור
לפילו הכי מכיכו שלח הותר לכל לרס רק לבורכ'מרכבן
וגם על ידי הערמה ושם כן על כרחין ליתח להלי קל
וחומר דכתב הטור רחיב' דהוי רבר שיש

לא מיבעיא לחתי שכבר עברה הטומאה ואחר כך חקרתי ומצאתי כל התוך לעיל מהגדולים חכז דמסתמ לכאורה כך כתבו עלה במחבר לא מהני.

ואפנם מפר מחר מצאתי בהפך דנרסינן בגמרא כפ' בני העיר יהוצ כי כניסת דרומאי דהוה פתוח להפוח לירדנא דהוה מתית ביה מת והוו בעו מיניה לעיל בגלוי היס לחת אמרו ליה לרבא אמר להו לא תיבעיא לחותכוה דס"ל כלי עץ חיבורי לפתח ויהיו מקבל טומאה וחוכן בפני הטומאה אמר ליה רבכן לרבא והא ויתבי דמטלטלי להו כי מכח ספר תורי עילויה וס"ל מטלטל מלא ויקין לי הכי לא לפפר עב דמסתמא דלף על גב דהוה כבר מחית פס מת דפסיר דמי לפתוס לאחר כך וכן מסתמא בהדיא מדברי רס"ג ל"ל דמיירי שכבר היה פס המת שכתב ול"ל לרבוצה חדר שמטמין בו מת והיה מוכח בו מת עד שלא נקבר עב לבון והיה מוכח בו מת מסתמ שכבר היה פס המת והייט כפי דברי הגאון שלמ' דהוה מחיק היה מת וחס כן הרי לך רחיה גמורה להפך והלכה למעשה ומעשה רב. וחס לא היה כאן בפנינו רחיה לחרית פנגד כי חס זאת היינו יכולין ליפפ זה דלעולם אימא לך דמיירי שעדיין לא הכניסו פס המת רק שמלת לדרוב ר"ל חדר ח' המוכן לכך להכניס פס המת ולהיות שהוא שכב לפס עד לאחר יכינו לו נרפי הקבורה ולהיות שהוא ממת כ"ס פס להכניס מת ח' הקרימו ושלנו לרבא לוק יפשו לפשוטו הכהני להכנפ בב"ה לאחר קך כל עוד שהמת פס בלרוכה ומאי דקאמר דהוה מחיק היה מת יר' כמשרש ונותן נדר למלת לדרוכה מהו ואמר שהוא מקו שהיה נהוג להכניס פס המת וכן דיוק לפון רס"ג ול"ל דלא ה' תיקפי לן לאמלי הוכרך רס"ג ל"ל להאריך כ"כ ולומר חדר שמטמין בו מת וחיה מוכח בו מת עד שלא נקבר ומי שכניסו לתגר זה ולא פיר' שהכר בפשוטו שכ"ל חדר ח' לא דיוק ח' שהיה לו בו מת ח' דהרי מלת לדרוכה משמע חדר ח' לא דיוק ח' וכתבו שפיר' הרב בעל הערוך נבו מלת לדרוכתיס האמור בבלי פ"ק דשפיר' בו שהוא בית לו היכל וחל היה לו לפרשו על פי פשוטו שהכ"ם היה לו פתח פתוח אל חדר ח' שהיה לו מוכח מת אחר לפס שלא ידלו דלהכי הוכרך רס"ג ל"ל להאריך כ"כ כדי להורות לנו שאין הדבר כמו שפרשה לפי שפשט שכבר היה פס המת דאס כן מאי הכי כתבו הפתימ' וכתבו שכבר נלה דעתו בסופת שכת שכתבנו שלא שהכנת מלת לדרוכה דהכא ר"ל חדר ח' המוכן לזה דהייט כדמפר' ואזיל שהוא חדר שמת אין בו מת והיה מוכח לפס המת עד שלא יכינו הקבורה וביאר דברי הגמרא דאמר דהוה מחית בית את כותלן אחד ביאורו לעיל שהוא ביאור מלת לדרוכה ומהות הדבר אבל לא שהיה כבר המת לפס בתוכן אלא קושיא מהכא למאי דקס"ל מעיקרא האמנם מעיקר להרמ"פ ל"ל שכתב כהדיא דמסתי הפתימ' לאחר כך שכבו את ול"ל היה בית או רובע עצמות את מו רובע עצמות וכיוצא בהן מעצמות הטומאות כאהל ומיעט החלון על בית זה בעגם פחות מכעשרה ליט מיעוט שבעגם מצטרף לעצמות וכן אם היה עם מת או כזית כשר אחת ליט מיעוט שהכשר מצטרף לכשר אחר כל עגם פחות מכעשרה ממעט על ידי כזית כשר ופחות מכזית כשר ממעט על ידי רובע עצמות וכיוצא בהן ע"כ דמשמע דאפילו שכב' היס עם הטומאה בבית וכא לאיצטרופי אחר כל שהוא ממעט על ידי רובע עצמות ופחות מכזית כשר ממעט על ידי כזית כשר הו' לאיברא דלפון המחבר איכא יכולין לפרש דמיירי שהוא קודם שיכיאו לפס כזית כשר ורובע עצמות אז מעיקרא נם כן היה פס בחלון עגם פחות מכעשרה וכשר פחות מכזית והיה ממעט את הטפח מעיקרא וכן ברי' מתוך לפון הר"מ ול"ל פס בפירוש המחבר שכתב ול"ל עכין זה המחבר כי כאהל היה חלון כין שכי הכתי ס דרך משל כו טפח על טפח מצומצם לאהל יביא את הטומאה כו' עד והיה כא' מאהי הבית ס טומאה כו' עד ולא היה כזה החלון מעט דבר טהור אהל הוא כשר חסר שיעור החלון והיה פחות מטפח כו' ומבית דבריו הלה בפירוש המחבר כרי' דגם הוא מוכר דברי שיהיה הפתימה קודם לכן ול"ל היינו יכולין לדחוק ולפרש דכר ו דפ"ו מהלכות טומאת את כי היכי דלא ליהוו פתרן להדדי דמאי דקאמר ומיעט החלון על בית זה בעגם כו' יר' שפתמעט מהלין על ידי העגם פחות מעשרה שהיה פס אז שכשר פחות מכזית שהיה פס כחלון אמנ' אם כאנו לפך לדחוק כל הלשון יפים פרון מרוכה על העומר דהרי צריכין אנו לדחוק הוא לפרק בבי העיר ולדחוק לפון רס"ג ולדחוק לפון הרמ"פ ול"ל ומה גם שהחמת יורה דהכא שמא שפיר' פס בפירוש המחבר לאו למימרא דלא מהני הפתימה אלא דקס"ל דמיירי שהיה פס במקרם על החלון פחות מכזית כשר ופחות מעשרה מעגם ולא שכקוס עשה בא לפתום החלון עם אלו דהני מילתא דלא שכיח.

ועוד דגם מדברי הר"ף ל"ל בפשוט דמוכר דמהני הפתימה אפילו אחר כך שהכי כת' בהלכות טומאה ול"ל והיכא דמיחת את כביתא ופתיחא היא כווקא מן הצוה ביתא לביתא אחריגא והצוה ביתא אחריגא פתיחא לביתא אחריגא כו' עד אי איכא אחרינא בין ביתא לעליית' בפיתא טפח והוא מיתא בחד מציעתא אימר ליה להכא למיעל לתרוייהו ואי שכב לה לכתוך בעגם אז בהכי אז בכבר שהיכו מקבל טומאה אימר ליפסיקא ליה טומאה ושרי ליה להכא למיעל להצוה ביתא דליה ביה מיתא עכ הרי לך בהדי ממאי דפתב הרי זאני דכתב והוא מיתא בחד מציעתא היה שם הטומאה ואפי' הכי פתב דאי שכב לה לכווקא היה שם טומאה ועו"ם להזכיר בזית כזרוע מתוך לשונו שכתב לפסיק' ליה טומאה דאלת לפסיקא מוכח שכבר היה שם טומאה והשתא ליפסיקא ואי מיירי קודם שכא הטומאה לא שייך כלל לומ' אלת ליפסיק' ואל הרי לך הר"ף והרמ"פ ול"ל שכתבו דמהני הפתימ' לאחר מפלן והיינו כפי מאי דמשמע פשטיה דהצוה עובדא דפרק בבי העיר וחס חית' למאי דהוה מסתי לן לכאורה קרבי רס"ג והתום' ול"ל הוה לפרושי כהדיא נבי עובדא דפרק בבי העיר דכל כהאי לא ה"ל לשתוקי וחס הוקק?

לפרש

לפרש זה נבוי מתני' דשבת כגון שהיה להם לנקוק לבהמה
ג"כ בפר' כגון העיר כדי שלא בטעה בשעה דברי הגמרא
דמשמע משמעות רחמי' בתר מכני הסתימ' לפי"ל
שכל זה עומד בפניהן להתיר לו' דמיבני הסתימ' לפי"ל
לחתר כך ועוד שהשכחה נזדרת כן שלא כבר נשתה החלון
לשם מקום היה עומד הטומאה כבר כשקוקה הטומאה
ואותה הטומאה לשם בבר עברה קודם וכנכנסה בבתים
הרבה כבר יכולה דרך פתחים וחלונות ואף כשחזרה שם
בבית מידי דהוה להיכי דשכיחי לה לשם מקום דשמיעת
נטהרין כל הבתים ולא תמרינן שהטומאה שהיה שם
מקודם בשחרה לשם וכשה כמו לה שלא כעין שהתחזה
לחלון עם היות שיש מקום לחלון לחלון וקל להבין:
והנה לחר כך מצאתי בשבת' כפ"ז דחלנו לקתני בקרוין
דמהני הסתימה לחר כך ול"ל המשנה לרבות זו על נם
זו ויש כהן פתח טפח כו' עד הטומאה כין כבית כין
כקבר הלרבות ונתן דבר שהוא מקבל טומאת הכל טמא
דבר שהיו מקבל טומאה ממנו ולמטה ממנו טמא ממנו
ולמעלה טהור וכן שם במשנה שלחריה קתני הטומאה
כקבר לרבותא כהן דבר שהוא מקבל טומאה כין למעלה
כין מלמטה הכל טמא ודבר שהיו מקבל טומאה כין
מלמעלה כין מלמטה אין טמא שלא תחזון למטה בהדיא
דמיירי שהטומאה היתה שם וחפה שם כגון לפתו כדבר
שהיו מקבל טומאה נטהר מה שלמעלה והכך מתניתין
קאי כגון פרוצה וכשם כן הדי לך דמהני סתיר סתימה
לחר כך ולא כמו שהיה כראשה לכאורה מדבני רבי
ורתוספות:

אשר על זה שבתי ונתון ל"ל לבני דכולי עלמ' מודו
דסתיר מהני הסתימ' לחר כך ובשלמי ההיא
דשבת וכמו שכתב כ"כ וזה ידוע הוא מה שבת הרמב"ם
ז"ל בפכ"ב מהלכות שבת ז"ל כל דבר שהוא גמר מלאכה
חייב עליו משום מכה בפטיש ומכה זה הנודף כל שהוא
לו המתקן כלי כחוזק דבר שיתקן חייב כו' ואתם כתב
שם חסור להטביל כלים טמאין בשבת מפני שהוא מתקן
כלי כו' עד אין מנביחין תרומות ומעשרות בשבת מפני
שהוא מתקן דבר שלא היה מתוקן כו' ודבריו אלו הם
מוכחים ונמרא בפ"ק דשבת ובפ"ט שחל ושם לדברי רבי
שכתן שם הטעם נכי טבילות כלים ב"ש ונעשה הכלי ז"ל
שהם בפ"ש ב"ש לא הביא טעמא דרבנן כי שם טעמא דרב
וזהו דאתר משום שחיטה ורבב כיבי דאתר גזרה שמא
ישהה כבר תמה עליו הר"ש בשמקו שם וקשה דטעמא
דרבנן דהוי משום רבוי כמתקן עיקר דהוי בכלל ול"ל
תשיבני ממה שכתב הרמב"ם שנמנו בפ"ק מהלכות ב"ט וז"ל
כלי שבטומאה מערב ב"ש אין מטבילין אותו ב"ש נזר שמא
ישכח אותו ויהיה טעמא דרב כיבי דבבר בשלל על
קונטיא זו מוזכר לני ד' חביב ז"ל והשיב תשובה נכונה
דשאני שבת מ"ט דבשבת בני טעמא דגזרה כמתקן אעל
ב"ש כיון דהוי מכשירי חוכל נפש וכן נכי מעשרו' דהני
חוכל נפש לא סגי להו טעמא ישכח כפי' כאותן דבשבת
ל"ל מחלון סיפ אותו שבית הסתו לבית השער שם
הטומאה הוא כלי מתוקן לנכי טומאה וכיון שהוא מכוון
להכנס כו וכאותה הסתימה שעשה מעצמו כחלון הכשיר את
שבית ונכרת כמקקף שהרי תקן הבית והכשירו מטומאת

אותם הפקיק שהיה כמציאות היום הכית עמה ועבדיו
בפקיקה הזאת סילק מנחות הפתיחה היתה והמציאו
מניחו הפקיק ובכבי ככסר הכית שהרי כשהגיה המהות
מעכין לעכין על ידי מעשה הפקיקה היתה ואמכם עכין
המדידה לא כך היה שהרי המדידה לוכם מחדשת דבר
במהות העכין ולא מצכה מניחות הדבר אפה שהיה
עיקור רק שהיה כדי לכרר לכו הספ׳ם יש שם כמטלית
ג׳ על ג׳ וכאקוה שם יש חמה על חמ׳ם לאו ושם המטלי׳
היתה ככר ג׳ על ג׳ והאקוה היה פחות מחמה על חמה
המדידה לא תצכה מהות הדבר להכשירו רק הוא עומד
בקלקולו מה שאין כן הפקיקה וקל להכין וה׳ל ככל
הורחה דעלמ׳ דשרי וכרחיית הטרפה כלט ולא תאריכן
לכיון לכהורחה זו שבבר הדבר שם כן הוה ליה כאחקן
דההורחה לוכה מחדש דבר במהות העכין רק מברחת
הספק והשתא דאחקכו להכי אפילו תיתא לכשהדדו
הניחית כאקדת היה לאחר שמת המת שפיר דמי כיון
דהמדידה לאו מידי היא בהוות הדבר לגמרי וכמו
שבאכמו ושם הי׳ שהרב׳ כרור מעכמו ואין נורך לרחוק
מכל מקום לשוטרו כלא כלום לי לשפר והרי לך רחוק
שבת הרמ׳כן ז׳ל כמלחמת ה׳ם פרק אין צרין גבי מלי
דבתב רבינו וכחיה הלוי ז׳ל לשמעת דאסור להרחי׳ שכין
לאכם כיום טוב מצום לבר׳ כאחקן ז׳ל ושעמו על כעל
האתור ז׳ל לאינו דרחוק שכין כרחיית טרפ׳ הוא ושאר
שהוכחות שמותרות כיום טוב ואינו דומה לרחיית כבור
שהל׳ינה שכלל קדמי מוכת לשפלי המוקדמי׳ כחיתרם
ז׳ל כאצה שהוא שקיר לת האיסור ואם היה מעמו עיקר
לף ת׳ל לאו רוחק לעכמו עכל׳. הרי לך שבתב שמש
כרבינו שכל שאינו מצבה שהות הדבר ממש שפיר רק
כשבבר לת הספק לאו שאחקן הוא ולכן נבי בכור בתב
שעל ידי רחייתו הוא שבאם שהותו שהיה שקדמי שובא
ועתה עשאו שפשלי המוקדמין ואפילו לשברת הדב
בעל האתור ז׳ל דשרמינ הרחת הספין לחב׳ב ב״ש כרחיית
בכור דנרחה כאחקן דוקא נבי שכין שאמר ליה דשתם
לאו שמש הורחה הוא שאם הדבר היה שמש הורחה
לף הוא ז׳ל מודה דאינו כאחקן דהל׳כרחיית טרפ׳ שאר
כל שהורחות דשרי׳. ועוד דאיקשי ליה אחתי תלמיד
חכם רוחה שכין לעכמו שרי כרחייתו אחקן הספין אלא
כרחיית הספין לחכם הוא שמש אחקה שאקבו שבני
שבוד החכם ועשו כל שכין אלא הרחו לחכם אפי׳ שהוא
יפה שיהיה כחלו הוא שמש ואינו רחוי לשחוש בו ואם
כן כרחיית החכם עושה שמי שהוא הספין שער עתה
היום כפגום ממש וכרחייתו בלפר כאחקן ממילא
וכבבר וכן כתב שם הרן ז׳ל והרי הלוי כתב דמ׳ש דהוי
כאחקן וכתב הרמ׳כן ז׳ל שאם היה הטעם זה עקר לף
לא כרין הוא אלא והא דוקא לעכמו ואין זו קושיא לאבי
דלעכמו חיכו אלא לבבר לת הספק לכל לאחרים חיכו
שלא שאפשו כבודו של חכם לאמרו אלא יהיה רחוי הספין
לשחוש כו עד שיאקו רשות ומאחלת כאיכת רשותו אקון
נשוב כעצמיות כלי עכל׳.

גם לין לספק ונשאר דאם היתה למה לא שוקק
הרמ׳כ ז׳ל גם כן לבאר כפי המשבה דמייתי
לפני אות שמת דאין שם אקון וכאן שאוקק רש׳י לשרשו

פרמ"ל תסור לגמר לגבי לעצמו וכן כתב הרשב"ץ ז"ל בתשובה סי' תס"ב דחפילו כחיסור שבות תסור לגמר לגבי וחפי' בדבר מצוה גם הטור ז"ל סבר לה הכי וכפי' פ"ל כחלק על חבי העזרי במה שהחיר כומר לגבי לגבן בכלי ומר בחוספות דמצוה הוא לעשות חתן וכלה ע"ש:

כתם הקטן ויעקב לבית הלוי

כלל ה סימן לח

שאלה

טחול שנמצא נקוב ברחשו הטעם במקום הדק שים בו היימו שהטחול לחפילו נקרה הנם והטעם ים לו בקצה דמיות שפם סביב ברחשו דק יוכנו מורם הבר"ם הוח כדון כסומכים חו יהיה בקולטה ובשרה:

תשובה

ראיתי

דברי החב' השלם בזוכרת דמהורת ידיד נפשי כ"ו במם שבתב על זה ומרוב חסירותיהם רבה לעמוד על

דעתנו כי היפי דמפטיין שיבא מבשורת עם היות כי כל זו לח לכם ליה והנה החיתי מה שכתב להבשירו מטעם דלח מיקרי סומכיה חלח הנם בלבד חבל כל היב שהוח מקום דק בשרה ואחבי דעתי לח ברור לי מלקח על כך דהרי לח מנינו חילוק זה בהבחי שום פוסק לח לחמון ולח לחרון דחיפה שניקב במקום דק לחפי דהני ברחשו הטב שיהיה בשר חלח כלם כתבו בסתם דחיבא שניקב ברחשו הטב טרפה ולח חילקו בין הנם שבו לדק שים כי ואם חיך כדברי מעט"ל לח הוה מסתבי שום פוסק להזכירו ואחדבא יש לדקדק מדברי הטור שכתב בישה דטה סימן מג וזה לשונו ניטל הטחול בשרה ובניקב יש ח' לוק בין ברחשו שהטחול לחבירו הרחש הח' טבבל שבשרה שהין חילוק דק בין הרחש הח' לחבירו בלבד חבל ברחשו הח' מהח הין שום חילוק בין הדק שבו לנם שבו ואם חיתה כמו שכתב מעט"ל שבל נקב שהוח במקום הדק בכל מקום שיהי הוח כשר חיך כתב שבניקבים חילוק ברחשו הח' לחבירו דוקא הרי לשבית מעט"ל חף ברחשו הח' יש הפרש בין הנם שבו לדק שים כו' ועוד דלטת מעט"ל שרטית לדקדק מלשון הרמב"ם זה לשונו ומתי דכתב הרמב"ם ז"ל שם ניקב ברחשו טעם נקב מפולם טרפה שברחש לבחורה שבל נקב שבמצח ברחש העב בכל מקו' טרפה זו היינו לעטות דעתי לפי שבוגת הרב ז"ל לחשמעינן דבמקום הדק לחפילו שים בו קנה עוכיות בשרה ולזה חמר ברחשו הח' שבב' דק בו' שבל שם ניקב הדק בשרה דוקא לומר ברחשו הנמי הדק ולח נחית למימר בין דק לנסוק ל"ל: ועוד לדעת מעט"ל שבתב שבל שם ניקב הדק שרוצה לומר וחפילו היה בו קנה עוכיות בשרה כיון שהוח דבר' ברחש הב' הדק שם בן דוקא מינה דברחשו הח' העב דקי טריפה חכי סיבי דלח חזלינן בתר הדקות ברחש הדק הרי כתב לח חזלינן בתר העוכיות ברחש העב ולח יבולתי להבין דעת' דעת עלינן כזה גם פיליתי קנת דברים שבת' מעט"ל תורתו שלין להם על מה שיסמוכו וזה לשון מעט"ל וים לדקד' למה מזהר' קלרו ז"ל בספרו הקטן לח תסם לשון הטור שבת' שניקב ברחש הדק שבל בת' ניקב הדק לחמכ בת' בך ניק הדק ולח בלשון הטור שבת' בהטור עור' ותבת' וחפי' נחית שסבלו לחשמעי' דחפי' נפת' בלו בל מקו' הדק ולזה בת' הטור ניקב ברחש הדק שבל הרב מזהר' קלרו ז"ל דלח תבת בי לם הרין שניקב לבד לזה נקט שבל לם ניקב הדק בשרה שבל נחית לזה בותיה לשי שים חולקין בדבר וסוברים שלם בתוך טרפה בלשם קלרוך קרב בחבורו הגדול שבל מעט"ל ולח ודעתי לוך שנמר דברים כלל מבין שם קדום דהרי בנחתך ברחש הדק ליבח מתן הבלע דהני כשרה משום דעדוף מניקב לקנת הסברו ולזה לוב מרבות דסברי דבנחתך לפי בסומכיה בשרה והיינו משום דעדוף מניקב לחמכ ברחש הדק דהיינו בקולטה כל שבין סוין ניקב בין בחתך בשר ולם כן לוך ונמי הסרים כלו רפה קדום וכתבת דהרב לח פסיק לה בותיה לפי שים חולקין וסוברין שלם בחתך טרפה דהרי לוחם החולקים לוכם דק ברחש העב זה דבר פשוט ומבואר: גם ראיתי מה שבתבת ז"ל זים מבשירים שהמה זו מטעם דמחי דחמרו ניקב ברחש העב טרפה פני מילי דניוקב גם הקרום בל היכא דלח ניקב הקרום בשר"ם שהקרו' סותם ולח שהיה שמחרו בפירום חלב שמח היינו סותם ובפי' חמרו הקרום שעל הדר של טחול והוח נר העב חייבים עלין ברת משום חלב בהומן שברחה בפירום כי הקרום גם כן בכלל החלב ולפיכך היינו סותם עלב': ולח שבתבי דברך וכ' משום שחייבי' עליו בחלב לפיכך כיתן לו כל דיני החלב ולזה לח דמי דטעמ' דחלב טמח היינו סותם הוח משום דלח מדקדק זהוי הותב בראמרינן בגמרח כרק חלו טרפות בכל חלב טמח הוי קותב דמינו דבוק רק בשמל לבר דקבנו ז"ל שמלתו הוח תותביה כו' וכיון דטעמ' הוי משום דלח מדקד' היטב והוי תוקב שם בן קרום שעל הטחול דהוי דבוק ומהודק כו' הוי שפיר סותם ומפי דחייבים עלין בראי דומיח דחלב הוח משום

שהוא סמוך לכרם כמו שפירש"י וזה לשונו משהו סמוך לכרם ולחלב ודבוק כו' ואם כן לא נזה ניתן לו כל היכי דחלב ועוד דלרבי מעת לאו כרחיך הוי טרפה וזה לשונו דכתבת שזה הקרום היינו שומן דהוי בחלב והפת רחים מדברי רש"י שפיר שהוא בחלב לפי שהוא דבוק לכרם אם כן הרי קיימת לן דכל הדבוק לכרם קרוי סומכים ואיך אם כן מסמיכת להכשיר כיון דמקום שניקב הוא דבוק לכרם ומפני טעם זה כתבת שהקרום הוי בחלב והיינו סוף סוף והוא ליה כמוסכ שטרח לכי תרי סוף דבר פה ליפשטו וכבל המורחה מהגין להטריף בכל מקו שיהיה הנקב כבר העב ואין חולקים בין הרקות שים כו כלל ובן בבר הדק מבשרי בכל הבד הזה.

ועתה אכא ליפא ולייתן כדברי מעת שמחירים בספירים במה שרגיל להזות בקנקני קנקן חדש ותפילו חדש הוא כו' וזה לשון מעת וכשיתי לומר מסכת ברכות רחיתי בפרקא קמא סוגית הקטר חלבים ורחיתי לכתוב למעת מה שהקשה הגלי תחלה קשיא לי טובא דהאי מעמיתא דלקמן אמר והני תכלי כחני תכלי כו' רבי אלעזר בן עזריה סבר מאי חסון חסון דמגרים אם כן חסון דכתב רחמנא למה לי כיון דאיכא גזרה שמא מהדברים המצויים בקרבן מגרים בלבד כמו שכתב הרמב"ם והוצרכו מקרא לחסון דפסח מגרים צריך לאכלו בחפזה ואם כן קרא דכחסון תכלי לגופיה אלא אלרבי עקיבא דסבר דמאי חסון חסון דיסרהל ממילא אתא למד שהוא נאכל עד שיעלה עמוד פשחר דכיון דקרא מזהיר לסם שיאכלוהו כחסון והוא מכניחם שיאכלוהו כחסון אלמא אם לא נאכל עד שעת החסון שהיא עד שיעל עמוד השחר דאי לא היכי מכניחם להם שיאכלוהו בחסון דיסרהל. ור"ל דקאמר דחסון זה הוא חסון דמגרים והיינו עד חצות ואם כן דרשת דרבי עקיבא ורבי אלעזר ממילא אתיא ולאו דקרא דחסון אתיא להכי וקל"ל. עוד כתב מעת וזה לשונו ותו דמאי דקאמר דרבי עקיבא אם כן מה תלמוד לומר בלילה כו' ומה נשתנה אם רבי עקיבא הא אמרת בהגזרה שמא שמעתם רבי אלעזר למאי תכלי לומר בלילה הוא בלבד כו' אם כן היה לו לומר הזה למאי תכלי דאימא הזה דתיומא הוא בלילה כתיב ומה תלמוד לומר בלילה ולזה כתב רבי אלעזר לתרץ למאי תכלי הלילה אם כן מאי קאמר כשלמא לרבי אלעזר דאית ליה גזרה שמא תכלי לומר הזה ואם הגזרה שמא היא מהלילה אם כן גם לר' אלעזר קשיא הזה עכל והכא הגזרה שמא דרבי אלעזר הוא שמקלילה הזה שכיחא יחד נאמר כאן הלילה הזה ובאמר להלן הלילה הזה כדרך כל הגזרות ולזה רבי עקיבא דלא עבד גזרה שמא תיקן דהלילה לתכלי לגרום לחריתי בלילה הוא בלבד ולא כיום ולקבי הקשו לו בשלמא לר' אלעזר דסבר דלאו להכי אתא לגזור שמא הגזרה הוא לעשות הגזרה שהא נאמר כאן הלילה הזה כו' לבד לרבי עקיבא דסבר דלרבות אתא דבלילה הוא נאכל אם כן הוה ליה למיכתב עוד כתב מעת וזה לשונו ותו דמאי דקאמר בגמרא אלא לרבי עקיבא הוי הזה מאי עביד ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא מהא דתימא הזהיל כו' אם כן למאי תכטרין לעיל ר' עקיבא למימר אם כן מה תלמוד לומר הלילה יכול יהיה נאכל כקדשי ביום כו' והרי תכטרין הלילה הזה למימ' דס"ד הזהיל ופסח קדשים כו' קל משמע לן בלילה הזה הוא נאכל כו'. הרי בפירוש תכטרין הלילה עכל.

והכא זה יתורץ לכי דייק' ספיר מנין דעל כרחין צריך ר"ע לתירוץ הא' דקאמר אם כן מה תלמוד לומר הלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום תלמוד לומר בלילה הזה נאכל ולא ביום ולא מגי בלאו הכי דהוי הלילה מתרץ תירוץ הספי בלבד כמו שכתב מעת היה קשה במאי דקאמר הזהיל ופסח קדשים קלים כו' אף פסח יהיה נאכל כ' לילות במקום שני ימים וכו' דמכח לית סמסחת חינו נאכל ביום עד דתכטרי לאוקומה כ' לילות במקום כ' ימים הא כיון דלא תרין התירון הרחמן דקאמ' קל משמע לן בלילה הזה נאכל ולא ביום לא מצי למימר אף פסח נאכל כ' לילות במקום כ' ימים כיון דעדיין לא למדנו שאינו נאכל ביום ומכל שכן לילה היה יכול לומר כגמרא אף פסח יהא נאכל שני ימים דומיא דקדשים קלים דלאו הזה קאמר הכי היה קשה לית כן לכתוב רחמנא הלילה בלבד והזה למאי תכטרין ומינה ידענא דאינו נאכל ביום דכלילה נאכל ולא ביום ומכל שכן כ' ימים ואם כן על כרחין כדי לייצא שתי מקראות הללו והזה צריך לגופי' דזק.

עוד כתב מעת וזה לשונו ותו אימא למידק בחסון לרבי עקיבא חסון לרבי עקיבא למאי תכטרין ומן כין לרבי עקיבא כין לר' שמעון מועד בתוך למאי תכטרין עד כאן לשונו.

והכא כבר כתבתי דחסון תכטרין לגופיה ואפי' לדעת מעת לא קשיא מידי דחסון צריך לרבי עקיבא למועד בתוך הזה למימרא מאי מועד בתוך מעברי' תתך סורף וכדרש וקרא למועד בתוך תכטרין לרבי עקיבא דאי לא הזה כתיב הזה למימ' מאי חסון חסון דמגרים וכדרבי אלעזר וכ"ש וקרא למועד בתוך הוא במשכם תורה וקרא דחסון הוא בפרשת בא. ודבר ידוע הוא לכל שאין אכו מקדשים לשתוק ממשכם תורה וכזה יקורץ גם כן מה שהקשית עוד זה לשונך ותו קשיא לו לכתוב רחמנ' ולא תותירו ממנו עד בקר לו לכתוב מועד בתוך שהו' בבקר עד כאן לשונך דכבר דרש' הוא בתו' במשכם תורה ליכ' להקשו' לשתוק. כל זה רחיתי על מה שהקשה מעת. ואמנם מאי קשיא לי בהאי סמעיתתא הוא במאי דקאמר בגמרא ואי לו תכילת פסחים לא קשיא לי' דאמאי לא פריך מהלל שבלילי פסחים דהוי ברים דהכי תני לה קשיא סמע ערבית והלל שבלילי פסחי' ותכילת פסח כו' ואין לומר דדוקא דכבר' שבישים כתיכל קתני דהרי במתניתין תני גם כן קשיא סמע שחיט' כתיכל ול"ל דהתם כתיב תלת דהלל קורין אותו כל זמן שהם תוכלים דקתני וכמו שכתב הרמב"ם וזה כן במאי דתוקמינן למתניתין דר' אלעזר לא קשיא לאתאי לא תני הלל דהרי לרבי אלעזר חיכו נקרא רק עד חצות. ותו קשיא לי

במתי דקאמר כאמר כאן הלילה הזה ונאמ׳ להלן הלילה הזה מה להלן עד חצות כו׳ דהרי מהתם לית מסתמע עד חצות דקרא כתיב כחצות הלילה ולכי יונח ויכתיב ויהי בחצי הלילה כו׳ דכרתה דדוקא כחוקת רבינ׳ ואם כן מכח ליה מרתם הלילו ועד חצות הרי מהגזר׳ סוה לית מסתמע הלא כסעת חצות ויש לומ׳ דאמי דאמר ר׳ שעזר מהגזרה סוה היינו הלא כעד זמן סוף חכילתו דהלא בעד התחלת זמן חכילתו מפסוק דכבוח הסמיך נפקא וכדלקמן ככח הסמיך אתה אוכל כו׳ ותו קשיא לי כמתי דקאמר ליה רבי עקיבא לרבי אלעזר והלא כאמר כחפזון עד שעת חפזון דמצרים ודלקמן׳ ותו כמתי דקאמר ר״ח כקר כתי למעוטי יום לילה אחר לית ליה קרא קר דאכתי יום שחיטתו מכח ליה דהיכו כאכל דהא מקרא דלית תוקירו ממכו עד כקר לית ממעט אלא יום שחיטתו וא״כ לרבי אלעזר דסכר דהלילה אגזרה שוה יום שחיטתו מכח ליה דאיכו כאכל דהא מקרא דלית תוקירו ממכו עד כקר כתי למעוטי יום לילה אחר לית ליה קרא קר דאכתי יום שחיטתו ממכח ליה דאיכו כאכל דהא תוקירו ממכו עד כקר כתי למעוטי יום שחיטתו מ

שרפה וכל שכן שאפילו אם יאמרו היום לאחד מהם שיכו
לע"ז אפי' הכי לית הקנת בזה לגזוז שכתבת לכל בנחתך
לית סברי מוהרי"ק קראו כותיה לפי שיש חולקים דאפי'
אמרו שיאמר פיסקו לאחד חולק יפיח דברי הטור ומאר
הפוסקים וזה פשוט ואין עוסק להאריך בזה.

לבר זה רחיתי מה שכתב לי מ"ת לעיין לשון
רש"י ז"ל שכתב במס' ברכו' פרק הין עומדין
וזה לשונו מתיב רב ששת מהיכן הוי תוזר מתחל' ברכה
שטעה כה קיובתה דיב הונא כו' וכתב רש"י וזה לשונו
ומתחיל מאמת דגומר ממכם והלאה שלמא על סדרם
צריך לחזור ולגמרם ע"כ ושתב מ"ת וזה לשונו וקשיא
לי דאם כן קשיא גם לרב אסי מהרי הוא פירש בפירוש
שמשבח אם לבו אחד מהברכות ואמר אחר שאינו צריך
לשוב ולהתחיל סדרו כו' שברחה שלא שלבו ברכה אחת
ואמר אחרת צריך לחזור ולומר אותה על הסדר ע"כ
מ"ת. ואיכי מבין לחזור קושית מ"ת דאמרו לך דרש
אסי שכחו שלוש צריך להתחיל ממקום שטעה ולומר
משם ואילך על הסדר עד דתיקשי ליה מתניתין דילמא
רב אסי קאמר אין להם סדר דהיינו שלוש צריך
להתחיל מברכה ראשונה חוזר מלכל צריך שיתחיל
במקום שלבו הברכה ומשם ואילך ואמר על הסדר ואם
כן לא שייך כלל קושית מ"ת על דברי רש"י שכתבת כמה
ספרים ומתחיל מאמת דגומר ממכם והלאה כו'
ואמר זאת הקושיא עצמה הקשה לותה הרשב"ץ בחידושי
ברכו' לכל בחופן אחר שכל הקושיא היא על מה שכתב
רש"י ז"ל כדברי רב אסי וזה לשונו תמציתין אין להם סדר
ואם שלבו ברכה אחת ואחר כך נזכר כה תומרה שלא שלש
במקומה עד כאן דאם כן הקשו ליה מתניתין דקאמר
מהיכן הוא מתחיל מתחלת ברכה שטעה זה המשמע
מליזק לשון מהיכן ונם מלשון מתחלת ברכ' ולא קאמר
להיכן הוא חוזר לברכה שטעה זה משמע שברי' לחזור
מאותה ברכה ולומר אותה על הסדר וכמו שפירש רש"י
ז"ל שכתבת כוותה הקושי' דבדברי רש"י על הכרחי רב אסי
לחזור קושיא וכן הקשה זאת הקושיא עצמה הריף בהלכות
על הגיהות ספרים כפירוש רש"י ז"ל ונלפבת זאת הקושיא
ברחו מפירוש רש"י ז"ל ופירשו כדברי רב אסי פירוש אחר
דהיינו שלוש צריך להתחיל מברכה שחשוב מאותה תוכן
וכמו שכתבת.

ואמנם מאי קשיא ליה לדברי רש"י הלא שכתב
ז"ל מתחלת ברכה שטעה ומתחלת משמע
דגומר ממכם והלאה שאת על סדר צריך לחזור ולומר
כו' דדברים אלו לא שייכי כלל בקושית רב אסת ברב
הונא דהכא מאי דפריך ליה לרב האי הוא דהיכו קאמר
דאחמעיי אם טעה צריך לחזור לאותה ברכה שטעה דהיינו
קאמר דהיכו צריך לחזור אלא ממקום שטעה דהיינו
בברכה שטעה בה דוקא ואם שינה בסדר להש"ז ואמר
שיכות ים בדברים שכתב בהשגת הקושיא ושמעתי מרבים
עיון. ותמהתי מ"ת צריך לא שת לבו לזאת. גם
רחיתי לרקדק בגמ' דאמאי לא ומבי רב הונ' מתניתין
מיירי כיון דיעד להיכן טע' אלמן היכו צריך לחזור שלא בברכ'
שטעה בה ואלא דאמרי בירוש' שלש ברכה אחת אבל

חיכו זכר לחיוב ברכה היא דאלו ודאי צריך לחזור באותה
חזכן דומיא דאמרינן גבי קריית שמע ומצאתי להרמב"ן
ז"ל שכתב בחידושיו וזה לשונו ומשמעין מהא דלרב הונא
לא שכח ידע בחיוב ברכה טעה ולא שכח טעה ולא ידע
היכן טעה לעולם חוזר לאותה חזכן דאי לא ליכא
מתניתין ביודע היכן טעה וכן כתב הר"מ בר"ע ע"כ.
דמשמ' דקשי' להו ז"ל מה שהקשינו ומזה ההכר' הכריחו
דלא שאלי ליה לרב הונא כו' ולעניות דעתי היכו
הכרח כלל ולא יפולתי להבין דבריהם ז"ל דאיך אפשר
לקרוץ המתניתין מיירי ביודע היכן טעה ואמאי דאמרי
דטעה ואיכו זוכר היכן טעה דאם כן רב אסי
היכי פליג עלוה הא היכא שטע' ואיכו זוכר להיכן טעה
לכולי עלמא צריך לחזור לראש הסדר. ואולי מכל
להרץ דפלוגתייהו הוי היכא שטעה בברכה אחת ואיכו
יודע בחיוב מקום אחות' ברכה טעה מכל הברכ' מיהא
הוא זוכר ואם כן רב הונא סבר דאמעיי' כלפ שם ברכה
אחת וצריך שיתחיל מראש הברכ' דהייכו אתה חוזן וכב
אסי סבר דכל ברכה וברכה חשובה בפני עצמה ואיכו
צריך לחזור שלא לראש אותה ברכה כדאמרינן גבי קריית
שמע טעה ואיכו יודע להיכן טעה יחזור לראש כאמצע
הפרק יחזור לתחל' הפרק כו' ודוחק. זה נראה לי להסיב
על מה שכתב מ"ת והתיא ומאי דכתי' לן מר הוי בברכו'
אמרתי להני' לפני מ"ת מאי הקשי' לי בה' לו בב' מקומו'
בדף ז"ל דקאמר בגמ' מסיב מחמת מאי שיאמ' כו' עד אלא
שוחל מפני הכבוד ומסיב שלוש שלוש לכל אדם שיאמ סיפא
ובמתני' כו' דקשיא לי אמאי לא הקש הכא מדיים דהרי
אם תתה חוזר לראש מפני הכבוד ומסיב שלוש לכל אדם
אלא היינו דפריהודה דאמר בפרקין שוחל מפני הכבוד
ומסיב שלוש לכל אדם ואמאי תצטריך נפיפא לקשות
היינו ר' יהודה. עוד אם בפרק ג' תכן מי שמתו מוטל
לפניו מותר מן הקריית שמע ומן התפלה ומכל מצות
האמורות בתורה כו' דקשה דהרי קריית שמע ותפילין
בכלל כל מצות התור' אם אתה אמאי הוצרך לפרט
והתום הקשו בדף ל' ואם תאמר וכי קריית שמע לא היתה
בכלל מצות האמורות בתורה ז"ל דאי לא תקי בהדיא קשה
הוה אמינא דזק אסי דלי למהוי קבועו זמן מכל קשה דקביע
ליה זמן חזוק וזמן עוכר לא קיל עלי ואתכי קא רחיק
לפת מן התפלה להש"ל לאטעי אמר רחית ליה זמן
עוכר דהרי תני קשה לעפי שים לו זמן קבוע ואלא קשה
וכבית ועל כתבתם בתיך כלל תידון הוא דהש"ל
לה זמן קבוע. ובכן לך הדרן תעלה שלוש שבשבעה
החכמה ובכפם בתיך תחבת מ"ת הקטן

יעקב בכ"ה יצחק הלוי זצ"ל

כלל ה סימן לז

שאלה

ערם היחם והמעלה לו כחוה תהלה
החכם השלם כתר חתני כ"ת יצ
ה"ל חת הברכ' ערוכ' בכל ומסורם
ומיום עד העולם אמן. הכה כא הזהלתי לנגוח מוכך
על מה שכתבתם לכו כמה מרחיכו בפסו' והיה כי יביאך

מהות קדי וכתיב כאשר כוננו וכיולך וקדי כיולך וכן הוא באסרה ופה מקלנו ככל הספרי תורה שנמצאים שלנו ואינו כתוב רק יכולך כקריאתו לכך זה מנהגו רוחני כספר קוד לחל יען כופן שהעלינו עמנו ממלשה תשע ושם היה כתוב וכיולך כו"ו כיון שכתוב באסרה. גם מודיעך ידידי כמה שנמצא פה טעו בספר תור כפרשת ויצא בפסוק והשיבו את החלן ואחנה חן. חן וכחוב יחן ה' לך ידידי ולכל אשר לך בשפטך החכמה וכשפע דורש שלומך וטובתך כל הימים.

חתוך שמחלקורי

תשובה

נר הלהים בשמת לרם עטר"ל מרי חמי החכם הנעלה הרופא המוכתק כ"ו. לחדי הקידם והשתחוים רחיתי מה שזכרתני ועוררתני כמילי דחורייתא ועם היות כי ידעתי לכי ידעתי דכל דו נה לכם ליה ולהו לגמרי ולסברת דידי קבעי מכל מקום לעשות דבון מכת חפצתי כי ידעתי דלחדודי לי קבעית מר וברחמיכן בפרק כל הזבחים וכן עושי גמרי לה וזה דקאמר רב הונא ק"ו לה אמר שלח לחדד בה תלמידיו ופירש רש"י כדי שיקנו לבם להיות חריפים לדרוש קלים וחמורים מלויהן כבן עושי ע"ב. ואומר דלעניו פסוק והיה כי יבולך שכ' בתוב במסרת כו"ו ובספר תורה הוא כ"ו ואומר למעת שכן הוא בכל הפ"ת שחקרתי ורחיתי בכלם הוא כ"ו. ואחנם אין זה מן התימה שהרי מצינו בהרבה מקומות שהגמרא והמדרש הוא חולק על המסרה והטעם הוא שלולי המדרש ההוא יהיה בספרית בן אשר והמסרה יהיה בספרית בן נפתלי והרי לך תפוס' הרש"ל והבילח מורי קדרו ז"ל בסוד יור"ה דעם שימן של"ה וזה לשונו שלשת שנמצא בספרים כלות משה שלם ורבותינו ממצא דבלת כתיב תשובה דע כי כמו שנחלקו בן אשר וכן נפתלי בכמה מקומות מנחתי שנחלקו בשלות תלוקות מערבתי ומדינחתי שכן אמ"ש בגמ' פילגש כתי' בספרינו כתוב אלא וכן בסרבה מקומות ע"כל הרי לך להדיה דעם היות שהספרים שלנו אם חולקים כפי' על המדרש והגמרא אין לחוש על זה לחולי יהיה הדבר במחלוקת בין בן אשר ובין בן נפתלי והתוספות ז"ל כתבו במסכת נדה פרק בנות כותיים וזה לשונו ומכאן כתי' אשר ו"ו תיש דכמסור' הוא אלא מיהו מצינו שמסור' הוא חולק על הגמרא במסכת שבת בכי עלי מעבירים כתיב ובמקרלות שלנו כתוב מעבירים אלא ע"כל. הרי לך שכתבו התוספות ז"ל אין לחוש אם מצאנו הספרים כין הגמרא ובין המסרה או בין הספרים שלנו למסר' והיינו

טעמ' כדכתב הרשב"ם ואלא אנחנו חולקי בחסרות ויתרות וקדי וכתיב אלא לפילו כמילו עכמ' דקיימנן כתיב ק' ככללא וכמו שכתבו התוספות עכמ' במסכת שבת בפרק במה טומנין וזה לשונו מעבירים כתיב נמרת שלנו חולקת על ספרי שלנו שכתו בהם מעבירים וכן מצינו בירושלמי דשמעון וזוח שפט את ישראל ארבעים שנה אלמר שהיו אלטיס ורחים ממנו כ' שנה אחרי מוקו כמו בחייו וכל הספרים שלנו כתו עשרים שנה עד כאן. הרי לך דבירושלמי חולק בהדי כמלא אחת ככללא עם הספרי שלנו דהיינו שבירושלמי נרים ארבעים וכספרים שלנו כתו עשרים ואפילו הכי אין לחוש. תיובתא דנרלה הדבר ז' מאד שיפול טעות גדול כזה כין ארבעים לעשרים וכשלמא כין מעבירים למעבירים תיכו כל כך ז' שיפול הספרי כין הגרסאו' וכן כין כלות לכלת לו והנוסח לותם להנשך ואנחתי להרל"ך ז"ל כפירוש הפסוק שהביא דכרי ריכי לחק שהם אתם לותם מבירושלמי כפרק המקנה וכתב וזה לשונו ויש כדרש למה נאמר שני פעמים כי שפט את ישראל עשרים שנה אמ"ר לחק אלמר שהיו אלטיס בו' דשמשי שהוא מפרש הירושלמי בלופן שלא יחלוק על הספרים ומכל מקו' התום' כתבו כהדיא שהוא חולק על הספרים שלנו ואפילו הכי אין לחוש וכבר ידעת שהספרים שלנו הוא על סדר הרמ"ם שהו' על פי שם שמ' כמצרי' כספר לחד יען שהיה מונח ומתוקן על פי כן אשר וזה לשונו בהלכו' ספר תורה פרק ח' ולפי שרחיתי שכוש נדול כל הספרים שרחיתי כדברי' אלו וכן כעלי המסור' שכוקבין ומחברין להוליא הסתלוחות והסתומות נחלקי' כדברים אלו במחלוקת הספרים שסומכין עליהם רחיתי לכתוב הנה כו' עד וסל' שמצאנו עליו הו' הסל' הירוש כמצרים שהיה בירושלם מכמה שנים להניח ממנו הספרים לפי שהניחו כן אשר ודקדק בו שנים הרבה והניחו פעמים רבות ועליו סמכתי כספר תורה שכתכתי כהלכות עד כאן לשונו. הרי לך שיתכ שים מחלוקת כין כעלי המסורת כדברים אלו וזוח סמך על לותו הספר היכן חמונה על פי כן אשר ועליו מידד וכתב הספר תורה כהלכותו וזם כן אין להכיח רחיה מהכתוב כמסר' שהוא כספר המנגד וחחולק על כן אשר ואנו אין לנו אלא כפי הנמצא כתוב כספר הנזכר ועל זה סמך הרש"ל והטיב בתשובה הנזכרת שאפילו שהספרי שלנו חולקי כהדיה על מה שכתו כתוב כגמרא ובמדרש אין כך כלום. גם הרלב"ח ז"ל כת כסימן רמ"ד וזה לשונו תמצי שפי' מחלוקת בזוית המלה כספריסים כמו שים חיום כהרב' מלות כין כן אשר וכין כן נפתלי כו' עכ"ל. וזם כן כיון שכספרים כלם כתו' הוא כתוב ויולך אין לחוש כמה שנמצא כאסרה נדול' וכתיב כי היכי דמפיכין כספרי שלנו כהלכות תפה מלא וכפילגשי' מלא ואעפי שהו' נגד הכתו' בגמרא ובמדרש ואנה פשוט זה לדוכיה כי יבולך הוא מהר' פרישות הכתובות כתפילין והרמ"ם ז"ל כפרק כ' מהלכות תפילין כתב והלריך ככל התיבות ויקרנת וסתומות ופתוחות וכל מלי דסייך כה' פרשיו' אלו אלא הזכיר כלל כמלת יבולך שהוא קדי וכתיב רק כתי' כיולך כקריאתה וזו היא רחיה כרורה שאין עליה הקוב' הלין

לחום

לחוש כלל למה שבא כתוב במסר"י ובודאי דבמ' שכתב
מוהרי"ק קארו זל בטור א"ח סי' ל"ב בדף נ"ז עמוד ד' בשם
הרי"א אכסנדרני זל וזה לשונו לפי שאין צריך לגרור
מהאות ההוא כלל שלא להאריכו מעט ובאותו האריכות
אין האות מתקלקל וזה כגון לאבותיך שכתבו מלא בו"או
מותק הו"או וממשיך הב"ית מעט וכן העבור' שכת' מלא
בו"או או יביאך שכתב ב"יוד וכן כיוצא בהן ע"כל:
ובזה בודאי אין לחשוד לשום טועה שיטעה בזה לומר
דמאי דכתב ובאותו האריכו' אין האות מתקלקל כו' עד
או יביאך שכתב ב"יוד שרוצה לומר שכתב יביאך ב"יוד
והיה צריך להיות ובאך בו"או ולזה ימשיך ה"יוד ויאריך
אותה ויעשנה ו"או דפשיטא אפי' לדרדקי דבי רב דהתם
מיירי שכתב יביאך מלא ב"יוד בין הב"ית וה"אלף שהוא
יתר כנודע וכתב שימחוק ה"יוד ויאריך דגלי הב"ית ולא
שצריך להיות ובאך בו"או דאם היה זה פשיט' דלא היה
שוה לו התיקון הזה כלל דהוה ליה שלא כסדרן דכשכת'
ה"יוד היה בפיסול שהרי היה צריך להיות ו"או ועכשיו
אינו יכול לחזור ולתקנה דהוי שלא כסדרן ובתפילין
ומזוזות קיימא לן כתבן שלא כסדרן יגנזו וכל זה הוא
להתלמד במקום אחר דהרי הכא הוא ברור לשונו של
הרי"א אכסנדרני זל דמיירי ב"יוד היתר בין הב"ית וה"אלף:
ועוד נראה לי ראיה ממה שכתו' במסרה שהולך ומונה
כל האותיות הבאים במקרא כתובים באופן א' ונקראים
באופן אחר ובאות הו"או דקרי ב"יוד מונה האחרי ואינו
מזכיר פסוק דוהיה כי יביאך כלל דמשמע דאף המסרה
עצמה חלוקים הם בזה עם היות שיש מקום לחולק
לחלוק בזה וק"ל: ועל תיקון הו"או של למקומ' שהשלימו
על הו"או ועשאוה ה"א יראה לי הדבר ברור דסגי בהכי
ואף על גב שכת' הרי"א אכסנדרני זל והביאו מוהרי"ק קארו
זל באורח חיים וזה לשונו אבל אם היה הפירוד כשאר
אותיות שאין פירודן מדמה אותן לאות אחרת כגון אות
ח"יו או א"לף שלא חיברן יש שפסקו שיכול לחברן כיון
שקודם שנתקנו היה להם שם אותה האות ולא שם אחר
כו' דמשמע דהיכא שקור' התיקון היה לאות ההוא שם
אחר ולא היה לו שם אותו האות הצריך להכתב כגון
בנדון דידן שקודם לכן היה ו"או ולא היה לו שם ה"א
מעולם עד שנתקן דאינו יכול לתקנו ולהחזירו לאות
הצריך: הרי כל זה על כרחיך לא מיירי אלא דוקא
בתפלין דבעינן שיהיו כתובי' על הסדר וכיון שכת' קור'
בטעות אות אח' שוב אינו יכול להוסיף עליו ולהחזירו
לאות אחר הצריך דהוה ליה שלא כסדרן דהרי מתחלה
לא היה לו שם אותו האות הצריך וכן כת' עוד בתשובה
אחרת שם וזה לשונו וכן הכותב דלית דומה לרישא אינו
יכול לתקנ' אחר כך בקולמוס דאין כאן כתיב על הסדר
ביון שלא נעשית בתחלה כתקנה וכן אם כתב חיית כמין
ה"א שוב אינו יכול לדבקה ולתקנ' בדבר מועט שמאחר
שאין שם האות המתחד לו נרש' בו מתחל' נמצא' כתובה
שלא כסדרן ע"כל: דמוכח בהדיא דבתפלין כל זמן
שהאות הנכתב בתחלה בטעות היה לו שם אות אחר
אפי' שאינו צריך תקון רק דבר מועט כגון לחבר הה"א
ולהחזירה חיית שאינו יכול לתקנ' לחברה והיינו משום
דכיון דאין שם האות הצריך נרשם מתחלה נמצא אם כן

כותב שלא כסדרן וזהו אם כן בתפילין דוקא דפשיטא
אם היה זה בתפלין שלא היו יכולין להוסיף על הו"או
ולהחזירו ה"א אבל בספר תורה דלא בעינן כתיבה על
הסדר דהרי קיימא לן בגמרא דהקומץ כרבי שמעון בן
שזורי דאם שכח לכתוב את השם תולין אותו באמצע
השיטות וכן כתב הר"מבם זל בפרק א' מהלכות תפילין
וז"ל שכח לכתוב את השם כלו תולין אותו בן השיטו' אבל
מקצת השם בשיטה ומקצתו תלוי פסול ובשאר התיבות
אם שכח כותב מקצת התיבה בשיטה ומקצת למעל' בד"א
בס"ת אבל במזוז' ותפילין אין תולין בהן אפי' אות אחת
אלא אם שכח אפי' אות אחת גונז מה שכתב וכות' אחרת
עד כאן לשונו: ואם כן בספר תורה אין לחוש לשלא
כסדרן וכן כתב הר"בש זל בהדיא בסימן ז' וז"ל ואפשר
בתקון שהאות שלא נכתב כתקנה יגרדנה ויכתבה על
הגרד כתקנ' גם יש שאין צריך גרירא בתקונ' רק להוסיף
מעט בצורת האו' כגון כפין ביתין דלתין רישין וזולתם
ע"כל: ואם כן כל שהוסיף על הו"או ועשה ה"א שפיר
דמי וכתב מוהרי"ק קארו זל בטור אורח חיים בשם הרי"
בן הר"אש זל וזה לשונו: שאלת עין שנכתבה במקום
ו"יו מהו למחוק קצתה ותשאר ו"או: תשובה לדעתי
זה תלוי במה שכתב א"א מתשוב' שמחלק בין חק תוכות
לחק ירכות כי צריך שיכתוב גוף האות ולא שימחוק
מקצת האות ויש אר הנשאר אות אחרת ע"כל: דמשמע
דדוקא משום שלא עשה שום מעשה בכתיב' באות ההוא
לפיכך אי אפשר לעשותו דהוי חק תוכות ואנן בעינן
וכת' ולא בחקק וכן מוכח דעת הר"אש זל שכת' בתשובה
והביא' בנו הטור בטור יורה דעה סימן רע"ד וז"ל כתב
א"א הר"אש בתשובה מ"ם פתוח' שנדבק פתיחת' ונסתמה
אינו מועיל לגדור הדבק ולפותחה דכיון שאינו עושה
מעש' בגוף האות שנשאר אלא גורר הסתימ' ובזה נעשה
האות הוה ליה כחק תוכות ע"כל: דמשמע דטעמא
הוי משו' שלא עשה שום מעש' כתיבה באות אלא שהאות
נגמר בגרירה בלב' אבל כל היכא שהוסיף וכת' בכתיבה
שפיר מקרי וכתב וכן הכריח מתשובה זו הרב הגדול
מוה"ר לוי' ן' חביב זל בתקלת ספרו וזה לשונו ואם כן
בכל מקו' שלא יהיה התקון בתק תוכות כי אם בכתיבה
בגוף האות בודאי אין צריך יותר והם עצמ' דברי הר"אש
זל ועם היות כי השכל יחייב שזאת היא כונת הר"אש זל
הנה בדברי בעל הטורים נמצ' זה מבואר שהזכיר דברי
הר"אש זל לפד במה שאמ' שלא יועיל גרירת הדבוק לבד
וכת' הטעם עצמו שכת' הר"אש זל כו' והסכים שם באותו
נדון אביו מוהרי"ן' חביב זל ואעפי' שבאותו נדון נחלק
עליה' הרב הגדול מוה"ר דוד הכהן זל והאריך בתחל'
ספרו באורך גדול מכל מקום כבר כתב מוהרי"ק קארו זל
בטור א"ח שאין לנו אלא דברי הרבנים מוהרי"ן' חביב
זל ובנו זלהה ושכן הסכימו כל חכמי שאלוניקי ומסתבר
טעמיהו ע"ש: וכל שכן דבנדון דידן שלא חקק כלל
באותיודה אף מוה"ר דוד הכהן זל: והנה מצאתי
בהגהות מיימוניות הגהה אחת והביאה גם כן מוהרי"
קארו זל בטור יורה דעה סוף סי' ר"עו וזה לשונו כתב
בהגהות מיימון בשם רבינו שמחה הכותב יהודה ולא
נתן בו דלית ותלה הד' למעל' היה לו לכתוב השם ובתב

יהודה

יהודה עושה ה"מ מן הדלית ומזחק ה"מ לחרוכה עכ"ל.
הרי לך בהדיא כרור ומבורר כתשובה ז"ל ריכול להוסיף
על חות הדלית ולהחזירה ה"מ ואין לחוש שמא מתחל' היה
לה שם חות אחר וכעת בעד דלית ואקי' שקוה בשם
עצמו וכל שכן בכדון דיקן וזה פשוט. וכודאי דמה
שכתב שם הרב הגדול מוהר"ר דוד כ"ץ ז"ל בתחל' פסקו
וזה לשונו ולרוחה דמילתא אומר עוד שים להביאה לראיה
מפרק שני דניטין שהם כתב בשם מקצת החות שלה
לשמה דפסול וממנו נלמוד בכדון שלשמיו דקרוייתו
מקרא דוכתב ולפיכך להו דלף על גב דלשמ' מלה ולפיכך
לה מכל מקום שפי אמר מקרא כתוב לשמה וכל מאי
דכעיכן כתיבה כעיכן לשמה והם כן בכדון שלשמיו
בעי' שלפיכך חלק מהחות לה תהיה על ידי חקיקה כי
היכי דכעיכן שיכתוב כל חלק וחלק מהחות לשמה וכו'
דמשמע דמוכר הרב ז"ל דלפיכך בספר תורה כעיכן שכל
חות וחות יהיה כתוב לשמה צריך לומר דהיכא שטעה
וכתב ו"ן במקום ה"א דיכול הוא לתקן הנ"ל דהייכו
להוסיף עליו ולעשותו ה"א ולא מיקרי ככי היי גוזח
כת' מקצת החות שלא לשמ' כיון דלא חקק דלמ"ה תקצי
ליה הכא דלעיל בשם דכיכו שמחק שהשיב שלפיכך
בחותיות השם שטעה וכתב דלית במקום ה"א שיוסיף
על הדלית ועושה לותה ה"א ולפיכך שהוא בחותיו' השם
צריך להכתב לשם קדושת השם שלא ודאי מיקרי
בהאי גוזח שלא לשמה וכן מוכח בהדיא בדברי הרב
שכבדרכי ז"ל שכתבכו לעיל גבי דלית שטע' והיה דומה
לה"ם וכן במקום מ"ת כתב ה"א שהייכו יכול לתקן' והייכו
משו' דאין שם החות המיוחד לו נרש"ו מתחל' ומכאן
כתיבה שלא כסדרן וזה הוא דוקא בתפילין ומווז' אבל
בספר תורה שפיר דמשמע דסכיל' ליה דלא מיקרי
ככי היי גוזח כתב לשמה. וכעיקר דברי הרב
הכתן ז"ל נראה קשיא לי במה שכתב דכספר תורה גם כן
בעיכן לה' כל חות וחות כתוב לשמה דלפ"ז דכניטין
יפיכן לה ממלת לה לשמה מכל מקום שפי אמר מקרא
כתוב לשמה וכל מאי דכעיכן כתיבה כעיכן לשמ' דהרי
בגמרא בפרקא קמא דעירובין דף י"ג תניכן ככי מאי
דתמ' רבי יהי בר יחיה שהם כתבו למגילה חס' מגילת
סוטה ואמרי שמה שפי שיין מעקין אותה שאותה
המגילה כשרה להעקות בה סוטה אחר' ופריך בגמרא
ולית ליה לרבי יהי בר יחיה הא לתכן כתב לגרש את
אשתו וכמלך ומצאו כן עירו ואמר לו שיך בשמי והם
אשתך בשם לשקי פסול לגרש בו ומשכי הכי השת' התם
וכתב לה כתי' כעיכן כתיבה לשמה הכא ועשה לה כתיב
כעיכן עשייה לשמה ופירש רש"י התם כתיב לה לגבי
כתיבה הכא כתיב לה לגבי עשייה הרי לך בהדיא דלא
תמרינן דכבל מקום דכעיכן כתיבה כעיכן לשמה אלא
דוקא כניטין משום דכתי' לה גבי כתיב' לבל גבי סוטה
שלא על גב דכתיב בה וכתב את השלות השלה הכהן בספר
לא בעיכן לשמה כיון דלא כתיב לה גבי וכתב ואל"כ דברי
הרב ז"ל שכתב וכבל מאי דכעיכן כתיבה כעיכן לשמה
תיכם מוכרחי' דכבר כתבכו דגבי סוטה שלא כעיכן
כתיבה דכתיב וכתב את השלות האלה לא בעיכן לשמה
לר' יהי בר יחציה שלא עכ"ל דלגבי גט הוא מוכר דבעיכן

לשמ' והייכו משום דלא כתיב וכתב לה דומיא דגט ואפילו
אליבא דסתמא דמתניתין דפרק היה כותב דתכן התם
עד שלא כמחק המגיל' אמרה ליכי מותה מגילת כגבות
ואין מגילת בשרה להעקו' בה סוטה אחרת הייכו משום
דלשם בשום אכתיב בה להו דהייכו ועשה לה הכהן
וקתי דהתוא מתניתין שכר דכתיב בלת לה גבי
עשייה נראה להיו' כל המעשה לשמה דכתי' לחי כף ואשים
שכר דכיון דמלת לה כתיב גבי עשיי' שם כן עשיי' דוקא
בעיכן לשמה. אבל לא כתיבה אלמא מי לאו דהוה כתי' לה
גבי עיכן סוטה לשם על גב דכתי' וכתב את השלות וגו' לא
היה נראה לשמה וכן פירש רש"י ז"ל ואין מגילתה כשרה
להעקות בה סוטה אחרת דבעיכן כתיבה לשמה דכתיב
ועשה לה הכהן לה לשמה עכ"ל. הרי לך בהדיא
לאו דמצינו לשם בסוטה מלת לה לא היה נראה לשמה.
ובתוספתא דפרק ב' דניטין אית' בהדיא וזה לשונו גט
שכתב שלא לשמה פסול שנאמר וכתב לה לשמה
שחרור עבד שכתבו שלא לשמו פסול שנאמ' או חופפה
לא פתן לה ולבלן הוא אומ' ואת"ל מה להלן לה החמור
לשמה אף לה החמור כאן לשמה. מגילת סוטה שכתבה
שלא לשמה פסולה שנאמ' ועשה לה הכהן אף כל התורה
הוא שכתוב. דמוכח בהדיא
דהיכא דכתי' לה דבעיכן לה לשמה אבל היכא דלא כתיב
לה אף על גב דכתיב בים וכתב לא ולא כמו שכתב הרב
ז"ל דבכל מאי דבעיכן כתיבה בעיכן לשמה ודברי הרב
ז"ל נרחיכים עיין. והכה בגמרא בפרקא קמא דעירובין
קשיא לי במאי דקאמר התם גבי מאי דבעי למימר הכי
קנאי כהכי תנאי דתניא ואין מגילתה כשרה להעקות בה
סוטה אחרת דברי רבי יהי בר יחיה אומר מגילתה כשרה
כו' אמר רב פפא ודילמא לא היא ע"כ לא קאמ' קמא
התם אלא כיון דאתתיק לשום דחל תו לא הדר מיכתק'
לשו' לשה אבל גבי תור דכתי' מכתב הכי כמי דמחקיכן
עד כאן. ואיך אפשר לומר כן והלא קרא קא נוות
וכתב את השלות השלה הכהן בספר דמשמ' דצריך להיות
כתוב יד כהן ואם כן איך תיפק לדעתיו לומר שמותר
למחוק מהכתו' בספר התור' כיון דאיכו כתב כהן וקרא
קאמר דוכתב הכהן דוקא לעיכובא וכן תמצא להרמ"כם
ז"ל בפ"ד מהלכות סוטה שהו' מוכה אותו ככל הדברים
המעכבים וזה לשונו ואם כתבה ישראל או כהן קטן
פסולה שנאמר וכתב הכהן וגו' ואיך שיהיה לעיכן הדין
נראה לעניות דעתי דמה שתקכתה מלת למקומה שפיר
דמי וכדכתביכן. כל זה נראה לי להשיב על מה שפשפ
האדון.

הגם הלום ראיתי מה שכתב האדון להסותיכו
בהכנת דברי הרב המוזרחי ז"ל ואין ספק
לפניך נגלו כל קעלומות לב חכמה וכל שכן חכמ' הדבור
אשר הוא הכרחי לחכמת הרפואה כמודע ומכם הוא
הדבר אשר דברתי לאחדודי לי קבעי מר ואומר דכוכת
הרב ז"ל היא לפרש דברי רש"י ז"ל שלכאורה נראים כנגד
הפשוט שהרי בפשוט הוא שאין יכול לים למכות את
עפר הארץ גם וכעך יפ' שהו' דרך חיוב ורש"י ז"ל סיכם
וכתב דרך שלילה משום דכודאי אין כוכת הפשוט היות
לדמו' ורצו לעפר הארץ לעיכוכל להמאות רק שכוב היות

כלל ה סימן לח

שאלה

בק' קהילות נוהגים שלא לאכול חומרא בפסח יום קטן לאפוקי מלטיגים כגון המובא שם, שמסתם של מים שמוכנו בו הוה מוכר ולא כאמרו שום מי שמוכר בו הוה נדקק להם יש להם טעם ומעם לזה המובא בגון שהוא מכסן קדוש בעיר הזאת.

תשובה

בנן על קדושים תהיו כמוה"ר חליפין מן מקבלי"ת ברוח"ת מ"ש קבלתי ורחיתי מה שראיתי לעמוד על דעתי במובא הזה והגם שידעתי כי כל רז לא נתם לזה ואיכו צריך למודעי ומ"מ גם בדברים פשוטים כאלו מכל מקום לעצה הטוב תפתני ואומר דקף על גב דהשתא הוה בפסחים פר' בל שעה דאורי' אינו מתחיל לילה מתחיל מיכי דנן ואפילו בקרק עלבי פסחים הכי יומי אומר לעצ"ן שכל בחזרת מנוה לאכילת לפכי מעה ואוכלת וחמוצת ושכי תבשילין וחמיכן בגמרא מלי שכי תבשילין לאו דוקא הוכח סלקא ואזרוזי ואמרוכן שם שהוא מן השופר לאכול בלילי פסח אורו דרב' הוה מהדר לסלקא ואזרוזי סוחל ובפק מצומים דרב אחא ובן בסקו רוב המוסקים בפשיטות דאין שום לאסור בחורו ואחר מיכי קטניות ואמו מהגי בכל גלילות בכי קדם לאכול אורז בפסח: מכל מקום חרבה מהגבדלים בתרו דיהגהו לאיסור המדבי שם בפרק כל שעה בתר ז"ל לאכם גיסי הרי מקורכיל ז"ל בתב בספר מנות קטן לאחר יסד גרולה לי לקיים המכהג ולאסור כל מיכי קטניות בפסח ולא מטעם חמון כי טעות הוא כיום כדפרישית אלא מטום גזרה הוא דכיון דקטניות מעשה קדרה הוא ודגן כמי מעשה קדרה הוא בהיימת לי הוה סריכן קטניות דילמא אתי לאיחלופי להתיר דיומא דאתי ואידי מעשה קדרה וכל עד ומהגהו הגון הוא להחמיר ולהזהר מכל מיכי קטניות וגם חרדל בכון לאסור מטום דהוי מילי דמדגן לף עה"ת למודת שרי אלא אורז והוא דוקא בימות שסיו בקיאים כלום במנות חיסור והתר אבל השתא ברורות אחרונים גורו כדפרישית ע"כ. עוד בתב שם המרדכי דהבינו ברוך ורביכו שמשון ז"ל הוו מופלגין מיכי קטניות בפסח ואת שוב הרב בעל תרומת הדשן בסימן קי"ג גר' דהרבה פסוק תלגו ואבל גדולי הדור שבומנו דחסו לאכול מיכי קטניות וכת' שם דהטעם שהוא כדי שלא יטעו לדגן והויכו טועין דבת' הרי' מקורכיל ז"ל וכת' עוד טעם אחר דליכא למיחש דילמא חיערב בהכהו קטניות אחרות דבר שמתמצת מיכי דגן. וכן בת' גם הטורי"ם סי' קכ"ג וז"ל ויש מוסרין לאכול אורז וכל מיכי קטניות בתבשיל לפי שמיכי תיטון מתערבים בהם ע"כ. גם הרמב"ן ז"ל בהוה' הכית כתב שבהגו העולם שלא לאכול זרעוני בפסח. וכמה הפלגו בזה הרב בעל תרומת הדשן שכתב שם שבהגו העולם שלא

אלא לה דליק בפתח בשמן הנעשה ממיני קטניות והא
ודאי חומרא יתירתא היא. ואפ' לותם הק"ן נמי אסר
בהגו אלא לאכול לורז בפתח מבהג ווקיקין הוא דהרי
לורז חמור קצת מאחר מיני קטניות דאי טעמ'הוי משום
דאיכא למיחש דילמא אישרב בהו מיני דגן גבי לורז
שכיח טפי דרמי לחטה בשהורז הוא עם כמותו בלתי
מקולף ואי טעמ'הוי דילמ'אתי לאיחלופי להתיר דיוקא
גם כוס עכיד טפי גבי לורז דכהוג עלמא טפי דומיא
דדיים, תדע שהרי הר"י מקורביל ז"ל דייקיב טעמ'דילמא
אתי לאיחלופי להתיר דייקא כתב ואע"ג דקלמודא ברי
לאיכלו לורז כו' אלמא מהאי טעמ'דידיה נמי לורז חמיר
טפי מאחר מיני קטניות וכל שכן לדברי יוחנן בן
נורי גם בפרק ערבי פסחים דאסר לאכור לורז מחמיר אע"ג
דלא ק"ל כוותיה מכל מקום שמעינן מיהא דגרע לורז
מאחר מיני קטניות ואם כן אין להלעיג על מהגם ח"ו
ולומר שהוא מהגג על שטות ומה שכתב רבינו ירוחם ז"ל
דאותם המוסגים שלא לאכול לורז ומיני קטניות מבושל
בפסח מהגג שטות הוא פשיט' שלא כתב כן רק לאותם
שהגו לאסור מטעם שמחמירין דהא ודאי טעות הוא
וכמו שכתב הר"י מקורביל ז"ל לאסכם שם נהגו לאיסור
משום הכי טעמי דלעיל חלילה לנשוייה לכל הפך גאוני
דאסרי טועים. ותמהני מע"ת מרגיש לפרש דברי
רבינו ירוחם שכתב מהגג שטות שהו' מלשון שטו העם
ולקטו שה"ל דבר מפורש שדבריך שו"ת איכא למ'לאומרם
בדרש על התיבה. גם לא ידעתי מה שכתב מ"ע ז"ל ודאי
לאו דמסתפינא הוא למימ' שהטע' שהגו במיני קטניות
איסור הוא משום שחשדו המוגיות דפר' כל שעה דתניא
רבי יוחנן בן נורי אומר בלורז מפני שקרוב להחמיץ
ואף על גב דמתניתין לא לחיוב כותים מכל מקום חזינן
ברייתא כותים וכני הישיבה שבור'להו הכי דהרי לותם
שהם מיבעיא להו שקרוב להחמיץ דקדים ומחמיץ וכו'
ולא נדחק מע"ת כזה כלל שהרי הר"י מקורביל ז"ל מכחישך
בהדיא שכתב דלאו מטעם חמץ הוא משום
טעות הוא כו' גם הרב בעל תרומ'הדשן ז"ל כת' שם ז"ל וכלל
נמי דלית ביה דרבא דחמיר דקילין דאין בה לידי חמוץ
אלא ה' מינים בלבד אלא דאסרינן להו דמירי דמרגן
לחיטין ושתי לאיחלופי בדגן עכ"ל.

ואיך שיהיה מהגה הק"ק שלכם הוא מיוסד על פי
הנך גאוני ומהגג שכותיהם בידיהם ולפי
זה אין שום אחד רשאי לומר להם שהם טועין כזה ושהם
מותרים לאכול לורז בפתח וכמו שאמרו בגמ'ס'מקום
שהגו כבי בישן בהוג אלא הוו אזלי מצור לצידון במעלי
שבת שהו בידייהו לקימיה דר'יוחנן אמרו ליה תהתיין
הוו לחמ'להו אלא למיתי ולא תתו לחן לא לחמ'לן מאי
אמ'להו כבר קבלו עליהון לאוכלן וכתי' שמע בני מוסר
תבוך ול תיטוש כו' דמשמע דלא על גב דמדיב'מותרים
היו ללכת בערב שבת מצור לצידון וכדאיתא בהדי כפ"ק
דשבת בהוציא בריתא דאין מפליגין בספיפה בפחו' מג'
ומיס קוד'השבת אלא שאכזרון החמירו על עצמן שהיה
לחמר להו שהיו עשירים וכדפר"י ז"ל ועכשיו בניהם
לא לחמ'להו ואפילו הכי רבי יוחנן לא הורה להם להתיר
ונקניה כמי שהם דברים המותרים ואחרים נהגו בהם
איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם. וכודאי דאין
להקפות מהיות דפ"ק דחולין דר' התיר להם לבית שאן
אלא לעצר מצו שסעיד על ר'מאיר שאכל עם עלה ירק
אלא מעצר דכבר תירצו שם התוספו'והר'שם ז"ל דשאני
התם דכטעו'היו בית שאן מחמירין שהיו מכורין שהוא
ארץ ישראל ואפי זה יכול להתיר להם כיון דמאי דכתב
היה איסור היה כטעו'אכל כמה שהוא ידוע להם שהוא
מותר אלא שהגו בו איסור להחמיר על עצמן היו יכול
להתיר להם. וכן כתב שם הרי"ף בשם הירושלמי ז"ל ר'
אלעזר ברבי כון אומר כל דבר שהיו יודע בו שהוא
מותר וטועים בו באיסור ואשאל מתירין לו וכל דבר
שיודע בו שמותר והגה בו איסור ואשאל אין מתירין לו
עכ"ל. ואם כן כיון שמה שהגו מימי קד' בקבלה אלא
לאכול לורז בפתח לאו משום שהם טועים שהוא מחמיץ
אלא דהגו כדברי אותם הגאונים שהחמירו להחמיר
מטעם דאתי לאיחלופי לו משום דמיני דגן מתערבים
בהם ודאי דאסור להתיר להם.

ועוד אני אומר דכאדון דיוקן שהמהגה הזה הגה
בו אהגותיהם משום חומרא שהחמירו על
עצמן לפילו אם עתה ביניהם הכמאי' היום אלא דיודעי
שהלורז אין בו משום חמץ ושאכותים' רצו להחמיר על
עצמן אלא שהם טועים ומוכרים שהוא משום שהלורז
מחמיץ לפילו הכי אין להתיר להם וזה דוקא היכא
שהתחילום בתחלה לנהוג איסור כדבר והם טועים
וחושבים שהוא אסור ואינו אלא מותר אז מתירין להם
והיינו כדברי הירושלמי דאמ'כל דבר שאינו יודע שהוא
מותר וטועים בו שאסור בשאל ומתירין לו אבל היכא
שהתחילום בהוג הם יודעים שאינו אסור מן הדין שלא
צרנו להחמיר על עצמן מפני טע' מה לא ליכפת לן אם
בניהם לחריהם חושבי'שמטע'איסור הוא דהרי הם
מוכרחים לקיים עליהם מנהג אבותיהם משום ש טעות
כו' ולאו בדעתם תלויה אלא ועם היות שכל הסברא
מחייבת לותו מכל מקו'לאיזה למע'דברי מוהר"י קולון
ז"ל בשרש קמ"ל שכתב בהדיא כדבריהו ז"ל ואסר בשאל
ונתת אם יש טעם להתיר ולומר דאף על גב דכדורות
הקדמונים מהלועזים היו יודעים שאינו אלא משום
חומרא מכל מקום לחרים עצה מכניס ומכורים שהוא
משום איסור ואם כן כשאלין ומתירין להם לע"כ דבר
פשוט דאפילו הוא כן שהם מכורי'משום איסור נמוך
הוא מכל מקום כיון שאבותיהם נהגו כן משום סייג
ושרשק גם הם מייבים לנהוג וזה לפשר להו להשאל
מאחר שכבר הוקבע המנהג שם מחמת סייג ושרשק
כו' עד ואל"כ מה נענה להם שכורי'שהוא דין או שמ'חומרא
מאחר שאין הדבר תלוי בדעתם ועל כרחם נריכים הם
לנהוג כן דבשלמא כשמתחלה הוקבע המנהג בטעות
שהיו מוכרי'שהוא אסור או איכא למימר שהם וכל שכן
בניהם יכולין להשאל עליו שהרי הקבלה בטעות היתה
אבל כשמתחלה הוקבע משום סייג וחומרא דבר פשוט
הוא שלא הם ולא בניהם יכולין להשאל וזה ברור לכל
מבין עכ"ל. ואל"כ אפילו אם כפשוך לומר שעתה הם
טועים ומוכרים שהוא מכר איסור שכו אין להתיר להם
וגדולה מזו כתב הלק"ן ז"ל שם בפרק מקום שנהגו להיכא

שהלכות נהגו לאסור בדבר שהוא מותר משום מיגדר
מילתא וכאיסם סוברין שמן הדין לאסורי כו דלמ מכעיא
דאין מתירין להם אלא לגבו' להם הדין ולומ' שזם
הוא יטעו מכהג ולא משום שהוא לאסור מן הדין לאסור
כדי שלא יקלו כו וכתב דהיינו עובדיא דיהודה והלל
שרתנו שניהם פ"ק דכבול כו' ע"ש:

והנה לשברת הרמ"ן והרש"ל חמיר טפי
שמכהג מכדרים ומכוונו דכבדרי ומכוונות
מתירין להם ע"י פתח ותרטש ומכהג אין להם היתר
דה"ל ככשבע בקיו' המשום דאין לו היתר וסרי לך לעון
הרמ"ן ל"ל שם במלחמת ה' בפרק מקו' שכהגו ול"ל מקום
שכהגו כתורת מכהג ויודעים היו שרשאוכים שאין כו
איסור אלא לעצות סייג למשום הוא שהחמירו על עצמן
כזה אין מתירין להם לעשו' שכם כאים להזור להם כעין
כפי כיצן וכן לאפו לחמי כירוסלמי כשאל ואין מתירין לו שכן
שכשבע לקייס את המנוח וכשאל אין מתירין לו כרלוית
בניטין וכבורו' ע"כ. גם הרם"ם פ"ח כתב בתשוב' והביאה
מוהרר' קלרו ז"ל בטו' יו"ד ר"ל ז"ל כל מי שכקב איסור
בדבר המות כגדר לפעם שהוא חמור מן הכדבי והשבועם
שכדבדים והשבועות בשאלין עליהן ומתירין להם ואלו
שכהגו איסור כרברים המותרים כדי לעצות נדר כפני
האיסור קבלו על עצמם לאיסורין שאמרן תורה שאין
להם היתיר לעול ולפיכך אמרו דברים המותרי ואחרים
פהגו להם איסור כשאל ואין מתירין לו ע"כ. גם דברי
הלן ז"ל בפירושו השני שפירש כירוסלמי יר' שהו' כדברי
הר"מבן וקרשב"ץ שכתב כל דבר שיהיו יודע בו שהוא
אותר וטועה בו באיסור ושאל מתירין לו בשלשה כעין
התרת נדרים וכל דבר שיודע בו שאותר ושהג בו איסור
ושאל אין מתירין לו כלל ואפילו כעין התרת נדרים
דאמור הוא מן הכדרים והשבועות דהני כשו קבלום על
עצמן כאיסורין שאמרן תורה שאין להם היתר לעולם
עכ"ל. ואף על גב דשאר המפרשים לא שבירא להו הכי
אלא דלעולם יש להם התרה בשלשה מכל מקום הר"מבן
וקרשב"ץ ז"ל שכתבו דאפילו כעין התרת נדרים אין
מתירין להם ומי שירקדק בדברי מוהרר' קולון בתשובה
סי' ירח' בכלל שגם הוא סובר כן והנה גדול התחרונים
הלבם כתב בשמעתות בשמין מ"ב וזה לשונו וכן מקום
שהכהג לאסור לגדר בדבר שהוא אותר ובאו בניהם
לעקור המכהג ולבטלו לגמרי אין רשאין ויהיו בבני
ביתן לבשוב כו' עד אמ' בדבר שהוא אותר לגמרי והם
נהגו כו איסור לא לגדר אלא מפני שטועים וסוברים
שהוא לאסור מן הדין כזה אם כח לשאל כמו שעשו על
הבדר מתירין לו כמו שמוכר בירוסלמי עכ"ל דמשמע
בהדיא דמאי דאמרינן אין מתירין להם היכא שהכהגו כו
לאסור מפני גדר ס"ל אין מתירין אפילו בשלשה
כדרים והיינו כפירוש השני שכתב הלן בירוסלמי
דאמרת אלכאור' יש להקשו' כדברי הר"מבן דמשמע
דאפילו בדבר שהוא טועה בו וחושב שאסור מן הדין
דגריך הוא לשאל ולהתיר לו כשלשה ושלו כתשוב' אחרת
סימן מ"ר כתכך ז"ל לכל מה שהכהגו אם להחמיר בימי
טוהר על יולדת אף אם היכה רוצה כהן כזה אבי אומר
אאם שהכהגו זה לגדר וסרים אף על פי שיודעו שהוא אותר

או מפני נקיות ראוי להניחם על מכהגם ואין מתירין
אותם כשניהם אבל אם שהכהגו כן בטעות מפני שסבורין
שאסור מן הדין ראוי להודיעם שטועים הם והו' מכהג
שיהא להם מן הפדוקים עכ"ל דמשמע דכל שהוא מכהג
בטעות שהוא סבור שמן הדין לאסור דאין גריך לא שאלה
ולא התרת שלשה אפילו אם בקבל יר' שלא קבי מידי דשאלי
שהיא דשהגו להחמיר בימי טוהר דיולדת דהוא מפני
דכם ק מיכיה חזרכת כל היכא שהם סוברים שמן הדין
לאסור דהיינו שברת הפדוקים ולזה אין גריך לא שאלה
ולא התרת שלשה רק שרכת ראוי להזכיחן ולהודיען
שאין הדבר לאסור מן הדין וכמו שכת' גם הרמ"ם בפ"ח
מהלכות איסורי פיאה וזה לשונו וכן אם שמעה בקבת
מקומות ושמעה לקבת נאוכי שיולדת אסור לה לשמש עד
סוף מ' ויולדת נקבה עד ס' ואף על פי שלא ראתה דם
שלא בתוך הז' אין זה מכהג אלא טעות הוא בידיהן
שהשבוו ודרך הפיקורוסו' באותן המקומו' ומן הפדוקי'
למדו דבר זה ומשוה לכופן כדי להוציא מלבן ולאזרן
לדברי חכמים שהשמור ז' ימים נקיים בלבד עכ"ל וזה
שם כן כת' הר"מבם בפרוש ההוא שגריך להזכיחן ולהודיען
שאין הדבר לאסור מן הדין וכמו שכת' גם הרמ"ם בפ"ח
שלשה מפני שים שעם דרכת הפיקורוסות על שלשה
הוסיף מוהרר' קולון בשרש הנ' לומר דלהרמ"ם שפילו
שמה שהכהגו הוא לפייג ולהרחקה ולא שהם טועי לומר
שהוא לאסור מן הדין שפי' הכי אין להניח לנהוג מכהג
זה דחומרא דאתי לידי קולא היא פיון שזה הוא שברת
הפדוקין ואמנם הר"מבם לא רצה להחליט כל כך הדבר
אלא כל שידוע שהוא מותר מן הדין אלא שכהג כן לפייג
או לנקיות אין מתירין להם בשאר המכהגות כאופן
שבשאר האכהגי' דלא כפק"ן מידי אבי שם יטעו לומר
שהוא לאסור מן הדין גריך הוא ליאשל ולהתרת שלשה
ומעת'ים לתמוה מה"ר אלעזר במה שהחליט בפי'
מ"ם וכת' וזה לשונו נמ' עכשיו שכל דבר שטעו באיסור
והוא מותר מעיקרו שאסור לו לאדם להכ"חם בטעותם
לפי שנמצא מזה פין על התור' ופירושם כו' שהרי מדברי
הלן ודברי הריבם שכתבנו יר' בהדי להקך דאפי' בדבר
שהם טועי בו ומוברי שהו' לאסור מן הדין שפריכי ליאשל
ולהתרת שלשה מלבד אותו מכהג של ימי טוהר היולדת
דשאלי הכיא כמו שכתבנו.

באופן דאות' הלומני על המכהג שלשם לא ידעו
ולא יבינו וטוב להם השתיק' ומ"ה ר' לוי
ן' חביב כתשובתו סימן קכ"ו כתב והשריך ברחוי' רמי
שכהג איסור בדבר המותר מחמת מכהג אבותיו דלא
מבעיא דאין בידו לאחזר בו אלא אפילו האחרים לאסור
להם להחכילו הדבר ההוא משום ולבבי עור בו' ואפילו
לאכול עם בליהם של אלו לאסור לו כל זמן שאינו יודע
שהכלי חיוב בן יומן ע"ש. וכן ורחם מה שכתב מוהר"
קולון בשרש הנ' ז"ל וכבל מקו' שחמ' מכהג אבותיו ים לייאשב
בשום עניין בשיט שים להלך אחריו כמו שאמרו מכהג
מבטל הלכ"ר אין מכהג אבותיו ואין לך מכהג ותיקין
גדול מזה מאחר שמצינו שפקבי אחד שאומר שעל זה
נאמר לא תטוש בו' וא"כ כ"ש בכל שמצינו כמה וכמה
גאונים שכתבו לאסור כל מיני קטניות וכרכתבינן לעיל

וכן רצוי לכל יודע ויראת ה' פשיפתא מנהג ר' לנהוג כל
היום למנוע מעד ומתך לקיים לותו מנהג וכמו שרגילתי
בעצמי מזה"ם מפרושים ז"ל כמה שנשאל ממם מתקומם
קל קבדי"ת זצ"ל על מנהגם שהיו קורין כ"ה ההפטרה ג'
פעמים בלבד בלשון הקדש והשאר לועזי לותו שרגילתי
נגד הדין וכמו שהאריך שם הרב ז"ל ועכ"ל נרד נדדין
ומצא ממך למנהג.

ולרוחא דמילתא אכי לומר שלכאורה היה נראה
קצת מקום לטעות אלו המערערים על
מנהג מדברי הר"ם ז"ל שכתב בכל כ"ה סימן י' ז"ל ולא
מבעיא מנהג של עבירה שיש לבטלו אלא אפילו מנהג
שאינו לפיוק ולהרחק' וכתב לבא ממנו קלקול יש לבטל
המנהג כדאמרינן בפרק מקום שנהגו בני חוצלי נהוצ
דהוו מפרשי חלקא מתרווא לתו אמרי ליה לרב יוסף
לאו להו ליכלה זר בחפייהו משום דחייסינן דילמא לתו
לאפרושי מהפיטור על החיוב ומהחיוב על הפיטור כי
מתוך המנהג יהיו סבורין לאורו אין דבר הוא עכ"ל
ואם כן הכא כמי שיש לפ על גב שהמנהג הזה הוא
לגדר והרחק' מכל מקום כיון דיש לחוש שלא לבא לידי
קלקול שעם זה יחשבו לאורו אין דבר הוא ויבוא לפרוש
מהפיטור על החיוב ומהחיוב על הפיטור: ואמנם
בנקל יל"דבדוק' היא דשק"נבי בני חוצלי היו מפרישים
בהחלט החל"ן האורו ולזה יש לבטל המנהג נזדמן שלא
יפרשו אין הפיטור על החיוב לאכם הכא מלבד שהם
יודעים שמנהגם לאסור אורו בפשוט לאו משום דאין
דבר הוא שלא מפני הבך טעמי דפתבי'הכא אפי'דיקיל
דטועים הם וסוברים דאין הדין לאסור משום דהוי אין
דבר הרי על בריחך ושם נוהגים להפרים חלה מהאורו
ואם בא לחוש לשמא יפרישו חלה שוב נזדמן לנזדמן ונקל
להבין. וכל שכן דהרמב"ן ז"ל כתב בפרק מקום שנהגו
הבך דברי הר"ם ז"ל שכתב שם ז"ל ועוד היא דבני
חוצלי דמפרשי חלה מלוזח מנהג בטעות היא שטעו
בדברי יוחנן בן נזרי שאם קבלו להחמיר לא היה לאמר
דב יוסף ניכלה זר בחפייהו ואי"ת חוששים היא דילמא לתו
לאפרושי מהפיטור על החיוב אם כן אפילו בכוקלי וכבי
כמי מתירין להם שלא יבואם לידי תקלה שלא לא
החיר הב יוסף שלא משום דטעו בחיסור ואמרינן עלה
בגמרא דכוקלי וכבי אין מתירין אותם בפיהם עכ"ל.
מלמד לא שבירא ליה להר"מבן דמשום חשש דילמא לתו
לאפרושי מן הפיטור על החיוב מבטלינן לה למנהג
כל זמן שהם יודעים שמנהג הוא בני להחמיר שלא
מדינה. קם לתני לאמך הפעיר
יעקב הלוי

כלל ה סימן לט

שאלה

עיר שאין בה שלש בני אחד והוא
מכ'וצורבא מרבנן הוא שם בהכים
לכל אומם בני תורה והחכם הלוי
כהנ שלמול בתוקתו זה כמה ימי' ובני' ולא כטפל להניק
הוא על ידי הכהנים בשעת בעיות בשים כמו שמנהג

בקצת מקומות ועתה הם קצת לבני המצפצפי' והמהנים
על החכם שהוא חוטא בזה ועובר על המצוה: יורנו
מורה הנרק על זה שם הוא עון על החכם הכו' ומה
גם לתרי שהכהנים הם עמי הארץ והוא ולזול לתכ' בזה
ועוד שאלו הכהנים הוא יודעים תוך התוקיות רק
קורין לתלמין שיכין ולעיכין תלמין ומה גם שקצתם הם
קטנים שעדיין אין להם לתני' סימן זקן.

תשובה

עם היות כי מעלת הכהונה היא גדול ויקרה
מכל מקום לגבי מעלת התורה היא טפלה
וכמו שמבינו גדולה תורה מן הכהונה
וכתב הרמ"א ז"ל בתשו' סימן קטו על הכהן שהוא עסוק
בתפלה שם ממתינים לו להתפלל תפלתו לעלות לקרות
וזה לשונו מסתברא שאין ממתינין לו אלא בכל מקום
לאמרו שיקדים הכהן שהרי במקום קט ותפילו גר קודם
לו כו' ועוד כתב בתשובה וכיוצא מזה הרי"ו קלרו בתרא
חייש סימן קלח דתלמיד חכם חייב לקדמת קודם הכהן
עם הארץ ואם לאו חייב מיתה דכתיב כל מבקשי כו':
הרי לך דאע"ג דמן התורה הכהן קודם הישראל ובפרישת
בפר' שיוקין לפילו הפי לגבי תלמיד חכם כדאיתא בכוף
הכהן: וכדאמי אין לומר דאמי דכתב הרשב"ץ מיירי
דוקא בעם הארץ שאינו יודע לקרות כלל אבל אם הוא
יודע לקרות אפילו שאינו תלמיד חכם הוא קודם והיינו
משום דכתב בתשובה הנ"ל בתשובה ק"ט וזה לשונו
ואם היה הכהן חכם אפילו חיפה ישראל חכם ממנו דאמי
להקדי'לכהן ואם עשה כן מאריך ימים כו'שהרי בקדיש
כתב בתשובה אחרת והכיוצא מזה הרי"ו קלרו וזה לשונו
שאלת על כהן עם הארץ שאינו יודע לקרות ואין בעיר
כהן אחר אם מותר לישראל לקרות בתור' לכבוד תשובה
דברים שיש בהשובה הם שאמר ואחרי ומחוייב כיון שאינו
יודע לקרות היאך יכרך על התורה אחריה ואמר
לו שהרי מברך לבטלה ולא עוד אלא שלא מן הדין כהן שאינו
חכם ישראל חכם קודם לו עד כאן. הרי שפת'כהדיא
דהיכי'שהכהן הוא עם הארץ ואינו יודע לקרוא כלל הוא
חשוב לעלות פל עקר ואתכ בתב דאפי' מיודע לקרוא דק
שאינו חכם אין הדין ישראל תלמיד חכם קודם לו. ומה
שכתב בתשובה מ"ל אינו נוכח בהדיא שהכהן הוא חכם רק
שהיפר'הוא חכם יותר ממנו וזה פשוט בדברי הר"מבן
ז"ל וכתב הר"מבן בפירוש המשנה בפ'הנזקין וזה לשונו
דע שזה הדבר המקומות בכל המקומות שיהיה הכהן
קורא בכ"ה רשאין כיון שיהיה תלמיד חכם כיון שיהיה עם
הארץ כיון שיהיה שם מבני מי שיודע לקרות יותר הוא
דבר שאין לו שרש כלל כו'עד ואמ' שאם הענין לפ"מ
שבא בקבלה כמו שאביר וזה שהכהן קודם ללוי וישראל
לפי שנאמר וקדשתו וכו' עד וזה כללו בשאין שם חכם
גדול ממנו כגון שיש שם כהנים לויים וישראלי'שם פלם
במדרגה אח'בחכמה ולא יהיו קצת'יותר חכמים מקצת'
לו תחזור קיימ'היחם כו'עד ואין העקרים ג"כ בהכהן
בשהוא רשאי שיקרא רשאין שם התיר לום'שהוא כמוהו

לו פחות ממנו שיעלה ויקרא הרשות בידו לא יצא
חז"ל מפני דרכי שלום שיתקדם מזה מחלוק ולזה תכוכה
בחה וזה ההלכה כחומרו שהן קורא לראשון וכן כיוצא
בגמרא ע"כ: וזה על גב דהלכות תפלה פרק יב
כתב שהמנהג פשוט היום שתפילו כהן עם הארן קודם
כבר כתב הרב הגדול מוהרי"ק קהלות ז"ל פרוסה לומר
שהמנהג הפשוט היום הוא כך לף על פי שחיטו מן הדין
וכן הם דברי ממש בפירוש המנהג: ואמנם מלי
דקשיא לי שהוא סותר כיוצא שכתב במנין המנו במנוי
הכ"ב שנוהגו לכבד זרע אהרן ולנשאם ולרוממם ולהגיש
מדרגתם קודמת ורשאונה שנאמר וקדשתו וכו' וכן
הפירוש לכל דבר שבקדושה לפתוח לראשון ולברך ראשון
כו' ואפילו אם ירצהו לא נשמע מהם זה כלו הגדלה ל"ל
ויברך כו' דמשמע דאפי' שהכהן ירצה אין כח בידו יען
הכבוד חינו אלא בפירוש המצוה שכתב ומן העקרים
גם כן שהכהן הוא ראשון לקרוא ראשון אם תיתר ליעשות
שהוא כמותו או פחות ממנו שיעלה ויקרא הרשות בידו
מן הדין אלא שחז"ל אסרו זה מפני טעם אחר וזו סותר
למה שכתב במנין המצות: ועוד קשיא טובא במה
שכתב אם תיתר ליעשות שהוא כמותו או פחות ממנו
שיעלה ויקרא הרשות בידו אבל אסרו חז"ל מפני דרכי
שלום כו' דמשמע דאפי' בתינוקות שהכהן עולה ראשון
מפני דרכי שלום דמוקי לה בגמר' דמיירי שהכהנים כח
ליתן רשות ליסראל אחר לעלות דאז ליכא לאוקורייתא
אלא דחז"ל אסרוהו מפני דרכי שלום דזה מיירי דוקא
ביסראל שהוא כמותו או פחות ממנו אבל לא בגדול
ממנו ובגמרא מוכח בהדיא בהסך דאמרינן התם אלא
אמר אביי לעולם דתניא שנים שמתיבו' זה לזה בקערים
שלשם אין מתיבים הכותב הוא פוסח ידו תחלה ואם
בא לחלוק בכבוד לרבו או למי שגדול ממנו בחכמ' הרשו'
בידו ואמ"מ עלה לא שלטו אלא בשעודם אבל בכ"ש לא
דאתי לאיבעויי דמשמע דמיירי אף ברבו וגדול ממנו
בחכמה וכבר כתבתי בכל זה במקום אחר ועוד
יש קצת מהקושי לדברי הרמב"ם ממאי דגרסינן עלה
במתניתין שלחו ליה בני גלילה לרבי חלבו אחריהן מי
קורין אמר ליה אחריהן ת"ח הממונים פרנסים על
הצבור ואחריהן תלמידי חכמים הרחוין למנות פרנסים
על הצבור ומשתמע הלו מנתמנו פרנסי' על הצבור הם
יותר גדולים בחכמה ומפני חכמת' מנו אותם ואפי' הכי
הן קורין לפניהם דמשמע דכיון שהכהן הוא תלמי' חכם
אעפ"י שיהיה לפם גדול ממנו הכהן הוא קוד' ודומ' לומר
דמיירי שהוא שהכהן הוא גדול כמוהו בשוה אלא שלא
נתמנ' לפרנס לפנת מה ואיך שיהיה הגר הפוה שהכהן
להר"מם ולהר"פה ז"ל דהיכא שהכהן ליבו תלמיד חכם
ויסראל הוא חכם אז יסראל קודם לכל דבר דאף על גב
דמדאוריי"ת צריך להקדים הכהוה דכתיב מכל מקום
לגבי מעלת התורה היא טפלה: ואע"ג דלמבר הר"פ
ז"ל לא אתמר שלא דוקא כשהוא גדול ומופלג בדורו אלא
קורא קודם: ואפשר דרב הונא קרי בכהני מקום
דאפילו רבי אחי ורבי אמי כהני חשיבי דמ"מ מיכף הוו
כייפי ליה לכל בתלמיד חכם דעלמא לא אמרי כלל שהוא
שב ואל תעשה שלא לנקוט מים יודם דהרי לא שייך לא

טעמא דלאיבעויי ולא טעמא דוקדשתו כלל: ואפשר
לומר כגמר' דכל הגדול מחבירו קודם לפרוסתו ואפילו
היה כהן גדול עם הארן ותלמיד חכם ממזר תלמי' חכם
קודם ולאו דוקא לפרוסת ולהחיות לכל דבר גדול' וכבוד
התלמיד חכם קודם וכדלמרינן בירושלמי במסכת שבת
פרק הבונה תריתין ורעייה הוו בפפורין בולטוי ואכניה
עלין זפלין בשלמא דבי נשיאה בכל יום והוו בולטוי
עלין קדמה ופקין קדמ' ואזלין מכנוה וזכין כתוריתא
בעון למיעל קדמה אתהלת לרבי ממנין בן לקיש שהל
לרבי יוחנן ושהל ודרשה ביה מדרשה בחבריה דאפילו
ממזר תלמיד חכ' וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמי' חכם
קודם לכהן גדול עם הארץ שברין לומ' לפרוסת
ולהחיות ולכבוד שיעשה לה ליעשה מאי
טעמא יקרא היא מפניהם אפילו מזה שהוא נכנס לפני
לפניהם עד כאן: הרי לך בהדיא דלכל דבר שבקדושה
הן לפרוסת ולהחיות הן ליעשה וגדול וכבוד תלמי' חכם
קודם לכהן גדול עם הארץ והוא הדין ואתה לורן דאיתי
לדקדק כדברי הירושלמי במאי דקאמ' שברין לומ' לפרוסת
ולהחיות ולכבוד הוא ליעשה לא דמשיב קושית הדעתין
לומר דדוקא לפרוסת ולהחיות אבל לא ליעשה ואמאי
ניתן דבריו לפי שורים וכל שכן שהדברי קל וחומר שהם
אמרו לפרוסת ולהחיות ולכבוד כ"ש ליעשה ואמנם זה
ונכן מדברי ר"ל שדרשה לכל ים תמורה אבל תלמיד חכם
אמת אין לנו כיוצא בו וכן גם כן אמרו על פסוק נדיק
כתמר יפרח למה נאמר לתמר מה תמר זה אין נוטל
מחליף אף תלמיד חכם אין לו תמורה ואין להקשות על
דברי חז"ל ממאי דאמרינן בגמר' מאי דכתי' וזרח השמש
ובא השמש עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו
כו' משום דהתם משמע בהדיא שבאיזה שמת פלוני כולה
פלוני וכדאמי הגמור דתלמיד חכם ביום הולדו חיבו
רחוי והגון דומה לתלמיד חכם שמת שלא שחחרי שיגדל
ויתחכם יהיה דומה לתלמיד חכם שמת ואם כן שפיר
קאמרי חז"ל דתלמיד חכם שמת אין לנו כיוצא בו לתלמי'
דאף על גב דיש לנו כיוצא בו דהייבו עד שלא שמת פלוני
כגדל פלוני מכל מקום אינו בחזקת שעה כיוצא בו עד
שיגדל ולזה יבדק מעל התמר שלכתורה יר' הפך המוחם
שאמר אין נוטל מחליף וזה כרח' לעין שאפי' התמרים
אם תחתוך החילן נוטל מחליף ומונית עכפים לחרים
כנודע אלא שהכוכה שאינו מחליף רק בחזקה ימים ולא
לשאר ולזה תפס התמר יען ידוע הו' חומר ר"ל בגמרא
שאינו עושה פרי עד שבעים שנה בחופן שאפילו שעה
הימים נוטל מחליף מכל מקום בשביל ומן הרבה עד שיגדל
ואינו כיוצא בו אל התמר הרחוק לשאר לו לומן מועט
כמו שאר התלמוד שאפילו שנם הם חוכם נותנים פרי
לאחר אפילו הכי מקחארי הרבה ומן ואיך שיהי' לחכי
שברין לו דיהיה קשה בעיניהם לומר שמוחר מח להיותך
תלמיד חכם יהיה קודם במעלה וכבוד לכהן גדול שהוא
מזרע הקדוש הזו ולזה חשבו שבודאי אין זה רק לפרוסת
ולהחיות ולכבו' דומה לומ' שלא נאמר רק בענין לפרוסת
ולהחיות ואינו משום שהם נגיח לתלמיד חכם מיומות
ויאבד אין לנו כיוצא בו מה שאין כן לגבי כהן שהם אין
זה הרבה ום מזרע אהרן לכל בתלמיד חכם אעפ שיש

אחרי לוגם כיוצא בו וכמו שכתבנו ואם כן היו חומשים
מזה לא היה ריק אפילו יחיד כמ"ש בא"ז ואל
להיות לו יותר גדול ואל ליעיבה דלא שייך זה הטעם
בכיוס הכתוב לזרעו של אהרן לזה אין הבי חכין והוכיח
מן הסמוך דיקרא היה מכניסים דאפי' לענין כבוד ויקר
התלמוד חכם קודם לחומשו שנכנס לפני לכניס וכל זה
הנה אפילו במוציא שיהי כהן ואפי' בזמן קדושת
דקיימו בזמן הבית כל שהכהן הוא עם הארץ אין לו מוס
לברכה לפני תלמיד חכם וכמו שכתב שייכים ז"ל בסימן
קכ"ח והביי הגיה רבינו ממוחל הר בחמני דאמר בפרק
הנזקין מנין שאין מקדימים שתינו לכהן עם הארץ שנאמר
ויאמר לעם ליעקב לתת שנית לכהנים והלויים
למנן יחזקאל ה' שנאמר ה' אמיתיקי כתורת ה' לשם אמת
ואין מחזיקי בתורת ה' אין להם אמת ומהרי"ק בפרק
בתר דאלה אלו בתי לפל כהן כו' פירש"י מקדימין מזונות
ז"ל לכל כהן חע"פ שאין מצוי אלא לפי העם הארץ לכל
הר"מ ז"ל בתב לפל כהן לתלוי לכהן עם הארץ והא
דאמרינן בחולין דאין נותנים לכהן עם הארץ היינו אם
יש שם כהן חבר נותנים לחבר כו' עד ומכל מקום אף
נותנים לו מתנות בשלו אם כהן חכם אין מחמירין על
המכיריו כבריס כיון שלוקח בקדושת ה' עכ"ל
וכל שכן כשלין קדושתם עליהם דהיינו בזמן הזה דאין
להם כל כך קדושה דשמעינן דמעלת קדושה
עליהם וגדולה מזו כתב המרדכי בהגהות גשטין מעשה
בפרק אימך מים על ידי רת והקשה לו תלמיד הי שניכו
בירושלמי המשחתם בכהונה מעל ואפשיב לו אין בהם
קדושה בזמן הזה דקיימא לן בגדיהם עליהם
גלויהם ואי לא לא עד כאן הדי לך שהכיכו הם ז"ל לא
היה מקפיד לם היה מניח מים על ידו ואיכו מצי שאין
בהם קדושה בזמן הזה וכ"ש בבהכי זמן שהוא שאין להם
כתב היחם והם שכני בפרק ואלו שפתח שם הלי"ם וזה
לשונו הגה מלת ה' החכמי מוהרים מלקלל הכהנים
אף אם היו מודעים בהם כל שלא היו מהגין כשורה את
שלא היו בני תורה ב"ש כהנים שברוכים שאין להם כתב
היחם אלא מצוי תזקין קהנו לקדושתן בו' ומטעם
זה תירא להתיר הרב הגדול מוהר"ר שמואל דמרוי ז"ל
בשפק שביש לבהכי הזמן שהיו מקום להיו שפק
שפיקו ע"ש בתשובה בלם בחלק ח"מ. ובבר כתבתי
במקום אחר מה שיש לדקדק בדברי הרב שרשלם ז"ל
יעש.

זבל זה הוא לשיטת שהיה דבר שאין מצוין כו מן
התורה לו מן הקבלה ומ"מ בגדון דיון שהוא
ועיקר מיש על ידי הכהנים שלא נמנו הכתוב זה שכתוב
מיקר הלוי לא בגמרא בכלית שלא בגמרא ירושלמי שלא
פוסק והרבה לחרין בפרק שלא נחרין אלו כל כהן
שלא נטל את ידיו לא יגע את כפיו דמשמע שע"י עצמו
הוא נוטל את ידיו ואם תאמר שהרי מהדברי הכנסת
לשתות כשיש שלא הוה עשתיתי שום פוסק להזכירו
ובעיקר הכטילה עצמה כתב הרמב"ם ז"ל שלא נחרין
בשלא נטל ידיו שחרית שלא נטל את ידיו שחרית שוב
חייב שריך ליטול את ידיו כלל. ובפרק ה' מהלכות
ביאת מקד' כתב שבמקדש בוהגים כן גם הרב הגדול

מוהר"ר קלרו ז"ל כתב בשם רבינו אהרן ז"ל כבו על
הרמב"ם שהסיב הלב' למעשה וזה לשונו לפני אכלו מאדי
וזולתו ממורי התור' שכל כהן העומד לתפל' צריך לכרכת
כהנים וסומך על כטילת ידים לקריאת שמע ולתפל' ע"כ.
גם לפי הגרסא שכתבו שם התוספות בפרק שלא נחרין
בשם רש"י ז"ל משמ' דמביר ליה הכי שלא נטל ידיו שחרית
אחיכו שריך ליטול את ידיו ואפי' לפני לפני ידיו ומכרי שצריכים ליטול ידיהם שמוך
לכטילתן כפי' על כרחין לא שלה כדעת' דבר זה שכטילה
על ידי הלויים היא מהדברים שצריכים לכשיותן כפיים
דאם איתא הוה ליה לתקשויי להש"ס ז"ל דעל כרחין צריך
ליטול את ידיהם שמוך לכשיותן כפיים ולא סגי בכטילת
שחרית כי היכי ליטול על ידי הלויים שלא ידיו ואפי' שלא
אלא זה בדעת שם פוסק. ואפשר כמה שהקשו שם
התוספות לגרסת רש"י ז"ל דאם איתא אפי' כשלא נטל
ידיו שחרית אפי' נקט כהן לכשיותן כפיים היפוך ליה
מפשט דברי תורה שצריך ליטול את ידיו כדאיתא בפ"ק
דברכות כו'. ולעניות דעתי לא קשיא מידי להרמב"ם
ז"ל דאפשר שהוא דברי תורה שלא לשיכובא קאמר דאם
לא אמנא מים ליטול לא יקר שלא דמעו מצוה מן המובחר
שריך לטילה אבל אם לא אמנא מים לא כעבור זה ומצא
מלקדות ובהדיא אמרינן כפ' אי אפשר שלא לטילה
כי הא דרב חסדא ליט אמלן דמהדר אמיא בעידן
צלותא ומדברי הרמב"ם ז"ל בתשובה בפרק היה קורא
מוכח דבדבכי קול לא המעיד להדר כתר מיוח משום
שלין דברי תורה מקבלים טומאה וכמו שהקלו לגבי נעל
קריאת שמע כך לא דמי לכשיותן כפים דהת' הוא לגבי כפיה
דאם לא נטל ידיו שחרית לא יפה כפיו ואם כן לפני
נקט בהן ובלשון שלוש שמא כל כהן שלא נטל את ידיו
לא יפה את כפיו לשמועינן שהוא לעיכובא. ולדברי
התוספות בדכור הגי' קשיא לי כמה שכתבו ומשמע
בירושלמי בפרק ח' דברכות דכברכה משקעי קלא בעי
כטילת ידים שמוך לה שמיותו לה שתם לברכת המזון
ומהכי לישתא קתם כו' דמשמע ליה בירושלמי
בברכת מזון ומדרבא מוכח בשם בהפך דקאמר הת' כל
מי שתוכף ברכה לנטילה' אין השטן מקטרג בחוט שערה
דמשמע דמיירי במים רשלוזי שלפני הסעור' ומהאמר
ר' מיימוניות בפרק ו' מהלכות ברכות מבריות מהירות ושלמי
דמתי דאמרינן תכף לנטילת ידים ברכה קלי במים
דשלוזי, והיינו משום דשכתבו דאמר אין השטן
מקטרג בחוטם שערה. חובבת דבגמרת דידן בפרק
כיצד מברכין נבי מתי דאמר לתלמיד קח לגלית הלבתה כפל הני
שמעתתא שלא כי הא דאמר רב חייא בר אבי אמר רב
נ' תכיסות הן כו' מוכח בשם בהדיא דקאי אתי' שלוזי
אתכם מהירושלמי לא משמע כלל כדברי התוספות ז"ל
ונחזור לכדון הדין שלא מבעיא להרמב"ם ז"ל דשם
לפי גדולי הדור שהעיד רבינו אהרן ז"ל שלא הר שכתב
דלכתחלה שכטל ידיו שחרית שוב שריך לחזור ולטול
דכותי שלא עלה בכר זה בדעתם ליעוך מים על ידי
הלוי שלא אפילו לסברת התוספות אפי' הכי לא הניחו
מיתוך על הלוי וכבר תמה על זה הרב הקדוש מוהר"ר
קלרו וכתב שלא מצא בשום פוסק שריך לו רמז למהכ

כלל נכר זה מצוי בספר הזוהר פרשת בשלח שכתב שצריך ליטול על ידי הלוי להוסיף קדושה על קדושה ותפילו לפסרת הזוהר ע"ה גרשה נומר דלמה תמר תלמה כשהכהן הוה ת"ח לכל היכ' שהכהן הוה עם הארץ והלוי הוה ת"ח לה ועוד דחיכה לימים דהזוהר ע"ה לה אתה שלח לאסוקי שלה ליטול על ידי יסר לכל אם יטול על ידי עצמו ספיר דמי שכרי הכהן עצמו הוה קרוס יותר מהלוי ודייק כמי ליכתוב שכתב ולא יטול קדושה דמי מכר כם לאחרת דלמה קדישת דמשמע שלה כה שלה לאסוקי כשהוה בה ליטול על ידי אחר שלה לה יהיה רק על ידי הלוי לכל לחיכו נופיה יכול ליטול את ידיו וקנת רחיים לזה ממה שכתב הזוהר עצמו בבשלח שחרי זה לעומו בפרש ויצב ובגין כך לה יטול שלה מן ידה דאוקי כקדמית דכתיב והוה הטהור על הטמא דה ליקרי טהור ודה ליקרי טמא וכו' והכה על כרחין מאי דקאמר לה יטול שלה מן ידה דאוקי כקדמית לה אתה לאסוקי שלה כשהוו כת לי שול על ידי אחר שלה שריך להיות ממי שבטל ידיו דאמרינן בגמר בהדיה בפרק שלשה שאכלו ש היטול ממי שלה בטל ידיו שחרית לכל פעים דיכול ליטול הוה עצמו וכמו שאנו עושים כלנו היום שאנו נוטלי שחרית בעצמיכו ואם הכי כמי בברון דידן נוכל לומ' שלה אתה לאסוקי שלה כשבא ליטול על ידי אחר שלה יסים על ידי יסר' ולף על גב שלשון הזוהר ע"ה הוה דחוק קצת מ"מ מאחר שהוא חדום גדול שלה בא בשום מקום הבו שלה לוסיף עלה. ולפון אין שום לעשם לן מעשה חם ושלוש לאכם הלוי כמה שאינו מניח מים על ידי הכהנים הבו' וכ"ש לברר עליו תועה שהוא עובר בזה שהרי אינו עושה ולא מדברי סופרי' ולא בשום מקו' מפור' ומדברת הרמ"ם וכש"ו והר' אברהם וכל גדולי דורם לא שברי לה כלל. ועוד דאפילו שנאום לדברי הזוהר ע"ה יש לן הם דברי קדושה אפילו הכי במקו' שהלוי הוה תלמיד חכם והכהנים הם עמי הארץ בברון דידן לא נשבל בזה יש בבוד התור' עדיף וכל זה הוה בשהכהן הוה רשוי ליטול את כפיו דהיינו אין שום אחד מהדברי' המעכבים ליטול את כפיו אמ' בשם אינם רשוי' ליטול את כפיהם וכמו שבא החות והמום בברון דידן הן ממה שאנחם אין להם עדין סי' וקן ובהדי' בת' הטור מי שאינו יודע לחתך החותיו בגון שו שקורין לשלפין בעיי"ן ולעויכי"ן שלפין וכיוצא בה לא יטול את כפיו קטן אז אפילו גדול שלה בתמלה וקנו לא יטול את כפיו כו'. ואם פשיטא דאלו הם אמורים ליטול את כפיהם כל עקר ואיך א"כ יניק החכ הלוי מים על ידם דהו"ל מטיב כידי עובדי אליל ואם המהרהרי' אחרי מדוקין של החכם הלוי הם רחויים לעוכם וכבר אמרו חז"ל דאסור להרהר אחרי ת"ח וכל שכן לעבות פה יושבי קרנות אשר לא רחו אור וטוב להם שאתיקה כי גם אויל מחרים חכם יחשב. וכיון שהחכם הלוי הוא מכבד את תורתו וכהג שלשון בעצמו וה כמה שכי' עליו בתי' שלשלה ותרומתך:

כה דברי הצעיר

יעקב בכמ"ר יסרש הלוי זללה"ה

כלל ה סימן מ

תשובה לחברת על הדין הנזכר:

לבי בקרבי היה מקשקש אם לומ' אם לאשפ
פן יחשדני שומע רחלה לבכו' הור והדל
דגל מחנה לוייה אשר בו להתפאר קל
מהסיבה בזכותה לף על גב דלאו כהלבתה הו יעל על
לב לשום כי אהבת בבוד החכם השלם ותורתו שתמיד
קל מהדדנה לבקש ולאפש בברית מתוקי הסם סייעתה
למבהנו · הלה שהיה יאקור זאת כי הוא ידוע תעלומות
אם לעקל אם לעקלקלו כי ידה אהבי את ה' המל בבחות
בי' ולה אשה פמי כל כופר לה לבבודי ולה לבבו' אהבם
השל"ה אל"ף אמ"ת ושמ"ש מדרבי מערבי תורת ה' תמימה
דק כי קבלתי קבלת ה' בבחות כי ימבא בחתה שעריב
מלעיבי במלאבי האלהים ובבל עבר ושבה ישלחו לעזבם
לעון רמיה להבחות תלמידי חבמים בעוניה' מבלי הבין
בין טוב לרע ולף גם זאת ברחוקי כי בבי יקירי חמודי
זה החדי' בטוב טעמו ומעבו ופשפש ויחפש בברו' ובדל
כל הגדלים בתורי' ובסדקי' והעלה מרגליות בידו והוא
גם הביעבי לנאת לקראת יקרת בבוד התורה ולומדיה
ולהגילה מיל בוזיה וערבים עלי דבריו מבוקת נוסים
בחשר עין הקורה ירחה ולבבו יבין:

ואומר דבחבות גדסיכן שלשה כתרים הם בתר
תורה ובתר בהוב ובתר מלבות בו' והיה
גדוה לבאורם דמדבקט התר תורה בריאה משם' דגדול
מבלם לבל אין זה דאים שהרי בתר מלבות אינהיה
בסיפא בתר בתר בהונה ובקיימת לן דמלך קודם לבהן
גדול שלה ודאי אין דאיה מדלקדמיה לבתר תורה לומר
דגדול מבלם · והרמ"בם ז"ל פרק ג' מהלבות תלמוד
תורה בתב וזה לשונו בשלשה בתרים בבתרו ישרש בתר
תורה ובתר בהונה ובתר מלבות בו' שמא תאמר שאותם
הבתרים גדולים מבתר תורה הרי הוא אומר כי מלבים
ימלובו ורוזנים יחוקקו צדק. כי שרים יגורו הם
למדת שבתר תורה גדול מבניהם לאמרו חבמים ממוך
תלמיד חבם חשוב לבהן גדול עם הארץ שבא' יקדם
היה מבניהם מבהן גדול שבבבם לפני לפניה בו' יעויין
שם · ויש להתעורר דבין הרמ"בם ז"ל נקט לישבא
דההיא דאבות דרבי בתן ושם בת תורה בשניה דאשונה
שם בן מהיבן יעלה על הדעת שהם יהיו גדולים מבתר
תורה בין דנקטיה בתחלה ולף שם הקדימה לה יהיה
דאיה ומעלה במו שאמרנו מבין לבו שיהי' חיות' פחוקה
לפחות יהיו שוים במעלה · ועוד נראה דיש להקשות
דאמאי לא מייתי הראיה דמייתי בהדי' פרק דתוספתא
דאבות דקתני גדולה תורה מן הבהונה ומן המלבות
שהמלבות בשלשים מעלות והבהונה בבל' ושתור' בשמנה
ואדבעים ובדמינו להו שם · ונראה דהרמ"בם ז"ל
לף על גב דנקט ההיא לישנא דאבות דרבי בתן לאו
משום מייתי לה אלא שהיא מימרא דר' יוחנן שלם' זריש
הם על מזבח ועל אדון ועל שולחן על מזבח וב"כ אהרן

וכטלו של שלחן וכה דוד של אהרן עדיין מוכח הוא כל הרוצה ליקח יכול ויקח שמא תאמר פחות הוא תלמוד לומר כי מלכים ימלוכו עם׳ והנך הקש רבי יוחנן נקט של מזבח תחלה דקיימו בהווה׳ תלבל קשה גם כדברי רבי יוחנן דקאמר שמא תאמר פחות הוא דמיתין ועלה על דעתינו שהוא פחות מי אמר׳ דנקטינן בתר מזבח הא נקטינן קודם של שלחן שהוא המלכות שלא ים לומ׳ דרבי יוחנן כה להורות שלשה על גב שהנו רואי׳ דכתר כהונה לא כתן אלא לזרעו של אהרן ואפי׳ היות׳ גדול שבחכמים או הנביאים שיהיה בעולם היינו וזכה לכתר וה ולעבוד עבודה וליכנס במקום שאהרן נכנס תפילו שיהיה עם אהרן שם כן היה שפט לומ׳ דלשלשה שם נאמר דכתר כהונה לא הויא יותר קטנה מכתר מלכות משום דמלכות הוא עולה על כלם עם כל זה התורה היא יותר פחות׳ מכלם לפי שהנו רואים שמלכו׳ לא נכתר אלא זרע דוד כיחוד וגם לכהונה לא נכתר אלא זרע אהרן דוקא לכל התורה שהיא מוכחת לכל מי שירצה ליטול ולזכות בה יוכיח כה לפשר לומר שהיא פחותה מכלם ואעג׳ דלפשט׳ הפסוק תוספתא דלכות קאמר גדולה תורה שפשט׳ דבתוכו מכין דוקא היא גדולה מן הכהונה ומן המלכות שלכל במעלת הזוכים בה כתר תורה היא פחותה מכלם לכך לויתי רואים מפסוק כי מלכי ימלוכו הרי שהיא גדול׳ מהמלכו׳ שהיא הממליך לותו ומכל שכן דגדול׳ מן הכהונ׳ שהרי מלך קודם לכהן גדול ואף על גב שאין המלכות זוכה בעבודה וכשהוכה משמע דאין רואים משום דלא נכתר להכוה אלא זרע אהרן שהרי המלך שהוא גדול מאנו לא וכה כה וכיון שהתורה היא גדולה מן המלכות כיון שהיא המתליך המלך שם כן ודאי שהיא גדול׳ משניהם מכהונה וממלכות׳ ועוד שהרי אמרו דתלמיד חכם חשוב מכהן גדול עם הארץ אף על גב שהוא כהן גדול ועוסק עבודה דכתיב ויקרה היא מפניכי׳ שמעינן מינה דמעלת התלמיד חכם היא גדולה ממעלת הכהן גדול והרמ׳׳כם בפירוש המשניות במסכת ניטין פרק הניזקין על מסנת ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כתב וזה לשונו דע שזה הדבר המפורסם בכל המקומות שיהיה הכהן קורא בבית הכנסת ראשון בין שיהיה ת״ח או עם הארץ הוא דבר שאין לו סדר בתורה כלל ולא נזכר זה בגמרא ולא היא ואת הכוזה הגרמוזת אליה בזה ההלכה ואני כפלא הפלא ומלא מעדי לדוש שנוהגי׳ כזה המנהג אחר היותם בריאים מחולי המכהנות ומדעות האחרונים וד׳׳כיהם ואין שלום זו ואמנם נזרת העניו לפי מה שכתב הנו בקבל כמו שתניד׳ וזה שהכהן קודם ללוי ולישראל שנאמר וקדשתו בי את לחם תלהיך הוא מקריב וכה בקבלה לכל דבר שבקדושה לעולם ראשון ולבר׳ ראשון וליטול מנה יפה ראשון וזה כלו בשאין שם חכם גדול ממנו כגון שיהיה שם כהנים לויים וישראלים ויהיו כלם במדרגה אחת בחכמה ולא יהיו קנקס יותר חכמים מקנקסם לו תחזור הקדמת היחס וכהן קודם ואחריו לוי ואחריו ישראל ויכתר לך זה הלשון כפרק אחרון מהוריות בהומיו בומן שכלם שוים לכל שם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכם קודם לכל ענין כמבואר בגמר׳ שאחד מן החכמ׳ ם

קרא ראשון בשבת בספר תור׳ ורב אחי ורב אחי גדולים מכהני ארץ ישראל היו מצויין שם ולפי שהיה יותר חכם מהם מהכהנים המצויין שם עלה וזה אין מחלוקת כו כו׳׳עש׳ הרי שהרב זל קורא לנו כי דרשת פסוק וקדשתו לא כתמר אלא בהיות הכהן תלמיד חכם שם הלוי אע׳ היישראל תלמיד חכם והכהן עם הארץ חם ומלוש לא יעלה על הדעת כי בשביל מעלת הכהונה בשביל כבוד והוי התורה אין לנו למעלה הימנה כמו שתמרנו ואפילו בהיות הכהן תלמיד חכם שם הלוי או היישראל הם יותר גדולי׳ בחכמה ממנו הם קודמים שיו ובמו שכתב הרשב׳׳ם זל בהיות רמי׳ קטן על כהן שהיה בבית הכנסת והיה מתפלל במקו׳ שאינו רשאי להפסיק והיה ספר תורה פתוח לקרות בו אם ממתינין לכהן על מי שיפלתו ונטירתא דכתורה לא חייבינן אינש׳ דכתיב וקדשתו לו לא והשיב זה לשונו משתבר׳ שאין ממתינין לו שלא בכל מקום תמרו שיקדי׳ כהן שהרי במקו׳ תלמיד חכם ואפילו גר קוד׳ לו ולא יהא כבוד נכור קל מנורשת דרבנן כו׳׳עש׳ הרי שפירש לנו דדרשת וקדשתו לא נאמ׳ בנגד תלמיד חכם או בנגד כבוד הנכור ובתשובת ק״ט כתב כל היכא דליכא תלמיד חכם וכהן עם הארץ מרובה התלמיד חכם קוד׳ ואפי׳ הוי כהן גדול עם הארץ כדתמרינן במגילה פרק בני העיר ולא עוד שלא שלח לא עשה כן חייב מיתה כו׳׳עש׳ והנה מה שהוקשה לכבוד תורתך על הרמ״כם ודאי דקשה כמי על הרשב״ץ כיון דבגמר׳ אמרין אמ׳ ליה אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דלהורייתא היא אלא אמר אביי לכדאמ׳ דתניא שנים שמתיבים בקערה שלשה אין ממתיני׳ הכותב מושט הוא ידו תחל׳ ואם כח לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשב׳׳ם כיון כו׳ ואם כן מאמר דטעמא דמפני דרכי שלום הוא להתי מילתא דאם כח לחלוק כבוד לרבו כו׳ דמן התורה היה מפני דרכי שלום יכול ואם כן תיך הרמ״כם זל אמר דמתי דאמרינן מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון היינו ליבר׳ כמותו או פחות ממנו ונראה לי דאין קושיא להר׳׳מכם זל מפרש דמתי דקאמ׳ בגמרא דאם כח לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו לאו דבר וגדול בחכמה קא מיירי אלא רבו בשוקר׳ או במלאכה או בזיוף דבזה אפי׳ לכל אם הוא בתורה פשיטא ליה דיכול הכהן להקדים לישראל לכל דבר מצוה וזה כראה מוכרח דאי לא תימא הכי אלא דהכהן היה תלמיד חכם וכח לחלוק כבוד לרבו בתור׳ או לגדול ממנו ואינו יכול משום דלא ליתו לאיפגויי אם כן מאי מתרן בגמ׳ דהיה דרבי פרידא דקיימו בשוים אם כן מאי רבותיה דרבי והרי מתניתין היא כהן קורא ראשון מפני דרכי שלום ואפילו לרבו חינו יכול אלא ודאי דמתניתין מפני דרכי שלום היינו כדקאמרת׳ גם מה שהקשה כבוד תורתך מדאמרינן בגמרא עלה דמתניתין שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו לחבריהן מי קורין׳ אמר להו לחבריהן תלמידי חכמים המצוינים פרנסים על הצבור והכריח כח דאלו מתקנים פרנסים על הצבור ודאי אם יותר גדולים בחכמה מן הכהנים דאם לא כן היה ראוי להתקנות הכהנים ואין נריכין שיהיו היותר גדולים אלא דנתקנו מפני שיש

להם עצה טובה לו בשביל לזה טעם לאמר וכמו שכתבו
הפוסקים על מאי דתנן במגלה רבים שכבו טובי
העיר לרון ברי שיהיו קונין שלא ביון שכתבו
שמכוס הקהל לתקן לו לעשות כאשר יראה בעיניהם
וקרוב טובי העיר יעש' וכחזור לכדון דידן הורחי
דמעות בבוד תלמיד חכם עליף מבבוד הבהן בשבל
בהוכיח דלף על גב דבהבן יש דברי בגון עבוד וכשיחות
בעים דלין בשר שלא בו לין ון דלוים שברי המלך לעדיף
ממבו ולוכו בשר לבך וכמו שאמ' לעזיהו שבבב' להקטיר
קטורת בו' ולף לם הקפיד בו קרא ולאמר וקלשתו לא
בא למעט בקרה של תורה בבנדו והרי הש"ל בתב
בגמרא דמאי דקאמר לבבך דלשון הייבו דוקא בברבת
המזון אבל לא בקריאת שפר תורה ואם הוא דר' פרידא
ודאי דלאך במי שקי ובודאי דפיך לתת שבם לרש"ל
למה פירש דמבות וקלשתו לא שקי אלא לברבת מזון
ובראה דבוין דבברפה הקפידה התורה שיהיה על ידי
הבהנים לם בן ברבת המזון בר' דלייהו שיך לאבל בעבין
הבבוד לא מבטילין בבודו של תלמיד חב' בשביל בבודו
של בהן ובפתקתי לליבא דרמ"ם וכל הבותי לסברתו
דתלמיד חבם קודם לאשון בבבוד לם הוי מסובי בשלחן
בהן עם הארץ ותלמיד חבם מי מברך ברב' מזון מסוס
דלא חזינא ליה אלא לקריאת שפר תורה בבבוד ובבי במי
מפתחי בתשובות הרמ"ם ז"ל מבתיבת יד בשלמת אבסי
בור אלון שאלו ממנו ביאור לומרם ז"ל מפני מה תלמידי
חבמים אינם מצויין לקרוא תורה מביב שם אמר רב לפי
שאין מברבין בתורה תחלה והשיב לשם זה לשון
תשובתו מה שהפסיד עליבו בזה הוא כי המיהון מלעלג
בספר תורה הוא לסבור והיו החבמי רוב' קש בעיניהם
התנועה לעלות לספר תורה והיו נמבעים מלעלות
והגראה לבו גם בן בזה הוא כי היו' התלמיד חב' יושב
בבית הבנסת ועולה לפניו בהן עם הארץ או מי שהוא
גדול ממנו בתורה משה הרי שהרב ז"ל מצא' דלא קפיד
אלא לעלייה ספר תור' בבבוד ואפשר דהתם מיפרסמא
מילתא טובא בפני הבבור ואין דרבו לגדל בבבו' התורה.
או לשפר הבזיון דקרוי לענין קריאת התורה והתלמיד חבם
הוא בעל התורה וכמו שאמרו ז"ל בל העוסק בתור' לפני
עם הארץ ואיהו שיך בה יותר מן הבהן עם הארץ ולבך
דאוי שענין התורה שהוא הלומד ומשרש לותה דאוי
להקדים לתלמיד חבם אבל בברבה יותר שיך בה הבהן
ולבך דאוי להקדים לבהן. בן אמת בי הר"ם ז"ל ודבים
אחרים מברי דבשיבן שיהיה התלמיד חב' מובלג בחבמה
וגדול בבר הזבת ורבי אמי ורבי אסי דבהבי אמבו אחרי
בייפי' ליה לקרוי' במקו' בהן בשבהות וימים טובים אבל אי
לא הוי בל בך גדול דבייפי ליה אינו דאחי לעלות ורב
עמרם ורב נטרונאי בגון ז"ל החמירו יותר ובתבו שתינו
גדול ומובלג ואפילו בשיה שביבורלו אינו קורא קודם
בהן ואפי' עם הארץ אבל זה אינו אלא מפני דבבי אסי
דלא ליתו למיבוי אבל לא מטעם גדולת ומובלת בהבן
על התלמיד חבם ובמו שבתב הרמ"ם דודאי בולי עלמא
מודו דמעלת תלמיד חבם הוא יותר מן הבהן. ומיהו
דלהר"ם ז"ל קשה היאך בגמרא דקאמר אינו אלא רב
הונא קאי בבהני בשבהות וימים טובים שאלו רב הונא

לאפילו רבי אמי ורבי אסי דבהני מצויבי דאי בייפי ליה
יעש'. ואם בן מסתמא דבעינן שיהיו הבהני' בפופי לאותו
התלמיד אבל לאו אינו קורא קודם הבהן.
ולהרמ"ם בקו' זה וכמו שהוקשה לבבי ז"ל והביא ראיה
מן התוספות שאמרו שם לתרן הסיא דבבי פריר דבתב
דבבי פרידא נמי בלהו הוו בפופים ליה. ואין צורך
להביא מן התוספתא דבגמר' הוא מפורש במו שאמרתי
וגם בריש פ' הקורא את המגל' עומד גרסינן דב אילפא
לבבל בוים תענית נבור קם קרא בספרא בו' ואמיקבא
דב בבהני קרא דהא דב הוב' בבהני ופריך בתלמוד
דב הונא קרי בבהני דהא אסיא רבי אמי ורבי אסי
בהני אמיבי דאי בייפי ליה אלא דב הא אינא שתוא
דבהבא הוא ודבר ליה לשתוא עליה ואמבי שמוא במי
מיבף בייף ליה לרב ודב הו' דאמיד ליה בבוד ובי אמיד
ליה בפניו אלא בפניו לא יעש'. מתתא דבלה מילתא
תלייא בבייף אבל אי לא בייף לא אפילו יהיה התלמיד
חבם ויותר גדול מן הבהן וקשה להר"מ ועוד הוקשה
בעיני דהר"מ בפיבים המתבה לתמך דברי שתוא מתון
הבהן קודם לפני התלמיד חבם מביא ראיה ז"ל מבוחר
בגמרא אחד מן החבמים קרא לאשון ורבי אמי ורבי
אסי גדולים מבהני אי' הוי מבויין אם לפי שהיה חבם
יותר מהם ורב קר' בבהני דוקא לומר קרא לאשון במקום
בהן לפי שהיה יותר חבם מהבהנים המבויין אם וזה אין
מחלוקת בו ע"ב. ובגמרא לא קאמר אלא דרב הונא
קרא לפי שרבי אמי ור' אסי בייפי ליה וכן רב במי אפילו
שמוא בייף ליה. ובראיה דהר"מ מפרש לה דמאי
דקאמר בייף ליה היינו שהיו בבבעי אלו בשביל חבמתו
שהיה יותר חבם מהם ואם בן הבל תלוי בחבמה.
ואחרי הודיענו כי לבולי עלמא מעלת ובבוד התלמיד
חבם הוא יותר מן הבהן וזלת בשביל ובבוד התלמיד
אלא בייך בבי אלא בשביל שלום תקנו אפילו לדעת
האומרי' דקורא לאשון אפילו לפני חבם גדול וזולת זה
הטע' ודאי שאמת הוא שאין דאוי התלמיד חבם לוותר
מבבודו ולגלול בבוד תורתו וכמו שהביא בני ז"ל
דאיה מהניה דפרק שני מביאות דתניא והתעלמת מהם
פעמים שאתה מתעלם בנון זקן ואיבו לפי בבודו תיברף
דים לדחות דהתם לא קאמר אלא דזקן ואיבו לפי בבודו
יבול להתעלם ופטור מדין השבת אבידה וכן בת"ר מבם
פרק ח' מהלבות גזילה וזה לשונו אם היה חבם או זקן
מבובד שאין דרבו לישתל בלי שו בידו אינו חייב להטפל
בהם בו' ואח"ב בך בת' ההולך בדרך הטוב והישר ועוזב
לפנים משורת הדין מחזיר את האבידה בבל מקו' ואעפ"
שאינו לפי בבודו משמע ודאי דאמרי בעלמי' שאתה
מתעלם היינו אם ירצ' יובל להתעלם אבל אם רוצ' להטפל
בו' ע"ב. וכתב הרב המגיד וזה לשונו ההולך בדרך
חטוב בו' מעשה בפרק אלו מציאות ע"ב. וברא דבינן
לעובדא דרבי ישמעאל בר יוסי דהוה אזיל בחורבת הוצה
שהוא נבר' דאמר רבי פתבת דאמר ליה לי לי אמר
ליה שוין אמר פלבא דזוזא ויהב ליה פלבא דזוזא אפקרא
בו' ופריך בגמרא ואם רבי ישמעאל בר יוסי זקן ואינו
לפי בבודו הוא לפנים משורת הדין הוא דעבד ע"ב.

וקשיא

קשיא לי אי הכי המגיד הניח רחים לדברי הרמב"ם
דקאמר דהולך בדרך הטוב ויסיר מחזיר את האבידה
בכל מקום ואעפ"י שהיו לפי כבודו מהך דרבי ישמעאל
בר יוסי שהרי רבי ישמעאל לא טען אלא ברב לעותר
כממונו אבל לא קיים מנו טעיב ואלו היה חומ' הרמב"ם
כן דיעותר מממונו היה לפסק להניח רחים ולדרב כרחים
דהתם כהניא מנוס דטעיבה דהוה לפסר לקיי בנתיבת
די שוויין החמיר על עצמו מבל אבידה דלא לפסר אלא
להחזיר האבידה לבעליה לא היה מחזיר ר' ישמעאל.

והר"ב פרק ג' מהלכות רוצח שכתב במצות פריקה
וטעינה דאם היה חסיד ועושה לפנים משו' הדין לפיכך
היה הפשיה הגדול כו' פורק וטוען ולמד זה מעובדת
דרבי ישמעאל בר יוסי דרחמין. והר"ם ז"ל כת' שם
בפסקיו וזה לשונו כיון דהקונ' פטרה לזקן אין לו לזלזל
בכבוד תורתו ואיקונ' הוא גבי דידיה אם יזלזל בכבודו
והחכם שבא לעשות לפנים משורת הדין יעותר ממונו
כמו שעשה רבי ישמעאל בר יוסי כו"ע. הני דלהר"ם
ז"ל אין בה כיון שהתלמיד חכם לזלזל בכבודו שהוא בכוד
התורה אלא לעותר ממונו ולדידיה שפיר ליתי רחים
מרבי ישמעאל בר יוסי ודלא כרחה לדברי הר"ם ז"ל אין
התלמיד חכ' יכול לעותר מכבודו ולהטיל מים לבהן ע"ה
שפילו אם ירצה אבל להר"מב ז"ל ודאי דת"ע. והחמכם
כרחה בעיני דאין מקום להניח רחים ממצות פריק לכל
דמצות פריקה והסבת האבידה דהוי בשביל טובת הבירו
ומשום דרבי אלעזר היכא למידחי אותה בשביל כבוד
הבריות אבל ואת המשוי שבתבו חכמי הזוהר שצריך
שיטול הלוי המים על הבהן הוא לענין המשוי בעצמה
וכוונתי דכגון דא לא לחמרינן דנדחי בשביל כבו' הבריות
דקרי כלתי' דתורייתא ואינה נדחית לא מפני כבוד רבו
שלמדו תורה ולא מפני כבוד הבריות ואלו שמצות
שמוטל על האדם לעשותה תהיה נדחית אם הוא חכם
גדול ותדרבה אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד
ה'. וכן מי שרואה את חבירו טובע בפיר בשביל
שיהיה הוא לרם גדול יעניש עיניו מראות ברע לפר
ימצא את חבירו ויכיחהו לטובע אלא ודאי דדוקא הך
דאיכא שלא משום דרבי שלום הוא בשביל הנא' חבירו הך
מידחו מפני כבוד כל אלו שאר מצות שאם רבים נוגעים
למצוה עצמה אינה נדחית וכמו שכת' הר"מב פ' עשירי
מהלכו' שגין בבוד הבריו' דוחי' לימוד לא תיעש' המשורת
בתורה ושאני הסבת האבידה שהוא ממון והיה לפסר
לפ"ד בהאי מילתא נרגיש שהרי שניהו אחין שהרי הוא
בו נגע נותנין לו שבעת ימי המשתה לו ולבניתו ולכשותו
וכן כרגל מתנין לו כל שבע' ימי הרגל כו' והרי שבשביל
בבוד ושמחת החתן מבטלין דין הטומאה אבל מהניח
ליכ' דאיכא דכיון דלא הזמין עדיין דאין המצוה
מטמא עד שיסגירנו אם כן לא מקרי דנדחית הטומאה
בתוכן דלעצמיות דעתי' אין עכין מצות פריקה וטעיבה
לגבון דידן אף אם הלוי היה רגיל להטיל מים לבהן
ואחר כך בבואו בפעלה או שתעלה יתקר ואינו רוצה
להתבזות אין לחייבו מטעם דהתם רחמר דבא הבעים
חייב בה ובעובדא דאבוי דהתם כפ' אלו מציאות דבפיל
דפקל קלא ודלא להבהו עיני אמר ליה רבא לו תייבת

לכל התוספות שם הביאו גרס' ר"ת וז"ל ואמר רבי שם נטל ידיו שחרית וטהר כשן אינו צריך ליטול ידיו כשעולה לדוכן והתוספות הקשו שם בשבר זאת הגירסא על רש"י ודחו אותה משם ומשעלו דלא אמר שם צריך ליטול ידיו גם כן כשעולה לדוכן לכל הר"מכם ז"ל פשיט דבטילת שחרית שני דוחקי כהן הבא לעבוד היום צריך ליטול ידיו ורגליו מן הכיור · והנה כזה הקדום ידיים ורגלי לא מצינו בדברי הזוהר שצריך ליטול הכהן מיד הלוי כי אם בכשיחות כפים והדברים ידועי' לבעלי הסוד כי בבואם להורות שפע הברכ'למט' צריך שיקבלו המים תחותו המקום שהם תלויים כו שהוא מן השמאל וכל הלוי הדברים לא נתנו הלוי להיות במחשבה ואם כן אין ללמד בשביל זה חובה על הלוי אחר שעטר בכתרה של תורה וכברט כי אין פסק הלוי שחכמי הזוהר כשנו על זה לא אמרו דבריהם כשהכהן עם הארץ לדידהו שם הוא עם הארץ אין לחוש הברכה כלום · ותמה הני מילי קאי טרח להכריח דרש"י והתוספו' ז"ל לא סבירא להו דבעי שהכהן יטול ידיו מן הלוי וכן הר"מכם ז"ל ומן לא ידע דלוי הדברים לומם שלא דברי קבלה המדברים כפי הסוד ולא זו הדרך אחר דרכו התוספות ורש"י ז"ל ובעלי הפסק הסומכים על פי סורת הדין כפי הפשט ועל מה שתמה בכור תורתך במה שהקשו התוס' לרש"י פרק הלוי נחמיה להיות גרס דהיה להם כרש"י ז"ל ואם לא ליתא דמיירי בשלא נטל ידיו שחרית אמתי נקט כהן לכשיחות כפים תיפוק ליה משל'דברי קורה שברי שיטול ידיו כרחמרינן בפ"ק דברכות אמר רב חייא בר כו' · והנ' קשה לבבור תורתך דשמעי' ר"ח מכשיחות כפים דלא צלו לעיכובא לחמר שאם לא מצא מים ליטול ידיו לא יקרא הלל דלמנוח מן המובחר צריך נטילה אבל אם לא מצא מים ליטול ידיו קורא אבל בכשיחות כפים לא יצא כפיו · ותמהני מכ"ת שהביא דחיה ממה שכתב הרמב"ם ז"ל בחדושיו פרק היה קורא דלדברי תורה לא מהדרינן לעיכובא ואמתי לא הקשה מן התוספות עצמם שכתבו שם פרק היה קורא דבין לקס"ן בין לתפלה חיכו צריך לחזר אחריו וכן כת'שם הרמב"ם ז"ל בשם התוספות אבל היה נראה לומר שמה שכתבו התוספות פרק הלוי נחמיה שם לדברי הסוברים שצריך לחזר אחריו ואלו הנם התום'שלם פ"ק היה קורא כמו שהגה רבינו, בכל יום ואומרים כן · החמכם במחלת מקח אין מקום לקושיא דאמרינן שם הייבו דחי ליכא מיא אין צריך לחזר אחריהן עד פרסה ולהתעכב מלקרות אבל אי היו במקום דחיכא מיא זדחי דברי ליטול ולהכי קא מקשו התוספות דאף שהוא מוטרח דאיכא בהכים טעילים לדוכן ודחי דאין דחיורי בביתי המקדש אז בכי' הכנסת שכיחי מים ואם כן פשיטא דלכולי עלמא צריך ליטול קודם תפלה או קריית שמע או דברי תורה ז"ל חיפוק ליה מטעם דברי תורה וחמתי נקט לכשיחות כפים וחשוב לברון דידן ואומר דמוכח' קולון בפרק ט' כתב דכופין לכהן שיגיע מבית הכנס'כוס שבת כדאמרי' שהיה מהנהג שאחר מן הקהל מתנדב מצות לצורך המחור כב"ה כדי שיקרא בתורה כו' והתירך וכת'שם וזה לשונו וגם יש במנהג בבור התורה והכפר מנוח כו' ואם כן

על אחת כמה וכמה כמה שאין מפורש בספר הפוסקים מי הוא זה ואיזה הוא שיש ידו להכריח לזולזל בכבוד התלמיד חכם וזו מה שעלה במעורת עיוני אתי עבי וכתה רוח ·

יצחק בכמו"הר

שלמה לביתהלוי

פסק הרב הגדול כמו"הרר ליב נ"ו על הכתוב המובא ·

זה כמה ימים חלפו למו מזרקא שאלה לפני כמגלה טפח ומכסה טפחיי'והשאלה היתה לוי חכ'ממתין ליזוק מים על ידי כהני'שהם למטה ממדרגתו ואינם ת"ח שם נדקו דברין במיתון ויזיקת מים כנו' או שם לא טוב הדבר והשוב עדו'כחש לא הניר מה הוגם ושיבם על כהני'כשאר הוגד לי אחר כך מפי מגידי אמת כמו שאומר בסוף ואלו אתי בתומי הלכתי ושאיכותי לשואל תשוב' וז והיא לכאורה ברורה דמיתין למימ' דלוי דלא בעי ליזוק מים על ידי הכהנים לאו שפיר קאמרי' קאי אמשורת הבם הזהר דהכי עיקרא הוא כלו תזהר' לכהני'ולא חיוב לגמרי וזה לשון הזוהר פרש בפתח תמא כהן דבעי לפרש ודני בעי דיזמוף קדוסה על קדוש'דליה דבעי לקדש ידוי ע"י דקריש'מאן ידוי דקדיש'ה לא לוייה דבעי כהנא ליטול קדושת דמויח מידוי לכתיב וקדשת את הלויים הא לאינון קדישין רוח רמ'כהן דבעי לפרושי ידוי בעי דיזמוף קדושה וכן מה שכתב דבעי כהן' ליטול קדישת דמויח מידוי הא קמן דהכהן מחזי'שיקבל מים מן הלוי דהו הוי חיז' גם לוי ז"ל לא כ'כך וכמו כן בעי לוי דליהוי קדישת לקדשת ידוי דכהנא הלא ודחי ליכא דזוהר דייק דחיוב' מהכא דצריך ליטול ידיו מן הלוי וכן כתב אחי ז"ל וכתיב בהו בלויים וגם את אחיך משה לוי שבט אחיך הלל מכלן דכל כהן דפרים ידוי בעי להתקדש על ידי קדישת ליתוסף קדושה על קדושה ועל דא לא יטול קדושה דמיוח מכר כם אחריכא כו' עד וכנין כך בעי כהנ' לאתוספ'קדוש'על קדושתיה הא קמן דבהא סליק וכהא כתיב הזוה'ומשים החיוב על הכהן ולא על הלוי מכל מקום הלוי הממתין ליזוק מים על ידי הכהנים לא טוב הדבר אחר הוא עוסק בנגי'דכהנ' לא מכי למעבד המנוה כהלכתה להוסיף קדוש' על קדושתו והו'נ'ב נגל המכהג שנתפשט בכל ושרחל והוא מכהג שים לו עיקר ממדר' הזוהר מכהג של קדוש ואין להקשי'מהא דפרי' בגמרא פרק בני העיר על הא דתנלו לרבי פריר' כמה תחרכ'ימי והשיב שלא ברכתי לפני כהן ופרש"י בסעורה דחמר קרח וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון עכ' ופריך למימרא דמעלויתא היא והא אמ'רבי יוחנן כל תלמיד חכם שמברך לפני רבו תפילו בהן גדול עכ"ל אותו ת"ח חייב מיתה'שבת'ולמשכחי כו' ואם כן כיוצא דכל היכא שהלוי ת"ח שפיר דמי שלא ליזו' מים על

הכהני ליה דרש"י פי' למציאתו שנזרמי לכהני מדם לבתה
חוטם סהדוסה תלמיד חכם שפל לפני עם הארץ תומר
ין נחת רוח בתורה דגרסה בהדיא דמה שחייב מיתה
לפי שגורם לומר ין נחת רוח בתורה תלמיד הכא בבדון
דיין גדולה ובכוד הוא לתלמיד חכם הלוי דכל העם
רוחים דליהוי קדום עד כהן לענין התקוכה לעזוב הבת
בערמה וכמדמה והעלים ממני החמת דהני כהני ין
להם חתוך החותית רק קורין לתלפין עייכין ולעייכין
תלפין וכמגילה חיתה בהדיא ין מורידין לפני התיבה
לח תכני כיה שלח וכו' מפני שקורין לשלפין וכו' וכן פסק
הטור בארח חיים סימן קכח ז"ל מי שאינו יודע לחתך
החותית כגון שי שאומרים לעייכין תלפין ולשלפין עייכין
ויכוצה לח יעה לת כפיו: וכתב בעל הלבושים שהרי
מצכה הוא במצמעות לענין הכרכה וכן פסק הרמ"ם ז"ל
בפרק ט' מהלכות תפלה: ולת ועוד הני כהני קטני
שבהם לח די שלח נתמלח וקכח חלח שערין לפיליו סימן
זקן ין להם ולכן תכן בר' הקורח עומר קטן היכו פורש
על שמע ויהיו עובר לפני התיבה ויהיו נושח לת כפיו
ופירש רש"י בכשיחות כפים שבתי הוא לעבור ולוך יתכן
להכשיר כהנים הפסולים מן הגמרא והפוסקים ברכות
לרחם עדיך זה הלוי שממלן ליעוק מים על הני כהני
ועדקה תחשב לן ועליהם דעת ממני לוך לחבני המקום
ההוא העלימו עיניהם מן הדבר הזה: ומעלת הארון
הלוי הזה ישמרהו צור ויכי וגוד' על כל שביבי והארון
היורה מכבוד תורתו וחזקה ין דבר ינגע מקחת יד
חבר כלתי מתוקן קל וחומר למורם הורחות ביפרפל
ופסקיו כעב תעופיהם לל כל הארגוק חשר נזה הוא
רחוי לכל תופסי התורה לעורר חכית וכידון נגד הממרי
נגדו כדבר הזה ולגעור בהם ולשתקם בכויפה הוחיל
ועל פי הדין והלכה ממלן ליעוק המים על הני כהני
לחת היא הלי מרכבן שבחת לוית ליט על כל מלי דעבד
יברך ה' חילו ויפעל יופני כגלו:

נתם הנעיר

ליב סרווחל

כלל ה סימן מא

עוד על הענין הנזכר

שאלה

בעיר לחת ין כה כי הם לוי לחר והוא תלמיד
חכם נדול בחכמ' ובמכין חיכנו נדול מחבו
והכהנים חשר בחותו מקום הם עמי הארץ והומנותם
בזויה טבחים חשר ליכם לת במקרח ולח במשנה
ולח בגמרח ועוסל יוחל הלוי לדעת הם חל עליו
מוכת יניקת מים לידי הכהני' בעת עלותם לדוכן ליטל
לת כפיהם כדרלה כמוצ"ל בכבוד תורתו ובזוה דבר ה'
חשר בקרבו יורבו מעשה הלוי הזה ומכרו מן
השמים:

תשובה

מלתא די מלכה שלל יקירה נרורה בנרוי
המור בין שדי חמודו' סודו' תורקנו
הקדושה הלה היה כמוסה חדושה על לוח רוח חלהין
קדישין ואחרן לה ליתי די יחויכה חלהין חכמי הזוהר
הקדושים ז"ל וכמו שכתב הרב הנדול מוהרר"י קורדו
ז"ל בטור חורח חיים סימן כ"ח שלה היה יודע מאין
להם דבר זה ליטול על ידי הלוויה עד שמצאו כם הזוה
פרשת נשח וזה לשונו תנח דהני לפרשת ידוי בש
ליתוסף קדושה על קדושה לילוה לירעי לקדשת ידוי
על ידוכי דקדישת רח ליתי דיכעי כהנח ליטול קדושת
דמיוח מן ידוי וכו' עד כהן: וכתב מוהר"ק דכן רחוי
לנהוג יעיינן שם: וכבר הוח ידוע מה שכתב החכם
השלם הכולל בעל ספר יוחסין ז"ל בה בשנת לספר שבחי
רשב"י עליו השלום וזה לשונו וכן ספר הזוהר המלוי
לכל העולם הנקרח מדרש יהי חור שהוח מסודו' התור'
והקבלה כנוהו על שמו וכו' ובעבור זה דברי הזוהר סם
ותר לחתי"ס כי הם דברי הלחדונים שרחו לת המעשה
ופסקי ההלכות וכו': וכבר הוח מוסכם בישרחל
שהדבר שלה יחלוק על הנמ' ואינו מפורש בגמ' ומביכ
שם מפורש שמקבלים חותו כמו לחין של נחל ישרחל כנ'
עד כחן לשונו: חם כן בזה הדבר נה כן לחפש שלינו
מה רם בגמרח ולה בשום פוסק והוזהר נוה עליו
דלין לזלזל על דברי ולדרבה רחוי להחזיק במעוז
מנוזיו חקוזיו ותורוזיו כי כל דבריו הם מיוסדים על
חדכי היהילות וכתי הנפש וחזונן כמה דיכי' שלה הזהר
בגמרח ולה בספרי הפוסקים הביחה הרב בית יוסף ז"ל
מספר הזהר ופסק כדבריו ובדין זה גם כן שדרכו על
הרוב לפסוק בספר הקנר כסברת הרמ"ם ז"ל דמחדיה
דחתרת הוח ולהרמ"ם חיכם נדיכים הכהנים ליטול לת
ידיהם בעת עלותם לדוכן פסק כסברת הזהר: ומתוך
לשון הזהר משמע דעניך הברכה תלויה בהיות הלויים
ונקיים מים על ידיהם ולם הלוי יכול לפטור עצמו לם
כן נתבטל הסוד נכמם חשר כיון הזהר בחומרו דידעי
לקדשת ידיו על ידי דקדיש' ולולי הוח לחמרי שלם כדי
שתשרה שופע טובע רצון שוכני סנה על ידי הכהנים
ויסכים רעת עליון ברוך הוח כחותה ברכה בהיותם
הידיים מקודשות על יד הלוי ולם כן לין זה כבוד לכהן
שלה הוח כבוד שיים וכבוד נבור שהם מתברכים מפי
הכהנים ולו בהיות הלוי יונק מים כבודו מתרבה:
כמו שלמר דוד המלך עליו השלום וקלוחי עור מוחת
והמי בהני דיכן שלוחי דשמיח ניכסו: ומטעם זה כתב
הרמ"ם ז"ל פרק ט' מהלכות תפלה וזה לשונו כהן שלה
היה לו דבר מכל שלו הדברים המוכנים גם כן לף עפ"י
שיוכו חכם ויהיו מדקדק במנות וכו' עד הדי זה כושף
לת כפיו וכו' ולל תקמה ותלמר ומה תועיל ברכ' הרמ"ם
זה שלין קבול הברכה שלו בכהנים שלה בה"ה שכתב'
ושמו לת שמי וגו' עושים מנותם שכנטוו והקב"ה מברך
לת ישרחל בחפנו עכ"ל: חם כן נרחה לפחות דליכח
לולזל בלולי חעפ"י שהוח תלמי' חכם ובפרט חם הוח מבני
בבית הבנסת בעת עלית הכהנים לדוכן נרחה דמוטב

עליו להטיל להם מיס ויש לזה קצת ריחיה ממה שכתב הר"ם ז"ל פרק ו' מהלכות דעות והביאו הרב בית יוסף ז"ל טור יור"ד סי' רמ"ו ז"ל וממנו עלינו על הלשון מחוסכלק שמוש שעלה לגדול לא הקביל פני חכמי ולא רב שחכמי יבא תלמיד עכ"ל. משמע דאם היש מתרחה בפניו היש חייב לעשות מצות כבוד לחכמי לאפוקי שהיש מוגזל בכבודו לפני עם הארץ מפני שהיש לרם גדול בתורה ולכך היש דיוקא להתעלם מלפניו כדי לפטור עצמו וכ"ת שלחני התם שהיש מצות עשה על תורה וחיש חמורה שבחמורו מש שאין כן הכא ז"ל דאינן לפי כבר' הזוהר עסקינן ולדעתו מצו"קל עכ"ל. ואין הכי נמי דהם אין לזו בבית הכנסת אין ראוי לבטל מצות בציותיה כפיס בשביל זה ואו שכתן ישוב בעצמו ידיון אחל בהיות הלזי שם כרת' דמוסל עליו ליעוק מיס לידי הקפני' ולא ישוב הכהן לא ע"י עצמו ולא על ידי אחרים. ומה שכתב הזוהר ולא ישוב קדושת דמיה מכר כש לחרת מירושו שלף אם ירצה לדם אחד שמוה חפיד הזלך ומתקדם בקדוש' ובריות אין לאין סוף לפי' הפי לא יתקדם ממנו כי אם על ידי הלזי וכן מוכח מלשון הזוהר עצמו שם כש"הנזכר ממה שהביא מספרת דצניעותא ע"ש ואם היה הר סיפטר הלזי ממנה אם כן כתבטלו דברי הזוהר וכוונתו דכל הרוצה לפטור עצמו יפטור? ן לן אמת כי לא כל מצורם בספר הזוהר אם הוא לוהרה ללזי ליעוק מיס לידי הכהן או הוא לוהרם לכהן ליעוק מיס לידי הלזי אם היה הר' לזי או הר' ללזי או אם הלזי לא יטיל מיס לפחני' תחסב לו לאחם על כיטול מצו' ו ואין לו רשות ליפטר ממנה ומלשון הזוהר ליכא הוכחה ודרכה לכלורה משמע דאינה לוהר' שלא לכהן אלא על הלזי אין חיוב לזה אם כן היינו יכולי לומ' דכיון דאין חיוב מוטל עליו יכול הלזי לפטור עצמו במקו' שיש חסרון בכוד התורה וכבוד נבוא בגון לזי תלמיד חכם לכהן עם הארץ דמיניו דממוך תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ וכמו שכת' הרב בית יוסף טור ורת חיי' סי' קל"ח בשם הרשב"ץ דתלמיד חכ' שהקדים לו כהן עם הארץ חייב מיתה מפוש מפניתי ה' ודברי הזוהר לא נאמרו אלא בעוש או בהיות הכהן יוקר גדול מן הלזי בערך דמניו לפילו מצות עשה בתוכה בתורה שהיא נדחית מפני כבוד הרם גדול בחכמה ובמנין כדי שלא יתבזה בפני הבריות. דגרסינן בפרק הלו מציאות דף ל' תנו רבנן והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאין אתה מתעלם וחוקי לה בזקן ואיני לפי כבודו. וכתב הר"ם ז"ל בפרק הנזכר ז"ל וירחה לי בין שפטור התור' אין הזקן שאין לו לגלול בכבודו ואיסור הוא לגבי דיוחים שמוגלל בכבוד תורה כו' ואתה שכח לעשו לפנים משורת הדין ויותר ממנו ויעשה כמו שעשה ר' שמעל בר יוסי אלו כנו הטור ז"ל סימן ער"ם. ואין לומר דשאני פריקה וטעינה דגלי ליה קרא ולית לן למילף מניס מפוש דשאם אמ' ר"ל גדול בכוד הבריות שרוחם אין לא תעשה שבתורה. ועוד דהי תימא הכי למיכל דגם מנוה זו דלויים ליכא בתורה ואינם שלא דברי קבלה ואין לומר דיפה כח מה שאין כתוב ממה שכתוב דלדרכם מה שאינו כתוב ילפינן ממה שכתוב

וכמו שכתב הר"מבכם ז"ל פרק ו' מהלכו' כלאי' דכדכם שלפוזרו מדבריהם הרי הוא נדחה מפני כבוד הבריות דילפינן מהסבת לחבידה וטומחת מת"עש. ואין לומר דאין ללמוד מפריק' וטעינ' והסבת לחבידה דהוי ממונא ואמורה ממונא לא ילפינן דדגרסינן בפרק מי שמתו מפוש דמנוה זו ליש שלא מספר הזוהר והוא דבר דרבנן ופשיט ילפינן דהרי גבי כלאים דרבנן קל"ל דיהיו פושטו בפוק מפוש דילפינן מפריקה כדמוכח בר' מי שמת דף כ' ע"ש. ואין להקשות דהם במקום שיש גלול בכוד לתלמיד חכ' מנוה אלא לעשותו וכמו שכתב הר"ם כן חמתי הלם לא היה רוצה להתרחות עם הלזי שלא היו עמו כל היום היה פטור היש לדחות דהאחי מצות בכוד הכ ואם שהיה חמורה שבחמורות ועוד ז"ל דהלם היה רוצה ומבקש הגד היותר טוב מפוש דמצות בכוד הכ ואם כולי עלמא נמירי לה ואם לא היה מכבד אבי היה מוציא לעז דלאו כולי עלמ' דיבא דוהתעלמת בזקן ויבא' לפי כבודו נמירי לה לבטל מצו"קל טעינה ופריקה ואיכ ואם כ"ע נמירי לה ולהכי הם זקן ואינו לפי כבודו לא יפרוק ויטעון אינו מוציא לעז שמבזה המנוה. ואם יאמר האומר דהם הלזי זה מקודם לכן היה מטיל מיס להכניס לף הם לאחר כך עלה בגדולה אינו רצוי ליפטר ממנוה"ן כיון שבבר התחיל בעשיית מנוה זו ודומה זה למה שמביאו נבי הלי כרייתא דזוהתעלמת לאחר רבא הכיפה חייב כה לבני הזה יקיב קמיה דרבא חזי להבך עזי דקיימו שקל קלא וסדא בהו לאחר ליה לי חייב' בהו קום להדרנהו ופרש"י ז"ל הכיפה זה שלוכו לפי כבודו הם הכיפה הבאים לאח' להכיפם כתחייב כה להדורת עש"ה. נראה דכשהתחיל במנוה לפילו לאחר לפי כבודו אינו יכול לעזוב לאחר ימוכו. ז"ל דשאני התם דבשהתחיל בבר היה במדרגת זקן ואינה לפי כבודו דמן הדין היה פטור וכיון שבבר כתזלול למה לא יסיי' מצותו דכשלמת הם בגמר המנוה היה מתחדם הזלול כיחא לבל בבר התחיל לעשות מה שלא היה כבודו לבך יסיי' לבל הבא שהיא מנוה מתחדם מיוש לויש ומחדם לאחם והתלמידי חבמים מתעלים ומתגדלים בתורת בכל יום ויום הם כן בשהתחיל להטיל מיס עדין לא היה במדרגת זקן ואינה לפי כבודו דהשתא עלה במעלות התורה יותר מהתחול מלמוש והוי כלים לאחריה וכנים חדשות כתו לבאן: וכ"ת דאין ללמוד מפריקה דתלמיד חבם פטור מפוש דאפשר שתעשה המנוה על ידי לאחרים שירחו החמור רובץ תחת המשא לבל הפת אם זה הלזי לא יטיל מיס להכניס אין בעיר לזי לאחר שיתקדמו הכהנים על ידו ז"ל לזה דגרסינן התם דרבי יעמעאל כרבי יוסי הוה קא חזיל בתוניתא פגע ביה ההוא גברא דהוה לדי פתכא דאזמי אזתכנהו וקא מקפח אמר ליה לדי לי אמר ליה כמה אזין אמר ליה פלגא דזוזא יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה כו' וקאמר התם דרבי יעמעאל לפניס מפורת הדין הו דעבד מפמ' דאין הדין היה פטור ממנו' טעינה מפוש דכודו לף על גב דהכהוא לחרא לא היה לאחר שיטעינו כי אם רבי יעמעאל דזדקי אם היה אם היש לאחר לא הוה אומר ההוא גברא לרבי יעמעאל טיטעינה משמע דאף על גב דמבטל המנוה לגמרי בשהיכו לפי

כבודו

כבודו פטור מן הדין · ולעניות דעתי היה נר' דאין
מקום לנמ' דמתוך דבריהם ודברי המחלה משמ' דמשום
סכסוכי' הם עמי הארץ פטור הלוי הא לאו היו לכתי סס
משמע טוב היה מקרב הלוי להטי'מים ואי לא משתפיכא
מרכותי הוה אמינא דדמי קצת למאי דקאמר בגמ' וכל
שכנגדו פורק וטוען בשל חבירו כמי פורק וטוען והכי
משמע מכל הפוסקים ז"ל והר"מ ז"ל פרק י"ג מהלכות רוצח
ושמ"ע · הכא כמי כיון שאם היו לוקחי פורה היה מטיל
להם מים דמי לכסיה פורק בשלהם גם ישלם מים להלן
הכהנים שהם מדלת העם כי היכי דפורק בשל חבירו ·
הגע עצמך שעלו תמשה כהנים תלמידי חכמים לדוכן
ובתוכם היה אחד עם הארץ כור שלין בו דעת היתכן
שיתן מים לאותם שהם תלמידי חכמים ולאותו ע"ה לא
יתן שם כן היה מלבין פני חבירו ברבים ומוטב שילוך
בשבודו אלף פעמים ואל ילבין פני חבירו ועוד דהא
קיימא לן התחיל לפרוק ונטעון ינמור אלא גם בשלהם
עמי הארץ חייל להם כיון דאם היו תלמידי חכמים היה
מחייל להם מים · ונראה לענ"ד דאפי' דאמרי' דשמא
דשמעתא גבי פריקה מניחות הפריקה אז ביוצ"ש הוא
שלוש בשבוד התלמיד חכ' אם כן כיון שנכנר מוטל בשבודו
בשלו מפני הבריות דאלו גם כן שלוש עמו בשל חבירו
לקיים מצות הלל יתכבד אלא גבי כדון דיון לגבי כהנים
חשובים וטובי' בעיני שהים ואל"ה איקרי שלוש ואיכא
בזיון כלל ועיקר אלא אנראה הוא שבוד לגדול בשמע
גדולים כרגרסינן פרקא קמא דקדושין דף ל"ב על ר"ג
שהיה עומד ומשמש לפני רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי
נדוק אלא לכהני עמי הארץ היכי שלוש ואלא ואלא דאם
היו מקנאת הכהנים תלמידי חכמי' חיידי דמטיל להם
מים היה מטיל גם לאחרים אלא להתחלה להטיל מים
שלהן שהיכם בני תורה הוא שלוש בשבוד התורה ·
ועל גב דאמרי' עובדא דר"ג משמע דנראה לגדול בשמע
לקטנים בערכו כמו שאמר רבי יהושע לר' אליעזר משלח
נראה לקבל הכוס מיד ר"ג אמ' לו מניכו גדול שהו' לברהם
שנאמר דכתיב והוא עומד עליהם ושמא תאמרו במלאכי
השרת נדמו לו לא נדמו לו אלא לערביים ·· ל"ל דשאני
התם דהיה בכיתו של אברהם ואינו שלוש לגדול בשמע
לאוכלים בכיתו אפילו שיהיו ערביים ולכך הגיב לרבי
אליעזר כיון שהיו אוכלי' בביתו של ר"ג אבל הכא בכדון
דידן ליכא למימר הכי · ועוד דהתם אף אם היו קטנים
בערך ר"ג לפי החמת גדולי הדור היו מה שאין כן בשלו
הכהני' אבל מאי דמספק"ל בכדון דידן הוא מה שכתב
הר"מב ז"ל פרק י"ג דהלכות רוצח וזה לשונו ואם היה
חסיד ועושה לפנים משורת הדין אפילו היה הנשיא
הגדול ואדם בהמת חבירו רובצת תחת משאו בו' פורק
וטוען עמו ·· וכפי דברים אלו ואלו דיודא הר"מב
דלפי דעת הזוהר לפי' מלך ישראל שהוא לו' אם דברית
הם על קו החסידות והיהידות יותר מדאי מוטל עליו
להטיל מים לאויה כהן שיהיה · והכא נראה לכתורה
נומר לזה דמי שירצה לתקום על שלו מדברי הר"מב
שלו נתם' לו כי הר"מב כתב' ליה בכדון דידן דהכהנים
חיכם נדיכים כטילה בעת עלותם לדוכן ולדברי הזוהר
דקדושים לא תהיו שלא בשוים או בכהנים מהוגנים וזה

כדאמר רחוק לעניות דעתי · אבל קשה לי בדברי
הר"מב ז"ל שלו מכין לו זה הדין דלא מצאנוהו בגמרא
ואדרבה הר"מ ז"ל כתב להפך מסברא זו והרב המגיד
ז"ל סוף פרק י"ח מהל' גזילה על הר"מב ז"ל שכת' שהוכיח
בדרך הטוב והיפר ועושה לפנים משורת הדין מחזיר
את האבידה בכל מקום ואעפ"י שאינה לפי כבודו כתב
סרם המגיד דהוה מעשה בשלו מהיו' וכדאי דהוי עובדא
עובדא דרבי ישמעאל בדרבי יוסי שהכהתי לעיל וקשה
דמהתם ליכא הוכחה דיוצל בכבודו מי שעושה לפנים
משורת הדין מה"ט דרבי ישמעאל יהב פלגא דזוזא ואקשי
בגמרא דעשה לפנים משורת הדין לאכל מהיכא תיתי
דאי לא הוה בידיה אלא זוז' היה טועני כדברי הר"מב
ז"ל לומר משו' דאת ליה דלי לו נתן לו פלגא דזוזא דהוה
בידו לאכל אם לא היה בידו אלא זוז' היה מניחו ואולך
לו · ואדרבה משם נראה דיותר רצה לקח לו ממון
שלו לגזול בכבודו להזרות כמה גדול כבוד התורה על
גומדיה שלא יגלגלו כה · ואין לספק ממאי דכתיב
וקדשתו ודרשינן לכל דבר שבקדושה לחייב כל אדם
לכבד את הכהן יותר מדאי כ"ש לעשו' עמו מה שהוא חייב
דאמרי מצינו דתיקנו חיוב לכהן קודם לתשלום וכת' הר"מב
ז"ל בפירוש המשנה זה לשונו ודע שזה הדבר המפורסם
שיהי' לכהן קודם לתשלום כיון שיהיה תלמי' חכ' כיון שיהיה
עם הארץ הוא דבר שאין לו סרם בתורה כו' ואמר צורת
הענין כמו שתגיר שהכהן קודם ללוי וליסראל כו' לפי
שפיר' וקדשתו וכת בקבלה לכל דבר שבקדושה וזה כלו
בפשוטן שם חכם גדול ממנו כו' אבל אם היה ממזר ת"ח
והכהן גדול עם הארץ תלמיד חכם קודם בכל ענין ועיין
שם · הורה בפירוש דבכבוד התורה דוחה מעלת
הכהונה · ואע"ג דמדברי הר"מב שלו נראה דלי לנו
כלל להקדים התלמיד חכם לכהן בהיותם בלתי שוים
בחכמה · ובמגלה פרק בני העיר משמע דקתני בעי'
דגרסינן שלוח לת רבי פרידא כמה אתרחת ימים כו' לא
פרפתי לפני כהן כו' ופריך למימרא דמעלויקא היא ·
והא אמר רבי יוחנן כל תלמיד חכם שמבקש לפניו אפילו
כהן גדול עם הארץ אותו תלמיד חכם חייב מיקם
שנאמר כל מסגתי וכו' כי קאמר לוחו בשוין והקשו
בתוספות דסוף סוף מאי רבותא דרבי פרידא ותוקמוה
בחיוכם שוים לגמרי וגם דהיו כפופים לרבי פרידא
כדאמרינן בהמזקין דרב הונא קרי בכהני משום דשלוח
רבי אמי ורבי אסי כהני משיבי דארץ ישראל מיקם
מיפי ליה משמע דקתני בעינן כדי לדחות מעלת
הכהונה אך דלא יהיו שוים בתורה ואך היכי
כפופים וכבושים לתלמיד חכם משום דאם חיכם
כפופים לתלמיד חכם לא סני בלא היותם שוים בתורה
דסוף סוף כיון שוים להם ריח תורה אף על פי שחיכו
דומה לתלמיד חכם חייב התלמיד חכם להקדימו
משום וקדשתו לכך בעי כפופים כמי · והר"מב ז"ל
לא הזכי' כי אם הא"ח ז"ל דסביר ליה להר"מב דלעולם כיון
שהכהן חיכו במדרגת התור כמו את"ח הוא נכנע בת"ח
דלעולם מי שאין לו את בשלו מלחם של תור' כמו שאם
שוים לו יותר ממנו · כשקא לן מכ' דאם הכהן חיכו שוים
ללוי נמי הו' כפוף תחתיו אין לו דין מעל הכתוב בבו' דבר

וצריך לו ללמוד חכם גדול בתורה לחלוק כבוד ליחס
כהזכותו כלל כמו הכא גבי נדרים דיוקן דהכהני קס מעלה
העם אפר יין בקס תורה מכני המלך מלן מלכי רבנן
והלוי הולך ומתקדם בקדושתו על לחברן ותורתו תורה
תמים ודאי דאין לו עון אפר חטא על כלי קיומו מצניע
מעלת הכהונה וכדגרסינן במסכת יומא פרק בא לו תכו
דכתן מעשה בכהן גדול שיצא מבית הוו קאזלי כ"ע בתרי'
כד חזו לשמעיה ואבטלינון דהוו קאתו מבקשי לדידיה
ואזלו לבתר שמעי' ואבטלינון לסוף אתו שמעי' ואבטלינון
לאפטורי מיניה דכהן גדול אמר להו ייתו בני עמיון
לגלם אמרו ליה ייתון בני עמיון לגלם דעבדי עובדא
דאחרן ולא בני אחרן דלא עבדי עובדא דאחרן אם כן
ודאי דאינו מוטל על הלוי לזלזל בכבודו להטיל מים של
הכהן עצמו ואחן לפני מלך ויתברך ותורתו ואינהו ידעי
מאי דעבדי ומי יאמר להם מה תעשה ועשה דכבוד
תורה עדיף כדגרסינן פרק בני דייני גזרות דרב ענן
שלח בעלי דיוניו שבאו לפניו לקמיה דרב נחמן אמר
מדשלח לי הכי שמע מינה קריבים הוא הזה קלים ליב'
דיתמי קמיה אמר הלוי עשה והלוי עשה עשה דכבוד
תורה עדיף ודגרסינן כמי פרק קמא דקדושין ליסי בן
יהודה הומר מפני שיבה תקום ואפי' כל שיבה במשמע
אמר רבי יוחנן הלכה כליסי בן יהודה: רבי יוחנן הוא
קאי מקמי סבי דאמרי אמר כמה הרפתקי עדו עליהן
דהני וכו' אבוי יקיר ידיה לבני רבה מסדל שלוחיה רב
נחמן מסדר גוזאי אמר לי לאו תור' כמה נחמן כר לחת
חוכא בשוק' וכודאי דהכי סבי היו שרולים רמנו עשה
לכבדם ולקום מפניהם ואפילו הכי היו מצלחי' שלוחים
שיחזיקו בידם כמ"ש רבי שלח לזלזל בתורתם דאמר אי
לאו תורה כמה נחמן כר לחת חיכא בשוקא הילכך אין
חביבותו כשכיל עצמו שלח כשביל תורה: ועשה לי
כהני עובדי דיקבה ורב נחמן אין היו פוטרים עצמם
מלפני דברי הרמב"ם סוף פרק י' מהלכות כלאים משמע
דדוקא גבי כבוד נאמר כבוד הבריות דוחה עשה וגבי
טומאת מת דפרט לו הכתוב לחללו גבי אחריני לא:

ועשה דהיכא דאפשר להתקיים ע"י אחרים שלחי:

סוף דבר דעניין זה דהלוי יטיל מים לכהן לא מצינו
לחותו לא בגמרא בבלי ולא בירושלמי ולא בשום
מוסק לכך בהגהות מיימון סוף פרק ט' מהלכות תפלה
וברכת כהנים בהגהה שמתחלת שלא תתבטל כשיחות
כפים כתוב שם ויש להזהר שלא יאמר לו תול ידיך
את הכותן מים לכהנים יזהרו שלא יאמרו לו טול ידיך
וכו' דמריחטא דאתי ליסבר משמע שהכהן חייב מוטל
ידיו בעצמו שלא על ידי אחר ואפילו מכאן ואין היחיד
רשי לומר שלא ביון על הלוי שלא הנותן מים רוצה לומר
שמביא המים כדי שיחזרו הכהן עצמו והוא שמא הקהל
לא מנחזקו שלא בדברי הזוהר ויש לומר דיוצל הלוי
להפטר במקום שיש זלזול לכבוד תורתו והכהנים חייבים
רחויים שהלוי יתבזה עצמו בשבילם ודאי דשפיר עביד
כי גם הוא לשם שמים מכוין לכבד ולגדל כבוד התורה

ולומדיה ויש להחמיר ליטול ידיהם בעצמם דגדולה
מזוזת כתב הרב בית יוסף ז"ל סימן קכ"ח דבחרן מצרים
נוהגים הכהנים שלא ליטול ידיהם בשעת נטילו' כפים
שלא מומחים על נטילתם אחריות לעפ"י שדברי הזוהר
עתה בזמן הזה נתפשטו בכל העולם עם כל זה תכסו
בסכרת הרמב"ם ז"ל מ"ד הפשט והדרבה חייב כל תלמיד
חכם להתכבד עצמו ביותר בפני המון העם כדי שיהיו
דברין נשמעים כי מוכח להו במילי דשמיא: והוחיל
ואחז' לירד חום' מה שנסתפקתי זה ימים שני שעבר ובכוה
תלית הרבה פעמים ינקתי מים על ידי כהנים רבים
ונסתפקתי ביני לבין עצמי שם ביום הכפורים הייתי
צריך ליטול ידי קודם שתטיל מי' לפיכך כיון שזה הענין
כלו יצא לנו מדברי הזוהר ומשם נראה דגם הלוי צריך
ליטול ידיו קודם ולא אמרתי דברו' מפורש לפי' לכהנים
עצמם שם לצורך בשיחו' כפים יטלו ידיהם כיון דיום הכפורים
וזלת הרב בעל ההנהות על שלחן ערוך ז"ל כתב דביום
הכפורים יטלו הכהנים ידיהם וכפק' ליה מהגהו' מיימון
פרק שלישי דשביתת עשור שכתוב שם וכתב דשם הכהן
העולה לדוכן נוטל ידיו וכתב כללו של דבר כל שליבו
מתכוין להנאת רחינה וכו' עי"ש: מדברים שו היום
כרש דגם הלוי יכול ליטול ידיו כיון שליבו להנאת רחיצה
ותמיה לי טובא כיון שזאת הנטילה של בשיחות כפיו הוא
מדינא דגמרא למה לא הכניסה הגמרא בהדי הך דקתני
חמשה שירחצו ביום הכפורים לצורך מצוה כגון המוליך
לבית המדרש או להקביל פני חבירו או רבו וכו' ויום
כרשה נומר לזה שלא חשיב הנסו דשייכי לכל העם
והוא דבר כולל לכל רחיצה ו"ו לא שייך שלא בכהני דוקא
ואלב דהיה מותרת כיון שליבו להנאה ובפרק מכם דמי
שרחה קני בין הכמוני שם הוא רגיל לרחון תותו בשלא
יזות השכה רחון תותו גם ביום הכפו' הכהן כמי כיון
דבשאר יזות השב' קשיד לרחון ידיו בעת עלותו לדוכן
גם ביום הכפורים מותר לו לרחון ומהני טעמא גם כן
כרש לעל להתיר ללוי ביום הכפו' לרחון ידיו כיון שהוא
רגילותו בשאר יזות השנה ויהיה רחיצה של תענוג שם
יסכימו מורי ורבותי המחירים לאדם ולדיעם כלו: כל
זה כתבתי להלכה ולא למעשה כי מי יתן לבה בקרבות
להורות את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון
ודלת בנוסח ונותן כדבר הלכה ובקלמיד לפני רבותיך
נעיר תכני וכוזה:

הנעיר שלמה בכמ"הר יצחק לביה הלוי:

ולי מה יקרין ומה מתקו לתכי דבדי החכ' השלם ומעולה
בכתם טהור לא תסולה הידיד הפוסק כלו ובעקר הדין
דעתי נוטה לדברי רחיזון כמה הפלוגו רבו' ז"ל בכבוד
התורה ולומדיה כמו שכתב החכם הפוסק כלו ומה גם
במילתא כי היה שלא הזכיר בגמרא שלא בשום אחד
מהפוסקים אשר מיומים תנו שותים ובעקר הנטילה
ירחה להר"מכם ז"ל שאם נטל ידיו שחרית וסוב לא מרע
להם טומאת כשבח ליום את כפיו תין נרוך ליטול שפוך
על נטילה של שחרית וכמו שהביא הרב בית יוסף ז"ל:

כאן הנעיר חיים שבתי:

כלל ה סימן מב
שאלה

יחידי קהל אחר היו נוהגים לתקוע בראש השנה על סדר הברכות שיש במלכיות תשרת לזכרונות תשת לשופרות תרת וכן נתנהגו לתקוע מקדם קדמתה ושם כמה בעל תוקע אחר ורבה לבטל המנהג הקדום ההוא רק שיתקעו על כל ברכה והברכה כל הג' בכות היינו למלכיות תשרת תשת תרת וכן גם לזכרונות וכן גם לשופרות והיחידים הנו' היו כמעשים לשנות את הקדום ולבטל המנהג אשר נתנהגו בו וזה כמה שנים מכמה גאוני עולם. והבעל תור' השיב כי הוא טעו בידם ונראיך לבטל המנהג הקדום ועל העולל שם נדקו דבריו.

תשובה

באמת ליכי רואה שום מקום שיסמוך לותו הבעל תוקע לבטל מנהג קדו' שנתנהגו בו ומה גם שמנהג תור' ונמרא וכן לתו נוהגי' גם כן שלח להגריך לתקוע כל הג' בכות על כל ברכה וברכה רק למלכיות תשרת ולזכרונות תשת ולשופרות תרת ולא ידעתי מה כח לו לותו המורה לערער על זה ובודאי כי לא מצא ידיו ורגליו בכ"ה דהרי כל הפוסקי כתח' הסכימו שדי בבכה לחת על כל ברכה הר"ף ז"ל כת' בהלכות וזה לשונו וכדין הוא שיתקעו לותן על סדר הברכו' כסדר שתקעו לותן בשתן יושבין שלש כיון שלש שהברכות לינם מעכבות את התקיעות הרי ינאו ידי חובתן בשתן יושבין ודי להם לתקוע תשרת תשת תרת על סדר הברכות פעם א' שלש להטריח את הצבו' וכן המנהג בכל העול ובשתי ישיבות ע"כ: שהורה בפירוש שאין להצריך לתקוע על כל ברכה תשרת תשת תרת וכתב שכן נהגו כל העולם. גם ברב בעל המאור הסכים כזה עם הר"ף שכתב וזה לשונו: ובשתי המנהגים ברורות הלחרונים כמו שיתים רואה משרש ההלכה ותקנת ר' אבהו שצרי' היה לתקוע תשרת תשת תרת במלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות והר"ף ז"ל נתן טעם לדבר בהלכותיו שלש להטריח את הצבור וזה טעם חינו מספיק פו' הרי שגם הר"ף הסכי' לדברי הרי"ף ולא חולק עליו רק בטעמת דמילתא שהוסיף לתת טעם לדבר עם היות תשוב של הגאון דתתי שפיר למה שיש מפרשין תותן לתקוע כסדר שתקעו מיושב: והכה הר' אבן ז"ל במלחמות ה' הקשה על המאור ז"ל וכת' ועוד מה תקן בעל המאור מהנהן של יצר' בהברי הגאון הרי יהרין בריכין הן לתקוע כלם למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות לכנופי מנהגי כי היכי דעבדי מיושב כו'. ולעניות דעתי לא קשיא מידי להר"ף דהרי לא כת לדחות טעמת דהר"ף מכל וכל אלא שכתב שיהיו מספיק לנו בכל הצורך ולא דעם היותר בטעמת הוי מצוה טובה גבור עם כל זה וה בלבד לא יספיק דאם לאיתת דתקנת רבי אבהו הוי מריכת מצוה דמספקא לן לו תרועה דאורייתא הוי גמוחי נפח אז ייליל ולהכי תקן תקרת תשת תרת אם כן אמאי לא יצטרכו גם על סדר הברכות לתקוע הכי דמצו' טעמת דטורח נב ור לא סגי בהכי כיון דמספקא לן אמי תרועה איך היה להכי הביא תשובת הגאון ז"ל שהשיב דתקנת רבי אבהו לא מצוה דמספקא להו אי תרועה הוי נפח אז ייליל דכין נפח וכין ייליל כלהו תרועות הוו וכפיק לישם ידי חובתי' כהכי וכהכי ומאי דתקין רבי אבהו מצו לכנופי כולהו מנהגי דישרל ואם כן כיון דאיכו מעכב לנו תקנת רבי אבהו מריכת דאורייתא דמדינת בכלהו כפיק ידי חוב' אם כן השתא אתי שפיר דמצוה הכי לא טרחי להו כיון דאיכו מריכ' דק לכנופי מנהגי אם כן די להם בזה שתקעו מיושב בכלהו מנהגי דישרל ואם כן לא קשיא ליה מידי להר"ה דהוסיף להביא תשובת הגאון ז"ל כדי להשלים טעם הר"ף בל הצורך. ואיך מיהיה הר"מכן ז"ל הסכים גם כן לסבר הר"ף והר"ה שעל סדר הברכות די להם בכל ברכה בבה ת' והר"מכם ז"ל כתב כן בפירוש בפרק ג' מהלכו' שופר וזה לשונו המנהג הפשוט בסדר התקיעות על רחש השנה כך הוא כו' עד ואחר שגומר שליח צבור ברכה רביעית שהיא מלכיות תוקע תשרת פעם אחת ומברך ברכה ה' שהיא זכרונו' ותוקע תשרת פעם ת' ומברך כו' וכת' הרב המגיד ז"ל זה המנהג פשוט בכל העולם וכן מבואר בהלכות ערי וכן הכריעו הר"מכן והרשב"ץ והרבבי הגאונים וכן נהגו עכ'.

וכתב עוד הר"מכם וזה לשונו כדין היה שיתקעו על כל ברכה בל בבה מכן ג' פעמי כדרך שתקעו בשכן יושבין אלא כיון שיגאו מידי ספק שתקעו מיושב אין מטריחין על הצבור לחזור בלן על סדר הברכו' אלא די להם בבה אחת על כל ברכה עכל והנה קשיא לי טובא בלשון זה של הר"מכם דהרי מאי דכתב הר"ף והר"ה בדין הוא לתקוע על סדר הברכות כדרך שתקעו מיושב הוי היינו לתקוע בל הג' בבות על בל ברכה וברכה כי היכי דנפיק ידי חובתם בלאו הכי לא נפקי ידי חובתם דהרי תשרת דזכרונות סותר תשרת דשופרות דאי תרועה דאור' ייתא הוי גמוח אם כן תשרת דשופרות לאו בלום הוא ואי הוי יולי אם כן תשרת דזכרונות לאו בלום הוא ואם כן להכי כתבו שהיה בדין שיתקעו על בל ברכה בל ג' בבות בדי לנפוק מידי ספק לאמם אם יתקעו בל בבה מהן ג' פעמים בדאמרי' ליפצה דהר"מכם אם כן אמאי אהניות בהכי הרי אם אינה התרועה האמורה בתורה אפי' שיתקעו תוקף אלף פעמים אם בבר ואם כן הכי הוה ליה למימר בדין הוא שיתקעו על בל ברכה בל הג' בבות וכו' ולא בתו שבתב בדין הוא שיתקעו על בל ברכה בל בבה מהן גם ובאמת בי אלולי בי קשה הדבר מאד להגיה הספרים שהייתי אומר שלבר ודאי טעות בפל בספרים לאמם יראתי פי לא בלבר בדפוס ויבינוהו בתוב בך רק בבל הדפוסים גם ספר בבל בו הבית לשון זה של הר"מכם בצורתו ובריך עיון. ותמהני מהרב בסף משנה שלא בתבל בזה בבל ובפירוש דברי הר"מכם מוכיחי שטעות בבל הדפוסים נכתוב דברי. ונחזור לבדין דידן גם הר"מכם

הפסיק שיקבוע לתקוע כל הג' תקיעות על כל ברכה.
וכן כתב הרמ"ן זכרונו לברכה שם בשם הרשב"א ז"ל
וזה לשונו. ואלו עכשיו נוהגים לתקוע על הברכות
ת"ת למלכות ת"ת לזכרונות ת"ת לשופרות.
שכתב הרב המלפם וכתו לברכה. וכן פסק גם הר"ם
ז"ל לברכה בפסקיו. והטור סתום ואחרון פסק
כן וזה לשונו. ויתקעין למלכות ת"ת פעם אחת
ולזכרונות ת"ת פעם אחת ולשופרות תר"ת פעם אחת
ומן הראוי שיתקעו למלכות תשרת ת"ת פעם
אחת וכן לזכרונות וכן לשופרות וכן תוקע בערוך.
עד זכרי שם הכהנים לתקוע ת"ת למלכות וכן לזכרונות
וכן לשופרות ועוד מנהגים אחרי והעקר כמו שכתבתי
וכמו שכתב הרי"ף ז"ל עד כאן. והכי נהכרת דבריהם
שם הכהנים לתקוע תקיעה כפלגן קצה לו דמסיק סוף
סוף דתרועה דחוריתא הוי לה גבוה לחוד לה ניילל לחוד
שם כן לא יצאו ידי חובתם דהרי הפסיק בקול ממוצע
כתיב. ועל זה כתב הרב הגדול מוהר"ר חליפה מזרחי
וכרו לברכה בהנהזתיו על ממ"ג בהלכו' שופר וזה לשונו
כי אין לחוש להפסקה אף על גב דהפסק ז"ו דקול נכרי
חמירא מהפסקת שיהיה כדלעיל אפילו הכי לא חיישי
בה רבי יוחנן דסבירא ליה דהקיש ברייתא דשמע תקיעה
תקיעות אפילו בסירוגין ואפילו כל היום כלו בהפסקה
דקול נכרי מיירי הוי לפסיר שיקיה עומד ודומם כל
היום וסיפא דקתני תקע והריע וחקע אין כאן כדי
לחת דשמע דחיים להפסקה מקול נכרי משמעת
היא דלא לא כן קשיא ריפא לסיפא דמרישא משמע
דאפילו על ידי הפסקת קול נכרי יצא ומסיפא משמע
דלא יצא אף כאן לשונו. ואכי תמה אין כתב הרב
בפסיטות כלי שום פקפוק דרבי יוחנן סבירא ליה
דברייתא דשמע תקע תקיעות מיירי אפילו בהפסקה
דקול נכרי דהרי בירושלמי קאמר רבי יוחנן בהדיא
דדוקא כשלא הפסיק בקול נכרי דאמרינן התם
בירושלמי פרק שני דמגילה אמר רבי יוסי בשם רבי
יוחנן אפילו שמען כל היום יצא והוא שמשמען על הסדר
עד פה לשונו. שנראה בפירוש דרבי יוחנן סבירא ליה
דוקא כשלא הפסיק שום קול נכרי. והרב המגיד
זכרו לברכה כתב בפרק שלישי וזה לשונו. שמע תקיעה
לחת כשעה לחת כו' פירוש שם אמר רבי יוחנן שמע
תקיעה תקיעות בתשע שעות ביום יצא ומה שת רבינו
והוא שישמע כל אחת מהן על הסדר דבר שמוטו הוא
ומבואר בירושלמי והו שישמען על הסדר וכבר האריכתי
למעלה לפאר זה עד כאן. ולמעלה כתב וזה לשונו
תרועה וז' תרועה כתקועה וכו' בגמרא ובהלכות עד
וכתבתי טוגיא זו לפי שום שיש שמע תשע
תקיעות כתשע שעות ביום יצא כמו שיתבאר בסמוך
דוקא כשלא הפסיק בקול שופר מהו מהו לפי שלא
כתוכה כבר עד ופן כשל הפסיק לפי שהוא על פי מלאך
השמיעה שופר בהפסקה דקול שופר ולזה כיון
רבינו שפת שהוא שיעור כל ככה מהן על הסדר
וכן כתב הרמ"ן ז"ל ושוקף עד כאן לשונו. הרי לך
בהדיא דהפסיטות ליה להר המגיד ולהר מכם והרמ"ן ז"ל
דדבי יוחנן סבר דוקא בשלא הפסיק בקול שופר

וכהדיא כתב בירושלמי וש כן כתב הרא"ש ז"ל
בפסיטות. ונסקשה לי במה שכתב לשלש פעמים דתקע
והריע ותקע משכשתא הוא דהי לא תימא הכי קשיא
ריפא לסיפא דמרישא משמע דאפילו על ידי הפסק
דקול נכרי יצא ומסיפא משמע דלא יצא ויכול
להכין מהיכא משמע ליה דיוקא מדיפא דהא בריישא
קתני אתמר ולדבר פיפא אמר לה דוקא כשלא תקע
קול נכרי בניהם וכדמפרש לה רבי יוחנן כירושלמי
וכרי עיין. ונחזור לנדון דידן דכל הפוסקי דלשופרות
ולזכרונות הסכימו דעל סדר הברכו' די לכל ברכה בפני
עצמה שתקע בהנהה אחת מיושבין בפרק ג' מהלכות
שופר על דברי רבינו שכתב שתוקע על כל ברכה בפני
עצמה בלבד וזה לשונו וכן היתה בסדר רב עמרם וכן
כתב רבינו חננאל וכן ייחד רבינו שמשון בר יוסף
בקדושה המתחלת חנן הסכר מי שברכני קולו כהריעבד
וכן עשה דבר ולא ברכינו שם זכרו לברכה שהניחו
לעשו ת"ת תקיעות כל ברכ' עד וכערוך משמע שהיו תוקעין
תשר"ת תקיעות על כל ברכה ולא חיו לנו שלש מהגנו
ודברי רבינו המחבר וטעמו עד כאן. גם כל האחרונים
כלם פתחו הנהיגו כן. ומ"ש דור שבדרשם וכרו
לברכה כתקון התפלות שכתב כן בפסיטות גם ס' הכלבו
שחבר שהניח שכתב בשל הערוך. וזכרינו שם כתב
לפסק הלכה כהר"ף והרמב"ם ומוסכם קצרו ז"ל שהוא
אחרון מכלם פסק כן ולא תמצא בשל הערוך שפילו
להזכירה בתוכן דמנהגם תזרה היא ואין לבטל המנהג
הנזכר שהוא קנוע על פי שברת כל הפוסקים בעל
שברת בשל הערוך בלבד ואפי' שם לא היה המנהג הזה
מוסכם מהפוסקי' אפי' שכי לעולם צריך האדם לחזור
על כל הנדרים לקיים המנהג דיפרל שם לינם נביאים
בכי נביאים שם ומנהגן של ישר' תורה היא וכמה הגדים
מוסרי' קדוש ז"ל בשברם כל לקיים המנהג הקדוש עכ"
ומוהרש"ם מפוזנה פת' וצריך להסדוקיו כי ע"ז לקיים
מנהג בני קהל"ותה המנהגו לקרות הפטרת יונה ביום
כפורים שלשה פסוקים בלבד בלשון הקדש והשאר
בלעז ויונית ועם היות שמהנמרא נראה בהפך בהדיא
עם כל זה טרח להעמיד המנהג וזה לשונו ראיתי לשאר
חבר מעלתך לבטל המנהג קדמון כעיניך לשאר נהגי
לקרות בעיניך כו' ע"ש וכנמרא שלפנינו בהדיא בהפך בהדיא
מילת' דיתיבי הוא המנהג הזה אמן לא זו הדרך להעמיד
על בוריו ולבטל מנהג קדוש לך צריך לבקש בכל עוז
למצוא טעם ליים ותוכח עמו כל קדמוני כהם מנהג
מנהג של תפלה זה ומ"מ לריב בתום וכשר הפוסקים
לכן כל ליישב המנהג ממתי דאמרי בירושלמי הקורא כל
שרי לך כהדי מי שרגיל הריב להחזיר ולהעמיד המנהג עם
קיומו ברם נגד הדין אחון לבטל מנהג קדום מיושב על
פיתוח ועל העבודה וכהכתי' ומזמיל ואת לדין הוא הפוסק
מ"ה הרש"ם הוחתי לדקדק כמה שכת שם בסוף דבריו על מי
לשון הירו שהו אחת קשה כהכל ואת תדיר לעשות אחת דוקא
בלשון מוכר ולפני השר בקשו אפילו לא שב לשון הירום
וכו' ולהיות ידיעתי שפשפ תפלות הפיב מעודי כוד כל
אדם לא אתחיך להשתיק לשונו אבל אומר כי אין לבב שום
שבשב הרב הוא אחון מאחר שנהגו כן על הירושלמי

ומעיקר חסר מן הספר. תכתי קשה דהרי כל עיקר פירוש הוא על דברי הר"ם ז"ל שכימי חכמי הגמרא היחזור וקורא המפטיר מה שקרא השביעי ודברי הר"ם הם להפך דלהרבה כומן הגמרא לא היה קורא המפטיר מה שקרא השביעי וטרח הר"ם ליתב המנהג שלו בומן הזה שכוהגים לקרות המפטיר מה שכבר קרא לעון שלפניו וכדמוכח לשם בהדיא וכן כתבו גם כן הוספות ז"ל שם והכריחו ברחות שכימי הגמרא היה המפטיר קורא מה שלא קרא לעון שלפניו וחס כן ליכא לפירוש הרב ז"ל. ועוד לפי פשט הלשון מלי קאמר כירושלמי לכל הפיס שם תורגמן שני כב' מיירי מתרגם ההפטרה ולפי דברי הרב ז"ל הוה דוחק לפרש חוזר של מתרגם התורה. ועוד מלי חוכא וטלולא והא היכא דליכא מתרגם שם יחזור המפטיר לקרות מה וכבר קרא הז' לחרי שכל עיקר קריאת התורה היה עם השבעה וכבר תרגמו גם כן ומה שחוזר וקורא המפטיר זיכו לעקר הקריאה שלא לפיימ' בעלמ' להורו שהתורה קודמת לנביאים וכדמוכח התם בגמר' וכשלמה שם היו חוזרים לקרב' מה שחוזר וקורא המפטיר אז ודאי שייך חוכא וטלולא לפיכך שאין מתרגמין מה שקורא המפטיר מה בכך שם יחזור המפטיר לקרות ג' פסוקים ממה שקראו כבר מאחר דכל עיקר קריאת המפטיר הוא להורות שהתורה היא העיקר והיא קודמת. והכי לעל' ירחה ליכב הירושלמי כוה הדרך דלחרי שהקשה מהתם דמשמע שהמפטיר הוא בכלל השביעי דאי לא היימ הכי לחלי תקינו כ"ש פסוקים כל הוה ליה למימר חדין ואמר טעמא דאין שם תורגמן אבל כשים שם תורגמן שני כב' ירמה כיון דכל עיקר הקריאה היא עם הז' ומה שקורא המפטיר לוכו עכ"ן לקריאה רק לפיימ' בעלמא שם כן להכי לא חשבו חכמים לתקן גם כנגד המפטיר ג' פסוקים אחרים דכיון דאפילו תקנת הכ"ג פסוקים שהוא כנגד הז' קורחי העיקריים היכא חוב' ולא שני בלחו הכי דהא בשים שם תורגמן שני בשלשה שלא להטריח את הגבור וכודאי דכנ' פסוקי ליכ' שום הוכח' ופיימן כנגד מה שקרחו הז' העולי' בספר תור' דכשלמא כיון שאמרו בגמרא דיהן עשרה פסוקים היכא הוכחה עדיין ואיכו כדאמריכן התם דהוי עשרה בלשון הקדש ועשרה תרגום ופסוק האחרון שכופלים אותו הרי כ"ש לחכם כשלש פסוקים לא יש שום הוכחה כנגד השבעה הקוראים ואפילו הכי אמריכן דמשום טורח גבור שני בשלש בלבד ולא בטרחינהו כ"ש וחס כן כיון דכל עיק' שקרא התורה היינו לה מפני טורח גבור ומני בשלש פסוקים כל שכן ובקל ויותר דלא מטרחיכן להו לאהדורכי גם בעד המפטיר כיון דקריאתו היכא לצורך רק לפיימ' בעלמא ועם זה אתי שפיר דהוי ממש התירוץ האמור בגמ' דיהן שלא שקצר בלשונו כדרך הירושלמי לקצר בתכלי' ועם זה דייק שפיר שלא טעמא כשלשה שם וכו' דרומה לזה דהרי כל עיקר הטעם הוא מפני טורח גבור וזה לך הוכח דאפילו עקר התקנה מכ"ג פסוקים היא כדאיתא בפיש תורגמן וזה בודאי הוא מפני טורח גבור וחס כן ממילא משמע דכל שכן שלא שטרחו להו לתקן גם בעד המפטיר

אחרי שקריאתו בתורה היכא לצורך הקריאה כמו הז'. והכא מוכח לתת טעם על הירושלמי דלמה סגי בשלשה היכא דליכא תורגמן דירמה לכתורה דבר זר דכשלמא בגמר' דיהן שמבריכין עשר' לתי שפיר דסוף סוף היכא הוכחה שכנגד הז' שקרחו בתורה דהיינו שהם עשרים פסוקים עם התרגום ופסוק האחרון שכופלי' אותו הרי כ"ש לחכם כב' פסוקים לא יש שום הוכחה כלל ואולי טעם הירושל' הוא דכנ' פסוקים עם התרגום הוי ז' ופסוק האחרון שכופלין אותו הוי ז' והרי שם כן ליכא הוכח' קשה כנגד מכין העולים בספר תורה שהם ז' ואפילו שלא יש הוכחה כנגד מה שחייבים לקרות דהיינו כ"ש פסוקים ג' כל חד' סוף סוף יש הוכחה כנגד מכינם מוקש שקורחי בתוכ' והכי מכינו במסכת סופרים פרק י"ד דקאמ' התם דלהכי מצרכינן למפטיר לברך שבע ברכו' כנגד שבעה שקרחו בספר תורה שלמא דגם כנגד סימן המכין מהעולי' מהכי גם יהיה לעניות דעתי לתת טעם על הרב מוהרם ז"ל מפדזהא ז"ל אין לך לומר דליכא מהיכא דמסכת סופרי' דמוכח התם בהדיא כסברת הירושלמי דליכא לליכא תורגמן שני כב' פסוקים דלמרינן התם בפרק י"ד הנזק' במה דברים אמורים כשלא תרגמו ולא דרשו. אבל אם תרגמו ודרשו המפטיר מפטיר ג' או ד' או ה' כסברת זה עד כאן. ואם ליה למר דליכא מיתיבותים דהן כל דלתת עינו ואמכם לעניות דעתי יראה לדחות דהיא דמסכת סופרים מסתמא לכתורה שכל עיקר הטעם הוא משום שתרגומו ודרשו בתורה ולהכי אם כן המפטיר בכהיא שני בשלשה פסוקים כיון שפירשו ודרשו התורם והחריכו בה והרב ז"ל רצה להכיא דליכא לל מכחב כני קנדילה שכב' פסוקים שני משו' שהם מתרגמי ההפטרה ולא התורה דהתם לא היו מוכנים לתרגם בתורה רק ההפטרה ולהכי אם כן לא חשש להכיאה וק"ל.

הגל"ע כתבתי הקטן

יעקב לביא הלוי

דברי מי שהכם חן טובים ונרוחים למכין ובעיקר הדין הכני מסכים עם הוד מקורו עם שדברי ככוד תורתך תוכם בריכים חזק.

כאם הצעיר

ליב מרוזוב

ובכל

מה שמלפל מעלת כת"ת ואתן כדרכי רחמוב' כמה שכתב מעלת כת"ת דלא קשה מידי להר"ם מהר"מכן שהוכיח פר"ב דרחם השכ"ל שלפני גדול הטכת לרחות החדון דגם הלז ז"ל הלך דרך זו בפיסקא מתחלת ואתו עכשיו נוהגין לתקוע ובריך עיין למה וכו' דהא אנן מסוס פסיקא דתוריתא עבדיכן להו וכו' והרי"ף כתב דלקולא בהו מסוס טרחא יתיר דנבורת וכו' עד ולדברי הגלון לא קשיא ולא מידי דהא יש לתרוצי לתר רחמב' הילכך כין נכח כין ניולי וכיכא דכולהו תקיעו' דתוריתא כיכו כלומר וליכא פסיקא מדיכא אי תרועה דתוריתא נכוחי או ניולי והילכך להקל על הבעו' ולתקוע

בתקיעות דכלהו מקומות שפיר דמי דתקנת רבי אבהו
לאו מדינא מצוה דמספקא לן אי תרועה לחודיה הוי
גמרינן לו ויליל. וכתב דקציעה ליה למר בלישנא
דהרמב"ם פרק ג' דשופר בבב' דברין הוה וכו' נראה
לישב הלשון בהכי ברין הוה מיתקעו על כל ברכה כל
בבה מהן היינו תקר"ת תשר"ת תרר"ת שלשה פעמים הייכו
פעם במלכיות פעם בזכרונות פעם בשופרות כדרך
שתוקעין בשחרית תקר"ת תשר"ת תרר"ת ועם
שלשון כדרך שתוקעין בשחרית ויושבים קצת לחוק לון
ברך להגיה. וכתב שתשם מעלת תורתך על הר"ם
ז"ל בחידושי שופר לוך כתב בפשיטו' דרבי יוחנן מכירת
ליה בברייתא דשמע בו' ברא לישב דיוקא להיו דה"ר"ם
ז"ל משמע ליה לשון הירושלמי והוה שמעון על הסדר
הייכו סדר תקר"ת ואחר כך סדר תש"ת ואחר כך סדר
ת"ר ואפי' הכי לם כותבו הסדר שיכה דרך משל בסדר
תש"ר תקע תר"ת תו דשת"ת ובסדר תש"ת תקע ת"ת
ובסדר ת"ר תקע רת"ת אפי' הכי מיקרי שפיר על הסדר
הוחיל ולא תכנים קול בכרי בלותו סדר דלון מוקדם
ומאוחר לכל לם תקע דרך משל בסדר תש"ת ותכנים
תרועה לו בסדר ת"ר ותכנים שבריס הוחיל ובלותו
הסד' לייכו שייך לותו הקול מיקרי קול בברי ופסול וכך
מפרש הרב המגיד דכתב וזה לשונו וכתבתי סוגיא זו
וכו' כמו שיתבאר בסמוך דוקא בשלא הפסיק ביניהן
בקול שופר שהייכו רלוי בלותה בבא בלום' שלם היה
שומע בבבת ת"ש תקיעה ותרועה שבריס וכן שבריס
לתקיעה שלאחריה שמע תרועה לא יצא וכן הדין בכל
הבבות לפי שלא על פי שלין הפסייק פוסלת בהפסק
דקול שופר פוסל עד שלין לשונו: הא ק"ו מן דפירש כמו
שלמרתי ודייקין מיכה הא כל היכא דליכא בבבה קול
שהייכו שייך בלותו לא ליקר לת המוקדם כשר דהי לא תימא הכי ליפסלו
דכוותה בכלום' שלו דהייכו דלפילו קול השייך בבבה כל
שהקדימו לו ליחזר ופוסל. ליברא דליהו כתב גם
כן לחר כך ולזה נתכוון רבינו למטה שכתב' והוא שמע
קול בבה מהן על הסדר ורבינו כתב שם כלר היטב לא
שיטמע תרועה ולחריה שתי תקיעות לו שתי תקיעות
ולחריהן תרועה וזה הסך ממה שהנחתי לכל גרי' דשו
כל עיקר הרלוי ממה שכתב רבינו ולא שטמע תרועה
כו' היה לו לרב המגיד לגמור כל לשון הר"ם ולהכיל
ולא שיטמע מלבר שמה שכתב רבינו ולא שיטמע הוא
בגר הכלומר שלו של הרב המגיד לשר לזה לכי לומר לי
מדהכיל הרב המגיד ולזה נתכוון רבינו למטה שכתב
והוא שיטמע כל בבה מהן על הסדר והשמיט הלי לא
שיטמע שכתב רבינו כמעט הייתי מחליט שטעות כפל
בספרים: ואפשר שזו כוונת הר"ם ז"ל ומשמע ליה כן
הירושלמי דכתב והוא שמעון על הסדר בבה לח' בבה
בסדר תשר"ת ת"ש תר"ת ולף על גב דהקדים או לילר
ליה לן בה כל עוד דלא הכנים בבבה קול בברי הלא שייך
בנוסח בכוכר. ומעתה לי ניחא ליה למר בפירוש זה
הבבני ומיושב על דברי הרב המגיד כל דברי הר"ם ז"ל
מיושבים וכן הלי לא תימא הכי קשיא ריפא לפיפא לתני
שפיר דמריפא משמע דלפילו על ידי הפסקת קול בברי
דהקול לוכו במקומו לו מוקר"לו מלוחר ומסיפמטע
דלא יצא. וידעתי גם לני שהו"ק דחוק לכל מהלומר
שכתב הרב המגיד מיומר בהכי כבוכר לבא לחילה
ועל תשובת מה"ם מפרוש בפירוש הירושלמי שלשת
תורתך תשם עלינו ופירש גם הוא פירוש לחר לחדי
המחילה גם פירושו דחוק ושעב' גם לני בחלקי בלימר
כדי שגם לבכי חוכל לילפם כי לכל החופכים לשון
הירושלמי קצר ומתוש דבי חלבו כו' בשם רב שבעזון
מן המפטיר היכ רב מכניה ושהכיא לת יפות
מכ"ת מסוקים ושם שבעה חוץ מן המפטיר ליבעלך
הוא לומרה ולומר טעמא הוא מוכיח ומפרק לעול ליה
לך שבעה חוץ מן המפטיר מה לומר ליבעו כ"ד וק
כ"ל תנן כי קריכה כ"ד בשלין תורגמן דליכה טורח נבי
קריכן כ"ד לכל יש שם תורגמן קורין שלשה היינו מ
ומפטיר מן המכין מהשבעה ומתכיתין לוירי דבלום
תורגמן להכי לא קריכן רק כ"ל ומפטיר מן המכין מפני
טורח נבור ואל יומר המלך דלין מתרגמין בלור
דהא תוספות כתבו שם וזה לשונו לא שנא לגלה במקו
שלין מתרגמין ועל זה לבו סומכים שלין לבו מתרגמי
שפטרות מכל השנה וכן הפרשיות ער כלן לשונו לב
כותבים לכל הם היו כותבים לומר רבי חלבו קומי רבי
חבהו קומי רבי יוחנן קרא תלתא ולא היה שם תורגמן
והיה רלוי להיות כ"ל לומר ליה טעמא דלא קרי רק
תלת' הייכו כ"ל ולא יהא רבי יוחנן בתורגמן ולא לטרוח
עליה בקריאת כ"ד מסוקים. לם יעלה קצת לרעון
הנה מה טוב ומה לין מחהו שלהו ושטילהו
על הים.

גם אלה דברי

ליב מרוזנ"ל

חתימת הרב הגדול כ"ת.

עין

עכין התקיעות לגבי הרכה וינישת בשני
להלריך בזה שהרי יכול נפוי דקבר' בעל
הערוך הוא מה שכתב הר"ש וכדין הים
בו' ובלשון הר"מכם יש טעות סופר כמו שכתבת וכמו
שכבר עמדנו הרב"שים על זה ודע בני שלני שכרחתי
מתוך ההלכה שמהנהגינו שלנו עושים מלה קולות ואנו
זוקעים כלשם שיכו הברי הגמרל שהרי לין תוקעין
אלא בחבר עיר וכמו שתרלום בברי הר"ן על ההלכות
שכתב על מתלוקת רב ורבנן וזל לדבריהם למה שליה
לבור ירד לפני התיבה פירוש בשחר ומות השבה דאלא
הר"ם מאי קא משל להו והרי צריך לירד לפני התיב' כדי
שיתקעו על סדר הברכות אלא לאמרו אלא בבור על
כלן: אלא שאנו עושים דבר זה בפני הקבלה ולא כדברי
הגמרל בלומן כי כהרל כהר' ופשטא ליל למחות לשום
מכהב. היכי מלריך להיותי טרוד הרבה לם מצד רוב
חולשתי גם טרדות לחרות כלמן לתבת מעלת תורתך
הגעיר להרן בכמוה"ר שלמה נ"ו חסון זלהה"

כלל ה סימן מג

תשובתי לכל הרב הכולל מוהר"ר ליב ני"ו על הב' ספקים
הנזכרים בפרק בדוי עולם הבא ובפרק
התקיעות

הנאור הגדול המאיר לארץ ולבדים סיני
ועוקר הרים הרב הגדול כמו"ה
ני"ו: לחדרי הקיל ושם אתחוי בחקי להודיע לחדונכו
לית הגיעני כתב הלת תהלתו וראיתי מה שכתב בשני
הספקי, ויען ידעתי מדת החדון מרוב חסידותיה חפץ
בויכוח כדי לזכות בזולתו לחמרתי לכא כרשות להתלמד
בדברות קדשך חדונכו: תחלה כתב החדון בספק בדוי
העול"ה על מה שרציתי לתרץ ההיא דהגולין כי היכי
דלא תיקשי לרבינו פרץ ומעלת החדון כתב וזה לשונו:
מי הגיך למעלת כ"ת דלא היה מקום היחר ליפתל עליו
וכו': ולחרי המחילה ממעלת החדון חלף פעמים לא
קפי' ולא מידי דהרי לחי לא בחתי ליסב רק הני דהגולי'
דלא תקנד לרבינו פרץ ואמרתי דרבינו פרץ ידחה כוח
ויפר' בחופן הנזכר וכהכי לא תקשי ליה ואם כן רבינו
פרץ היכו מכריח הדין דלו משם הכודחי ת לו היה מוכי'
הדין משם דבדוי העולם הנא אין לו התרה פשיט' דיש
לדחות דדילמא שחני הים דהטעם הוא משום שטעה
ולא שהל לממכם רבינו פרץ לא משם הוכיח דיכו ודי לו
שיתרץ הסיא דהגולין דלא תיקשי ליה ובין דכן יכול
לדחותו ולפרש כפי מה שכתבנו כיון שאין הכוכח רק
לדחות דכבל דהו דחינן לה: וכמה שרגח מעלת
החדון לתרץ על מה שהקשיתי להרשבח ז"ל דסבר בדוי
הוי מדרבנן וזה לשון החדון מביכן למימר דחבו וקניס
הוו וכו' ואמינא ברשות החדון דאם היה זה משור כיל'
בשאר כל המצות מכל מקום לא היו נעבדים עליה' כיון
שעדיין לא נכתבו בשום מקום ולא קבלום עליה' כמצווה
ועושה ואם כן אפילו שהיו יודעים משפטי ודיכי הבדוי
לא הוה יעבד יהודה: גם רחיתי מה שכתב מעלת כ"ת
במענה הקושיא שהקשיתי להרשב"ם ז"ל שפירש הרמב"ם
בפרק שפקח דיבור המתר לפי לפתחלה וכתבתי שהוא
נגד ה"ה ומוהררי"ק כי בעד לשון הרמב"ם ז"ל אם לא היה
עומד בפניהו פירוש הרב המגיד ומוהררי"ק קשיו היכי
יכולים לפרש בדוחק ומעלת כ"ת וזה לשונו וכלשון הרב
המגיד ומוהררי"ק גם כן אין לפרש הוה"ו וכו': ומזה
אין שום הכרח דהייכו יכולים לפרש דמה שסורך לומ'
דהו"ל הדין בספק ממזר חידוש גדול הוא שבח להודיענו
דלא תיפוק דדוקא בספק חלל דקיל"ל אם בשאת לא תקנח
הכל אם בשא' לכהן ספק ממזר לפי שבשאת תקנח והולד
ספק ממזר משום דחמיר ספיקו דממזר וכמו שהו' דעת
הרשב"ם ז"ל דסבר דדוקא בספק חלל אם בשאת לא תקנח
לכל לא בספק ממזר אז בתין ואם כן לתטריך הרמב"ם
לומר ושוב הדין בספק ממזר להשמיענו חלוקי דאם
בשאת לא תקנח והתיפ' מהחדון תרוכי למה תפס החלוק'
הרשבה"ם דלא תקנח לכתחלה ולהכי הוקשה לו דהוי
כל שכן דלא תקנ' בספק ממזר ולא תפס החלוק' הפשיט

דאם בשאת לא תקנח דהוי חדוש: גם רחיתי מה שכתב
מעלת תורתך על מה שכתבתי בדברי הטור דמתין ינח
לו דין זה וכו' וכתבתי על זה דדברי הרשב"ם הוי כדברי
הטור וק"ל ומעלת החדון תמה על זה ותומ' למעלת דמה
שכתבתי תו והמעיין בים שפיר ירחה דלא היא וק"ל:
הכוונה דדברי הר"חבד מוכיחים כהדיא דלא מיירי אלא
בחיסו' כהן דוקא דהייכו שכל דבריו מיירי בכהן שבעל
ספק חלל לא תקנח לחבל במשפח' שבתערב בה ספק ממזר
דחמיר טפי אף אם בשאת תקנח והייכו משום שהכהנים
נהגו שלמול יותר בעגמת ו אם כן להכי אפי' שהוא ספק
ספקא אסור מלבד דספק חלל בלבד התירו דאם בשאת
לא תקנח משום שחייכו חמור כל כך דאי לא תימא הכי שלא
דכיערשל מיירי אם כן מאכה בה לו להרשב"ם ז"ל דאסור
אפילו בספק ספקא ואפילו בדיעבד שכבר בשאת כיון
דקיימא לן דכאיסור דאוריקא ספק ספקא לקולא: ומה
גם בדיעבד וכן מקשים שם התוספות ז"ל ותירצו דשאני
כהנים שנהגו שלמול בעגמת ואם כן לא מיירי שלא בכהן
ולא כיערשל כמו שכתב הטור: ועוד דאי אפשר לומר
דסבירא ליה להר"חבד דהרי כתב הטור בסי' כ'
מכל מקום מספחה שבתערב בו ספק פסול אין נריך
לרחקם שכלן טהורים לעתיד לבא כמה דברים המורים
כיערשל אבל בכהן לא ישא אלא הבא ממשפ' הכבר דלא
כהרשב"ם ודוקא בכהנים אחמירו: ועוד דאי אפשר
לומר שהטור תפס שברת הרשב"ם ז"ל כמושלם שהיא
נגד שברת הרמב"ם בהדיא ודרך הטור ללכת יותר
בעקבות הרמב"ם כנודע ואפילו אם לא היה נכשר לנו
שברת הרמב"ם ז"ל לפחות היה לו להזכיר שברת הרמב"ם
ז"ל כדרכו:

גם רחיתי מה שכתב מעלת החדון בספק התקיעות
שכתב על לשון הרמב"ם ניעבו: ואחרי המחילה
תמהתי אין נכשר זה בעיני פני החדון שהלשון אינו
סובל כלל לומר הפירוש שהרי הוא לומר כדין היה
שיתקעו על כל ברכה כל בכח מהם ג' פעמים שהלשון
כל בכח מהן מורה בהדיא דוקא בכח אח' על כל ברכה
וכן מאי דקאמר כל בכח מהן ג' פעמי' אין יוכל להתיישב
בלשון ברורה לומר פעם כמלכיות פעם כזכרונות כו'
בחופן שעל כל פנים הוא טעות סופר וכן הסכים כוח
הרב הגדול מרי ורבי כ"ת: עוד כתב מעלת תורתך
לתרץ מה שהקשיתי על הר"חם ומהריך כזה ואין ספק
דלאחסר ידיעתי לא יכולתי להבין דברי החדון לשומק
המוסג ולקוב"ם דמה הרויח החדון כזה לתרץ מה
שהקשיתי לו מה שייכות יש בתירוץ דברי הר"חם ומהרך'
אחרי המחילה חלף פעמים עם דברי מעלת כ"ת נרחה
שכתחו הקושי יותר בדברי הר"חם דמאי שהקשיתי הוא
דאין רצ"להלין בעד רבי' חם דסוב' דברי' לתקוע תשלית
בלבד בכל הני ברכות דאם תרועה זו אינה יילול אם כן
הפסיק בקול פסול דהייכו שברי' וכן אם תרוע החמורה
בתור' היא נכח הפסיק אם כן בקול פסול דהייכו תרוע'
וכתב על זה הר"חם ז"ל דאפי' רבי' חם לא חייש להפסקה
דקול נברי רוצה לומר דאפילו שהוא מפסיק בין תשלת
בקול נברי דהייכו תרוע' וכן בסיומן תלת מפסי' בשברים
ולא חייש בהו: ועל זה תמהתי דברי בהדיא תמרינן

כירושלמי דאם הפסיק בקול כדי סופל וכן כ"ז בהד"ת גם הרב המגיד ואם כן אכי רואה אם נתחזק הקושיא יותר כמה טפי לדוכנו וזה לשון מעת לבל אם הפסיק כפדר תשת והכניס קדוש"ו בפדר תל"ת והכניס שברי הוחיל וכחותו הפדר היכו שייך לחותו הקול מקדי קול בכדי ופסוק ע"כ. והם ממש דברי הקושיא שהקשיתי על הר"ם ז"ל דלית לי יחוס רביכו הם כוה כיון דהירושלמי מפשע דהכי פירוש בחופן שלש וכיתי להכין כוכת חדו' בכל מה שכתב ובפרט שכתב ומעתה כל דברי הר"ם מיושבי דברי הקושיא היא במקומה. ועוד בחקי להתלמד בדברי החדון שכתב וזה לשונו. ואפי' הכי אם כחותו הפדר שיכה דרך מצל בפל"ת תל"ת תקע שר"ת לו ר"שתק ובפדר תשת שת"ת ובפדר תל"ת דת"ת אפי' הכי מיקדי שפיר על הפדר הזחיל ולא הכניס קול בפרי בחותו פדר דאין מוקדם ומאוחר עכל. דאיך יזכל הר"ם ז"ל לפרש הכי שהוא נגד המאמר בגמ' בהדיא דכל תרועה המאורה בקורא צריך להיות לה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה ולא פגי כלשו הכי ובדאמרינן בגמרא בפ"ב דרשת השנה ומצין לפשוטה לפניה ופשוטה לאחריה דכתיב והעברת כו' ואם כן אי אפשר להר"ם ז"ל לפרש כן. וגדולה מזאת כתבו התוספות והר"שם וכרם לברכה במה שהקשו בגמרא בפרק ג' דרשת השנה דמאי צריך שיתקעו כיצוכב תל"ת תשת תל"ת הרי בתחלה יתקעו תשרת תשת ואחר כך תשת ואחר כך רת שהתקיעה שלאחר תשרת יועיל בעד התקיעה שלפני תשת ותירץ הר"ם ז"ל דדוקא לא מהני מפני דכיון דעשה התקיע"ם פשוטה דאחרי תשרת שוב לא מהני לפשוטה לפניה של תשת. והלן כתב בשם התוספות דהיינו טעמא משום דילמא אתי למיטעי שאם אתה אומר שיעשה תשרת תשת ישמעו לומר שאין צריך פשוטה לפני ת"ת אלא כאן לפשוטה ולא פגי בלשו הכי בפשוטה לפניה ולאחריה ואם תקע ת"ת ר"ת יפה. ועם זה דברי הר"מכם שכתב לא שימש תרועה ואחריה כ' תקיעות או כ' תקיעות ואחריה תרועה הם דברי הגמרא ערוכה בכל ושמורה ואין בהם משום טעות חס ושלום ואמנם מה שהקשה לחדון לדוכני על דברי הרב המגיד דמדברי הר"מכם ז"ל משמע להפך ממה שאמר כלומר וכו' נוכל לתרץ בהורמנותיה דאר הרב המגיד מפרש דברי הר"מכם ז"ל דתקיעה דמשמעינן בדבריו תדע שלא יפסיק בקול פשוט בכתיב ותייבו הכלומר וזהו שאמר הר"מכם והוא שישמע כל בבא מהן על הפדר שרוב"ל שבפדר ת"ת לא יבכים תרועה ובפדר תל"ת לא יבכים שברים. ועוד אחר' גם כן שלא יהיה בלתי פשוט לפניה ופשוט לאחריה דהיינו שישמע ת"ת רועה כ' תקיעות ואחריה תרועה. גם רציתי מה שכתב החדון בפירוש הירושלמי ולא ידעתי איך יפרש החדון אבל ים שם תורגמן שגי בשלשה פרושים לומר כ"ש ואם הם כ"ש למה קראם שלשה ומה גם שהוא נגד הגמרא שלנו ואפילו נגד הגמרא ירושלמי וכמו שמוכח גם במסכת סופרי דלכל החלוקות אפילו לסברת הגמרא שלנו שמחמיר לא מצריך היכא שים תורגמן רק שיעשה בלבד ואתי שפיר כ"ש.

כל זה רציתי להתלמד בדברי חדוכי ומלכי וידעתי שלחוכר ידיעתי לא ירדתי לסוף עמקן של דברים.

העבד הקטן

יעקב הלוי

כלל ה סימן מד

לדוכן

ליה כבר בתיה החכם השלם ונעלם כ"ו שלום כתב מעלת תורתך קבלתי ורציתי מה שהוקשה לך על דברי מהרר"י קראו ז"ל שכתב בטור ח"א סימן קכ"ח נבי דין פועלים שאינם חייבים לברך ברכת המזון וכתב דאין מכין הברכות על ברכת המזון מן התורה ותמהת עליו דהרי הפלגה ברכות הם מן התור' רק הברכ' הרביעית מהטוב והמטיב היא מדרבנן והאריך מעלת תורתך כוה. ואומר כי כבר קדמך בקושיא זו מוהר"ר שמוש חיון ז"ל בתשובותיו סימן מ"ב נבי דין ברכ' המזון שכתב ז"ל לאחם רציתי לרב הגדול מוהר"י קראו ז"ל שכתב נבי דין פועלים בשם התוספות שכתבו דאע"ג דמדאוריית' הם ים בה כיל חכמים לעקור דבר מן התורה הואיל ודרודים במלאכת כ"ם וכת' מוהר"י קראו ז"ל ולי אין נורך לזה דאין מכין הברכות שאחר המזון מן התורה וכ' ובמחלה מכבוד רבנותו כל כייס לאמרה להאי מלתא דליכא מאן דאמר דפלגה ברכות אינם מן התור' ודוקא הטוב והמטי' דבבן שביבל תקנוה ומה שתקנו הכביחים בפלגה הברכות הוא דוקא המטבע. והרב ז"ל בכסף משנה נבי דין פועלי' הביא סיוע לדברי מדברי הר"מכם ז"ל בהשגותיו על מכין המצו' ובאמת כי כל דברי הר"מכם יותר הן הפך דברי הרב מסיוע שהרי כתב ז"ל שאינו מטבע לברכת המזון מן התור' אבל נגטו"כ מן התורה לברך אחר אכילתינו כל מ"ש כפי דעתו בעניו ברכ' ממיטין בריך רחמנא מאריה דהאי מיתא ובתו הנביאים ותקנו לנו נוסח מתוקן כו' ועם הרי שכתב ובתו הנביאים כ' שברחם עכל הנביאים לא תקנו אלא הנוסח אבל עיקר הג' ברכות לא תקנום הנביאים אלא מן התורה ואם הזכיר הר"מכן מכין המברכו' מדרבנן ומה שהביא ראיה מדברי הר"מכם ז"ל במכין המצות אינה ראיה כלל כי כל דבריו בחבור מורין כדברי כל הפוסקים שאר הוא דבר שאי אפשר להכחישו ובמכין המצו' לא כת הר"מכם להתום הדין כתוכך רק לא כת אלא למצות המצות בקיצור ובכל כתב שדיני ברכת המזון נתבארו בהלכות ברכות אם כך בפקה מינה דברכ' המזון כל הפלג' ברכו' הן מדאוריית' ולית דפלגי בהא עד כאן לשונו ואמנם לענ"ד דעתי ברחק כי דרך הרב הגדול ז"ל במאמרו וקושיא אין כאן ובמו שבאחר ב"ה ולא כמו שכתב מוהר"ר חיון ז"ל דכל כייס יאמרם וזה דהר"מכן ז"ל כתב אם על דברי הר"מכם ז"ל שתמה על בעל ההלכות שחשב שקריאת ההלל אחת משבת דעב"ל יתברך שמ"ש נוכו כו והר"מכן ז"ל מעין עליו מכח ולדיבך מי כית"ש מתי לית לך למימר כך וכך אם כן גם בעל ההלכות יאמר כן ר"ל שהרי מביא להר"מכם

להר"מ ז"ל במנחת ס' שמנה התפלה למנות עשה וזה הוא נגד הגמרא בכמה מקומות שהתפלה מדרבנן ולפי זה' צריך לומ' לקברתו שהמצוה היא שנטעו להתפלל ולזה וציבקשו ממנו לבנו משלותם לכל מיתחייבו בכל יום ערב ובקר הוא תקנ' חכמי' שתקנום כנגד התמידין וגם כזו התקנה לא כיתרו לנו מוסף התפלה ולפי היו מתפללים כל אחד ואחד בפי נחות לפניו על שכן עזרת וכית דיכו ותקנו ית ברכות כדי שיהיו ערוכות בפי הכל וכמו שכיתר הדכר הרמ"ם ז"ל בעצמו כפרק ו' מהלכות תפלה ולפי כן למה זה יתפלה על התלל הדי גם שהלל יהיה על זה הדרך שמה שנטעוום מרעה הוא שיתמרו שירה כמועדים וכחגים שהוציאם מתצרים וקרע להם היס והכדיל לעבודתו וכל דור ודור ותקן להם זה ההלל כדי שיזכרו בו וכן בברכת המזון יהושע תקן ברכת הארץ ושלמה כונה ירושלם וכלן לין מטבעין מן התורה לכל נטעוינו מן התורה שכשהיך תחר תכילתינו כל אחד כפי דעתו ובזו הכבוחים ותקנו נוסח מתוקן הלצון ולפי זה לפי כן יתפה בהלל שיסדו דעת שלם דברי הרמ"ם ז"ל וכוונתו גם בהסגות ולפי כן מכלן רחיים גמור' לדברי מוהר"י קורנ' ז"ל דמן התורה לין לנו חלת לברך ג"ל אחר תכילה כל אחד כפי דעתו לקבלת מנין הברכות ולפי מטבעם דהרי הפוס אותן הרמ"כן ז"ל לתפלה והלל והתפלה ככר ביאר בהדיא שמן התורה לין לנו לפי מנין ומניה ולפי מטבעה רק שנטעוינו להתפלל לזל כל אחד כפי ידיעתו ובחות לפוזו ולפי אותן לברכת המזון מנין ברכותיה מן התור' חלת שמטבעה בלבד חדשו הנביאים לפי כן היכי מדמה להו להרדי תפלה וברכת המזון ומה הדמות יש ביניהם כיון שברכת המזון נטעוינו כה על מתכונתה עם מנין ברכותיה ג' לפי אחות ולפי יותר מה לפין כן בתפלה שלפי יש בה פוס דבר מן התורה לפי מנין זמני התפלה ולפי מנין ברכותיה. ולזה דרך הרב מוהר"י קורנ' ז"ל ברחיתו מדברי הרמ"כן ז"ל הללו כיון שמטעינו להרמ"כן ז"ל עיקר התפלה ועיקר ברכת המזון כהדי הדדי כיכתו. וכן גם כן מדמ"ה להלל והרי כיתר שההלל לפי נטעוינו עליו כלל כתורה רק נטעוינו לשיר שירה כמועדים ולפי כיתר לנו מנין הפרשיות ומנין ההלוזים ולפי כן על כרחיך גם ברכת המזון הכוותה. גם הרחיתי שהביא מימה שלפי הזכיר במצוה ה"ש מנין הברכות רחיתי דחיתו להתפבר היו לפי לפי שהוא מן התור' היה לו להזכירו ומבלי תריכו לשון ברוך לומ' שהמצוה ה"ש היא שנטעוו לברכו תחר תכילת כ' ברכות ומה שדחה בזה מוהר"ר חיון ז"ל דלפי"ז במנין המצו' הכבר נמי שדרך כלל המזון כתבר כה ברכו' חיב' שלפי כלל כלל לפי הוא מן התורה מנין ברכותיה לפי היה לו להקפיד בסכיל תוספת שתי מלות כלבד כיון שהוא מן התורה וכמו שמביכו במצות' שלקט"ם שמזון ומנין הם מן התורה לפי הקפיד על התריכות שלפי כתב המצוה סי' הזה שצונו לקרות ק"ש ערבית ושחרית כי' מה שין כן במנין ברכותיה שהם ג' הכוין שהם מדברבן לפי הקפיד להזכיר במנין המצות לפסיק המנין פרשת קריית שמע הוא מדברבן ולהברכ"ה ז"ל נרכו ז"ל הוסה מן התנדב תשיגו בסיום הרמ"ז פסוק כאמן

בלבר וכמו שהביא בתשובת שלך ותפילו לרבי יוכה ז"ל לוכו מן התורה רק פרשה ראשון כלבר ושאר מדרבנן וכמו שכתב בהלכות כפרק היה קורא ואם כן זאת היא ראיה ברורה שמנין ברכותיה שלל ברכת המזון לוכו מן התור' כיון שלפי הוכירם במנין המצוה ה"ש כמו דכתיב להזכיר מנין ומני קריית שמע שהם מן התורה. ועוד דתקינו לסברתו של מוהר"ר חיון ז"ל היה לו לכל הפחות לפרשם כה' ברכות ומנינו שכתב כפרק ו' ז"ל מצו' מן התורה לברך לחר תכילת מזון שבע' ותכלית ושבעת כו' ואמאי לפי קאמר הכא לפחות שמנות עשה לברך ג' ברכות לחר תכילה כו' שלפי ודאי כר' דסובר דמן התורה לין לנו שלפי הצווי לברך לחר תכילה כל ו' כפי ידיעתו ולזה כשכתב מצות עשה מן התורה לברך לחר תכילת מזון לפי הזכיר הרמ"ם שם כלל מנין הג' ברכות רק לחם כפרק שני שכתב סדר ברכת המזון כך הוא דתשובה ברכת הזן כו' שכל זה מורה כלכבו כי מנין הג' ברכות ומטבעם לוכה מן התורה והוא הפך מה שכתב מוהר"ר חיון ז"ל כי כל דברי הרמ"ם כתבוה מורין כדברי כל הפוסקים ג"ו כי לוכי רואה זה כתבוה כלל לדרכה ברוחה הפך וכמו שהוכחנו. גם מה שכתב ז"ל ובמנין המצות לפי בא הרמ"ם לכתוב הרין כאורך וכבר כתב שדיני ברכת המזון כתפרו בהלכות ברכות על דברי בזו שלפי בדקדוק שמה שכתב שם הרמ"ם וכבר כתפרו משפטי מצוה זו כו' לפי כתב על חכוזו בהלכות ברכות רק על הגמרא ממסכת ברכות בדרכו בכל המצות שם להזכיר מקומם בגמרא. כאופן שדברי הרב הגדול ז"ל כתב בדקדוק ומילתא בטעמא ולפי בחלוס ובחזון לילה כמו שכתב מוהר"ר חיון ז"ל דכר ליש חמרס. גם רחיתי בלחס משכתב שהקשה לרב ז"ל על זה בפרק ב' מהלכות ברכות ז"ל וברב בית יוסף תירץ דחין נורך לזה דחין מנין הברכות כו' וקשה לי על דבריו לחס כן בברב' הזן לחזדים דו כיון לכל השאר הזה מדרבנן והזו ברכת המזונות דחין חומרין חותם שהיא מדרבנן ועוד קשה כשנעלם ולפי ידע אם ביכך ברכת המזון חוזר ומברך שדברב רבינו ז"ל בסוף פרק זה למה חוזר ומברך הכל לפי היה לו לברך שלפי ברב' הזן לחזדים הזהיר מדאורייתא' על זעם היות שהרב מוהר"ם ז"ל כותבו ז"ל כתבם בשם שתי קושיות הבה שביסם עולים בקבה לאחד ואין כאן רק קושיא ו' ואתבם לעיל אין סוס קושי' לברבי הרב דמאחר שהוא מוכיח לברך לחר המזון מן התורה לפי עכ' דמין הברכה הוא מדרבנן מכל מקו' חייב הוא בשכר הברכה מן התורה ולזה היכא שהוא מסופק אם ברוך או לפי חייב עכ"פ לחזור לברך מגלגלין עלית חיוב כל שהו הברכה דלפי על נב דמן התורה סגי כאחד בכל מקום כיון שהוא חייב לחזור מפוס הך ברכה מגלגלין עלי' גם בזאתרי' מודי דהוה גבי קריית שמע דלפי על נב דק"ל דמן התורה היכו שלפי אפו' לחזון לו פרס' דתשובה למר כרלית לזה ולמה כלילות לזה והעתר הלו מדרבנן מכל מקום היכא שהוא מסופק אם קרא קריית שמע אם לאו חוזר וקורא לת כלה ולברכות לפי היה לו לקרות לכן פרשה דתשובה שלפי ודאי היינו טעמא כרתכונן וכן מבואר שכתב הרב"ח ז"ל בתשובה הנ' ז"ל ואולי למדה

הרב ממש אלמר רבי אלעזר אפשר קרית שפע קרית חוזר וקורא משמע דכל פרשיותיהם הוא קורא ואף עפ"י שאין דאורייתא שלא פסו רחמנן בלבד ולא אמרו שיחזור ויקרא משום רחמנן והשתא דרבנן לא ומשמע דמלתא דכל שהוא חייב לקרות קורא הוא בעקר תקנתו ומדומה לי שטעם זה שמעתי מפי מורי הרב החסיד ז"ל ואולי מהסכמה זו כתב הרב ז"ל כן אפילו בברכות עכ"ל. הרי לך כהדיא דאפילו בברכות שאינם מעיקר קס"ד כתב הרשב"ם ז"ל להלן על הרמב"ם ז"ל דכיון שהוא מחוייב לקרות קס"ד לפי' שאינו חייב מן התורה רק משום רחמנן בלבד וכל השתא הוא מדרבנן צריך הוא לקרות את כלם בתקנה ואפילו ברכות אם כן הכא נמי גבי ברכת המזון לף על פי שמנין הג' ברכות הוא מדרבנן ואינו חייב מן התורה אלא ג' כיון שהוא חייב לחזור ולברך צריך הוא לברך כל הברכה בתקנה והשתא לפי שפיר אמרי מברך כל הברכה ואפילו הברכה הרביעית דהטוב והמטיב דלסברת מו"ר חיון ז"ל ורבו מו"ר יהודה כוטון ז"ל אינה תיקנתי להזו למה מברך הברכ' הרביעית כיון דאינה רק מדרבנן וכבר הרגיש זה מו"ר כוטון ז"ל וכתב עליו וכתב ז"ל ונם ברכ' הטוב והמטיב פרחה להאורח דאינו חוזר ומברך כיון שהיה מדרבנן אבל נ"מ עכ"ל. ובודאי דלף הברכה הרביעית בכלל דהרי מתמה אחמר האוזר ומברך ומשמע כל הברכה כתקנ' דאלת"ה ה"ל לפרש שאינו חוזר ומברך רק הג' כלבד וכמו שדקדק הרשב"ם ז"ל גבי ק"ש גם מוהכר חיון ז"ל כלאן כזה ולא נטה לומר דאינו חוזר לברך ברכ' רביעית כי הוא רחוק בעיניו וכמו שכתבנו רק כתב ז"ל אבל מה שיש לי מן הספק הוא דכיון דברכה רביעית מדרבנן למה צריך לחזור ולברך תוקה הא ק"ל ספק ברכות לקולא דרבנן להקל ודוחק לומר דאוזר ומברך רק הג' כלבד דכל כי האי ה"ל לפרושי ואפשר שאם הייתי מצריכים לחזור ולברך הג' כלבד אחר נזדמן לה עמי הארץ כו' ואשכם כמה שכתבנו יקורץ יפה ואין צורך לכל אלו הדוחקים. גם גבי פועלים משום טעמא דטרודים במלאכת כה בטלו ברכה האמצעה דקודם אכילה אבל דכל דהרי אין כאן הפרש חיוב ברכה כלל מן התורה אבל ברכת המזון אחר אכילה כיון שהם חייבי' מדינא לברך את כלם בתקנה וכמו שכתבנו אלא משום טעמא דביטול מלאכה תקנו לברך הא' בתקנה והב' והאחרות לכוללם כאחד יען הם דומות וכמו שכתב שם רש"י ז"ל כולל ב' ברכות באחד שברכת הארץ ובכיוצ ירושלם דומות אע"ג ואזה לא רצו לכלול ג' ברכת הטוב והמטיב להיות שאינה דומה להם ואע"ג לא רצו לברכת המזון. כל זה רציתי להלין בעד רבינו מורה"ר קהתי ז"ל ולהשיב על קושית מעלת. ואתה שלום וכל אשר לך האח שלום.

החוקך

יעקב בבית הלוי

כלל ה סימן מה

שאלה

בתי ואחותי היה להם מזמן קדום העיר וברוב הימים בתקבו המחלוקת בין היחידי הכנ' עד אשר הסכימו קצתם להפרד ולעשות להם בית אחר ויען כי במלכות הפרה יש להם חק ומשפט שלא יוכלו לעשות כ"א חדש אם לא ברצות הסר מהעיר יש הלכו בסכי הסר ובחמעות שים אחר שהיה נתהב הרבה לצרים נתן להם רשות ועשו הכ"א החדש חוש אחד לא עכב בידם על זה ועשו הסכמה ביניה' לקיים הכ"א החדש שלא יוכל לוש יחיד מהם לנחת מחותו הכ"א ולהתפלל בבית הכנסת הקדוש בקהל ן פרחי של הפרה יש וכן עברו כך כשלוה עם אלו הב' בתי כנסיות קדוש לעשרים שנה ובכל יום ויום מתקבצי בעלי בתים אחרים ממקומות אחרים והם מתיישבים בוחנט' ומתפללים קהתם בבית הכנסת החדש עד שהמשך הזמן ן לרוב חילופי המדות והדעות כפי חילוף הלבבות הבאים ממקומות מתחלפים היו מתרבים מחלוקות ביניהם תמיד עד שלא היה התפלה שהיו מתפללים כם וס כונה כלל ולזה הסכימו קצת יחידי סגולה והיו מתפללים בבתיהם והיו כמנע' לבא בבית הכנס' עד אשר נתיישבו בדבר ורלו והביאו כי אין סדר אחר לשבר המחלוקות ולייסב כשלוה שם לא כהפרש ולעשו להם בית הכנסת אחר כמו שנם בפע' הראשו' לא נחו מקטני המחלוקות עד שלא עשו בבית הכנסת החדש וכן גם עתה כמנת אחד שהיה לו להבה עם השיש יש' וכחמלת ה' עליו הסזיב הרשו' מהשר' יש' בתוב וחתוס מידו לעשו' בבית הכנסת הראשו' אשר בראשם ועתה קמו קצת אנשים וסם משתדלים בכל כחם עם עש"ב לבטל מהם הרשות הנזכר והללו טוענים מרה כי למה זה יעשבו להם לעשו' מנוח שבהעשות זה בבית הכנסת החדש יהיו בשלוה ואהבה ויוכלו להתפלל בכונה וביזוב הלב כמו שנם בפעם האחרת נרא' הדבר במופת שאחרי שעשו בבית הכנסת לחוד שקטו המריבות ואם כן היה ראוי להם לעשות במקום אחד ושלא להשתדל עם העש"ב לעשב בירם ומה גם להעליל עליהם עלילות בראש אחש ושלוש ינדר מזה חיזו תקלה על כל זה יורנו הדין והמשפט למען נוכל לעבוד את ה':

תשובה

אין ספק שאלו היחודים המעכבים לחתם בעשיית הבית הכנסת בדע הם עומדים דכיון שכל זמן שהם עומדי' יחד בבית הכנסת אחד הם בקטטה וברוב לב ודעתם היכה מיושבת עליה' ואם כן תוכם יכולים להתפלל בכונה וביזוב הלב וכמעט שהוא יותר טוב להם שלא יתפללו כלל מלהתפלל בלא כונה כנוף בלי בשמים ואמרינן בהדיא בגמרא בעירובין פרק הדר אמר רבי חייא בר אבא אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל רבי חנינא ביומא דדינתא לא מצלי אמר בער אל יורם ובתב הטור ולא יתפלל לא במקום שים כד רבר המבטל כוונתו ולא בשעת המבטלת כוונתו כו' ואם כן אין ספק כי כל עוד היותם יחד בקטטה וברוב לב אינם יכולי' להתפלל בכונה וביזוב הלב ובכל זאת הרי הם בסי' רבים וזה לבזבו ומעכבין כונת התפלה בעינן גם כן החתכת הלב אלא לעמוד בתקי' בר ואתל וכבר אמרו ז"ל

מי שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל עד כאן לשונו·
ואין לך יותר צרות הרב וטרדת המחשבה כמו לעמוד
בפני מי שאין דעתו נכון עמו וכדאיתא בהדיא בפרק
הנזקין גבי עובדא דאספסיינוס כד מטי ליה ההוא
פריסקא דאותבוה בריש והוה מסיים חד מסאנא ובעי
לסיומי אחרינא ולא עייל והיינו משום דכתיב ושמועה
טובה תדשן עצם וקאמר התם דאמר ליה לרבי יוחנן
בן זכאי מאי תקנתיה א"ל ליתי איניש דלא מותב דעתיך
מיניה ולחליף קמך דכתיב ורוח נכאה תייבש גרם עבד
הכי ועייל ואם מפני העבר א"ב בעלמא שעבר בפניו איש
א' שאין דעתו נכון עמו יספיק לו ליבש עצמו ולהחליש
גופו כל שכן בעומדם יחד תמיד זה כנגד זה שיספיק
לבטל הרחבת הלב וכונת השכל הפך מה שצריך ענין
התפלה· ובודאי דאותם היחידים השרידים אשר ה'
קורא אף על פי שהם מתפללי בבית בכוב ובישוב הדע'
מכל מקום לא דמי למתפלל בב"ה דעקר התפלה אינה
רק בבית הכנסת ובעשרה וכדאמרינן בפרקא קמא
דברכות תניא אבא בנימן אומר אין תפלתו של אדם
נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר לשמוע אל הרינה ואל
התפלה במקום רנה שם יהא תפלה ובפרק בני העיר
אמר רבא מאי דכתיב ה' מעון אתה היית לנו אלו בתי
כנסיות ובתי מדרשות אמ' רבא מריש הוה גריסנא בגו
ביתאי ומצלינא בבי כנסיתא כיון דשמעינן להא דאמר
דוד אהבתי מעון ביתך לא גריסנ' אלא בבי כנסיתא משמע
בהדיא דאף על גב שהיה קובע למודו תוך ביתו אפילו
הכי בשעת התפלה היה הולך לבית הכנסת והיינו משום
דעדיף טפי התפלה בבית הכנסת· ואף על גב דזה
יראה סותר למאי דאמרינן בפרקא קמא דברכות רבי
אמי ורבי אסי אף על גב דהוו להו תליסר בי כנסיתא
בטבריה לא הוה מצלי אלא בני עמודי היכא דגרסי לא
דמי דשאני התם דמיירי שהיה להם מדרש קבוע עם
תלמידיהם והיו מתפללים במנין י' דשם עדיף טפי
וכדאמרינן אוהב ה' שערי ציון מכל משכנו יעקב אוהב
ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות כו' מה
שאין כן כשהוא מתפלל בתוך ביתו ביחיד אפילו שיהיה
לו מקום מיוחד להתפלל לא טוב הדבר רק שילך בבית
הכנסת וכעין זה תירץ שם הרב הגדול מוהר"ן חביב
זלהה ובירושלמי פ' אין עומדין אמר ר' פנחס המתפלל
בבית הכנסת באלו הקריב מנחה טהור מה טעם כאשר
יביאו בני ישראל את המנח' בכלי טהור בית ה' ר' ירמיה
אמ' דרשו ה' בהמצאו היכן הוא מצוי בבתי כנסיו' ובבתי
מדרשות ואם כן פשיטא דבהפרדם לעשות בית הכנסת
לחוד יעמדו בשלוה ואין קול ענות גבור' ויוכלו להתפלל
כל אחד בבית הכנס' ובעשרה ויהיו בכוב' ובישוב הדעת
וכמו שבא האות והמופת בפעם האחר' שאחרי עשותם
הבית הכנס' החדש נחה שקטה המריבה וישבו בשלוה
זה כ' שנה· ואם כן למה זה לא יניחו להם לצאת מהב"ה
הזה ולעשו להם בית הכנס' אחר להתפלל בכוב' ובישוב
הלב וכתב מוהר"ן לב' ז"ל בח"ב סי' ע"ב וזה לשונו וכיון
שהמנהג הקדום בזאת המדינה הוא שיש רשות ביד כל
אדם נלכת להתפלל במקום שירצה הוה ליה להאי מלתא
כל קהל וקהל כעיר אחד שאין אדם דר עם נחש בכפיפה

ואין אדם מתפלל בכונה אלא במקום שלבו חפץ עד כאן
לשונו·

ובל שבן דדל מהכא טעמא דתפלה דפשיטא
דהוי מצוה גדולה להתפלל בתוך הב"ה
ובכוב' וכמו שכתבנו אפי' הכי טעמא דלשכך המחלוקת
בלבד מ קרי דבר מצוה ואיימא להתיר אפי' במי שנשבע
על דעת רבים דק"ל שאין לו התרה אלא במקום מצוה
וכמו שכתב הרש"בא ז"ל בתשובה והביאה מוהר"ק ז"ל
ר' סימן רכ"ח יעויין שם ואם כן למה זה ימנעו להם
ויעכבו' לעשות מצוה ורע עלי המעשה כי היטב בעיני
ה' שהשרים ירה אשר לא מבני ישראל המה ואפילו הכי
לרוב חסדם וטובם הסכימו ונתנו רשו' לעשו' עוד בית
הכנסת אחר עם היות שהוא נגד דתם להרבות בבתי
תפלתנו ואלו אשר הם בני בריתנו ישתדלו להשחית
ולבטל הרשות שבלי שום ספק הם ראויים לעונש גדול
שהם סב' לגרוע כב יכול כבוד אלהינו דכל עוד שמתרבי'
בעיר בתי התפלות הוא כבוד אלהי ישראל וכמו שמצינו
במדרש שנשתבחה ירושלם שהיו לה כ"כ בתי כנסיות
כמנין מלאתי וכל שכן דלפי מאי דאמרינן בפרק בני
העיר תנא רבי אלעזר הקפר אומר עתידין בתי כנסיות
ובתי מדרשות שבחוצה לארץ שיקבעו בארץ ישראל ואכ"
כל עוד שמתרבים בכל עיר ועיר ואפילו בחוצה לארץ
בתי כנסיות הוא כבוד ומצוה גדולה והמעכב בזה גדול
עונו מנשוא והוא מעכב את הרבי' לעשות מצוה שהוא
אחד מהדברים המנדין את האדם וכמו שמנה אותם
הרמ"בם ז"ל בפרק ו' מהלכות תלמוד תורה והר"בש ז"ל
נשאל על קהל אחד שהסכימו בחרם שלא יוכל שום איש
להתפלל בשום בית הכנס' ש בנה מחדש והשיב בתשוב'
שלא וזה לשונו קשה הדבר רע ומר ישתקע לא יאמר
שהצבור יסכימו לבל יתפללו עשרה בבית תפלה שיבנה
מחדש מכאן ואילך כי העוש' זה מונע את הרבי לעשות
מצוה ורחמנא ליכלן מעונשיה· והאריך שם ליישב
לשון ההסכמה כי היכי שלא לחשדם שיצא דבר זה
מתחת ידם·

והואיל ואתא לידן ראיתי לדקדק במה שכת' שם
וזה לשונו ואפי' אם לא היה נזכר בלשון
התקנה כו' עד דתניא בפרק הנודר מן הירק היה לבוש
צמר כו' עד אלמא אפילו שהלשון עצמו כולל בין ללבוש
בין לטעון אין דנין אותו לפי הלשון אלא לפי הענין
שבסבתו נעשה הנדר ע"כל· דלעניות דעתי לא דמי
דבשלמא התם ענין הלבישה הוא דבר נפרד מענין
הטעינה וכן הטעינה הוא דבר נפרד מהלבישה ולהכי
אמרינן דאם היה לבוש בגד צר והוצ' ונדר ואמר קונם
צמר עולה עלי אמרינן בודאי על הלביש' נתכוון ש הוצר
עליה ולא על הטעינ' דמאן דכר שמיה וכן כשהיה טעון
והזיע ונדר אמר קונם פשתן עולה עלי אמרינן דבודאי
על הטעינה נדר שטרח והזיע ממנה ולא על הלבישה
אמנם כל היכא שאינו ענין נפרד בפני עצמו אלא הוא
מעין המאורע אעפ"י שאינו אותו הדבר עצמו שבע בורו
נדר כיון שהוא מעין אותו דבר הוא נכלל בנדר הגע
עצמך אם היה לבוש בגד צר מאד שהוצר ונדר עליו
הלזה נאמ' שהותר ללבוש בגד רחב ולומר שהענין אשר

לסכתא כעין הכדר לית היה שלח כבנדר הא ודאי ליקח שלח ככל ענין לביטה כאסר כיון שעל ענין לביטה כדר וכן כשהיה טעון פסתן הרב עד שהזיע מרוב הטעינה וכדר קוסם פסתן עולה עלי הלוה כאסר דלמא כאסר שלח במעח ככר המזיע ואם כן הכא כמי הוה הדין שלח על גב שהסם מפעפעת היה כעבור שהיו מתקבצים להתפלל בבתי חזקה יחידים ובשהיו נריכי לאיזה תקנת הקהל לא היו מתקבצים בבית הכנסת הגדולה להועד שמה אפילו הכי כל דאתי מחמתיה הוה ככלל בלשון ההסכמה דקרי אפילו שלח יתפללו רק בבית הכנסת סיבבה מחדש מה בכך כיון שחיב כמנהגים בבית הכנסת הגדול בעת צורך הועד ואם כן דמי לקיבה שהיה טעון פסתן הרבה עד שמרוב קטעינה הזיע ונדר קוסם פסתן עולה עלי דהוה לאסור בכל מיני טעינה ואפילו בדבר מועט שהיו מזיע ולא אמרינן דוקא בטעינה גדולה שמזיע כאסר ועם היות שהוא מוכרח מעצמו לביה מה שכתב הרב ז"ל עצמו בסימן קכ"ה וזה לשונו: ולא דמי להסיה דתניא ר"ס לבוש כגר והוצר ואמר קוסם שמר עולה עלי לאסור ללבוש ומוכר לטעון דשאם הלבישם והטעינם הם שני ענינים חלוקים וכיון שיש הוכחת גדולה על מי מהם שתכוון הולכין אחרון שמפני שבדר בעבדו לא כתן חל לבו לדקדק ולפרש ומכל מקום בהיה לבוש שמר והוצר לאסור בכל לביטה לא שנאמר לא-יהא לאסור אלא בלבוש בר וכן בהיה טעון פסתן והזיע לאסור בכל טעינה לא שנאמר לא יהא לאסור אלא במשא ככר שיזיע מחמת כובדו עד כאן לשונו: והכא דאיכא לאחר מיוחר מהגדולים שבתב על דברי אלו וזה לשונו ומה שהקשה על הרב"ם ז"ל בדין אלו שלא תפגח ביה בעיונו הוך וזה נולדה לו הקושיא בהם וזה כי הוה חשב שהענין תלוי עלין הסכימו אותה ההסכמה שעליהם כן הרב ז"ל היה מתפלא וכזה הקשה לו ואמר דלמא דמי לסקס טעינה ולביטה הם שני ענינים כו' והם בשנגה היוצא מלפני הטלית שאין הדבר כמו שחשב שיהיה תלוי הסכימו הוא על מקום התפלה לא על התפלה וכ' מקומות אלו הם שני ענינים נפרדים כיון שהם שני מקומות ובבדלים זה מזה וחלק הם היו מכירי על הבתים שהיו מתפללים והסכימו והחרימו על התפלה חוץ מבית הכנסת ולזה אמר דלא הסכימו אלא על הבתים שהוא היה המנר שותם לא על בתי כנסיות ולזה אמר הרב בעיונו הנמרץ וכפלפולו החריף דכיון דידעי שהסכמת בשביל הבתים שבהם היו מתפללים בעשית ים לנו לדון שלא היה בכלל הסכמתם אלא למוצש מהבתים ולא מבית הכנסת שהוא מקום נבדל מהבתי עד כאן לשון מעלת תורתו: ואחרי המחילה לא יתורן כזה שהרי אפילו שמקום בבית ומקום הבית הכנסת החדש הם שני מקומות מתחלפי מה בכך כיון שהדבר אשר הניע להם לעשות ההסכמה הוא שמר להם בכל שני המקומות שהרי כתוב בהסכמתם שהכונה היתה ועל כאיזה שהיו נריכים להתועד בבית הכנסת הגדולה כמהנגם לא היו יכולים לקבצם ויש מתבטלים עטיני הקהל ואם כן אפילו שהתפלה היתה במקום אחר דהיינו בבית היחידים או בעת עשית ההסכמה מכל מקום כל מקי

דאתי מחמתיה ביטול כוכתם כהתקבצם בבית הכנסת הגדולה להתועד אפי' שיהיה ממקום אחר נבדל מהא מה בכך ועוד דאם כן למה הוצרכו להזכיר מן הכלל אותם המדברים אחרי שהם שני מקומות מתחלפי' והם כדרו והסכימו כי אם למקום אחר דהיינו בבתים ואפילו שהרב ז"ל עצמו הרגיש בזה ורצה ליישבו בדרך אפשר שכתב וזה לשונו ואפשר לומ' שהשמן שלח היו מזמרים בלשון מזמר החורגים וכן מדרש חברת ההקדם לפי שהם מיוחדים לאותן יחידים שני החבורה כו' עד אחר הכל העתידים להבנות מכאן והלאה כדומה להם שלא יהיו הקדם לכל רק שיהיו מיוחדים ליחידים ידועים אז שני חבורה ידועה שיהיו נכללין בה סור אפילו שהיו בית יקיר עד כאן לשונו הרי לך דאף על גב דבית המדרש ובית הכנסת הוא מקום בבדל מבית היחידים והיו כדמות אותו מקום עם כל זה הוא נכלל בהיסור כל זמן שהיו הקדם לכל והייבו שברת הרב ז"ל ומכל מקום נלמוד מדבריו ז"ל שלח על פי שפני המקומות נפרדים ונבדלים בית היחידים מבית הכנסת מבני חבורה אח' אפילו הכי הם נכללי בהיסור שניהם כאחד ולא אמרינן דוקא במקו' הבתים הסכימו אלא בבית המדרש וכ"ש על אחור והייבו שלח כדברי

מעלת תורתו:

ואיך שיהיה נדחה מדברי הרב ז"ל בהדיא כמה טרח להעמיד דבריהם שמעולם לא עלה על לבם דבר זה כדי שלא לחלק שונא דבר זה מתח' דס וסוף דברי הרב ז"ל ראוי לכלם להתיר ההסכמה לבתי כנסיות החדשים המוקדשים לכל והמוחה בזה רחמנא ליצלן מעוכשיו כי הוא מוכיח הרב ס לעשות מנוה וכר כדבי הוא כמו שכתבתי לעיל עד כאן לשונו: ואם כן פשיטא דאפילו לשלו היחידים לעמוד במקומם שלח לעכב על ידם בזה כי הוא עון גדול וחילול ה' וכמו שכתבנו ועוד אני אומר דלפי מה דמדמינן להו בית הכנסת לבית המקדש וכדאמרינן בפרק בני העיר ואהי להם למקדש מעט אמ' יחזקאל שו בתי כנסיות ובתי מדרשות ואין תקן אתם כ"א שנאמר ין מספילין כתובו ואין מספילין בתובו אלא חכמים כו' שנא' והסיותי את מקדשכם ואת סם המדרשי ושל בית הכנסם נקרא מקדש מעט ולכך אסור לנתון דבר מב

דיב ממדרש דאמר נח ליסתור לויטים כי כניסת עד דכבי כי כניסת לחריתי הקם מקום פסיעותך כי היו נזוכין מלי לתת לקמיה דרב ספא ואסר ליה לקמיה דרב הונא ואסר ליה עד כאן. תלמוד משמע דאסור לנתון כיון הכנסת לחר כדי לבנות לחר מקום פסיעותך ואם כן בכרון דירן כמי יהיה מקום להקעקע ונומר דמשו' הכי הם מעכבים לעשות קבית הכנס לאחר משו' פסיעותך דלולי יהיה סכה שלא יתקיים זה וזה שמ"כה הקדוש יבנו ויצאו משם להתפלל כזה לחדם וגם כזה לחדם נח יהיה ספק ויבולת להתקיים. ואומר דהא ודאי ליתא ואין בדברים אלו ממש דהרי יש להם קנס ק"פ דחי"כ היכן משום יחיד מאותם לאבר הם לחזקים בהסכמתם לא יוכל לנתת ולהתפלל בבית הכנסת לחר והם שם כטועי' וכמסרות תקועי' כאופן דלי לפנד לב"ה היכן להחרב חס ושלום ואם כן אין כזה משום התבטלות ואל יעשו כדברי שקר. ועם היות שהם דברים פשוטים מכל מקום אבוא מה שכתב הר"ב ז"ל בסימן רכ"ג וזה לשונו גם מה שאמרת אם כאו יחידים לעשות להם בית המדרש לתפלה וקמו אחרים למכוע אם כיצן לעמוד ודאי מתקנין אותן כנויפה שהן מעכבין את הבנים מעשות מצוה וזה עון גדול כו' עד ואם נותנים טעם לדבריהם מפני יסוד בית הכנס שלא יחרב אז הקהל מעייכין בדבר ועושין תקנה לקיים את שתיהן עד כאן הרי לך בהדיא דאף על גב שהם בחיים בטענה שלא יחרב בית הכנסת הרשות לשולו אבי לא הותר להם בשביל זה למכוע לעשות בית הכנס לאחרים שלא שתקנו תקנה לקיים את שתיהן ובדרן דירן שתקנה היא בבר עשוים ומקוימת להם משיח שסיחידים החתומים בהסכמה המוכרת לא יוכלו לנתת משם ולנתת להתפלל בבית אחר ואם כן מטעם דעוכשם שלא הוה גדול.

והנה ראיתי לא' מן החכמי' שטרח לייסב תשובת מוהר"ר קולון ז"ל בסדרם ק"ג כדי שלא יהיה סותרת לכל'. ולעל' הדבר ברור שלא דמי כלל דהתם לא היה להם שום טענה לעכות הב"ה מבניתו של רבי כהן מה שאין כן הכא שיש להם טענה גדולה ועצומה מפני התחלוקת שכמשך ביניהם בכל עת ורגע ועוד דהם לא שייך טעמא דאחדא דקאמר התם כלל וק"ל. גם ראיתי מה שהקשה למעלת כדברי מוהר"ר ז"ל שמתחלת דבריו נראה דרונה להוכיח דאפילו הכאים לעכות כאים מחמת טענה עם כל זה אין לעכותו דהכי חזינן בגמרא ואחר כך כתב כל שכן שאין לעכות מקום בית הכנסת אם אין להם טענה כלל דמשמע אם אין להם טענ' אין יכולין הת אם יש להם טענ' יכולין ומתחלת דבריו ירחה להפך עד כאן לשונו. ולעל' לא קשיא ולא מידי דהכי קאמר דהיכא שיש להם טענה לעכות אינם יכולי' לעכות היכא דשייך טעמא דאחדא דומיא דאמרי' גבי עירוב שכל כל שלא שייך שום טעם מחדא פשיטא דיכולים לעכות כיון שכאים בטענה והיכא שאין להם טענה כודאי דאינם יכולין לעכות אפילו שלא יש טעם דאחדא דאין כאים בטענה היכא דקיימת ליקום ובהכי סלקין דברי מוהר"ר ז"ל שפיר. גם ראיתי מה שהוקשה למעלת כגמרא על מאי דכתי' בגמרא גבי מערבין בבית יתן מפני דרכי שלום דמאי פריך בגמרא מאי טעמא לילמא משום כבוד כו' ומאי בעי בגמרא טעם אחר יותר על האמור במתניתין מפני דרכי שלום דאימור שם אחת בא להוציא העירוב מבית יתן יבאו שאר בני החצר לאחוצוי שכל אחד יאמר יביאהו בביתי לזכות במצוה עד כאן לשונו. ונעל' לא קשיא כלל דכיון דעל כרחיך מיירי היכא שהמערער בא בטענה וכמו שהוכיח זה מוהר"ר ז"ל והוא דבר ברור ומוכרח בעצמו דאלת"ה פשיטא דמניחין שם העירוב כיון שאין שום טענה למערער ואם כן כיון דעל כרחיך מיירי דיש לו טענה למערער שם כן לא שייך לומר טעמא דאינצוי שאר בני החצר ולומ' כל א' יביאהו בביתי כיון דלאותו המערער יש לו חיזק טענה יותר מהם. ועוד נוכל לומר דאפילו בלאו הכי טעמא פריך שפיר כיון דבכולהו מתניתין לא פשיק ותני אלא או מפני הכבוד או מפני דרכי דמצוה דהיינו מפני הכבוד שיהא קורת רוחן ומשום דרכי דמצוה שאר חלוקות המשנה אבל לענין משום לא חשיק לאדעתיה דמתניתין ואם כן להכי בעי בגמרא לילמא משום כבוד דקאמר דומיא דריש דמתניתין כו' ואמאי מאי דקאמר לי הוא דמאי פריך תיפוק לי דטעמא הוי משום דרכי שלום שאם תאמר כיון להוציא העירוב מהכית היכן יבא בעל הבית לידי מחלוק' מפני התועל' הנמשך לו שהיה חייב ליתן את השת וכדאמרינן בהדיא בפרק מי שהוציאוהו אמר שמואל בית שמניחין את העירוב חינו צריך ליתן את השת ואם כן הוי טעמא

פרק בתקניתין

ונחזור לבדון דירן דהמערערים הללו לא בטוח הם עושים וכל שכן לפי מה שנשמע מקצתם מרוטים. להעלי' עליהם עלילות כרעב ולנתת בפני עצמן כטענות ועלילות שלא ניתנו להתפ' דכודאי הם כמסירה גמורה שאפילו במקום הקל ניתן המוסר ליהרג וכדאיתא בהדיא בפרק הגוזל בתרא הזורק גבינה דהזה כעו אחוי לתיבב' דאבריה אתא לקמיה דרב אמר ליה לא תחוי ולא תחוי אמר ליה מחוכא ומחוכא יתיב רב כהנא קמיה דרב שמטיה לקושיה מיניה קרי רב עליויה כניך עולמו שכבו ברחם כל חוננות כתת מכמר מה זה כיון שנפל למכמ'ן מרחמין עליו אף ממונך שנ' יפרחל כיון שנפל כיד עכו"ם אין מרחמין עליו הכי לך בהדיא דאפילו על עסקי ממון הקל הוא ניתר להניחה ואף על פי שלא עשה שום מעשה רק שאמר לעצות וכתב הר"מ בתשובה והביאה המרדכי בפרק כל הנשבעין וזה לשונו. ונראה לי דטעמא הוי משום דמסור רודף הוא אף על גב דלא מחוי שלא ממון חבירו מחמירים בזה טפי מהוכא דמאכד ליהך גופיה ממוכא דחבריה דידיה ושדי בנהרא או שורף גדיש של חבירו לא קטלינן ליה והיכא דמחוי בעלמא ממוכא דחבריה כל דהו קטלינן ליה והיינו טעמא דמסור רודף הוא להרוג חבירו

דכתי׳ כתף מכמר מה תלין כיון שנפל למכמר שוב אין מרחמין עליו ק״ש ממון יפרעל כלומר כשיפרעל כופל כיוס כל דהו מעלילים עלילות כ״ב עד שהרבה פעמים בא לידי סכנת נפשות עד כאן לשונו . הרי לך בהדיא שאפילו שמתחלה היה על עסקי ממון לפעמי׳ מתגלגלין הדברי׳ וכאים לידי סכנת נפשו׳ ולפ טוב להם הסתיקם ואל יסוכו לבסלה ואדרבה הם יהיו בעזרתם בעשיית הכיית הכנסת החחר חברו ושב ורפא להם וכזה יהיה שכר טוב בעמל בעזרם בעשיי׳ המצוה דגדול המעשה יותר מן העושה .

הכרחתי לעל כתבתי וחתמתי .

הקטן יעקב לבית הלוי .

חתימת הרב הגדול מוהר״ר ליב ב״ר .

דברי

החדון סולת נקייה כלם נכוחי לכבי מסכים מלבן שתיי׳ . ואני כתומי שך כמנהגי טרם לחל׳ לדבר כהסכי׳ עם החדון חגיע כ׳ גרגירי כרחם לחזיר דרך משל ומתן כחכמה וחכה . וזה היכח דקשה החדון על הר״ם סימן של״ח היכח דאמר שאילו אם לא היה נזכר בשטן התקנה כו׳ כדחניא סר הנזדר מן הירק היה לבוש כמר כו׳ ואומ׳ החדון דלא דמי כלל דכשלמ׳ת ענין הלבוש הוא דבר נפרד מן הטעימה כו׳ ומכיח נמי החדון דברי הר״ם ז״ל סימן שלי״ח דסתרי לדברי׳ דכתב סימן קנ״ם מתוסס דמיכוח וכיה שרי מר כיה כרגא והו מה שתוסס מר על הר״ם ואני בעניי כרחה לעניות׳ דעתי דים לייסב ולהלין כעד הר״ם וזה דכל היכ׳ דאין ידעינן שכשכת הענין ההוא בעשית יש לנו לדון כן לפי שכל כלל דין לפי הענין שכעם׳ הכדר בעבורו ואם כן כל עו׳ שידעינן שכת הענין למה נעשה הכדר מה יתן ומה יוסיף היות הלבושה והטעימה כ׳ענינים נפרדים כי הדבר אין תלוי בענין אחר אז בשני ענינ׳ רק תלוי בידיעה בודאי שכת הענין הענין ן היות למה נעשה ובידעים בודאי שכת הענין יש לנו לדון כן ומה שאומר הר״ם קנ״ה לבושה לבושה וטעימה שני ענינים תלוקים ואין שום הוכחה גדולה על מי מהם כתכוון הולכים אחרי׳ אין כוונתו להיו׳ שולל שאפילו דבר אחר הידוע בודאי שכשכת הענין הזה נעשה אין לנו לדון כן . תלה דעתו על הר״ם להיות שולל דהא בחותם תשוב נבי הספרו׳ אינו ידוע בבירור כוונת התלמ׳ עד שנאמר שים לדון כן ואיכא רבי חייא נגרר עם רבי אחרם שים ולא דמי לטעימה ולבושה דאתם יש הוכחה גדולה על מי מהם כתכוון להיות כ׳ ענינים אבל אין הכי נמי דלעולם אימא לך דגם בדבר אחר כל עוד שים לו הוכחה גדולה וידעינן בודאי שכשכת הענין הזה נעשה לשמירת הלבושה וטעימ׳ שים הוכחה גדולה להיותם שני ענינים יש לנו לדון כן אף בדבר אחר כל שכן מעכבים החדון לאין להתעקש ולומר דאמו׳ הכי מעכבים לכבות בית הכנסת׳ אחד כדי שלא יחרב בית הכנסת׳ החחר שלולי הבית בהכנותו להיותו אחד יניחו כלם הבית הכנסת החחר לבא בזה האחד ואולי לא יתקיים זה וזה ואמ׳ החדון דהא ודאי ליתא שהרי ים להם הסכמ׳ שעשו יחיד מהחתומים לא יוכלו לבטל מהבית הכנם ולהתפלל ולהתפלל בבית הכנסת אחר . לומר אחי אי ניחא ליה למר דל נמי מהכא סברת זו אף על גב דהיו אחיקית אפילו הכי בשום תופן לא מניכן למימר דביאת העם מהבית הכנסת היכן לא בית הכנם׳ אחר מיקרי סתירת הרשעון דאי לא תימ׳ הכי מאי בעי רמי בר אבא פשיטא דאשור דהא אפילו למבני בית אחד מאחת ניאות העם מהבית הכנסת האחר לבא אלא נקרא סתירת היכן אף על גב דלא חלו בה ידים ק״ו למסתרי בידים אף על גב דבעי לאתויי לבני וכשורי דיבו׳ ועיולי התם שלא ודאי דלא דמי . ומעתה אבא אל הבדון גם דברי החדון לוכח חזק וזה מלבד מה שכתב החדון שכל דברי אמת ודבק נראה דים גם כן להזכיר הדבר שאין לעבב לבנות בתי כנסיות חדשות ולהתפלל בהם מהא דמניכן בתשובות מו״הרם מרוטנבורג ז״ל סימן פ״ח על אחד שהורה והתיר לגבות הכא שבא בגבולו ולא היה יכול לבא לבית הכנסת של העיר שיכניף כי עשרה להתפלל בביקו ולהביא ספר תורה לביתו ולשים לותו בחדון במקום ההוא שיתפללו שם השבה ויום הכפורי׳ והשיבו עליו חבירו מההגהה דמרדכי פרק קמא דשבת השבה ויום לשונו מנהגי בתשובת לחת בבני אדם החכמים בבית הסמוכים אין מביאים אנשים ספר תורה בשבת השבה ויום הכפורים מדקאמר בירושלמי פרק בא לו בכל אתר אית לחמרת הזלכין אחר התורה והכא תימא מוליכין תורה אגלי אלא על ידי בני אדם שהם גדולים התורה בתעלית בהם והא תנן מוליכין תורותיהן גבים . ר״ת אמר רבי יוסי בר בון תנן על ידי זרעו של דור משוקעים היכון עדין ולא כמנהג אבותיהן . ואית דגרסי היכון עבדין ולא כמנהג אבותיהן . ואומר אחר כך מו״הרם הכו׳ ועתה אהזבי מנחתי עוד לך הגהה בהר״ם פרקא קמא דברכות וזה לשונו . חולה שיכול לכוין יבחו עשרה ויתפללו עמו ואם הוא אדם חשוב בעירו מביאין לו ספר תור׳ בביתו כו׳ עד כל כהאי מלתא לימרן מעמי וכתב הר׳ מנהגנו בכל אהרנות האלו שיחידים בוכים בתה לעצמן לפרקים להתפלל בביתם שמיחדים עם אחרן וספר תור׳ בחקלאי בעלמא ואין מוחה בידם אף כי אין בתוכ׳ גדול העיר עד כאן לשונו . הא קמן מבואר דהמנהג בכל אהרנות לעשות אפילו בנמצי׳ עשרה עם ס״ת אלא לבד ר״ה ויוה הכפורים ואף על פי שאין בתוכ׳ גדול העיר והשתא אם כבר הורה זקן דאפי׳ בחקלאי לפרקי׳ שיהיו בית הכנסת בבזי ואינו קבוע דהוי קבת קיו הא להתפלל מקום אחר להיותו לנהוג בו קדושה להתפלל בו ואחר כך לחלוץ ולהסתפק בו בחותו מקו׳ תמיטי חולין אפילו הכי אין מוחה ואין מעכב קל וחומ׳ ובן בנו של ק״ו דאין לעכב לבנות ולעשות בית הכנסת חדש שיהיה קבוע ויפה בקדושתו לעול והרי טוב ויפה כל עוד שיכולי להסדרת שכיבה בישראל וידעינן דכל כ״ם שבנסין שם עשרה להתפלל

להתפלל שכיבה ממחר שבחודש אלהים נגב בעדת אל כדאיתא בברכות פרקא קמא וזה לשון ברוך לפניו לעד דאין לעכב דלדרבא כל הכונה כלפי שכרו הרבה מאד והכא המעיין בתשובת מוהר"ם הנ' ירחה דקא רמי הרב ז"ל הנהגת מרדכי וירושלמי להנהגת הר"ם דכתב ולמוף מסיק להדדי ומאי דסקיל וטרי הרב ז"ל ליישב ולמוף מסיק להנהגת מרדכי וירושלמי דלאמרי מיירי שמכיזין הסת לקרות ואין שום תיבה או אחרן שם שמכיזין אם הסת ומוכיזין חוזקו ממנו רק שמכיזין חוזקו ממקו אחרן' הקריאה מחזירין וכו' שלחר' גדול וחשוב מעתיקי לות' משם לה כיון לותם נבי הגדול למקום שעומד שם כמו שעשו לר"ג וכדתקן פרק בא לו אחר עליו קאי הירושלמי ובכן הוא נכון לספר תורה ובעבור זה יקשה לעשות אם לא לגדולים לחכם מכהן שלנו ליחד תיבה ואחרון לתת בו ספר תורה ולהוציאו ואח' כך יחזירו ספר תור' לאחרון זה לא עלה בלב אדם לאוסרו עד כאן לשונו וכנוכי שם דבריו. אפילו הכי לענייות דעתי מניחן כמי ליישב הנהגת מרדכי וירושלמי עם הנהגת הר"ם בחופן אחר והנשאן יתיישב על תלו. תמן תניען פרק בא לו חזן הכנסת כוטל ספר תורה וכותנו לראש הכנסת וראש הכנסת כותנו לסגן והסגן כותנו לכהן גדול וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עד כאן. ומותיב בירושלמי על מתני' בכל אתר את אומר הולכין אחר התורה והכא תימר בהולכת התורה לסגן אלא על ידי שהן בני אדם גדולים התורה כתעלית כהם פירוש שהם בני אדם גדולי' דהא' קאי אחיזון דקא מניעי ספר תורה לכהן גדול חזן ראש הכנסת וסגן דכלם אנשים רשומים וגדולי' ומעלי' בקדם מחזן לראש וראש לסגן ומתוך כך התורה מתעלי' בהן ליישב הכי דייק אלא על ידי בני אדם גדולים שפירוש להגיע על ידי מי שהם בני אדם גדולים התור' מתעלה דאי לא אלא דיימא דקאי אגדול שבעבורו ולכבודו ס"ת מוכח שיו הי"ל הכי אלא לבני אדם גדולי' שאני שהתור' מתעלה מאי על ידי שהם דקאמר אלא דמשמע הואי על ידי שהן בני אדם גדולי' אלו המכיזין ומניעין כנון חזן ראש הכנסת וסגן התורה מתעלה העולה מיד קטון לגדול היינו. ופריך והא תמן מוכיזין תוריתא נבי ר"ג ולייט עלוי' דבדברי מנוחן למקבל דהולך וגדל כמו במתניתין אמר רבי יוסי בר בון על ידי שזרעו על דור משוק שם חיטין עבדין ולא חיטי ולא כמהנא אחותהון דהוו חיטי לכבוד התורה או חיטין עבדין לו במהנא אחותהון דלא חיטי לכבוד התור' להכיזה לו דרך עלוי ומעתה מכיזו למימר ולייט דהנהת הר"ם דאמר שם הוא אדם חשוב בעיר מכיזין לו ספר תור' בבית מיירי דרך עילוי על ידי שים דשום או אנשים רשומים וזה למעל' מזה כמתניתין דפרק בא לו דוקא הר"ם ז"ל דאמר וידע מתניתין דתני דהיו מכיזין ספר תורה לכהן גדול דרך עלוי והנהת מרדכי מיירי בהנשים חכושים בבית האסורי' דאין שאתם כולהו מיכאי דלא מעלו ולאו אורח תרעא דגדולי וחשובי קעיר מכיזין להם ספר תורה ולהכי אמר אתם דאין מכיזין אלא ספר תורה. אלא מיהו ליכא למימר דלא מיירי אלא בבית הכנסת מחדש לקיים מלא כל הארץ כבודו דהשתא שכיחא כמו' מכוח מן המוכחר והמוחים ומעכבי' גדול עוכ' מכשו' ועתידין ליתן את הדין ורחמי' ליתנן מהאי דעתא וכמו שכתב הרי"ב ז"ל שכיחא מעלת הארון קל וחומר בנדון דידן שאם יבנו בית חדש נב"ה ישימו דמי מלחמ' בשלום ושם ומתו וישלקו שכח' תעורר מדנים ואי אפשר בשום צד ואופן אחר להתפלל בכוונה אם לא בהפרדם וקטיל פרק אין עומדין אין עומדין להתפלל לא מתוך שחוק ולא מתוך קלו' רחש ולא מתוך כעס. ועל אחת כמה וכמה דעכשיו גורת עכשיו דאמרי ליזיל וליכול קורצייהו דיהודאי וכנסיין בכת המורידין ולא מעלין רחמי' לשוכין וקרא נמוח אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו ממילא שמעינן אף לא פעלו מנוה הכא ליר' מקרי בדרכיו לא הלכו קל וחומ' לפועלי עולה גופא והכי ליכאי מיקרי דוחקי רבני שכיחא שלא לשכון כבוד ה' בבית הכנסת אחד אשר לזה רואי וכנון לאנשים הללו לתת כבוד לה' אלהי ישראל והפה שאסר אחה ועכב מלהכנות בית ה' הוא מיתיר ויאמר לאמר כל אחד מהם לה' אלהי ולהיות בשלום עם אחיהם החפצי' לבנות בית הכנסת החדש לשמו יתב' כי בזה יתנו כבוד לה' אלהי ישראל בהרבות בתי כנסיות בכל עיר ועיר וכמו שכתב והאריך בזה החכם השלם כלו בטוב טעם ודעת:

שם דברי הנעיר

ליב מרוזאל

כלל ה סימן מו

עוד על הענין הנזכר

הנם הלום להיות הדברים הנאמרי' מפי החכם השלם הלל בן שחר נכון מונחו מונח מי התורה מים טהורים ונהרים ממקור החמת הם ברורי' ועדים לעצמם ולא חזי כהו הזרחה עם כל זה להפיק רצון בני חמודי וחור עיני גם הם אשר רצה להשתעשע בהלכת חכת חמד' הדת החכם השלם כמוהר"ר יעקב לבית הלוי כלו בדברי תורה על כן יכאתי לקרות בני וחברתו.

ואומר: דכל פה וכל לשון לא יכחד מהודו' על החמת כי תפלת הרבים יש לה מעלה יתירה וכמו שדרשו ר"ל על פסוק חיכה ירדוף אחד אלף אינו דומה מועטים העושים מצוה למרובים עושי מצוה וכל עור שתרבה הצבור תהיה מעלתה יותר גדולה דכתב עם הדרת מלך והן אל כביר לא ימאס וכמסכת מגילה פרק בני העיר גדסינן אין מוכרין בית הכנסת אל בני' ליחיד מפני שמורידין אותו מקדושתו. דברי רבי מאיר אמרו לו אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה וכתנא' שפיר קאמרו ליה דכתנא דר' מאיר ר"מ מעיר גדולה לעיר קטנה מעיקרא קדושת השתא כמי קדושת מרבים ליחיד ליכא קדושה ופירש רש"י ז"ל שאין אומרים דבר שבקדושה פחות מעשרה ורבנן לי ליכא למיחש כי היכי דלא ליחוש כמי ליכא למיחש משום כרב עם הדרת מלך ע"כ. משמע דלרבנן

כך הוא מעיר גדול לקטב מטעמא דכלוב עם הדר מלך
ממכיר ליחיד שחין חומר בו דבר שבקדוש שלא להדיוט
לא בשבת זה מעכבי להו למכור אם היו צריכי למכור
ומי יתן את כל עם ה יחד חכמים במקום אחד וסיו
מתפללים בלב אחד להכיהם שכשמים על הגאולה וסיו
נעניש ואף גם זאת כי כלנו אלה מפה ואלה מפה תלחנו
מתפללים בכל יום ויום שלשה פעמים ואלה כי בעניינו
ותשכון בתוך ירושלים ונאמר חוד עבדך מסרה תקמיט
ואולי ישמיע נאמר יאות על לב לאמר חנום מלב על תפל
הרבי כי למה תקרב היכו שומע בקולנו המקום מלא
הן אל כביר לא ימאס אלא ודאי כי לעניין כזה צריכי שיהיו
כל ישראל יחד במקום אחד מיוחד מתפללים בלב אחד
מיוחדים ומייחדים ואז היו נענים ולא ומלא ודאי לכל
עתה הן היכים עם הארץ מפוזרים ומפורדים לאחד הנה
ואת הכה ודבר ה על עניין הגאולה היא יקר ויום כמה
קטרוגים כתשפת לתפל יחיד עד ישקיף ויראה ה משמים
למכם בכל ואת לאחנו תיובי להועד ולהתקבץ יחד כפי
יכולתנו כי נמיהי דכל טובת דמדלי חיכים על כהפיה
ואין לאחר מפיישו הוי קילתא דטעוכי כפים מי שעוזרו
ומסייעו וכמו שלמדנו מן התפלל וזהו פי ויעזור לו
תכיעי כן נדויה כמו שלחזל:

אמנם להיות כי בעוכותנו שרפו כתמעטו הלבבות
ורבו המריבות והתיבות ואין קורא בנדק
הספנים והתחדות כי הלל ור אשר בקרבנו יוריענו גאות
גאה וגאון וזדון ושכחו וקבץ לים מרעשו הסכימו כני
גלותנו רחמנו קדושים אשר בארץ המה והמה חכמים
מחוכמים להתקבל מתפחות מתפחו לשמות בגוייהם
ובעשו קהלות קהלות מדינה ומדינה בכתבה וכלשונה
ולתסיקו להו בשמייהו · הגם הן עם ה ותורה אחת
ולב אחד לאביהם שבשמים וצוויים לא יתפצב עלינו
להחפת הספנים בחרו בדרכיהם לתוך שלום · והנה
רבני דור אחרון מנת חלקנו כי רחו כי גברה יד הקלוף
ועצמת כח הקטרוג וגדל שנאת חנם כי לית בכנו ובאחיו
בן גם הם נתנו רשו בכל מקומו מוצבותיהם בקשטנדינה
רבתי בדעות ופה עירנו עיר גדול להלהים להפרד כל
קהל וקהל ואיה לכמה דאמרי לא יהיו נענים בפיותם
יחד פני להכים פניהם זה בנגד זה זה לדוף וזה להדוף
והבה נשים את דעתנו בתבון מה בחורוף · ואין תפלתם
בשמע ובודאי כי טעם גדול היה להם וכמו שכת החכם
הספנ נר ו מהיות דש הדר דאמר רבי חייא בר אשי
אמר רב כל מי שאין דעתו מיושב עליו ש יתפלל שנאמר
בנר אל ונוה · ורחזתי מה שדקדק בני ית כוה דילמא
שאי אין דעתו מיושבת דקאמר ר חייא קאי לשברות
דשמתם בבר ואין בודו להשיב ונכו מעלין לכל על דברי
בעם ונקחור מנת כן דאל יתפלל אלא יתכעכו ויעביר
על מדות ויתפלל יחד אבל ים להשיב דהתם בגמרא
קאי הלי דר חייא על מגרת דרב שכת דקאמר יכול
אני לפטור את כל העולם מן הדין ותקני דמדין תפלה
קאמ מדכתי שמעי קל ואת עניה ושכורה ולא מיין והא
בלאו שכור קאמר אלא בשכור מרוב צרותיו וכשכו דלא
מיין קאמר קרא ולבן לתסיק רבי חייא דמי שאין דעתו

מיושב עליו אל יתפלל לכיון שאין דעתו מכוונת לדעת
מה שמוניח מפיו אל יתפלל וכת מה בא לחדם ר חייא
מסמיה דרב כיון דכבר אימא מסמיה דרב שכת ועוד
דאמאי לא מייתי ראיה מהכו פסוקא דשמעי בא זאת
עניה ושכורה דקאמר רב שכת אלא לא גמיר מהכוא
קרא אלא דפטור מן התפלה כיון שקרא את כל העולם
ושכור פטור גם לאחרנו פטורים לכל הב דאם היכי
רוצי להעמיד עצמו ולהתפלל נדקא תאמר לכו ולכן
בא ר חייא ואקשי דאמן דכשביל צרות הכוללות בכל
העולם יש לפטור אותנו מדין תפלה וכשאר מתפללים
שכר תהיה לנו לאחנם מי שאין דעתו מיושבת בשביל
אוזן כוב או אוזן נרה או אוזן מחשבה פוסלת אל יתפלל
בחיוב בהשמר פן ואל אפי שרוצה להתפלל דאיכא
מכוין מה שמוציא מפיו אל יתפלל · אבל בירושלמי
הוכיחו אלי דרב חייא בר אבי מסתוא פסוק דשמעי כי
זאת עניה והשורשו לומר דאמי צרה לשכרות יכין שהוא
טרף בגופתו וכעשו הוא ליה כשכו ובשבו כתי ולהכדיל
ולהורו כמו שבארנו בחום דאדרבה הוקשה ביניני לברי
הירושלמי מה שדקדקתי בגמרא דיקן דשמעור
גמיר ליה והאי פטור לאו בשכור שהגיע לשפרותו אל
לוט כדאמרינן לעיל בגמר אם כן מנא ליה לרבי חייא
דאל יתפלל הרי בשכור פטור דקקא קאמר ולא קאמ אל
יתפלל אחיוב ודיו לבא מן הדין להיות בכדון · ואין
קושי דאמאי לא תיותי רחי אם דהיערך שוף לא בשר
כדפירש רש מפום דפירוש דברי רש בעמו מפמע דוחק
דאיכא קושרא דהשם לא קאמ יערך שוף פשו פשר
והוכרך לומר כלומר אל תערך שוף בפום טרוך
והפשו הוא מפורש דתיבת לא היה אחוי להיות בתחלת
הפסוק והא דהיערך לא מתקשת בחופן דרבי חייא
בר אבי לבלהו פירוש · ובפי סוגיית הגמרא
בפי שאין דעתו מיושבת לא מטעם צרת נפשו ובשבו
קאמר אלכן דומה לזה מיותי בגמ הלכתא בעיא גלותא
וכו ורבי תניחא דומא דרתא לא מצלי ורבא אמר אי
קרנתן בוקם לא קרתי ואבי אי אמר לי אם קריב רוחא
לא קרתי וכלהו חדא מילתא קאמרי ואוך יתפלל מי שאין
דעתו עמו אם רק פנוי אל רבבי להו את דעתו ולהלחם
עמו ולבתחו ושא גרסיכן בא בדפוס ם אין עומדין
להתפלל לא מתוך עצבות והר שבת אל בשיטת ברכות
הביא שיטת דירושלמי דהכא אין הדרך אל יתפלל וכן
וכא תכות קאמר ובפשיטות מתפללים דעו לפבי מי אתם
מתפללי ולבן בתב הטור בבי בא ולא יתפלל לא במקום
שים בו הבר שמבטל כוונתו ולא בשעה שמבטלת כוונתו
כו ואמנם גם אם הביא הטור דברי מהם מרוטבורק
דאין לנו כזאתים עתה בכל זה שאין לנו מכווני כל כך
בתפל כו והם דברי המרדכי בשמו בפ הדר וכן הנהגו
הי שם בם הדר כדפירוש שם ועם כל זה אנו אל
יתפלל וכו ממעא דהניח דמוה ם היכו דלא נקבע
כרב חיוב בר אבי דמי שים לו מחשבות ואין דעתו
מיושבת אל יתפלל כלל מקום דעתה אין לנו כוהרים
בחלו הכוונת אבל נלכת לבקש מנוח להתפלל בייחוד
הדע הבה מה טוב ומה נעי לבלך מעליו כל המחשבו
הפוסלו והבה הרמ שם אל בהל קם כתב כל מי שטעון

מלכרות קס"ל אם רצה להחמיר על עצמו ולקרות קורא והוא שתהא דעתו מיושב עליו לאכל אם היה הפטור מבוהל ותמה לאיזו דעתי עד שתתיישב דעתו עליו ולכאורה היה נראה דקשיא על הר"מכם דלמי פסק כותי ובדפסקי בהר"ף דאחקן אם רצה לקרות קורא מכין לו לומר והוא שתהא דעתו מיושבת עליו וכו' והרי"ק שתם קשיא אם רצה לקרות קורא ומי ס"ל כהר"מ ז"ל דלכאורה כר"ש בג' דיעות קס"ל ואם רצה להחמיר עליו שתהא דעתו מיושבת עליו ולקרות קורא ותפסיר דכיון דבגמרא מוקמינן דפלוגתא דר"ק ור' שבג היינו מי חיישינן ליהודה מי לא אם כ"ק דלא חיישי ליהודה וכמו שפסק הר"ף והרתרין להר' יוחנן ואתי כר' שבג דהלכה כמותו אכל קשיא לי במה שכתב אחר כך אכל אם היה הפטור מבוהל ותמה איזו דעתי דהרי לעיל אם כפ' היה קורא על מקצי' חקן פטור מק"ם לילה הרשתן למרינן בגמר' תר' בשכתך בביתך פרט לעוסק במצוה וז מבטן אמרו הכותם את הבתולה פטור ואת הלמנה חייב ובריך מי הכי מאי לוריות הכותם את הבתולה אפי' כותם את הלמנה כמי הכא טריך מי מצוה טרדא אפי' טבעה בפיכ' כיס שלא אמר רבי אבא אמר רב אכל חייב בכל המצו' כו' חוץ מן התפלין אמרי הכא טרדא על מצו' הכא טרדא על רצוה וכו' הרי דדוקא בטרדא על מצוה אמרי' דלא יקר אכל בטרדא על רצות כמי שטבע ספיכתא כיס או אכל יקר ק"ם ולא מפטר ואף על פי שהוא מצטער כהכל להוסיף ואם כן היך הר"מכם ז"ל פסק דאפי' רצה מבוהל ותמה והר"אכד ז"ל מפיק עלי' וזה בשכך יקרא ויהא כקורא בתור' ולא יהיה כפורק סס שמים מעלין ואין זה דומה להפל' ואין מוסקין עכשו ליהר' שהרבה ידוע לרוב הקורתים והמתפללים שאינם ולא מצות אנשים מלומדה גם בחכמי הגמר' היו אומרים מחזיקנא טיבותא לריעתי דכי מטיכא ליאודי כרא מכפסיה וכו' עש"ב והכוונם שהר"אכד ז"ל פקאי דלא אמי ק"ם להפלה דבתפלה צריך כוונת הלב יפה אכל בקש"ת לא כעי כוכה ולי נראה להביא ראיה מדלא אמי אין קורתין ק"ם לא מתוך עצבות וכו' דלא אין עומדין להתפלל וכן גרסינן התם ת"ר המזמנים קורין בראש אחיכן ובראש הבדבך ומתפללי' בראש הזית כו' ובעל הבי' בין כך ובין כך יבוד למטה ומתפלל מעמד דדוקא להפל' יבוד לתפל' אבל לקרות קס"ל לא יהא אלא בקורת בתורה ולכן הטוב עלי הר"אכד ועוד הטיב עלי דאפי' יהיה כתפל' אין הפסד שיקרא וליכא למיחש ליזהרת שהרי בזמן הגמרא היו מתפללים בלא מזוזה וכו' ולי אני עכשו נראה דאין להביא ראיה מהאי דמייתי הר"אכד מטוס דהת"ל אין טרודים במחשבות בעבר ויגון ח"ו כי אם בהותם הדברים ואינו דומה מי שהוא בהול ומצטע' ותמה ח"ו על אינו נראה עם מי שהוא חוסב מחשבות רצות שים בידם להסירם מלבניו בפעם בפעם ולבזון מעט ומה גם כי לא בעלם מצינו הרב הקדוש הר"אכד ז"ל שהם הדברים הנאמרים סס יש להם סוד בקמ' דאי לאו הכי לא היו כותבין אותן בגמרא להתיר הרבוצה לבאים לאחריהם שלא יכוונו בתפלה: ואפשר נראה לי לתרץ בעד הר"מכם דכוונתו היה לומר דהמצטער בשביל שמניחתו שלטרפה כיס או

ח"ו לאכל שאין להם תקנה לאחרת ואחי דיקרתו קס"ל הלא פטרי להו אלא בטרדה של מצוה לאכל מי שהוא פטור מן הדין כבר ועכשו על איזו נראה הוא תמה ובהול כיון שהוא פטור מדינא אין רצוי להחמי' עלי' ולומר שיקרא בלא כוונה והוה ליה כמוני' שם לבטל' ואין רצוי שיחמי' עליו עד יעבור זעם הצר'ו היינו ואם כן כמניכו למדינ שים ג' דיעות קס"ל קילא ואם רצה להחמיר עליו שיתן ולקרות קורא כר' שבג ותפל' חמי' טפי דאם הפטור יר' להחמי' על עצמו נראין שתהיה דעתו מיושבת עליו ואם לאו היינו רצוי להתפלל אכל תפלין חמירי טפי דכיון דטעמא דתפלין משום שמחת דעתו אם אפי' רבע שהוא יאמר שדעתו מיושבת ביון דיש לו טרדא אולי כרבע יכוין לו מחשבותיו ויסיח דעתו דאם ולכך לא קאמר אם כתפלין אפי' דקאמר בק"ם דתפלין חיכו תלוי בכוונת הלא שיהיה דעתו עליהן ולכך אכל חייב בכל המצות בתפלה ובק"ם ותפלין פטור מהם ואעפ"ג דמשמע דמשום דנקראו פאר וכדגמרינן מיחזקאל דקאמרי ליה פארך חבוש עליך והטעם אם הוא משום דאפי' שיהי' כל שע' דעתי' עיליהו כמו שכתבו הפוסקי' ולהר' מכם אפי' ק"ם אם הוא פטור מן הדין והוא תמה ומתבהל מצטער או יגון אף על פי שירצה להחמיר על עצמו ולקרות חיכו קורא: ין לומר דבדברי ר' חכינא מסתמא דקס"ל לקרא מכם דלא קאמר כיומא דרתת לא קרי ק"ם הלא לא מצלי דמסתמא דוקא תפלה קאמ' ולולם ים לדחוק לכל התפל' קרי ליה עלותא והוה אם כולל לתפל' ולק"ם ואם כן בודאי דנדון דידן ים להם טעם לבקש מכוח להיות דעתם מיושבת וכ"ת דהם לא יקפידו ולא יתבעבו ויהיה דעתם מיושבת ולא יהיה ביכיהם פרוד אז חלו' כי ח"ו חלק לבם וכו' הא ודאי לאו מילתא היא דאין מדם בליט ברוחו וכחו לבכות כעבו ומי הוא זה ואיזהו יוכל למשול ברוחו בעלות עשן כעשן הכבשן זאת ועוד כי הרבר תלוי ביד אחרים שלא יקטיטוהו ויכריחוהו לנחת ממחיצתו: ועיכינו ברורות כמה בשתבח הלל הזקן בחות' בני אדם שהמרו זה עם זה מי ילך ויקטיטהו והו' לבדו נבר בלחי ולא כעם אדרבה פיסו ומי לנו כמוהו: וכמו שכתב מוהר"ר ש"ם ז"ל בסימן ל"ם חלק ראשון כמו שכתב בני ל"ח ומס נומן הרב ז"ל הבית ראיה מקום טבריכת רבתי שבכל יום ויום כי יכיכן אנשים ויהיה ביניהם אחוז אחיהם או מריבה ונחיים מקבל זה והולכי' לקבל אחר ואין רובר דבר ואפילו בעירנו שים תקנה תקנו ונבלו ראשוני לעמוד כל אחד ואחד בקהלו הבית הרב ז"ל ראיה מפני קהלות חשובות מספרד שלפיכת הפרעי' שבפלו ביניהם ונתבטלה קנתם והלכו להתפלל במקום אחר ז"ל: ואם היו הוד היה חי הרב ז"ל היה רואה בעיניו כל הקהלו כלם נעשו למחב' לגלים ולרביו ים מהם ב"א כ"ב כ"ג כמ"ו ויותר וקנתם יצאו וכבו כתי כנסיות לעצמם וקנתם הולכים להתפלל במקום אחר וקנתם יעשים מחולקי בניהם ובדבותיהם וחוכיהם ומעשיהם וכל דברי ים בב קהלות מעם: ולא ראו למחוק בידם והרב ז"ל כתב בחלק יורה דעה סי' יתן קע"ב להתי' שכתוב מכתי עיר מוכי שחיטה על בניו כ"ם של פורטוגיזי' ניתן לנקב הקטט והמריב ז"ל

ולא

ולא עוד אלא שאם הוזק התחת שמתקוטטים זה עם זה כי כן הוזק בעונותינו בזמן הזה שברוכם כן חוטאי' ולכן לים על מקומו יבא בשלום כו' יעש׳ נראה בודאי שלמרבו דטענת הקטטה והמריבה היא טענה חזקה ודאי דלף על גב דלמרי' לא תרתח ולא תתטח ח"א ומי יוכה לזה לבל להיות התחת ילוד האדם ואין ברוחו כח לעמו' רחוי לבחור הרע במעוטו וטוב פת חרבה ושלום כה ולכן הבא מה טוב לנחת לבקש מקום להתפלל בלי

טרדת הלב

גם הרב מוהר׳ שלמה הכהן זצ"ל בח"א לסימן ל"ו כתב על זה הענין עצמו מיהר מוניסטיריי

וזה לשונו אך למכב בא בשלא טעמי לחרי ולשבח חשר עליהם יש לסמוך להקל ולומר שבשועה זו בטלה ונחרת בלי שלית חכם וזה שבלי שפק כונת חברתם ולפנדתם יחד היתה להיות ביניהם להבה וחלוה כמו שבא בשלא לשכם שם חם ושם יהיה ביניהם לשבת התחברותם יחד חלוק לכבות לדעתה דהבי לא נשבעו כו׳ יעש׳ ואם במקום חומר שבועה כתבו בודאי דהוי חומרא דמוכח הלי דלין לדם דר עם נחש בבקיע חחת ובשביל המריבה התירו להם השבועה ואפי׳ שלא לא נריך על לח כמה וכמה בבדון דירן דליבא שום חשש לישור כלל דלדרכה שם הם רוצים שליבם יכולי לעמוד בעצמם מבלי התקוטט אומר לני שהם חייבים ומצווים לנחת ולהשתדל בכל כחם לבנו להם בית לשם ה' ולעבדו שכם לחר׳

ואם יאמר אומ׳ הבא למוצאי שמח ח"ו יבלו כלם אל המקו׳ לחדש להתפלל ויאחר הבא הימין חרב ושמש וח"ו יקרנו לשון וכמו שכתב הר"ב סימן רנ"ג על כגין בית המדרש להתפלל דשם נוהגים הקהל טעם לדבריהם מפני יושב כ"א אלא תחרב אז הקהל מעייכין בדבר ועושין תקנה לקיים לת שהיהם יעש׳ ראיתי מה שכתב החכם השלם כלי לדחות טענה זו וכעיני יפלא לוך יעלה על לב לבוא בלבב לטעון טענה זו כי מתוך דאחי השלה נראה לי כי היושלים מן חותו הבית הכנסת לבקש להם מנוח במקום לחר מיהם מהמקומים בתחלה בבלתי יוכלו לנחת מבית הכנסת ללכת להתפלל במקום לחר בקצם הכ׳פרחים ש הנראה כי שם לחרים חדשים נתוספו עליהם. ושם לחדשים שלין להם חיוב ההסכמה הם מוכנים לותם בטענות זו תשבו ורוצים לכופם לשבת עמהם לוך ירויחי מחותם שנתחייבו בבר בחיוב ההסכמה ובקצם לשומת דודאי יתפרעו מהם סיבלו מן הקהל ויכיחו הבא החר שם דודאי לא יעלה על הדעת דאו ידם על העליונה בבח ואל ובהורמנותא דמלכא לעבב׳ בודאי שלין מקום להיות דבקב מוהר׳ קולון זצ"ל בשרש קי"ג לבל דהת׳ היו רוצים להניח בית הבצת מבל ובל ולשבותו ולעשותו במקום לחר ואו ודאי ים לבא עליהם מטעמ׳ דמתניתין דמערבין בבוץ יפן מפני דרבי שלום ובדמפרש התם מפני החשב דחמבם בגדון דירן דמתפללין בבי הבא במקומם שלא שלחרים שבתוספו עליהם רוצים לקבוע מקום לעצמם להתפלל לא שייך הבא הזוח טעמא בלל ובטל שבראה מתוך דבריו שם בבירור. ם לחמבם יפן

בבי יש׳ בשא ובתן בעבין זה לחמרתי להשתעשע בדבריו. ואומר דמה שהקשה לו בדברי מוהר׳ קולון זצ"ל בחה שבתב שבתב וצ"ל שלא בשא ודאי בל דבשיט׳ ליה לגמרא דהא דתבן בית יפן בו׳ דעל בדחין לייתי דלפילו בחי המערערים מחמת קנת טענה לפילו הבי מניחין שם מפני דרבי שלום. ואחר בך בתב וצ"ל שבן הבא שלין לבנות מקום בית הבבסת דלין להם טענה בלל בו׳ מעמע דשם היה להם טענה היו יבולים לבנות והוא הבריח שמם בתחלת דבריו מן הגמרא דלפילו היה להם טענ׳ לבנות העירוב לין מבנין לבל זה הוא מ"ב חופבים הא׳ דלין קופיח בלל דבין דבסוף דבריו קא מסיים בבש שם בך לין קופיח בלל דבשביל שלין להם טענה הוא בל שבן דהשתא שם התם בגמרא לפילו שהיה להם טענה לין מבנין בש שבין להם טענה ושם היה להם טענה היה ה"א ולא בש וכן הוא דרך הגמרא בשאומר הבש בבל הלמת הוא דהתם בעירוב היה להם קנת טענה דהבי דייק הרב בליפביה ולפילו הבי מפני דרבי שלום לין מבנין לבל שם היה להם טענה מספקת לין ספק שהיו מבנין בש הבא בבי"ם שלין להם טענה בלל לבל שם היה להם טענה מספקת ודאי שהיו יבולים גם בן לבנו"ם ולבך בתב הבי קאמר ולפילו היה להם טע׳ מבל מקום נראה לע"ד דלין בידם לבנות בו׳ דהבובה דלפילו היה להם טענה מספקת עם בל זה בשביל החשד דקאמר התם לין לבנות. וזהו מה שדקדק מוה"ר שלמ"ה מדבריו דהיבי"ם להם טענה יבולי לבנו׳ במו שאמרנו ולף על גב דמוהרי"ק סיים דבריו וקאמר ולפילו היה להם טענה מבל מקו׳ בו׳ נראה לע"ד לין בידנו לבנות התם היינו משום חשבת בדמפרש ואוזל וקאי לטיטקיה שפירש בגמרא דמתניתין יש למערערים טענה לבנות מקום העירוב ולפילו הבי משום דרבי שלום דהיינו חשבת בדמפרש בגמרא לין מבנין.

האמנה בעיני יפלא לוזם לרך בביאות עבר על מוהר"ק לדעת שהיה למערערי' לבנות העירוב קנת טענה ולא פירש הטענה מה היא ומי גלה לו זה ולין בגמרא ולא בתוספות ולא ברש"י שאין רמז ממנו ואם הוזיאו מהסברת שהבית הוי"ל דאי לא תימא הבי מאי פריך מפורש והלא היה המנהג לתתו לעולם בבית דאם יפיב׳ וכמו שנתן הוא טעם בדי שיזרו הרשע יפיבה לתון הבנס׳ שיקבע שלא ודאי להבי פריך מהסוף מפורש משום דהב׳ נמי במתניתין היה להם טע׳ לבנות העירוב ולין מבנין מותו מפני דרבי שלו׳ יעש׳ זה חוכח בבל בלל דהמקש פריך הלי דרבי שלו׳ דמתניתין היינו מפני הבבוד דודאי דנראה דחסרון בבוד הוא מיוחד העירוב מבית זה זיולבותו לבית אחר אם בן ההו׳ מפורש נמי לחתי בהגו לבנותו מבית אחד לבית אחר ואחתי לא חייבינן לבבוד המת דהבי במתניתין דקאמר מערבין בבית יפן מפני דרבי שלום וקס"ד דהיינו מפני הבבוד ודאי דחייבי דאפי׳ מת בעל הבית שהיו מותבים עם העירוב לין מבנין אותו מפני הבבוד דבשתמת קאמר מערבין בבית יפן מפני דרבי שלו׳ ולא אחרו בבית שלו׳ אם בן הבא נמי בפורש לא חייבינן להאי בבוד ואחתי בהגינן לבנותו מבי

רב יהודה לבי רבה ואחר כך בי רב יוסף ואחר כך בי תלמי ואחר כך בי רבה ולא חיישין לכבוד המתני' ואין טעם המחבר מספיק לטעם הכבוד דלמחבר עצמו קשה למתי נהגו בי רבה ולא חשו לכבוד חותם החכמים כדאיכא במתניתין ועוד זה יתורץ לפלי מיהא קשה כדכתב התו' שם בגמרא וזה לשונו ולא מצוי חדרה פירש"י שלא יתמרו מפני החשד שחושדים אותם לגנוב פת של עירוב ואין מניחין אותם שם לכל כשפוי ליכי חשדי שיודעים שמניחין לכל דיש מתיבתא לחלק לתלמידי עכ"ל וקשה לכאורה דטעמא דשפוי היינו משום דשידעי שמניחי לכל רוצים מתיבתא לחלק לתלמידי אבל בשאר מתיבתא דייק המתרץ מטעמא דדרכי שלו דמתניתין היינו מפני הכבוד לעול חיילך דמפני הכבוד חוזרין ומפני שפורש דרך היה מנהגם לחלוק כבוד לרחשי יעיבות מפני חשיבותו לכל בהך דמערבי' לתלתי יצא תפקידו מכי לבי כלי סבה ויפנמו בכבוד הבי הרחמן וסבה מוסר"ר שלמה סכהן זצ"ל בחי' רפ' עשה הרגיש זה בתוספות והניחו בצ"ע וכתב כי לא מצא תירוץ מדוע צ"ע. וכמדומה שלא ראה דברי מהר"י קולון דלדברי מוהר"י קולון זצ"ל דבמתניתין חיילי דיש טעם לשערים לבנות העירוב ואף על פי כן אין מצניעין שם כן ליכא לתרץ דשאני שפורש דרך דה גי לתת בכבוד לרשם היטיבה משום דגם בעירוב יש טעמים לחרת להוציאו ונדחל יותר השלום דמבטל לם שכי כמי שכא אף על גב דיהיה לכבוד שבבים גדול השלו' ולא יוציאו אותו מן הבית שהיה שם וגם בי"ל עמד עליו ותרץ עם דברי מוסר"י קולון זצ"ל למעם לפי דרכי שדבור הזה משוט כי בשלמא לטעמא דחשדא ליכא לשנר למיתר שפיר דשאני שפורש דליכא חשד כיון שיודעי' שכך הוא הדרך והמנהג לתת אותו לרשם יוציאה ולא יכאו לשום חשד לבית היוצא משם אבל לפי הוא טעמא משום הכבוד לא סגי טעמא שיודעי' שמניחין לכל דיש מתיבתא דשאני שיודעי' שכן הוא המנהג אבל למנהג עצמו מקשי דלמאי לא חיישינן לכבוד המתים דודאי דשפיר כבוד הוא למת כיון שכתן לרשם היטיבה הנכנם בשביל כבוד וכיון לפירוש התוספות וכיון לפרש"י בעיין השופר היה להם להקפיד לכבוד המת דיותר ראוי להקפיד אחר מותו מבחיים וכדאמרינן ככר את אכיך ואת אמך לרבות אשת אחיך אחר מיתת האב וכמקומו רבים:

ואין לדחות דכיון דאלו דשאני יציבות היו במקומות שכי כמו שכתבו התוספות דש' היה בלשרעא ואחר כשומבדיתא או כסוריה ואיך היו יכולים להניח השופר במקום אחר רחוק מן המקום שהיה שם רשם היטיבה הא לא מילתא היא דכיון דחייסינן לכבוד המת היה ראוי שלא ליקח אותו השופר שהיה בבית הרב המת רק שיעשו אחר לרב אחי ולא יפנמו בכבוד המת דאף על גב דיודעים שהוא תבשיט הרשם היטיבה והוא הכבוד עצמו שבשביל שמת לא יאמרו שאחרים בבוד ביתו וזה ברור לענ"ד מיושב. עוד קשה לי בדברי מוהר"י קולון זצ"ל דקאמר וזה לשונו ומשמע בגמרא דאפילו היכא שיש קצת טעם לבנות מקום העירוב אפ"ה אין מבנין מפני דרכי שלום מדפריך עליה מ"ט שימת משום כבוד וכו' עד ופי' רש"י ולא היה שפורש על תקיעת שופר

וכו' יעש. ולמה תפס להגריה דברייו מפי' רש"י דפי' דהחוא שפורש הוי שופר של עכ"ם דגרשה דלמיתם להיינו שופר שבו נוקבים נרבה לתלמידים לא מצי להגריה דברייו ולכל כ' הפירושים כול לומר מיה שאומר וק"ל ומה שסוקם לבניי"ל דחמתי בעי בגמרא מ"ט ולמה טרח לתשבוחי טעמא אחריכא מטעמא דקאמר דמתניתי' מפני דרכי שלום או פרי דלא ניתני לתכנוני עם כ"ם היכן שיאמר מפני מה מוציאין מביתו ח' או כדי דלא ליתו לתכנוני שלא יהא השבנים שכל אחד ואחד מבי רומה אותו והוי דומיא דדרכי שלום דכתן קורא רחמנן ים לומר דודאי דבגמרא לא בעו טעם לתתניתן דכהדיא קתני מפני דרכי שלום אבל מאי דבעי הייגו לפרושי היא שלום דמתני' מאי היא משום דכשלם' לי כהנת העירוב בבית היא חיוו מנוה ליכא דרכי שלום אבל לי כהנת העירוב בבית ליכא שום מנוה כלל מאי דרכי שלום ליכא בה כ"ש דהקרקע העלת ליכא מעלה וגדול ומשום אבל הכא ליכא משום כלל לכך אמר לי משום כבוד ולא משום שהוא שפורש כו' והשתא תרץ לן משום חשדא דמשום קיבוץ מנוה והחזיק בה ליכא שום מנוה כל זה אמרתי לבניי"ל אבל מי' גם כן הכי יעש. שמוסר"ר שלמה הכהן זצ"ל דלדברי רש"י וגם בתחרוב' לדברי עוד מה שדקדק בניי"ל דלדברי רש"י וגם בתחרוב' לדברי תום' דשאני שפורש דליכא כבוד משום לכך היא המנהג וכו' ועם מה שכתבתי לעיל יובן לעלה ויתורץ כמה שאמרתי ומה שדקדק לפירוש רש"י שבירם דמשום חשדא היינו שיחשדו את בני החצר שמטלטלים בלא עירוב וכו' קשה דהיכא דמיוח הוי מילתא כמתניתין לומר שלא דקאמר מפני דרכי שלום ולא היה לומר מפני החשד ודאי דרחוי וכתן לדקדק וכתב' לאמרתי בלבי דדרכי שלום היינו דאיתא לתכנוני דאמר' שמעכרים על המנות ובני החצר יקפידו על זה ויבאו לידי מריבה ודומה למה שכתב בניי"ל. עוד לפפר לומר דדרכי שלום מקרי הוי חשדא דכיון שחושדי את בני החצר שמטלטלים בלא עירוב אולי ישלו בני החצר מבני המבוי לוזה דבר ולפי מחשבתם שמטלטלים בלי עירוב לא ירגו לתת להם כדי שלא להבשילם או שלא ירגו הם עצמם הבאים מחוץ לטלטל בחותו החצר כיון שאין בו עירוב ושם זה יתו לתכנוני. כל זה אינו דכיון משום ינגיל תורה ויחדיר כי ככר אמרתי כי בכדון דיון לא שייך כלל זה דיכא דפשיא בגדון דיון הא מערבין בבית יש דגם בן בבי"ם היטיב מתבלין החמצם על דברי המערער שיערער לא היה ראוי להעלות על ספר דברים לא נזרו ולא להבר ושריין ורין אלי למודעי שיודיעני מה כוונתו ואיך בטעמתו ואת סותר הדין דאמאי ליכפת לן אי נוף כ"ם או לו קדושם או אין לנו לענין שאין ראוי למנוע כיר מי שרוצה לקנות בית שכנסת להתפלל ואין כתבה שכומן הריב על חותם הבתים לא היו גם כן בשבירות מן העכום שגם הם בארבות העמים היו עומדים ובתוך חוביו ישראל יושבים וכמסכת מגילה פרק בני העיר גרסינן תנו רבנן בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין חוכלין בהן ואין מושבין בהן ואין כחותין כן' אמר רבי יהודה אימתי

כי אזכן לכל כתובן מכחיש אותן ועולים בהן עשבים
ולא יתלוש כו' אמר רבי חגי בתי כנסיות שבכל על
קנקי שם עשויין ואף על פי כן אין נזהגין בהם קלות
ראש ומתי כיון תשבומת וכתבו התוספות שם כ"י
בפסיות שבכל על תנאי שם עשויין רוצה לומר כל זמן
שהן כטלין דהא חזיין בהמייתא לעיל וגם החמורלים
לא היו רוצים להכנס בהם בגשמים מפני הגשמים חלא
משום דשמעתתא בעיירא בלוח ובתר מיירי בשחרב רחו
מיבי התנאי שהרי לעת כך הנוהל במהר"ב ימינו תקנו
קדושתם הרי שחותם בתי כנסיות אף על פי שמתחלה
נעשו על תנאי כמו שפירש רש"י ז"ל ש"מ שהמבן בהן אפילו
הכי בזה הכן אין מזהנין בהן קלות ראש ויש להם
קדושה לעניין חשבונות אף על פי שמתחלה נעשו על
תנאי שבשויכו ישתמשו מהם והוא ליה בשבילות
דידן: והא דלא ז"ל במסכת בתרא פרק קמא על ההיא
דרב חסדא דאמר דלא ליסתור בי כנישתא חלא אם כן בנו
בי כנישתא אחריתי כי הא דרב חסדא חזו דחזיה בכנישתא
דמתא מחסיא סתרי ועיילי לעוריא דהתם ובנו ולא
אפקינן לעוריא עד דתקין בו' כתב וזה לשונו לפירוש
רש"י ז"ל שפירש בפרק בני העיר בתי כנסיות של בבל על
תנאי שם עשויין ואפילו בישובן יכולין לעשות בהן כל
צורכן מטינו לפרושי הכא אף בבית הכנסת ממש מיהו
לא כפירוש פירוש רש"י ז"ל שהאמר התם אין נכנסין בהם
בחמק מפני החמה ואי כפירוש רש"י ז"ל מאי לישורא
אוכפא חלא קרא לפרש על תנאי שם עשויין לאחר חורבן
מוקדין אבל בישובן הם אסורים ע"ש אלא מעתה
לפירוש רש"י כין לפירוש הר"ם שהוא פירוש התוספות
אף על פי שנעשו על תנאי לא בשב לזה בקעה מהם
קדושת בית הכנסת ומה שכתב הרב כי ז"ל בשם
מוהר"ר ן' חביב ז"ל שם סימן קכ"ה ושם הדברים עצמם
שהם המערער בשולחן ערוך דשכורי בית ומתפללים
בו אין לו דין בית הכנסת אין תוכיו הגדון דומה לעניין
כל כלל מכוס דהתם קאי לעניין שם יהיה צריך לכבות
בשובהה של עיר וגם לר' יהודן כוכין נגותיהם למעלה
מגבי בית הכנסת וגם שיוכלו לבנות בית דירה למעלה
על בית שמתפללים וכמו שפיים בדברי הוא ז"ל שכל
זמן שמתפללים שם לא בקעה מהם קדושת בית הכנסת
ואפי ולא נדעי מבתי כנסיות של בבל שעל תנאי שם
עשויין ואפילו הכי אין נזהגין בהם קלות
דכיוון לא בריכא למימר דכל זמן שהם מתפללים שם
בקדושתייהו ק"ו ימי וכרי הוא עצמו פיים דכרים שם וזה
לשונו שם כן אפילו שיהיה בית דירה למעלה על בית
שהנו מתפללין בו במקום אין למחות ובלבד שיתכוונו
בכוונות שבתים שלמעלה מבית תפלה עד כאן לשונו
והם בתים שלמעלה מבית תפלה צריך לכהוג קלות
על אחת כמה וכמה בשם עצמו ועוד אני אומר דדברי
הרב מוהר"ר ן' חביב ז"ל הא לית לה לחוזרו בבתי כנסיות שבבל
העשויים מתחלה בהזדמנותא דמלכא לשם בית הכנסת
דבכי הא ודאי ליכא לשם בית הכנסת ממש ולא הין
דחכמה חלא מילתים דהרב קיימת על הבתים הנעשים
בחנרות כרי להתפלל בהם מבלי טעם המלך וגדולו
וכמו שכתב הוא ז"ל בלשונו וזה לשונו וכומכנו זה בתלמוד

הכוזכ'ין לכו רשות להזמין בית הכנסת
כל שכן שאין לכו רשות לכמותו ואסורין להשתמש
עכשיו בבתי תחתית וקולפו לא ישמע מפני הטכב' כו'
הרי שהרב ז"ל אוסר אף בבתים הנעשים בחנרות
בית תפלה להתקבץ שם מבלי רשות וידיעת החוברים
והבעלים אבל בתי כנסיות שלנו שנעשו על ידי המלך
ורה וגם מהבעל הבית אשר הנדון נפל עליו שהיו בשעת
הסרדם בקידוש להתפלל מעולם לא דבר הרב ז"ל אוסר בזה
וזה ברור לי משום דחלתה כי בכבל שהיו כונסין לחוש
בבתי כנסיות שלהם לבטלים בשעת התוספו' ושתף
שלנו בחלו בתי כנסיות שלנו אין יהיו כפירושן שלהם ואיך
יהיו אותם חמורים יותר מבתי כנסיות שלנו ואין לומר
דכיון שאין נוף הקרקע שלנו אלא בחרמת העמי' אם
כן בחקרקי מקרא כל מה שאנו מתפללי' אם כן גם שהם
בבבל בחרן לא לשם היה ואין נוף הקרקע היה קנוי
לשם ולמה לא יהיה דינם בדין בחבה שאין בה קדושה
כדברי חכמים במתניתין חלא ודאי דאחרב ז"ל בבתי
כנסיות שנעשים בחנרות שאנחנו נוקחים בשכירות מן
העכו"ם ויש להם פה להוציא אותנו משם ואיכם נעשים
על פי מחמר המלכות קמיירי אבל אלו שאנחנו עושים
על פי המלכות ובקרקע שכבני מן העכו"ם אלא מתי' כדרך
חזקה הנעשים בפי דיב' שאין כח בידם להוציאם משם
אחר שיתנו לשוכר כל כך מעות כנהוג על פי דיכם ודאי
דלא נדע מבתי כנסיות של בבל ואם כן בל דברי החכם
השלם המסוקם כמהרר יעקב נדקו ודברו המערער אין
להם רגלים ועל מה שכתב ונתן בני ו"ו על עכין שם
יכולים לכוף הדוב את המיעוט אחרי מטבל עצמי כזב
כעת:

כאם הנעיר

ונאה בכמוהו"ר שלמה לבית הלוי ז"ל

כלל ה סימן מו

שאלה

שליח צבור ר' שעמד לברך ברכת
הירוסין וטעה במקום לומ'כורח
פרי הגפן אמר כורח פרי העץ
ואמרו לו לחזור ולברך ולא רצה השליח צבור באומרו
שגם היין הוא פרי העץ ושם במקום אחד נשער כן
שיחזור ויברך ולא רצה וכדא חזקו שהשליח צבור הסיב
לאחם לדבכה עתה יורנו מורה הנדק אם צריך
לחזור ולברך וגם על עכין הנדון על מי הוא כדין על
החכם או על השליח צבור:

תשובה

ראיתי

דכרי השאלה ואם שפסק עליה יריד
כפשוטי' ופסק כפשוטו' שהדין הוא
עם השליח צבו' שאינו צריך לחזור ולברך וכן נ"ב לעכין
הנדון את שהנדון על השליח צבור שברה לאחם ואמר

תרכה

תורכת חל כיון שהגדוי הרשתון הו' שלח בדין ונעכיות
דעתי ליכו כרתה וכמו שנכתר כ"ם . וקודם לזה מכתוב
מה שכתב החכם השלם כ"ו וזה לשונו וממתי דאמריכן
בגמרא פרק כיצד מברכין מתי שכח יין לתוימא מצוה
דאיסתכי לעילויא איסתכי לברכה הרי שמן דאיסתכי
לעילויא וכו' ירתה מהכא שהברכה הכוללת ליין היא
בורא פרי העץ ומצו' דאיסתכי לעילויא תקנו לו ברכה
פרטי' שהיא בורא פרי הגפן אם כן אם בהולי כדיעבד
בירך הברכה הכוללת יצא דומיא מתי דאמריכן במתכי'
בירך על פירו' האילן בורא' פרי האדמ' יצא ואמרי בגמרא
מאן תכא דעיקר אילכא תרעא הוא וכו' וקי"מ לן כר'
יהוד' ואם כן כי היכי דאם בירך הברכה הכוללת שהיא
בורא פרי האדמה יצא כמי כיון אם בירך הברכה
הכוללת שהיא בורא פרי העץ יצא עד כן לצומו . והכא
לענין' דעתי יראה דבר פשוט דצריך לחזור ולברך וכן
כתבו התוספות בפירו' בפרקין קמת דברכו' בפ"ם רביעו
מיהו ברכו' המתחיל לאו לתחויי נהמ' וכו' דהיכ' שטעם
ובירך על היין בורא פרי העץ וחזר בו תוך כדי דבור
יצא דאמ' בהדי' דצרי' לחזור בו ולא יצא בברכת בורא
פרי העץ ואם שרצה אח"כ לתרץ דאם שזכר בפרשת
ר"מ אכם אל דפליגיה ליה דאתכיתין דבירך על פירות
האילן בורא פרי האדמה יצא דלא קיימא לן כותיה
דיחידאה היא ומשום הכי פסק הלם כמי שבירך על
היין בורא פרי העץ לא יצא לאכם לדידן דקיימא לן כר'
יהודה בהדי' מתניתין בודאי דהוה הדין כיון אם בירך
בורא פרי העץ יצא עד כאן לצומו . וזה ליכו דהרי
דברי הלם אל הביאום לפסק הלכה הרב בעל התנור אל
שהוה לחדון ודרכו להביא כל הדיעות והסברו' אשר ים
בדין אחד והכי' דין זה בלתי חולק וגם הרב הקדוש
מוהר"ר קלרו אל הביא דברין בטור אורח חיים סימן ר"ם
ולא כתב שום חולק כדרכו בחופן שברוב שהם מוסכמים
מהכל ולסברת מעכת"ה דהלם סובר דלא קיימ' לן כמתכי'
דבירך על פירות האילן וכו' ומשום הכי פסק דגם כיון
צריך להזור . אם כן לוך הביאו דברין לפסק הלכה
בלתי שום חולק ועוד שהרב בעל התנור אל הביא
דברי הלם דאם בירך על היין בורא פרי העץ וחזר תוך
כדי דבור יצא וגם הביא לפסק הלכה מתניתין דברך
על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא אלמא דדברי
הלם אם אפילו דקיימ' לן כהתי מתניתין ולא כמו
שכתב מעכ"ת וזה נראה לעניו' דעתי פשוט שבודאי לין
לנו לוש דהלם סובר דלא כהביא מ תניתין ומשום הכי
פסק דצריך לחזור כיון דכל הפוסקים כההיא מתניתין
הביאו גם דברי הלם אלמא היכו תלוי דין זה כההיא
מתניתין וכל שכן דאין לנו לומר דהלם חולק עם כל
הפוס' שברי הזהר כלם כאחד דקיימ' לן כהתי' מתניתין
ולמה נמי' להלם נגד שברת כלם ואפילו להר"מ אכם אל
שרבה מעכ"ת לנסתפו עם הלם הזה שכתב הרב הגדול
מוהר"ר לוין' חביב אל בפי' פ"ט דעל כרחיך הוה טעות
סופר ואי אפשר להיות כן וצריך לומר יצא במקום
שכתוב לא יצא . גם הרב מוהר"ר קלרו אל כתב כן
והניח לסון הרב וכתב שכן מצא בגרס' ח' בחופן שאם
על הרחצו' אמו מצטערי' להניח דברי הר"מ אכם אל דעל

ולרוחא דמילתא אי אומר דאפילו אם תמצא
לומר דאם טעה וברך על היין בורא
פרי העץ דצריך לחזור ולברך וכמו שכתב מעכ"ת מה
שיכו לענ"ד דעתי וכמו שהוכחנו לעיל בכל שהברכה
היתה בברכת תירוסין צריך לחזור והיכו טעמא משום
דהיין היכו כח לפתייתו רק משום הברכה שנאמר ורחים
על זה ממה שכתב רש"י בפ' כיצד מברכי' בכי אתי דפליגי
הקם רב הונא ור' יוחנן על מתניתי' דתכי על הכל אם

כרחיך הם טעו' משום ומצינו בה להאמין נפ"ל בזה
ואל"כ תין פסק דדברי הר"ם הם מוסכמים מהכל והם על
מזכח דמתכי' דברך על פירו' האילן בורא פרי האדמה
יצא והטעם דלא דמי כלל והחילוק ב' ניים הוא מבואר
וזה דירוש הוא דעל כל המשקים ממיני פירות מברכים
עליה שהכל' דכיון דאסתכי גורתם גם ברכתם נסתכה
ויצאו מכלל פרי העץ ואין מברכים עליהם רק שהכל
תעם שהם מי פירות ואפילו היין אי לאו דאסתכי
לשעלויות' דכל דטעט כרמים אדעת' דיין כטע וכמ' לפי
זה דעיקר פרי הגפן הוי היין ולהכי תקינו ליה ברכה
ו ואם לאו היה נשאר גם היין בכלל שאר המשקין שהם
בשהכל ורחים על זה מהחומץ שהוא משקה מפרי הגפן
ומשום דלית ביה עילוית דמסע"ה ויין אין מברכים
עליו רק שהכל ולא בורא פרי העץ ובדאכן על החומץ
מברכין עליו שהכל ואף שמן ויש אי לאו דגם לו יש
מעלות' דמיון ויין הוי מברכי' עליו שהכל כמו בשאר
מי פירות שלא משום דאית ליה מעליותא תקנו לו ברכה
דפרי העץ ומצו' דאין לו כל כך מעליות' דמסע"ה
ומיון ויין דומיא דיין להכי לא תקנו לו ברכת פ"ע העץ
ואית דומי דכ"ם הגפן ובדאיתא בגמרא כם כיצד מברכין:
והואיל ואסקא לידן דאיתי לדקדק במתי דקתמ' התם
בגמרא חוץ מן היין מתי שכח יין לתוימא
משום דאיסתכי לעילוי' ולא איסתכי לברכה דאמר רב יהודה
אמר שמואל וכן אמר רבי יצחק שמן זית מברכים עליו
בורא פרי העץ ואמתי לתצרי' לדברי רב יהודה הרי
מתניתין נופף שמעינן לה דמברכין עליו בורא פרי
העץ ממתי דפסיק ואזי על כל פירו' האילן מבר"פ העץ
חוץ מן היין ואול משו"ר קלרו אין למדי' מן הכלל ואפי'
במקו"ש חוץ מהיין דעל פירות האילן שאמרו שהם
מברך בו"פ האדמ' יצא היינו משום דעיקר הברכה היא
בו"פ האדמה דעיקר הולא תרע"ה שלא דמשום תשכי'
פרי האילן תקנו להם ברכה פרטי' ומצו' כן אם בירך
כדיעבד הברכה הכוללת שהיא בורא פרי האדמה יצא
אכל כיון ברכתו הכוללת היכה בורא פרי העץ דק ברכתו
הכוללת היא שהכל כמו שאר מי פירות ואם כן אם בירך
בדיעבד הברכה הכוללת שלו שהיא שהכל פסיטא דיצא
אכל כרכין בורא פרי העץ היכה הברכה הכוללת ליכ
דכבר יצא' מכלל פרי וקל להכין . והוא חלוק בכוון
ולהכי אם כן כל הפוסקים דפסקו כמתניתין דבירך על
פירות האילן כו' שברי לה נ"ב כהר"מ דאם בירך על היין
בפהעץ צריך לחזו' ולברך והיכו משום דלא דמי למתכי'
ואל"ב פשיטא שהם ל"ש כמה שלא חזר לברך ב"ם הגפן

הכל אם אמר שהכל יצא דאמר חזן מפת ויין וחב
אמר אפילו פת ויין וכת"ל חזן מפת ויין כדאמרינן
לקמן בגמרא ברוך בעמא בקדוש והבדלה וברך חתפי
עה כאן ולקמן כתב וזה לשונו שאחי יין הגוף ברכה
לעצמו וכמה מקומות הוא בא ומברכין עליו וחף על
פי שאין נהוגין לשתותו ער כאן ולכאורה יש לדקדק
דלמה לו לברש"ל לפרש כן ולא פירש הטעם דאמרינן
בגמרא מצוה ליין לישתנו לשעלויותא דמסעד סעיד
ומזון ויין לאו מסעד הוי דברגים כוה דלא סגי טעמא דמסעד
סעיד דמימא דלפעולו כדיעבד לא יצא דבשלמא גבי פת
היינו טעמא מצו' דפוטר כל המאכלי' והמשקי בברכתו
שהכל ביין לא סגי האי טעמא לומי' כדיעבד ועוד
דקיקשו ליה מתניתין דכיון על פירות האילן בורא
פרי האדמה יצא דמשמע מפת' דהיכא שכיון כדיעבד
הכהכה הכוללת לפעולו שלא בידיעה הפרטית יצא והכא
לגבי יין הברכה הכוללת על כל מי פירות היא שהכל שלא
מצוה חשיבות מעלויותא דלית ביה תקינו ליה ברכה
פרטית דכורא פרי הגפן ואם כן לומי' לא יצא כדיעבד
כל היכא דכיון שהברכה הכוללת שהיא שהכל לזה בא
דש"ל לפרש דבשלמא כשאר פירות או מי פירות ברכתם
היו ככל ברכי הנפשי' לזה יוצא כדיעבד בברכת הכוללת
שהכל כרכ' היין לוקח בערך ברכת הגפן שתייתו רק הברכה
עצמה היא הכדרשת ופרחים על זה שלפעמי מברכין עליו
לפני שאין נהוגין לשתותו בקדוש וקבל' וברכ' לחדושין
דמשמע אם כן דכל העיקר והכוונה לוקה רק בברכתו
המוחדת ולפעניות דעתי דוד היא הסברה אשר מצא
פני הרחמן שמוחל שבתוב מ"ר לישראל ביסראל בכתבינו סו'
קשו וזה לשונו קדש על היום וסבור שהוא יין אם יקדש
על היין שמית או דילמא לי לו בברכת בורא פרי הגפן
כיון שהקדוש על היין הוא מדרבנן עד כאן לשונו
דמה שכתב או דילמא לי לו בברכת בורא פרי הגפן
הוא מיותר לשלמתו זכך היה לו לומר אם יקדש על היין
שמית כיון שהקדוש הוא מדרבנן כו' ומה לו לומר או
דילמא לי לו בברכת בורא פרי הגפן ולאחי שהשוש
חשב שכיון שהעיקר הוא ברכתו דבורא פרי הגפן וכמו
שכתב רש"ל אם כן לפי' שאמר שהברכה הסוף על המים
היש נראה לשוחל דרי לו בברכה בלבד ואף אין שפק
דלכל' שהברכ' לא היה כברכ' הנהני' רק היה בחירושין
בשביל הברכה עצמה אם כן צריך לחזור ולברך אותה
הברכה דבורא פרי הגפן דאותה הברכה אינו מקדשין
ולא שתיית היין וזה נכון וברור

והואיל ואתא לידן הלי דבר הוכח ורבי יוחנן
דפר' כיצד מברכין דאיתי לדקדק דכיון
דהוי פלוגתא דבר הוכח ורבי יוחנן אי מתניתין דתני על
הכל אם אמר שהכל יצא מיירי בפת ויין או לא אלא היכי
קאמר בגמרא בפרק קמא דברכות פשיטא היכא דנקט
בפת דאמרינן בירושי ובקשבר דשברת הוא פתח פתח תדעתא
דשברת ופשיט בגמרא ונא דאי כתי פשיט בשהכל יצא
בדיעבד ופשיט דאמרינן דאם אמר שהכל יצא כו' דברכת הוכח
דבר זה הוא משום חצלו והלא הוי כפלוגתא דבר הוכח
ור' יוחנן אם בכלל היין הוא אם לאו ואולי משום דקיל
הלכה כרבי יוחנן לגבי רב הוכ' לפשיטא ליה פת ס

ואמנם לקושטת זל קשה שהכתב שם בפרק כיצד מברכין
דהלכה כרבי יוחנן מפני דרב ורבי יוחנן הלכה
כרבי ואפילו נכל שכן לגבי רב הוכח שהיה תלמידו של
רב דאמרי אסורה לכל זה הרי כיון דפשיטא ליה לפתח'
דגמרא בפרק קמא דברכות אם כן הלכה כרבי יוחנן
גם ראיתי לדקדק בדבור הבא לחדיה וזה לשונו
כיצד כרבי ונסו ואם תאמר היכי מצי סובר רב הוכ' כב'
יוסי כו' עד ו"ת דאמר למימר דאפילו רבי יוסי לא קאמ'
לה יצא אלא בברכה המקום שהיא בברכה כלל
בשהכל מודה ע"כ דקאי לי מוכח דכיון דעל פרחין
אפילו במאי דקאמר דעתין נריך לחלק בין ברכ' שהכל
לברכת ברוך המקום כי היכי דליהוי רב הוכח כב' יוסי
אם כן היכי קאמר ר"מ רב הוכח כרבי יוסי הרי לעזל
אימא לך דעם לא קאמר רבי יוסי אלא בברוך המקום
שהיא ברכה כללית לכל בשהכל מודה אפילו בפת ויין
כיון דעל כרחין נריך לומר לחלק לרבי יוסי בין שהכל
לברוך המקום דברכת שהכל עדיף ליה ובודאי
דאין לומר הכל כך שום ברכת שהכל גבי פת
כמו ברכת ברוך המקום לגבי שאר פירות דמכח ליה
הלי עד דתיקשי ליה ניחא כתניתי ועוד דהרי
כתב הכי מתרן בגמרא עד כאן לא קאמר רבי
יוסי אלא בברוך המקום דהוי ברכה הלא תקינו רבנן
לכל שהכל ונא אם כן מאי פריך ומאי מתרן ונריך
עיון

הגם הלום רחיתי מה שהוקשה למעלת בסוגית
פשיטא היכא דנקט בפת דאמרינן כו' וז"ל
כלי' ונקשה לי במאי דקאמר תש מסיפא כללו של
דבר לתתויי מאי לאו לתתויי הא דאמרן ותירן לא לתתויי
נהמ' והקשו הייבו הך דוחת הקושיא בעצמה שייך לעיל
בפאמר כללו של דבר לאו לתתויי הא דאמרן ליקשי ליה
הייבו הך מה לי פתח בשחרית מעריב ערבים ושיים
ביומר לור מה לי נקט כפת דשכר בידיים ופתח תדעתא
דאמרן ושיים ברשברת אם כן כללו של דבר אמאי
אנטריך עד כאן לשונו וזו היא קושיא כללי
דהא לא דמי וכשלמא הכא שייך קושיא הייבו הך דבין
דמוקי מתניתין דכללו של דבר בנהמ' תמרי אלא פשיט
דהייבו משברת ואמרת דהכל דבר אחר הם מה לי בהמ'
ותמרי מה לי משברת ואמרת אכל לעזל לא שייכא כללי
קושיא הייבו הך משום דאי הוה תני שחרית ומרבית
הוה אמינא הלאו הייבו טעמא דהכל הולך אחר האחרון
אלא משום טעמא פרי להזכיר מרת יום כו' וכדאמרינן
בגמרא בהדיא עוד כתב מע"ל וזו קשיא לי
טובא כמאי דאמרין לא צריכא כגון דאכל תמרי ושתה
דשמא אכל הלאה ליה לגמר' למיקט תמרי ונהמ' לימא
דאחת לתתויי היכא דנקיט בשא אחמרת בידיה ושברה
דשברת הוא וזהו סדין וזהו הטעם ולאה ליה למיקט
גמרת חומן אחר עד כאן לשונו ודברים אלו בתו
אלא כדקדוק בתחילת כבוד תורתך דאמרי היכא דנקיט
בשא אחמרת בידיה כו' הוי מילתא דפשיטא ליה
ולא לתנטריך מתניתין לתתויי הוי דבר פשוט דנקט
על הכל אם אמר שהכל יצא וכמו שהקשה בגמ' פשיט היכא
דנקט בהם דאמר דשבתי ליה מלתא אמר בתמרי ושתה
לא

לא כרי כל כך דלמא עב דאמרי כמי מיין זייכי מכל מקו לא מכוכו בשום מקום שברכת הלחם יפטור התמרים דומיא דמצוכו בברכת שהכל דפשיטא ליה למתניתין דעל הכל אם לאמר שהכל יהא אם כן להכי הוצרך לאוקומי בתמרי וכמאן דאמר תרום טפי: עוד כתב וז"ל ואין לוכל למידק בדברי רמ"ו ז"ל שפירש ברכת התמרים על האילן ועל פרי האילן דברכה שהוא מפרם שמיירי בברכה אחרוכה והתמיל לדעתיה דכשאר והייכו ברכת המזון שאומים על העיקר פרי האילן ולמה לא פירש שהו בברכה באחרוכה שהתחיל לדעתיה דכשאר לומר המוציא ושייש בזה מרי האילן עכ"ל: ואכי תמה ממ"ש מוה שהביא"ח הוצרך לפרש כן מאי שבגמרא מפיק דמייכי בברכה אחרוכה דכשי דייק ליישכ בגון שאוכל תמרי וקשבר בפיו לאכול דשאר פירות כולל ולא קייכי שהאילן ברכה אחרוכה ואפ כן לא קשיא כולל לרב"י שהרי מילתם כפי לשון הגמרא ובגמרא לא קשי לחתי לא חזקי לה כשלא ולכל עדיין ובברכה אחרוכה מיושב דאע"ג דתמרי מזון זייכי לפי שכי לא נזה יפטור אותם ברכת המוציא לחם מן הארץ שכר שמשקר בהדיא ובשלמא ברכה אחרוכה שפיא הזן ומפרכם יפטור התמרי כיון דאף הם מזון זייכי אם כן ליכנס הזכן ומפרכם ושיל גם להם אכל ברכה לאחריהם לא יעלה בדעת שברכת המוציא לחם מן הארץ יפטור התמרי ואיכ להכי שקטרינן לאוקומי בברכה אחרוכה זש ברורה לי אמת שקשה מעת"ק ואוכל מילדקאי לי מאי דקאמר דטעמא דיש בתמרי הו משום דאמו שמיש בגמרא אם כן הטעם הוא משום שאילו הוצרכים היש טובים שאילו פיים בהכי דפתח יצא ואם כן היכי קאמר דכלהו על סדר אחד להוציא הא הרי זה לאכו משום טעמא דכאכל הזלך אחר התזום אילו משום דאף הפתיח היא טובה ואפילו פיים בם יצא ואילו משום החתום הוא ואיכ היכי קאמר דמשום אחד במתניתין זם כאכל הזלך אחר התזום ואף לא דמי:

ונחזור לבדון דידן דכיון דאם"כ מן דיכא היש חייב לחזור ולברך והוא לא רצה לשמוע כמה שאמרו לו לחזור גם נשר כי החכם על זה ולא את לכו גם לזאת עד תאמר כדאו אלא זו כלבד דק שאעיז פכיו לומר דאדרבה דאיכי רוצה להחליט דרבי בעכי שבדוו שבדאו החכם אם אל אם לאו ישן איכי מטפל במחלוקת ח"ו אלא לעכין האדרבה משום ואיאי דאין בו ממש כיון שבדוו החכ' לא היש שלא כדין לא כמו שבקב והחליט מעת אחל האדרבה וחייב החכם כדוו ואכי אומר דשרי ליש מליש: והתימם הגדול ממע"ת דאפילו אם תמצא לומ"כ שרי היש חייב השליח נסור לחזור ולברך מה שאיכו יאמת כן וכמו שבתבו אפילו הכי על כרחיך לשבריך שרי אר"מ ז"ל והרמ שביר לאו אלא יב ונרייך לחזור ואם כן מה שעש ים לחכם הכו אם חשב וחשב לשבר אר"מ ז"ל והרי לשליח נסור לחזור ולברך מפני שחש לשבר שכי תרתי לריעתך וכי אר"מ והרמ ז"ל קטלי קני כתגמ' לומן חם ושלו ואפילו לשבריו מעת דטעמא בזה מכל מקום אינו חייב כדוו ח"ו: ורחוק לוש ממתי דבתב אר"מ ז"ל בתשובה ל"ד על שליח נסור

וכל זה הוא על מוכח שיהיה גם השליח נסור מברכן

לחזור ולברך והוא לא רצה לשמוע כמה שאמרו לו לחזור גם נשר כי החכם על זה ולא את לכו גם לזאת עד תאמר כדאו אלא זו כלבד דק שאעיז פכיו לומר דאדרבה דאיכי רוצה להחליט דרבי בעכי שבדוו שבדאו החכם אם אל אם לאו ישן איכי מטפל במחלוקת ח"ו אלא לעכין האדרבה משום ואיאי דאין בו ממש כיון שבדוו החכ' לא היש שלא כדין לא כמו שבקב והחליט מעת אחל האדרבה וחייב החכם כדוו ואכי אומר דשרי ליש מליש: והתימם הגדול ממע"ת דאפילו אם תמצא לומ"כ שרי היש חייב השליח נסור לחזור ולברך מה שאיכו יאמת כן וכמו שבתבו אפילו הכי על כרחיך לשבריך שרי אר"מ ז"ל והרמ שביר לאו אלא יב ונרייך לחזור ואם כן מה שעש ים לחכם הכו אם חשב וחשב לשבר אר"מ ז"ל והרי לשליח נסור לחזור ולברך מפני שחש לשבר שכי תרתי לריעתך וכי אר"מ והרמ ז"ל קטלי קני כתגמ' לומן חם ושלו ואפילו לשבריו מעת דטעמא בזה מכל מקום אינו חייב כדוו ח"ו: ורחוק לוש ממתי דבתב אר"מ ז"ל בתשובה ל"ד על שליח נסור

מרבנן למכס אם הוא עיר אם כן דל מהכ' הי טעמא
היכי חייב נדוי החכם המנדה אותו לפילו שלא כדין
ופמו שכתב רבינו ירוחם בשם הר"מכר והביאו מוהרר"
קלרין ז"ל בטור יו"ד סימן שלי דדוקא היכא שהמחזיר לו
אדרבה הוא נבר' רבה אז שלין לחנ יודעים מי הוא
דמ"הוא יותר נדול מהמנדה אבל אם המכר שלא כדין
הוא תלמיד חכם והמחזיר לו הפדיו ואומר לו אדרבה
היכו תלמיד חכם אין המנדה שלא כדין חייב נדוי והרב
רבי משה הכהן ז"ל הניח על דברי הר"מכם בפרק ג'
מהלכות תלמוד תורה וזה לשונו ובלבד שיהי' זה שהיכו
חייב נדוי תלמיד חכם אבל אם אינו תלמיד חכם למה
יהא חייב נדוי המנדה הלא אם כן התלמיד חכם לעם
הארץ ככל בויונות שבעולם אין מכדין אותו ומהניח
דר"ל אין להביא ראיה דשמא פדם תלמיד חכם נדול ממנו
תדע שהרי כותי נדול למה יקר בעיני יותר אותו פתות
שבהם כן נראה עיקר עד כאן. נם הרב מוהר"ר קולון
בשרשים קע"ח בשם מהרש"ל וזה לשונו לא שייך לומר
אדרבה הלא לחכם שבגדו אם המכודה נורבה מרבנן
אבל עם הארץ ליח ליה למימר אדרבה עד כאן לשונו:
ותמהתי מהרב הקדו' מוהר"ר דוד הכהן ז"ל שכתב
כ"ה וזה לשונו ואפר פ' בבור תורת' שעם הארץ יכול
לומר בגד תלמיד חכם אדרבה כשמכדיה שלא כדין כיוצא
ודאי כי היכן הוא כך כי לא אתמיט שום סופק לחלק
בין אם האומ' אדרבה הוא יות' נדול מהמנדה או אם
הוא קטן ממנו וכו' שלשון מיסקמיטקים נרע ז"ל שהרי
הר"מכר ומהרש"ל והר"מך תלמיד הרות' כתבו בפשיטות
וחלקו בין תלמיד חכם לעם הארץ וכמו שכתבנו:
ולרוחא דמילתא כי לומר דבכדון לפילו אסברנא
לחזק לכבר הרב הקדו' מוהר"ר דוד הכהן
ז"ל בגד שברית הר"מכר ומהרש"ל ז"ל והיינו משום
שהסכי' שם גם הרב הנדול מוהר"ר יעקב ן' חביב ז"ל ונם
נרא' מדברי מוהר"ר קולון ז"ל שם בשרש הנזכר דהר"מכם
ז"ל חולק כוח על שברית הר"מכר והרש"ל אבל אינה ליה בין
תלמיד חכם לעם הארץ לפילו הכי על כרחי' הוי פלונת'
דרבוות' וכיון שכן שפק נדוי להקל וכמו שבת הר"שבת
לשפק חרם להחמי' דהוי רחוריית' לכל שפק נדוי להקל
דהוי דרבנן וכן כתב מוהר"י קולון ז"ל בשרש
הר"ף ז"ל דנדוי הוא דרבנן והרב הנדול מוהר"י ן' לב ז"ל
פקב בתשובה ס' כתב יד הרב משם שהשי' לבני ליפתטו
וזה לשונו אבל אם זה היום היכו תלמיד חכם כהנ
לפלונת' דרבות' שהרי חרם וחוש בשם הר"מכר כתב
דדוק' בשהמחזיר אדרבה הוא ל"ל וכו' עד לפילו הכי
לא אל הנדוי על התלמי' אל' דהוי פלונת' דרבות'
הנדוי הוי מדרבנן ושפקו לקולא וכל אלו הם דברים
ברורים לא יפקפק שום אדם בהם עד כאן לשון הרב ז"ל

הנלע"ד כתבתי

יעקב הלוי

כלל הסימן מח

בעיר

למכטו יפלהם הסכמ' שכל מי שיבבר
ויפפכן נגד הממוני' בכל מה שיעשו
מן לנדור נדר מן לקבום מן לעבוש שיהיה עובר החרם
וכל מי שיפער פיו נגד חיוש ממונה בשהו' על עסקי
הקהל שמעתה ומעכשיו הוא מוחרם ומנודה וכן נם כן
כל הקהים לעזור אותו שיחיד שיהיה בכלל החרם ועל
פי זאת ההסכמה הם מתכנסי' והממונים הם בשרתם
ככי' ין הנדול וכל מה שהם עושי' ין להרהר אחריהם
ויהי היום קרה מקרה שבהיו' הממוני' יחד במקום אח'
מקבצי' הערך של הכוונל שלינן העיר היה מבין אותם
למהר לקבצו ושל"ת נעריות להיו' אתם ושם היו קוראים
כל יחיד ויחיד לפרוע מה שהיו מטילים על כל אח' שלאח'
נם בעדו והשיב אל הממונים כי אין לו כהעת דק ילך
לעשות סדר למונאת והממונים השיבו לו שאל ידאנ
השעה ען הם במצור עם הדיין והבע' של הדיין הכמצא
אתם בשומעו תשובת היחיד הנזכר השיב לו שאל תדאנ
הממונים בקש כדי שתלך ותבדוק ותסתר בשתריים דק
תוצות מכיסך לפרוע ערכך והיחיד היה מסרב עד שאר
הרים ידו נגד הדין והכהו על הלחי ותקף אותו היחיד
התחיל לנעוק ולרבר נגד הממונים וכפרט עם אחד
מהם והיה מלויים ומנוש אותו להרע לו וכראותו כך
אחר מיוחד מהממוני' את קנסי ערכו על זה שהי' מחרף
ומנדף את הממוני' השיב לו מיחר' עד מתי אתה מחוי'
ומנוש לממוני' והיחיד ההוא השיב לו אני מוחרם
בתמיה והממוני' השיב לו בן אתה הוא מוחר' בן מוחרם
יען עברת התקב' שים לבו שכל מי שידבר נגד הממונים
שיהיה מוחר' ומנדר' ונם לאחיך החרמנוהו והכרזנוהו
זה כמה שני' על אשר עבר נם הוא ההסכמו' ואל היחיד
הנו' פער פיו לבלי חק ואמ"ל את' מדבר ממור בן ממור
עב"ם בן עב"ם מחור' בן מחור' ותקף בתעור' הממונים
הנזכר ובתועד עם חבירין הממונים על זה והתחיל
להתרעם להם שהיטב בעיני ה' שבהיותו עוסק בעסקי
הקהל יחרפוהו נידופי כאלו ועל זה שלחו וקראו לטובי
העיר ולנשני בעלי תורה לרחות מה דיבו על זה וקראו
נם ליחיד הנ' לקבל הערי' כפניו ונם לרחות אם יש לו
לחיזק טענה או התנצלות להשיב וכן בא היחיד הנזכר
ואחור' על כל הנזכר רק טען ואמ' כי מרוב שיחו שקראו
מחורם השיב לו בחופן הנזכר והממונה טוען כי מה
שקראו מחורב היה על שפער פיו נגד הממונים ועבר
ההסכמה ולהיות שקנת הממונים היו קרובי' ליחיד
הנזכר ונם קנתם היו חון לעי' לפיכך הסכימו הממונים
הנשארי' והקיפו לחרי' תחיתם' לבעת כפי ההסכמה
שים ביניהם שבהיות הממונים קנת' חון לעיר או חיזק
נד קורבה לחיזק יחיד מיקומו לחרים במקומם וכן
הסכימו הממונים עם טובי העיר ועם הנשי חכמים
ונזרו על היחיד וזה לשונו. על דבר ההפרעיות
וקטטות אשר בפלו בין הממונה פלוני ובין היחיד ובאת
לבניהו בית דין חתומי מטה להתדיין ויען כי קנת חן
הממונים הם חון לעיר ונם קנת מהממוני' הם קרובים
ליחיד

ליחיל לזה שמנו לחתן תחתיה שמשבעטוס בפי ההסכמה
וגם בחרמו לפני בעלי תורה חכמתו בעיר ה"ם החכמים
השלמים כמ"ה אברהם רענו כ"ר ופמ"ה יעקב בכ"ר
יצחק הלוי כ"ר לחוות לנו דעת לענין הדין ועלתה
ההסכמה שהיחיד הנו' יצב בכדוי היום ולחל"ב למחרתו
יבקש מחול בב' הקיל לך כוונת שממונם יבקש מחילם
בפני ב"ד עתה לעת מוצאי שבת מלבוש על זה היחיד ועל זה
כתבו במוסכם גם לאחינו הממונים וז' טובי העיר
ובלבם עמיהם להשקיע הקטטות והמריבות מביניהם
ולקיים ההסכמות הקהל והיום יום ה' כ"ו בשבט
הסמ"ס פה ל"ק בכל מאת' שמואל יוחנן אברהם
גורו' שלמה אבירם אברהם חרמלן יעקב
הלכוסר' שמואל ן' קרטון שמואל חיים לוריא
הכהן מורזוק מ"ש רפאל כהן וקבץ פלטו וקרלו
סב' בתוך וקרלו לפניהם הגזרת הנו' וקבלוה עליהם
בפני בתוך וקבץ תבץ הממונים ושמואל מחילה מלבוש על
היחיד בפני הב"ד והחכמים וז' טובי העיר וליחיד
אמרו לו החכמים שילך וישמור כבודו ולמחרתו
יבקש המחילה וכן הלך היחיד ושמר הכבוד ולמחר בקש
המחילה בפני הנ"ק וקיבלו ואחר כך קמו פני הכנסת וכו'
ואמרו שנעשה ליחיד המוכר שלא כדין שהוא לא היה
חייב כדבר ופעמו פיהם דבר בכלה נגד הדין המוכר
יזכו על זה הדין והאמת.

תשובה

ח' היודע ועד כמה קשה עלי להטפל
במחלוקת. לחכם לא יכלתי
להתאפק לקול המון אנשים ונשים ומדון לדבר על הדין המוכר הנעשה בהסכמתינו
וכהסכמת הכל ולזה קודם שאבא לדברו' להם שנעשה
בדין תורה להם מי יתיר להם לדבר ולנפצף נגד גזרת
הממונים וז' טובי הקהל שהרי ההסכמה היא שכל מי
שיהרהר וידבר נגד מה שעושים הממונים שיהיה מוחרם
ומנודה ומה שהם טוענים שההסכמה היא שלא יוכל
לדבר נגד מה שיגזרו הממונים בלבד אבל עתה שקראו
בפעל תורה עמהם להרחות להם הדין איך הוא נקראת
גזרת הממונים. כזה אני אומר להם שלא ידעו ולא
יבינו בחשבה יתקללו דברי הממונים וז' טובי העיר
קראו נא להניח להם הדין ואחרי שומעם מה שגזרנו
הסכימו כלם בכללם על כל הנו' כמו שברורה בפסק הדין
שעשו והוא בידי חתום מידו כולם ואם לא היתה ההסכמת
הממונים וטובי העיר עולה עמנו לו היה להם מקום
לומר אין אנו מקבלים ההסכמה משום דזו היא גזרת
הממונים אמנם עתה שהיו כלם בהסכמה ג' הוא לזה
גרע משום שקראו עמהם גם הבעל תורה להדרב עריף
טפי הוא דהוי הקהל מחויבי ותלוי להתקורי ממוכי
ולהסיע מדין תורה וכדומה חפי' הכי קי"ל דהיכ דהוי
חבר עיר במתא ולא הוי בהדייהו אין במעשיהן כלום
וכדאיתא בפרקין קמא דבבא בתרא בעובדא דהנהו
טבחי דחייבוהו רבא לגלומי כל שכן וקל וחומר הוא

לך מצוה גדולה מזו לפקח בדברי נבור ולא ברוך לפזוז
בחם ככוד כדי לפקח בעניני הקהל בלב טוב ונפש
להבטילן לעתיד לבוא דומיא דמסיק התם בגמרא וכן
מנהג בממוכי הקהל הזה בכל הגדול לכל רבר והפקרם
הפקר וכמו שכתב מוהרם ז"ל בתשובותיו סימן ר"ל ונם
המרדכי סביתה בפ"ק דב"ב לחנם לא הביאה בלשונם
וזה לשון הרא"ש ז"ל לחני חיני כדאי שלחתם חלי חלופי
ומוידעי כרם כך דעתי נוטה לחרי שמעון עשה על פי
טובי העיר שנוו לו למסור הערכאות על דלף על נב
דרחמי הקהל וטובי העיר לא היו בקיאין כדינין מכל
מקום לא נדיעי מנ' דיעי בקר כו' ער כל שכן חלו רחמי
הקהל וטובי העיר דממו לערכאות דכסורי' שמחזק
רבים עליהם עד וכן פתב ר"ת בתשובתם דרשאין בני
העיר להסיע על קצתן ולשלוח בדברים דלא שייכי לכל
הקהל אלא ביחידי וזה לשון ר"ת על הקרקע שמערער
רחוכן על שמעון שהיה לו ושמעון מצויב וכו' עד
תם על פי גוי שנזרו הקהל רוב להחזיק כה וכו' תם על
ידי טובי העיר נזרה ולא ערער רחוכן עלי'ן בדברי
רחוכן ממש דהא תמרינן רשאין בני העיר להסיע על
קצתן וטובי העיר הוו כחבר עיר וכל כמיניהו עכל
ר"ת ז"ל. והוסיף מוהר"ם ז"ל ונטעמא ירחה דטובי
העיר הוו בעירם כחבר עיר למה שהזכרו כמו נדולי
הדו' בכל מקום וכמו שנדולי הדור הפקרן הפק' במנדר
מילת' בפל תקנת' כי אמי טובי העיר בעיר' והאריך עם
ועוד כתב בתשובה סימן קמ"ה וזה לשונו פסק רבי
העזרי הלבה למעש' שתם טובי העי' עשו תקנ' ותחרימו
מרם שחייבין כל בני העיר לעמוד וכו' עד ואפי' אמרו
בפע' שנמעו החב' לא נכנם בתקנת' וכחרמיהם וטובי
הקהל אמרו לא תיפטרו חלה עליהן וכו' עד ונרסינן
בפרק בני העיר לתם אמרו שבע' טובי הקהל אפילו
למאתי כיה שברא ותם אמריכן לחלל רבר מקדושתו על
ידי שבעה טובי העיר כל שכן להחרים עד כאן לשונו.
וכן כתב המרדכי בפרקא קמא דבבא בתרא בשם רבותיו
שטובי הקהל למה שהזכרנו הוו כנדולי הדור וכן כתב
ס"ג כדיני חמאת דקיימא לן דתם קנו בבי דין חשוב
מיקרי חמאתא הכי נמי בשבעה טובי הקהל עיין שם
והרשב"ה ז"ל כתב בסימן תתקס"ז וזה לשונו. גם מה
שטענו הקהל שהרשאים אין להם כח לשחרר חלה
לומנם אין טענה שרשאי הקהל בכל זמן וזמן הם
כאחות לקהל וכן כל בית דין וכית דין מה שעושין עשוי
וכו' עד וזה בעצין חלוקת החרן דכתיב שה הכהלו חשר
כחלו חלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבו' מקום
רשאים לחלות מה שלות יש להם רשות לחלק לכל מי
שירצו לפי הרשאים כן וכו'.

הרי לך כחדיא כמה גדול כחן של טובי העיר חשר
מינו אותם הקהל עליהם והוו ככית דין הגדול
והוא הדין כמי דנדו' כאן למכיים אות' לנבדותן ולקוכסן
ומוסרי קולן ז"ל בשורש ק"פ כתב שם וזה לשונו ועוד
ברורות במעלת ממוני הקהל וכתב שם וזה לשונו ועוד
למדנו דאפי' למי שלא החניף רק בפני וקנים וככבדים
קנסינן ליה ואפילו שלא היו בשנר ת"ח ע"ש וכל זה אמי

בפני בי"ד לאחר כתיבת המכתב סוף דבר זה דעתי שמחמרך חייב כדברי והמיעצים והמסייעים להבטל הדין ולהדחות עד יעמדו לדון חייבים הם לגערה זה דעתי עכ"ל. דלה גם דלה כמה הפליג הרב ז"ל לגרר ולחייב את המחרף כדברי לפני שלא היה החירוף רק גזלן כלבר וגם מה שכתב בעד המסייעים ומיעצי' אותו מחייבים הם לגערה ומה שלא החליט עליהם גם כן כדברי היה מפני שלא ידע כתו' בהסכמת סוס לצון סיוכית זה מה שאין כן בכל דבפירוש הוא פתוב בהסכמ' בפשיר וכל זה אלו אומר לפלוגי שם לא היה מחדשו למעשה רק בדברים כעלמא דבשאר חיכוכי פטור עכ"ל בגדון דיקן חייב וכדאמרינן:

וכל שכן וקל וחומר בגדון זה שלא הניח עור מה לחרף והוניח עליו ועל אביו שם רע וגם סיכה ושלא בחירופי' וגידופים וכולם כפולים ומכופלים ועל שלא הלה רגזה ארץ דכודאי דלאו היה המחרף לעכם גדול. וכודאי דאין לחולק מקום לחלוק ולומר דשאר בגמרא לאמרי' דהקורא לחבירו ממזר סוקב את הארבעה' דבר' דוקא מלקו' עבדי' ליה דקיל מכדאי דהא כמערב' מיתכו לכניד' ולא מיתכו לשמת' וכדאמרי' בגמ' בפ' בקום שכהנו דמוכח היתם בין לפירוש הרי"ף בין לפירוש רש"י ז"ל דכדאי חמור טפי ממלקות. הן ודאי ליתא דאפי' הכא לא קרינן מקנה

בעבי כ"ל לאחר כתיבת המכתב סוף דבר זה דעתי שמחמרך חייב כדברי והמיעצים והמסייעים להבטל הדין ולהדחות עד יעמדו לדון חייבים הם לגערה זה דעתי עכ"ל. דלה גם דלה כמה הפליג הרב ז"ל לגרר ולחייב את המחרף כדברי לפני שלא היה החירוף רק גזלן כלבר וגם מה שכתב בעד המסייעים ומיעצי' אותו מחייבים הם לגערה ומה שלא החליט עליהם גם כן כדברי היה מפני שלא ידע כתו' בהסכמת סוס לצון סיוכית זה מה שאין כן בכל דבפירוש הוא פתוב בהסכמ' בפשיר וכל זה אלו אומר לפלוגי שם לא היה מחדשו למעשה רק בדברים כעלמא דבשאר חיכוכי פטור עכ"ל בגדון דיקן חייב וכדאמרינן:

וכל שכן וקל וחומר בגדון זה שלא הניח עור מה לחרף והוניח עליו ועל אביו שם רע וגם סיכה ושלא בחירופי' וגידופים וכולם כפולים ומכופלים ועל שלא הלה רגזה ארץ דכודאי דלאו היה המחרף לעכם גדול. וכודאי דאין לחולק מקום לחלוק ולומר דשאר בגמרא לאמרי' דהקורא לחבירו ממזר סוקב את הארבעה' דבר' דוקא מלקו' עבדי' ליה דקיל מכדאי דהא כמערב' מיתכו לכניד' ולא מיתכו לשמת' וכדאמרי' בגמ' בפ' בקום שכהנו דמוכח היתם בין לפירוש הרי"ף בין לפירוש רש"י ז"ל דכדאי חמור טפי ממלקות. הן ודאי ליתא דאפי' הכא לא קרינן מקנה

עכ"ל מהרי"ק שורש קי"ח וכן כתב הרב"ח בסי' ש"ה וכן כתב הרב"י בסי' ת"ו וכן כתב הרב"ש בסי' ל"ב וכן כתב הרב"ש בסי' ל"ב וכן כתב הרב"ש בסי' ל"ב

עליו כל מיני עונש ואפי' הכי אמר אולי יש תקנה על
אחת כמה וכמה למי שמקיים דברי' כולו בגד רבים
שרוצה לו לפנף עצמו ולקבל תענית ולישב בפרוזדור קבוע
ויום על יומו ורבץ לו גם אחר שהכעיס אחר שתוכחו
עם כל אלו תעיז ורבץ לו קוטב שלא היו מדברים
דברי חידוש שלא מיועו למדרש הם חייבי' עונש כמוהו
שכתב אחרו"ל כי הבטחל לעונ' עביר' הרי הוא כולא
עשה אות' ולכן כפי מה שבא בפולמוס נגד הם הטיחו
דברים ופלחו לפונש בכעיסה שכשרות דלין פסק שגם
הם בני בניו וברייתם בכרת עד כאן נשון הרב ז"ל:

ועיין זכור שתקבלי לעי' כי התשובה שכתב להרשב"ץ רק
לאותם שתשובת רפ"ם ואיך שיהי' נראה בפירוש כמה
הפלוג הרב בעונש המבזה את הרבים שכתב כי
גם בגדן דיין שייך בזה שמבזה את הרבים וזכו כל
לחיין גם מדברי יראים מה שכתב בעונש המסייעים
למחרף ואם כן פשיטא דבגדן דיין המחרף כל העשוי
לו כדין הי' ולא היה רואי לתקייעי לסייעו בזה ולהטפל
בדבר כזה:

ועיין תני תומר דלפי מאי דפשיטא ליה לנימוקי
יוסף בש' הלו מגלחין שכתב שם גבי ההוא
נזרא מרבנן דשכן שומעניה תמר רב
יהודה היכי נעביד ליסתיה נריכין ליה רבנן וכתב
וזה לשונו מכאן נראה מבואר דשתת חמורה מבדוי
דלגו מגודה שוכה ושוכין לו וזה תלמר יבדוהו ים לומר
דעל עבירה דלגו כך בדוי הוא שים לו זמן שלשי' יום
שלא כך שתת עד יום מותו שאז ודאי שב מחטאו עד
כאן לשונו רבך דפשיטא ליה דשתת חמיר טפי מבדוי
ושתת לחוד ובדוי לחוד וכן כתב גם הר"ב בטור
יורה דעה סימן שלך בשם הר"אבך וזה לשונו כתב
הר"שכם כיצד הוא בבדוי מוזהרים פלוני ויהא בשתת
וכו' והר"אבך ז"ל כתב שאין מוזהרים בשתת יהא
שהוא חמור יותר מבדוי שלא תומר בבדוי יהא ואם
ירצה לבא להחמיר עליו מפני גודל חטאו לו יומרים
לו תרור זה ינו שתת וכו' ואם כן לפי סברת דשבדי
דבדוי לחוד ושתת לחוד אם כן תימר דתלי דתמרי'
דמימנו תנגידא ולא מימנו לשתת' הוי משום דשתת
חמיר טפי דהוי לן סם מיתה לרב הו שתת לשמואל
ואחשם בבדוי דקיל מלן לימת לן דחמיר טפי מעלקות
כיון דלא תיתמר שלא תשתת' ולדידיהו חמיר טפי מבדוי
וכל שכן דבדוי שלגו הוי בכזיפא שלהם:

ואיברא דקשיא לי טובא לפי סברת הר"אבך וסכימוקי
יוסף ממאי דמיותי בגמרא בפ' מקום שנהגו
דורסין התם תמי בר תפיל שתת מבי רב
לשמואל שלט שכו על עברה שתת רב יוסף ואיכא
דאמרי בגדיה תמר לו תבי ומשתיה מר שתתיה דשת
רב ושמואל דאמרי תרוייהו מבדין עלי' שכו על בליות
של בני מילי בשאר חיובי שבל הכת בורכת מברכין הזת
דשבח לי' עבדי ליה דשמעת מימנו תנגידא ולא מימנו
שתת' עכ' ואם תיתת דשתת לחוד ובדוי לחודיה שתת
חמיר טפי תלי קשיא ולשתתיה מר והלא אם כולו
שתתיה שתת לא שתתיה דהא רב ושמואל מבדין
דתמר דוקא ולא משתתין וכן גם כן לפי הגירסת

דגרים שתתיה רב יוסף והלא לא היה חייב רק בדוי
ואמאי שתתיה דלדברי' משום דהוה בזרבה מרכבן היה
רחוי להקל דשבטבה ליה עבדין ליה הלא ודאי כרתה
בהדיה הלא שכו להו בין כדוי לשתת ולעל דהך קושיא
תלימתא היא לשברת הר"אבך ז"ל והשיטוקי ותמהני
מהרב הגדול מוהר"י קראו זלהה ליך לא תקם עליהם נב
מזה וכן מוכח גם כן מהוזה עובדא דפרק הלו מגלחין
דאמרינן התם רבי שמעון בן לקיש הוה מבטר פרדסא
חתת הזוה נבר' וקיבל תלמי רמת כיה הלא הלא תשנת
כיה תמ"ל ליה להוי הזו' נבר' בשתת' ח"ל תלמיד' לם ממון
כתיבית לך בדוי לא כתיבית לך חתת לבי מדרשא
ועיל"ל תמרו ליה דוקיה בדוי דיקך לשו שדוי הוא דמוכח
בהדיה דבדוי ושתת חד הוא ולא שבי להו בין בדוי
לשתת:

ונחזור לבדן דיין דבודאי המחרף הזה שהתירים
פנים ופשה פיו לבלי חוק בדברים מרים
כלשנה זמוניה על משתתה מיוחסת שם
רע בודאי דרמוי הוא ליותר ויותר מהעשוי לו ואין
להתם' לממוכה שם יקום נקם ויטור היה כולנו למחרף
ואין לו מזה עבירה שם יקום ויטור בין שהוציא עליו
שלא תבין שם רע כן כתב מוהר"ר יוסף"ן ז"ל בכתבי
סימן ריב וזה לשונו ואם יש' שמעון שלא להתפי' כלל
ולנטור לו היכא אין ליסר' בזה כדאי' בשם מנ' במנוח
תשובה דמייתי בירושלמי לתת שלא יהא המוחל לאכזרי
הא דתימה שלא הוציא עליו שם רע אבל הוציא עליו שם
רע אין לו מחילה עולמי' ושעת' רבה היא ליה לעל
דאחרת לוכאי דשמע שם רע ולא שמע דפייסו ולא נפיק
היו נברת מידי חברת עד כאן לשונו: וכל שכן
בחירופים ושם רע כגון זה שלנו וגדולה מזאת כתב
הר"ם שלקבל בתשובה סימן פ"ח דחירופין כולי
האי שלא תמרן בפירו' הזה ליה כולו פרען ושתען
בפירוש שכתב וזה לשונו: על ליום אחד שנתקוטט
עם חבירו וכבלל הדברים תמרו לו יהי ממוך ליהי
עבריין תשובה ודאי היו כולו תמר לו בפי' כמוך ואי
כולו קרולו ממוך לו מומר בפירוש דחלב לחיות ענין
קתמר תהי ליהי כך וכך וכו': עד ומוכח הא שלמת
מהזה עובדא דמוף פ' הלו מגילות וכו' עד מפיע
כגון דברים הלו הזו שתתן בפירושן ובמדומה לי שכך
רחיתי בימי מורפי בתוב בהגהה ח' ודיני זוכר מקומה
עד כאן לשונו:

והנה ההגה' הנזכ' שלא זכר הרב מקומה היא תשובה
אחת של מוהר"ם שילחיבשטט זלהה וזכרית'
מוהר"י ז"ל זלהה בתשובותיו מי קמ"ו וזכי' ממש רחיה
מהזה עובדא הרב תשרת דמוף פרק הלו מגילות ולעל
יראה לבקדק ממה שכתב הרב תשיגתו' כ"ן ז"ל בהגהה
והכיאה מוהר"י ז"ל זלהה סימן ב"מ זה לשונו הקורה
בחבירו כן הזוכה יכול לומר לחבי זוכה שוכדקי קאמינא
והקור' לחבירו מסול יכול לומר מסול לשדו מתת קורבה
עד יתן לשונו בתשת' מהכ' דשל היכ' דיכול לתרץ דכודי'
מקבני' ואפי' בדב' רחוק מהשכל דהרי שם בדברי בן
הוא דכתבוון לפוכרית שם כן לחזה עבון שמר חותו
ואפילו מקל שכי יכול לומר מזכוותי לחרפו שיעבו

כן נדונים ועשירים רק כן פוגדקית עם כל זה היכא
דקרקו בפומל היכי מצי לתרץ ד כוריה דנתכוון לפסול
לעדות מחמת קורבה דהכי כוה ליכן כו פוס מין דופי
וחרוף לחברו ואם כן לחיזה ענין תאמרו דהכי חפי מפה
ואהרן הם פסולים להעיד מחמת קורבה ולאו מפוס
דמפקרו חלה דגזרת הכתוב הוא וכדאמרי' בפ' מי
שמת ולאו מפוס דמפקרי דחלקה משה ואהרן מפוס
דלא מהימני הוא חלה גזרת מלך הוא וכו' ואם כן לא
שייך כיה פוס תירוץ ועם כל זה חזינן לגאון דקאמר
דמתריכין הכוריה כל שכן בנדון זה דמה"ם חלמקר
ז"ל הים קנת מקום לתרץ הכוריה ולומר דמאי דק"ל
ליה תיכי כך וכך לאו לא מר כמוך רק כמי שמתגאה
בפני בעל ריבו ואומר לו דאם כפי מי אתה מדבר
והזהר ברוחך דאיכי קטיל קני בהגמא ואין כי פוס
דופי כדי שהיה כנקל לפניך דנראה דקירוץ כהאי
תגילו שהוא ריחוק עדיף מהיות דמ"דבר תביגדור
ז"ל הם. וכודאי דאין לחלק דהסיות דבר תביגדור
ז"ל הם מיירי שלא בשעת מחלוקת דאם כן מוהר"י ז"ל
ז"ל לא מצא ידיו ורגליו ח"ו במאי דמייתי דאי מהסם
דאיתו' דוקא התם הוא מצי לתרץ הכוריה מפוס הלא
הוא בשעת מחלוקת חלה ודאי יראה דהתהה דבר
תביגדור מיירי בכל גוונא ומוהר"ר שמואל דמדיב ז"ל הם
בתשובותיו השייכו' לסוגיא זאת דאיכא לאוקמי
גם כן מדאית ההגה' דבר תביגדור דהיב' דאמר לאחר זמן
עבד בשעת מחלוקת דאיכא חייב כדאי דמצי למימר עבד
עברי קלמינא ומאי דאמריכן בגמ' הקונה לאחרינא עבד
חייב כדאי הוי דוק' כספי' בפי' עבד בכעבי תאם בסתם
עבד לא והאריך שם:

ואני להוסיף ראיתי תמהני אין כתב זה בפשיטות
דהקונה לאחרינא עבד סתם דאיכא חייב כדאי
דמשמע עבד עברי עד סיפר' בפירוש עבד בכעבי ודבר
זה לא נמצ' כתוב בשום פוס' ואדרבה מי שידקד' בדברי
הר"ש ז"ל וגם בדברי הרבני' תפר כתבו לו הלא המם
בסיפן ש"פו יר' דתפשו במוחלט דכסתם שם עבדו' חייב
כדאי ונא חילקו בין היכא דאמר עבד סתם ואה' הגדול
מוהר"ר מנחם ממרזבורק ז"ל הים כתב בכמוקים שלו
כהדיא להך זה לעזנו דאוכן קרא לשמעון בכעבן ים
לרבנו פלו קרא עבד דליכא למימר ברוצה לומר כמו
בכעבן בירו מלוני מרמם דאם כן עבד כמי רוצה לומר
עבד עברי או עבד לוה לאים מלוה עד כאן לעזנו.
ולעל' יש לדקד' בדבריו הנר' דאם היה כולל לתרץ בעבד
ברוצה לומר עבד עברי או עבד לוה לאים מלוה הכי
כמי דהוה מצי לתרץ בכעבי והא ודאי ליתא דאפי' אתל'
בעבד סר"ל עבד עברי או עבד לוה מהני היכא דר
חירוף שיכול לתרץ הכוריה שכתכוון לחרפו שהוא כזוי
ומכור לעבד או ים לו נוסים הרב' ואמכם בכעבי אין
יתרץ הכוריה ויאמר שכתכוון למוכר דאל"כ לאיזה ענין
תאמרו לו ומה חירוף שייך להיותו מוכר ודאי דאין
לומר דשייך כר חירוף מפוס דמסיים קרא לעפוק אהב
דהכי אתם מצאתי קרא בעבין אחר וכמו שפירשו שם
המפר' אבל סוף סוף מצאנו בעבן הוא סוף וכן בכעבים
בפברי תרץ וחבור בקבה בכעבי ורומקון ואין שייכים

ירחה בפירו' דפשיטא ליה לגאון דהקונה לאחרינא עבד
סתם חייב כדוי ואינו יכול לומר עבד עברי קלמינא' וזה
הגאון היה רב גדול וכמו שכתב עליו מוהר"י ז"ל הם
בסימן קל"ג וזה לשונו תחלה אחר לכם מי הוא זה
הרב המוכתם אשר כתבתם הרבה דברים מצמו שם
הגדול היה מוהר"ר מנחם ממרוזבורק ז"ל הים דירתו
היתה במדינ"כסן היה למדן מופלג גדול בדורו הרבה
דיונים ופסקים שכתב קבץ וחבר מהם ספר גדול ועל
פי תוקו הספר מתנהגים כל בני אכסן והרבה דברים
ופסקי' נעתקו מספרו ומס בידי וכו' וכן גם כן הרב
מוהר"ר יהודה מינץ ז"ל הים בתשובותיו סימן ל"ג כראה
מדבריו כמה היה מדקדק ומעיין בדיוק דברי הגאון
הנ' על כל קון וקון כאלו היו דברי התוספות ז"ל וכמה
היה מתשיב לברוי. וכמדומה לי שזה ימים ראיתי
בתשובה אחת להר"ם ז"ל עצמו שהיה מזכיר זה הגאון
וחיבו מזכר מקומה:

ולע"ד מדקדוק לשון הגמ' בפ"ק דקידושין ג"ב ירחה
הכך דברי הרב ז"ל וזה דאמריכן התם עבד
היכן גנבוה שבזעה מנעת עד שאמר הסבוב
לי שתין עבדי אתה ופריך בגמ' ההוא שמעתי מצמתין
ליה דתניא הקונה לאחרינא עבד זה בכדוי ופריך אלא
אמר רבה דאמר לו הסבוב לי אלא כמכרת לי בעבד
עברי ע"כ. דמשמע דסתם עבד כבעבי משמע עד
סיפרם בלשונו עברי בפירוש וק"ל גם כמה שכתב עוד
שם וזה לשונו וכל שכן כפקרא דן הסמחה אלא כמנא
דבר זה כין הפוסקים וכו' וגם זה כתב הגאון הנזכר
בב מוקים וזה לשונו דאוכן אמר על שמעון שמשמ
שוקנתו היוה שפתח ועדים העידו שגם הם שמעו כן
לא יפה עשו דאוכן והעדים אחרי שתין עדות ברורה
הרי הוא הוכחת לעז וחייב כדוי אבל היכא דאוכן
עדות ברור יכולין להעיד עד כאן לשונו דברתם
דפשיטא ליה דהקונה לאחרינא דן הסתם חייב כדוי
דומיא דקרקע עבד.

ונחזור לכל דכל מאי דכתבינן הוי לרווחא
דמילת' אמנם בנדון דילן שהיה ממונה
ויש ההכמה בעיר שכל מי שיחרף
הממונה וילבר בנדו שיהיה מוחרם ומנודה וחירפו
ונדפו בכל החירופים הנזכרים פשיטא ופשיטא דרחוי
היה לעונש גדול. וכודאי דאין לטעות ולומר דיש
בטענת היחיד ממש שטוען שלהיותו בכעס על אקרא
הממונה מוחרם לזה אם לבו בקרבו והשיב לו רחוקן
כנזכר ואולי יטע' מהיות דכת' מהר"ח וזה לשונו מעשה
ברחוקן שהכ' לשמעון ושמעון בשע' שהכהו בעוד שלבו
אם קר' לאחרינו ממ' וירדו לדין לפני רבי יצחק מוניוכ
ופטרו לשמעון והכיא ראיה וה"ה כי יאם לבבו עד כאן
זה ודאי ליתא דהתם הוי מעשה דרחוקן הכהו וכל
המרים יד' נקרא רשע ונם לבו אם בקרבו מהכהה
אמנם הכא אקרא מוחרם היה על שעבר ההסכמו שלא
יוכל שום יחיד לדבר כנגד הממונ' וכדין קרא מוחר לחברי
שהוא הקשה את עורפו ופער פיו לבלי חוק נגד

הממונים וכתב מוהר"י ווילא ז"ל בסימן קמ"ז וז"ל.
ומ"ש דכתחלה לא מהרי"ו ועליקמן מתיר מטור לו הסיב כבעמו תשאר ממזר ע"ז כתב וכעת בחיק כסילי יכות למה לו לבעום שפיר עבד מהרי"ו ועליקמן שאמר לו תקח מטור כיון שמסר הקהל בגד הרב עירין עבד. סרי לך בשירי דאף על גב דהוה קדם וקראו מטור דהוי חירוף גדול וכאלו קראו עכום. וכמו שכתב מוהר"י קולון ז"ל שם כתב דלא בפטר מזה מקום שהיה בקעם וכל שכן הכא דהממונה גם כן שפיר עבד שקראו שהיה עומד ומתיים את הממונים וגם על מה שקראו כן מוחרם עם היות שהחזיק כן הוה שהחרימוהו עם כל זה תמצאתי למה שכתב מו"הרם בקשובם סימן רנ"ת וזה לשונו ודאי לישורה ליכא להוכיח לענין על המקום ומכיון לפלוגי רבן שם בכניסים בעבם על שאמר ואתם קמתם תחת לבותיכם תרבות כו' עד סוף דבר שניהם יכלו לכל חבר ויתן להם בפרה על שהזכירו שוכני עפר כו'. וכל לפי המכויים והמתביים עד כאן לשונו. ועם היות שאחרי שהכל הוה כפי המכויים והמתביים ובודאי דאין דמיון כין מקפחת הממון למקפח ביחיד ובפרט בעושר וכסיס דמה שעורע הוה ואבין הוה כנגד מ' אנשים כמו היחיד במשים וחרנוכיות ועם כל זה הסכמנו לנזור עליו לבקש מטו מחכין וכמו שנראה מתוך הפסק דין שלפנינו שנתן על הדין ועל החתמת ויקח בחיקנא דהדין הנזכר נתעסק על הדין ועל החתמת ויקח רעוא דכל כהתי מילתא ליתמר מקומי:

כה דברי הקטן

יעקב לבית הלוי

תחתימ' הרב הגדול נ"ע.

ראיתי דברי השאלה ומה שכתב עליהם והתריך כה החכם השלם יריד כמקומי כמ"ה יעקב נ"ע כטוב טעם ודעת ולא הניח מקום לגזום לדם להקנדר וגם כי כחתמת וכתמים יחידים אשר קבלו עליהם גזרת הנשים ברורים ועל פיהם יתנהגו הדין הוה כי אם לות הנשים ברורו הנשים מחיים ואם לא עמדו עמה' תיכו מן הדין לקבל דבריהם דלמשומי קבלו כפי אשר ירא' בעיניהם ולא לאחרי' ומו שכתב מוהר"י נ"ע ז"ל והוכיח מתשובת הרשם ז"ל ועם. מכל מקום במושא שלפנינו החכמים השלמים אשר ברורו אף על פי שלפי דבריהם אין כח בידם לגזור עליהם מכל מקום גזרת הממונים כל מי שקבלו בהסכמת כתחלה לעמוד בכל אשר יגזרו הממונים וכל אשר יעבור וייעבר כנגדם או כנגד אחד מהם מעתה ועכשיו הוה מוחרם ומנודה אותה ההסכמה קיימת וכיון שפעבר ויו כנגדם חל עליו הנדוי והחרם כיון שכך החכמים מתחלה ואת חזקיהו החכמים השלמי' אשר בשבת הקהל עליו וכל שכן כאן שקרא אותו אלו הנדוי כיון שהחרים כיון שכך החכמים מתחלה ואת חזקיהו החכמים השלמי' אשר בשבת הקהל עליו וכל שכן כאן שקרא אותו אלו הנדוי כיון שהחרים כיון שכך

הטעם בקדושין ובשבועות הכא הוה עושה לזה איסור בלתו דלא יכא דמעובר אותו מלתו סופג את האחרבעים לפיכך יעבור אותו העיכם ומיכם כלמוד למי שקורא לחבירו מוחרם אם כן חיכו יודע טעמת היחיד וכל שכן שכאן בשאלה כי טובי הקהל במעמ' כל הקהל דרכו שיעמוד לפני החכמים השלמי' שכל מה שעשו כדין עשו ובשורה והקלו עליו בתוספ כי כזה אין להתריך כי הוה דבר פשוט. והחכם השלם רצה להתריך ומכל מקום שכרו אתו שדין דין ומה בצע לערער על מה שכבר נעשה ואפי' שלא היה הדין כך הוה מן הראוי לחזק את הכדק ואם יזלזלו ככבוד הכרוכים לא יוכל להתקיים שום דבר וסדר ותקון לעולם אי מאריך שהוא דבר כרו' ומה גם שהחכם השלם נ"ו האריך כל הצורך.

כאם הנעתיר להרן בכמ"ה

שלמה ן' חסון ז"ל.

חתימת החכם השלם כמו"ה אשר הכהן נ"ו.

עם היות שכתב הרב ב"ח ז"ל בתשובה שאלתי מרכותי העובר על החרם אם הוה מוחרם או לא מפני שרחיתי וכו' ולא הזכיר לי דבר מכל מקום כל שאין לכו יודעים עיקרו ואנו רואים הנהגת הנכור לכו תופסים ההנהג' כהלכה כו' ואם כן העובר על תקנת הקהל אין לו דין מוחרם אחר שאם חיכם נוהגי' כן עם כל זה ודאי שהעובר הוה מוחרם. וכמו שכתב הרב"ח ז"ל בתשובה שאחר שאלת העובר על תקנ' הקהל שהתי' כה וכל העובר יהיה מחורם ומנודה אם יודע לרשון שמעון פרן הגדר אם חייב לנהוג כו דין מנודה תשובה אין שפיר שהעובר הוה מנוד' והיה מן הדין שינהגו בו דין מנודה כל מי שיודע בו שעבר אחר שלח נהגו כן מעתה יש לומר שעל דעת המנהג הם מתקנים שהעובר עוכו יפול אחל הקהל לא יתפשו בו כמשמל עוכו עד שיכריזו עליו כו' הא קמן שהעובר על חרם ותקנ' הקהל שכתוב שהעובר יהיה מחורם ומנודה הוה מוחרם ומנודה אף על פי שאין נוהגים כו דין מחורם ואף המתוכח שקרא ליחיד מוחרם על שפער פיו כגד חבירו הממונה ומיים אותם כמו שכתב בשאלה ועבר על ההסכמה שכתוב בו שכל מי שירבר כגד הממונים יהיה מחורם ומנודם כדין קרוי מחורם ואין עליו כוח עון אחר חטא גם על מה שקרוי מוחרם כן מוחרם אין בו עון להתריכו כי היה רבי מאיר אומר מה תלמוד לומר לא תלין את פגרו מחלת שאם היו נוהגין בו קדם נוהגין בו חול כו' אלא כמאן קיימין דאיעבד בר דאיעבד ואפילו לרשיעת כל דהוקא כמאן כתוב תנא ובתב המרדכי בהנזדת קמא על הפיס שקר' לחבירו מלעין כן מלעין שם אותו פיס מלעין הוא וקרא אותו מלעין כן מלעין אין כוה שם אלא ודאי מפר מיתי דקתני כו' וכבל נמי כיון שהזכיר שהיתי הוא מחור' על עוברו תקנ' הקהל אין על המתוכ' שם אחם על שקראו מחנר כן מחור' ואף אין כשעב' היתי

אמת שטען כי לפי שקרלו מחורש בן מחור מרוב מיחו
וכעסו הסיב לו ממזר בן ממזר חף על פי שכתב מוהרי"
ויגלה ז"ל בתשובתו וזה לשונו הלא הקשבתם בגרו מה"ר
יעקב התחיל בהתקלה ואמר לו אתה גבב ומלטין ועל זה
השיבו אתה מכחיש כמו ממו"ן ולפי דבריו אין עון וכתב
כתב מ"הרח ז"ל וזה לשונו מעשה ברלובן שהיה שמעון
ושמעון בשב' שהכהו בעוד לבו חם קרא לחבירו ממזר
וירדו לדין לפני רבי יצחק ופטרו לשמעון והביא ראיה
לדבריו והיה כי יחם לבבו וגו' הכא במי היה חם לבבו
כשקרלו גבב ומלטין עד כאן ונחם כן בגרון דירן במי
חם לבבו בקרבו על שקרלו מחורש בן מחורש לא דמי
כ"ש לפדון דהת' דהיכן מהר"ח ז"ל הכה ראובן לשמעון
שלא כדין וזה פטרו לשמעון על שחם לבבו שראה
שהכהו שלא כדין וקרלו ממזר וכן כדין מוהרי"ו ויגלה
ז"ל גם יעקב התחיל בהתקלה ואמר לו אתה גבב ומלטין
שלא כדין וזה פטרו גם כן על שקרלו ממזר לחמם
בגדון דירן כבר הזכרנו שמה שקרלו המחזיק ליחיד
מוחרם בן מוחרם היה כדין על שעבר ההכתם בכוכר
ולא היה לו לכעוס וזה לין לפוטרו משום יחם לבבו
וכמו שכתב מוהרי"ו ויגלה ז"ל בתשובה מחדת וזה לשונו
מה שאומר רבי ומלין שבשתמ"ל מהר"ר ושליקמן אתה
מסור לו השיב בשעת כעסו שקרא כמו ממזר על זה
נאמר כעם בחיק כסילי יומח לשם לו לכעוס שפיר עבד
מה"ר ושליקמן שאמר לו אתה מסור כיון שאמר בקהל
כו' הא קמן שבשהרשות חלפנדרין לין לפסול לבני חם
חרף לרשעון ונחם כן היחיד הוה שקרא למחזיק ממזר
בן מיחר ע"כום בן ע"כום מחורם בן מחורם חייב נדוי
ומלקות המלקות ודוע מדיפת דגמרת הקורא לחבירו
ממזר מוסב את הלרבעי והנדוי מלבד שהוא חייב נדוי
וחרם על עוברו תקנת הקהל כנוב' הנה הוא חייב נדוי
גם כן על בוזקו המחזיק בפני כל המחזיקים במכם
דהמבזה עליה כית דין מסוה מהכ"ד דכתיב שמנדין
עליהם כמו שכת' המרמ"ם ז"ל וכמו שהאריך בזה הרמ"ם
ז"ל סימן קי"ן בהשובות השייכות לטור י"ד ובסימן קפ"ח
הביא תשובת מוהרי"ק שכתב וזה לשונו ועוד למדנו
מדאמילו למי שלא החזיק כי אם בפני עצמו וקנוס וכבדים
קנסוהו ליה המחזיק שלא היו בגדר ת"ח ואין לך חוכחה
גדולה מדקקורא לחבירו ממזר שהרי בכל הגמרא משום
חיתם נע"כום נמורים וכו' והוכיח הרמ"ם ז"ל מדברי
מוהרי"ק שהקורא לחבירו ערל רחוי לעמוד לערל היינו
גבוס כל שכן וק"ו ומזה בכ"ש שקרלו ע"כום בפני שחייב
שמתת שאין לך חירוף וחוכחה גדולה מזו וכמו שכתב
החכם השלם כ"ו ובזין הורו החכמים השלמים כ"ו
שחייבוהו כדוי והמחזיק עליהם לא ידע בין ימינו
לשמאלו ותחרבה היקלו עליו שלפי דעתי היה חייב נם
כן מלקו' כמו שכתבתי ותמהתי עליהם למה לא חייבוהו
גם כן מלקות כדיוק דגמרת בקורא לחבירו ממזר ואין
לומר דלמה פטרוהו ממלקות דמשום דשעת אחת אתה
אחייבו ואין לאתה אחייבו משום שתי דשעתי וכיון שהוא
חייב שתי עונשי כדוי ומלקו' כדין בחמור שבהן דהיינו
כדוי דהמרינן בגמ' במעשה מימנו לחנירא ולא מימנו
תמתא. הה ליתא דכדוי ומלקות לא חמרינן מטוש

לחת כו' שהרי כתבו התוספו' פרק החשה שנת תרמב
כשם רבינו תם דעבדינן תרוייהו עלה דההיא דת
רבנן לזה הימנה ליכה כשהעת כו' תמ"ד שמת ואי אתו
לקמן כו"ד פשה תמ' שמוקי מסמתי' להו רב הונא חמר
כנדוי מנבדינן להו וכתבו התוספות נראה לר"ת דלרב
הונא כמי מת אתינן ומנבדינן כו' הרי לך בפי"ו דכבדוי
ומלקות לא חמרינן משום דשעת אחת ואי' ואם לחסך
חדם לומר דהרמ"ם חולק על ר"ת שהרי כתב וגרושה
שבאה עם המגרש לדין מבדין לוחן לו מכין לוחן מכת
מרדות וכן כתבו סמ"ג ורבינו ירוחם וכת' ה"ה רבי' כתב
מנבדין לו מכין לפי שלא נפסקה הלכה שם כדברי אחד
מהם עד כאן: קרי שהרמ"ם ז"ל חולק על רבינו תם
וסבירא ליה דלא מחייבינן ליה כדוי ומלקות ואנב
חורחוה הוקשה לי בדברי ה"ה דלמי כביר' ליה להרמ"ם
דרב הונא חולק על רב פפא ורקאמר נגודי אין דקיל
אבל שמתא לא דחמיר אם כן פפא דלא כמאן דאמר מכת
מרדות מתחיל ומסיים בה דחמיר ואם"ם ורב הונא
ז"ל כתב מבדין לו מכין לא אתי כאב מכייהו: ונראה
לייש דברי הרמ"ם דסבירא ליה דלא שנין רב הונא
פפא גם היכו חולק על המחייב כדברי ר"ת שלא כונת
רב הונא לומר דאם הוה היכים דלא מסמתינן ליה כגון
שהוא כובא מרכבן לו מבנדינן ליה דשבא ליה עבדינן
ליה ולהכי כתב הרמ"ם ז"ל מבדין לותן לו מכין לותן והלשון שכתב
כלומ' למי שהיכו רלוי לבדותו מכין לותו והלשון שכתב
הרב ז"ל כדין המחלל יום טוב שני מסייע קצת לזה
הפירוש עכ"ל. אבל דברי ה"ה לא יכולתי ליישבם ונרין
עיין.

ונחזור לבדין דירן ונומר דאף על פי שחולק
הרמ"ם ז"ל על רבינו תם בפירוש דברי
רב הונא מודה הוא לרבינו תם לעניו דינא דהיכ' שהוא
חייב כדוי ומלקות דעבדינן ליה תרוייהו ואין בזו משום
רשעה אחת כו' ולא שבקינן מה שפי' רבינו תם בפירוש
ושבדינן כפי מה שמסקפק למו בדברי הרמ"ם ז"ל מי
סבירא ליה הכי או לא ומשילו שם תמכא לומר דטעמא
שחולק הרמ"ם ז"ל על רבינו תם שהתם הוא משום דלא
עבדינן ליה תרוייהו הכא בבדון דירן יודה דמבדינן
ומלקי' לותו דעד כאן קאמ' הרמ"ם דלין לחייבו שתיים
משום דתרוייהו כתיש לו כאחד חייב כדוי ומלקו' לאמם
בבדון דירן חייב מלקות אחת על שקרלו ממזר וחייב
כדוי הוא על עוברו על הסכמ' שקבל ועל בוזקו המחזיק
בפני שאר המחזיקים וקרלו ע"כום ומוחרם ואם כן לין
חייב כדוי ומלקות כאיש לו כאחד ולכן חייב שתיים
זה משום מאי. ונסתפק לי אם היש יכול למחול
לחבירו שקרלו ממזר ולפוטרו מן המלקות משום חייב
מדיוקא דגמרא. והכא כתב הרמ"ם ז"ל שף על פי שיש
לדיין למחול על כבודו היכ יכול למחול על קלנתו ואף
שאר העם אף על פי שמחל את המקלל מלקי' את המקלל
שבבר חט' ונתחייב לכל מי שבתחיי' כדוי מפני שהפקיד
בבל ורבו כל למחול על כבודו ולא כדוהו הסנהד' בידים
עד כאן: ונסתפקתי הקורא לחבירו ממזר למאי

למאי מהימנן ליה לי הוי ריעיה כמו מי שנתחייב מלקו׳ מן התורה כמו המקלל את חבירו דאיכו וכול למחול לפי שכבר חטא ונתחייב מלקו׳ כן זה שכבר חייב מכת מרדות מדרבנן על חטאתו לפר חטא ואין חבירו יכול למחול לו מהימנן ליה למי שנתחייב כדוי מפני שנתחייב כל׳ פיס כיד כל למחול ומיהן קל וחומ׳ דהשתא מי שנתחייב כדוי שהוא חמור יש כח ביד מי שנתחייב על ידו למחול מי שנתחייב מכת מרדות שהוא קל מבדוי ליכו דין שיש כח ביד מי שנתחייב על ידו למחול ומטעם לחר שהוא דומה לו שהכדוי כח מפני בזיון גם מכת מרדו׳ כח מפני שביזה את חבירו וכמו שכתבו התוספות בקור׳ לחביבו ממוד הוא לומר שחבירו עובר בלאו לפיכך סופג וכו׳ ואם כן כמו שהכדוי יכול למחול גם המכת מרדות יכול למחול ומכר לחר ירא׳ שליכו יכול למחול שהרי בשהקדו ממוד בגע בכבוד חבירו ואתו ואתאי מעיו לגלף דוד ועל שבגע ובגע כיקר חקר כבודם מי ימחול שם לח בקנס שקנסוהו רבותיכו על כל הנדרי׳ השלה כשתקקתי שם יש בידי החיים למחול שם לחו וכעת אין בידי רוחים מכרעת לח׳ מן הנדרים . שכלל העולה שהיחיד הזה לחר שער פיו כנגד הממוסף היה חייב נדוי ומלקו׳ וכמו שהחריך בעצין שבדוי שחכ׳ שבל׳ שפוסק מו׳ שרר יעקב בלו ודבריו חינם נריכים חזוק ונמוקם עמם ואין צורך להחריך בשכח דבריו ויוצה לומר ו ודעת שפתיו ברוך מלך ושתר מלירים מכבודו .

בשם הקטן

חצר כהן ן׳ חרדוש

כלל הסימן מט

שאלה כמה ביכיכו חיש רע ובלועל כי הוא כופר בכל התורה שבעל פה ומלעיג על דברי חזל ומחרף ומגדף בנדם גם הוא כופר בעיקרי המאמכה בשתרות הבשם ותחיית המתים ובשלש בשם מבריו ואומר כי אין השרש בכל בין האדם ליהכהמה והרשה מהבשים הבתובים בתורה מבחים בהם וכן פלוני תליהו ותליעש ולא זו בלבד עשה רק שרשה להדפיס ספר בלשון לעז וחקק בעט ברזל כל תאוכותיו הבזוכות והרעו׳ עד חצר לחמי הק׳ק השתדלו עם המלכו׳ ולקחו כל ספריו ושרפו׳ בחש לעיכי השמש ושמו אותו בבית החמורים והשתדלו מאד לגלות אותו מן העיר כי לסו׳ שבמלכות ההוא יש חפציות חמומכה ואין שום חקירה לזה לח עלה מידם להציל שימיקוהו רק שהגלוהו מתקומו וחמכ׳ עזכותיו ילכרון לת הרשע שבשגר שם במקו׳ שהלך והכה שלשיכו היה כי לחים הבליעל הזה יש לו חם וקכה וגם כן שני לחים חבשי בדק לא כמצה בלחיו שום דעת סופלת והם הין תמיד מחדשים אותו על דבריו ולא היו מדברי׳ עמו כמו כל שאר בני הקהל חשר הבריוהו למחורם ושמכם אתו היה בשפך כי זה שבקש הבית יחד עם בכה הגר הגזור תמיד ומחזקת בידו והולכת בדרכיו חוכלת מבחיפתו חוכלת כיום הכפורים חשמיטי והיה מתעבה כיום הכפורים חשר יעלה בחשבון בכה וכן לעניו חמץ בפסח ומלאכ׳ יט וכרת חות׳ וגם החרימוה וע׳ הודיעוה שום תמות במרדה שלח תקבר בקברי ישרל וכל זה לח חזוק לה לחזור בה לזה בלבו בקבץ להודיעכו שם לחרי חשר תמות במרדה נוכל להניחה על פכי הארץ ושלח לקוברה כלל וזה בשכיל כבוד בניה הכשרים חו לח .

תשובה

לבאורה היש נראה דמדיכת רחוי הוא שלח יטפלו בה ישרל כלל ושיכיחו חותה על פכי הארץ והייכו משו׳ דתכיח בהל׳ דבתי פרק שכי המחבר עשמ׳ לדעת חין מתעסקין עמו לכל דבר ומסיים בה וכל הפורשים מדרכי נבור חין מתעסקין עמהם לכל דבר והבילוה כל הפוסקים לפסק הלכה ופרשו הוי דפתב וכל הפורשי׳ מדרכי נבור ש׳ל שפרקו עול המקו׳ מעליה׳ ולכם כללים עם ישרל בעשיית המועדי׳ לח בעשיית המתות ולח כן כיון שזות התורה סולכת בדרכי בתה ולכם כללות בעשיית המועדים והמתות עם כל ישרל היכו כראה שלח להתעסק בה ומה גם דמסיים שם בברייתה גבי המחבר עשמ׳ לדעת דכל שהו׳ בבור החיים מתעסקין בו וכל שליכו בבור החיים חין מתעסקין בו ול׳ק דקבורה דמשמע לכחו׳ דהוי יקרא דשבבי הוא ולח יקרא דחיי לח שבדוכן לה והייכו משום דמליכו בפרק בגמר הדיין גבי מאי דבתי׳ חת׳ הספדה יקרא דחיי הוא לו יקרא דשבבי ובמקבה פשיט לה דיקרא דשבבי הוא מהא דדבי בתן דאמר מיכן ואילך למת שבפרעין ממכו לאחר מיתת׳ מת שלח בספד ושלח בקבר לו שחיה גוזרתו דמשמע מיכה דהספד וקבורה יקרא דשבבי הוא ולח יקרא דחיי והוא׳ ואפ׳ לידן דאיתי לבתוב מאי דקאמי לי בהאי שמעתתא הן במאי דאקיל ושרי בה במרח הן בדברי רמ׳ והתוספות ז׳ל . דלשובה במאי דבתי הספדה יקרא דחיי הוא לו יקרא דשבבי למאי דאמי לאפוקי מיורשי׳ דמשמע מיכה דלא נפק׳ לן מידי אחריכ׳ ואמאי לא קאמ׳ בפשיט׳ דנפקא לן טובא לגיכ׳ שהמת הוא דשא ויורשיו נריכים כל׳ לו בהספד דאי הוי יקר׳ דמיי מזלכן כתר חיי וכשאם כפי מה שיהיו מעשיהם ואי הוי יקרא דשבבי בשאם כפי מעשיו של מת והא דאיתא דבבריתא דאכל דבתי דלעיל מחלק בדברים שהם בבוד החיים לדברים שהם לבבוד המת שהוא בבוד החיים עבדינן ליה ומה שהוא לבבוד המת לא עבדינן ליה . ותו מיבא למידק במאי דקאמר תם בשלו׳ תמות ובמשרשות חבואתיך בי אי אמית יקרא דחיי הוא מאי בפק׳ ליה מיבה בו דהרי ואת הרואים עשאה בבר ראה לותה בהשוה בספרו לג בל ישרל וקאמר דבישה דבישה דיתייקרו בה מי׳ בבשי ואל מאי קאמר לומר תם בשלו׳ תמות ולא עוד אלא שזה שמם מחי ליה בגמר ואל ודקאמר לה מאי קאמר לה ניותר תגדל המתיהה הזאת במאי דהדר עוד לומר

L'ateista deve restare insepolto, quando non fosse privo etto all'onore dei buoni Parenti.
Conf. 4.9 —

תם אמר להו רבי אל תספדוני בשירות ואל תמרו קינה
דחיי אלא כפקח ליה מיניה כו' דהרי הרחיק הזהיר בכך
דהוו מותה בעמים ואלו הלא דהדר לומר תם ועל הכל
שזוכת הדחיים עצמה קאמר בגמרא דהייכו קסבר רבי
ליתייקרו פי יפר' טפי מותה ואתו תיכא למידק באלו
דקאמר תם נכזה כעיניו נאלם זה חזקיה שגדר עצמות
תכיו על מטה של חבלי ואלו משו' יקר דחיי הוה מ"מ כי
סיכי דתיהוי כפר' לאכזה ומשו' כפר' דאכו' מעסי ליקר'
דכל יפר' ופרש' על מט' של חבלי דרך כזיון מפני שהיה
תכיו רשע וכזה לעין כל כרי שיתייסרו האחרי ולכבוד
עצמו לא חס ולכבוד תכיו כמו ליכא למיחש דכשי בעמך
כאלו בעוש' עצמם עמך נכו' בעיניו הו עצמו וכל עבדיו
בפני עצמו שלא חס לכבודו כאקדו"ה ואלו אמר כבוד
שעוסין למת אינו שלו שלא של חייס אלא טעמא אביר
שכי למה כיוצא אתי החייס ע"כ דקשה כדברייו של טוכה
חדא שפירושו הוא נגד דברי הגמ' כהדיא שהרי בגמרא
קאמר כהדיא שחזקיהו גרר עצמות תכיו כדי שעם זה
יהיה כפרה לאכיו ' ורש"ל כתב דמשום שיתייסרו
יפר' עמם לומר שלא תם לכבוד תכיו דכשיא בעמך כתיב
כעוסה מעשה עמך ' ועוד לכאי זה אם כן לא
מוכח כלל מהתם לשעול לומר לך יקרא דחיי הוא ומשום
דהאי כזיון נעשה לתועלת כל ישראל שיתייסרו לקחת
מוסר לזה לא תם אפני כבוד ישראל כיון דחידי ואידי
יקרא ותועלת ישראל הוא מה שיון כן לפי דברי הגמרא
מוכח שפיר דכיון שהכזיון היה לתועל' תכיו ויהיו כוגע
לישראל בכלל אם כן אי אמרת יקרא דחיי הוא היכי מכזה
החיים מפני תועלת תכיו ' ותו תיכא למידק באלו
דכתב עוד רש"ל וזל נכזה בעיניו נאלם זה חזקיה כתי' מי
יעלה בסר ה' נקי כפים ובר לבב וכו' וקתניב נמי התי
ע"ה דמלבר שלא היה צורך להורו לכן מורה מקו' הספו'
שהוא כתהלים הכה למפרע נר"כ ח"ן המעשה לכן מורה
המקום שכתב שהו' במזמור מי יעלה בהר ה' נקי כפים
כו' כי ליכא רק במזמור ט"ו ה' מי יגור באהלך כו' '
ותו תיכא למידק באלו דכתבו שם התוספות הספרת
יקרא דחיי תימה דאמרינן בפרק העגל של שמוא ושל
כית הדמים של שמוא שלא נספר כהלכה ואלו יקר' דחיי
הרי מחלו יפר' על כבודן כו' ותרגו דיהוקין היו לספרו
מעכי דור כו' עד ועוד דאפי' הוי יקרא דחיי שאני מלך
הוא דאמרי לא הקפיד הקפודת בחופן אחר יותר חזק ולא
פליג התרגו שתרגמו זה דהשם בגמרא קאמר קח תכע
של שמוא שלא נספר וקח תכע על אשר המית הנבעונים
ותרגו אין דאמר ריש לקיש מאי דכתיב בקשו את ה' כל
גבורי חרן אשר מספטו פעלו כאשר מספטו שם פעלו
דמשמע שם כן דפשיט ליה דהספרת יקרא דשבטי הוא
ולשבטי קשתמש דאיך אבד את מחזר בכבודו ומבר אחר
מחזר בפורעניותו וכמו שכתב שם רש"ל בהדיא וזל
קח תכע הכ"ה בכבוד שמוא שלא נספר כהלכה אשר קח
תכע בפורעניותיה דשמוא על אשר המית כו' ' וכן נם
כן כמה שתרגו מהאי דר"ל דאמ' כאשר מספטו שם פעלו
מוכח בהדיא דהוי יקרא דשבטי ' ותו תיכא למידק
שמא שתרגו דיהוקין היו לספרו מעכי דור ש"ל ומינולם
לא מחלו על כבודן ואפאי קפיד הספרו שלא מחלו על

כבודן שם תיכא דיקרא דחיי הוא איך השם את מעניש
להם כרעב על אשר לא עשו כבו' לעצמ' והלא שם נאמר
מפי הכבוד לא לזה עוד עונם הרעב כ"א לא
עשו לכבודן הרחוי להם להכבד לא לזה יהיו רחויים
לעונש והא דאיתי דבגמרא קאמר למאי נפקא מיניה
לאפוקי מיורש' דאי הוי יקרא דשבטי מוניאי מהם בעל
כרחם ואי לא הוי אלא יקרא דחיי לא תמרינן להו מידי
כיון דשם עצמם מבטלים מהם כבודם ' גם במאי
דכתבו דיראי' היו מפני דוד והלא דוד עצמו וכל עבדיו
הנאמנים בכו וספדו לו וכתוב ויספדו ויבכו ויבזמו על
הערב על שאול כו' ' ותו תיכא למידק במאי דמתרצי
וזל ועוד דאפילו הוי יקרא דחיי שאני מלך דאיכ' כזיון
טפי לגביה אלא נספר כהלכה דמשמע דאפילו אית'
דיקרא דחיי הוא מ"מ לגבי מלך שיך כבוד וכזוי לא
מההספר דהייכו כזוי היכא אלא נספר כהלכה וכבוד
היכא שנספר כראוי ושם כן תקפי ליה בגמ' מאי קפריך
מהיא דנדקיהו דלעול לימא לך יקר' דחיי הוא ושאני
נדקיהו דכיון דהוי מלך תיכא נם כן לגבי כזיון וכבוד
בתופן הספרו אפילו שהוא יקרא דחיי ולזה הכ"ת וז"ל
ה' שיספידוהו כראוי לו ולא יקבל לגבי הכזיון :

והנה לתרץ כל זה נאמר כי לקושיא הא' יש לתרץ
דאין ספק דאפי' דקאמר בגמ' למאי נפקא
מיניה שתמת דגמרא קאמר לה דכבר ידע שקבא
דמילתא וכולהו אלא אלא ואפ"ה לא אמ' למ"מ דנפקא
לן היכא דאיכא הו נדיק ויורש ורעי' לו בספר דהרי
מכיון דדחי לה בגמרא בכל שני הנדיים ל"ל כין כגל
הא' שיהיה הוא נדיק והם רשעים כההוא דכן ירושעם
דכתיב כיה ונספרו לו כל יפר' להום של לאוכוחי מהתם
דיקרא דשבטי הוא דהרי ירושעם רשע היה דאי לא
דלעולם יקרא דחיי הוא והכא היינו טעמא דניחא
להו לנדיקים דנתייקרו כהו חיכפי וכן בגד האחר דהוי
חיכו רשע וירשו נדיקי כההוא דלא ניחא להו לנדיקי דיקרא
דחיי ואפאי הכא דלא ניחא להו לנדיקי דכתייקרו
כרשיעויי ואם כן לא מצי למימר דנפקא מיניה היכא
דהוי חיכו נדיק והם רשעי' או כהפך דכבר דחינו דלא
נפקא לן מידי אם יהיה הוא נדיק והם רשעים או כהפך
לעכין אי הוי יקרא דחיי או יקרא דשבטי וק"ל ' ולקושיא
הב' נאמר כשנדקדק על דברי רש"ל שפירש וזל והוי
תרון יספדו לו לנדקיהו נאמ' ע"כ דמאי קמ"ל והלא מקל
מלא הוא שם כירמיה דכתיב אך שמע דבר ה' נדקיהו
מלך יהודה כה אמ' ה' עליך לא תמות בחרב בשלו תמות
כו' והוי תרון יספדו לך כו' ' ואמכם נאמר שכתבון
להודיענו שיש הפרש כין התם הא' דספדו לו כל ישרל
לתם דנדקיהו ולזה חזר להוכיח משם אף על פי שכבר
דחק לן ה' הא' וזה דכהספר כן ירובעם לא כיאר
קכתו אופן ההספר שיספדו לו לתרו כתרי' הרחויים
לו ולזה יובל לדחות דמייקרי היכי כהספדו ולא תני
יקרא דיליה כיון דמיכו שלא כיאר לו שום תאר ושבח
כהספדו אלא דהספר ההוא יהיה כקבון עם וקיבות
ואגדות ודברי תורה דשייך קצת כבוד ותועלת דחיי
ואמכם כנדקיהו דנחית קרא לפרש לו אופן ההספר

ם יתארזהו לאחרון ולמלך מוסף בהדיא שזה הוא כונב לו
ביחוד ואם כן זאת אומרת דיקרת דשבבי הוא דאי סד
דטעמא הוא משום דניחא להו לגדיקים דמתייקרו בהו
אינשי לא הוה דייק כולי האי לפרש לן אופן הספר
שיהיה בתארי שלו וזהו שכתב רש"ל וזהו לאדון לגדקיהו
נאמ' יר שכיון שמצינו שכבטיחו הש"י שיספרו לו וביאר
גם כן שלו נוסח הספר שיהיה בתארים שלו באופן
שזה הוא מורה שהשבר כונב לו לגדקיהו וז"ש אומרו
לגדק יהו נאמר והדר דאי לא דלעול' שייך הדאיוה הא'
שכבר דאם ישן כזה הכבוד ואתאר אקי לו אהו לגדקיהו
ביחוד כמשך כבוד להם שכל עוד שם המלך הוא מתוחר
יותר בשבחי ותארים יש כבוד לעמו אשר הם מוכתנים
ממנו ודייק ליעבה דגמ' דקאמ' הכי קאמר ליה לתייקרו
כך יאר כי היכי דמתייקרו באהבתך ונא דאי לא בפגון
דלעון דאתי מעיקרא להזורת למה שכתבנו אר"ל שגם
כזה יש לדחות דאפי' דאחית לפרש לן שיספידהו בתארי
שייך לומר דישראל מתייקרים בהלו התארים שלו כמו
שהיו מתייקרים בהכותיו שהיו מלכיהם גם כת"ש
האחר מהניא דר' יש הפרש מהאי דגדקיהו דהרי הכא
זה שבעוברים דרך ניפורי אל בית שערי' שלא יספדוהו
בעיירות קטנות שיעברו משם רק בכרכים הגדולים
וכמו שכותר שם רש"ל והכ"ל שייך כל כך לומ' דיקרת
דאתי הוא דאי יקרת דאתי שייך ויוכל רבי למנוע טוב
מבעלי שלומם העיירות שעובר עליהם וזכו להיותם
מתכבדי' בהספדו דשייך ויוכל לגזול' למונעו מהם ובאמת
אי הוי יקרת דשבבי שפיר שכיון שהכבוד הוא שלו יכול
לומ' דרצונו ואף על גב שרש"ל הרגיש כזה ורב לייעבו
בתומרו ז"ל שלא לבקש גדולים דאיכא לאינשי טובא
ומכבדי כמי העיירו'ת' כו' מ"מ למה זה יכתתו רגליהם
לצאת מארצם לבית הכרכים והם בכר זכו במקומם וגם
כי סוף סוף הכבוד הוא לו כשהוא בארצם להתכבד
במקומם רק שלו תרץ לאחרת אשר לו להם והדר ודאי לה
בפגון שלו אי זהוא לומרו קשבר ר' לתייקרו כיה ישרש
שפי פורתא ר"ל דהכ' נמי שייך לדאות דיקרת דאתי הוא
ודאי דזה רבו בכרכים ומצא ההספד מהעיירות הוא
דשבר ר' דשיעור הכבוד אשר הוא מתרב להם בהתאסף
שם רב יאר הוא מכריע כנגד מה שיאמרו מתקומם לצאת
בכרכים ולקושיא הנ' נאמר דעל כרחין רש"ל לא לא
גרים בגמרא כגרסתינו שהיא מצו' דתהוי כפרה לאחת
רק גרים ודאי לאמרת יקרא דאתי הוא מאי טעמא עביד
הכי ומצי ליקרא לכל ישראל והגרסא שלנו על כרחין
מצב שתא היא מצו' שהיטה ליה לגמ' דמאי דעבד
חזקיהו לאחיו היה לכבודו שם כן כבר תיפשיטא בעיין
ממילא דכיון דשתכפר על ידי הכווי ההוא ואת אומרת
דיקרת השבבי הוא ומה צורך עוד לשקל וטריח והרחיק
הגמורא על זה דהרי במתק' דמלתא כל עקר האשכחת
דיקרת דשבבי הוא הנוי שהיה דרבי נתן דאמר קיימן
יפה למת שנקברין אמנו בעפרן שלו שבפר ושלו נקבר
נמ' יקר' דשבבי הוא כיון שעל ידי אותו הכווין מתכפר
ושם כן על כרחין ליתא להאי גרסא דידן ולפי' מפרש
רש"ל דמצו' שיתייקרו ויבי' עשתו ולא מסיק לדעתיה
לומר שהוא לכפרת אבין. והנה הרגיש רש"ל דשלמת

לגרסת דמצו' כפרת אבין עשה לאותו לא מקשה לית כוף
לאבין כיון דלהזעלתא היה אבל לגרסתו שהיה מצוי
ישראל מקוין לזה תרץ ואמר ולכבוד אבין לא חס מצו'
דכתיב בעמך כתיב כו'. גם אין להקשות דלפי גרסתו
של מאי פריך ואי לאמרת דאחיי כו' דהרי הוא עשה אותו
לאותעלתם שיתייקרו מצו' דאי יקרת דאחיי הוא לאו כל
כמיניה לבטל יקרם מדעתו ודאי לה דישראל נופייה
מסתמא מחלו ליקרייהו לנביהו דר"ל דלנבי התועלת
הנגרר להם מחלו ליקרם ונרסת רש"ל היא לנביהו
ולא כגרסתינו דגרים לנביה וזה מוכרח וכמו שכתבנו
ולקרן המורה מקום שכתב רש"ל לומר דמסיטת מה
שכת' בגרסתינו הוא טעות סופר שטעה בשני המומרים
להיותם קדושים כלשון. ואתמה להקרן למה הזכיר רש"ל
שלא מעיקרא להזורו לנו שהוא במומר ה' מי יגור בהלך
כו' וגם במאי דאתית לדייק לומ' והתם קתני נמי האי
שהיה מספיק לומר שהוא במומר מי יגור בהלוך כו'
כתב' דכ"פ שו"ן הלוקין מכרם זה המומר הזלך תמים
זה לחברהם ומועל נדק כגון חבה חילקיה דזבר אמת
כגון רב ספרא לא רגל על לשונו זה יעקב לבינו כגון
בעיניו כמאם זה חזקיה מלך יהוד' כו' ואפ' יהוי' יכבד
זה יהוסטפט מלך יהוד' ואם כן לזה כת' רש"ל שלא השמיט
לייך וייתסו פסוק זה על חזקיהו ביחוד בזה הפסוק לאמר
לותו דוד דרך כללי על כל נדיק ונדיק לזאת נפסוק זה
הוא במומר ה' מי יגור בהלוך דכבר הראית לדעת
דמומר זה פירשהו כלו על לבבי' פרטיו' ואת כמי שהיה
האי דכתוב בעיניו על חזקיהו והו' דקדוק ככון הן במה
שהזכרך להודיענו שהו' במומר ה' מי יגור בהלוך והן
כמה שדקדק לומר והתם קתני נמי האי. ויש רוצים
לדבר ממאי דכתב רש"ל עגמ' בפרקא קמא דמגילה
גבי האי דאמר רבי לוי כיון שהגיע לאחר לבית הכנסת
כשתלקה ממנה שכינה ואמר שלי שלי למה עזבתני ופרש"י
ז"ל שלי שלי למה עזבתני כמומר לילך הסחר הוא זכן
לאחר כך נגבי מאי דקאמר בגמ' שמע על שקראתיו כלב
שנאמר מיד בלב יחידתי כתב רש"י ז"ל מיד בלב בלותו
מומר הוא שכותב רש"י ז"ל לומר דלף על פי שזה הפסוק
שלי שלי וכן הגילה מחרב נפשי מיד בלב יחידתי הם
דברי דע"ה הנם הפסוקי הללו בתו כמומר לילך הסחר
אשר ככר ידוע שדרשוהו על אסתר ואם כן לזה דרש
ליה עליה. ולדברי התוספות ים לתרץ על הקושיא
הנ' דמשום דכמאי דאתי דאתי בגמרא דניחא להו דכתייקרו
בהו אינשי וכן בגדקיהו דאתי דקאי קאמר ליה לקייקרו
כך ישראל כי היכי דכתייקרו בו"ם כן ליכא למימ' דהוי
יקרת דשבבי דלעולם יקרת דאתי הוא ומאי דקבע ליה
לשאול שלא נפקד ר"ל שלא נגזר לו זה הכבוד שיתייקרו
ישראל על ידו דבודאי הוא חסרון כבוד לשאול כיון
דמינהו לגדקיהו שבטיחו הכ"מ על זה דיתייקרו ישראל
על ידו שלמת הוא דבר נוגע בכבודו. ולקושיא הב'
דהיכי קאמ' שכתירתו מפני דוד היא לאו קושי' היא דכתירתו
דלמת מה שעשה דוד היה דרך תחבולה להבחין מה
שבלבם על שאול ע"ד שאמר יהוה לחתוך עבד את הכעל
מעט יהוה יעבדנו הרכה. ולקושיא הנ' דאיך עכשו
מזת ג' בני כרעב שם הכבוד הוא שלו' יש לתרץ דבודאי

עקר

עקר העונש על רעב היה בעבור דור וכרמזכת התם
בפרק הערל תלה שמועה נגדר עופא נם ניסרחל שהיו
לוקין כרעב וכן בפרנס למנות את ישרחל שחל הנביא
בחר לך כו' והלה דור חטח לבדו וכבל הב' מיכי עוכא
שנחמרו לו על ידי הנביא היו נם ישרחל לוקין תלה
עיקר העונש כוגע למלך שהוא הרחש והמכהיב לעם
לוה נקרא עליו כיחוד העונש ולהכי קחמר בדור חטח
שלח סידר וכוה לעם להספיד על שחול כהלכה ולהתיקר
ישרחל על יד שחול ׃

ונחזור לב' דלכחורה יש מהכח דהקבורה היח
יקר דמכבי וכיון דמסיק כנמר מהחיח
דרבי נתן חת שלח נספד ולח נקבר ותניח בחבל דרבי
דבל דבר שהוח ככוד המח לח עבדינן ליה חם כן ספיר
היו שלח לקוברה ׃ ואחם הרשב"ח ז"ל העביר לבו חת
הדרך הוחת וכתב בפשיטות בתשובת תשסב ז"ל וחף
בשחרו בבל מקום אין מתעסקין עמהן לבל דבר לח
לענין קבורה ותבריכין לחמרו חלה שחין קורעין ולח
חולבין ולח מספידים עליו חבל עומדין עליו בשורה כו'
ובדתניח בחבל דרבי עקיבל ׃ תרי לך דכתב דבבל מקום
שנחמר אין מתעסקין עמהם לבל דבר ואפילו לנבי
פורעים מן הנכור שים בכללם המיכים והאפיקורוסים
לאו לענין קבור' אחמר ומהרר"י קחרו ז"ל הביח כטור
ז"ל סי' שלד דברי הרשב"ח ז"ל ולתי שום חולק ובתב עוד
שם תשוב אחר להרשב"ח ז"ל ול"ל ׃ מי שבדוקו על שהוא
עבריין ופירש מדרכי נכור ומת בבדויו מניחין אבן על
ארונו ואין מתעסקין בהספדו ואין מלוין לוקתו ואין
הקרובים נובשים אחוריס חלא כדנרסינן בחבל דרבי
בל הפורש' מדרכי נכור אין מתעסקין עמהם לבל דבר
כו' עד ואפ' ישרחל מתעסקין בקבורתם ואם חזר כו חף
על פי שלא החירו כדרכו מתעסקין עמו לבל דבר עבל׳
דמסתמא בהדיח דאפילו במיכים והאפיקורוסים הפורשים
מדרכי נכור יש' מתעסקין לקוברם שלא אחין מכבדים
אותם ללוותן ולהספידן ׃ תיובתא דקניח לי דלבאורה
נראה דמתי התשובות אתרן אהדדי דהרי בתשובה
שהביא הרב מוהר"ר קחרו ז"ל שכתוב בקונדרסין ירחם
דהרשב"ח ז"ל כמי שוכר דמי שבדוקו על שהוא עבריין
ועובר על דברי חכמי' דמלב' שמוקלין את ארונו כוהנין
נם כן בו בל הדברים האמורי' בחבל דרבי ושו בתשובת
תשסב נראה בהפך שבתב במבואר שמת בבדויו דלא
שמענו שלא בי' מוקלין ארונו בהנחת אבן על הארון
אבל מתעסקין עמו לבל דבר כו' עד שלא שהרשב"ן ז"ל
בתב בספרו שהמבואר כמאבד עצמו לדעת ומבל מקום
לא אמרו שלא במבואר מצ' אפקירותא ועובר על דברי
חכמי' אבל לממונא קיין שמת בטור מגזרת' ואין מוקלין
לו ארונו ומספידי' לו כראוי כו' דמשמע מהכא דאפילו
במבוי' שבתבה מצ' אפקירותא ועובר על דברי חכמים
לבבריתו ז"ל אין עושין לו רק שמניחים אבן על ארונו
בלבד דבוראי המבואר שבתב הרשב"ח ז"ל בתשובה לאו
לממונא הוא דאי לממונא הרי בתב דקיין שמת בטור
מגזרתם ואפילו ארונו אין מוקלי' אם לא שבתלק וכאמר
דהאי דבתב בסי' תשסב במבואר שבדוקו על אפקירותא
שעבר על דברי חכמים אבל לא עבר על דברי תורה

ועיין שו"ת חתם סי' רמ"ד

כלה סימן נ

שאלה קהל עמ כלו עליה' להחזיק לחכם דבר ומכריע לזמן שכי שנים ונהג בפיחותו כתהבה וכירתת שמים מפך ג' שנים ויות' והיה מכרין תורה בויהם כיר ה' הטובה עליו ורחוקן זה תורתו קבע ומלחמתו ערתי מי חמרי' כבר הפלגים זמן ההגלה לפר ביניהם ואינם מייבים עוד הקהל לפברו לו כימת לחרי שמעו ד"ת מפיו פעמים אין מספר חייבים הם לפברו כפל הכבוד שהיו עוסקים בתחלה. ואם יש לחיש יחיד שלא יי שחיקו מכבדו שלא לזלזל כגון אם הוא מעומה ורוחתו מרחוק ויפפ בבואו תוך ד' לחותיו ואינו זז ממקומו ואם יעבור פתאם מבניו פוגה לו עורף ולא פניט אי כימת שבקושו להחזיר בברכה ואיכוש בשמתא דרבנן וידיעו שלא תהי בו לו חייבין בך שבעירו וכל יודע ספ' לבדותו כדי שכל העם ישמעון ירלאו מפני כבודן של ת"ח ופרנסיהן לפי דורם ופכר תלמידי בקהל אין הפעמים:

תשובה

לבי בקרבי מקרקע אם לומ' אם לחפש והדבר קשה מפני נדדי וכמחמ"ר' יוחנן בן זכאי בפ' המוכר את הספינה לוי לי אם לומ' לוי לי אם לא לומ' כי אם לומ' לולי יחפרני לומע והייתי בעיבון במתעתע לומ' לעצמו הוא דורש במעלת תלמידי חכמים ואם לחרים לתלמיד בלבל לא לוכל ברחוקי לחפשים ריקים ופוחזי' מלעיבים במלאכי אלהים ולא ידעו ולא יביבו גודל עונם ועונשם וירושלם עיר קדשיבו לא בחרבה אלא על זה וכחרבן בתם' שבת פ"ב כתבי תמ' רב יהודה לא בחרב ירושלם אלא בשב ב שבזו בה תלמידי חכמים דכתיב ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים ותו אמרי' התם מאי עד אין מרפא תמ' רב יהודה אמר רב כל המבזה ת"ח אין לו רפואה למכתו ובפ' חלק התם סיבי ליה לאפיקורוס דאין לו חלק לעה"ב דאמריבן התם סיבי דמי לאפקורוס זה המבזה ת"ח ונראעת ר"ל דוקא למבזה ת"ח ענמו אלא אפי' המבזה לחבירו בפני ת"ח מיקרי אפיקורוס ובפמחי' פ' כל שעה מדמה לה לבבור שמים דאמריבן התם אמר ר' עקיבא אמ' ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח וכו' ועל זה נמרתי להעלות על ספר מה שתעלה מבודתי בי קיבי דמסיק כמי התם בר' יוחנן בן זכאי דבעי בנמ' חיבעית להו אמרה או לא אמרה ומסיק רבי שמואל בר יצחק דאמרים ומהאי קרא אמרה כי יפרים דרבי ה' ובדיקים ילבו בם ופושעים יפבלו בם. וזכרתי הניח דפ' המוכר את הפועלים בפי עובדיה דרבי אלעזר בר' שמעון דהוה בפי בעליהים תמפי סרי שנין בתר דמית ויומא חדא אזל לבי בית דבקיע מחוכים וקאמ' התם דמצוה ריומא חדא שמע בזלותא דבוכרא מרבנן ולא ניחא ליה ואם לר' אלעזר בר' שמעון לא בפאו לו פעים על הדבר הזה עם רוב חסידותו וגדולתו אף חכמתו לא עמדה לו רק בשעה על זה בשבין שמע בזלותא דעוברא מהבנן ולא חפש בו בם ולא לחפש לחרי החכמים ולא לחרי הפרנסים ולא לחרי הגבירים ולא לחרי הפרנסים ולא לחרי הגבירים ולא לחרי הפרנסים ולא לחרי הגביר

לבלתי יכיחוהו להדום עוד ברבי כמהנו הן ממה שעש
שלא יקרעו אותו בסת בתורים המחזנים לו מקורם
וכדומה לזה דברים מחדים כי על כיוצא בזה חייב כדוי
וכמו שכתבתי כה וכן כתבתי לי שכל כונת זה החים הוא
להוציאו מתוך הקהל הגו כדי להביאו במקומו בעד תכם
הקהל לתת מקדושה ושל זה אומ שלא יחרוך רמיה נידו
וזה דכיון שהתכם הנזכר כהג שרתו בקהל
הזה כמה זמן ברצוף והסכמת כל הקהל יגו
שזה לא ירד מעלין בקדש ואין מורידין ומי
שרתה תשובת הרשב ז סי רע כתב שכתב על כדון
מן הרי יוחנן ימצ מבוש דכיון שכהג נשיאותו בהסכמת
הקהל שוב אין יכולין להורידו וז עליו שכבר נתמנה
מהרי ויחנן בשרדים זו בהסכמת ק נרשת וקבלוהו
עליהם מעתה אין מורידין אותו מעלין בקדש ואין
מורידין כדאמרי כפ תפלת השחר בעובדא דרב עם
ר יהושע כשרצו למנות ר שעור בן עזריה ונמלך בחשתו
ואמרה ליה קא מעכירין לך אמ לה נמירי מעלין בקדש
ולא מורידין וכו והאריך עם ברייתא לכאן סכיון שעלה
שוב לא ירד והכא מדכבי הרב ז לא נר דלא גרים בגמ כפי
גרסת רש ז לא דרש ז לא כתב וזה לשונו הכי גרסינן דילמ
מעכירין לך אמ לה ימות חדא בכסת דמוקדת ונאמר
יתבר ולא נר מעלין בקדש ואין מורידין וכו והייקי
לאחר מרבין בשמחה גם הוא בכלון זה והוקשה לו לפי
גרסת רש ז לא דאמאי לא תירץ לה דבי אלעזר דמעלין
בקודש כדאמרי כתר הכי בגמ היכי נעביר נעבריה
נמורי מעלין בקודש ולא מורידין ולעל לא קשיא ולא
מילי דרש ז לא לא נהירה ליה גרסת הספרים משום דלא
אתי שפיר במאי דקאמר דילמא עניש לך אמר לה ימות
חדא בכסת דמוקדת ויתבר משום דאין דומה המעשל
למעשל כלל דהמעשל הוא שיסתפם יום אחד עם גדולת
הכוס ויקר הערך ואחר כך אם יפגר הכוס ויעלה הוא
מעולה מהכוס ההוא היקר ומ כלום והמעשל בזה הוא
שיסתפם החים בשרדה וגדולה יום אחד ואחר כך אם
יפגר ממנו הגדולה ההיא ויעלה הוא מעולה ממנו היכא
כלום תכל לא שיאמר שיסתפם בגדולה ההיא יום אחד
ואחר כך ימות דהרי מעשל הכוס לא שייך כלל כזה שהמעשל
הוא שהכוס והוא הרומז לגדולה הוא הנשבר תכל הוא
כשאחר קייס רק שהוא כשאחר מעולה מהכוס ההוא ולא
כשאמרה לו דילמא עניש לך שרוצה לומ דילמ יעניש
ר ויאמת לא שייך כזה תשוב ומת חדא בכסת דמוקדת
ואתם גבי קושית מעכירין לך שייך שפיר תשובת ומת
חדא בכסת כו שהוא ממם דומה למעשל שהוא מצויים
לשתות בגדולה ההיא יום ז ואח יפגר ממנו הגדולה
ויעלה מעולה ממנו ועוד דלא שייך כלל בר אלעזר
ז עוריה קושית דילמא עניש לך דהרי כל עקר הטעם
שהסכימו כלם להשיר לר שעזר לכשיזקן ולא לר ע שהי יותר
זקן וגדול ממנו היה כשכיל זה שלא ימות שלא היה לו
זכות לחבות וחשש דילמא עניש ליה ר ג וזה שמו לרבי
אלעזר כן עזריה דחית ליה זכות לחבות ולא משתכי
מעשנו וכדומה שהם בהדיא דאמרי התם מאן כוקים
ליה כוקמה לר עקיבא דילמא עניש ליה דלית ליה זכות
לחבות אלא כוקמיה לר אלעזר עזריה דהוא דוקא עשיר

כלל ד סימן נ

כלומן ירידה ממדרגה למדרגה יותר למטה מרע"ל מלה
ישיבתו מכל וכל רק ירידה אותו ממה שהוא בהעת
בשבול בבוד הבשיח התחר ואח"כ לה תוך מזלה חוזה
שבן היה לבסוף ואלה לאחי לה שייך גדסת מעלין
בקודם וכו' דהרי לא חשבת לאחי לבייסר מכל וכל רק
לעלה יורד למדרגה יותר למטה דבוה לה שייך מעלין
בקודם כל זמן שלה יוסר מכל וכל והחיה על זה ממאי
דקאמ' בתר הכי בגמ' שהם בעבירה לר' שעזר אי לאבר
דמעלין בקודם וכו' אלה להיות גם רב עמו דמשמע דכל
זמן שלה יוסר ממנה מכל וכל לה שייך בים מעלין
בקודם ואין מורידין

ונחזור לבל' דבין שהחכם דבו' עלה לגדולה זו
וכהג בסדרתו על פי הסכמת בני קהלו
שזה לה ירד ולפי מאי דכתב שם הריב"ם

ז"ל יר' דלאו דוקא היכא שהחכם בהסכמת הקהל אלא
אפי' שלא קבלוהו עליהם כי אם מעצמו התחיל וכהג בסדר'
דמתא והחזיק בה וכה והבם יכולין ליטלה ממנו ולתתה
לאחר והסלוג לומר שאני סדיוטי זה שבא ליטלה ממנו
ויותר גדול ממנו בחכמה והביא ראיות על זה ' תיבדת
שהרב הגדול מוהר"ר דוד שבהן ז"ל בית בב כתב דדוקא
היכא שהחכם הבא ליטול את מקומו הוא שוה לו או
אחרי' לאשור לו להסיג גבולו שבבר ובה הם לאבם שם
הוא גדול ממנו הוא בדחה מבניו יעש והוא הפך דברי
הריב"ם ז"ל ' ולבאורה קשיא לי' בדברי ס"ב ז"ל מסיוע
לדברות דמשמע להפך דדוקא בשון אחרינן שון
לו להסיג גבולו אבל לא בגדו' ממנו דאחרי' ת' דרש בר
קפר' בתר דלית גבר תמן סוי גבר זמ' אבוי אמ' בתר
דלית גבר תמן לא תהוי גבר ואפי' פשיט' ומשבי לא בבב'
אלא בשמעתין שויש ומ"ש ז"ל פשיטא את דאבוי למה
לי פשיטא אלא ודאי אדם הלבה לפבי רבו למה ליה
לאבוי למשמע מבללא ומשבי בשמעתין שויש שם בתא
במקום ת"ח ואינך גדול ממנו אל תטול עטרה לדרום
במקומו אבל דמשמע דדוקא בשון אחרן ולא בגדול
ממנו גם ברחיות שהביא הריב"ם ז"ל לשם להוכיח
לאפי' בגדול ממנו אין להסיג גבולו אחר התחילה ובטיל'
הרשות וי' שאינם מוכרחים דאי מהשיא דיבומלמי
דיבוריות דבי הושעיא ורבי כר' מני דהוו עלין ושלון
בשלמא דשעיא בל יומא והוו שלין דבי הושעיא עלין
קדמאי ובשון קדמאי שלין ליבון דבר מני ואתחבון
בשניות אתון בעון למשל קדמאי אתון ושלון לר' אחי
לא' ליבון ר' אחי והקשות את המשבן במשפטו וכי'
משפט לעשיר אלא קרא שובה ליבתן בשבון יבתן בשבון
ברדים ובתן ברדים בו ליבא שום הוכחה מהבא דאיירי
אפי' בגדול ממנו בחכמה דהאי חוקם על בר מני לא
בתגלגו בשעלת התורם יותר ממה שיהו מקודם אלא
שבתחלתו בשעיה ' ומשמיע דקדתין זרעיתא דניסורי
בולטיו ומבגיה דהוו עלין ושלון וכו' אדרבה משמע
משם להשך דלאו על בב דבולטיו הוו עלין כל זומא
קדמאה מ"מ כיון דמבגיה בתגלגו במעלת התורה יותר
מהם משיגו את גבולם וקבר הריבים שרם עמהו הקודמ
שים ברחים ו' ובתבון ליטבם בתוך דבריו ז"ל מעינן

מהבא שמי שמחזיק אפי' מעמו בחזקה שרשה אז דין
קרימה אין נוטלין אותה ממנו לתתה לאחר גדול ממנו
מכיון שזכה בה אלא אם בן הוא עם הארץ והאחר ת"ח
עכ"ל דאתא בזה לתרץ דהבא דבולטיו מיירי שהיה עם
הארץ וכל ולבן בטלו אותם מיד משנבוא אחרי שזכו ללמוד
קודם וסוף סוף כיון דבסכי תקן הרב בי היכי דלא יהוי
ליה הבא דמשנבוא וכולטיו בבנדו מ"מ שיוצ מיהא לא
משיב ליה ואלה אוף העלה שם הרב ז"ל מאותם הב' ראיות
וכתב שמעינן מהבא שמי שהחזיק וכו' על אין נוטלין
אותה אפי' לגדול ממנו דבבר כתבנו דלא מוכח כלל
מהבא אלא דמיירי אף בגדול ממנו בחכמה :

ואבנם ברחים שהביא מבני בתירא וז"ל וכבר
מיבו ר"ל אין בן בתירא בב עבותיבין בפ'
השוכר את הפועלים מפני מה שעשו
להלל שהושיבוהו ברחים ומבוהו בשיה עליהם שהיה
גדול ממם בתורה וקלתיה מזרעה דדוד שלא היו בזכות
בן בתירא לישב ברחים ולהיות בשיה לא היה לו להסתלק
אלא מפני עבוה גדולה שהיתה בו רצה להסתלק מעצמו
עכ"ל ואחרי שמחילה אלף פעמים אפי' תמה מזה שהרי
מוכח לפם בגמ' בהדיא להפך דקאמ' אמ' רבי נ'
עבותיבין שם רשב"ג ויוכנין וכן בתירא וכו' דאי לא בגמ'
ומשיק דלא היה דבבי בתירא לאו מטעם עבוה הוא שלא
מדיב' מפום שהיה גדול ממם ולהכי משיק דדוקא מפ
שעשה רשב"ג הוא עבוה אבל מפ שעשו בבי בתירא שים
דין נמור בין שהלל היה יותר גדול מפם בתורה ואלא
הוא דאיה נמורה להפך דבל היכא שהוא יותר גדול
יבול להסיג גבולו וחובה עליו לבתת ולהושיבו לרחם
בין שהוא יותר גדול ובחמת שרבבי הרב ז"ל ע"ב

ואיך שיהיה לבל הפרושים בל היבא שהוא גדול
ממנו אינו יבול להסיג גבולו וליטול חזקתו
ואלא בבל זאת אותם שרוצה להביא את
קרובו ולהסיג בבולו וקרובו הוא גדול ממנו ואדרבה
הוא פחות ממנו בעודא אלא פשיט' דלאו בל במיני לבוא
לרשת מבבות לא נו ואמור לו לאבם הזה לבוא להסיג
את גבולו ועל זה בתב' דשלא מני לאברך לא תעביד '
וכולהו דלא בקשיא לן מהבא דבתי' מוסרי' ולא הביא'
מוהר"ן אוסרלן בבתבי מי' בב"מ ז"ל ובין שהקהל לא
ברו להם מוהר"ן ברוצה ולא מהר"ן ודרוציו בריבים
לתת מסים ועולים במו ר"ן מהבעלי בתים אין לו' מהם
שום חזקה יותר מזה ואפילו שהקרקע היה ברשותו
קודם דירתו שם מוהר"ן ז"ל בוה לא יפה בח חזקתו בינ
שהקהל לא מבו אותו עליהם לא לרחם ולא לקנין וב'
עד וגדולה מזו בתב החו"ז ז"ל שם חוה"ת ודריבין בני
אדם לתוהתו אפי' אם בח ממשלת אחרת לא מני מעבב
עליהם ודאי חזק בי הוא נוטלם לא שבבים ר"ב מ"ם לאחוז
שום יעוב לא"ה ואפי' אם ת"ח אחר בעיר בי קנאת
סופרים תרבה בחבמה וכו' עד הרי בתב בשם אפי' אם
ת"ח אחר בעיר ולא חילק בין אם בני העיר קבלו
עליהם את הרחמנן לרחם ולקנין בין אם לא קבלוהו
עליהם שלא בבל ענין לא מני מעבבי עבל דמשמע דאפי'

שם קבלוהו לרחצן לרחץ עליהם לא אמי מעכב על ידו
מלבוש להם ג נבולו ומסתמא דליכא מחלק בין שם
הוא גדול ממנו או שוה לו כיון דכתב בסתם אפילו
ים שם תלמיד חכם בעיר ולא חילק ומיבריא
דמתם שבתב ואם הוא תלמיד חכם ורוכים בני אדם
לתורקו מסתמא קנת דמיולי שהוא גדול ממנו ואוסר בתם
דאין לעבב על ידו

ומבל מקום לא מיחי לא קבלו מידו והחילוק
הוא ברור דאתם מי ירי שהרחצן
ליכא מסתלק מגדולתו לגמרי שלא שגם זה הבא אחר בך
רוצה לזכות גם הוא בשרותא דמקח ומשיתם בא ליכנס
בשרותא דמקח לתמם כל היכא שהרחצן הוא מסתלק
לגמרי מגדולתו לכל אתם יכנס בק"ק הנו לתתם אותו
שקרוב שים לו הכא שהרחצן צריך להסתלק לגמרי בגוף
ודאי לא דבר הרב מוהר"ר ורלא ועם הי' שהחילוק הוא
הוא ברור בסתם עם כל זה תבית מה שבת מוהר"ר שלמה
סבהן בקטובותיו חלק כ' סימן מ"ו בסתם שבתב
שם בשעמה דתב כמ"ש יוסף מורמין ז"ל על סדרי רונים
להביא במקומו חכם אחר וז"ל ואין לפתפק ממה שבתוב
בסנהדרין פרי' לא ויחזור בסם הו' וז"ל אם הוא ת"ח
וכבי תרם גרוים לתורתו אף על פי שבא ממלכו' אחרת
כו' עד דיר' דבל אם שבתבו הוא בשמיהם בעיר אחת
ומבל מקום ים לבל אחר אתם מקו' בקבוע לגמרי שרירתו
דבה"ג אמרינן אף על גב אתם לא היה בא זה התלמיד
חכם שבא מחדש היה מרויח יותר הת"ח שקדם דירתו
בעיר מבל מקום מטעם קנת סופרים הוא יכול לעבב
אתם בהג' דבל דסתם הנו' עומד בקהלו לא יעלם על
לב לעולם שיוכל החכם שבא מחדש ליכנס בק"ק הנו'
מבעו' אתם בהכנסתו אם תהיה סבה ח"ו להסתלת החכם
הנ' אלא לפילו אם יתבוש להיותו עמו אתם בא אחר'
יותר הדעת בובלת בי לי לפצר בבני מלבים להסתמם
בבתר אחר עבלי ומבאן ראיה גדולה לבל שהרי בתב
הרב ז"ל שלפילו אם היו מסכימים להיותם יחד בא אחד
ובהדו סביתם בשרות הקהל לפילו הבי הוי ובול לבא
מבום דבודאי לי לפצר בסביתם ישתתבו בבתר אחד
ובי"ם היבא שהוא מבלקו מבל וכל להרחצן ואוביל אחר
במקום הרחצן לבודאי לא מו בל בסיבים

ואין לומר דבלזה מיירי דוקא היבא שקבלוהו
עליהם בסתם ולא קבעו לו זמן אבל היבא
שקבעו לו זמן ובסל זמנו לא שייך לומר בים מעלין בקדש
ואין מורידין בתן שבשלם בבר הזמן אלא שהרי החויק
עוד בשרותו בתוך זמן אחרי שבלמת הזמן הקבוע בזה
מורה שלא היה קבלתו לזמן ההוא דוקא ומאחר בך יש
ליבתם אחר הקיומ לומר שהיות דקבישות הזמן היה לרחות
ולבסות בהנהגתו ואחרי אשר רחזהו ובבשר בעיניהם
הניחוהו להתמיד בשרותו ולו ובל להיות שקבישות
הזמן מהני לחיוב החב' שלא יוכל לבטל ולהביא בל אותו
הזמן הקבוע אבל על שור שירצה החכם לשבת עמהם
ובקובע שרות החכמות לא יוכלו שם לשלקו
ואין
לתמוה ולומר דאיך אשבר שהחכם יקיים רבוי לבתי

ולהביא אחר הזמן מתי שירצה שהם לא יוכלו לשלקו דהרי
לא גרע החכם משועל ושכיר ושם דקי"ל שועל חוזר אפי'
בתוך היום ובעל הבית היכי יוכל לחזור בדבריו בפרק
שבובר את הקומבים ואין להקשות ולומר דהא שהחכם
יכול לחזור בו אפילו בתוך היום דומיא דשועל שם בן
קבישות הזמן מילי מהבי דבוכל לזמ' עם מה שבת רביבא
יוחל ואבי העזרי והביא דבריהם שפר הבל בו שהחכם
והמלמד היבו דומה לשועל דיוכל לחזור אלא דמי לדבר
האבר שלום ובול לחזור תוך הזמן שבשתעבר לבל סוף
סוף אחר עבור הזמן הקבוע הרשו' ביד החכם שם ירצה
להסתלק אז שם ירצה לעמוד בשרותו ואין בידם לשלקו
בתן שעלה וכן יש להביא ראיה מדברי מוהר"ר לוי'
שביב ז"ל שבתב בסימן עט ז"ל שר' דבר דביעי בסתם
החכם שעלה אלי אף על פי שלא בא בבתב הנחתי והוא
שבוב הקהל חפצים שיהיה רבי יצחק ס"ג שקולו ערב בי'
גם בזה תשיב דעתי ואומר שגם אבי ודע שקולו ערב
וקורא הפרם כרחוי אבל עם בל זה בתן שלא נמצא בס"ג
הקדוש שום דבר על דומי ומיסול מחדש אין רחוי
להעבירו ואבר"י לעבודת שמים שיערתו שביהם תמיד
ובשבוע הר' יאמר הר' בל הזמירות והאחר יאמר ובבר
ויקריא שמע ושמים עשרים ובשבוע האחרת יבוא אל
תשקיעם בו' דאיתן בשון הרב ז"ל משמע דשלא
היה תוך הזמן הקבוע דהאלתיה איך יעלה בדעת החכם
הסוחל לשלק אותו תוך זמנו ולהביא אחר במקומו משבי
שקולו ערב וכן גם הרב ז"ל איך פשק לשבו' אל תשקידו
משבר היה מתחלה ואף על פי שהקהל הם חפצים שום
האחד שלא בל בבוביו לשלקו תוך זמנו אין בשם שהשבימו
בו מתחלה וכמו שבתב מוהר"ר קולון ז"ל בשרים מ"ר בשם
דביבו שמחה דאף על גב דיחוד אחד יבול למחות שלא
יבנה אל החנן זה הוא דוקא היבא שלא קבלוהו מתחלה
אבל אם בבר קבלוהו שלא בל במיבים ולזה אם בן ירצה
דמיירי שלא היה תוך זמנו ואפילו הבי הוברח הרב ז"ל
להטול בשרש בינים שמא שהיה קולו ערב והיה קורת
הפרשה בפתוח ולא אחלוט הבבר להעבור להרחצן מבל
וכל ואין לומר דוה דוקא בס"ג שאמר אבל בסתם
דמתי שבת ואדרבה בבר דערוף בזה התלמיד חב' דשבי
לתן לפילו אחד יבול לעבב עליו מתחלה וצריך להמצות
בראיות בלם ולא שני בדוב דהתשלה היה במקום שבבן
והשליח שבוב הוא המקריב אותו וצריך לקיות בדעתו
בל ז' ובמו שהצריך שם על זה מוהר"ר קולון שם שלין בן
למנוי אחב' שני בדוב ואין צריך לעת בלם וכן משמע
בהדיא מדברי מוהר"ר דוד הבהן ז"ל בבית בב שבר ז"ל
דהיבא שבבר קבלוהו עליהם לרחם אף על פי שבשלם
הזמן הקבוע בינים בל זמן שלא בא עם גדול ממנו יבולים
יבולין לשלקו ולהושיתו מגדולתו לעם

ומעתה בבא לבאר דין שלום שהו' המתפקר בגד
בבוד החכם ברו והוא מתבוין להקניטו
ולבזותו אבל היבא מירו וכמו שבתתי מפי מגידי לתת
ואומר דאם הם בדברי הבתמים עליו ועל הבל
בית שמבא אותו מלדרוש דברי תור' בדברי הדבר פשוט
בגדול עומו שבשת מהרי הוא מוצא את הרבים לעשות

מצוה שהוא אחד מהכלל דשרים שמנה הרמב"ם שמנין את החרם ואין לך מצוה גדולה מזו לשמוע דברי תורה כדכתיב מידי חרם בחדשו ומדי שבת בשבתו וגם שכוח בגע ופגע בחקר יקר מכור החכם שאין לך גדול מזה לשופעו מלהדום וגדולה מזו תמריצין בברקת קמח דקידושין שבי דגוטייה לא תתו לפירקיה דרב חסדא אמר ליה לרב המנונא זיל בעיוכתו מזל אמר להו מאי טעמא לא תתו רבנן לפרקי אמרי ליה מאי כיתי דכתיב מיכיה מילתא ולא פשיטא לן וכו' ופרכי' זיל בעיוכתו אמור להם להסגר ולשבת בבית וזה לשון כדי לתלמיד חכם כדתמרינן במועד קטן לומר לו לשון כבוד הכבר ושב בביתך עד כאן לשונו: מרי לך דכתיב אלא בתו לשמוע דרשו בלבד גזר עליהם כדי עם היות גם הם תלמידי חכמים שהרי קראם רב המנונא רבנן ולמי זה גם כן חמ' להם בלשון כבוד זיל בעיוכתו שהוא לשון בדיני לתלמיד חכם כל שכן וקל וחומר למי שכבר ועשה לשלח ורדום עור כלל ומנע ממנו פרי שפתים דמילתא דפשיטא הוא שהוא בר כדי והרב הגדול מוהר"ר דוד הכהן זל בבית כלך התריך לבאר עוכשו מהוא גברא שהעמיק דרושו על החכם עם היות שבפי הנראה שם מקוק דברי הרב זל שהיה החיש ההוא כעל קורח והיה גם כן מגדולי העיר וחשוביה ועם כל זה החליט עליו הכדוי וכתב עוד שאם ירצה בעיני טובי העיר להסיר לו עוד על הכדוי ולקונסו יותר כפי רחות עיניהם ומי מירה התשובה הנזכרת ומנה בכללה רח"ת עד אין שפסלכהן שלפי רחיב"ת זה החיש וגדול עוכו מכוונת ולא רציתי להעתיק כי ספר הרב זל נמצא כיד כל אדם ולפוכי מטרחתא למה לי:

והנה תמהתי על מה שרשיתי בכללה וזה לשונו: מי תמריצין בבר הכלים זמן ההבלה אפר כיניהם ואיכם מיכים הקהל עוד לכבדו וכו' דאיך עלה על לבו של מסדר השאלה להשתמש בזה מה שלא יעלה כדעת לחדם כלל כי היוצא שהכבוד והחדור של התלמיד חכם יהי' תלוי בזמן מוגבל ולכל זמן שירצו הקהל והלא הכבוד והחדור של החכם הוא תלוי בתורתו וכמעשיו וכרחמרינן בנמרא ניקום מקמיה דרחיל חטחין הוא וכן בפרק הנוקין לחמרי לה הוא ורב חסדא הוו יתבי קלף ועיבל נגיחא חמר ליה חד לחבריה ניקום מקמיה דבר מוריין הוא וכו' ואין הכבוד תלוי לזמן מוגבל ובקבלת הקהל כי הכבוד והחדור של התלמיד חכם הוא רבוק בו וניתוך לפי תכמתו ומעשיו ולא יפרד ממנו כמשפט המקרא דבק שלא יפרד כלל במציאות ואף שם יפרד במחשבה בהתרות לכושי וכוונית המעולם שם חזות לשתי נכבות והנע עצמך שם חכם אחד ירא ושמר ירע שלא ורצה לקבל מרות הקהל מעולם הלזה נאמר שיתפקר אדם לומר שאיכם חייבי לשהוג בו כבוד חלילה לא תהיה כוונת בית הקהל כי אדרבה רצוי ומחוייב לכל ישרצ להשוג בו כבוד יותר מדאי כי הוא בורח מהשררה ושלא כתה וכמה גדולי הדור שלא היו מעולם חכמי הקהל ולא רצו להיות עליהם לראש ולקנין וכפרטי הרב הגדול מורי וזקני כמוה"ר יעקב שמריה זלה"ה המכונה תוה"ר יעקב פתחו זלה"ה שהיה רב בפטרון והוה גדול כדורו כמודע ובא זכרונו בפסקי הרא"ש זל סימן קכ"ב ובפסקי מוהר"ם קלעי סימן כ"ה וסי' ל"ח ומעולם לא רצה להמנות לא לרחש ולא לקנין בקהל ואדרבה היו מכבדי' אותו יותר מדאי יען היו רואים בו שסיה עושה אותו כמי שכורח אין השרר כמו שרמזו לכל חכם לעשו' לכבוד מהשררה ולבלתי יבקש גדולות ונפלאות ולומר אפי' לחמלוך ולי כאה לכרך:

ובוראי דכל מאי דאתמר הוא דוקא קודם שימנה לרחש דאז רשאי והגון להיותו כורח מלהמנות חמכם שם ככר בתמכה וקבלוהו עליהם ככדין שלכו אן ודאי רשאי לדרך ומחוייב לו להמשדל בהעמדת שרירתו וכדאמרינן בהדיא סוף פרק בתרא דמכות אמר רבי יהושע בן פרחיה בתחלה כל האומר לירד לה אני כופתו וכותבו לפני מרי עתה כל האומר לי עלה ממכה אני מטיל עליו קונסום של חמין שהרי שאול כרח ממכה וכשעלה בקש להרוג את דוד ושירש רש"י זל שרבי יהושע היה כעיז וקודם לזה היה שונא את הרבנות ולא היה רוצה לשמוע לירד שם וכיון שנתמנה היה מתחדל לעמוד בה שלא ירד:

כללא דמילתא דחחים ההוא המתכוין להקניט את החכם וזה מוזל בעיכודו מכל הבא מידו ובפרט כמה שכתב שלא ירצוש עוד כרבים כרע הוא עושה ואין לו חלק לעולם הבא ומי שמתכוו ברחשית דבריכו ועשה כל זה לא לזה הוא נפטר מן הכדוי ולומר שבקוהו כעוכשו שלא חייב כית דין לכדותו עד יבוא מדרכו הרעה וכן כתב הרמב"ם זל בפרק שני מהלכות תלמוד תורה זה לשונו אף על פי שהמכזה לחכמים אין לו חלק לעולם הבא אם כתו עדים שכזהו אפילו כדברי חייב כדי ומכדין אותו כית דין בכרכים עד כאן לשונו: וכודאי דאין לומר דכל מאי דאתמר הוי דוקא כדורות הראשוכים שהיו גדולי עולם אבשי שם שכל כדורו שלא שם שהם הראשוכי ככבי חר' אלא כמשמעו' והלואי כחמורו של רבי פכחס בן יאיר הא ודאי ליתי דאין לך שלא מזפט שביניך ויפתח בדורו כשמואל בדורו: וכל דור ודור חכמי ישראל עומדים כמדרגת מרעה לכל דבר ושלא לאחריך ברחיות על זה כי כל ספרי המוסקים ראשוכים ואחרוכים מלאים מזה רק זה שלבד חכיח מה שכת' הרב הגדול מוהר"ר דוד הכהן זל בכית הכוזר זה לשונו ואל יאמר האומר רכל הכי דאמרין דוקא בדורות הראשוכים כשמעיה ואבטליון לו כדב יהודה אבל כמונו היום לא דאין לך שלא מזפט שביניך וירוכעל בדורו כמשה בדורו כראיתא בפרק שני דראש השנה ומזה הטעם שפק רבינו תם זל שבכל דור ודור הרשות נתונה ביד גדולי הדור להפקיע ממון כראשה שמ"ש זל בסימן רע"ח וכ' על ומזה הטעם לשער התכתי דאין לך שלא מזפט שביניך הוסיפו כמה גדולים לומר שטובי העיר הזו בעירם לשם שהוכררו כמו גדולי הדור בכל מקום וכו' זהאריך שם הרשב"א והעלה בסוף וזה לשונו מכל מקום הוכחנו דכל מי שהיה כוהג גם כומן הזה ואין לך שלא מזפט שביניך עד כאן לשונו:

ומבל מקום אני אומר שאם יחזור בו זה האיש
ויבקש מטו מהחכם הנז' ברבים
בפני כל הקהל ויסוב לכבדו ולהדרו כמו שמוטל עליו
ועל כל בר ישראל לעשות שאז החכם נ"ב ראוי למחול לו
ואין ראוי לקחת הקנוות כי בעונות הדור פרוץ ובכל
עיר ועיר מדינה ומדינה אינם נחסרים מעשים בכל יום
באלו וכולנו נכוים בפושרי' ועושים עצמנו כאלו אין אנו
יודעים דבר וכמה הפליג הר"מבח ז"ל לדבר בזה בסוף
ה' ת"ת ז"ל אעפי שיש רשות לחכם לכבודו אינו
שבח לת"ח להנהיג עצמו בדבר זה אלא מעלים עיניו
מדברי ע"ה ולא ישית לבו להם כענין שאמר שלמה גם
לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך וכן היה דרך
חסידים הראשונים שומעים חרפתם ואינם משיבין ולא
עוד אלא שמוחלים למחרף וסולחים לו וחכמים גדולים

היו משתבחים במעשיה' הנאי' ואמרו שמעולם לא נידו
לשום אדם ולא החרימו לכבודן וזו היא דרכן של ת"ח
שראוי ללכת בה עכ"ל דברים ראויים למי שאמרן ברוך
שחלק מחכמתו ליריאיו ומכאן ראוי לקחת כל אח' ואחד
ראיה לעצמו ואף על גב שחת' שם דבריו וזה לשונו בד"א
כשבזהו פסת' אבל תלמיד חכם שבזהו אדם בפרהסייא
אסור לו למחול על כבודו וכו' מ"מ הרי סיים בדבריו
וכתב אלא נוקם ונוטר כנחש עד ש בקש ממנו מחילה
ויסלח לו ע"כ דמשמע דכיון שהוא מבקש ממנו מחילה
וסליחה סגי ליה בהכי ונזר ישראל יצילנו משגאו' ויסיר
לב האבן מקרבינו:

הקטן יעקב לבית הלוי

סימן נא

ראובן שקנה מחלמיה לחת הדכה
ככסים מחכות כגון מעילים
ומלבושים וכלי הבית וגם חיוה

חזכו שהיה לקבלם בעלה בחכות מהחמכות וכתב עליו טטר חוב חיך חייב לחת לה מהיוס ועד ג' שכים חמם מלות פרחים וגם שיתן לחלמנה שמה פרחים בכל חדש עד תם הג' שכים הנ' וזה בשר החוימ"ן טו מהחכות גם כן שהניחה החכות לרחובן להתעסק בחזכו וליתן בו וכל מין לחריות מהנכסים הנ' יהיה על רחובן הנ' וגם שהוא מתחייב לפרוע שכירות החכות לבעל החכות וכן כל מין מם ועזל שיעלה על הסכוס הנזכר והחכות הנזכר ועתה בהלמת הג' שכים שכח שמעון לפרוע לחלמנה הסטר חוב הנזכר טוען וחומר שהשה פרחים שהיה פורע לה בכל חודש זה שלש שכים שעלה סכומם מחתיים ועשרים פרחים שהם ריבית קלוסה לחרי שהחריות והספסד היה עליו ורוצ' רחובן להעלות בחשבון החוב הפרחים הנזכרים שכתן לה עד עתה ולכחותם מחזכו על כל זה יורנו מורה הנדק הדין עם מי וגם כי העסק הנזכר הכל נעשה ע"י לביה של השמש הנזכר והוא היה המוכיח והמכיח.

תשובה לבחורה כר' שהדין עם רחובן מהא דגרסי' כפ' לירושה כסף תקנו רכנן מפריו חדם על שדהו ולירנו חוקם מצו' ריבית כיצד השכיר שדה מחבירו בעשרה כורין לשנה וחמ' לו תן לי קל וו ואפרכסנה ואני לעלה לך' כורין לשנה לכל חין מפריו לו על החכות ולא על הספיכה לחר רב נחמן לחר רבה בר לכוה טעמים שמפריו על החכות ועל הספיכה חכות לעשות בו נורתה כי היכי דנכו לה לוכסי ושוייה לגרה טפי ספיכה לעשות בה לסקרייה כיון דספירה לוקריה טפי לגרה טפי ופרט' ול' לכל חין מפריו על שכר החכות ועל שכר הספיכ' שהם שכר ממנו חכות לו ספיכה לחזר לנוזת ממנו מעות לקכות פירות למכור בחכות ופרקמטייה להולין בספיכה ויעלה לו על דמי שכירותו דכיון דלאו בגוף החכות והספיכה מפיק להו להכהו זוזי חין קופסת הסכר כשכיל החכות לו הספיכה חלא בשביל מעות עכ"ל וכן כתב גם הטור כי"ל סי' ק"ע הסוכר שדה מחבירו בעשרה כור לשנה וכול לומר הלוכי ק' דיכרין שחוכיח עליה לחרוש ולכצע ואני חעלה לך י"ב כור לשנה חעפי' שהק' דיכרין שלוק ממנו כחורת הלוחה לוקח חות' שדרי מחזירם לו בסוף וכמ' שמוסיף לו שני כורין בשכיל הלוחת הק' דיכרין חפה מוחר כיון שמוכיח חותם כגוף השדה וכן' עד שכל חקור לומר לו הלוכי ק' דיכרין להתעסק בחכות חו לקחת כסם שחור' להולין בספיכ' ואני חוסיף לך הרי לך כפלי' לחם שכר לו חכות חו ספיכה ונתן לו מעות לקכות כסם שחורה להתעסק בהם בחכות שהיכו יכול להעלות לו דמי השכירות. ועו' תקן חתם בפרק חיזהו כשך המל' לחת חכירו לח ידור בחצרו חכם ולח יסכור ממנו בפחות מפני שהוא ריבי' וכודחי דמקני מיודי כריבי' דחורי' היוצחה כדייכים וכמו שכתב בהדיח הרמכם ז"ל בפרק ו' מהלכות מלוה וזה לשונו וכן המלוה לחת חכירו והתנה עמו שידור בחצרו חכם עד שיחזי' לו הלוחתו חו שמכר ממנו בפחות וקנה לו הדבר שפוחת לו מן השכר עד שיחזיר לו הלוחתו חו שמכין בידו מקום שפירותיו מצויין בעת ההלוחה כגון שמכין לו חצרו עמ' שידור בו בחכם הרי זו ריבית על תורה ויוצחה כדייכים עכ"ל וכן כתב סמ"ג כלאוין קנ"ג דכהלוחו והתנה עמו ויוצחה כדייכים והרב בעל התרומות ז"ל בשער מ"ט כתב וז"ל וכן המלוה לחת חכירו ואמר לו בשעת הלוחה על מכת שידור בחצרך חכם עד שתחזיר לי מעותי חו שמכר ממנו בפחות בשעת הלוחה בלח מסכומה וקנה לו הדבר שיפחות מן השכר עד שיחזיר לו מעותיו כל זה הוא ריבית על תורה ויוצחה כדייכים וכרחכן כפ' לירושה כשך המלוה לחת חכירו לח ידור בחצרו חכם ולח יסכור לו בפחות מפני שהוא ריבית כו' ועו' כתב שם שחב וז"ל גם כרש' מדברי הרי"ף ז"ל שהם חמר לו בשעת מתן מעות הלוכי ודור בחצרי כלחם השכר לחכירו להעלות לו שכר מעותיו כריבית חו שחמ' לו הלוכי ושכור ממני בפחות ולח עשו דכריהם כתורת מסכומה בשני עניכין חלו הרי היח ריבית קלוסה והם שהכל פירות חגר זו הרי היח יוצחה כדייכים עכ ועוד כתב שם שהב' וזה לשונו ויש לעיין מעשתנו דלקתני לח יסכור ממנו בפחות דקדיכן לה ריבית קלוסה ואמחי מי גרע מעסכנתה בככית דליתי' שלח שכך ריבית וזה תירן הרב כתשובותיו דמתני' בחוב שקדם ואית דמתרני דמתני' כיון דלח כחית ליה בתורת מסכומה חלח בתורת הלוחה הויין לה ריבית קלוסה כיון דלח קני חגר כלל ומסקי בעומר ושטל שכר מעותיו וכו' יעש והכה הלרכתי בעיון זה יען רחיתי מה שכתב הרב הגדול מוהר"ן ז"ל שהם בתשובותיו חלק ג' כלל ח' סימן ב' וזה לשונו וכחפצי לחתחות המפרסים וכעלי החרוסין לח מנחת בשום ח"ם מה שפורש דהח דתנן דלח יסכור ממנו בפחות חי הוי ריבית קלוסה חו חכך ריבית וזלתי לבעל הטורים שכתב וז"ל וריבית דחורייתח שהוח דרך הלוחה כדבר קלוב יוצחה כדייכים וכן כהלוחו על חגרו וחמר לו על מנת שידור בחצרו חכם חו שסכירהו לו בפחות עד כחן וכפלתי הפלח וזלח לוך לישתמטתיה למר דכרי הר"מ וסמ"ג והרב בעל התרומות והרי"ף ז"ל וכתב

שפשפם ולא מצא כתוס' לח' מהפוסקים דכר זה מפורש
רק לבעל הטורים בלבד ומה גם דכפסקת הקצוכה הכנ'
היו כין ידיו של הרב ז"ל דכתי הרב כעל התרומו' כשער
הנוכרת שהרי רצה להוכיח מדכרי כעל התרומות מזה
השער עצמו דרס"ז ז"ל סוכר שהוא לסך ריכית עם היות
שיין עסק רחים כלל וכמו שנכאר כעזרת השל ית'
וכודאי דיין מקום לדחות ולומר דהי מהרמ"ם וסמ"ג
לא חיריות עסוק שכקכו וקנב הדכר שפוחת לו מן
השכר דהרי גם כעל הטורים פסיטת דמיורי כשקנב
לו דכל שלא קנב לו כפירו' לא מיקרי ריכית דאורייתא
ודכרי הרב מוהרי"ן ן' לב ז"ל עצמו ככל אוקה תשובה
סוכרים על מרכו זה דכעל הטורים לא אמר שהו' ריכית
קנוסה אלא כשקנב והדרכת הוא ז"ל מתרץ עס זה מהי
דהוה קשיא ליה על דכרי כעל הטורי' מרידים לדידיה
שכן כתב וזה לשונו שם לא שנאמר שסכור הרב ז"ל
דהיות דיין מפרש דיהוי ריכית קנוס' דלא כדכרי כעל
התרומות ז"ל לו שכפרש מה שאמר הרב כעל הטורים
וחכי לוסיף לך כשכירות דלא קנן כתחלה אלא שאמר
וחכי לוזהר לך כשכירות ולא לגמגם עמך כשכירות
וכמכיאו למדין דהיכא דקנן ואמר ככסה אתה נותן לי
סחורה זו כך הלוני ק' זוז וחכי תעלה לך עוד דהוי
ריכית קנוסה עכ"ל.

ועוד קשיא לי טובא כדכריו אלו שהרי הרב
כעל הטורים כיאר לכריו כהדיא כהסיא
דיין מפרש דמיורי כשקנב שכן כתב שם וכן שם שכר
לו חכות לו שסיבה כי' דיכרין יכול לומר לו הלוני מאה
דיכרין שאכבה כו החכו' ואחזירה ואתקן כהס השפיבה
וכליף וחכי תעלה לך כשפיבה וכחכות שנים עשר
דיכרין חכל אסור לומר לו הלוני מאה דיכרין כחכות
להתעסק לו לקכות כהם סחורה להוליך כשפיבה וחכי
לוסיף לך כשכירות עכ' לרחק כפירוש דמתי כשיב
וקכי הוי כשקנב לו הדכר שמעלה לו יותר. ולעקר
הקושיא שהקשה לכעל הטורים מרידים לדידיה אין
כאן קושיא כלל דפשיטא דהרב כעל הטורים ז"ל חלוק
על הרב כעל התרומו' ז"ל כהיא דאין מפרש דהרב כעל
הטורים סוכר דהוי ריכית דאורייתא והרב כעל
התרומות סכר דלא הוי אלא ריכית דרכנן וטעם
מחלוקתם כזה היה מה שנכאר לקמן כעזרת השל ולא
מה שחשב הרב ז"ל. ועוד קשיא לי כמה שרגם הרב
ז"ל להוכיח שרס"ז ז"ל סוכר דמתניתין דלא יסכור ממנו
ממנו כפחות מיורי כריכית דרכנן וזה ממה שכת' שם
וזה לשונו וים ללמוד מכאן שאסור להלוות על הכתוס
לדור כהם שהלוו כשכייתה כו' דלשכיות דעתו אין כאן
שום הכרח דלעולם יוסת לך דרס"ז ז"ל מחלק כין היכא
דהלוהו סתם על מנת שיסכור ממנו כפחות ולא כת
כיד המלוה כתורת משכונא להיכא שהלוהו מתחלת
על חכירו כשכייתה דפשיטא דים שפרש כיניהם דגכי
משכונא שייך קנת זכיני ומכל מקום כיכית וכשכר
דמירוחיו מנויין ושפ"ה אסור אלא שהיכו מן התורה מכל
כהלוני ודר כחכירי כפחות דלא שייך הכא כלל זכיני
הוי ריכית דאורייתא כחומן שהיכו של רס"ז ז"ל שלמד
ממתניתין לא הוי ממש דומיא דמתניתין דהלוו שתס
הכית דאוריית' והכא דרכנן אלא דממתניתין דקתני
דאם שכר ממנו כפחות הוי ריכית דאוריית' יליף לה
דמשכחת דכתים שפילו כשכייתה דהוי חיסורא דרכנן
דאף על גב דלא דמיין להדדי דהכי גכי משכונא שייך
קנת זכיני מכל מקו' מסתייס דלא הוי דומיא דמתניתין
כמוחלט להיות ריכית דאורייתא והוי ממש כעין מה
שאמרו כגמרא לעיל רב כחנן אף על פי שאמרו סדר
כחנר חבירו אלא מדעתו כו' עד מאי קאל' תכוכ' המלוה
לו חבירו לא ידור כחנרו חכם ולא ישכור ממנו כפחות
או ממתניתין הזה לעיל הכי מילי כחנר דקיימ' לגברא
וגכר' דשכיר למיגר לכל חנר דלא קיימא לגבר' וגברא
דלא עכיד למיגר קאל' ובודאי דלא דמיין
להדדי דין חנר דקיימא לגברא וגברא דעכיד למיגר
לדין חנר דלא קיימא לגברא וגברא דלא עכיד למיגר
ומכל מקום לעל רב כחנן שהשם דהשלו כחנר דלא
קיימא לגברא וגברא דלא עכיד למיגר דהכא ריכית
מיהא הוי מקום דמחזי כריכית ומקום דהוי חנר דלא
קיימא לגברא וגברא דלא עכיד למיגר לפיכך לא הוי
ריכית דאורייתא דומיא דמתניתין דפשיט' דאית לחלק
דין היכא דקיימא לגברא וגברא עכיד למיגר להיכא
דלא קיימא לגברא וגברא לא עכיד למיגר. ויש לי לעיר
לדכרי אלו ממה שיר' לדקדק לרס"ז ז"ל דאמאי לא כיאר
דיכו על המשנה דיש המתין לכיארו זה הדין על הגמרא
דלכאורה נראה דאין שום סייכות לדכרי הגמרא עם
דיכו דיש הכל הוא על דכרי המשנה ואם כן היה ראוי
להקדים ולפרש הדין לעיל גבי מתניתין ולא עוד אלא
שכתב וזה לשונו קאל' דמחזי כריכית ים ללמוד מכאן
שאסור להלוות על כית ולדור כו כו' דמשמע דמדכרים
אלו על הגמרא שאמר קאל' דמחזי כריכית יליף לה
והוא לית' דמתניתין יליף לה וכדאתכינן ובודאי דרס"ז
ז"ל לא עס כל זה על כר הקדי והדוחק ומה גם שנראה
שגם רכותינו כעלי התוספות דקדקו כזה ל"ל כמה
דרס"ז כיאר דיכו על הגמרא ולא על המשנה וזה לשונם
אם כדכאר המתחיל ולא ישכור ממנו כפחות פירש
כקונטרים מגמרא דים ללמוד מכאן כו' דפשיטא דלאו
מורה מקום ניכסו להורות לנו אלא פירשו ואמר כמה
שכתכנו עולה יפה דכמו שמכיאו כגמר' דיליף דב כאחין
דין חנר דלא קיימא לגברא וגברא דלא עכיד למיגר
ממתניתין לף על גב דים הפרש ניניהם ולא דמיין
להדדי דמתניתין מיורי כריכית דאוריית' כין דאני
חנר דקיימ' לגברא וגברא דעכיד למיגר ודין דב אחין
הוי ריכית דרכנן כין דאני חנר דלא קיימא לגברא
כמו כן דיכו על דרס"ז ז"ל יליף לה ממתניתין לף על גב
דלא דמיין דמתניתין הלוהו ולא שייך כלל וכיכי
וכמשכנת שייך קנת זכיני מכל מקו' מתניתין הוי ריכית
דאוריית' ודיכו על דרס"ז ריכית דרכנן ואם כן לניני רואה
שום הכרח מלשון זה להוכיח דרס"ז ז"ל שכר דמתניתין
מיורי כאחין ריכי' ולשוויית כפלוגתת כגר הרי"ף והרמ"כם
וסמ"ג וכעל התרומו' וכעל הטורי' ז"לשה דכולהו אחדא
שכרי דמתני' מיורי כריכית דאוריית'.

ועוד קצת כתב ארחות עוד שם הרב ז"ל להוכיח
מלשון רש"י ז"ל שפירש גבי חין מפריז על
החכות כו' וז"ל וכן כתוב מתוך שם שכתב רש"י על התיבה
דקתני בפרק חיזהו כשר תכו רבנן מפריז על שדהו וחינו
חושש משום ריבית לכל חין מפריז על חכות ולח על
שפיפה ותוקמה רש"י בדקתני דומיא דריש וכתב וז"ל שם
שכר ממנו חכות או שפיפ' לשון לנוות ממנו לקנו פירות
ולמכור בחכות או פרקמטיה להולין בשפיפה ויעלה לו
על דמי השכירות הרבה הולך בנופיה לחכות כו' וכן
כתב בעל התרומו' ותוקמה בדקתני בדפרש"י ז"ל וכת' הלח
הוי חלה לישנה דרבנן וז"ל וכן לשון חכמים שלח יחמר
שדה לחבירו בכמה לחה חכות זה או שפיפה זו
כו' עד"ה קשן דתוקמה הרב ז"ל בדקתני ואפ"ה כתב
שחיפורו מדברי סופרים עכ"ל ונעל"ד חין מכחן רחיה
כלל דלח בפשיטל דמיתניה לרב בעל התרומו' דמפר' דהיה
דחין מפריז בדקתני דומיח דמפרש לה רש"י ז"ל ואפ"ה שכר
דהוי חלה ריבית יחוייב לומר דגם רש"י ז"ל מודה בפירש
בעל התרומות דהוי חלה ריבית: ובעל הטורים יוכיח
דשוכר הוי דמפריז דהוי ריבית דחוריית ומפרש לה
בדקתני דפרש"י ז"ל ואפשט לחו דהיינו טעמח כמו שפשט
הרב ז"ל חלה טעמח דמילתה דהרב בעל התרומות מוכח
דהחיוח דמפריז הוי דרבנן משום דחיכו ז"ל שכר
דהחיוח דמפריז על שדהו הלח הדין זווי ודלח כפירוש
רש"י ז"ל פירש ז"ל ואני חעלה לך בשכירותה כ"ש
כורין של חטין לשנה וחחזיר מעותיך עכ"ל: וכן היח
שכירת בעל הטורים ז"ל דהיינו שכתב בסימן קעו וזה
לשונו השוכר שדה מחבירו כי' כורין לשנה יכול לומר
לו הלויני ק' דינרין שחוכיח עליה לחרוש ולברת וחני
חעלה לך כ' כורין לשנה חף על פי שהק' שלוקח ממנו
כתורת הלוחה לנקח חוקה שהרי מחזיר לו בסוף ונמצח
משופיף לו כ' כורין בשכר הלוחת הק' חפילו הכי מותר
עכ"ל: ומשמע הרב בעל התרומו' סובר כשכר' המפרשים
דלח הדר ליה הק' דינרין ולהכי שכר דלח הוי שלח לשנה
ריבית כיון דלח הדרת הלוחה וכל זה תמיהה מבוחר
כדברי בעל התרומות ז"ל בשער הנו' וזה לשונו: וכן
מותר לאדם לומר לחבירו תן לי עכשיו ק"ן זוז וחפרנם
מהן חת השדה שלך כו' עד וים מפרשים דהח
תתן לי ק"ן זוז דקתני בהלוחה ניהנה ולבסוף שכח
מחזירם לו ואפילו הכי שרי ומשום ריבית ורש"י
כך פירשה וים מפרשים שחין המעות חוזרים לבעלים
ולפיכך חין כח משום ריבית וכתב לה הר"מ ז"ל עכ"ל:
וכבר נודע דרבו של הרב בעל התרומות ז"ל דכל היכח
שיש שתי סברות מייתי לה בשחרוב: מחי דהיינו שכר לה
הכי והל"ל שכר הרב דגדול מזהרי' קחמר ז"ל דמחי
דכתב והכי שכר לה הר"מ ז"ל נלח על הרמ"ם קחמר שלח
על הרמב"ן דפשיטל מסחמח לח פליג עליה כיון שהוח
רבו ודברי מוהרר' קחמר תמנחס שם בסימן קעו יעויין
שם: ושם כן זה הוח טעם הדבר דבעל התרומו' סובר
דהוי ריבית דרבנן ההיח דחין מפריז על החכות משום
דמפרש דהלוחה לח הדדה ליה לבסוף ההלוחה ושם כן חין
הטורים דסברי דהדר ליה לבסוף ההלוחה ושם כן חין
מכחן משום הוכחה לרש"י ז"ל: ונם חין כחן משום מחיר
לדברי בעל הטורים מדיוקים לדיוקים כמו שהקשה הרב
ז"ל

ובאמת שחשוב לחקלח עוד על מה שהקשה הרב
בהלי קושיח דסחתן להדדי דברי בעל
הטורים דסברי לפי סברתו סייוע הלי קושיח יותר ויותר
בחזקה על הרב בעל התרומות דהתם חין מקום לחתן
מה שרגה לחתן לבעל הטורי' וזה שהרב בעל התרומות
כבר ביחר דברין בפשיטות דמתניתין דלח יפשוך ממנו
בפחות דהוי ריבית דחוריית' וכתב נבי דחין מפריז על
החכות מפרש דהוי ריבית דרבנן חפילו בדקתני והשה
מכי לחתן כלל מה שחתן לשם על הבעל הטורים וקל
להבין: וכל זה הוח לסברתו כי לפי מחי דכתבינן חין
כחן מחילה כלל: ומוף דבר ידעתי כי לעומת דברי
הרב ז"ל ולקושר השנתי לה יכולתי להבין דברי הרב ז"ל
כזה:

ונחזור לנ"ל דנרחה שם כן לכחורה שפת יתברר
שפשט פרחי שהיה רחוקן פורע לשלחנם
בכל חדש שם יוקר הרבה ממה שהוה שכר החיזוק כנטו
על החכות דהוי ריבית קנוסה דמה לי שם שוכר המלוה
כיתו של לוה בפחות בשביל המקנת המעות שהלוה לו
להיכ שעשכר הלוה כיתו של מלוה כיתר בשביל המתנת
המעות שקבל ממנו לפשיטה דהכל דבר אחד הוה וכי
היכי דתנן בפ"ק דבבא מציעא דבור בחברי בפחות הוי
ריבית קנוסה הכי נמי בהלוחי ואדרבה בחנרך ביותר הוי
דבי קנוסה וזה פר' שמעון וכן רחיתי למוהרש"ם ז"ל בתשובו'
שכתב לנטור יורה דעה סימן ע"ם והיה דחין מפריז
על החכות יוכיח הדין הפרש כין חד לחברים: ונדולה
מזחת כתב המרדכי בפרק חיזהו בשם הר"מ על
הכחוב שהלוה מעות לבעל הבית והוח נותן לו הוכחה
בשביל שחיור עם כנו שם מתחלם היה התנחי
ביניהם שילוה לו מעות והוח יעשה לו הקונחות והוח
יחזור עם כנו על פי שהיה נותן לו הוכחה בעבור
שהיה חוזר עם כנו שם מתחלם היה כך התנחי שילוה
לו מעות לשוה כדחיתח בפרק הריבית כו' יעויין שם:
דמשמע דהוי ריבית קנוסה כהדיח: ומוהרר' קולון
זכרו לברכה בשרש ק"ט הביח דברי הקשוכה הזחת
ויישיר וכיישר ויחזקה כמחמרים לח ימוט יעויין שם
עם חיות שהרב מוהרר' ן' לב זכרו לברכה כתשוכה הנו'
וגם כתשוכה מחרת שלפניה תמה הרבה על זה וכתב
שהפרישו מאד הר"מ זכרו לברכה על המרדכי לומר שהוא
ריבית קנוסה עכ"ל:

ואמנם כל מיניהן כיה שפיר יל' שהחין
עם השלמה זה דכבר ידענו
דלח

הלוה מקרי ריבית דאורייתא אלא כל דבר שהוא דרך הלוואה ואין שייך ביה וביני לכל מה שהוא דרך מקח וממכר מקרי וביני ואין שייך ביה ריבית דאורייתא אלא דרבנן וזה מבואר שם בש' יחזקאל בשך בהרכה מקומות דרבי בנמ' התם הלוואתם הבא וביני וזה רבו מספר וכן כתב הר"מכם ז"ל בפ' מקח ח' מהלכות מלוה ולוה וזהטור ז"ל בסימן קס"ו כתב וז"ל ואמר"כ נחמן כללא דריביתא כל שאינו נוטר לו לחבור פירוש בשביל שמתן מעותיו נותן לו שכר כיון שם דרך הלוואה הוא דרך מקח וממכר אלא שבירות אלא שם הוא דרך מקח וממכר הוא מדרבנן וזהו לחם ריבית וחוכם יוצאים בדיוניס עכ"ל וכיון שהוא כל הפוסקים דבוביני לית שייך ריבית קמוצה ולא בכל שהיה הכל דרך מקח וממכ' שמכר לחבירו בכסי החנות מעילין ומלבושים וכלי הבית וחבות החמנות מהחנות ואין כאן הלוואה כלל לפיכך כאן גר ריבית הוי מדרבנן ואינה יוצאה בדיונים ואם שטושן רשאין לגבות משטר חובו המעות אפי' עבר עליו מירו תרם בחדשו כבר כתב שם הר"ף ז"ל בהלכות ז"ל לכל הלוהו ורב בחבירו אלא שרעתא דהכי הוא לחם ריבית היא ואינה יוצאה בדיונים ואלא תימא הכי מיהו היכא דפרע ליה זוזי רחוקים והר' קל תבע בחנר בחיתא שלא יפרע' קל תבע ליה מקמיה דלפרע' לא מחייבי' ליה לכתויי ליה שיעור חנר בותא דרחמרינן לקמן אמ' רב אחי אסתא דחמרת לכל טפי לא מפקינן מיניה לכל שיעור וזוי כמי לא מפקינן ליה בלא זוי אלא טעמא כל שלוקי בלא זוי לפוקי מיניה הוא ע"כ והסכי כוותיה הרמ"ם ז"ל שכתב שם במלחמות ה' וזה לשונו ולעניין המחלוקת שבחלק הר' יפרים ז"ל על רבו ז"ל אלא אחרינן לפוקי מיניה הוא אלא במשכנתא אבל לא בהלוהו ודר בחברו מכשמים אי נמי דקאמר ליה לזה בתר הלוהו דור בה וכן בשאר הלוואות אין הכרעת בעל החוב מהרעת ואהרעת נוטה כדברי רבינו הגדול ז"ל וכמה הוא רחוק שאחם דמי שהוא חייב מנה לחבירו ואתן לזה לשלוש בלוש בשתבה שהם אז שהשתיל לו בהמה וכלים שיהיו מחשבין ופותחין לו ואחרבה משבוב חמורה מיכה דהיה הלוהו ואבוא פירות כל זמן שמעותיך בטלות אצלי ואין צריך לומר שבר אלא קיימת לאחרת כיון דדר בה בדרשותיה בין מדעת לזה שהם אלא שחשבינן כלוש וכן בשאלת חבירו אין מחשבין כדעתו של רבינו ז"ל והבדי הר' יפרים ז"ל בעצמן חיום מכוונים וכו' עד וסוף דבר אין הלכה כתלמוד במקום הרב עכ"ל: והרב המגיד ז"ל בפרק ו' מהלכות מלוה ולוה כתב וזה לשונו לפיכך אם עדיין לא החזיר לו חובו ובא לגבות לו שכר חברו כו' דעת הפלבות שאין מפלקין אותו אלא מעות וכו' אבל דעת רבינו בך הוא דכל אבן ריבית לגבות כמו שיראה הדיונים וחלקו עליו ז"ל ואמרו שאין מכניין לו כלום וכן פרש"י ז"ל ולמטה בפרק ו' יקבאר ע"כ ואם בפ"ו כתב וזה לשונו המלוה את חבירו וכו' אין מפלקין אותו אלא כלום בבר שתבאר דעת רבינו שהמשכנת על הפדה ובוזנת כו אלא בבוי הוי אבן ריבית וכו' עד ודעתו ז"ל שהכוזה לפלקו אלא מעות בלל אבל אם נותנים לו מקנת מחובו ומכניו לו בפי מה שיראה הדיונים כמו שכתב בפ"ו אין זה קרוי

תפוקי מיניה וזהו שם שכתב אלא כלום ודעת רש"י ז"ל וקנת המפרשים שכותבים לו כל חובו מפלם ואין מכניו לו כלום ולזה הסכים הרשב"א ז"ל עד כאן לשונו.

הרי לך בהדיא דהר"ף ז"ל ורש"י והר"מכן והרשב"א ז"ל ושאר המפרשים שכתב הרב המגיד ז"ל שבבי דאין לנכות לו מהשטר חוב כלל רק חייב לפרוע לו כל החוב מפלם:

ועוד אני אומר דבבל אפי' אבן ריבית ליכא וזה דגרסינן התם בפרק לוקח לוזה כמו שאמר רב נחמן מרשת שרי ופרש"י ז"ל מרשת שרי למכור מחורה בהמתה ביותר מדמיה ובלבד שלא יפרע לו שם מעכשו הרי לך בפחות שלא ימכור שם בך וכך ליום פלו"ע: ופקבו שם התוספו' דרת"ו ז"ל פשק כרב נחמן ושכן פשק גם כן רבינו האי גאון ז"ל שלא שהגיהון ז"ל מפרש מרשת דרב נחמן וכפירושו של רש"י ור"ת ז"ל ופירש שם דדוקא בפרק ושלית שאין לשם שער ידוע אבל היכא שהשער ידוע האי כמו קן וחסור וכן כתבו גם התוספות קודם לזה בדבור המתחיל דאמר ליה יהיבנא לך ה' כוזוז ז"ל ושם תמה אמאי אסור לפשוך ה' כוזוז מאי שבא מרשת דרב נחמן גופיה דאמר לקמן מרשת שרי למכור מחורה בהמתה ביותר מדמיה ובלבד שלא יפרע שם מעכשו בפחות ז"ל כיון דאולי הכא ה' כוזוז הוי כאלו פיר' שם מעכשיו בפחות ואם לומן פירש ביותר ולפי זה לא שרי רב נחמן לקמן מרשת שלא בדבר שאין שומתו ידועה בגון פרה או שלית או פירות שם יצא השער אסור לעשות מהן מרשת עבל וכן פשק הרב בעל המאור ז"ל שכת' שם בהלכות ז"ל ומרשת שרית כרב נחמן והכי מילי בדלא קן כלומר שלא אמר שם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בכך וכך אלא אמר שפשק ואמר לו לעורבן ליום פלוני בכך וכך אין זו קניה אתיאשר עליו כל זמן שלא אמר לו שם מעכשיו הרי הוא לך בכך וכך ואעפ"י שלא פירש כן רב חאי ז"ל בספר מקח ומכר שער מ"ב עכ"ל גם הרשב"א ז"ל פשק כן וכתו שכתב הרב המגיד ז"ל בריש פרק ח' מהלכו' מלוה ולוה יעש: ושם כן לפכרת רש"י ור"ת ורבי' ורחים והרשב"א והר"ם ז"ל אין כאן שום חיסור למכור בהכסים זה בחורות שאין להם שער קבוע כיותר מדמיהם לזמן פלוני כל שלא פירש ואמר שם מעכשיו כך וכך שלא שבשתם מוכר לו לזמן פלו' כיותר וכתב הרשב"א בשאלה עד כאן לשונו: ולבאורה קשה להר"ם שלא דגרסינן התם בפרקין בכי רב עילוש נפק עליוהו ההוא מרשת דקוש כתיב ביה שלא בחברת שלא בשאלת רבה רב עילוש גברת רבה הוא וחיסורת לחוכמי לא הוי מפי מה נפשך אי שלא בחנר תרי תלתי בשאלת אי שלא בשאלת קרי תלתי בחנר עד כאן.

דמעמא דלא סמך לגמר לחזוקי היכא דריעבי
לא מחזיקין הלא לגבי גברא דכה כתב עילים לכל
לגמר כל מדם דשתה שלא כסבר הר"ם מהי דקאמר
דב עילים גברא דכה הוה ומסורת לחיכא לא הוי ספי
הה לסילו כחיכים דעלמא לחזוקי חיכא
בריעבי לא מחזיקין: ומכאן תילוק מבואר ואין כאן
קום"ל להר"ם כלל דכה עילים לגון הסטר מוכח
כסדי דהוי רבית דהכי קאמ' בלגה בתגר ובלגה כהפסד
ולא נתן לו בסכר בלגה דפקדון בלל הלא סהוה סורח
בלגה דפקדון מסום חיבה דבלגה דמלוה וכורחי רכל
פהחי לא לגרין כחיכים דעלמא לחזוקי חיכא בריעבי
לא מחזיקין כיון דלגון הסטר מסמע כהפך לכל כל
שלגון הסטר או לגזבו של לוה חיכו מסורם בלגון רבית
דק הוה בסתם לסילו בחיכים דעלמא פסיסא דים לכו
לפרעו כפירים דליכא בו לחסור רבית דלחזוקי חיכא
בריעבי לא מחזיקין ואם כן בכדון דילן שלין בלגון
הסטר מפורש כלל דהפסד פרחים שהיה נותן לראובן
בכל חדש הם כסבר המעות שהיו בידו לשם לגו לפרעו
בלופן זה דהוי כו גר רבית ולהחזיק בריעבי נימא
דקיפסטא דעובדא הכי הוה דהלמ"ה הזלת מכר לראובן
כל נכסי המת והחובות שהיו חייבים לגון וגם הסיה
סובת הנה דהלוויתו בעד סכו שבע מלות ועשרים
פרחים ומזה הסכום הקנו כיניהם שהת"ק פרחי יפרעם
לגון ג' שנים ונמכ' הסלרית שהם מלתים ועשרי פרחים
יתנם לה דכר חדש כחדש למזונותיה וגרבי כיתה עד
סה הג' שנים שהם סך המלתיים ועשרים פרחים וכוה
לא מחזיקין להו בריעבי לומ' שהקבוצו לומ' שלולו הסשם
פרחים בכל חדש חיכם בשביל שהעלתה לו סך הנכסים
ההם והלוויתו מסחנות לסך יותר מהת"ק פרחים
שלא שיכה רוצה לכלול לוקם בסכום הסטר כיון רוצה
לוקם דכר חדש בחדש לגרבי מזונותיה שלא שכח שהם
בשביל ליוה ביטול הת"ק פרחים שהם כיד שמעון.

וערוך כ"ש טפי מהיכא דהר"ם דהתם שכתי חיכ לוזה
דעזקה דרביקא בלגון הזה שהמר הלויני ודור בחגרי
דאחי דהוי חגר שלא קיימ' לאגרא מכל מקום להחזיק
לו טוב המלוה שהלוה לו מעותיו ומ'הלויני ודור בחגרי
דסוף סוף טובת הנאה חיכא דשלת"ם למאי הלכת'ומר
לו זה בשעת הסלוזה ועם כל זה כתב הר"ם דלחזוקי
חיכא בריעבי שהמר זה לכו' הנו' לא מחזיקין וכל שכן
וקל וחומ' בכדון דילן דאין כאן כום לגון דמשמ'חיכיה
דהשם'פרחי'בכל חדש הם בשכר ביטול המעו'דפסיטא
הכל מאי דמציין לפרושי בגד דליכ' הו לוסור מפרשינן
ליה ואם כן נוכל לפרש דהת"ק פרחי' והמאתים ועשרים
פרחים שעלו הסשה פרחים בחדש בלהו הוו סך סכום
הנכסים והטובת הנאה מהלוויתו שמכרה לו שלא
שהקנו שבשביל נרבי מזונותיה יפרע לה מהסכום הנ'
שהה פרחים בכל חדש והשאירית שהם ת"ק פרחי' יפרעם
לבסוף דכבר כתבנו שהוא מותר למכור ביותר הרבה
כבסים או מחורה לזמן כל שלא תאר לו שם מעבזיו כך
וכך ואם לזמן כך וכך.

ועוד מאי לוסר דשלילו שם נרשה לחזק לחברת
הריף והרמ"ם דשמקו דטרשת דרב בחיון

מסירה אפי' הכי בכדון דילן מורו דשרי וזה שהרי כתב
הרמ"ם שנמו בפרק ח' מהלכות מלוה ולוה וז"ל היו לו
פירות שהם יראי למוכרן בשוק וליקח דמיהן מיד מוכרן
בשערה ואם תבע לותן שלוקח לקנותן ויקח המעו' מיד
יקנה לותן כ"ל הרי זה מות' למוכרן כ"ל עד שיהי שטר שטר
חדש שהפי' הכיא זה מעוקיו עתה כ"ל היה קונה לותם
וכן כל כיוצא בזה עכ"ל והטעם דפסיטא דים הסדם בין
היכא שהמוכר לומ' תרשה לקנות להיכא שהקונה לומר
תרשה למכור ואם כן כל שכן וקל וחומר כגון זה שידוע
ומפורסם לכל שהנכסים והמטלטלי'שים בהגיות הלוה
הם כלם מלבושין ומעילים ותכשיטי ומטלטלי ביתו
עבויים ומתוקני ולא דמיין לסחור'כגון וסחורת'חדוש
דלף על גב דים בהם גם כן הפרש בין היכא שהמוכר
לומר תרשה לקנות להיכא שהקונה לומר תרשה
למכור מכל מקום ההפרש הזה מעט הוא שלין כן במיני
נכסים הללו הוא גלוי לכל שהם ירא'המוכר למכור ככה
לת'נכסי חבוזתו לא ימנה חני הערך ממה שימצ'בשוזמן
קונה שיקנה לגרבו מהנכסים ההם ואם כן שם כתב
הרמ"ם דין זה גבי פירות דהפרש מעט כיניה'כל שכן
בכדון דילן שההפרש הזה גדול וכ"ש כמו שנחמר. ואם
כן נפקא מינה לאפי'שיהיה הסך מהשבע מלות פרחים
הרבה מכל מקו' שם יזמינו קונים שיגטרבו להם לוותם
הנכסים היו קונים לותם אפילו עם המעות מיד בשך
ההוא והרי לך תשוב' רלב"ה והכיא'המרדכי שם בפרק
לוזה כשך וז"ל ומה שנהגו מימי קדם לתת מעילי' בזמן
גדול בכך וכך דמי'בשעת שיוקר זה הוא מפני שקונים
במזל שם יכא שר בעיר ויתמדם יעלה בדמיהם יותר
מזמנים ואם מכר מיד בשהיה כא לעיר היה נוטל לת
דמיהם ואין כאן לגר נטר ובלבר שלא יאמר לו מעבשיו
כך וכך ובריך לומ' שברוב הפעמי'היו בחים שרים בעיר
דאי לאו הכי הוי כלגר נטר עד כאן. הרי לך דאותם
המעילים לא שבחת להם שיזזו מיד הסך הזה שמכרם
לזה לזמן ארוך שלא שם יכא שר בעיר וגם שיתמוד לותם
לקנותם ואפילו הכי התיר הרב כיון שברוב הפעמי'היו
בחים השרי בעיר לף על גב דאיכו מצוי כרוב הפעמים
לחמוד נכסים ולקנותם ביותר מזמניים שהרי לא התנה
שם הרב שלא שברוב הפעמים היו בחים שרים בעיר ולא
התנה שבריך גם כן שברוב הפעמי'הם חומדי'הנכסים
וקונים לות'יותר מזמנין ואם כן כל שכן כל שלין נוהג
לא לשרים לכא מחזן ולא שיחמדו לותם לקנותם ואפי'
מזמניין כי כל קונה שיזמין בין תוסב בין בכרי בין שר
ובין סדיוטו כל שהוא נריך לקנו' מותם הנכסי'פסיטא
שהוא פורע לותם יות הרבה ממה שהיה מוכר לותם
בבת אחת לסוחר אחר: ובשלטי הגבורים כתוב וזה
לשונו כדין טרשא בר'כי הא דתנמים בכל יום דלוקחים
מאת ריעיהם תכשיטים או בגדים ביותר מכדי דמיהן
הגר לעין שלים ופעמים הכפל על מנת לשלם דשמא
לשה כרלה כי הין זה הוא בפרקין בו עד ושמ"ג וטוב
כתבו דהא דטרשא דרב בחמן שרי היינו דוקא למכור
סוה בו' מבל להעלות המכר הרבה מסור דבודאי כה"ג
ירוע לכל שבשביל המתנת המעו' מעלה כ"כ ואפי' בו'
עד והלוקחת שהמוחרים קונים בחמר אפילו שהם ס'

בעשרה

ב"עמרה היינו מקום דעביד ליזמנא מיד אים איקנה נמ
הוה ס' כעד י' וכה"נ התיר רחב"ה ז"ל והביאו הגהות
מרדכי פי' דהבכת דברים כי רחב"ה אומר למכור בפעת
הזול בכפעת היוקר והעפ"י כן כתב ז"ל ומה שנהגו מימי
קדם לתת משלים וכו' עד ולמה בכה"נ שתלוי במזל
שרי הכא נמי לא שנא ועל זה אמרו המוחרי' שלנו לקנות
מזה ס' כעמרה וכן מ"ג יהיב טעמא להיתר מזה ס' כו'
בחמרתי מקום שמיד ימצא מי איקנה אותו וכו' לכל כ"י
לא התיר מפני שהיו מצוי מי איקנה כי' מיד הא לא
מצוי שרי והחידוש מצוי הוא והילכך נהגו המוחרים
להקל וכו' ועם זאת זכינו לדין דחפי' לפברת הרמ"כם
ז"ל דחמרי בטרפת דרב נחמן בכל שרי וחפי' לפברת
מ"ג והרב בעל הטורים ז"ל דחמרי היכא שהוא מעלה
הסך הרבה בכל מודו דשרי מהטעמים המוכרי' ולכ
מתן לחסר להם לחלמה הנזכר' או מי מונע על ידה לבלתי
תוכל למכור הנכסים הם מהחנות כיותר מצוין עד
הסכום ההוא מסבע מאות ועשרים פרחים ושלח קובל
להתנות עם רוכן שיפרע לה עשה פרחים בחדש
לחשבון טוב מהסכום הנזכר והשתרית שהם הק פרחי'
לתת לה לבסוף כי כבר כתבנו שכל זמן שלא נח מפורש
בשטר שהשה פרחי' בחדש הם בכלל המתנת המעות
יכולין הנו לפרעו בחוזק שלא יהיה שם חיסור דחזוקי
ליכאי לרמיעי לא מהזקינן וגדולה מזו כתב הר"ב ז"ל
בסימן תק"ב וזה לשונו רחוכן שלח דרך בתו לשמעון והתנה
עמו שיתן לה ת' דינרין בכדוכייה בשטרי חובות וחל"ב
רבה רחוכן שיהיו השטרו' בידו עד שיהיה לשמעון ורע
על קיומה ונתרצו שעשה רחוכן חוב גמור לשמעון מן
הת' דינרין לפרוע חוב לשמעון לחרבעה שנים ושיתן לו
ריבית מהם שמנים דינרין בכל שנה ושת' עשית השטר
מן החוב שהם שלח הזכרת כו כלל מן התנאי הרחשונים
וכו' תשובה מתוך לשון השטר נר שהוא ריבית קצוצה
ממש וכו' עד ול"ב הרבה שגיח בעשותך השטר בלשון
הזה שהרי ההלוחה הוחת לא היה בה ריבית וכו' עד
והיה לך לעשות לו שטר חוב בכל המעות יחד כאלו הי
קרן לפרוע מהם שמנים דינרין בכל שנה ושת' דינרין
בשנה הרביעית עכ"ל הרי לך דהדיה שהם היה השטר
בסדר זה שיך חייב לפרוע פ' דינרין בכל שנה עד ד'
שנים ובשנה הד' ת' דינרין שאין כאן משום ריבית בכל
אף על גב שהם פירעו בהדיה שהחוב מעיקרא לא
היה רק ת' דינרין מכל מקום היינו יכולין לפרעו שהוא
כתוספ' נוסף עור על הנדונית שכתב לו בשם בנדון דידן
שמעיקרא החוב נעשה כזה האופן ק"ק דינרין בשנה
הששים ת' ושנה פרחי' בכל חדש וחדש עד הג' שנים
והנה הארכתי בזה יען שם ירבה רחובן להתעקש ולומ'
אף על גב דרס"ק ורס' ורמ"כן ורשב"ם ז"ל הם סברי
דאין לגבות מהשטר חוב הלכך ריבית שלקח לנח קיש
לי כרבינו לפרים והרב בעל המאור ז"ל דסברי דמכיון
לו משטר חובו כיון שהוא מוחזק בממון דשטר העומד
ליגבות לאו כגבוי דמי אף לקח לחזור לו אין כאן חפי'
שלכך ריבית וכמו שביארנו ולא שייך הכא קיש לי דכבר
ביארנו דחפי' לדעת המחמירים גבי טרפת דרב נחמן
בכל מודו דשרי' וחפי' שם ירבה עוד להתעקש ולומ'

שעל כל פני' לוכה מאן דמליג וזה החילוק שהתבאו כין
מלבושי' ומעילין שלפעמים ומצא מי שקנה לוחו במעות
ביד לאו מלתא פסיקתא היא ושעלב ים מחלוקת כדבר
מה שאין כן החמת ומצא קיש לי במקל לגבי דידי חפש
לא זכה דהרי על כרחו הוא צריך לקרי קיש לי דהיינו
קיש לי כהנהו דסברי דלכך ריבוח מכוין לוחו מהשטר
וקיש לי כהנהו דסברי דטרפת דרב נחמן וחפי' כהאי
דכ' לחסור וכבר מסר לבו מזהרי' ן' לב ז"ל כלל גדול
בדין דהתרי קיש לי מפקינן מידי המוחזק עם היות
דבנדון דידן אין נוכך לזה דכל לחפשן מוין דכהאי גוונא

סרי:

ולרוחא דמלתא לחי לומר דבכל דהוי חשה
למנה ונהוג עלמא להקל בריבית
דרבנן דומי' דיקומים ויש להם קצת

שער לזה ממאי דכתב הרב בעל תרומת הדשן בסימן ס'
על קטן שנשא קטנה שאינם עדין ליש ולית וקרובי
הכלה לומרי' לקחת מעותיהם כידם קרוב לשכר ורחוק
להפסד וזה לשונו יל' דאין למנה היתר לדבר דרס"ז ז"ל
פירש כהדיוא לחהיא דקאמ' הלמודא ס' הריבית דשרי
להלוות בכסי יתומים בקרוב לשכר ורחוק להפסד וחף
על גב דאכתי ריבית הוא ובדקאני לסור מכל מקום
היינו אלא מדרבנן וביתומים לא גזרו ואע"ג כנדון דידן
לאו יתומים הם שהרי אביו קיי' רבנן נמי גזור ובסי נמי
שאינו יודע להתעכב בשרביט וכתב בסמ"ק דיתום אפי'
הגדיל אם לא הגיע עדיין לכלל דעת שיוכל להתעסק
בשלו מקרי עדיין יתו' וכאן נמי אבי החתן מסתל' לטרדת
בנכסי בנו וה"ל למחשבים כיתום אין לומר אבי דבינו
דאכי קיי' עדיין אין כל מבוין לפקח על בנסיו דאטרוד
ילדה ואבי דוקא שריה וכו' עד דבר' להביא דוקא קצת
עלוה וכו' עד וכ"ש בכל נמי אם אין האב דומה לטרוח
בשרבי בנו ובנסיו לאמה זה יפקחו בל על זה דבימא לא
גזור רבנן עלה עכ"ל דמשמע דכל שאינו בקי להתעסק
בשרבי לעפ"י שהוא קטן חשבינן ליה כיתום ואי לאו
משום שהיה לו אב ומוטל עליו לפקח בנכסי בנו גלא על
הכל היה מתיר הרב ז"ל ואכ בחלמה דמסתמא היכא
יודעת לפקח בכל בשרביה וחפי' יש לה אב אין העול
מוטל עליו רק על הכל ומקרא מלא הוא שאי יתומים
ודיין לחלמנות אכ שפיר מצינן למימר בחלמנה דלא
גזור רבנן עלה וזה היה נר' טעם נכון למנהג דנהוג
עלמא שלא לחלק בין חלמנה ליתומים בדבר הקרוב
להנאה ורחוק להפסד חלא דמוהרר' קלרו ז"ל חולק על

זה וכמו שתמצא בטור יו"ד סימן קמ"ז עם

ועוד אלי לומר דלפי מה שבא בשלה שהכיא
עשה זה המקח והשטר עם התנאים כלם
והיא לא נשפלה בשום דבר מזה חלא
לאביה היה המוציא והמכיא אם כן לפילו אם היה ריבית
קצוצה אינה יוצאה בריוכים וזה ממה שכתב הרמ"א ז"ל
והביא בתשוב' מוהרר' קלרו בסי' ק"ם ז"ל על חפטרופ'
של שמ"ו ויורש גדול שהלוה בריבית שאין היור' יכול לשלמנה
חייבים להחזיר לפי שהם לא התנו בחוקו ריבית ולא

לקחוהו

לקחתו מיד הלוה שלא הלוה מהן לוקח על המטרפות שהתנה עמו והמטרפות כתן לחלמכה ותפילו בגזל גמור ככל כי הא לית דייבין להחזיר וכדתכן הגוזל ומוכיל את בניו והניח לפניהם פטורים מלשלם וכל שכן הרבית שהיכו גזל גמור שהרי כתן הוא המעות מדעת וגם המטרפות פטור לפי שהלוה לו למטרפות הוא נותן על דעת שיעכב לעצמו אלא כדי שיתן לשלמה או לבעל המעות כן׳ הרי לך דתפילו שהיה ריבית קנוסה היוצאה כריבית כיון שהלמכה לו התנה בחותו ריבי׳ וגם לו נכתה חותו מיד הלוה דאין מוכיחין ממכה ואם כן אם יקברר דאבי הלמכה היה גובה הריבית מיד לוכן ומכיחו לבתו והוא היה הנוסח והכותן במקח זה דאין מוכיחין מה שלמכה מה שקבלה עד עתה ותפי׳ אם היה רבית קנוסה׳ וכל זה הוא על דרך יגדיל תורה ויאדיר כי בכדון דידן כתבו דאין כאן ריבית קנוס׳ כלל ותפי׳ לבתן ריבית והלל יגילו משגיחו וירחבו מתורתן בפלוחות׳

כה דברי הקטן

יעקב לביה הלוי

כלל ו סימן נב

שאלה לוכן מלכוסי הזמן בהיותו במקומו שלח סחורו ליד דודו שמעון העומד בהיטליה כדי למוכרם ויביא מעות סחורתיו ביד דודו כדי שיקנה בתורת קמכי׳ להרויח בהם ככהוג בהיטליה וכתב לו לוכן בכוש אם מעותיו מסתכרים בחלו הקמכי׳ם או לא והשיב לו דודו כן הוא שכבר התחיל לתת מהם בקמכי׳ לבל כי אין עוסי׳ בעדו אלו הקמכי׳ם ושמעון למען הטיב עמו הוא מקבל על עצמו שכי חלפים דוק מדיעי הסחורות שכבר הם בידו וגם מלותם שעדיין לא נגבו ויפרע לו בעבורם ריוח ז׳ בק׳ ככל שנה והשיב לו לוכן שהוא מרוצה בכך ושלין לו על זה לומ׳ כלום רק להסכי עמו ככל יען ידע נלמכה כי בכל אשר הוא עוסק עמו כאלו עוסק בשלו׳ וליומים בא לוי לחיו של לוכן גם הוא להיטליה ועסק שמעון עמו חשבון מכספי לוכן ונתן לו בסתם מאה ו׳טו דוק׳ בשביל ריוח מעות לוכן שהיו בידו ועוד בחשבון אחר נתן לו ריוח ארבעים וחמשה דוק׳ ופירש שעולה כך מפי ערך הקמכי׳ם שיכה השער על אותו זמן ומפרט שכוש כל קמכי׳ וקמכי׳ מהם כמה הוא לחת לג׳ חלפים׳ ועוד בא לוכן גם כן למחוז היטליה ואחר עבור זמן הרב׳ נפטר שמעון לבית עולמו ונתערבו יקבינו׳ ושעבו׳ הבות בין יסוד׳ בכו של שמעון לפטרוסום ומורשם מאחר היורשין זכין לוי העוש׳ גם כן בהרשת לוכן ואחוזת מריעיהו׳ וקורים בשם בידי בריית היבים כעשה היבים כתב אשר הרשה למחוכי הקץ ומועתק מלשון לעז לללשוכנו הקדש וזה נוסחו׳ על דבר התביעה שתובע יהוד׳ על הקבלוים שהעלה אותם בחשבון ללוי אשר כתערעו לו שלח בשורש מכלי שיעבב הפרעון הכ׳ל הדיוים וכתרו שם כפי הדין היום רחוי לפורעם וחם לא לוי הכ׳ל יחזרם לו ווזת התביעה תגמר לחרי נמר דין התחרות אשר תהיוכה עכ׳ נוסח הכתב ותחזומים כו לוי ויהודה ועד לחד ועתה יהודה תובע מלוי השבון כל הריוח הכ׳ל כי הוא ריבית קנוס׳ ומכח הכתב הנ׳ל טוען שעם היוק לוי מוחזק ולפילו לא יהיה חלה לתן ריבית מתחייב לוי להחזיר מה שמן הדין לא היה לו לגבות כלל עדין לא היה גבוי ולוי מתיב כי רחובן לחיו היה לו בחותו המקומות אשר לא נרח עליה אור משעת הריבית ובע׳כוס כחשב בעיניכם חלה וגם כי הוא הכיח מעות סחורותיו כיד דודו שמעון למען יתקע לו ריוח המותר כי ידע אשר הוא יהודי ואסיר ליה וכי שלח לחמל שהקמכי׳ם לא יחותו לו ושלוה מקבל עליו שכי חלפים דוק׳ לו׳ בק׳ שכר וקבל כי על חמוכתו שמך והוא לא בקש ואת מידו שלח כשמעון עליו ועם במעותיו כמו שעושם בשלו וכיון שהיה עומד ביכדו היה לו לתבע מיד הדין ולדעת שם הוא מותר ואם היה אסור לא היה לו לבטל מעותיו מהחופן אשר התחילו להרויח בקמכי׳ם הנהוגי׳ ולקחת חוסק לעצמו להלבישם בסחורו שבארם הרבה מאד יותר מהקמכי׳ם וכיון שלח עשה כן היה דאפסיד לגמרי׳ ועל הכתב חומר שמעולם לא כתבון להתחייב כמה שמן הדין היכו חייב ולאחר כמה חזקתו שהחור מוכתו ויהודה ברמאות בא עליו והטעהו כי לא גילה לו ולא הודיעו שעל כן עשה הכתב ההוא והוא חשב שהוא דבר נהוג שהיכו מתחייב בו אלא נעומד דין על תביעתו ולפרוע מה שיחייבהו הדין לבל לא ירע כלל הסדר ם שים בין המוחזק למחיכו וכין ריבי׳ קנוסה לתבע ריבית כי מי יגיד לו חלוקי הדיוים בהיותו מן הסתפים מקרוב בזה ואלו היה יודע כן לא היה חוסק כלל להתחייב כשם שהתורם פטורתו׳ ויורם חוזר ומשיב שגם לבית חשב היוק דבר המותר דבלאו הכי לא הוה עביד ליסורא בנפשיה כי ירא אלהים הוא ומה שטוען שלא היה לו לבטל ריוח מעותיו כאשר כבר התחיל זה היכו כי לבית כתב מדעי הסחורות שבבר הם בידו וגם מהמעו׳ שעדיין לא נגבו כו׳ והוא ירחה לדוכים מתוך החשבונות שלח היו עדין כל המעות הנ׳ל כיד לבית כשקבל עליו הוי בק׳ ואיך בטל מהם מה שבבר התחילו להרויח ויראו מורה הנדק משפט דין זה ושבבר מן השמים׳

תשובה

ראיתי דברי השלוה ואת אשר נגוד עליהם מאת מעלת החב׳ השל׳ מיטי ועוקר סרים הפוסק כלו והאריך לזכות לרחובן בריוח אשר כבר נתה גבו לוי לחיו בעבודו מאת דודו שמעון׳ ולא כן אכתי עמדי לחרי המחילה וכמו שבארתי בה וזה שהיסוד אשר עליו בנה הדין בזכות רחובן הוא שבברת שרמ׳ם ורבותינו ז׳ל שבתב בפרק ג׳ מהלבות מלוה הוון רבותי שהמלוה את חבירו ולאחר זמן קבעו חבירו ואמר לו הלוה דוב בחנרי עד שחחז׳ל לך חוכך הרי זה תבך ריבית לפי שלא קבץ עמו בשעת הלוחה

הלוה שנאמר לא תתן לו בנשך וגו' דמשמע דכל שהיא מתכוין עמו בשעת נתינת המעות לא קרינן ביה לא תתן לו בנשך ולא הוי אלא ריבית דרבנן ואם כן בנדון דידן שמצאנו לגאוני דוקאטי היו ככר כיר שמעון מקור וחכם התנו ביניהם לקנות ז' לק' לחכם ריבית הוא ולא מפקינן מיד דאוכן מה שכבר נבחו ואע"ג דכחלקו על סברת שאר הפוסקי' כיון דאוכן הוא מוחזק מצי למימר קים לי כסר"מכם ורבותיו ז"ל וז היא תוכן רחיית מעשה ולי לא ברירה לי מילתא מכמה לחמי חדא דאין ספק דמתי דכתבו הרמ"כם ז"ל ורבותיו ז"ל לא לא דמי לנדון דידן כלל דהתם מעשה שהלוה לו המעות ככר יצאו מרשותו של מלוה ונכנסו ברשות הלוה והרי הם בחזקתו של לוה ולפיכך מה שחזרו לחכ להתנות עידור בשעה בעבור הארכת הזמן לא מקרי ריבית דאוריתא כיון שהמעות כשנכנסו ברשו' הלוה כיתר נכנסו מה שיש כן כאן שמעון לא נכנסו ברשו' שמעון רק לחזקה שעה שהתנו לקנות ז' לק' לשכה כי מה שהיו בידו קודם לכן היו בחזר' פקדון וכחזריות לאוכן ואם כן שפיר קריכן ביה לא תתן לו בנשך דאף על גב דלא באו לז מיד ליד מ"מ כיון שכשעת שמעון וזקפן עליו במלוה ה"ל כאלו מן קבל מיד לאוכן והגע עצמך לאוכן ברשו לשמעון לגבות פקדונו מיד לוי ואמר לו קחנו ויהיה אצלך לפרוע כל לשכה הלזה נאמר שלא קריכן ביה לא תתן מעות שלא היה שם מפירה מיד ליד הא ודאי לא וחכ הכא נמי לא שנא דכיון שלא היה הממון כיד שמעון כי אם כפקדון ועל אחריותו של לאוכן חכ כשעה שהתנו לקבלו עתה בחזרת הלוות ולפרוע לו ז' לק' ה"ל כאלו מן קבלו כיד ונכנס ברשות לאוכן לרשותו וזה ברור ואם נם בחזית דיבו על הרמ"כם ורבותי לין לנו שאר הפוסקים ואין נם ס' מפכים כו דכותי אלא חידוש דוקא הכתוב בפירו' והכי דלא לוסיף עלה ומה שכת' מעכת והביא לאוכן מתשוב' המרדכי בהנהות קידושין וז"ל עוד דבר הכסף שאר קבל לאוכן למחני שכר שכתיים הו שלם ושוב מלבו ואעפ"י שכבר ביניהם להיות הזקוק לרביע לשנה והשיב ברוחם לי כמו שפסק ר"ת דהוי ריבית קנוסה ויוכלה בריביע וכו' עד ולפי זה צריך להחזי' כל אותם הרביעיו' לשנה שמ'כיון שמתחלה נשאר הכסף שלא בריבית רק כקרן חז"ל למחצית שכר ואח"כ לסיקו אדעתיהו ושמו התנו ליטול המלו' קבבה לשנה אותו תבואי אומו כלוס וכיוצא דליתיה דמי ואין לפקפק שאם הלוה הניח אותו הכסף ביניהו וכתן בריבית יש למלוה להחזיר לו אמכס אם היה מתעסק והולך כפי תבואי הדאשון ובדע מדיוק שהניחו הבבאי דעתי נוסה שיטול המלוה מדיוק מעותיו עד שבי לשנה שם מגיע לו הרביע כפלגת רוחח לפי שער המועט והכדור שהרי לא כתן המלוה מעותיו מידו לשם נשך מתחלה ואין כאן לאו הלוה תתן כשך וכן כתב המיומוני בה' ריבית וז"ל הורו רבותי וכו' עד הכא נמי הלא דעתיה שהתירה ולא מחסורת הוה ושכיון זה לחמותו ותוכר לו שם דומה לך שחני ריוח המעות עלה לרביע תן לי ואם לאו תן לי אחות עבל התשובה וכתב מעכת

וזה לשונו ועשה שנוסח לשון זה הוא קנת מגומגם מכל מקום מתוך כוונתו מוכחת רחייתו מכוונו בשכרת הרמ"כם ורבותיו דהא הוי עסק' דמירי בה בהנהו היא בלגת מלוה ופלגת פקדון ועלה קאמר דמתחלה כיון שנאמר הכסף שלא כריבית כוטל המלוה מריוח מעותיו עד רביע כפי מה שהתנו ביניהם כל שהיה מתעסק והולך בתנאו הראשון ומיתי רחי' מהמיומו' ושם חית דהר"מכם ז"ל לא לא מירי אלא כשמעקרא היו המעות בהלוה מאי מיתי רחיה מיניה וכו' עד אלא ודאי סבר דלא שאני ליה בהבי כלל וכל עיקר החילוק הוא שלא יעשו קבב בשעת הנתינה ממש כשמעותיה דקרא דלא תתן לו בנשך וכל שמתחלה נאסר הכסף בלא ריבית ליכא קפידא מן התורה לדעת הרמ"כם ורבותיו ז"ל וא"כ נקטינן כללא דידן האמור בכל פלוגתא שבכל מעכת.

ובאמת נפלאתי על זה איך אלא לבו לב חכם להוכיח מדברי המרדכי דאין הפרש בין מלוה לפקדון דאדרבה משם רואים להפ' בהדיא דשם איתא לשכרת מעכת למה לא זכרו לשבל המעות בכל הרביע בהחלט בין שיעל' אחי הריוח לרבי' או לא כיון שאלו הרבעיות הם בידו בכר וכדמוכח בל לשון התשובה בהדיא רק כתב שיעשו חשבון ושם יעל' אחי הריוח לרביע יטול הרביע ושם לא יטול אחות ויחזיר היתרות והלא כיון דלשכרת הר"מכם ז"ל לא הוי אלא לאכן ריבית אע"ג דאלו הרבעיות הם כיד בעל המעו' למה יוניאו מידו היתרון ההוא וכך היה לו להשיב לפי סבר' מעכת דכיון דסבר להבר למיומוני דבל היכא שכלו המעות בידו בשעת לא מקרי ריבי' דאוריתא מה שקבבו ביניהם אחר שלא אלא אלא ריבית מקרי ולפי זה בל אותם הרבעיות אשר נבה בבר לא מפקינן מיניה דבבר זה בהן בדין בל אלא ריבית. והנה מתוך דברי מעכת אלו רואה שסובר שהמרדכי סבירא ליה בשכרת הרמ"כם ורבותיו בהחלט והא ודאי ליתא ולזה דקדקתי לעיל בלשוני וכתבתי דאין נם ס' מפכים בדין זה והוא מוכרח מתוך דברי המרדכי שכתב וזה לשונו חתום כיון שמתחלה נאסר הכסף שלא בריבית רק בתיקון חז"ל וכו' עד ואין לפקפק שאם הלוה הניח אותו הכסף ביניהו וכתן בריבית יש למלוה להחזיר לו אמכס אם היה מתעסק והולך כפי תבואי הדאשון ובדע מדיוק שהניחו הבבאי דעתי נוסה שיטול המלוה מדיוק מעותיו עד רביע לשנה שם מגיע לו הרביע כפלגת רוחח לפי שער המועט והכדור שהרי לא כתן המלוה מעותיו מידו לשם נשך מתחלה ואין כאן לאו הלוה תתן כשך וכן כתב המיומוני בה' ריבית וז"ל הורו רבותי וכו' עד הכא נמי הלא דעתיה שהתירה ולא מחסורת הוה ושכיון זה לחמותו ותוכר לו שם דומה לך שחני ריוח המעות עלה לרביע תן לי ואם לאו תן לי אחות עבל התשובה וכתב מעכת

גם כדברי מעכת החדושים דאיתי שהבין כדברי המרדכי וזה לשונו ואי לאו דמסתפינא הייתי מבדד מהניח דברי

דלפי' לכתחלה היה יכול ליטול הריוח שקבבו ביניהם כפי הכר' דעד כאן לא אמר שלא בשהוני' הכסף ביניהו' ממש דאז הוי ריבית נמור על כסף שהלוה לו אבל כשהניחו מונחו ביניהו' הלא מסתבר בו ומרווח לא

וכו'

חוזיל ומעקרא בא לידו בפירוש ומה שכתב שם היה
מתעסק והולך כפי תכלו הרשעון וכו' דכך בהווה כפי
עניו ולא דקדק מתעסק ממש כברשעזה אלא מפתיים
אלא הזניחו ביניהותיו וכו' עד אלא כר' דתין קפידא שלא
בשמוניה בהזניחותיו ממש אלא בפשוט' מתחכם
כו כיון אלא כתן המלוה מעותיו מידו לשם כסף ים מקום
לומר לו תלמתיך וכו' עד וכלך הסבר מבזאר וידוע
שמעתן לא לקח המעות ו' לק להזניחם ביניהותיו שלא
לעשות בחורה ולהרויח בהם ותדעת' דהכי כלם כו' עד
ואם לכתחלה כמי הוה מוכח עלכל וכמה שנכנו ממכי
דברים אלא לאחרי המחילה ואיך ובכל מעכת לישב דברי
המרדכי שהם מוריים כהפך ממש דמירי בדוקא היכא
שפבר נכנסו לותם הרשויות בידו והיינו משום דכיון
דהוי לקח ריבית לא מפקינן מניה דלשזכה במה שכתב
וה לשזכו ולפי זה צריך להחזיר כל לותם הרבויות כו'
וכן לחלק בין לפקפ שהם אלו הוכי הכסף ביניהותיו
וכתן הריבית ים למלוה להחזירם לו וכו' ועו' כתב לחכם
שם היה מתעסק והולך כפי תכלו הרשעון ופרע מריוח
שהרויחו הנכסים דעתי נוסה פיטול המלוה מריוח
מעותיו וכו' שכל זה מורה בהנכנע דמיירי כשכבר נכנס
הריוח בידו דוקא וכודלי דאין לומר ממש שכתוב שם
וה לשזכו ואם רומה לך שתני הריוח עלה לרביע תן לי
רביע ואם לאו תן לי פחות ויחשוב שמלת תן לי משמע
דעדיין לא נכנסו בידו דכבר הוכחנו דמיירי שכבר
נכנסו הרביעות בידו וזה שכתב תן לי וכו' ר"ל הכח לי
או תן לי לחלקי משמע ים בידי והוא מוברח ממה שכת'
לעיל וה לשזכו לחכם שם היה מתעסק והולך ופרע
מריוח שהרויחו הנכסים דעתי נוסה פיטול המלוה כו'
והרי לך שכתב קודם שפרעו מריות המעות דמשמע
דבבר שם בידו ואח"כ כת' דעתי נוס' פיטול ואי"ל דעתי
נוס' פיטול כו' אלא פיטול שלא ודאי ר"ל פיטול מאחר ים
בידו וכן תן לי מאחר ים בידי ואי"כ דוקא משום שבבר
נכנסו הרביעות כיד בעל המעו' כתב המרדכי פיטול
לעשות לבל לכתחלה משיטה אלא דהרי לשלוח לחברת
המיסוכי לחכן ריבית מיהא הוי ומה שרגיל מעכת
לעשו' מדרגות לומר דשם כשהלוהו והזניח' אלו' כרשונו
ביניהותיו כתב המיסוכי לבל אלא היו שום תכלי בשעת
הלוותם אלא מיקרי שלא לחכן ריבי' אי"כ כל שהוא מפקחר
בהם ומרויח ואינו מזניחם ביניהותיו דכודלי לפילו
לכתחלה שרי דיהבינן ליה דרגל חדש. כבר הוכחתי
ברחויים כרור' דהמרדכי לא סבירא ליה כשבר' המיסוכי
בהחלט ולמפרע כתב בהפך דכל היכא שהלוה מזניחם
ביניהותיו לגמרי שמתחלה לא היה שם קבלי מריבית רק
אח"כ דהוי ריבי' קנוסה ומזניחין מידו ואלא כמיסוכי שלא
משום דהתם בכדון ההוא דוקא וכמו שבבאר כה ואי"ל אין
כאן מקום להפבבה הזה' שרגיל מעכת להרביבם. ועוד
מתוך דברי מעכת אלו שומע שקורא הזניחם ביניהותיו
על כתחלה ומשיט מ לבוש והזנחת ביתו כל מידי דלאו
בחורה היא לבל כל היכא שעשה בהם בחורה אז פורע
חובותיו אלא קיימן ביה הזניחם ביניהותיו ואם ודאי
ליקא דבל עיקר כונת המרדכי היא לומר שהיה מתעסק

והולך במעו' ההם בשותפות ר"ל לחשבון העיסקא דאפי'
פלגא לבעל המעות ופלגא למתעסק ומשה אלעזל' הכי
המחזיקים ההיא בחזק' בעל המעו' אבל בל שהוא מתעסק
עם הכסף ההוא בבחורה אחרת לחשבונו לחוד הזניחם
ביניהותיו קיימן ליה דהרי ליכה עומדת המחזר' ההיא
בחזקת בעל המעות דק הרי הם הלוותם בידי המקבל
ומלוה להוצאה ניתנה. ומעתה אזלה לה ממילא קושית
מעכת שכתב ואם שתמר שם היה מתעסק והולך כפי
תכלו הרשעון בבר בהווה וכו' דאי לא תימא הכי למה
ליה למימר שם הלוה הזניח המעות ביניהותיו לימא
יותר כולל כל שהיו מתחתר בתכלי הרשעון בתור' עסקא
שהיא לעולם בחזקת שניה אפי' שהוא מתחתר בבחורת
אחרות הזניחם ביניהותיו קיימן ליה כיון שהם לשמע
לחוד ואם היתה הבבר מוכרח מעצמו להפים דעת מעכת
שכתוב דברי מוהרי קולון ז"ל שכתבו בפשיטות בשורש
ק"ט וה לשזכו וגם הרמ"ן לפי הנראה לא התיר אלא
דוקא בעסקא דשייך ביה יוקרא וזולא וגם הוא עומד
בעין בחזקת הבעלי' שאין המקבל רשאי להוציא בהוצא'
ביתו בדתניא' בריש פרק המקבל אלא להחלים בשחזר
לאחרת בדי שתהא תמיד מוכנת ועומדת בעין דהת' דין
הוא שתמצי לאחריות הזול על הנותן כמה שעליין היא
ברשות הנותן וכמה שהריוח מפחותו אבר היא עומד
בחזקתו לבל הפחות הך פלגא דפקדון הוא נוטל ולא
דמי לריבית לדברי הרמ"ן אבל היכא שנותן לו מעות
לפילו היה למחנית שבר מבל מקום כיון דלא שייך בהו
קבלת זול וגם כי להוצאה נתנה ואינה עומד בעין תמיד
מבורת בחזק' המלוה כאבר הוא בעין העסקא בדפי'
לעיל עד באן לשזכו. הבך דוקא בעינך כמה רחק
דברי מעכת מדברי מוהר"י קולון ז"ל שכתב שאפי' שהוא
מתחתר בבחורות ואפילו שהם למחנית שבר בל זמן
שהיכו מבבל עליו לאחריות הזול וגם שהיה המחזר
ההיא בעין בחזק' הבעלים דהוי ריבית וכל שבן וקל
וחומר היכ' שהוא מתחתר להשבונו לחוד ואין לו לבעל
המעו' לא חלק ולא נחלה בבחור' ההיא ולא שום לאחרין'
דזול וגם הוא קונן עמו בל בך לשנה דודאי דהוי ריבי'
והוא ליה ממש בהזניחם ביניהותיו דמלוה להוצאה
בתנה:

ומעתה נבא להבנת דברי המרדכי דלעניות דעתי
נרא' ברור דלא סבירא' ליה במיסוכי בהחלט
אלא היכא דהוו תרתי לטבותא חדא דבשעת בתיבת
המעות מיד ליד לא נעשה אז בריבית אף לאחר בך ועוד
שהיה מתעסק והולך בעסקא ההיא שאז הריוח שהוא
פורע לו ה"ל שנעשה מחלקו דפלג דפקדון וכמו שלמדנו
זה מדברי מוהרי"ק ז"ל וזה ל"ש בתב המרדכי דאם אחר
הריוח עולה לרביע אז בין שבבבו הרביעו' ההם לידו
הוא וזה בהם ממה נפשך שאם הם מריוח העסק שהוא
מתעסק והולך בה ה"ש הרי הוא גופ' מחצי הריוח דהיינו
פלגא דפקדון שהו עומד תמיד בחזקתו שאם הריוח
עולה אחבי יותר מהרביעיות אין לו לגבו' יותר מהותם
הרביעיות שום בידו והטע' דבין שים בר ריבי' לבתחלה

דמפקינן מידי המוחזק • ועוד דכנדון דידן מוד הר"ף
ור"ה ז"ל דדוקא גבי סמיטה דהוי תיסורת דרכים דק"ל
לקולא תו לחומרא לכתלין דלא כפיק מיניה חזרה אלא
דדרב"ע ודאי יפה לכאן ולכאן דחומרא לכתלין דבספקא
חומרא לקולא לגבי כתבא וגם כי ממילא נגרר להחמיר
בספק תיסור דרבים מה בכך הרי ליכא סוף תיסור
בדבר וכל המחמיר תבא עליו ברכת לוכל בנך הי חומרא
כתר כלתין דעלמא דהכי קי"ל בכתבא כפיק מיניה
חזרה דהכא מקילין בספקא דחורייתא כחופן דחפילין
הר"ף ור"ה בכל מודו • והרב הגדול מוהר"ם דמרינהו
ז"ל בתשובות הפיוטות ל"ד סי"ם כתב וז"ל וקיי"ל בספר
לעלות על הדעת שהיה יכול לומר שמעון בין דחיכת
פלוגתא דרבותיה לי הוו לכתך ריבית לו ריבית קנוסה
לית מפקינן מיניה דיחמר המוחזק קים לי כהכי דסברי
דיהוי לכתך ריבית ואיכא יצחק בדייני לחמכס כר' בעיבי
דאע"ג דהאי דיכא לחמרי כדיכא דממונא היינו בעבינא
לחחיכא דליכו נוגע לחיסור לכל בנך דפלוגתא הוי
בחיסורא לי הוי דחורייתא תן לית כ"ע מודו דמפקינן
מיניה כו' עד וכ"ש בכל בחיסור חמו כוס שים נד כפירה
בה וביניהו מנרים ח"ו כו' וכסי"ם כתב על דין זה עכשיו
שכתב מעכ"ת מהרמ"ם ורבותיו ז"ל ושע"ב דהרמ"ם
חולק בשם רבותיו מ"מ נר' למעט דמפקינן מיניו כרבית
קנוסה היון שכל החחרוני חולקין עליו וגם הקדמונים
עכ"ל • ומה שכתב מוה"ר דשך ז"ל בסניפים סי' ר"ב וז"ל וא"כ
היה לפשר שיאמר קים לי כהרמ"ם ורבותיו ז"ל כו' נר'
כהדיא שלא כתב זה אלא במה שרצה לכתוב לכאורה גם
כזה לא כתבו אלא בדרך לפשר ומה שרצה לומר
דלא כתב דרך לפשר אלא בשביל מה שהוה מסתפק
לי דמי להקיש דהרמ"ם אכל לא שהוה מסתפק לי מצי
לומ"ק קים לי דהא ודאי הלכה רווחת היא דכשל פלוגתא
מחרי קים לי והוה ז"ל כהרב מסקינן כשתתם מכשל זה
עכ"ל • וכבר הוכחנו דהאי כללא לא אתמר במקום שיש
חיסור תורה בהדי ממונא ומוכר"ך אף לדרך לפשר
לא היה כותבו אם היו דבריו אם למסקנת הלכה אלא
בשכיל שלבסוף דחה כל חוקו הלכאורה מכח אחר ואכי
תימא מעכ"ת שהוא כאי בלשון לוך שכתבים לא דומ' להקיש
דהרמ"ם כהני לעניו זה כבר כתב כו לשון לכאור' וז"ל
כך היה נר' לכאורה ומ"מ חומר אני דבכל אפי' הרמ"ם
ורבותיו כו' ואם לא שייך כלל להוסיף עוד לומר לשון
לפשר היון שלבסוף מסיק זה היה נר' לומר לכאור' שלא
ודאי נר' דאפי' בחה שהיה נר' לכאורה היה לו זה הדבר
בדרך לפשר מהטעם שכתבתי ואם כטל כל הלכאורה
הוה מכח אחר וזה נראה לי ברור בטבע הלשון •
ולרוחא דמילתא אני חומ' דבכל כפי מה שנר' מתוך
דברי הגאונים שים לבם לטעמות והפרשיות
לחרים ביניהם ואולי עדין לא הגיעו שמעון ויורשיו
להחזי ד בכל מכל הספר מהכ' שלמים דוק ולרחוקן לו נלוי
המורגם ואם הוה מסיפא דקאמר לחוקן לגבות ליורשי
שמעון הריוח שגבה ומוקמים לן מהקרן לחוקן כנגד
הריוח שגבה אפי' לא כלה הקרן ריבית אלא יהיה
דשכר הר"ף ז"ל דאסר ליכית לא מבעיא לא מרעו אם

מפקינן מידי דמלוה שכר הדירה שדר בו אלא אפי' לא
פרעו הלוה עדין ושולל הלוה שיכנה לו בחובו שיעור
קצבירות שרגילין ליתן על שדר בחנירו לא מבעיא
ועריך לפרוע לו כל החוב מבל וכן משמ' נ"ב מתוך דברי
רמ"ז ז"ל דבו עליהם החולקים הלא המה רבינו אפרים
רבי' ורבי' הלוי הר' לחם וכנו הטור הר' לחב וגם הרמב"ם
עם היון שהרמב"ם הולך בשיטתו מטע' לחוכמו שבאחר
כ"ה מ"מ בעין הדיומוד דמנכי לו גם מאזו דברי הרמב"ן
במלחמו"ה נר' דבכל אפי' הר"ף מוד וכת' הר' לחב בתשב'
והכיא הרב בעל התרומו' בשער מ"ו בתחל סי' ב' וז"ל כת'
הר' לחב שהמקבל עסק לתת חצי הריוח בו' עד ומתקרי
גולן דרבנו לא מבעי' דלא נבי ההו' רוחא לתחל שלא אפי'
יהיב ליה שיעור פלג' קרב בתור' רווחא מחסבינן ליה
בקרב' ולא מבל' שלא פלג' לחריב וקרעי לשטר ולא לחמרי'
דבי הא סלוקי כלא ווזי אפוקי מיניה הו' דלא לחמ' שלא
במסבוכת דהיב דקיימ' תיקום לבל כווזי היכא דקיימו
לזקומו ואי כפל לידי עבידה עובד' עכלדמסת' דאפי'
שגב' שכר לחבק רבי' וכא לידו כל שערין כשלא ביד הלוה
מהקרן מכל לו ממנו שיעור לחבק רבית שנתן לו ולא
קריון ביה סלוקי כלא ווזי אפוקי מיניה הא וכן הסכימו
כל הני רבוות' דלעני' גם הרמב"ם ז"ל עם היו' דשכר דבכל
נוב' היכ' דמסלקי ליה בלא ווזי כלל דאפוקי מיניה הוה
מ"מ כל זמן שבשלא עדין לקבל מן הקרן אפי' לחרי שינב'
לו הריוח שקבל לאו אפוקי מיניה הוה וכמ"ש בפי' כ"פ
וכפ"ז מה שמלוה ואל"ם אם יהיה בכלל שבשלא בידי שמעון
עדין מהקרן שך קס"ל דוקא מגבינן ליה לרחובן מה
שעולי הב' פרטידי מהריוח שקבל פע"א קטו ושכיי מ"ם
שך ק"ם ופוגע לו דוק"ה בלבד אפי' לרע הרמב"ם ז"ל גם
הר"ף אפס דיוק בלשון דעכ"ל לא מליג עלי' ד"ר אפרי' ורבי'
ורחיה ז"ל בהלוקו ודך בחנירו בסת"ל שבתן לו אחב
מקב' בסת' דלו הוי מכם דמסבנת דמפ"ל לו בהדי הלויכי
ואכול פירו' בעבור שמעותיך הם בידי וכמו שכר מתוך
דברי הרמב"ן שבת' שם במלחמו"ה ז"ל ולעבין המחלוקת
שחלק הר' לחפרים על רבו ואמ' דלא אמרי' לחפוקי מיניה
הו' שלא בשבשת לין הכרע' בעל המאור מכרע והדעת
נוט' כדברי רבי' הגדול וכמה דחוק הו' שנאמ' דמ' שהו'
חייב מנה לחבירו ונתן לזה למלו' כלום בשתב שתה לו
שהשאיל לו בהמ' וכלי' שיהיו מחשבי' ופוחתי' לו ואדרב'
משכוב' חמורה מזה דהיה הלויכי ואכול פירות כל זמן
שמעותיך בטלו אלו כו' עד ודברי הר' לפרים בעצמן
היכ' מכוונין דקאמ' לבל חצר דקיימ' לגבי דחשבי' ממונ'
כו' עד לבל בדר בה מדעתו בחב' כזה אנו אומרי' שהיין
מחשבין אותב' שת' נתן לו ולא מניחו בה חשבון לעולם
עכ"ל משמ' בהדי' דרבל עם הטע' של הר"ף הו' דהיון שלא
ביאר לו בהדי' סידור בחנירו בעבור ריוח מעותיו רק
בסת' דר בה מדעתו שלו לוה לא עדיפא מהלויכי
ודור בחנרי ולזה לא מחשבי' ליה דמקב' נתן לו סת' ואל
בכל שביה' לו בשי' שהיכו כותב לו במתב' רק בעבור שיטול
מעותיו אלא גם הר"ף יור' דמחשבי' ליה וזה כל מזכרת
מיתוך דקדוק לשון הרמב"ן בחופן רבבחו של כל בנך שהם
כשהרו עדין שהרי הקרן ביד שמעון ויורשיו דמחשבי'
ליה בגב' מה שגב' מהריוח ואפי' לא יהי' שלא לחבק רבית'

זוקק דון כ"כ ומן שלוחתו האחרית שיש ביד יורשי שמעון הוא מלוחתו העמק מהכ' חלפים פרחים ר"ל מלוחתו הפרט"ים הכל ס"ם כבר טהרו ופרעו לוקח הפרט"ים על הכ' חלפים פרחים אף על גב דיש אחרית ביד מעמק אחר שלא רשכון לו מחשבינן ליה וכדאמרי' התם בגמרא דמשטרא לפטרא לא מחשבינן לפולו לרביעה ועיין שם:

והנה שמעתי דאחד מרבנן כתב שמעשה לחד וכה רשכון בריות אחר קבל בידו והוא דבין דמניעו דיש לומרי' נבי מומר שקידם הלוה כלום הוא מעות דעכו"ם נחשב לכל דבריו אם כן הכא נמי לענין ריבית וכל לומר דשכון דלוה כשקבל הריבי' כידו כעכו"ם היה לשברת' של חלו ועכו"ם שקנייר מה שגבה גבה ואין חייב להחזיר הריבי' שגבה וכאמת לא יכולתי למצוא זה הכתב להשכון מכל זה כלל. חדא דאפילו אתל' דיהכינן ליה סברתו במוחלט מה שאין כן האמת וכמו שכתבתי בעזרת השל אפילו הכי על כרחיך חזרנו לקו' לי דלעיל ואם כן מה הועלנו לזכו' לרשכון כסברת כך יש לומרים יותר מכבר הרמב"ם ורבותינו וכרומם לחברי הכין הכי וכין הפי לתה צריך לומר קים לי וכבר הוכחנו דיש כד חיסור תורה ליכא קים לי ומה שרגיל לחלק ולומר דכהתי גוונא ליכא כד ספק חיסור דהכי לסברת היש לומרים דמומר הכי הוא ככותי לכל דבר ליכא הכא שום כד חיסור ריבית מה שאין כן בסברת הרמב"ם ורבותינו ז"ל אפילו לסברת חיסור דרבנן מיהא הוי. וכאמת ליכי רווח טעם מספיק כזה דכין הכי וכין הכי על כרחיך לא יגרעו מידי ספק חיסור תורה דהיינו ספק אי הלכה כיש לומרים שמומר הוא כעכו"ם לכל דבריו ואין כאן שום חיסור ריבית אז אפילו הלכה כשאר רבותא דסברי דלף על פי שחטא ישראל הוא וחייב בכל המצות ואם כן יש כאן חיסור ריבי' מן התורה ואל"כ איך יהניק רשכון בידו ממון המוטל בספק חיסור תורה דהכי לסברתם של רובא דרבותא דמומר חויב בכל המצות הממון הזה הוא חלוי בחיסור גמור.

ועוד דאלו החכמים לאו מומרים גמורים הם לכל דבר דאע"ג שכתבו רבותא דכין שהם יכולים לברוח משם והם מרגלים יפה' ומתעכבי' שם משקרי מומרים לא חכמים מ"מ לאו לכלהו אתל' כי יש ביניהם מהרי' בכל המצות ושבתם בשם הזה לשם שמים לקבץ ביניהם וקדושיהם ולענין כלם יחד ורשכון זה יוכיח שתבף שהרחיב ה' לו יפה משם וחזר בו והרי לך שם שכתב רש"י ז"ל בתשובה וקבועה מהרי"ק קונטרס ז"ל בשרש ס"ם אע"ג דאין לשון התשובה כשלמות אבל מצותיה בשלמות בתשובות מוהר"ר אליה מזרחי ז"ל בסוף סימן נ"ג ז"ל תשובת רבינו שלמה ז"ל הנני מציב ומוחל לו על קדושי דשלמה שבתקדשה לשם ושניהם חכמים וגם הערים היו כיונה בהם רוחה לחי שהיה גרוי' גט שלח ישראל מומר לדעתו שקידם קדושין שחטא ישראל הוא וכל החכמים לבם לשמים והרי אלו בוכיחו קושן שחזרו בתשובה כך מצו הכלה ואפילו אם הערים כהגו שפקר אין עדותן כטלה דקי"ל חשוד על העבירות כשר לעדות אע"ג דמשמע דבין שרחיבו בהם טימי טהרה דהיינו שחזרו בהם אם סוקם הוכיח על תחלתם והכשרם ואפילו לעדות שהעידו בעוד' שם גם הרי"בם בפי' ז"ל כתב דלאו כל החכמים סוים כי יש ביניהם בערים שהם נזהרים מכל העבירות ומה שהם מתעכבים הוא בעבור שיקבלו בניהם וכל אלו שבי כיוצא ועם ואל"כ איך נחליט עליהם לומר שהם כ"עכו"ם נמורים ומותרין בכל העבירות והרי הם בערים שפי' לעדו' וכמו שכתבנו. ועו"ל יעלה בדעת לפטור לרשכון מהריבית אשר בידו בטעם שהיה לו עכו"ם לכל דבריו והיה מותר בהבית תורה והלא הוא מבריו ואומר שמעיקרא כשאר שלחם לרווח שלחם למנח לו אך היתר לחתם ושלח היה חפץ ח"ו ברבית וכמו שכתב בשלחן ואל"כ שם הודה על עצמו שהוא אומר דרבי ה' ותורתו ושלח חפץ ברבית איך כעמוד לנחנו להקיר לו הרבית שקבל בטעם שהיה לו עכו"ם לכל דבריו ומות שכל העבורו והוא היה כהפ"כלבו ובשעתו כורח מן העבור ולא יסוד לא הוה נבי למוכל:

גם שמעתי שהו"מוכ לוקח מאד אחר והוא דכין דכל עוק טעם דרבי תור יוסף בריבי' הוא כעבור שכל כופי לוקח לקוי מצו שם רוחי אחיך עמך דאמרי' בגמ' אחד לים כי היכי דיחיה עמך אל רשכון זה שלא מקרי אחיך ואינו מצוו שכך תוכו כפוף במצו' להחזיר וגם כוו לא ירדתי לסוף הכוכ דהרי אפי' לתל דרשכון זה הים לו כמוכ לכל דבריו מה שאינו כן וכמו שהוכחנו ובפרט רשכון זה שנוסף לכתו להודו למצה אד הות לתת לתם דבר פשוט הו דכבל מומר אפי' להכעים דאיסור הוא ברוך לעוף שלא שלח להלוו בריבי' ואם הלוהו עוב' בכל הו לאיון דלא קריכן כיה לאחיך דלעול' אחינו הוא וכמ"ש בהרי' בגמ' אסת דכיכי חילפי אם שמת ואעפ"י שחט"י הוא ואחינו הו' וכן אנחנו אם אחי לו כע"ג שלא דמצוס דכתי' ואח אחיך עמך ואין אנחנו מצוו' להחיוקו לעכו"ם לוה הות לנו שנוכל להלוותו בריבי' אבל לא היו טעמא מצו' דלאו אחינו הו' וכמ"ש דעל כרחו לא יכ' מכלל האחז' ואל"ל לגבי דידים דמומ' לע"ג שהו' אח לנו ואנחנו אם לו על כרחו לעול' כמ"ש עליו חוב מ"מ דומי אחיך עמך דהרי אנו אחי לו ולגבי דידים האחים במקום' עומדת ומחוייב הם והו' לא כפטר מידי מצו' דומי אחיך מש' אנחנו מצו' דאין אנו מצוין להחיוקו לע"ג ואל"כ אין מיהי טעמ' דריבי' קנוב יוסף בריבי' מצו' לקוי מ"מ דומי אחיך אין מיהי מטע' אחר אין הפרש בזה לגבי רשכון דפופי לוקו להחזי' דק אם היה את רשכון זו ודאי אינו דהטע' הו' דכופי להחזי' מטע' מ"מ דומי אחיך חוב' כניו להחזיר וזה הים זה לכל ים וכמכוש כגמ' לכל זמן שהו' אי אחזר ליהדר כוולי דכופי לוקו להחזי' כיון שהריבי' הוא עומד בידו. ועוד דהדרן לכללין דכיון דיש ספק אי אנוס הוא מקרי כמומר גמור או אפילו כע"ג הוא פטור ממצות עשה דומי אחיך או דילמא הוא כישראל וחייב הוא לקיים כל המצות או אפי' יותר מזה דיהיה כאר אפילו להעיד לסברת רש"י והריב"ם ז"ל והרי הוא כיסודי כאר לכל המצות אם כן ספק תורה להחמיר ומספק"ל נכיח בידו לעכוב מצו' עשה דתורה ונקל להבין. כל זה רחיקי לכתוב לענין הדין:

ומעתה אסור לה להתעסק בדברי מעלת מהר"ם
שכתב בפסקיו דהלוה מן המומר ברבית עובר
משום ולפני עור ומשום לא תשים דבשלמא לפני עור
כיון שלכל לא תקיף דלגבייה רחמנא בחיך היכי קיץ
בלוה מן המומר כיון דלהו בחיך הוא דכי היכי דמותר
להלוותו בריבית משו' דלא קיבלו ביה לא תשים לפניך
והלכי מפני קושי זה לא הסכים עמו בכו הטור בריש
דיני רבית שכתב והנותנו לו עובר משום לפני עור
והלכ משום לא תשים לא קאמר הן אמת הוא זר מאד
יתלוק בגד תכיו ולא יוכיר סברתו ואין תקנ'נות' שהוא
כתם בלשון מהר"ם דהא מסיי לשונו מהלכות הנותן ליום
ובחכם דחקת מעת למחוק הגירסא ואחר כך לחזור
ולקיים דאין כאן משום קושי כלל ויראינ ליהני למר דלא
על מהר"ם ז"ל כלבד תלונותיך דק גם על תשובה אחת
מיימונית הלא היא בתשובות המיימוניות סימן נ"ו
הפיוטית לריבי הלוחה וזה לשונו הכי מוכרים חמור
לנוות מהם ברבית משום לפני עור לא תתן מכשול
ומשום לא תשים קרי ביה לא תשוך ואף על פי שחטא
ישראל הוא אסור אפשר נמור הוא להלוותם ברבית
כדאמרי' וחי אחיך עמך להדר ליה כי היכי דימי עמך
ובני מומר מה לנו להחיותו לעכו"ם ולשמוח בהם כו'
ואסנס דבריה משומ' אחר וכמו שכתב בתשובה דלעולם
המומר אינו יוצא מכלל אחיהו לפי שברקתם של אלו שלא
בעבור דכתיב וחי אחיך עמך ובאין מה לנו להחיותו
לעכו"ם לזה אין אנו מצווין להחיותו ולא שקלינן מיניה
אלא חיותו בלבד דוקא לומר קרא דוחי אחיך אלא להלוות
אחרים במקומה עומד ולזה הוא מתחייב שלא להלוות
לנו בריבי והוא מוזהר עליו וכמו שכתבנו כל המפרשים
וכיון שכן ישראל הלוקח ממנו בהלואה בריבית עובר
על לא תשיך נם כן אף על פי שחטא אחיכו הוא לנבי
מוכתו מיקיים מוסיר אלא להלוות לנו בריבית וזה אין
מזרך להאריך כו' נם מה שהקשה מעלת למוהר"ן ז"ל
ז"ל על מה שהוקשה לו בדברי הר"ם ז"ל בתשובה כלל
פ"ט סימן ד' שכתב ואפילו אלא תבוא שמעון כל ימי חיי
בשביל זה לא מחל כי אם רשה להמתין עד שעת חלוקה
כו' והקשה מוהר"ן ז"ל בשניים סימן ע"ג דאמאי לא
טעניכן ליתמי דהאי דשתק מחמון הוא משום דטעה
בדין ואתה שהשתפין הם שם זה בזה בשמירת נופן
כו' והקשה מעלת כ"ת דשתשובה הסיה מהר"ם ז"ל
מיירי שבשיים בית מכח מוריש ובתב הטור בחו"מ
סימן ק"ח בשם בעל השיטה שאין טוענין ליורש במקו'
שים חוב ליורש אחר ובוותים שטר הרב בעל התרומות
בשער ז' ואפילו הטור שפסק כהר"אבד דפליג עליה
לא קאמר אלא דוק להחזיק הממון במקומו ולא להוציא
ואם כן אם מקום יש לומר דטעניכן ליורתי שמעון כדי
להוציא מיורתי דאחזן עד כאן לשון מעלת. ובאמת
כי בתחלת המחשבה ראיתי שהיה קושיא תלמיתא על
מוהר"ן ז"ל והייתי תמה תיך לא תמטוחים הא דבעל
העיטור ואף על גב דיש לחלק קצת בכדון דהר"ם ז"ל
דמיירי בשותפי' דיד שכל אחד בו אאין לזה חזקה יותר
מזה בשבשי השותפות אלא יהיו כיד מי שיהיו לעולם אם
בחזקת שניהם ואם כן ליכא הכא למימר דיתמי שמעון

כאים להוציא מיתמי דאחזן ואם כן היו יכולין לתרץ
דשבירה ליה להר"ם כשברת כגו הטור אחכם לא נכשר
בעיכי שון אף על גב דאין כאן להוציא ממון מאח שהם
שותפים וכמו שכתבנו מכל מקום גם להחזיק הממון
אין כאן דיד שניהם שוה כו ואם כן הטור לא קאמר אלא
להחזיק הממון במקומו וכבר ליכא לא להוציא ולא
להחזיק ואם כן מאי פריך ליה להר"ם ז"ל ואתכם יתחי
ההתכוננות דאיתי שנדק מוהר"ן ז"ל ואע"פ בטענתו
וזה דמציכו שכתב שם הר"ם ז"ל בתשובה ההיא וזה
לשונו ואף על פי שלא תכע שמעון כל ימי חיי בשביל
זה לא מחל כי רצה להמתין עד שעת חלוקה עכל והא
הכא דאף על גב דמציכו שפתק שמעון שלא ערער כל
ימי חיי דמשתמת מחל ואפילו הכי טעניכן להו לומר
דמה שלא מיחה המוכים היה שהמתין על שעת חלוקה
אף על גב דהיורש לא טען מעולם זאת הטענה וכמו
שמציכו שלא הזכר זה בשאלה ואם כן שפיר מוכח
מוהר"ן ז"ל דלאו ככל דוכתא אמריכן דילמא טעה משום
דכיון דעל כרחיך לית ליה להר"ם הכי דבעל העיטור
שלא דשכר דכל נזכה טעניכן ליתמי ואפילו הי"ת דאיכו
להחזיק דשאלה אין טען להם דהאי דשתק שמעון לאו
משו' דמחל שלא שהיה ממתין עד שעת חלוקה מה שלא
טענו הם מעולם והלא במקום שחב ליתמי' אחרי' הוא
ואם כן כיון דעל כרחיך לית ליה הא דבעל העיטור אם
כן תיקשי ליה אמאי לא טעניכן כמו דילמא טעה שלא
ודאי דאית למימ' דשאני טעות מטעו ולאו בכל דוכתא
אמריכן דילמא טעה ואם כן דברי מוהר"ן ז"ל נדקק
יחדו דבודאי מתוך דברים נראה דשלא שביכה ליה שברת
בעל העיטור:

ובחפשי אמתחות שיחות דברי הר"ם חולי
למצא גלוי כוה אי שבירה ליה כשברת
הרב בעל העיטור אם לאו מצאתי בכלל ע"ח סימן ו'
שכתב וזה לשונו והאי שטר כיס הוא על פלגא דמלוה
מצו יורשים ליגבע אם מת ראובן קודם שמכר לכל לא
על חלק דפקדון כדאית' בהמוכר את הבית כו עד לכל
חלק פקדון טעניכן ליתמי החזירתי במגו דנאמכו הכא
כמי טעניכן לנקוחות להחזיק מה שבידם אפילו לגבי
יתמי ע"כל דמשלא דאפילו לגבי לקוחות טעניכן להו
ואפי' במקום שאמר ליתמי והוא נגד שכר כעל העיטור
ואתתי לא נכשר לי דאיה זו דאולי שכר דדוקא להחזיק
טעניכן להו דהכי מוכח לשונו שכתב טעניכן לנקוחות
להחזיק מה שבידם כו' וכמו שכת' הטור בהדי' דדוקא
להחזיק טעניכן להו עד שמצאתי ראיה ברורה דהר"ם
סובר דאפילו אאיכו להחזיק וכלא נשברת הרב בעל
העיטור וזה בכלל ע"ט סימן ח' שכתב על ראובן שהובא
בשמעון אחיו מן האב חלק הנשוי מן הכתי שהיו בידם
יען טוען שהיו של דודו לוי אחי אמו ושמעון משיב לו
לכאורה אחזיק בכל הקרקע כמה שכים אחרי מות לוי
דודך וגם מאחזו החזקנו בו אחרי מות אביכו חלק לוי
הדוך כו' והשיב דראובן בטענתו בחלק הנשוי ואף
על פי שהחזיק בו אחיו כמה שנים משום דמכהנ הוא
כשים לאחד מן האחים חלק מזעטו בבית אחת שהיכו

מוחה ואינו חוכע שכר מחחיו ושם כתב וזה לשונו ואפילו לחלל שם היה מחויב קיים היה נחמן לומ' לקוחה היה בידי חף על גב דלוכח קול מכל מקום ליחמי לח מטעינן מינחת דלח שכיחח כדחמרינן בפרק המוכר חת הבית כו' הרי לך דלח שכיחה ליה להר"ם כלל להחי דרב בעל העיטור דהרי הכח דשכיחם יחומים ושכיחם בחים מכח מורים' דחזכן בח מכח דודו לוי ושמעון בח מכח חכיחם ובחב הר"ם דכיון דהוי מינח' דלח שכיחח לח מטעינן ליה לשמעון מה שהיה חכיחם יכול לטעון דשמעם דחי לחוטעם' מעשה דהוי מילחה דלח שכיחח דהוה מעניכן להו ושעב דחב ליחמי לחריני והכח ליכח למימר דמעשה דהוי להחזיק כתב הר"ם ז"ל דטעניכן ליה שהרי ככר כתב דחוחו חלק הבימי הוח למפרע כחזקת רחוכן לעולם דמה שלח חכב שכירות כ"כ זמן חיכח דחייב דמנכה הוח כין החחים כחלק מוטב כזה שלח למחוח ושלח לחכוב שכר וחפי' הכי כתב דטעניכן ליחמי וקל להכין:

הגם הלוח רחיתי מה שהעיר מעלת כהיות דהמדע' דיבר לשולחני וכדיבי דיבח דנרמי וכחמת דלח דמי כלל לנדון דידן דמה הפסד הפסיד לו פה וחין שם לחלי כי מעלת' ידע כל זה חלח משו' שהכיר שכח' מוהר"ר ז"ל בעניו המרחה דיבר הכחת כל לוחו הספור והכה רחיתי מה שהקשה מעלת' למוהר"ר ז"ל שכתב שם בחלק שלישי סימן ק"ח בדבור המתחיל לחזוי דיבר לר' חלעזר כו' ז"ל ועם זה נר"י לתרץ מחי דקחמיח ליה להר"ף דמחלק בין חמרו לו חמיחינמריך רב בפח וחוקומי בריית' כדבכו וחיסור לימח הח דקחני פטור הוח שהלח חמר ליה והחיח דקחני חייב כדחמ' ליה כו' והקשה מעלת' וזה לשונו וחני בעוני לח ירדתי לסוף דעתו הרחבה דברחה דלדידיה הר"ף נם כדלח בעי למיבמר יש הפרש בין חמר ליה לנח חמר ליה ובחורה משמע דלח חיירי הר"ף ז"ל חלח בהדיוט חבל מוהר"ח הוח דסבר הכי בחומן ובמנחות ג' שבורות כדבר זה הי' לחום' דלעולם חין לחלק ב' להר"ף דבהדיוט יש לחלק ובחומן לעולם פטור הב' למהר"ח דבחומן יש לחלק חבל בהדיוט לעול' חייב וחימח על עמך לפוס מחי דמשמע שהכין ז"ל בדברי הר"ף דהח חיכו קחמ' בכיחו דבהדיוט יש לחלק וחי נימח כמי דבחומן יש לחלק בין חמר ליה לנח חמר ליה וזה הוה מחלק בין צריך למימר ליחכו צריך שם בין חין צוח חילוק בין חומן להדיוט ובמחי מתוקמח היינו דחמי חומן פטור הדיוט חייב עכ"ל.

ועוד שפק כי דברי הר"ף ז"ל שם ברורים מחד דמיורי דוקח בהדיוט ועוד דהוח מוכרח מעצמו דחלח"ם שם כן שה הפרש יש בין חומן להדיוט וכמו שכתב מעלת' ושם כן דברי מוהר"ר ז"ל מרפסן חיבני דחין להם על מה שיסמוכו וזה נרחה בעיני דבר זר מחד לגבי נברח רב כשוחי דהחיר שני מורח כפלפולו הוך וכמו שרחיתי וכחבתי מחורו ושם בדבר פשוט מחד כזה לטעו' קלילה בהבנת הדברים ולזה שבתי ורחיתי לחחרי העיון ורחיתי שהברח נמו"ס לנת שהר"ף מחלק בין הל לנח ל"ל לחני

וכמו שהבין מו"ה רפאל בדברי הר"ף וזה בהברחיו בחומן שלשה: ולפזוה דברי התוספות עצמם בדבור שהיה שכתבו וזה לשונו ורב חלפס כתב דלעולם לח מחייב עד שיחמר לו עכ"ל דמשמע בהדיוט דמחלק חפילו בחומן בין חמר ליה לנח חמר ליה דחלח"ם מחי הוי דקחמר דלעולם לח מחייב הח לח שייך מלח לעול' כיון דחילוק זה לח הוי חלח בהדיוט דוקח וחין להם הבנה כלל לדבריהם חלח כל עוד דלח מחלק נם בחומן וזה פשוט מחד: הברח שני בשלטי הגבורים בשבח לעשות חלוקות בדיוטים חלו חלה שבר"ו בהנהה לפשיטת בשם רבי יוחל וזה לשונו ל יכול פלונתה לפי מה שכתב הנהה לפשיטת בשם רבי יוחל דחומן דפטור הוי לפי בשחמל חזי דעלך כו' וכן נרחה דעת המוסקים דחומן פטור בכל ענין ע"כ וחמחי חלה הזרע"ו ברבי יוחל ול"ל חלח"ה בהר"ף רק הלך לחרי דרבים נריס וקנריס מהנהות והניח דרך המלך הרחב' מיהו יש דהייט רבינו הנדול בהלכות ועוד שלח הזכירו חפילו כתורמום הזה לנרפו בהדיה דרבי יוחל ולומר וכן הוח דעת הר"ף ועל הכל לנבי הדיוט עם חו להר"ף ל"ח המדברים שכן כת' שם בשמו' וזה לשונו ונבי הדיוט הר"ף והמימוני וסרם שכיר' להו הח דהדיוט שרחה המטבע דחייב דוק היכח שחמר לו חזי כו' ונבי חומן חלה הדין כרבינו יוחל ולח הזכירו כלל להר"ף ושם כן זחת חומרת דהר"ף ז"ל לח כן הוח חלח דחף בחומן יש לחלק והייט כדכתבו התוספו' משם: הברח שליטי מדברי הרב הנימוקי שכתב ומיהו לי יוכח מילת' דעליה קח שמך לח נריך לחודועי כן כת' הר"ף וחת"ל חיסור ודכנו חמחי פטורים הח ודחי עליהו קשמיך ז"ל דלח מחייבינן כו' הכחת דברים חלה עם קנת הערה בלבר ירחה דהר"ף ז"ל מחלק נם כן נבי חומן כדחמ' ליה דחל"ה חמחי מריך הקושי כזה החומן דחין לה כ"כ חוזק דהייט בשחם בלח חמר ליה לדנכו וחיסור חזי דעליך כו' חלח מכח הסברח דודחי עליה קשמיך הקשה לחחי שם פטורים והיש לו להקשו' ביקר שלח ויקר עו ולומר וחת"ל חיסור ודנכו חמחי פטורים היכח דחמר ליה חזי כו' חלח ידחי נרחה דלח כהריח לן לי הר"ף ז"ל פוטר לחומן חף כרחמר ליה חלח דמשמע דחף בחומן מחלק וזה נם כן הברח נמור וקל להכין. הרי לך ג' הסרחיות עצומות וברורות דהר"ף ז"ל מחלק חפילו בחומן בין חמר ליה לנח חמר ליה וחס תשיבני מלשון ההנהה לשיטת שכתב בלשון וכן לומר ר' יוחל כו' לעומת מחברת דברי הר"ף ז"ל זה חינו כלום דחנח לחיכח לך תלמודה דהייט הנ' הסרחיות הנוכרות וחת"ל חמרת מכחנת דהייט טעות לשון המדפים ומה נם שחפילו למדפים נוכל לייסב מלת וכן לומר ר' יוחל דהדיוט דוקח וחיך שיהיה עלה בידיט רחלילה לחורפת מוהר"ר ז"ל מטעות כזה. ומעתה נשחר לנו לבחר דחס כן להר"ף ז"ל מה הפרש יש בין חומן להדיוט כיון דלעולם בכלהו לח מחייב עד דחל"ל וכחמ' לכולחי ההפרש הוח בהחומן כל הלח חמר ליה חף ע"ג דהדברי מוכיחין דעליו קשמיך דהרי מסחמת מחזיקים חותו בעד חומן בקי הוח פטור חבל כשחמר לו חזי כו' כיון דנחית זה לפרש לו בהדיוח לנח נוכך דמשחמע להכי הרחבנו

שהוא חומן למסוך עליו חלב ולחי ליסבא יקירא דחמר ליה חזי כו' לטפויי לחת לחבל הדיוט לחמי כלא חמר ליה שלח כל מה שהכרחי מוכיחין דעליו קמתיך חייב והכא לא תסיבני מדכתי ליזה בוקק או הנסה דחזו מסתמא מליסביה הפך זה בהכב דכרי הריף דלחף לו יהי כן לא נניח דברי התוס' והרב המאור ושלטי הגבורים שכלם כאחד מוכיחי בעורת ה' בנבורי מרכז מוקרבך ועליהם סמך ותקע פירושו ודי בזה. ובעקר הקושיא שכתב שם מוה"ר יצחק ז"ל שמלון לו על הברי התוספ' דמה לחים מביאים מהתיא דרבי חייא דהאחי לחם לכלא ה"ל חזי כו' ליפי רוח קושיא כלל כי אם הכל נמור ופשוטה דברי התוספות ענמם היה שכונתם לומ' דעל כרחין לי לחמר ליה חזי כו' לו לא חמ' ליה לא מעלה ולא מורידה הוא מעמ' דאי מעלה ומוריד הוא כי היכי דפריך בגמ' בבי ר' חייא מדרכו ליפסר לחמחי לא פרי מיכיס וכיה ולומר והא לא לחמר ליה חזי כו' לחא ודאי דאי לא הוה נמיר הכי חייו לעפ"י לחא חמ' ליה חייב וזה ברור מאד לא ידעתי למה כתו לותה בשם קושיא ואולי מוהר"ר ז"ל לטעות טעם התשובה שתירץ לשם כתבו לת כל זה פירושי לכתוב כדברי מעבת"ש עם כל הטורדו שלחי טרוד מאד ונבהלתי מכלם להתבתו.

כה דברי הקטן

יעקב לבית הלוי

כלל ו סימן נג

עוד לו על העניו הנוכר שהשיב למה שתפס עליו בתשובה הנוכרת:

דמאיר לארץ ולדרים סיכי ועוקף הדיס
החב השלם כמוהרר כלו שלום
לאר ולתורתו כן כתו חלי לחמרות

פירושי בנרוך החכם והערב נרורו להשיב על דברי **ולעמוד בנגדם** כהני מילי מעלייתא נרופים ומכוקים בשלם עטרת כפה ותת והב כשופה. ואני בתוך הגולה גולה וכודד מקיכי ומבתי ומספרי ואור עיכי גם אין לחתי ושמעתתא בעיא גלותא כי היכי דלא נהוי בה שלותא מכל מקום להפת מעכת"ש כי רכתה וחכמתו כי ככדים מאד בעיכי המה הדקבוכי ועז כתבוכי כי ערבים עלי דברי דודי ותורתך תהכתי. ויען כי מעכ"ת הרחיב הדבור בהוחכים שבלו הן בכולל עקר דדין דהיינו דיכול לומר קים לי בדבר ליסור התלוי בדרבת דמוכח הן בטעמים המתעמים מעילא. לזה לחר הכולל לחני כח דלשוכה ולחר כך לם יסבים שבתי לעיב ידי יד כהה גם על הפרטים כי לדברים שכוללים רחוי לשם הקדימה כגודע. ולומר הנה מעכ"ת כתבת לין נוקבת ממחיכתך להורות כגד הרמ"ם ז"ל וכתבת ז"ל והכה הזקיקני מעכ"ת לבחת ממחיכתי ושפל מבני זמה גם כמה שהור' זקן ומופלג בדורו ואול לתמוהו חסר המקומו' חסר עליה בשמכתי ורחוי להשמך בעכין זה וקים לי בכוים דמר וכתרומת מדוקין הטהורות יקבל הלחת ממי שלמרם. כתב הרמ"ם בהים פרק יב מהלכות מכירה לסור למוכר ולקוכה להזכות לת חבירו ולף על פי שהזה עובר כלא תעשה ליכו לוקה כו' עד ופיוצא בזה כתב בעל ריבית לחעפ"י שהמלוה והלוה עוברין לין לוקין כו' עד ובפ"ה דמכירה כתב שכרו לזרוע לו תרקב כו' עד וחם כפשך לומר ולהמכיה ליזה חלוק בין שפק זה מעו' דהוי בעיה דשלקה כפיקו ולין זה סיב טעמת בפיה לתוכע וכין קים לי דהא מיהת ים לתוכע ח"ו סיב מפכרת הפוסקים פשכיקו הרי לך ראיה לחדת כרורה שעכין זה עכמו של מוכה הגרסינן בהוהב לומר רבה לומר רב הוכה מכור לי כאלו קכה ויש לו עליו הוכחה כו' וכת' הרשב"ם בפשקיו וכיון דלא ידעיכן לי הלכתא פוותים דרבה לו כרבי לבא היינו דלא מפקפק לא מפקיכן מעוכה כו' עד וזה היה ראיה כרורה ובהא ודאי שייך לומר שהיה ראיה שלין עליה תשובה דכל שיש שם עדות דממוכה חפילו שהרבר תלוי בהיסור תורה מפקפק לא מפקיכן מידי המוחזק כו'.

ובאמת לא מצכתי כאחת שאחרי חצר כמנה כתוב בספר הזרעת נתן הלזר ז"ל שהה בפירום לחלק על הזרעתו ואחי' שם היה הזה ז"ל מיקל ומעכ"ת מחמיר וכל שכן במה שהזה ז"ל מחמיר ומעכ"ת מיקל מכח דיוקים וכל שכן וקל וחומר בהיסור חמור כזה שהזה כמעט מעיקרי הדת וכמו שכתב הרב עצמו שם בשימן סב ז"ל וכל שכן בכל בהיסור חמור כזה שיש בר בפירה כה' וביניהת מגרים ח"ו ח"ו וזה חשבתי לו מבמה שהבחתי דברי הרב ז"ל והזרעתו שהורה כן בפרוש שזה היה מספיק לבו ברור האחרון זה לומר ייסר ולא הלבתי לחחי המוסקים ז"ל להרבות בראיות ועון לחמרתי שהזרעת הרב ז"ל יש בה די וסותר וכי הכזוק לימשבי בברת ולף בם זאת שהבחתי בתחל' דברי מוהרר"י קלהו ז"ל שפירש על דברי הרשב"ם בהסיק דשכיעית לא פתבתיו רק להיותו בעיני דבר חדש שלבחורים היה נרחה דבר מתמיה לומר דמשום דהוי היסורא דהבכן ופשקו לקולא שבקיכן לכללין דעלמא דקי"ל דכל ספק דממון קולא לבתבע והכא היי חומרא לבתבע ובשלמ' נבי היסור תור' כדי שלא להקל בספקא דאורייתא מולינן בה לחומרא בכל ספקא דאורייתא לף על גב דמטי מיכים חומרא לבתבע לחכם בהיסור דבריהם חחתי שבקיכן לכללין דהוי קולא לבתבע רלף על גב דימסך מזה שלמו מחמירים בספק דבריהם מם בכך כל המחמיר תעב' וכמו שהיה סבי' שור הפוסקים וחכמים הטור ז"ל סוכר בסברת הר"ש ז"ל כמו שפי' בהם מוהר"י קלהו ז"ל וכמו שבחר בה וחכמים בספק היסור תזרה חולין לחומר' דבקחי היסור' חולין וכמו שהזרם בפזיטות הרב ז"ל ועקה לחרי רוחי למעכ"ת שהרבר קוה עשוי מלף כעיכי לחידך גיסא ובתבת שהרחים מזועקת היא בשומם מלד בגד הזרע' הרב ז"ל לזה לגי מוכרח להביא קצת ראיות ולעגה חלקי גם לגי תכן בשר' המעלה שמוכר עבדו לנכרי יצא לחירות כ"ל שלם

ברח מן היסמעל אין רבו יכול להשתעבר בו עוד ואמריכן בגמרא דמייב רבו לפדותו מן היסמעל אפילו עד עשרה מבדי דמיו ולכתו"ל נט אחרור והא"כ בגמרא בעי מכרו לכותי או ליסמעל מוכר או משכרהו על מנת שיחזירהו לו לאחר ל' יום כו' משמע מי אמריכן דהוי כדין המוכר עבדו ליסמעל דמייב רבו לפדותו אותו וכן אם ברח אחין רבו יכול להשתעבד בו ואלכן בתיקו ופתב הטור בסוף הל' עבדים ז"ל מכרו על מנת שיחזירהו לו לאחר ל' יום או חזן ממלאכתו כו' או משכרו לבותי כו' ככלהו מבעיא אם יצא לחירות אם לאו ונלע אפשיטת ולקולא דאיסורא דרבנן ולא יצא לחירות והרמב"ם כתב כיון דספקא הוא אם העבד כדי דמיו מרבו לנתת בו לחירות מיד היסמעל אין מוציאין אותם מידו עכ"ל הרי לך שכתב הטור בהדיא דאסור דרבנן להכי מספקא לן מפקינן מיניה דרבים לפדותו מן היסמעל דספקא דרבנן לקולא אבל אי הוי איסורא דאורייתא אף על גב דהוי מידי דממונא מפקינן מיניה דאוליכן למימרא כדין ספקא דאורייתא ולא אמריכן דכיון דהוי ספ"ממון אוליכן בתריה והייכו כדברי הרב הרמ"ם ז"ל ומכאן לחי תומר דיש לתוכיח שהטור ז"ל כתב כאן דמספקא ליה אם יצא לחירות אם לאו ולא כתב כדברי הר"ם ז"ל בהסיום שבגיטין דלעולם כתב איסורא אוליכן כין להקל כין להחמיר ולזה היכא דהוי איסורא דרבנן אוליכן לכללין דספקא דרבנן לקולא אף על גב דמטי מיניה לבבי ממון חומרא לבתבע דהוי כנגד כללין דכבל ספקא הוי קולא לבתבע וזה דבבי בעייתי מכרו לבזתי או על מנת שיחזירהו לו' היכא היתם תרי עבייי הא"ם אם רבו חייב לפדותו מיד הכותי כדין המוכר עבדו ליסמעל והכ"ם ברח העבד מן הכותי אם יצ' לחירות אם לאו וכודאי דלענין אם חייב רבו לפדותו פשיטא ברבו מיקרי מוחזק דהרי המעות הם בידו תמכם אם יצא לחירות העבד היכא שברח מיקרי מוחזק העבד דהרי הוא תפום ועומד בגופו וכמו שכתב' סם מוהרר' קלרו ז"ל בכתף משכה סוף פ"ה מהל' עבדים וכיון שכן היכא למיקמה על הטוען דנבי חייב לבבי לפדותו כיון דהוי מוחזק במעות וזה הוא איסור דבריהם אוליכן כיה לקולא דהוי כללין דאיסורא דרבנן ספקו לקולא וגם הוי כללין דקולא לבתבע תמכם לנבי חירו' העבד אם ברח שהעב' הו' המוחזק בגופו תמתי לא יצ' לחירות כללין דעלמא דהוי קולא לבתבע וכמו שתמכו עליו קנת מהמפרשים ותמכם במה שכתבנו לא קשיא ולא מידי דכיון דהטור ז"ל סובר כפירושו של מוהר' קלרו ז"ל על דברי הר"ם ז"ל מ"ש כיון דהאי איסורא הוי דרבנן וכללין הוא דספקא דרבנן לקולא אוליכן כתר כללין ולקולא אף על גב דמטי מיניה חומרא למוחזק דהייכו העבד שהוא מוחזק ותפום בגופו דלעולם כתר איסורא אוליכן דאי הוי דרבנן ספקו לקולא ואי הוי דאורייתא ספקו לחומרא ולפיכך כת' הטור תכף לאחר דברי דברי הרמ"ם ז"ל דפליג כותי וכת' והרמ"ם כתב דאם העבד כדי לנאת בו לחירו' כו' ולא אמ' הרמ"ם ז"ל אלא דלהרמ"ם בהיסור' דרבנן כיון דלא נפיק מיניה בעודע

חזרב' אי אוליכן כתר כללין דממון דאסו קולא לבתבע אוליכן כתר ממון אף ע"ג דכמתך מזה להחמיר בהיסור דבריהם מה בכך ולזה אם העבד כדי דמיו מרבו אין מוציאין מידו ואי"ם דיצא גם כן לחירות מטעם זה כיון דמיקרי תפום בגופו וכמו שכתב הרמ"ם ז"ל כן בכל מבם לאם בארץ יש' ודעתו לחזור והכניסם לו אחתו עבדים ושפחות הרי הלו אפקי כו' וכת' מוהרר אברהם די בוטון ז"ל בלחם משנה אשר לו דפשיטא ס"ל דיצא לחירות מספק והוא מוכרח מעצמו דמאי מבעי מהיכא דיתם מדבו כדי דמיו דלהרמ"ם אין מוציאין מידו ומאי סטור ז"ל כתב כהדי' להפך דלא יצא לחירות וכן גם כן נבי כל מבם אשר לו כת' דמספקא לן יצא לחירות: ואיך מיקיים הרי בבירור נמוד דכל דהוי איסורא דרבנן דוקא אוליכן לקולא ולא מפקינן מידי המוחזק אמר כמהוה איסור תור' אוליכן לחומרא וקרחוק אשר הביא מעשית מדברי הרמ"ם ז"ל

מדין אוכלה לא דמו כללי:

וזה כי הפרם גדול יש ביניהם דהאוכלה גוף הממון עצמו אל אוכלה ליכא אזם איסור בד' אלא שהאיסור הוא משום גזל שגזל את חבירו דמה לי גזל בעל כרחו ואלא מרצונו מה לי אלא מדעתו ולזה כל היכ' שהדבר הוא בספק אמרי' כי היכי דהוי ספקא אי הוי אוכל' ואי לאו נמצא ממונו של חבירו הכי נמי הוי ספק אי לא הוי אוכלה ואי אי מהדר ליה אוכלה לשעבון כמצא שמעון גוזל לראובן ולזה אמרינן אם ואל תעשה עדיפא ואזי היכא דקיימ' ליקומו מה שיש כן בבית דאוריית' דהממון עצמו של בבית אף בהיסור ולא מטעמא דגזל אלא דהרי אין היסור אלו בדעת חבירו דומיא דאוכל' דנבי אוכלה אמרי' בהדיא בפרק הזהב מוכ' שאת' לנוקמ חפץ זה שאני נותן לך יודע אני שאינו זה אלא אני על מנת שאין לך עלי אוכלה אין לו עליו אוכלה דכל שחבירו מכיר באוכלה והי' מקרקע כו אין שם איסור כלל והייכו טעמ' דבתבין דכיון דאין כאן שום איסור בעצמות האוכלה רק מטעם גזל והרי חבירו מקרקע בו ומוחל בו ולא נבי ריבית שאני כלל רבון ודע' שחבירו דאין איסורו אלו בידו לשימחול בו וכמו שכתב הרמ"ם ז"ל בפרק ד' מהלכות מלוה וז"ל הורו מקנת הגאונים שהלוה שמחל למלוה ברבית כו' עד שיגיע מושיל כלום שכל רבית שהוא מקיל הוא שכל הקורם לו אלא אוכלה ואפרה מחילה זו כו' ואף על גב דהרמ"ם ז"ל פליג עלייהו ככר כתב שם הרב המגיד דלא פליג אלא ברבית שנבר נבה המלוה בידו אבל מעיקרא לא ואם כן לא דמו להדדי ריבית ואוכלה דריבית רמייה עליה איסור תור' בנוף הממון עצמו וכן כת' הר"ם ז"ל סימן ס"ה וז"ל ואף אם הקהל תקנו שעטרות העולים בעצ"ב יהיו שריריו כו' ואם כן מכח תקנת הקהל עטרה זו הרי היא כמכר וחזר הדין שלא יהיה בו איסור ריבי קמוכח אלא מין הקהל יכולין להקנו' כמה שיש בו איסור רבית שהרי רבית אסרה תורה אעפ"י שבותנו הלוה מדעתו ואין שום תקנה מושיל בו כמו שמושיל לנבי שמיט' דאם התנה על מנת שלא ישמטנו בשביעית אין שביעית

משמטתו

מפמטתו דהתם כיון שלא לימד שלח קמטנו שביעית שלח עם חבירו הוא מתכה בדבר שבממון וקייס דאמי כגוזלן לו מתכה וכן בבי חוכחה כל שאמר ודע לכי שים בו חוכחה על מכת שלין לך עלי חוכח' דהא ידע ומחיל לכל ריבית שלפילו בשגזלתו לו במתכה לסרתו קודם מה יועיל תכלה וכל שיכנה ויאמר כל היום כלו שהוא כוחן במתכה לו מוכר במכירה נמורה על מכת שלח יהיה רבית ושליכו נודר לו בתורת ריבית מכל מקום דבריו בטלין ולין בהם ממש עכ"ל הכך דוחה לין כתב הרב ז"ל בשביעות הלא דמו להדדי בלא ריבית לחוכחה ושמיטה והיינו טעמא דהמקבלין גם עיני מעלת סרוחות דמפרש לדברי הרמ"בם ז"ל כמו שכיאר לוחם הרב המגיד ז"ל דלא פליג שלא ברבית שבבר גבה לוחו המלוה ולא על גב דהטור ומכיי הר"ם ז"ל לא שבירי לה הלי פירוש בדברי הרמ"בם ז"ל מכל מקום הרב המגיד הוא בקי בדברי הרמ"בם דהוא בן מסך ביתו של הרב ז"ל ועוד דלעל לשון הרמ"בם ז"ל דייק הבי שהרי כתב יר' לי שלין הוראה זו בכוכה שלא מלאו שלא המלו להחזיר לו אלו עד ובפירום חמרו חזל הגזלנים ומלוי ריבית שהחזירו לין מקבלין מהם משמע דלא פליג שלא במה שבבר גבה המלוה ובא להחזיר לבל מעיקרא לא דשלה מלי לחים היה זו לחמר מהגזלנים ומלוי ברבית שבאו להחזיר דשלחי הם שבבר נכנם הריבית כיד המלוה ושיכנו טעמא משום עוברת דהתם לחמר לו שלחו וכו'

ועוד דל מתכה הלי טעמא הרי גבי ריבית לא

שייך גם כן לומר דכיון שהוא בספק לשני שנדדים שם כן כי היכי דמספק' לא שסיכן ליה חיסור' מספק דומיא שכי כמי גם לחידך לא שסיכן ליה חיסור' מספק דומיא דחוכחה לבשני' דקאי בחיסור גזל ולהכי שב ואל תעשה עדיפא מעשה דבבי ריבית שלפי שם יהיה שמה שהחזיר לו לחזר לנוה לא היה ריבית דחוריינא לכתי גזל לין כאן שהרי לא גזלי כלום למלוה דכיטול כים לא מיקרי גזל ממון ושם כן לגבי חוכחה דחיסורו חיכו שלא מטעם גזול לא חכירו לחרינן דספק לקולא לכל בבי ריבית דלין חיסורו מטעם גזל לא ודאים לזה ממלי דגרסינן בפרקא קמא דיומא עלה דמתניתין דתכן הנחתומין לא חייבו לוחם חכמים להפרים שלא קרומת מעבר וחלה ושריך בשלמת תרומה גדול' דתכיא לפי שעלה בכל גבול ישראל וזרה שלין מפריסין שלא תרומת גדולה בלבד מעבר רחשון ומעבר עני כמי לא דהמע"ה כ' ופרש"י ז"ל המע"ה מכי תפרשו מעשר טבל לין בו שלא ספק גזל לללויים ולעניים כ' ולללי ולעני יהיה לכיולו דהיום שלא מעבר ע"ה שלקחתי ממכו עכל הרי לך דקוד' שהפרים מעבר רחשון ומעבר עני שהם טבל עדין לף על פי שחיל לחיסור פרת שלא בחיסור לחו בלבד דטבל מעבר רחשון ומעבר עני לא לקו שלא בלחו וכמו שכתב הרמ"בם ז"ל בהדיא בפרק י' מהלכות חיסורי מלכות ולפילו הכי כיון שים עליו חיסור דטבל מספקא לינו יכול לחסול מהם לבל בשהפרים המעבר ובלך מעליו חיסורו הפרוך כו שלא בשאר לא ספק גזל הלוי והעני

ז"ל

חק

ז"ל דפסק בהדיא דחפילו הקדם עניים וספקר לוקחין
לחומרא וכמו שכתב שם המרדכי וזה לעזרו: בשלמ
לר"מ בחלמנה שלח היו לה כניס כו' והשיב כרחה לי
כיון שלח נתנה להקדם חלח לחחר מיתה וכו' עד ואח"ת
הח מבעיח ליה לעיל שכיב מרע שהקדים כל נכסיו
ועמד בתיקו וקיימח לן כל תיקו דחיסורא לחומרא:
וח"כ הכח כמי שנדון דידן מספקא לח יתן כותן ליורשיו
חלח להקדם כו': גם הרשב"ח ז"ל בתשובה הביחה
מוהר"י קולון ז"ל כיורה דעת סימן רנ"ט יר' דחוכך בזה
וז"ל שחלת מנוה מחמת מיתה שהקדים בצוחתו סך ידוע
כו' תשובה בעיות היח כף' מי שמת שכיב מרע שהקדים
כל נכסיו או חלק נכסיו חם יכול לחזור בו וסלקן בתיקו
דחיסורא וים מי שפסק לקולא בתיקו דממונא ולזה
דעתי נוטה: ומכל מקום לנחת ידי כלם טוב הוא כו'
דמתוך לשון כרחה דתשם למיעוטא סברת הפוסקים
לקולא שהרי הביח רחשובה סברת האומרת וכתב
בפשיטות וסלקן בתיקו דחיסורא ואחר כך כתב בלשון
ים מי שפסק לקולא וגם שכתב דטוב הוא לנחת ידי
שפק דברחה כחוכך לסברת המחמירים וחם כן כל שכן
וקל וחומר בחיסור ריבית דחיסור תורה כח לחוץ רמי
עליה: ואפילו להרמ"ם ז"ל ודעמיה דפסקו לקולא
בהאי בעיא יש רחיה מצד לדבריהו וזה דהקדש עליו
דהקדם חיכח חיסור תורה דמעילה עליה ותרנו שני
קרובים הן ז"ל תירץ וזה בשוב: וכיון דלא חפשיטא
שם עמד חוזר הנכסים בחזקת כותן קיימי וכן פסק
הרמ"ם וחף על גב דלגבי הקדש חיכח למימר דהוה
ליה ספקא דאוריים"מצוי חיסור מעילה כיון דממונא
בחזקתיה קלי לשבר שהוא יודע בודחי שלין חיסור
ההקדש חל עליו: ול"ל דכיון דחי דמספקא לן הוא
לי נמר והקדים הכל ולא מצי הדר ביה חו דילמא לגבי
כשנים לא נמר ומקנה ומצי חדר חמריכן דכיון שהוא
חוזר בו מחמת קיס ליה כודחי דלא נמר להקנות ולא
קל מעולם עליו חיסור הקדש וכן כתב זה התירון ותר
בביאור הרב נימוקי יוסף שם וזה לשונו: וסלקן
בתיקו הילכך כין הקדש כין עניים הם המוטלין
לנכנסים בחזקת כותן קיימ' ועליהם להביא ראיה וכו'
עד ואפילו ספק מע לה ליכח דחיכח ידע בנכנסים עד
כאן לשונו: ועוד תמצא תירוץ שני הביאו ה"ן ז"ל
דלעניין חיסורא מתקן לה בממונא דחמר הקדם שוה
מכה שחללו על שוה פרוטה מחולל כו' ומהסוגרכו לתרץ
גבי הקדם מה כראיתך ליה ומר כראיתי ליה ולא תרסו
כשתם דכל דהוי דברה דממונא בתר ממון חולינן
ומספקא לן מפקינן מיד החזוקת חלא הוצרכו למנא
דרך סיסולק מעל הממון חיסור תורה דרמי עליה חו
מצוה דקיס ליה דמעיקרא לא נמר להקנות ולא חל
ההקדם מעולם חו מצוה דיכול לחלל שוה מכה לשוה
פרוטה משמע דכל היכח דים שם כממון חיסור תורה
ולחו מצוה טעמא דגזל הוא שפקו
לחומרא חף על גב דמידי
דממון הוא:

מעתה השקיפה ממעון שבלך סוך והטוה
והכט כח חם נדרק הנחון הרמ"ם ז"ל
בהוראתו וחם רחיית דין חוכחה מכנדת כלל להוראתו
וכרו לברכה והתימה הוח גדול חלני מחבר פת' מעלת
ככור תורתך דחשקחטיחיה לך זכרו לברכה דכרי
הרב ה"ר חברהם בר יצחק זכרו לברכה שהביח
הרב בעל התרומות וזה כתב מה שכתב דהרי לסברת
מע"ת הפחיה שהבחת מדברי הרמ"ם ז"ל וכרם זכרם
לברכה כדין חוכחה היח רחיה כיבר שלין עליה תשובה
וכמו שכתבת וזה לשונך ולח הייתי צריך להביח הפחיה
חחרות דהפיה דהרמ"ם ז"ל זכרם לברכה מחוכחה
הם חזקות כרחי מוכח חבל כי היכי דתרווח שמעתחא
כו' וחם כן על כרחך לח ימנע מהחלוקה זו שגם דברי
הרמ"ם ז"ל זכרם לברכה נעלמו מעיני הרב וכרו
לברכה עם היותם בעט ברזל ועופרת שכל הרופא
לרחון יבח ויראה זו שרחה וידע חותם חבל לין הדמות
כיוצים חבל החלוקה הרחשונה לח נתנה להכתב
דפשיטח כל רז לח חניח ליה לדב זכרו לברכה חם כן
בהכרח הוח דלין הדמות כיוצים וכמו שחלקנו:
ומה גם דמה שכתב מעל' ככור תורתך הכומנו של הרב
זכרו לברכה עדין לח נדפס ספר הרב בעל התרומות
ולח רחה חותו וידוע ליהני לומר כי זה הספר עם היותו
כתיבת יד היה מצוי בידי כל הכמי לב וזכורני בהיותי
ונתן מים על ידי ההכנים זכרם לברכה בשלונ"קי
שהיה מפורסם מחר זה הספר בידיהם עד חשר עלתה
המכמת כלם בימים ההם בהיותי שמה להדפיסו שם
בשלונ"קי כדי להקל על המעייפים הוצאת ההעתקה
ומה מקומות המנח בתשובו' הרב זכרו לברכ' שמביח
דברי הרב בעל התרומות ומחמם יען ידעתי שים מקום
לבעל דין לחלוק ולומר כי הדברי' ההם הביחם מחשך
רחה חותם בספרו יוסף זה חביח למעלת ככור תורתך
דברי מוהר"ר"ן ל"ב זכרו לברכה שכתב בחלק כ' סימן
מ"ב וזה לשונו חבל לין בידי כי חם ספרי הדפוס ובעל
התרומות עד כאן לשונו: והנה חחר כך כדפסד
תשובות מוה"ר חהרן משון זכרו לברכ' ורחיתי בסימן
קס"ב שכתב וזה לשונו: מכל מקום הנה המלוה בשטרו
גם כן לא נחמר שהוח מוחזק שפיון שדכר זה ים
בו חיסורא וממונא ים בו מן הספק לומר איך נדון
חותו חם ביחיסור ומח כן לא מצי לומר קים לי וכו' על
ומחתי לרב הגדול הרמ"ם זכרו לברכ' שכתב בתשובות
טור ורחה דעת סימן ס"ב וזה לשונו הרי משמע שים
מן הפוסקים דכברי הלא הוי חלא חבק ריבית והים
חפשר לעלות על הדעת שהיה יכול שמעון לומר כיון
דחיכח פלונתא כו' עד הרי שהרב זכרו לברכה תפס
בכירור דבר זה וכו' עד סוף דבר חם היה נדון זה
בעינן שכין חדם לחבירו היה כמעט שדבר ברור חלני
לזכות הלוה כו' הרי לך בהדיא שזה הרב הסוסק הנ'
בתחלה נסתפק ואחר כך בשרחה דברי הרמ"ם הסיר
הספ"ק על הוראתו לזכו' הלוה ולא נטה כלל להעלו'
בדעתו רחית דברי הרמ"ם זכרו לברכה ז"ל

מדין תוכ"ג גם לית דכרי הרב להכרחם כר' יצחק ז"ל שהרי
זו ככר היה בידם הספר של הרב בעל התרומות כמו
שכתב ומכח שמתוך דבריו מוכח כן שהרי כשהזכיר
דברי הרש"ל ז"ל הזכירם בלשון ההדפסת השניים
שהדפיסם החכם השלם בנו של הרב ז"ל על פי ספר
הר' טוריס ונבר ידוע דאז בזמן אחד נדפסו גם בעל
התרומות יחדיו שהחכם הנזכר הכניס בשלומיקי
הדפוס מיניו וגירסתו הנכונה שהלהים שם לית שכחתיו גם
כזה שתפילו יחד שנדפסו הספר בעלם מעיני הרב
מוהר"ר יהודן צמח זכרו לברכה והוא לית לידע ותשם
חלילה:

ויאל תשובני מדברי הרב הי' להכרחם כר' יצחק
ז"ל יען כדשתי שהוא יחיד בסברתו ולית עוד
חלוק שדברי ז"ל כרחים תמוהין: וכמו שהרב בעל
התרומות תמה עליו שהרי כתב שלהיות שהרוף לית
שפק כמתן וחשתפק ליה להכי חיכו מכנים רחצו כוס
רק יעמוד הממון בחזקתו כו' והא ודאי ליתא שהרי
לית במקום אחד רק בשני מקומות ביאר הרוף ז"ל דעתו
בהלכות דהלכה כרבינא במשכנתא כלית נכייתא כמש"ם
דזביני ותמהתי ממעלת תורתך שכתבת וזה לשונך:
ואחרי הודותי רחב"ז ז"ל והשבחת הרב בעל התרומות
עמו מדמייתי דברי בלתי מחלוקת מי יערב חל לבו
כו' דלית יחוייב בעבור שהביא דברי שיסכים עמו כי
זה דרכו של הרב בעל התרומות להביא בספרו כל
הסברות אפי' נקמרו בדין הזה ואיך תשתמטיהים
למר דברי הרב שכתב' שם תוך תרגיע לאמותיו ותמה על
רחב"ז וזה לשונו ויש לתמוה על הרב כ"ה תכר הם כר
ינחק שכתב כי הרוף לית הכרעא משכנתא כלית נכייתא
אי הוי ריבית קנוסה שהרי כר' שכבר גלה דעתו שהוא
ריבית קנוסה דק"ל כרבינא דריבית קנוסה היא ועוד
שכתב למעלה דק"ל כרבינא דחתיך ואפיק בזביני וכל
שכן במשכנתא דהוי הלוואה אי הוי כלית נכייתא: גם
כתב הרמ"ם הורו הגאונים שכל משכנתא כלית נכוי
הרי הוא ריבית קנוסה כו' אמור מעתה שהרב בעל
התרומות דחק דברי רחב"ז בהחלט ברחיות ברורות
ולית כמו שכתב מעלת שהסכים עמו כיון שהביא שם
את דבריו והא הוא בנין אב לכלם שתפילו שמכית
הרבה סברות בכל דין לית לזה יחוייב שהוא מסכים
עימהם וכמו שכתבנו שהרי הביא דברי רחב"ז בתחלה
שפסק דמשו' שפק במשכנתא כלית נכייתא יעמוד הממון
בחזקתו כיון שהדבר הזה בספק ואח"כ הזכיר שיין
הדין אמת שיין כאן ספק כלל כי הרוף ביאר דעתו
בשני מקומות: וכן הרמ"ם והזה מפקיקן מיניה:

ולרוחא דמילתא אמי אומר דבנדון דידן שתפילו
רחב"ז יודה והא דנדון דמשכנתא כלית
נכייתא שהשיב רחב"ז על הדבר שקול אי הוי ריבית
דאורייתא או לאו דכן ריבית יען הסברות הם שקולות
וכל שכן לסברתו דשכור הוא דהרוף לית ביה דעתא

רק הוא מפתפק וכיון שהסברות הם שקולות הדבר
עומד בספק ואפילו דהוי מילתא דאיסורא לית לתברר
איסורא כודאי מה שיין כן בנדון דידן דבנו מאד
המחמירין נגד הרמ"ם ואם כן אין כאן ספק כלל
דהלכה כרבים ודברי היחידים נגבי דרבים לאו הלכה
כיוצא בלית הלכתא כמותם דקיימא לן דאין הולכין בו
אחר הרוב להכי העלו האחרונים הני כללא חדתא
דכל דליכא תרי דמסייעי ליה למוחזק נעשה הדבר
ספק דכיון דרובא נגבי ממונא לית מהכי הוא ליה אם
כן כשלו הם מתכ"ע על מחתה וכיון דהוי בספק מספק"ל
מפקינן מיניה דמוחזק ואם כן כל היכא שהממון קמי
בהדי איסורא אי אזלינן בתר איסורא אין כאן ספק
כלל דכיון דרבנו הסברו' להחמיר הלכה כמותם ודברי
היחידים כמאן דליתיהי דמו כדין כל איסור דאזלינן
בתר רובא: ואם כן נבי מסכנתא שהדברים קול אי
הוי ריבית קנוסה או לאו שתפילו אי אזלינן בתר איסורא
ולאו בתר ממונא לכתי לית הוי איסור ודאי ל"ש ספקא
הוי כיון דהסברות הם שקולות ואף על גב דספקא
דאורייתא לחומרא מכל מקום פשיטא דלית חמיר
כיוצא תורף ודאי וכל שכן אי סבירא ליה לרחב"ז
בסברת הרמ"ם זכרו לברכה דספר דספקא דאורייתא
לחומרא הוי מדרבנן ושתפילו אי סבירא ליה כשאר
המפרשים דהוי דאורייתא מכל מקום על כרחין ספקא
הוי ולזה כתב רחב"ז זכרו לברכה דכיון דהוי בהדי
ממונא העמד ממון על חזקתו כיון דשתפילו אי אזלינן
בתר איסורא אין כאן איסור ודאי ועוד דהוי כמ"ש
ספק אי אזלינן בתר איסורא או ממונא ואם תמצא
לומר דאזלינן בתר איסורא לכתי ספק לאסור ספק מותר
אבל בכ"ד הדבר בספק שרבו המחמירין וכמו שכתבנו
ואם כן אי אזלינן בתר איסורא אין כאן עוד שום ספק
שהרי האיסור הוא בודאי דהלכתא הרבים כדין כל
איסור ואם כן אין רק ספק אחד אי אזלינן בתר
איסורא או בתר ממונא והוא חילוק לחיתי וכמו
כחמת:

ודרך תגב חומר למעלת בכוד תורתך שמה
שכתבת וזה לשונך ואם נפשך לומר
ולהמציא לזה חלוק בין ספק זה
לחוכחה משום שהיא בעיית דפלוגתא בתיקו ואין שום
טענת ברירה לתובע ובין קום לי דהא מיהא ים לתובע
לזה שמך מסברת המוסקים כשברקו הרי לך ראיה
אחרת ברור מעניין זה עצמו של חוכחה דגרסינן בפרק
הזהב וכו' עד ובתב הר"ח זכרו לברכה כשמקיו דמאי
דקאמר ומחזיר חוכחה לית שיעבוא אי הלכה כוותיה או
כרבי יהבא דאמר מעמיה דרב הונא דקאמר ואין עליו
חוכחה הילכך מספקא לית מפקינן מיד המחבה וכו'
עד כאן לשונו דמדברי מעלת בכוד תורתך נראה
דתיקו דגמר הוא פחות לגבי תובע מקום לי דפלוגתא
דרבוותא והא לית דאחרב תיקו עדיף קא לגבי תובע
מקי לי דהמוחזק אין לו טענ' לסמוך עליה לומר
קי לי כזה שהרי לית שורש כלל שום סבר' מכוחר שיהיה

לעזר

לעזר הניתנע לס כן מס יועיל לו חזקתו כיון סתין לו
טענה ברורה לממך ונומר קים לי כמו הסברת הוחת
והוה ליה כחזקה סתין עמה טענה דלאו חזקה היא מה
סתין כן בפלוגתא דרבוותא לקף על גב סהס מיעוט מכל
מקום הא מיהא תתפרס סברתס לעזרו ויש לו סברת
ברורה לסער יאמר כי הוה זה וקף על פי סהס המיעוט
להכי עדיפא ליה חזקתיה דתין הזלכין לחר הרוב:
ומדברי מורי מיסרלן ז"ל כתרוס הרסן סימן סנ"ב יר'
כדבריהו וזה כי לחרי סהביה סס סבר' ר"ח וה"ר יוף וכן
דס"ם והר"ם וה"ז ז"ל דכל סתין הוס לח' קנוס היכא
דפלגו כתיקו חולקין הוקפה לו מהניא דהנוקין גבי
בהרת עילאי ותתאי דקאמר בגמר' והסתם דלא ידמר
הלכתא לא כמר ולא כמר כל דהלכה גבר: וכן פסק
מה"ם ז"ל פרקי קמא דכ"ב גבי סותפין סרגו להבריח
את הלוכן לקחת חלקו מצד מערב דמסיק דכיון דחית
פלוגתא כין ר"ש ור"ת כל דהלכה גבר וקרן כזה וז"ל רבי
הני דחולקין הייגו משום דפסק ממ"ם ניהו הכל פסקא
דפלוגתא דרבוותא לי לא תפסי לה זה ולא זה חית לן
למימר כל דהלכה גבר כו' עד הס כן מריכין לחלק כין
פסקא דהיכא סהוה משום פלוגתא דרבוות' וכין פסקא
דהיכא דקאי כתיקו דהתס כתבו רבוות' דחולקין עכל
מעמע כהדיא מדבריו דגבי סדקא דתיקו הוי פסקא
לגמרי דהרי לה לתפרס שום סברא והס כן מאי לחכי
ליה תקפותיה לין זה כי הס גזלנות' מה סתין כן בפסק
פלוגתא דרבוותא דלתפרסו שתי הסברו' כהדיא מהני
ליה הס תקפה כידו לומר קים לי כהאי סברא כיון דיש
לו סברא ברורה לעזרו ואעפ"ג סהביה סס תירון לחר כדי
לייתב דברי רס"ם ז"ל כפרק חזקת מכל מקום לענין
עיקר סברא זו דעדיף ליה למוחזק פסקא דפלוגתא
דרבוותא מפסקא דתיקו לא הדר ביה דסיה דסברא ברורה
היא וכמו פלאדבריו ז"ל ממש שכתב כסימן ממ"ם
על דברי התוספות דפרקי קמא דכתובות דלקף על גב
דהקשו לרס"ג ז"ל כמה ספיר' על הסיא דברקום על חותו
מלבות ופירצו בענין לחר מכל מקו' לענין חזק' הסברא
דהיכא שכותם להחזיק העיר נמם עובר דהו לין
מקנקלין העיר לא פליגי כה דהוי סברא טובה יעש'
וכתבהו סימן כ"ב כתב סברא זו כפשיטות דלמוחזק
עדיף טפי פסקא דפלוגתא דרבוות' מפסקא דתיקו וז"ל
לכל מטעם זה לין לחייב משו' דניזיל לחומר כפלוגתא
דרבוותא כו' עד ופסק כה"ג התם דחוקי ממו' בחזקת
מריה כיון דסלקא כתיקו וכל שכן כפלוגתא דרבוותא
עכ"ל והתם כנדון ההוא הוו מיעוטא לעזר המוחזק
דהייגו סברת מהר"ם כגר סבר' הרמ"ם והרמ"ה ותשובת
הגאון הר' יעקב יעש ותפילו הכי כתב כפשיטו' דעדיף
טפי למוחזק טענת קיים לי כפלוגתא דרבוותא מפסקא
דתיקו והוה הפך ממה שכתב מעכ"ת: ועוד דתפילו
לסבר' מעכ"ת דסובר דגבי תיקו הדבר שקול כין לתובע
כין לנתבע סהרי לה פורם כלל הדין לה כדברי זה ולא
כדברי זה ולהכי הס כן המוחזק עדיפא ליה חזקתיה
הכל גבי פלוגתא דרבוותא כיון דיש רוב הסוכקי לעזר
התובע סר' חמיה דלה מהני ליה חזקתיה כ"ש לומר
דפסקינן רוב הסברות ונלכת כתר המיעוט זה נרחה
סברת מעכ"ת עם כיון שתין זה מפסיק דכבר כתבנו
לגבי חזק' ממון לה מהני רובא כלל וכל דחית הס תרי
דמסייעי למוחזק הוה ליה תרי כמחה ומחכם לסברת
מעכ"ת חיך לפלוג זה הפסק הכתת הסיא דהר' הס דהרי
התם כמי הדבר שקול לגבי הנדדין שוה כשוה דהייגו
סברת רבה וסברת ר' חנא דכל חד וחד יחיד בסברתו
וכפלמא הס הרחים שהביא מעכ"ת היתה כפלוגתא
דרבוותא דעלמא דריבא מסייעי ליה לתובע ומיעוטא
למוחזק ככל גבי ריבות שפיר הוי מני מעכ"ת לפלוג את
הפסק אשר נפתפקת לכל הא דהר"ם ז"ל הכתי הייגו
מפלוג את הפסק כיון דהסברות הס שקולות כשוה:
גם חין לומר דעדיפא ליה סד סברת רבה דאמר יש לו
עליו חזקה משום דיש לפסק בו דילמא רבה בחלף הוא
והס כן הלכתא כותיה דבתרתה הוא מה שתין כן ר' חנא
חין כן הפסק כלל דהרי מאי דמסיק ותני הר"ם ז"ל שם
הוא על דברי התוספות שהוכיחו ברחים ברורה שתי
חפסר כלל לומר רבה בחלף שהרי לה היה כזמן רב
שהה:

עור כתב מעכ"ת וז"ל ואחרי הודיע ה' לותנו
חמיתות סברת זו כו' עד כדעה נרדם לדעת
מאי דמייתי מר הסיא דכתב הרב ז"ל גבי שמטה כו' עד
חנא שהרב ז"ל כיאר דבריו ותקן כל הענין כמה שכתב
ונהי דפסקא מיניה לענין ממונא כו' וכונתו מבוארת
חין להאריך בפירושה ובדבריו נתייאב הכל וק"ל עכל
ואיני רואה כחמת שום הפרס מכדון דידן דהרי כמי
שהלוה לת חבירו ואחר כך הקנאו ואמר לו הלוה דור
בחנרי כו' גם כזה למה לה נאמר דלא לתיכן למבעי שלא
אי מיקרי ביכית דקרינן כיה לה תתן לו לה וממילא
ממך הדין דהס הוא מיסור תור' מפקינן מידי המלוה
ואו לה לה מפקינן וכמו שהוא גבי שביעי דמאי דבעי
הוא אי קרינן כיה לה יגוש לו לה וממילא ממך הדין
דאי קרינן כיה לה יגוש לה מפקינן מיד הלוה ואי לה
קרינן כיה מפקינן מיניה וכן הוא גבי המוכר עבדו
לכותי כו' דאאי דבעי הוא הס עשה בוה רבו לימור הס
לאו וממילא נגרר הס עשה לימור חייב לפרוקו וכן
הס כרח דינא לאיזרות ואס לה עשה לימור לה ואס כן
ואיני רואה הפרס כלל לומר דכגדון אחד שוהל הדין
לאיסור וכגדון אחר אינו שוהל כעד לימורא אלא כעד
ממונא דאין זה שלא כמערכהעל הדרוס. ומאי דפסק
הרמ"ם ז"ל גבי שמיטה להקל לאו משום טעמא דיהיב
מוהר"י קאדרו ז"ל להר"ם ז"ל הוא דכבר הוכחנו שהוא ז"ל
סובר כהדיא להפך ומשו הכי פסק גבי עבד דאי תפס
לא מפקינן מיניה וכן הס כרח דינא לאיזרא מפסק זה
על גב דהוי לימורא דרבנן אלא הטעם הוא דלדידיה
ז"ל דסבר לעולם לימא כתר' עיקר הס כן אין כאן פסק
כלל דהרי הדין הוא מפורש וכרור כלישב' כתר' ולימא
קמא לדידיה כמאן דליתיה דמי:

וחנה אחרי כתבי רחיתי להחכם השלם אחינו
כ"ו שכתב על דברי אלה וז"ל הכא אני לא

ולישבתי דרכי הרמ"ם לכל חזיון דהכא בסעיף הדיוטים
על הכהן תרי ליסבי דאמר רב נחמן ומסקינן אוהו
סבר עת היסת ליסבא קמא קאמר דאפילו היכא דליכא
דרדא דממונא מסבינן אותו היסת וכל שכן היכא
דליכא דרדא דממונא וליסבא בתרא דוקא היכ"ד ליכא
דרדא דממונא והכא דליכא להרמ"ם ז"ל פסק כליסבא
קמא כש"ס שלנו ולדברי מעלת להרמ"ם ליסבא
קמא כמ"ש לעיל היכא דליכא תם כן הוה ליה לפסוק כליסב' בתרא
דליכא דדרא דממונא לית ליה ליסבא בתרא דוקא
דהאי כללא לית ליה להרמ"ם ומה גם שהרי"ף רבו סובר
כוותם ליסבא קמא עיקר וכמו שכתב מס' הרן וכתב
שכן פסק ר"ח והגהות כתר ירחם הרוחם בחופן
דהרמ"ם צריך לרחות מלי דעתיה מאחר דפסק
כליסבא קמא ומעכ"ת ידע דליסבא קמא במקום דליתיה
דמי עכ"ל ואי בפשי כי לא חשבתי שדבר זה יהיה מורך כ"כ
להרחיק ולזה כתבתי על הידוע דהרמ"ם ז"ל להיות זה
דרכו תמיד לפסוק כליסבא בתרא וליסבא קמא לדידיה
כמקום דליתיה דמי אלא כאן בפסק כלל דבבר נתברר
הדין כליסבא בתרא ואמנם עתה אני רואה שבמקום
שאמרו לקבר צריך אני להתריך ולומר ידוע הוא שהרמ"ם
ז"ל הולך תמיד בעקבות רבו הרי"ף ז"ל מלבד מקומות
מועטים ומניחם כאחד סוברים ליסבא בתרא עיקר
לף על גב דרי"ף סבירא ליה לאיפוכי וכן נרא' שהסכימו
גם התוספו' לנטן רחמנן עקר מת הרי"ף והרמ"ם ז"ל
סברי ליסבא בתרא עקר וכן היא סבר"ת גם כן וזה
הרי"ף והרמ"ם תמיד פסקו כליסבא בתרא מלבד היכא
שנתברר בגמרא בהדיא דאין הלכה כן וזה הוא מרגלא
בפומיהו דהרב המגיד ז"ל עד כי בכל מקום שהו' מונח
לפני הרמ"ם ז"ל שהם מסבימים לליסבא בתרא כותב
בפשיטות על הידוע ופסק כליסבא בתרא כהלו' ואמר
פסק כדבריו ואם היות כי רבו מלפפוד עם כל זה תזכיר
קצת מהם דאמנם בפרק כ"ז מהלכות מכירה כתב וזלן
הלמים דאיה שלשה טעם כבדי שהדעת נוטה כו' וכתב
ה"ה ופסק כליסבא בתרא דגמ' ע"כ וכן הוא דע הרי"ף
ז"ל וכמו שכתב מוהר"י קולו ז"ל בשם הרן בלחם מי' ר"כ
לעם. שנית בפרק ט' מהלכות שכנים כתב מי שבא
לחפור בור בתוך שדהו שמוך למנר חבירו כו' וכתב
ה"ה מחלוקת לחבי ורבא שם ופסק כרבא וכליסב' בתרא
עכ"ל. גם הרי"ף ז"ל פסק גם הוא בהדיא כליסבא בתרא
שהרי בהל' לא הזכיר כלל ליסבא קמא דק הכיא ליסבא
בתרא כלבד. שלישית בפרק ז' מהלכות שלה ופקדון
כתב הטומר שהניח הפקדון במקום שאינו רואי לו
ונגנב אפי' הוא בלבד ואפילו בלחם וכו' וכתב ה"ה וז"ל
ופסק כליסבא בתרא דרב יוסף דאמר התם תחלתו
בפשיטא וסופו בחופם חייב וכן בהלכות עכ"ל. והנה
לף על גב דבגמרא שלנו בגמרא בתוב זה כליסבא קמא
וגם בתוך בגמ' בהדיא והלכתא תחלתו בפשיטא וסופו
בחופם חייב ואינו נרי"ף להאי כללא דליסבא בתר עיקר
מכל מקום בפחות הרב המגיד לא היה בגרסתינו רק
זה היה בליסבא בתרא וגם לא היה בגמרא והלכתא
תחלתו בפשיטא כו' וכן בהדיא בתוספו' שם בשלי
גרסי בגרסתינו אלא בגרס הרב המגיד ז"ל ור"ח ז"ל הוא
דגרים בגרסתינו יעם. רביעית בפרק כ"ו מהלכות
מלוה ולוה כת' ואם היה הלה ערב לבתוב בנו כו' וכתב
ה"ה וז"ל כליסבא בתרא שאמרו כל לגבים כריה שעבודי
משעבר בפשיה וכן פסקו בהלכות עד כאן. חמישית
בפרק ט' מהלכות מלוה ולוה כתב הבותן לבעל הפיקה
דמי עבר קיבולין כו' וכתב ה"ה מימרא בריש הפרק
וכליסבא בתרא עד כאן. גם הרי"ף פסק כן בהדיא
שהרי לא הביא שם בהלכות רק ליסבא בתרא והכך
דיוקא לן דאפילו דהוי בחיסור תורה וכל שכן בחיסור
דיבית החמור דאית מרבותא דסברי לחיסור וליסבא
קמא וכמו שכתוב בבית יוסף בשם רבינו ז"ל ואפי' הכי
הם ז"ל כתבו היתר בפשיטות כליסב' בתרא והיינו משום
דאזלי לשיטתייהו דליסבא בתרא עיקר ומה שהקשה
לדברי מפרק ח' מהלכות טוען דפסק כליסבא קמא
תמהתי הרבה מזה דאחרי שאר רוה דברי הרן ז"ל שם
בפשיטות וכמו שהקשה לי מפה אין לא רוה הטעם
בהדיא למה פסק כהך כליסבא קמא וכן תמהתי יותר
מזה מאשר כתב והרי"ף רבו סבר לעולם ליסבא קמא
עיקר וכמו שכתב שם הרן ז"ל דסך רוחה בהפך בכל
אלו המקומו' שהזכרנו ועוד דמשם רואי להפך שהרי
הרן ז"ל כתב שם וז"ל פסק הרי"ף כמ"ש לא מריע
דלף על גב דליסבא קמא דמתניע הכא והכיא רואי
מדאמרינן התם בפרקין קמא דמציעא הכא רעויי
דמפקרי ליה כו' עד והא התם דליכא דדרא דממונא
ואפילו הכי פרכינן לחייב כדרב נחמן אלמא הלכתא
כמ"ד דמקני לה מריעתא כו' משמע בהדיא דדוקא בהך
משום טעמא דמוכח בהדיא דאין הלכה כן וזה רעויי
כליסבא קמא דמחייב שבועה אפילו בליסבא דדרא
דממונא פסקו הפך שיטתם כליסבא קמא דאלמא לא
לן להכיא רואי על זה והלא זה דרכו לפסוק תמיד
כליסבא קמא ועוד דכר דדוקא כזו בשביל שים לן הא
טעמא פסק כליסבא קמא אבל היכא דליכא משום הוכחה
ליסבא בתרא עיקר וכן מוכח עוד בהדיא לשון הרן ז"ל
במה שכתב שם וז"ל אבל ר"ת דחה רואי זו כו' עד ועוד
דליסבא בתרא הוא ודברי הגהות עקר דהא בפרקין
קמא דמציע' מייתי ליסב' קמא דרב נחמן כו' עד ואפילו
הגם כוי לדחות כו' עד אפילו הכי כיון דליסב' קמא
ליסבא דגמ' וליסבא בתרא ליסבא דרב חביבא דיחידאה
היא הלכתא כליסבא קמא ודכוותה כתב הרי"ף בפרק
דברי פסחים כו' ומדלא קאמר ועוד דלשון בתר עקר
אלא קאמר ועוד דלשון בתר הוא משמע דהדבר פשוט
מאד ומוסכם דלשון בתרא עקר ולהכי כתבו בלשון
מוסכם ומוכלט ואמ' ועוד דלשון בתרא הוא שלא רמשום
הוכחת ההוא רעויי דפסקו כל"ק וכן מאשר חזר הרן ז"ל
להחזיק דברי הגהות מהיות רמציעא משמע דדוקא
בהך בלבד לא אזלינן בתר בללין לפסוק כליסבא בתרא
וכן מאשר כתב עוד וז"ל אפילו הכי כיון דל"ק ליסבא
דגמ' וליסבא בתרא ליסבא דרב חביבא דיחידאה היא
הלכתא כליסבא קמא משמע בהדיא בבירור גמור
דפשיטא ליה לפסוק תמיד כליסבא בתרא היכא דאמרי
הלכתא בשום וכבא מסו' דחזי ל"ק ליסבא דגמ' וליסבא
בתרא לשון יחיד דרב חביבא לזה פסקו כל"ק וכן ההיא

דערכי

דערבי פסחים גם כן הכי הוא דליסבת קמח הוא לסמן
הגמרא וליסבת בתרת הוא דמר ווטרת דיחידאה היא
ומעתה דכרי הרוקח והרמב"ם ז"ל נתכוונו על כרחך
כהכיא דרב נחמן אי אמר הכותח הוא רעייתא ת"ש
דליכם בתרת בלשון יחיד לחמר להכי נקטו כלשון זכו
כההיא דערבי פסחי פסקו הרוקח והרמב"ם ז"ל כלשון ושמו
שכתב הרמב"ם בפרק ו' מהל' חמץ ומצה דאין מפטירין
אחר מנחה כו' אבל בכל הכי דכתבינן דליסבת בתרת
לחמר בלשון יחיד אלא בלשון חיכה דאמרי אי חיבעית
אימא אזלי לישיטתייהו דליסבת בתרת עקר ואלו הם
דברים שבטים בחמת ואם כן ההיא דאלוה את חבירו
לעשר שכים ליסבת בתרת הוא ולא לחמר בלשון יחיד
כההיא דרב חביבא אי כההיא דמר ווטרת אלא חיכה
דאמרי להרמב"ם ז"ל ליסבת בתרת עיקר כדברנו תמיד:

ונחזור לדברי מעכ"ת בתכת עוד וז"ל ועוד זאת
אהיה לתבלי עכין זה מה שכת מוהר"ר כ"ל
ז"ל בפניות וז"ל ועוד אני אומר דאפילו דגמית דהוויא
עלונתא דרבותא היכא דטעון הלוה לקחת ממני רבית
אי הוי כאלו המלוה כלה שבועה לפילו הכי לא יעבע
וכי היכי דכממונא לחמרינן חוקי ממונא וכו' עד הכא
כאן היה ספק אם נטל ממון ברבית אם לאו ואלה הרב
חיוב השבועה בחיוב ממון כו' עד ואם איתא דכממון
עכשו על רבית אין מקום לנפטר בקום לי מפני שהוא
ספק חיסור היכי קאמר דבספק זה אם נטל רבי נפטר
מן השבועה בקום לי לא יהיה טפל ויתר מהעיקר עכ"ל:
ואני לעד חיכי הואה שום רואה מכאן שדברי הרב ז"ל
ברורה דהכי קאמר דכי היכי דכמיתון נבי עלונתא
דרבותא כל היכא אאין שם ספק חיסור ורגוני לומ' שאין
שם ספק חיסור דחמי לשבועת המגנדי לנחבע חיסור
חיכו ברור לאפוקי לשבועת החולק ס על הרמב"ם ז"ל
ורבותיו חוזה שכר הדיוה שדר המלוה בכיתו כל לוה
בשבול התורת הזמן הוא חיסור ריבית ורחי על תורף
ולזה כל שהחיסור חיכו ברור לבת המגנדי לנחבע רק
הוא חכלם בספק חמרינן חוקי ממונא בחזקתיה והכי
כמי בשבועה דכיון לשבועת המגנדים לנחבע אין שם
חיסור ורחי אלא ספק חיסור שדרי לשבועתם אין שם רק
ספק דילמא מה שטוען הלוה לקחת ממני ריבית הוא
אמת ולזה להסיר הספק ישבע חבל לא שחכו ונודעים
בודאי דטענת הלוה שטוען לקח ממני ריבית הוא אחת
ואם כן לא תבעית לשבועת האחרים דשבועי דאין
הלוה כאמים כלל ושקר הוא דוכר אי מצוה טענת דאין
חדם מ"ם יעמוד רשע ואי מצוה טענת דמסתמא לא
שביק חיכים התירה ואכיל חיסורא אלא אפי לשבועת
שלא חנו הרי אין כאן לשבועת רק ספק חיסור דהייכו
ספק אם טוען אמת ספק לא ולזה יכול לומר קום לי
אפי כדבר חיסור תורה דאמי לאו ס"ד דאחזוריי אאת
לקולא ואם כן לא שייך לומ' לא יהיה טפל ויתר מהעיקר
דאין הכי נמי גבי ממון כשלונת דרבותא בהאי נוכחא
דשבועה יכול לומר קום לי אפילו כדבר דשייך בו
חיסור: ואחרכת מצינו לו למוהר"ר ז' לב בהפך דשבר
דכל דהוי שם חיסור תורה לא אמי לומ' קום לי ולזה אמרי

סב תב בח"ל דף קמ"ח וז"ל ואיברית דכל לא דמי להחוא
כרון ומכל מקו"ם לסתפק אם דומה להיא דהרמ"פ
מהלכות המסופק בחרס כדכתבינן לעיל או אם נאמר
כשהכני הקהל בקהייבו בחר"ה לא נתחייבו שלא לקיים
עליהם מה שיהיו חייבים מן הדין על פי התנאי אשר
התנו ושלא היה כאן חרם ושבועה לא היו חייב' מכח
הדין אפילו אם היו כל החיובי' שבעול' כיון דהוי בפקח
דפלונתא' דרבוות' אי הוי תנאה אי לא ווודי היכ דקיימא
לוקומו אם כן גם החרם והשבועה לא חלה עליהם ויש
פנים לומ' דמוף סוף קבלו עליהם חרם ושבוע' ולדעת
קצת הפוסקים התנאי חיבו תנאי ולדעתם החרם הוי
חרם ואפילו שיש חולקים בפקח מ"ה הוי ובפקח חרם
להחמיר ואיברית כיון דיש פנים לכאן ולכאן אין ולזה
ורפיית כידי ורחוי להחמיר בספקות כאלו עכ"ל:
הרי
לך בהדיה דאף על גב דהחרם והשבועה חיבו רבר
חיסור הכרוך ודבוק בההיא דרר דממוכ כעכין חיסור
רבית חלה אהו' רבר מבחוץ מאחר ומחוק חיוב הממון
וכיון שכן היה מקום לומר דכיון דחיוב אין כאן גם
חיסור החרם והשבועה אין כאן וכמו שחלק הרב ז"ל
ואפילו הכי כתב דרחוי להחמיר ואם כן כל שכן בכ"ש
דלא שייך החלוק הכו"ב ועלה כידכו גם מכאן רחיב
ברורה דהרב מוהר"ר ז' לב הכר בספרת הרמ"ם
ז"ל:

והנה ברחוקי התשובה הנו' אחר הבית מעת
לרחיה והייתי מעיין בה לרחות לופן
רחיית מעת ממה הוקשה לי כדברי הרב מוהר"ר ז' לב
אם בתשובה ההיא כמה שכתוב אם וז"ל גם כמה שכתב
הר"מ יצ"ו לחוכן שטען על שמעון שלקח ממנו ריבית
מיד ליד ושמעון מציב שקבלו על ידי גוי יפה כתבת
דשמעון נחמן כלא שבוע' מידי דהוה אפרוזבול כו' ויש
לדקדק כיון דטענת שמותר ליקח ריבית הוי כדבת לי
מסתמא לא שביק התרה ואכיל איסורא ואקנייה ניהליה
משכון לגוי כו' עד וכיון שכן כר' דלא שייך הא טענת
דלא שביק היקרה ואכיל איסורא בההוא כרון דהר"ם
כיון שהלוה טוען לקחת ממני רבית מיד ליד עכ"ל
דשמעת דקושית הרב היה דכיון דטענת דפרוזבול
דנחמן כלא שבועה הוא אצו' דלא אני טוען לזה ודאי
ולהכחישו אלא היה לו פרוזבול דאיך ידע הו' אלא היה
לו ולזה אתמיכן דנחמן דשמתמא לא שביק התירה כנ'
וזה לא שייך בכרון הר"מ ז"ל שהרי הוא מכחישו כודאי
ואומר לו ברית אלקח ממנו מיד ליד ריבית ולא דמי
לכרון חרמ"ם ז"ל שהיה שם דרך משכון ואת היה
כוכתו יר' לעד דאחרי שהחיל אף פעמי' אי שתמתית
תשובת הר"ם בכלל קי"ח סימן ט' יען שם שכתעורר על
זה והשיב וז"ל יפה כתבת דשמעון נחמן כלא שבועה
מידי דהוה אפרוזבול ומשל לו השוחל דילמא מאלי
פרוזבול אלא מני מכחיש ליה דמה יודע הוא שם נכתם
לו פרוזבול אלא כבדון זה הוא מכחישו ואומר מדרך
היסור הלוהו והשיב על כרחיך גבי פרוזבול כמי חיירי
במכחישו דהא מסתמא קאמר דנחמן לומ' פרוזבול
היה לי ואחר וקל אלא כתבינן פרוזבול אלא או גדול
הדור לסבר ר"ת או כדיבוק דרב אחי ורב אחי אבא

למיימר

לשמיר פרוזבול היה לי ואכל חלה על פרוזבול אמר ליה קבלת עליך רועי בקר במקום כך כך אמי ורב אסי והלה מכחישו ואפילו הכי ממהיכן דנחמן נוטל היה לי ואכל עכ"ל ואם כן אין קושיה כלל: גם במה שהקשה עוד שם ז"ל ועוד היכי למירק במאי דכתב הרי"ף דהיכא דקאמר תיכי ידע שריך ליטבע והלה הלי טעמא דשייכא היכא דטעון ברי ואומ' לה לקחתי חלה על ידי גוי או שטעון להר"מ דכרשה דאין נאמן ביניהם הלי טעמא שייכא כמי כשטעון תיכי ידע וכי היכי דנאמן בלה שבועה כשטעון ברי הכי כמי ליהוי נאמן בלה שבועה כשטעון תיכי ידע עכ"ל: וגם זה תיכי רוחה נעל שום קושי בכרי הר"ף דכולהי שאני והאי היכא דטעון פרי להיכא שטעון תיכי ידע וזה דהרי עקר הטעם דלאו חייב שבועה הוא משו' דמה שטעון לזה ואומר שריך היתר לקח ממנו דהיינו על ידי גוי אבל מחזיקי' טענתו לאמיתית לפי' כלה שבועה דמשתמע לה שביק תיכי התירה כו' וזה מה שטעון שמא דרך היתר בריבית הסו' נאמן על פי הבורו אבל היכ' שטעון תיכי ידע אם אין חולה לה הלי טעמ' שהרי הוא מור' על עצמו שלא עש' שום דרך כודאי לא להיתר ולא לאיסור ודמי למאי דאמרינן פחומ' לא לויתי בחומ' לא פרעתי דמי וקל לסבין ומה שרצה הרב ז"ל לומ' דמה שכתב הר"ף כמי שטעון ברי ואמר לה לקחתי חלה על ידי גוי דה"מ כמי היכא דטעון להר"מ דכרשה דאין נאמן ביניהם כו' לחלק לדיוקא דהמחיל"ה דמו להדדי וכמו שכתבנו בים הפרק רב ביניהם:

עוד כתב מע"ה וז"ל והרי דיבו של מוהר"ב ז"ל כלמר מרין מינו לשר ידוע מחלוק הרמב"ם והר"ף דמייתי הטור דלר"ן מינאם והרמב"ם ז"ל לא תמרינן מינו לפוטרו משבועה והר"ף הסיב עליהם כו' עד וכפי הכר"ה ב"ל סובר כהר"ף ומשם למד ג"כ לענין קיס לי לתשוויי שבועה לממון כו': ואומר כי לעל לחרי המחילה לא נדק מע"ה כזה ואע"ג דמהר"ש כתב בקושט"ה ונם בחלק ב"מ בסוף כלות התשובות הנדפסות בדפוס שלוניקי ממש כדברי מע"ה מ"מ לעד לא כן הוא ואולי לחוסר ידיעתי לא יכולתי להבין דברי הרב וזה דמה שרצה לדחות דיבו של מוהר"ב ולומר דלא תיתי חלה לסבית הר"ף דפליג על הר"י הלוי ועל הרמב"ם וכן הוא הלי הרמב"ם כי היכי דנבי מינו שהי ממון משבועה שפי כמי לנבי קיס לי לחרי המחילה לאו הא בסא תליא דנבי מינו מכיון שדינו הסברות נגד הר"ף ודבריו חוכ' מוסכמי שהרי הר"ף עצמו כתב שם בפרק כל הנשבעין דמלבד הר"י הלוי והרמב"ם קנת מהנאונים והר"ף ור' האי מוטים לדעת הר"י הלוי ואם כן סבר' הר"ף היכא מנסכמת מה שיין כן דיבו של מוהר"ב קיס לי מצוה שהדין למוהר"י קולון שהוא גדול התרוכים שהורה כן בשרש נ"ב בפסיטות שלחרי שהביא שם פלוגתת דרבותא לי מהימן המלוה בלה שבוע' דכר ידוע הוא דאין כן בשרש נ"ב כתב וז"ל אמנם שם המלוה ואמר קיס לי כפל הכי פשוטה דאחרי המלוה בחזן בלה שבועה בלי' אלא בלה שבועה כלי' אלא בלה שבועה בלי' אלא בלה שבועה

היה כח בידיכו להוציא מיד המלוה וכו' דמשמע דנבי שבוע' כמי שיין לומ'קים לי והייכו כדיכו של מוהר"ב וכן נראה בהדיא מסברת מוהר"י לוסרלן שכתב בכתבי סימן רמ"ח וז"ל ורציתי להכוותי שחייבו ליפטע ואף על נב דבעלמ' ק"ל דפלוגתא דרבוות' לא מחייבינן למחזיק אפי' ממכו להה נבי שבוע' היינו כמי שפסק ר"ת בלישנא דמיקל כו' עד ואפשר דורות האחרונים שהיגו כך מפני הרמזין בדפשכחן במיימוני ובסמ"ג כו' משמע בהדיא דלא שלחי ליה בענין קיס לי כין ממון לשבועה ולהכי פוקמה לן בפסיטות מכללין דעלמא דכפלוגתא דרבוות' לא מחייבינן למוחזק ונם דהוברך לתרץ מפני הרמזין ולא לפסוק לדעתיה בלל לחלק כין ממון לשבועה וזה כדאה פרור נם דכרי התוספות בשם ר"ת שבקבו שם בתקנת רב נחמן מוכיחים בהדיא דלא שנא כין ממון לשבועה בענין קיס לי שכתבו שם וז"ל ור"ת כתב דפיין דלא לפסיקא הלכת' כמאן מהני תרי ליפטי היכא דליכא דררא דממונא לא משבועינן ליה מפסק דהמע"ה כו' ומה לנו להכוות רא' מדברי הפוסקי' והלא הרמב"ם עצמו שהוא סובר נבי מינו כהר"י הלוי כת"נבי בעניית דפר' הזהב דבעי רבה כר רב חנן חיטין שורעין בקרקע יש להן לוכאה או לא כשבעין עליהן או לא ובלקן כתיקו וכתב הרמב"ם כפרק ג' מהלכות מכירה וז"ל שכרו לזרוע לו קרקע ואמר זרעתי כו' הרי זה פסק אם יש לו הוכיה מפני הזרע או אין לו מפני הקרקע לפי' אין מוציאין מידו וכן אין מפניעי' לוחו של שבועת היסת כו' הרי לך בהדיא דכי היכי דפסק לקולא נבי בתבע לענין ממון משו' כללין דעלמא דהמע"ה הכי נמי פסק נבי שבועה קולא לפתבע משום הלי טעמא גופיה ואם כן ואת לומרת כבירור דדיבו של מוהר"ן לך הוא אמת ולא הא בהא תליא כדין המינו ודברי מוהרש"ך נריכים עיון:

ונחזור לעיקר כללות הדין דהכא עיני מע"ה ברוחות אם נדק הרמב"ם ז"ל כהוריתו מכמה רחיות ומעת מה שהעלה מע"ה וז"ל ומכל האמור נתבאר שהרחיב שהכחתי מיו"הרשך בפי' רב מהשכיות דכתב לפסר שיאמר קיס לי כהרמב"ם ודכותיו היא נכונה ולא יעלה על הדעת שיסתפק על הכלל עצמו מטעם האמור כו' על כרחיך נריך לומר כמו שכתבתי בתחלה שעל הכלל עצמו כסתפק וזה מהרחיות לפשר הכחתי וכוסף עליהם עוד מדברי עצמו שלמוה"רשך שהרי בחלק נ"מ כתב וז"ל והנה מה שים לדון בענין זה אומר דיל' דנדאי עפש זה שבין רחוכן לשמעון על זה הכית הוא שהלוהו מעו' ומשבן לו הכית במשכנתא בלא כביותא כך נרי' מתוך הענין שנוכרים דברי אמת ואם כן אם אחת המקום שבו נעשה העסק הוי אחרת דלא מסלקי זה העסק הוי לחבן ריבית ודבר ידוע הוא דלחבן ריבי' לוסורו חיכו אלא מדרבנן ולא מנכינן ליה כו' עד לבל אם המקום הוא לחרת דמסלקי כיון דהמשכנתא הוי בלא כביותא הוי ריבית קנוסה וכיון שבן הדין כותן שמוציאין ממנו שטרו' הבית כדין ריבית קנוסה היוכחם בדיבו' ע"כ ולסברת מע"ה דלא נם זפק הרב

פרק ז' מעולם על הכלל עצמו מטעם הנזכר שלא כיון
דמידי דממונא הוא כל שהם סם תרי דמסייעי למוחזק
לא מקרקעין מכיח לי היכול לומ' קים לי איך שם כן לא חם
הרב ז"ל להם והרשם ודעמהון ז"ל דפסקו דלאחר שהתרת
דמסלקי מסכנתא בלא נכייתא לא הוי אלא לחבק רבית
ופליגי על הר"ף ור"ח ז"ל ואיך העלה דשם הוא בהתרת
דמסלקי דלא מוכחין מידו שבירות הכית כנד כלנין
דעלמ' דהמוחזק יכול לומ' קים לי שלא ודאי הוא הדבר
אשר דברתי שבתחלה בסגיון כסתפק הרב על זה ותחכ
בשלימי הסכים להחמיר כפשיטות מכת כל הראשונים
ובחמת לכי תמה דלא יהיה הדבר אלא ספק מה שהיו
כן אחרי שכבר הורה וקן נדול הדור הרשלם כפשיטו
לפניה הכי על כראיך אין עוד כאן קום לי דכיון דכהת
קיימינן והספק עצמו הוי זה לי מיקרי מוחזק לומ' קים
לי נבי ממון התלוי בראיסור שם לא חם כן אין כאן קים
לי וכמו שהוכחתי בתחלה בקונטרים הרשלם מדברי
הר"כל חם סימן מ"ח נבי כר מנרש ועוד מטעם אחר
נם כן לא מהניה ליה חזקתיה דהרי הוי ס"ם לכל
הפחות ספק אם נרע הרם ס"ם בהזרעתו דכל שהממון
תלוי בראיסור רבית לא שייך קים לי לא לומ' ועוד ספק
אם הלכ' כהרמב"ם והכותיו הו דילמ' כשאר כל הכוותא
דספקו דהוי ריבית קנוס וכם"ם העלה מוהר"כל בכמה
מקומות דמספקינן מידי המוחזק לפילו כממון דעלמא
ואף על נב דלכאורה יר' דהתי ס"ם חיכו מתסר אם
כן לא מיקרי אלא תר כבר הוכחתי במקום אחר דלאו
כלאו הוא דמרבי התוספו' ענמם ומרבי הנמ' מעמע
דשפיר מיקרי ס"ם נם אם ספק מוהר"כל דשם פלונתא
דרבוות' אר הוא ואלא מיקרי שלא אר ספק הנכתבי דאין
הדבר ברור ואפילו הרב ז"ל אין נאלו ורשיה כיוצא
ואם נם כי בכל אחרי התבוננו משכחת לה להתי ס"ם
דמתסר אך וכל זה הוא לכשתמצי לומר כי לעל' אין כאן
ספק כלל וכמו שהורה בפשיטות הרם"ם ז"ל

והנה רציתי אם שהקשה לדברי אלא החכם
השלם אחינו כל"ו ז"ל הבה ואעתיק דבר מנרש הוא
לבאין דבר זה דבשלמ' אתם התי דיכא דבר מנרש הוא
על הקרקע וקרקע לעולם הוא בחזקת מאריה קמת
ולכך מספיקינן מדיכ' מי הוא המוחזק וכיון דאית ספק
לא עבדי קים לי דמאן יימר לן דהוא המוחזק לפשר
דאכירו הוא המוחזק מכל כלל דהוי ממון ודאי דמי
שים בידו המעות הוא המוחזק נם אם שכתב דהוי
ס"ם נם כיון לא ירדתי לסוף דעתיה דאין לנו אלא
ספק אחד והוא הספק הרשלם אם ואכל לומר קים לי
בעינן התלוי בראיסור תורה אם נאו לאכלספק אחר ליתי
לן מי הכא בהרמב"ם כו' דכיון דהרמב"ם סובר התי
מנרש וכה המוחזק כיון דאיכא תופקים כוותיה עכל'
ואמת כי לא יכולתי להבין ההנמות הללו דלשונה
בהדי דבר מנרש הדבר ברור דדמי ממש לנר' דכי היכי
דאמרינן התם דאף על נב דקנה הלוקח כח מדרכי
הקונה וזכה בקרקע ההוא והרי הוא עכשיו מאריס
דאדעת הדין דמעמד מזכהו כח מדרכי הקונה יצא
מחזקת מאריס קמת וכשם בחזקת זה שקנאוהו ואפי'
כאי היכי דמספק לן מי שייך בקרקע ההוא דיכא דבר

מנרש או לא אמרינן דלא מהניא ליה חזקתיה כיון דאי
שייך כיה דיכא דבר מנרש הוא לא להחזירו לבר מנר
וכדמוכח בל זה שם בהדוא בדברי מוהר"כל הכי נמי
בכל"ף אף על נב דזוזי קיימי בידיה היכא דמספקא לן אי
אזלינן בתר איסורא לא מהניא ליה חזקתיה כיון דאי
אזלינן בתר איסורא הוי ספקא דאוריית' לחומרא וזוזי
הוו בראיסור בידיה ולאו חזק היא וכיון שכן אף על נב
דזוזי קיימי בידיה כל זמן שאין הדבר ברור דתפיסתו
מהניא ליה דהלי אי אזלינן בתר איסורא לין תפיסתו
כלום דעריך הוא להחזיקם מספק איסור תורה אם כן
אם בחזקת הכעל הרשלון עדין אף על פי שתפס בהם
ונסלקתי הפלא ופלא במה שכתב וקרקע לעולם בחזקת
מריה קמת ולכך מספקינן מדיכא מי הוא המוחזק
וכיון דאית ספק לא עבדינן קים לי דמאן יימר לן דהוא
המוחזק לפשר דחבירו הוא המוחזק כו' דהרי לפילו
לסברתו היה נורך זה אם היה הספק כין הקונה למוכר
אמכם הספק אינו אלא כין הקונה לבר מנר והמוכר
אין לו עוד כוח כי ככר נסתלק וזכותו וחזקתו מקרקע
זו ואם כן לא שייך כלל לומ' דקרקע בחזקת מריה קמת
קיימ' כיון דאין הספק עמו ועם היות בכל מקום שכתבתי
ברחה כרור מאד ואין נורך לרחויה מכל מקום להפיס
דעתו אבל דברי הרב מוהר"ר שמואל חיון ז"ל שכתב
בתשובותיו סימן ל"ז ישן ידעתי כי החכם השלם אחינו
כלו כפשו דבקה מאד בתורתו על הרב ובמנוחתו חפץ
מאד ז"ל ואחר אשר כיארנו כל אחד מהדעו' רונה אבי
לבאר בראיה אומן ראוי לדון בדבר זה הנה מי שמוכר
דלא מהניא ליה תפיסה מספק מוכח כורחאי דאם שם היה
ליה בלנו לא תפס ועדין בחזקת הרשלון עומד וכנון
בעינן דתקפו כהן דאמרי' דמוניאין טענת היו דכיון
דלא מהניא ליה תפיסה עדין הרשלון שהוא היפרלא
הוא המוחזק ואפילו שהכהן תפוס עכשיו לעול קריען
מוניא ולא מחזי ק כו' עד ואם כן נראה לי דלא דייניכן
בעינן זה בעינן שדייניכן לשאר עניים דמני התופס
לומר קים לי כהני רבוותא דטענת דאמרינן בעלמא
דמני למימר קים לי הוא מטעם שהוא מוחזק והמע"ה
אבל הכ"ף יטענו התופס קים לי כמי שמוכ' דתפיסת
מהניא שהרי בהא פליגי אם התופס מיקרי מוחזק או
בעלין הרשלון וכהא ליכא למימר דלא אחר הדוב וכמו
שכתב מוהר"ן ז"ל נבי נבי פלונתא דהרמ"ם ושאר רבוותא
לענין אם המצרן הוא המוחזק או הלוקח עיש ודברי
טעם הן עכל הנך רואה אם דברי הרב הם נגד דברי
כבל מכל כל הן כמה שכת דתפיסת המעו' כידו כל שהוא
דבר מצר והן כמה שכת דתפיסת המעו' כידו לא מקרי תפיסה
כספק אם היפסם כרין אם נאו לא מקרי תפיסה
נם כמה שכת בהשנה השניה דאין כאן ס"ם כי אם ספק
ח' כו' אחרי המחיל לא רק דהרי כל נופו דקים לי אינו
אלא מטע' דהוי ספק וזה דכיון דקי"ל דהמע"ה ומספקא
לא מפקינן ממונא להכי אם כן כל היכא דאיכא תרי
דמסייעי למוחזק הדבר עומד בספק דאף ע"ג דרובא
מברי אינפכא הא קי"ל בפר' המניח דבמקום אין הולכין
אחר הרוב והוה ליה כאלו הפברו שם מחנה על מחנה
וכמו שכתבנו לעיל ואלו שם דברים פשוטים מאד

ותשובות

ותשובות מוהר"ק ז"ל עמהם בכמה מקומות ויכיחו דקחשיב הלי קיס לי לספק והיכא דליכא סס ספק לחד בהדיא קחשיב להו פ"ם. והמהני מלתא כתב וזה לשונו הכיון דהרמ"פ סומר הלי פבדיל וכה המוחזק כיון דליכא פוסקים כוותיה הדהי מלי דוכה המוחזק לא זכה הלא מטעם ספק וכמו שכתבנו ולא מטע' ודאי ומעת' לכי דוחה דבר ך לכי לפרש דברי שכתבתי לעיל דכל' לאורי שהתבוננות מצטרף לה דהלי ס"ם הוא מתפרך והוא כך ספק לי בעצם דיבית חזלינן בתר לימור שבו הוא כתר ממון ואתל דחזלינן בת ממון דחזי ודאי לא מהני דיכא הלא כל שים סס תרי דמסייעי למוחזק הוה ליה כמחצה על מחצ' לכתי ספק הך מחצה להיכן מכרעת לי מכרע' מחצה העומד לכתבע לו מחצה העומד לתובע דכבר הזכרנו דכל עיק' טע'קים לי הוא שבעצה הדבר כמחצה על מחצה והוי תלוי בספק וכן יש להפכו ולומר ספק לו הך מברא דמיעוט המסייעי למוחזק כי' דהוו כמחצה ויבריע לספר' רוכה דרכורה דמיקרי כמחצה על מחצה הו לאו ואתל דיכריע ספק לי נבי דיבית חזלינן בתר לימורה ואו הברעתם לאד כלום הוא דדברי המועטים לנבי מרובין חיכם הלכה ואפי' יכריעו בכף מאזנים כפלים כמלים בהכרע' ומעשה דבי חליעזר יוכיח דלא מהניא ליה הכרעת לחת המים ואפרש וכותבי כ"ה ואף גם לא בת קול לנבי רבים.

באופן שהכאר בכללות הדין דכל ספק דיבית דאורייתא לא מהני לומר קים לי ומעתה כבא אל המעיינים ואומר הנה מע"ת כתב על תשובת המרדכי ואחריך כה הרבה מאד הן בהשתדלו לתקן לשון התשובה פי היכי דלא ליהוו סתרין דברי התשובה למכרת מע"ת והן בהגיהו דברי המרדכי על ידי פשחת דשום קר"ק והן בהכיוצ' דליה מדייק לשון בעל הלכות דמשמע כויע"ה והן לחת לילו היה מסכים הפלגי הייתי חפץ להתעצם בדברי מע"ת על כל פרט ופרט מהם כי נעלמת לי מאד הלחמ' רוב הטרדות לא יניחוני וכל שכן דלא נפקא לן מיניה לעיקר הדין ועוד שהפילו מע"ת כמה ערכית בתחלה להורות על פי דברי המרדכי עמותר לבתחלה בעצם כוה חזרת לבסוף להורות על הלחת דלין וה מן ההלכה. ומכל מקום לפוטרו בלא כלום לי אפשר ולזה בקצרה אשיב למע"ת ואומר דאפילו על פי לותם הפירושים שדחוקים על לשון המרדכי וגם על פי דברי מוהר"י קולון ז"ל מלבד שעם זה דברי המרדכי הם מן הקבה אל הקבה מדברי הרמ"פ ורבותיו ז"ל והרי הוא מביא לותם לעזרה הבה גם כן דברי עכמו מעם הם רחוקים מאד קצתם לקצתם שהבה להרמ"כ אפי' שהלותם הזכירותיו לאיבו אלא חבן ריבי' ולמרדכי היכ' שהזכירם בהזכלותיו הוי ריבית קבוצה ולא עוד אלא אל הרמ"כ מיירי אפילו שלין שום לחריות על המלוה דברי בתורת הלוואה הם ולמרדכי אפילו שהלחריות החבי לחלקן הוא על בעל המעות הוי ריבית קבוצה. גם בדברי עכמו כל היכא שהוא מוציאים היבורותיו לף על פי שאלו מתחלה לידו הנוקן הוי ריבית קבוצה נף על פי שאלו מתחלה לידו כהיתר וכשהגי' מוהר"כ ז"ל עמהם בכמה מקומות ויכיחו דקחשיב הלי קיס לי לספק והיכא דליכא סס ספק לחד בהדיא קחשיב להו פ"ם. והמהני מלתא כתב וזה לשונו הכיון דהרמ"פ סומר הלי פבדיל וכה המוחזק כיון דליכא פוסקים כוותיה הדהי מלי דוכה המוחזק לא זכה הלא מטעם ספק וכמו שכתבנו ולא מטע' ודאי ומעת' לכי דוחה דבר ך לכי לפרש דברי שכתבתי לעיל דכל' לאורי שהתבוננות מצטרף לה דהלי ס"ם הוא מתפרך והוא כך ספק לי בעצם דיבית חזלינן בתר לימור שבו הוא כתר ממון ואתל דחזלינן בת ממון דחזי ודאי לא מהני דיכא הלא כל שים סס תרי דמסייעי למוחזק הוה ליה כמחצה על מחצ' לכתי ספק הך מחצה להיכן מכרעת לי מכרע' מחצה העומד לכתבע לו מחצה העומד לתובע דכבר הזכרנו דכל עיק' טע'קים לי הוא שבעצה הדבר כמחצה על מחצה והוי תלוי בספק וכן יש להפכו ולומר ספק לו הך מברא דמיעוט המסייעי למוחזק כי' דהוו כמחצה ויבריע לספר' רוכה דרכורה דמיקרי כמחצה על מחצה הו לאו ואתל דיכריע ספק לי נבי דיבית חזלינן בתר לימורה ואו הברעתם לאד כלום הוא דדברי המועטים לנבי מרובין חיכם הלכה ואפי' יכריעו בכף מאזנים כפלים כמלים בהכרע' ומעשה דבי חליעזר יוכיח דלא מהניא ליה הכרעת לחת המים ואפרש וכותבי כ"ה ואף גם לא בת קול לנבי רבים.

באופן שהכאר בכללות הדין דכל ספק דיבית דאורייתא לא מהני לומר קים לי ומעתה כבא אל המעיינים ואומר הנה מע"ת כתב על תשובת המרדכי ואחריך כה הרבה מאד הן בהשתדלו לתקן לשון התשובה פי היכי דלא ליהוו סתרין דברי התשובה למכרת מע"ת והן בהגיהו דברי המרדכי על ידי פשחת דשום קר"ק והן בהכיוצ' דליה מדייק לשון בעל הלכות דמשמע כויע"ה והן לחת לילו היה מסכים הפלגי הייתי חפץ להתעצם בדברי מע"ת על כל פרט ופרט מהם כי נעלמת לי מאד הלחמ' רוב הטרדות לא יניחוני וכל שכן דלא נפקא לן מיניה לעיקר הדין ועוד שהפילו מע"ת כמה ערכית בתחלה להורות על פי דברי המרדכי שמותר לבתחלה בעצם כוה חזרת לבסוף להורות על הלחת דלין וה מן ההלכה. ומכל מקום לפוטרו בלא כלום לי אפשר ולזה בקצרה אשיב למע"ת ואומר דאפילו על פי לותם הפירושים שדחוקים על לשון המרדכי וגם על פי דברי מוהר"י קולון ז"ל מלבד שעם זה דברי המרדכי הם מן הקבה אל הקבה מדברי הרמ"פ ורבותיו ז"ל והרי הוא מביא לותם לעזרה הבה גם כן דברי עכמו מעם הם רחוקים מאד קצתם לקצתם שהבה להרמ"כ אפי' שהלותם הזכירותיו לאיבו אלא חבן ריבי' ולמרדכי היכ' שהזכירם בהזכלותיו הוי ריבית קבוצה ולא עוד אלא אל הרמ"כ מיירי אפילו שלין שום לחריות על המלוה דברי בתורת הלוואה הם ולמרדכי אפילו שהלחריות החבי לחלקן הוא על בעל המעות הוי ריבית קבוצה. גם בדברי עכמו כל היכא שהוא מוציאים היבורותיו לף על פי שאלו מתחלה לידו הנוקן הוי ריבית קבוצה נף על פי שאלו מתחלה לידו כהיתר וכשהגי' מוהר"כ ז"ל עמהם בכמה מקומות ויכיחו

הרשב"ם שהסכים לסברת רבינו יעקב. ועוד דאיך יסבים לענין לחמם כיון שמתחלה כתבר הכסף וכו' על לענין ולפי זה אין צריך להחזיר כו' דאין לו התקנות ולא סייבות בלענין לחמם וקל להבין. והנה הגירסא היא בכוכה וברורה כמו שהיא בדפוס לפנינו שהרי הקדים בתחל' וחמ"ר לו כרבי יעקב דסבר דבלרבית קטנה שבדיוטים מוציאין מלוה למלוה בדיוטו מוציאין ממלוה ללוה ולא סייבה מחילה גבי רבית כלל ולפ"ז גב דהמיימוני חולק בזה דבוקין למחילה הוה סוכר כסברת ר"ת ולפי זה דר"ת צריך אם כן להחזיר לוקח הרבעיות דהיו כולל בעלמ' בכל היכוך קנופה דצריך להחזיר לחמם כדיון דהוה כיון דמתחלה כשכר הכסף בהיתר כו' והשתא לחי ספיר מלך לחמם כו'. וכיוצ"ב נזכרתי ונוקנים על דברי המרדכי עם החכם השלם לחיפו כ"ו תמה גם הוה מאד על הגרסא החדשה הנזכר שאין לה על מה שתסמוך.

עוד כתב מעת"ר צריכת להיות דעתי מדיוק לשון הרב בעל הלבושים דמשמע מלשונו דכל שהוה משתכר בהם מיקרי מתעסק בעסק בהוה וכו'. ואני תמה מזה כי הן לו יהי כן כדברי מעת"ר בעל הלבושי' הם משנה וכדייק מהם מכח דיוקא הנה תוכח למידק ליפכא דלדדייקת לחרים דוק תפיפא שדברי כתב שם אבל אם היה מתעסק והולך בכרשנזה כמה לי ה"ל כל דיוקא בכרשנזה דלמה בכרשנזה למה לי ה"ל כל שהוה מתעסק בהם וכל זה הוה על מי לשנזו שהעתיק מעת"ר שי' כי הספר הזה לא רחיתיו יען במקומות הסם מל"ו ואתני היכו כהוג כיכינו. ועל מה שכתב מעת"ר שי' דברי מיה"ר קרזו ז"ל שכתב בסימן קמ"ח על דברי המרדכי שמתוכי בפעליך כי רחיתי את"ל כווזקי לדעתו דעת גדולים כי אז בתחלה שפתבתי מפכר' כי המרדכי לא לפשר שהוה מפפים לדברי הרמ"ם ורבותיו ז"ל לא רחיתי דברי הרב ז"ל. ועל מה שתפס עלי מעת"ר שהמ"ג הביא דיכו של הרמ"ם ז"ל הלא ידעת שהמ"ג זה דרכו תמיד להלוך בעקבי הרמ"ם וברוב המקומות מפשרו היכו הלא כמעתיק דברינו מלבד מקומות אלו במפשר שכתוק עליו כנודע ומחמת מה שהרשת הרמ"ם ז"ל על הרשבו"ם לפשר קדמוהו ולא סייך לומר שהוה נגרר אחר סברת רבותיו ושהיפם רק סברת אם' הוה רצוי לחלוק בחוזק יד על רבותיו וכתבת כמאמר הבדיחי שהוה לאחרון הגדולים בזמן דלפם כחשיבות תומר למעת"ר אבי חיבי כדאי הלילה לי לפנות בקנה בכור מפלחת דפרשיה דתלמיד תלמידיו הקטנים כי אמו כודע בשערים המצויינים בהלכה וגדול אמו בישראל גם כן הוא מהנלל הוה מאד על ספרינו ועל חכמתו שבפלאה ומחמם למען תדע כי לא בלבד לגבי הגדולים ורבותיו לפפר קדמוהו גדלה מעלתם אלא כי גם לחכמי דורו כתב הרמ"ם ז"ל בלל כלך בזמן ה' וז"ל. יר' לי אחרי הריף ורי' חזקן בעל התוספות והרא"ש ז"ל אחרונים דפ"ח פטור כו' עד ועוד שהיו מובלגין ויתר בחכמה ובמכין ולא אים כי אם להכריע בין גדולים אל"ה לפי העמוד שפמעתי ופקבלתי פו' ולא היה בורך למעת"ר להתריך להעתיק כל הוזקם המקומו' אשר בחלק הרמב"ם על רבותיו כי מעיקרא בשכתבתי זה כתבתיו בלשון מיעוט אחר מיעוט למעוטי ולא לרבוי שכן כתבתי אז ים קנת להסתפק דלפשר דלא מיקרי אלא אר שברת כו' ולא כתבתי כמוחלט ים לומ"ר ולא אמ"ם להסתפק רק ים קנת להסתפק דלפשר כו' דגם אלי ידעתי דבודאי רב גוברים ולא יחשב כנגדי תמיד אחרי דבוקיו ומכל מקו' למען תדע כי זה שכתבתי אלי בלשון שפק שפקא מצאתי לרב וגדול שכתבו במוחלט וגם חכם אחר שכר לה אלי ה"ם הרב מוהר"ר אלדרבי ז"ל בתשובותיו בימין ע"ג וזה לשונו. ולענין מה שנראה שכתבת שמעון בהב' שלין לו קנב' ולדברי הרמ"ם ז"ל לא חל עליו החיוב כמו שכתב בפוף מהלכו' מכירה מכל מקום נראין דברי החכם הפוסק הלו דכיון שכל הפוסקי' כלם חולקי' עליו אין לו רשות לומר קים לי כפלוני אפילו בדיני ממונות כמו שכתב מוהר"ר קולון בשרשיו ע"כ ואותו הדין כתבו שם הרמ"ם ז"ל בשם רבותיו והסכים גם הוה שמשם ואיך קורא לותם ביחיד ולא עוד אלא שהביא דעים ממוהר"ר קולון ז"ל והלא דברי מוהר"ר קולון ז"ל בכמה מקומו' מפרשין מורי בהנכב דכל שים שם קרי דמסייעי למוחזק אפילו שכל חכמי ישראל חלוקין עליה המוחזק יכול לומר קים לי ודוקא כשהוה יחיד בפברא אבל אם כתב מוהר"ר יכול לומר קים לי. ומוהר"ר אלדרבי ז"ל עצמו בכמה מקומות רבו מלספור בשהיה מונח תדי רבדברי דמסייעי למוחזק אפילו שכל חכמי ישראל חלוקין עליו ואפילו שלא היו בנגד הספר שהיה עסק לעזר המוחזק ואפילו שלא היו במדרגת הרמ"ם ורבותיו והנה קחשיב להו למברכ' ה' הוה והחכם הפוסק ההוה גם כן עם היות דלדידי אין הדב' ברור וכמו שכתבתי ופתבתי זה למען תדע כי לא דברתי בארץ חפץ.

גם מה שכתב מעת"ר בדברי הסמ"ג וז"ל. וזה הוה מוסיף תימה דכתב בהדיא שכיון שעבר במזיד יכא מכלל לחוזה אפילו לתיקון והתיר להלוות בריבית למומר להכעים משום דגבי ריבית כתיב לחוזה אם כן היכי קאמר במומר לתיקון שהיה חוסרו להלוותו בריבית דאפילו שבועה שלא יעבור עוד ומילה חיכא למילף דכל שהוה שלא יעבור עוד אסור להחזירו וכל שכן שאין ליטול ממנו והא קאמר דגם בריבית כמי היה חוסר להלוותו דכי היכי דלכידה מהדדיכן ליה מפני שהיא שלו הכי כמי ריבית שהוה ממון שלו אסור ליטלו ממנו ע"כ. והנה דברי מעת"ר לא יספיקו עדין כי לא בזו כל צרכן. דהרי לפי מה דכתב מעת"ר אפתי אתמיהה היא במקומה דכיון דכתב בהדיא שהיכה שעובר במזיד אפילו לתיקון יכא מכלל לחוזה ומכיון דיכא ממון שלו אסור להלוותו בריבית משום דמנינו גבי ריבית דכתי' לחוזה והא דאיתא דמפני טעם זה התיר להלוות למומר ישמעאל להכעים ואם כן היכי קאמר דבמומר לתיקון אסור להלוותו. ועם מה שכתב מעת"ר תורתך לא כתייסב עדין דהרי כיון דמרבויי דכל מקורת לחוזה לפ"ם גבי ריבית ורבית שהוה ממון דידיה אסור אלא שיך לומר בהו דכיון שיצאת

מכלל לחזה מוקר ולא לית כתב גבי מומר ישמעאל להטעים דכיון דינא מכלל לחזה מוקר להלוותו כריבית מצוה דגבי ריבית כתיב לחוה והלה גם במומר לתיבון לתריכן דינא מן החוה ולפי' הכי גבי ריבית ולתבידה לסור · ואפשר כדברי רבינו שכתבתי בקונטרסי הרשב"ן יתורץ הכל וזה שכתב' שם כי וקנו לסר להלוות כריבי' למומ' ישמעאל והחזיק דבריו מהגיה בפרק כ' דעכו"ם אפי' מוצה לכל תבידת לחיך לרבו' לית המומר ואי מחזירן על תבידתו ק"ו שלא נקח ממנו ריבית · ואפשר רבינו מפרש לתך דהכ' דעכו"ם כמומר לתיבון דוקא ולא להכעים כי המומר ישמעאל להכעים רחוי לקוטמו כמתומו והפקר כ"ל הפקר ואפשר שויוה רבנן ולא ריבית כו' וסמיך ליה דברי כעל אמנות שכתב שכשם דבריבו אלישוע ממינן יעש · וזה כן השתא שלקן שפיר דברי הר"ם דלעולם יומא לך דמדינא היה מותר להלוות בריבית לכל מומר כין לתיבון כין להכעים כיון דיבתו מכלל לחוה אי לאו דכוותה דכל תבידת לחיך והאי דרשת דכל תבידת לחיך מתוקמ' דוקא כמומ' לתיבון להכעים קנסוהו כמומו ואפשר שויוה רבנן ·

עוד כתב מעתי על דברי תשובת הרשב"ץ ז"ל וזה שמעתי ולא תבין היאך נמצא מהיותם שוקפי' כמוה שלא יהיה כאן מוניה דהא כל אותו הממון הוא בחזקת שניהם בכל תלקיו וכשתובעי' יורדי שמעון כשיעור פדיון רחובן הרי אלו בחיים להוניה בלי ספק כו' עד וכי יש לך מוניה גדול מזה ואפשר הוא דכיר מי שמניהם שיהיה ממון השותפות הוא בחזקת שניהם כדברי מעתי והיא הנוקמת ממש דכשהלך ירבה להחזיקו לעצמו יקרא מוניה גמור עכל · ואחרי המחילה היכי מצין דברי מעתי ובפרט במה שהעלת וכי יש לך מוניה גדול מזה שברי המוניה הגדול והחמיתי נקר' כל היכא שהו' מוניה מיד הכתבא מה שיש לו בידו ובחזקתו וכן המחזיק הגדול והחמיתי הוא היכא שטוען להחזיק מה שהוא בידו ובחזקתו וכין שתי שו' הקנוות יש החמצני כנודע והוא היכ' שהממון הינו לא ביד שניהם או שהו' בחזק' שניהם רומיית הממון השותפו' שבכל מקום שיהיה יד שניהם שוה כו' ואין לאחד יותר חזקה מהאחר תפילו שיהיה בידו ובזה ודאי לא יבדק כו לא תאר מוניה ולא תאר מחזיק והוא הדבר לשר דברתי מתחל מכלי שום הפרש דכיון שהממון הוא בחזקת שניהם כי היכי שלא יקרא בתאר מוניה הכי נמי לא יקרא בתאר מחזיק ·

ואפשר מה שכתב מעת' לרבו' הרשב"ץ שיכתבתי מתשובת הרשב"ץ ז"ל בכלל נט וכתבת שתשובתה בגדה ואין מפה הוכחה כי הגדון ההוא לא רצה להחזיק ולא להוניה דנהי דבעלמא קרקע בחזקת בעליו כו' עד וזה ביארו הרשב"ץ בהאי כללא נופיה סימן ז' בשנין רחובן שהיו לו בנים ואחרי מותו נשתר שמעון כו' עד שלמה בלי ורם קרקע ממוריגיו מיקרי מוחזק תפילו לגבי בעלים רשתובים כו' והכתת עוד רשם פפרק חזקת דזה תומר על תבותי וזה תומר על תבותי כו' ומדברי הטור שכתב בחמ' סימן קמ"ו ז"ל אם מעידים שהיתה של תבותיו כ' תומר למעת' דמהניא דפרק חזקת אין רשים כלל דהיכי הוה מצי למימר דהוי מינו להוניה ושרי הוה מוחזק בקרקע מכח שבי חזק' שהעידו העדי' וכן מדברי הטור והרמ"ה גם כן אין רשים דהתם ודאי מיקרי מוחזק ולא מצוה טעמא דכל מכח מוריגו של מצוה שים לו עדים שהו' עמהו המחזיק כה שבי חזקה והכי דייק לשון הטור ז"ל שכתב שם לעיל מיכה טען כל אחד מהם שהיה של תבותיו והכית המעריר עדים שהיתה של תבותיו מעולם ולא מכרוה והמחזיק מכית עדי חזקה כו' שרי לך שלף על פי שהניח בתים מכח מוריגו ושניהם יורשים תפילו הכי לאותו דוקא שהחזיק שבי חזקה קרי ליה מוחזק ולאידך לא קרי ליה אלא מעריר ואלף אין שום רשים לא מהנמרת ולא מדברי הטור והרמ"ה שנקרא מוחזק בשביל שהו' מכח מוריגו דהרי אם מזכה שם המוחזק הוא בעבור העדים שהחזיק כה הוא עצמו שבי חזקה ומכאן נקרא מוחזק אלא מצוה יורם טעניון ליה ואם כן דוק מיכה דהגדון ההוא מהרש"ם ז"ל שהכתי מפה רשים שלא היה שום חזקה לאחיו בחולקו החלק השני דמה שהחזיקו כו אחיו לא היו חזקה בדרך האחי שלא להקפיד בדבר מועט וכמו שכתב שם הרשב"ם אם כן לא מיקרי אותו נדון להחזיק ואולם הרשים מתשוב' הרשב"ץ ז"ל סימן ז' שכתבת לבאורה יר' שהיה רשיים שהרי התם הוא קורא ליורם שמעון מוחזק בשבים אף על פי שהוא לא החזיק כהם שבי חזקה רק שמעון מוריגו דמשמע אם כן דמכח ירושתו קרי ליה מוחזק מה שאין כן לכ"ש קרוב מוניה · ואפשר גם כוה מניעו להרשב"ץ ז"ל עצמו שכתב בתשובה לחרת הפך זה דלפי' הכ"ת דאין לו שום חזק' ממוריגיו שהרי הוא נקרא מוניה ולפילו הכי כתב דטעניון ליה לגבי יתמי ז"ל בסוף כלל ג' היכך שמעון שים לו שטר על שמו כתם והוכיח ונשתעבדו לו כל נכסיה טוענין לו כל מה שהיתה יכולה לטעון ויגבה תם והוכי' מנכסים דכמו שטוענין ליורם ונוקמ כך טוענים לבת כו' · ואם כן דוק מיכה דלפילו הכ"ת טעניון ליה כגבי יתמי לחריני וגבי בעל חוב על כרחי' לא מיקרי מוחזק מכח יורש אלא מוניה מיקרי לפי עניי דנכסי לוה משועבדין למלוה לא מיקרי מוחזק דקיל"ל בכ"מ דשטר העומד ליגבות לאו כגבוי דמי ואם כן אין רשים דהתם כל זה רציתי להסיב על דברי מעת' כדי שלא להסיב פניו ריקם כי בחמת טרדותי דבו מאד כמו שכתבתי לפני מעכ"ת כי לא דבר ריק הוא כך גדול כזה עשרת שלשים פר' מפרישין עד שאר יפקיע ה' ממרום נקרא להם דרור עי' הטורים

ירה:

כם דברי נאמן מהבתו
הקטן יעקב בבית הלוי ·

כלל ו סימן נד

ראובן היה חייב לשלמה מאת סכום מ' אלפים וחתם מלות לבניו בשטר ואחר זמן כשלת השלמה שהיה לתבוע על ראובן הנזכר והבניו

והכניסה לו בתוך דופיתה גם השטר חוב הנ' והוכלל בתוך שאר הנכסים שהכניסה לו וכתבו בשטר כתובה וכיון דזה הלך לרחוקן הנזכר ופתח את החלמנה לפתח לביו הנזכר בעורמות ובדברים להחזיר לו השטר חוב כלומרו חליף כי מה יש לה עתה לחרי שכבר כתבו על לביו בשטר כתובתה וכרוב הפיתויים כתפתת והטעיתה השטר מהלרגו ונתנו ליד רחוקן והשומעו לוחתו בעלה לביו על רחוקן לוך נתנה לכנו השטר חוב נתקוטט עמה ועברו ביניהם מחלוקת גדול עד שהשתה הנזכרת קרוֹ לרחוקן ונתרעמ' ממנו על מה שגרם לה להתקוטט עם בעלה בכל יום ורחוקן הנזכר כדי לפייסה ולסלק מעליו תרעומותיה עשה לה שטר לחר זה לשונו:

בפנינו עדים מ"מ הר"פ' מרנוזו הגמור נתחייב בחיוב גמור מעתה ומעכשו שחחרי מות לביו היסים פ' לפרוע לאשת לביו היקרה פ' מחמ"ת שלשים ות"ק לבני' שהכניסה לחביו בכתובתה פרעון גמור למורעם לה לחרי מיתת לביו מכיסו ומממון מכלתי שיוכל לומר שיקח מירושת לביו אם ימכח לו כדי לפרוע לה החוב הנזכ' רק יפרעם לו ממכיסו ואם בחולי השטר מרת פ' קודם בעלה יהיה מחוייב ה"ר פ' לתת החני מהחוב הנזכר לכחור כ"ר פ' נכדה של הנזכרת פלונית אם יהיה לו בחיים ואם לאו יהיה מחוייב לתת החני הנזכר לאביו הנזכר כפי התנאי שהו' בתוך שהבעל יורש החני מהכתובה ועת' נועק מרה הענני הזקן שיפרענו בנו רחוקן החוב הנזכר שהם שלו ורחוקן טוען כי אין לו מה לעשות עמו כי בעלת השטר נתנו לו וכבר קרעו לקרעים. גם טוען הזקן שיפרע לו בנו הנזכר ביטול מעותיו שהכה זה כמה שנים שהם ביד בנו ומשתחל בהם והוא היה נושא לחרין לפורעם לו להשתחר בהם להוציא טרף לביתו ועתה הדין עמו:

תשובה

מילתא

דפשיטא היא דרחוקן זה חייב לפרוע החוב הנזכר לאביו והוא החזיקם בידו כל כך זמן שלא כדין דלף על גב דקיימא לן המוכרח שטר חוב לאבירו וחזר ומחלו מחול היכא שהכניסה השטר שטר חוב לבעלה בכתובתה כל' וחזרה ומחלה לוחתו חיבו מחול כדאמרינן בגמרא בכתובות אמ' ליה רבה לבריה דרב חייא כר אבין תא ואימא לך מילתא מעליא דהוה אמר אבוך הא דאמר שמואל המוכר שטר חוב לאבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מורה שמואל בשכנסה שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלה לוחתו חיבו מחול מפני בידו כדאי' בגמרא והביאו הרי"ף ז"ל בהלכות דיון והטעם ופירש מפני בידו כדאי וכי היכי דאיכא לא מצי מחיל משו' דדיל' שם הכי כמי איכא לא מצי מחיל' דאילו כדאילו דמי דאין קנין לאשה בעלה ע"כ. והרמ"כם ז"ל כתב בפרק ו' מהלכות מכירה וזה לשונו. קנין שטרות בדרך זו מדברי סופרים וכו' עד לפיכך המוכר שטר חוב לאבירו עדיין יכול למחול ואפי' ורשו מוחלו לכל האשה שהכניסה שטר חוב לבעלה מפני בידו כדאי ע"כ.

והנה כמאי לכתב הרמ"כם דקנין שטרות הוא מדברי סופרים הש"ג עליו הרלב"ד וחמר לא מן השם הוא זה אלא מפני שהלוה חומר לנוקח אבי לא שעבדיתי לך את עצמי לפיכך שם כתב לו בשטר חוב הריני משועבד לך ולכל הבאי' מכחך חיבו וכול למחול מ"מכר שטר חוב ע"כ. והרב מוהר"י קארו ז"ל כתב שם ולי נראה דאי כתב ליה הכי גם להרי"ף והרמ"כם ז"ל חיבו יכול למחול עד כאן. ואפשר דהכא לוך מיתב הרב ז"ל בפשיטות והחלטי הדברים דאי כתב ליה הכי דאף הרי"ף והרמ"כם יודו דלא מצי מחיל דהרי כיון דלפי סברת הרי"ף והרמ"כם עיקר טעמא דמילתא הוי משום דקנין שטרות מדרבנן הוא דמהתורייתא חיבם נקנים שחיבם גוף להקנותם בדרכי ההקנאה ולזה שם כן לא יש שום דרך שיוכל המוכר למכור וכותו הכתו' בשטר לאחר ושם כן מה יועיל שם כתו' בשטר הריני משועבד לך ולכל דאתי מחמתך כיון דלסברת' אין סדר שהקונה יכנס במקום המוכר משום דהתורתית חיבם נקנים. והר"ם ז"ל כתב בפירוש הלך דברי הרב ז"ל בפסקיו שם בהכותב גם בכלל ס"ט סימן ו' כתב כן וזה לשונו: וכל שכן לדברי הרי"ף והגהות שפירשו דמכיר' שטרות דרבנן דאין קנין נתפס על שטר חוב כמו על ההלוואה ומהאי טעמ' יכול למחול הילכך אפי' שם כת' משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך אין קנין מועיל שלכן יכול למחול ע"כ דמשמע כדברי דלהרי"ף והרמ"כם דסברי דטעמ' דמי משום דאין קנין נתפס על שטר חוב אפילו שם כת' ליה הכי לא מהני. גם בעל התרומות בשער כ"ח כת' בשם הרמ"כן וז"ל. וכיון דלדברי הרי"ף לא קנה מן התורה שם כן אפילו אי כתב ליה משתעבידנא לך ולכל דאתי מחמתך לא קנה ויכול למחול ע"כ. ושם כן לא ידעתי למה החליט הרב ז"ל במוחלט דאי כתב ליה הכי דגם הרי"ף והרמ"כם יודו דלא מצי מחיל ומה גם שדברי הפוסקים דסברי כהרי"ף והרמ"כם ז"ל דאפילו כתב ליה הכי מצי מחיל וכנגד סברת הרלב"ד כמו הרשב"ם בכלל הכותב ובפסקיו כתב בהדיא דאפילו שם כתב לו משתעבדנא לך כו' מצי מחיל ודקה סבר' הרלב"ד בהתורת גם הרמ"כן ז"ל חולק עליו. והרב בעל התרומות הסכים גם הוא לסברת הרמ"כן ז"ל וכתב שם שחכמי הדור לא הסכימו לסברת הרלב"ד. ועטור גם כן כתב בסימן ס"ו שהרמ"ה גם כן חולק עליו ושם כן מי סברינו לרב ז"ל להסכים להרי"ף ולהרמ"כם ז"ל לסברת הרלב"ד כוה לחבי שברבו כמו רבו החולקים עליו.

והואיל וכאנו לידי כך רחיתי לדקדק במה שכתב הטור בסי' קכ"ו וזה לשונו ושם לאחת שאת לו הן במעמד שלשתן חזר המותן ומחל לו ללוה פירש ר"י שחיבו וכול למחול וכן כתב הרמ"ה והרמ"כם ז"ל כתב שיכול למחול והרלב"ד חולק שאם אמר לוה למלוה בשעת מתן מעות משתעבדנא לך ולכל דאתי כו' אין חיבו יכול למחול לאחר שמכרו או נתנו ושם נאמן למחול ואין הרלב"ד כתב

שכבל עגין לוכו יכול למחול לו ע"כ. דמשמע מהכא דלהרשכך ז"ל היכא דלוכו כהוב בשט"ח מסתעברכא לך ולכל דאתי מחמתך אפילו אם הקנה לו במעמד שלשתן יכול למחול ובדמוכח דיתן לשון הטור בהדיא ודבר תמה הוא דכיון דעיקר הדין של הלואה דסכר דהיכא דכתוב בשטר חוב מסתעברכא לך כו' דשוב לוכו יכול למחול הוי כמוחזק ודלא כמו שכתב הרשב"ם שם בחידושי גיטין. גם הר"ש ז"ל כתב כן בכלל שט וזה לשונו. הוי יודע שסר"הכר כתב כן ואין דברי כר לים זכרי"ש דקדק זה מדתמרינן פרקא קמא דגיטין גבי ההוא דאמר טעמא למילתיה דבעצם כמי שאומר בשעת מתן תמיכר מעות מסתעברכא לך ולכל דאתי מחמתך ואיכ דליכא לדלא יכול למחול דהתם קאמר מעצם זה קונה לכל מאן כמי אמר לן דאם חזר ומחלו לוכו מחול ע"כ. ואם כן כ"ן דלהר"הכר מפרשה ליה הכיא דתמיר דאמר בשעת מתן תעות מסתעברכא כו' להיכו דשוב לוכו יכול למחול אלא כמי היכא דליכא ליה כלים כמעמ"ש שלשתן אתי מכי מחיל הרי תמיכר שוכיהו לתרוייהו בהדי אהדדי דהיכא שהקנה לו במעמד ג' הוי כמי שכותב לו מסתעברכא כו' וכי היכי דהסכל שכרת הר"הכר ז"ל מהכי דלא מכי מחיל הכי כמי במעמד ג' גם להרשב"ל לסכר בשכרת הרי"הכר דהיכא שכתב כ שטר מסתעברכא לך ולכל דאתי מחמתך דלא מכי מחי ל מסתפק ליה מילתא במעמד ג' אם יכול למחול אלא לאו שכתב כתשובה ושביתה מוסרי קדרו ז"ל בסימן ס"ו וזה לשונו. והרשב"ל ז"ל כתב בתשוב' דכרי הר"הכר נכונים וברורים וחזקים כו' עד. אבל במוכר שטר חוב במעמד ג' אין הדבר מוכרח כל כך דיש לבעל דין לחלוק כו'.

ואפשר לומר דהר"הכר והרשב"ל ז"ל יפרשו שהיא דתמיר דדוקא היכא דכתב ליה מסתעברכא כו' אז חלים מילתא ולא מכי מחיל ומה שאמר שם בעצה כמי שאומר לו בשעת מתן מעות כו' ר"ל ומשום סעם זה קונה במעמד ג' כלתי משם דרכי הקנאה לכל לענין אי מכי מחיל לא דמי והייכו טעמא משום דהיכא דכתב ליה בשעת מתן מעות מסתעברכא לך כו' חלים טפי שמעבד גופו מאן כתחלה לכל מאי דאתי מחמתיה.

גם כדברי הטור רציתי לדקדק כמה שכת' אחרי שהביא שכרת ר"י והרמ"ה דהיכא שהקנה לו במעמד ג' שוב לא מכי מחיל כתב והרשב"ם שם כתב כן בהדיא דמשמע דאפי' כת' למלוה כו' דמדיוק לשון הטור משמ' דדברי הרשב"ם היכא שהקנה לו במעמד ג'. וכזה חילק דאם כתוב ביה מסתעברכא כו' לא מכי מחיל אבל אי לא כתב ליה אכי לא חלים מכי מחיל זהו דעתיה דמשמ' דאפי' הרשב"ם ז"ל הוי היכא שמכר שטר חוב לחבירו בסתם בלתי מעמד ג' דער כתן לא חלים מכי מחיל אבל אי כתב ליה מסתעברכא כו' שוב לא מכי מחיל ואפי' לר"ת דאמרינן בפ' המכנסת שטר חוב לבעלה דחיל יכולה למחול הוי מכוח שלא כתב בעלה הלכך נקטי' מיכה דאפילו לא הקנאה לו ס"ם בסעם שבשעת חלים חלו אחרים ממנה אחרי שבעל ועודה תחת בעלה היכא יכולה למחול עד ואיכא מאן דאמר דזקף מכנסת ס"ח לבעלה אחרי שהיא כיתיבה ומסירה יכולה למחול אבל הכנסה לו מלוה על פה או מלוה בשטר בלא כתיבה ומסירה יכולה היא למחול ע"כ. ואם כן חזי יטעא דאוכן דזה נומר דכיון דהוי מוחזק בחוב שכזר דקיימא לן שטר העומד לגבי' לאו כגבוי דמי אם כן יכול למיתר קים לי בשכרת ההוא חוב דאמר דער כתן לא חלים מכי מחיל ואפי' הכי אין להמכנסת שטר חוב לבעלה חלים חלה הכיא שהקנה לה בזה אומר דפשיטא בכתיבה ומסירה אבל בסתם לא בזה אומר דפשיטא

דאוקמה

שער כ"ח וכן נם כן מלשון ההשנה דלעיל ואם כן לא היה לו לשור לומ' בלשון הזה והר"אבר חילק שאם אמר למלוה כו' ואם לאו יכול למחול. ואדרבי חבי הרשב"ם ז"ל כתב שבבל עגין לוכו יכול למחול דמשמע דקאי אדלעיל היכא שהקנה לו במעמד שלשתן ול

דאוקמה הסברא הני ימירתה ולא כמצה שום פוסק לחר
סיסכים עמו ואף גם הוא לא מדע מליכא מי הוא דין
בשם ליכא מאן דאמר וגם כתב בעל התרומות ז"ל בשב
אוקמה הסברא וכתב דאפילו מלוה על פה קנה ואינה
יכולה למחול כל שכן בלוה בשטר וכת"ש שם משלחת מי
הר"מ ברצלוני ז"ל על זה והשיב לו וזה לשונו · והמכתם
לבעלה חוב על פה ולא הקנהו במעמד ג' אם יכולה
למחול ואלו אינה יכולה למחול משום דידו כידה דאמר
במלוה בשטר מי שריכה להקנותו בכתיבה ומסיר כו'
והאריך שם ברשות · ורבינו ירוחם כתב בניתיב כ"ג
חלק ד' דאינו צריך כתיבה ומסירה ולא כמצה שום
פוסק שיסמוך כדבר ואם כן משום דאינו יכול לומ' קים
לי כיון שאינו אלא רק יחיד באותה הסברא וכמו שכת' מוהר"ם
קולון ז"ל בשרש קמ"ח ועש"ב ·

ולרוחא דמילתא למימרא דלמי מאי דסבירא ליה
להרמ"ך ז"ל דאינה דהמוכר שטר חוב
לחבירו ואין לו למוכר ככסי לפרוע שאינו יכול למחול
מפני שהוא חב לאחרים · וכמו שכתב בכלל ס"ח סימן
ג' · וכן כתב מוהר"י קולרו ז"ל בסימן ס"ו בשם הרשב"א
ז"ל ואם כן בנדון דידן דאין לאשה הנאת מקום אחר
מלבד מה שמכניסה לו אם בן אינה יכול למחול משום
דהוי חב לאחרים כיון דאין לה מה לפרוע ואפילו אם
ים חולקים בזה וכמו שכתב שם הרשב"א ז"ל דאין דעת
רבותיו עוים · וכן דעת ירוחם ז"ל דמי"ב חלק ח' אם כרשה
לחוש לסברת האומ' מאן דאמר שכתב בעל התרומות
מה שאין לחוש כלל וכמו שכתבתי לעיל הכי על כרחין
צריך לומר דאין קים לי כדי לזכות לדעת דעינו
קים לי כהאומ' מאן דאמ' דרוק היכא שהקנהו בכתיבה
ומסירה וקים לי כהשני שכתב דאף כמי שאין לו מה
לפרוע לקונה דיכול למחול וכדאמי' בשלהי
המוחזק צריך לאסתיועי בתרי קים לי מפקינן מידי
המוחזק וכמו שלמדנו זה מדברי הרב מוהר"ן בב ז"ל
בחלק ג' ס"ל וס"ל ולמד דין זה ממה שכתבו התוספ'
בפרקא קמא דכתובות גבי סוגיית פתח פתוח מפתחי
בדבור המתחיל אי למיתב לה כתובה כו' · ויכיר
ז"ל בדברי הרב מוהר"ן ב"ב ז"ל דיר' מדבריו דהיו ולא
ורפיא כיוהי דכסימן מ"ב וסימן כ"ב וירחה דמחלק בין
פלוגתא דרבוותא לפסק פסקא וסברא דהיא מדברי
התוס' שכתבו דשם חוכם אחד הוא הכי נמי שם פלוגתא
דרבוותא אחד הוא והוא סותר למאי דכתב בסי' כ"ח וסי'
ס"ח וכבר התרכתי בזה במקום אחר ובקדיתי ב"ב בדברי
התוספות בדבור דלעיל בכלל המסור בידינו בשם
התוספות דכל שפק פסקא דאינו מתפרך לא מקרי שלא
חר פסקא וכעת אין נודך להאריך כי כבר כתבתי דאין
לחוש כלל לסברת היחיד והוא ואינו נכנס בספק כיון
דהוי יחיד ולא וכל למימר דאוכן קים לי · ומוהר"
ן ז"ל כתב בחלק כ' סימן י"ד דאין להכניס בספק
סברת הר"ם ז"ל שכת' שעד אחד ביבמות לא מהימן כיון
דרוב הפוסקים חולקים עליו אם כן בטלה דעתו אצל
מרובים הרי דאפילו דרבינו ירוחם סביר' ליה כהרמ"ך
ז"ל וכתב שהרמ"ם נם כן סבר הכי אפילו הכי לא רצה
להכניסו בגדר ספק ספקא כיון דרוב הפוסקי' חלוקים
עליהם וכל שכן בנדון דידן שלא כמצה רק יחיד בלבד
ונם את שמו לא הגיד ·

והנה בדברי הרמ"ך ז"ל יש לדקד' כמאי דסבירא
ליה דהיכא שאין לו למוכר מה לפרוע
דאינו יכול למחול דהוי חב לאחרים שמי מאי
דסבירא ליה בכלל ס"ח סימן ו' דהמוכר שטרו לחבירו
וחזר ומחלו חיי' לפרוע לו כל מה שהוא השטר ולא מה
שקבל ממנו בלבד ושם כן על כרחין הוצרך הוא לתרץ
בסיוע עובר דקריבתיה דר' נחמן דמייתי הת' בכתובות'
כמו שהיכיתו התוספות וקשה ז"ל מאי דקאמי' דאם
היתה לאשה מה לפרוע מה שהוא השטר ולא
שדמים שקבל בלבד שם כן מאי אהניא לה עדותו על רב
נחמן הרי על כרחין צריכה היא לפרוע להם מה שהיה
שוה השטר ועל זה תירצו התם דקטנה היתה וכנגע
לכלל הפעוטות דמתנת הוא מתנה ואינה כר עומדין
הן כשהיה היקה ואינה חייבת עד שתגדל ותה כיון
דעל כרחין צריך הר"ם לתרץ הכי ה"נ קשיא ליה מאי
מבנית מחלה הוי חב לאחרי' כיון דאין בידה לפרוע
לקונים וכל זה הוא למאי דכתבינן דהרמ"ך ז"ל סבירא
ליה דצריך לפרוע מה שהוא השטר · ואמנם השור
ז"ל כתב בשמו דסבירא ליה דאינו חייב לפרוע מה שהוא
השטר רק המעות שקבל בלבד ודבר תימה הוא דהרי
בכלל הכותב כתב בהדיא להסך דחייב לפרוע כל מה
שהוא השטר · גם בפרק הכותב כתב שם בשמקיו הלי
דאמרינן מגבין ליה מי שטרא מעלי' צריך לפרוע מי
שווי השטר ואם כן לית כתב השור כשמו בספר וחולי
לפי שרואה בפסקי בפרקא קמא דמציעא שכת' בשם רב
שריר גאון ז"ל שאינו חייב לשלם אלא מה שנתן בלבד וכתב
שם דהכי משתכר' ועם כל זה לא היה לו להניח דבריו
בתשובה וגם בפסקים ולתשום במוחלט דבריו תלה ·
והנה ליישב כל זה ולישב דברי הרמ"ך ז"ל אהדדי היה
לי לכתוב וכעת אין לי פנאי וצריך עיון ·

ועל מה שטוען הזקן שיפרע לו בכו דמי ביטול
מעותיו כיון שמוה היה מפתחר בהם והוה
היה קובע עות' ממנו להפתחר בהם והו' היה מחזיק
בידו כזה אומר דעם היות שלכאורה ירא' ממאי דכתב
המרדכי בפרק הגוזל קמא בשם הגאונים במה שכתב
המבטל כיסו של חבירו אין לו עליו אלא קרעונות וכן
במקום שאין מרויח בו אלא שם מרויח בו חייב ליתן לו
וכן הורה רבינו אליעזר בר יהודה וכת"ע וזה לשונו
ואמ"כ הוא המבטל כיסו של חבירו והרויח בו שנותן
הרויח לבעל המעות ודוקא שם נתנו לו מתחלה לקנות
בו דבר להרויח וחזר ואמ' לא קניתי לך או לא הרוחתי
שלא לעצמי אלא בתור פקדון לא אמי' דאמי' אחמ' חכמי'
מותרין לנתקם מהן לא דברו שלא לשלם הפקדון כלבד
כו' עד וכראה דנבי פקדון נמי שם תבע פקדונו מפני
שחומר אני רואה להרויח כו' או להלוות והלה מעכב
והרויח בו גם זה מבטל כיסו הוא ואם ידוע שהרויח
בו חייב ליתן מכאן ולהבא והתירך שם והביא תשובת

בפיו הלי נתון ז"ל דמכר הפי נתם כן היה כדאם דכתן
דמזקן היה מוחל ממנו מעותיו להרויח בהם והנה הים
מעכב ומרויח בהם דחייב הוא ליתן לו מה שהרויח
בהם.

ואפשם כלל ירחם דלה דמי משום דהכא הוי
הלואה ומעוכרת בשכחו לידי רשובן
שלו המעות בלו בתורת הלואה לא בתורת פקדון שלא
שהוא עכשם בידו כל כך זמן בטעות שכבר מחלם לו
החוב ואם כן היכו וכולל לשלם ממנו משם מין ביוח דהוי
ריבית. וכתב הרשב"ם ז"ל בשם תרומת הדשן וזה לשונו
שאלת שהוגלו שם לכתו בשעתי הלואה אם לא לפרעך
לומן פלוני יתן לך כך וכך אם יש בזה ריבית. תשובה
ליכורת דשפטה דמתניתין ירחם שלין כאן משו ריבית
שלל כי עד ושעתא דמילתא משום דאין ריבית אלא
בדבר שמתרבה משום לגר בטה לי וזה היכו כן שלא
מרעו כשעה לא היה מרבה לו בלום ואם לא פרעו
במועדם ומכו ממם חייב ליתן לו בחות' שעה קרן וקכם
ואיכו ממתין לו של הקרן כלל וליב' לגר בטר כי עד שלא
שאלי חומר דאסור לעשות כן משום דלא גרע מריבית
מוחרת שהוא על פי שאין כאן לגר בטר ביון שהתנאה
בא לו מחמת הלואתו אסור עד כאן. דמשמע מהכא
דאף על גב דה תרון הסוף היכו כשר לריבות הזמן רק
במו קכם אפילו הכי הוי ריבית משו דסוף סוף התנאה
בשה לו מחמת הלואתו כל שכן הכא שהוא שולל ממכו
משכי לריבות הזמן בפירוש. ומוהר"ן ז"ל ח"ם סימן
כ"ו כתב דאפילו בכשכי יתומים דיהכיכן להו קרוב
להתנאה ורחוק להפסד הייכו דוקא היכא שחות המעות
שלהם הוא משתחר בהם לחוד ומעותיהם ממם הם
מיוחדים ומקיפסק בהן בשני עצמן אבל היכא שהמעות
מהיתומים לקחם וסרע חזכותיו והוא מתעסק עתה
בהם היתומים עם מעותיו הוי רשות כיון שאיכם לותם
המעות עצמן לחוד והכריח זה החילוק מדברי הרשב"ם
ז"ל וכתב שלף על פי שלא כתב דבר זה מבואר בפוסקים
מכל מקום מי לבו יותר גדול בחחרוכי ממכו רחוי לחום
לדבריו אפילו אם היו חולקי עליו בפירוש כל שכן שלא
מצכו מי שיחלוק בזה שלא שלא חלקו בהדיא זה החילוק
שהוא ז"ל חילק עכל:

והנה מצאתי הגהה אחת בשם מהלכות מלוה
ולוה והכיאה הב"י גם כן בטור ל"ד סי' ק"ם
וזה לשוכו. מעשה ברחוכן שהשטיר מלמד לבכו וקבו
ממכו ליתן מעו' לומן פלוני ולא כתן לו ותבעהו המלמד
מה שהיה יכול להרויח עם מעותיו עד אותו הזמן ודן
הרב ר' אליעזר מטוך דחייב ליתן לו הריוח ואין בזה
משום ריבית ורחים לזה בפרקא קמא דמכות מעידכו
בחים שלו שחייב לחבירו חלף ווז על מנת ליתן לו מכאן
ועד שלשים יום והוא חת' מכאן ועד שלשה שכי וכשהו
וממין לומרין כשם שדם רוצה ויהיו בידו שלף ווז מכאן
ועד שלשה שכים ושתה לי מייך בשכירות ריבית אחת
משלמי לים עריס כשה שדלם רוצ ויהיו בידו כו' דהשיח
על כרחיך בשכירו' חייבי דאי בשלוחה לו לא היה כותן
לו בלום משום ריבית. והרב אחיו הקשה לו דאף

בשכירות יש ריבית כו' ליל בפירוש אלא דרב ר' אליעזר
מטוך דאתיר בשכירות משום דשכיח בהשלוחה לשוכר
ליקח שרוות משם שהיה יכול להרויח מעות שהכעין
רשני ריבית:

כל זה ראיתי לעל'

הקטן יעקב לבית הלוי:

פה קדוש ואמר לו למעלת החכם הפומק הרלוכן חייב
לפרוע החוב לאחיו והאי אתתא דהכנים שלח לבעלה
לא מניח מחלה

בשם הנעזיר

ליב מהוזאל.

כלל ו סימן נה

התורה

והלדם בשאלם יחד החכם
השלם כ"ו: שאלתני להודיע
למעלת שם יש בך זכות להל'
יוסף על החזקה שלו שאכר מכרה זה ימים רבי' וכקבה
במכירתה הלבה יען שסך לאכר מכר לותה היכו מגיע
לפילו לרבים מאכר שהיה בזה וסתבת שלי שהוא מטושל
בבכו' שכבר הגיעו לפרקן ואין שפק בידי בדי להשיקך
ואולי יהיה לו עד זכות בחזקתו זאת לומן ויכל כה
להשיקן גם רלותי העתק השטר מכירה שכר שלחת לי
לרלותו וכבר ידעת שלח שרלותי כי רבו ואין לי בשכר
כהעת ואשכם לעשות רצוכך חשבתי והככי כותב למעלת
רלוני פרקים בלבר ואתה הלח תוסיף עליהם כהכה
וכהכה ותן לחכם ויחכם עוד. רלשוכך ידעת הלח
מחלוקת האחרוכים שם ים לחזקות הללו דין קרקע
או מטלטל וזה ימים בקבתי והוכחתי ברלותי דמרוכת
כראה דאין להם שלח דין מטלטל ואשכם מוכרי לוי ן'
חביב ז"ל העיד על הגאון מבו ז"ל שהיה אחד מתקבי
ההשכמה שתקן להיות להם דין קרקע. ומוהרשד"ם
ז"ל תלמידו סמך על עדות דכו להלכה ולמעשה בכתוב
בתשובו הביאו' לטור ח"מ סימן רל"ו שם וזה החזקות
שאר הם כגרעים ומשכים מההשכמה הסיה לין שפק
שים להם דין קרקע שאר פרט בהם בכיאור
שיהיה להם דין קרקע אשכם שאר החזקות ההכוגות
בהיטלייה משאר שהם במטלטל וכמו שהארכתי שם על
זה. ומעתה אם כפשך לומר בכל אחזקה זו דין קרקע
יש לה והיה כגררת ומשכת מתקכ' אחזקות שאר שתקכו
בתוגרמה ז"ל הר' יוסף מיקרי מוחזק לכל דבר שאר
יהתפק בגדון זה דקרקע בחזקת מריה קמא קיימא
וכהלוקת בפרק חזקת דהלכתא כרבה בהדיעא וכר' יוסי
בוזי וכין שכן יכול לומ' קים לי כרת' והר' שם ודעמהון
דשברי דאפילו בקרקעות יש להם ביטול מקח בפלגא
ושלג' ומעלה ונקט על גב דהרי"ף והרשב"ם ז"ל שפקו דאין
להם

להם לוכחה לפילו מכר שום אלף בדינר מכל מקו׳ כיון שה״ר יוסף הוא המוחזק יכול לומר קים לי · ואם כשכך לומר שיין להם דין קרקע רק דין מטלטלים ואם כן שין נקרא מוחזק ה״ר יוסף הכותב הא ק״ל בפרק הזהב כרב נחמן דאמר מוכר לעולם חוזר ואפילו אחר כמה שנים ואפילו לשבועת הרמב״ם ז״ל שכתב כש״כ מהלכות מכירה שאם היה המקח דבר שאין בו שבוי גם המוכר היכי יכול לחזור אלא עד כדי שיאחל לתגר או לקרובו הרי הכתי׳ היכם שוים כלום כי יש הפרש רב ביניהם וגם היכו בידו שהוא יכול להרווחותו לתגר או לקרובו אחרי שכר ככסם כו הלוקח · ואם שכתוב בשטר המכר שאף על פי שהוא יודע שאוה יוקר מזה הסך עם כל זה הוא מוחל לו אחרי העיון בדברי הרב בעל התרומות בשער כ״ו שכתב שאם טוען הלוה שהיה הקרקע הכתוב בשטר לא נכתבו בכווי הלוה רק הסופר כתב לשופרא דשטרא כו׳ וגם רמה שכת׳ הרם״ך ז״ל בתשובה והביאה מיהר״י קרנו ז״ל בחי׳ סימן ט״ל שכל שהוא לשון השטר כלשון שבר דלאו כלום הוא דהיכו אלא ספור דברים שעם · וכלל הכך דוקא שכל לשון השטר הוא כמשפר על מה שעשה לשעבר והיכו מתחייב עתה כלל · ואף על גב דכתוב בשטר וקניכן מידי הלי יוסף על כל הכו׳ דאמר שעתה נטל הקנין על החיובי׳ הכו׳ אפי׳ הכי היכו כלום דיכולים לוכחו לפרש שנטל עכשיו קנין על אותו ספור דברים שספר להם וכן כתב בפסיטות מוהרם״ך ז״ל בתשובת כ״ט וזה לשונו · ואף על גב דכשדון דיון ליפה וקניכן דאמרי׳ דעכשיו נטל מכח ודאי כרוה דליכא לחייב לכן הוקן דכיון דאיקרי׳ לא הוי חיוב אלא ספור דברים גם וקניכן מהדר לספור דברים לא לחיובא כיעל מה יחול הקנין וכמו שכרוה מהגהה תשיבית וזה לשונו · קודם כפני שנים וקנו מידו כותבין פירש ז״ל שקנו מידו שיתן לו חוכו עד זמן פלוני לכל מה אמר בסתם הכני מודה לך בקנין כפני עדים שאני חייב לא ידעתי על מה יחול הקנין הוחיל ואיכו מקנה לו עתה שום דבר אם כן בשדון דיון כמי כיון שכל לשון השטר משתעי לשעבר כו׳ עד ואם כן מה שאמר וקניכן על מה יחול עכ״ל · וכבר ידעת הלא שדרך לפרש לעול לשון השטר לזכות הלוה או המוכר ואפילו כפירוש רחוק וכמו שכתב הרם״ך ז״ל בסוף התשובה הנזכרת דיר בעל השטר על התחתונה · גם ידעת שברת הרמב״ם ז״ל בפרק ט׳ מהלכות מכירה שכתב אפי׳ שאחל לו בפירוש ואמר אחר זה אני מוכר במה היכו שום הלא וזו וכן בכסף דכל שלא פירש כדי החוכחה שים במקח לו קרוב לו היכו הלוה וכבר כפי מה שכתב שעת שהוכחה היא הדבה מלד על שלשים ועל רבעים והוא לא פירש זה בפירוש אשר בהנדפות כל זה שכתבכו ובהקבוצות בשעיפי הדברי׳ יוכל שעת לעכין גד ובדדי לזכות הי יוסף · יוסף ה׳ לך חן וכבוד וחיים עד העולם · כנפש שעת ובנפש כאחבך ·

הנעיר

יעקב לבית הלוי ·

כלל ו סימן נו

החכם

השל׳ הכוגל כ״ו דאיתי מה שכתב שעת׳ מה שהקשה אלגו שכתב בשם בעל תרומ׳ הדשן סימן ס״ח שהשיב כדברי וז״ל · וגבי מסכת אלו דבריס שאין להם חוכחה שכתב ולעכין שבירות פועלים היכא מלן דאמר שאין להם חוכחה דלאו מכר הוא כו׳ ובכתב מ״שת וזה לשוכו · ובקשיא לי דמשמע מדבריו דאי הוה מכר היה בהן חוכחה והא מתכויתין קתני העבדים שין להם חוכחה ויש לתרץ על זה דמתכויתין בעבדים כשעניים מיירי דאי דאיית דוסתנחלתם חותם בכשעניי׳ מיירי ובאכי ניחא לכ״ל לכל להרמב״ם ז״ל קשה דבתב השוכר את חבירו כולין כו דין חוכר׳ מפני שהו׳ כקוכה חותו לומן ואין לעבדי חוכחה ודברין מתמיהין ולא מנחתי תירוץ לוה לכן הוריעכי כי אח דבכי׳ עליו עד כאן לשון מעת׳ · והכה לא קשיא ולא מידי דהרמב״ם סוכר דאף עבד עברי אין לו חוכחה ואף על גב דעיק׳ הקנין לקרקעו׳ הו׳ מקר׳ דוסתנחלתם חותם והוה בכשעניים משתעי מכל מקום כיון דמצינו דעבדים ישרלים שתקנו לקרקעו׳ גם כן לעכין שבועה אם כן הוי דומיא דקרקעו׳ דאמרי׳ בפרק קמא דקידושין אמרינן עד היכן גלגול שבועה מצינו אמר רב יהודאי כו׳ עד אמר רבא השבע לי אלא כמכרת לי בעבד עברי אי הכי הויכו קרקע כו׳ דמשמע דעבד עברי ג״כ שתקנו לקרקעו וכיון שכן אין להם חוכח׳ כיון דשתקנו לקרקע לעכין שבועה ואף על גב דהר״ן ז״ל כתב שם בהפך וזה לשונו אי הכי הויכו קרקע אלא עבד כשעני כו׳ מכל מקום הרמב״ם ז״ל סובר כהכתיבכא · והלין ז״ל ונמקי יוסף לשיטתייהו תולי · אחר כך מצאתיו כתוב לרב בעל תרומ׳ הדשן סימן ס״ח שהשיב כדברי וז״ל · ואכתי קשה כהי דאמרינן שועל לעבד עברי עבד כשעני לא יזכהן דאמאי לית ליה דאמרי׳ מוכח׳ הויכו כשעניים דלישתקנו לקרקעות כדאמרי׳ בגמרא ועבד עברי לא לשתקנו וכרש׳ דאשכחן כמי בעלמ׳ דשכר גמרא כמי דעבד עברי דין קרקע יש לו בפרק קמא דקידושין גבי כלגול שבועה כו׳ עד אלמא שכר גמרא דעבד עברי דין קרקע אית ליה לעכין שבועה הוא הדין לעכין חוכחה עכ״ל ·

הגם הלום ראיתי מה שהקשה מעת׳ על מה שכתב הרב המגיד משנה בפרק י״ב מהלכות מכירה וזה לשוכו · כתב הרמב״ם ז״ל היתה ההכויים פחותים מזה כל שהוא כו׳ · וכתב הרב המגיד שטעות סופר הוא בדברי הרב כו׳ ואקשיא לי דלעכיות דעתי לשון הרב מרוייק דעד כאן לא קאמר שמואל דאמר אחד הוא חוכחה שלא היכ׳ שמכר מקח הוי מחילה או ביטול מקח ומכר מעות הוי שתו׳ מרוייק ואלו כן כתב מעות אבל היכא דליכא שתות מרוייק לא מכר מעות ולא מכר מקח אלא כלגול דהרמב״ם פסיט דחזלינן כתר מקח דהוי מחילה כלגול דהרמב״ם פסיט דחזלינן כתר מקח דהוי

עקר דהא שמואל אתות מעות כמי קאמר לטפל ואף שמואל גריר טפי כיון מקח מכתר מעו"ל אלא היכ"ד ליכא אתות מדוייק במעות וליכא במקח תו ליכא כתר מעות ומכי דייק לעזן הרמ"ם שכתב וכמה תהיה התנוי' כנ' אתות בשום דמלת בשוה דייק הכי ומעתה קושית הרב המגיד אין לה שחר ואם מנחתי תן בעיני מעל' תורתך הודיעני כי שכרתך כזה. עד כאן לעזן מעלת כ"ת. ואני אומר שהכח דברי מע"ת אלא המה בכתובי' פקבם הסרדכי בפרק הזהב ז"ל מש רבי' משם הפהן מנחתי מכר שוה כ"א בם ר' שוה ס' כ"א דהשתא ליכא לא אתות מקח ולא אתות מעות אלא לגבי חד הוי ביטול מקח ולגבי חידך הוי מחילה לעולם לעולין כתר מקח הן לעניו מחילה הן לעניו ביטול מקח דטעו ליכא כדמי מקח ולא טעו במעות עד כאן לשונו. וכודאי דדעת הסרמ"ם ז"ל הוא כדעת הר"מך דכשלם ליכא לריש אתות בשום אז לעולין כתריה בין שהיה מכר מקח בין שהיה מכר מעות למפע כל ליכא אלא הוי אתות בשוה בשום אחד מהשנדים אלא שמכר אחד הוי ביטול מקח ומכר אחר הוי מחילה כגון שמכר שוה ס' כ"א ולו שוה ס' כ"א רצוי לעבת כתר מקח וגם כן דעת התוספות שכתבו בדבור המתחיל אתות מעו"מי שכיטו וזה לשונו לפיכך למען דאם אתות מעות מי יותר כרש' לעבת אחרי אתות מקח שהלוכה והטעו' קלניה במקח אבל במעות אין הולכה וטעות תליה בהם אלא כיון שמח עכ"ל ואפ"ה דעת הרב המגיד מצאתי ליטו כן"ל דכיון לשמואל כל כך שוה בעיני אתות מעות כמו אתות מקח דמי דקתני במתני' אתות למקח לאו משוויו של מקח קאמר אלא כל התנאי קרוי מקח בין מעות שכיטו בו בין מה שנשוה החפץ וכמו שפירש"י ז"ל דאם כן לא עדיף אלו מהאי כלל וכיון שכן כל היכא דלא מציטו אתות מדוייק בשום אחד מהשנדי' לא מכר מקח ולא מכר מעות כגון שמכר שוה ס' כ"א דמכר מקח הוי מחילה ומכר מעות הוי ביטול מקח ולליטו מחילה ולא כתר מעות ולליטו ביטול מקח.

ועוד אם כן לקתה מדת הדין דהכי היכא שמכר אותו שחוב שמכר מקח הוי מחילה ומכר מעות הוי הולכה הולין כתר מעות והוי הולכה והיכ' שמכרה אותו יוקר דמכר מקח הוי מחילה ומכר מעות הוי ביטול מקח ויהיה חומש נשכר ונאמר דהוי מחילה ולפחו"כ יין אתות מדוייק לשום אח' מהשנדין נלך לכל הפחו' כדרך ממוצע ולא כדין הולכו לא מכר מקח כהחלט ולא מכר מעות כהחלט אלא בין הולכו כדין אתות דהוי הולכה זו היא שכרת המגיד משנה ז"ל. ועוד שמדברי הרב המגיד משנה ירא' בסדיא שהיה לו גרסא אחרת בגמרא שכתב וזה לשונו ואמ' כשרים מחילה דוקא היכא דליכא הולכה דשמואל כי אמרינן מחילה דוקא היכא דליכא אתות אבני נדרים לא אתות מקח ולא אתות מעו' היכי דמי כגון דזכין שוה תמכוה בשבעה או שוה שבעה בתמכוה זה לשון הגמ' עד כאן לשונו ואם כן לפני קאמר דעל כרחין לשמואל לא הוי מחילה שלא שמכר שוה ס' כ"א דוקא משום דהוי מוקצה מאבני נדרי' דכין שמכר מקח בין מכר מעות הוי מחילה אבל כל שאינו שמכר שוה ס' כ"א דוקא משום דהוי מוקצה מאבני נדרי' דכין שמכר מקח בין מכר מעות הוי מחילה אבל כל שאינו שמכר שוה ס' כ"א דמכר לאחר הוי מחילה ומכר לאחר הוי ביטול מקח לא אמרינן דהוי מחילה ואם איתא להרמ"ם אמאי נקט שוה ס' כ"א ולא נקט הרב המגיד משנה שוה ס' כ"א הוי מחילה והו כונת הרב המגיד משנה ז"ל.

והנה ראיתי לכתוב מה שהזקשה לי בדברי התוספות שכתבו וזה לשונו.

שמע מינה אתות מעות כמי שכיטו ואם תאמ"ל אם כן מאי אתות למקח למה לי למימר דמכרם היינו אתות מכשיה במקח ותימה לשתוק מאתו למקח וצריך עיון עד כאן לשונו. ונקשה לי דהא מאי דפריך הכא נקשה אף לשמואל דהיכי קאמר דאתות מעות כמי שכיטו והרי מתניתין קתני אתות למקח. ואם כן היה רשאי להקשות זה בדברי שמואל לעיל ואמאי התניא עד כה וכודאי דשמואל יתרץ כמו שפי' רש"י ז"ל דאתות למקח כל התנאי קרוי מקח בין מעות שכתבו בו בין מה שנשוה החפץ כו' וכמו שתירצו הכא התוספו' עצמם ואם כן כמאי דיתרץ לשמואל יתרץ כמי הכא ואמאי התניא להקשות עד הכא. ושוב ראיתי שהקשו לשתוק מאתות למקח והכיוחו בצריך עיון וירחה לעניות דעתי דאתות למקח נקטיה משו' דכשני למיתני בסיפא הוה ר' טרפון הולכה ח' כסף שלים למקח נקט כמי שכיט' אתות למקח דבסיפא אין להקשו' אמאי נקטיה דרך התנא להרמות בהדיא כמאי קא משלמי אף על גב דבלאו הכי שייכא אתות למקח אז שלים למקח הוה משמע וכדקתני מתני' לקמן כמה תהיה הסלע מסרס ולא תהיה בה הולכה רבי מאיר אומר ר' יהודה אומר ר' יוסי ורבי יהודה אומר ר' פוכדיונין פוכדיון לדיכר ור' שמעון אומ' פוכדיונין שבי פוכדיונין לדיכר כו' דהכי הכא יוסי לדיכר ופוכדיונין לדיכר הוא מיוקר דליכ' למימר דאתא לאשמועינן כמה דיכרי הוא הסלע אלא כאית הכא לזה ועו' דאתני יוסי לדיכר לא ידעינא כמה הם בדיכרי פוכדיון ואם כן תורתא דאתא הכי הוא למתני ליטבי יתרא לגבי סיפא זכן כתבו התוספות שם וזה לשונו. ב' פוכדיונין לדיכר והא אלא קתני מעה לדיכר אמ' רבי יהודה נקט פוכדיון קאמר לישו שבי פוכדיונים כו' לישרא דקתני לי התם לדברי התוספות אם כן למאי לא נקט רבי יהודה ח' יוסוד דומיא דרבי מאיר דכי היכי דאמרינן גבי רבי שמעון דשביק לומר מעה בדיכר דהוי ליישא קלילא זקתני ח' ופוכדיונין משום רבי יהודה דאמר פוכדין. אם כן הכי נמי רבי יהודה למאי לא נקט ח' לישרות. ועוד נוכל לתרץ למאי דנקט במתני' אתות למקח לישנא אחרינא דבלאו הכי הוה למימר דקאי אדוקא אתות מעות שכיטו ולא אתות מקח דליישא דהולכה ד' כסף מכל כסף לסלע משמע טפי לאתות מעות משום דרובה לומר שהלוכה היא ד' כסף בכללא בתוך הכל כסף לסלע ולא חזן ממנה ויתיר עליה שהן משמע מדיוק הלשון ד' כסף מכל כסף לסלע ורחים לשבריהו שו דהרי בגמרא דקאמר מאי לאו דזכין שוה כ' כ"א דלא לא דזכין שוה כל בעצרי ואריך מי נתנה מוכר לימא סיפא כו' ומדלא קתני מתניתין מעיקרא דזכין שוה כל כך לא כתב הכי דכהכי מאי קשיא ולא תקשי לימא סיפא כו' ירחה דרוחק ליה לומר

לגיטא לר' כסף מכל למלע מיורי שהלוכתה היא חזק לרמי פלע דהיינו כל זמן כן כיון דליכא דמתני מסמע שהזכייה היא בכללה בדמי הסלע ומקניתין על כרחין מיירי שכתבו לוקח אם בן לי לאו תכף אחות למקח הזה לחמי לוקח אחות מעו' שכיון דהיינו דזכין זה עבדים בכלי אחות מקח ואתאה לוקח לא מצית לה אלא זה כל בכלי ולהכי לחיק שמוש לפרש מתניתין דאחו' למקח שרוצה לומ' כל התכלי מקח מסו' דליכא דאחו' כדמיר בס' כסף מכל למלע מסמע טפי לאחו' מעו' כדמיר בס':

ואם כן לא ידעתי למה הניחו הדבר בצ"ע. כתב עוד מע"ת להסיב על מה שהקשיתי להרמ"ם בפרק רבעי מהלכות גרושין שכתב היו עדיו מתוכו פסולי לפי לאחר פסול וא"כ אי נתנו לה בפני עדים הרי זה פסול דמהכא מסמע דדוקא משום דהוי עד לאחר פסול ואחר כך אבל אי הוי עד אחר בלבד כשר ומסרו לה בפני עדים דמגט כשר וכן כרתה מכירה אלא גרע מהיכא דליכא משום עד ומסרו בפני עדי דמהני דקיימא לן כרבי שיעזר דעדי מסיר כריתי ועו"ד אלא לא תימא הכי עדיפא מיניה הוה ליה למתני דלפי אלא היה אם עד פסול לא עד אחר כשר בלבד הגט פסול ואמה נקט עד לא פסול ועד אחר כשר וכן דייק מוהרי"ק קלירו ז"ל בטור לבן העזר סימן קכ"ג. וכפ"ה כתב בסמך שכתב כן אם היה אחר מעדיו פסול או שהיו כו עד אחר כשר בלבד לפי על פי שכתבר לה בעדים הרי זה גט בטל ולא ירתה לי אלא פסול דמסמע דלפיל בעד אחר כשר בלבד פוסל הרמ"ם ז"ל ועל זה כתב מע"ת וזה לשונך בלי פפק כוונת הרמ"ם לומר כמה שכתב בפ"ג או שהיה בו עד ר' בלבד שהיה בו עד ר' בלבד כשר והשאר פסולין דייקא נמי דקתמר עד אחד בלבד כשר דמלת בלבד קתי לכשר ולא קתמר עד אחד כשר בלבד והשתא לא קשיא מ"ד לחמי דקתמר בפרק ר' לפיל אחד פסול וא"כשר הרוחה דלי הוה כשר לאודי כשר לחון הכי נמי. ואין להקשות על פירוש זה דאם כן לימא קו' שהיה בו עד אר' בלבד כשר והשאר פסולין ואחר כך המחודם יותר יצר אחד פסול והשאר כשרים משום דלף על גב דלים לומרים הוה ליה המחודם עד אחד פחול והשאר כשרי' מכל מקום לגבי מאי דבעי למימ' הרמ"ם לדידיה דלא הוי אלא פסול מדברי' החידוש הזה גבי עד אחד כשר וכלן פסולין דלפיל הכי לאו בטל הוה אלא פסול בלבד עד כאן לשון מע"ת. ואני תמה ממע"ת על זה לשון שכתבת לחודיה כל כך בפשיטות דאם כן הל' וכן אם היה ר' מעדיו פסול או שהיו כלם פסולין ומה לו לכתוב עד אחד בלבד כשר דמה יתן ומה יוסיף בהיות בכלל עד אחד כשר כיון שיש עם עדות פסול ולא עוד אלא שברישא דעד כאן לא פליג הרמ"ם לומ' דלא הוי בטל כי אם פסול מדבריהם אלא משום שיש בהלכם אחד כשר אבל כשאם כולם פסולי' מודה הוא דהגט בטל והא דאלי לית' וכמו שכתב בפירוש ר' וזה לשונו. היו עדיו מתוכו פסולין ואפילו אחד פסול ואחד כשר ונתנו לה בפני עדים הרי זה פסול דמסמע דאפילו שכלם פסולים עכ"ל לא הוי בטל רק פסול בלבד. ועוד אי אפשר כשום דה לומר כן דמאי דכתב הרמ"ם על אחד כשר בלבד

גם ראיתי מה שהקשה מע"ת כדברי הרמ"ם בפרק י"ח מהלכות גזילה ואבדה שכתב הרמ"ם את האבד ואמר לו אבוד לא תחזירנה כו' עד כאן לשונו. ומה שהקשה מע"ת על הסב תשיבם ועבר לא תוכל להתעלם דברי' דמשום דהוי עשה ולא תעשה להכי לא מדחיין מקמיין עשה דכבוד אב ואם הוא אם היה לא תעשה לחודה הוא מדחיין וזה אי אפשר חדא דהא אמרן דמלתו דשבת ילפינן כל לאוין התורה דלא מידחו מקמי עשה דכבוד ועוד ההר"מ גופיה כתב בפרק ו' מהלכות ממרים מי שאמר לו אבוד לעבור על דברי תורה כגון שאמר לו לעבור בשבת לא תעשה כו' דברי תורה בהדיא דאפי' לא תעשה לחודיה לא מדחי מקמי כבוד ע"כ מע"ת וכודאי דמה שכתב הרמ"ם בהלכות גזילה ואבידה קושטא דמילתא דאמר דהשבת אבידה הוי עשה ולא תעשה ולאו למימרא דמשום הכי לא מדחי דאפילו דלא הוי אלא לא תעשה גרידא לא הוה מדחי. וכדכתב בהלכות ממרים וכמו שכתב מע"ת. ועוד יראה לתרץ כמאי דקאמר

דקתני כהלכו גזילה ואבידה ועבר עליה תוכל להתעלם
הוה מצוה רבתי דכתב רבינו פקיים מצות ככור בטל
עשה של השב תשיבם לפי האמת ליכא כן שלא מעבר על
לא תוכל להתעלם דהשב תשיב משמע לאחר שיבת ליד
שיתורם ואף על גב דלפי האמת המקרקע מן האכידה
עובר בשתיהם אפילו שלח בידו וכמו שכתב הרמב"ן
בריש הפרק מכל מקום כל עיקר העבירה בהעלם
אינם רק לאו דלא תוכל להתעלם ועשה דהשב תשיב
לא הוי רק לאחר שיתיאש להאבד וכמו שכתב שם הרב
בעל כתובי יוסף ז"ל שם הלכך כן להכי תטריך
לומר ועבר עליה לא תוכל להתעלם ולאו למימר דמשום
הכי לא מדחי יאכדה לקבות דלאו כן לימא
מעיקרא דעבר על לא תוכל להתעלם ולאו לא
מלי דקשיא לי בדברי הרמב"ם ז"ל הוה דמהכא מצמינ
הכביר"ם דהשבת אבידה הוי עשה ולא תעשה וכפירוש
המשנה בפרק שני מסיהדרין גבי משכח מנחה ברפת כרוב
וזה לשונו כבר ידעת כי ברוב התורה הכתוב לא כזיר יתן
הקדושה הויא עשה ולא תעשה כו' וכחזירת האבידה ע"ז זה
בלבד והוא מגזירת השב תשיבם לאח"ך ומעיקרו דאין
עשה דוחה לא תעשה ועשה ד"ה דכתיב דהשב
אבידה לא הוי אלא עשה בלבד ועוד מגזרת דמשום
דהשבה לא הויא אלא עשה בלבד להכי לא מדחיא
טומאה מקמ"ד דטומאה הויא עשה ולא תעשה והא דאמי
ליתא דאפילו דקיהוי השב' עשה ולא תעשה אכתי כלל ברוב
מדחי טומאת מקדש דלא תעשה אינו כאשר כלל ברוב
דק בלאו יחיד נדחה וכמו שכתב הריף בפר' שו"ל לוקין
ואו לי דהייבו טעמא דכיון דלא תעשה אינו באשב כלל
לדחות לפיכך לא חש להזכיר דהשבת אבדה יש בה לא
תעשה כיון דכל עיקר הדוחק הוא העשה בלבד אלא
מקשה לשונו שכתב וכחזירת אבידה עשה בלבד והוא
מגזירת השב תשיבם כו' כל זה ראיתי להשיב על
דברי מעלת:

נתון בריך כלב תמים
יעקב לבית הלוי: שכותב בסדר
וישלח יעקב שכת השמיט:

אחר ה' שנים נדפסו מכתבי מו"הרר אברהם די בוטון ז"ל
וכתב גם הוא על הרב המגיד וכללו דבריו ז"ל דכריש
שלח שהוא האריך הרבה לעשרה דברי הם בענין חלוקתן
לו' תלקים יעש:

סימן נז

ראובן ירד מאכזתיו שכי בתים סמוכי' זה לזה ולהם יש חצר אחת מצד נפון ובכל בית פתח אח' פתוח אל החצר המכור ולחצר הנזכר יש פתח אחד לצד מערב פתוח אל המבוי שהוא לצד ההוא סיוצא לרחוב הרבים ומצד מזרח גם כן יש לחצר הנזכר פתח אחר פתוח אל המבוי הלחר שהוא מצד ההוא גם יש לבתים הנזכרים פתח אחרת לכל אחת פתוח לרחוב הרבים מצד דרום ועתה בבית הלמנה אחד אל ראובן לגבות את כתובתה הגבו לה הבית הנ' מהנ' עם החצי מהחצר ובפלה בחלוק הבית שהוא לצד מזרח ובאותו יום מכרם הלמנה הנזכרת הבית הנ' עם החצי מהחצר תחתית ועליית לשמעון וכתוב בשטר המכר לוק מכרה לשמעון הבית הנ' עם החצי מהחצר תחתי ועליית עם כל זכותו ועם כל מוצאיו ומובאיו. עתה ראובן לבנות כותל אחר בין החצר ולהפסיק בין חלק כל אח' מהחצר ושמעון מוחה בידו ורוצה שיכיח לו פתח אח' בכותל שרוצה לעשו' כדי שיכנס ויצא דרך הפתח הפתוח במבוי שהוא מצד מערב כמו שהיה עד עתה שכל שכי הבתים היו נכנסי' ויוצאים דרך לותו הפתח וראובן מצ'יב כי אין להכיח ראיה ממה שהיה קודם שהוא היו הב' בתים והחצר כלם מלוים אח' לכל אחת שבחלקו ובפל לו לחלקו הבית החצון הוא רוצה לבנות כותל אחד להפסיק בחלקו מהחצר ושלא יעבור שום אדם דרך חצירו ושמעון טוען שבשטר המכירה כתוב שלמי של ראובן מכרה לו הבית עם כל מוצאיו ומובאיו שר"ל פתיחת ויכנס דרך מחלקו מהחצר של ראובן אל פתח המבוי ובשטר המכר כות' שראובן נכנה נכנס ערב פרעון לקייס המכר הנזכ' ואם כן שכר וקבל ומחל על זכותו. וראובן טוען שהכונת מוצאיו ומובאיו רוצ' לומ' הפתח שיש לו בבית מצד דרום סיוצא לר"ה וגם הפתח שיש פתוח אל המבוי האחר מצד מזרח ולא סיקרבה הוא לעבור דרך חצירו ואפילו שבשעת המכר היו הפתחים הנזכרים סתומים הפתיחם הניח לא היתה אל קיומת שהרי הפצימין עדיין הן קיימים ועומדים ולותו הבנין היום לעורך שעם שלא יכלו לדור שמה תבתי הצ'כמו שכל הצכני' יודעי' לותו ועו טוען ראובן שמעול' לא עלה בדעתו שהכנת מוצאיו ומובאיו רוצה לומר להכנס ולצאת דרך חצירו שעתה היה זה עולה בדעתו ודאי לא היה מתרצה ועוקר להזיקו תמיד בהיזק דריסתרגל והיזק ראייה שלא יוכל להסתיר מפניו ועו' טוען ראובן שאפילו אם היה סומע זה ועוקר ומוחל אפילו הכי יוכו כלום שהרי יש לו לת אחר ואו לא היה חלוק ממנו וכל ככתים בתים וחצירות היו בעוקפות עם אחיו ואחר ומן רב חלקו האחי' וכפל בחלקו הבית הנ' ואם כן אין כידו למחול כיון שאו לא היה הוא לבדו מוכל בבית הנ' על כל זה יורנו מורם הגדקהדין עם מי.

תשובה

השם יודע כמה קשה עלי להטפל בעניני כאלו כי כל אחד ואח' לומר הדין יקוב את ההר ואיכם מתרצים במה שיפצרו ביכוח דרך פצר' ויען כי בהיותי בליפצטו הוברתי לדון בין שתי הכתות והם שולחים עמם על פי הדין אמרתי לכתוב ולתת להם הנראה לעניות דעתי ואומר כי ירא' הדבר ברור שהדין עם ראובן וזה מכמה טעמי. חדא דהרי בענין דריסת רגל מהכתם ויציאה כתב הרא"ש בתשוב' שצריך חזקת ג' שנים ולא זכי לשתי וכמו שכתב בתשובה והביאה מוהר"י קולון בחושן משפט סימן קכ"ג וזה לשונו. שאלת יצ'ו וביאה לם צריך חזקת ג' שנים. תשובה דבר ברור הוא שצריך חזק' ג' שנים שהרי יש בזה חסרון קרקע שהרי מסתמע בהגירו ממנו והוא נכנס ויוצא כו כו'. והרב הגדול מוהר' שמואל דמדינה ז"ל בתשוב' השייכות לחו"מ סימן רפ"ל כתב וז"ל. תחלה צריך לדעת שכשם שצריך ג' שנים לעשר חזקות כך צריך ג' שנים להכנסה ויציאה וכמ"ש הרשב"ם ז"ל גם בפי' כלל הבית שם דברי הרשב"ם להלכה למעשה וכתב שם וזה לשונו. לאת שבשיטי הלשון קס"ל להולמו דמשמ' דמשום דהיכא חסרון קרקע צריך חזק' שלש שנים הא לאו הכי לא הוה צריך ג' שנים דלדברי הרי"ף אפי' בית שיש בה חסרון קרקע ורוצה בעל הקרקע ומוקף הוי חזק' מיד וכשלין חסרון קרקע הוה צריך חזקת ג' שנים ויותר וכולי האי ואולי ומשום הכי ירא' בעוני להניח במקום שצריך ולומר לי מהני שלש שנים דהשתא הוה לתו שפיר דקאמר דכיון שיש בזה חסרון קרקע מהני ג' שנים הא לאו הכי לא מהני. עד כאן לשון הרב ז"ל. והנה לאומר דיעתי אוני וכול להלום דברי הרב ז"ל דהרי טעמא דהרשב"ם הוא בשביל שמא והיינו משו' דכיון דחזקת ג' שנים הם במקו' שטר דטפי משלש שנים ליכא מודאי אינים בשטרים לכנוקים גדולים דהוי כמו חסרון קרקע כודאי לא עביד אינים למכור או למחול אם לא בשטר ודאי ונה כיון שאין לו שטר צריך חזקת ג' שנים שהם במקום שטר לכל לי הוי כוקים קטנים שאינ' כנוף הקרקע כיון שהם נזקקים לין נזרק שיכתוב עליהם שטר ונה היכו צריך חזקת ג' שנים אלא לאלתר הוי חזקה. והטור ז"ל כתב בהדיא בחשן משפט סימן רכ"ג בשם רשב"ם ז"ל. כתב רשב"ם שלחזקה כזאת אין צריך ג' שנים שאין צריך ג' שנים אלא כדבר שיש בו חסרון קרקע כגון פתיחת חלונו ומרזב

ומזחיל שהם קטנים גדולים ורגילים לכתוב עליהם
שטר אבל קטנים קטן כזה אין רגילים לכתוב עליו שטר
ולכך לגלגר הוי חזקה ע"כ. ואם כן דברי הרשב"ץ ז"ל
הם נכונים וכדברי כ"ע שכיחדו דשם בפירוש
ודברי הרב כעת נראים עיון. והנה אחר דקאמינא לי
בדברי הרשב"ץ ז"ל הזה ממה שכתב הרב המאיר ז"ל בפרק
ח' מהלכות שכנים וזה לשונו. כל ההרחקות החמורות
דעת המחבר כזה כדעת הגאונים ז"ל שכתבו שהעבודין
נקנין בחזקה כו' עד אבל דבזמיננו הנרפתיים כתבו
שאין שום חזקה מועלת פלא כחזק שלש שנים ובטענה
וזה דעת ה"ר יונה ז"ל וכן דעת הרשב"ץ ז"ל דמהכי משמע
דהרשב"ץ שכירת ר"ת שכתב הטור סימן קכ"ב
ז"ל ורת"י ז"ל כלכל דבר נראין חזקה ג' שנים ושטרבין
בחזקת תשמיש כיון בחזק גוף הקרקע תוך מלכתו שהם
בכה ושתם בנגר החלון בהיתיה הוי חזקה ואם כן כיון
דלהרשב"ץ ז"ל שכירת ליה לכל דבר נראין חזקת ג' שנים
אם כן מאי הוי דקאמר הכתם, ויותר הוי חסרון קרקע
ומשום הכי נראין שלש שנים דמשמע דאי לא הוי חסרון
קרקע הוי לאלתר חזקה וזה מוקר מה שכתב הרב המ"מ
ז"ל מעמו ואולי נוכל לתרץ דהרשב"ץ הסיב לשון שלישה
דכולי עלמא דאפילו לדעת הרמב"ם והגאונים בהכנסה
ויציאה נראין חזקת שלש שנים משום דהוי חסרון קרקע
ודוחק.

ונראה לפרש דברי הרב המאיר ז"ל דלעולם אין
נראין חזקת שלש שנים, ולכל שכן הוי חסרון
היוצ דאפילו תדיר בכניסתו ויציאתו של שמעון דאפילו
חזקת ג' שנים לא מהני ומשו שכתב כ"ם. ומה שטוען
שמעון שכך היתה מתחלה שכל שני הבתים היו עוברים
דרך הפתח הנ"ל ויש טענה בדיון דמתחלה היו מתים
אחד כל הב' בתים אם כן לא מהני לזה דכן היה מתחלה
וכדאמרינן בגמרא בפרק המוציא תמ' דב נחמן אמר
שמואל האחין שחלקו אין להם דרך זה על זה ולא חלוקו
ולא סולמות והלכתא כשמואל כדיני. וכתב הרמב"ם ז"ל
בפרק שני מהל' שכנים האחין שחלקו הרי הן כלקוחות
כו' עד והוא הדין כמי שכנים שקנו בית אחד וחלקו לא
נאחר לאחד מהם זכות בחלק חבירו ע"כ. וכן כתב
שטור בשני קעג האחין שחלקו אין להם זה על זה דרך
שהם חבירם היום עוכר דרך הסדה שעלה לחלקו של
רחובן אל חלקו של שמעון רחובן מעכב עליו כו' ואם כן
אין לחבירו רחיה מפה שהיו עוברי קול מחותו הפתח
ועוד דאפילו אם היתה חמו של רחובן מחזקת ג' שנים
לאחרי בניתה הבית לכתחלתה והיתה עוברת דרך חותו
הפתח אפי' אין שום רחיה שהרי כת' מוהר"ר שמואל
בהכותו סימן פ"ו וזה לשונו. וכראיה שהם יעידו שני
עדים שהמקום הזה של מרק רחל לא היה מועיל חזקת
מאה דפשיטא דדרך חמות להשתמל לאחתה מקום וכו'
ולא שייך לומר מדלא מחה ים לו חזקה ע"כ. ואם כן
כל שכן דבדיון דידן שהיה לבו לומר דדרך הבן שלא
להקפיד על אחו בהעברתה דרך חבירו ולזה אין לומר
מדלא מחה הפסיד ובפרט שדבריהם דבל החאם אינה
מבוייים תדיר דכל בבודה בת מלך פנימה ואינה ונאה

ללכת כר"ה פעם אחת בשנה אם שאין כן החוש שבפתח
ויוצ' תדיר בשוק והחיזק מצוי בכל עת ורגע.

וא"ת לו תמצה לומר דאם היו ג' שנים מיום
נבניית הבתוכם הוי חזקה מעליה מכיון
דהם חלוקים בעיקרן אם שאין כן החאת וכמו שבתבנו
לעיל הכי בנדון דידן לא הוי חזקה וכמו שכת' הר"ם
ז"ל בפ"ק דבתרת והבאתי בבו הטור סימן קכ"ח וז"ל
כתב אדוני אבי הר"ם ז"ל ואם חלקו ולא תבע שום אחד
מהם לעשות הבותל ואחר זמן תבע הן, לחבירו שיעשה
חלקו ושוטן חבירו מבר' לי הוא מחלק לי על היזק רחיים
שאני מזיקך והחזקתי בו שלש שנים היכה טענה דלא
שייך כאן חזקה דטעמא דחזקה כיון שלא מיחה הפסיד
והייבו דוקא היכא שהמחזיק מזיק ואיבו כיוצא בנון מי
שים לו חלון פתוח לחצר חבירו אבל היכא שהמחזיק
ביוצא כמו שהוא מזיק יכול לומר לא תשתתי למחר כיון
שאני מזיקך כמו שאתה מזיקני והייתי אומ' אוקי תפתח
אתה לתבוע וגם היוצ תדיר הוא זה כמו קוטרת וכם
ולא דמי לחלון דהתם לאו היוצ תדיר הוא שהוא עשוי
לאור ולא להסתכל בו לחצר חבירו שאסור לאד להסתכל
בחצר חבירו ע"כ. דוקא בהיזק דלא מהני חזקת שלש
שנים בחצר השותפין אלא אפילו שעמדו כך כמה שנים
בלבי מחיצ יכול לבטל הבותל כל זמן שירצה וכן כתוב
בהנהות הרמב"ם בדפוס ישן מקוסטנטינה פרק ב'
מהלכות שכבי, בשם הר"אבד ז"ל בלשון הר"ם ממש וזה
כן בגדון דידן אפילו שהיו שני חזקה מיום קבי שמעון
הבית עם החצי מהחצר ועמדו כך בלבי מחיצה רחוקה
יכול לבטל הבותל ולהפסיק ביניהם.

ועל מה שטוען שמעון ממה שכתב בשטר המכר
מהבית מוכחין ומוכחין ורחובן בכתם ערב
על המכר שם כן הוא ליה בלגו שמע ומחל בזה חומר
דהדין עם רחובן כמה שטוען דכיון דבוקי בשו דהייבו
היוצ רחייה ודרישת רגל תוך חצירו שהם נזקי גדולים
בודאי לא עביד אינש למחול שלא בשט ורחייה מפורש
וכמו שכתבנו לעיל בשם הרמב"ם וכל זמן שאין לו חזקה
ג' שנים נראין שיכה בשטר ורחייה כרור ומפורשת ולא
כרמיוות וסתמות דכל כהאי מילתא הוה ליה לפרושי
ואם כן ה"ב אם היתה כותב מלת מוכחין ומוכחין שרגיל
לומר שיעבור מתוך חצירו על רחובן היה לו לפרושי
בפירוש וגרועה מזו כתב הרשב"ץ ז"ל בסימן תתפ וזה
לשונו. כמה שכתוב על מי שכתן לחתכו עליה שעל
גבי חצירו וכתב בשטר שכתן לו לחתוך כל אות העליה
מתחומת דארעא ועד רוס רקיעא ועתה טוען מתוך
שגם החצר בכלל המתכר כיון שהוא למטה מהעליה
וחמיו טוען שטעה בסוכר הוא מה שכתב, מתחוש ארעא
והשיב תשובה אם כתב יד העדים יוצא ממקום אחר
כו' עד ולבי מנמנם כי אפשר שהסופר טעה והוא קורא
לקרקעית העליה תחום ארע כשו תמ' מקרקע העליה
ועד רוס רקיע והביאני לזה שאלו היה החצר בכלל היה
להם להזכיר החצר בפירוש וכמו שן הדברי נראין הכית
דין לחקור ע"כ הרי דחף על גב דמתחוש ארע מצוי

בהדיא דלפי החצר בכלל דהרי מתהום הקנה לו כל דבר
ועם כל זה מצוה שלא הוזכר בפירוש גם החצר הכניסו
להרמב"ן ז"ל לומר שלפסור טעמא הסופר לקרו' קרקעית
העליה תהום מרעה עם היות שהוא פירוש רחוק שלא
יטעה כו' מוס סופר וכל שכן וקל וחומ' בגרון דירן מים
לכו לומר שהדין עם רחובן שמה שכתוב מונחין רוצה
לומר הפתחים החדים שים לו מהנדים האחרים היון
שלא הזכירו בפירוש בפסר לעבור תוך חנירו ואם היה
כן היה לו להזכירו בפירוש.

ועוד אמי רוחה טעם אחר לזכות לרחובן והוא
דכיון דעיקר טענתו של שמעון היכה שלא
מצ' דרחובן זה שמע כמה שכתב בפסר המכר שמכרה
לו לשמעון מונחין ומוכנין וסבר וקבל כזה כיון
שנעשה ערב על המכר בכלל וא"כ דמי למתניתין דפ"ב
דתרומות ורבנן בפרק לחרון דכתובו' דלרבנן העורר על
הסדה ונעשה עד עליה לבר זכותו ובגמרא לתרי דאם
טען ולמר הלם לחר בלבד סיימתי לו דמהני. וכתב
ה"ר יונה ז"ל דלפילו לומר לו מכר פ' סדה פלוני היכו
כותן לו שלא הלם לחר בן תשעה קבין לבל אם לומר לו
מכר פלוני קרקע פלוני היכו נותן לו רק הלם ג' בל שהו
והיינו טעמא דיכול לפרש דברין בל מה שלפסר ולפילו
בפירו' רחוק דלא מסתמע בל בך בלשון ואם בן הבי נמי
בגדון דירן יכול לפרש לשון הסט' מונחין ומוכנין רוצה
לומר הפתחי' האחרים שים לו מגדרי' לחרים היון דבל
טענת שמעון היכה רק מסוס הודאת רחובן ושתיקתו
אם בן בבל דהו יכול לרחוקו וכמו שכתב הטור בסוף
סימן קמ"ז וזה לשונו וכתב הרמ"ה דלפילו אם כתב ידו
יונח ממקום לחר בחמן במינו שיכול לומר על תנאי
מכרתיה לו ולא נתקיים התנאי שמה שזכה בו מכח
הודאתו של זה שתתם בה היון זה הודאה גמורה שלא
יכול לומר על תנאי היה עכ"ל. ובל שבן בבל דיכול
לפר' לשון הסט' כרצונו דהרי היון מלת מונחין ומוכנין
מכורר ומסורם ברוצה לומ' לעבור תוך חנירו.

ולרוחא דמילתא אמי לומר דלפילו אם תמצא
לומר שעל בל פני מלת מונחין ומוכנין
רוצה לומר לעבור דרך חנירו של רחובן לפי היון
שרחובן זה טוען לשמעון לא נתכוון לבך ולא על כדעתו
זה העכין רק חשב ברוצה לומ' הפתחים האחרי' ולהבי
שתק וסבר וקבל ואם בן דמי קצ"ל דמי דתרומין בפרק
חזקת הבתי' גבי עוברת דרך ענן דסקיל בדקא בתרעיה
דתרומין התם דהוי מחילה בטעות ולא תרומין דהיון
דסייב בהדיה דהוי כמחילה גמורה וכמו שפ"ה ר"שבם
וזה לשונו דלתת וסייב בהדלי וכמלן דלמ"ל היה לך חזק
יקנה דמי ואם בן יאמר דלתרכה ידע ומחל אלא יש לנו
לומר דלא ידע ולהבי שתק ומחל והוי מחילה בטעות
ואם בן הבי נמי בגדון דירן דמשום דלא ידע והבין
בהכנת מונחין ומוכנין להבי שתק ומחל ולא תמרינן
דלתרכה ידע ושתק דסבר וקבל. ועוד יש להביא
ראיה ממלי דתמרינן בגמרא גבי עשרה סימן לאחר
דתמרי' התם דוק' לאח' לבל לענינו לא ושיר"ו התוספות

ז"ל שאם העורר על הסדה מכר לאחד משלושתן למוחזק
וסיים לו מצרין וכתב מכר פלו' סדה פלו' והזכיר הסדה
ההוא על שם המוחזק אלא הודאה היא משום דאי לא
דעביד הכי לא היה המוחזק קונה הסר' ממנו והוא היה
צריך למעות דמשמע דבל היכא שים לתלות הודאתו על
ידו שבה קרובה או רחוקה תמרינן דלאו הודאה היא
ואם בן בגדון דירן כיון שידוע הוא שהמעות הנזכרים
על המכר כתבם שמו על רחובן להציל את בתה מחזקו
על רחובן ומשלך מזה טובה הרבה וקורת רוח לרחובן
אם בן אף על גב דבישמ דמה שבתוב מונחין ומוכנין
רוצה לומ' בפירוש שיבנם ויצא מתוך הנירו והוא הודה
ושתק יכול לומר אלא הודה אלא משום שיבנה שותו
רחובן ואי אלו שהודתי ושתקתי לא היה שמעון קונה
אותו ואיבדת דים להתייעב קצת בזה ובעת אין צורך כי
בלאו הבי הדין עם רחובן ובמו שבתבו עו' כ"ה גם היה
לי מקום עיון בדברי התוספו' שבתבו שם בדבור הנוכר
וזה לשונו וביר"ם למי מצמ' כרש' שהביא ולא מוף דבר
שעשה סימן לא' בו' דמשמע דדרבה בהדיה הפך דברי
רש"י ז"ל ובפירוש התוספות מתם.

ועוד מטעם אחר ירצה לעניות דעתי בפשיטות
דהדין עם רחובן ואף אם היה בתו' בפירוש
שלמו הבנה לשמעון שיעבור מתוך חנירו והוא שתק
וסבר וקבל וזה דבוון דשמעון זה הוא מוזן לרחובן
בהיזק ראיה תדיר בבניסתו ויציאתו תוך חנירו אם בן
יכול רחובן לחזור בו וכמו שבת הרמב"ן בחידושי בתרא
בפרק השוקפין בשם הר"ף ז"ל שבתב בתשובה דבהיזק
ראיה לא מהני חזקה ומחילה והסבים בזה הרמב"ן
ז"ל ובפרק חזקת הבתים הביא שם דברי הר"ף ז"ל וכתב
וזה לשונו ומסתברא בוותיה דבי היבי דבקוטרא וב"ה
אין להם חזקה לפי שהם נוקים בנוף שהוא עשוי ניוק
ומנטער בהם וזה טעמו של דב יוסף בקורקור וכל שבן
בהיזק ראיה דנזקי אדם בחדם הוא לי משום עין הרע
לי משום ליבבת בינא לי משום נביעותא ועוד מי ידע
במה מטי ליה דלמחול ועוד דלפילו מחל הביזק כיון
דבודאי אסור הוא למזיק היזקו ברואה ולהסתבל בו
לרע' ואין אדם יכול ליזהר בבך לעתוד בל היום בעניתת
עין על ברחינו בלאמר לזה שהוא חלונך ואל תחט' תדיר
עד באן לשונו. ובסגנון זה בתבת שנוי לשון הבי' הטור
בסימן בל' וזה לשונו. אבל אם יש בו היזק ראיה
לעולם אין לו חזקה וכן בתב הר"ף ז"ל בתשובה ולפי' אם
נתן לו רשות לפותחו יכול למיחם' שבור הייתי לבבל ואי
אפשי לבבל ולפילו מחל לו הביזק בין דבודאי אסור
למזיק להזיקו ברואה בו' יעויין שם. גם הרשב"ץ ז"ל
בתב בתשובה והביאו מוהר"י בקרו ז"ל סימן בל' וז"ל.
לפילו הרמב"ן מודה להר"ף שאין היזק ראיה חזק' ויותר
מזה אמר שלפילו היזק מזחל ושובל חומרים לו לבעל
החלון לסור לך לפי שבבל שעה ושעה שאתה מסתבל
בו בו' עד שבל הרי' הלוי חולק על רבו הרב ז"ל ואומ' שים
לו חזקה וכן הרשב"ץ בזוטא בתב דאין לדיין לחת מה
שיניהו רוחות שבל אחד דעתיהו לעשות מעשה בדברי
הר"ף והרמב"ן זכרם לברבה. גם בתשובה לחרת

כתב לעתי כנ"ל דה"ק דהיזק דליכא חין לו חזקה ואפילו מכר לו כתן לו וכו'.

והרי לך דהר"ף והרמב"ן והרשב"א ז"ל סתם עמודי העולם סברי דבהיזק דליכא חיוב אפילו אם כתן לו מחל בפירוש יכול לחזור בו ואף על גב דהר"ן מ"מ הר"ן חולקים כזה אפ"ה בהיזק ודאיכא ובדריסת רגל סתם נזקים גדולים וברורי כבר הסכימו כל האחרונים דהיזק הוא המוחזק וכמו שכתב מוהר"ן ז"ל בח"מ סימן ל"ה סעיף ה' ומוהר"ר שלמה הכהן ז"ל בחלק ג' סימן ל"ו דכל סיכה שהיזק הוא מבורר וגדול שהיזק הוא המוחזק ואם כן יכול לומר קים לי כהך ומוהר"ן ז"ל בחלק ג' סימן פ"ב כתב וזה לשונו הלכך נראין דברי הגאון בעל התרומות שכתב דהיזק דליכא חיוב אפילו מחל לו ומוחל בהיזק ודאי לא.

וכל שכן דכיון דטעמא הוי משום דיאמר לא מכרתי אלא פחות מפסק וכן כתב הר"ר יונה ז"ל והביאו מוהר"ר קרו ז"ל סימן קכ"ד וזה לשונו ודעתי נוטה כדברי האומרים דהיזק ודאי בחלון על חצר אין לו חזק כלל דהוה ליה כקוטרא וכ"ש כמו שכתוב בתשובת רבינו הגדול כו' עד וכל שכן דיאמר מסתייע ליה ואין מחזיק כיאמר וכן מצאתי למהר"ם הלוי בסיעתו ז"ל עכ"ל. ואם אפילו לאי הוי הדבר בספק אין לו למוכר לעכור בדיאמר מספק וכ"ש דהוה קלת תירוצא דמסייעי למוחזק.

ועוד אני אומר דאי בעינן חצר המוחזק שהחזיק כן כמה שנים בהיזק ודאי ליכ"מ לפלוגי דאין לו חזקה דדוק בחלון הפתוח על החצר הוי דפליגי אכל בחצר המותפין לו וכמו שכתב הר"ר יונה ז"ל בעצמו פרק קמא דבתרא וכמו שהעיר בזה הרב הגדול מוהר"ר קלרו ז"ל ואם כן כיון דאליבא דכולי רבוותא אין לו חזקה והוה ליה כקוטרא וכ"ש וכת רבינו תם ז"ל והביאו הטור בסימן קכ"ה וזה לשונו. כתב רבינו תם דכל מקום שאין לו חזקה לפילו הקנה לו בעדים וכ"ל לחזור בו דקנין בטעות הוא דאכור היה שיכול לסבול ואינו יכול לסבול וכתב עוד וים חולקין דדוק"ם לו עדים שמכר לו מהני לכל אם יש עדים שמחל לו לא מהני ע"כ. וכת' הרמב"ן בחידושי כתב דטעמן של אלו המחלקין בין מכר למחילה משום דכמחילה סייך לומר סכור הייתי לקבל ועכשיו ליני יכול דומיא להא דאמרינן בכתובות לגבי מומין דכל גבי מכר אי לא מצי מקבל ליומי' מהאם ואם כן לסברת רבינו תם כל מקום שאמרו אין לו חזק הוא הדין כמי אם מכרו לו כתבו וכן גם כן לסברת אלו המחלקין בין מכר למחילה מודו מיהת דסיכה אלא קבל מעות דק מחל לו אלא מהני ואף על גב דהר"ם והרמ"ם ז"ל פליגי בזה וסברי דדוק חזק' אין להם לכל מכר או מחילה יש להם לחני שכל על ברחיך סברת ר"ת ז"ל ושל המחלקים כעצות סניף לסברת הר"ף והרמב"ן והרשב"א ז"ל דפליגי מסייעי לניחן דהוי המוחזק.

ולרוחא דמילתא חומר דחפיר דחפילו הר"ם והרמ"ם ז"ל לף על גב דפליגי בקוטרא וכ"ם וסברי דחזק אין להם לכל דהיה יש להם דילמא בהיזק דליה כהאי דכל מודו דלף דליה ממכר ומחילה אין להם כיון דהוי מעט חיוסר ומכח חיוב לה מה"מבן ז"ל דהני לף על גב דהוה מכח הרמב"ם ז"ל והר"ם ז"ל דכבר דבקוטרא וכ"ם דוקא חזקה אין להם לכל דליה יש להם וכמו שכתב בחידושיו בפרק לה יחפור זה לעזרו ומתכברא דליפא לחיתם לפי מילי ולעזרו חזקה אין להם הא דליה יש להם בין במחילה בין במכר כו'. ואפילו הכי בהיזק דליה כתב דאפילו מחל לו הניזק בפירוש לא מהני. ואין להקשות ממאי דכת' הרמב"ם ז"ל בסוף פרק יש מהלכות שכנים וזה לשונו. החזיק בנזק שאין לו חזקה כגון עשן וכיוצא בהן הכשר וכיוצא בהן ואעפ"י שהניזק יכול לומר לא הייתי סבור שתעשה כאן כך ואפילו מחל לו אח"כ הרי זה יכול לחזור ולמנעו ואפילו בנה בנין גדול ויקר ואפילו הוסיף בנין אחר הרי זה יכול לחזור ולמנעו ואפילו מכר לו אח"כ הרי זה יכול לחזור ולמנעו ואפילו נתן לו דמי הבנין הכל לפי מה שיראה בעיני בעלי הדין ע"כ. דלכאורה משמע דאפילו מכר לו ומחל לו אינו יכול למחות ולא דמי לדלעיל דהתם הוי מכר ומחילה בשעת מכירת הבית והרמב"ם ז"ל לפי מה שכתב לעיל דהוי המוחזק.

ואפשר לומ' אחר שנתקדק בדברי הר"ם ז"ל ומצא שכתב לכל אם יש עדי' שמחלו זה לזה דמשמע דאפילו בלא קנין דמתם מחיל הוי כלא קנין ואם כן מיירי בלא קנין מידו וכמו שכתב בפירוש במשנה דבריו וזה הוא מוכח למה שכתב בטור ז"ל בסימן קכ"ה וזה לשונו לכל אם יש עדים שמחל מהני וכן הסכי' מדוני אבי הר"ם וקנין גם כן נרי' אלא כדע' המפרשים שאין צריך קנין אלא מחילה ומחילה היכ' צריכה קנין אלא ודאי צריך קנין ואז מהני עד כאן.

והואיל ואתה לוין ראיתי לדקדק כמה שכת' שם הטור ז"ל בשם הר"ם ז"ל בסוף הסי' וזה לשונו. שאלה לר"ם הר"ם ז"ל ראובן יש לו בתי' בשקעלה כו' עד ואפילו אם טוענין הקונים שקנו המקו' מראובן לקנה שם הכשר והחזיקו בו שלש שנים שיש צריכין להרחיק שאין חזקה לנזקין כאלו ואפילו קנו והחזיקו אין חזקתן חזקה עד כאן. והרב הגדול מוהר"ר קלרו ז"ל הקשה על זה וז"ל. וקשיא לי שהרי כת' רבינו בסימן הנ"ל דלהר"ם אם הבית ראוי ממכר אז שנתן לו הוי חזקה אפילו לנזקין שאין להם חזקה וכתשובה זו יבין שאפילו

מכר לחם לעצמו אם אותו הכותל אין לו חזקה ואפשר לחלק
ולומר דהכא לא על מי שקנו ממנו המקום לקבר אם
הכבר יוכל לומר שהקונין לא קנו אלא למכירת גוף
הקרקע ולא למכירת לו מחילת הכותל עכ"ל.

ואני לחזק ידיעתי ליכי מכין דברי הרב ז"ל דאם
הוה מכר לחם בפירוש המקום ההוא כדי
לקבר אם הכבר למה לא תהיה זה המכירה ותדרכת
יר' דעדיף טפי היכא שמוכר לחם הקרקע כעין מלוכה
פלוניתי מהיכ' שמוכר לחם הכותל בפתח דהוי כרב' שלין
בו ממש. ודברי הר"ם ז"ל דאם בכוונים לעניות דעתי
שמה שכת' ואפילו אם טוענים הקונים עד סוף התשובה
לאו למימרא שום לחם עדים ורחים כלל דאם כן למאי
נקט והחזיקו כו' ג' שנים וכן לאחר כך כת' ואפילו קנו
והחזיקו הכראה מכאן שאם בחים בטענ' חזקה ואם יש
להם רחים ועדים מה נזרך לחזק' שלש שנים הרי חזקת
שלש שנים במקום עמד ורחים עומדים והיכא דליכא
עדים ורחים לא נריך לחזקת שלש שנים ורחי כותל
דברי ז"ל שאם בחים בטענ' שקנו ממנו ומכיחי' לרחים
חזקתם שהחזיקו שלש שנים שאם שאם במקום העמד ועדים
והזה ליה חזקה שום שמה טענה ודייקת נמי ליכי
שכתב ושנים דכרי ואמר אפילו הכי אין חזקתם חזקה
דאם איתא כדברי מוהרר"ק דמיירי בשום לחם עידי
מכירה או קניים הכי הוה למימר אפי' הכי אין מקחן
מקח או לא קנו ומאן דכר שמים חזקה ולא עוד אלא
דמשמע דאין להם חזקה אבל רחים ועמד יש להם.
וכמו שרייק בגמרא בפרק חזקת הבתי' והר"ם בעצמו
מסוס היו דיוקא ממש סוכר דלא כר"ת דסבר דכל נוס
שאמרו שאין לו חזקה הוא הדין נמי שאין לו רחים
והר"ם ז"ל פליג עליה מסוס דבגמרא קאמר חזקה אין
להם דמשמע הא רחים יש להם וכן דייק נמי הרמ"כן ז"ל
בחידושיו ואם כן לי מיירי בשום להם עידי מכירה או
מחילה הוה ליה למימר אפילו הכי אין מקחן מקח ולא
שאמר אין חזקתן חזקה אלא ודאי כדכתבי וכהכי פליגי
כל דברי הר"ם ז"ל שסיר ואתי דקאמ' ואפי' קנו והחזיקו
הם דברי הקונין וכאלו אמר ואפילו שטוענים שקנו
ומביאים רחים שהרי החזיקו שכי חזקה דהוו כאלו
שטר ועדים.

ונחזור על המכוון דיש לדייק בדברי הר"ם ז"ל
שכתב שם ים עדים שאלו זה לזה
דמשמע לפילו בלא קנין מכבי ולזה אומר הרי הר"ם
ז"ל כתב שם בסיומים דמילתיה וזה לשונו. לכל שם
ים עדים שאלו השוחרין זה לזה על היזק רחים שוב
היכם יכולין להזור בהן אף על פי שהחזיק' לחבירו קרע
בשוחי ושכר כדי יכול לחזור בו ויתחייב חבירו בהן קו
לאחר שחזר בו שאלי הכא דתניעת ממון ים ביניהם
שפתחייב כל אחד לחבירו למייעו בכבין הכותל והוי
כמי שפתחייב לו מכה ואחל לו על עלון שזה שאלילתו בלא
קנין עכ"ל. דמשמע דאלו דכתב שאם ים עדים שאלו
זה לזה אל ה זה רחים אינן יכולין לחזור הי בו דוקא
לעניין שכבר אחל לחבירו בחלקו מהחצי שהוקל

שהיה חייב לו מן הדין ועתה אחל לו ואינו חייב למייעו
אבל דהוה ליה כמי שפתחיי לו מכה ואחל לו על עלון ולזה
אינו נרין כיון שהמילה לא אלא רק בעד
תביעת ממון אחצי הוצאת הכותל אבל אם ירצ' השותף
האחר לבנות הכותל מכיסו אשמע מדברי הר"ם דאין
מחירו יכול לעכב עלין ואם כן אף לפברת הר"ם ז"ל
והרמ"כם ז"ל לפשר דאודו בפרין דירן וכל זה הו לרוחא
דמילתא דבלאו הכי הדין עם רחוכן מהטעמים שפתבנו
לעיל.

ובל שכן בטענ' רחוכן שאין בעת מכירת
הבית לא חילק עדין עם אחיו דירחם
בפשיטות דהאי טעמא גרירא זכה רחוכן כדאינו.
והכי לך בהדיא מה שפתב הר"ם ז"ל בפתוכה בכל נ"ש
סימן ג' והביאה הטור ז"ל בסימן קכ"ד לפסק הלכ' בלתי
שום חולק וזה לשונו. רחוכן שפתח חלון לחצר
השותפים וחזיק כו ג' שנים בפני הש' והשני אינו יכו
מי הוי חזק' שהרי אלו יכולין לומר לא ידענו שהוא
ויפול בגורלו הצר שים כו החלון הוי חזק' או לא תשוכה
ירחה לי שהיה חזקה אף אם היה טוען קניתי ממך
אורה זו או נתת לי במתנה לאחר שתחלקו החצר אתה
ושותפך ויפול בגורלך אלא אף תוכל למחו' עלי שהיכה
חזקה חדש דקיימא לן השתין שחלקו לקוחות הן השין
ברירה ובשיפול לו הגורל אלא נמצא שחוקו חלק שכפל
לו היה עד עתה על אחיו וחלק אחיו היה שלו והחליפו
עתה כמ' אלא החזיק בשלו כלום שלש בשל אחיו ועוד
דאפי' יורה השוקף שמכר או שנתן לו השורה על תנאי
זה לוכו כלום דומי לאומר שרה זו לשפלקתכה תהיה
קנויה לך דלא קנה כדאיתא בפרק אף על פי ע"כ
הרי בפורש דאפילו אם היה מוחל לו או נתן לו רחוכן
בפירוש שיוכל לעבור בתוך חצירו לאחר שיחלקו
עם אחיו ויפול בגורלו אחצר ההוא לא מהני כלום.
כאשר אם הכל מכחישים דכר ברור
שהדין עם רחוכן ויכול הו' לכנו' הכותל להפסיק בחלק
כל אח' מאחצר.

והנה אם היה טוען רחוכן דלא רחה ולא שמע
מה שכתוב בשטר שמכרה אמו לשמעון
הבית עם כל מוכחין ומוכחין דהייכו התנאי של כל
מוכחין ומוכחין ורא' לעניות דעתי דאפי' שהיה מפורש
בהדיא שרוצה לום לעבור דרך חצירו רחוכן היה נאמן
כזה ואפילו שים שטר כתוב וחתום בעדים דעדים לאו
לכולה מילתא קא מסהדי והרי לך תשוכת הר"ם ז"ל
בהדיא בסימן תלה קמ"ו וזה לשונו. ועוד שטענה יפה
כאלו שאמרה שלא הכיכה כבר ולא שמעה כו' עד
שאם מפני שאתמו עליה העדים אין בכך כלום דעדים
לאו לאכולה מילתא קא מסהדי. וכדאתכן העובר על
השדה והוא אחוש עליה בעל אבד וכותו אלמא אחוש
דהוא עצמו אחוש עליה אינו בעל אבד וכותו הא אחוש אחיתא
העדים בעלמא לא אינו אבד לא וכותו ואחוש דקיימא לן
דעדים לאו לאכולה מילתא קא מסהדי עד כאן לשונו.
ואם כלל שאו היה טוען רחוכן לא ידעתי מכל הכתוב

כשטר

כשמר שכתבו לשמעון להיות לו רשות לעבור דרך מגרשי
שביטח דראובן וכל זה הוה להתלמד ממקום אחר דכבדון
דידן כבר כתבנו שדרין עם ראובן מכמה טעמי
ואיברא דכדברי הרשב"ץ יש לדקדק ממשע מעמד דמה
שטענה הכלה שלא הכירה כך ולא שמעה ליתן מהדרי
שיין כלה מרגשת כמה שכתב בכתובתה וכיוצ"ב דברים
שלא מומחית היא על לחריים כו' ואם מפני העדים אין
בכך כלום דלאו להולה מילתא אלא מהדרי ובתשובה אחרת
שכתב מוהר"י קורקוס ז"ל בטור אות סימן כ"ח ירחה בהפך
וזה לשונו וכתב הרשב"ץ על מי שטען על כתובת אשתו
שהוא עם הארץ ולא הביא בעדות אחזן תבעי הכתובה
ושלחו להרמ"ה ז"ל והשיב שצריכין לו וזהו ז"ל השיב
שיין צריכין לו עד כאן לשונו דלמאי לא כתב דאחזן
שהדי לחתן כיון שהוא עם הארץ לא הכין בתבעי והעדי
שחתימו לאו לחולה מילתא קא משהדי וקל"ל

הגלע"ד כתבתי

יעקב לביא הלוי

חתימת הרב המגדול כ"ה

ראיתי

דברי מע"כ שכתבת והתרכת
הרכב על ההפלגות לאחר כפלו
בין ה"ר יוחנן הכהן ובין כה"ר
חיים קוטי ז"ט. תדבר ברור שהדין עם כה"ר יוחנן וזה
שהרי בגביית הכתובה לאמו כתוב שהגבו לה הכי לאחר
מבעל' ומוכחין ומובחין ועם האחר שבגבו הבית שהרי
אם כן מעמד שלא הגבו לה אלא מוכחין ומובחין על
הבית ולא מוכחין על האחר בלל שהרי קודם שהזכיר
האחר הזכיר מוכחין שקראי לבית דוקא ולא לאחר ואפילו
אם היה מזכירו אחר האחר גם כן כיון דלא קאמר כל
מוכחין שלא מובחין בלבד מיעוט רבים שנים וכדאיתיבין
בגמ' המוכר את הבית מיעוט לרעתא תרתי וכיון שלא
פירש אלא תרתי ונתן לו הפחות שבהם כמו בית מביתי
לחי מוכר לך וכיון שכן כשאמרה אמו לא מכרה שלא מה
שיש לה שהגבוה בכתובתה ולא יותר וכן נראה מתוך
שטר המכיר שכתב' ומכרתי הבית לאחר נביותי בכתובתי
כנראה מהמעשה כלי עם האחר שכנגד הבית כו' שכתב
בפירוש שהיה מוכרת לו אלא מה שהגבו לה הבית דין
אם כן כמה שטעם שטעם ערב ה"ר יוחנן לא היה שלא כמה
שהגבו לאמו ולא יותר ודוקא הדין לפי היה בלשון המכיר
ברור שאכר לו מוכחי' האחר שהרי היה מכרה מה שלא
היה לה והערב לא כתחייב שלא כמה שהיה תוכל למכור
ואם יטרפו ממנו יתן המעות לכל לענין זה לא וכל שכן
דלא שמעי כלל בשטר מוכחות האחר אלא בסתם ואין
כזה נוהג להתריך וזה יהיה חלק על פי שהחזיק ג' שנים
דהרי קיימ' לן כל חזקה שאין עמה טענה לא שמה חזקה
וזה רבי חיים קוטי חיכו כה אלא כטענת השטר וכיון
שהשטר חיכו מוכיח זה שיתבטל' חזקתו והוי כדין
שהוספתא שהביא הרשב"ם בפ"ק מהלכות טוען ונ"ל וכן
הלכל שכי חזקה מחמת שיש שטר כנגדו וכמלא השטר
בטל כשלא החזקה ותחזור הקרקע עם כל הפירות לבעליה
ער כאן. וכדבר זה הייתי יכול להביא ראיות שכשה
לכל לתמיהת ברמיזת ואין לי כח לכתוב ולא לחפש
בספרים כי חלשתי גברת וכל זה אני כותב על דברי
מע"ת ועל העתק השטרות שהלחת אלי והדין דין תמת
כאשר כתבת.

כה דברי הנעזיר

אהרן בכמו"ה הרר שלמה נ' חסון ז"ל הס.

תחימת הרב כמו"ה ניב כ"ה.

על

דבר עכוב כית הכנסת כבר השיבותי לף
על זה פקחתי עיני והכל תביא במשפט
עמך רזוכי דהדין מרווח עם רחוכן כאשר
דברת לאמר מכמה טעמים ואתה החדון פרנס עליך
פרן על פני פרן ברחיות וטענו לאכל כל פנה ופנה ולא
הנחת מקו לבהים לחריך ודרך שקלת וטרית והנה חכי
כמה פתחה החדון על הרשב"ם ז"ל דבמקום שם נריך
חזקה מיניה אי מכני הן נדקת לעבך רים לתמוה לאכל
ביותר ים לתמוה על הרב דלא רחה השובה לאחרת מן
הרשב"ם סימן תלף קכ"ב על מה דאמר רב יהודה אמ' רב
מנד שהחזיקו בו רבי' לסור לקלקלו בכמה הוי חזקתיה
ומשיב דלבאור' מעמע מעמע שהלכו בו ער שלא דבשלהי
חזקת הבתים מעמע דלקילו קודם הלוך מכיון שפלגו
המכוי לעבור בו רבים. הא קמן דלכל הפחות מכיון
שהלכו בו החזיקו ואם כן דברי אלו מזאי מה שכתב
בתשובה שהביא מוהר"י קורקוס שמעו סימן קכ"ג אלא דים
לחלק כיון ימיד נרבי' דרבים החזיקו משע' שהלכו ויקיל
נריך ג' שנים כמו שנראה מתוספו פרקן קמא דכתרת
גבי עובדת דרב. משא הוו ליה הני דוקאי ובו' ומקשי
התוספו' התם תימא מאי מייתי מרב יהודה דרבי' שחני
דאי לאו הכי קשיא מקראי קונג ויורד ומתרגי
דל"ת ור"ב שיריו דרבי' החזיקו במנדת דרב הוכח והני
דרבים ה"ב שפיר קאמר הרשב"ם בתשובה שהביא מהרי
קורקוס דיניהה וכיהה אם נריך שלא שנים ושמיט דרב
דרור הוא דנריך חזק שלא שני דאיירי כין יחיד ליחיד
אם כן הדרא קושיא לאחר על הרשב"ם לדוכתיה וכיוצא
בזכרי' ומה שכתב החדון בהתוספתא כתו' דבירושלמי
משמע כרשי' ומלשון הירושלמי נראה בהפך מפירוש
רש"י כן כתב נמי הרן שם בירושלמי דלא כרש"י ואשכר
דטעות נפל בספרי' ומסר בתוספ' מלת לא היכו ובירו'
לא משמ' כרש"י ומה שהרקדק החדון בחושן משפט סימן
קכ"ז דכתב לכל רי פירש בכל דלא מהני לחזו חזק' לכל
אם יש ראיות שמחזק לו מהני ולזה השבים אלא הרשב"ם
וזה נראה מוכח כו כרש' דאי נימא דמה שכת' שם השטר
וקנין גם כן נריך שיהיו דברי הרשב"ם רק מילתא בפני
עצמה יהיה מתורץ וא כו רחוק לפי שאם היו כלם דברי
הרשב"ם ז"ל היה ממתין לומר בסוף דבריו ולזה השבים
מדוכי אלו הרשב"ם ז"ל אלא ודאי הרשב"ם אמר דקנין

גם כן נדיך • ועוד שמעתי מהרי"ק ז"ל לכתב דאם יש ריחיים שמחל מהני שהקנה להדחש"ל ולכתב דאם יש ריחיים שמחל מהני ובתשובה כתב כ"ש חלק דמסיב דהדחש"ל לעיל דכתב דמחני ריחיי ברחיים שמחל ומשום הכי מהני כ"ש מניין למימר לי ניחא ליה למר דאוסרי' קרקע משא"ל ליסבר דקתני כתשובה ותפילה קנו והחזיקו היינו דוקא לומר ואפי' קנו כמו שמחרו ומכירתו ריחיים וגם חזק לא מהני ולהני קצי' לגמ למוהר"י קרקע ל"ל דכרי הרחש"ל שמוכיח זה אלא זה ולא משמע ליה למוהר"י קרקע ליסב' כדמשמע ליה למר דלישנא דאפי' קנו והחזיקו הם דברי הקצבים ולא ניחא ליה למוהר"י קרקע לתקן ליסבא דכולו לאמרו ותפילה שטוענים שקנו כו' כדמתקן מר ליסבא קמל' וכשלו לאמרו • ודברי מעלת הרחון טובים וזכותם יגן עלינו ויפה כוחו כדיבור כאשר הוסיבו מעלת הרחון על כנה •

נחם הנעור

ליב מרוזוב •

כלל ז סימן נח

שאלה

ראובן ירש מלכותיו חזקה אחת מבית ל' כתוב הנ"ט כי זה שבעי שכח שכרו הבית ההוא תבזוהו מהגוי לפרוע לו כל כך שכירות בשכח ועמד כתב ריחיה עם הגוי שזה הסך משכירו' יהיה קיים לעולם כל זמן שהנ"ט יהיה קיים וכן יחזיקו בבית שנ' הוא ותבזוהו זה שבעים שנה הן כל ימי חייו של הגוי שהו' והן ימחי מותו כימי בניו של הגוי וגם כימי בן בנו ותמיר היו פוערי' להם הסך ההוא שכתשבו בכתב הנ"ו ויהי ימחי מות בנו של הגוי המשכיר כמה שני' יוקם בן בנו לעורר עלינות על ראובן כאומרו כי הבית ההוא אשר השכיר לו וקנו בשך ההוא בא בידו כתוב' מתכ' על תנאי שלאחרי מותו ישאר לבנו וכן לאחרי מות בנו ישאר לבן בנו וכן מדור לדור באופן שזה נקרא בלשונם קונה"ט ואפ כן לא היה רשאי למוכר גם לא להשכיר לאחרי מותו כשך הגרלה בעיניו רק שבימי חייו היה יכול להשכירה כרצונו ולזה הוא אינו מצויים בראובן השך מהשכירות רק לזמן ידוע והם מתדיינים בפני המשפט על הפרש זה כי ראובן טוען שאין זה ראוי שהבית ההוא בא לו לזקן בתורת מתנה על תנאי רק כירושה מוחלטת והגוי אין בידו להרחו' ברחיים ועדיים שבא לו בתנאים על תנאי כי אם על ידי תיזה שהוא שהשכירו ראובן שמא ובא חייב בדיבור ולזה שוא אם בתולי יזכ' הגוי בדין קיבל ישראל אחר להשכיר הבית ההוא מהגוי אם לאו •

תשובה

דברים פשוטים לע"ד דפשיטא כל אדם ישראל אחר ורב' להשכיר הבית הנ' מהגוי ולהעלות השכירו' שהוא כלבד בחרם התקנה

ותיבי דוחה כאשר מקום התקנות כלל כדבר זה כי אם בתנאי להשתתף ולומר דכיון דראובן זה כל הזקתו הוא מכר השכירו' שעמד לכותיו מהגוי וכיון שיתברר בדיעם שהגוי ההוא לון במעשיו כלום כפגר בנו אחריו רק כל עוד שהוא חי אם כן לא מסתי לוותה חזקה שהחזיק הגוי ההוא לגבי בניו ולכן כל מי שירצה יכול להשכירה מהם • הא ודאי טעותא הוא מכאשר לכאי חדא דאפילו יהי כן מ"מ לא גרע מהיכא שמכר הגוי הראשון הבית ההוא לגוי אחר דאף על גב דהשתא זה הגוי השני בעל הקרקע והמוסל כו' ולא כשאר אז' זכות כו' לראשון ואפ"ה חזקתו עליים שכבר הבית מהראשון לא זזה ממקומו אפי' לגבי גוי אחין אז' יהודי יכול להשכירה וכמו שבארנו זה שני גחוכי עול' הלא המה מוהר שמואל הלוי ז"ל ומוהר מהרשם ירושלמי ז"ל ודבריה הלא המה בכתובים בקשובות מוהרשדם ז"ל השיבו' להם מי' רכ"ל ז"ל מוהר"ם הלוי ומנחת ראובן שבכר ממנה לא הספיד חזקתו להבת דה"ל כהלו מכרה הגוי לגוי דעלמ' שאין לשמעון רשות להשכיר מגוי שני על כל ואוסלה ירושלמי ז"ל כתב וז"ל שכך הוא דרך התקנ' בכל המקומו שמחזיקין בהשכמות כלה שהמחזיק בקרקע של גוי וכמכר לגוי אחר והשכירו הקונה ליסראל אחר לא זכה כי השני לף על פי שהדין עמו לגמרי והראשון לא כשאר לו כך זכות מן הדין וכ"ש בשים לו לזיה זכות אפילו כל דהו כ"ש כי לך שאם מכר הגוי הראשון לגוי שני לא לזה גרע כח חזקת ראובן שבכרה מן הראשון אפי' לגבי גוי שני אף על פי שלא כשאר עו' לגוי הראשון שום מין זכות בקרקע הזה • וכודאי דאין לומר דשאני התם דהגוי הראשון שבכרה לראובן אף על גב דהשתא מכר הבית לגוי שני מ"מ כשבכרה ראובן ממנו בחותו זמן היה בעל מוחלט מהבית מה שאין כן הכא לדברי היודעים זה לא היה יכול זקנו לא למכור ולא להשכיר לעולמי' ולא לתת במתנה אף ליתא דאף על גב דאחרי מותו הבית חוזר שלו רק לבניו אחרים מכל מקו' כל עוד היותו חי יכול להשכירה למי שירצה ומה שעשה עשוי וכיון שכן חזקת ראובן שבכרה ממנו לא זזה ממקומה וזן הן דברי הנאוכים הנ' שהרי בדין הזה הגוי שהשכירה הבית לראובן כתבר למפרע שלא היה לה רשות וכח בבית הזה ולכבה זאת וכא הבית מתח' ליד אחר בעלה ואפילו הכי מדמו לה להיכא שמכר הגוי הראשון לגוי שני וז"ל ואפילו הוי כל הדיינים מחייבים השלמנה הגויה עדיין לא פקע זכות ראובן כי כיון שלא נודע טעמתם חוכח לומר שהשלמנה היתה מחזקת בבית בעד כתובת' ומזונותיה ועכשיו בא היורש לסלקה כדמים וכזה דכו הדיינים שהדין עם היורש וכבה"ג לא פקע זכות השלמנ' למפרע כי בדין היתה תופסת ובידה היה להשכירה לתועלת היתומים ונמצא ראובן שבכר ממנה לא הספיד חזקתו להבת דה"ל כהלו מכרה הגוים לגוי דעלמא שאין שמעון יכול להשכיר מגוי שני על כרי לך בכירור דאפילו שהגויה הנ"ל היה לה מעולם שום זכות בבית עכשו רק שכוכל לומר שחולי החזיקה כו לפרעון כתובתה ומזונותיה דהרשות כיד היורשים תמיד לסלקה בזוזי ואפילו הכי מדמו לה להיכא שהיה

חבית של נוי הקטן וחזר ומכרה לנוי שני שלח הפסיד הלוקח שהשכירה מן הראשון את חזקתו וכן כלל שהיה סח ונקנית ביד הנוי על הכית הכו' כל ימי חייו: וכל זמן חזקת הנוי הראשון ולמילתא דכלל הראשון והחזיק בשכירות הזה לפילו לאחרי מות הנוי הראשון ונם לאחרי מות הנוי השני כימי חייו והנוי המתדיין עמו פסידא דחזקתו של הלוקח לפילו נם לנבי נוי זה שהרי החזיק כח לפילו עתה שהבית היה שלו והיה מזרע לו בסך שהשכיר וקנה שלא שעתה הוא מבקש עלילה להעלות לו השכירות וכל עצמה של תקנה זו מהחזקות לא נתקנה שלא כשכול זה שלא ויכל הנוי לערער בכל פעם להעלות השכירו' ולא קם אלא בא נוי שיכול להשכיר ליהודי לאחר כמה שיערער עליו יותר ועוד הרי כל עקר תביעת הנוי הוא לבטל התנאי שהרי לא היה מועיל רק כל ימי חייו אבל לא לבני דידיה ולא הנע עצמך שם הלוקח השכיר כית ר' לשכה לו שכתוב ולא ביאר להתנות בכית שזה השכירות יהיה לעולם ושלא יוכל הנוי להעלות לו יותר ואחר מעשה לו הנוי לבקש שכירו' תר ושם נתן מיעה מכיתו היעל על לב לומ' דכיון שתן לראובן את התנאי עם הנוי שלא להעלות לו שכ השכירות שיוכל ישראל אחר להשכירם מהנוי ואלא הכא נמי לא שנא ושו הם דברים פשוטים ועוד חומר דאפי' שם יבדר הנוי בעדי' איך הבית הזה בא לוקנו במתנה על מנת שחזרי' שיהיה לבנו וכן לאחרי בנו כאן בנו לפילו הכי לפי דינכו שם מכרה לו בתנה הראשון בחיין מה שעשה עשוי וכמו שמכר לאחר זמן בסוף ל"ג נותנין דתן לשני שלא מה שמכר ראשון וגם שם נתן לו במתנת ס"ת דתן אין שום שפק דשכי' הוא שלו לכמיתות דקיימת לן ירושה אין לה שפק ומעשה שנתנה לו קס שכית בתורת ירושה שלו וכמו שמכר כל זמן שם בנמ' ולא מה שהשכירה הנוי הראשון כשך הזה לעולמים תנאו קיים ואין לבאים אחריו שום מקום לערער בזה ואפי בדיניהם יהיה שפך זה לא כעכור זה השכיר ראובן וכות חזקתו לנבי ישראל ודינה דמלכותא דינ' לא שייך הכא וכמו שפת' הרשב"א ז"ל בתשוב' והביאה מהלי טיטולא ז"ל בפסקיו שהסכים גם הוא עם הרבנים הנ"ז ז"ל ולעניו דינה דמלכותא לאפר שלא דא בזרתי שלא אמרו שלא במתי דינה דמלכותא הוראת ובדברים שהם מדיני המלכות וכו' אבל בכל דיניו שדנין בעצ"ג אין שו מפעטי דמלוכה שלא דיניהם שדנין הערכאות לעניו כמו שיתבאר בספרי הדיניו' שאם אין אתה אומ' כן בטלת ר' דיניו ואפ' עכ' ואפילו בזה מודה לי' טיטולא ז"ל הרי בהדיא כי דיני הערכאו' לית' מעלים ולא מורידי' לבטל הדיניו והמפעטי' לאפר ליפרש כו' ומודה שהם בתשובו' הסיכות לאחם סי' רכ"ה בתב ז"ל גם מה שהבית הלוה לחית דכיון דכדיניהם קני בכסף דהוי כמו דינה דמלכותא וכו' גם בזה יפה כוונת והוא החמת הנמור וכן יש לו לתשובה מהרש"ל ז"ל גם פסק ממנה מוהרי"ט ז"ל שהלחו הלי מקומטנטי"ם ע"ש. ואפשר אין להקשות ממה שכתב הרשב"ם ז"ל בתשובתו והביאה כנו הטור בה"מ סי' קכ"ו ז"ל ראובן יש לו בית חצר ופתח חלון על נגו של נגו והחזיק כו כמה שני' ואחר ימים מכר הבית הנוי ליפרש

שאלה

לאה החזיקה בבית אחת זה כמה שנים ויש לדה כו ועתה רצתה למוכרו ושמעון ולוי בני יעקב אחיה מוחים בידה שלא תוכל למוכרו לשום אדם מכל מי שיעין הכי' כשביתן לה כמתנ' מאת יהושפ יעקב אחיהם היה כתובי שהשאיל זה לזה

וזה לעזנו זית וכרון ורחים מאסר נגמר על ידי חומס מטה כלפי הבית שכתן ויעקב כמתכ' לנלה לחזקי ולהיות לויזה חמס בלבנו ועין הוא רוח' שער הע"ז לא זפת להכנות כו' עד וקרלוני וספרו לי העכון ואמריתי להם הטוב והנלות לעשות ויהוהו לדברי וכבן רנה ויעקב מדעתו ורמנו וכתן לנלה לחזותו הבית שהיה דרה בו כמתכ גמור שתוכה בו היה וזרעה לחריש עד עולם בקבלי זה שלנלה הכוכרת לא תוכל למכור הבית המוכרת בעוד כל לעוס לוים ככרי לאסר לא מבית לחביה הוא כו' וזה הכתב הוא כיד ר' מקרובי' ונלה מופרת ככתב הכוב' ואומרת שלא ידעה לכל מזה התקבלי רק הבית כיתן לה במתכת גמורה כלפי עוס שיור שבעולם על זה יבא דבר מעבת וברע מה נעשה על הדין ועל החתת.

תשובה

ראשונה

ברוך לבאר מי הוא בקרא מוחזק בתביעה זו לנלה לו בבי יעקב דנפקא לן מהא לעכין

ריב' ואומ' דלעב' דקיימא לן הלכתא כרב בחרע' וכר' יוסי בזוזי דלרעא בחזקת מריה קמא קיימא מ"מ בנדון דידן לנלה הוא המוחזק' כיון שלבבי כלם הבית הזה כתן לה בתכ' מתת לחיה והיא החזיק' כו כדין שלא שהם טוענים שהיה שם תקלי ולא עליהם להביא ראיה ברור' וכן כת' הרשב"ץ בתשובה והביאה מוהרי' קולון ז"ל בחתן מפטר סי' כט וזה לשונו ראובן שהוציא שטר על שמעון שמכר לו כרם לחת והלה טוען כי לא מכרו אלא על תקלי שלא יפרע לו שלש מאות דינרים שהלוהו לזמן פלוני יחזיר לו השטר ויבטל המכר והביא עדים מעידי כדברין ושקלו הבדורים שאפילו העידו עדי השטר בפירוש שלא היה המכר עוד תקלי כיון שיש עדים שהיה שם תקלי חוקי תרי כהדי תרי וחוקי ככפי בחזקת המוכר והשיב על זה חיובי רוחה כו' עד ואין דמיונם עולה יפה דשאני הכא שלבבי כלם לוקח זה כדין יד לכרם זה שהמוכ' החזיקו בכתף בשטר ובחזקה אלא שהתנה לפי דבריו שלא יקח לו מעותיו שתהיה המכיר בטלה וכיון שהחזיק זה כדין לדברי כלם שלא עוד טוען שלא מכירתו מקבל ומביא עדים העמד הכרם בחזקת זה שהוא מוחזק בה עכשיו עכלי ומעתה נאמר שהדבר כרור שהדין עם לנלה והיא יכולה למכור הבית לכל מי שתרצה והיא נאמנת לומר שוקה לחיה נתן לה הבית בתנאה נמורה בלתי עוס תקלי כל זמן שלא עדות ברור כנגדה ואפילו שבועת היסת לויכא לישבע לדע"ה לאסר והרשב"ץ ומש"ה הרשב"ץ בתשובה והביאה מוהרי"ק סימן ק"מ וז"ל כתב הרשב"ץ זה שהחזיק ג' שנים אין מוסרין חזקתו לשבועה כדברי הנאון שלא שם רצה להחזיק חרם שתם על כל מי שמחזיק בשלו שלא כדין הרשות בידו עכ"ל: ואסר ז"ל כתב בתשובה והביאה המרדכי בפרק שבועת הדיינים וזה לשונו בשאל לאסר אסר שתנה קרקע מחבירו ואם לא שטר ויוצ שלם שנים טען השוכר חוב' ומכרת לי והלוקח מוחזק בקרק' והשיב נרשה לי דמיו כריך לפילו שבועה דרבנן כו' עד ואפילו אין לו שטר אלא שטוען ח' על חבירו מכרת קרקע זה ואינו מחזיק בו ואין לו שטר וכלבד שיסיב לו להל' ורואה לי שאינו יכול להשביעו ומה שתקן ר' נחמן שבועת היסת דוקא במלוה דלא שכיח לכתוב שטר עליה אבל בקרקע דכל הקונה כותב שטר וזה אין לו פטיט שאינו יכול להשביעו עד כאן לשונו. והנה ראיתי לרב הגדול והקדוש מוהר"ר קלרו דברים תמוהים שכתב בסוף סימן ק"מ וז"ל כתב המרדכי בשאל לאסר שתנה קרקע מחבירו כו' עד ואינו יודע למה פטרו משבועת היסת ואפשר דשכירה ליה כלישנא דשטר משבוע' היסת היכא דליכא דררא דממונא עד כאן לשונו ואיך כתב דברים הללו מי שהוא חורו על עול' חדא שהרי אסר ז"ל שם כת' ונתן טעם למאי דפטרו משבועת היסת וחילק מהיכא דרב נחמן בחילוק כאן וכאן. ועוד כמה שרצה לתרץ דאפשר דשכיר ליה כלישנא דשטר משבועת היסת כו' שהכונת הרב הרב ז"ל הוא דאיכא התם פרק שבוע' הדייני' תרי ליתני דתנן התם מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום פטור מנה לי בידך והלה אומר לו הן למחר אמ' לו תנסו לי אמ' לו פרעתיך פטור ואלה קאמר רב נחמן ומפשיטין אותו שבוע' היסת ואיכ' התם בגמרא תרי ליתני חדא דמקני להו למילתיה דרב נחמן אריבא דמקניתין וכל שכן חפיפא וחדא דאתני להו חפיפא דוקא מטוס דאיכא דררא דממונא דהייכו לומר סיס היכא שחזקה שהוא שחוב לומר פרעתיך מה שאין כן כרים דליכא טוס דררא דממונא שהרי מעיקר הכחים לו ואמ' להל' וכל הפוסקי' פסקו כלישנא קמא דמחייב לשלם כדליכא דררא דממונ' דהרב ז"ל רצה לתרץ דאפשר דס"ל לאסר כלישנא בתרא דשבוע' שטר בעל לא היו דברים מעולם משבוע' היסת וזה לשונו בטוס שם כל שאר הפוסקי' וכמו שמצינו לו בהרב' מקומות ומה שכתב המרדכי בפרק קמא דמציעא וז"ל רבי שמחה פסק דהאומ' לחבירו נזלתי לו נכסתני מכה והלה אומר לאסר לא כתקבה משבועת היסת כזה כו' עד ואומר לאסר לא דמי להדדי דהתם קאי אחזקת דאמר דאוהו בית דין שהטמין כו' עד ומשום הכי יצטרך הנתבע כו' מי שיראה זאת התשובה לבבו יבין דאסר לא היה דברי' מעול' דליכא דררא דממונא דאי לא היית הכי אמאי חייבו משבוע' כזה טוענו נכסתני לו נזלתני מכה והלה מכיב לא היו דברים מעולם הרי שפיטו היה תובעו מכה לי בידך שהלוויתיך וזה מכיב לא היו דברים מעולם בליכא כתרא שטר משבועת היסת וזה ברור. ועוד דדברי אסר עצמם בתשובה הכוכ' בפרק שבועת הדיינים מוכח כהדיא דפסק כלישנ' קמ' דמחייב שבועה אפי' בדליכא דררא דממונא שהרי הוצרך מפני זה לחלק מהיא דרב נחמן לנדון שלו לאם לא כן מה צורך לחלק בין היא דרב נחמן לתביעת קרקע הרי לפ"ז כלישנא בתר' דשטר משבוע' היסת כל היכ' שזה טוען לא היו דברי מעול' ל"ל חפי' כתבוע' ממון פטו' בין דליכ'

בדרך ממונח ודברי הרב הגדול מרפסן ז"ל. גם
נראה כמה שפסק הרב ז"ל בספרו הקטן ספר המלחמות
בריש סימן ק"מ וזה לשונו קרקע בחזקת בעליה עומדת
כו' עד שלא יהא כן החזיק כו' שמעון כראובן וכטענה זו
יש מוכיחין לותה מידו שלא כשבע ושומר בשבועתו דמשמע
דפסק כהרמב"ם והטור דמחמיר כשבועה ואחר כך כתב
וזה שהחזיק שלש שכיח יש מוכרין לותו לשבועה אבל
אם רצה להחמיר תחת שיחזיק כו' אם ממש כדברי הרשב"ץ
בתשובה דלעיל דפליג עליה דהרמב"ם והטור ואיך שיהיה
לשברת הים והרשב"ץ כל שהוא מוחזק בקרקע כראובן
בלא שבועה כלל ואף על גב דהרמב"ם והטור ודעמהון
פליגי בזה ובכרי דמשכחין שבועת היסת מכל מקום כיון
שלשה היה המוחזקת יכולים היו לומר קים לי כהרב
והרשב"ץ דכותי לא שלחי לן בין תביעת ממון לתביעת
שבועה שלא כי היכי דלמרינן גבי תביעת ממון דיכול
המוחזק לומר קים לי כהני תרי כמי כעבין שבועה וכבר
כתבתי במקום אחר והזכרתי זה מדברי התוס' ומדברי
מורי קולון ז"ל ועש"ך ואף על פי שיש עד ג' שמכחישים
דמיינו כתב יד העד הכותב שכותב שהיה שם תכלי הרי
העד הנ' הוא כמוכ מחיית קורבה וכמו שכתב ב"ב בשלשה
ואם כן הוה ליה כמאן דליתיה ועוד שאפילו שלא היה
קרוב הרי כתב הטור ז"ל בחושן משפט סימן כ"ו בשם
האשלתות והרא"ב ז"ל דעד אחד בכתב לאו כלום הוא
ואינו מוקק לשבועה שלא כל זמן שהעד עכשו הוא מעיד
כפיו ואף על גב דהרמב"ם והרא"ש ודעמהון פליג הכא
ומכרי דעד אחד בכתב מוקק לשבועה כבר כתבנו דלאה
היא המחזקת בתביעה זו ויכולה לומר קים לי כהני
וכל שכן שזו היא תביעת קרקע ולא שייך כיה שבועת עד
אחד דאוריתא דאין כשבעין עליהם ואם כן אפילו
הרמב"ם והרא"ש ז"ל יודו כהא דמאוריתא אינם צריכה
לישבע שלא שכם מחייבי שבועת היסת אף כלא עד אחד
וכמו שכתבנו. ועוד שאפילו אם היתה לאה מודה
בתנאי הנזכר שבשעת המתנ' התנה אחים בתנאי הנזכר
עם כל זה היא נאמנת לומר שחזר ומחל לה אות התנאי
כמיגו דאי בעית היתה כופר בו. ואף על גב שלכאורה
משמע דלא הוי מיגו טוב כמו שכתבו התוספות בפרק
חזקת הבתים בדבור המתחיל לקוחה היא בידי לא מנית
תמרת אף על גב דאי הוה אמר לקוחה היא בידי כאמן
מכל מקום לא הוי מגו טוב והכי פירושא דלא מנית
תמרת לא היית יכול להעיד אפיך ולומר כן כיון דנפיק
קלא ואין כאן מגו וכעין זה יש בפרק ב' דקדושין ומה
אם ירצה לומר אזיד הייתי לי מסוי נפשיה דשיעא פי'
היכו דאמר כראובן מזיד הייתי ואין כאן מיגו לכל ודאי
אם אמר מזיד הייתי פשיטא דמאמן ע"כ. וכן כמי
שכתבו בפרקא קמא דמציעא בדבור המתחיל הא דקאמר
לא היו דברים מעולם כו' כתבו בסוף הדבור וזה לשונו
ואם תאמר לעיל דאמ' רבי יוסי בפרק ליד הדיין הרי הוא
בחזקתו ולא חיישינן לפרעון ואף על גב דאמ' שלוה
בפני כו' וטוען פרעתי דומיא דשכים לדוקי בשטר
ואמאי לא יהא כאמן לומר פרעתי במיגו דאי בעי אמר
מזויף הוא דאו לא יחזיר ים לומר דאין זה מיגו דטוב
לא לומר פרעתי שלא יכחישנו שום אדם מלומר מזויף

כי ירא פן יקיימנו ואף על גב דהקיז' ליכו מועיל לגבות
כו מכל מקום היכו טוען כראוי דכר שיכול להכחישו
ע"כ. דמשמע דלא מיקרי מיגו כהאי גוונא כיון שאין
הטענה שו' לכוח לה לטעון שחזר ומחל לה את התנאי
משתטעון לכפור התנאי מכל וכל שהרי הסכם מהעד
מכחיש' ואע"ג שהכת' הסו' היכו כדאי להוציא מחזקתה
מכל מקו' לוכה טוענת כראוי דכר שמכחיש לה עד אחד
וכן ירא' דעת הר' אף שכתב בכלל ס"ו סימן ז' וזה לשונו
אבל אם אין החזוק ידוע ומפורס' לא על דברי שמעון
לא מוקמינן ליה בטענה זו אף על גב דאיכא הכא מיגו
דאי הוה בעי אמר לא הקניתי לו כלום ולא מהימנ' ליה
בהאי מיגו כיון דאיכ' עדים שהקנה אף על גב דספולין
ניהו מכל מקום כיון ליה למימ' טענה זו שאין העדים
יכולים להכחישו כדאמרינן בפרק חזקת הבתים גבי
עובדא דרבא בר שרשם לקמן היא בידי לא מנית אמרת
ופשיטא דמצי למימר לקוחה היא בידי כיון שאבלה שני
חזקה בחיי לכוהון שלא חוקה הטענה מהוה רוע לטעון
ולכבוש שטר המסכנתא כמיגו דהיא לקוח' בידי לא מצי
טעין דלאו מיגו טוב הוא דלא ניחא ליה למימר לקוחה
היא בידי כיון דנפיק עליה קלא שעדין היא שלא ביכו
כו' וכן ירא' שם שכתב שכן נפסקו גם כן בפסקי בפרק שבועת
הדיינים וזה לשונו. ואי תיקשי לך כיון דכאמן לומר
פרעתיך כפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים אז מתוך
שהן כאמן לומר פרעתיך כיכי לביכך כמיגו דאי בעי אמר
פרעתיך כפני פלוני ופלוני ומתו ולא דאין זה מיגו טוב
דיוכל לומר פרעתיך כיכי לביכך ושכחתי שהתרתה
אשר התריה כי לפורעם בעדים ממש שיאמר פרעתיך
כפני פלוני ופלוני ומתו כי יאמרו הרוצה לפקר יבחין
עדיו ע"כ. ואפשר כך מעיינין כיה שפיר שהרי הרמב"ן ז"ל כתב לא
מכרח לא שלכה פסוקה היא דהרי הרמב"ן ז"ל כתב לי'
בהדך וכמו שכתב הטור בחזן המשפט סימן ק"ו וזה
לשונו כתב הרמב"ן שאין מחאה פחות משנים לכל ב'
לפולו מיחה כפני ואפילו שמודה במחה מתוך שיוכל
לומר לא מחית כי כאמן לומר כמי לקוחה היא כידי עד
כאן. דמשמע דהני מיגו לפולו במקום שאין הטענה
מוזת דהרי כטענה לא מחית כי יש העזה כגד העד מה
שאין כן כשטוען לקוחה היא כידי וכן נרא' שהיא שכרת
מהרש"ל ז"ל וזה לשונו כמרדכי ריש פרק חזק' הבתי' ולכאי
למימר דלאו מיגו טוב הוא דדמי מיגו דהעזה דכי אמר
טעיתי אין שכנגדו יודע שהוא מסקר ואי אמ' החזרתים
להם ליורשים היורשים הן אומרים שהוא מסקר.
אי מסתם הא לא חיישיה דאפילו הכי אמרינן מיגו כמו
שהוכיח ר"י מפרק ב' דכתובו' גבי שדה זו שלך היתה
ולקחתיה ממנו דכאמן היכא דליכ' עדים שהיה שלך אמרי
מיגו דאי בעי אמר לא היתה שלך מעולם אף על גב
דכטענה לקחתיה ממנו אין שכנגדו יודע שהוא מסקר
אבל אי טעין לא היתה שלך מעולם יודע דמסקר
ואפילו הכי אמרינן מיגו ע"כ. וכן ירא' דעת הטור
גם כן שכתב בח"מ סימן ס"ט אם הוציא המלוה כתב יד
הלוה וחוא טוען תמת היא היתה מחומתי אבל מעול' לא
חתמתי על הודאה זו אלא שכחתי וחתמתי שמי בסוף
המגילה ואפשר שמצאה זה וכתב עליה הודאה זו אף

שטוען נמכה כו' עד נחמן כתים' במיגו שהם היה רוצה היה לומר פרעתי עכ"ל דמשמע דאפילו שבטענת פרעתי יש קצת העזה מפני שהעולם לומדים דמשקר דהם לא כן למה לא לקח מחזר כתב ידו ואפילו הכי תמרינן מינו גם מדברי הרב המגיד ירושה דסבירא ליה הכי שהרי כתב בפרק ט' מהלכות מלוה ולוה לף על פי שהספרים המוגהים כו' וזה לשונו ויש מקשים לדברי רבי' דמשמע מרעתיך כיני לכיך למה לא יהא נחמן מגו דלי כעי לי' פרעתיך בפני פלוני ופלוני ומתו וזו קושיא חזקה ולכל הנמשחות יש להקשותה למאן דאמר זכין בגמרא כו' דמשמע מדבריו דלא סבירא ליה הלי כללא דאין לומרים מינו היכא דאין הטענה שוות כיון דאיכא דוחה זאת הקושיא ולומר דאיכא מינו טוב משום דכתב לו יותר טוב לטעון פרעתיך כיני לכיך למה לא יהא נחמן מגו פרעתיך בפני פלוני ופלוני ומתו שהרי משקר בעיני העולם שיאמרו הרוצה לשקר ירחיק את עדיו וכמו שתירץ הר"ם ושם כן לפי שברית ר"י ומהרם והרמב"ן והטור והרב המגיד ז"ל שהם תמרינן מגו דאפילו במקום שאין הטענות שוות ואפי' לדעת התוספות ורש"י מדברי הר"ם ז"ל דבשבועה נחמן וכמו שכתב בסימן שנ"ט וזה לשונו ואף על פי שאין להאמינו כאן במיגו משום דהוה ליה מיגו דמעיז לשאינו מעיז אפילו הכי בשבועת מיהא נחמן כמו שכתבו המפרשים ז"ל דבשבועה אמרי' מיגו דמעיז לשאינו מעיז כדמשמע מהסיוע עובר דהכהו מיגו דלכלי חולצת כו' עד לכל בשבועה מהימן וכן הסכימת המחרוצים עד כאן לשונו. דמשמע דאפילו לאותם הסברות דסברי דלא תמרינן מינו כהאי גוונא דמעיז לשאינו מעיז אפילו הכי בשבועה מיהא נחמן. ליכא דמדברי הר"ם ז"ל לא משמע הכי ומכל מקום לדע"ר דוקא דרוקא דרבותא סברי דנחמן בשבועה. ולרווחא דמילתא יש לומר דאפילו אם היה פה שטר כתוב ותתום עם ק' עדים על התנאי הנזכר סברי מין בתנאי כגון שהיה כתוב בשטר דהייכו לומ' שיהיה התנאי בטל ומשפטי התנאי וכיון שאין התנאי עשוי כהלכתו כאלו אין זה שהתנאי בטל והמעש' קיי' דלא שכיח לן כיון שטען וקדושין לממון וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק י' מהלכות גירושין וזה לשונו וכל תנאי שבעולם כיון בקדושין כיון בגרושין בין במקח ומכר ושאר ביני ממון צריך להיות בתנאי ד' דברים כו' עד ואם חסר תנאי אחד מהן סברי התנאי בטל וכאלו אין שם תנאי כלל ויתקיים המקח או המתנה מיד עכ"ל. וכן כתב הטור בחשן המשפט סימן כ"ז וזה לשונו. ואין התנאי מבטל המקח אלא אם כן התנה בכל ביני התנאי בתנאי בפני בכל משפטיו וכו' ואף על גב דהרמב"ם כתב בקצרה דלא ביניהן תנאי כשאר תנאי דוקא כגיטין שהחמירו בכל ממון לא וכן הוא דעת הר"ף ז"ל מכל מקום דעת הרמב"ם והר"ם והטור ורי"ז ורש"ל דכל דבר צריך תנאי בפני בין ביני ממונו בין בגיטין וקדושין. והר"ם ז"ל בתריך בריש כלל פ"ח להוכיח כגר' סבר הר"ף ז"ל שבת דוקא בגיטין החמירו תכל לא בממון כתופן שהרין עם לתה ויכולה למכור הבית אלא לכל מי שתרצה וכמו שכתבנו. ואנה עם היות שהדבר ברור בגדון דידן שהרין עם לתה ואין צורך להתריך כו' ו' תר

מכל מקום רציתי להכתיב כדי להוציא מלב הטועין שמעת חומרי' שהם לתה זו היקה מוב' לדברי העד של שהיתה טוענת חזר ומחל לה לחיים והעד לא היה קרוב להם אלא היתה כאמר משום דרמיא לבשכיה תר' לכה דמייתי לה בפ' חזקת הבתים דמקיק התם דהוי מחוייב שבועה שהיכו יכול ליגבע ומשלם דמשמע דכל היכא שאינו מכחיש דברי העד אלא שטוען טענה לחרתכהה היא דנשבע שהוד לדברי העד ואח"כ אין חטפי שלא שטען דידי חטפי דלאו כאמין במיגו דאי בעי הוה מכחיש העד כיון שכבר הודה לדברי העד וזה אין צריך לפי' לדחות דברי הוה כדחה משנה ואין לו כמה שיסמוך דברי בכל שהעד היה בכתב אפילו אלא היה קרוב אין כאן חיוב שבועה כלל עד שנאמר דהוי מחוייב שבוע' שהיכו יכול ליגבע והיינו לדעת השאלתות והר"ח ואפילו לדעת הרמב"ם והרמ"ך דסברי העד אחד ווקק לשבועה ואפי' בכתב אי בעין קרקע לא צייך שבועה דאוריית' כלל וכתב הרמ"ה והביאו הטור בחשן משפט סימן ע"ה דלא תמרינן מחוייב שבועה שהיכו יכול ליגבע שלא בשבועה דאוריית' דוקא אבל לא בשבועה דרבנן ועוד דסהיא דנשבע לא צייך כלל בגדון דידן מפני דהחם מיירי לדעת הרמב"ם דוקא דבגולה היינו נחמן מפני דהגע ז"ל את מכירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים וכמו שכתב הרב המגיד מפרק ב' מהלכות גזילה ולדעת הרמב"ן ז"ל מיירי דוקא דליכא עדים שרשו אות כידו עתה וכמ"ש בחדושי בתרא שלא לא רצה כידו עתה נחמן לומר אין חטפי ודידי חטפי מגו שיכול לומר החזרתי. וכן הוא גם כן בתשובות המיוחסות להרמב"ן ז"ל סימן ג' והר"ם ז"ל התריך בסימן שנ"ב ולבסוף דעת הפוסקים שהיה רוצה לדמות ההוא בדין לענין ההוא כמו שכתב דהתם בההיא נסכא הוי טעמא להרמב"ם ז"ל משום דהנזכל את מכירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים ולהרמב"ם ולהרשב"ץ הוא משום שרשו עדים ברשותו של נזכל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל כל היכא דליכ' עדים שרשו עכשיו ברשותו וגם שיהיו דבר גלוי כגון שעד ג' מעיד שהלוהו מכה והוא אומר כן הלויתיך אבל פרעתיך נחמן במיגו ולא דמי כלל להיות דנסכא והתריך שם יעש.

ואני תמה מהרב הגדול מו"הרר שמוש דמדינה ז"ל שכתב בתשובותיו השייכו לחשן משפט סי' רנ"ח וזה לשונו ואם תאמר הרי צריך ליגבע להכ"ז את העד ואיכו יכול שהרי חזרם במכירם ואם כן הוה ליה כסכא דר' אחא כו' עד כאלה ואלו לא תמרינן הכי שאין היכא דאיכא שבוע' דאוריית' אבל הא דבדון דידן דליכא שבוע' דאוריית' כו' עד ואינ' שאין שבוע' דרבנן ובשבועה דרבנן לא תמרי' מתוך שאינו יכול ליגבע דמשמע דאי לאו טעמ' דנחן בשבעין על הקרקעו' דבהכי ליכא שבוע' דאוריית' שאין שהיה כמלו' דאיכא נחמן במיגו וכ' כתבנו דכל היכא שלא יש עדים שרשו אותה עכשיו בידו וגם שאינו ענין גזילה דהוה נחמן וכמו שהתריך הר"ם ז"ל בתשובה הנזכרת:

הנלע"ד כתבתי.

יעקב בהמ"ר יחזקאל הלוי.

כלל ז סימן ס

שאלה ראובן היה לו בויטינ"א חזקה מבית ואשכנה לשמעון בשכת סימן לפ"ק בשר שלם מאו' ואשלים פרחים שלוה לו בתנאי שיפרע לו שמעון בשר שכירות הבית עשרה פרחים בכל שנה ושנה יותר ושכירות הגוי בשל הקרק' היה מחוייב ראובן לפורעו ואין לו לשמעון עסק בזה והתנו ביניהם שימשך המשכנתא הזאת משיום שהוא עד שלם' שנים ובתוך זה הזמן לא יוכל שום אחד מהם לבטל המשכנתא הנ' אחרי שיעבור הזמן הנ"ל הרשות בתוכם בין כל א' מהם לבטלה מן לראובן לפרוע הסך פרחים הנ' ולפרוק הבית שלו ומן לשמעון לכוף את ראובן שיפרע לו מעותיו ושיפרוק את ביתו בזאת שיהיה מחוייב מי שירצ' לבטל המשכנתא להודיעו לחבירו ד' חדשים טרם כלות השלשה שנים הנזכ' ויהי את הדברי' השלם קס ראובן ונשא מהעיר והלך ונתיישב בעיר אחרת ולא חזר עוד בויטינ"א ובראותו הגוי שלא היה יכול לגבות השכירות מראובן כי הלך לו תבע לשמעון שיפרע לו השכירות מאחר שהד' בתוך הבית במשפט והוכרח שמעון לפרוע לגוי כ"ח פרחים בשר שכירות מהבית ובראות שמעון שבמקום שהיה התחלי לפרוע עשרה פרחים שכירות בלבד ועתה הוא מוכרח לפרוע שמנה ועשרים פרחים לגוי לזה בשהגיע זמן הנ' שנים של המשכנתא הקדים והודיע לראובן ד' חדשי קוד' ועשה לו התראה שיפרע לו מעותיו ושיפרוק את ביתו כי חיכו דוקא עוד במשכנתא כזאת ועוד שיש לו שיקרות מהשכירו שפרע לשמו לגוי ח"י פרחים בשר יותר וראובן לא עשה לו מחומה וברור שמעון שלא כתן לו תשובה עוד בלל הלך ועשה עם הגוי שכירות מחדש על שמו שיפרע לו כ"ח פרחים בשנה ושאר בתוך הבית שנים הרבה ויפיר שמעון בבית הנ' להשכירו בפניהם חדשים ותקונים הנקרין בלעז מיורמינטי יות מעלם מתוך פרחים ויהי כי תרכו הימים הנזי שמעון לבנו יסוד לשם ובכתם ערב לשם בנו על הנדוניה שהכניסה לבעלה וכן זה כשטרו ראובן ושמעון ובשבלה הלשה לגבו' כדוכייה' מכבי שמעון תמיה לה במתלו לו בכסים רק הבית הנ' והגבוה לה הבית הנ' בשר פרחי שמנה מלוק בפרעון כדוכייתה והיא לקה בתוכו ועתה לחרי מ' שנים ויות קנה ורצה ראובן ורצו להוציא את הלשה מן הבית בתוקף שהוא על ראובן מוריש וסה טוענים על זה ראובן שזאת המשכנתא הוא רבית קבוע ויוצא בדיוטים וגם סה טוענו שאין הלשה בן משכנת שמעון לראובן לפרוע לו מעותיו ולפרוק את ביתו שלא השיב לו תשובה רק השיב ומיחה בידו ואחר משכנת הבית היא שלו ומיחר שלא יבטל חזקתו והלשה טוענת ואומרת שאין לה לעשות כלל בשלו התביעות כי שם הוא ריבית ולך בנגד ירצה שמעון כי היא גבת הבית על כדוכייתה ויתר ממה שהיא שוה והגבו לוקחה לה כמו ככסי שמעון חמים. גם טוענת כי לאחרי שעברו עליה תרבעי שנה ולא ערער שום כזה רק לעכו"ת היקה הבית בחזק שמעון חמים והיה פורע ה משכירות לגוי כמו בעל החזקה ושום ר' לא ערער עליה שם כן שם היה שמעון חי היה יכול לטעון חזרתי וקניתי מראובן ויורשי ראובן טוענו שלא היה יכול שמעון לטעון מקנה החזק מראובן יען בשנת שכל רצה ראובן להשכיר ביתו לשמיתות הנקר' בלשונם חולין"לו ושמעון מיחה על זה על ידי המשפט באומרו שום לו לקבל על הבית שכו' לאחלה ס"ן פרחי מהשכונה ופור ס' פרחים לאחרים שהוציא בשנה הבית ולא טען מקנה ממנו והשלה טוענת כי זאת היה רחוק יען כי משנת שכל עד עת עברו כמה שני חזק ולזה יכול לומר שאחר לאחר כך וקנה ועוד גם כן שלא היה שמעון יכול לטעון בשני משפט עשה זאת הטענה כי היה כ"כ שיתת בריניהם כמו הטענה שטען מהמעות שהלוה לו ושטר בשנת הבי' כי שם היה טוען מקנה מראובן היו מהבילים המשפט זאת הטענה דכיון שאין לשמעון רשות מקנית הבית רק חזקת ג' שנים היכם חוטפי כעשה זאת החזקה ולזה טען שמעון הטענה מהמעות שהלוה לו שום רשות על זה ושם כן לא בשביל כך לאבד חזקתו על כל זה יוריכו מורה הנרק הדין עם מי. ומה תהיה מסכורתא שלמה.

תשובה

עם היותי טרוד ואין לי פנאי כלל עכ"פ לא יכולתי להשיב פני שואלי ריקם ולזה בקצני מילין לשיב בשרשי הדין בלבד ויעמע תכ' ויוסיף לקח ואזמ' לעלי' כר' הרב' ברור שאין בטענת יורשי ראובן שום זכות ורשות על מה שאומרים שזאת המשכנתא היא ריבית קנוסה ואין בדבריהם ממש וזה דבש' ויזהו כסף העלו כל המפרשים כלם כאחד רש"י והתום' הר"ף והרא"ש הרשב"ם הרמב"ן והרשב"א זכר כלם לברכה דמשכנתא באתרא דלא מסלקי לא שייך ביה כלל רבית דאורייתא ר"ל בשאין ביד שום אחד מהם לא הלוה ולא המלו"ה לסלק לבטל המשכנת' עד תם הזמן הקבוע ביניהם בהא לא שייך ריבית דאורייתא והטעם הוא מפני שאפי' שם ז"ל דכיון דאינם יכולים לבטל המשכנת' עד זמן הקבוע ה"ל כמכר עד לאותו הזמן ולא מיקרי הלוה ואמ"ל מיקרי לבתר ריבית אם לאו הוי בהא מילוגתא דרבוותא דלר"י ור"ת מותר לכתחלה ואין כאן אפי' לבתר ריבית ואפילו בלא נכייתא ר"ל שהיו פורע לו שכירות כלל מאותו קרקע מאחזק כידו לא מעט ולא הרבה רק שהוא מוכל שכירותו בעד המעו' שכיר הלוה דכיון דלא מצי למלוקי כתוך זמן הקבוע הרי הוא כמכר ושרי ולרש"ל בשדה שאין פירותיו מצויים תמיד שפעמים עושה פירות ופעמים אינו עושם מותר לכתחלה אבל בבית שפירותיו מצויים תמיד מיקרי לבתר ריבית ולר"ח והר"ף ז"ל כין בבית כין בשדה הוי לבתר ריבית וכן הוא דינת סרמב"ם ז"ל. וכל זה הוא לאולי בלא נכייתא ואפשר היכא דהוי נכייתא גם כן דהוו תרתי לטיבותא הא שאינו יכול לסלקו קודם זמן הקבוע והב' שפורע לו שכירות מה בשנה שם מעט ואם הרבה כפה כמי שיכת

פלוגתא דרפוח"ל דלר"ת ז"ל כל שהוא כית לו חבר לפילו
דהוי בקביעותא הוי לחבק ריבית ולהר"ן ז"ל בין בכית
בין בשדה הוי לחבק בית לפי בקביעותא ואחי הר"ר לחבר
ז"ל כתב הרמ"ם בפסקיו משמו דשמו לבקחלה ואפי לחבק
ריבית ליכא ז"ל כתב הרב רימוקי יוסף
שם משמו דכל דהוו בקביעותא לפי בתרתא דמסלקי שדי
לבקחלה ומשמע בגרון דיוקו דהוי כמו בתרתא דלא מסלקי
דכל שבתוב בשטר המשכנתא מקבלו ומן מה ביניהם
שוב חיוו וכולל שום אחד מהם לבטל המשכנתא עד תם
הזמן הכתוב תם כן קרי הזמן כל הסומקים דלא
הוי דכית קנוכה ולדעת ר"י ז"ל אפי לבתחלה
ועוד לכי לומר דלפילו לסברת הרמ"ם ז"ל דלא שלכי
ליה בין לחרתא דמסלקי וכין לחרתא דלא מסלקי אלא כל
דהוי בלא בקיעותא בשדה הוי לחבק ריבית כל כית
דפירותיו מצויין תדיר הוי ריבית קנוכה וכמו שכתב כ"מ
מהלכות מלוה ולוה לפילו הכי בפרוש דיקן מורה הרמ"ם ז"ל
מיקרי ריבית קנוכה וזה דעד כאן לא קאמר הרמ"ם ז"ל
דכית וחבר פירותיו מצויים תדיר ואינו קרוב להתפרד
ולהפסד אלא בכית שהם קרקע של הם ממש או לפחות
בחזקות תוגלמא דליכ"ד הו ספק חבל בחזקות וכיוצא
שהם מעותיו למקרקע ובפרט כי כבר ידוע שבבל ס' שנים
כשלם הקיפ' מעמידת היסודים בויניהם והדבר עומד
תמיד בספק שם ירבו לחזור לקיי עמיתת' או ח' לעולמים
מהעיר שם בן חזק ליה כשדה שאין פירותיו מצויי' תדיר
בודאי ולפון שמור ז"ל דייק הכי שכתב בטור ורבו דעה
סימן קע"ב ז"ל וכל מאי דכתיבנא היינו בממשכן שדה
שפעמים אוכל עושה פירות ולכך מותר בקביעותא שכשם
בספק שמא לא יעשו פירות והוי קרוב לשכר ולהפסד
חבל במשכון בית וחנות שפירותיהן דהויגו הדיוק
מצויים תמיד כתב רש"י שמסורין לפי בקביעותא וכן כתב
הרמ"ם עכל דמשמע דכל שים ספק לרבר והוי קרוב
לשכר ולהפסד הוי דומיא דשדה אפי כן שיו החזקות
עומדים תחת הספק והם קרובים לשכר ולהפסד וכמו
שכתבנו מורה הרמ"ם ז"ל דלפילו בלא בקיעותא לא הוי
שלא לחבק ריבית דומיא דשדה ומה גם בהנטרפו' טעמא
דר"י ז"ל שפירש שלפילו בכתים שהם שלו גוה ממש
הם קרובים להפסד דהם ונפילה דלפ עכ"ג הרמ"ם
לא פסידא ליה הכי מכל מקום בהנטרפות הספק הנו
מסחוקות של ויכיחה לפחות סגי להקל להיותו לחבק
ריבית ולא ריבית קנוכה וכן כתב מוהר"י קאר ז"ל בטור
יו"ד סי' קע"ב ז"ל ומ"ש הרמ"ם הסכים לדעת ר"ת כו' ובחמת
כי הרמ"ם בפסקיו לא הכריח כזה מתוך שכל מדברין
כתשובה שכתב רבינו בתוך משמע דהכ"ל כר"ת ולא
כתב שהם יפול הכית יפסיד מעותיו וזה כדעת ר"ת ולא
כדעת רש"י ויש לדחות דלפ על כי שלין טעב"ד שהם יפול
הכית כדאי להפיד ממש לדעת רש"י מ"מ מורה הרמ"י
מיהא לסלק מעליו שם ריבית קנוכה עכ"ל לפ נראה
דלפ על גב דלהרמ"ם ז"ל טעב"ד שהם יפול הכית לחוש
לא מהנית מכל מקום בהנטרפות טעמת החזקות מפ
שהם עומדי' בספק מורה דמהני לסלק מעליו שם ריבית
קנוכה: בחופן דאפי' לסברת הרמ"ם ז"ל דהוי ריבית קנוכה
בגד שלפ המסומקי' כלם יורה בכ"ד דלא הוי ריבית קנוכה

ופל זה הוה על מוכח בגרון ס"ל שלא היה שם בקיעותא לכל
בכ"ד דאיכא בקיעותא דהיינו שסורע לו שבירות עשרים
פרחים בשנה בהא לפילו הרמ"ם ז"ל כתב בשירום דלא
הוי שלא לחבק ריבית בספקא משמו דשמי לבקחלה ואפי לחבק
ריבית ליכא ז"ל כתב הרב רימוקי יוסף
שם משמו דכל דהוו בקביעותא לפי בתרתא דמסלקי שדי
לבקחלה ומשמע בגרון דיוקו דהוי כמו בתרתא דלא מסלקי
דכל שבתוב בשטר המשכנתא מקבלו ומן מה ביניהם
שוב חיוו וכולל שום אחד מהם לבטל המשכנתא עד תם
הזמן הכתוב תם כן קרי הזמן כל הסומקים דלא
הוי דכית קנוכה ולדעת ר"י ז"ל אפי לבתחלה
ועוד לכי לומר דלפילו לסברת הרמ"ם ז"ל דלא שלכי
ליה בין לחרתא דמסלקי וכין לחרתא דלא מסלקי אלא כל
דהוי בלא בקיעותא בשדה הוי לחבק ריבית כל כית
דפירותיו מצויין תדיר הוי ריבית קנוכה וכמו שכתב כ"מ
מהלכות מלוה ולוה לפילו הכי בפרוש דיקן מורה הרמ"ם ז"ל
מיקרי ריבית קנוכה וזה דעד כאן לא קאמר הרמ"ם ז"ל
דכית וחבר פירותיו מצויים תדיר ואינו קרוב להתפרד
ולהפסד אלא בכית שהם קרקע של הם ממש או לפחות
בחזקות תוגלמא דליכ"ד הו ספק חבל בחזקות וכיוצא
שהם מעותיו למקרקע ובפרט כי כבר ידוע שבבל ס' שנים
כשלם הקיפ' מעמידת היסודים בויניהם והדבר עומד
תמיד בספק שם ירבו לחזור לקיי עמיתת' או ח' לעולמים
מהעיר שם בן חזק ליה כשדה שאין פירותיו מצויי' תדיר
בודאי ולפון שמור ז"ל דייק הכי שכתב בטור ורבו דעה
סימן קע"ב ז"ל וכל מאי דכתיבנא היינו בממשכן שדה
שפעמים אוכל עושה פירות ולכך מותר בקביעותא שכשם
בספק שמא לא יעשו פירות והוי קרוב לשכר ולהפסד
חבל במשכון בית וחנות שפירותיהן דהויגו הדיוק
מצויים תמיד כתב רש"י שמסורין לפי בקביעותא וכן כתב
הרמ"ם עכל דמשמע דכל שים ספק לרבר והוי קרוב
לשכר ולהפסד הוי דומיא דשדה אפי כן שיו החזקות
עומדים תחת הספק והם קרובים לשכר ולהפסד וכמו
שכתבנו מורה הרמ"ם ז"ל דלפילו בלא בקיעותא לא הוי
שלא לחבק ריבית דומיא דשדה ומה גם בהנטרפו' טעמא
דר"י ז"ל שפירש שלפילו בכתים שהם שלו גוה ממש
הם קרובים להפסד דהם ונפילה דלפ עכ"ג הרמ"ם
לא פסידא ליה הכי מכל מקום בהנטרפות הספק הנו
מסחוקות של ויכיחה לפחות סגי להקל להיותו לחבק
ריבית ולא ריבית קנוכה וכן כתב מוהר"י קאר ז"ל בטור
יו"ד סי' קע"ב ז"ל ומ"ש הרמ"ם הסכים לדעת ר"ת כו' ובחמת
כי הרמ"ם בפסקיו לא הכריח כזה מתוך שכל מדברין
כתשובה שכתב רבינו בתוך משמע דהכ"ל כר"ת ולא
כתב שהם יפול הכית יפסיד מעותיו וזה כדעת ר"ת ולא
כדעת רש"י ויש לדחות דלפ על כי שלין טעב"ד שהם יפול
הכית כדאי להפיד ממש לדעת רש"י מ"מ מורה הרמ"י
מיהא לסלק מעליו שם ריבית קנוכה עכ"ל לפ נראה
דלפ על גב דלהרמ"ם ז"ל טעב"ד שהם יפול הכית לחוש
לא מהנית מכל מקום בהנטרפות טעמת החזקות מפ
שהם עומדי' בספק מורה דמהני לסלק מעליו שם ריבית
קנוכה: בחופן דאפי' לסברת הרמ"ם ז"ל דהוי ריבית קנוכה
בגד שלפ המסומקי' כלם יורה בכ"ד דלא הוי ריבית קנוכה

קנוסה וכו' ומ"מ אם שכחה כמה שכתב בסוכה ממנו בסחות לשון הבית קנוסה הקדוש בלא שום דוחק דהיכ' דקנה לו הרבה שופחות ממנו כו' שה"ר וכיון ברין הלך הוי רבית קנוסה לעם ר' מרבונתא ע"כ ולכ' וכיון גם מהתם ברין דפ"ל הוי רבית קנוסה לעם אחד מרבונתא וכל זה הוא לפי לו אם היה שמעון קיים דברין כתן רבית קנוסה לו מסתברא מינה למכס בכרגן דילן מסבית הכו הפרוטה בכדוניות הלשה לפי אם היה רבית קנוסה לו היה היית מחוייב להחזיר דלפי בניו של מלוה חייבים להחזיר אם לו הרבה מהויים מכני כבוד אביהם וכל שכן בני לוקח הלוה חייב בכבוד המוכר דפשיטא דלחזיבן דחיב להחזיר וזה יספיק במה שטוענים קיורסים מהתוכן בשעת רבית קנוסה

ואמנם אין הדבר תלוי כזה רק באם שהלשה טושנת שאחרי שעברו זה הרבעים שנה והחזיק בכל הלו הכסים שמעון חמיה בבית הכו' והנבו אותו לה בכדוניותיה אם כן לפשר שקבלו שמעון מהתוכן ושבי מוקם בשער קיימו וגם כזה תשיב ותומר רלשונה צריך לרשת אם אלו החזקות מוכיחים יש להם דין קרקע לגמרי לכל דבר אם לאו מצו' דנפקא מינה טובה לענין דיוח והנה גדול האחרונים מוהרי"ן ב' בב"ב כתב כח"כ ג"ל ואפילו למי שיבנה לחלוק על זה בקרקעות ומלה לי לבר ברור שבחזקו הכהונות בזמן המדיב קוסטנטינים או שלונ"קי שאין דין קרקע כזה העכין כמו שכתבנו להם דינה דבר מבר' וכבר כתבתי על זה כמים או שלשם פסקים להיותי בשלונ"קי וזה מילין לומר מעט מרבה ממה שכתבתי דמימות הוה דקל דלא כסוק הי' שפסקו החכמי השלמי חכמי העיר שלונ"קי ודור שבאים אחרי מתקני הסכמו שם כתבו לאלו החזקות כח קרקע או דילמא לא ואיכ כר לבאורה דהעמד קרקע בחזק היתומי וכה מעיינן שעיר שבחיכן דלאו מילתא היא דבשלמא בשהוה קרקע נמור על כל הסמכות נוכל לומר העמד קרקע בחזקת יהומים בין שהוא ידוע שהוה קרקע העמד קרקע בחזקת מאריס קמיה אבל בנדון דידן דספק הוא שם אלו החזקות קרקע או מטלטל ודבר זה נשאר בספק אבל החכמים וגם לו איך נאמר העמד קרקע בחזקת היתומים והלא דבר הוא שספק בעצמו שם שם קרקע או טלטל עכ"ל וכן כתב בתשובה שאחריה גם כן גם בחלק שני סימן ע' כתב וז"ל וכיון שכן הוא היה ברלה לבאורה דמצי למימר קים לי כהנך רבוות דכתבו שבאיזו שיעור שיהיו לוקח לו יולם דמיקרעין ליה לחזקה שאחרים קמיה שפסה דלי הוא קרקע נמור הכי הוה דיכין לה להיות דינה אבל כיון דאינם שלו חזקה ולא קרקע נמור כי בכר שפסקו רבני שלונ"קי שהחזקו והאחרונים גם הם לאלו החזקות דין קרקע לגמרי לכל הדברים או לאו ובבר לא מעט לידי בתשובות שיבר חזק' והזמים ושפסקתי דמיכרתו מכירה וכו' עכ' וכיון דכן הוא בכל לין לומר כה העמד חזקת הבתים בחזקת לוי דהו מריה קמיה דמיתן לומר דהחזקה הוא בקנין קרקע מאריה קמיה בבי"ו דמיתן לומר דהחזקה הוא בקנין קרקע העמד קרקע בחזקת מאריה קמיה

שלטו ז"ל מכהג נדת במדינה אחת שכל ישראל שמחזיק במשפט קרקעות של הגוי לזה שלו הרי הוא כממונו למכור למי שירצה. אבל אם יבא הגוי קודם שימכרנו ויפרע לישראל המלוה צריך הישראל להחזיר לגוי כו'. תשובה אין דין מקרקעי' לגבי הים אלא הולכין ויד גוי בהאמצע עדיין כיד הגוי לפדות הנכסים ואין כיד ישראל לעכבם כו"ע. והדברים ק"ו ומה הים שמוחזק ישראל מכח דין' המלכות ובשטרות ויכול למכור גוף הקרקע לישראל לאחר וכפי הנראה אם ימכרנו שוב לא יוכל הגוי לפדותו ואין לו זכות לגוי רק כעומד כיד ישראל הראשון שיכול לפדותו כש"כ בנ"ד שאין ליסר בגוף הקרקע כו' עד סוף הדבר כי הדבר פשוט שמן הדין דין מטלטל הוא להם לחזקו שלנו אלא שראיתי למורי כמה"ר לוי ן' חביב שהגאון מהר"י ז"ל היה מגדולי מתקני התקנות והתקנים היה שעטו אותן בקרקע וכו' הרי לך שכתב הרב ז"ל בהדיא כמו שכתבנו דמדינא דין מטלטל היה להו לשלו החזקות אלא שמפני שהגיד לו רבו מוהר"ל ן' חביב ז"ל שהיו ז"ל תקן בפירוש בהפשמה שיהיה להם דין קרקע לזה הכניס בהם דין קרקע לכל מה שיוכל ואם כן בודאי היה שלא הזכיר בפירוש שיהיה לחזקות דין קרקע בכל הדברים רק הם בתוך הרי הם בשאריס כדינם שהם כמטלטל וכן כתב מוהרש"ם ז"ל בשמו בסימן רנ"ח וז"ל. ואיברא כי לענין החק רק הרשומים הדין היה נותן כפי הזמת החזקה דין מטלטל יש להם ויש לזה כמה ראיות לא מלריך בהם ולא מטעם שהיו נוהג בהם דין מכרכות דאין זה ראיה כלל כו' עד אבל מכל מקום לעולם דכתי אותם כדין קרקע בפשיטות גם כי שמעתי כי החכם השלם כמוהר"י ן' לב ז"ל אין ונאה ורפוי בידיה לבל אני מ"מ לך הני דין בהם דין קרקע והטעם כי נראה בפירוש כי החזקות מיוסדות ברוח אמרי פי המתקני' והם קדושי' לאמר בארץ המה שתקנו ההסכמות החזקות בתקנו להם כל דין קרקע כו' עד וזה הני רואה על פי ההסכמות הכתובות בשלוניקי לבל בעיר חדש ובמקום שיש להם מנהג אחר הוא ודאי כפי הדין הם מטלטלים עכל. הרי לך בהדיא דרוקא בשלוניקי מפני שבתבו בתקון ההסכמה כפי שיהיה להם דין קרקע לזה היה דין בהם דין קרקע לבל בשלמא שאין להסכמת החזקות זה הכיחור בפירוש הם כפי הדין שהם מטלטלים.

ולרוחא דמילתא הני רואי דאפי' אם ירצו החולק לחלוק ולומר לבל החזקות עיקרן משלוניקי וכולהו גרידי בתרייהו מה שאין כן האמת וכמו שבתבנו דרוקא לותם משלוניקי שהמתקנים ההסכמה תמרוכן תקנו לותם בקרקע לגמרי הוו בקרקע לבל מה שתם חזקות דהם על כרחיך לא יצאנו מידי פלוגתא דרבוותא דהרי לסברת הרב מוהרי"ן ז"ל הדבר היו בספק אי הוו בקרקע או כמטלטל וכן לסברת הגאונים שבתב הטור בסימן נ"ה שאפי' קרקע עצמו של ישראל בח"ל הוי כמטלטל בין לענין שבוע' בין לענין תוכ' וכל דבר וכיון שהדבר הוא בספק פלוגתא דרבוותא לא מיקרי מוחזק בעל החזקה כיון דבחזקת שאת הוא הספק אי מיקרי קרקע ואז הוי בחזקת מריה קמה לן הוי כמטלטל וזוזי היכא דקיימי ליקוס. כתוב שבתבתי ממש שבתבנו דבעלי החזקות ליכם נקרקעים מוחזקי' כמו בעל הקרקע רק לבל הפחות הם בספק וכיון שכן לא שייך לומר קים לי בלא חזר הדין למקומו דאזלינן בתר רוב' דהרי לבל דבר ואפי' בחיסור תור' אזלי' בתר רוב' בלא מצוי דחזקה דממון עריפא מבטלינן ליה להאי רובא מקמיה דחזקה כדאיתא בש"ס המניח וכיון דהכא ליכא חזקה ודאית לא רובא עדיף וזה ברור לעך וכן מבאתי לחכ' בספקי מוהר"י ן' לב ז"ל הסכיים גבי כר מברח דכיון דהוי פלוגתא דרבוותא הי מכייהו מקרי מוחזק הלוקח או כר מברח אזלינן בתר רוב דיעות דלא שייך הכא קים לי"ע.

ומעתה נכח לעיקר הדין כמה מטעמת הפשט הזה שבתבנו לה הכיח הזה בבדוכייתה כמו בבפי שמעון ואומרת דכיון שהחזיק בה שמעון כמה פניס יש בן מני למיטען דדילמא קנאו שמעון מראובן כזה תפיב ואומר דידוע הוא דדין הירוש ודין הלוקח ס' הוא ותנן במתניתין בפרק חזקת כל חזקה שאין עמה טענה ליכה חזקה כו' והכא מפש ירושה ליכו צריך טענה ופירשו המפרשים ד"ל דליכו צריך היאך בא זה הקרקע כיד מוריש או כיד המוכר רק צריך עדים שדרך המוכר או המורים שהחזיק בה וא"כ כיון שזה הפשט יש לה עדים שזה הכית החזיק בו שמעון כמה פניס ובהנבזה לה בבדוכייתה היכ' ברוכה לפש טענה אחרת לומר היאך וכה בו שמעון ואיך בא לידו כי די לה בטענת ס הנבזה לה בבדוכייתה כמו בבפי שמעון ואלו הם דברים פשוטים מאד אין צורך להאריך בהם ואחכם מאי דאיכא למירק חוץ לי מאבי ליה לשמעון חזקת ג' פניס לי לאו שהרי כתב הטור בפי' ק"ן וז"ל כת' הרמב"ן היכא דידוע שירד הם בתורת משכנתא אין לו בה חזקה לעולם אפי' עם המשכנתא יש לו חזקה וכן כתב הר' יהודה הכרנלו' ומהרי"ל הר"ם ז"ל וראיה מדברי הרמב"ן ז"ל בסימן שכו הפניס לסבר' הרמב"ן ז"ל וסבר בסברת הרמב"ן ז"ל בלופן שהרמב"ן הר"ם הלן והרי"ב ז"ל הם מפקימים שבל שירד בתורת משכנתא אין לו חזקה לעולם אפי' ידוע שעלמו ימי המשכנתא והחזיק בה ג' פניס אחר שבלו ימי

דנקט בלוסכניה ואין לנו יודעים לכמה שנים מז' להרי בשעה ז' אחת המובר בהמתם הכל שכלו ימי המשכונה והחזיק ג' שכי אחם המקבל ליה חזק מסיומים דא לתיה שנת' דאמרינן כסתם כיון דקבל אחם משכנתא אחת ה"ל בלו סור' זמנין המשכונה היום ב' שנים ג' ואולי מצו דאמרי ליה לאוכותי מרים' דמלתיה ואמי מדיוק ובמו שהרצוי ים ימים על מתני' הכל העומד מעות אחת מטיבין לו ומאריכין ימים כו' דמתקוף ליה רב טובי לרבה בסלק דקדושין עשה אין לא עשה לא ורמינהי יש לאדם ולא עבר עביר כו' אמאי אעבורי לדידך והלא בסים אחמר בהדיא וכל שעומד מעות ג' אין מטיבין לו ואין מאריכין את ימיו כו' הלא דאמרי ליה יותר להקדמוי מרעא ומדיוקא הלא מסיפא דאיתא בהדיא' ונחזור לעיקרנו דהמלה והלך ויהודה בהגלוני והלך ויכה אל סברי בכל שכלמו ימי המשכונה והחזיק ג' שנים ים לו חזקה גם הרב הסימוקי אל כתב בפרק המקבל שכן הוא דעת הרשב"א ואל הכל הרשב"ם אל כת' אם החזיק ג' שנים אחר עבור זמן המשכונה הוה חזק דשב כאן לא אמרו בלשון עדים ודאיה אם אחם אין לו חזקה הלא בחזקת מטלטלים שהיא לפלקר הכל בחזקת שלם לא כן' גם בביאו ירוחם אל כתב בתיב"ם חלק ב' וא"ל תרים על כתי אחות אם ירד מאריסותו והחזיק אחם ג' שנים ים לו חזק כי שירד לתוכה בשנים מאריסותו אבל אם ירד קוד שירד מאריסותו אפי' אחר שירד מאריסותו לא הוי חזקה ורבינו יוסף הלוי כתב בשם רבו הר"ש אל דאפי' הית דבשעה קוד שירד מאריסותו והחזיק אחם ג' שני הוי חזק וכן כת' ג"כ הדין הוא שם הוא סבורה שהלו עכ' גם בתיב"ם חלק ב' כתב וא"ל ואם בקבר שהכל שכלו ימי המשכון בחלקו בו הגרולים ורוב הפוסקי הסכימו דהני חזקה דהיה לו למחוק וכן בתב ן' מיגש בשם רבו רב חלפם וכן ר"ת עכל והנה להמחזיק ים לדקדק בדברי רבינו ירוחם אל שמדברי בתיב"ם נרא' שהוא קושם לעיקר הדין שברת הרמב"ן שהביא בתב בשם תקלה ואמר פירוש שירד לתוכה אחם אבל אם ירד לתוכה קוד שירד מאריסותו אפי' שהחזיק שלשם אחר שירד מאריסותו לא הוי חזקה ואחם בתב ורבינו יוסף הלוי וכרו לברכה בתב בשם רבו וכו' דנרא' דאפי' החזיק לשברתם כשברת יחידאי לגבי השבר הרשב"ג ואל בתיב"ם ית' ורוב הפוסקים הסכימו דהוי חזקה היכא שהחזיק ג' אחר שלמו ימי המשכונה דאמרינן שברת ת"ח עקר ורוב השברות ואפשם כל מעיינין ביה שפיר ליכא שום פתיר' כדברי הסברם ים בין תרים ושוכר ליורד בתורת משכנתא וזה למדנו אותו מדברי הרב"ם בפ"ג אל שכתב הרב הסימוקי שם בפרק המקבל ואל תרים ושוכר שאין להם חזק' לעולם שהם הוה לפי שאדם עשוי להניחם בידם כדי לעולם לא היו אלא כדרך שהיו תחר או בשוכר' עכ"ל ודי לך להרשב"ם מתלק בין יורד בתור' משכנתא ליורד בתורת תרומות ושותפות דבורה בתורת תרים שאין דרך לתת' לאדם עשוי להניחם בידם כדי לעולם שאם לא היו אלא כדרך לתלים וה"ה וזה הטעם גם כן גבי שכירו' לאדם עשוי להניחו בידו המזכר

שאם לא היה זה הוה דרך לעשור לא אחנא דאיכא חולקים בזה ופוסרים דלא שאני ליה בין יורד בתורת משכנתא לאחרים דבל שכשלם ומן תרומות והמכירת ים לו חזקה וכמו שמזכר גם כן הרמב"ם וסטור אל ומזו שכבת' כ"ה מת מנינו דאיכא למאן דמחלק בין יורד בתורת משכנתא לאחרים ושוב ולהבי לב בניהם ב"ב המיימי בתרים ושוכר הבית בחזקה לעקר שברת הרמב"ן מב' בתוב לא המיימי כיורד בתורת משכנתא את בפסיטו' שברת הר"ף והל' בעניין זה המשפטה הוי חוב השברות זק"ל בתוכן להשברת רבינו ירוחם אל כיורד בתור' משכנתא ובשלם הזמן ים לו חזקה אחב והוה שבר רוב הפוסקים וכמו שהוה הלמת הכרוך וכמו שבאר עד כאן הוה שברת הרשב"ם שהרי בבי מאי להמרינן בפ' חזקת הל חומן אין לו חזקה ירד מלומנתו ים לו חזקה כתב ואל ירד מלומנתו ושוב מחזיק כה ים לו חזק' עכ' המשע דאיכא מפר להם בשעה שפירשו שם החנם לפי הפי הרחמן דמיירי בכלים שלקח אחר שירד מלומנתו הלא דמיירי בכלים שהיו בידו מתחלה שהיה חומן בהדיוק לפשים שכתב ירד מלומנתו ושוב מחזיק כה דמשמע בכלים שהיו בידו קוד גם לא אחם לחלק בשכתתם ומן מרוב' שאין דרך להניח כ"כ ומן כמו שפי' המזם בבי הבבי שמא סובר דשם בכל שירד מלומנתו ים לו חזקה לחי כמה שהיה בידו קודם וחומן ואחים ויורד בתורת משכנתא כולהו כהדדי ניהו ועיע"ל להם וכמו שכתב כ"ה

וכן ג' מוכח יעוד מלשניה שכתב שם בשם תוקת בבי המחזיק בכבסי ל"ה שכתב ואל שכא במאי עסקינן כגון שלקחה הלוקח מקנת חוקה במי הכשל שמכרה לו וב' שני שלמות לאחר מיתתו דסל"ה כיון דהכל יודעי כו' עד והרי זה כאחים שירד לקבקב בתרומות גם רות שאינו יכול לטעון לאחר נאחתיה ממך והילכך לא אנטריך למחות קמל רב דבריכה למחות לאחר מות בעל' קודם שיחזיק בה הוה אחר ג' שנים כו' עד ונא דמי לאחים שאינו יכול לטעון לקחתיו לאחרי כן מטום שאחם אחים ומן לאחריסותו אל כל הימים בתורת תרומתו עומד אבל זה שלקח מן האים על מנת מ"שלמות מרמכרם לה הבי ונא פירש כמו שבת הרמב"ן אל דאחי דקאמ' גריכם למחות ה"ל לפרסם ולהודיע הדבר בעדים שבאחי הבעל ירד בה כדי שלא יאחם הדבר ויטענו אחב המחזיק שלאחר מיתת הבעל ירד בה אבל למחות אינה גריכה כיון שירד בה בחיי הבעל' וכמו שבתב מטעו הריבם אל משמע אם כן דרבם אל שיכר דאחרים גם כן היכא שירעע שירד בה לומן ובשלם ומן האריסו' רים לו חזק ג' שנים לאחר שירד מאריסותו לעל' ירד מתחל בתורת תרומות וכמו שהוה שברת הריף ורמ"ה וכם ביורד בתורת משכנתא ובשלם ומן המשכונה רים לו חזק אחב וכן הוה דעת הרמב"ם אל שכתב בפ' הסימוקי בפרק המקבל ואל' וכת' הרשכר אל דפו' אמרינן המיטמן דוקא דליכא שהרי שירד בה בתורת משכנתא תפילו ירוע שדר בה ג' שנים לאחר שעבר ומן המשכונה היכו בתמן דבללה הוה דכל ירד בדשות אחרי לא חזקה כו' והיכא טעמ' דאחרים והיכו טעמ' דומן אחרי להם חזק' עם גם הרשם בבסקיו גבי עזכר' דרב בר מרם כת' אל שבבים

לטטר מעכבתו שלא היה ירוע שבתורת מעכבת כיתה
לידו לא הוה מני למימר לקוחה היא בידי לעולם מידי
דהוה ולחומן שאין לו חזק כדבר שהוא חומן ואריס דאין
לו חזקה כשדה שירוע שיורד לתוכ' בתורת אריסו ע"כ
שמע דדין יורד בתורת מעכבתו ודין חומן ואריס חדא
מילתא היא ואדרבא חומן ואריס עדיפי דהוו בני חב
ליורד בתורת מעכבתו דהכי דייק הר"ם ז"ל שלא מידי
דהוה לחומן ואריס דמשמע דיורד בתורת מעכבת לומ'
הדין לחומן ואריס וכמו שמניו להרשב"א רמב"ן ביכים'
וסובר דיורד בתורת מעכבת דוקא יש לו חזקה ג' לאחר
שבעלם זמן המעכב לא לה באריס וכיון שכן הוא הדי
מניו שכת הרמב"ם ז"ל נבי חומן ואריס בפירוש דהיכא
שהחזיקו בה ג' שני' לאחר שעבר זמן אריסותו וחומן לאחר
שיורד מלומנותו דיש להם חזקה וז"ל בפ"ה מהלכו' טוען
ונטען ואריס שירד מאריסותו ואכלה שלש שני' מאחר
שירד החזיק וכן נבי חומן ג"כ כתב וז"ל החומני כיוצר
כגון שהיו כותים בה או מתקנים לותם שנים רבות וירדו
מלומנות' אם אכלו לותה שלש שני' מיום שירדו מלומנות'
יש להם חזקה ע"כ דריסטא דליסניה מסתמ' דמיירי לפי'
שירדו בה מתחלה בתורת לומנות או אריסות ואפ"ה
כתב דכשלש שבעלם הזמן יש להם חזקת ג' לאח"כ וכן כתב
גם הטור בח"מ סי' קמ"ט וז"ל וירד האריס מאריסותו ועשה
בידו ג' שנים אחר כך יש לו חזק וכן כתב נבי חומן וז"ל
הלומנים שהיו בתוי או מתקני כשל כ"ה והיה בדעתם
כמה שנים אין להם חזקה ירד מלומנותו יש לו חזקה
עד כאן: ולפמ"ש הטור ברור מאד דמיירי שנכנס בה
מתחלה בתורת אריסות ושהה בידו אחר כך שירד
מאריסותו ג' שנים דיש לו חזקה וכן חומן גם כן: וז"ל
הוא הדין וכל שכן שירד בתורת מעכבת' ונשלש
זמן המעכבות דיש לו חזקה ג' לאחר כך: והנה על
תמיה איך יחלוק הטור על הני הר"ם ז"ל שהרי על
כרחיך כדין זה דחומן חולק עליו בפשיטו שהרי הר"ם
ז"ל מפרש מתניתין דהלומנים והאריסין והמוקפים וכו'
כפי' רש"י והתוספו' ז"ל דמיירי בחומן דכלי' דוק והטור
חולק על פירושו בהדיא ומפרש להם כהרמב"ם ז"ל דמיירי
בקרקע שכן כתב הלומנים שהם כותים או מתקני כשל
כ"ה והיה כדעתם כמה שנים וכו' והיינו כדברי הרמב"ם
ז"ל ואפ"ה כן הם מניו שנחלק על מה שכתב הר"ם ז"ל הכא
בפירוש כל שכן שיחלוק על מה דלעיל בפירוש ויתמה
עליה מכלעא שכן דייק לעיל בטור בסימן ק"כ שכתב
ומדברי הר"ם ז"ל ירושה כדברי הרמב"ן וכו' דמשמע
דלא בפירוש לקמן וכבר כתבנו מזה לעיל בסוף סימן
ז"ל בח"מ סימן כ"ב וסימן קפ"ט וסימן קפ"ו למען מקום
כדברי הר"ם ז"ל דלשמעי' מינ' שסובר כהרמב"ן ז"ל ולא
מצא מקום על הטור להכריע מדברינו הנבי המחזיק
בכפסי קטן וכן מדברינו נבי חומן שירד מלומנותו ירא'
דכבירה ליה להר"ם ז"ל כהרמ"ה ור' יהודה ברצלוני
יעש עם היות דלעניו' דעתי דברי הטור ז"ל נדקו יחדיו
כמה שכתב להר"ם שכר כהרמב"ן ז"ל וזה מתוי לכתב
בפסקיו שם בעובר' דרכה כך שרשם שכתבנו לעיל וז"ל
שלש היום ירוע שבתורת מעכבתו בית לידו לא היה
מני למימר לקוחה היא בידי לעולם ע"כ ומדקתמ' לעיל'

משמע אפי' שבעלם שלש הימים ירוע שבתורת מעכבת' ומה שהקשה מוהר' רפאל
מהסיעה דאין מחזיקין בכפסי קטן ומהסיעה דחומן שירד
מלומנותו בנקל ודאי דיש לחלק ביניהם ובעת אין לי
פנאי להאריך על זה: בתוספת שבתות' מכל הנאת' לשבב'
הר"ף והרי"ן מיגאש והרמב"ם ורבי' הרמה והר' יהודה
ברצלוני ורשב"ם והר' שבתי ורבי' יונה והטור ורבי' ירוחם
ז"ל הא אחר עשר ככנים המאירים לארץ ולאריס דהיכא
שירוע שבעלם זמן המעכבת והחזיק אחר כך ג' שנים
אפילו שמחלה ירד בה בתורת מעכבת מכני ליה
חזקתיה ואם כן פשיט' לחולקין בתר רוכח ומה גם דהני
רוכח דמכר בהמה ובמקום שאין שם מוחזק
ודאי דכל שאין הא' מוחזק כולמי פשיטא רוכח עדיף
וכמו שבארתי אחלה וכיון שכן בנדון דידן דאין שום
אח' מכח מוחזק כולמי שהרי הוכחנו שהדבר בספק אי
מוקדו שתם חזקו קרקע או מטלטל פשיט' דבתר רוכח
דרכוותיה אזלינן שמעי' דכל שהחזיק בה ג' שנים אחר
שבעלמ' ימי המעבוב' דמכני ליה חזקתי' ואם כן הם היום
שמעון קיים והיה טוען חזרתי ולקחתי מראובן כאין
כיון שהחזיק שני חזקה אחר שבעל' זמן המעבוב' מכלתי
שום מחא כי מה שטען יורם ראובן שלו כשבעלו שמעון
להתירה אל ראובן שיפרה לה בידו ויפרע לו מעותיו
שהשיב ומיחה בידו ואינה טענה רבודאי לא שני מחאה
אחת בשר כל הימים רק צריך למחו בסוף כל ג' שני' ומה
כרור ואם כן שמעון היה יכול לטעון שאחר המחאה
הסיח חזר ולקחה מראובן ועוד אני אומר דבנדון
דידן שפשפו דאפילו הרמב"ן והר"ם ז"ל מודו דמכני ליה
חזקתיה דשד כאן לא קאמרי אלא כשלא נתהוה הדבר
כל כך זמן רב אבל במדון כהאי שעברו מרבעים שנה
לאין זה נאמר בכל להשהוק כל כך זמן בלתי שום מחאה
מודו דמכני ליה חזקה כהאי: ויש לי ראיה לזה מדברי
הר"ם ז"ל עצמו שהרי בלשון הנו' משמשקין בת' דהיורד
בתורת מעכבת אין לו חזקה לעולם מידי דהוה לחומן
דמשמע דדין חומן ודין היורד בתורת מעכבת חדא
מילתא היא ואדרבא לומקדיק יכמו שכתבנו לעיל ובדין
חומן היורד מלומנותו מניו להר"ם ז"ל שכתב שם
בפסקיו וזה לשונו תנו רבנן חומן אין לו חזקה יורד
מלומנותו גם לו חזקה ואפילו בכלים שכתבו לו בפעם
שהיה חומן והוא שבעלהה מאלו כל כך לחאי שיורד
שיורד מלומנותו שאין רגילות להניח בלים כל כך בבית
חומן וכו' הרי לך דאף על גב דמוכר דכל שבאלו לידו
בהוקתו חומן אפילו שהחזיק בהם אחר כך לא מכני ליה
חזקתו מכל מקום היכא שבעלהה אבלו כ"א שאין רגילו
להשהותן בידו דמכני חזקתיה אף כאן בכל שבעלהה
לרבעים שנה שאין רגילות בכך להשהות אפשר דמכני
ליה חזקתיה: ומעתה להר"ם ז"ל בהשוכרין דמיירי
לטור חנן מפשט סימן רמ"ט שכתב וזה לשונו על אח'
כתה וכמה בנדון דידן שעבר כמה זמן שכרתין הדברים
שדברי המוכר בניס שחזר ולקחה שאין הדעת סובל
שהניח הקונה ט' שנים ולא קבע שכירות ממנו לכל
כהאי גונא ודאי עדיף מטוען תמורת המנהג שיהיו
כאין זה פשוט ואין להביא ראיה ממה שכתב הר"ם
שם במכו על האחרונים שלעולם אין חזקה מועלת

אלא אם כן ידע בתחלה בתורת מקח שאם אם ממכרו
על החזרתו וכן לא ממכרו אלא על הר' שבח שהוא גדול
למורים החזרתם וכתב בתשובה הלכה למעשה אפך
מסברת הר"ם ז"ל. ועוד שאפשר שאפילו הר"ם יודה
בנדון זה וכו' שאם בנדון ט' שכים חדר הרב כל החדרים
החוץ כ"ם בכ"א שעברו שני דור המדב' שאין הדע' מסכל
זה שאפשר להר"ם ז"ל והרמב"ן יודו. ומחיל ואתה לידן
תשוב' ז' על מה שהרשם ז"ל כתבי להתלמד בדברי שכת'
שם ז"ל ואחרי שהודיע ה"ל לנו את כל זה יכולין לכו לומר
שאפי' לא היה בית המוכר השט' הנו' בשלה עכ"פ היה לנו
לומר שהרין עמו והטעם שכתב הטימוקי ז"ל בהלכו' פ'
שכים חוחזין ז"ל בשפקה דמוכח יש שני דיוכים וכו' עד
ל"ב בכל' דהני מפקה בדיכה היין שכחלקו המורים הלה
מפה ואלה מפה ולא עביל לאינלוי עד יבא מורה נדק
מפיכו הדין נותן שחזקה שם הדין לותה הדין קרקע
כמו שכן דעתי ונמו שכתבתי הרבה פעמים לפילו שם
היה תופס לותה הקונה שפקינן מיניה ושם הדין לותה
הדין מטלטלין היין שהמוכר מוחזק בה פעימה הדין
מוציאין מידו וכו' דלכאורה נר' דהין לדברי' הללו מוכן
כלל דהלה לפי הכלל שכתב הטימוקי ז"ל כל דהוי קרקע
לפי שהוא ברשותו מפקינן מידו ומעמידין לותה בידי
מרי קמא דהיינו דיכא דקרקע לעולם בחוקת בעליה
עומדת וא"כ שם נחזיק החזקות בקרקע גמור הרבה
מטעם זה מוציאין לותה מידי המוכר והוא שפך דברי
הרב ז"ל שהרי על כרחיך הקרקע יבא מחזק' המוכ' משעת
מכירה ואילך בחזקת הלוקח בקנים הער קנה לותה
בשט' וקנין והו' מרים דהאי הרעא שלא שכתפקו חכ"ם
כמה פעמים המוכ' שחזר ונקנה מיד הקונה וחיין שכן
הוא לעולם הקרקע הוא בחזקת הלוקח הרחמן על
שיקבל כדאי טענתו של זה פעמים שחזר ונקנה וזה
ברור מאד וכ"ל תמה על זה כל פלוגתים מוהר"י הדרבי
ז"ל בתשובה דלעיל ולפם לחרי התשובות מפתי
דעתו מאד דברי הרשב"ם ז"ל ונדקו יחדיו וזה דעל פי
תשובת הרשב"ם ז"ל נכא לת דבריו שהכוח שם הרב ז"ל
כמי שמכר קרקע לחבירו במים ובתב לו פער מכירה
ומסרו לידו תכל לא החזיק בקרקע והקונה עשה פעה
הודאה בעדים למוכר שכל ומן שיפרעכו מיהם חייב
להחזיר לו פער המכיר' וכו' והפי' שהרי זו כחות' שפעיכו
מכר לו כית מכר לו שדה ואמר לו לכשיהיו לך מעות
תחזיר לי וכו' וכאמת שאין המקח מקח שלא הלוקח היה
ומירות הקרקע שכר מעותיו וכו' וא"כ על פי תשובה זו
כאמת שהקונה לא כח מעול קרק' זה בחזקתו היין דאין
כאן מקח כלל דק הוא בהלוה' שם הרי הוא עדין בחזקת
מריה קמא ובהכי סלקין שפיר דברי הרשב"ם ז"ל היכרת
דאתיא קשיא כדברי הרב ז"ל שכתב וז"ל יכולין אנו לומר
שאפי' לא היה בית המוכר הפער וכו' דאפשר דכל מאי
דפשיק ואתי הוא על אומת שאין כאן פער הודאת הקונ'
להחזיר למוכר הבית ואל"כ הרבה קושיות לדוכתים דאם
אין כאן פער ל"ב המקח הוא ולא הלוה דהרי
פער הפורלאה הוא המבטל את המקח וכל שאין שם פער
הודאה המקח הוי מקח וכיון שכן המוחזק הוא הקונה
ומ"ש שם בקרקע לפי הרב ז"ל שרייק בלשונו וכת' שאפי'

לא היה בית המוכ' הפער הנו' בשלה וכו' ומה לו להאריך
כ"כ הי"ל שאפי' לא היה פער בית המוכר ותו לא ומאי
הנו' בשאל' דקאמ' לא חזי הדבר לפער דברתי מתחלה
דעתקו מאד דברי הרב ז"ל וזה שהפער' ההוא לפער הוכר
בשלה היה לו מדבנן ר' יוקר ישן בתוב בו והאיכן
הקונה הנו' למוכר הנו' נאמנות גמורה בכל מה שיתבע
מעכין פער זה ועל זה הלפון בתב הרב ז"ל יפוד פפקו
דה"ל כאלו יש בידו על מוכר פער קנייה כיון שהאמינו
וכו' יש"ל וא"כ היכא אלא היה בתוב הפער בלותו לפון
דנאמנות לא היה לו וזה המדבנן תירה לכל פוף פוף
מבח פער ההודה לחודיה מפיק ליה לקונה מתור מקח
ובפער בתורת הלוחה וא"כ בפתב הרב ז"ל שאפילו לא
היה בית המוכר הפער הנו' בשלה הבוה לומ' שאפילו
אלא היה לו בידו פפער בלותו לפון בוה לכל היה לו
פער הודה' בלבד דאז פפיטה אע"ג דלא היה ובוה כו
מלותו הטעם שכתב מפר הנאמנות היה ובוה מטעם
הכלל שכתב הטימוקי כיון דבפל פער הודה' בלבד יוצה
מכלל מקח ומיהו בקר' הלוחה ואם כן מיהו בקרקע הלוקח
מוחזק בקרקע וקל להבין.

ולרווחא תמילתך' לחי לומ' עוד הער בזן לא קאמ'
הרמב"ן והר"ם ז"ל דבל מיהר בתוכ
מפכתא לו לרישות זין לו חזקה שלא היכח שלא נתחדש
שום דבר מאפר היה בפע' מיהר בתוכם היכיכו מיהרי
בה לא עשה שום מעשה בתפכו מחדש דאז אמריכ' כיון
דבעל הקרקע הוריד ברשות והוא היכו רוצה לפכות
בלל בקרקע שלו לזה היכו חוצם למחות תמכם בזדון
דידן שהלך שמעון ועשה בתב המכירות עם הגוי על
שמו ובנה ושיבח בתוך הבית בבמה בניכים וזיבויים
חדשים וכמו שבא בשלה דבל בהאי היה לו למחות.
ויש לי ראיי גדולה על זה החלוק שחלקנו מתוי דאמרי'
בגמ' בם חזק ת נבי דין תרים בתי חבות דקי"ל דאין לו
חזקה דאמר רב בחמן תרים שהוריד תרימים תחתיו ים
לו חזקה מאי טעמא לא עביד חימים דבאתי לחרוכי
לתרעיה ושתיק. הרי לך דלא על גב דאתרים אין לו
חזקה אפילו אחר שירד מאריסותו לפי דעת הרמ"ן ז"ל
והר"ם ז"ל סייעו דוקא היכא שהוא עומד בותו מבח
שהוריד בעל הקרקע ולא שיבח שום דבר מדעתו אבל
היכא שעשה בלאי רשו' ורצון הבעל ולא מיחה בידו יש
לו חזקה דמסתמא לא עביד חוכים דאתי לאחרעיה
ושתיק. וכל שבן בנדון דידן דלא עביד חיכים לרחות
אתרים הורסים ובוכים בתוך ביתו שלא מדעתו וגם
לבתוב המכירות עם בעל הקרקע דהיינו הגוי על שמו
דעדיף טפי מהאי דאב אחמן. בתוכן שמבל מה
שבתבנו ירחה דזבתה האשה בביתה המכור ואין מוציאין
לותו מידה.

בתם הנעיר

יעקב לביה הלוי

כלל ז סימן סא

שאלה ראובן היה לו בית אחד סמוך לבית שמעון ובהיותו רחוק מכר הבית הנזכר ללוי ואחר עבור ג' ימי' שמכר ראובן את הבי' ללוי וקבל המעות קמה ומתו של שמעון לערער על מכר הבית הנזכר יען שבעלה הוה בר מכר ולהיות שהוא נמצא בשעת בזיכיונים וזה כשה היה לערער במקומו ולוי טוען שהגם שמעון הוא בר מכר לאותו בית הנה לשמעון יש לו בתים לחרים וחצרות מה שאין כן הוא שאין לו שום בית דירה ואינו מוצא בשעת בית אחר לקנות. יורנו מורה הנדרך הדין עם מי ומה גם שהבר מכר היה לשם והדין נותן שהשם קודמת לשום ומה' תהיה הסבורתו שלמה.

תשובה

קודם שבכל לעקר הדין צריך לבאר מי הוא המוחזק בתביעה וי הקונה אלו המוכר לכפקה לן טובא לענין דינא ואומר דמילתא דפשיטא היא לעקר הין המוכרות אינו אלא מקנית חלל משום ועשית הישר והטוב ובלאמרינן בגמרא בפרק המקבל וגם כן כל הינא שהקונה והיא בה מרוצה לאוכרית מי' מהדרכים שהקרקע נקנית בו וכן המוכר בה להוציאו מכח תקנ' חלל גם כן הקונה הוא המוחזק והמוכר הינו נבול להלקו גם לא ברורי' ברורה וכן כתב הר"ם בהדי' בפרק המקבל גבי מתי לאמרינן בגמרא זכין במ' ואזה מתנן וכו' וזל ועל המוכר להביא ראי' לבטולי עלמא מוחזק ומזכין לאחרא לנוקה הוא ואין למוכר זכות בו אלא משום ועשית הישר והטוב ולא אמרי' סוף סוף אחרא למיקי כוותי' דמוכר ועל הלוקח להביא ראיה כלאמרינן גבי יתומים לומרים לנו הסבחנו וכ"ת לומר וכו' עד אלא הכא קרקע כרשו לוקח קיימא שלא שתקנת חכמים הוא משום ועשית הישר והטוב והתקנה הינה אלא כשנתחזק בה כבר הלוקח וכ"ת לדעתו ומשם לא משקינן מיניה עד כאן לשונו. וכן כתב הר"ם בפרק ג' מהלכות שכנים וזה לשונו ראי שטען הלוקח משכי הפס וכיוצא בו מכר לו המוכר ובעל המכר לומר שקר אתה טוען לבטל זכותי על המוכר להביא ראיה ואתה יוצא מיד הלוקח ואם לא הביא ראיה יעבוד הלוקח היסת ואפילו היה שם בדבר פשוט אין הלוקח משתלח אלא בראיה ברורה עד כאן. וכתב הרב המגיד וזל זה ברור לפי שבן המוכר היו אלא מרבריהם ולפיכך הוא נקרא מוציא ועליו הראיה וכן ברור מלשונו ע"כ. ורבינו ירוחם בכתוב. כתב לפשק הל פה כדברי הר"ם שם וזל ועל כל אלה הדברים על המוכר להביא ראיה כי הוא המוציא מהלוקח ולא אמרינן דמוך אחרא בחזקת המוכר כמו שאנו אומרים גבי יתומים שאמרו אנו הסבחנו וכ"ת אומר אביהם הביא ראיה להביא ראיה דאתם אחרא לגובייי קיימא וכאלו דגבייה ראיה והבא אין למוכר זכות בה אלא משום תקנ' מכמים

ואחרי שבאתי לידי הלוקח שם כן המוכר הוא המוציא מאבירו וכן הוא דעת התוספות ז"ל פרק כ'. הרי לך דכולהו רבוות' פשיט להו דהלוקח מיקרי מוחז' והמוכר הוא המוציא מאבירו ועליו הראיה הרמ"ם והתוספות והרא"ש ובעל העטור ורבינו ירוחם והרב המגיד ז"ל ולא נמצא בזה שום חולק מלבד הר"מ כתב הטור סי' קע"ה וז"ל והרמ"ה כתב לה מבעיא להו שכיחם טוענים טענת בריה שעל הלוקח להביא ראיה אלא לפילי שם המוכר טוען שמא הלוקח בריה על הלוקח להביא ראיה דאחרא בחזקת מוכר קיימא עד כאן. הרמ"ה הוא יחיד כנגד כולם וכל המפרשים חולקים עליו וכתב מוהר"י קולון בשרש ק"מט בסוף הסימן דאפילו בדבר שהוא מוחזק כו דק"ל דבממון אין הולכין אחר הרוב אינו יכול לומר קים לי כפלוני במקום שכל חכמי ישראל חולקים עליו וכל שכן הכא בנדון דידן דלא הוי מוחזק דהרי כהא קיימינ' הי מינייהו הוי מוחזק מכר' לו לוקח ופלוניתייהו הוי בהכי והרב הגדול מוהר"ר שמוא דמדיכה ז"ל בסימן רע"ז וכפי' רנ"ז פסק כפשיטות דכל מאי דיסתפק בדינא הלוקח מיקרי מוחזק ויכול לומר קים לי ע"ש.

ומעתה נבא אל שאלתינו דנדון דידן לעניות דעתי הדבר ברור שהדין עם לוי מכמה טעמי.

חדא שהרי בעקר הקנ' דדינא דבר מוברא הוא פלוגתא דרבוותא אם נתקנה בכתים שהרי התוספות כתבו בפ' המקבל שר"ת כתב בתשובה שהבתי' אין להם דינא דבר מוברא והר"ש ז"ל בתשובה סימן תקנ"ו כתב כן בשם רבינו תם ז"ל וכתב שכן דעת ה"ם ובתרומת הדשן כתב בפי' ס"ח בשם מור זרוע שכתב שר"י הלבן היה דן הלכה למעשה כר"ת ושכן המנהג רבי יונתן והרב בעל המוקי יוסף בפרק המקבל כתב הרא"ש ז"ל שבירא ליה כר"ת והאריך שם ליישב דברי רבינו אם כמה שהקשה עליו הרש"ש ז"ל ונם טרח ליישב ולהעמיד להרמ"ם בהדי ר"ת ע"ש וקמהתי מהרב מוה"ר שמואל דמדיכה ז"ל שכתב בסימן רנ"ז וזה לשונו הדין עם ראובן מכמה טעמים. ר' סירוש הוא המשלוקת שכפל כיון הפוסקי ז"ל כי דעת ר"ת שלין דין מוברות לא בבתים ולא בחניו' ונם כי רבו הפוסקים המולקים עליו מ"מ מאחר דדינא דבר מוברא הינו שלא מדת חסידות משום ועשית הישר והטוב כדי הוא ר"ת לסמוך עליו ע"כ דאיך תלה הורא"ז כר"ת בלבד והלא הוא"ר הלבן ור' יונתן והר"מ והרא"ש והרמ"כ בהדי דר"ת וכתו שכתב ר' יצחק' יסוק חיבורא דהרב המגיד כתב בפ"ג מה' שכנים נבי החלים חצר בחצר וז"ל מכאן שדעתו כדעת מי שאמר שבתים יש דין בר מצר. וכן כתוב בפשטר ע"ב נם הר"ם ז"ל כתב דבחצר ברחה דעתו שאפי' בבתי' יש דינא דבר מוברא. ומתכם הירושלמי יוסף דחה זה וכתב וז"ל ומה שכתב הרמ"ם ז"ל דבחצר חוכא דינא דבר מוברא היכא אלא החלוף לא קשי' לפסק ר"ת והר"מ והרש"ל דשו לעני' הפסק שכתוב לפני מיירי כגון שאין הפסק בין החנויות ושו' לעשם דחכא דווקא בחנויות שאי' עשויות ממש לדור שם שאם היו דרין שם ממש אפשר אלא כיון הרב בזה ע"ב ואין שייכות לכל הפחות הוו הר"מ ור' הלבן ור' יוחנן כהדי ר"ת שיב דינא עלמא ושיבא דבינו' ויסוק חף הרמ"ן וה"ר ז"ל כהדי

ואם כן ד"ת ז"ל לזכו יחיד כסברת ז"ו וצ"ע על גב שחזקי
עליו שאר המפרשים מכל מקום כבר כתבנו שהלוקח
הוא מוחזק וכזכל לומ' קים לי תוכרת שאם לא היה טעם
אחר אלא זה בלבד כודאי אלא היה מקו' לזכות את לוי
שהרי מביאו לר' בעל ת"ם שהוא מנדולי התחרוי וזכורני
שהיתי להרב הגדול מוהר"ם די מרייב' ז"ל שהה שכת' בשם
רבו מוה"ר טיטנק ז"ל שבשטים מנא תשובה מתרומת
הדשן היה מחשיבה כנגד כל הפוסקי' והוא ז"ל בת' כמי
ס"ת דיקן לסמוך על התוס' דבולהו רבוותא דחו
לה לגמרי וכתבו שהקדמונים כהגו היכ' דבר מצר' כבתי'
ויקן לשמות המנהג כיקן שאם לא היה כנ"ל טעם אחר
פשיטא שקן לסמוך בזה בלבד:

ואמנם בכהן דיקן יש טעם אחר לשבח והוא דכיון
דלוי זה קן לו בית אח' מה שקן כן לשמעון
שים לו בתים וחצרות אם כן שפיר הוי הטוב והישר
להניח ללוי וכמו שכתב הרן והבוזגלו הנימוקי' יוסף כפ'
המקבל בשם רבינו וכחיה הלוי ז"ל דהיכ' דקן לו ללוקח
קרקע דליח כיה מצו' דיוצ' דבר מצרה וכן כתו' כהגהה
מיימוניות כפ"ב מה' שכני' בשם בעל העטור והכי רקיע
ממלי דחמרי' בגמ' דלאסא ולימתי לית בהו דיוצ' דבר
מצרה מצו' דקן לך טוב וישר כזה להניח המקח כיד
האסא והיתומים שקן דבר לחזור ולקנות וא"כ ה"ל כמי
גבי מי שקן לו בית לדיורה שהוא טוב וישר להני חה לו
ובתרומת הדשן בסי' ס"ת כתב שכן הוא דעת אור זרוע
ומהבי' דקים ממלי דחמרי' בפרקא קמא דבתר' בעובד'
דרוניא דזכין מדעת לחמצרת דרביכא זכו' וצ"ע על גב
דהתנהה הנזכרת ונם רבינו ורחוה ז"ל לא יהיבו טעמא
מהחיא דרוניא שה מצו' דחמי ליה לאסא ולימתי ואפשר
דלא סבירא להו הכי טעמא דעובדא דרוני' מצו' דהוה
טעמא דהני בפירום רש"י ז"ל והתוס' דחו לוותו שם ופירשו
בענין אחר:

והנה הגאון ומקח לירן דבוה קתום ז"ל לחיתי לדקדק
במה שהקשו שם על פירוש רש"י ז"ל עד שמכח
הקושיות דחו לוותו ופירשו בענין אחר ולע"ד קושיות
התוס' שכם מוכרחים וז"ל התוספות תרבא לגלה תרבא
לגלה לפי פירוש רש"י ז"ל מקשה ר"ת הא תון מרחמין
בדין ועוד דקאמר סבר רביכא לסלוקי מצמע שטעם
רביכא ועו"מ שיך כאן היו מעם וכו' ותומר ר"ת דזכין
לרעת אמרת דרביכא היכו לחיכר לות' סדרת דחקפים
רביכא מל' רוחות והיה רביכא מצרן מצלם דוקא ורוניא
מרוח אחת וכו' עד מ"ש סבר רביכא לסלוקי מצום שהיה
מצרן מג' סדרין ורוניא רק מצד א' וכו' ולע"ד לא קשיא
מידי לרש"י ז"ל דאי מצום דאין מרחמין כדין היכו דוקא
כדין לחתר דעלמא לכל הכא בדיכא דבר מצרה שעיקר
הדין נתקן בשביל רחמנות מצום ועשית היכר והטוב
אלא כל היכא דיש כר רחמנות גם לשיטת נוסח דהיכו
כגדון רוניא שהיה עני והיה לו צורך מוכנות כיתו אם
כן לא שייך כיה אלו תקנה והום ליה כאלו לא נתקן
עליו ואת התקנה מעולם דומיא דאסא וימתי דחמרינן
בגמרא בהדיא דלא נתקנה בהם תקנת דיוצ' דבר מצרה

מצום דגם בהו שיך כל לרחמנו' ומקרי שפיר בהו ועשי
היכר והטוב וכן דייק לשון רש"י ז"ל שכתב וזה לשונו:
חרבא לגלה חרבא לגלה נלה רצען עכו' בלגלה רצען
עשיר: וכך תמר לו זכו' עד וזה רוניא עמו וצריך
לו הם לפרשה וכהם שאתה אומר לו הסתלק מעלי
כדיכת דבר מצרה מצום ועשית היכר והטוב כך אני
אומר לך עשה יכר וטוב לעני זה ואל תסלקהו עד כאן
דמשמע בהדיא כמו שכתבנו דהיינו טעמ' מצום שעקר
התקנה מעקרא בתקן מצום רחמנות: גם במה שהקשו
דמדקתמר סבר רביכא לסלוקי כר' שטעה רביכ' גם כזה
אין צום קושי לרש"י ז"ל דלרש"י טעה במתי דחשב דרוניא
אפילו שהוא עני הוא ככלל בתקנת דיצה דבר מצר' וכפי
החמת היינו בכלל דומיא דאסא וימתי דתמרינן בהדיא
שהיכם ככללו דבדין המצר מצו' דחי' כיתו ג"כ בר רחמנ':
גם במה שהקשו דמה שייך הכא עובד' דרוני' אני תמה
מזה דהרי גם לפירוש הר' אברהם שכתבנו שם התוספות
דמיירי דרוניום היה חרוש בכל הקיקעות של רביכ' וכו'
שייך וזה הקושיא דכשלמת לפי פי' ר"ת אתי שפיר דשייך
למתי דקאמר לעיל דאקפיה רביכא לרוניא לאסא לפרש
הר' אברהם קשה כמי מה שהקשה לרש"י ז"ל ומה גם לרש"י
ז"ל יכול לתרץ דשייך שפיר הכא היי עובדא להודעתא
דמצום דרוניא זה היה מקשה ערבא לפרוש הסוגיא לו
בתקון הבדיות שעשה לו רביכא ואפי' אחז' ממה שהיה
מוגע לו מדיכא לא היה כוונתו לפרוש וכרמוכח שהם
בהדיא דאמר ליה רבא זיל פיוסיה במתי דחיפיים ואם
לאו קיימנא לך דיוק דרב הוכא ושפיר דש"י ז"ל הכי הלכתא
דרב הוכא לפרוש כפי מה שברר מצלם ורביכא בתפיים
בדבר מועט בלבד דהיינו חצר נטרה בלבד ואפ"ה רוניא
היה מתעקם לפרו' לזה רביכא היה רוצה להתנהג עמו
כדין תורה נמוד ולא לרחם עליו להכי לו הקרקע ההוא
שקכה דבזה יש קצת שייכות כדי להלין על רביכא חיך
לא רחם משלו על רוניא רק המתין עד שיענהו והוכיח
חוקו רב ספרא: ולפירום ר"ת קשה טובא מצר' שהם
דבכי נכיחות שרוניא קנה קרקע במצר' הא שהיה לו
דבגמ' לא משמע כלל שרוני' ג"כ היה כבר מצר ח' ורביכא
היה מג' סדרים ואם הוה כדבריו ר"ת העקר חסר דהל'
למתניתין זה בגמ' דגם רוניא היה כבר מצר ח' ולא
שרביכא היה מג' סדרים דכל עקר הדין תלוי בזה:

ואיך שיהיה לרביכו זרחים והנהה סבי' לשבר דלא
סבירא ליה כעובדא דרוניא מפי פירוש
רש"י ז"ל ולפכי לא מייתי ראיה מינה וכמו שכת' שם בתוס'
הדשן וז"ל ואי קשיא לך לימתי לא מייתי הנהה מיימוניות
ראיה משובדא דרוניא משם בע"י ולימתי מנטריך ליה
לרמות לאסא ולימתי ז"ל מצום דתוספות מפרשים ההיא
דרביכא ורוניא בענין אחר מפרש' לא כעי למיות כפשיט
בפלוגתא עכ' ומש"ה לא כתב הכא מטע"ז וזה לא מטעם
אחר ואשבר דמר לא סבירא ליה כמו' ומר לא סבירא
ליה כמו שפי' שם מנטרפים לענין הדין וכמו שכתב
מוהר"י קולון ז"ל בשרש כ"ב בסוף הסימן וז"ל ואחרכא
הוצרו הרמב"ן ורת' ור"י והרמ"ם שאין התכ
לשבועתם ופשיטא שכלן מנטרפין לאוקור ואע"ג דזה

מטעם זה וזה מטעם זה ואפי' להחיר מקובלני מרבותי
ז"ל דכיון כבר זה נוטין היכא שיש הרבה פוסקים
מסופיקים בסיפוק ואפ"ה הוה מטעם זה וזה מטעם אחר
ואפשר דמה ליה כמה ומה ליה דמה וזה הנעשה
מכחקי רחיה לקבלה וז מהסיפוק הנזכרים בפ"ב דחולין
תלי הסוחט ונקי דם גל סלגפת ר' יומי הוסבר רבי
חייא לומר קולין ורמי עלה ר' אושעיה מאחר דר' אמר
הוסבר וכו' עד והרי מבלין רחייה גדולה לקבלת רבותי
דאפי' להקל מפלפלים הסופקים ואפ"ה כלהו מסוים חל
טעמא סרו עכ"ל וכן כתב בסדר ט"ז יעש:

איברא מדאיתי להלן ז"ל בסוף דסוכ"ג מלי דגר'
בגמ' אמר מרי ר' ור' יצחק ורבי יהודה ורבי
שמעון ור"ג ובש"ו כולהו סבירא ליהו סיכה דיולת
קב כעינן דקי"ל דברי האי גוונא הוי ספיקא ולית הלכתא
בחד מנייהו וגר' מהברייתא ז"ל דפליג כזה שכת שם בב תור
סיטו אתמ' נ"ל לחבל כל היכ דאמרי ר' פלוני ור' פלוני כולהו
סבירא ליהו כי הכא הויין ליה ספיקא קבלה ביד הנחוכי
דלית הלכתא כחד מנייהו מכני מסכי שמעתי' מהולבי כספיקא
מ"ין כל דכריה סוין ואין מודי זה לזה כי היכ דם מעתי'
דאמרי כולהו סבירא ליהו ופליגי לחדדי בכ"ש כהכשר
סוכה בכדי דאמרו ורובו וסולחו ור' כעיר לחמת על ד'
לחמת ור' שמעון בעי שלשה דפנות וכו"ר ולפי זה אין
מורין זה לזה ובפל אחת מנייהו פליגי דכתן עליה זו
כל אחד מנייהו ואית ובטל במיעוטו ובאין לה בכולן
מיהו לאמרו הנחוכים ז"ל אין הלכה בסיטה כפ"ז הוי
בשך וכו' עד וכל היהי גוזלת מסתפק לית הלכתא כחד
מנייהו אלא היכא דפסק הלמוחה בכך וא בחד מנייהו
או דמוכח בבי ומשיק לה מסיטה עכ"ל דמשמע הסבוכא
ליה להלן ז"ל דבתן מסם חלוק בדין אחין לבריסם סוי'
מעפ"י שהולכים כסיטה ס"ל מיהם מנשמשים בה כל ח ות'
הו' כיחיד בפני עצמו והוה נגר מה שבת' מוסרי' קולין
ז"ל וכוונתי ליתן לסק זה לדברי הלבן שהביא ליחין
דמשמע מהתם דמע"ג דר' חייא לא סביר ליה כר' שמעון
ואין מורים זה לזה אפ"ה הם מנטרפין ומע"ג דכל ס'
וה בפני עצמו הוא בטל לכתחלה דהיינו ר' חייא לגבי
ר' ור' שמעון לגבי רבנן ואפ"ה מנטרפין. דהרי כתב
הלבן ז"ל דלאו בכל מקום אתמר שיש היכא דהוי סיטה
כסתם כל היכא דפסק תלמודא כהדייא כחד מנייהו
קי"ל הכי ואפ"ה התם דקתמ' כגע בהדייא דאמר ר'
חושעיא בתו ונסמוך על דבריו שמעון:

ובכל מקום הכר העיר מוהר"ר קולון ז"ל שהוה קבלה
בידו מרבותיו הקדושים ז"ל ועוד
מדברי שו"ת הלבן ז"ל בסי' סיטה שתמה חיכם מוסכמי
שדרי ר' זרחיה הלוי ז"ל בת"ס כהדייא כהפך דאמרכת
היכא שהם סוים כדין והטעם אח' מיקרי סיטה ולית
הלכתא כחד מנייהו לחבל כל היכא שהם חלוקים בטעם
הדבר ולא תלו טעמייהו בהדי הדדי שבעקר הדין
כולהו קיימי בסיטה ז"ל אח' מיקרי סיטה ואפי' הרמ"כן
ז"ל בפליג עליה רר' זרחיה על כרחיך סוי חיפכת מדברי
ז"ל שכתב שם במלחמות ה' ז"ל ומוסכם מן הגחוכי שבכל

מקו' שאמרו בגמרא כולהו סבירא ליהו אעפ"י שהיכם
כוונם סוין לגמרי וכל אחד ואחד למיתר דלא סבירא ליה
כחבריה אפ"ה סיטה מיחרי. וכך אמרו בהדי' בפרק
התשה רבה דב הונא כרב וכו' עד וכך מעיינין כיצד
ליהא מכייהו אחד דורחי סוי לאחריה לגמרי שלח ר' נתן
ומוסכום ואפ"ה אמרו כולהו דכבן דשיטה נהוו ולית
הלכתא בחד מנייהו דם וכו' עד וכן מוכח מדברי
תוזהה בסוף דאמרינן ודילמא דב עילים טוכל עמו כעיר
הוה וכו' עד והא תכא דלאו כולהו ורחי חיק ליהו
בהדי דרכי יהודה מיקל בהולהו וכלהו לא מקלי כולי
קהו ואפ"ה מיקרי סיטה וכו' עד וכ"ש סוי סיטה גמורה
מהכל סוין כדין הדיר קבע בעין כסוכ' והעל דפל גי
דלמר סיעו סוכ ר' חמו ולמר רחבו ורוכו וכיוכ' כזה הא
מילת אמריתי היא וסבר בעלמ' הי' דלמר קביעות' בהכי
נמר קביעות' בהכי אבל בדין תור דסוכה דירת קבע
בעינן סוין כולם עכ"ל דמשמע בהדייא ספך הי' להלן ז"ל
דלאו סיינו טעמא דסיטה מעוס דאיכן סוים בדבריהם
דאין תורים זה לזה דהא נמי היכא שהם סוין כדין וכטעם
דאין הדרכה עדיו טפי היכ שהם סוין כדין וכטעם
דאפ הכי סיטה גמורה לכל ז"ל היינו טעמא כמו שכת'
הלן ז"ל שם בתו שכתבו המפרשים דכל היכא שאמר
אלמי ופלו' סבירא ליהו הכי משעינן דמיעוטא הם
המומרים כן וכולהו מיפכא סבירא ליהו ומעוס הכי
לית הלכתא כוותייהו בדרך החכמים לחוש דרך קנדים
ואפי' שאכו רוחים דקמפרש ליהו מלן דסבירא ליה הכי
משעינן תיכף דהם המועטים והחולק הם הרבים
והאי טעמא יכא להם ממאי דאמרינן אמר ר' אחיר בלוי
ודעת לפני מי שאמר והיה העולם שכאמה טמאה מרובה
מהשהורה לפיכך פרט הכתוב בטהורה והעופות
הטהורים מרובים מהטמאים לפי פרט הכתוב בטמאי'
מאי קאמר לן לעולם יבנה אדם את קלמודו ודרך
קנדה וכו':

ונחזור לכלל דאפי' לפי פירושו של הלבן ז"ל שכל
כהאי גוונא היכ מנטרפי הרי על כרחיך
היכא דבינו דחיוש והבהמה מיחוכית דכולהו קיימי
כסברת ר"ב ן והטע ומסייע לגלו הקונה דהוי מוחזק
ואעפ"ה חולקים בזה יכול לומר לו קים לי כאחי
דבוודאי כיון דהוי מוחזק וכדאמרינן ו כול להנטרף
עם הטעם הרחוק שכתבנו מהנהו דבוותא דסבדי דאין
בבקים היכא דבר מנרח' והנם שתרומת הדשן כתב
גם ז"ל שאין למוך כלל בטעם רת ואפי' לנדבו עם
טעם אחר מ"מ כבר כתב על זה הרב הגדול מוהר"י קולון
ז"ל כאחי מיין קעה ז"ל בתשוב בתרומת הדשן מיתן שלח
דהאי סברת הרת היכא כדאי לנדבה אפי עם טעמים
אחרים אבל דאי להרשבא בתשובה שהביאה ב"י בחלת
דבריו להחלים כח המברמת ואחר כח עליו מטע אחר
ע"כ ועוד שהרי הרב בעל תרומת הדשן בעצמו סמך
בטעם זה בלבד להלכה למעשה דכל היכא שאין לנוקת
בית דירה ליה היא דינא דבר מנרח ומעוס הוי טעמא
בלחוד הוה להעמיד הבית כיד הקונה. ומיהו
שהתם עם בעל חוב שהקונה אינו מונח בית אחר כה עת

לקנות

לקנות דלתו ודלתו המגרן דומה לנוקח רכבי הלוי נזכרת
לוכח מצו ועבית היסר והטוב לנוקח כיון שהוא מוכח
בית אחר לקנות ואפי' שהוא סר בערו לכל כל זמן
שהנוקח חיכו מוכח לבעל בית אחר לקנות כנגד כתם
בפסיטות דמכירין לדברי אח' דאין למגרן למלקו:

וכל שבן בהנטרף נזה טעם שלישי והוא מה
שכתב בשלהי שכן המגר לא טען דכר
רק אחר עבור ימים שקנאה לוי דכוה אחר וכותו וכמו
שכתב הרמ"ך ז"ל בפסקיו כפ' המקבל וז"ל וכיון דטענת
מצוה ועם ת היסר והטוב אין ליפות כח המגרן כל כך
וכיון שלא גילה לנוקח מיד שידע בקניים שהוא חפץ
שיעשה עמו טובה ויכיה לו השדה ים לומר שלא ישרה
בעיניו או שאין לו מעות לקנות וגם מסתבר כלל שיכול
למלקו לעולם דהא ליכא פסידא דמוכר שלא יהא לדם
דשתי לקנות קרקע ונראה כדברי רב האי גאון שכתב
בפס' מגרנות דכיון דשהה כר מגרת כעו' מוך ואחטויי
זוזי דשקיחי ליה ואקווי ומתכבי בדינא ולא תכעיה
למלקוקי תו לא מצי למלקוקי וכו' גם הר"כם ז"ל כת' כמי'
שק"ל וז"ל אבל כל הדוב תלוי אם בא לכלי כן המגר מיד
שידע או שנתרשלה המכירה כי אם ידע בן המגר
שקנה וה ורואה לותו משתמש בו ולא מיחה אבר וכותו
כמו שכת' הרמ"כם גם רבינו האי והר"ף ז"ל כתבו בתשו'
שאם שהה כר המ' בשיר כדי תביע כ"ל ושיביה מעותיו
בטל דין מגרנות עכ"ל ואם כיון שכן המגר לא טען
דבר רק אחר עבור ג' ימים בטל זכות המגרנות גם היכו
נאמן לומר שלא ידע כלל מהמכר עד היום ההוא:
ומשום הכי לא מיחה שהרי אתה הרשב"ץ ז"ל בתשובה
והכיאה הכ"י וז"ל כתב הרשב"ץ בתשובה כל שידע ולא
מיחה תוך יום או יומיי לכל המכרה מחל דין מגרנותו
ואין נריך קנין במחילתו שבפשיטות מדברי הקונה וזכה
בקנייתו ומה שטוען שמעון שלא כודע לו הדבר בתוך
זה הזמן שלא כמכר בכרוז זו ליכה טענה לפי דעתי
שכל שנמכר בדמכרי ליכאי בקנין ועדים קלא חות ליה
למכירה ועוד שכל המוכר בפרסיית הוא מוכר כדי
שיקפצו קונים על מקחו עד כאן:

ובוהאי דאין לומר דהא דאמרי' דאם עבר זמן
המכירה ולא ערער תקף המגרן שבטל
וכותו שלא דוקא בשהמגרן הוא פה בעכמו אבל כגי'
שהוא בויניציאה רק אחתו מערערת במקומו אם לא
אבר המגרן זכותו מפני כך שהרי אם היתה אחתו
מוחלת בפירות לקונה היכו הלוט ואפילו שהביא שהוא
מגרן מביכו הוא בכבי מלוב וכמו שכתב הרמ"כם ז"ל
בהדיא בפ"ג מהלכות שכנים וז"ל בעל שהיתה אחתו בן
המ' הרי זה מפלק את הלוקח דכל בכבי אחתו ברשותו
ואפי' קנו מיד אחתו שתוכל' כוכו' זה ללוקח היכו מועיל
שלא הבעל מפלקו עכ"ל וא"כ כיון שהבעל עכמו הוא
המגרן דליכא יכולה למחול. הא ואתי ליתא שהרי
בכל הבעל היכו אם רק למ"ה וכיון שהיכו אם לא שייך
בים דיכא דבר מגרת לערער אחרי כותו וכמו שכתב
הרמ"כם ז"ל בפ"ל מהלכות שכנים וז"ל הים בן המגר

כמדינה אחרת או מלה לו קטן ואחר ומן שכריית
החולה והגדיל הקטן וכא האולך היכו יכול למלוקי
שאם אתה אומ'כן אין אדם יכול למכו' קרקעותיו שאלי
הלוקח אומר לאחר כמה שנים תבא מידי וכוה הורת
הגאוני ע"כ. והנה במה שכת' בקטן על כרחיך צריך
לומר דמיירי כגון שלא הגדיל בל' בקטנותו לערער
על המכר או שלא ידעו דאלם הרי כת' הרב ענמו בפ"ב
וז"ל וקטן שהיה בעל המ' ורחו בל' שזכו' הוא לו ומלקי
לו את הלוקח וכו' ורחיתי לרב בעל לחם משנה שכתב
על זה וז"ל ואת קטן אמאי אין בל' מסלקין אותו כדכתב
לעיל ומה טעם הוא לזה שאם אתה אומר כן אין אדם
יפול למכור קרקעותיו הא כל לקטן במקום מגרן שיו
יולך לבל' ויאמר רוצים אתם לקנות בשביל הקטן או
לא ויוס זה יכול למכו' קרקעותיו וז"ל דהכא מיירי דבל'
דאו שלא היה לו זכות לבך לא לקחוהו לקטן דהרשה
להם שהיה כיוקר ועל זה אמר כשגדל הקטן אומו יכול
לומר אני רוצה לקנותה ולי שוה הרבה דכיון דבל' לא
נראה בעיניהם ללוקחו אין הקטן יכול למחות כשיגדל
עכ"ל. ואחרי המחילה שותיה דמר לא ידענא דזה לא
שייך בכל בדברי הרמ"כם ומאי הא דקאמר שאם אתה
אומר כן וכו' והרי טעם אחר יש לו דכיון שהבל' הם
במקום בן המגר הקטן והם מחלו ללוקח הל' כ"ל כאלו
מחל בן המגר דאומו יכול עוד לבוב ולערער ומה לו
להרמ"כם ז"ל לגרסם בהדי חולה ומי שחלך למ"ה דלא
שייך בכל דין הקטון בהדייהו דהכי אית ליה טעם ג'
וקטן אית ליה טעם אחר. ובמה שהתכבו לא קשיא
מידי להרמ"כם דמיירי שלא ערערו בל' או שלא ידעו
בדבר המכירה ומה שכתב שילך לבל' ויאמר רוצי' אתם
לקנות בשביל הקטן אין זה טוס הכרח לפי שהרמ"כם
ז"ל סובר דאיכו צריך שילך הלוקח או המוכר בפני בל'
כי זו היא סברת רב אלפסי נאון שכיתה כ"ו וכתב שם
דלדעת הרמ"כם ז"ל ליתא להא דרב אלפסי. ועוד דאל
נבי חולה גב יאמ' שילך בבייתו וישאלו אם רוצה לקנותו
או ואחי ליתא:

ואיך שיהיה מוכח בהדיא דבל היכא שבן המגר
הוא במדינה אחר' אינו זכות לערע' אחר'
רק עתה כמה שמערערת אחתו שלו היה מתחלה היתה
יכולה לערער במקומו וכיון שלא ערער מתחלה לקוכה
סוב אינה יכולה היא עצמה לחזור ולערער ומה שכתב
הרמ"כם דהאם שמחלה לקנה' פלוני אינו פלוני מוידי דהבעל
הוא פה ויכול למלקו אבל כל היכא שהוא במדינה
אחרת היא הוא הערער' והיא היא המוחלת וה"ל כאלו
לא ערערה כלל וכאחר הדין במקומו פדין המגר שהוא
למ"ה ש"ק אין אדם יכול למכור קרקעותיו כיון
שהיא יכולה לערער אחר כמה זמן וזה פשוט וברור:

ומה שכת בשלה שהאשם קודמת לאיש בדינא
דבר מגרת זה לא נמצא בשום מקום
דבשהאשם הוא בר מגרת שיהיה לה חוזה מעלה ודרגא
חדא על שאר דיני המגרן רק היכא שהיא הקונה שאינה בגמ' דאין לאשה ולוקחה דין ב המגר אבל אינה

היכר

היזק והטוב שלהן לגזור ולקנות וגם בזה בכל
לה שייך כלל דהכי לה אמרי שלה כהאי גונא או בכיוצ
דהתם שייך כה היזק והטוב וכמו שכתב הרב המגיד
בפ"ב מהלכות שכנים בשם בעל העטור ותפילו לדעת
המחלקים בזה מכל מקום שכירות ליכא דמניך שידע
להם בכסים ידועים הא לאו הכי לה מהני מידי וכמו
שכתב הרשב"ה והלן וכימוקי יוסף וכמו שהאריך בזה
הר"ב ז"ל בסימן שמט יע"ש ואיכ לפילו אם היתה היא
הקונה כיון דהיא כתה במקום בעלה פשיטא דשייך
כה דיבה דבר מבירה בכל לרם וזה פשוט:

הכרתה לעיל כתבתי ותקמתי

יעקב לפית הלוי

כלל ז סימן סב

שאלה ראובן היה חייב לשמעון שלש מאות פרחים והעמידו לכל לוי ויהודה שוקחים בחנות ר' זאמר להם בשעה שלש לוך השלש מאות פרחי שם חייבי לו לראובן שיפרעו לשמעון ונתרצו והודו לו לשמעון לתתם לו ושמעון עשה קבלה לראובן שכהזג שוך כתוב' ממנו יען השחשו ללוי ויהוד' ואתם השוקחים הנז לה השש יקו להעביר תוך הפנקס שלהם הפרט"ה לומר שהם חייבים לשמעון ש' פרחים כנהוג. עד שראובן קנה חוזה ככסים מהחנות של השוקחים הנז שעלו לכך ק' פרחי' ולזה כשבאו להעביר הפרט"ה של שמעון בפנקסם כתבו שוך חייבי לשמעון ק"ק פרחים יען שהם' פרחים שהם חייבים לראובן לקח ל"ב מהקס ק' פרחים מנכסי שחורה ושמעון מנקש עתה מהם כל הש' פרחי שנקחייבו לו במעמד שלש ואם הם נתנו לראובן ככסים לח"כ ילכו לחרין לנקשם יען ראובן זה לה לחיר והשוקחי טוענ' להחזיק הק' פרחים מהם שחייבים לו לראובן כחומרם שעדיין לה העבירו בפנקס הפרט"ה הזאת עד שנכנו הנכסים לראובן.

עוד טוענים השוקחים הנז' שאפילו הק' פרחים היכם רוצים לתתם לשמעון אם לה יעשה להם שמעון שטר פיטורין מכל מין תביעה וטענה שבעול' עד היום הזה וזה בעבור שמעון מפיו פעמים הרבה שהיה חומר בשומעי שוך יש לו הרבה תביעות על השוקחים הנז' מסבות גדול שלה שהיו רוצים להעשם לתובעם רק בזמן שאר ירחם לו וזה חומרים לשמעון או תתבע עתה תביעותיך שאתה חומר שים לך עליהו או תעשה לנו שטר פיטורין יזכו מורם שרק הדין עם מי:

תשובה החכם השלם ונעלה יריד נפשי כתב מעלת קבלתי יחד עם הפנקס של מוהר"ר יצו ובקשת ממני לחוות דעתי גם אני הנה זה רחיתי כי בחלק הרחשון מהשאלה האריך מאד הפוסק הנז' ושין כל חדש כי הדברי' פשוטים מאד דכיון שהעמיד ראובן לשמעון חלק השוקחי הנז והודו לו במעמד שלש לפרוע לו הש' פרחים שכר שתחייבו השוקחין השלשה לשמעון וגם שוב היכם יכולין לחזור כהם

ולרעת רוב המוסקים חפילו שהם עדין עשוקין בחוות שנין היכם יכולי' לחזו' דרוקא בקנין שהיו כשעה בנוף הדבר כל שהם עשוקין עדיין בחוקו שנין יכולין לחזור חבל לה כשאר הקנאות כגון משיכה ומסירה והגבהה שהם כעני' בנוף הדבר הנקנה ומעמד שלש ככר נשתל' כזה רחוכן וככנסו השוקחים חייבים במקומו ומשה שהכל כעשה ונגמר וכש היכא שנשל' הדבר חלה שחחר ימי' רבו השוקחי' למכו' בחוזרותיהם לראובן והם רוצי' להחזיק מחוקו חוב לחר ככר נשתלק ראובן ממכו וכל חלו הם דברים פשוטים מאד ומה שהם טוענ' שעדיין לה כתבו בפנקסם הפרטידה הזאת עד שמכרו הנכסי' לראובן דברי רוח הם כי אין הדב' חלוי בכתיבת הפנק' שלהם רק במעמד שלשתם שיכרת שהם היו טוענים לוך דקדקו בחשבונם חח'כ ורחו שלוכ' חייבי' לראובן רק ק"ק מ' ורחו כשהמחהו ראובן חנלש טעו בחשבונם כזה כתבו לידי פלונתא דרבוותא כי הרב בעל התרומ' ז"ל כשער כ"ח כתב דנחמן לומר טעיתי כמיגו דחי בעי חמר פרעתי ותירן דברי הרי"ף ז"ל שכתב בשם הגחונים גבי שובדת דהכהו גיבתי דלה מהימן לומר טעיתי חלה דחיכא סהדי דעבדי חוסבנא בטעו' חו דקא מודה לים חברים דלה כחו לסלק דין מגו חלה ללמד שחיבו כחמן בטענה דטעות עצמו כמו שהיה נחמן בהחילה קודם המחחה ולסיכך היכא דליכ' מגו דפרעתיך וכגון דחיכ' עדים בהמחחה ולה זה ידם שתם' ידועד שחזר ואמר טעיתי דהשתא ליתא מיגו דפרעתיך חו שהיה ומן לפרעו' יהוי טוען תוך ומכו דלה שיי' פרעתי' לה מהימן חבל לעולם היכא דחיכא מיגו דפרעתיך כגון דלה היו עדים חו שטענו חחר ומן הקנוב ר"ע דחיכא עדי' כחמן לומר טעיתי במיגו דחי בעי חמר פרעתי והן הן דברי הר"ן ז"ל שכתב שם בתירו' דחשון נבי הנהו ניבתי וז"ל ויש מקשים עכ' הר"ף דחפילו דליכא סהדי יהא נחמן במיגו דפרעתי ונפקא בה הר"ף חלה לומר שמן הטענה עצמ' חיכו נחמן ונפקא מיכה היכא שלה זה ידי העדים מתוך ידו ד' לה מהימן לומר פרעתי וכו' והכה התרכתי להכיא לשון הרב בעל התרומות ולכאורו יש רחיתי שהרב בעל הטורי' בחושן משפט סימן ק"כ הביא שם דברי הרב בעל התרומות שם המחהו בפני עדים וכן שם קבע ומן למקבל והוא תוך ומכו חיכו נחמן לומר טעיתי וכו' ולה כיתר הדבר ר"ל שהיו עדים במחהה ולה זה ידם מתחת ידו חבל שם זה ידם חפילו שהיו שם עדים כל שחיכו תוך ומבע לדעת הרב בעל התרומות נחמן לומר טעיתי במיגו דפרעתיך. וכן נ"ב בסומים דמלחיה כתב הטור ז"ל וחם לה המחהו בעדים נחמן לומ' טעיתי במיגו דלה היו דברים מעולם חו במיגו דפרעתיך שם הוה לחרי הומן דכיון דלה היו עדי' בדבר לה חשש להודות דמימר חמר שם חמנה טעות הדרכת כי כיון דליכא מאן דמפקיד וכו' דמסגנון לשונו משמע שהרב בעל התרומות סובר דרוקא היכא שלה המחהו בעדים נחמן לומר טעיתי במיגו דלה היו דברים מעולם חו במיגו דפרעתיך ולה מקרי מיגו כמקו' עדי' לומ' שכיון שהוד' למקבל מסתמא דקדק כחשבונו קודם שהודה דכיון שלה היו שם עדים

לה חם לזה לכל לי ליכא עדי לה שייך מיגו משום דהוי
כמיגו במקום עדים וקן הן דבכי הלן זל שם בתירוץ
הקמני וזל לי כמי דלמני במיגו לה מהימן לומ׳ טעם דה׳ל
מיגו במקום עדים דלמי לחו דדיוק מעיקרא לה היה
משתעבר בפניה וכו׳ עד מיהו היכא דליכא סהדי לעפ׳
שמורה מחמר במעמד שלשתן לא סקנו מידו נחמן לומ׳
טעיתי להיכא דליכא סהדי דלמרינן דלמי לחו
דקים ליה לה הוה משתעבר בפניה לכל היכא דליכא עדים
לה דייק דמימ׳ לחי טעיתי הדרנא בי דליכא דמסהדי
עלי עכ׳ל ומ היה ג׳כ סברת הרמ׳ם זל וכמו שכתב שם
מוהרי׳ קולון זל וזה לשון שכתב הרמ׳ם חולק
על כעל התרומו׳ דהלה לכי סגנון שלטון שכניתו הטור
זל ון הן דברי הלן והרמ׳ם זל דמכר בס הוה ון ומהתי
לשון לה כשפל כוה כלל מוכרל קולרו זל לפר לשון הרב
בעל התרומות ׳ וכחוזר לכל׳ דלרב בעל התרומות זל
לפי׳ היכא דים עדים על המחאה כל שלא עמדו שם עמ
ולה ומה יל מתחת ידו ומיגו תוך זמנו נחמן לומר טעיתי
במיגו דמני למימר פרעתי ולהרמ׳ם והלן זל מיגו נחמן
דהוי מיגו במקום עדים לכן שהדי דלמו דדיוק
שפיר לה הוה משתעבר בפניה לכל היכא דליכא עדים
אעפ׳ שהוא מודה שכתחייב לו במעמד שלש לומר נחמן
טעיתי במיגו דמני למימ׳ פרעתי ולה מי הוו הכי שותפי
טוענים שטעו בחשבונם ואומם רק ק׳ק פרחים שחייבי׳
לראובן לרב בעל התרומות נחמנים במיגו כיון דלה
קבעו זמן לפלו שם היו שם עדים בעת ההמחאה ושם
לה היו עדי׳ לפי׳ להרמ׳ם והלן זל נחמני׳ וכמו שכתבנו :
ואין לומר דלה שייך הכה מיגו ממלי דכתבו
התום׳ כפ׳ חזק׳ כר׳ה וזו לשה בפני עצמה
ומעיר׳ זל תימה כיון לרב הונא בין לרב חסד כשמכרה
לכתרלי במיגו דלי כעי בפלוגתה לקמלי בגולמית
וקרקע בפניהם שוכים ובשם ר׳ כתבו זל ולומר ר׳ דלה
שייך מיגו דלין דעת שניהם שוה ומה שירצה זה לטעון
לה יטעון זה עכ׳ : וכיון זה כתבו בפרק שני דכתובות
גבי מתני׳ דקתני העדים שמוכרו כהב ידיעו זה לכל
חכמים היינו וכו׳ כר׳ה ושם כתב ידן יוצא ממקום לחר
וזל ולומר ר׳ דבשני עדים לה שייך מיגו לפי שלין דעת
שניהם שוה ולכ הכה כמי כיון דהוו תרי שוקפי לה
שייך בהו לומר מיגו דלין דעתם שוה ולין כל לי׳ודע
מה שלבב חבירו לטעון ׳ הה ליכ׳ח דכבר הכהדיכן
לעיכין כר יפרש בתרומת הדשן סי׳ שלה מדברי התום׳
עצמם שכתבו בפרק השם שקדם כר׳ה והשתח דקקון
דבכן שבועת היסת זל ים שקים היוצ לומ׳ מיגו
דיכול לומ׳ להדרינן לזוה כיון דשכים הם הה לומרינן
בפרק השם שקדם לה שלחו הלה לומר ולומר ולומר
היינו וכו׳ ומתרץ ר׳ התם דבשני עדים לה שייך לומר
מיגו לפי שלין הן יודע מה שברעת חבירו לטעון ולכ
הכה כמי שלמי נחמנים במיגו ולומר הר׳ יעקב מקוני
דבטענת שכפטרים כו ממון כהכה בטוחים הם זה
על זה שיאמרו דבר ה׳ ולכך לומר הכה דנחמנים במיגו
לבל כהכיה דפרק השם דליכא דדרש המוכה לגבי
עדים התם ודלי נחמנים במיגו כי לין עד לחד
יודע מה שברעת חבירו לטעון עד כלן לגוכו ׳ והוה
חלוק לומקו ונכון רלוי להם זל ובלל נדחל כדיני מיגו
דדוק בבי עדי דליכ׳ להו סו׳ דבר׳ ממון לומר׳ דלה שייך
מיגו דלין לעשם שום לבל בשתפיק׳ת כשדי׳ דיש להם
דרדת ממון מלתמ׳ם בטוחים זה על זה שיכחיש
בלם לדע׳ת והמהבי ממוהרד׳ן לב תיך לישתמטיתים
הלי בכללי המיגו חש לן בה׳ל ׳ ושכם לעש זה החילוק
שחדש הר׳ יעקב מקוני רמז חוזו ר׳ בעכמו שהרי
כתב שם בפרק ב׳ דכתובות וזל ולומר׳ דבבי עדי׳
לה שייך מיגו וכו׳ דמסמע דוקא בשני עדים דליכ לישה
דדרך ממון לה שייך מיגו דשלשה לשם נקט שלש עדים
ה׳ל למימר ולומ׳ר׳ דבשני׳ לה שייך מיגו שלה דייק לומר
דוקא בשני עדים ׳ ועוד דדל מהכה הלי טעמל לכתי
מטעמל לחריתי לה שייך הכה בכל הלי דר׳ והוה מלי
דחלק הגלון מנוכל׳ מיכין זל כתשובותיו סי׳ ג׳ דשתם
רמי מילתים דר׳ להדדי דהכה משמע דשכירה לים
לר׳ דבבי שני עדים לון לומר מיגו וכשרק חוקת עכמו
כר׳ה לומר דב נחמן עדים שלמרו לומכה היו דבריכו
וכו׳ מקשים שם דלחלי לין בשלים במיגו דמני למימר
לין זה כתב ידן ולרן ר׳ בחוזן לחר ולחלי לה תרן
דבבי שני עדים לה שייך מיגו כמו שתרן לעיל בפרקין
וכן בשלה דכתובות שלש ודלי דים לחלק דדוקא שתם
בבי שני כתי עדים לה שייך מיגו משום דבדי לשטר
העדים שהמוכים בעיכן שיהיו שכיך מעידי בשיטרם
ושם יעיד שלבבר לה ועוד בלום וכיון שכן שכיכים
שכיכם לכוין דבריהם ולהכי לה שייך כהו מיגו דלין
לעשם שום לבל בבי לחמכה היו דבריכו לפלוגי חד כמי
שהעדים שיאמר לין זה כתב ידי מושיל דבורו והשטר
לינו כלום דמיורי התם שלין כתב ידן יוצא ממקום
לחר ולה לה שייך הכה לומר דמשום שהם שני עדים
לין דעת׳ שוה ולה שייך מיגו ולזה הוצרך לתרן תירוץ
לחר והוה דק כחופן דבבל בב כיון דלפי לי טעין חד
מהם בלבר פרעתיך סגי לה שייך הכה טעמל דר׳
דלין לעשם שום וקל ׳ וכחוזר לכל דבודלי שם היו
טוענים שטעו בחשבון וחלק דייקו ומצלו שלה היו רק
ק׳ק היו נחמנים במיגו שם לה היו שם עדים וכמו
שכתבנו שבל כיון שלינם טוענים שטעו רק שם מודים
בחוב שה יה ם פרחים שלש שלחב כתבו לראובן לותם
הבבים פשיטל דחייבים הם לפרוע לשמעון כל הם׳
פרחים וגדולה מזו כתב הרמ׳ם זל בלל סט סי׳ט
בראובן שחבר חבירות מן הקהל מהשם בסף חלף וה׳ק
והוכיח וכתחייב לתת מהם ן׳ זהוכיח לשמעון במעמד
שלש ולחב לסבת מה כתבטלה החבירו׳ הזוז ושמעון
תובע מהקהל הן זהוכי׳ תצוב׳ מה שבשאר שיתב׳ ראובן
לקהל שכום ממון החבירות ובבני הקהל ובבני שמעון
התבה לתת לשמעון ן׳ זהוכיח שהיו חייבים לו הקהל
והשכיחו הקהל לתתם לו כיון שבגמ׳ עכין החבירות על
שלין בו חזרה שלש מדע׳ כלם חייב ראובן לתת׳ לשמעון
לעפ׳ שבתבטלה החבירו׳ ולפי׳ לה יכו לו הקהל לותם
הן זהוכיח כי בבר נתחייב ראובן לשמעון ולה יפסיד
שמעון שם ראובן בטל החבירות הזוז מדעתו ׳
ולה דמי להניח דביכי וכו׳ דמסיק התם דהוי קכין
בטעות וחוז׳ דמסמ׳ דכיון שבתבר׳ שלין הבטלה חיי׳ למלום

לא זכה המקבל לף על פי שהיה במעמד שלשתן וכקטן
לא למי שהתם נתכוון הלבר דבשעת המעמד של שלשתן
לא היה חייב לו כלום כמו שפירש"י ז"ל שהרי
מודין לו בעלי דיניס זו שהיה עדיו ברור דלא פשו ניס
גביה מידי לבל בברון זה בשעת המעמד היה חייב לקטל
זכחייב גם הוא לשמעון ואם נתרצה לחבר בך לבטל
החכירות החיוב שבתחייב רחובן לשמעון לי אפשר להם
להפקיע כו'. ואם בן כל שבן בברון דירן שאחוב אשר
היו חייבים האותפים לרחובן בשעת המעמד שלם הוא
קיי, ולא נתחלבלל אלא שרחובן חזר לקחת מהם בבסים
בהתקה דוקאי החיוב שבתחייבו בבר לשמעון במעמד
שלם לי אפשר להו להפקיעו'

ואמנם בחלק השני מהשאלה רחיתי בדברי הפוסק
שלא כתב בו רחיה בלל יען לא אבא בזה
הדברים מבוארים בספרי הפוסקים ולזה לא ידע מה
לומר רק בת שהסבר מחייבת שיעשה להם שטר פיטורין
לז שיתבע עבשיו תבשתיו ולא זו הדרך מהודעים
לפסוק הלבה מסבר בלתי רחיה בחידי דקניה מהגמרא
זו מדברי הפוסקים בי בל אחד יסבור שברת המוכית
ויפסוק עליה הדין וזו היא דרך הבעלי בתי' והבי מציבו
בגמרא במסב בזיר פרק ג' מיבין גבי מתי דבעי לאוכוחי
דהשער הוא גדל מתחת שרשו ולא מלמעלה ובפק' מיבה
לגזיר שגלחו אותו לסטים וסיירו בו בדי לבוף ראשו
לעיקרו ובקמ"ל התם תש מהא מיבעי ר"ל בבי בניס דיתבי
למטה סמוך לבשר ואי סלי דהשער גדל מלמטה היה
רחוי לעמוד למעלה ודחי לה דחגב חיותא בחיי למטה
והדר בקאמר תש מתבעי מתה בריאה דבינתא בו' ודחי
לה והדר בקאמר תש מבלורית של גויש ודחי לה והדר
בקאמר תש מסבקתא דרבי עמרם מלתחת ותניא ופירש
רש"י ז"ל בלומ"ד עד השתא בעיב לפרושי לך מתירי דסבר
דלא תליא בחידי דתניא שלא השתא חיבא למשמע מהא
דסוקרין על העשירי לשם מעשר דמתקשר השער בלו
בחיד מחמת הגבע של בקרקע ולבתר הבי רפיא עמרם
מלתחת ואחי טעמא לאו משום דהשתא דרפיא רבי ליה
בתר הבי ושמ מלתחת רבי ואחי סברת הויא בחידי
דתניא עבל הבי לך דאע"ג דאחי רבעי לאוכוחי מהניא
דסוקרין על העשירי אינו אלא מסברת דהמוחם מורם
בתבע שבשהערו' הם קשורי מהגבע דסקרא ולבתר
הבי רפיא מלתחת שהטעם הוא משו' דזה השער דרפיא
גדל תת' בך ואין עליו סקרא להדבקו ושמ דמלתחת רבי
וכל זה אינו אלא מסבר' דמוחם דומיא דבל הבך דלשיל
דלאו דוקא הגבע דתנן סוקרין על העשירי לשם מעשר
אלא בל מין גבע שיגבעו השערות רפיא מלתחת ואפ"ה
קאמר דערוך ליה הלי רחיה משום דהוי בחידי דתניא
אף על גב דאחי דתני' לא שייך בלל לענין הרחיה דבבל
גוזבא לחריבא בחי שיגבעו השערות רפי להו מלתחת
והיינו משום דערוך טפי היבא שהסברא עצמה יש להו
חיוב זכרון בחידי דתניא וכל שבן וקל וחומר דערוך
וערוך לסמוך הפוסק סברתו בחידי דתניא. ודרך
הגב מורגיל למע"ת שהבה בתב הרב בעל הליבות עולם
השער שבי דמבינו ת"ש שלשו לא אמבה ולא מבריתא

לא ממימרא והוסיף עליו מוהרר"י קארו וכתב דמבינו
קש שלשו לא ממשבה ולא מבריתא ולא ממימרא רק
מפסו' בפרקא קמא דפסחים ואחי חומר הבך רוחה בל
סבך ת"ש שלשה לא ממשבה ולא מבריתא ולא ממימרא
ולא מפסו' אלא מסברת מהמחבר. ובחזור על הבונס
דהחלק השני מהשאלה יתבאר מהאי דגרסינן נמ' שור
שבנח את הפרה אמר רב בחמן אמ' הבה בר לבוה מינן
שאין נזקקין אלא לבונבע תחלה שבאמר מי בעל דבריף
יבא אליהם וניף דבריו אליהם ואמרי בהדדי מעמים
שנזקקין לבתבע תחלה והיבי דמי דקא זיילי בבסי ע"ב
וכתב הר"ש ז"ל בפסקיו ר' פירושים בבך דזיילי בבסי
וא' מהם לענינבו הוא מה שפיר' בו הרא"ב ז"ל שנזקקין
לתובע תחלה בגון רחובן שתבע שמעון לדין ולא מצא
רחובן רחיה לדבריו והדין נוטה לזבות את שמעון ואומר
רחובן שאינו רוצה שיפסקו הדין בי אמש היום ולמחר
ימצ'אני לו אמש יודה לו שמעון ושמעון תובע שיפסקו
דינו נזקקי לרחובן שתבע תחל' ושומעין לו שלא לפסוק
הדין ואי זיילי בבסי מחמת שהוציא רחובן קול עליו
שחייב לו נזקקין לשמעון לפסוק הדין לפוטרו לבטל
הקול מעליו ואיים שם הר"ש ז"ל דבל הבי פירושי שלקן
אליבא דהלבתא דסברות גדולו הן ע"ב. ומשתמע דעל
פירוש זה של הר"אבד ז"ל שמך טפי שהרי מצינו דלשהר
הפירושים תמה עליהם דלפירוש רש"י ז"ל תמה עליו ולא
יבול לייישבו רק בדוחק. גם לפירוש ריבא ז"ל הקשה
דלשון דקא זיילי בבסי לא שייך לפירושו מלבד מה
שהקשו התוספות בפרק ח' דיבי ממונו' על פירוש ריבא
עם היות דלענינות דשתי בריא דגם לפירושו של הר"אבד
ז"ל לשון נזקקין לתובע תחלה לא שייך לפירושו דמשמע
שבאים רוצים לטעון עבשיו אלא שהתובע רוצ' לטעון
קודם ולפירושו ז"ל אדרב' התובע אינו רוצה את לטעון
בלל ואי"ב לא דייק בלל לשון נזקקין לתובע תחל' והר"אבד
ז"ל ענמו הרגיש בזה והבליעו בבתוב' דבריו שבת' נזקקין
לרחובן שתבע תחל' ושומעין לו שלא לפסוק הדין שרצה
לדחות מלת תחלה שר"ל שתבע בתחלה בשבבר לא
עבשיו. ואיך שיהיה הר"ש ז"ל לא תפס עליו בזה ואי"ב
לפי פירושו של הרא"ב והשבמת הר"ש עליו משמע
בהדיא דבל שהשמיע שמעון דבריו בפומבי איך יש לו
תביעות וטענות הרבה על אלו האותפים ומבד הקול
בגרר להם בזק שלא יהיה להם "בל בך האמבה בתוך
האותרים ליעשו ואיתן בהקפה נזקקין להם שאם ירצה
שמעון לקחת הם' פרחים צריך לתבוע עתה תביעותיו
או לעשות להם פיטורין בדי לבטל מעליהם זה הקול.
ואין לומ' דשאני התם מזו' שבבר התחיל התובע לתבוע
התביעה בפני הבית דין וזה לאו בל במיבים להשמע
דזיילי בבסי אבל היבא דלא תבעו בדין מעול' לא משום
דבל עיבר הטעם אינו אלא שבשיל שעל ידי הקול שיצא
שרחובן יש לו תביעו' על שמעון זיילי בבסי שמעון וא"ב
מה לי אם הקול יצ' על ידי תביעתו בדין מה לי אם הוא
מפני שמפרסם בפומבי שיש לו תביעות וטענות עליו
והרי לך דברי ה"רש בר נמח ז"ל והבילים מוסר"י קארו
ח"מ סימן בד ז"ל החומ' שיש לו תביעו' הרבה על אביו
אלא שאינו רוצה לתובעם עתה והאחר חומר טענו מה

שים לך לטעון כי מפני דבריך אלה יש לי הפסד גדול
אף על גב דאין מזקקי אלא לתובע אי זיילי נכסי מזקקין
לנתבע ופופין את התובע לסדר טענותיו ע"כ ל' הרי
לך בהדיא דלאו היינו טעמא משו' שכבר תבעו בדין אלא
אפי' שלא תבעו רק שהו' אומ' ומפרסם שיש לו תביעות
עליו ביון דמחמ' זה הקול נגרר לו הפסד מזקקין לנתבע
ופופין אותו לתבוע תביעותיו עתה וכל זה הוא אפילו
בשאין הנתבע תפוש כלום מהתובע וכל שכן כשהוא
תפוש בידו כמו השותפין הללו דיכולין לומ' לו אין אנו

פורעי' לך אם לא תבטל זה הקול מעליו על ידי שתתבע
עכשיו תביעותיך או לעשות לנו שטר פיטורין מכל מין
תביעה עד היום הזה.

כאם הקטן

יעקב לבית הלוי.

סימן סג

שאלה חזקן הר' דוד הלוי תוסב"ה אחיכם בהוזקו בחיים רצה לתת במתנה לבחור הר' דוד הלוי נ"ח ככדר כן אחיו הבית אשר היה לו בתוכו שיהי' שלו לאחר מיתתו ויען כי המתנ' תהיה מרירה וקיימת רצה לעשות מתנה מחיי מוחלט מעת מעכשיו בקנין סודר וכתב חזקי סופ' וקרא לסופר העיר ולבעל הזרה חת' ומה להם לפחות ולמדר המתנה הנ' ככל החזוקים הנהוגים כדי שלא יהיה שום ערעור ופקפוק בה וכן הסופר ובעל הזרה שהוא מדרי אשר מתב' מהכית הנ' בקנין סודר מעתה ומעכשיו עם כל חזוקי סופר וכתובה בברית וחתומה בחזקה וכתף על זה בשבע הזקן בשבועה חמור לקיים את המתנה הנזכ' וכמו שכתוב שכל כלי הבית בשאר כל אשר לו ולהיו' כי הבחור הר' דוד הנ' נתן לנקת בויה"ז ולעמוד שם להסתחר הספים הזקן שהאשה הנזכ' יהיה בידו כי לא רצה להחמין בכבדין לו לקרובו למסור האשה כידם וכן זה לזה היה הר' הזקן תוך הבית הנ' ואחר כ' שבים באשר הזקן וחיים לכל ישראל שבק ידכו מורם הברק שם זכה הבחור הנ' בבית הנ' ותפי' שלא שאשר הנ"ל יהיה בעין כי אולי היורשים יעלימוהו שם יהיו נאמני' העדי' והסופר עמ' להעיד על המתנה הנ' ועל כל החזוק' והשבועה הנ'.

תשובה

לאפס שגלי לא אחריך ברחוק רק בקנגי מילין חומר דלע"ד כר' הרבר ברור שזכה הבחור הנ' בבית הנ"מ המתנ' הנ' ולפי שלא כת השטר לידו דכיון שהזקן הקנה לו בית הזה בקנין סודר שהו' מדרכי הקנאה קרקע שם כן מחותה שעה זכה הבחור הנ' בבית הזה וקנין זוכה מיגיע השטר לידו: וכודאי שם לא היה כאן קנין סודר רק שהיה מקנה לו הבית בשטר שהוא אחד מדרכי ההקנאה שכתב לו בויתי בתוכה לך לו היה צריך מיגיע השטר לידו כיון שלא היה שם הקנאה אחרת רק חותם השטר אבל כל שהקנה לו בקנין סודר בבר זכה בו בחותו קנין דזכין לו לאדם שלא בפניו וזכין זוכה לקנויה אחרת והשטר חוכו חלא לרחוק בעלמא ולשם לפחילו שם לא ימנע השטר כל שהעדים עצמן מעידין על המתנה הנ' בכל חזוקי סופר בשאר כתובה זכה הבחוב הנזכ' זכה הבחוב מדין דחמרינן בפרקא קמא דמציעא גבי מתניתין דמצא שטרי חוב שם יכתבם לחבירו לא יחזיר ויזוקי לם בגמ' בשחייב מודה ומעמא דלא יחזיר דחייש דילמ' כת' לגזוח בניסן ולא גזח עד תשרי ואתו למיטרף לקוחות שלא כדין ופריך תלמ' דתנן כותבין שטר לגזוח לף על פי שאין מלוה עמו לכתחלה היכי כתבינן כיחום שמא כתב לגזות בניסן ולא גזח עד תשרי ואתו לקוחות למיטרף שלא כדין ומשני לעולם בשטר הקנא' דהא שעבד נכסיה ופרשה הרי"ף בהלכות ג"ל שטר שים בו קנין שמשע' מקנו מידו של גזח שים בידו למלוה כך וכך שעבד נכסיה למלוה והשת' דטריף בדין טריף וכן כת' גם הרמב"ם ז"ל בפכ"ג מה' מלוה ולוה וז"ל כותבין שטר לגזוח תשפ"ו שאין המלוה עמו כ"ש בשטר שים בו קנין שהרי משעה שקנו מידו נשתעבדו נכסיו כו' דמשמע בהדיא דמשעת קנין שעבד נכסיה וכן קבל המשנ' כן לא קבלם כפר שעבד נכסיה למלוה משעת הקנין. ולפ"ז נב' דמדברי רש"י ז"ל ירלה שהוא מפרש שטרי הקנאה דוקא כשהוא מקנ' לו נכסיו בפירוש כן יגזה בין לא יגזה שיבבה מהם מאותו יום ולא כהרי"ף והרמב"ם ז"ל בפר' כתב רבינו ירוחם ז"ל במישרים כתיב ה' ח"ל וז"ל ויש מי שפיר' דברי רש"י כמו הרי"ף דלא דוקא שכתב לו כך אלא שהתם קנין כך הוא שמשעבד עצמו כך עכ"ל. ואם כן כל היכא שקנו מידו מאותם שעה זכה המקבל ואין צורך שיגיע השט' לידו והרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות זכיה כתב וז"ל אל תטעה בשמ' שכת' בכסיו ופיר' שכתן הכל משעבדו והקנה מחיים שאין זה מתנת ש"מ שלא בשאר מתנו' הבריאים שאם תגיע השטר לידו אחר המקבלו שקנו מיד המוכן קנה הכל ואינו יכול לחזור בו ע"כ דמשמע בהדיא דבמתנת בריא סגי שקנו מידו אין צורך להגיע השט' לידו המקבל וכן הסכים הר"ש ז"ל בפשיטו' כלל ס"ח סימן כ"ח וז"ל ומה שכתבת שאפילו אם לא הגיע השטר לידו והבית עדים והעידו בשל פה וכי לא תקנים המתנה בידו וכרי לא קנה המקבל מה המתנה בחותו שטר כי חותו שטר לראיה בעלמא הוא אבל קנינו בחליפין או במעות בשאר מספר השטר מה נגו שיגיע השטר לידו או לא יגיע הלא אם בחמר שמא לא גמר להקנותו הלא בשטר ולא הגיע לידו עד כאן דבריך והא מילתא דפשיט' הוא אם בחו עדים בעל פה והעידו שרחו המתנה שהקנה חותו למקבל בקנין סודר שהמתנה קיימת אפילו אם לא נכתב לעולם שטר עליה דקדקע בקני בחליפין והשטר שכותבין היכו שלא לראיה בעלמא שמא ימותו העדים או יבלו למה שירלה שטרי שמעידין העדים שרחו המתנה כל שכן אם בחו העדים בפניהו ומעידין על המעשה דעדיף טפי ולא צריך לא גמר להקנותו הלא בשטר כיון שהשטר היו הלא לראיה בעלמא, ובלבד שיעידו העדים שרחו הקנין ולא היה אם אוס שום תנאי במתנה עכ"ל. גם בכלל ס"ן סימן ב' כתב וז"ל לא הבנתי דבריכ' כי מאחר שכתו בשטר שלאה נתב' המנר בקנין חליפין למחול בן בנה מה אכו נריכין שיגיע השטר לידו או שיזכה בו אחר מחיים מה שייך

כלל לומר ליזן שטר לאחר מיתה כי שטר זה ליכא שלא לרחוק בעלמא כי מסעת הקנין כבר זכה שעול באחר וזכין לאדם שלא בפניו כו' עד ואי אמר שהוחזר השטר ליד הנותן בפניו זה לא נקבעלה המתנה להא מילתא היא פלוגתא דרבנן ורבנן בברייתא דפרק כתר דבבא בתרא וכן היא דס"ב חומ' הנותן מתנ' לחבירו והחזיר לו השטר חוזרת מתנתו וחכמים חולקין לא חזרה והלכה כחכמים ע"כ הרי לך בפי' דפשיטא ליה כיון דקנו מידו בקנין סודר על המתנ' זכה המקבל מיתה שעה חשילו בלא השטר.

איברא דקשיא לי טובא כמה שכתב דכמה שהוחזר השט' לידי הנותן לא נתבטלה המתנה משום דהוי פלוגתא דרב"ב ורבנן וליכן הלכה כרב"ב דמשמע דאי הלכה כרשב"ג היתה המתנ' בטלה משום שהוחזר השטר והא ליתא דהרי לא נחלקו רשב"ג ורבנן אלא בשטר קנין דוקא דהיינו שכתוב בו שדי כתוב לך דכיון דכל עיקר הקנייה היא חותו שטר וכבר החזירו לנותן וסבירא ליה לרשב"ג חוקיות נקנו כמסירה אם כן הוה ליה כאלו החזיר לו המתנה ממש אבל היכא דהוי שטר דלייה כהודאה גרון דהר"ם ז"ל שהקנין היה בקנין סודר והשטר לא היה רק לריאיה בעלמא כהא דאלו עלמ' מודו דאפילו שהחזיר השטר לא חזר המתנה דאף על גב דס"ל לרשב"ג חוקיות נקנות כמסירה מכל מקום חותיות אלו של שטר זה אינם עיקר הקניה על שכאשר שכחזרתם חזרה המתנה ועם היות שזה גרוע כרור וחלוק לחיתי וכבון וליכו צריך לרחוק מכל מקום הרי לך דברי הר"ם ז"ל עצמו שכתב בפסקיו אם כן גט פשוט ז"ל ויר' הא דאמ' השטר מכר נקנ' לרשב"ג כמסירה ולרבנן בכתיבה ומסיר' דוקא בשטר קנין שכתב שדי קנייה לך ואם מכרו לוקח לשטון ללוקח שני קנה אף על פי שלא נכתו השטר בשמו כו' עד אבל אם נקנה השדה בכסף או בחזקה אז בקנין סודר ובתבו השטר לרחוק אם מכר אותו השטר לאחר וכתבו לו קני לך ליהיו וכל שיעבודיה לא קנה השד' שהרי גם הראשון לא קנה באותו שטר והילך כיפה כאן שלי נקנותו באותו שטר ואף על פי שכתבו כו הקנין והאחריות מכל מקום לאו שטר של קנין הוא ע"כ. ונ"ל לך כת"כ לא נתבטלה המתנה הרי כל כהאי שטרא דליכו רק שטר רלייה בעלמא לא נחלקו רב"ב ורבנן אם החזירו לא נתבטלה המתנ' וצריך עיון. ובחזור לנדון דידן דפשיטא לכל זמן שטר יעידו העדים על המתנה זו שקנו פיר הוקן שכתב במתנה גמורה לבחור הגו' דוכה בו אפילו בלא שטר להשטר אינו אלא וכרון העבין שהעדים מעידים בחתימת ידן על הקנין ועל המתנה ואם כן כל שכן דעדיף העדות העדים עצמן מפיהם חיבת לכתוב יר' דאף על גב דכל הפוסקי' ס"ל סוברים דכל שקנו על המתנ' בקנין סודר אין צריך שיגיע השטר ליד המקבל אלא זכה כה משעת קנין מכל מקום רבינו חננאל והר"ף ז"ל סברי בהך דאפילו הכי כל שלא הגיע השטר ליד המקבל לא זכה משעת קנין שעד שיגיע השטר ליד המקבל וחזר ונתנו לו אז זכה המקבל מעת שנתנו לו ולא מעת שקנו מידו ומשום הכי לא נתבטלה המתנה כשהוחזר השטר לידי המתנה ואפילו לא נתנו לו אלא שהחזיר השטר לידו ולא אמר כלום ואפילו הכי לא נתבטלה המתנה כיון

ול"ל מי שמת וכמצות מתנה קשורה על ירכו כו' הרי זו לוכו כלום שהרי אומר מתנה וכמלך כו' ואם כן בעל"ל עיין מהי משפט הרי כשבע הזקן כשבוע ממול לקיים המתנה הרוח ואין כאן מקום לחשבת דילמא כת"ח כך כמלך וזה כר' כרור לע"ל דאפילו ל"ח והל"ל בהרין כהתי שבשבע לקוי המתנ' מודו דאין צריך שיניע השטר ליד המקבל שהרי גלה דעתו שהחליט המתנה בלותה קנין שהתנה בשעת הרוח וכשבע עליה לקיים המתנה הרוח גם אין מקום לחוש דלומ' דרכין שהזקן דר בבית אחר המתנ' שני חזקה ל"ל שלו הוא מי והיה טוען חזרת ומכרה לו או נתת לו במתנ' היה נאמן על כיון דשני חזק' במקום שטר קיים כמודע והשתא אמת טענינן לה' ליורשין מה שהיה יכול מוריש לטעון כמודע דבודאי אין לחלק ולומר דלא הוי חזקה דכל עיקר טע' החזקה הוא דכיון דלא מחה מחל לו נתן והכא כיון שהבחור קבל הבית במתנה מדודו לא חניף כולי האי למחות עידו שלא לדור בו שלא מניחו חילוק זה בשום מקום היכא שהבית כא לו בתורת מתנה שקבה לוהיה חזקתו כמודע דכל נוזכא למיכין אם החזיק אחר כך הנותן ג' שנים זכה בבית הרוח וכהדיא כת"ה ל"ל בסימן קלה על לח' שנתן לבתו שהיה שהיו על חברו ועכשיו הוציא חתנו שטר המתנה וכתוב בו שנתן לו כל אותה שלה מקרוס ארע' ועד רום רקיע' וחתו טוען שטעות סופר הוא מקרוס ארע' כו' והשיב הין חתו נאמן לגרוע כא השטר ולומ' שהו' טעות סופר ואעפ"י שהחזיק הנותן ג' שנים כאחר לאחר המתנ' היכ נאמן לומר טע' סופר מג' דאי בעית אמר חזרתי ולקחתיו ממנו מכל מקום עכשיו טוען סופר הוא הין זה שלא לא שמחי העדים והוא ליה מגו במקום עדים כו' אלמא לא שמחי לן הין כשבא לידו במתנה או במכר דכבל גוונא אי דר בו הנותן אחר כך ג' שנים והיה טוען חזרתי ולקחתי ממנה כל זמן שכתבתי לה ואכר שטרי מהניא ליה חזקה דיש לאב חזקה בנכסי בניו בשחלקו ואין לומר משום שאכלו כתן לה המתנה היא היכא יכולה לעשות אחרת דלא מניכו בכי האי גוונא דאם נתן מקנה לבניו ודר בה הנותן אחר כך שנים שלא תועיל לו אחר כך חזקה וכניו השחלקו כאחרים דמו סילוק טעניכן לשמעון בעל המתנה כמו שכתבתי עד כאן לשונו.

הרי לך מפי אות בחות כמו שכתבנו ואם כן לכאורה היה נראה דכיון דדר הזקן שנים אחר המתנה טעניכן ליורשין מהי דהוה ליה מצי למיטען שהעדים מעידים שבשבתן הזקן הבית בתתנה כזכתו היתה לדור בו הזקן כל ימי חייו ואחר מיתתו יקחנה הבחור המכר ואם כן הוה ליה כמי שירד בה בתורת שכירו או בתהי אחין חזקה מועיל בו כאומן שלעניות דעתי זכה הבחור בבית הנוח.

הנלע"ד כתבתי

יעקב לבית הלוי.

סימן סד

דין עוד היום חזר השואל בפיהו וכתב הרשבי דבדי שני בתרות הזכה החכמים הנלמים נ"ע: כמה שכתבו על השפה הנו' ובעומק שלמולם ורוחב כיונתם תתריכו למעניתי' והנם כי כל חד וחד חוזל לשיטתיה ועביד כרעותיה ומר ליה דמר ומר ליה ליה דמר הכי השתא שכהם שכתבתי כאן שכתבתי לאחר דכרי וכמקום שהשבתי לקבר תני צריך להתריך ורחשבונה תני בה בחשבה ומכה עם החכ' השלם כמו"ר נ"ו ועמו יחזיק בדברינו המשולחי' בפו ומכוקים כ"ג כפה ואת ואהב כסופה כתב ול"ל הכתב כתי' ורחיה לזה ממ"ש שכת בפרק קמח דמציעא גבי עתכו' דאמר שטרי חוב כו' ושיעבד הרי"ף בהלכות דמיולי בשטר שיש בו קנין כו' והכא קנרה דשתי להבין דכרינ דהכא הם יש מכם רחיה חיך הרי"ף פסק להפך כר"ח דאכר דהם לא הניע השטר לירו לא קנה אלא ודאי דמכם הין רחיה דמה שכתב הרי"ף אם שמעת שקנה מידו של זה יש בידו למלוה כך וכך שעבד נכסיו למלוה היינו היכא שהניע השטר ליד המלוה אבל אם לא הניע השטר ליד המלוה מעולם לא שעבד נכסיו לדעת הרי"ף ז"ל ואם כן לא חל המתנה ע"כל. ואחרי המחילה מכת"ל לא דק בדברי שהבה הרחיה שהבחתי מדברי הרי"ף ז"ל דמאי דקאמר בגמ' בשטרי הקנאם דהא שעבד נכסיו דל"ל בשטר שיש בו קנין לאפוקי שטחוכת דברי רש"י ז"ל דמשמע לכאורה שצריך לכתוב בפירוש שמשעבד עצמו בין ילוה כין לא ילוה ועל זה הבאתי גם כן דברי רבינו ירוחם ז"ל שפת שיש מפרשים דברי רש"י ז"ל בפירוש הרי"ף ז"ל וזה משו' דנפק"ל טובא זה העירוש והוא יסוד הדין דכל שיש שם קנין שני ואין צריך שיכתוב בפירוש בין ילוה כין לא ילוה ולזה תמצא להרי"ף ז"ל בסימן קס"ו דטרח לקיים פירוש דברי רש"י ז"ל בפירושו של הרי"ף כדי להוציא מזה דיכו"ע. ואף על גב דהרי"ף ז"ל מפתחו לו שהוא גם כן מצריך שיניע השטר ליד המלוה כלח זה הוא עכין בשני עצמו ל"ל דמשמע לחר בגעו בו ושיכו משום מקניתין שים נוחלין דכמצות דייתיקי קשורה על ירכו דקתני הרי זו לוכה כלו' דילמ' כת' וכמלך לחכ' ושכר הרי"ף ז"ל דמתניתין מיירי בקנין ושחר כל המפרשי"ל שכירה להו הכי ואם כן מדברי הרי"ף כמה שפירש בשטרי הקנאם דל"ל שים בו קנין שמעינן ליה ועכדינן כוותיה ולא כמו שטחוכת דברי רש"י ז"ל דכרחה דצריך לפרש כין ילוה כין לא ילוה ואפשר כמה שמצא עצמו לנר ת' מחחר כל המפרשים לומר דצריך להניע השטר לירו כהא לא שמעינן ליה דחזר הדין למקומו ושיכו כשכרת שחר הסוסקים כלם כחופן שדברי הרי"ף ז"ל לף על גב דלעניכן קכלית שכרית ודיכ' הוא נגד כל הפוסקי' מכל מקו' כהא מיהא פירושו שפירש על דברי רב אחי כשטרי לקניתא הוא יסוד ועיקר הדין וכמו שכתבנו. והנם שכל זה הוא כרוך

ונכון מלוי מכל מקום כדי להפיס דעת מעת הרי לך
ראיה ברורה מדברי הרב המגיד שכתב בפ"ב מהלכות
מלוה ולוה וז"ל כל השטר שיש בו קנין כגון שלוקמתא דרב
אסי פרקא קמא דמציעא דמתניתין בשטרי לקנייתא
דוקא ופסקוה בהלכות וכל המפרסים כו'. הנך רואה
דלפי מה שהרב המגיד עצמו כתב בפרק ח' מהלכות
גזילה ובפרק ט' מהלכות זכיה שכל המפרסים ורביעה
גם כן בכלל מפרי דלית בהו שיעור אלא כל שיש בו קנין
חתן צריך שיגיע השטר לידו מכל מקום ממך היכו שם
רביעה כה' מלוה על דברי הריף בהלכו' ואם תאמר לדברי
מעת היכי תלי תניא בדלית תניא דהרי לרביעה ושאר כל
המפרסים הוקשו שיש בהם קנין חתן צריך שיגיע השטר
ליד ולה"ר לפי מה שנ' בלוה הכי אלא ודאי כדכתבי' דלפי
ע"ב דהריף בדין זה דעת אחר עמו כנגד שאר המפרסים
מכל מקו' פירושו על דברי הרב אסי ספיר' בהלכו' בפסק
הלכה דאין צריך לכתוב בפירוש בין לוה בין לא לוה
הוא יסוד ועיקר הדין ולזה ממך הרב המגיד דברי רביעה
על דברי הריף בהלכות לפיכך מעת שאר כל
רביעה ושאר המפרסים. והתימה ממעת שראה דברי
מוהר"ר שמואל חיון ז"ל כתב שפקפק על מוהר"ר קורקוס
ז"ל כתב שפירש על דברי הרב ר"י וכתו שנכתוב בסמוך
בס"ד שכתב הרב ר"י לא ממך דעת הריף לסבר הרמב"ם
אלא דוקא בענין הפירוש בלבד שפירש מקני' דדייתיקי
דמיירי בקנין אבל לא בעיקר הדין דמיירי במקנ' ככסים
דהרמב"ם סובר דבמקנת וקנין אין צריך שיגיע השטר
ליד ואם כן איך תקשה לדברי הריף דהייכו אלא כפשוטה
הפירו' בלבד הכתוב דברי הריף שהוא סובר כפשוט דברי
רש"י אחרי שבעיקר הדין הוא סובר כהפך דהנך
רואה דשר וגדול נמי קאמר הכי בפירוש דברי הי"

עוד כתב מעת וז"ל ואיך הראיה שהביא מהרמב"ם
מהלכות מלוה שכתב כותבין שטר ללוה כו'
שפיר מצינו מקום מיוחד בפשעבדו ככסיו וכו' דמשמע
בהדיא דמשעת קנין שעבד כשאיים כו'. לעולם היכי רואה
משם ראיה להנה הדין הוא מיירי בשהגיע השטר ליד
המלוה ומשום הכי לשעבד משעת הקנין וכמו
שכתב הרב המגיד שם דמתניתי בשטרי לקנייתא ופסקוה
בהלכות וכל המפרסים ואם תאמר דמיירי כשלא הגיע
השטר ליידו איך כתב ופסקוה בהלכות והלא הוא כתב
בפרק ח' מהלכות גזילה וז"ל ואפילו לא מטו שטרא
ליידיה ולא כהריף ור"ח ופליגא דידיה דלידיה שלא
ודאי דלאותו הדין היכו אלא בהגיע שטרא ליידיה אבל
בלא הגיע אם הרמב"ם סובר כהריף אין הכי נמי דלא
קשה והנה הראיה האחרת שהביא מהלכו' זכיה הביאה
הר"ם ז"ל בפשוטה בלשון אחר ואחרי
האחילם כמה בתו דברי אלו אלא ברקדוק המלבר שלא
דק בדברי שהראיה שהביאה מהלכו' מלוה היא דומה
משם שגם הוא מפרש לה כהריף ולא כרש"י ואחר הראיה
שהוא סובר כשאר המפרסים דאין צריך לשיגיע השטר
ליידו הביאה מדברי הרב המגיד בהלכות גזילה ומדברי
הרמב"ם מהלכות זכיה. הנה מלבד זה דברים שהדי
להדיא תוך כדי דבור שהרי בתחלה כתב שהדין שכתב
הרמב"ם בהלכות מלוה הוא דוקא כשהגיע השטר ליד
המלוה ואחר כדי דבור כתב והראיה מהלכות זכיה
היא הראיה גמורה ואם היא כמו שכתוב אם כן בכר נתחדר על
כרחין הפך דברין להרמב"ם אין צריך להגיע השטר
ליד אם כן בהלכות מלוה יפסוק בפסק דצריך וכפסרת
הריף ז"ל. ועוד הל מהכא ראיה הלכות זכיה שהודה בה
שהיא כמו הנה לפרושי הוא יתייסב לפון הרב המגיד
בהלכות מלוה שכתב ה"ה ופסקוה בהלכו' וכל המפרסים
כו' ואם הוא כדברין דפשר ה"ה דהרמב"ם סובר דצריך
להגיע השטר ליד הוא ממך דיכו לדברי הריף
בהלכות אם כן אין לך ממך לותו לדברי כל המפרסי' והלא
על כרחך כל המפרסום כיתרו דבריהם בהדיא דלא
כהריף אלא ודאי כדכתבי' דמה שממך ה"ה דברי רביכו
על דברי ההלכות וכל שאר המפרסים הוא דוקא לענין
הפירו' בלבד שפירשו על דברי רב אסי ספיר' בהלכות
ודלא כשטחיות דברי רש"י ז"ל וכתבי פלפן ספיר דברין
עם מה שכתב בהלכות זכיה ועם דברי ה"ה כה"ל גזילה
והכ' עלה כדאתי ללמד עלין זכו' שלכתוב חפקו להודיעני
מורה מקום מהראיה מהלכות זכיה שהביאה הריב"ם ז"ל
ר"ל שכבר קדמני להביאה לזה לא חש לדברין להגיה
כהם ואמר גם זאת לא עלת כידו יען אפי' במורה מקום
לא נדקו דברין כי הראיה זו לא הריב"ם ז"ל אחרה שלא בכר
קדמהו הריטב"א וכמו שכתב בתי' וגם בקצוצה
הביאה מוהר"ר קורקוס ז"ל הוא שימון רמב"ן ז"ל בת הריטב"א
לף על פי שהריף כו' עד וכן נראה דעת הרמב"ם ממה
שכתב בהלכות זכיה לל קטעה בסוף שכתב כו'. עוד
בת' ז"ל ועל מה שהקשה בדברי הר"ם ז"ל לעיל מין קנוניא
כלל דהרא"ש לא נקט הלי דין הלכה כרשב"ג שלא משום
דאין צריך לחלק לכל אם היה הלכה כרשב"ג היה לו
להאריך ולחלק וזה כתבו בפירו' הריף ז"ל בכלל ס"ח שימן
ד' וז"ל ואפילו כמאן דאמר השטרות בכיקו על נתן וברשותו
שלמים הו קרועים לא נתבטלה המתנה אפילו לרשב"ג
כו'. ובסוף וכ"ש אין הלכה כרשב"ג אלא כרבנן עכ"ל.
וגם כזה לחלי המחילה כר' דדברין מקרי מהדי דמי
טעם הוא זה לומ' דמשמ' אלא להאריך ולחלק כת' הר"ם
לשונו ז"ל כנגד הלמת ר"ל דכזה שהשיב לו דכחזרת השטר
לא חזרה המתנה משום דק"ל כרבנן הוא כנגד הלמת
דמשמע הא אם הלכה כרשב"ג חזרה המתנה והא ודאי
ליתא דלפי' רשב"ג מוד' בשטרי דלא חזרה המתנה
ועוד דמקור דברי הר"ם ז"ל הלא יבא לטעות הראיה
לחשוב שאם כאולי השטר אתנה החזירו לנותן כשתיבה
ומסירה דחזרה המתנה לפילו שהוא שטר דאיה דברי
כל עיקר פלונתייהו דרבנן ורשב"ג היכו שלא כהא דרשב"ג
שכר דבמסירה בלאוקי מני ורבנן מבני דבעי פתיבה
ומסירה ואם כן היכא שהחזירו בכתיבה ומסירה לפי
מאי דראיה מדברי הר"ם ז"ל דכתב דק"ל כרבנן בנקל
יטעה השוחל לחשוב דאם החזירו בכתיב' ומסיר' דחזרה
המתנה לכולי עלמא והא ודאי ליתא דכל שיש שם קנין
השטר היכו אלא דאיה בעלמא ואפילו החזירו בכתיבה
ומסירה לא חזרה המתנה ואם כן אין טעם כלל לומר
דמשום שלא להאריך ולחלק לקח לו דרך קצרה כיון
דברין

דבדרך זו תקצר נפשו של השואל ויפול ברשת השגגה
והטעות להבין מדבריו נגד הדין ועוד דמה שכת׳ מע״ת
וזה כתבו הר״אש בכלל ס״ח כו׳ הוא סותר למה שכתבת
שכדי שלא להאריך תפש לו דרך קצר׳ דאם הוא כך למה
בחר לו הדרך האורכה בכלל ס״ח וכתב וחלק בין שטרי
ראיה לשטרי הקנאה ובשלמא אם היו דברי הר״אש ז״ל
בחבור כללי היה מקום לומר דסמך על מה שהאריך
וחלק כבר במקו׳ אחד ואין צורך לחזור ולכפול הדברים
אבל בתשובות שאלות דהשאלה הראשונה היא אל מקום
אחד והשאלה השנית אל מקום אחר לא יספיק ביאור
התשובה הראשונה באורך לתשלום התשובה השנית
בקצרה ומה גם דאפילו אם היה חבור כללי היה ראוי
להאריך כל זה האורך למפרע בזה הכלל שהוא כלל ס״ו
מוקדם לכלל ס״ח ולשם בכלל ס״ח היה לו לקצר׳
ומעתה אפריין נמטייה למר שהזכיר לנו דברי הר״אש
זכרו לברכה בכלל ס״ח שעם זה הוסיף אומן על
קושיתינו בדברי הר״אש זכרו לברכה ונדחו ג״כ מאליהם
דברי החכם השלם השני נ״רו שטרח והאריך מאד כדי
לתרץ הקושי׳ עם היות שכל זה האורך היה נכלל בשטה
אחת בלבד והוא לומר דלא רצה להעמיד דבריו על פי
סברתו בלבד שמה שכתב בפסקיו כתבו בלשון נראה לי
דמשמע דיש חולקין עליו וחי נפשי כי בתחל׳ המחשבה
בראותי דברי הר״אש זכרו לברכה בפסקיו שכתב בלשון
נראה לי חשבתי דמשום דנראה דיש חולקים בו לזה
בתשובה לא רצה למשכן עצמו בפלוגתא ואמנם חשבתי
אז דזה לא יתכן שאם הוא סובר כן למה לא ישיב
לשואל בסברתו אשר החזיקה בראיות בפסקיו ועתה
אחזיק בסברתי זאת יותר ויותר אחרי שמצינו לו בכלל
ס״ח שהשיב בפשיטו׳ כפי החילוק ההוא שחילק בפסקיו
וסמך על פי דרכו שדרך בה שם בפסקיו ולא חש למאן
דפליג עליה׳ עוד כתב וז״ל ועל ענין השבועה שכתב
אני חוכך בה דלא מבעיא לסברת מוהר״בל ז״ל דסבר
דהיכא דאיכא קנין ושבועה אם קנין אין כאן שבוע׳ אין
כאן אלא אפילו לדעת מוהרש״דם זכרו לברכה ומוהר״שך
ז״ל דסברי דלאו בכל מקום אתמר כנראה מדבריהם
במקומות רבים הכא אפשר שיאמרו דאינו חייב מצד
השבועה משו׳ דאי סברינן כהר״יף ור״ח דמעולם לא חל
הקנין גם השבועה לא חלה מעולם דהרי השבועה היא
כשיתן השטר למקבל אז תחול השבועה אבל כשלא יתן
השטר מעול׳ לא נשבע ולא חל השבועה ובזה אני חוכך
דאפילו אם נאמר דמצד השבועה יהיה חייב היינו אם
היה הוא חי אבל כיון שמת היורשי׳ אינם חייבי׳ להשלים
שבועתו כמו שכת׳ הר״יבש ז״ל דזהו החילוק שיש בין קנין
לשבועה ע״כל וכן תפש עלי גם החכם השלם השני נ״רו
ואני אומר שרי להו מרייהו במה שהבינו בדברי נגד
כונתי ובאו כלם לתפוס עלי בדברים דאין להם שייכות
כלל דהנה מה שכתבתי על ענין השבוע׳ הוא ענין אחר
דק ונכון באמ׳ ולא מה שהבינו הם מדברי וזה שהכונה
היא דכיון דכל עיקר טעמא דהר״יף ז״ל ור״ח ז״ל דפליגי
על שאר המפרשי׳ דכל שלא הגיע השטר ליד המלוה לא
קנה הוא משום מתניתין דיש נוחלין דמי שמת ונמצאת
דיותקי כו׳ דטעמא דאינו קלום הוא משום שאני אומר

כתבה ונמלך כו׳ והם מפרשים דמתניתין מיירי אפי׳ שיש
שם קנין וכמו שכת׳ שם הרב הנמוקי ולזה כל שלא מסר
עדין השט׳ ליד המקבל יש לחוש שמא נמלך אח״כ ולהכי
לא מסרו אבל משמסר השטר איגלאי מילתא למפרע
דלא נמלך מעולם ולזה נתקיים הקנין מאותה שע׳ וכמו
שביאר הר״יטבא ז״ל בדברי הר״יף ז״ל כמו שנבאר בסמוך
ב״ה וא״כ בנ״ד דנשב׳ הזקן לקיום זאת המתנ׳ ליכ׳ למיחש
לשמא נמלך דאחזוקי אינשי לרישעי לא מחזקינן לומר
שיעבור על שבועתו וא״כ עדיף טפי להר״יף ור״ח ז״ל מה
שנשבע הזקן על קיום המתנ׳ מהיכא שמסר השטר ליד
המקבל דאם כשמסר השטר ליד המקבל אמרי׳ דאיגלאי
מילתא למפרע שלא נמלך מעולם ה״ה וכל שכן היכא
שנשבע דאמרינן דאיגלאי מילתא דאינו רוצה להתחרט
מהמתנ׳ וא״כ כיון דלהר״יף ור״ח ז״ל כל עקר טעמ׳ לשיגיע
השטר לידו איזו אלא כדי לצאת מידי ספק זה דילמ׳ כתב
ואח״כ נמלך אם כן בנ״ד כבר יצאנו מידי ספק זה דהרי
נשבע לקיים ביד הבחור דוד המתנה הזאת ומסתמ׳ לא
יעבור על שבועתו וא״כ לא יצטרך אפי׳ לסברתם לשיגיע
השטר לידו דכיון שנתבטל׳ הסב׳ אשר בעבורה הצריכו
לשיגיע השטר לידו נתבטל המסובב׳ זאת היא כונתי
מאז מקדם כמו שמוכיחים דברי בהדיא ולא מה שחשבו
עליהם שכונת דברי היו דלא מצו היורשים לומר קים
לי משום חומרת השבועה והעמיסו דבריהם חבילות
חבילות מתשובות מוהר״י ן׳ לב ז״ל ותשובות מהרש״דם
ומהר״שך ז״ל גם מדברי הר״יבש ז״ל שמחלק בין חיוב הבא
מצד הקנין או מצד השבועה ובאמת לא חשבתי מעולם
לשיצטרך לחזור להאריך לבאר דברי כי הם בתכלית
הביאור הגם הלום ראיתי מה שהוקשה אל מעלת
החכם השלם השני נ״רו דברי מוהרר״י קארו ז״ל במה
שכתב בספרו הקטן ח״מ סי׳ רמ״ג סעיף י״ב וז״ל ומדקדוק
דבריו אלה ירא׳ דע׳ כפ בעי הגעת השטר לידו מלישנא
דלאחד מיתת הנותן דלאשמועינן רבות׳ אפי׳ שלא הגיע
השטר לידו מעולם וא״כ קשיא מיניה וביה דאיהו כתב
בסי׳ ל״ט דנקי׳ כדעת החולקי׳ על הר״יף ור״ח ע״כל׳ ואין
ספק כי דברי הרב בעל הלבושי׳ שרא׳ מעלתו היו נסבה
להכנס בזאת המבוכ׳ כי דברי מוהרר״י קארו ז״ל ברורים
כשמ׳ ונוסף עו׳ כי דברי הרב הנז׳ גרמו למעלתו להעלו׳
במחשב׳ לומ׳ דלהר״יף ור״ח כל שהגיע השט׳ ליד המקבל
אפילו אחר מיתת הנותן קנה ולזה הוקשה לו איך פסק
כהר״יף ור״ח נגד שאר הפוסקים וגם איך סתר דבריו
בסי׳ ל״ט וזה לא נתן להכתב דאם היה פוסק כהר״יף ור״ח
פשיטא דלא הוה מהני הגעת השטר לידו אחר מיתת
הנותן וכמו שנבאר ב״ה ואמנ׳ דברי מוהר״י קארו ז״ל הם
פשוטי׳ שהו׳ פס׳ שם כדברי כל הפוסקי׳ דכל שיש שם קנין
אין צריך לשיגיע השטר לידו ויען כי בכל אותו הסי׳ קא
פסיק ותני בדיני שטר מתנ׳ וגם בסעיף י״ב התחיל ואמ׳
דין שטר שכתו׳ בו שנתן קרקע לפלו׳ כו׳ וכיון שהתחיל
לכתו׳ הדין במי שהוציא שטר בפנינו מקרק׳ פלו׳ שניתן
לו במתנ׳ בקנין דע״כ צריך להזכיר שהי׳ לו שט׳ עז׳ דבלאו
הכי לא היה נאמן על פיו אם לא שיכתוב הדין שהביא
הערי׳ הה׳ שקנו מידו והעידו ע״פ וכב׳ כתבו שבכל הסי׳
קא פסי׳ ותני בדיני שט׳ ולא עדי׳ ע״פ ואנן קי״ל כסבר׳ כל

שאר המפרשי' דכל שיש שם קנין אין צריך שיגיע השטר
לידו וכמו שכתב בחבורו הגדול בבית יוסף לזה רואה
הנהון אל כעומק שכונו ליחס הגעת השטר ליד המקבל
אחר מיתת הנותן ראו הגעתו כידו כמאן דליתיה דמי
דבשלמון אם יפרקו יחד בדין מי שהוכיח שטר מתנה
שיש בו קנין וגם דין כל הפוסקים דאין צריך להגיע
השטר לידו דכיון דיחס הגעת השטר ליד זה שמוציא
עתה בעינו שיש לו אחר מיתת הנותן אף מציאו שבדין
שהשטר הוא כידו מהאי טעמא וגם מציאו הדין שאין צריך
להגיע השטר לידו כיון דהגיע השטר לידו אחר מיתת הנותן
כמאן דליתי דמי ואם היה כוח הנהון לעשות שלא הגיע
לידו השטר כמו שהקשה מעצת היום ולו מחמת שוטת את עצמו
וקל להבין · ומעתה לכרי הרב בעל הלבושים שם בגר
הכבת דברי הנהון אל שהוא המקבל שלא לאחר מיתת הנותן שר אל
שצריך עכ"פ שיגיע כידו שלא דלא חיישינן שם יגיע לידו
אחר מיתת הנותן ואולה חלילה לנהון אל לכתוב דבר
זה אחדא דאלך שפק אלא כמאן דלאחר הפוסקי' אין צריך
כלל שיגיע השטר לידו ולהרי"ף אל הגעת השטר לידו
אחר מיתת הנותן לאו כלום הוא · ואין ספק אצלי
כי דברי הריטבא אל שהבי' מוהרי"ו קראו שם היו שכם
יען כתב שם וז"ל כתב הרי"ף שעצי' שהרי"ף כת' כתבו
דלא דאחרי' דמשעת קנין זכה הבי מילי דמטא שטרא
לידיה ומיהו כל היכא דמטא שטרא לידיה לפילו אחר
כמה ימים זכה הוא למפרע מיום הקנין וכו' וחם לומר
דלא שם הגיע לידו אחר מיתת המתן והוא שנגה נדולה
דאי טעמא דהרי"ף ור"ח הוא דילמא כמלך אלף אלים מה יהן
ומה יוסיף הגעת השטר לידו שלא על ידי המתן דאי
מפרש לו ומיד מי זכה המקבל לנכ' מידי הספק דלמא
כתב וכמלך כיון שלא מסר אותו המתן כידו · ואי
תמה בחמת היך כתבוים בעל הלבושים וז"ל כתב שכתב
דאם הנהון וז"ל יפסוק בספרו הנדול כסברת שאר כל
הפוסקי' דלא כהרי"ף ור"ח ובספרו הקטן בחפץ יפסוק
כהרי"ף ור"ח כבר כל שאר הפוסקים ולא עוד שלא לפילו
להסברת שברתם של כל הפוסקים בשם שם אומרי' לא חש
להזיכרם כדרכו אצי' בספרו יחיד · גם ראיתי שם
שהקשה עוד כדברי מוהרי"ק על שם בסי' ל"ט על דברי
סמיכוקי וז"ל וכ"ש מדברי הרב ז"ל שסוב' הנ' תסבי' דעת
הרמב"ם ז"ל לדע' הרי"ף ור"ח בהגעת השטר ליד וזה לא
ידעתי מכין לו דדברי כ' שיש שלא לומר דהסיוע דדיוקי
בקנין שייך כמי לדברי הרמב"ם וכתבי מסבים להרי"ף
אבל לא כדין הגעת השטר והמדקדק שם בלשון הכי
יר' דלהכי בחיוך ומי דחקו לרב ז"ל לפרש כן אבל והכם
הקושיא הזאת עצמה כלשונה כתבה מוהר"
סמוהל שיון ז"ל בחשובתה שכתבו' עצמה שם מעצת הזכרים
והביא ראיה מדברי התשובה הסיוע ולא עוד אלא
שהרב ז"ל בפשר יותר בלשונו ולא רצה להחליט הקושיא
כמו שהחליט מעצת בהחלט וכתבת וזה לא ידעתי מכין
לו דדברי כ' שיש שלא לומר וכו' רק הרב ז"ל כתב ולי
נראה דאפשי' דהכי' דקדק בלשונו ולא כתב"ע מהרמב"ם
אלא דהסיוע שיירי בקנין וכו' · ומעתה אני תמה היך
החליט מעצת הקושיא דברי לשון הרב כ' שיכנו מובן

כלל זה הפירוש ואפילו מוסר סמוהל שיון ז"ל שכותב
וכתב בלשון אפשר לא משכחת ליה כלל ומה שהביא
הנהון מוהר"ן קראו ז"ל בדברי הר"י הוא מוכר מדברין
וזה שם הראיה שנסתיע מהרמ"ם שיש אלא דאפשר
שהיה דדיוקי דמיירי בקנין ומפרש דברי הרמב"ם כמו
שהרב המגיד ז"ל מפרש שם אלא מה מיוע הוא להר"ף
ור"ת מדברי הרמב"ם שהרי בלשונו דרך שהר מ"ם מפרש
שהי' דדיוקי דמיירי בכל נכסיו דוקא לא משכחת
שיש כה קנין דבהכי וזה כל המפרשים נסכן מפרשים
לה בהכי ומאי חיוחבי הרמב"ם מכלס שהזכירו בלבד
והיי לך דברי הכי"מוקי יוסף שם בפרק יש נוחלין וזה
לשונו ושטר שוחה זו שמנוה שיתנו לפלוני כך מנכסי
לאחר מותי וכו' עד ואפילו יש בה קנין כיון שהי' חתומה
בעדים כיון שהיה בכתב ידו אבל משכת בריה שיש בה
קנין מהיום או משכת שכיב מרע במשכת שיש בה קנין
וזה המקבל דמשעת קנין שעבד נכסיה כיון שנטל
קנין שתם וכן דעת רש"י ז"ל בכמה דכריס וכדפרש
התם ושלא כדברי הרי"ף עד כאן לשונו ואם הבנת
הכימוקי יוסף היא כמו שחשב מעצת שגם הוא ידע
שהרמב"ם חולק על הרי"ף בעצין הגעת השטר לידו ושגם
הוא מפרש דברי הרמב"ם ז"ל שהבי' מוהרי"ו קראו שם
הרב המגיד ואין ביניהם מחלוקת אלא שמביא לראיה
מהרמב"ם שהוא מפרש היטב דמיירי בקנין שם כן מה
ראיה מביא ממנו כיון שהוא מפ' דהקנין הסו' מיירי בכל
נכסיו אבל לא במשכת דכמשכת וקנין אין צריך שיגיע
השטר לידו וזה הוא מוסכם מכל הפוסקים גם כן ·
ועוד מאי הוי דקאמר הרב הכי' אבל רש"י ז"ל והרי"
הלוי והרמב"ן והרשב"א והרבה מן המחרוצים כתבו
דאף על גב דלא מטא לידיה קנה ואיך שכיחו מבחוץ
שהבן הרשם הרמב"ם ז"ל ולא הזכיר לו כלל אפילו
כתזכרו' הזה בחחרוב והלא לסברתה ידע הרב הכימוקי
יוסף דגם הרמב"ם הוא מסס ופליג על הרי"ף דאין צריך
שיגיע השטר לידו · כל זה רציתי להוסיף על הכתוב
ברשזכה ואיך שיהיה דברי החכמים הנלמים
הם יאמת וסוף דבריהם יאמת ונדק שכלם העלו דזכה
הבחור הנזכר במתנה ז"ו :

גם אלה דברי הקטן יעקב לבית הלוי

כלל ח סימן סה

שאלה ראובן הי' נמצ' תמי' אצל שמעון הרב עסקינ
לעזור לו מכל המנטרך וזה היה עוסק
ימים רבים מכליתי שום פרעון רק דרך אהבה ושמעון
הוא עשיר וגם יש לו בתים הרבה וחוץ מעביר לאחרי'
וראובן היה מצליך לו חיזה דבריס איך תמיד היה
במלאכתו כלתי שום פרעון וכל כונתו היה לשיתחסד
עמו שמעון לתת לו בית ח'במתב' כי רבי' היו לו ושמעון
היה מסיב לו תמיד כי גם הוא עשה לו הועלויות הרבה
בהזנו ובמזונו עד אין מספר עד כי ביום ו' לל שמעון
הבני נותן לך במתנה בית ח' מהבתי' שים לי זלך וזכה בו
וראובן הלך לדרכו וכרר לו בית אחד מחות שהיו עומדי'
לפכירות וסגר אתך הדלת וחזר משם כי מצב שכבר וזה

כזה

כוס בבית הסתר ומכל זה לית היו שם עדים כלל לכל שניהם מודים על כל הפתוב לעיל שלח כי שמעון בגרשה בתחרט ואומר לראובן כי לית עלה מעולם בדעתו לתת לו כאתכה זה הבית אשר בחר בו ואם הוא הלך ונכם בו הוא בגר דנזכו וראובן אומר כי מעט הוא הספרם אשר ים בין בית זה לאשר הכתיב שהוא משכיר ואפי' פיהיה בן בבריו לפחות יתן לו לחר הכשכר בעיני שמעון ושמעון טוען כי היכו רוצה לתת לו שום ח' כאתכה כי להוציאו מעליו אמר לו אז כך ולא היו שם לית עדים ולא קנין יורנו מוריכו אם יכול שמעון להתחרט על האתכה הנו' אם לאו.

תשובה

כה שטוען שמעון שלא היו שם עדים אין זו טענה הכיון שהו' מודים בראב אין צריך לעדים שלא יוכרו שפדי שלא לשקרי

וכדאמרי' בגמרא פרק האומר מר ווטרא ורב אחא מכת פליג בכפייהו אתו לקמיה דרב אשי אמרי עלי מי שכיס עדים אמר רחמנא דאי בעו לית מנו הדרי בהו ואתן לית הדדיין אז דילמא לית מתוקמא מילתא שלא בפניהן אמר ליה לית לית לשקרי שפדי שלא לשקרי ע"כ. וכתב הרמ"ם ז"ל בפ"ב מהלכ' זכיה וז"ל כשם שאין צריכין עדים לענין מקח וממכר שלא לגלות הדבר בלבר אם היתה שם טענה וכפירה כך במחילות ומתנות אין צריכין עדים שלא מפני הפקרנים ע"כ לשון זה פשוט. ואמנם עיקר הדבר תלוי בפני עניניה הוא' בחזקתו ואת שפגר את הדלת אם זכה בה אם לאו והפניית בית מה שאמר לו שמעון הבני נותן לך בית' בית ר' מהבתום שלי לי מהני היו ליפנות אם נאמן והנה על הענין הזה אומר דלף על גב דכל המפרשים הפכיים דהוי כעל דקתני נעל גדר ופרק הר"ל נעל שפגר את הדלת בפתח דומיא דכר מ"מ רש"כם ז"ל בפר' חזקת חולק על זה וסובר דנעל הוי דומיא דגדר ופרק שעושה מעשה בגוף הדלת דהיינו דפתח מעט בפתח כל שהוא דמעיקרא הוי עילוי ברווחא והפתח עילוי ברווחא לא שקבע מנעול בדלת דמידי דכתין הוא לכל אם פגר הדלת הוכה חזקה. ומוהרי' קולון ז"ל כתב בשום מ"מ קכ"ב דלרש"כם כין שסוכר כין קונה כין זוכה בנכסי הגר לא קנה בפעולת דלת ולאו דוקא בנכסי הגר אלא כין בקונ'כין בסוכר וכן נרא' דעת הרב המגיד ז"ל גם כן שכתב על דברי הרמ"כם ז"ל בפ"ו מהלכות מכירה על מה שכתב כיכר המחזיק בפעולה קנה כו' וז"ל קנה המפרשים ז"ל פירשו נעל האמור בפרק ח"ה קונה מנעול וסוגר את הדלת לא כו' דמשמע דפשיט' ליה דמיירי בקונ'וסוכר ים לי רחי' כרור על זה שהרי כפסקשו על זה התוספות והרמ"כן והר"ש ז"ל מפסיה דהזורק דאמרי' תיובל תחור ותפתח דמשמע דנעל דקתני כמתניתין הוי נעילת דלת בלבר דהרי היה בפנים משמע דרש"כם מיירי כין כמוכר כין בקונה מתנה דשל"ה מלי קושיא דפאלי התם דחיכא דעת אחר מקנה דהייכו המגרש וזה כרור מאד ואם כן לרש"כם ז"ל ודעמיה דהרי הרב המגיד ז"ל הזכירם בלשון רבי' דהיכו קנת מהמפרשי' פירשו כן' גם ה"ן ז"ל בפרק

שעשה בחנם לא קנה כיון שמן הסתם אינו עושה אלא בשכר המוחזק
וכבר כתבתי על זה פעם אחרת והכחתי דחיה מדברי
המרדכי קולן ז"ל ועתה מצאתי גם למהרם מפרוטא ז"ל
שכתב בתשובותיו סוף סימן ט"ל גם הוא כן בפשיטות
ז"ל ועבינהו הוא כאן יכולו כעלי דיניס לפני כל אל ב'
או כב' ואלו מחייבין ואלו מזכין ולפי כי המחייבים אין
המזכין יכולים להם טענים שונים מכל מקום הולכין אחר
הרוב המסכימים לדעת ר' ברוך וכו' ועל כי עכשיו אליבי
ז"ל מאחר שברוב מקום שוים לכל כאחד הם שוים כדין
ב"ל שכל ג' יש לו טעם בפני עצמו לא נקרא הכרעה
אלישית וזה מוכן ע"כ.

ועוד כל מהכא הני טעמא לא וכה דאוכן בבית
הזה מהעברין הבאי והוא שהרי כת' הרמב"ם
ז"ל בפ"ג מהלכות זכיה וז"ל כשם שהמוכר נריך לסייע
המקבל כמו שביארנו כך הלוה' כיצד הנותן לחבירו
קרקע מנכסי בתוכה לך או שכתב לו כל נכסי קנויין לך
חוץ ממקנתן הזהיל ולא סיים הדבר שנתן לו וחיכו ידוע
לא קנה כלום וחיכו יכול לומר לו תן לי בחזקת שבנכסיך
עד שיסיים לו המקו' שנתן לו עכ"ל ואם כן כיון שמעון
זה לא סיים לראובן הבית הזה רק אמ' לו בית ר' מהבתי'
שלי תהי נותן לך לא קנה ואף על גב דאחר המפרשי ז"ל
כתלקו עליו מכל מקו' הרי ליכ' בהרי הרבו מהרי"ן מ"ונם
ז"ל וכמו שכתב שם הרב המגיד ז"ל ולפי מאי דכתב ס"ק
ז"ל בפרקא קמא הגיטין שגם הרבי רפ"י ז"ל מוכיחין כן
ואם כן הרי כאן תלת לריות דמסייעי למוחזק דכל שלא
סיים לו הבית לא קנה אפילו היותר גרוע שבהם.

והנה הרבו על הרמ"ם ז"ל בתמיהות על שכתבו ואת
ואפילו נאמן כיתו הרב המגיד ז"ל תמה ונדד לייסבם
ולבסוף העלה הדבר בעיני. והנם כי ידעתי שלא ידעתי
והכרתי את ערכי מכל מקום לעבה לף אכי חלקי ואם
מעט הוא ואומ' כי מה שהנה לתקן הרב המגיד ז"ל שים
חילוק בין מכר למתנה דבמכר כיון שנתן לו המ"ם
לא מקרי מונית מחבירו מה שאין כן במתנ' יכול לחזותו
בעל הקרקע כו' אחרי המחילה אלף פעמים אכי רואם
שום חילוק דאמאי לא יקר' מונית מחבירו במכר דכתינת
הדמים לאו כלום הוא דאף על גב דחייב הוא להחזיר
לו מעותיו מכל מקום לענין המקח מונית מחבירו הוא
ויד בעל השטר על התחתונה. ועוד דאדרבה מצינו
דמתנה עדיף דכל הנותן בעין יפה הוא נותן מה שאין
כן במכר. ועוד שהרי הרמ"ם כרבו"י דמיירי
אף במכר שהרי כת' בשם שהמוכר נריך לסייע המקבל
כך הנותן כו' והתחיל לבאר הנותן והוא אומרו כיצד
הכותב לחבירו קרקע מנכסי בתוכה לך ואחר כך כתב
המוכר והוא אומרו או שכתב לו כל נכסי קנויין לך חוץ
ממקנתן דאף על גב דהאי ליתנה הרב ז"ל בלשונו וכתב
בכתבה מכל מקו' לא לחנם ניתנה הרב ז"ל בלשונו וכתב
בכתבה ס' בלשון מתנה דהייכו בתוכה לך וכשנייה לשון
קנייה דקים ליה לומ' כשניהם בלשון ס' כי חין זה דרכו
אם לא לנכבה. גם מה שרנה לחלק מהאיה דשכי דייני
גזרות דהתם חיכו כח להוציא שלא מן הסורבי חיכו רוצה
בחמת שום הסרם דאם לי להוציא ממכו או מהיורשים

ואחרב"ר דעדיף טפי להוציא מן הסורבים דלא מפקינן
מכייהו אלא ברחיה ברורה. גם במה שתרן מוהרר"י
קארו ז"ל שם מלבר מה שים בו מהדותק אמר לא יעלם
לבל רוחה דכל כהאי ס"ל לשרושי בגמ' הכא היינו דשני
דייכי גזרות אי אמסם כלל לחוקומיה ברחמ' דיקלא מעדם
פלוגי דשרי כהדיא כתב הרמ"ם ז"ל בריש פר' מכלכות
בחלות דלאו דוקא בחומר דקל אדקלי אלא אפילו אמר
שדה מכסי וכן גם כן מה שכתב בהסיא דמכחות דבית
מביתי דמיירי שהיה לו בית חלוק לשנים ש"גדול וש"קטן
ואמר לו בית מביתי שבמקו' פלוני מכור לך כו' דזה הוא
הפך דברי הרמ"ם ז"ל בהדיא שכתב בפ' כ"ח מה' מכירה
וז"ל האומ' לחבירו בית מביתי וצור מעזרי אחי מוכר לך
נותן לו הקטן שבהם כו' דמשמ' דמיירי בהסיא ולא שאמ'
לו שבמקום פלוני.

והנה מה שיר לעלי לתרן להרמ"ם ז"ל הוא דכיון
דק"ל שכל המוכר בעין רעה הוא מוכר
היכא שאמר לו בית מביתי אחי מוכר לך ה"ל בהלו סיים
לו בפי הגדוע שבהם דהרי אין כאן שום מקו' להסתפק
על מיזה מהם שתכוון דאלו דעל הגדוע נתן עיכו
למכור ולהכי נותן לו עליה דגדוע ולא שיך לומר יד
בעל השטר על התחתונה דה"ל כשו בית הכרם בפירוש
הגדוע מה שאין כן במתנ' דק"ל כל הנותן בעין יפה הוא
נותן ונם ק"ל דיד בעל השטר על התחתונה ואם כן לא
מציכן למימ' הכא דסיים לו הגדוע דרילמ' שתן לו הטוב
דהרי בעין יפה הן נותן גם ליכא למימ' שסיים לו הטוב
דיד בעל השטר על התחתונה ואם כן אין כאן רבר מסויים
ומה שכתב הרמ"ם בשם שהמוכר נריך לסייע כו' עד
או שכתב לו כל נכסי קנויין לך כו' דמיירי במכר מ"ל
דריוק שפיר הרב ז"ל בליאמיה דבמתנ' נקט הכותב קרקע
מנכסי בתוכה לך ואמרם במכר נקט שכתב לו כל נכסי
קנויין לך חוץ ממקנתן והוא הדבר אשר דברתי בתחל'
דבין במכר בין במתנ' נריך לסייע המוכר ולזה במכר
היכא שאמר לו כל נכסי קנויין לך חוץ ממקנתן לא קנה
כלל דהרי לא הקנה לו קרקע עד שיאמ' דמסתמא
היותר גרועי מכר לו וה"ל כשו סיים אותם מכל אין הכי
נמי אם אמר לו קרקע מנכסי קנויים לך קנה הגדוע
דומיא דהיה בגט פשוט והיא דמחות דכיון דבעין
רעה הו' מוכר ה"ל כשו כבר סיים לו הגדוע וכמו שכתב
הרב ז"ל עצמו בפ"ל מה' מכירה ולהכי הקרקע בלשון
וגבי מכר לא כתב רק היכא שאמ' לו כל נכסי קנויין לך
חוץ ממקנתן אבל גבי מתנה דלא נריך אלא שתעמ' נקט
הכותב לחבירו קרקע מנכסי בתוכה לך. ואפילו דשני
דייכי גזרות דלא שייכי בשמ' דמנוה לקיים
דברי המת ולא מצו יורשיו לבטל דבריו לגמרי דכשלמ'
בבריא יכול הנותן לחזותו ולומר בכל קרקע או בכל
דקל אין זה מה שכתבתי לך ולעל דכוה מתבטל המתנה
לגמרי מה בכך אבל בשמ' דצריך לקיים דברי המת לזה
אם כתבו לומר יד בעל השטר על התחתונה ויכולין הם
לדחותו בכל דקל לומ' אין זה הדקל שהו' בשמ' מתבטלים
לגמרי דברי הש"מ וכל כהאי לא שיך לומ' יד בעל השטר
על התחתונה וקנית דומיא למתני דכתי' סר' ח"ם ז"ל בכל ס"ת

סימן יד וצ"ל דע"כ לא אמרי' יד בעל השטר על התחתונה אלא היכא דאין השטר נפסד לגמרי כגון ע"ר זכן כל כיוצא בזה בגמרא שאנו אומרים יד בעל השטר על התחתונה הייכו כמה שאנו מגרעין כח יד בעל השטר כמה שאנו נותנין יפה עכשו השטר זיע לפרעו על שני דרכים הנזכרים מפרשים לזה"ז לחזקת בעל השטר לפי שהוא המוציא וכלבר שלח יפסיד השטר לגמרי כמו בכגון זה כ"כ.

גם הרב המגיה בפ' כ"ג מהלכות מלוה ולוה כתב וז"ל. ומכאן יש ללמוד שאף על פי שאומרי יד בעל השטר על התחתונה לא אמרו אלא בדבר שיש לו שתי פניות ויכול עיקר השטר לומר שלא נכתב בכשרות אבל בדבר שיכול לפסול ולבטל השטר מעיקרו אדרבה מעמידין השטר על חזקתו והבא לפוסלו עליו הראיה ע"כ. הכא נמי יש לומר דאם באנו לומ' יד בעל השטר על התחתונה ויכול לחזותו על כל דקל ודקל לומר אין זה הדקל אם כן נתבטלו לגמרי דברי השמ"ק וק"ל. ומה גם דרל מהכא הני טעמי מכיון דמחכת שכיב מרע עדיף טפי ממחכת בריא בהלכה דבריס. ומה שהקשה הרב המגיה שם דעתן לחלק בין מכר למתנ' למה הזכירו לחלק במשיים בהיות דאפי' שלא כו' לא קשי' מידי למאי דכתבנו דאף על גב דאמרינן דגבי מכר הוה ליה כאלו משיים היותר גרוע מאי דבעין דעה הוא מוכר מכל מקו'ה לא אמרי' דאין כל היכא שאנו צריכין לזה כ' פעמי' דאם תתה בה לומר דלא משיים לו השדה רק לומר חני שדה משדותי מכור לך צריך לומר דאשומה דה"ל כמשיים לו השדה היותר גרוע דמסתמא בעין דעה הוא מוכר ומכית דה"ל כאלו משיים לו החלק הגרוע מתוכה שדה עגמו וכל כהאי לא אמרי' מה שאין כן כשמשיים לו השדה ואח' חני שדה פלוני אין לומ' צריכין לומ' דמסתמא על החלק הנרוע נתכוון שלא פעם אחת וק"ל.

ונחזור לנדון דידן דלא זכה דאוכן במתכה וז"ן מהטעם הנ' דהוי פלוגתא דרבוותא בעיל' כהאי לי מהכי הם לזו והן מסתפ' הב' דלהו מכם ורבו ן' מ"ג ז"ל ולפי דברי הרן ז"ל גם רש"י ז"ל בהדייהו דכל שלא משיים לו הבית במתכה לא קנה ומפקינן לה מפקינן הבית מידי שמעון המוחזק,

נתם העניר

יעקב לבית הלוי.

כלל ח סימן סו

תשובת המחבר שהשיב על דין ש"מ שרצה לתת לשמעון במתכת בריח בקנין הבית וכל נכסיו שבתוכה.

תשובה ראיתי את דברי השאלה ואת אשר כתוב עליה מאת החכמים השלמים החתי' המפורסמים כ"ר יהן אמת כי אחי טרוד הרב ושיעתיתא בעיא בלותא עכ"ל לא יכולתי להשיב פנים ריקם על החכם השלם כמ"ה אברהם נלח כלו אשר הפציר בי לחוות דיעתי עליו ואומר כי מה שהעלו החכמים השלמי' כלו בפסקם שאין לשמעון הזוקת שום מין וזכות במתכה הבית לו בבית הכתוב להם בפירו' נלח במטלטלי' וזה מהיסוד אשר עליו בנו פסקם מלשון המרדכי בפרק מי שמת דיש חומרים מי שמקבה לחבירו קרקעות ומעות ומטלטלים בקנין סודר דלא קנה כלל דומיא דאת וחמור וכיון שדיורם מקרי מוחזק יכול לומר קים לי כהאי סברא. ולי לא בריר מלתא משום דאשכחן לגדולי החחרונים שלא חשבו לה כלל להאי סברא דיש חומרים ומי לנו גדול כשמואל בדורו ה"ה הגאון הרש"ל ומצאנו לו בש"ס שלא בתשובות השייכות ל"מ שכתב במאי דקש"ל מעיקר' דשטר מתנה דשטר הוא היה שטר קנוי וז"ל ואם כן לי מתנ' ז' מכח השטר לא מהני במטלטלי' ולא במעו' ואם מתנה ז' מכח קנין סודר הא אמרינן דמעות אינן נקנין בחליפין ואם כן לא חלה המתנה לכל הפחות במעות עכל ואם תותא דיש לחוש להאי סברא דיש חומרי' חוץ מת' דלכל הפחות לא זכה במעות והלא כיון דלא זכה במעו' לא זכה ואפילו לחל דיש מקום לחולק לומר דמשום זה לא כתב הרב ז"ל דאפילו במטלטלים לא קנה מעו' דהקש לא היה הדבר המוחזק לשיכול לומר קים לי רק מקבל המתנה דכבר כלו לידו ולא היה מקודם הנכסים עם היות שלפי האמת הדברים מוכיחים דאחי דמסיק וקני שם הרב ז"ל הוא על אחי דקש"ל מעיקר' קודם שיבאר לנו שהנכסים היו כבר לידו ולא היה צריך שיזכה בהם אלא שהשטר עשאו כאלו היתה להיותו נקי מה' ומיצרל ואם כן שפיר הוה אבי לומ' כאחי דקש"ל דאחי במטלטלין לא קנה כיון דלא קנה במעות מכל מקום בתשובת ש"ם אין לו לחלק שם להשיב שהרי מצינו לו שנדר כמה נדרים נוכות ליורם וכתב שהוא המוחזק ויכול לומ' קים לי ואפילו הכי מצאנו שאפילו שהוכית ברחוק שהמתנה ההוא שמתנה לחתנה במעות וחוכית חין בה ממש אפ"ה הוכר לטרוח להזכיח גם בשר המטלטלי דלא זכה בהם כל זמן שאין לנו ידעי' שהיו אז בשע' המתנ' ואם תותא לסברת היש חומרים אחי במטלטלי' שהיו בשע' המתנה לא זכה בהם ויכול היורם שהוא המוחזק לומר קים לי חלה ודאי דלא חשבו לה כלל להאי סברא והייכו משום דכיון דמצינו כל הפוסקים ואף פסקו כרב נחמן דאת וחמור קנה מחנה והייכו משום דק"ל הלכה כרב נחמן בדיני אם כן אין לחוש לסברא יחידאה במקו' שכל חכמי ישראל חלוקים עליה וכמו שכתב מוהר"י קולון ז"ל ושא"ג דיוקא חכמי הדור אשר כתב שם המרדכי ור' דכלהו לא סבירא להו כרב נחמן מכל מקום לא משכחת לה לעור היורם אלא הסברא הנ' בלבר דקאמר לא קנה כלל דאת היש חומרים השני קנה הכל ולסבר' רבינו שמחה קנה מחנה וחף על גב דהסבר' הנ' אתמר בלשון יש חומרים לא מיקרי שלא מד סברא דחף על גב שהוא בלשון רבים היינו שלא סברת יחיד ובדאמרינן בגמ' להדיא חומרי' רבי מאיר יש חומרים רבי נתן וכן נם כן בלשון הכתוב וכני דן חומש וכני פלוני חלוקה.

ומההיא דר"ת שכתב' בשלטי הגבורים אין פירוש כלל מהת' ליורם דהרי לא מצינו לר"ת

אלא בחת וחמור דלא קניה והיינו משום דחמור לאו כר
קניה כלל הוא מה שאין כן מעות ושטרות דיש להם גד
הקנאה וכמו שחלק כיוצא ר' שמחה ואין לנו רואה
ברורה ע"ז ויסבור כסברת היש תומרים דלפי' במעות
ושטרות דיש בהו גד הקנאה לית קנה דלפוטי בעלונתא
לית מפסיקן ומסתמא גם ר"ז יחלוק החילוק שכתב רבינו
שמחה ומה גם שברואה חילוק נכון ויפר והמרדכי עצמו
כתב אותו לעני' ז"ל ואין להביא ראיה מהיה דשתי שדות
כו' עד ולא לתמרין אותו דיוקא ה"ל כחמור ולא יקנה
גם זה ז"ל דהתם ראוי לקנו' מסם שם היו נוקבין לו אבל
הכא כיון דלא ליתלוד לפיכך הוא חמור גמור ע"כ וזכורני
זה שכיח רבו' שבתקבה אלו בדברי הרב הגדול מוהר"ר
דוד הכהן ז"ל מזה הטעם עצמו על מה שקשה למוהר"י
קולון ז"ל שפסק שמלת מניח חיבו כלו' והקשה עליו מהאי
דשתי שדות כו' ותקבתי לו דלא דמי כלל דכשלמת לשון
יהודה שם על גב דלמי שאינו ראוי לירש לא זכה
מכל מקו' הלשון עצמו הוא טוב וראוי לזכות שלא שהתורה
תמרה שלא ירש אלא מי שראוי לירושה דוקא ושם כן כיון
שהזכיר לשון מניח בתמצא לו בתחלה לו בסוף מכני
אבל לשון מניח דלמוהר"ר ז"ל נלע"ד כלו' הוא דאין בו משם
מעמעות זכיה כלל שם כן מה יתן לו או מה יוסיף שם
כתב לשון מתנ' לאחר פיון דהלשון עצמו משמיה ליה ביה
שם מין מעמעות וכיה . ושם כן פשיטא דמסתמא ר"ז
לא יכחים זה החילוק שיער והכוון שכתב המרדכי ור'
שמחה ודוקא בחת וחמור כת' דלא קנה אבל לא במעות
ושטרו' ושם כן אין ליישב דק סבר' הוא בלבד ואין לומר
קים לי כסברת יחיד וכן כתב מוהר"ר שמואל אין ז"ל
בתשובותיו סימן ל"ד בשם מוהר"ר בניימין ז"ל ושם בלשו
לומר עוד דיכולין לומר קים לי כהני דסברי דאפי קנה
מטלטלים ולקרקעות ומעות שכיון שלא קנה המעות
בקנין מודר גם האחר לא קנה אבל סברת זו היא דלא
כהלכתא ע"כ הרי לך שלא רצה לומר קים לי כהאי סברת
לעזר המוחזק ושל תביבי מדברי מוהר"ם אין ז"ל שכת'
בשו"ת מרדכיו שם דסמך על סברת זו על הך
ז"ל לומר קים לי דהתם בגדון הזה הוי כעזר המוחזק
סבר ר' שמחה ורוב גדולי הזמן דכגדון הזה ויכה לגולדים
וכלתי גולדים עדין וכולהי הגמור דהכלתי גולדים הוי
חמור גמור דלאו בר קניה כיצחו וכמו שכתב המרדכי
ז"ל דכיון דלא אתיליד הוה חמור גמור כ' וכיון שכן גם
ר"ז מודה בכל דלא לאו בר קניה כלל ה"ל כחמור גמור
אבל בכל דהוי מעות ושטרות דמי שכחת להו גד הקנאה
לא פליג ר"ז וכמו שכתבנו ולפי זה לתי שפיר דכשי"ל
דהוי במעו' ושטרות לא כחלק מוסיף ז"ל על מוהר"ר
בניימין ז"ל לומר דחמור לא מצי מוחזק לומר קים לי כהאי
בפרת דחף על גב דהוי דלא כהלכתא מה בכך הרי כל
עיקר הוקבו של מוחזק הוא זה שיכול לומ' קים לי כהאי
סברא לפיכך דלין הלכה כן וכמו שכתב כשי"ט בהדיא
ז"ל דחף על גב דהוי נגד שאר כל הפוסקים מכל מקום
מוחזק יכול לומר קים לי וכ' ואחכם הוא הדבר אשר
דברנו דבגדון שהוא דהוי במעות ושטרו' דיש בהם גד
הקנאה לא מיקרי חמור גמור לרעת ר"ז לפי החילוק
שכת' המרדכי ור' שמחה ושם כן אין כאן בעזר המוחזק
רק סברת הי"ט בלבד וכיון שהוא יחיד אין לומר קים לי
מה שאין כן בגדון דשני' ט' דמיירי בכלתי גולדים דהוי
ר"ז ור' שמחה גם כן לעזר המוחזק .

ועוד נראה לומר דאפילו לסברת הי"ט בכל מודו
דזכתה שפחה בבית ומטלטלין שהיו
בשע' אמתכ' וזה דכיון דמטיבו שבר' וכגר כל הפוסקים
כלם שם כן הבו דלא לוסיף עלה ואין לנו בה אלא מה
שבא מעורב בהדיא דהיינו לומר דדוקא היכ' שהמקבה
הזכיר בפירוש בשעת הקנין מטלטלי ומעות אז לא קנה
כלל והיינו טעמ' דכיון שהזכיר בלשונו מטלטלי ומעות
שוי ממש כאלו אמר בהדיא זזים הוו יודע שאחמור לאו
בר קניה הוא ולכך אמר לו קנה את וחמור כמשמעו בו
אלא יקנה גם החמור ולא קנה
כך זה גם כן יודע הוא שמעו' היכן נקנין בחליפין זאת
אמר לו בשע' הקנין המעות כמשמעו בו לומר בשם אלא
יזכה במעות כך לא יזכה במטלטלי וקרקעות אבל בלא
אלא הזכיר כלל בלשונו מעות ושטרות וחובות רק כל
נכסיו אף על גב דכמעל כל נכסיו הכל במשמ' בין מעות
בין שטרות אבל מקום לא שייך הכא טעמא דכתבנו
דהרי לא הזכיר לה בפירוש בשעת הקנין לא מעות ולא
שטרות לשכאמר דכתכוון לומר בשם אלא תזכה בקנין
במעו' ושטרו' כך לא תזכה בקרקעו' ומטלטלי ואדרבה
נוכל לומר מאי כל נכסי דקאמר אותם נכסים הנקנין
בקנין מודר ודאי לדבריהם שה מדברי הי"ט שכתב
בשם הראב"ד ז"ל והביאם עוהר"ם חיין ז"ל שם בשמין ז"ל
וז"ל תירץ הר"אב דכי אמרי' את וחמור קנה מחב' הייט
היכא דאמתין דעת הנותן שטועה ומכור שאין כאן
חמור וכולהו קני ונמר והקנה ושם בטל ההקנה מחדת
לא בטלה מאליה לכל היכא שהמקנה יודע שהוא חמור
ואינו רואו לקנות ודאי לא קנה שדעתו שיקנה
בחמור ומשו' כו עכל . ונת' שם מוהר"ם חיין ז"ל להלין
קנת לסבר הי"ט שהם סוברי' כהר"אב דלפי סירוש לכל
דמעות אינם נקנין בחליפין לפיכך הזכירם כאשה כו
עם היות דלעל' אינו סובל כלל לשון הוא זה הפירו' דלא
לא ה"ל למימ' דדמי לאת וחמו' דפ' מי שמת כיון דלסברת
הראב"ד הוא מחלק בין את וחמור דפרק מי שמת לאת
וחמור דפריך בפרק האיש מקדש דהיינו דאת וחמור
דפ' מי שמת מיירי דאמרינן דעת הנותן שטועה ומכור
שאין כאן חמור והכי' דהאיש מקדש דמי להיכ' שהמקנה
יודע שהוא חמור ואינו רואו לקנות ושם כן לסברתו ז"ל
שהוא מדמו לה למעות סירוש לכל שאינ' נקנין בחליפין
לאת וחמור סיודע שהאח' חמור בודאי אם כן הוה ליה
למימר דדמי לאת וחמור דאמרינן בפרק האיש מקדש
או לפחו' לומ' בסתם דדמי לאת וחמור ולא להזכיר פרק
מי שמת . ומכל מקו' דיבו של הרב חיין ז"ל אמת והלשון
נוכל לייסבו בדוחק . ושם כן דוק מהכא דדוקא היכא
שהזכיר בלשונו בשעת הקנין מעות בפירוש אז שייך
לומר טעמא סיודע הוא שמעות אינם נקנין בחליפין
ומיי לחמור דאינו רואו לקנו' ומשטה כו אבל היכ' אלא
הזכיר בלשונו מעות אלא בסתם אמ' כל נכסי אף על גב
דכללים מעות ושטרות מכל מקו' לא שייך הכי טעמא

וזה נראה לעניות דעתי ודלא כהגהות מרדכי ורא"ש ורבינו ירוחם ולומר
דהרבה חופות מסתברא ממאי דכתיב הר"ם ז"ל בפ"ה מהלכות
מקדש וז"ל ויש מחלקין דהיכא דמפיק ליה כתרי דמר
אחד וחמור קאמר רב נחמן דקנה מק"ו לכל הכא דכתי
ליתנה מפיק ליה דמר כלהו מודה רב נחמן דלא קנה
ע"כ ומה כן הכא כמי שכלכל כלם בלשון כל נכסי ה"ל
כלכלם זה חיבו והחילוק מבואר ביניהם לענ"ד דבשלמא
התם היו כלן בפנים ועמהן היה מדבר ורוחה הוי לותן
ומטו"ל הכי כת"ר אבל ז"ל דהכא דהלוים מקדם מקדי
שהמקנה יודע בודאי שהם חמור ולפיכך לא קנה
כלל מה שאין כן הכא דפרק מי שמת כו' משום דכיון
דהוו כלן בפנים ומדבר עמהן ואומר להן כלכן תהיו
מקודשות לי לם כן הרי הוא רוחה לותן ויודע שיש
בתוכן לפחות ג' ומה כן בשמ"כ הוי תרתי לגרועת'
דלענין הכיאור לבתרם כיון שהם בפנים ורוחה לותן
והוא אומר להן כלכן הוה ליה כאלו ביארם לאחת לאחת
ולענין ההקנאה שקדשם כלן בהקנאת אחת הרי כלן
כמלת כלכן מה שאין כן הכא דלא היו לפניו כל נכסיו
מטלטלין ומעות וקרקעות כדי שיאמר לה כל נכסי אלא
ומה כן לא דמי לכלכן כלל ומה מתקי דברי מוהר"ם חיון
ז"ל בתשובה הנ' שכתב כיון שלא נתת טעם שכי למה נחלקו
שי מהימי קדור לפסוק דלא כרב נחמן ודלא כרולוי מפום
דמעתא הרפנים היכי שכלכם בבת ח' כתב וז"ל לפשר
שהטעם הוא מפ' שכלכם הקנם בבת אחת כבר מלבושם
כלומר שאמר כל שו הנ' דברים יהיו קנוים לך והוו כמי
כלכם יכלכל שדייק הרב ז"ל בלשונו ואמר כלומר שאמר כל
אלו הנ' דברים שרצה במלת כלומר לפרש שאמי שהוא
שקנה חותם בבת אחת כדרך מי שרוצה להזכיר בפיו בשעת
הקנין ולומר אלו הנ' דברי' היכי דלהוי דומיא לכלכן
דהתם שהי' כלן בפנים והוה ליה כאלו כיאמרן בפירוש ו'
ומה כן כל זמן שלא הזכירם בפירוש בשעת הקנין כלל
שכללם במלת כל נכסי אלא על גב דמימלא הם נכללים
במלת נכסי מכל מקום לא שייך טעמא דכתבינן לעיל
דהוי כמשכח כו דומיא דאת ואתמר ׳

ורוחא דמילתא דאי אומר עוד דכל"ל וכתב
הרם"ץ אפי' כמעט גם כן וכן גם בשטרות
וזה דכיון שהקנה לה בקנין סודר הבית אצר הוי ועכשיו
כה הם כן כל המעות אצר כמנחה לו שם בבית וכתב
הרמב"ם בהם מתורת חצרה וכמו שכתב הרמב"ם בפרק
ו' מהלכות מכירה והכיאור הטור סוף סי' רנ"ג לפשוט
הלכה בלתי חולק ז"ל המטבע אין לו דרך שיזכה כו מי
שהיכו כרשותו שלא על גב קרקע כגון שהקנה קרקע ועל
גבו המעות לו אי אזכור מקום המעו' כיון שזכה בקרקע
בכסף ובשטר ובחזקה לא בקנין וזכה במעות ע"כ ׳
ומה כן כל שכן היכא שהקנה לה בקנין סודר כל הבית
בכללו דוקא גם במעו' הנמצאין בתוך הבית וזה פשוט
מאד גם בשטרות וכתם הרשב"ם בהם מכח חצרם ומשם
צריך לבאר שלשון שטר יותר בכיאור הר"ם ז"ל כת' בכלל
ע"ה סימן כ' ברחובן אצר נתן לשמעון חצרו כל
נכסיו הם וכתם גם בשטרות וכת' ז"ל ואעפ"י שהשטרות
היו בבית והקנה לה כל נכסיו ועם כתיבה וחצרם

שהיא כמו מסירה לה קנתה השטרות פיון דלא כת' לה
שקני ויהיו וכל שעבודיה דלוית בהו עכל דמשמ' דמשעם
כתיבה ומסירה כיון שהקנה לה כל נכסיו הבית בכלל
והשטרות שהיו שם בבית ה"ל כמסיר שלש שערין בחצר
לה שלא כתב שקני ויהיו וכל שעבודיה ולהכי לא זכתה
האשה בהם וכדין הר"ם לא מוכח כלל שהיה הכותן ס"מ
אלא כיון כמו שכתב בשלה שהיה שכיב מרע וכרחה
בביאור שכל מה שהיה מנוה היה מחמ' מיתה שלא מרצה
לגרר מתנתו בקנין כמתנה מחיים כדי שלא יהיה ספק
במתנת האשה ומה כן לפי על גב דלכל מילי לא יהבינן
לה להאי מתנ' דין מתנת שכיב מרע כלל רק דין מתנה
מחיים כאודע מ"מ לענין חומרת דחמרינן דעתו דהאי
דקאמר כל נכסי דק"ל לאפי' שטרות בכלל והוה ליה כאלו
אמר בפירוש גם השטרות ומה כן היכי קני להו נכסיו
דהרי אין לו בהם רק העבוד בלבד אלא על כרחיך
אמרינן דעתיה אר"ל נכסיו דהיינו העבוד שיש לו
בהם אלא מפני שהוא חולה וטרוד בחולי לא הפיק
לפרש הדבר בכירור ולומר חוקו בביאור שכוונתו היא
בעד העבוד שיש לו בהם וכודאי דכל כהאי אמרינן
דעת הנותן כיון שהיה שכיב מרע והוה ליה כאלו אמר
בפירוש כן וכל שעבודן מה שאין כן בכריא אלא שיך
לומר אמרינן דעתו שוה שאמר כל נכסי דק"ל שטרות
בכלל וקני להו נכסיו מטוס העבוד שיש לו בהם דכל
כהאי ס"ל לפרושי בפירוש לום וכל שעבודיה כיון שהוא
בריא ולא שייך טעמא דטרוד בחולי ולזה לא הצלים
דכורו בפירו' ורחוק גדולה יש לי לדברי שלה מתשובת
הרשב"ץ בסימן תקי"ח שהביא בפשיטו' לחלק כין שכיב
מרע שאמר ס"ת שלו נתון לפלו' ולא אמר וכל שעבודו
להיכא שאמר כל נכסי לפלוני יש שטרות בכלל דהיכא
דאמר ס"ת שיש לי על פלוני נתון לפלוני כיון דלא כתב
וכל שעבודו לא זכה דאף על גב דק"ל לדברי ס"מ בתוכין
וכמסורי דמו זה ופשיק לכתיב ומסיר דכשינן בשטרות
אבל לקני יהיו וכל שעבודיה כזה אין זאת הפרש לס"מ
מבריא דכי היכי דבבריא אף על גב שכתב ומסר צריך
לומר קנה יהיו וכל שעבודיה הכי כמי בשכיב מרע אף
על גב דלא בעי כתיבה ומסירה מכל מקום צריך הוא
לומ' וכל שעבודיה אבל כשאמ' כל נכסי ויהיו כהן שטרות
זכה בהם אף על גב שלא אמר וכל שעבודן והיינו מטוס
דאמרינן בגמרא שטרות לקרי נכסי ויש לדקדק היכי
דמי אם אמ' כל נכסי וכל שעבודן הרי זה כמכר שטרות
ואי לא אמר כי היו בכלל נכסים מאי הוי והלא צריך
לכתוב וכל שעבודן שלא על כרחיך בשכיב מרע שאמר
כל נכסי וכיון דאמר כל נכסי שייתם אותם לנכסי ה"ל
כאלו פירש וכל שעבודן דאעפ"י שאין נכסי הלוה קנויין
למלו' ויכול בכלל נכסיו ככל כהאי מוליכין כתר אומרת
דכיון דאמ' כל נכסי והוא שדוד על חולין אמרינן אותו
כאלו פירש ואמ' הן וכל שעבודן ודומה לזה מה שאמרו
גבי גט שכיב מרע שאמ' כתבו גט לאשתי כאלו אמ' כתבו
וקנו עד כאן תמצית דברי הרשב"ץ ז"ל ואם כן הרי לך
כהדיא דאף על גב דלעניין קני יהיו וכל שעבודיה לא
עדיף שכיב מרע מבריא שלא כי היכי דבבריא אפי' אמר
ומסר לו צריך לומר קני יהיו וכל שעבודיה הכי נמי

כב"מ מכל מקום יוכיח דכתב וכל נכסי יום כהן שטרות וכתב שם לפילגל שלח לחמר וכל שעבודן והיינו טעמא דאמרינן דעתיה למיפ שלחמר כל נכסי הוה ליה כאלו פירש לו וכל שעבודן דכיון שהו שטרוך על חולין לומדין אותן דזה היה כוונתו ואפ כן בפרון דירן כמי כיון שהיה שכיב מרע וטרוך בחולין ואמר לה כל נכסיי לאמרינן דעתיה כאלו אמר וכל שעבודן דאף על גב דכ ן דירן לא יהכינן ליה דין מתנת שכיב מרע מכל מקום הוי עדיפות דאית לשכיב מרע דאין צריך לומ וכל שעבודיה היכא שאמר כל נכסי והיו כהן שטרות לא משום דיכא דמתנת שכיב מרע הוא שהרי כתב הרשב"ם דלא קני אפילו בשכיב מרע אלא דטעמ הוא דטריך בחולין ולא הפקיע לפרש דברייה בפירוש ואמרינן דכריו שאמר כל נכסי שעשתו היה על זה השעבוד ואפ כן בכל כיון שהיה המתן שכיב מרע אף על פי שאין למתנה זו דין מתנת שכיב מרע סוף סוף מעמ דמלתא דטרוך בחולין הא ליכא הכא ובדמוכח מהיות דגט שכיב מרע שאמר בכתבו גט זה הוא ליה כשלו אמ"כתבו והבו שהביאו הרשב"ם לראיה להרי התם לאו מטע דשכיב מרע בכתובין ומסורין דמו כגבעו בה אלא מטעמ דהוה טרוך בחולין ולא השלים דבריו ואפ כן וכיון לדין דאפילו להר"ם ז"ל וכתב בשטרות דאי משום כתיבה ומסירה הרי כתבו דכיון דוכתה בבית הוה ליה ככתיב ומסירה ואי משום קני חיהו וכל שעבודיה כיון שהיה שכיב מרע וטרוך בחולין ואמר כל נכסי שייחם לאיש פלוני אמרינן דעתיו

ש"ך וכל שעבודן.

באופן שאין מקום לומר דכיון שאמר כל נכסי וכללו שטרות ומעות דהוה ליה כאלו כתב וחמור דשכבי הוי אלא קנה דהרי הוכחנו דאפי' מעות ושטרות קנה לוקח ואפי' לאלתר דיש מקום לחלק בזה וגם לומ' דאפילו בשאריס עדיין חובות על פה מכני ברית ומאחרי' אלא זכתה בהם הא"ם ואפ כן שייך לומר שכבת הוי דמי לאת וחמור אפילו הכי ע"כ במטלטלין ובבית הגדול ליכא לאפקפוקי דזכתה הא"ם בהן אפילו לפי דרכו וזה דהרי על כרחיך במלוה על פה וחזבות הגוזס ליכא פלוגתא דרבוותא אי מקרי נכסי אי לאו כנגדא: ומהכי מהחכמים נלמ שכתבו דכיון דכתוב כל נכסי חוץ מהבית הקטן אפ כן אפי' לשכבר האומרים דמלוה לא מקרי נכסי יודו בכ"ש דהרי פרט הבית הקטן דהא קיל"ן אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר חוץ ותשובת הר"ם ז"ל דלעניל יוכיח דאף על פי שכתוב כל נכסי חוץ מה' דינרים ליורשיו אפ"ה הוצרך להכיח דאיות הרי להוכיח דשטרות בכלל דמיקרו נכסי. וכן גם כן מעות ושטרו' על כרחיך אפילו לפי שיטת החולק לא נפיק מידי פלוגתא דרבוותא אם זוכה בהם אדם לפי הדרך שכתבנו אם לאו וכיון שכן הרי כתב מוהר"ם חיון ז"ל בתשובת ל"ד ז"ל לכל לוקח הרכנים אפשר דס"ל כהר"מ ולכך במטבע בחליפין ש"ך ודעי שאינו נקנה הוי את וחמור והוחלתי דין זה לאוקי כדון שהיה בעין שאינה דבר שיש לו קצבה ודבר שאין לו קצבה דלא קני שיב דהרמ"ם נמי דלא הוי את וחמור דלאו כולי עלמ דיכא

דהרמ"ם נמירי וכמו שכתב מוהר"ן ז' לב ז"ל ה"ה לכל דבר דהוי פלוגתא דרבוותא עכל והכא זה לי ח' שכתב שכשלחי בגט ח' הניחן לומן שתי שנים ואחר הגט היה ערעור שכתיחד עמה והשבתי להיתר בלתי גט אחר מטעמים הרבה זה מהטעמים היה שכיון שכל עיקר חשש היחוד הוא משום דשמא כא עליה לשם קידושין כי היכי דלא להוי כשילתו בזנות אם כן זה לא שייך אלא כשהמגרש ברור שכבר נתגרש ממנו לגמרי ואינה זקוקה לו עוד וזה בוודאי לשם קדושי לאחרי לכל כל ומן שים מקום למגרש לחשוב שעדיין היא תחתו וזקוק לו כודאי דאינו בודאי לשם קדושין דהרי אין לו שפק שיטרוך לקדושין לאחרים ורחיה נמור זה מפ' המדיר דחש עילה המקדם במלוה ובעל על הנאי ובעל פחות משוה פרוטה ובעל דברי הכל צריכה גט חש רבי יוסי המקדם בפחו משוה פרוטה ובעל דברי הכל צריכה גט כהא הוא דלא טעי לכל כהך טעי ופרש"י ז"ל כהך טעי בתנאי שכבר שלין עליה כדרים וכמלוה אין הכל בקיאין דאינה מקודשת במלוה ולא חשיק אדעתיה לבעול לשם קדושין ע"כ. ואף על גב דשאר הפוסקי' פסקו כבעל' הר"ף ז"ל השמיט הא דמלוה וכתב הר"ם ז"ל דשכיחא ליה דאינ צריכה גט דכהך טעי דלאו כ"ע דיכא דטיב ניטין וקדושין נמירי וכן כתב גם ה"ן שם. ואפ כן מכאן רחיה נמורה לל מה שהרים היון ז"ל דכבל דבר דהוי בפלוגתא חמריכן מסתמא לאו כ"ע דיכא נמירי לרעת כל חלוקי השכרות ומסקנ ההלכה וכיון שכן כל"ל דלכל הפחו' אינ פלוגתא דרבוותא וכמו שכתבנו אם כן לא הוי כאת וחמור לכ"ע אפילו לשכר' ה"ל דדוקא במטבע שאינו נקנה בחליפין דהוי נדון ל"ל כיון דכ"ע ידעי זה דמי לאת וחמור אבל בכל מידי דהוי בפלוגתא לא אמריכן דידע מסתמ' דהיון דלא קנה ודמי לאת וחמור דלאו כ"ע דיכא נמירי ואפ כן כודאי דלא כתבון לאת וחמור. וכל שו החלוקין שכתבנו דיהוי לסמוך עליהן מאחר דשכר' ה"ל דחוקה היא מאחר מכל המוסקים והוי דלא כהלכתא אם כן הכו דלא לוסיף עלה.

והנה דאיתי מה שכתבו החכמים נלמ שמוהרר מאיר מלמד נלמ הגיה מכני זה המדרכי במקום שכתוב שלא דמי לאת וחמור כתב דמי לאת וחמור ואיני חושב שחשב כזאת דהרי אין להניח זה מקום כלל דאיך יעלה בדעת דכשהוא מקנה בכת לאח מטלטלי' ומעו דמי לאת וחמור דהרי לא תלה קנייתו במטלטלים אלא קניית המעות לומר לו קנה מטלטלים כמעות דומיא דהיהיו דאמרינן בגמ' זיל קני כחד מבנ כו'דזה ודאי דומ' לאת וחמור אבל כשהקנ לו מטלטלים ומעות יחד הוה ליה לאת וחמור. ועוד לכבריתו צריך על כרחיך להגיה זה גם כדברי רבינו שמחה הרי אלא יהיה גם הו' נגד רב נחמן ואפ כן כשבא לחלק ל' שמחה בין הכדון ההוא להוה דחמור חמרי לא חילק בהדיא לומר דשאני התם דתלה קניינו בפירוש לחמור דאמר ליה קני את וחמור מש"ה הכא לא תלה את המטלטלים והקרקעות למעות דק שתפס יחד דהוי ממש את וחמור דכהדיא מסק רב נחמן דקנה מחנה מה שלין כן כאת וחמור קאמר בגמרא דכ"ע מודו דלא קנה ואמאי כתב

תלבוקים אחרים. גם ראיתי מה שכתבו החכמים כ"מ ז"ל עוד בקצה לכאורה לשלשים תומרי דסברי דלית קרס כלל בו' עד וזהו דוקא תוך כדי דבור וכו' עד ומעתה קושית המרדכי תיכף קושית כ"מ וכחמת מכי תמה תיכף יעקב כרבינו שהמרדכי לית ליה הני תוך כדי דבור ולית ליה אפי' אחר זמן קצר כל שהוא מדבר כאותו ענין הני לגבי כדי דבור היינו דלית ליה הפסק בינתים ובדלמה מזו כתב מהרי"ם ז"ל בפי' דס"ת בתפי' שהשיב ה"ר יכר סיום דקדוק ועשוי מדבר הסמי ואחר כתוך דבריו על העד הסמי חזר הוא מדבורו דספיה מיקרי תוך כדי דבור אעפ"י שכבר פסק מלדבר כיון שהעד הב' הוא מדבר על הענין ההוא כאופן דאין פסק שהכדון ההוא על המרדכי כורחי לית ליה מקצה תוך כדי דבור הלכה ה' שלם ממש ומה גם דלישתמ' כורוב כתב מלת בכתלת' דהיינו שכבר נתן' שם שהקנה לו מטלטלים וקרקעות ומעות בבת אחת ועוד דלפי דבריהם אם כן קשיא לומר דהטעם דתמרינן בתת וחמור לית הכא בלל ולית לתמרינן דסוי כתהיות דסתי שלות כו' משום דהסיה דסתי שרות מיגרי דוק' תוך כדי לבור והיפוכיה זה בדעת מדם דכל זה הדבור היכו רק ה' מלות דהיינו קני את וחמור ולית מיקרי תוך כדי דבור זה לית כתן להכת' ואם כן לפי דעתם הקושיא לשר לית היה במקומה. ומכם כפי החמת קושיא לתן כתן הלעג' דלית שכירה לתו החילוק שכתב דכיכך שיחה מבל אקנ"ם לחלק חילוק לחר גם כן והו' כבון לעל' דבשלמת בשתי שרו' כו' השדה ה' כבר הקנסו לו' בקנים גמורים דהיינו שכתבו לו בלשון מתנה וכוכות הו' מיהת הוה זכיה גמורה ואם כן לפי' מועיל גם לזה לסוי בלשון ירוש' למ' קני את וחמור ליכא הכא שום קניים לחודיה מעליא כפרת ת' מהחתת דהרי קניה ה' בלבר חמר לבסיהם ולית לתמר ליה קני את ויקנה חמור וכן גם כן בשהקנה לו קרקע ומטלטלים ומעות ליכא הכא קניה לחור לבל ה' כי לית לתמר קנה מטלטלים וקנה מעו' דאין הכי נמי אם אמ' בלשון זה היו מודים ה"ל דקנה לפחות מטלטלים וקרקע.

עור ראיתי שם בדברי החכמי' ז"ל דברי' תמוהים מאד ו"ל עוד כת' הרב חיין ז"ל וחגב תורחין חיכא למידק קצ' דמכלן לדמות דברי' הנקנין לאת וחמור שהו' בקונים והו"ל תיקן דיש להם חיכה מהחיה דהחיים מקדם הו' עד הרי שהם דהוו דברים הנקנים שלותן בשנים הן נקנין לחיים ודמי להו תלמוד' לאת וחמור לא' פרש' דשכל שוה ולעל כל' דיש להם חיוב מהא דתמרינן בגמרא ויל לגבי דרבי יהכין דשמברתה ניהליה וכו' עד ואם תיתא דחיכא חילוק בין דברי' הנקנין לחמור שהיו בקונין היכי מהני גמר' לבסים עם החמור דשתי חמור דלאו בר קנין הוא בלל שאם הבנים עתידין שיהיו בר קנין לית ולתי מרחה דהכל שוה ולדברי ר' שמחה דס"ל דיש חילוק ז"ל דשל החתר שהיום בעולם לית שיוך לומר כהו עתידין להיות עכל ועדי להו מרייהו כשם שהלו בוקי סריקי בדברי הרב ז"ל והביאו בדבריו מה שלית עלה על לבו והשבו כי שם שהקשם ל"ל מכח להו לדמו' דדברי' שיש בהם כד קניה לאת וחמור דהיינו בר קנין כלל והוכרך הרב ז"ל לבקש לזה דהוה מהחיה דהחיים מקדם והלי בל עיקר דין אם וחמור לית לתת עלה דהקוה דזיל קני בחד מברת וכו' דמוכח בהדיה דדין הבלתי כולדים דדין חמור ר' הוא וכוה לית בטפל הרב ז"ל בלל חלילה לו ולבבור תורתו מדברים בלתי כיעיקר כוונתו ז"ל הוא המכח לן לדמות דברים הנקנין לדברים הקונין דהחי דאת וחמור הוי בקונין שהו' וחמור הם הקונים והחיה דקרקעות ומטלטלים ומעות הוי בנקנין שהם הברים הנקנין וקנאם הם מקנים בקנין סודר וקנאם לגם מקנים ואם כן לי לתמר בקונים שהם שתף קונה לחד עם קונה לחר דלאו בר קניה הוא דלית קנה שום לחד מהם דהיינו את וחמור לית לזה נחת' זה הדין גם בקנין שהם שתף הקרקעות בקנין סודר עם המעות שהיגם מקנים בקנין סודר שלית קנה לף קרקע' ותרץ מהסיה להחים מקדם דמדמין להו לבלבן מקודשת לי לאת וחמור והתם מיירי בדברים שבקנין שהרי הבאים הם מקנים לחים והם מזוקקות עם החסורות שלין להן בר קניה ואפ"ה מדמי להו לאת וחמור דמיירי בקונין זו היא הסבת דברי הרב ז"ל ולית מה שעלה על לב החכמים כ"מ מה שלית ניתן להבת' ולית עוד שית שהביאו' מהם לחנים גם דברי הרב ז"ל ולשנות תומס כי כפי שהם בדבריו לית להם מקום למיושם לעמוד.

ונחזור לכ"ל דלעל' נרחה הדבר ברור שהשם הזהת זכת' בבית ובמטלטלי לכל הפחות מכל הני טעמי דלעיל ולחלוי תשובת הר"ם ז"ל שכתב הטור בסוף סימן רמ"ח תוכיה שכתבנו לעיל היה נרחה לכאור' לחלק ולומר דכ"ש לית מקני היורש מוחזק לשיוכל לומ"קים לי זה דכיון דמציכו לנותן שניל' דעתו שיהו רוצ' להניח ליורשיו כי אם הבית הקטן אם כן אפי' את דלסברת הי"ת לית לה וכתה השם בשתכתה מכל מקום הרי הבבני' שם כשהקר דברי השם' לית לה וכתה כשם לפי סברת הי"ת והיורשי' אין להם שום זכות בשם הבבר גלה דעתו שאין רצונו לתת להם מבבית רק הבית הקטן ולכאורה יש לדמותו להחיה דפ' המביח לשש דאמר היש לקיש הנותן מתנה לחבירו ואמ' הלה לי אפשי כה כל המחזיק בה זכה ואם כן גם בלל כיון שהשה לית לה וכתה בשתכתה זו ה"ל כאלו אמרה לי אפשי כה להני הפקר ולית לתריך דמזוכת אל הנותן ואם כן בפקר נן דכראה לכאורה דלית מיקרי יוהם מוחזק וכיון שכן חזר הדין למקומו דהיינו לכתת לאחר הרוב ולית לומ' קים לי כיון דאין כאן מוחזק דאפי' ל"ל בפ' המביח דלית לזלזלין בשוחזק בתר רובא היינו דוקא גבי הדין למקומו דלזלזי' בתר רוב דעות וכבר

הפקפתי כזה במקום אחר וכאחת שהיה נר' חלוק נכון
לכאורה אלא כי תשוב הר"ם ז"ל עומדת כנגדינו שכתב
וז"ל ומה שנסתפקתם אם הסטרו' הם על ירושים או על
הפקר הכיון אלא נתן להם רק ה'היכרי' שלקח מכל אחר
נכסים והרי הן הפקר וכל הקודם זכה בהם הא מילתא
דפשיטא היא אלא להודיעך שהקונין אלא לשקורין
היורשים מהן שלא הודיעתך שהקנוך אותם החצר ואם לא
קנאתם כשלקחו בחזקתם וזכו בהם היורשים עכ"ל ומ"מ
אם היה כאחת מהם מוסק שיהיה מוכר גם הוא בפירוש
כמי שחלוק אחר כתבתי אעפ"י שהר"ם ז"ל חולק ואפילו
שיהיו אחרים גם כן מוכרים כאותו אחר כי הכי היורש
מפסיד חזקתו וזה הכיון הבעקר הדין אם אקרי כהאי
היורש אזוהק או נאלו אינה אחרת דפליג אלא בכל ספיקת
דדינא ליכא למיזל בתר דיוב דעות ולא שייך הכא לומר
קים לי כיון דבעיקר חזקתו בכל ספקא לי אקרי אזוהק
או לאו וכמו שכתב זה בפרישה מוהר"ן ז"ל נכ דיכא
דבר אחרת דכיון דאיכא סלוגתא דרבוות אי הוא הנקרא
אזוהק הלזוקא או בר אחר תו לא שייך לומר קים לי כיון
דכחזקה גופה נפל הספק אי הוא האזוהק ולזה כיון
דאין כאן חזקה ברורה ואזוכמית כלתי חולק רק איכא
אלן דכל' דלא אקרי אזוהק לא שייך עו"ל קים לי שלא
חולכין בתר דיוב דעות כאלו הים יד שכיחא טזה בו ואין
לאחד חזקה ויקח מהאחר ' אלמא לא אמרינן כזה טוס
פוסק שיכתוב בפירוש החילוק אשר כתבנו ואדרבה
כתבו דכל שלא הניע האחזקה ליד המקבל או שלא וכה
כה אחזרת היא לבעליה או לבאי פתו ' וכפרק ר'
אהלכות וכיון כתב הרמב"ם ז"ל המקבל את האחזקה וזכה
בה ואחר שכאה לידו חזר בו ואמר איני רוצה כה וכו'
עד הרי זו הפקר וכל הקודם בה וכה שהרי
הפקירה אחר שזכה כה אלא קנה המקבל
בזוח אקחל"ש קנה המקבל
ואזורת לבעלים
פרישה
כן '

ועוד אני תומה לכיון דכתוב בשטר אחנה וכך
אמר לנו הוו עלי עדים וכתבו בכל לשון של
זכות ויפוי כח וכתו ביד וגבתי וכו' וכתב
הרמב"ם וכרי לכרכה בסימן כ"ח וזה לשונו ושור טעם
שליבי ובדול הוא שהרי כתוב בתחלת השטר הוו עלי
עדים וכתבו בכל לשון של זכות ויפוי כח וכתב הראבד
וכרי לכיכה דבר התלוי בהנאתי כל שלא פירש איני
אחוייב אלא כדברים שאין המוכר בקי בו' עד וכשטר
זה שאנו עומדים עליו כתוב אחנה ואמ' כתבו בכל לשון
של זכות ויפוי כח והנה כתב הרמב"ם וכרי לכרכ' בסוף
פרק ז"ח מהלכות מכיר סדר כיון ויפר לשלח כל ערעור
מהשטרות והוא שיכתוב הורה שלו' כו' עד כאן לשון מכר
השטרות אין הסופר שקרי הוא אזוהק שיכתוב בכל לשון
של זכות ויפוי כח וכו' ועוזין שם וכן
בכדין לידן כאן אחנה להם לכתוב בכל לשון של
וכו' ויפוי כח כאחת היה שהסופר יסדר כל ענין שיכתבו
שיהיה רחוים לכל אין ואין מכבשין ובאמת שהשטרות כה
מהסופר שהשטרות הם ולא כתב על כל אין ואין דרך
הקבלתו ביחוד רק כללם כלם שהקונה אחת ' ואפילו
אם תאמר לומר היום לחלק בזה מכל מקום כיון דכל
עיקר מעשה שלו היום אומרים דסברי דלא וחמור לא
קנה כלל בגר שברת רב בחאן אינו אלא מעשה גילוי
וידיעתו של מקנה שנלה דעתו שאינו רוצה להקנות לו
אלא כחמור שאינו כר קנוי ולזה כלל אותו יחד עם
החמור ואל"כ כל היכ' שאנו רואי' כו שהסך שהרבה הוא
חשן להקנות לו בכל אחנה ורצונו שהרי זה לסופר
לכתוב בכל לשון של זכות ויפוי כח אם כן לא שייך לומר
הכא דגלה דעתו שאטה בו דומיא דאת וחמור דכל
אותו יחד להרחות לו כי היכי דחמור לאו כר קנוי
הוא הכי נמי אינו שהרי הכא גילה דעתו כהסך וכמו
שכתבנו ' ועל כן הנראין דודן לא הוציא מעולם
בשטרי מעות ושטרות עד שלחמר שכתבון לכלול
אותם יחד לומר כי היכי דכתבו לא קנה הכי נמי בבית
ומטלטלים וכמו שכתבנו לעיל רק לחמר כל נכסי בסתם
ואם כן לף על גב דכתיבת כל נכסי בכללים גם כן מעות
ושטרות אכל מקום אין כאן לשון מפורש שהוציא מפיו
לומר מעות או שטרות אזוהק לאת וחמור מדרבה יש
כאן לשון מפורש שנזה לסזכר ולעדים שיכתבו בכל
לשון של זכות ויפוי כח ומה שכתבו החכמים נר"ו
מזה הלשון לא נזה שנוקן רק הסופר כתב אותו
מלין לסופרי השטרות אין מזה שום שעכב
לגרוע כח השטר כיון דאין הדים
בפניכו לשיקון זה ומסתמא
הכל הוא מפי השמוש
כל זמן שאין
רחוק
ברורים
ברכה ׃

ואחנה רחיתי מה שכתבו החכמים נר"ו והאריכו
למעלית' להקשות למוה"ר יוסף קורו ז"ל
כמה שאירע שני תרוצים על ישוב דברי
הטור וכתבו לכרכה שהם נרחי' דברי הטור
שם דאחרן אחדדו וזה כי הטור ז"ל הביא
שם בחשן המשפט סימן ע"ח דברי הרב בעל התרומות
וכתבו לכרכה וכתבם שם בלקי שוש חולק בהלו שם
מוסכמים להלכה שכתב אחל שם העדים בפניכו
והם מעידים שלא כתובתן בנוי הלזה אלא
מפני שופרת השטרות כמו שהם רגילים כל הסופרים
לכתוב

לכתוב בכל הפטרות כו' ובסי' ס"ח כתב בפשיטות דלא
דכר שהנהגו לכתן בחמשת חן בכתובה בשוקא חן שאר
סופרי דפטרי שכבר נהגו הסופרים לכתוב וכו' וקרן
מוהרר"י קורא זה כ' תשובות ועל זה כתבו החכמים כ"ז
וז"ל ואיך יצוייר לומר דבעל התרומות מיירי שאין מכהג
פשוט ומברכי הטור מוכח בסימן שהוא מכין כדברי
בעל התרומו' דמיירי במכהג פשוט ודוחק לומ' דבכוונה'
הכ"ב וז"ל לא היה כן גם מה שכתב לי כמי דהר"ם מיירי
בשאין העדים כאן הם דברים תמוהים שהרי כת' בשאר
שאין נורך הבעל לפרש שיכתבו בכל לשון יפני כח ע"כ
ודבריה"ו כולת בלות בתכם מוהרר"ם חיין גם בתשובותיו
סימן ל"ח וגם מוה"ר בצלאל בשבולי הלקט בתשובותיו סימן
כ"ה: וחמכם לחרי המחילה מכבוד מעלת הרבנים
ז"ל לעניות דעתי נרא' לחקנוסו קושיא על הגאון מוהרי"
קורא ז"ל לתרון הא' וזה בסנדייק לשון הטור שכתב וז"ל
ל"ו מפני שופרא דפטרי כמו שרגילין הסופרים לכתוב
בכל הפטרות ומעתה דוק שכתב מפני שופרא דפטרא
וגם כתב שרגילין הסופרים וזה דספרם גדול יש בין
מלת רגילין למל' נהגו או נהגין דנהגו ונהגין ר"ל מכהג
שהוקבע על פי בית דין או. מכה"ג העיר ורגילין ר"ל
שהוא לשון מורגל בפי הסופרים ע"כ לפנרת ליתן שהם
מורגלין לכתו' נוסח הפטרות ויפוי לנוסח מפו' שופרא
דפטרי ולא מצוס שכתב מוהרי"ן ל"ב ז"ל בח"מ כלל י"ח בשם
הר"יטבח וז"ל דהכי הוי פירוש דלא כטופסי דפטרי שכל
מה שנכתב בפטר זה היה במנות הלוח ולא שעשאן
הסופר מעצמו מטופס לשון הפטרות אלא שם נהוגים
בפיו ת' כל הנהו לשופר' דפטרא ע"כ ואם כן זה ממש
הוא מה שכתב הטור שאלו הערים חומריים שלא כתובה
במנות הלוח ולא מצוס הלשון המורגל והשגור בפי
הסופרים לשופרא דפטרא לכתוב כן בכל הפטרות ואם
כן אין כאן קושיא לומר שהטור הכיון בדברי הרב בעל
התרומות ז"ל שהוא מנהג קבוע לבותבו בכל הפטרות
שהרי הטור לא הזכיר מנהג רק שרגילין הסופרים
מלישם ולזה כתב ג"כ לשופרא דפטרא דהי מטע' מנהג
לא הוה שייך לומר מפני שופרא דפטרא אלא מפני
התקון שהנהג לבותבם ויש רחוק גמור לדברינו
אלא שיש הפרש בין רגילין למנהג ממה שפשטו הר"ם
ז"ל עצמו בכל פ"ו סימן ג' וזה לשונו וגם רגילין עכשיו
לכתוב בכל הפטרות למכור מבכסיו בלא מומת והכרוז
הזרני אם יכול לעשו' דשמא גם כי רגילין לכתו' לשופרא
דפטרא לא נהגו לע ות כן ע"כ. הרי לך בהדיא
דלשון רגילין שייך לומר שהורגל בפי הסופרים משיהם
לשופרא דפטרא לכתוב בכל הפטרות ולשון נהגו הוא
מה שהוקבע על פי בית דין או טובי העיר ולא מפוס
שופרא דפטרא. גם לשון הר"ם ז"ל בתשובה עצמה
שעליה כת לקושיא הכוכ' מורה בהפכא דלשון רגילות
לחור ולשון מנהג לחור שהרי כתוב שאלת שטר שיש
ברשותן בכת' על שמו אם יכול אח' לגבו' כו בלתי הרשאה
לפי שרגילין לכתוב בכל הפטרות שכותן דשות כו' עד
וכתרומת לי שכשוב"ל טוב לה חין מגבין בלא הרשאה כי אין
קוראין זה אלא לחזוק ויפוי בעלמא' בלא צורך אלא וגם

כתמנות רגילין לכתוב בפטרות כו' ובסי' ס"ח כתב בפשיטות כך נהגו פה
שנרין הרשאה לעפי שכתוב בשטר כל מי שמוכיחו כו'
הרי לך דאלת רגילין ר"ל הסופרים מלישם וונהגים ר"ל
מנהג ותקון העיר ול"ל אין כאן קושיא למוהרר"י קורא
ז"ל מלשון הטור. ליברר דבתירון הפני ירחה לקמוה
כיון דהר"ם ז"ל כת' בהדי' דאין נריך לכותבו בשווי הלוח
וכן נרחה שגם הרב ז"ל עצמו הרגיש בחולשת התירון
הנ' ולא סמך רק על הא' שהרי בספרו הקטן זה השלחן
אשר לפני ה' לא כתב רק הדין היוצא מהתירון הרחשון
ולא חשש כלל לתירון הפני ע"ש והנה לעי' נרחה ע"כ
הדוחק ליכב קו' דברי התירון הפני לדחוק לשון הרמ"ם
ז"ל שכתב ואין צורך לפרש שיכתבו כל ליפני שפירי ר"ל
שאין נריך לפרש כשם שהלוה נוה שיכתבו כל הני ליפני
אלא בשעת הקנין מיהת נריך הלוה שיאמר כן וגם
שהוא דוחק בלשון הרמ"ם ז"ל הכא לשון השאלה משייע
קצת שכתב שם מוהרי"ק קורא ז"ל שנוסח השאלה שכתובים
בגליון היא חסרה והנוסח המדוייק הוא זה ושם כתוב
וגם בתמנות רגילין לכתוב עכשיו ככל הפטרות אף כי
אי"ל שיש מתמה אלא"ב לא יעיל כל מה שאין הכו יודעים
שאמר לן כן בפירוש. דכר' דשמואל היכו מסתפק שלא
אם נעתרך שכבר שהלוה אמר לכתוב כן בפירוש והייכו
שיכתוב בתוך השטר שהלוה נוה כך או שהעדים יעידו
שהלוה נוה על זה ועל זה הסכים הרמ"ם ז"ל דאינו נריך
לכתוב כן ושם היות שהוא דוחק כמו שכתבתי מ"מ לע"ד
יותר דחוק הרבה נר' מה שרצה מוהר"ר בצלאל לתרץ
להרבי הטור שכת' שם וזה לשונו ודע שכתב הלין בפרק
השם שבצלאל דאמרו בשם הרשב"ם דהיכא דמברית דוקא
פשלה כתבה לו כו' עד ונראין הדברים שהכל נפי רוחות
הדיוטים שאי אפשר לומר בחשה שתהא נוסח הפטרות
שכותב כי סופרי שנרו' מורגלים בכך ועד שיעידו שכך
אמר' להם בפי לא קנ' עד וכוס ניחא לשון הטור דהרמ"ם
מיירי בדיעבד כיה דפקיע בטיב נוסח הפטרות ולכך
בסתקבה בסודר לכתוב שטר דעתו שיכתבוהו כמנהג
המדינה ובעל התרומות מיירי בגון שאנו מכירין בלוח
זה שהיו יהא בנוסח הפטרות ולכך היה נריך שיעידו
העדים שכך אמר להם בפירוש כו' ואחרי המחילה שף
פעמים אין לא את לבו לב קרוש על דברי הטור שהם
כנגדו בהדיא שהרי כת' שם הטור שטר שיש בו נאמנות
ואין עידי השט' בפניהו ושוטן הלוה כי לא נכת' הנאמנ'
בשווין כי דרך הסופרי' לכתו' מעצמן שופר' דפטרא היכו
נאמן כיון שכתו' בו וקניכן כו' ואם אית' דמיירי דידעינן
בלוה זה שהיו יודע ל"ב לפי מאי דכתב הלן ז"ל בשם
הרשב"ם כל זמן שהעדים אינם פה להעיד בפירוש שכך
הוא להם לא קנה ל"ם אמאי היכו נאמן כיון שהעדים
אינם בפניהו להעיד בפירוש שהוא הוא להם וכאמת כי
תמהתי מהרב חיון ז"ל דבחית בסי' ל"ג להשיג על מהר"ר
בצלאל ז"ל הערה מצר הלשון אשר בנקל יתורן וכמו
שהרגיש הוא עצמו ז"ל ולא נחית להקשו' לו קך דכתבנו
לעיל הוא קושיא חלושתא והני יודע דהרב מוהר"ם
חיון ז"ל כהרחה אחר קך כתייבב בהגר ורחה שמהשתי
קושיו' שהקשה על מוהר"י קורא ז"ל שהקושיא הא' אין לה
תקו' ולזה לא הזכי' רק הקושי' הב' בלב' שהב' בספרו הט'

בהגהותיו לאחר עשה כעין זה כתב שם וז"ל וכל דבר שהגיגו במרדכי לכתוב כו' דקדק מהר"י קולון ז"ל בסימן ע"ח שכתב הגיה תשובה ה' עד והוא ז"ל תירץ ב' תירוצים ולדידי ליכא לתרוצי שני תירוצ' חדא דלפי דהרב בעל התרומות מיירי כשאינו מכהג פשוט במרדכי כו' עד תמכ"ח שהקרן לי כמי שהגיה מיירי כשאין כאן עדים וכו' וזה אין לומרו שהרי הגיה כתב דעתו שיכתבו כמנהג המדינה ע"כ. הרי דוקא שהעתיק במוסלם התירון הנ' גם הוא ולא הוקשה לו רק בקרון השני והטעם הוא שכתבנו לעיל ליישב דברי מוהר"י קולון דיש הפרש בין הגילון למנהג

הגרהה לעיל כתבתי

ועקב בכמ"ל ושרירל לבית הלוי ז"ל.

כלל ח סימן סז

שאלה

ראובן נזה לפני מותו וחלק מנכסיו מקרקעי ומטלטלי לבניו ולבנותיו וכלל הנזון היה לבנו ליוסף הבית אשר היה רך בתוכו יוסף הנ' תחתית ועליות וכל מזונות ומוכרחין ואמנם הבית הקטן אשר הוא לפנים מזה הבית נזה שיוסף הנ' העליה בלבד כי התחתי' נזה שיקחנו בנו הליה יחד עם הבית הגדול שהו' כרחוב העיר ויהי לאחרי מות ראובן ראובן שם פניו שיה הנ' לקחת בחזקה מאחיו יוסף הנזכ' העליה הנ' והוא היה מתיים ומנזס אותו ימים רבים שלא יתכן לו שהוא יקחנה ממנו בחזקה ע"ז עשה יען ידו תקיפה עם היכי ומשפטי העיר ויעשה עמהם לפסוק הדין לעזרו שהעליה הנ' כונע לו בחלקו וגם שיעשה עם עשה להפסידו ממון רב על ידי עלילות כדעת ומזה הוציא יוסף הנ' שטר כתוב וחתום בשני עדים פשרים לוקח הם מעידים בתורת עדות נאמן שזה שנים רבות רחו והכירו זה בכל המעשה מהעליה הנ' שאחיו הליה הנ' היה מתיים ומנזס ליוסף הנזכר שלא לו יקח לו שהוא יקחנה ממנו על כרחו על ידי היכי גויש שעובר מידו עושה לעשות שיפסקו הדין שהעליה היה שלו לחלקו בירוש לחבירו וגם שיפסידוהו ממון הרבה על ידי עשה ועל זה ברחוקה וקבי וטובי הקהל כי אין לו ליוסף מוסיע מיד אחיו כי ידו תקיפה מאד ונברא חלמי הוא ולא יבער ממנו מאומה מאשר אחיו וגזס לו לעשות שיעזבוהו שיקבלם להשם היכים לדון על זאת העליה ושהם יפסקו שיתן לו בהשת חיזה מעט קט דמים עליה ויעשה לאחיו שיה הנ' שטר מכיר ושעבודין בקנין וכשבוע' הכל כרגון אח' הליה הנ' כדי שלפחות לא יקחנה חנם אין כסף וגם שלא יגרום לו על ידי עשה בזק כמותו ואחר כך עם הזמן יחזור לתבוע מאחיו מה שיוכיח כדין על העליה הנ' שלקחה ממנו כראובן וכן שמע יוסף לעשתם ונתרצה בכל מה שהיה אומר שלים לעשות וגם דיניהם יכתפים וקבל מעט קט מעות על העליה הנ' ומכרה לו ועשה לו שטר מכירה ושעבודין בקנין ובשבועה ובכל חזוקי סופר וגם יודעים

ומעידים שכך עבר העניין בפתו' לעיל וגם ידעו והכירו בהליה הנ' דגבר' שמא הוה וכל מה שהיה מחיים ומנזס ליוסף לאחיו היה בידו לעשותו ואין מידו מכיל ולזה הוכרח במעשיו שנ' לעשות בכל מה שהיה חומ' לו לאחיו הליה לעשות לו וכמו שיעצוהו או זקני קהלו י יורנו מורה הדרך גם יוכל יוסף הנזכר לחזור ולתבוע מידי אחיו או יורשיו העליה הנ' כיון שהיה לכאורה במעשיו ומ"ש מהיה מצכוריתו שלמה.

תשובה

עם היותי טרוד בהעת כי מלאכתי ומלאכת לאחרים נעשית על ידי ושמעתתא בעיא גלותא מכל מקום להפקת רצון השואל כי לא אוכל להשיב פניו ריקם יומר כי לכאור' היה נראה הדבר פשוט שאין זה לזוסף הנ' כעליה הנ' דכיון שקבל מעות מידי אחיו על המכר ההוא ועשה לו שטר מכיר' ושעבודין בקנין וכשבוע' אף על פי שיש לו עדים שמעידים עכשיו שמה שעשה הו היה בחוכם לפיזל הכי כיון שלא מסר מודעה הו קודם המכר כפני עדים שמה שהו עושה הוא מפני חוכמו לא מהני ליה הברית חוכמו דרוקא נכי מתכה וגם דנלוי מילתא בעלמא הוא שפני בהברית חוכמו לפי שלא מסר מודעה לכל נזכיני נרוך גם כן מסירת מודעה וקדושין בהדיא כפר' חזקת חמר דכ הוקח תליוה וזכין וזכיה זכין דאגב חוכמים נמי ומקני מתיב רב המנוכח לקח מסקריקון כו' עד ולשמוש דאמר אף בשטר לא קנה מאי חיכא למימר מודה שמוש היכא דיתיב ווי כו' ואמרינן תו התם אמרי בהרדעי כל מודעה דלא כתי' בה אלא ידעינן היה בחוכמים דפלניה לאו מודע' היה ופריך מודע' דמאי חילתא מודע' דניטח ומתכחת גלוי מילתא הוא כו' וכתב הרמ"ם ז"ל בפרק י' מהלכו' מכירה מי שלכחוכמו עד שמכר ולקח דמי המכר תפילו תלוהו עד שמכר ממכרו ממכר כין בקרקעו' כין במטלטלין שמפני חוכמו נמר ושקנה כו' עד לפיכך אם אמר מודע' קוד' שמכר כו' הרי המכר כטל ואפי' החזיק כמה שנים מוניחין לות מידו כ"כ ה' במוכר או כעושה שדרה לכל במתנה או במחילה כו' ואם כן כל שקבל דמים והוא זכיכי לא מני בהברת חוכמו רק היה נרוך לגלות לו קודם המכירה כפני עדים למסור מודעה. ואע"ג דמדברי רמ"ם ז"ל שפיר' דהיה דרך הוכח ורחה דכל דלא יהיב ליה כל דימי שווי המקח רק מקנתא מסברא דידיה מיקרי יהיב ווי שכתב ז"ל אלא רב הונא מסברא דידיה קאמ' דמתוך יסורין נמר כלכו ומקני הוחיל ואיכ' דאיתי יסורין ומתן מעט דלא מפסיד מידי כו' דמשמע דרוקא היכא דליכו מפסיד כלום דהיינו שכתן לו כל השווי מהמקח מהרינן לגב זווי נמר ומקני לכל כשכתן לו מקנתא לא מיקרי יהיב זווי. וכן כ' שהוא דע"ת ז"ל שכתב בתשובה והכיאה מוהר"ן קולון ז"ל בחמ' סימן ל"ב וז"ל וכתב עוד שכשאל על שמעון שחייב לראובן מכח זכיר בכל וכשום שכיש לו רשם להודות לו בשום דבר לכל אח' לו עשה לו מחילת שמים ומחילת הבריות ואתן לך חמשים וראובן כדי שלא יאבד הכל מקרקע ועשה לו

מחילת

מחילת שמוס מחולת הכריות ס"ס נפטר שמעון בכך ו
והשיב דברים ברורים לכי רוחה שלין שמעון יוכח ילי
שמוס בכך ואף מה שמחל לו מחילת הכריות הלו ימכח
עכשיו עדים לו רואים שהיה חייב לו יותר ממה שהשיב
לו מוניחין מידו ומוקמים לוה דמחיל כחוכם היתה ודרי
זה כמי שהכסוהו ליתן שלף על פי שקבל קנת מעו' לא
אמרו בכי הלי גוזל לנב חוכם דוזני גמר ומקני אלא
אמרו אלא בוזני על דיעי המכירה אבל כלן קנת הגזלה
הוא להשיב לו זלא דיעי הגזלה הגע עצמך הרי שגזל
שדה מקבירו וחכסו למכור לו מחכיוקו במחיר מיחזיר
לו מחכיוקו אחר הכלת' כוה לנב חוכם דחכי שדהו
שהחזיר לו גמר ומקנה החני אחר והא כמי דקוותה
הוא בו' דמשמע דאפילו אבאיכא דוזני לא אמרינן
לנב דוזני גמר ומקני אלא היכא דאיכא כל דיעי השוני
מכל מקום הרי הסכימו שאר רבוות' דכל שיש שם מעות
על המכר אפילו שחוסם כל דיעי השוני דמיקרי וביכי
וכעינן תרתי מסיר מודע' והכרע כחוכם וכמו שהוכיח
ה"ן ז"ל בחדושיו ממאי דתניון בגמרא דרב ביבי מימרא
היא ומימרא לא שמיעא לה דאם יש לחלק היכא דיהיב
כל דיעי המקח להיכא דיהיב מקנתם מאי קושיא לימא
דרב ביבי מיירי כשלא נתן כל דיעי המקח אלא ודאי
דמוכח מהכא דאילוסי וזכין אפי' בפרוטה מיקרי יהיב
דעי וזכיכים וכן נפסק"ר ז"ל לעשי שכת במטלטלין
אם לא נתן לו כל דיעי המקח אלא וכיכים הן מכל מקום
נבי קרקע כתב דאפילו שלא נתן לו כל שוני הקרקע
דמיקרי יהיב וזני לפי שאין חוכחם בקרקעות" גם
מדברי הרמ"ם ז"ל מוכח כהדיא דלאו דוקא כל המעות
אלא אפי' מקנת כל שהו מעות מיקרי וביכי מדברי בפרק
הנו' כתב בפשיטה הני במכר ומחילה בלא דמים הני
כתב ובפשיטה אפי' שלא יש כל דיעי התכיע' דק מקנתן
מיקרי כמכר ונדרים מודע עם היות שמדיוק לשוכו
בתחלת הבבא משמע קנת להפך ישן כתב מי שהכסוהו
עד שמכר ולקח דיעי המכר אפילו עד שמכר כו'
דמדקתני ולקח דיעי המכר משמע דוקא כל דיעי שוני
המכר ולא מקנתם ובפירוש רש"י ז"ל נמי
המכר דקאמר ס"ל ולקח מעות" ומדברי הר"ף ז"ל נמי
כך ס"ל דלאו דוקא כל דיעי המכר אחרי מכיכו לו שכתב
בכלל עב סי' ה' על ראובן שטען על שמעון שהפיד
ק' ליט הילי"ם והשיב שמעון לא הייתי חייב לך כי אם
שמוכים כו' וז"ל כרחה לי דלאו מודעה היא והמחילה הויא
מחילה דמדיוק בפרק חזקת אחרי כהדדי כל מודעה
דלא כתיב בה לקן ידעינן בחוכחא דקבויא לאו מודעה
היא ובכדון הלן לא הכירו העדי' בחוכחא של ראובן כו'
יום לחמוה דלא אחי לאחרי כהדדי הוי כזכיכי דוקא
אבל במקבלי שטרות סגי בחד מכייהו ומחילה הוי כמחכה
וכמו שכת בפשיטות' הטור בכו בסי' ר"ס ז"ל כל שבמודעה
על יכר אבל מודעה על מחכה שבשוכו ליתן לו על
המחילה לו גמי לין צריכין להכיר בחוכחא שלעפ"י שיוכו
לוכח כיון שיוכו נותן לו מוחל מדעתו לין המחכה לו
המחילה כלום כ' וכן כתב שם הר"ף בעצמו בתשובה
שלחריה: וזה כדי לייסב דברי התשובה הזאת
שלחריה ברור דיש לחלק בין מחילה דאיכא מעות למחילה

שהיה כלתי מעות דהמחילה דשוי דומיא דמקנה מיירי
בשלא לקח מעות כלל על המחיל' והמחילה שקבל קנת
ומעות ומחל על השאר כהשיה דתשובת הרשב"ש שקבל
שמוכים ליט' מיקרי כוביכי וצריך להכיר בחוכחא דכיון
שהיו שם מעות לפילו שהיו מקנת הטענה ולא כל שוני
שקבועה מיקרי זביכי ואם כן בנדון דידן שקבל יוסף
הכו' קנת מעות על המכר ושאם לו שטר מכירה היה
כרחה לכחורה דצריך למסור מודעה קודם וכיון שלא
מסר לפי שהעדים מעידי עבשיו על חוכחא דלא מהכי

ואבנם כך מעיינן כיש שפיר מכיכו דלין צריך
מודעה וזכה יוסף כדיכו וזה עם הכלל
גדול שכידיכו ז"ל הלכתא כרבה כלרעה וכרבי יוסי כוני
דלרעה לעולם בחזקת מריה קמא קיימא וכלל שפק
מיסתפק בו הן בספקא דדיכא והן בספק העיכן עצמו
לא מפקיכן מידי כעל הקרקע" ומעתה כאמר שהכס
כשר כתבכו דרב"ם ז"ל כתב בהדי' דכל שלא כתן כל דיעי
שוני המקח לא מיקרי זביכי ולא בעיכן מסירת מודעה
וכאמת מכייהו סגי דומיא דמתכה" גם הר"טבא ז"ל כתב
שמעו הרב בעל כמוקי יוסף שם בשרש חזקת ז"ל וכתב
הר"טבא דכיון דכתב דיעתיה דמוכר לזלוכין ליה לדמוי
לנב דאפשר ולומר כי היכי דאפשר מקדשת בפרוטה
ה"ה אפשר מקל פרוטה מעדיף ז"ל דאפשר לאפי'
דהרי כתן לה כל דמיה דכל אפשר מקדשת בפרוט' לכל
הכא מי איכא למימ' דמשום פרוטה שוכחכים לו מתכה
על קרקע של ק' מכה ונדרה שדעת הרבה כוטה לזה
אף על פי שלחרים חומרים דשוים הם עכשיו ואף על גב
דמדברי הרי"ף ז"ל שכתבכו לעיל כרחה דשכר בהפך וכמו
שכותבים מהשיה דרב ביבי מכל מקו' עדיפו של הר"טבא
ז"ל נדול הוא ונדרה לומר כן מדשויים דמילתיה דהלכך
ז"ל שכויים ס"ם לחרי שכתב הכרח השיה דרב ביבי וז"ל
ובעיני רביכו לא כרחו דכרים אלו דמשמע דהדר ביה
מפני שכר רביכו ולדעתי שרמו על רבו הרשב"ה מהשיה
תשובה שכתבכו" גם הלי יוכה ז"ל דמחלק בין קרקע
למטלטל דבקרקע סגי אפילו בפרוט' כבר פירש דבריו
שם הטור בשיטת ר"ה דזה הוא דוקא בשלא כתן כופהו כופהו אלא
על המכירה אבל בשכוס המעות אינו כופהו לתת לו
בשר השוה אבל אם כופהו לתתו לו בשחוט מדיעי שוני
הקרקע אף בקרקעות בן בו הור מקח שלא הוי כמי שהכסוהו
ליתן שאינה מקנה וכתב שם מוהרר"י קולוי ז"ל על דברי
הטור דטעמא דמסתבר הוא" גם הרשב"ה בבר בתבו
דבריו בתשובה הבו דמשמע דהדיא אלא מיקרי וביכי שלא
בשתתן כל דיעי השוני אף על גב דלכאורה בר' דשפיר
לחדדי עם תשובה אחרת והיא בתשובות המיוחסות
להרמב"ן ז"ל שיטן ר"מו ז"ל מי שבשבע לחבירו לפרוע לו
מעו"ז ובשהגיע הזמן הבריח שלחרון למלוה להלריך
הזמן והמלוה מבר מודע' שהו' מלריך בחוכם מי שכתב
בשך זו לא תשובה כל שבחוכם לאו כלו' היא דמאי שנא
מתלויה ויהיב דאף זה אין מקבל מידי בהלרכת הזמן
ולא עוד אלא אפילו כתבו לו קנת מעו' דבמכר דכזוקה
הא אמרי' לנב חוכם דוזני גמר ומקני אם מבר מודעה
המודעה מבטלת המכר ולריך אם בשבע הלוה למלוה

שיפרענו ליום פלוני קנת מעות במכר לכמה זמנים מקרי וכיני
ולין צריך לתת כל דימי השווי וכן הוכיח מוהר"י קולון
ז"ל בסוף סדר קנס מדברי זקן התשובה דלהרמ"ך ן' לב ז"ל
צריך לתת כל דימי המקח ועש"ה גם מוהרר"י לב ז"ל
בתשובה כ"ח ח"ג כתב ז"ל ומדברי סדר התשובה יראה
דסם דלמרינן דתליוה וזכין וכיני וכן הף על גב דלא
יהיב ליה כל הדמים חלה כל דהו עלה · ובודאי שעל
תשובה זו שכתבנו מהשיוקמו להרמ"ך ז"ל רמז סדר זלה
ידעתי לך יתורנו דברי התשובה הזאת עם התשובה
הראשונה שהיא סותרת בהדיא · וכראה לענ"ד לדחוק קצת
דברי התשובה כדי שלא יסתור את חבירתה ודכי קאמר
דהכ'הוי בקליוה ויהיב שדברי לא קבל דבר בשר הסדבת
הזמן ולא עוד אלא אפילו שהיו נותנים לו קצת מעות
דאז בכדון כהאי דיהבת זמן דלאו מידי דמתכר הוא
אלא בכל דהו מיקרי דמי שווין משלם דבהכי הף במכר
היכא שנתנו לו שווין משלם לחבירו דלגבי נמי
ומקני אפילו הכי היכא דמסר מודעה המודעה מבטלת
המ'ובהכי סלקין שפיר שתי התשובו'והף על גב דלעון
דמכר דכוותיה כן' נראה ער"ן במפר בשלמי נתנו לו
קצת מעות'ולא כלם ומסו שדע'לדייק מהלעון זה מוהרר"י
קולון ז"ל מכל מקו'עם מה שפיענו בדוחק יובל לסבול
הלעון הוה את קירוצנו וקל להבין ·

ואיך מיהיה שדי הוסנו דמ'כם והר'טבח ומ'ן ז"ל
דכל שלא נתן לו כל דימי המקח לא מיקרי
ובכיני אלא חזי במקנה ולפי מה שנראה מדברי הרמ"ך
ז"ל בתשובה הנו' דגם הוא סובר כן · והיכא שים עדים
שהיה כותב אותו לתתו כסך הסוה פחות משווי הקרקע
בכ"ד שהיה רוצה אותו במכס אפילו למכרת רבינו יוסף
ז"ל הוי כמי שלקחו ליתן ולין צריך מודע'ואף כן יכול
יוסף הנו' המוחזק בקרקע שלו לומ'קים לי כהני רבוותא
דסברי דלמי למקנה כיון שלא נתן כל השווי ולין צריך
מודעה ומספקא לן מפקינן מיניה ועוד שמי אומר
דלל מהכא היו מעמיד שדי למכרת רבא דאמ'התם שלא
כתבינן מודעה לפי שהלוה אינו נותן ריבית עדיין
לפי פירושו של ר"י ורבינו שמשון ורש"בם ור"ם וסמ"ג
ודעמהון רבא ורב הונא פליגי עלרבה שלא כתבי מודעה
שלא דקק כגון מעם דפרדסה שלא חסם לחודע לוכחים
שלא על ידי מסירת מודעה אלא היכא שרואים העדים
שלוקח למכור לו שדהו לא שכח שדה זו לא שכח שדה
אחת לא כתבינן מודע'משו'דבשדה זו לא כתבי'מודעה
שלא צריך לה כיון שיכיל עדים שהיה בלוכם המכר בטל
אפי'בלא מסיר מודעה ובשדה אחת לא מהניא מודעה
דשוי וכיני וכין כיון שלא יחד לו משם שדה שלא שהוה
מרמינו ברר לה זו היה ליה כלו אין שום לוכם ולרב
הונא בשדה זו צריך לכתוב מודע'משום דאי לא כתבי'הוי
וכיני וכן הף על גב דכל הפוסקים פסקו כרב הונא
ר"י ורבינו שמשון פסקו כרבה ובמו שהאריך מוהרר"י
קולון שם בסימן ר"ם וכתב בפסקנית דבריו ז"ל ולרבינו
שמשון ור"י לעולם לא כתבי'מודעה שלא היכא שלא חסר
למודע שהו'לוכם אלא מודעה ובנין מעשה

דפרדסה ולדעתם ג' תלוקים בדבר בשדה אחת אף ע"ג
דמסר מודעה וכיני וכן הילכך לא כתבינן מעות דלא
אהניה מידי ובשדה זו אף על גב דלא מסר מודעה ולא
כתבינן כיון דמייתי סהדי שהיכם בטלה וכיני ולכך לא
כתבינן דהא לא צריך · וכי תימא נוקמה דפרדסה דהו לאו
דמסר מודעה לא הוה חסר למודע לוכחים כו' ואח"ם
בקב ז"ל במכתב כללי שסק זה בקנרס דבשדה זו לכולי
עלמא כתבינן זלתו לרבינו שמשון ור"י עכל דמשמע דר'
שמשון ור"י ז"ל פסקו כרבה דההיא דהתבונן מודע'לוכיני
דוקא בהסוא דפרדסה לכל בשדה זו לין צריך מודעה
הלא כי ידעינן בלוכחים בטלי וכיני ואם כן יכול יוסף
זה המוחזק לומר קים לי כרבינו שמשון ור"י דלעג דכל
שאר המוסקים פסקו כרב הונא כיון דהוו תרי כרבי
דמייעי ליה יכול למימר קים לי נם לפי מאי דכתיב
לכאורה מדברי הרמ"ם ז"ל בהסוא דלעיל בלל ע"ב ירחם
דגם הרמ"ם ז"ל פסק כרבה בבשדה זו לין צריך מודעה
שבתב שם וז"ל ובשדה זו לא צריך מודעה רק מכי
ידעינן בלוכחים כו' עם היות שקשיא לי טובא דהרי
בהסוא לחדת פסק כרב הונא ובהעתק לין לי שכלי
לעיין בזה ·

ולרוחא דמלתא לחי לומ'דלל מהכא הני טעמי
דכתבינן הכא הערים מעידי'ככל'שהם
שהיה מחויבו חלה לחבי לקחת לו העליה שהיה חבם
לין כסף על ידי ערכאות של גוים כמה שיבקש הדין
מיהי'העליה שלו היה עובר כדי לעשותו בודאי מרוב
חוכו'ואמין קח שהיה לו עמסם ואם כן הוה ליה כהסוא
דפרדסה לפי הפירוש שפירש הרמ"ן ז"ל בחידוש בתרא
ז"ל מודה רבה היכא דלחים ובמעשה דפרדסה כלומר
דכי לחים ליה בבהאי גוונא הטעין ואמר לקוחה היא
בידי ודאי לא בעי ומקני ואפי'הכי הוה כמי שכוזח ואמ'ליה
מאי וכיני לך אי לא וכבת כיון לך דדך הוה דהי בבבת
לבעל מכבתא לא מבינן לאסתעויי דיוק בהדך הלכך
לא אמ'מעיקרא הנהו אפי'הכי הוה בלוכמו מתחל'ועד
סוף ואעפ"י שלומר רובם אפי לומר לכלך היכך לו ידעינן
בלוכחים שלא היו עדים לזה והלה אחר והודה לו אע"ג
דלא מסר מודע'לו כתבי'ליה לכל כי לחים ליה בלוכחים
דאמוך'לתרוייהו אבל לוכחים אמר ומקני אבל היכ'דליכא
לוכחים אלא מסיוע מידי דלא אפי לאפוקי מידי לעולם
מחמת דעתין לקוחת הוה כיון לא הוי וכיני זכין כו'
וכן' מוהרר"י קולון ז"ל וכתוב בספר העטור דהיכא
מלן דפריס והא אמר רבה לא כתבינן מודעה וקשלקא
דעתין לפלוג ודעתין דלוכחים הוה ומסתי דכי אמר רבה
דלא כתבינן היכא דלא ידעינן דלחים הף על גב דמסר
מודעה לבל כי ידעינן דלחים בתבינן מודעה ולא הוי
וכיני וסיומים כי סהוה מעשה דפרדסה שלוכחו על גוף
הסדה ומחמת תוקף הלוכחים עשאוה עכרה ולא הוי וכיני
ולעג דלא מסר מודעה כתבינן לכל היכא שהלוכחים הוה
מחמת תלים או עכירה אחריכא לא כתבינן אלא בלל
הרב ז"ל וסיומים זה יש לומר שהוה בד בבי הלמ'ן היכא
שלין הלוכחים מחמת גוף הדבר אלא מחמת דבר אחר לא
כתבינן שלא מסר מודעה לבלבי מסר מודעה

וחסבר שעל כן כתב מרמ"ן וכן דעת הגאונים דפירוש
זה מדברי הגאונים נראים בעיני לפרשו כך דהיינו שהחזקם
מחמת גוף הדבר כתביקן לף על גב דלא מסר וכשה וה
מחמת דבר אחר לית כתביקן אף על גב דמסר והיינו לרבה
אבל לרב הונא כתביקן ויהיה הדבר תלוי במחלוקת
הפוסקים מי הלכה כרבה או כרב הונא ע"כ ונכתב הרב
במסקנ' הדין ונ"ל ולהרמב"ן נראין כשהדבר הרי"ף מיהו הכי מילי היכא
כתביקן היכ' דמסר וכשברית הרי"ף מיהו הכי מילי היכא
דחזקים ליה על ידי אחרונה אבל היכא דחזקים על
קמן מירי נמי היכא דטעין לקוח הוא בידי אף על גב דלא
מסר מודעא כתביקן ומסר שהוא סהדי בדעת הרי"ף
והגאוני' וכשרית ה"כתובה בשיטור ויש לפרשה כן עכ"ל
הרי לך דלכשרית הרמב"ן ופירוש בעל העיטור כל היכא
דחזקים בהחזקה מידי נופיה קים בידו לנוקמו אפי' אז
לכבוש שטר מכשיקח אחר בידו ולומ' לקוחה היא בידי
זו כדומה לזה ודין נראין למסור מודע' שלא כל דיעבין
כתובים כתביקן ליה השתא ולפי מאי דכתב הרב ז"ל
בסביפ"ק ליה להרמב"ן ז"ל דזה הוא דעת הרי"ף והגאונים
וכיון שכן וכ"ל יותר לומר קים לי כהרמב"ן ופירוש הא'
של בעל העיטור כל שהחזקה הוא בגוף הדבר קים ליה
שיהא לנוקמו אפי' דין נראין למסור מודע' הרי לך כיון תלתא
דפתיחן ליה בעליתיה דיוסף הכוהן נזכות בדינו:

ובל זה הוא כשהוא דבל מיקרי לה אחר מודעא
אפי' שהשם לפי השתא נראה כרור לעל דהנו
כשטירת מודעא דטעמא דמודעא הוא
משום דלא נימא דלגבי חזקה חשובה דזוזי גמר והקנה וויתר
על חזקתו ולזה שם גלוי דעתו כשני עדים שזה שהוא
עשוי שהוא מרצונו ליפה למיתר דנמר וויתר על חזקתו
ואם כן כשדון דיוק שמעידים העדים שכל מה שעשה
יוסף הצדיק היה על פי עצת זקני הקהל להעבל מידן
כשעת וחתר כך עם הזמן יחזור לתבוע תת וזכותו חין
לדבריהן דעת גדול הוא שאם שעשה שהוא מרצונו:

ואמנם מה שיש להסתפק הוא על דבר השבועה
דתדברי הקבלות' משמע דגבי שבועה
יש לחלק בין חזקה שהוא הגוף דבחזקה ממון לא
מיפטר מהשבועה כל שלא חשב בלבו בשעת השבועה
לחזק דבר הפוטר לוקו מהשבועה וכן נראה מדיוק
לשון הרמב"ם ז"ל בשכתב דין נדרי חזקין כתב שנדרי
לחשוב בלבו בשעת השבועה לפוטרו כגון שנשבע לאחר
שלא ימכור כל שבר ובלבו שלא ימכור היום ואם לא חשב יר'
לכאורה דהיינו נפטר מדי שבועתו וכן כת' הר"ן בהדיא
וכבריהו המרדכי בפרק שבועת' שתים פ"ט שבת' והתניא
ברייתו' לחלק בין חזקה ממון לחזקה הגוף כיסורין וכבלו'
דבחזקה הגוף הוא פטור לעפ"י שלא יחשוב בלבו אבל
בחזקה ממון בעינן שיחשוב בלבו · ואולם מביאו
להרשב"ץ ז"ל בתשובה דסובר כהפך דחזקה ממון וחזקה
הגוף כהדדי כיכסו והיא בתשובות המיוחסות להרמב"ן
ז"ל סימן רעג על מי שנדר לחבירו בהיותה חולה מהר
שלא ליפח לעולם את תרומתו המשורכת לו ומסר
מודעא בפני עדי שהוא חזקה עליו שלא תטרף דעתה

וחכבד חוליה והסיב ולא כוכתי מוטה שנדר זה בטל
מעיקרו ואינו כדר לפי שזה חזקה בעיקר הבדר כיון
שהיתה בחזקתו חולה בבד וכשבשה שלא תאכל עד
שידוד ואין לך חזקה גדול מזה לאחיה ואינו רוצ' שיספק
לרש לומר שהיה חזקה שלא מה שמגיע לנפשה לממוכו
על נדרו ממש שאין לך חביב על הרש כהצלת אחיו
ואחזקו כו' דמשמ' בחזקה המגיע לאחר בגופו או בממוכו
כהדדי נינהו דכלם מיקרי חזקה וכטל בבד והשבועה
וכן כתב גם בתשובה אחרת והכיוצא הר"ב ז"ל סי' הם
ז"ל וכבר נשאל הרשב"א על מי שהיה חייב לפרוע מנה
לחבירו בשבוע' לומן פלו והמלוה היה חייב לאחר מנה
ואחרון התרים בזיד חזקתו לזה מנה וזה עד שיפרע
המלוה לזה שחייב לו אם הוא בפטר מן השבוע' והסיב
שחזקה זו שהיה רשאי לעבור על התרון ושיים כה
הר"ב ז"ל וזה על פי שדעת שאין כאן שזה חזקה ממון בלבד שיפרע
שני פעמי' לזה מנה לעפ"י כן הוי חזקה לבטל השבועה
ואין להקשות ולומר הרי כתב שם הר"ב ז"ל שעפ"י כן
לא על דעת כן נשבע שיפרע אחרים כעד מנה וכו'
כזה דומה לדברים שכתב הוא דבריס וכן כתב נמי ז"ל
ועוד מן הטעם שכתבתי שכל פלטון ליהודי אחר
הוא קנס ממון יש לזה נפש כו' דמשמע מתוך הטעם
הראשון דדוקא כהאי גוונא דשני חומרא' דומה דלאח
על דעת כן נשבע והוא ליה כנדרי שגגו' הוא פטור מן
השבועה וכן מהטעם השני גם כן י"ל דדוקא גבי פלטון
דאחרינו קנס ממון יש בו פקוח נפש אבל לזה ממון
דעלמא לית משום דהקם נפש אבל לזה ממון
ההורחות לומן הקבוע לית היא זה חזקה הנא שאחר
כתחדם נזיר הפלטון וכהאי נזונא לית שני חזקה ממון
לבטל השבועה וחזיל הר"ב לעיטתיה שהוא מחלק כין
חזקה הבא לאחר מכאן שלא היא זו בשעת השבועה
לזקה שהוא בשעת השבועה עצמה וכמו שבאר לפנים
כ"ה · ואמנם הרש"ל לא שבא ליה כין חזקה הבא לאחר
מכאן לזקה שהיה בשעת השבועה דבבלהו פטור הוא
מן השבועה ודרבי' כתשוב' שכן מיחזקו שבשבע לאחזקי
טרח להחריך ברייתו' להוכיח דהיכא שהיה חזקה בשעת
השבוע' דמהני החזקה הזה לפוטרו מן השבוע' דומיא
דהיכא שבא החזקה לזה שחזקה היה נראה
מרבה להסך דדוקא היכא שבחזקה לאחר כך החזקה
מבטל השבוע' שהרי בשעת שנשבע לא היה יודע וזה לבל
היכא שהיה החזקה בשעה שנשבע היה מקום לחלק
ולומר שויתר על החזקה ונמר ונשבע שהרי היה יודע
החזקה הזה ואעפ"כ נשבע עכ"ם · כלומן דלהרש"ל
לא שבא ליה חזקה ממון לחזקה הגוף ולא שבא ליה היכא
שהחזקה היה בשעת השבוע' או הבדר להיכא שבא לאחר
מכאן דבבולהו פטור מן השבועה · ובאחת שהשבית
גוור' כן החזקה ממון השוה חזקה כחזקה יסורין והכאות
וכבר מנהגו רבינו יהונתן שפוטלים חזקה היסורין וכיוצ
הלסורין הרי להנהל מהפסד ממון וחרי"ל שם בשם בבל
בפשוש נמה נראה בבל מקרך חלה לנמרך שים לך לרש

שמועה חבוב עליו ויתר מנופש וכו' וכמו שכתוב בתוספתא פרק בתרא דמסכת בתולה והמוכרים להכנסת מחשבת ממונו וכתב הרא"ש על זה בתרת מעמא כתב רש"י קונטרס משום קלקול הפירות אלא בפשיטות דאפילו הכי ממון מכטל הסבוא כל שהוא מתירה שלא יטול חת שלו לחפוק היכא דליכא מתירה שלא יטול אלא עמו טובה דהוי ליה מיקרי חוכם כיון שאין שם ריחת הסבוא ממון חלא מניעת הטוב ונת' ענד שם דכל כמי שכירה ליה הפי ורוף על גב דלכתוך ירחף מחבירו ה"מ מתי מתירה כפ"ל עקיבת דאמר רבה סדר קבלוה בימי אחשורוש דחסל לגלח קאמר הדר קבלוה בימי מרדכי ואסתר משום דאיכא נמי ירחי' מהפה שמח לגלח וכיצד מקרי חוכם דאמר דאפילו מניעת הטוב מיקרי חוכם ומשנה שכחה דהכי הכא לא יאי ירחי' שלא שמח לגלח שהם מוכה לאחרן ומיקרי מוכה קלקול הפקס כמי מקרי שמחה ושוטלת שלא מלאת שכבר נתנה להם מורשה ועליהם נאמר וטפיכם אשר אמרתם לבז יהיה והבאתי אותם וגו' ואם לא היה מכניס לאחרן הוה חשיב חוכם לאפוקי מי שחזר עושה דבר מפני ירחי' שלא יטול אלא אמר דאשיב חוכם כדעובדא דהתוא גברא דאפסיד חזקת וחבל במי הנהר כשלא היה הבא נוטל מהם מה שזכו בו כבר אתיינן דקאמר ר"ל שהיה להם להכניס בה לאחרן בלאחר וכל כחלו וזכו בה כבר ומעשה חכיר חשיב חוכם אבל מי שהוא עושה היום דבר מפני ואחרת שמח ומכא חכירו לעשו' עמו טובה והוא לא זכה עדיין בחזקה טובה כלל כיוצא בדבר זה לעשר בהמ' שאין בהן חוכם הוא וזה פשוט ויפה כלל ופרט ואפילו ממה שכתב מוהר"ן לב ל"ל בתב מימן כ"ח ל"ל וכריך לעיין לדעת ר"י דאמרינן מלבריו שכתב שלא יכיחם לאחרן ולא כתב שלא יניע במבר דאפי' מניע הטוב חשיב חוכם לבטל הסבוא והרי בבדרי חוכמין שלוקחין ממכו ממון אי לאו שמבטל בלבו לא היה יכול לעבור על שבועתו ואפשר לומר דר"נ בן כיון למה שפתב מהר"ם שמח לא ביחם לאחרן ויניעם במבר ויבואו לידי שכנה או שהבטלו הוה כיסורין וליעבר קלילה נקט עלב דהרי מוהר"ן ל"ל הוכיח בהדיח להסך ויקרין לדעת ר"י ל"ל דלהכי דקאמר בלשונו ואח"כ יהיה להם להכנם בה לשתר כרי להורות דאל"כ היה להם שלא וכל שהו' מקרה שלא יטול אלא שלו מקרי חוכם לבטל הסבוא אפי' שהוא חוכם ממון ואפ"ם שהוסיף בלשונו שלא יניעם במבר הוה משום דאין נראה לו לומר דאפי' חשיב כממון שלהם כיון שעדיין לא נכנסו בה ועוד אם תימה לדעת הרב ל"ל דלר"י כמי שהיה בין חוכם ממון לחוכם הנוף ואפשר דהיינו טעמא שלא יניעם במבר ויבואו לידי שכנה ולישנא קלילה נקט אם כן למה ליה להאריך בלשונו ולומ' שהיה להם להכנם בה לאחרן אלא ענין למשנתינו בלא דלמבריתא הרב ל"ל דכריש אלו חוכם מעלים ומוריחים בלא לענין טעם הדבר ואם שהוא עקר הטעם דהיינו שמא ויניעם במבר הסמיטו ונקט ליישנא קלילה. והכא אם לא היו כשנינו דברי מוהר"ן קונטרס ל"ל דהיינו יכולין לדחוק

ולומר לשפרתא ל"ל דאכי קאמר שהיה להם לזכות בה לאחרן והיו כאים מטורח הדרך ומשכרת המדבר עם היות דאפשי השיקר אסר שלח יניעם במבר והטפל נכתב ונכל שכן שמוהר"ן קונטרס ל"ל שגר את הדלת ובפיתוח בפשיטות לדבריו חוכם ממון מהני לבטל הסבוא

אבראה דום לדקדק בדברי מוהר"ן קונטרס מדבריו דאפילו הרמ"ל לא קאמר דלא מקרי חוכם לבטל הסבוא אלא דוקא היכא שאינו מתירה אלא סני אלא מניעת הטוב אבל כל היכא דאי נוקם לא מקרי מתירה לבטל יטול אלא שלו גרסה דמקרי חוכם לבטל הסבוא ואין נריך לבטל בלבו וכמו שכתב ל"ל ודום דלדקד למה הקשיף על דברי ר"י להוכיח מהך דשמח וניעם במבר שלא חזכור ר"י בלל כו' אלא ודאי משום דכך הוכיח מתוך דכתב שלא שמח לגלח וכיצד יעשה במבר אבל לשם לא היה ירחי' שלא לגלח וכיצד לאחרן לא היה חשיב חוכם כיון דלא היה שלא מניעת הטוב כו' דשמח בקריה דמשום שלא היה רק ירחת מניע הטוב לזה לא חשיב חוכם לבטל הסבוא שלא היה שום ירחת לגלח ולטול את שלהם אפי' מקרי חוכם דאלת"ה מאי הא דקאמר כיון שלא היה חלא מניעת הטוב הרי חפי' ירחי' שלהם לת שלהם כיון דלית חוכם הנוף מבטל הסבוא ואם כן זה הוה נגד דברי הרמ"ל עצמו שכתב בתשובה דהיה לממון נריך לבטל בלבו ומשמע שכתבב לעיל משמיה דמוהר"ן קונטרס ל"ל דכ נזכריה וחזר היה עקי דברי הרמ"ל טפי מיכן וכת' בפשיטות דלא שנת חוכם ממון לא שלו מיקרי חוכם לבטל הסבוא אלא שהוא מקרי חוכם הנוף כל שהוא מקרי לגלח יטול לת שלו מיקרי חוכם לבטל הסבוא. גם הרי"ב ל"ל שהוא גדול החרונים ומי כמוהו מורה כתב בפשיטות דכל שהחוכם היה בשעת שכבע חפי' שהוא חוכם ממון פטור מבועתו שכתב בסימן שפ"ו על מי שכבע לחרוסתו לבא בעיר פ' לזמן פ' להכנם עמה בחופה ובניגע הזמן טען שהוא חוכם שהמוכן עכבו ואם יעבור ממנותו יעשהו במון והדבר ברור שאם רצה העובר לבטל לת החוכם שהוא היה מבטלו בנקלה שלא מאשר היה רצונו לבטלו שמור מוצח שפתיו לא רצה לבטלו וחשיב ל"ל יפה דבת שכל שכידו לבטל חוכם בנקלה ואינו מבטלו אינו חוכם חלא מניר ולא עוד חלא חפי' לא היה יכול לבטל חוכם שלא על ידי ממון הרבה כדי לי שחייב לתת ולא יעבור על מנות לא תעשה ם לא מצינו בשום מקום התר לעבור על מנות לא תעשה מחמת הפסד ממון כו' עד ואם יאמר מיצח לו זה מקרא דואי בהם כל שכן שאין בדבריו ממש דמהתם לא ילפינן חלא פקוח נפש ולא פקוח ממון ואם יאמר אין מיוחד בסבועה ויליף לה מהתם בסבוע' דדרשינן מיכה פרט לחכום גם זה אינו כלום שאין הכתו' מדבר שלא על מנת חלות הסבועה דהיינו מנת הסבועה כו' עד הכא בכל חלא הנדרין וכל טיונא כהן נאמר התם בסבועה אבל מי שחלה עליו הסבוע' בלא שום חוכם וטעות ונתחרט לו חוכם בשעת קיום הסבועה והיינו יכול לקיימה כוח דבר הכתוב חלא אם החוכם הוה שהיה יכול לקיימה כמי שנשבע לעבת במקום פ' והשמיקו כהר או שחלה לא

שחבעזהו

מחבירו בכוח החסורים וחינו יכול לנחת בפוס פניס הוח פטור כו' עד ואם יכוח רחוה מדקתן פלי כדרים כלכי חוכפין כיצד הדירו חבירו שיחכל חלבו וחלה הוח לו כבו ויחמר הרי חלב כבו חוכם ממון הוח שחם רצה שוכר לו מפמפין שלם חפוכו כלבר חלה דחולי כבו עדיף מחוכם ממון וקרוב לפכבה בו' ועוד דחפילו חם תמנח לומר דחוכם ממון הוח לין זה חלח חוכם בשעת חלוח הבהר דהיינו קיום הקנין ואין למדין ממנו לשעת בטול השבועה כמו שכיחרנו לפעל' ע"כ ל' המשמ"ע דהדיח דכל שהחוכם היה לו בשעה שנשבע לו שכח חוכם הגוף לח שכח חוכם ממון דכלהו מבטלי השבוע' ולח כשינן חוכם הגוף חלח דוקח כשחחדש החוכם חחר כך ולח בשעה שנשבע לו בשעת חלוח השבועה עם היות שהדבר ל' ל חולק בזה ולח שכח ליה כין חם היה החוכם בשעת השבועה לו שחחדש לו חחר כך דלעולם מבטל השבועה וכמו שנכתבו לעיל מפמו'

ובבל מקום לח נשבעו חלחו חדמים בעשה מעשה ומה גם במקום חיסור שבועה חלח שנכתבו דידן נמי בר מעיינן כיה

פסיר מצינו דים שם חוכם מקום פפם וזה שהרי הערים מעידים שהיה חוזו להעלות על עלית כרפע על ידי עכ"ם להחזירו ממון הרבה נמהם ולח יבער ממנו מלוחה מבל חשר חת' לעשות וירוע חוח דכל שהוח נוטל בידי עכ"ם שלי על עסקי ממון יש שם שבעת נפשות וכרחמרינן בגמר' בבבח קמח דרב כשנח למטיה לקוניה מפמנת דחחוי חתיבנח דחכריה חף על גב דהתם לח היה רק הפסד ממון בלבד והיינו משום דדרים קרח דחוח מבמר מה קוחזה בזון שבשל למבמר חין מרחמין עליו בך ממון שכל ישרחל כיון שבשל כיד חומות העולם שוב חין מרחמין עליו ואם כן כיון שלוה הנו' היה מהיים לחחוי שנו' להפיל ממונו כיד עכ"ם על ידי עלילות כרפע לח מיקרי חוכם ממון רק עסקי נפשות דכזה כל חנפין שוין דבטל הבדר והשבועה כיון דמקרי פקוח נפש ופשיטל זה מכיון להרי"ם דחף על גב דהפל ג להחמיר בעיון חיפור שבועה בסיפוק ופמ"ש וכתב דיחין לבטל חוכם ממון כל שהחוכם לח היה בשעת השבועה רק שבתחדש לחר כך ואע"פ שכי' ק"ם גבי קנם השלטון שבתחדש לחר כך כתב בהדי' דמבטל החר' השבועה פעכ"ל מקור' ממנו דים בו פקוח נפש ושבעת נפשות לפילו שלח היה רק קנם ממון והכוח כחיה מהיות דרב כהנח שבקשבו

כלל ח סימן סח

שאלה

יעקב הזקן לו שלום בטוב ריחוק הכבוד שמעון נלוי תמיד תמצו של מלתן תסיים ונתעסק במסחרו ומאחר שלמתנו ויחוד לשם כבוד וזכות הקהל שיעמדו בתוקף ויהיו כשרים לעדות ולדיינות ולכל דבר שבקדושה ובטהרה ולהעיד בבתי דינים ולהיות שומרי אמונה ולהיות נאמנים על כל דבר שבעולם ולא יהיו פסולים מחמת שום דבר ולא יהיו נפסלים לעולם אלא אם כן נתברר שעשו עבירה ברורה ומפורסמת ולא מחמת שום דבר אחר ולא מחמת שום ספק ולא מחמת שום חשד ולא מחמת שום דבר שב

בלב שלם עמו כבראשונה· וכאשר ראה כי נתפרדה
החבילה ואין עוד תקנה להחזירם יחד הסכים לחלקם
מחיים ולחלק להם כל נכסיו ובכללם גם נדונית אשתו
כדי שלא ישאר לשו׳ אחד מהם על חברו שום דין טענה
ותביעה ולא ירגזו עוד ביניהם במחלוקת וקטטה ויען
שבחלוקה הזאת נגלו לכל א׳ טענות ותביעות על חברו
הטילו כל הפרשותיהם על אביהם הזקן ברצון גמור
ועשו קומפרומיסו בו שהוא ידין ביניה׳ אעפי׳ שבלתי
קומפרומיסו היה רשאי לעשו׳ מנכסיו את הישר בעיניו
וכמו שמבואר בלשון הקומפרומיסו אחר כן באו לפני
אביהם הנז׳ וכל אחד סדר את טענותיו ותביעותיו
ועליהם פסק את פסק דינו ונתן סדר חלוקת נכסיו
בעשרה סדורים· ראשונה ע״ד הבכורה לבכור פסק ז״ל
ע״ד הבכורה לבני בכורי הנני נותן לו לחלק בכורתו שף
דוק׳ מו׳ ליט׳ ד׳ שו׳ הדוק׳ ויקחם באופן אשר אבאר
לפנינו· שנית פסק שבנו הבכור יטול השטר שנשארו
בו חייבים האחים גיסיו מותר נדונית אשתו תנצב״ה·
שלישית חייב לבנו הבכור שיתן לאחיו השני בעד חלקו
מסך המלבושי שהכנים לנדונית בתו יות׳ מהסך שקבל
מאשתו הראשונה שלש מאות ליט׳· רביעית פטר את
כלם מההוצאות שעשו בעוד שהיו סמוכים על שלחנו·
חמשית סדר שהבוטיגי והבית ישארו לו ולאשתו ולשני
בניו ראובן ולוי כל ימי משך שני חייו וחיי אשתו ולא
יוכל שמעון לתבוע שום שכירות ואחרי מיתתו ומיתת
אשתו יחלקו הבוטיגי והבית לשלשה חלקים· ששית
סדר אופן החלוקה מכל המטלטלים והשוה בקרוב כל
החלקים והשלים חובו של זה בחובו של זה· שביעית
פירש שכל הקרידיטי יחלקו לשלשה חלקים· שמינית
שמהחובות כל אחד יפרע את חלקו· תשיעית חייב
כל אח׳ וא׳ מהם לתת לו ששים דוק׳ לשנה אם לאיזו סבה
לא יוכל לעמוד עם השני בנים שהזכיר הבכור והצעיר
עשירית חייב לכל א׳ וא׳ שאחרי החלוקה יעשה פטורים
לחבירו כמו שיסדר· ועל פי הסדורים האלה באו׳ לידי
חלוקה ועשו ג׳ גורלו׳ מכל הממון ובכל גורל וגורל סך
שוה מכל ממון למינו עם כל הפוליצי מכוונות בסכום
שלהם ונעשו גם כן ג׳ פנקסים שבהם נכתבו ג׳ פוליצי
מהאמנות לבדם וג׳ פוליצי מהחובות לבדם ופוליצה
מהחובות שנשארו להפרע יחד ועל כל פוליצה אחרי
שיצא הגורל נפתב למי עלתה בגורלו ועל הכל נעשו
קודם צאת הגורל ביאורי׳ צודקי׳ ושוים ככתו׳ בפנקסים
הנזכרים חתומי׳ מיד הזקן ומיד שלשת האחים בניו וכן
נעשה שטר תנאי החלוק׳ על כל מה שהיה צריך לביאור
וסוף דבר אחרי שכל א׳ השיג את חלקו ע״פ הגורל עשו
ביניהם שטר פטורים הכל בעדים קנין ושבועה שלא
לערער עליהם מעולם ועתה פשש שנים אחרי חלוקתם
בהיות להם איזה תכשיטי׳ כלי כסף וכלי זהב ומרגליות
בלתי מחולקים וקבלו עליהם לחלקם עם כל התנאים
והשעבודים והביאורים שנתבארו עם זה התנאי בח״ח
ובש״חב בבא שני האחי׳ העומדי׳ יחד להתרע׳ שפעמים
רבו׳ בחיי אביה׳ וגם אחרי מותו הודיעו לאחיו השלישי
בכת׳ ועל ידי שלמי׳ וכן רבי׳ שיהי׳ מזומן עם התכשיטים
הנמצאי׳ בידו שגם הם מוכני׳ עם הנמצא בידם לחלקם

כלם בגורל על פי תנאיהם ואין קול ואין עונה ושרצונם
עתה לחייבו קפץ נגד השבועה והחרם שקבל עליו שלא
לערער על השטרות ועל התנאים שביניהם וטוען בלי
ראיה ובלי שום טעם שהכל נעשה מאתו באונס וטעות
ואונא׳ ומבקש שיבטלו הקומפרומיסו והפס׳ והפטורים
וכל הנמשך ומסתעף מהם· וראשונה טוען שבחלוקה
הזא׳ היה מוכרח במעשיו שראוי שהבן ישמע לאביו ויש
כאן אונס משום מצוה ומשום רשות כי על הבן מוטל
לעשות צווי אביו משום מצוה מצות כבוד דאפילו זרק
ארנקי לים ואפי׳ משל בן ועו׳ שהי׳ ירא שלא יכנו ויקללו
ח״ו ומשום רשות שלא ינחילנו חלקו הראוי לו· ואם כן
הקומפרומיסו והשבוע׳ שבו היו באונס גמור והרי הם
בטלים ואין לומ׳ שאם היה אנוס היה לו למסור מודעא
על אונסו שהרי לא רצה לפגום בכבוד אביו· ומ״מ הדין
פשוט שאין המודע׳ שלא הודעת האונס וכל זמן שהאונס
מוכח המעשה בטל והביא לסרוגין דברי הר״אש ז״ל כלל
ע״ב שאלה ה׳ כל היכא שהאונס ידוע מעשה בטל כאלו
מסר מודעא כו׳ אם כן גם השבועה בטלה דגרסינן
בשבועות לכל אשר יבטא האדם בשבועה פרט לאנוס·
שנית על לשון הקומפרומיסו שז״ל וזה כי בהיות שכל א׳
וא׳ ממנו רצה לקמץ מעסתו ולהפרד מעל אחיו חלינו
פני אבינו ובקשנו ממנו שיתפיים ויתרצ׳ לחלוק מחיים
מנכסיו לנו הגם כי בעוד בחיים חייהו אין לנו חלק כי
כל אשר לנו שלו הוא כי כן אנחנו מודים וכו׳ ולמען
בשלו׳ ובמישור ילך לבנו ואל ישמיע בחוץ קולנו בחרנו
לקרא כלנו בשם הזקן אבינו יצו הנ״ל שהוא גם כן יהיה
מבורר על כל דברי הפרשותינו כו׳ ואמ׳ שאם הו׳ מושל
ופטרון איזו טענה ותביעה אפשר שיהיה להם זה על
זה כדי להעשות גביר ממה שלא היה בידו לעשו׳ ולתקן
הקומפרומיסו אל הפסק במה שנתנו לו כח לדון ע״ד
הבכור׳ בכמותה ואיכותה כי מה צורך לאב ליטול רשות
על נתינת הבכורה לבכורו ולהעשות גביר מהחזקות
ומשיור מטלטלין ומסלוק ירושה ממני· שלישית שלא
נשמע מדורות רבים והלאה הנתן הבכור׳ לבכור דוקא
הסך הראוי לו מן התור׳ ולא קרוב לו מאד פחו׳ ולהיות
הדין שאין הבכור נוטל בראוי שלא במוחזק ונכסי ישראל
בזמננו מחוסרי אדמה וקרקעות יש בכלן ספק איזה
נקרא מוחזק ומתפשרים בדבר מועט· רביעית
שאביו קודם שפסק הבטיח לתת לו שלג דוק׳ מאשר
ישייר לו ולא קיים לו הבטחתו· חמישית שבקאפיטולו
השלישי מפסקו האב פוטר את אחיו בחמשים דוק׳ שיתן
לו והוא הוציא יותר מת״ק דוק׳· ששית שלא היה יכול
אביו לשייר לו כל ימי חייו וחיי אשתו תשמיש הבוטיגי
והבית כיון שהחזק׳ נתנה לאבות ובני׳ יחד וזכו הבנים
בהם ואינו רשאי האב לסלקם מהם· שביעית על
הפטורים ז״ל ובהיות שחלק לנו במעמד ובהסכמת כל
אחד ואחד ממנו כל רכוש וכו׳ טוען שלא נקרא בביאור
לראות מה היו נכסי נשותיהם ומה הוא הראוי לחלק
ומה המשתייר שהיו שונאים ואין אחד מדבר עם חברו
ואם באקראי היה נכנס תכף היה יוצא·
שמינית על הודאתו בפטורים שקבל חלקו מהמעות
והחטת כופר שלא קבל כלום· ועל הודאתו

שקבל חלקו ממטלטלי המלמכה לחזקו לומר שלא קבל
לא נעיף ולא סמרטוט · ט' על מה שנאמר שכל לאחד
מצד חלקו הראוי לו והכיולו לרשותו הפרטי טוען שלא
קבל אפילו כמלא ניתוך רק לאחרי שהעדים חתמו
הפטורים · י' על מה שנאמר כי כן מעתה ומעכשיו
מודה שאין לו מירושת אביו כלום לא לאחרי מותו וכו'
דמה שם הוא כן הפסקה שלא לירש לאחרי מות אביו
מה שצריך לו אז יומן ה' לירוד · עד כאן טענו שמעון
והחותנים והעידו ראובן הכל שהדבר גלוי ומפורסם
שסוברים להפרד מחתיו ושלכיסם של הרבה עליו רעים
לפיכך שיחזור עמו ושם לחתיו והוא מעולם לא רצה על
שכרחות הזקן שאין עוד תקנה להושיבם יחד כתרצה
לחלק להם את ככסיו ולעקר שרש המחלוקת והקטטה
מביניהם · ואז כשמעו ביניהם הפרסותיהם והסכימו
לעשות קומפרומיסו ביניהם גם שהוא היה יכול לעשות
היתר בעיניו מהנותו לבל דבר הקומפרומיסו ושתים
היה לו להיות ירא לנפשו וחרד מלברות מלבו חוכם
לערער על מה שקבל בחתימת ידו ושמחל לו לשערער עליו ·
ושפתי הרשלם כרור מלו כהרבה מקומות שאין להתיר
הרצועה לתת חון למה שאין כן ממש על מה שהתקבל
בשטרות על לערער עליו · דשם כן רבים יעיון פניהם
להכחים את המוחש הרשלם בשייכות לחשת שלל
ושלש כאשר הרבו לדבר לאחים הכל · והנה על החוכם
שטען שהיה ירא שמא יכנו לחבין ויקללנו הלא זה כתתל
חכם החומר זה לא לעשה כי ירחתי מן יבא לחבי והבני
ושם היה ירא מברכת לחבין היה לו לעמוד ולהזור עמו
ועם לחיו כמו שבא ם ממנו · וכבר נודע שלביהם היה
כעל מעשה בחסידות וכודאי שלא היה מבה לבניו
הגדולים לעבור על לאו דלפני עור לא תתן מכשול ·
ומה שטען שהיה לחוכם מקום בכור · כבר קל בכלל סימן
רמ שהלכה ברבה לזרוק מעות על כמה לתוך היס יכול
הבן למנעו קודם שיזרקו ולאחר שזרקו יכול לתבעו
כדין שיפרעכו · ומה שאמר שהיה ירא שמא לא יכחילנו
לאו מפיו אנו חיים ודברי בדחות הס שאין להם רגלים
שהיה לו לירה להפרד ממנו כאשר חלה את עכיו שיחזור
עמו ועוד כב ק"ל דכמכר בעין מודעת ויכיר חוכם
וכמו שכתב הרי"ף קלרו בפ' הרמ"ם והר"ם והרן זל ·
והקומפרומיסו טפי הוא ממכר דכמכר המוכר חסר
שאחר שהוא מוכר לעפי שמקבל תמורתו וכמו שאמרו
זל על פסוק כי לקח טוב נתתי לכם תורם מוכר חסן
לאחרי המוכר עכב והלוקח שמח כו לכל הקומפרומיסו
שאין שום חסר כלום דרמן דיכא שקלי גלימיה וכו'
והדבר שום לשני החלקים ופשיטא דטפי בעיכן לבטל
ממאי דבע יכן במכר · ועוד שם הפשרה דיכה כמכר
כמו שכתב הרמ"ם פרק י' מהלכות מכיר' והסכים הרי"
קולון זל והרשלם בפייכות לח"מ סימן קיט ושלש וכמו
שפסק הריף והרא בעל הלכות כש בקומפרומיסו
שאין שום ס' מהחלקים מפסיד כלום ואינו מו ואת כלום
רק מטיל הדבר על הדיינים · וכש בכדון זה שהטיל
הדבר על לבניו דכלאו הכי היה רשאי ופטורין על ככסיו
ועוד כיתוספו בשטרות החלם והשבועה שאינם להרע
זה להיטיב לעכמו כגון שבועה שלא לוכל ושלא לחלתי

ושאר שבועות כאלה אבל הם לקיום השטרו' ומוסיפים
כח בשטרות דחתילו ליכא מודעת ואוכם אין כל לוכם
שום לבטל השבועה והשטר וכבר כתב הרי' קולון זל
ס' קפ"ד דלא מיקרי אוכם שלא בשעתה רע ולא בשכמצ
מהיטיב · ובהגהות יד סימן רל"ב ס"ק לא מקרי אוכם
בשבועה שלא הם כן היה מגיע לו חיוב רעה הם לא היה
כשבע אבל הם לא היה מגיע לו טוב' ובשבע כדי שיסך
לו טובה אזה אין מקרי אוכם בשבועה ע"כ · ועוד יש
בשטרות בטול המודעות דאפי' כשתכם מהגיה בשכחה
בח"מ סימן ר"ם והרשלם שייכות לח"מ שלל · ובדולה
מזאת כתב הרשלם השו תיט זל הרי שלדעת רביכו יוכה
ורי"ם הסכימו שאפילו בשתכה הם מסר מודע ובשהו
לבטלה אפילו הכי הם בטלה למודעת מסני ומי הוא
שיעשב אל לבו לעבור שבועות חמורות כאלו כי לדעת
רביכו יוכה ורבותיו וביכת זל הכל קיים כין בשכר כין
בשתכה · כש הם בדרך לזה דעת רביכו אפרים כו' ·
וכש הכא בדבר שהוא כשכר אפילו הכי ידעינן בהנסים
לדעת רוב הפוסקים מהני בטול המודעות וכמו שפסק
הריף וכש"ל והרשלם · ועוד אפילו להגהו דם"ל דלא
מהני בטול המודעות מודו דבהודאת בעלו שלא מסר
מודעה מהני כמו שכתב הטור והרשלם בשייכות לח"מ
תיט מ"ל ושלש · ועוד כתב הרשלם זל עוד לכי לומה
דלא מנאתי דלשתמיט חד מן הפוסקים שיאמר אפילו
יבבע על בטול המודעו' שאין הבטול כלו' שחדש גדול
כזה היה להם לו לאחד מהם להודיעו ע"כ · וכש בכדון
זה שהשבועו' גדולה שלא לערער כשטודה בשבוע' שלא
מסר ובשב' שלא ימסור שום מודע' וכל זה לרוח' דמלתא
דבבר מוכח שאין כאן שום אוכם · ומדברי המגיד
מוכחת שהיה לרבינו שהבטיחו לכיה ליתן לו במתכ' שלש
דוק' שאם כתביים בשובר המתכה שלא לא הוכרח · ואם
הוכרח לא כתביים ומכאן מודעה רבה שעשה זה אין לו
רגלים · ועל הטענה השביעית השיבו החתים שמדברי
הקומפרומיסו מוכח למה בחרו להטיל כל הפרשותיהם
בלביהם בפירוש ואדרבה אם הוה רצחי לעשו' ממילא
כל מה שירצה כש שמעתין יוקר קיימים והוי כמחילה
שאינה נהיכה קנין שאם יש כה קנין דאלימא ·
ועל מה שאמר שלא כדי להעשות גביר ממה שלא היה
בידו · תשובתם שאף לפי דבריו כן הוא סדור כל
הקומפרומיסו ליתן כח למבורר על מה שאין לו כח לכל
בח"מ לא ומכח כלום בפסק דין שלא היה יכול לסדרי
מעלטנוקו על ככסיו רק מה שפסק לחוב' דאוכן דבבור
שהשטר של גיסיו ממוקר נדוכית הם זו הרשלם ויורש
לו דפשיעתו היתה שנתר על מלבוחיו · החתם מיתמך
בפקדי מוכח שם נעשה גביר ממה שלא היה ברשותו ·
ועל הטענה השלישית ע"ה הכבור' השיבו החתי' שדברי
הרי' קולון ברורים כש' ח' דאין לטעון דמכהג הוא
להעות הכבור והפשוט דמכהג רע הוא ועוקר דין
תור' ומבטל ירושת דין הכבור שאין ללבת אחריו חלילה
וכן כת' הרב דדרכי תשו' קעל' וכן הוא בפסקי ההלכות
ס' דין רשל"ם ד' · ופשיטא שלא היה לפוסקי' האחרונים
לפסק במעשיו שבאו לידם מה הוא בדאוי ומה הוא
במוחזק אם כל לאחין מיון דדין בכור אינו בוהג בזמן

חזה. ועוד קח הלא לרבות ולמעט שלא בלשון ירושה בח"מ סימן רפ"ח וכאן בכל שלא בא להזהיר שלא לחלק וכתב בפסק דינו הנני נותן לו לחלק בכורתו כו'. הדבר ברור שיכול למעט ולרבות. ואם בעלמא הלא דאמי לכתו' ולמעט כ"ש בחלק הבכור לבכור שזכתה לו התורה כי את בכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים והחמירו בם חכמים יותר מחלק הפשוט' כמו שכתוב בח"מ סימן הנ"ל. ואם כן אין לו שום טענה על זה לפילו לא היו ביניהם פטורים כ"ש עתה ביחסם עם החמרות הנ"ל. ועל הטענה הל' לזו מפיו אנו חיים לתלות בוקי סריקי בלבו ח"ו שהכוונה זולת קיום וזהו ככוב שים בו מוקף שרחוי לו לחוש עליו ולא במה שהדבר מלבו למע'. אבל לפי החלת הכל שקר וכמבע מבר ענמו שאם לא שייר לו כלום רק כך מעט מיוחס חפנים חוץ הכתיחו והוא לא הבע חוסק לחבין מחיים וסוף סוף לזו בעל דברים דירהו הוי ועוד לפילו הכתוב לו אין בכך כלו' להבדיל לחמרינן בפרק הזהב רבי אלעזר בשם רבי יוחנן אם ל'יתן מתנה לחברו וכתב לחזור בו אות' לחזור בו ואמרו עלה דלזו דוקא יכול לחזור בו שלא דמותר ולפי חשש תיסור לעשות כדבורו ליפה וכל זה בדליכ'עדים כ"ש הכ'שבודם דברים מלבו שלא היו ולא עלו על לב. ואם פלגינן דבורים להוכיח סתירת דבריו וטענותיו כדלעיל. ועל הטענה הל' הסיב רלזכן שחשבים דוק' לחלקו שם קפ"ל בין שלשתם ושו שם לתוספ' על דמי שווי מטלטלי לשתו הדחזנוה. ואפל אקו"ן לאחר גמר דין מחלוק לפילו בן כל מבורר כל שכן שהלא עצמו הוא שפסק כן ואח"כ נעשו פטורים ביניהם. ועל הטענה הכ' השיבו האחי שלא נכתב החוקה לאב ובנים רק להרחות נרכם בכמות הבית הזה ושהלא תמיד הלדון אבל מ"מ אפי' לדברי הבית שנתן לאב ובנים בחלוק הניוטו היה בנין רשות ואם היה עתה במבבו אז לא היה שום השכירות שפרעים לבעלים והטבות מבבסי לביניהם בעצו. ואם כן מצלו פסק הלא שתשמים הבית יפלה לו ולבניו העומדים עמו כל ימי חייו וחיי חשתו. ועוד הלא חלק נכסיו מחיים בתנאי זה וחין לערער. ועוד בבר בעצו הפטורים ביניהם ומה שיודע עכשיו ידע גם כן בעת הסוף וחין מחילה בטעות. ועל הטענה השביעית לזו כל כמיניה להכחים הפקוה בשטר. והחמת הוא שהיה במעמד הכל ובעם' על פי הגורל וכן חין בדבריו כלום בטענה השמינית נגד דברי השטר דק"ל בפרקא קמא דגיטין דחין אדם נאמן לומר טעיתי בחשבוני שלא אם כן יש עדים שמנאו הטעות או שחברו הודה לו. אבל אם חין עדים או הודאת חבירו חינו נאמן לומר טעיתי. וכתב ה"ר עלה דלא על פי שיכול לומ' פרעתי חינו נאמן לומר טעיתי דבמבו במקום עדים הוא שאם לא היה מדקדק מיניקרא לא היה מסתבר עבמו. וכן כתב הרלח"ם בכלל שם סימן ו' מהררי"ק שדברי הרשד"ם ואם בה זולת החשבונות דאמרינן דטענת טעיתי לינה מועלת כלום תעפ"י דשכיחא מלתא לטעות בחשבונות כל שכן בטענה הזולת להבחים מה שהודה בפירוש ואם בדליכ' טענת מנו חינו נאמן כל שכן בדליכ' שום טענת מנו. ועל הטענה התשיעית השיבו גם כן האחים

הכ"ל דדברים שלא מה שכתב הם וחינו נאמן עליהם נגד המבואר בכתב וקבף ידועת הנוהל על פי תביחיהם כל ז'וכה בחלקו ועל העשירית השיבו שמדברי הפטורים מוכח בפי' המעט מזער מהיות דברים פרטיי' שבייכם לו וכהודחתו שקבל כל הרחוי לו מבבסי לאביו הו' מוניח גם כן כל מה שצייר לקבל ממנו חלקו לאחרי מיתת לאביו בחופן שכל דברי השעין הם חביבי קבן וקש שלין בהם ממש. גם הלא דברי רלזכן הכתוב ולזי הנעיר על טענות שמעון לאחי הם בקנוי ח"ר הרחיבו והאריכו הדבה ברחיות לאחרות. עתה יורנו מורה הדן דין לאמת לאמתו על כל הפרטים החלה ושכרו כפול ומכופל מן השמים.

נאם יהודה בכמ"ל

שמואל כהן מהחזנים זלה"ה

תשובה

ראיתי דברי החב' השלם ונעלה ידיד נפשי כ"ו על ההפרשות לשר נפלו בין האחי' המפורסמי' הכהני' נ"ו ואומר כי מי יראה השטר פטורין שנעשה בין שלשת האחים הנ' וירח' השטר לשר טוען עתה האח הא' כמ"ל עזרי"ל נ"ו לערער על הפטורי' הכ"ל לבבו יבין בהערה ז' בלבב דלית בהו מיעשה לבטל המחילה והפיטורין הנעשית ביניהם לשר החליקה לשר חילקו ביניהם מחוט ועד שרוך נעל וזה מכמ' לנפי חדא כי ידוע הוא שם שכתב הרמ"ם בפ"ו מהלכות מכירה ז"ל וכל מודעה שאין כתוב בה ואנו העדי' ידענו שפלוני זה לנום הוא חוב מודעה כל"ל כמוכר לו בעוסק פשרה לבל במקנה אז מחילה אם מפר מודעה קודם מתנה לשפי' שלינו לנום הרי המתנה בטלה וכו' וכתב הרב השניד ז"ל ודימה הרב פשרה למכר ומחילה למתנה' ועקר ע"כ"ל דמשמע דפשרה דמי לזביני דתרתי בעינן מסיר מודעה וידעי' בחוכמים וכל' המחיל' הזולת שעשו האחים זה לזה דמי לפשרה דכיון שכל אחר מהם קבל מעט לחלקו בחלוקה זו ומחלו זה לזה חף על גב דלפי סברתו על זה כמ"ש עזרי"ל נ"ו לא קבל כל ברכו הרחוי לו לזכותו מכל מקום כיון שקבל מעט אם מעט ואם הרבה פשרה מקרי דדמי לזביני ולא מיקרי מחילה שתמית דשני בחד בלבר או מסיר מודעה או הברנו בתוכנו דהמחיל דהיה מיירי כשלא קבל מעט כלל דאז דמי למתנה וכמו שכתב הר"ם ז"ל בהדיא בפ"ב סימן ם' על רלזכן טענן על שמעון שהיו לו בידו מלה ליט' היל"ג ושמעון מסיב לא קייתי חייב לך כי אם שמנים וכבר פרעתים ופטרתני מכל תביעות ומחלת לי בחילה גמורה וכקנין והנוחה כתב חתום בעדי' וטען רלזכן אנו קייתי ובעל כרחי הוצרכתי למחול כי ירחתי פן תפסיד כל הממון כי אמר לי אם לא תרצה למחול ולהרחיב לי הזמן לא אתן לך אפילו פרוטה כי אינו חייב לך וזה דברתיו לעדים ומסרתי מודעה והסיב דלאו מודעה היא והמחילה הניח מחילה דאמרינן בפ' חזקת

אמרי נאמדעי כל מודע' דלא כתיב בה ידעינן בחוכמים
לאו מודעה היא ובבדין זה לא הכירו העדי' בחוכמו של
לחוכן דאיכא למימר הדין עם שמעון שלא היה חייב
לרחובן אלא פ' ליט' ומחמת שתבעו יותר ממה שחייב לו
בפני לו בבל ובפם' כתב לקחת מה שהיחייב לו הדם
לו הלכך איכא למימ' דליכא חוכם פו' עד ובדין זה דומה
לכל שאר מחילו' דאדם קובע לחביבו הרבה והלה כופר
ומפפרים ביניהם ונותן לו מקצת ומוחל לו השאר שטו
שם זה מסר מודעה תהיה המחילה בטלה אלא לא תועיל
סום פפרה ומחילה בקטן אלא ודאי לאו חוכמא הוא
כדפי' בסמוכ פו' הפי לך בהדיא דפל שקבל מעו' קצת ומחל
על השאר לא בבי בבלוי דעת בעלמא אלא דמי לפפרה
דבריך מסירת מודעה והכרכו בחוכמים וכן כתב מהר"י
קולון בסורם ק"מו ו"ל ועוד כ' לעלר דבר פשוט דמחאר
דמטו ליה הכא ממה שהוסיף לבחל ניפתו שמתוך כך
עשתה לו אשלון ורימ"ה מן החוכות וכו' עד תפילו
שכאמר שבחוכם הוסיף מה שהוסיף לו דלא נדון לותו
בתלויה ויהיב דלא הוי מתנה אלא בתלויה וזכין דהוי
זכיה וכן דבעב' הוא בקונה הבי הכתו' דלעיל תמורת
מה שהוסיף לפ דאין הולכין בזה אחר שמשם השכאם
דמטי ליה מיניה אלא הוא שזה מה שנתן לו חבירו
תמורתו ואם לאו עכ"ל גם בסורם ק"ו כתב כן ו"ל ואפר
שאלת על לחובן שהיו לו נכסים ביד שמעון ודחק אותו
שמעון עד שהוצר לחובן לעשו לו שעבודין כדי להוציא
נכסיו מתח' ידו ושזב רצה לחובן לבטל אותן השעבודין
כאומרו שחוכאה היה על כך להזהיר עליהן ועיקר. הכא לא
כתבה שאלה זו בל הנורך שהרי לא קיים בה חובן
השעבודין אשר בשתעבר לחובן לשמעון ופשיטא שום
לחלק שאם השעבודין היו בעין מתנה בלומר שבתחייב
לחובן לשמעון בדבר אשר לא תגיע לרחובן שום הנאה
תמורת השעבודין כו' עד ויתברר זה בעדי' שידעו חוכם
לחובן בשעבו' זה אז ודאי יוכל לחובן לטעון טעו' לחוכם
והוי כתלויה ויהיב מתנה שפפקו הפוסקים דאין צריך
למסור מודעה שגם בלקי מודעה שתבטל המתנה אי
ידעי' בחוכמים כו' עד אבל אם השעבודי' שהם שהכריח
בהם שמעון לרחובן היו על דרך מכיר' כגון שבשתעבד
לחובן לשמעון נתת לו כך וכך אז לעשו לו כך וכך ובבן
התחייב שמעון לעשות לו גם הוא לרחובן אותם דבר
תועלת חלף הדבר ההוא אשר בשתעבד לחובן לעשות
לו בבי ודאי גוונא דבר פשוט הוא לעל' דאיכא שבעיקר
הדבר היה לחובן לחוכם והיה חומר לחובן לא הזה ולא
שפרו אלא שחוכמו שמעון בעבות ממינו בחבות בשאם
מ"מ כיון דמטו הכאה לרחובן פהיו' שעבוד שבשתעבד
לשמעון שאיתך כך בתחייב גם שמעון בחוזק דבר חלף
השעבוד ההוא היו בתלויה וזכין דזכויות זכין בל שלא
מסר מודע' וכיון שלא מסר רחובן מודע' לחיות רחפסיד
חוכמים דאיכא למימר חבב חוכמא גמר ומקני עכ"ל.
ומשמע דפשיטא ליה למהר"י קולון ז"ל דבל היכ שמקבל
קצת מעות על המחילה אעפ"י שהוכיח בפי שוני השעבוד
והמחילה שעשה אלא מיקרי מחילו"ז בתתכם דבאחר בבי
אלא דמי לזכויות דתרתי בעינן ושם בשופיט קפ"ו דנם
לזכויות דזו היא שבבר' הרשב"ה מתוך שמא בתשובה

שהשיב ז"ל מי שהשבע להחזירו לחברו לו מעות לזמן
וכשהגיע הזמן הדברים האלון למלו' להתריך הזמן ללום
והמלוה מסר מודעה תשובה כל שבחוכם לאו כלו' הוא
דמאי שבא מתלויה ויהיב דאף זה אין מקבל מידי
בהתרכת הזמן ולא עוד אלא שהפילו נתן לו קצת מעות
דבמכר דקונותא לחריכן לחבב חוכמא דזוזי גמר ומקנה
אם מסר מודעה המודעה מבטלת המכר עם וכתב שם
הרב ז"ל מדקאמר ולא עוד אלא שהפילו נתנו לו קצת מעות
כו' משמע דבקצת מעות ואפילו אחין המעות מניעות
להבה' הזמן דאפשר הוה חשיב כתלויה וזכין והיה
בפשוט אם לאו המודעה כו' גם מוהר"ן ל"ב ז"ל חלק ב'
סימן ע"ז רצה להוכיח מתשוב' לחתית של הרשב"ה דסובר
דבל היכא שים שם מעות על המחילה מיקרי בזכויים
לף על גב דלא מטו לבעוי מה שחחל שכתב ז"ל לימרת
דהרשב"ה ז"ל לפי מה שכתב בתשובת שאלה בר' מדברין
שדעתו להקל היכא דקבילו זוזי ולא מסר מודעה שכתב
וז"ל בר' לי שהגבו זה הוה מפוסק ופסול ולף על פי שלא
מסר מודעה דאין בריך מסירת מודעה אלא היכ' דבקבילו
זוזי גמר ועביד ומחיל אלחובים כו' עד ותלויה וגרם לאו
גירושין דהא ליכ' זוזי דאי מצו' דמפטר בבט זה משאר
בסות ועובה הא מוכח בגמ' דהפקעת דבריה אלו לא
חשבינן להו בקבלת ממין ואם כן הוה ליה תלויה ויהיב
עכ"ל הרשב"ה ז"ל ומיים בה מוהר"ן ל"ב ז"ל דהרשב"ה
סבירא ליה דאפי' היכא דלא יהיב החוכם הזוזי אמרינן
דלגב זוזי מחיל לחוכמים עכ"ל ומוכרח דמדאינה ז"ל גם
כן כתב בתשובה שלו בחלק השייך לטור ח"מ להוכיח
מתשובת הרשב"ה ז"ל זולת שתי התשובות הנו' אלו היא
דעת הרשב"ה ז"ל מתשובת הרשב"ה ז"ל שכתב מי שמסר
מודעה על זכויי וכתב בשטר המודעה ידענו בחוכמו
ובשטר המכר את בלא לחכים ושהוא מבטל כל מודע'
הסכימו כל גדולי האחרונים שכיטול זה מועיל כו' עד
ודוק בזכויים אבל כתב ומחיל לאו וכל שמסר מודעה
כו' עד וכל בל כה זוזי מחילה ומתנ' בחוכם חיכא כלום
ואיכא למידק בדברי הרשב"ה ז"ל דהוה ליה למיכת' וכל
מחילה ומתנה בחוכם חיכא כלום ומה לו להזהיר וכל
דליכא זוזי שלא שנר בפירום דהיכא דאיכא זוזי הוה ליה
כמכר ותפילו יתעיין בחוכמים מועיל ביטול המודעה
עכל מרי לך דהכי תלת תריותא מוהר"ן קולון ז"ל ומוהר"
ן ל"ב ז"ל ומוהר"ם דמרינה ז"ל הזכיתו כל אח' ואחר מהם
מתשובה בפרדת זו מזו שהרשב"ה ז"ל סובר דבל היכא
שקבל מעות על המחילה אף על גב דאיכא בהי זוזי
המחילה שעשה דמיקרי זכויי.

והנה מדחפתי להעתיק דברי שו"ת הרכנים ז"ל ויען
לי מקום עיון בזה שלא' כדאיה דאין
הברח מדברי הרשב"ה ז"ל למה שרצו הרכנים ז"ל להוכיח
מדבריו וזה שהרי מנינו להרשב"ה ז"ל בתשובה שבתב
בהדיא ובואר דעתו בפירום דלא מיקרי זכויי שלא היפה
שבתן בל דיימי המכר והביא מוהר"ן קולון ז"ל בשור ח"מ
סי' ל"ב וז"ל בתב הרשב"ה שבשטר על שמעון שהיב לרחובן
מבח וכפר בבל ובשום פנים לא רצה להודות לו בשום
דבר אבל אמר לו עשה לי מחילת שמים ומחיל' הבריות

ואתן

ואתן לך מעשים ווו ורחובן כדי שלא יתכר הכל כתרגמ
ועשה לו מחילת שמים ומחילת הבריו שם כפטר שמעון
כך וסמיב דברים כרומים לכני רוח' שלין שמעון יוכח
ידי שמים כיון שלא כתב לו רחובן שלא מתוך התוכח
ואפילו מה שמחל לו מחילת הבריות אלו ימנה עכשיו
עדי' לו רחיה שהו' חייב לו יותר ממה שהמיב לו מוציאין
מידו ונותנים לזה דמחילה בתוכם היתה והרי זה כמי
שהכמיזו ליתן משעשי שהקבל קנת מעות לא אמרו בכי
האי גוונא תנב תוכפת דזוזי גמר ומקני שלא אמרו שלא
בווזי של דמי המכיר' לכל בתן קנת הגזלה הזה שהמיב
ושל דמי הגזלה כו' והאריך שם לפתר כרחות דלא מקרי
תלויה וכיון שלא היכה שכתן כל המעות מהשווי ואם כן
אין מקו' כלל למה שדייקו כדברי הרמ"כ ז"ל שו הרבנים
ז"ל שהרי מנינו לו בהדיה שביאר דעתו כשכוכח הנ'
בהפך וכיון שמנינו לו בהדיה דבעינן שיתן כל דמי
השווי שם כן תותם התשובות דלעיל שירת לבאותם מתן
דלא בעינן דימי השווי מוכרחים אלא לומר דמיירי
בכולהו שכתן כל דימי השווי ולרחוק שלמון כל מה
שאפשר דילמא שתום מן המפורש ומה נם כי התשובה
אחר הוכיח ממנה מוכרי"ן נב ז"ל זר בבקל לחלק ביניהם
ולא קשיח כלל לתשובה הנ' שכתבנו דהתם מיירי בנמ
אשה דכולהי הא' אין לה שך קבוע שמה היא שוה עד
שכאחר שנריך ליתן כל דימי שוויים דהרי הא' נקנית
לאילו בפרוטה ולפיו זה אם כן אחי שניך מאי דכת' שם
הר"ב ז"ל בנמ הסוא דלימה זוזי כו' דכולהי כל היכא
שהיו שם מעות אם מעשו ואם הרבה דימי השווי קיימין
ליכא כיון דאין לה לאשה שך קבוע ואף על נב דמנינו
להר"ם ז"ל בתשובה שכתב בשפר מן הקצ"ש הקצה
דלנבי אשה אפילו בכל ממון שבעולם שיתנו לו לנרשה
לאיקרי תלויה וביון דאין לאשה לתום כו' מכל מקום
הר"ם ז"ל לשיטתיה שם שכירת ליה סבי וכמו שמנינו לו
בכלל בבתרא בתשובה הנ' שכתבתי ז"ל ועוד דאפי' לבעלי
נבי תלויה ויכיל שאכר לנב תוכפת דזוזי נמר ומקני
ואפילו בכותן זוזי בכל הדא קאמר בבע' מקח מהנדלים
בכל כי הא מודו דלא נמר ומקני דלא אמרו שלא בקרקע
אלין לו תוכיח ושקנה אפילו כפרוטה דומיא דאשה הא
כמטלטלים שים להם תוכיח לא עכל דמשמע בהדיא
דשובר ז"ל לנבי אשה ושקנה שיך לומר שאפילו שלא
נתן כל המעות מהשווי מיקרי תלויה וביון מצוי
דאין להם שך קבוע לכמטלטלים שיך לומר דאפילו כל דימי
השווי ואם כן ליכא שום היכחא מהיות תשובה הרשב"ץ
ז"ל שהביא הריב מוהרי"ן נב ז"ל ושאתי התשובות
האחרות שכתבו ים להשב דכרי התשובה ז"ל כי היכי דלא
ניתן לאחרי בתובין שאין להוסיף מהכרי הרשב"ץ
שיך לומר כל דימי השווי.

ומכל מקום הרב הרבני מוהר"ר קולון נחרי
בל ומכי נב מוהר"ר נ' נב ז"ל ומוהר"ם דמדוכת
ז"ל וכלם הזכיחו כרחות דלא כעינן שיתן כל השווי שלא
כל היכא שים מקנת דמים מיקרי תלויה וזכין ושיך
מסירת מודעה נשיכיחו בתובות ונרול' מזו כתב מוהר"ם
דמדינא ז"ל בתשובות השייכו' לטור חש סי' ת"ל כרחובן

סמיה תכוס בכיח התמורים שהיה חייב ליטמעלים
ושמעון היה חייב לרחובן כ"ח תלמים לבני ושמעון היה
אומר לרחובן שלכך הפלו ואין לו כמה לפרוע לרחובן
מכל מם ירע' רחובן לעשו' לו סטורי ומחילו שלא יקבע
לו יפרע ויקן לו ד' לבני כעד כל הכח שלפי שהשני שהלבר
פשוט כי המחילה הזו מחילה ואפילו מכר מודעה כיון
שקבל קנת מעו והביא רחיה מתשובת הר"ם ז"ל דלעיל
והעלה ז"ל הרי דמשמע ליה להרשם דכל דאיכא זוזי
ומחל קנת ומקבל קנת שלין שכרה נוש שהמחיל שמחל
השלר שלא תועיל לו דודאי תועיל הכא כמי כיון שכתן
מעות ומחל ודאי דמהני מחילה והמודעה אינה כלום
עכ"ל ואינרת דיר' נעלך רחובן רחיה ויש לתמוה על הרב
ז"ל דהא לא דמי כלל לנדון הר"ם ז"ל זה דכתן הרשם
מיירי שהחוב לא היה כרור שלא שזה תומר ק' ליט' וזה
תומר ס' ועל זה כתב ז"ל ובנדון הלו לא הכירו העדים
בתובסו דאיכא למימר הדין עם שמעון שלא היה חייב
לרחובן שלא פ' ליט' ומחמת שתבעו יותר כו' עד ואשר
כתרג' לקחת מה שהיה חייב לו אז הודה לו היכך איכא
למימ' ליב' אוכם כו' עד ונדון זה דומה לכל שאר מחילת
שאדם תובע לחבירו הרבה ואלם כופר ומפצרי' ביניהם
ונותן לו מקנת ומחל לו מקנת השאר אפו אם זה מפר
מודעה תהיה המחילה כשלה כו' דמשמע דדוקא היכא
שהחוב ליכו ברור שלא שזה תובע הרבה זה כופר
ומפצרים ביניהם ונותן לו מקנת כזה כתב הרשם דכיון
דאיכא זוזי במקנת ומחל השאר דהמחיל הוי מחילה
אמר כל היכא שהחוב הזה ברור כשטר ועדי' ואין שום
הבקשה כזה רק שהוא שלין לו לפרוע לו אלא דאיכא זוזי
אם מקבל קנת ומחל על השאר דאי חבירו חייב
הוא מדיכא לפרוע לו בכל כל ומן שיהיו לו מעו' וכן כתב
מוהר"ר קולון בסוף שורש קי"ו דהיכא שליכו נוטל מעות
רק מה שהיו לו ביד חבירו שלא מיקרי נטל זוזי עיש
שירחה בהדיה דמחלק החלוק שכתבנו.

ואיך שיהיה הכח בכל כיון שאלו ג' לחים קבלו
כל ג' וה' לחלקו שך מה מעות וחפצים
ועל זאת החלוקה שעשו ביניהם עשו מחילות ונטורין
זה לזה שלם לסבר' כל הני דכותה פשיטא דדמי לפשרה
דהוי כוכיחי דבעינן תרתי ולוכח מסיל' מודע' כלל כי לא
כמ"ל שלא עדו שלא רחיה שמחלו כשעשו השטר מהמחיל
ומיטורין שום מודעה בעולם. ועוד הבנדון דירן לעיל
ליכא לחלוקו הכבר בחובסו בחופן אחד' אם היה מחילה
בעלמא שלא היו שם מעות כלל לא מתכח כיון שלין
מסירת מודעה ונם ליכא לומר כיון דבדברי כאל"
עזריאל הנ' כלום שהרי היכי מוכח שום עדות שיעיד
שלביהם אז אחיו לפרו אחרו במקבל ושכחו בעצמם
או שלקחו השלו מידו ומחזיקים לוחו בידם ואומרו לא
אם לא תעשה מחילה זו לא כתיב לך או לא נחוץ השלך
ואם כן פשיטא דלאו כל כמיניה לומר לנום חיתי מחלו
לומר שכי כל זמן שלא יש עדי' שלא חובסו שום פשוט שאלו
ואינו צורך לרחוק ושהרי לך ובשרי מוסר' קולון ז"ל שם
בסוף שורש קי"ו ז"ל לאחר דבר בפשוט הנ"ל שלא כל כמיניה

דרחמנן לומ' לחנם היינו אם לא יבוא עדים על כך עכ"ל
גם מה שאומר שאינו הכריחו על כך שיתרצה בחלוקה
הסיה ושיעבוד מחילה זה לזה החתים גם יחד ואם לאו
שהיה מוציאו מן הירושה מילי דכלי כיכהו לגיב עדים
כלל על זה ועוד דאפילו שהיו עדים על זה לאו לחנם
הו' דעביד לישים דגזים ולא עביד וכמו שאתריך מוהרי'
קולון ז"ל בסוסם ק"מ והוכיח בריש' דמה שהיה מחיים
ומגוש לו לא מיקרי חנם לבטל המתנה וכל שלא מסר
מודעא לאו חנם הוא והביא שם תשוב' הרשב"ם שכתב
דאפילו שמחילה כתובתה מחילה גמורה והיא טוענת
שעשתה המחילה מפני שהיה מגוש לה לגרשה או ליפטר
ממה שחר שאין זה חנם ידוע דלא מסרה מודע' ומכאן
דקדק הרב ז"ל וכת' שמעתי בהסיה מתוך טעם שכי שכת'
ואין החנם ידוע כו' דאפילו דמחילה זוה לאין מתנה
כמו שכת' הרמב"ם ז"ל דלא חשיב חנם כמה שהיה מגוש
לגרשה ע"כל דשמעתי בהסיה דאפילו שהיו שם עדים על
הגוש לאו חנם הוא מגוש דעביד לישים דגוש ולא
עביד:

איברא דדברי הרשב"ם שכתב ועוד שאין החנם
ידוע דלא מסרה מודע' שם קשה ההכנה
שהוא ויש לתמוה על מה שכתבו כאן מוהרי' קולון ז"ל
שלאורה יל' מתוך דבריו ז"ל שהכין כאן שטעה' הגוש
הוא חנם ידוע דאף שם יאמר לעצות שמא לא יעשה
וזה מגוש דלא מסרה מודעה שהיה החנם ברור
שלא היתה מוסרת מודעה וכן נראים דברי הרשב"ם ז"ל
לכאורה ואם כן הוה ים לתמוה דכאן דמחילה דמיא
לשתכה אפילו לדעת הרשב"ם ז"ל וכמו שכתב מוהרי' קולון
בעצמו ובשתכה סבור' ליה להרשב"ם וכרו לכרב כתגוש
דהוכח מסר מודעה אפי' שלא ידענו בחנם שגי וכמו
שכתב שם בפסקיו בפרק חזקת גם בנו הטור בסי' ר"ם
הביאו בפסק הלכ' ז"ל ב"ד כמודע' על מכר לפי מודעה
על מקנה אז מחילה כאן צריך להביר בחנם שאפי' שם
היינו חנם כיון שאמר שליכו נותן לו מוחל מדעתו כאן
שמקנה לו המחילה כלום ע"כ וכיון שכן הוה שם כאן
צורך לומ' ועוד דאין החנם ידוע משו' דלא מסר מודעה
והלא שם היתה מוסרת מודע' היה מסתיק לה זה בלבד
אף על גב דלא היה שו' שכר חנם כלל דשמתם גלוי מלתא
בעלמא שגי ואין לומר דהכי קאמ' תלא שאין החנם
דקרי אפי' היה לה חשש לזה שהיה מגוש לה לשתמסור
מודע' דשם כן לא מסכים לם חנם בלתי מודע ומודעה
בלתי חנם על מי זה הדרך תלא צריך לשעלם להיותם
כאומר המטורף ואם בלתי ליתא ולזה נראלי ליישב
דברי הרשב"ם ז"ל בסגנון דלעיל דלא מסרה מודע' ולכתוב
ז'שפסקום דהיינו דלא מסרה מודע' דכל כי האי גוונא
שנתה מוסרת הוה וכם שתגוש ז"ו מהרשב"ם ז"ל הנוקם
שפסק מוהרי' קולון ז"ל הוה אומר שכח שתוב בטור שם
מוף סימן קיים וראשם מכי מפתחים בתשובותיו כלל ל"ח
סימן ד' שם בשם בעמת מחר ז"ל ועוד דאין החנם זה
גלוי ועוד דלא מסרה מודעה ואם כן על כרחין צריך
לאתי להגיה ח' שנתה ואם גם שאפי' הגירסת הוה קשה
לשולמא דמשמע דאנם זה גלוי ועוד דאפ"ה שם היה
גלוי דלא מסרה מודעה ואם ודאי ליתא דבמקנה כל

היכא דידעינן כאנסים אין צריך מודעה ולזה לא מלתא
לעל' לקיים הגירסת הסיה שהביא בנו הטור ולהגיה ואו
במקום דל"ת וכאפי' שלקן שפיר דברי הרשב"ם ז"ל דהיינו
ממש כמו שכתב בפסקיו דבמתכ"ח סני ולזה כת' דהכא
ליכא חנם ידוע ומודע"ל מסרה כאופן דאין כאן שום
אחר מהם:

ונחזור לכל דאפי' אית ל' דמחילה זו דמי למחילה
בעלמ' שלא קבל מעו' מה שאין כן התמת
וכמו שכתבנו אפ"ה הרי אין כאן לא מסירת מודע' ולא
עדות כלל על תוכנו ומה גם שכתב בשטר המחיל' דלא
הניח והעיד על עצמו שלא מסר מודעה כלל ואפילו אם
מסר הרי הוה מבטל ומבטל עדיה ושל זה כתבא בכיטוי
שפתים שכדאי צריך הוה לקיים שכוותו וכמו שכתב
מוהר"ם דמדיוק ז"ל בסימן ק"ם ול"ל עוד אני אומר שכפי
מה שהגיע ידי לא מצאתי לשיתמיט אחד מן הפוסקים
שיאמר שאפילו יתבע על כיטול המודעות שאין הכיטול
מועיל שחידוש גדול כזה היה רווי לאם הו לאח' מהם
להודיעו ולכתוב שאפילו שתבע שאין הכיטול כלום כמו
שמניהו לבעל העיטור שכתב דהל היכא דאיתיה לחנם
שאפילו כיטל לאו בלום הוה ואפילו קנין לא מהני היה
דאוי לומר שאפילו יתבע לא מהני וכן הרמב"ם כתב וכל
קנין שהני לוקח בו' ולא כתב וכל שכופין בו' ואין לומר
דשכופין פשיטא ממתני' דמודין לחרנין דלחרמין דמי
מגוש הא מתקי ולא כתבו חידוש זה כיל דהא לשתוק מן
הקנין דשמיע' הגרול כח השכופין מכח הקנין בו' על
וכיכא דליכא שכופה חמור כופת שכיטול המודע' חני
כיטול עכ"ל ולפ"ז אפילו שם היה כאן חנם ומחילת
מודעה כל זמן שכיטל הל ונתבע בכל תוקף חייב הוה
לקיים שכוותו:

ולרוחא דמילתא אפי' תומר דאפילו לדברי כמ"ל
עזריאל הנ' שאם שעשה היה להפיס
דעת חבירו ואחיו ל"ש דל מהכא כל הני שעמי שכתבנו
היה הנותנת אפילו היה בדברים שהיה נוגע לחלקו
יותר ממה שלקח בהסיה הכתה דנייתי לחדדי ולפיס
דעתו של חבירו גמר ומחל ומרי לך דברי מוהר"ם קולון ז"ל
בסוסם קכ"ב בשם בעל העיטור ז"ל ורבינו מגולם כר
קלונימוס כת' על ג' לחים שהקנו זה לזה בקנין על מכמי
לחותם שכתן לה בעלה שכל מי שיקבל מהם מלחותם
ויחלקו שלשתם בשוה ונתנים כתנה שהקנה לאחד מהם
והסכים העם שיחלקו שלשתם מקר' לכר שלא רצו לעזל' כשהיו
שלשתם דקו שמכי לחדדי גמרי ומקנו לחדדי שלשתם'
בחנן שחילקו כגון ל' דשמעת דאעפ' שהם הקנו זה
לזה מה שלא היה ברשותם דלא מהני כזה קניה אפ"ה
מעשה טעמא דכשהיו הכלה הקו שניתו לחדדי בתרי
ומקנו כם כלם היו לומר כן בתוכן שכל הטעמים
שכתבנו יר' לעל' שאין כטענות כל' עזריאל ממש לבטל
השטר מחמילה השמעתי פעמי וכיון שהיו עם כל כך
חיזוקים וחזוק השבועה היו בשטר הנוח:

יעקב לבית הלוי

כלל ט

סימן סט

שאלה יעקב צוה מחמ' מיתה ע"י נוטריו גוי וכה אמר שהג' בניו ראובן שמעון ולוי ירשו את השלו בתורת פ"ידי קומ"סו שאם ימות א' מהם ירשוהו הנשארים וכן אם ימות גם השני ירש השלישי כל דבר וכל זה בתורת פ"ידי קומ"סו ואחרי פטירת יעקב אביהם נפטר גם לוי הכן הקטן בלתי זרע וחלקו ראובן ושמעון ביניהם הממון ואח"כ מת שמעון וצוה מחמ' מיתה ונתן נכסיו במתנ' ש"מ לטוב בעיניו וגם הניח במתנה לראובן אחיו סך מה מנכסיו עת' טוען ראובן מכח צואת יעקב אביהם ואומר שכיון ש אביהם צוה שירשו זה את זה בתורת פ"ידי קומ"סו אם כן אין כח ביד שמעון לצוות ולהניח השלו לאחרים יורינו מורה הצדק הדין עם מי.

תשובה

ראיתי דברי החכם הפוסק שפסק בדין זה בפשיטות שמתנת שמעון הויא מתנ' והיינו משום דק"ל כרב אחא בר עוירא דאמר דהאומר נכסי לך ואחריך לפלוני אם הראשון ראוי ליורשו אין לב' במקו' ראשון כלום דירושה אין לה הפסק ואם כן כיון ששמעון זה הוא ראוי ליורשו אין לראובן בנכסיו כלום אף על פי שהזקן אביהם צוה ואמר שאחריו ירש ראובן וכל פסקו סובב על מרכז זה כדי לבאר דירוש' אין לה הפסק והאריך בזה ואין ספק דהדבר ברור כביעתא בכותחא דירושה אין לה הפסק ואמנם מה שהוא ראוי לחקור ולראות ד"ל לא דמי כלל להיא דרב אחא בר עוירא וזה שיעקב אביהם ביאר דבריו פעמים בצואתו שהוא מניחם בתור' פ"ידי קומ"סו שר"ל פקדון מושלש שהקרן יהיה מופקר ביד כל א' ואחד מהם כמו שליש ולא יהנה בהם רק הפירו' בלבד כל ימי חייו והקרן הוא בידם בתורת פקדון ואם כא למכור או ליתן בקרן ובגוף לא עשה ולא כלום כנודע לכל ביאור פ"ידי קומ"סו מה שאין כן בנכסי לך ואחריך לפלוני שהשליטו לראשון כל ימי חייו בגוף ופירו' ואין לשני אלא מה ששי ר ראשון ואם מכרם או נתנ' הראשון בחייו אין לב' כלום דק"ל כרש"בג ואם כן עד כאן לא אמרי' דירושה אין לה הפסק אלא היכא שזכהו לראשון בקרן ובפירות ונכנסו ברשותו דהיינו שאמר לו נכסי לך וכדומה דאו אמרינן דמה שצוה אחר כך ואמר שאחריו ירש פלו' אין בדבריו כלו' דלאו כל כמיניה דה"ל כמי שמצוה על ממון שאינו שלו וכמו שפיר' הרן ז"ל וכיון שמחזיק בהן מכח ירושתו אף על פי שהו' בא להפסיק' ולתתה לבנו האחר אינו רשאי שהרי הוא כמצוה על הנכסים שאינם שלו ע"כל. אמנם היכא שמעולם לא זיכהו בקרן כלל רק בפירות בלבד והקרן השלישו בידם בתורת פקדון כנ"ד ושאם מכר או נתן אין במעשיו כלום בהא לא שייך לומר ירושה אין לה הפסק דמעולם לא ירש אותם ולא זכה בקרן לא מתורת ירושה ולא מתור' מתנה ואין הכי נמי שבפירות שהשליטו בהם למכור וליתן שייך בהו לומר ירושה אין לה הפסק והוא רשאי לתתם למי ירצה אבל לא בקרן שלא השליטו בו מעולם והרי לך ראיה גמורה לדברינו אלה מדברי הרי"ן מ"גאש ז"ל שכתב בחידושי בתרא בשבא לתרץ ההיא דתנו שקל לבני וכו' וז"ל הא דתניא תנו שקל לבני בשבת כו' איכא לאקשויי עלה הא ק"ל נכסי לך ואחריך לפלוני וראשון ראוי ליורשו אין לשני במקום ראשון כלום והא בניו יורשיו נינהו ואמאי קתני אם אמ' מתו ירשו אותם אחרי' תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותני' להם אלא שקל דאמא אם מתו ירשו אותם אחרים והא בניו יורשיו נינהו ופירוקה דאי אמרינן ירושה אין לה הפסק הני מילי היכא דיהבינהו לנכסי למי שראוי ליורשו בין בלשון ירושה בין בלשון מתנה וקאמר ליה אחריך יירש פלוני דכיון דראשון ראוי ליורשו הו אף על גב רבלשון מתנה קאמ' ליה אמרי' אין לשון מתנה אלא לשון ירוש וירושה אין לה הפסק וכו' עד אבל הכא כיון דקאמר תנו שקל לבני בשבת אשתכח דלא יהיב להו מנכסים אלא שקל בלחוד בשבת ושארה אפקיה מנייהו ויהבי לאחריני ע"כל כפי מה שהעתיקו מוה"רר בצלאל אשכנזי בתשובה לג' וזה התירוץ כתבו הרן ז"ל גם כן בשם הר"אמ והוסיף בו וז"ל ובמה שזכו אין הכי נמי שאין לו הפסק שאלו לא הספיקו ליטלן בכל שבת ושבת ומתו יורשיהם יורשים אותה אבל בשאר לא זכו בו מעול' ע"כל דמשמע בהדיא דדוק' במה שהשליטו ליורש וזיכהו בהם שייך בהו לומ' ירוש' אין לה הפסק אבל במה שלא השל טו בו כלל ולא זיכהו בו לא שייך ביה ירושה אין לה הפסק גם הרן ז"ל כתב בחידושיו וז"ל ואכתי מקהו קהייתא ואמרי הכי א"כ כל מתנת ש"מ צריכה שתהיה לאלתר עם גמר מיתה הא לאו הכי כבר חלה הירושה של תור' ורחמנא אמ' ירושה אין לה הפסק ואם כן לא משכחת לה מתנת ש"מ כתנאי כו' עד ולי נראה דלא קשיא ולא מידי דרב אחא הכי קאמר שכל מי שהוא מוריש בין בלשון מתנה בין בלשון ירושה מי שהו' ראוי ליורשו ונתן לו כל אותו כח בנכסיו שהיה ראוי לו כיורש גמור אף על פי שהתנה שאחרי מיתתו יירש פלוני אין בדבריו כלום דכיון דלדידיה אוקמה אדאורייתא הרי הוא כאלו שתק ולא אמר כלום שהרי לא חידש בירושתו שום דבר וכשהוא אומ' ואחרי לפלוני הרי הוא כאלו מתנה בנכסים של אחרי' ולפיכך כיון דק"ל דהאומר נכסי לך ואחריך לפלוני אם קדם הראשון ומכר מה שעשה עשוי נמצא דיורש זה קנה כל

רחמנן והכי פירוש בכתבי לך תיובתא לעזרן מתני' פלוני בכתבי בתובים לך ואחריך יורש פלוני וכו' אבל אם בתבה בירושה כו' דמוכח מלעזרן זה של הבית דלא גרים כגון ואחרי אחריך יורש פלוני והרי כתבה להגיה לה גרסת הגמרא וכתב הכי גרסי' לא כתב אלא בכתבי לך ואחריך יורש פלוני את הבעזרן קנה שני וכו' ולא כתב ואחרי אחריך יורש פלוני בלעזרן הגמרא' עוד כתב שם וכי תימא הכא נמי הא שני בראוי ליורשו כגון בן בין הבנים ואנב ריהטא דמעמיכן כר' אחאן בן ברוקא דאמר בלעזרן ירושה הזהיל ואזלו ליורשו במקנתא לי הכי דהא שני ראוי ליורשו ולהכי מהני ליה לעזרן ירושה אחרי שם שני קנה פלוני מכאן הא אלא רב אחא דירושה אין לה הפסק וכיון דאחי פלוני שני בתורת ירושה כאן לידי אין כח ביד המת לעקור אלא מיורשי יורשיו לתת להאי פלוני אלא יחזרו נכסים ליורשי שני דכיון דעשאו להאי שני יורש כי אם' כאי בתריה דהא יורש אני נותן לפלוני ה"ל מקנה על מה שכתו' בתורה כו' הכי רוחה בעיניך פשיטא על דברי הגמ' שאמר וכי תימא הכא נמי כראוי ליורשו שכודאי הכונה היא דהכא נמי ר"ל בין שני בין פלוני כראוי ליורשו ורשב"ם ז"ל נזהר ופירש וכי תימא הכא נמי הא שני כראוי ליורשו לכתוב חוץ כדי דבור חוץ ואמר ואגב ריהטא דמעמיכן כדבי יוחנן דשני בלעזרן ירושה כו' וכן אחרי אחת מכל שעם פלוני וכתב וכיון דהאי שני בתורת ירושה בא לידו כו' שפתוך שתי שורות הכתיב שלשה פעמים הוי שני הוי גם הזכיר בלעזרן כ' פעמים לעזרן מתנה לפלוני שפת' שלין פת בור המת לעקור אלא מיורשי יורשיו לתקה להאי פלוני כו' ומי מצי ליה ליפטר דגמרא ודבריהם דאמר בלעזרן ירושה ה"ל להגיה ירושה ואמר כי אמר' נמי בתרים ואמר כתבו בפירוש חוץ כדי דמכלות לעזרן דשם יר' בבקל דליהוי ל' גרים בבריית' בכתבי לך ואחריך יורש פלוני ואחרי אחריך יבוי מתנה לעזרן ואם כן בשלו בא מה שכתבו לעיל מזה הזכחת מהכא נמי אמר דאחי' דהאי אחריך יהיה לאחי ליורשו ש"מ ירושה אין לה הפסק דכיון דלא גרים לפלוני בלעזרן ירושה אלא בלעזרן מתנ' ה"ל יוכלו לרחוק הנך מקנת המחבירים דפלוני חוזו ראוי ליורשו שה שני דוקא והשת' ליכא לאקשויי להו מה שהקשיתו לעיל הפי אם כן תפשוט מהכא דאפילו שתי שדות ושני כבי חדש מהני דהרי לא גרסי לפלוני אלא לעזרן מתנה זה חשבתי להלין בשדם החמר נירסת זו דחזקה היא מלר ואיכ' למתמה כה טובא חדא דאם כן מאי פריך לכולהו מהאי בריית' ואחאי מסיק לה בתיובת' הא מכא למדתי דשלכי הכא דליכא תרתי כמתנה לעזרן ואחרון ואל בירושה בחמש שלכל לעזל' חומא לך בעלמ' בשתי שדות ושני בני אדם דהוי מר בבר אה דלא מהני דהמקשה מקשה בכח ודחוקה דוחה בקש ועוד דאם אית' למה ליה לרבם ז"ל לדחוק ולומ' הכי פירושא בכתבי לך היכא לעזרן מתנה כלומר בכתבי לך כי' תיפוק לי מלעזרן מתנה כלומר בכתבי לך אחריך לא שלכי דהרי תנן בתקיעין דחוקת' מתק' בתחל' או בסוף שהרי דהרי תנן בתקיעין מתק' בין בתחלת בין בתמצע בין בסוף משו' מתק' דהרי

קיימין ואם כן למה ליה לרבם לדחוק ולמצוא לעזרן מתנה בתך בריית' ולפרש דבכתבי לך ר"ל בכתבי בתובים לך הרי בהדיא מצינו לעזרן מתנה לפלוני דאמר לפלוני נותנים לפלוני.

ואיך שיהיה לפלוני דכולהו רבוותא מלבד הך קנת המחברים שכתב הרמב"ן ז"ל פשיטא להו דאפילו דהאי אחריך דלאו ליורשו אמרינן ירושה אין לה הפסק והיינו משו' דכיון דנכתבו הנכסי בחזקת יורש קמא כבר הם נכסיו לגמרי וכו' יתקייש ירושת התורה ואם כן בכל כ"ש ואין לומר שהורים לו אביו כבר זכו בו מדינה והרי הם נכסיו ממש ואם כן אפילו שהאי אחריך דאלו ליורשו כמי הוא שאין לאפ' הרשעון הוא הנקרא מוחזק שנכסיו הם ואם כן כל הבא מכחו מיקרי מוחזק וזה פשוט לעבירת דעתי וכיון שכן יכול לומר קים לי כפלוני.

ואם כן כלל לפי הנראה דהאי תירוצא דרבי ן' מיגאש ז"ל לאו הלכה פסוקה היא לכ"ע שהרי לא כתבה אלא כדי לתרץ קושית דהכו שקל כו' ואם לרבם והרי"ה ז"ל דסברי דכל שכתן בלעזרן מתנה ירושה יש לה הפסק אין לאו מרישים לפשוט תירוץ זה ודלי לה יודע לדין זה של הרי"ן מיגאש ז"ל ואפי' הרמב"ם לא סבירא ליה כרבם ואדרבה הוא מוכרח לתרץ ההיא דשקל כו' אפי' מצינו לו שתירץ בחופן את' דהיינו שהיה אומר לא מפוש ירושה אלא מתנה אבי נותן לך שאין לה הפסק שלא בתתנה והרי הפסקתיה וכמו שכתב בפ"ב מהלכו' וכתב שם הרב המגיד ז"ל ואם פירש ואמר לא מפוש ירושה כו' זה כתב לתרץ הקושיא מהברייתא דהכו שקל כו' וקל כיון שמצינו לו שכדחק לתרץ הברייתא כשאפשר הנהה גדולה כזו על דברי הברייתא וגם שהדין עצמו אינו ברור כ"כ וכמו שכתב הרי"ף ז"ל ואין הדמיון נכון וכבר תפס רואה שהוא שכח דעתו כזה אלא הזכירו בלעזרן דבינו ברכו רק אמר שזה תירץ המחבר לקושיא שהיה ותירוצו תמיהים נאמרו כו' עד' וגם דיבו של הרמב"ם אינו נכון כו' ואם כן כיון שמצינו לו שכתבו בתירוץ ההוא וכתב מתירוצו של רבנו מיגאש ז"ל שכתבו בתירוץ ההוא וכתב מתירוצו של רבנו מיגאש ז"ל יר' דלא סבירא ליה הוי דיבא וכן דחיתי בפסקי מהרי"ן ל' לב ז"ל חלק מ' דף מ"ט בחזקת הלשונות שמביא בשם על שם בנו מוהר"ר דוד ז"ל וכפי מה שמקובל בידינו שהם של הרב עצמו אלא שלאיזה סיבה כתבם על שם בנו וכמו שכתב מו"ה דוד שלמה הכהן ז"ל בח"ב דף כ' ושם הקשה לו מוהרי"ן לב ז"ל דלמה נכנם הרמב"ם בתגר זה להגיה הברייתא ולא נתרצה בתירוץ האחרים וכתב ז"ל משום דהכא לחומא דהתם בבריית' מיירי היכא שכתבם ביד שלים ומשום אלא כאו ליד היורשים לחטול הכי יש לה הפסק אבל אין לה הפסק אפילו ס"ל ואמר לא משום ירוש' כנ' יכן מצאתי שכת' הרן ז"ל שים מי שתירץ כחופן זה ועוד מטעמא אחריכא יש להקשות דאין דאוי להרבי הרמב"ם מהברייתא לפי משום ז"ל כת' דדוקא מתנת ס"מ הוא דאין לה הפסק אבל בכרוז אם אמ' בלעזרן מתנ' נכסי בתובים

לך ואחריך לכלוכי יש לעשות אם עשייר רשעון כיון שהוא
רחוי ליורשו כיון שלא היה וכיון שכן לכאן לחמיכא דהיתה
דקיבל מיורי בבריה ומשום הכי יש לה הפסק והכי
מסרש לה רש"ם ז"ל ואומר תנו שקל כנון ס"א מי נמי
בבריה וכנון שהלך למ"ה ונוח ליתן לכניו כשיעור הזה
עד שיבלה הקרן ונ"ע עכ"ל ואל כיון שרחיכו שהרמ"ם
ז"ל לא כתב בשו' תיכון רק בחותנו השלו הרחוק כרחם
ת"ב כלים לא שביבת ליה הכא תירוצי:

איברא דמתי שהקשה לג מוהר"ר ן"ל ז"ל דרחימוך
דהקונה דתנן שקל מיורי בבריה ומשום
הכי יש לה הפסק לחתוך חוץ ועלה
על לבו לומר זה ונלע"ד להרמ"ם מ"ש כלל לומ' דמיורי
בבריה דהרי חיתה בוכ' דבבריה שחילק ליורשיו וריבה
לה' ומיושב לאחר בלעון ירושה לה אחר בלוש וכמו שכתב
ב"מ מהלכות ואל ואם בריה חיה יכול להוסיף
ואל לגרוע לבכור ואל לה' משלר חיורשין כל"ח כשאחר
בלעון וחושה כו' אם בשיב מהלכות וכיה כר חם הפרק
כתב ס"א שאחר בני אלו ירבשני הרי זה יורש אותו לבדו
בו' עד שלכל הבריה אין דבריו קיימין עכ"ל והייכו משום
דאוזל לשיטת ר"ף ור"ח דבשעת רבעי בנמ' בריה
היוצר לה הפסיטא ואם כן אוך ינעויר לומ' דבריה מיורי
בבריה שהרי כתו' כה ואם אחר מתו ורשו אחרי תתקיים
בו' ואי מיורי בבריה אחרי זכו הכך אחרים תתקיים
בלעון וחושה והתימה ממה שרשם הרב ז"ל לומ' דרשם
פירש לה בבריה שהרמ"ם ז"ל אוזל לשיטתיה דבשעת רבע
לשיטתיה ולהכי אחילו בריה שנתן בלעון ירושה מהכי
וכמו שכתב שם בנמ' ז"ל ושמע מינה אפי בבריה קאמר
ואחילו תון וסכון מילתיה דרבי נתן דקאמר שניתם
בדבי יוחנן אינה לאוכוחי דבבריה קאמר דבי יוחנן
ואחיפסיטא בשעת רבע לגמרי כו' עוד כתב שם ז"ל אמר
ליה רב פפא לאו מהאי טעמא דרבע קאי דהא אפסיטא שלא
אמרי דקאמר ליה ר' וכו'. עוד כתב שם ז"ל דבי דינא
בחרא מעין בי דינא קמ"ל ומיהו בשעת רבע אפסיטא
לה ממילתיה דרבי נתן בדבריות וכו' ואל רשם שם מצי
לאוקומיה בבריה מה שיין כן הרמ"ם ז"ל.

ודחיתי לחד מדכנן שהקשה על דברי שלה ז"ל ברח"ם
שכתב רשם הוא כמסרש לעון הגמרא אבל ליה לא ס"ל
וזה נראה ממה שכתב לקמן בשם דאמר רב הונא ס"מ
שכת' כל נכסיו לאח' שם ראוי לירשו מקו' ירושה
וכו' כתב רשם ז"ל משום דאליבא דר' כן ברוקא מיירי
בהלקמן נקיט ס"מ דהא בבריה מבעיא לן לעיל מי מיירי
בזה ר' כן ברוקא מי לא הרי בפירוש רשם שכיר ליה
דלא אפסיטא ומאי דקאמר כאן הוא ואחי לפר' ההלכה
אבל הוא בבריה ליה בראי"ף והרמ"ם ז"ל דלא
אפסיטא עכ"ל ואני תוא' אחרי המחיל' דאין טע' בדבריו
אלא דאיך יעלה על לב שהוא ופרש בנמ' פעמים ושנים
מה שהו' בנמ' הואיל שאם הוא סובר דבעיין לה אפסיטא'
למה יקר' הפך הואיל ולפי שום הברח וממה שכת' דהא
בבריה מבעי לן לעיל מי מיירי בזה ר"ן כו' אין שום ראיה
מאלו דלא אחיא אפי מיירי בזה אלא אפי לפי מי
שהוא כתב שרין זה לירושה אין להם הפסק אינו
דבבריה יש להם הפסק וזה שנתן לבנו בבריה הוא ז"ל שיש

הוא דמוקי להם הא דרב הונא אלוכח דר' כן ברוקא וה"ל
לי הוא מיורי רב הוא בבריה אין שיך קבעי רבא לעיל
ואין בשתפק בזה אחרי שהו' בשעתו מוקי להם הא דרב
הונא כר' וקבל להבין גם אין לומר דמוסרי ן"ל ז"ל
יוכל לדחות ולומר דאחי' להרמ"ם שכחת לה בבריה
ואחי דוכן הגך אחרים בלעון ירושה הוא משום לעון
מתנה שהוכיח בתחלה דהויכו תנו שקל דקיל תוך כדי
דבור מהכו ליכא דאחל לפילו בשתי שדות ובשני בני
אדם: הם ליתא דאם כן אמאי דחי להם לברייתא רב שפת
גופים וקאמר הוא מוקים להם וזהו מפרש לה כראוי
ליורשו דר' ל דלעון' לא תפשוט מהכ' דשתי שדו' ושני בני
אדם מהכי לעון מתנ' דאחד משו' דאחאי מיירי בראוי
ליורשו ולעון ירושה נופים מהכי להו הרי אלף על נב
דברחויים ליורשו מיירי שפיר מוכח דבשתי שדות ושני
בני אדם מהכי ליכא דאמר דאחד דעל כרחיך לא מהכי ליכא דירושה
אלא משום ליכא דאחד דעל כרחיך ואם כן אמאי דחי לה
לראוייתו ואם כן לא תפשוט לה להרמ"ם ז"ל בלל בבריה
ודברי הרב נ"ע.

והנה דרך אגב אודיע לעזוזל שלשיטת דיכו של
הרמ"ם ז"ל שכתבו דבבריה שנתן בלעון
ירושה לא עשה כלו' לא העמיק בעיונו מוהר"ר אברהם
די בוטון ז"ל שהם בהבנת דברי הראב"ד ז"ל בהשגת שכתב
בפ"ב מהלכות וכיה על דברי רבינו שכת' או שנתן לבנו
מתנה כו' והשיג עליו הראב"ד דזה אינו שלא לרבי יוחנן
והוא כת' למעלה שהיכו בבריה וכת' בלשם משנה וקשה
דמה שאמר למעלה שהיכו בבריה היינו לעון ירושה
דהכת' שם הם ז"ל בשטר ובלעון ירושה אבל בלעון מתנה
לא נכן כתבהו בדברי רבינו כפי מהלכות בחלות ומה
שאמר לקמן דבינו הוא בלעון מתנ' דוקא ונ"ע עכ"ל דאחרי
המחילם כל דברין אלו אינם אלא בשביל שלא העמיק
בעיון בהבנת דברי ההשג' שהו' שכת' בהשגה
והוא כתב למעלה שהיכו בבריה שחוזר על הדין אשר
כתבנו דבבריה שנתן בלעון ירושה לא עשה כלום וזה לא
עלה לעולם על דעת הרמ"ב חלילה דשם כן מאי פריך
ליה להרמ"ם ומאי קאמר בהשגתו דאין לדברי ההשגה
הבנה כלל רק הבנת דברי ההשגה שהו' שכת' בהשגה
הרמ"ם דבבריה שנתן בלעון מתנה לא שיך כיש ירושה
אין לה הפסק וזכותו לומר דיש לתמוה מאין הא לן דין
חדש כזה ועוד שהדרך שכתב היכו אלא לדברי ר"י כן
בהוקה ר"ל שתפיל ו שם נרגם לומר שטעמו של הרמ"ם
הוא דכיון דקיל"ן דלדברי ר"י היכ' שאמ' בשפי לך ואחריך
לבלוכי ואחלון ראוי ליורשו אין לבני כלו' שם כן הא
זה לתת במקו' אחרו קרקע לבכו שהוא ראוי ליורשו אל
לא יכא לעולם הקרקע לזה שנוח אמת ואמר ואחריך
לבלוכי דאפילו אחר מיתת כאו כיון שהוא ראוי ליורשו
וירושה אין לה הפסק שם כן יאמר ליורשי הבן וכבר
נתבטל שם כן נוחת אמנוח שנוח שלאחרין יהיה לבלוכי
ועל זה כתב דאפ"ה אי אפשר לן להרמ"ם לומ' זה שהרי
הוא כתב שרין זה לירושה אין לה הפסק אינו אבריה
דבבריה יש לה הפסק וזה שנתן לבנו בבריה הוא ז"ל שיש

כונת הרשב"ם בהשגתו דלא מה שהכין מוהר"ן ני בוטון
ז"ל ודבי תמה הרבה דלפי כ"ז שייסבו דברי השגת בעיני
הרב ז"ל דלפי מה שהכין הוא בהם אין להם מוכן כלל
וכ"ם כמה שכת' וז"ל ואם כן הוא מפרש כוונתן לכבוד גדול
מכיין לו שלא הועיל כי אם לדברי ר"ן כן פרוקה וסו"ל
שלא חמ' ר"י כדבריו ע"כ דלפי הכב' הרב ז"ל שהכין בדברי
השגתם אין לדברים הללו שייכות כלל.

ונחזור לבה' דמדברי הרמ"ם ז"ל יש' דלא סביתא
ליה האי תירוצא דהר"ן מ"ש שכתב כיון
שכתב למכה תירוץ אחר דחוק. ומוהר"ן לב ז"ל בחלק
שני סימן ל"ם כתב וז"ל הא קמן ד' תירוצי דאמרו על זאת
הקושיא כו' עד ואם קייכו אומרים דמר אמר חדא ומר
אמר חדא ולא פליגי אשנו למדין דהיכא דקאמר בלשון
מתכה או שאמ' הפסקתיה לדעת הרמ"ם או שאמר ליה
פלים או דקאמר תנו שקל כו' עד לבל כפי הנרא' מתוך
דבריהם דמר אמר חדא תירוצא ומר אמר חדא ופליגי
כולהו אהדדי ואין שום מ' מודה לתירוצא דאמריבי עכ"ל
גם הר"ם ז"ל כתב שם בתשובה הנו' שהרמ"ן כתפקן
בתירוץ מ"ג ז"ל שאפי' אם לא זכו כניו בשאר הנכסים
מכח נוחתו מכל מקום בבר זכו בהם על כרחו בירושת
דממילא כו'. עוד כתב שם בתשוב' הנו' וז"ל וגם הרמ"ן
לא הזכיר בתירוץ הקושי' שהיה יולתי תירוץ הר"ן מ"ג
ז"ל וגם כו בתפקן ותרץ כיד שלים וכו בחר עכ"ל. הרי
לך דהרמ"ן ז"ל נטה לתירוץ כיד שלים וכרע מתירוץ הר"
ן מ"ג ז"ל. תיכרע דמנהו להרמ"ן ז"ל בהפך שכתב
במלחמות ה' וז"ל והשיבו בתחלת זו השאל' דאלו אמר
נכסי לבני ונתנו להם שקל בשבת ואם מתו ירשו אחרים
התחתיהם אין להם הפסק ואין לאחרים יורשים אלא מכיון
שאמ' תנו שקל הרי לא הוציאן שלא שקל בכל שבת ושבת
כל ימי חייה ואין לו הפסק מכל שאר נכסי' ש"ל האחרים
הם אלא שלו היורשי' וזה הפירוק פשו' ואינו דחוק ורחוק
אלא קרוב מכויב כל מודה על האמת להודות בשבלי
שאין הקושיא קושיא עכ"ל ואולי אחר כך נתחדש לו
להרמ"ן תירוץ כיד שלים וכאר כו יותר. והכה לכאורה
נראה דהרשב"א ז"ל סביר ליה הפך סברת הר"ן מ"ג
ז"ל שכתב בתשובת תס"ד וז"ל ומעתה תסרוט לך פרטים
כו' עד כיון שנתכוון ה"ש לבת שהיתה לו ליורשו מיד
היו כל הנכסי' לבת הזכה וכל שמתנה עליה לאחר
מכאן הרי הוא מתנה ממש על נכסים של יורש ואפילו
אחר ואחרין מעכשיו לפלוני לא אמר כלום וכדמוכח
בגמרא בהדיא עכ"ל גם הרב ניסוקי יוסף כת' וז"ל וכתב
הרשב"א דאפילו אם הכנין דנכסי מחיים בנון שנתן לו
בקנין ואמ' מעכשיו נכסי קנויין לך בקנין זה אם"ם אין
לו לנכסי כלום כיון שהראשון יורשו ירושה אין להם
הפסק ומנה סיוע לדברי בה"ג ז"ל שכתב בלשון
זל ע"כ דמשמע להרשב"א ז"ל שלא אמר הבן יורש לא
היה לו זכות בנוף רק בפירו' של כל ימי חייו שהרי הנוף
הקנהו מעכשיו לנכסי אפי' אם"ם היה לו זכות
להיותו בכלם. וכן דאיתי שהכין מוהר"ן ני לב ז"ל בדברי
הרשב"א ם כתב בחלק שני בתשובה הנז' וז"ל והיה הראשון

להכיות דאית מהניא דכת' הרשב"א דאפי' לאחר מיתה
מעכשיו אין בדבריו כלו' שכל שכוכה הראשון ירוש' היא
ואין להם הפסק כו' עד שלא שמעינן דבראשון יורשו
ליורשו אפי' לאחר מעכשיו אמר' רב אח' כו' עכ"ל הרשב"א
וכתב מוהר"ן ני לב ז"ל דא קמן דלא הוריעו שלא הפירות
לאחר ואפ"ה אכשיכן להו לפירות ירושה ואמרי' ירושה
אין להם הפסק ה"ם כמי שכנון דירן אף על גב דלאחר
מיתה לא קורים שלא הפירות בלבד דהנוף בבר הקנה
לו מחיים מכל מקום אכשיכן לאחילת פירות וירושה כו'
דמשמע דאפי' ז"ל הכין בדברי הרשב"א דכמו שכתבנו
דאף על גב דאין לו זכות בנוף אפי' הקנהו מעכשיו
לנכי אפילו הכי כיון שיש לו זכות בפירות שייך לומר
ירושה אין להם הפסק ואם כן בנון דירן כמי אף על
גב דלא זכהו בנוף רק בפירו' כי הנוף הוא כירו בתורת
פקדון לנכי אפי' הכי אכשיכן ליה כירוש' אין להם הפסק
וה היה נראה לפרש מדברי הרשב"א שכתב אמנם כך מעיינן
ביה שפיר יר' דלא היא דאפי' דכתב הרשב"א אפילו אם
אמר מעכשיו לאו מטום דבבר אכשיכן לאחילת פירות
בלבד כירוש' שלמה דכשלמ' אם היה הרשב"א מכת הרי"ף
והרמב"ם דהיכא שאמר מעכשיו אם מכר הראשון הנכי
מונח מיד הלקוחות הוה שייך לומר כן והיינו מטום
דממילא מעכשיו מגרע ליה לזכיית הראשון דלא וכהו רק
בפירו' בלבד והנוף וכהו מעכשיו לנכי ולפיכך אם מכר
הראשון אין במעשיו כלו' דאין לו בנוף שום זכות אבל
הרשב"א מכירא ליה בהפך בשבת הרי"ף ורבי יונה ז"ל
דאפילו אמר ליה מעכשיו אם קם הראשון ומכר אין
לנכי כלום מטום דממילא מעכשיו לא מגרע כלל כאו של
ראשון דלעולם אמרינן דזיכהו לראשון נוף ופירות שלא
שמא אייתיר הראשון הקנהו מעכשיו לנכי וכמו שכתב
הרי"ף ז"ל בהדיא נכי עוברת דכתבת ז"ל ואת מאי טעמא
הכא כו' עד תשוכתך מטום דאמרינן בהדיא שמעתתא
אחריך שהני כו' עד ואפילו אמ' לו מעכשיו אפ"ם שימכור
ויאכל הראשון ואין לנכי כלו' שכיון שאמ' לראשון נכסי
לך נוף ופירו' הקנה לו כשם שהיו קנויין לנותן האומר
לו נכסי לך ואף על גב דאמר ואחריך מעכשיו לפלו' הרי
הוא כמי שאומר לו כשתרד בנכסי' שיש אייר לך הראשון
קנה מיום עכל וכתב הן שהרשב"א סובר כהרי"ף וז"ל
דעת הרי"ף דהיינו טעמא דוכיניה וכן וכו' עד ודייק
מינה דאם אמ' כפירוש ואחריך מעכשיו לברתם בירית
לה בעל ולא מחזור כו' עד וכן כת' בעל המאור ז"ל ורבי
יונה והרשב"א עכ"ל ונראי זה שפילו אם אמר בפירוש אחריך
מעכשיו לברתה לא ירית לה בעל ואי קדמה וזכתה
וכיניה וכן עכ"ל הן ז"ל ואם כן מאי דכתב הרשב"א ז"ל
דאפילו דאמר מעכשיו ירושה אין להם הפסק הוא מטום
דסבר דממילא מעכשיו לא מעלה ולא מוריד ליה לראשון
ומעולם לא הוגרע כחו בשביל כך דהרי לעולם יכול הוא
למכור ולתת ואין לנכי אלא מה שייר ראשון וכיון שכן
קיימין היה שפיר אם הראשון וחוי ליורשו ירוש' אין להם
הפסק כיון שהוא זכה בבר בירוש' זו בנוף ופירו' אבל
כל היכא דלא זכה הראשון אלא בפירות בלבד ולא בנוף
והיינו בנ"ל שפירש ואמ' שמניח להם אחילת פירו' בלבד
והנוף מניחו להם בקורת פקדון ואפ"ם כת למכור בנוף

לא עשה ולא כלום לא דבר הרשב"ם כזה לומר דלכולא
פירות בלבד קרינן ליה ורוסה ורוסה אין לה בפסק לא
בגוף ובחמת דזה הוה מוכרת כדברי הרשב"ם ז"ל ועכ"
לא מלאני לפי ישן דאיתי למוהר"ן ז"ל דמהכין בפשיטות
בהפך וכמו שכתבנו עד אשר ויכוני הש"י ומצאתי להרן ז"ל
שכתב על דברי הרשב"ם ז"ל וכתב' לי שזה אפשר לדברי
המורה דמתוך דמחרימין דבכסי לך ואחריך לגלגו אם קדם
הראשון ומכר דאין לבעלי אלא מה שעייל ראשון לפילו
בחומר מעבדיו הוה אכל לדברי החומר דכחומר מעבדיו
אם מכר ראשון שני מוציא מיד הלקוחות לא אמרינן
דיוצא אין לה בפסק יבכל כפי מה שהכילו מוהר"ן קרינו
ז"ל כהא דאמרי לך בפרק שבועת דברי הרשב"ם ז"ל כמו
שכתבנו מפני הדוקא למי שמוכר דאפילו כמעבדיו אם
קדם הראשון ומכר אין לבעלי אלא מה שעייל ראשון אייך
לומר דאפי' כמעבדיו יוצא' אין לה בפסק והייכו משום
דכיון דלדידיה אלא מעבדיו לא מיגרע ליה לראשון
כלל מכאן אלא ככתוב אז בלשי מעבדיו שהוכל למכור
ולתת כאן אתה עם מעבדיו אם כן להכי ורוסה אין לה
בפסק דהרי מקרא ככסי לראשון לגמרי אבל למי שמוכר
דמל מעבדיו מיגרע כאן של ראשון נאם מכר וכתן השני
מוציא מיד הלקוחות דהם נמי דאמרינן ירוסה כוו ים לה
בפסק דהיינו דאין לו לראשון כח וזכו' בגוף למכור ולתת
לא מיקרי נכסי והוה הפך ממש ממה שהכין מוהר"ן
נר ז"ל ותקשה' מדברי הרב ז"ל שכתב הא קמן דלא הוריעו
אלא הפירות בלבד ואפילו מעבדיו לא הוריעו לראשון
ואמרינן ירוסה אין לה בפסק הם נמי בכלל לף על גב
דלאחר מיתה לא הוריש אלא הפירו' דהגוף ככר הקנה
לו מחיים מכל מקו' אפילו לאכילת פירות ורוסה ומתכת
מ"מ קיימין לה כו' דהל מהכא דברי הרן אין יחס שכרה
ז"ל להרשב"ם דאחמר מעבדיו לא הוריעו לראשון אלא
הפירות בלבד ולא הגוף ודיימה חוזה לבדין אלא שאמר
מחיים ולאחר מיתה דקיל מחיים הקנה לו הגוף ואחר
מיתה הפירות והלא הרשב"ם ז"ל כתב בהפך דאפי' כאומר
מעבדיו הוריעו לראשון גוף ופירו' ומוכר ועושה בהם
כמו בכסי ממש ואין לבעלי אלא מה שעייל ראשון מה
שאין בן בפסק מחיים ולאחר מיתה דהייכו כדון מוהר"
נר ז"ל דהתם אמרי בפשיטות דמחיים הקנה לו הגוף
ולאחר מיתה הפירות ואם כן לא יבדק כלל לפרש דברי
הרשב"ם ז"ל כמו שהכיכוס הרב ז"ל וכל שכן שהרן כיוצא
בפירוש כמו שכתבנו:

והנה כהכלי הרן ז"ל נתקשה החכם הפוסק ופמה
עליהם ז"ל אין לחמת מדברי הגאון קרינו ז"ל
שכתב על דברי הרשב"ם ז"ל פ"ש שכתב שזה אפשר לדברי
החומר דמכסי לך ואחריך לפלגו דראם קדם הראשון
ומכר אין לבעלי אלא מה שעייל ראשון לפילו כחומר מעבדיו
אפילו כאן ואחרי המחילה לא ידעתי מי הכריחו לחלוק
עם דברי לא אמרינן דבעי מוציא מיד הלקוחות של כפלין
ראשון ראוי ליורשו מכל כמקו' מדלוי ליורשו כיון שאין
לבעלי כלו' מה לי שמכר לו מעבדיו או לא דברי מיד היורש
קונם ירוסה ושוב אין לה בפסק ואיך כדמך לאוקומיה
אדברי הרשב"ם ז"ל דלא בהלכתא כו' עכל ונהך דזהה אלא

ירד לסוף דעת הרן ז"ל שפוה כלור בשמם וכמו שכתבנו
ולא עוד אלא שמצאתי שהם דברי מוהר"ן קרינו ז"ל ואיכם
אלא דברי הרן ז"ל וכפופים כשנתם גם כתב וכדחיק
לאוקומיה דברי הרשב"ם אלא כהלכתא כו' שכר' לו לפי
העתו דהרן הו מוהר"ן קרינו ז"ל לפי מה שחם הוה שהם
דברינו תלי תניא כדלא תניא דהייכו דרין זה שכתב
הרשב"ם דאפילו במעבדיו אמרינן ירוסה אין לה בפסק
הוה מוסב ופשוט והדין האחר דהייכו אפי' אם מעבדיו
וקדם הראשון ומכר דאין לבעלי אלא מה שעייל ראשון
הוה אלא כהלכתא כשו מברית האומר רשם אם מעבדיו
ומכר הראשון שהכסי מוציא מיד הלקוחות הוה מעכב
ערוכה וסלכה פסוק' אלא רשה שהרשב"ם ז"ל עצמו והרא"ם
ור' יונה ז"ל פליגי בהדיא וכמו שכתבנו:

ונחזור לפ"ד דכיון דשמעון זה מ' מקרי מוחזק כמו
שכתבנו אם כן הכא מכחז יוכל לומ' קים
לי כמוהר"ן נר"ו ז"ל שכתב בפשיטות על דברי הרשב"ם
שאפי' אלא הוריש לו אלא הפירות בלבד והגוף הוריש
לאחר חשבינן להו לאכילת פירות ורוסה ואין לה בפסק
וגם כתב דלאכילת קנת מרכותה חולקים על הרשב"ם ז"ל
מכלל דאת הפוסקי' שברי שהרשב"ם ומה גם שהצטרפות
מה שכתבנו בשם הרמב"ן ז"ל שכר' אלא הוכשר לו תרוסו
של הרי"ן מ"ז"ל גם הרמב"ם ורחה דלא סבירא ליה
הא תרוסה וכיון שכן המוחזק אם הכא מכחז יכול לומר
קים לי כהך גאוני דשברי דאשב' דלא הוריש לשמעון
אלא הפירו' בלבד והקרן הוא ביהו בחזקת פקדון אפ"
לאכילת הפירות בלאוד חשבינן להו ורוסה ואין לה
בפסק:

והנה תודיע לשיטת מאחרי כותבי רחיתי
להרשב"ם שכתב בתשובה והכיאה מוהר"
קרינו ז"ל על הגוזלן מתנה לבתו ואמר לה ככסי אלו שלך
על מנת כן עד שם אמ' לה ואחריך מעבדיו של אבי וקנו
מידו ליורשיו אם תמות בתו בלא ולד של קיימא מהו
והשיב שם כתב השיור במעבדיו וגם במעבדיו וקנין
הדברים פשוטי בעיני שאין כאן אלא לדברי רב עוירא
בו' דאתשובה וו נראה בהדיא שהיא מוחכת לתשובה
שכתבנו בשם הרשב"ם ז"ל לחלוק דאמר מעבדיו ירוסה
אין לה בפסק ומכאן מסתע בהפך זכן הרגיש מוהר"
קרינו ז"ל שכן כת' שם וז"ל אבל בתשובה אחרת לו מצאתי
כו' ואמנם התשובה הזאת ליכה כמו שכתבה פה
בבית יוסף כי כפי מה שהיה כתובה פה אין לה מוכן לא
לשלה ולא גם התשובה רק היה בקובה בתקב' במקומה
והיה בתשובות המיוחסות להרמב"ן סימן מ"ה ע"ש וגם
כתו' בתחלת התשובה וז"ל שם כתב השיור במעבדיו וכ"ש
במעבדיו וקנין הדברי פשוטי בעיני שאין בזה מקום
לרב עוירא שאין ירוסה זו בפסקת אלא מעבדיו בתנן
הנכסים ליורשיו אלא שתלה מתניתן להם דדבר ולומר
לכשתמות הבת מעבדיו יהיו הנכסים מתוכים ליורשיו
והייכו כרב הוכח דאמר כו' עד ועכ"ל לא פשקו כרב ענן
דאמר שאין הכעל יורש כעובדא דשבתא אלא מזו ז"ל
לכל האומר לחבירך לאו כאומר מעבדיו דמי כו' עד גם

בהלכות הר"מ פתו' כן תפורש שם ומה שאלת היוה לשון יתכן יותר לכתוב בשיור וסיומיה קיים יכתו כו' מעכשיו בקנין גמור לכשתמות הבת כלתו ולך על קיים שלא פיים כאן כית מיתום שם תנאתך הבת למזונות ומכר' קרקע לכשתמות בלא ולך סיורשי' מוניא ס מיד הלקוחות כו' הכך רוצה שכל דברי התשובה הזאת כפלגה היא על פי סיטת הריף והרמב"ם דיוכא שאמר מעכשיו שם מכר הרשות שאני מוניא מיד הלקוחו' כנגד סיטת הרוה ורבי יונה והרא"ש עצ"ו וכמו שכתבנו והוכחנו לעיל ולפ"כ בהכרח שמחילת כמכך הדין דשם חש' ואחריך מעכשיו לפלוני דשחילו שהרשות רחוי ליורשו לא שייך לומר ירוש' אין לה הפסק ויהיינו טעמ' דקתניון דכיון דכברי דמלת מעכשיו' מגרע לה לכתו על רשות לבלא יקרא כשאני לגמרי שיוכל למוכרם שם כן לא שייך כאן ירושם אין לה הפסק וכיון שכן דשת תניא שם כן הדברי' מוכיחים שדברי התשובה הזאת היא לסיטת הריף ז"ל וחרימ"ם וחנו בבר למדנו מדברי הלז ז"ל שהיה תלמידו וכתב שהרשב"ץ הוא מכת הרוה ורבי יונה ז"ל דשברי בהך וכן מנהגו להר"ב ז"ל שכתב בתשובת קס"ח וז"ל גם הרשב"ץ ז"ל בתשובה לא מצא דרך להפסיק הירושם חלא בכותן כמתנת כרוז בקנין ולומר ולאחריך מעכשיו לפלוני אין לה הפסק כמתנת ס"מ חפילו בלומר ולאחר ך מעכשיו לפלוני אין לה הפסק וכהיא דאיתא מרחמ"ך הובא ס"מ שכתב בפ' בכסיו כו' ואם כן גריך לומר שחילו חוד כו לאחר ך ' או שנאמר שהתשובה הזאת מהנותן מתנה לבתו כו' היא על מ"ש ז"ל כי הרבה תשובות שלו כאו בכללים בין תשובות הרשב"ץ ז"ל כי כבודע ובפעם שנשאל חלמן מורה שהוא ז"ל מ"ש לשי מירקרק כו' ורחיקי מה שרנה לתרץ ההוא מרבנן ז"ל ומה שהקשה מעל' מתשובת הרשב"ץ דסוקרת לתשובה האחרת לעיל אין כאן ם ציור דהרשב"ץ היא בש"ת דאין לה הפסק והאחר' היא ככריא ע"כ ולא דאה התשובה באקומה ולזה כתב זה יען מוכח בהדיא שם בתשובה דמיירי בשביב מרע ועיע '

הגרוה לעל כתבתי

ועקב בכמל ישרחל לבית הלוי ז"ל '

כלל ט סימן ע

שאלה

צואה הנעשית בוחכט על ידי שום שלהם כוטרי"ן מחוחים חשר בעיר זה לשון הגוה מועתק בלשון הקדש ב ום ר"כ כך לפרטם בכמל מוחכטי בכית מיסיר חכדריחה בחיות ר' דוד רומחכו שם רגם וקרח חוחי זחכי כומרי"ן מפורש והעדי חחומי למטה לעצו זחק הגוה ורוצם סיסים מקויימ' ומחוברת ' חני מניח לחסתי חשתר דוכה ומרוכה בכל נכסי דקנחי ודחקני כתבתי זה שחסתי הכוכרת חתק לחוקו חשתר כש שניקני ונחחוחו סירכם כה ניקני

חחריס ' חני מניח לנכדי שבתי חכית חחת מיין ' חני מניח למשרתת זחפירה שחתן לה חשתי כל מה שהי' רוצ' מכנסי בעד נפשי חני מניח לחשתי חשת' הכוכרת מיוה חירידי בכל נכסי שקניתי ושחני עתיד לקנות ולח יעיקו חוחס שום חרם ונזחתי וחת תהיה רחשון ואחרון ושרי' וקיים וחתמו העדים ישמעשים תחתיו כניהוג לשם ויהי' חחרי מות דוד הנזכר והנכסים ה ו כלם ביד חשתך עד חשר כח גם עת שקודתה ועשתה גם היא נוחה כנוטרי' מתה וזה לשונה ' שכת שלש שקע"ה היתה חשתך חשת דכי דוד כ"ע חולם בנופש חכל כריוה כדעתה וקרח חוחי וירחלני סופר מפורשם לשרר נוחתי ואמר חני רוצה ומנוה שיקחו ניסותי כל מה שנוה בעלי ושחר נכסי חני מניח יורשת בהם נכדתי מר"ת זחפירה כת פירכה לחות בכל נכסי מטלטלי ומעות וחובות וכו' ועשה כאן לרון ורבי דור הנו' שם עניים ומרוחים ומבקשים עזכון מוריהם כאומרם שהנוחה בטלה ואין לה כח לירש חשתו חשת'כל חשר לו יורנו הדין עם מי :

תשובה

לעניות דעתי יר' הדב'כרו'דאין ליורשי החשת שום מין זכות בנכסי דוד

מכמ' טעמי חלת שהרי בעיני נוחה הנעשית ע"י סופר ושמעתי רבו המחלוקות דלמכר' הר"ם שכתב בתשובה כ"ת ירחה דאפי' הרמ"ם ז"ל סובר דשטרי נוחה הנעשים על ידי סופר פרסי כשרי'כשטרי מכר ואילו הרב הגדול מוהר"ר שמוש דמדינה ז"ל בתשובות השייכות לה מ סימן ס"ג כתב בפשיטו'לרחו'שכרת הר"ם ז"ל דלדע'הרמ"ם שטר נוחה הנעשית בפני ערכחותיה פסול ' ותמה על הר"ם איך עלה בדעתו לתלו'שכרה זו בהרמ"ם שהרי פסל שטרי הודחות ומחילות ופשרות ומה חלוק יש בין שטרי נוחות לשו' והנה לח יכולתי להבין כמה שכתב שם וזה לשונו וכבר הרגיש הוא ז"ל בתשובה ורנה לתרץ הודחות של הלוחות שיש בהם שעבוד נכסים והשטר עושה השעבוד וכו' עד וכמה לוח לח מנח ידיו ורבלת דק כתב שחולי חגב שיטפא בקטיה ומה יחמר הרב בפשרות עד כאן לשונו ' שאני תמה מחי פריך ליה להר"ם בפשרות שהרי הוא ז"ל הרגיש בזה ותירץ שם בתשובת תעמ"ו וזה לשונו מכל מקום מחילו לפי סיטת הרמב"ם בשלמא בשטרי מתנו'וכן בשטרי פשרו'שבריכין קנין והשטר עושה הקנין היינו'אבל בשטרי מחילות הרי מחילה היוה צריכה קנין ולא שטר וכדחמרינן בפרקא קמא דקדושין וכו' שבזה ניח לתרץ בפשרות דהיינו רכיון דפשרה על כרחין צריכה קנין וכשלא היוה שם קנין השטר מהני ומועיל לקיים הפשרה כשו היוה קנין והיינו כמו שכתב הר"ש ז"ל והביאו מוהרי"ק בחוסן משפט סימן ל"ב וזה לשונו כתב הר"ש ז"ל משרה שחין כה קנין אבל אחרי שנזרו הפשרני ביניהם קבל הפשרה את נזרתם וקבל בשטר בעדים כלא קנין אם יכול לחזור כו תשובה זה נרחה פשוט שאם השטר שקיי'הכתב הוא עשוי כרחוי חן בלשון הורח'ן בלשון חיוב דשו'חיוב יכול לחזור כו אבל חין אחר החיוב כלום

ועדיפא הא מקנין עד כאן לשונו. ואם כן להכי כתב סרב"ל דכשטרות ניתן לכתוב הרמ"כם דכיון דכשאין שם קנין השטר הוה המקיי"ם כשטרה ל"ב לא דמי לשטרו מכר שה"ג שלח לרחיה בעלמא וזה פשוט כדברי הרי"ב ודברי הרב מוהר"ם דמדינה ז"ל נריכים עיון. ואיך שיהיה נדע"ה הרב דמדינה ז"ל שטר נוהה הנעשית בעש"ג בכתב וכן כתב רבינו ירוחם כתיב ר"חלק ח' והחליט הדברים שכל השטרות הנעשים בעש"ג פסולים חוץ משטרי מכר בלבד מפני שנתן המעות ואם כן כיון דהוו פלונתא דרבוותא אי מהני נוהה הנעשית כערכאות אם לאו היורדים הם המוחזקים בנכסי מוריהם ויורשו אתה הם נקראים המוציא מחבירו עליו הראיה שהם בחיים להוציא מכח הנוהה שהיא כספק פלונתא דרבוותא אם מהני אם לא ומספק לא מפקינן ממוכח ועוד דאפילו לדעת הרי"ב שרוצה לדמות שטר נוהה לשטרי מכר הרי על כרחין הרמ"כם וכרו לברר הנרין בשטרי מכר עדיים ומעשה שיעידו על עדי השטר ועל השופט דלא מקבלי עדות הם וכמו שכתב בהלכות מלוה ולוה פרק כ"ו ובן היה מכרת הרמ"ם וכמו שכתב הטור בסימן ס"ח ודלא כסברת הר"ם ז"ל. ועוד דל מהכא כל הני הרי כתב הטור שם וזה לשונו ולדברי הכל אלו השטרות שכותבין הסופרי אין להם דין ערכאו' אע"פ שם ממוני מפי השופטים כיון שאינם נעשים בפני השופטים עד כאן. דמשמ' שהן מוסכ' מהכל דנרי' שיהי' בפני השופטי' אבל אלו שנעשי' על ידי הנוטרי שהם סופרים ממוני מפי השופטים בנדון דידן אין להם דין ערכאות וזה ברור ואע"ג שכתב הרמ"כן והניחו שם הטור וזה לשונו כתב הרמ"כן שטרות הנעשות על ידי נוטרין של מלכים פירוש שלוחי המלך ופקידי אין עדים חקומים בו אלא לחד ממוכה על פי המלך כשם וכו' דלכאורה נראה דסותר דבריו הטור שנתן שכתב שהוא מוסכם מהכל שפסולים כל זמן שאינם נעשים בפני השופטים עצמם וכן כתב הרן ז"ל בפרקין קמא דגיטין וזה לשונו וכתוב הוה סוף הממונה מהמלך ים לו דין ערכאות של וכו' ע"כ. ואמנם כל זה הוא ברור למי שדר במדינת הנועזים הנקרא בלשונם קאנטיליי"רו או שקר"טאריו שזה הוא ממונה מהמלכות והוא עומד תמיד בבית הועד שלהם וכל ענייני גוף המלכות נכתבים על ידו וזהו סופר המלך שהוא כערכאות ושל זה רמ"כן הרמ"כן וה"ן ז"ל והמין הפני הם סופרים אחרים הרבה אין מספר בכל עיר ועיר ממוני מפי השופטים והם יושבים בביתם ובחנותם ובכל ווית ופינה ונקראים נוטרי ונשלו אין להם דין ערכאות כי גם ביניהן אין כותבים כל כך נאמנות ככתבים הנעשים על ידם כמו אותם הנעשים על יד הקנטיליי"רו וזהו ברור למי שהוא נקי בהם. ועכ"פ מנאתי לר' הגדו' מוה"ם מפרוסה שכת' בתשובותיו סימן כ"ה בכל דבריו שלו וכנגי מעתיק דבריו וזה לשונו וסופרים אשר בו הרמ"כן רבינו מאיר סופר מתא נאמן במושל כמו הקנטיליי"ר כמו שמשמע לשונו שהוכירם סופרי המלך כי עליהם שייך לומר יותר דיכא דמלכותא כי המלך מקפיד על תמוכתם ונחשבים כערכאו' ממש לכל הנוטרין הממונים מפי הדיוטים

אשר רבו כמו בכל עיר ושיר לית נקראו ערכאות ולזה הוסיף הרמ"כן לבאר נוטרי"ן של מלכים דבית למעט נוטרים של דיוטים וכן מוכח לשון הטור ז"ל שכתב לפרש דברי' שהזכיר נוטרי"ן של מלכים ואומר פירוש סופרי המלך אם לו להזכיר המלך וכי לשון של מלכים שהזכיר הרמ"כן צריך פירוש לזה ודאי וזהו פירושו שכתב לכתר נכו הדין שרוצה לומר דוקא סופרי המלך שלח להקפות על דברי שאמר לדברי הכל עד כאן לשונו. ואם כן לדברי הכל נוהה וו הנעשית על נוטרי"ן אין לה דין ערכאות דכתב הר"ם ז"ל בסי' ע"ח וזה לשונו ומעתה לפי הקנקס להתנהג על פי הרמ"כם טענם וו תיכה טענה וכל שכן אם אח"ה התקנה תהיה נהגו יחוסי ק"ק לעשו' שטרות ביד הנוטרין שהרי בין שהנהג בהם הקיום ביד הנוטרין הרי הוא כקנין מן הדין עכ"ל. וכן כתב מר קשישא מהר"ם דמדינה ז"ל בסימן ס"ג וזה לשונו ועל אשר שאלת המנהג אם תועיל כדבר זה לומר שגם כזה ים כמה תשיבות מהגדולים ולשאל אם תועיל המנהג שנהגו בני העיר לכתוב שטרותיהם על ידי סופר מתא ועדים שלהם אחת כן שאם המנהג היה כן בלותה מדינה ה"ל בכל תנאי שבממון שתהא קיים אלא שבריך שיהיה המנהג פשוט מאד עד שכל בני לותה העיר יודעים אותו וכו'. ואם כיון שבעיר הזאת ובכל מלכות הסרפה"ת הוא מנהג פשוט ביניהם וידוע לכל יותר העי' שנהגו לעשות כל שטרותיה ונאותיהם וכתובותיהם על יד הנוטרי הנודרים אם כן ה"ל בכל תנאי שבממון שתהא קיים. ואם על כרחין צריך שיהיה עשוי וכתו' כדין הצריך כדיני ישרא' וכמו שכתב הרי"ב בהדיא בסימן ס"ה וזה לשונו ואם מפני תקנת הקהל שתהא כזה וכל תנאי שבממון קיים אין לומר וכו' עד היינו לומר שהשטר אשר ים הוא שטר עליו כשר נעשה וכתוב על ידי ישראל אבל לא לומר שרנים בדיניהם לגמרי כמו שנאמר דרך משל שאם התנה בשטר העשוי בע"ג דבר שלא כח לעולם שיועיל התנאי כיון שנעשה בפני ערכאותיה עד כאן לשונו. וכן כתב הטור בשם הרמ"כן בהדיא וזה לשונו כתב הרמ"כן שטרות הנעשים על ידי נוטרין של מלכי' וכו' עד ואם אחר בו דרך מדרכי התקנה כגון שלח התנה מטלטלי תנב מקרקעי וכו' עד פסולים לגמרי שלח עדיפי ערכאות מסופרי ישרא' שאין ריגם של מלכי' שלח להכשיר שטרי' שלהן להיות כאלו כתן כך עדי שלהן אבל לעניין דרכי התקנה לא עדיפי משטרי שלהן וכו' וכן כתב מוהר"י קולון ז"ל בשרש קפ"ח עש"ם. ואם כן כיון דכנוהה וו ליתו מזכיר כלל שהיה דור הנזכר חולה ומנוה מחמת מיתה לא מהני מידי דאפי' היכא דידעינן שהוא חולה כל היכא דהוי חוץ ג' ימים צריך לפרש שהוא מנוה מחמת מיתה או שירשה לאחות מיתה לשונו שהוא נוקן מהמת מיתה אם אאלו כן כנוהה וו שלח הזכיר כלל אלא משמע משטרי הנוהה שהיה בריא שכן כתוב בנוהה שמנית לאחת ועשרת כללות בכל בכסיו תקנה ועשיתי לנקות וכתוב בהם מיומנית סוף פרק ח' מהלכות וכייה וזה לשונו תשובה לנאון ז"ל כרים שאמר לשון נוהה מקייבת הוא שאין יאות בתקוס וקרי הוא מנוה כך וכך אין כן דין

אנוה מחמת מיקח וכו' וכן כתב הרמב"ן ז"ל בתשובה והביאה מוהר"י קולון בחושן משפט סימן ר"ן שהמוכן מקנה ואמר מקוירא הוא שמת יהרע מזלו מקוום שמין זה מנוה מחמת מיקה ואינו נקרע מנוה מחמת מיקה אלא היכא שהוא חולה וכפל למשכב וכו' ועיין בתשובת המרדכי בשם מוהר"ם ז"ל סוף פרקא קמא דמציעא דכל דהמנוה מנוה לאחר מיקה לאחוב כמנוה מחמת מיקה הרי הרשב"ץ והגה בלעיל חולקים עליו ומוהר"י קולון ז"ל כתב בשרש ל' דכיון דנחלקו עליו רוב הפוסקים לית קיימא לן הכי וכתב עוד דמהר"ם עצמו חזר בו מזה המבואר בפרק יש נוחלין. גם מה"ם מפרושה ז"ל כתב כן בסימן כ"ב והתירך בזה ז"עם. ואם כן כיון שנוה ז' חולה כתובה כיון תורה לא עדיף מנוס שהיה עשויה בעש"ב. ומה גם שפיטו הם כדיניהם נוהגים לכתוב בשטרותיהם שנוה חולה ומנוה מחמת מיקה וכמו שכתו בשט' שעשתה לאחר שהיתה חולה בגופה וכל' ועוד דלפיטו שהיה בתוב שהיה חולה ומנוה מחמת מיקה לפיטו הכי אין ליורשי האשה כלל דהכותב כל נכסיו לאשתו לא עשתה כלום ולפיטו שהיורשים הם יורשים רחוקים ולא בניו וחיין וזה קשה דמכח ליה הא דאיתא ביומא מקוברין ממתי דבעי לאשה לאחר מיתת הבעל דנראה דלא קמבעיא ליה אלא בהך בלבד מנוס דאיכא למימר דכודאי לא עשתה אלא לפיטו שלא יכיק יורשים ולהכי נכסיו לאשתו יורשים רחוקים ימיח לה. ואם אי אפשר להרמ"ם ז"ל הוה ליה למבעי יורשי' רחוקים וכל שכן לגבי אחיו ובניו. ואמנם לעניות דעתי ירחה דנפקא ליה מהאי דבעי למשמט בגמרא דלא בבריה ת"ש הכותב פירות נכסיו לאשתו וכו' עד כתב לה כל נכסיו ויצא עליו שטר חוב וכו' ואם תימא הוה ליה למתוקמי דיפת דברית' ליורשים רחוקים דהרי מתמה אתמר ודברי רבי יהודה שהם בבת אחותו כלה מבי למתוקמי דלא כיחא ליה מיהיה לבני בפוף התחתון ואייב לכבדה ואם כן לא כתבון אלא לפיטו דלא ורחוי ירחה דלא שבח בין יורשים רחוקים לבניו ואחיו וכן כתב הרב מ' בשם הר"ש ז"ל דין אשה אחר היורשין כאשה אחר האחין וכלשון הזה כתב כל הגדולי ונלו דוקא עד כאן. והנה במאי דכתב שם הרב המגיד וזה לשונו. כמה דברים למדים שכתב וכו' עד וכן יש מי שכתב שאם קנו מידו שאין קנין לאפוטרופוסות קשה דאם כן למאי הכא במאי עסקינן בשקנו מידו ואחרי נדח לאוקמיה בגרושה. גם במה שכתב שם וז"ל ושם בהל' נחלות ומרש"י דוקא כתב נמי כוותיה ז"ל בתשובה הרמ"ם בפרק יב דקנין טוב"ד לפי סברתם מאי פריך בגמרא גבי מאי דאמר רב הונא ש"מ שכתב כל נכסיו לאחד מהם ליורשו נוטל משום ירושה ואם לאו נוטלין משום מתנה ואמר ליה רב נחמן גמוכי גבאי למה לך לימא סבירא לך כרבי יוחנן בן ברוקא וכו'. ואם איתא מאי פריך הא טובא לשמועינן דאי כמאי דקאמר רבי יוחנן בן ברוקא הוה לימא דוקא בהומרת עליה אז אבל בסתם קיימים בין אם אמר בלשון מתנה בין אם אמר בלשון ירושה כתב דבין מאכב בין אומר כל היכא דלא אמר בלשון ירושה בסתם דברים קיימין דאם הוה אמר ליורשו נוטלין משום ירושה ואם לאו משום מתנה וכעין סברין ונחזור לנדון דידן דאף על גב דהיכא שצייר לה הוי לפטרופא ואם כן בנדון דידן הרי צייר וחלק לכל יורשיו כיון דיקיבי מכל מקו' לה דמי כלל דאמרי' דאם צייר לה הוי לפטרופא לאחר שנתנם לה בלשון מתנה דאז אמרינן דכיון דצייר כודאי לה נתכוון לפטרופא לאחר שכל היכא שהוא מפרש בהדיא בלשון לפטרופוסות ואינו מזכי' כלל לשון מתנה בנדון דידן אלא פירש לה בלשון מתנה כלל רק בלשון לפטרופוסות שכתב שמניח לאחרו דוקא לית מדוכא שרוצה לומר דאשה ואלמנה וכתב הרמ"ם ז"ל בסימן ק"ע בלשון דאשה ואלמנה לא הוי אלא לפטרופא ואם כן מה לי צייר מה לי לא צייר כיון דלא זוכה לה בלשון מתנה אלא שתהיה מוחלת בנכסיו וכן כתב הרא"ש ז"ל בכלל כ' סימן כ"ו וזה לשונו ונמי אמי אומר מה שכתוב בשטר וכל ימי מינר אלמנותה תמצול בכל הנכסים אינם לשון מתנה אלא לשון לפטרופוס' ואע"ג דצייר מכמה טעמי. תדע שהרי כתו' בשטר שכתב לה כל נכסיו שלא לשון מתנה אלא לשון לפטרופס' ואלמנות וכו'. ועל מה שכתב לה בסוף הנוסח שמניח אותה יורשה מלקח דבסיב היא לשון ירוש' למי שאינו רוצה ליורשו לא מהני מידי וכדתנן בפ' יש נוחלין ואפי' אם צייר וחלק ליורשיו לא מהני כל זמן שהניחם בלשון ירושה למי שיורצה ליורשו. וכתב הר"ש ז"ל בכלל הנזכר סימן ז' כמי שהניח לאשתו יורשת כללית כל נכסיו והניח ליורשיו ה' דיורים לכל א' מכל זכות ומכל חלק שים להם על נכסיו והמי דכיון שכתב לה כל' ירושה לא עשה כלום וכן כתב הטור כיחסין ויורש למי שיהיו לו ליורשו לא מהני מידי. תיובתא דהרמ"ן ת"ל והביאו רבינו ירוחם בנתיב ט"ו ח"ת דיחסין ויורש ואם רצו ליורשו מוטלין משום ירושה ואם לאו משום מתנה ודבר פשוט הוא דהכי בהדיא אמרינן בגמרא להסך דיחסין ויורש למי שרצו ליורשו דוקא ובדברי יוחנן בן ברוקא. ואגב מה שיש לחקור בנדון דידן הוא דכיון דתנן בפרק יש נוחלין המחלק נכסיו לבניו ריבה לאחד ומיעט לאחר דבריו קיימים ואם אמר בלשון ירושה לא אמר כלום כתב כיון בתחלה כיון בסוף כיון באמצע לשון מתנה דבריו קיימין וקיימא לן בגמרא דכל דהוי תוך כדי דבור לפיכך דהוי בפתי שלוחי ובאמצי הכי אמרי' בגמ' יורש פלוני שדה פלוני

ויקח בלעדי אלא שלוקח אחרי לעשן מתכת אחר לעשן ירושה לחידך וכולהו קטן וגם כן בין בכרגן דידן כתוב שמניח לאשתו יורשת ומכיח לבלוטי כלי ניקלי וכתב הרשב"ץ ז"ל בכלל פרק ג' דמכיח יחיי לעשן מתכת לאם כן הוה ליה כשני אדות ושני כגי אחים דלאחר בירושה ולאחר כמתכת דקטן שניהם ופרק הרשב"ץ בכלל פ"ג דמי שנזה מיתתו קך וכך ממטו לבלוטי והשאר מיחלוקו לחיותיו והיה לו בת יורשת והשיב דרמי לשתי שדות ושני בני אחים יעויין שם.

ולמעשה לית דמי כלל דהרי לפלוגי דבימת מכיח יחיי לעשן מתכת וכמו שכתב הרשב"ץ מכל מקום היכו דוקא במי שליכו ליורשו לכל במי שרצו ליורשו לעשן מתכת דילים סיי בלעשן ירושה כרב הונא וכמו שכתב הריב הביא מעכב ז"ל בפרק ח' מהלכות וכייח ומתכת וזה לעשו וגבירו הגאונים דלפלוגי שפיר לפי שרצו ליורשו בלעשן מתכת בגירוש קוי ליכו בירושה וזה דעת רבינו עד כאן. וגם כן בין דכגרן דידן מה שכתב שמכיח לבלוטי כך וכך ובלוטי כך וכך הם יורשים לחיותיו והבין לחיותיו בגין לו יורשים לחיים כי אם הלו אם כן לא מיקרי לעשן מתכת עד דתימא דיחוד לחידך דהוי לעשן ירושה. אף דכר מן דין ומן דין לעשן מכיח כת' מוהר"ר קולון זכרו לברכה בספרם ס"ל בשם ר"ם ובשם ר"י הלוי ז"ל דלהה לעשן מתכת לא מיקרי מידי לעשן מתכת ואין כמשמעות מכיח שום וכייח וקנייה ודלא כהר"ם ז"ל יעויין שם.

ליכרא דהרב הגדול מוהר"ר דוד הכהן ז"ל בכי"ל בעלה בהרשב"ץ והחריך שם ברחיות נגד מוהר"ר קולון ז"ל ומכל מקום היורשים הם המוחזקים והמוכיח מחבירו עליו הראיה. והכא במה שכתב שם שרב רבי דוד הכהן ז"ל בתוך דברין לא יכולתי להולמם שכתב אבל מן דין ומן דין לחומרא דכגרן דידן אפילו ר"י הלוי מודה וכו' עד דכי היכי דמחריכן בלעשן ירושה דאפילו דלא קנה קיבה שמחר בתחלה אי בסוף לעשן מתכ' מהני הכ"מי לא ס"ל והא לא מי כלל דבשלמ' התם מעות דיורם בלוטי שפיר משמ' לעשן וכייח וקנייה אלא מעות דחומו רחוקו לגרושה לא קנה שעבר על מה שכתוב בתורה ולסכי אם כן אם כתב לעשן מתנה לאחר אין כדי דבו ר מהני דמשתמע לף יורם דקאמר לחידך למתנה בתכוון אבל בלעשן מכיח בלוטי ר"י לא משמע כלל לעשן וכייח וקנייה אפילו אם כתוב במתנה לאחר מה בכך וכי יעשה ליקנה דמתנה דאחר לגיסתה דכרי דחידך הגע עצמך אם כתב לאחר ושמור יהנה בכסבי דקנייתו לן דלא הוו ליקנה דזכייה ולאחר כתב תוך כדי דבור לעשן מתנה כאמר דמהני לעשן מתנה דאחר לעשן והכא ויעמוד לחידך הא דאמר לאו מילתא היא. וגם כן הכא נמי לא שנא כיון דלסברת ר"י לעשן מכיח הוא כאחר מאלו הלעשות דלא משמע כהו לעשן וכייח וקנייה. ועוד קשה טובא דהרי ר"י ז"ל בעצמו כתב בהדך נמי מאי דכתב בשמי מוהר"ר קולון ז"ל בשם המוכר שאין בלעשן מכיח הוא דעת ר"י הלוי ומכאן ואילך כתב בשמו ר"י ז"ל בקיצור ואפילו הכי לא מיקרי לעשן מתנה דאחר ולא ידע מי כתב כן ולא ידע מי אמר כן ולא ידע מי שמע כן ולא ידע מי הוה שם ולא ידע מי הוה מיליא היא. וגם כן הכא נמי לא שנא כיון דלסברת ר"י לעשן מכיח הוא כאחר מאלו הלעשות דלא משמע כהו לעשן וכייח וקנייה. ועוד קשה טובא דהרי ר"י ז"ל בעצמו כתב בהדך נמי מאי דכתב בשמי מוהר"ר קולון ז"ל בשם המוכר שאין בלעשן מכיח הוא דעת ר"י הלוי ומכאן ואילך כתב בשמו ר"י ז"ל בקיצור ואפילו הכי לא מיקרי לעשן מתנה דאחר ולא ידע מי כתב כן ולא ידע מי אמר כן ולא ידע מי שמע כן ולא ידע מי הוה שם ולא ידע מי הוה מיליא היא.

והנה

תחלי כותבי כתבו לי הכת האחר שהם ככר שמו דייניס ופסרו כיניהם שיקנו ליורשי דוד שבע מאות פרחים והשת"ל ומחלו להם מחילה גמורה בשעה שיורשי דוד טוענים שהדייניס טעו בדין בדבר שנשבע וחזר ונשבע שהם מחלו להם בטענות בחשבם שהדין היכו עמהם דשם ולא לה היו מוחלים זכות ר' ילפים פרחים בשד שבע מאות פרחים ועוד שהם שמחלו היה בחוכם דאז בעמדם לדין בפני עשר הזקיניו הזכות רבות כמכתב כתי דיכם עד שלא כאחר להם כלל מה לפוד בשעמדתם לדין כי הם עניים בחופן שהם לא היו מקרנים למחול כל הקביעה בשד שבע מאות פרחים שקבלו היו מלכדים הכל שלא היום כח יהפך כידם לעמוד עמהם בדין.

ובזה

לעיב ונומר דיוע הוא מאי דאמרינן בפ' חזק הכתי"ב עכן שקיל כירק דארע' אחל הדר גודש בארעא דשכריה אחא לקמיה דרב כחמן אמר ליה זיל הדר וכו' עד והא אחיל דאחא ומייתי בהדאי בגודש אמר ליה מחילה בטעות היא כי היכי דאחת לא ידעת אילו כמי לא ידע ופרהכם דמייתי בהדאי ובמקן דאמ' ליה חזק וקני דמי עד כאן. הרי לך דאעפ"י שמייתי עמו דהוי חזקה ומחילה שימתא דהוי ליה כאלו אמר ליה חזק וקני ואפילו הכי היכא דאיכא לומר דמשום דלא ידע מחל אמרינן דהני מחילה בטעות ולא אמרינן דאדרבה ידע ומחל ואם כן בכל הדברים קל וחומר דבעובדא דרב ענן מסתמא כל אחי ידע מקום שדהו ולא טעי בהכי ואפילו הכי אמרינן דכי היכי דרב ענן לא ידע אילו כמי לא ידע כל שכן בדין דידן דלאו כולי עלמא דיכא נמי דלא העמיים לא ידעו ולא יבינו בדיני התורה ואפשר שהדין עמהם וכמו שהדיינים טעו גם כן הם טעו.

וכתב מוהר"ר קולון בשם ר"ז לעזו ואפשר דמתוך דלא מיתה בקנייה החנות וכו' עד הלא גם רבי קלמן עצמו הוא טועה בדין ושכור וכו' עד משיטה דטרס שנימר שום מחל על תנאו שים לבו לומר דלא ידע קדין והחריך שם ברחיות ע"ש. ומן כתב המרדכי

פרקא קמא דמכלדין בסמ רמ"ן ז"ל דהא דאמרינן
מחילה בכית דין הוי מחילה היינו היכא דלא טעם מכל
הימא דסבור מתין לו עדים ומחל ולאחר זמן נמצאו
עדים התם ודאי לא הוי מחילה ואם כן כל היכא דטעם
וסבור מתין לו על חכירו זכות לו מטעם סהיה סבור
לו עדים ולאחר כך נמצאו לו מטעם סהיה סבור מתין
מתון הדין עמו ואח"כ נתברר לו סהדין עמו אפי' אמחל
חוזר ואין לומר דהייגו דוקא היכא שלא קבל מעות כלל
על המחילה אמרינן דלא ידע ומחל משום דמסתמא לא
סביק אינשי דידיה בכדי אבל היכא שקבל מעות על
המחילה כגון דידן שקבלו סבע מאות פרחים לימור
דידע ומחל דאי לא תימא הכי לא סבקת חיי לשו' מחילה
סבעולם הא ליתא דהרי מהר"י קולון בסרס ק"ח כתב
בחש'סתפקר עם אחיו לפטור חלקו מירושת אביו
בעבור סך מה והסיב דהוי מחילה כטעו'ת אבעיא
אם יקברו שאחיו הטעהו בסך הנכסים שלא אמילו מן
הסתם דגלי לדבר דבטעות היה סהרי אין דרך למחול
ק"ק במה ואין לתלות דספיר ידע ומחל שלא יש לומר
לטעה ומחל והביא ראיה מהך דרך עכן ע"ש. הרי לך
בהדיא דאפילו מן הסתם דגלים לדבר סהיה בטעות
אין דרך למחול ק"ק במה וכל סכן כנדון דידן
סכם המם מתוך במה. ועוד גם כן סהדיינים
הטעוהו וסבור ס"ת אין לו עוד וכן כתב הרמ"ה
ז"ל והביאו מוהר"ר קלרו ז"ל בה"מ סי' כ"ב על סמעון שחיו
לראובן מנה וספר בכל ולא הנה להודות לו בעוד לבר
אבל אמר לו עשה לי מחילת סמי' ומחילת הבריות ואתן
לך חמשי' וראובן כדי שלא יאבד הכל נתרצה ועשה לו
מחילת סמים ובריות והסיב דברים ברורים אפי' רואה
אין סמעון יונח ידו מוכח שמים בכך שלא כתב לו
ראובן שלא מתוך האונס ואף מה שאמר לו מחול הכרון
הנו ואמנם עכשיו עדים אן ראויה שהיה חייב לו יותר
ממה שהשי"ו אין מוצא אין מידו וכותבין לזה דמחילה בלוש
היא והרי זה כמו שהלוהו ליתן שלעם שקבל קנ"מעו'
שלא אמרו בכי האי לגבי אונסא דזוזי גמר ומקני וכו'
עד ואפי' שלא בהנם בכלל וסבור אין לו כידו יותר ובאמת
שים לו מחילתו בטלה דכל הנא ידע לא אבי מחיל
ואעפ"י שהוא כותב לו הריבי מוחל לך כדלא חנים
כדרך שבהנו כותבי טופסי שטרות לכתוב אין כדברים
כלום עד שיאמר מרגוני בהנא חנים ידע אבי שים לי
בידך יותר. וכדתניא וכו'. הרי לך בהדיא שאפילו
שקבל מעות על המחיל ואפי' שכתב לו בל חזוקי בזפר
אפי' הכי כל היכא שבתחרם לו לאחר כך ידיעה אחרת
שים לו עוד זכות עליו המחילה בטלה עד שיכתוב
לו בפירוש בלשי שום תוכם ויודע אבי שים לי בידך
יותר וכו':

ועל מה שטענו שהיה אנוס כזה היה נראה
לומ' לפי ע"ג דאמרינן בגמרא דבל מודעת
דלא כתי' כיס וידענו בתוכנו לאו מודע' הוא קיימן דוק'
כזכיני אבל במתנה וגיטא גלי מילתא בעלמא שני
ומחילה הוי במתנה. וכמו שכתב הרמ"ה ז"ל בפרק
ר' מהלכות מכירה וכן פסק גם הטור חו"מ סי' רי"ה סיכרא

דהרשב"ם ז"ל כתב בלל ע"ב סימן ה' דרחובן שטען על
שמעון שהפקיד בידו ק' ליטרין הילים והשי' שמעון
לא הייתי חייב לך כלי שמוני ליטרין וכו' וזה לשונו נר'
לי דלאו מודעה היא ומחילה הוי מחילה דאמרינן
בפר' חזקת הבתים אמרי בהדעי בל מודעה דלא כתיב
בה אין ידעינן בתוכניה דפלו'לאו מודעה היא ובנדון
הלו לא הכירו העדים בתוכנו של רחובן וכו'.
אמנם יש לחלק דדוקא מחילה שהיא בלתי מעות בלל
הוי כמתנה כיון שהוא מוחל בכדי בלתי סוס ת ושלת
ובקבל מעות אבל בשמקבל חיזה מעות אפילו סהם דבר
מועט בערך התביעה לא דמי למתנה שלא לפטרה דהוי
כזביני וכמו שכתב הרמ"ה בפרק י' מהלכות מכירה
וכן כתב במ"מ וכתב הר"ם בפ"ק ה"ל ז"ל אמנם יומר
דבל שמקבל מעות בנידונים דמי לזביני בעינן שהם
יומסר מודעה בדיך שידעו בתוכנה העדים ואי לא לאו
בלום הוא דכיון שמקבל מעות אעתק לאו גלוי מילת' הי'
ע"ב. שהורה בפירו' דהא"ג דכביטה ומתנה גלוי מילת'
בעלמא מני היכא שמקבל מעות הוי כמכר וצריך שיכירו
בתוכנו. ורציתי לרב הגדול מוהר"ר שמואל דמדיכה
ז"ל בתשובותיו הסייבות לאבן העזר סימן כ"ה שרצה
להכריח שאף הרמ"ה מודה דהיכא שמקבל מעות לתת
הנט הוי כזביני וצריך למסור מודעה ולהכיר בתוכנו.
והביא תשובת הרמ"ה ז"ל שהשיב על מי שנתחייב בקב'
כך אם לא ינרש ואחר כך נתחרט ומחמת הקנס נרש
שנט זה מעושה וכו' עד ותלויה ונרש אינם נרושין דהא
ליכא זוזי וכתב הרב ז"ל הרי משמע בהדיא מדברי
הרשב"ם דבל היכא שמקבל ממנו אפי' בתוכנם הוי נרושין
עד כאן לשונו. ואינה דומה שהשוה לעיל שבתובנו
בשם הרמ"ה ז"ל משמע בהפך דלא שאני ליה בין היכא
שמקבל מעות להיכא שלא מקבל. ואיך שיהיה הר"ם
סובר דבין דרחובן זה מקבל מעו' אם כן דמי לפטר' ולא
דמי למחילה שאינו מקבל מעות עליה ובחילוק זה בין
המחילה שמקבל מעות להיכא שמוחל בלתי מעו' יתורצו
דברי הרמ"ה וגראה שגם מוהר"ר קולון ז"ל מסכים לזה
בסרס ק"ס שכתב שם דבין דהוא שמקבל טובת הנאה
הוי כתלויה וזבין דאין הולבין כזה אחר שמשים ההנא'
דמטי ליה מיניה אם היה הוא שכתן לו חבירו ואם
לאו וכו'. ולמדנו מזה דבבל שמקבלו מעות יורש דור
אם בן המחילה הינה כמתנה דמני בגלוי מילתא שלא
צריך למסור מודעה ויכירו בתוכנו:

איברא דקשיא לי טובא בדברי הר"ם ז"ל שכתב
שם וכודאי דלא הוי לומם דאי לומם
הוו למילי לצטריך מודעה וכו' עד ואם כמכר הא אמר
רבא הלוהו וזבין וזביני וזבין דהא בבן קיימא לן בדב
הובא דשף על גב דתלוהו וזבין וזביני וזבין אפילו הבי
אם מסר מודעה מהני. ועוד דקשה מדידיה מדודים
בתשובה שלאחריה שפסק שם בדב הובא בשטיחת
ואי קשיא לי במה שבתב ובשדה וו לא צריך מודעה רק
אבי יודעינן בתוכניה וכו' דוקא הוי בדבא ואבן קיימא
לן בגמ' דלא שאני לן בין שדה וו לשדה שם דבבל הוי
וזביני וזבין בל זמן שלא אם מודע' ודין ה' לה ונרי' עיין

כלל ט סימן עא

שאלה

תשובה

ראיתי

פבתו ריש מילין לומר כי אין ספק שכל זמן שאין הלב קיים רק לתוכו כלב' כנגד כורתו שהילד בבטן רוצה לומר כיוצא לזה וכמו שכתב הרב המגיד לעיל דעידוכין ואין לך שום שכתב הרב בעל מקו' לנבי שכל' שהילד להפרידו מאמו ולהשאר בידי הגוי שהם נכריים שאינם מדמו ומשרן ועל הכל שהזקן הוא בכור בית ואינו כדאי לפקח עליו עדיף הוי שכשיגיע שילך בדרך ומה גם כי התינוק ת"ל הדרכים לוכם בחזקת שכבה כמו שכתבו התוספו' כי זה היה כוונתם שהיה שעת מיושם שכל עתה יש שלום במלכו' ק"ל ובדין הרמ"ם ז"ל שכתב שתשובותיו הגיעות לה"ה שיש בידינו שלכי מכל שהיה הלב עצמו שהוא לבן הוא שכתוב תעמוד תכל לחיו בעמון ושיניו לוחות לבן לוי לחיים ושם כן ה"ל כתלו היה הלב מי כיון שהוא כחי' שכתב תעמוד תכל לחיו מה שאין כן בכל שלא נזוק בכלל רחובן על בנו' והרבה' ים לנו לומר שהקשו בפירושו וה"ל כתלו נזוק שכבר יהיה תכל חמו וחכת חמיכה לה מהת דק"ל נבי הכשבע לרעת רבים שלרבר מנוה יש לו הברה ותמריכן טעמא מעום דאין סהדי דכיחה להו לרוחה שכשבע על דעתה כרבר מנוה וחף על פי שלא ידעינו כוכתה מפתחת תמריכן דכיחה להו ספק כיתי כיון דעליית לי' היה מנוה רבה כנודע מפתחת כיחה ליה לרחוכן שיעלה בבו עם חמו כלי' ואעפ"י שלא נזה נלא פירש כוכתו מפתחת כיחה ליה כרבה מנוה' ומה גם שהכי הלמכה הוא יודע ותח"ו הוא קולה לבוא יחד עם כתו בלי' ומתחייב ללמר את הילד תור ומנות מה שאין כן לה יפתר כידי הזקן שהוא זקן מאר וכבר עיניו מזוקן וכמו שכתב בשלו' שם שלוכו ק"ו מזכיין שכן פשיט' דהכן לגבי הרבי כל עיקר הטעם דלמחזיק הבן לכל שהוא הוא מפני שהוא מחכבו ומלמדו תורה שהו' חייב ומצווה ככך ומה בן בנו של הכי חמו הו' ת"ח ומקבל עליו ללמדו תור' וחבירו חין כלן בחיים ורחי דעדיף טפי נבי חמו ומתרינן בפסחים פרק הלן עוברין לעולם יעבור לל' מה שים לו ויפח כת ת"ח שהם מת בניו א"ה דמפת' דמפתח כשבשת רחובן כת שמעון זה ה"ת להכי כשהוא לפמור ולעפו' דברי ר"ל שהם ימות יפתר כמו כיד שפתו שהיה כת ת"ח וילמדנו תור' ומה כן ה"ל כתלו נזה שכבר יעמור כיד לפתו וחמיו' ועוד דכיון שים כלן קועלת הילד בלימוד התורה על יד לכי חמו חלב ליכח למיחם לפכבת נזקו מהדרך כמו שבת שהם מה"ם דמדיוק עצמו בשם מוה"ר לוי ן' חביב ז"ל ול"ל גם שכבר הבו' ז"ל הפשיט לדברי בעצין הפכבת שכת כללא דמלתא דמשום לימוד תורה לא חיישינן לפכבת נזק הקטנים בדרכים לא ע"י הלב ולא ע"י הלפוטרופוס כו' ועכ"ם וכשנטרפות הטעם מעליתם לחרן הקרושם שהיא מנוה רבה מאד דבבה כולי עלמ' מודו דאין מעבבין על ידה שלא להוליך אח בנה דאין הכל מעלין לא"י ומפילו ברשלים בנדון כזה שהוא לעלות לא"י מודה דאין לעבב על ידה וכמו שכתב בשתיות בשאלה בתשובות הגיאות לחת שיחת ת"ל ועל השאלה שכ' דכר' שפשט שהבנשים נרין שיהיו במקום שהיתום בר כו כו' וכן מבתתי זה לי ימים שכתב מורי מוהר"ר לוי ן' חביב ז"ל להם ואין לומר דהיינו

אבל הכא שאני שהרי הוא בעצמו מתרי להדרי שהרי בתשובה דלעיל הביא דברי רבו מוה"ר לוי ן' חביב ז"ל והסכים בהם שכתב דאפי' שהזקן רוצה לעלות לא"י עם היתומים אינם מנוה רבה עם כל זה לא נכרית לאפוטרופוס ס לשלוח המעות לא"י אחרי היתום ונם לא נניח לזקן להוליך היתום עמה רחוק מבשבי לא"י ונם הרמ"ם עצמו כתב וז"ל מדברי הרב ז"ל בר' ברור היות הדין פשוט שאין לבו בת לשנות דברי הש"ס ולכן עם היות תרבה הזקן לזכות ליתומים להעלותם לארץ ישראל אפר אין זכות למעלה ממנו וכמו שהוא ז"ל כתב בפסקו שיושבת א"י מקולה בכנגד כל המצות אפ"ה כתב בפשיטות שאין לזקן לזכותם בזה מפני הנזק שאפשר שיגרם להם מצד היותם חון ממקום האפוטרופוס אשר הבבשים כידם ולא עבר במחשבתו ז"ל שכוונת הבבשי' מיד ובקבק להם שם בא"י לאפטרופוס רק שבאמר לזקן אם תרצה לעמוד במקומך הרי אתה טוב ואם תרצה לשכות אפילו לא"י נסיר היתומים מידך ולא נחוש לדברי השם שנוה לה ו' היתומים תלך ורחה שהטוב להם הוא לעמוד עמך כי תבחנו רוחים לבטל כל זה מפני חשש ההזק הכ"ל נם תבחנו כתב שכל' לתם הילדה הזחת העפ"י שאמרו ר"ל הבת תכל חשם כו' על"כ דמשמ' דאין להוציא היתומים חון ממקו' שהבבשי' לשם ולזה נם כן לא נניח להעלותם לא"י ושילכו הבבשי' לא"י ושו בתשובה שחתרת בחי"מ כתב כהדיא להלן דאע"ג שהיתום נרין להיו' תכל בבשי מ"מ כיון שהו מיושקופי"ה לשלוניקי דרמי כמו מה ל"ל לא"י שאין מי שיכול למחות בידה להעלות את בנה ולהעלות גם הבבשים אחריו: ובחמת לא יכולתי למצוא בר תירוץ כיון שתי התשובות כי שם בתכו לחלוק כיניהם דשאני הזקנה שהיא חמו ודאי כדותה היה דאדרבה הזקן עדיף דאע"ג דלאו אמה היא מ"מ הרי הוא תבניה עי' עמדו כיד ה"ל כתלו היו כידו ממש מה שאין כן לגבי הש"ס שלא הוה כלל. וכן שם כתבו לחלוק כיניה שבדון מוה"ר ל' חביב מייתי שהשב עצמו הניח לשפטרופוסים קשם על הבבשים מה שאין כן בבדון הרמ"ם ז"ל בשאין תש"ס שהשפטרופוסי' חושמו על פי כל גם זה לא שוה לי חדש שהרי כת הוא עצמו כתב ז"ל שהשפטרופוסי' שהושמו בכל שו' הם כלו שם חות' השב ממש ועוד דשם כתת לחלק בזה מצוה שלא נכשל דברי המת מנוה שהבבשי' יעמדו תחת שו' השפטרופוסים מה שאין כן בבדון השתר שלא

מוה עליהם הוה מנה בכנגד זה נסכן עומד הגוי שנוה שהיתומי ועומדו לגבל הוקנה מה שיין כן בכהן הוחר לו נוה שיעמדו לגבל לפסוק וכ"ע.

ואיך שיהי' בכל כולי עלמ'מודו דהרי כל חפצת מוה'ר נוי ן'מביה ליכ'רק בעבור הנכסים שלה יפרון חון ממקום שהיוקום שם כי בשביל שפנת הדרך כבר כתב שלה חייבין כלל במקום מנוה ואם כן בכ"ל שיין כהן נכסים ליתום כי השלמה לאו נבתה הכל לפתוכתה וכמו שכתב החכם הפוסק כו' שם כן למאי ניחוש לה בלונן שבכתובות כל שלה הטעמות פרקה השלמה כדינה ולינים לה ומחל כידה שלה לסעלות את בנה עמה לגוי.

הכרלה לעל כתבתי

הבעיר יעקב לביה הלוי.

כלל ט סימן עב

שאלה

ראובן נשה למות והניח לחרין כן ובת שניהם קטנים וזנוה ואמר שמנית לבתו שיקנו לה בעת ניסואיה שנים שלשים פרחים וכל השארית מנכסיו רוצה שירש לוקח כנו ואם ימות בלתי בת שיירש לות בתו והניח שפטרופוסי עליהם לשמעון זלוי ואחרי שגדל כנו והיה בן י"ו שנים נפטר גם הוא וחיים לכל ישראל שבק וצוה ואמר שמניח לאמו במתנת ס"מ תרבעה שלשים פרחים וליתומה פלונית ק' פרחים ולפלונית ק'לאחרי'והשארית מניחם לאחותו בתנאי זה שתעמוד כפופה לאמם עד שתגדל ואז שתנשא למי שתרצה אמם כי בלאו הכי לא יהיו לה רק השנים שלשים פרחי'כלבד שהניח לה לביהם והשאר'אלכו להקדש'וכדומה עת'רוני'השטרוסים להניח לת הבת להגון לה וגם להוציא המעון מתח' יד אמה אחרי תשר בשלת לאחר ואין רצוי להיו'המעון כיוב ניים והם אומרי שהבת וכתה בכל המעון שהוא מבת צוות תביה ולוה אין לבו להשניח כלל בתנאי תשר שטיל בה אחיה וכן המתנות ההם תשר הניח שבן לאמו ולאחרים אין בהם כלום כי אין בידו לתת במתנת ס"מ לאחרים על כל שלה יוריכו מורה הנדק הדין עם מי.

תשובה

מימרא דרב אחא בר עווירא היא בפ' יש נוחלין דהאומר ככסי לך ואחריך לפלוני והראשון רצוי ליורש אין לשני במקום ראשון כלום דירושה אין לה הפסק וכתב הרמ"בן ומהר"ם ז"ל בתשובה והר"ן ז"ל דאפי' דהאי שני רצוי ליורשו גם כן כאן שנוה ואמר נכסי לראובן כני ואחרין לשמעון בני אין לשני כלום דירושה אין לה הפסק דכשמעלת מעיקר' אם רצה האב שלא להורים כלל להשון רק לשני לו היה הרשות בידו אבל כל שהכסים להוריהם לראשון אוב היו יכול להפסיק הירוש' ממנו וכל הפוסקי'הכיולו מיומרא זו לפסק הלכה וכת'הרי'כם ז"ל מי'קפ"ו והא דרב אחא הלכה פסוקה היא ומוסכמת מן הכל והר"ף ז"ל כתבה בהלכות והרמ"ם ז"ל כפי"ה מה' זכיה עכל ולא נחלקו בה אלא אחא בלשון מתנה בפירוש דלרמ"ם והר"ף ז"ל יש לה הפסק והגאוני'מכרי שלפולו אמר בלשון מתנה כיון שהוא רוצי לשון מתנה דילים ירושה הוי ואין לה הפסק ודעת הר"ף ז"ל והרמ"ם ז"ל בדעת הגאונים אלא שהרמ"ם ז"ל כתי ליישב היה דהשתא'תנו שקל לבני בשנת כו'דמשמע דירושה יש לה הפסק לזה חילק להיכא שפירש ואמר לו משום ירושה אני נותן לך שיין לה הפסק אלא במתנה וכרי הפסקתיה קנה השני מה שעשיר ראשון וכמו שהמכת כל זה מבואר בדברי הרמ"ם ודברי הרב המגיד שם כפ"ב מהלכות זכיה. ואם כן כל שכתב לבן בלשון ירושה בפירוש כל הנפין שיון דומה הכן בהם מבח ירוש'ושוב אין לה הפסק ולפי זה אין לה לבת פוס וכו' בנכסי'מבח הביה רק בשנים שלפי'פר'כלבד אבל בשאר המעון היה וכה בו מבח מוחת אחיה וזה ל"ל בריך שתקייים התנאי לשר התנ'אחיה וכן כל אותם המתנות שנוה לתת לאחרי אותן לאחו ולאחרים הם קיימין כיון שהמעון הזה אלא שנוה בו בירושתו כל זה היה ברש'לאחזוקי לדבר פשוט לעל ולתכמי העיר כלן. ואתם אחרי אשר כתיישבתי בדבר ראיתי שאין הדבר כן כמו שהיה נר' לבו בתחלת המתנה ומה שהניח במתנת ס"מ לאחו ולאחרים אין במתנת'הם כלום הלאו כל כמיניה לבטל ירושת אחותו הזוכה בו מבח מוחת אביה ועד כאן לא תמרינן ירושה אין לה הפסק ואין לבני כלו'אלא היכא שיש לו לראשון בני'או בנו'שהם קודמין לבתה לאחותו דאז כיון שזכה הראשון בירושה דאוריית אין כת בידו להפסיק דרך הירושה שהיא הולכת בקו יפר לזרעו של ראשון ולתקה לבני אלא זכו הם וזרעו של ראשון ואין לבני כלום ודברי האב הם בטלין דה"ל כמתנה על מה שכתו' בתורה אבל כל שהראשון אין לו יורש אחר קודם לבתה לזה הבני כמו בכל שאין לבן הזה זרע ואחותו היא הקודמ'לבתה ולמברע הראשון רוצ' להוציא המעון מיורש ולהכיחו כמתנ'ס"מ לאחרי'דהיינו לאחו ולאחים היתומי'הסברת מחייבת דדברי האב קיימי'דעד כאן לא תמרינן דדברי בטלי'ואין בידו לבנו על ממונו כרצונו אלא במקו'שהוא פוסק דרך ירושת התורה בחני הדרך דכיון שהתחיל להורים לראשון אין בידו עוד להפסיק הירושה מזרעו של ראשון דרחמנא אמר אין לה הפסק אבל כל שהאב למברע הוא רוצה שתמשך הירושה כפי דרך התור'ולזה צוה שאם אין לבן זרע שתירש אות' בתו הקודמ'לבתה ולמברע הבן עצמו רוצ'להפסיק ירושת'מיורשיו דהויכ אחותו ולהניח במתנת ס"מ לאחרים כולהי דכל כפי דברי האב קיימין שהרי הוא אוהן מהמעון ואין כאן ביטול סדר ירושת התורה לומר דהתנה על מה שכתוב בתורה אלא רבה הוא שוה כפי דרך ירוש'התורה ויש כאן תרתי לטיבוקא חדא דכמה פיורשת בתו הבל מקיים

פרל ירושת התורה ומניח דרבי הלא שמו מדין וכעל
מפמון קיימין דמסתמא כל שהנית לדון בממון רצוי
להיות לו רשות לעמוד עליו כרמונו תלת דמשום שהות
מכטל פרל ירושת התורה אמרי שדברי בטלין ואם כן
כל שאין שם ביטול פרל ירושת התורה רצוי הוא להיות
דברי קיימין וכמתת כי סבר ז"ו נרחות מכוך וכל מעיין
יחייב לחזקה בשכלו וזה לא כמב בשום מקום מהרחמנים
שם לא לאחרונים ז"ל נוסף דהלי דאמרינן ירושה חין לה
הפסק מיירי לאף בשאר שהו מניח בתחב"ם ש"מ לתת לאחרי
כי כל מה שהא כתוב הוא דוקא לגבי יורשין של ראשון
דחין לגבי כלו' ומדקדוק דברי רשב"ם ז"ל שם בגמ' נראה
בשבריתו וזה שכתב ז"ל שלא רב לחת לירושה חין לה
הפסק וכיון דהלי בני בתורת ירושה כלו לירד חין בת
כיר המת לעקור כחל מיורשי יורשיו לקחה להלי שליש
שלא יחזרו בשאין יורשי שני דכיון דעשאו להלי שני
יורש כי אמר כמי בתריה דהלי יורש חני מוקן לשליש
ק"ל מתנה על מה שכתוב בתור' דכתיב וכן חין לו עיין
עליו ותשמועינן קרא דכל הקודם בשחלה יוכלו וירשו
קודמין וכל שכן דהוה עשאו יורש את השחלה שאין כח
בידו להעבירה מכניו א"כ כל משעה דכל עיקר הטעם הוא
משום דחיכא יכול להפסיק דרך ירושה של תורה שאין
כל שאין השם משפיק דרך ירושת התור' רק תדרש הוא
מנוה שמשמש הירושה כפי סדר התורה לא לאחרי' דחין
בדבריו כלום שלא שייך השת ירושה חין לה הפסק:
והשה רש"י ז"ל בפרק מניחת השלשה נכסי שהיה דתנן שקל
לבני בשבת כו' ושם אמר ושם מתו וירשו אחרי' שחיתה
כו' כתב ז"ל ושם מתו בלא בנים עכ"ל ובודאי דאלו שחיתה
רש"י ז"ל נשמעינן הוא שהי שכתבינן מקברה שלא שייך
לומר ירושה חין לה הפסק שלא היכא שים לראשון בנים
הו בנות ורושה להפסיק הירושה משם שחתה לבני שכל
כל שאין לראשון בנים אלו יורשים אחרים שיהיו קודמין
לבחלה מאלו האחרים דאחריך לא שייך כלל ירושה חין
לה הפסק דהרי היכו מפסיק הירוש' ממי שרצוי ליורש
ולזה כתב רש"י ז"ל דכיון דמוקי לה בגמ' בפר' יש נוחלין
דהלי ושם מתו וירשו אחרי' שחיתה על כראשון
ליורשו מיירי וכראחרי' שתם הוא מוכיח לה והו' מפרק
לה כראשון לירש ופירשם ז"ל בגון בניו והיכי דמי
בגון דלמכים מכניו נוסף לתת שקל בשכת ושם מתו וירשו
בנים אחרים מכניו כל שמוכר ואינ' דיכיא עוד בנים
אחרים כו' שם בן הלי דקאמר ושם מתו וירשו דהשתא
תחתים ר"ל שם מתו בלא בנים דהיינו בלא זרע דהשתא
הני אחרים הם היורשים הקרובים לנחלה ואין כאן
הפסקת ירושה כלל ולזה דברי קיימין דאין נוחלין לשם
שלא שקל ואינ' דרשם ז"ל מפרש הלי ושם מתו שלא
שם ים להם בנים הייכו משו' דחויל למיטרחיה דשם אחר
בלשון מתנ' בפירוש לא שייך ביה ירושה חין לה הפסק
ובשבירת הרי"ף ז"ל ומפרש לה לבריית' שבתבם להם בלשון
מתנה בפירוש ולזה חיכו צריך עוד לתירוץ לחר שכתב
רש"י ז"ל דשבר בשבירת הגיחונים ושאר הקפרשים דלא
מחני לן כין שאמר בלשון ירושה כין שאמ' בלשון מתנה
הוא מתרץ לה לבריית' בהכי שוף סוף לעכין עקר
הדין הפי' דשם ז"ל מודה בו דכל שאין לראשון יורשים
אחרים קודמין לנחלה הלא שמו מדין וכעל
מפמון קיימין דמסתמא כל שהנית לדון בממון רצוי
להיות לו רשות לעמוד עליו כרמונו תלת דמשום שהות
מכטל פרל ירושת התורה אמרי שדברי בטלין ואם כן
כל שאין שם ביטול פרל ירושת התורה רצוי הוא להיות
דברי קיימין וכמתת כי סבר ז"ו נרחות מכוך וכל מעיין
יחייב לחזקה בשכלו וזה לא כמב בשום מקום מהרחמנים
שם לא לאחרונים ז"ל נוסף דהלי דאמרינן ירושה חין לה
הפסק מיירי לאף בשאר שהו מניח בתחב"ם ש"מ לתת לאחרי
כי כל מה שהא כתוב הוא דוקא לגבי יורשין של ראשון
דחין לגבי כלו' ומדקדוק דברי רשב"ם ז"ל שם בגמ' נראה
בשבריתו וזה שכתב ז"ל שלא רב לחת לירושה חין לה
הפסק וכיון דהלי בני בתורת ירושה כלו לירד חין בת
כיר המת לעקור כחל מיורשי יורשיו לקחה להלי שליש
שלא יחזרו בשאין יורשי שני דכיון דעשאו להלי שני
יורש כי אמר כמי בתריה דהלי יורש חני מוקן לשליש
ק"ל מתנה על מה שכתוב בתור' דכתיב וכן חין לו עיין
עליו ותשמועינן קרא דכל הקודם בשחלה יוכלו וירשו
קודמין וכל שכן דהוה עשאו יורש את השחלה שאין כח
בידו להעבירה מכניו א"כ כל משעה דכל עיקר הטעם הוא
משום דחיכא יכול להפסיק דרך ירושה של תורה שאין
כל שאין השם משפיק דרך ירושת התור' רק תדרש הוא
מנוה שמשמש הירושה כפי סדר התורה לא לאחרי' דחין
בדבריו כלום שלא שייך השת ירושה חין לה הפסק:
והשה רש"י ז"ל בפרק מניחת השלשה נכסי שהיה דתנן שקל
לבני בשבת כו' ושם אמר ושם מתו וירשו אחרי' שחיתה
כו' כתב ז"ל ושם מתו בלא בנים עכ"ל ובודאי דאלו שחיתה
רש"י ז"ל נשמעינן הוא שהי שכתבינן מקברה שלא שייך
לומר ירושה חין לה הפסק שלא היכא שים לראשון בנים
הו בנות ורושה להפסיק הירושה משם שחתה לבני שכל
כל שאין לראשון בנים אלו יורשים אחרים שיהיו קודמין
לבחלה מאלו האחרים דאחריך לא שייך כלל ירושה חין
לה הפסק דהרי היכו מפסיק הירוש' ממי שרצוי ליורש
ולזה כתב רש"י ז"ל דכיון דמוקי לה בגמ' בפר' יש נוחלין
דהלי ושם מתו וירשו אחרי' שחיתה על כראשון
ליורשו מיירי וכראחרי' שתם הוא מוכיח לה והו' מפרק
לה כראשון לירש ופירשם ז"ל בגון בניו והיכי דמי
בגון דלמכים מכניו נוסף לתת שקל בשכת ושם מתו וירשו
בנים אחרים מכניו כל שמוכר ואינ' דיכיא עוד בנים
אחרים כו' שם בן הלי דקאמר ושם מתו וירשו דהשתא
תחתים ר"ל שם מתו בלא בנים דהיינו בלא זרע דהשתא
הני אחרים הם היורשים הקרובים לנחלה ואין כאן
הפסקת ירושה כלל ולזה דברי קיימין דאין נוחלין לשם
שלא שקל ואינ' דרשם ז"ל מפרש הלי ושם מתו שלא
שם ים להם בנים הייכו משו' דחויל למיטרחיה דשם אחר
בלשון מתנ' בפירוש לא שייך ביה ירושה חין לה הפסק
ובשבירת הרי"ף ז"ל ומפרש לה לבריית' שבתבם להם בלשון
מתנה בפירוש ולזה חיכו צריך עוד לתירוץ לחר שכתב
רש"י ז"ל דשבר בשבירת הגיחונים ושאר הקפרשים דלא
מחני לן כין שאמר בלשון ירושה כין שאמ' בלשון מתנה
הוא מתרץ לה לבריית' בהכי שוף סוף לעכין עקר
הדין הפי' דשם ז"ל מודה בו דכל שאין לראשון יורשים

תחרים קודמין לנחלה לאלו האחרים דאחריך לא
שייך כאן ירושה חין לה הפסק: והכא הרב הגדול
מוהר"י קאמר ז"ל בסימן רנ"ג הביא לשון רש"י ז"ל וכתב ז"ל
ונעמוד משום דהא קי"ל שאם הראשון רצוי ליורשו חין
לאחריך כלום דכיון שזה הראשון רצוי ליורשו ירוש' חין
לה הפסק וכאן שכתבתי בשמעון ר"מ לך פירש דכאמת
בלא בנים קאמר דהשתא שמיר יכול להקנות שאם לא
יהיו להם יורשים ישלו פלו' וכלו' דכל כהנ"ג עם לאחריך
וכר' דבכי' לאו דוקא דהא כעי נמי שלא יהיו להם יורשים
אחרי' דשתא מאריכין ירושה חין לה הפסק כו' הרי לך
שמיר' כוונת דברי רש"י ז"ל כמו שפירשנו דלא שייך
חין לה הפסק שלא דוקא לגבי בניו חן יורשין הקרובים
יותר כשלא מהני לאחריך ומה שכתב הרב ז"ל דכתים
לאו דוקא דהא כעי נמי שלא יהיו להם יורשים אחרי' ר"ל
דכתים לאו דוקא דה"ה כנות דהרי כל שאין שם כנים
הכנות הם נקראים יורשים והאחים של אלו שאתה לגבי
הכנות כמו זר נחשבו ולזה אמ' דהא כעו נמי שלא יהיו
להם יורשים אחרים דל"ל כיון דהכי אחרים תחתיהם על
כרחיך הם האחים של אלו שאתה שם כן כנים לאו דוקא
שלא ה"ל יורשים אחרי' שהם קודמין לנחלה לאחי' והיינו
כנות וק"ל: וכתבתי זה יען ראיתי למוהר"ם שטען ז"ל
שכתב בתשובותיו סימן קפ"ח ז"ל ותמהני מהרב הגדול
בדבריו שלא מוכח אלא כמו שכתב ונרא' דכנים לאו
דוקא דהא כעינן כמי שלא יהיו להם יורשים אחרים כו'
וכי תעשר בעולם ישראל שאין לו יורשים דהכי אמרינן
בכמה דוכתי חין לך אדם מישראל שאין לו יורשי' לפיכך
נחלה ממשמשת כו' ויש לתמוה איך חשב על הרב הגדול
ז"ל שלא דשתמיטיניה הלי דאמרינן בכמה דוכתי חין
לך אדם מישראל כו' עד שתוכיח להודיעו: ועוד הלא
מה שהכין בדברי הרב ז"ל עליהם מיניה ה"ל לאקשויי
מנופיה דהזה נדון דקיכי מני שלא ירשו אחרי' שחיתה
יורש' כלל דהא בגמ' מוקי לה דהלי ירשו אחרי' שחיתה
מיירי כראשון ליורשו ודאי חין כאן יורש כלל ואפי'
שכרתו ז"ל שכתב שם דכשכתב הרב ז"ל דברים שלא שכח
כל הסוגיא דיש נוחלין ולא נזכר כלל מהכא מפ' איקל
הדין ככר קיימו שם הרב עצמו מסכרתו העמוקה וכמו
שכתב שם ז"ל ואיכא למידק דהלי ירשו אחרים דקתני
היכי מהני והא ק"ל בלשון ירושה נמי שאינו דלאו לירש
לאו כלום כו' עד לכך נראה לתרץ דכראשון הכך לירש
מיירי והא ל"ה כלל בלשון ירושה חין יורשים הכא לירש
אחרים שאלו לראשון אלא לקבל ממנו ולכך כתב שם
הרב ז"ל דכראשון הכך לירש מיירי:
והלא גם הוא מוכרח לפרש דכראשון מיירי
ואתכם דברי הרב ז"ל בדקו יחדיו וכוכת דכרים היא כמו
שכיארנו דבעינן נמי שלא יהיו להם יורשים אחרים ר"ל
יורשים הקודמין לנחלה מאלו האחים דהייכו כנות דכל
שים כנות האחים לא יבדק עליהם שם יורשים:

אבראי דכמה שכתב שם הרב ז"ל ונשמר דיוק
דכשמתו שו כלם בלא כנים יורש' יורשי' ויהא
הוו אחי האב והבן מכח דאלו ניכול להקנו' זה שלא
ורשו

ילפינן דמכחו הוא לירתי ולא לאמרו ירושה אין לה
הפסק אלא כמו"ש לבני ויש לבן הזה בני"ו לחיים דלאו
מכח הלוה מנותן ירתי והשתא כדקיל כתב רמ"ז ז"ל בלא
בניים ולא כתב בלא יורשים וזה דרך מחודש ביותר הא
דהחומר תנן מקל כו' עם היות לירושה אין לה הפסק
וכיון שמן דמ"מ כתבתי בנוסח יפותים לחמי' עכ"ל דקשיא
טובא הדא דאיך כת' דלחמי הלוה מכח הלוה מנותן ירתי
למשמע דכבר להחיים יורשים מכח לחיים ולא מכח
לחיים וכן פרש' יותר מבואר בלשונו ז"ל כמה שכת' עוד
ולא לחמרו ירושה אין לה הפסק אלא כמנותן לבניו ויש לבן
הזה בני"ו לחמי' דלאו מכח הלוה מנותן ירתי כו' למשמע
דכשם שבניים הם יורשים מכח לחיים כן גם אם לא
היו לו בניים כי אם לחיים היו יורשים לו מכח הלוה ולא
מכח הלוה והא ליתא דמשכחה שלמה היא שם בית נותנין
הלוה קודם לכל יתומי ואחי ואחיות והלוה אחד לירם
בכל אלו בתו שמתו לפל יתומי ואחי ואחיות דהיינו לחמי המת
עצמו: ובגמרא בעו מקמי בר חמא לחמי הלוה ואחיו בגון
אחרה ויעקב בנכסי עשו היאך משכ"ל קודם לחמי הלוה
קודם לכל ויתומי ואחי ואחיות ומי בר חמא יתומי ואחי ואחיות
ולא יתומי יתומי ואחי ואחיות דקתני דקתני זה בכלל
בל הקודם בכתובה יתומי ואחי ואחיות קודמין ולו היתה ליוכח
יצחק קודם שמת אמו דליתיה יצחק קודם שמת אמו ומשכחת לה
ז"ל הכי במי מסתבר ליעקב קודם לאברהם
בנכסי עשו דקתני כל הקודם בכתובה ואיכא כגון
שמת מקודם לאברהם בנכסי עשו שלא היה קיים השתא
דליתיה ליוכח ויתומי ואחי ואחיות קודמין דהיינו יעקב ועשו
ובעת תביעת יצחק שבן הוא הדין שהרי אם מת יצחק אחר
עשו היה יעקב יורש ולא לאברהם דהכניס קודמין לאב
ה"נ כמי כשמת יצחק מקמי עשו יעקב יורש זכותו ולא
לאברהם וכן הלכ' ע"כ הרי לך בפירוש דאם מתו בלא בניים
הירושה חוזר לאב הנותן ואם חיכו קיים לו יתומי ואחי ואחיות
דאב דהיינו אם יש לו בניים לחיים לחמיו של שמתו
הם יורשים זכות הנותן ואם כן היכי קאמר ולא
לחמרו ירושה אין לה הפסק שלא בנותן לבניו ויש לבן הזה
בניים אלו לחמיו דלאו מכח הלוה הנותן ירתי והכך רוחש
דהחיים מכח הלוה ירתי שהירושה נוגעת לאב בקבר
והם יורשים זכות לחמיהם ואינה בהיות הירוש' להם מכח
לחמיהם וכן גם כן לזה לחמי הלוה מכח הלוה הנותן
ירתי ויכול להתנות עליהם שלא ירשו והרי לא ירתי
מהתנות שלא מכח לחמיו של הנותן שהירושה נוגעת לאביו
של נותן כשלחין לו לנותן בניים לחיים ואם חיכו קיים לו
בניו שהם לחמיו של זה הנותן יורשים זכות לחמיהם ואם
כן לאו מכח הלוה הנותן ירתי אלא מכח לחמיהם הזקן
ולחרב לגבי לחמיהם של שמתו בלא בניים שייך שפיר
בהי תירונת של הרב ז"ל ליכול להתנות עליהם שלא ירשו
כיון שהם יורשים מכחו וכמו שביארנו ולא לגבי לחמי
של הלוה הנותן לחיים דאביהם הזקן
ועוד קשה מהתם והשתא בדוקא כתב רמ"ז ז"ל בלא בניים
ולא כתב בלא יורשים כו' דמשמע דכל מה שבלחן הרב
ז"ל לפרש בדרך שני הוא משום דבבלי דייק שפיר בלא
בניים דהוי דוקא בני' והא ליתא דהרי מכחו על כרחין
צריך לומר בניים לאו דוקא אלא ה"ה בנות דהבנות חיבם

בכלל בניים וכדאיתא בהדיא בגמ' דהחומר בבני לבני
בלשון רבים ואין לו רק בן וכת דהבת חיבם בכלל ואפי'
מאחר בני בלשון רבים וכן גם כן צריך לומ' דה"ה שאין
להם לחיים שהרי כתב הרב ז"ל דבלחים לא מצי להתנות
עליהם אלא ירשו ואם כן לא הועיל כלום בדיוק מלת
בניים ואחרבה לפי הדרך הראשון כמו שפירשנו דייק
יפי דאין אנו צריכין לומר רק בניים לאו דוקא דה"ה
בנות: ועלה כתבתי לומר דמה שכתב וז"ל לבן הזה
בני"ו לחמי' דלאו מכח הלוה הנותן ירתי דמלת לו לחמיו
טעם וכן מה שכתב יורשים דידהו הוו לחמי הלוה טעם
הלוה ולכל החיים ומיירי שהיו לו בשעת הנותן הרבה
בניים ונוה לתת לבניים מהם שקל בשעת ואם מתו בלא
בניים ירשו שני' לחמי' מאחר בניו ולא כלום דבהכי מלקן
שפיר דברי הרב ז"ל החתם קשה מאד למחוק הספרים
ועוד דאם כן אין כאן פירוש שני דהיינו הא פירוש
ראשון: ואי לאו ליישב דהשתא בדוקא כתב רמ"ז בלא
בניים כו' לא היה קשיא מידי דמצינן למימר כולה חדא
מילתא היא ואין כאן פירוש שני אלא שבתחלה פיר' דכל
שאין לו בניים יכול להתנות' ובניים לאו דוק' דה"ה יורשים
לחמיו הקודמין לחיים כפחלה והיינו בנות ואחר כך
בא לתת טעם לזה דמתו לחיים דמצי להתנות' עליהם
אלא ירשו וכתב דאפשר דכיון דמתו אלם בלא בניים
והיורשים הם החיים והכך מכח לחיים הנותן ירתי
וכמו שביארנו יכול להתנות עליהם וכו' אלא דליישב
דהשתא בדוקא כתב רמ"ז וכו' ממשע שזה הוא פירוש
מחודש והתימה ממוהר"ם שטען ז"ל דנחית שם להקשות
בדברי הרב ולא כשפל כלל כזה ובודאי דאין להקשות
לדברי הרב ז"ל דהיכי קאי לאחי הלוה דאין לחמיו לירש
לפי ע"ג דכתב מיתת הבניים בלא זרע הוי שם היורשים
השתא מיהא לא חזו לירש אלא על גב דכתב מיתת הראשון חזר
לירש לא מקבי ליה ליורשו ולא מצינו להו ליצב' ירושה
וכדאיתא בהדיא בפר"ים נוחלין עלה דההיא מתניתין
דהחומר אינם פלוני ירשני במקו"ם אין לו בת תרשני
במקום שים לו בן לא אמר כלום ר"ן בן כרוקה חומ' שם
אמר על מי שרצה ליורשו דבריו קיימין ומוקי לה בגמ'
בליטנה בתרא דהולה מתניתין ר"ן בן כרוקה וחסורי
מחסרה והכי קאמר החומר אינם פלוני ירשני במקו"ם אין
בת תירשני במקו"ם בן לא אמר כלום הא בת בין
הבנות וכן בין הבניים דבריו קיימין שרבי יוחנן אומר
שם אמר על מי שרצה ליורשו דבריו קיימין ומשיק שם
דהלכה כר"י בן כרוקה ופסקו כל הפוסקי' כליטנ' בתרא
דלא מיקרי לרבי יוחנן רצה ליורשו אלא בין הבניים
ובת בין הבנו' משום שהם רוצים לירש השתא אבל בת
בין הבניים לו אח בין הבנות אף על גב שהם רוצים
לירש אחר מיתתם של אלו כיון דהשתא מיהא לא חזו
לירש לא מקבי ליה ליורשו ולא מהני ליה ליצב' ירושה
וכמו שתמצ' כל זה מבואר שם בדברי רמ"ם ז"ל הא ליתא
דדוקא היכא שהוא מורים לו אלא אף כעין שבתה
קיימת לו לבתו כעין שכנו קיים לא מצי להו ליצב'
ירושה כיון דבשעה שעת לא חזו לירש אבל כל שהוא
לקוראים אחר מיתתם של אלו אף על גב דהשתא אינם

רואים

רחוים לירם מהני להו ליתנה לירושה לירם אז לאחר
מי תת הרשבו"ם • ליברח דמדברי הרב בעל הטורים
ז"ל יר' דכל דלא חזי לירם השתא בשעת המתנה לף על
גב דחזי כתר הכי לא מקרי יורשין שכתב בסימן רמ"ח
ז"ל ואם אמר ואחריך ליורשי והיה לו בת ומקה בחיי
המקבל והניחה זרע זרעה עומד במקומה ליטול
בסימות המקבל אבל אם אין זרע אין אחר יורשים כגון
אחי אביהם או בני אחי אביהם עומדים במקומה לירשה
כו' וכתב הרב הגדול מוהרר" קאלוו ז"ל וים לתמוה עליו
דהא כיון דנותן אמ' ובתרא ליראתי כי ליח ליה לברתא
זרע מאי הוי הרי אחיו או בני אחיו יראתי דידה ויחזרו
להם הנכסים ונ"ע עכ"ל וכדי ליישב דברי הרב בעל
הטורי' ז"ל נר' לעל' נוסי' דדייק לה מלישנא דגמ' מעובד'
דההי' מכתא דאמרינן התם רב ענן אמר ליראתי ולא
ליראתי יראתי והלכתא כרב ענן ולאו מטעמא הלכתא
כרב ענן דכעל לא ירית ולאו מטעמא דלאו רב ענן
סבר לף על גב ד"ל ברת לברתיה לא ירית ולא היא
דלאו ד"ל ברת לברתיה ודאי ירית דאמרי נקט בלישנא
תרי זמני ברת לברתיה דאמ' דוקא גבי ברת לברתיה
אבל לא יורשים אחרים והכי ד"ל דלאו רב ענן סבר לף
על גב דה"ל יראתי לברתיה כר מבעל לא ירתי ולא היא
דלאו ד"ל ירתי לברתיה כר מבעל ודאי ירתי ורב"ם ז"ל
כתעורר בזה שם ופירש בענין אחר כדי לדקדק לשון
הגמרא דנקט ברת לברתיה וז"ל ורב ענן ליראתי
ליראתי יראתי הכי קאמ' ובתרא ליראתי לאותם היורשים
שיהיו לו בעולם בשעה שאמות הזקנה אני נותן את
ככסי כגון שם היתה בתו קטנה או אחיו או אחיו בבל
שו אני קורא בהן יראתי אבל לא בן בתו כרמוכח לקמן
דהייבו יראתי יראתי שאכח בתו הוא כח לירם לותו וכו'
עד ולא היא דלאו ד"ל ברת לברתיה ודאי ירות הואיל
והוא רואו לירם את זה הנותן שהרי הבת וכל יוצאי
יריכה במקו' שאין בן קודמין לכל יורשי האים דירתי
קיימן בית הואיל והוא קודם לכל יורשי ואעפ"י שכח
אכח אמו ומעקרא כי אמר ליראתי שיהיה לי כמות
הזקנה קאמר וכן בתו יורם לותו וקודם לאחיו ולאחיותיו
ואעפ"י שהם קרוביו יראתי והכן ההוא קרוי
יראתי יראתי עכ"ל וכותב רש"ם ז"ל כדי ליישב לשון הגמ'
דנקט ברת לברתיה ומפרש לה דרב ענן לא פליג אלא
דוקא לגבי ברת לברתיה משום דלא מקרי יראתי אבל
לגבי אחיו או אחיו דמיקרי יראתי מודה הוא דירתי
ונקט'כגמ' דלא היא אלא דאי ה"ל ברת לברתיה גם הוא
ירית דבין דהוא קודם לכלם בכחלה מקרי יראתי והכך
דוחה כמה ים מהדוחק לפירוש רש"ם ז"ל חדא דהיכי
מצי פליג רב ענן בדבר פשוט כזה לומ' דבן בתו במקו'
שאין לו בן גרע מאחיו ואביו ולא מקרי יראתי והלא
הוא קודם לכלם בכחל מדאורית' ומקרא מלא הוא אים
כי ימות וכן אין לו ואמרי' בגמ' עיין עליו עד סוף כל
הדורות ואיך יוכל רב ענן להכחיש המפורסמות לומר
דאחיו ואחיותיו מקרי יורשין ולא בן בתו היכא שאין
בן. ועוד דלפי פירוש זה הכי הל"ל ולא היא דאי ברת
לברתיה ירות אז ולא היא דלאו ד"ל ברת לברתיה אינה
כמי ודאי ירות כיון דלא כפל המחלוק' רק בברת לברתי'
דוקא אבל באחיו ואביו אמ' רב ענן מודה לירתי •

ועוד קשה דהיכי קאמר דאחיו מקרי יראתי לפי שהם
יורשים מכחו אבל ברת דברתיה דאיכו יורם מכחו שלא
מכח בתו מקרי יראתי והלא אין הדבר כן וכמו
שבארנו לעיל דהאחיים ג"כ אינם יורשים מכח האח רק
מכח אביהם דהיכא שמת בלתי זרע חוזר הירוש' לאביו
בקבר ואח"כ כני אביו דהיכו אחיו יורשים וכות אביהם
וכמו שפירש הוא ז"ל עצמו לשם בגמ' ור"ל היכי קאמר
דאחיו באים מכחו ומיקרי יראתי והלא גם אחיו אינם
באים רק מכח אביו שהוא יורשו בקבר ולזה הרב בעל
הטורים ז"ל תפס לו דרך אחר דדייק בגמ' ברת דברתיה
דוקא משום דאיכו דאמ' ובתרא ליראתי ואו לא היה לו
לנותן רק בת בלבד כודאי דעל הבת קאמר דאחיו וכני
אחיו במקום שים לו בת לא מקרי יורשין ואע"ג דאחרי
מיתת הבת בלא זרע הם יורשים השתא אמה לא חזי
לירוש' וכיון דאמר דאמ' ליראתי הוי כאלו אמ' על בתו
ביחוד ה"ל ל"ל כמי שאומ' ככסי לך ואחריך לפילו' ביחוד
דלף על גב דהיכא שאין הלשון ראוי לירם את לשון
קנה שכי אם את שכי אחיו לשון לא זכו יורשי שכי
ובשלמא גבי ברת דברתיה הוה ככלל בלשון ראתי אמ'
דהוי היורם היותר קודם בנחלה לאחיו ולאחיו ורגיל
לישים לקרות יראתי לבן בתו היכא דאין לו בן וכמ"ש
שם רשב"ם ז"ל עצמו ובשמ' ובתר' ליראתי ל"ל כמי שמת'
לבתי ולזרעה כפירוש זה אלא לפילו אם אתה הבת בחיי
דמבתה בן הבת יורם אותם דהא כלו הזכירו גם הוא
בתר אמו כפירוש זה אלא ל"ל כתב הרב בעל הטורים ז"ל
דאם יש לה זרע יורם הכל ואם אין לה זרע אין אחר
יורשי' כגון אחיו או בני אחיו עומדים במקומה לירם
זה כר' לי ליישב דברי הרב בעל הטורים ז"ל. ובחזור ל"ל
שרש"י ז"ל פירם הדבר בפי' דלא שייך לומ' ירושה אין לה
אפשר אלא היכא שיש לראשון בנים או בנות או יורש'
אחרים הקודמים בנחלה להאי דאחריך אבל כל שאין
לראשון יורשי' אחרים שיהיו קודמין לזה דאחריך והוא
רוצה להניח' במתנת שמ' לאחרים לא שייך כלל ירושה
אין לה אפשר ודברי האב הנותן קיימין:

גם מה"ם ז"ל כיאר זה בתשובה והביאה המרדכי
שם בש"ם נוחלין וז"ל בשם ברבינו מאיר רוטבן
בשלא אמר ולה בית שהנביה כל חשוב בכתובת' והבית
הזה ניתן לבעל במתי' מאחיו ואחר בנסיו חלק לאחיות
בשהיה שמ' ועתה יצאו אחיו ואומרים שים להם שטר
שחמיה'לא נתן לבנו בית זה רק על תנאי שם יהיה לבנו
זרע ואם לאו חשוב הירושה לבנותיו והשיב ברא'לי כי
יש ללמוד דין זה מהא דאמרי' בש' יש נוחלין בבני לך
ואחריך לשלו'ורשאו ראוי ליורשו ומת ראשון אין לשני
במקום ראשון כלום פי' ויטלו בניו של ראשון הירושה
אין לה אפשר וכיון דעל הבניים אמרי' הכי דאם אמר
יעקב בבני לראובן בני ואחריו לשמעון בני או ואחריו
לאחר בני ומת ראובן בני ראובן נוטלין הכל משום
דירושה אין לה אפשר כל שכן בנדון זה בבן בין הבנו'
אם אמר בבני לבני ואחריו לבנותי דלא אפשר כח הבן
וכל הבאים ממנו מהני בבני ומשום דאמ' בהדיא פלוני
בני יטול בית זה במתנה ליכא למימר דהוכא כחו של
אחר בלשון ירושה או שתמת בבני לך דהיכא לפרושי
בלשון ירושה דמשתמע לא בתכוון לעקור ירוש' לחוריה'

טעון רחיצה לא אמר מידי כמי הים ירית ליה אלא ליפות כחו ותקילו לא תסכחן מידי דיקלי כח הבא בירושה מכמקבה מ"מ לא גרע כחו בכל לישנו ודכל מתנה וכה הבן בירושה דאורית' ממילא בהאי כיתא וירוש' לין לה הפסק ואף על גב דאיהו בעי למפסקי' לאו כל כמיניה דרחמנא אמר לין לה הפסק ואלו הן הבן בנים היו יורשים את הבית הזה ממנו אע"ג דיעקב וקנס אמר דאחריך לבנותיו ואע"ג דכני דאחון הוי יורשי' מן הדין אפ"ה אלו אית ליה לאחון שמכה נזוכית וגוכה כתוכת' מכית זה כמו בשאר נכסים כ"ש הסתא שתגבה אלמנת דאחון היכא דאיכא בנות ואלו בן כיון דקריסית דכנות גרעי מכן הבן עכ"ל הרי לך בהדיא דלא אמרו ירושה לין לה הפסק שלא דוקא לגבי כנוי אלא ירשין על דאחון דיקדמין בכחל להאי דאחריך דכיון שהם זוכי בירושה מכח דין תורה לין בידו להפסיקה מהם ולתקן לבני אבל לא ס"ל להרשון לתתם במתנת ס"מ להחרים ולהפסיק הירושה מאחריך שהוא רחוי ליורשו ולזה דקדק הרב ז"ל בדבריו שאחרי שכתב הכיא דכתבי לך ואחריך לבלנו ורחמן רחוי ליורשו דלין לגבי במקום דאחון כלום כתב בירוש ויפלו בניו של רחמן בירושה לין לה הפסק ואתמהה כי מה נורך לזה הבירוש אלא שנקטון לזה לומר דדוקא בעניו זה שיפלו בניו של ר' ואין לגבי כלום אמריכן ירושה לין לה הפסק אבל כל שלינו מפסיק הירושה מירש רחמן רק לאדרבה הוא מנוה שיעמוד הירוש' כסדר דין התורה והרחמן רושם להפסיקה מיורשיו דהיינו הני שבי ולהניחה במתנת ס"מ להחרים כזה לא לומר ירושה לין לה הפסק ולזה הוצרך הרב ז"ל לומר ואע"ג דכני דאחון הוי יורשי' הדין הפ"ה אלו אית ליה לאחון שמכה נזוכית וגוכה כתוכתה מכית זה וכו' דמשמע דוקא מזוכות הוא וכתוכה דכשתעבר כהם מחיי' ואל עליה' הסעבדו מחייס אלא היה נוכה מהם אבל היכא דלא כשתעבדו מחייס אלא בהניחה במתנת ס"מ דלא הויא שלא לאחר מיתה לא רחם חוקי דירושה לין לה הפסק בכל נוזכה קאמר ויכול הרחמן להניחה לאחרים למי שירצה ואפי' במתנת ס"מ אלא ליה לרב ז"ל למיקם כלישניה מוזכות וכתוב הרי כיון דסגי ז"ל לאחויב לה להאי מתנה דבית זה בירושה נמורה וכמו שמוכח בהדיא מדבריו שכתב ומסו שאלו אמר בלנו כבי יטול בית זה במתנה לא הוצרך כחו אלא לומר בלשון ירושה כ"ש דכי זכה הבן ממילא בהאי כיתא בירוש' דאורייתא וירושה לין לה הפסק וכו' עד ואלו הן הו לכן בנים היו יורשים את הבית הזה ממנו אע"ג דיעקב וקנס לומר דאחריך לבנותיו וכו' אלא תיפוק לי כיון דזכה בו בירושה דאורייתא וירוש' לין לה הפסק יכול לתתם למי שירצה ואפי' במתנ' ס"מ וכ"ש דנוכה אלא כתוב דאל הסעבוד מחיי' אלא כר' דפליגא לי' לרב ז"ל אלא אמרו ירושה לין לה הפסק אלא שיטלו בניו לא יורשין אל רחמן הקדימן בנחלה מהאי שבי אבל לא שיוכל להניחם במתנת ס"מ ולזה כתב דוקא במזוכות וכתוב דאל הסעבוד מחיי' נוכה מהם וכן כיוצא בדבריו ז"ל תלמידו הר"ם ז"ל בהדיא בפ"ד מי"ב וז"ל ומנהגתי לין לי בתשובת מרכת ר' מאיר ז"ל בה' סכן קרקע לבנו והתקבו עד ובכל לישנ"ן ומסו הקס דלא לתתם לירי

נביה עד לאת' מית' לפ"ה נוכה כתובת' ממנו ולא לאמרי' ככר קדמו לאחריך כרחית' כפ' יש נוחלין ומוכח רס"ג סלקס כתבס במתנת ס"מ לא עשה ולא כלום מ"מ לא מ"ל מתנת ס"מ מיתת הוית לאחר מיתה וכבר קדמו לאחריך ובכתוב לא לאמרי' הכי דאל הסעבוד מהכתוב מחיי' כ"ש בכל שכתבו לאחר במתנ' גמור' בחיי עכ"ל גם הטור ז"ל בסימן רמ"ח כתב וז"ל וא"ת הרשם ז"ל הכיא דברי הר"מ בתשובותיו והסכי לדבריו וכתבסס טעם מסו דכתוב' אל תעבודו מחיי וקדם לאחריך והוי כאלו כתב לוקח שלקח מן הרחמן שמקחו קיים עכ"ל הרי לך דלעת דוכה הכן בכיית הבוח מדין ירושה דאורייתא וכמו שכותבים הר"מ ז"ל וירושה לין לה הפסק אפ"ה אי לאו טעמא מסו דכתעבדו מחיי ואל על הכיית הסעבוד מחיי ס זכין שכניח במתנת ס"מ דלא הויא שלא לאחר מיתה דלא עשה ולא כלום וירושה לין לה הפסק לא דוקא גם דברי הר"ם ז"ל כתבוכה הכי מוכיחין כן בהדיא ולזה הוצרך לדמות הכיא מתנה למכר וגם להביא דחויה מדברי הר"מ ז"ל דסבור יכול ליתן במתנה נמורה מחיי מפמע דבמתנת ס"מ לא מצי למיהב והיינו טעמא דרבינו דלא קאי ירוש' לין לה הפסק שלא לגבי כנוי של רחמן לין לה הפסק ואתמהה כי מה נורך לזה הירוש' אלא שכנקטון לזה לומר דדוקא בעניו זה שיטלו בניו של ר' ואין לגבי כלום אמריכן ירושה לין לה הפסק אבל כל שלינו מפסיק הירושה מירש רחמן רק לאדרבה הוא מנוה שיעמוד הירוש' כסדר דין התורה והרחמן רושם להפסיקה מיורשיו דהיינו הני שבי ולהניחה במתנת ס"מ להחרים כזה לא לומר ירושה לין לה הפסק ולזה הוצרך הרב ז"ל לומר ואע"ג דכני דאחון הוי יורשי' הדין הפ"ה אלו אית ליה לאחון שמכה נזוכית וגוכה כתוכתה מכית זה וכו' דמשמע דוקא מזוכות הוא וכתוכה דכשתעבר כהם מחיי' ואל עליה' הסעבדו מחייס אלא היה נוכה מהם אבל היכא דלא כשתעבדו מחייס אלא בהניחה במתנת ס"מ דלא הויא שלא לאחר מיתה לא רחם חוקי דירושה לין לה הפסק בכל נוזכה קאמר ויכול הרחמן להניחה לאחרים למי שירצה ואפי' במתנת ס"מ אלא ליה לרב ז"ל למיקם כלישניה מוזכות וכתוב הרי כיון דסגי ז"ל לאחויב לה להאי מתנה דבית זה בירושה נמורה וכמו שמוכח בהדיא מדבריו שכתב ומסו שאלו אמר בלנו כבי יטול בית זה במתנה לא הוצרך כחו אלא לומר בלשון ירושה כ"ש דכי זכה הבן ממילא בהאי כיתא בירוש' דאורייתא וירושה לין לה הפסק וכו' עד ואלו הן הו לכן בנים היו יורשים את הבית הזה ממנו אע"ג דיעקב וקנס לומר דאחריך לבנותיו וכו' אלא תיפוק לי כיון דזכה בו בירושה דאורייתא וירוש' לין לה הפסק יכול לתתם למי שירצה ואפי' במתנ' ס"מ וכ"ש דנוכה אלא כתוב דאל הסעבוד מחיי' אלא כר' דפליגא לי' לרב ז"ל אלא אמרו ירושה לין לה הפסק אלא שיטלו בניו לא יורשין אל רחמן הקדימן בנחלה מהאי שבי אבל לא שיוכל להניחם במתנת ס"מ ולזה כתב דוקא במזוכות וכתוב דאל הסעבוד מחיי' נוכה מהם וכן כיוצא בדבריו ז"ל תלמידו הר"ם ז"ל בהדיא בפ"ד מי"ב וז"ל ומנהגתי לין לי בתשובת מרכת ר' מאיר ז"ל בה' סכן קרקע לבנו והתקבו עד ובכל לישנ"ן ומסו הקס דלא לתתם לירי

לעצמו דכיון שמטיל התנאי במתנתו ולא כתקיים התנאי כתכטל המתנה מעיקרא ולא יהיה מרשות לחבירו מעולם וכו' הרי לך בבירור גמור דאע"ג דמשם שכתן רחוק לבנו הגדול היה במתנה מחייים ובמחובת לשם כהדיא הן ממה שכתובה שם ז"ל ואם כן בנדון זה לותו שכיטל התנאי כתכטלה מתנתו מעיקרא ונשתרה מתנתו כיל לחבין ואחרי מות לחבירם ירשוה הוא ואחיו כו' ומשמע בהדיא דזכה הבן במתנתו בחיי לחבין וגם מכר ממנה בעודו בחיי לחבין וכן בסוף התשובה כתוב ז"ל ה לכך יש לדקדק בשטר זה שם כתוב בו תנאי בפול או כתוב בו וקנינן מיניה בחומר וחזוק וכו' דמשמע דהוה מתנה מחייים דאלו מתנת שם לא בעי קנין ואלרבה גדע טפי אי הוי שם קנין וכמ"ש הרשם ז"ל עצמו בכלל פ"ג סימן ד' וז"ל כתב בפשיטות דאי לאו משום דהתנה ושייר הוא לעצמו ולא נתן לו בהחלט הוה ממרי ירושה אין לה הפסק וזה ברור מאד דהר"ם ז"ל וכבר הטור לא מבירא להו לחלק בין מתנה מחייים למכו' מחמת מיתה שלא כל שהרשתן רחוי ליורשו מתנה דידיה ירושה היא ואין לה הפסק . ועוד דהוה מוכרח מעצמו דאלמלא מאי הוי דקאמ' ומנאתי אין לי כתשוב' מדנה רבינו מאיר זכו' והלא לא דמי דנדון מהר"ם הוי בירושה גמורה שלא תורה וכמו שהוכיח הרב ז"ל בדבריו דירושה אין לה הפסק ובדון הר"ם הוי מתנה מחייים דלא שייך בה כלל ירושה אין לה הפסק ומה לתתן לא הכר אלא ודאי כל דלהר"ם וכבר הטור לא מצא להו כלל אלא כל שהוה רחוי ליורשו ירושה אין לה הפסק ואם כתב בפשיטות דדוקא היכא שנתן מתנה גמורה מחוי' דדמי למכר אז קנה המקבל לכל במתנת ס"מ לא ולא שייך כאן ירושה אין לה הפסק ודרך אגב אלי הוה' דיש להעליה על תורה' קאמר ז"ל שכתב שם בשמ' רמ"ח וז"ל אלא יתכן הלכה כרשב"ג ומודים שאם נתנם במתנת ס"מ לא עשה ולא אלום וכו' עד ומהכא משמע בהדיא שאם נתנם במתנת בריה הוי מתנה והר"ם ז"ל בכלל פ"ל סי' כ' דחק למחוה דאין זה ולא מזכר לזו שהיא פשוטה ע"כל והנך רואה בהפך אם מזכר ממנה ואם הכיאה בהדיא בשורה כגלמה הלא אלהיות דלאו בפירוש אתמר רצה לסמוך על רחית רבו מהר"ם ז"ל מכל שכן : גם מדברי הטור ז"ל יראה דהרמב"ם ז"ל סובר דאפי' היכא שעשה תותם הרשתן לכתובת אשה ובעל חוב דאינן נובין מהן דכל שלא מכר ונתן בחייו וכה אשם שני ולא שנא לן בין היכא שהרשתן רחוי ליורשו או לא והיכו טעמא דכתבינן דלא אמרו ירושה אין לה הפסק שלא לגבי בניו או ירושת של רשתן שהם קודמין בכחלה להאי שני היכא שעשה הרשתן בחייו לבעל חובו או לכתובת אשה שהרי אחרי שהניח שם הטור בשי' רמ"ח דברי הרמב"ם שכתב אח רשתן וכן בעל חובו ואשתו לגבות מנכסים אלו אין כל מנכין מהם כלום כו' כתב וז"ל והר' מאיר לא פקפ כן שכתב בתשובה על ס' שנתן קרקע לבנו כו' וכתב הוה שם שמ' נובה ממנו ולא הרשם ז"ל הניח דברי בתשוב' והסכים לדברי כו' משמע דשטר הטור להר"ם ז"ל הניח גובה מחלמה וכ"ת

ממנו דאע"ג דאל השעבוד מחיים לא מקרי מכר נמצי דשם ליתא דדברי הרמב"ם ז"ל שם דוקא כשהרשתן היכו רחוי ליורשו אלא מאי הוי דקאמ' והר"י מאיר ז"ל לא כתב כן והלא גם דבריו מאיר לא כתב רק כשהרשתן רחוי ליורשו ולזה הנוכח להוסיף דזכה הבן בבית מכח ורושה גמורה וכמו שנתרחין דבריו בהדיא שלא כר' שהכיהטור ז"ל דברי הרמב"ם ז"ל דאפי' כשהרשתן רחוי ליורשו אין בא שכתב דזכה הבן במתנתו מהן ולזה כתב דהר"מ לא כתב כן ומה שכתב הרמב"ם ז"ל בסוף דבריו ואין נובין מנכסים אלו כלום אלא שם של שני ד"ל כל שאין הרשתן בני' או יורש אחר מיחיה קודם לבחלה לזה השני וכמו שפירשנו לעיל בדברי רש"י ז"ל וזה הוא מוכרח בדברי הטור דשלא לא משכחת פלוגתא בין הר"מ ומהר"ם ז"ל בכלל דאמרי דברי הר"מ בדברי דמירי כשהרשתן רחוי ליורשו וכן יש להוכיח עו"ין זה מתוך הנהוכי' ז"ל והכיאה מוהרר"י קאמרו ז"ל שם בשי' הנ' וז"ל כתוב בתשוב' הנהוכי' ועקב זה מחמת מיתה דאי דיר רחוכן בהאי ביקא פלוני' לא תימרן ליה מידי ואם נפיק מיניה יודבן ביתא' ויתיהב לעניי מת יעקב כר רחוכן אחר שדל בהזה' ביתא ה' שני' ויהבים להה' בית' לבריה במתנ' תשוכה אי יהבים רחוכן במתנה לבריה קנייה ההוא בריה ואי יקיבו ביה בניה ואיתיה בתרה קניוה דאמרינן נכסי לך ואחריך לפלו' ורשתן רחוי ליורשו אין לבני כלום דירושה אין לה הפסק ואי כפקי בני רחוכן ואיתיה מההוא ביתא לאלתר קם לה בחזקת עניי נוהכן ואתיהיב דמי לעניי ואי לא כפקת איתתא דרחוכן ובניו מההוא ביתא קמת ליה ירושה בידיה ולית מן דיכא לאפקועיכהו ; מתן לעניי עכ"ל משמע דאף על גב דאמרו לה להה' דנכסי לך ואחריך לפלו' ורשתן רחוי ליורשו דירושה אין לה הפסק אפ"ה לא אמרו אלא בשנתנו לבריה במתנה דוקא דכיון שהוא רחוי ליורשו מדיב' שיך לום' ירושה אין לה הפסק וזכה בו ואין לעניי כלום אבל אם נתנו במתנה לאחר לא מהני לאפקועיה מעניי דבבירה להו לגאוכים ז"ל דאיכו יכול לתתו לאחרים בשום אין מתנה שהרי לא ידעו יעקב אלא כל עוד שהוא דר בתוכו ולזה דקדקו הגאוכים ז"ל להשיב דאי יהבים רחוכן במתנה לבריה דוקא דכיון שהוא רחוי ליורשו מדיב' שיך לום' ירושה אין לה הפסק וזכה בו ואין לעניי כלום אבל אם נתנו במתנה לאחר לא מהני לאפקועיה מעניי דבבירה להו לגאוכים ז"ל שפיר יכול לתתו לאחרים בשום אין מתנה שהרי לא ידעו יעקב אלא כל עוד שהוא דר בתוכו ולזה דקדקו הגאוכים ז"ל להשיב דאי יהבים רחוכן במתנה לבריה דוקא דכיון שהוא רחוי ליורשו מדיב' שיך לום' ירושה אין לה הפסק וזכה בו ואין לעניי כלום אבל אם נתנו במתנה לאחרי דוקא דאלמלא הוא לומר אפי' שנתנו במתנה לאחרי, וכ"ש לבריה . ורואתי מה שהשה שם מוהרר"י קאמרו ז"ל שפתח בו ויש לקמוה על זה דכיון דמשם להאי מילתא בחום' נכסי לך ואחריך לפלו' כי נפקי בני רחוכן ואיתיה מביתא אמאי קם לה בחזקת עניי הא כיון דזכה בה רחוכן ה' ושה' שום אין לה הפסק וכי נפקי מניה איתיה ובניה מאי הוי עכ"ל ונלע"ד אין כאן תמיהה דעל כאן לא אמרינן ירושה אין לה הפסק אלא בשהורים לרשתן במחלט כל ימי חיין בלאי שום תנאי אלא שום שלאחרי מותו יהיו לבני אבל כל שלא כתן לרשתן אלא בתנאי אף על גב שהוה רחוי ליורש אם לא קיים התנאי לא זכה בו ובמו שכתבנו לעיל תשובת הר"ם ז"ל שהשיב כן בפשיטות בכלל פ"ל סימן ו' וכיון דלא זכה הרשתן כלל אלא זכו יורשיו הפרוש מכאן ואוה אם כן

פרקי הגאונים ז"ל לכיון לרחוקן הכית הזה בתנאי שירוד בו ואם יבא ממנו יהיה לעניים וזה כל שהוא מקיים התנאי דהיינו שהוא דר בו יכול לקחת במתנה לבנו ואין צריך הבן לקיים גם הוא התנאי לדור בו דכיון דרחוקן בעוד שהוא מקיים התנאי זכה בבית הוא כירושה דתוריתא וירושה אין לה הפסק אם כן בשכיבה לבנו במתנה והוזיאה מחזקתו הוא ליה כמי שנתנו לבנו כיון מעלו בלבי תנאי ואפשר שלא נתנו לבנו במתנה אלא הבית הזה מחזקת רחוקן רק מת בתוכה ונשארו בניו ואשתו שם דאז מי שזכו בו הוא משעת ירושה אין לה הפסק והרי הם יורשים והוא לכולם לזה צריך שגם הם ידורו בתוכו דכיון שהם בלים ליתן צריך שהוא לכולם לא יהיה גדול כחם מכחו שקיים התנאים ולכאי כתבו הגאונים כתשוב כתבי גאוני חדש מי שבניו רחוקין במקום לכבריה קנויה הוא כריה ושכיח לא ליצטריך לדור בו כלל והייט טעמא דכתבין ושנית מי לא יהביה לשום תנאי מכיון במתנה רק היה דר בתוכו עד שמת ונשארו שם בניו ואשתו דהשתא צריך לדור גם הם בתוכו ואם יצאו מהבית וכו כו העניים לקיון דלא הוניח רחוקן הבית מחזקתו רק וכו כו ירשוהו שם כן לא יהיה גדול בשם מכח המורים להם שהם המורים צריך לקיים התנאי ואם לאחר כשלא המתנה המכר כל שכן ירשוהו הבתים מכחו וכן כתב בשיטות מוקבצת ז"ל בתשובות סימן טעז ז"ל ואפילו שם החזיק בחזקת בנו על רחוקן שמכרו שזכה הבריה לבניו בשם הוא על תנאי שיקיימו הבריה התנאי שהתנה רחוקן לבנו על הבריה שלא ימכרנה בלתי ימכרנה בשוה ואפילו הבריה מנברא דתנאי מחמתיה וכמו שהם היה כן הבריה קיים לא הוי מתנה אם לא יקיים התנאי כו'.

באופן שבתשובה מכל הלשון דכיון שהבן הזה אין לו בני ולא בנות והיורש שלו היותר קרוב לבחלם הוא אחותו חשב נגד שהבין שאחריו תרם הוא הכל דברי הלב קיימין ואלו כל המיוחס להניח לאחרים במתנת ס"מ וירוש' אין לה הפסק לא שייך כאן ועוד אפי לומר דלא מיבעיא דלא טעמא דכתבי דלעל הוא טעם לשבח הבה מטעם אחר זכתה הבת בכל הממון הזה ואין בתשובתו שהניח הבן כלום שהרי כת"ר ס"ל בתשובה דלעיל בלל ס"ד סימן ז"ל ואין לומר דכדון זה הוי כאלו התנה בפירוש שלא יתנו ושלא ימכרנו לאחרים שלא יורישו לאחרים ולאחר ותיכף דאלו למאי דקאמר כל שהוא מורים לו במחלט ושלא התנה שום תנאי שלא שנוה שאחר מותו יחזור הירושה לשאר יורשים אלא התנה שלא ימכרו ושלא יתנו לאחרי כדי להעמיד הכחלם כיון בניו הם ליתא כי היכא שבכל שהתנה שלא ימכרו בניו מחמת דוחקן וכי עלתה על דעתו שימותו קודם להרבו' כאלו לאחרים ואחר שיוכלו למכור הוא הדין ליתן כי מתנה ומכר דין אחד להם כמו שהוכחתי לעיל גם מתנה שאין שמעון לגיסו הוי כמו מכר שהרי בחלוקי המתנה הכטויה וכו' ועוד בשטר המקנה חין כו ליצטרך יתירה כי מה שהוצרך לפרש שהתנה שלא ימכרו ולא יתנו אלא לבניהם ולא לאחרים הוא משום דאי לא פרש יכולין לומר שלא התנה אלא שלא ימכרו לאחרים אבל לבניהם מותר לכן הוצרך לפרש שלא ימכרו ולא יתנו לאחרים אפילו לבניהם ולא יצטרך לומר שלא התנה שלא ימכרו לבניהם דבניהם הוי כמותו ואין לומר דכיון שהתנה שלא ימכרו לבניהם הוי כאלו התנה שלא ימכרו לאחרים ולא לבניהם דאין זה דומה לשאר מתנות שהרי אם מת הבן חוזר הנכסים לבעל המתנה ואם כן הבן אינו יכול למכור לזה אחר

סימן לב שהמציא על לחד שמוה שמצי בנין ירוק מפס
שימות ובני ירן לו ירם לותו לחיו ותחני תנקו עזכן
לכיהם כיהיהם וכטל כל לחד חלקו ולחר זמן מת הר'
כלתי ורע ונוה מחמת מיה והניח ללוי סך מעו לפרעון
המתדלותו ומלחקות שמש בערד בחיין כי פלטור היה
לו וכתב הרב ז"ל דזכה לוי כהם. ולכי תמה לין תפס
הרב במוחלט היי דירושה ירן לה המפק ולה נחית
כלל לוה החילוק שכתבנו וירן ספק כי לה רחיה הרב ז"ל
הטוב' מהר"ם ז"ל במקום' במרדכי דמוכח בהדי' לדבריהו
דלהו היה רוחם תות' לה היה כותב במוחלט מה שכתב'
או לפחות היה מביה דברי התוכחה ליפב' ועוד שכתב
שם ברחם דבריו ז"ל ומה שכת' הרמ"ם בפר' מ"ג מהלכות
זכייה ומקנה היה חוב על הרחטן או כתוב' לחסן וכתב
לכית דין וכו' הייהו היכה שהרחטן חיהו רחוי ליורשו
דחית לבני וכות בכתים דחם סייר הרחטן הוה לבני
וכו' עד לכל היכה דהרחטן רחוי ליורשו דחין לבני
וכו' כגויה כלל הילכך הוים היה כשחר היורשין דבעלי
חוב גובין מנכסים וזה ברור לה ניתן לומי הטושי'
עכ"ל. והנך רוחם דלפי סברתו ז"ל שוייה לרב בעל
הטורים ז"ל טושה תלילה שהרי דברי מהר"ם בתשובה
מוכח בהדיה דמיירי ברחטן רחוי ליורשו וכתב הטור
ז"ל דהרמ"ם פליג עליה וחם הוה כפירוש הרב ז"ל חין
קיין שום מחלוק' בין הרמ"ם למהר"ם ז"ל וכמו שכתבנו
לעיל תלה ודחי וחת לומרת שלה רחה הרב ז"ל התשובה
במרדכי רק מה שכתב הרב ז"ל מעמו'. כמו כן דברי
הר"ם ז"ל בכלל פ"ד מיין כ'ימוכח בהדיה דדוק מתנה
מחיים או מחמת מית' וכן לעזן רס"ו ז"ל שפירש בתיהת
הטמ נכי וחם מתו יורשו לחרים וכו' דכל שהחי לה
להזכירם ולחלק ביניהם חם חפטר'. ועוד קשיה לי
במה שכתב סם וזה לשונו: חלה הכתן דלה דמי כלל
דמה שכתב הר"ם ז"ל לה מיירי שלה בכותן מתנ' ומתנה
עליה וכי כמי מייני עובדה דשכתה הילכך ודחי יש
לנו לדון ולומר דלה נתן המתנה כי חם על תנחי כך
כיון דחלו התנה כן בפירוש הוו דבריו קיימין הכי כמי
היכה דחמר ליתב יהיה לות לן למדיניה בשני לכל
בבדון דיין דהניח הירושה שתפול למקום שהוא כדין
תורה וכו' חפ"ל תימה דכוותה היכה לכך שלה יוכל
למכור וחפי' התנה כן בפי' כגון שחמר פלוני כני יירש
על מנת שלה ימכו' ולה ליתן לין ממש בדבריו כו' שהרי
בהדיה כתב הר"ם ז"ל בהמך כלל פ"ח מי"ו וכמו שכתבנו
לעיל דכל שהוא מתנ' עליה בשעת שהוא מוריש לו שהנחי
הוא קיים ולה שייך לומר ירושה לין לה המפק: ועוד
דבבר הוכחנו דלהר"ם ז"ל וכמו הטור ז"ל לה שנה להו כין
היכה שנתנה במתנה מחיים או שהורים לו בירושה דכל
שהרחטן רחוי ליורשו ירושה לין לה המפק וכמו שבבר
הוכחנו מדברי התשובה הזות וגם מדברי הטור בעי:
ומוף דבר לחרי המחילה חלף פעמים היכי יכול להבין
דלין הרב וכתב כתבתי דלין ספק דלה רחה התשובה
במקום' כמו שהוא בחוך דשם מוכח כדבריהו בהדי'
וגם מוכח מעם דהר"ם ז"ל לה שנה ליה שם נתן לו במתנ'
מחיים או בירושה דחי לה תימה הכי מחי שהי ז"ל שם כתב
ומנחתי תון לי דדברי תרוץ דבי מחיר ז"ל שם בירושה

נמורה של תורה דלין לה המפק ודברי הר"ם ז"ל שם
במתנה מחיים וכחמת דכל כהתי היה לו לרב להזכיהם
ולפרשם ולחלק ביניהם כפי רוחב שכלו ועומק בינתו
ועוד חכי חומר דבבדון זה חפי' הרב ז"ל יודה דכל מקי
דמפיק וחכי התם הוה מעשה דמה שהניח ללוי הוי חוב
נמור שהיה חייב לו בשטרו שעבדו כ'פלטורה ומלחכת
שלו ודחי למכר וכמו שכתב שם בתוך דבריו ז"ל שכל
היכה שהניח במתנת שכיב מרע בתנם יודה עם היות
שבתוך דבריו כתב וז"ל ושם כן דל נוחת יעקב מהכה
וכל מחי דעביד שמעון קיים וחפילו שם היה רחובן
תפום בנכסי לחיו ולה היה חייב שמעון ללוי כלום כנ'
מכל מקום מניכן לתרוצי דבריו בדוחק וק"ל.

הנ"ל עד כתבתי

יעקב לבית הלוי

כלל ט סימן עג

שאלה רחובן נפטר לבית עולמו וחיו לפניו
ולכל ישר' שבת ולה הניח לפוטריפו'
על בניו ובנסיו ושמעון משיח לו קנת קורבה עשרחובן
היה משתדל ומפקח בעבדי היתומים בפנוק נורכיהם
ומזונותיהם עד שבחורך היתי' נכנם כל הממון מעזבון
רחובן בידו והיה מסתחר ומקעסק בהם ויהי כחשר
גדלו היתומים רצה שמעון למסור כל הנמנח לו משל
עזבון חביהם. והיתומים מושים ממנו להרחות להם
חשבון מחשר נכנם בידו מעזבי עזבון חביהם ומחשר
היה וקנינו בעדם ושמעון טוען שלין לו כתוב בספר
בלל יען לה החזיק חשבון מעולם רק היה נוסח וכותב
בחמונה בנכבי עזבון חביהם לחוד ומחותו קעסק הוה
עוסק כל ימיהם וכל מה שנשחר עד עתה הרי הוא
שלהם. והיקומים טוענים שירחה להם חשבון
בחיוב חופן פיוה' וחולי פשע בחיוב דבר בעזותו היוב
הוכחה שלא לנוהג וכדומה. עוד טוענים היתומים
שפשע שמעון כמה שפרע ללוי ויהוד לחי רחובן כתובת
בנין דבדי' דהייהו לף בנכסי מלוג שהניח לחמם של לוי
ויהודה חביה הזקן יען חיהו מן הדין שיקחו החיים
כתובת בנין דבדין דק נכסי נחן ברזל לכל לה בנכסי
מלוג ושמעון טושן שהיה כתוב בכתוב' חמן שכל התנחי'
חשר התנו ביניהם והיו כפי התנחיהם חשר נוהגים
בזולטי כין השדרה לכל דבר והמנהג והדין חשר יש
בזולטי כין השדרה הוא שהבנים ליקחים כתובת חמן
נ"ב ונכסי מלוג וכל דבר בעודד והשחר חולקין בשוה
ועל זה סיף ופרע לחחי חביהם כתובת חמן על כל
זה יורנו מורה הנדק הדין עם מי:

תשובה בפרק הנזקין דף נ"ב תנן יתומים
שמכרו לקל בעל הבית או שמיפה
להם חביהם לפוטריפום חייב לעשרי' ופרע"ז ז"ל שמעינ
לקל בעל הבי' לעשות על פיו ולה כתמנה להם לפוטרינ'
לה מהניה'ן ולה מבית דין מתילו שכי הרי הוא כפטרינ'

עד כאן. הרי לך דאפי' שלא נתמנה מעולם לאפוטרופוס
לא מהכיזן ולא מכית דין לפלוני הפי כל היכא שאין
מומחי להתנהג על פיו הרי הוא כאפוטרופוס לכל דבריו
וכנמר' לחמרי הבאתו ויקחו דהוו ממיכי גבי ההיא שבחא
הוא לאו תורתא שקלא וזבוכיתים כהלויהו אתו קרובים
לקמיה דרב נחמן לחמרי ליה מאי עבידתא דובבת לחמר
להו יתומין שמכרו לכל בעל חכית תכן ופרש"י ז"ל מאי
עבדתיה דזבוכיתי מי מינה לזמך לאפוטרופוס ויתומים
שמכרו תכן לעפ"י שבקשה מהלין חשיב ליה כאפוטרו'
עד כאן. הרי לך דלפ"ע נב דקיימא לן שם כפרק
הנזקין דאין ממכין כחים לאפוטרופוס אפילו שכי גבי
ההיא שבחא דנו לה לאפוטרופוס גמור ואפילו מאוה
דעד"ף היכ"ש תומי שומכי ומתנהגי על פיו למיכוה
בית דין וכן כתב הטור בחו"מ סימן ק"ן וזה לשונו
יתומים קטנים שמכרו לכל בעל חכית ים לו כל דין
לאפוטרופוס גמור למכור ולקנו ולכל דבר ואפילו שמכרו
לכל אחד עכ"ל. ושם כן כתוב שמעון הוא לאפוטרופוס
גמור לכל דבר. שלא קיימא לן בפרק הניזקין כרשב"ג
דאמר דאין נריך האפוטרופוס לתשב עמהם בחורנם
ובפק הלימכם ל"ל בשלא מהלכות נחלות וזה לשונו
בשובלו היתומים נותן להם ממון מוריפם ואין נריך
לעמוד תשבון מה הכניס מה הוציא שלא יאמר להם זה
הנשאר ובשביע בקיט"חפץ שלא גזלם כלום כמה דכרי'
חמומים שמכוהו בית דין לכל מם מכחו אבי יתומים או
שאר המוריפין אין בשבעין בטענת ספק ע"כ וכן כתב
הטור בלי שום חולק ובפק מוהפ"י קולון ל"ל בשרש כ"ג
וזה לשונו והרי הוסוו הרי"ף ל"ל והלימכם ובעל העיטור
ובינו מאיך וה"רחם ובנו הטור"דאין על האפוטרופוס
לתת שום תשבון רק ליפבע שלא גזלם כלום כמו שכתב
בינו מפה ל"ל עד כאן לשונו. ושם כן שמעון זה נאמן
לומר להם זה הוא הפשאר לכם מעשכון שביכם ואינו
נריך לבנר להם מה שבינו מה הוציא. ואפי' שבועה
חיוב נריך דהרי מה שהנריך הרמב"ם ז"ל ליפבע שלא
גזלם כלום לא מיירי אלא בשמנהו בית דין לכל במינהו
אפי' ויתומים כתב דאין כשבעין ובעכין ויתומים שמכרו
אלא כ"ש כתב הרב המ"מ ז"ל שם בפרק י"ח מדעת הרמב"ן
והרשב"א ז"ל שדינו כדין האפוטרופוס שמינהו אבי יתומי'
ואינו נשבע וכן כתבו מן המפרשים ז"ל עד כאן לשונו.
וכתב הטור בשי"ר שכן הוא דעת הרא"ש ז"ל גם כן
ואף על גב שכתב שם שהרא"ש ז"ל חולק בזה וסובר דמזיב
הוא ליפבע בעין האפוטרופוס שמינהו בית דין מכל
מקום שמעון זה יכול לומר קים לי כהני תלת לריותא
הרי"ף ז"ל והרא"ש ז"ל דפטרי מפבועה דבורתי
לא שהני לן בין תביעת ממון לתביעת שבועה אלא כי
היכי דאמרי' גבי ממון דכל דהוי פלוגתא דרבוות' וכול
המוחזק לומר קים לי הוא הדין כאי בעין שבועה וכן
כתב מוהר"י קולון ל"ל בשרש כ"ג וז"ל ואמר' לי הוא תפים
המלוה ואמר קים לי בכל אלו הספרי המלוה נאמן בלא
שבועה כיון דאיכא למימר דשלא היה כח בידיו להוציא
מיד המלוה כמו שכת המחבר בפרק בערה גבי בדוטת
אחים בשם הרי"ף ז"ל שמוש דאפילו בשלי שלא מצי למימר
לו כי הכא דאי יכול לטעון בדי לי שהדין הוא הרש"ל
שלא כדבריו שם וכו' עד אלא ודאי נריך לומר דשבועה
ליה להרי"ף שמוש דכיון דכא מחמת טענה דאמי למימר
שבדא בידי פרסי מהני תפיסה דהא לא דמי לתפסו כהן
דהתם אין לו אחתלא ושום טענה שיוכל להסמך עליה

אבל

MTA AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

כדאית' התם והכא כאי לא שכיח עד כאן לשונו. דמשמע
דאפי' בעפין פיטור שבועה מהני לומר קים לי וטעמא
דמסתבר הוא דמ"מ ממון:

והנה להחוזה קשיא בדבר הרב דמהכא משמע
דפשיטא ליה דדבדבו הרי"ף שמוהל בכל מולי
לתמר ולאו דוקא גבי נדונית אחני אלא בכל מאי דהוי
בפקא דהיכא בפלוגתא דרבוותא אם תפס לא מפקינן
מיניה ואהני ליה תפיפתיה לומ"קים לי ואע"ג דתפיפתא
הוי בספק. ובשרש כל פקב וזה לשונו ואפר כתבת וזה
לשונך ועדיפא ספקא ון וכו' עד אלו המקבלים למימר
קים לן וכו' ובדאחב רבי ברוך גבי נדונית אחני יש
לחלק ולומר דדוקא התם אני למימ"קים לי כרש"י שהרי
עמדו הבכפים בחזקתו כשבאת התם"והיה רחוי לנבות'
מיד ולזכות בהם לבולי עלמא מדינא דגמר"חבל בספק
לחר לפסד דבכור"ליה דלא מהניא תפיפה היכא דלא
אני טוען טענת ברית כגון דמספקא לן דיכא אחמת
פלוגתא דרבוותא וכן ברוב קנת אלא שבכן שדבר
הרי"ף שמוש שלא בנדונית אחנים ואי בכל מפיקי מבירא
ליה הכי הוה ליה למנקט מילתיה בפתחא ולמימר דפל
היכא דאיכא פלוגתא דרבוותא אי תפיפ אד מהניא
אני למימ"קים לי עד כאן לשונו דמשמע דמבירא ליה
ליה ז"ל דדוקא בהיה דבדוכי אחנים אי הי"ר שמוהל
משום דבבר עמדו הבכפים בחזקתו אבל בספק אחר
לא כיון דלא אני טענ"ברית והיינו דברי הרשב"ם
שבתבו התיפפות בפרק שני דבתובות גבי אלו אחריין
התם לוקי תרי בהדי תרי ולוקי ממונא בחזקת מרים.
ופרש"י ז"ל למיירי בשתפם המלוה והקשו התיפפות מאי
שנא מתקפו בהן דמוכיחי לאותו מידו כו' מתרגי דשאני
גבי בכור שהכהן עומד תוסס בספק ואינו בא בטענה
ודאי וכו' זה סותר לשם בן למאי דבתב בשרש כ"ב והיינו
יכולים לתרץ ולומר דהכא כמי בעין פרוזבול המלוה
אינו בא בטענ' פפק אלא בטענ' ברית הוא טוען
כדאי' שפרוזבול היה לו ואבד דהכא ליכא מאן דפליג
דגוב' הוא מן הדין ומאי דמספק לן הוא שם הוא נאמן
אלא שבועה שם לאו ואל המלוה עומד הוא תופס
בטענ' ודאי מה שאין בן בהיא מתב' שביב מרע שאינו
בא בטענ' ברי' והתופס עומד אינו יכול לטעון כדאי'
במה שתופס שהרי הוא תופס מכח המתב' ואותה המתנה
לא בריר לן הטוב היא שם רעה דהוי בספקא דפלוגת'
דרבוותא ועם זה דברי מוהר"ק ז"ל בשרש כ"ב וזה לשונו
היו עולי בהזכן האמנם רחיתי מה שבתב בשרש קפ"ח
וזה לשונו ואדרבה נסמוך להלר שמוהל דשבירא ליה
דמאני תפיפה אלא מבעית בטענת ברית ממש אלא
בטענת דקים לי דלא בריא ליה מ"מ כיון דמאי למימר
קים לי הכי אפילו הכי מהני תפים כמו שבתב המרדכי
המרדכי בשמו בתחובות פרק בער גבי בתב לה בשות
וכו'. עד והרי לך דאפילו בשלי אלא מאי למטען ברי
לי כי הכא דמי יוכל לטעון ברי לי שהדין הוא הרש"ל
אלא כדבריו שם וכו' עד אלא ודאי נריך לומר דשבירא
ליה להרי"ף שמוש דכיון דבא מחמת טענה דמאי למימר
שבדא בידי פרסי מהני תפיפה דהא לא דמי לתפסו כהן
דהתם אין לו אחתלא ושום טענה שיוכל להסמך עליה

אבל

לכל היכ לחוק ליה טעמא כל דהו ואפילו טעמי דעוע׳
כהניה דקים ליה כרש״י כדפי׳ מ״מ מכני ליה התיפיסא
עכ״ל דמהכא משמע כהדיא דלכ״ע ליה דדברי ה״ר
שמואל בכל מילי לית׳ ואפי׳ היכא שהמוחזק מינו בא
בטענת ברי רק בטענת קים לי ואפילו הכי מהני ליה
תפיסתו וזה סותר כהדיא למאי דכתב בסדר נ״ל וכ״ש
וכודאי דאין סוס מקרים לדברי הרב ז״ל בסדר קס״ח
ממאי דכתב ה״ה ז״ל בפסקיו בפרק כיצד הרגל במאי
דפריך התם להרי״ף ז״ל ונה לשמו · ומיהו תימא כיון
דפסקת דהיכא דוה מהי מהניא ליה תפיסה כיון
דלא חיפשים הבעלי חוקי ממוכ׳ חוקי מריה ומלא כדין
תפיס ודמי להכי דתקשו כהן דכיון דאין לו חלא טענת
ספק לא מהניא תפיסה וכ׳ דמשמע לכאורה דלפ״ה
ז״ל סובר דכל דתפיס בטענת ספקא דדיכ׳לא מהני
ליה תפיסתיה הא ודאי ליתא דמאי דכתב סם הרמב״ם
מיירי היכא דלא תלכרר לן דיכא כלל והייכו כמי שכתב
סם בכל הבעיות דסלקן בתיקו דתפס ודאי תפוסם
עצמו אינו כח בשום טענה שהיי לא קרם הדין לשום
ד׳מהפדרי׳ מה שאין כן בנדון פלונית׳ דרבות׳ דלפ
גב דלא תלכרר לנא הלכת כמאן ומי יכנים רשאי כיון
שהרים הגדולי להכריע וסם כן הדבר הזה שקול מכל
מקום המוחזק יש לו לומר שהתכבו לטענון שכרתי היש
כפלוני כיון שהוא מונח בפיו׳ שכר׳ לחת שהי כשכרתי
לעזרו ובפסק לחר סוכחתי דאין משמע כוכו מדברי
מוכר רלישרלן וזה ברור ופשוט :

ואיך שיטיס מוכח כדברי הרב מוהר״ן קולון ז״ל
דלפ״ל בעכין פיטור שכועה יכול לומ׳ קים
לי · ובן מנאתי להרומת הדשן בכתבו סי׳ רמ״ח שגם
הוא כתב כן כדבריו יע״ש למעמי כדברי הרב ז״ל ימכח
דברכיו עם היות שיש מקום לדחות וק״ל · ועם
היות שהרב ברוך בענמו דמאי שנת ממון מכל
מקו יהיה רשאי ברוך ממאי דכתבו הקופסי ז״ל בפרק
שכועת הדייכים בדבור המתחיל מאן דמתני לית לסיפא
וכו׳ וזה לשונו · תומר דבייכו סם הסת דלא תאמר הלכת
כחד מהכך ליתבי היכא דליכ דרך דממוכ׳ לא משבעיכן
ליה מספק דהמ״ל וכ׳ דמוכח כהדיא דכלל ספקא
דדיכא ואפילו בעכין שכועה מני המוחזק נומר קים לי
ומתכתי כל זה ישן וכורכי שרחיתי בפסקי הרב הגדו׳
מוה״ר שלמה הכהן ז״ל בחלק ח״מ קכ״ה שכתב · וז״ל
ועוד לפשר נומר דכאי דלעכין קבוע ממון תמרינן דכל
דהיכא תרי דמסייעי לכתבע יכול נו׳ קי׳לי מ״מ לעכין
תביעה שכוע׳ככ״ל היכא לפלוגי לסכר׳ ר׳ הלוי ז״ל דס״ל
דלק על גב דטעכ׳ מגו חציב׳ לפטור למוחזק מכל מקום
לעכין חיפטורי משכועה סכירא ליה דלא תמרינן מגו
לחפטורי משכוע׳ עד כאן לשונו · וכבר כתבנו דמוכח
כהדיא להפך כדברי התוספו׳ז״ל ומה״ריק ז״ל דלא שאני
לן בין ממון לשכוע׳ ואפילו ר׳ הלוי ז״ל לפשר דלא קאמר
אלא דוקא בטעכ׳ מגו וחייבו מגו דמחייבו בשכועת
המודה׳ ומודה במקצ׳ דהיכ׳ כהו מגו ואפי׳ הכי בשבעין
אכל לא בטענת קים לי וכן כתב הרי״ף ז״ל מעמו בפרק
כל השבועין וזה לשונו · ועוד כתב הרי״ף אלו דלא
תמרינן מינו לפוטרו משבועה אלא לחפטורי ממון

דמר ומר ליתי לי דמר ואני הצעיר מצתי רחיה לקבלה
זו מהחיה דגרסינן בפרק קמא דחולין תנו רבנן הצוה
ונתן לם על הלבעת וכו' . הרי לך בהדיא דאפילו צוה
מיהר מטעם זה וזה מטעם אחר ואפשר דמר לית ליה
דמר אפי' הכי מצטרפים ואפילו להיתר וכל שכן שהם
מצטרפים לסייע למוחזק דקיימא לן דלעולם חולינן
לקולא לנבי בתבע וכן כתב גם כן בסרים ל"ז יעויין שם
היכרא צוה ימים רחיתי להרן ז"ל שכתב בפרקא קמא
דסוכה גבי מאי דגרסינן התם אמר אביי ר' זר' ואפשים
וכ"ם כולהו סביר להו סוכה דירת קבע בעי כו' דמשמע
מדבריו ז"ל שאין מצטרפי כל היכא דאיכא צוה אחד
אחר והוה נגד מה שכתב מוהר"י קולון ומכל מקו' ככר
העיר שקבלה היא בידו מרבותיו ז"ל וגם צוה אביו
רחיה גדולה להכריחם מהחיה דחולין . ועוד דאפשר
לומר דאפי' הר"מ ז"ל כשפוטר מטעם אפי' כשטוען
לא היו דברים מעולם הוי מטעמא של אלו ז"ל דהרי
בשלמא כמה ששוטען שקבלתי על ידי ע"ה הייכו טעמא
דפטור משום דרמי להחיה דפרוזבול היה לי ואכר
דאמרי' שהוא נאמן כדבורו שעשאו בבד התר דמסתמא
כך היה האמת דלא שביק אינים היקרא וכו' . אמנם
כשהוא טוען לא היו דברי מעולם ואינו מודה שעשאו
כשום צד לא בבד היתר ולא בבד איסור אם כן לא רמי
להחיה דפרוזבול וכן מצתי להרב הגדול מוהר"י
קורדו ז"ל שכתב בטור יו"ד סימן קסט"ו וזה לשונו .
ונראה לי דגם הר"ם ז"ל יודה בזה דכיון דטוען לא היו
דברים מעולם משבישין אותו דעד כאן לא קאמ' דנאמן
אלא כאומר לקחתיו על ידי ע"ה משום דהוי כאומר
פרוזבול היה לי ואכר עד כאן לשונו ואם כן הרמב"ם
שפוטר ואפילו בטוען לא היו דברים על כרחין לא הוי
מטעם דלא שביק אינים היתר דומיא דפרוזבול וכו'
דהא לא רמי כלל וכמו שפי' אלא דהוי כטעמ' ז"ל שלדברי
הכ' אינו רואי ליכתב והחיה דפרוזבול הכיחא להיכא
שטוען לקחתיו ע"י ע"ה דהוי דומ' לפרוזבול . ואת קשיח
לי דמהכ' מצמע דהר"מ סובר דטעמ' דמילת' דכשטוענו
הלויתני ברבית דנאמן בלא שבועה הוא משום דרמי
למאי דאמרי' גבי פרוזבול דנאמן לו' פרוזבול וכו' וכמ"ש
הרב הכהן ז"ל בשם רבינו ירוחם ז"ל ובעל המיבר' כתב
בשם ר"מה הטוען לחבירו לקחת ממני ברבית וכו' אר
נאמן בלא שבועה כדאמרינן גבי פרוזבול היה לי ואכר
נאמן בלא שבועה דלא שביק אינים היקרא וכו' . והטור כתב
בהרי בחושן משפט סוף סימן סז גבי פרוזבול . וז"ל
והר"מה כתב שהוא נאמן לכל צריך שבוע' עד כאן לשונו
צוה קשה בהדיא מה שכתב רבינו ירוחם משמו .

והמתי מהרב מוך לא נטפל כזה :

וכבר נתבו מהמכוון כי טבע העכין הזקיקנו לכך.
ונחזו לבדון דירן דמעמן זה חיכו חייב לברר
להם בחיה חופן פיזרם ואפילו שבוע' חיכו צריך וכמו
שכתבנו חיבר' דלפי מבר' בעל העיטור שבת' המרבי
בפר' הנזקין והביאו מוה' רי קולן ז"ל גם כן בשרש הנזכר
ורחה דכל לחיכו חייב ליתבע צריך לברר ולהרחות
חשבון שבת' שם וזה לשונו וגדול' מזו כתב בעל העיטור
דגרחה לן דשלוגת' דרבי ורשב"ג פליגי בשלוגתא דאבא

שאול ורבנן דרבי חומ' דצריך לחשב בחמרוכ' כשפטרו'
שמכחו בית דין דשבירא ליה כרבנן דאמר לא יתבע
הילכך צריך לכל השחו' לחשב עמהם באחרונה ולשבב
אמר באבא שאול דחומ' יתבע וכו' עד הילכך מכחו אבי
יתומים דאפשיק הלכתא כאבא שאול דאמר לא יתבע
צריך לחשב כיון דלא יתבע עד כאן לשונו מכל מקום
שמעון המוחזק יכול למימר קים לי בכל הני דכוותא
דשטרי משכונה וגם שלא להרחות חשבון זלא נחייב
לשמעון משבר' דרב בעל העיטור . גם במה שטוענ'
שאפשר שמעון במה שפר' לאחי לחייבן כתוב'בניו דברין
לף בבבאי מליגא גם כזה יפה כח טענתו של שמעון שכיון
שכתב'בשטר החתוכה שהחנו ביניהם שכל התלוים יהיו
בפי מבהג השדר' אלמ' כל תנאי שבשמעון תנאו קיים וביון
שבדיביהם מוטלים הם לף בבאי מליג אם כן לא אפשי
שמעון כלל . ואיבר דאם לא היה כתוב התנאי הנזכר
שמעון זה היה פוטא בבך דפשיטא דכתוב' בניו דברין
לא שייך בבבאי מליג שלין לנו אלא מה שאמרו חז"ל ולא
נבטל ירום שהי' של תור' לף על גב דנרחין הדברי' לכל
וחומ' שאם במה שנתן לה הבעל דהיינו תוספת ועיקר
כתובה נוטלין חותם בניה בכתובת בניו דברין כל שכן
בבבאי מליג שאם של אביה מכל מקום אין לנו אלא מה
שאמרו חכמי"ז ל בפירוש בתקנה הזאת והרי שיור יוציא
דעל בבבאי נתן ברזל עשו תקנה שיחלוקו משום דהוי
מילתא דשכיח' בכל הבאי' ובבבאי מליג יודע חותם כלם
הבעל . ועוד נראה לי דטעמא מאי אמרי' דירשו הבני'
בתוכת אמן אלא משום דיקפון אדם ויתן לבתו בבנו
וכדאמרינן בהדיא בפר' בערה שבתקנת' ואפילו חותם
דכתב לה הבעל דהיינו עיקר כתובה ותוספת קאמר
התם בגמ' דהיינו טעמא משום דאי אית להו בניה
ג"כ דממנא לאב כמי ואיבא נותן לה ואם כן זה שייך לכל
מאי דשייך בשעת הכיזוזין דהיינו הנדוניא דיהיב לה
אלא וכתובה ותוספת דכתב לה בעל אבל בירוש' הבא
לאחם אחר כך משיה לא שייך שום אחר מהבי טעמי
ולפיכך יראת להו בעל ולא נתקב'בהו כתוב'בניו דברין
וזה נראה לי ברור בהופן דאם לא היה התנאי הנזכר
שמעון היה פוטא כזה וכל שכן דבעיקר כתובת בניו
דברין יש חולקין שאינה נוהג'כלל בומן הזה והייבו
משום דטעמא הוי כדי שיקפון אדם ויתן לבתו בבנו
ועבשו נוהגין לתת לבן יות' ויות' ואפי' לה"מבם והר"מ
ז"ל ודעמהו דסבירי דכותב'לף כומן הזה הרי כתבו שאינ'
נוהג במטלטלי וכמו שכתב ה"מבם ז"ל בפרק יו מהלכו'
חיוב' בחופן אם לא היה בשביל התנאי לא היו יתומי'
חייבי' לפרוע כלל ושמעון זה היה פוטא גמור . חיבר'
דלסברת ה"מבן שכתב הרב המ"מ ז"ל בפרק יח מהלכו'
נחלות ירחה דאפוטרופום שמכחו אבי יתומים פטור
מפניע' וכבר כתבנו דלדעת ה"מבן והר"מבח ז"ל בבם
שמכחו יתומי' אלמ' דהיו כאפוטרופום שמכחו אבי
יתומים ואם כן בשמעון זה היה פטור וכל שכן לסברת
ה"ר חיים שהביא שם הטור בחושן משפט סי' ר"ם שמוכר
שכל האפוטרופום שיהיה בין מיבהו אבי יתומים בין
מיבהו בית דין פטור מפניע' . חיבר' דרבו עליהם
קחולקים רבינו חתי ור"י והר"ם ז"ל והר"בח דסבירי

דמיוב בפמיע' כין מנהג פיח דין כין מנהג שכי יתומים
וכת' הרב הגדול מוהר"ר שמואל דמרינם ז"ל בתשובותיו
הפייכות לחושן משפט סימן שמ"ט וזה לשונו ... לפ
כן כיון שרבי' הפי גשון והר"י והר"ש שכח ומה"ם והר"ם
ומוהר"י קולון שמסכים לדעתם שהשטרוסום חייב
בפמיעה כן נראה לעמ"ש ונהיו"כ בגדון
שלפנינו אין לנו מקום בוה לא יפפקי להאריך בדין זה
עד כאן לשונו ... ואיברת דבפימין ע"כ נראה כהפך
שכתב שם הרב ז"ל וזה לשונו ... ואפ"ש שראיתי למוהר"
קלרו ז"ל פפק כ"י בתחילת פכוך תורתו לון המנהג כן
שפרי כתב מוהר"י קולון כו' עד וכגדון דיכן לא מציכו
לא הר"ף ולא הרמב"ם דפלוג על הרמב"ן וכדאי הוא
הרמב"ן והר"י חיו"ל ותלפי תקיפי כיכהו למפ"ש עלייהו ולא
להוכיח ממון כגד פברת וכגד פברת רבי' ירוחם שכתב
ומפהו אבי היתומים פטור אפילו מפציעה עד כאן
לשון הרב ז"ל.

פכלע"ה כתבתי

יעקב הלוי.

כלל ט סימן עד

שאלה

קטן שכפלה לו ירוש' מנד קרוב אחר שכבר
מתה ואחת של זה הקטן הוא קיים וזה
הקטן הוא יתום גמור כירושה זו מתה פפק
ז' אחר מכוונת אחר פפק לפפול הגוזה מראשונה
שהוא בחיים חייבו הקרוב המורים הכו' ואחר וקיים
הגוזה הפנית שעם אחות מיתה עם היות עם גדולים
אחרי חולקים פפכל ז' שהם מקיימים פל אתי שגוזת
אחר לפברת של החכמה זה הקטן חיכו וזכה כירושת
ז' ובאתי שגוזות הן כראשונ' הן בפכויה הוה המורים
הכו' והכית להקדושת ולעכיו"ג לקרובים מה שכר' בעיכי
להכות וגם הוה לחוש מקו' כמה חיש שלו ובפרט עקר
חיש הוה ואחר שהוזכר לחובן ושמעון וזה בפני
הגוזות להיות לשטרוסום על השלו לחובן ושמעון
הכו' בחברת אחותו ועקר שלו הפוזל ליך יעש' הקטן
בחלק ירושתו הכוגע לו מדין תורתו של הפוש הכו' ועין
חיש גם כן יורש אחר וה' גדול וזה בורחי לוקח הוה
כילו חלקו מהירוש' הכוגע לו אחר הקטן כאחים הפוזל
בעד חלקו שם יקחהו מהיו ויחזיקהו בידו עד שיגדל
כמו אי יעמידו הכל שטרוסום לזה הקטן והל יקבל
חלקו אי יעמוד החל שהקטן כיד אחובן ושמעון אחות
שפשם שטרוסום הכו' אי יקח אחת
ביד הקטן הוא שהניח לעונת הפעזלות שפרי הו' כן
ש' שכים ווזת שהניח הקטן ואחיו הירושלם וגם אחת
אחות השטרוסום שהוזכרה ואחים אחובן ושמעון

השטרוסום שהוזכרו ואחים אחובן ושמעון שהוזכרו
מורה שדין שהדרך יפכון אחר ואפ' יהיה מפכותו
שלפה.

תשובה

מדברי השוש גראה שיפור השאל היה
על שפפק שהגדול ההו' שעל פיו
ואכה היורש הגדול וגם היורש
הקטן וזה גם אני לא אשפל בעיכי דין השאי גוזות
הכו' לחקור אם גדקו יחדיו שכיה' כדברי החכמי' השם
אי דילפי' השבויה קיימת כלכד כדברי הפוסק הכו' דק
בעיכי זה לשוש בשם שכשתפק מי ומי יקבל חלק
ירוש הקטן וזה גראני פרקי' לשפם פכאי ולרו' הטרדת
וגומר כי מדברי הר"ש שכת' בכלל פ"ו מי"ר כהדיא
דהיכא שיש אב לקטן אין כל מוקקין אלו כי החכים
לו יכולת ורצות לעצו' בכבמי בכו הגר בעיכי לתועלת
בכו והכיא ראיה מהיכ דהחוכל ז"ל וכפ' החוכל כמי
תכיא החוכל לבכו קטן יעשה לו סגולה ומפרש השם
מאי סגולה רב חסדא אמר ת"ת רבה אמר דיקלה דאכיל
מיכיה תמרי ומדקקאי יעש' ולא יעשו דהוה משמע כל
כוקקין לקטן שים לו אבי שאין כל כוקקין לקטן
שים לו אב אלא כל מה שיעשה האב בבכסי בכיו הוה
עשוי ואין בית דין מדקדקין אחריו אף על פי שהאב
חייב ליתן המזון לבנו עכל ומשמע דהיכא דיש אב
לקטן עליו המלוה לעשו לקבל ולשמור כל מה שכוגע
לקטן בגוף ומשם בכלל פ"ב סימן כ' נראה דהרש"ך
לזו כללה כיון דבכל גוזות יכול האב לקבלם בידו דין
דוקא היכא שהוא אחוד בבכסים וכמו שכתב שם ז"ל
ומשלח עם מי שצב הבת אצל אביה או אצל השטרוסו'
שהוא אבי אמה דבר זה רצוי להתברר על מי שמכירין
את בניהם אבל לכתוב נראה שכתב יש לה קורת רוח
אצל אביה. והמזון יפאר כיד השטרוסום אבי אמה
שם ירצה לדיוכים שהמזון שמור ופה כידו ואם האב
בעל אחריות שיכל למפכן קרקעות כדי ממון הבת
שוב הוא שיפכן הכל לידו ויפרפסום ויפילם בחזקת
ממון ע"כ ואל כבדון דידן על הבית דין לשאר כיוסלם
הדבר תלוי שאם ירצה להם שאביו של זה הקטן הוא
אחוד ובטוח לשמור המעות בידו כודאי שהוא קורם
לכל אדם וגדולה מזו שהיב הרב סגדול מה"ר שמוא
דמיוב וכ"ת ז"ל כתשובה על אחובן שאתה לו לשפוח והבית
לו בת קטב' והשקיע"ל העיר שיש שאם השטה שכלה
ואכיח ורע שכל כדוכייתה ירם סורע ההוא ושל השוש
שם כשים הממון ההוא ביד האב עד שגר תגדל הבת
ולא כניח אותו ביד האב כיון שכשה לשת אחרת והאב
חיכו אחוד גם כן ובהשת ממון הקטכה בידו תכוכ
מכח השוב הרש"ך הכו' ז"ל קשה בעיכי לומר שים לבית
דין להזקק לקטן לו קשב באקו שים אב זכות שהוכיח
הרש"ך ז"ל בכלל פ"ו מפ' שהובל דמדקקי יעשה סגולה
ולא קאמי' ישמו דהוי משמע כית דין שמע מיכה שאין
בית דין מזקקין לקטן שים לו אב וכן נראה מוכרח

לומ' דמאי דקאמר הר"ם והממון יפלג כיר החפטרו' ירש' צוק החפטרופוס מוכחו הם הבית שמוך למקחה דהיינו שהיה חכיה על הכפטרת דהלכתה לחבי קנה לרשלם מלת חפוטרופוס דקיון דאין כל בוקבי כמקום שיש לחכל"ה זה החפטרופוס מי כירו ומאן דכר שמיה חפטרופוס פה גלוי ודאי דמיירי דאם הבת בשעת מיקתה מבתה לחביה לחפטרופוס ואפ"ה העלה הרב ז"ל דאם ירוצה לבטל הזה תמוך ובטוח בבקיים מוכיחין מיהי זה החפטרופוס ובוחבים אותם לחבי הבת ואע"ג דהרשלם ז"ל כתב דפריך להיות לחבי הקטן קרקעות כדי למזבן הבה מדברי הרשלם ז"ל בר' דלמ' התם רק שיהיה תמוך ואעפ"י דוקא שיהיה בקרקעות וברחה לי טעמא דמילתא כמו שכתב מוהר"ן ז"ל בב' בח"מ כלל"ג בשם ספר הנדול מוהר"ר לבוחם ז"ל ודי לזה דמסתפיכא הוא תמיד שכומן הזה היה יכול החפטרופוס למכור קרקעות לפי שכומנים הלו עיקר בבחי הלרם הם במעות לבחת ולבת נעים וברים בגדולין ושמרות ולין נחות וחפץ בקרקעות עכ"ל ונלב עליה בידוע מדברי הרשלם ז"ל והרשלם ז"ל בבב דהבל לחבר בידועים חובב הם ירלו בעין שבלם הם חבין על זה הקטן הזה תמוך ואעפ"י דהזה קורם לבל לרם לקבל בידו ממון בבה כי מי יחמוך על בבו לו מי יחום חון ממנו:

ובל זה הזה על מוכח שברשם לומר שהלי החפטרופוסי ראובן ושמעון ולבת המת שהמיחם הבפטר לחפטרופוס וחים על בבפיו שבוכתו היתה לומר שיהיו חפוטרופוסים גם על הקטן הזה מה שלין כן בחמ"ל לעו"י וגם על מוכח שומ"כ ביר הבפטר לבוזת זה ועכ"פ ירלה לבל"ה מירושלים שחבו הזה תמוך בבבים מוכיחין הממון מידם ומוסרין לוחו ליד הלב וכמו שהעלה הרשלם ז"ל מתוך דברי הרלב"ח ז"ל דאע"ג דהממון היה בידי החפטרופוס חבי חמה על הבת עכ"פ הלב תמוך ובטוח מוכיחין מידו ונותנים לאב על הקטנה. ומה גם בהבטרף לזה טעמים אחרים לבבת ח"ש הקטן וחבו דבים בירושלים והממון שהוא ביד הבפקדים ראובן ושמעון סס בויבינלי ראוק ב' שלשים מילון וכתב הרשלם ז"ל בתשובה שי תמ"ה בשם רבו מוהר"ר לוי ן' חביב ז"ל שהממון נהיך להיו' כמקום שהיתום דר והסבים גם הזה על ידו גם בשימן מ"ו ס"ת זה וכתב עוד שם וז"ל ואת בשלמא התם שלא בפוקח מה מקומם לבל הבא שי לחפשר רבי מאמי לבקר בחותו מקום זה שי לחפשר ועוד כי מה נעשה בגולך היתו' לשם ב"ב וכו' עד כ' אחת ממחורי' מבטיחים בבביהם דרך ים שי יבב"ם לזה שהבבי בידו לבא הבה בדרך למקו' היתום בשבטח היות בטוח שהם שר לקח על פי ב' ובוחה סובחות ויתר וכו' והעלה בסוף התשובה ובתם עליהן הטיבו בה קל חהרצן לשלוח בבבי היתומות הם העיר שלוקי מקום דיבת היתומות עכ"ל שבית לזאת שהיתום ואחיו דרי בחלי ואין שם מחובה עליהן לעמו' בלמטריקי שלא יבאו אחי' לחרן וזה יהיה ממון הקטן בויבינלה יהיה שבה לבא הם היתום

ולבאת חל' וגם זה שתב הרשלם ז"ל בבי' תמ"ה וז"ל שבשה שלמה שבוכו הבל מעלין לאי' ואין שבל מוכיחין והם בשו מוכיחין מעיר שרוצה נוים לעיר שרוצה יפרש"ל כמו שהו' מאי"שקופים בשלוניקי שבשלוניקי היה עיר גדולה לחלים ורוצה יפר' וחבירת ת"ת ומבוה לבאת מאי"שקופים ולדור בשלוניקי בלי שפק ואחר שבן הזה הם חשו על הנער רוצה לבא לדור בשלוניקי עם בבה אחין מי שיכול למחות בידה ולא בבבי' חלה שבל יבא שם שלוניקי עכ"ל הרי לך בהדי' שאפי' שהחפטרופוסים מוחים לשלוח הממון חון מאי"שקופיה וגם שהיתום הזה דר שם אלא שרוצה לדור בשלוניקי ועכ"פ שם הרב ז"ל אחין יכולין למחות בידו לעבב לא היתו' ולא הממון ולמד זה מדין ח"מ וכ"ש בלי' שהו' ח"י עשמה וגם כי בבר הזה לבם היתום שלישית לזו את"החפטרופוסים היו לבאת הבפטר וה"ה דרה בח"י שמוך למקום דירת היתו' וחב"ם אם תרצה לומר שמבח החפטרופוסו' יעמוד בידם הממון הרי גם היו החפטרופוסים בשעה:

ועוד טעם ד' שהרי אי החפטרופוסים מיבם לוחם הבפטר הן בשוה רשלוב הן בשביים לבאר אם תהיה השוה הא' קיימת הין ליורם הזה הקטן וכו' בעזבון הבפט' וכמו שבח בש"ל שהזה בא ליורם מבח שם הא' שם לבטל השוה הא' ולקוי הב' וא"ב למה זה בניחמין הקטן בידו אי החפטרופוסי שיבל להעמ' עם הומים נזק לקטן דהרי אם ימבא בהרי הסוסקים שחחרים שבשקו לקיים ולאחר גם השוה הא' בודאי שאי החפטרופוסים צריך שהם יחזרו חיל לקיים דברי הבפטר כי על מבת בך הביחם להיות בקיום לעמוד ולעשות בכל היוכל מפיו שא שהם לחיותם לבבי חמת חומרים שבין שהפום ההוא חומ"שהשוה הא' לבטל והשניים בלבד קיימת אל מה לנו להטפל במה שבות השוה הא' כיון שזיל בטל' ואין בה מעם לבל אם ימבא שרין בדברי הפוסק האחר אז ודאי חובה עליהם להתקהב בדברי השוה הא' ג"כ וא"ב למה זה יעמוד ממון' ביר' ועל זה וכיוב' שהשם דקדקו ז"ל בהעמ' כ"ד החפטרופוסים שלא יבריב נוב לקטן על ידם וכמו שאמרו אין מוריבין קריב לבבי קטן עם היות שלא נאמר רק בקרקעות:

ובל זה הזה על מוכח שאי החפטרופוסים מיבם גם חפטרופוסי הקטן אמב לפי הא' זה חוכ יען לא נזכר בשוה רק שאיבא בך וכך לשדקה וכך וכך לקרובים אבר הם ועוד לו בך וכך בידי פלו' ופלו' ועל זה אבא החפטרופוסי לראובן ושמעון ואפשי' לאחי"ל שהיה אבא החפטרופוסים על זה הקטן לאו כל כמיבים דהרי זה הקטן הזה אקבל ירושתו מדין תורה ולא אבא על הבפטר ואם בן מה לב החפטרופוסותו וגדולתו אי בח"מ כמ"ש מוחלין בשם רבינו גרשו' ז"ל הבי' ל"ג על ראובן שהוא לשמעון החפטרו' שלו תן לבבי בך וכך ולבבותי בך וכך או ורהי דהרי ב"מ בבחובי' ומשורין דמו אבל אם אמ"ר בידי ותן בבי לבבי בין רבבין ומעמ"ך בידי ועשמ"ך לחלק בעשמ"ך

כלל ט סימן עה

שאלה

ראובן נזה לפני מותו בהיותו חולה ממוך למיתתו על ידי נוטריון מהעיר כהקהל ונזה מהות מכיס בתורת מתנת בריאה וחוכמטיוכי לאחר מרכיבים פרחים ועוד נזה סדודיו עמכותל ומלמה ישימו בעסק פרקמטיה כך תכבע מהות דוקמטי כדי שלם תשלם לאחר שימסרו לה את פרחים הנ"ל תכף מיסרלם ולא תמות כחיי בעלה שלו יחלקו את פרחים הנ"ל הן מהם יהיו לבעלה לאחוקו לעסק יוסף דריו"ן וק לעלמה הנ"ל לדודתו מרת פלו' לעסק שלמה הנ"ל וק לעמכותל הנ"ל. עוד נזה ואמר שהוא מכיח עשרה פרחים בעד כל ותומה מהם מכה יתומו מיתיו היכו לעמכף יתומות עשרה פרחים לכל אחת. עוד נזה ואת שמכיח לעמן למאוד להדליק לפרת נפעמן פרחים. עוד נזה ואמר שמכיח לדודיו הנ"ל לאת לעניים כנ"ל. עוד נזה ואת שהאחרי מכל נכסיו ומטוכו מכיח ואיכמטיוטוליסי ורצים שלו פוללים כחלק שזה לכל ל' שלמה ועמכותל דודיו וכולם לאחותו הנ"ל יובן לאחרי מיתיו ההכחות הנ"ל למעלה מאר יהיו נפרעים על דודיו הנ"ל ואחותו הנ"ל הכא גם היא לקחת הסלים שלה לחלקה לך בזאת שלא תוכל לקחת הסלים שלה הנ"ל מידי דודת הנ"ל עתה כהעת רק שלם מהות של' כלבר כדי לפרוע לת בעלה בחפזם בכיח המסורים שהשאירת תקחכו לומן ה' סכיס ועוד פרטים אחרים שאר נזה וכמוף דכריו נזה ואמר שרוב שהמוחלת מהיה תכלית מיוחדת ונחס לא יעזה כעד נזה רוצה שיעזה כמו מוכיח"ולו ונחס לא יעזה כמו מוכיח"ולו רוצה שיעזה כמו מתכה שלו שכיב מרע או כמו כל מין אומן אחר שיהיה שזה ומוף שכיר רוצה שיעזה כוכתו ורצונו בנאמר וכעם כמו שנזה עכל. עתה תובעת הראשה כוכה הנ"ל שהנזה לזו כה מתם אחד שהיה ע"י נוטריו"ן בלתי ערי יהודים ונשמית שמומרת שבעלה נקרא בכינוי דריו"ן ולא יוסף דריו"ן כי אכיו של בעלה היה נקרא יוסף אבל בעלה בכינוי נקרא נ"ל כדי שלא היה בדעתו ולזה לא יועיל הנזה הזאת להוכיח ממנה זכותה ולא יו לדודיו עמכותל ולמלה הנ"ל ושם מועכים ומומרים שהמכה הזה נקוע בכל נגילות היו שלא לעשו כל הנזה שלהם ע"י נוטריו"ן וזין זה דכר אחד ועוד שכתב הנזה שחקר חוקו הנוטריו"ן ומנזו שפוי בדעתו ומשיב על הין הין ועל לא לא וכמו שהוא חוכה מוטלת על הנוטריו"ן לבלתי יכתוב על ספר דברי המנזה שם לא יחקור החולה שם הוא שפוי כדעתו על כל זה יוריכו מורה הנרק קלין עם מי

מעטים ללמוד שלא נתן מחיים כלו שלא מיסכים לאותו מעשה מיעשה שמעון לאחר מיתת ראובן ומעשו יניחת בעמתו נקלו שכבשי לפני קבן ויצאו מרשות ראובן ואין לו לשמעון שום כלום וכו' ואף על גב דכתב שם המודכי שרשאם מפקפק בזה והרבה לחביא ראיה נגד דבריו ר"ל מ"מ כאר כתב מוהרי"ן לב ז"ל בחי' כלל ל"ח דפסקי בחזקת נדונים שם שאם נקרא מוחזקי ויכולים למיפ' קיים לנו כר"ב ז"ל בנדון דיון כמי שפי זה שכתב רב"ן שאר כל כמיניהו לעשות הלפוטרופוסים כטוב בעיניהם בנכסי היתום כיון דמעשת יניחת בשם שלפטר נקלו הנכסים בידי הקטן ויצאו מרשות הנפטר וכל מה שלא נזה בפי' קודמוקין כיוצא הלפוטרופסים לעשות ומי שיעיין בדברי מוסר"ן לב ז"ל בחי' סי' ל"ט ולת מדברי ריטיה כרור' ל"ד שכת שם על מה שכתב כמי שנזה ואמר שפי מכיח את קלוני על ממוני ובכפי לעשות כן כטוב בעיניו ולא יהיה בעלי לדם מיורפי לתכוע ולכתם ממנו שום תכיעה מכל מה שיעשה ושלו פלו' למנזה סיכיח ממעותיו להקר' ממקו' פלו' וכסיב לו אתה שכחתי לחוך עם כל ממוני ובכפי שתעשה מה שירצה בעיניך ובפי בידך והסיב הרב ז"ל דמדברי פתשובה הנ"ל ר"ס ו' ואת הכוחה חיכה כלום"ש ואע"ג דהעלה בסוף דבריו דכל מה שכתב הני להלכה ולא למעשה דלמעשה אין ונלו ורבים כידים זה הוה בעבור שבשעה שהתחילו שהיו בשלה נזה שעשה נזה אחר קודם זה וחתם שם הרב שבתי מכוטלת הל' לו שהיה בשעת לחתום כעיקר הדין שנימשך מדברי ר"ס מה כזה נתקשה כלל.

גם מה שבא בשאלה שם יקנוס לקטן כיון שהגיע לעזכת הפעוטות כזה כאר כתב כעל כימוקי יוסף שם כם חזקת הבתי קבל מן הקטן יעב"ל שגולה ז"ל וכת' הרשב"ת דדוק לקטן שלא הגיע לבל פעוטות דלגלו הגיע יחזור לו שדברי מקח ומכרן ממכר כמטלטלי ע"כ גם הרב המגיד כתב כן בשם הרשב"א בפ"ו מהלכות שלוה ופקדון ונתם כן שם זה הקטן הוה כן ח' וכן ט' כמו שכת בשלה והוה יורע קנת ליפת וליתן וכול הוה לקבל הסלו כידו וכמוף דבר על הכל לאשר כידוע שלם הדבר הנוי שלא יהיה בעיניהם שלא הוה לאיר וכטוח וגם הבן הוה בכל בכלל לבני' הייכו שלם לו שהוה כן ח' או ט' שכים יודע לבחת ולבה קנת בשמורה טוב ויפה הדבר לתת חלק הקטן בידם כל זה כל לעניות דעתי מהטעמים לאר כתבתי בקצרי מילין לו לדוב שדרדתי בעוכות לו החרכתי לכל פרט ופרט שלזו רק שמכתי על המכין וכתבתי ברים שרשים.

שם הקטן

יעקב לבית הלוי.

הדין אתת ודברי החכם השלם הכ"ל אין נריכין חיזוק רק בחתי למען החמת ולטובת היתום.

תשובה

עם פעמי טרור ואין לי מנוח להתריך בתחנות מע' להחבת הגואל לא יכולתי להסיב פנים ריקם ואציב קרים מולין ומה גם שהרבים פסוטים לעה' ואין מורך להתיות ואחקירו' הרבה וזה דבעינן הגזרות הנעשו' ע"י נוטרי"ן על העיר תלוי בפלוגת' דרבוות' דלפי מה שהלים הביאו ירושה נתיב ד' ח"מ דכל הפטרות הנעשי' על ידי עכו"ם פסולים חון משטרי מכר בלבר מבני מבקי המעות שם בן הגזרות הנעשו' ע"י נוטרי"ן שם פסולים וזל זה נשם מוסכם דמהיכא ז"ל שפת בתשובותיו סימן צ"ם עיש. ולדעת הרי"ף ז"ל שפת בתשובה כ"ש שם בשרים גם לשברת השור בח"מ סי' ס"ם גר' בפירוש דהנוטרי"ן לף על פי שהם ממונים מפי השופטים אין להם דין ערכאות כיון שאינם בפני השופטים עצמם והשטרות הנעשות על ידם פסולים. ליברת דמדברי הרמב"ן ז"ל שמבואר שם השור בריה הכך זה שפת' וז"ל פתב הרמב"ן שטרות הנעשות על ידי נוטרין של מלכי פירוש על ידי סופרי המלך ואפי' אין עדים מחומים כו שלח ר' ממונה על פי המלך בשרים כו' אמנם בנקל ירא' דאין כאן סוס פתיר' דיש הפרש בין הסופרי' הממונו' על פי השופטים לסופרי המלך דמה שקורא הרמב"ן ז"ל נוטרי"ן שפירש שם סופרי המלך הם הנקראי' קנצלי"ור או סיקרי"טרי"ו שהם עומדי' תמיד בפני המלך והשופטים ואלנו"ם להם דין ערכאות ואמנם מה שכתב השור מיירי בנוטרי"ן אשר הם בכל יום ויום מהעיר ויושבים בחנותם או בביתם והם ממונים מפי השופטים לבל חיכם עומדי' בפניהם ואלו אין להם דין ערכאות כי גם ביניהם עומדי' הפרש רב כין השתבי' הנעשים על ידם לאותם הנעשי' על ידי הקנצלי"ור או הסיקרי"טרי"ו וכן חלק מהרש"ם מפרושה ז"ל בתשובה סימן כ"ד ע"ש. וכל אלו החלוקים תמצאם מבוארי' בספק ר' שפתבתי בדין דומה לזה עתה עתידים שכה הלא הוא כתוב בספרי המודפס סימן כ"ד ע"ש.

ואמנם אין אנו צריכים כלל לזה דכיון שהמבקש קבוע בכל ליטל"יה לעשות הגזרות ע"י הנוטרי"ן ואין גם ר' סיעשה זולת בנוטרי"ן כמודע לכל העולם אם כן הוה ליה כאלו קבלו עדותן על אלו עליהם ועל ור עם ועל כלי כחם בק' עדים כזאם דדמי להאי דתנן בפרק זה בורר אמר לו נאמן עלי לחיך כאמנים עלי ג' רועי בקר ר' אליעזר אומר יכול לחזור בו וחכמי אומרים אינו יכול לחזור בו ובגמרא ליפסיקא הלבקא בחכמים והעלו המפרשים ז"ל דהך מתניתין כאמרה בין לעדות כין לדין וכתב הרי"ף ז"ל בסימן ת"ן וז"ל ומזה הטעם דאלו לדין על פי עדות היסמעאלים אם קבלם עליו כו' וכ' המרדכי שם בפרק הנו' וז"ל מעשה בא לפני רבינו מאי' כ"ש שאל' נאמן עלי אותו גוי וקבו מידו ובשהרגיש שהיה מטה דבריו וקבל שוחד רצ"ל אחזור בו ופסק דלא מני הדר בית ע"ב ואין לומר דשאני התם שהרי קבלו עליו בסיר ום מה שאין כן הכא דפשיטא כיון שהמבקש קוה קבוע בעיר לעשו' כל הגזרותיהם על ידי הנוטרי"ן

באופן שמהטעם הנ' אפי' אם טוענת אחו' הנפטר שהגזרו עשית על ידי עכו"ם אין לה שום זכות כיון שהמבקש מפורסם לעשותם על ידי נוטרי"ן וגם כמה טוענת אלא היה שפוי כדעתו מעולם שאל' שהיה אין ספק שהיה יודע כי בעלה נקרע בניתן דק אכיו של בעלה נקר' יוסף גם כזה אין לה שום זכות דכיון שהוא חובה על הנוטרי"ן עקור' שיתחיל לחתוב דברי המבוה לחקור אותו הוא שפוי אם לאו כי אם ירחם אותו שיהיו עומד בדעתו לא יקבל דבריו ולא

והם דכין ומתחבגים על פי אותם הגזרות ה"ל כאלו כל ר' זל' מהם פירם בפיו לומר שמקבל עדותם עליו בק' עדי' ועם היות הדבר פשוט ואין צורך לריחיה מ"ש הר"ר ך מה שכתב הטור ח"מ סימן ז' וז"ל ואם עשו הקהל או סים מהנה בעיר שרייני העיר ידיהו לף על עכו"ם שבי' דיהיהם דין כמו מי שקבל עליו פסול או קרוב לדון שדיהו דין עכ"ם והו' מדברי הרשב"ם ז"ל בפ"ג דסימן ע"ם נם הרשב"ם ז"ל כתב בתשובה והביאה מורה' קורא ז"ל שם סוף סי' נ"ו וז"ל על שטר שעשו הכרודי' ליהודים וז' מן העדים קרוב לא' מהברודים והנ' לפסול השטר מפני כך כמה פעמים עמדנו על דבר זה וכו' עד הלא שכך נהגו בכל מקום עכשיו להכשיר פסולי הקורבה בכלל הדברים הלו והרי זה כמי שחתם נתון עלי לחיך כו' הרי לך בהדיא דכל שים שם מהנה הן לענין דין הן לענין עדות דהוי דומה ממש כאלו קבלו עליו כל ר' בפירוש וכיון שכן אין לנו צורך כלל לחקור שם הגזרות הנעשו' על ידי נוטרין הם בשרים שם לאו כיון דבתחבשו המהנה להתחבג על פיהם והרי לך דברי הרי"ף ז"ל בתשובה פימן תע"ח וז"ל וכל שכן שם אחר שהקבלה פסוקה בנהגו יחידי הקי"ק לעשות שטרות כיד הנוטרין שהרי כיון שהנהגו כהם הרבים כיד הנוטרי"ן הרי הוא כקבין מן הדין ע"ב והרשב"ם ז"ל עצמו שפסק בתשובה הנ' דהגזרות הנעשות על ידי נוטרין פסולין כתב בסימן ס"ו וז"ל ונשאלה אם תועיל המהנה שהנהג בני העיר לכתוב שטרותיהם על ידי סופר אחד ועדים שלהם אחמת כן שם המהנה היה כן בחותם מרובים ה"ל כפל תנאי שבממון שקנאו קיים אלא שצריך שיהיה המהנה פשוט מאד עד שכל בני אות העיר יודעי לותב כו בחופן שכל"ך כל תפסין מזון דהגזרות הנעשות על פי הנוטרי"ן היא שריות וקיימת לך כוחת צריך להיות להם התנאי הצריכים כדין לאמוקי שם הניחם דרך מקל בלשון ירושה למי שהיו רגלי לורגו וכדומ' בשאר הדברים אין כו ממש וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל שם בדבריו הנ' וז"ל ואם תמר כו דרך מדברי ההקנאה כגון שלא הקנ' ממטלטלי אצב מקרקעי או שלא כת' לקנה וכיוצא בו אין דכין כו לענין אותו דבר שתמר כו ואם הו' דבר שפוסקו כגון שכתן לו מעו' כלי אצב או שטרות כלא מסרים פסולין לגמרי דלא עדיפי עדותן מעדי ישראל אלא דכין דיכן על מ לנים שלא להכשיר שטרו' שלהן ולעשות הסופרים שלהם כאמנים כך' עדים שלנו לכל לענין דדכי ההקנאה לא עדיפי משטרות שלנו כו' גם הרי"ף ז"ל כתב כן בהדיא בסימן ס"ה ע"ש.

ואפשר על פשר שם בן בזוהרי שפוי היה ומה גם כי כתו'
בפרשת בשלח שקדר בו והיה כשכלו וזה שקרוי לבעלה
וגם בל בהרי תלת עביד תיכים לקרוי לותו בשם לבניו
ועקרוי תלה הוא סודעתם את לבן בן כחור ושרי לבן
להיכה בן כחור חלוי בן בתואל חלוי שמשני שלשיו של
כתואל היו נקראים שתול לבתואל בשם לשיו וכן
ומשפחות בן שתול ועזה לו היו רק בן יסוכהן והרי
שלשה חלוקי חלילו לשבטי גיטין החתולין וכמו שכתב
מוהרל"י ז"ל בספרו גל בתניני סי' קל"ח לנכד להיות כמי
שנולד את לשתו וכתב כשם שלשיו בן היו ולא היו
נקרוי בן ובתם בשם ומשה שלשיו נקרוי בן שפיר
דמי דרגילות הוא לקרות לשים בשם לשיו כו' יעש"
ומשם היו שסיר מקום לשמשק לכותים הוא בשביל
שהיתם לזרועים סמו' עמונאל ושלמה בלעם ירוש שכן
כתוב שמעיה לזרועים כולני לזרועי הכו' ומשבה שלמה
היו בפרק יש כוחלין היש פלוני ירשני במקום שיש לו
בת בתי תרשני במקום שיש לו בן לא יאמר כלום רי בן
ברוקה אומ' אם אמ'ל מי שרוצה ליורשו לפרוע קיימים
חלמה לבן ירושה למי שהיה רוצה ליורשו היכו מועיל
לו פלל וכבר כתבנו שחשילו שהנשואות הנעשות על ידי
מוטה"ו הם בשרין כיון שנהגו ככך מכל מקום צריך
לשונות בהם בל הקבלום הצריכים כפי היכנו וכל שיין
שם בלבן הצריך כפי הדין הין בה ממש ואמנם
בנקל ילפה דגם בזה הין לה סום זכות וזכו עמונאל
ושלמה במחנת חלקם לאחי שהיו שם בפרק יש מוחלין
המחלק בשכיו לבניו ריבה לא' ומיעט לאחר דברי
קיימין ואם אמר בלבן ירושה לא אמר כלום כתב בין
בתחלה בין בסוף בין בחיובא לבן מתנ' דברי קיימין
וקי"ל בבב' דכל דשוי תוך כדי דבור חשילו בשתי שרות

ואפי כני חרש מהני לבן מתנ' לאחר לבן ירוש' לאוך
וקנו שכיסה ואם כן הרי בכוחה זו כתוב בה שמכיח
במתנה לאחו מ' פרחים וכן ליתומות ולעכויס דלדעת
רוב הפוסקים כלהו הוו לבן מתנה וכל שכן דבמוחה
זו גם בחלק חורין הכו' הזכיר בו לבן מתנ' שהרי חזר
ואמר בסוף דברין שרוצה שכוחתו זו ואמה שהכיח ונוח
להיותו שכיר וקיים ואם לא יצוה מחמת לבן הכוחה
הכו' רוצה שיהיה סוה מנה לבן מתנ' דמורה בפירוש
כלשו חזר ונתן להם בלבן מתנה ועוד מביכו דחשילו
בלבן שנמו שכתב בלבן ירוצה כתב שם שמם לבן
מתנה שכן כתו' שחוה מיכה לזרועי כולנים שלו בחלק
סום לכל ה' עמונאל ושלמה דודיו וכוכה חחוקו ולבן
חלוקה הוי לבן מתנה וכמו שכתב בהדיה הרי"ף ז"ל
בתשובה סוף כלל פ"ג ז"ל ועו' ין צריך לכל זה דחשילו
הכא מי ליכא מתנה לחרת קנו החיות דיחלוקו לבן
מתנה סוף ברגרסיון בפרק המוכר את הבית יחלוק
פלו' בבכסי פלגה הוי חנו חלק לשלו בבכבי מהו שמח
לבן יחלוקו בבל לבן מתנה בקרח מתנה והכא בתי
דקאמר יחלקו לבן מתנה והברין קיימין חפי' במקום
בת וחפולו שלא שויל לבת כלו' שלא בעינן שיור כמתנת
שם סיכה רמת שלא דברין כבתובין וכמסורין דמי עכל
ולפ"ז כיון שכתו' לבן חלוק במתנתם דהייכו מה שכתב
בחלק סוה לכל ה' אם כן מהני חפי' לבן מתנה לבן
יצוה"ם

הגלעד כתבתי וחתמתי הצעיר

יעקב בבית הלוי

כלל י

סימן עו

שאלה ראובן שלח קולמוס ממין למוכרו בעת ויקרה
לו מירתיח למוכרו במעות ויקרה
לו כל כך כגדים ושלחם לו עם
השפינה הרשומה תמר תלך במקום ראובן ושמעון
השקיל בכל כחו למכור השעה במעות כדי לקנות לו
הכגדים גם השקיל למנוע לעשות חליפין במעי עם על
כך כגדים ולא עלה מידו עד שהסכים ועשה חליפי עם
כל כך רווחו ושגו יותם עם השפינה הרשומה שהלכה
למקום ראובן וכרוך שלשה השפינה ושבשים
הכלים ושתה טוען ראובן שמעון שחזכסין
כיון שעשה מדעת הבעלים ושלחו שחזרה שמעון
כוסו ומכרם שמעון ושרע לו דיניו השמעה שלו יהיה
תשובה מעורעת שהרי עם מי
כנדון זה שמעו כדמוקו שלמו שחלקו
כו שמי חשלו כדברי הלוי שמ
מחלוקת שלמה שכי שמעון לוי ומהכרי
חכרים מוכחון לו כי מהכרם נשלוק לו כפוטר שלו
מחכמין ומהכרי מחלכין שחזרו ומהם שלמה הכהן
מכרים לשברית שהלכה שחלכין לו לחייב לשלמה שם
כחכמין וכמו שמעת כלמה שחלכרים שלמה הכהן
לו חלק ג' מיכלי שם שלום ושם כח כחרוב שמחלוקת
מוכחון וגם השגחת כחרי הטיב על מוכרים שחלוקת
וכן גם כן עסק מוחלם שכהן והשגחתו ג' שלש
למה זה תעלל לעמי שמה ועכשיו כמעט בעטרי מי
כי שם יחשוב שלכה להכריע הלבה שלכרוי מי ולא
ועלה כרעת פי חיון שכרית קטן בחכמה כמופי מכועת
שלכם להסקת חיון מעלת שכה כמלקח כשכלים שחלי
חלו הגרילים ושלכי כרית ככל מעלו תוכר שהלקח
שם שמעון וכמו שכתר חלי כלם דבר שלת לו
כחרשות פרק השולח שכי מאי שמתן שכות
לשלוח לקח כהן חטים ולקח כהן שעורים שלוחו לקח
שהם שלוחו לו ושלח לו ושלחו לו לקח חטים
שכרית לקח שלוחו לו ושלח לו לקח חטים
חלי כלם דבר שלת לו ושלח לו לקח חטים
חלי כלם דבר שלת לו ושלח לו לקח חטים

תשובה הדה שמעו כדמוקו שלמו שחלקו
כנדון כו שמי חשלו כדברי הלוי שמ
מחלוקת שלמה שכי שמעון לוי ומהכרי
חכרים מוכחון לו כי מהכרם נשלוק לו כפוטר שלו
מחכמין ומהכרי מחלכין שחזרו ומהם שלמה הכהן
מכרים לשברית שהלכה שחלכין לו לחייב לשלמה שם
כחכמין וכמו שמעת כלמה שחלכרים שלמה הכהן
לו חלק ג' מיכלי שם שלום ושם כח כחרוב שמחלוקת
מוכחון וגם השגחת כחרי הטיב על מוכרים שחלוקת
וכן גם כן עסק מוחלם שכהן והשגחתו ג' שלש
למה זה תעלל לעמי שמה ועכשיו כמעט בעטרי מי
כי שם יחשוב שלכה להכריע הלבה שלכרוי מי ולא
ועלה כרעת פי חיון שכרית קטן בחכמה כמופי מכועת
שלכם להסקת חיון מעלת שכה כמלקח כשכלים שחלי
חלו הגרילים ושלכי כרית ככל מעלו תוכר שהלקח
שם שמעון וכמו שכתר חלי כלם דבר שלת לו
כחרשות פרק השולח שכי מאי שמתן שכות
לשלוח לקח כהן חטים ולקח כהן שעורים שלוחו לקח
שהם שלוחו לו ושלח לו לקח חטים
חלי כלם דבר שלת לו ושלח לו לקח חטים
חלי כלם דבר שלת לו ושלח לו לקח חטים

ומ"ע לה לחזור על מה שכתב שם שהרב
שלמה הכהן ז"ל וכתב החכם השלם
הנז' שהרמב"ם והלז חולקי בשיטת הרשב"ם ומחולקי
מכחודו חום' הכי שכל ירושה וכל יתמה שהרמב"ם יסבור
כן כו' שהרי הוכחנו שדיוק בשום של הרמב"ם מתניי
הכי כשכי היקומו הנז' וגם שמלשון הלז נמ כן שכתב
ירושה סיפוק החוספ' כשכיל שפירשו המפרשים דהתי
פחתו לו מיורי בחונכי' משמע דלאו הרשב"ם לחוד הוא
שכתבה זו. ועוד מפחתי הוכחה גדולה בדברי הרמב"ם
במקום שלפי שכרת דסובר דהתי פחתו לאו לחונכין
אתמר והוא כפ"ה מהלכות שלוחין וז"ל אם מהשותפים
שעבר ומכר בהקפה כו' או שנשא ונתן בסחורה אחרת
וכל כיוצא בהלו הדברים כל פחת שיבא מחמת שעבר
חייב לשלם לבדו ואם היה שכר שכר השכר לחמצא כמו
שהתנו ביניהם לפיכך הנותן מעות 'לחבירו בחזר שותפו
ליקח בהן חטים לסחור והלך וקנה שעורים או שעורים
וקנה חטים אם פחתו פחתו לזה שעבר ואם הותירו
הותירו לחמצא עכ"ל הרי לך בהדיא שאחר שביאר
דבריו כת מן השותפים שביניהם שאם פחתו דוק בפחת
שיבא מחמת שביניהם חייב השותף המשכר אבל לא בחונכין
כתב אחר לפיכך הנותן מעות 'לחבירו ליקח בהן חטים
וקנה שעורים אם פחתו פחתו לו דמשמע דהתי פחתו
הוי דומיא דפחת הבא מחמת השיבוי דבדיני ממון שהו דוקא
בפחת הבא מחמת השיבוי ומשום הכי לא לחלק בהן
לסרעו ולומר אם פחתו דמי זה שלקח דומיא שכת בפ"ק
דשבת כשר כיצד בפירו בתחלת דין וזה סדין הוא
סיומיא דמילתיה וכמשך מהדין הקודם וכמו שמוכיח
לעיל לפיכך כו' ובהכי חזינא לה ממילתא קמייתא מהכא
מוכחן שכתב שם בהשגחת וז"ל ומדברי הרמב"ם
בעצמו משור הדין זה כפ"ה מהל' שלוחין ושותפין מעות
לחבירו כתורת שותפות ליקח בהן חטים לסחור וקנה
שעורים אם פחתו לזה שעבר הרי שקרא שם
השליח המשנה לשון שיש לו חלק בהיתר עשוי מעות
משלחו ולא קרא לזולתו משנה למורת דברי הרשב"ם ז"ל
גם הסיר מלת דומי שדקדק וכת' למעלה לסיומיא הלא
כתב למעלה הלא לחלקי הוסיפו במדה עכ"ל דכבר
כתבנו דהלא לא שייך לפרש ולהזכיר מלת דומי דהיינו
לומ שם פחתו דומי דומיא לעיל בפ"ה דשבת שכתבו
בפירוש כתחלת דבריו דהיינו דלא מיירי הלא בפחת
הבא מחמת השיבוי דוקא גם מן שרשה הוא לרמות
דמיו דנקט בפ"ה שם פחתו דומי זה שלקח שם שיעור
דימיון לאו לחלקי חונכין הוא דאחת שם לאחת שם
הוסיפו כמדה וכמו שהזכיר לדבריו יתה בפשוטו וז"ל ומה
לתרץ דלהכי בלל נקט הרמב"ם שם שהתנו ביניהם לחלק
מיהו שכתב נהי דהכי הוי הפסד קנוב והנפסד לשלוח
בפרק במצל כל שהוסיפו הוא שם שיעשה לומר
לעולם שם הוסיפו דימיון הזכיר לשון המעט לומר
דוקא שהיה הפסדת מדמים אבל שם היה במקום כל
הוספת של שיעשו עכ"ל. ואחרי שמחלו מכל לא
דרך כזה כל עיקר ההפסדת שהיה כתב שם פחתו
דומי שלקח דוקא ווזלת מלה כתב שם הוסיפו
בשתם פחתו פחתו לו ולא מהה שכתב שם הוסיפו
דימיון שם יתן ומה יוסיף לתרץ דמעט לחלוקי
מדם ומנין נקטיה דשם חית לפי דרכו הלל שם פחתו
פחתו לו ושם הוסיפו דימיון הוסיפו לשעל המעות
לא שכתב דלאו שלשון רכינו ירושם שכת' כתיב כת מוכת
שבעיון פחתו פירש ואמר דימיון והוסיפו לא כיאר
כלל רק כתב בשתם ושם הוסיפו הוסיפו לשעל המעות
שכן כתב שם שם לשלוחו קנה לו חטים וקנה שעורים
או כהפך שם פחתו פירוש כרמים פחתו לשלוח ושם
הוסיפו הוקירו לשעל המעות עכל. וכמו שכתבתי
לפנים כאן.

ואיך שיהיה ושם בהדיא דשירוש פחתו פחתו
דוקא בזולא ווזלת לו ולא בחונכין כשכר
שמעינן מהדשכת כן רכינו להרמב"ם בשלשה מקומות
ושנה בכל ירה' וכל יתמה כמו שכתב מוהר"ך ז"ל ועוד
שמזה שהשלה על מה שכתב שם מוהר"ך ז"ל ועוד לכי
שמור דשפיר שם שנית כשכת הרמב"ם כו' לפלוגי
טובא ממה שכתב שם הרמב"ם לעובדא דכל דכחוכם
בה"ג דכל לפי' הרמב"ם יורה שים לחייב לשלוח שביאר
דדוקא שיבא שאחר השיבוי לקנו חטים וקנה שעורים
ולא עשה כאן שאם משעה לאחר ונתנו לו שם בשוק
שקנתם יתכוון הרמב"ם לפשוט דלא כיון שלא עשה
השליח שום שעם לאחר לחנם בלל שום הפסד קנה
שאחר שלח הרשב"ם שמלח ושם לוקח השאורה במקום
דשכיח היזקא דהיינו שמלחה דרך יס ודאי כה"ג ראוי
לחייב השליח כו' על לכל שלקחם מחמת שמלחה
ממקום למקום כיון שביאר וקנה שאורה שלח הרשב"ם
לקנות ושלחה דרך יס שמחמת כן לירא השלקחם שלירא
יס לחייבו אפילו לשברת הרשב"ם כו' עד ושכח דוק לכי
כי כוה לחיובי שחלקתי לזה דשבדין דיין יוד הרשב"ם
שים לחייב לשלקחו כי הוא חלוק לחלוקי וכמו שם כן
כתב שם הטושע בדבר משנתם שחילק שכבורו עכל
ואחרת לא ידעתי למה כתב גלוי שהוא טועה בדבר
משנתם שחילק השלה חלק שעשים חיטי הוא שם
חילוק שכתי הכרון ההוא שם שהשלה נוהו לקנו לו
שם שחלוקם ושלחם לו דרך יס עם השעבר הרשב"ם
וכמו שהזכיר שם הרב ז"ל עצמו ז"ל ודאי שלוח שביאר
השלוחו בעובדא דכרון דיין שהשלה
לקנות שחורה כו' כמו שנהוג לקנות לו רישום ושלחם
לו דרך יס במעבר הרשב"ם וקנה שחורה ושלחה
כי ודאי דרך השלוח שרגיל לחלק משיורי השלה שלחם
שלחם מה שנשתיירו שחורה במקום הרשב"ם
לחיובו שמשלחו דרך יס שיניחה אצלו של השלה ושמה
ברצונו שכרי שמשלחו והשלה שכך היה שולחם
עם מעבר הרשב"ם והיה מקום שלון ודאי שהיה מקום
לחלק יען היו לו שני שלוחים שקנה לו בחוב לחד
לו נוהו ושכח לשלחה לו במעבר לחד לו נוהו אחד
במדבר שהוא לו שיבא לו כרכרי שקנה לו שחורה
לחד לו שיחו ושכח שלחה לו כרכרי שקנה לו שחורה
שם

נתנם בירו במקום אחר עכבם הרי חייב לו השליח
בתוכחין שהרי גרם הוא התוכח כמה שעכבם שם ולא
שלחם על המעבר אחר נוהו והיו שם שני שניים ג'
שקבה לו מה שלח נוהו והב' שעכבם מהשפיב'הרשתוכח
ולא שלחם לו עמה כאחר מדר לו וזה ברור לענ"ד
ואם כן אין מקום כלל לחילוק ההוא שכת' מוהר"ש ז"ל
לפיימר עליו למוה"ם נתכוון ז"ל שהוא טועה בדבר
משנה: הגם הלוט ריאיתי מה שהקשה לו מוה"ר מוכסן
שם בהשגותיו ז"ל ולפי מה שפשק כת' לשתתף מדברי
הרמ"ם לבדו כו' עד פשק שלח בדעת הרשב"ם דבהדיא
פשק הרשב"ם פרק הגוזל קמא בדעת התוספות דשליח
שאינה מחטים לשעורים חייב בכל שחריות והוקשה
לו דאם כן הוה רבית משום דהכא מיירי שכתן לשליח
למחנית שכר ואם שינה כמ"ש המשלח קרוב לשכר ורחוק
להפסד וכתב דמשה שמעינן שאין בזה איסור ריבית
אף על פי שהוא קרוב לשכר ורחוק להפסד כו' עד ואם
תיתי דהמשלח חייב בהוכחין לפיכך שינה השליח הרי
המשלח קרוב לשכר ולהפסד הוא שלח ודאי דבשינה
כל השחריות הוא על השליח ע"כ. ושחרי המחילה
אין כאן הכרח כלל דלפיכך אם נאמ' שהשחריות מהוכחין
הוא על שינוים בשוה בהתלה רק שחריות יקרה
וזולה יהיה על השליח שפיב' למה זה לא יקדל המשלח
קרוב לשכר ורחוק להפסד כיון שהמשלח אין לו עליו
השחריות עצמו שים לשליח רק כוסף עליו השליח
שחריות יקר' וזולה דהרי כל זמן שהשליח הוא מקחייב
בשכר ר'ית' מהמשלח נקר' המשלח קרוב לשכר ורחוק
להפסד ולא מצינו לפשרת ר' שכתבו התוספ' בפרק
חיזהו כשך דפליג על ר"כן דלמר שמותר ליתן עפקר
למחנית שכר על הכלי שחריות הוכחין יהיה על המקבל
ושחריות יקרה וזולה על הנותן ושוברא"י דהוי רבית
דכל זמן שאינם שוים כמדבר הם הנותן והמקבל בכל
אין שחריות דמיקרי הנותן קרוב לשכר ורחוק להפסד
וכמו שכתב מוהר"י קלרו בפירוש סימן קע"ז בטור י"ד
ז"ל כתב ר"כן שמותר ליתן עפקר וכו' ור"י חוסר וכו'
כלומ' אלא אם כן שחריות הוכחין וזול על שניה' שיהיו
שוים בשכר ובהפסד ולא שיהיה הנותן קרוב לשכר
ורחוק להפסד כו' עד ומדברי הרמב"ם בפר"ח מהלכות
מלוה משמע דס"ל כר"י שכתב ליון מקבלין בב"ב וכו' עד
הרי שהקריב שיקבל עליו הנותן גם כן שחריו'דהוכחין
ולא מני ליה בקבלת יקרה וזולה ע"כ דמשמע בהדיא
דכל שהמקבל כוסף עליו שחריו'כלשהו מהנותן ואינם
שוים במדבר אחת דהוי ריבית אלא לפיכך לשכר ר"כן
לפיכך הכי מוכח הוא בכך דהוי קרוב לשכר ורחוק
להפסד שהרי לא השיר שלח כל הוא שהנותן מקבל עליו
שחריות דבר אח' הכל עליו דהייבו כל השחריו'דיקרה
וזולה וכן המקבל גם כן מקבל עליו שחריות דבר אחר
הכל עליו דייבו תוכחין דלפ על גב דשני השחריו'הם
מחולקים ומצוים מכל מקום שם כל ג' שחריות הוא
ומיקרי שניהם שוים אמנם כל היכא שהשחריות הג'
דהייבו תוכחי'יהיה על שניהם בשוה בין הנותן והמקבל

ושחריות יקרה וזולה בהכא שהוא על השליח המשנה
לפיכך לר"כן נקרא הנותן קרוב לשכר ורחוק להפסד
ואם כן מאי הוי דכת' ואם לית' דהמשלח חייב בהוכחין
לפיכך שינה השליח הרי המשלח קרוב לשכר ולהפסד
הוא כו' דלא נדק כזה שחרי
המחילה וכמו
שכתבנו.

גם מה שכתב שם בשמקו וזה לשונו והרמ"ה ז"ל
בפשטיו הקשה קושיא זו דמתני' דבב"ע וז"ל
וכי תימא לי הכי אפי' כתן לו למחורה בתורת שותפות
כו' עד הני מילי היכא דוכה ליה בעל הבית מעיקרא
בהאי ממון דמשוך דשליק שבח'דכי קא משבח ברשותיה
דמריה קא משבח לכל הכא גבי הנותן מעות לשלוחו
כי שליק שבחא לאו במעות של בעל הבית קא שליק שלא
בחיטי ושעורי והני חיטי ושעורי לא זכה בהו בעל
הבית אלא מחמתיה דהאי שליח ומכאן נראה דהרמב"ם
ליה להרמ"ם זכרו לברכה בשיטת התוספות דשליח
חייב בהוכחין דאם איתא דהרמב"ם זכרו לברכה
בעל הבית קיימי לעניין הוכחין היך כתב דכי
שליק שבחא וכו'. ושחרי המחילה שהיה דמי
לא ידענא דאין הוליד מדברי הרמ"ם זכרו לברכה
דשליח חייב בהוכחין דהרי לברי הרמ"ם זכרו
לברכה לא שייכי כלל לקולא ז' אשר הוליד
מדבריו ואולי סבין בדברי הרמ"ם זכרו לברכה
שאם שכתב כי שליק שבחא לאו במעות של
בעל הבית קא שליק וכו' משמע לומר שאינם
עוד ברשות בעל הבית רק אם של שליח.
וכן נראה מתוך דבריו ז"ל שכתב אם בשמוך וזה
לשונו ומיהו אם יצטרך שלא בתכוון אלא לקנות
לעצמו לף על פי שנקרא נוטל כל השוה וכו'
עד אם אין השליח שהתבטל שליחותו וחיטי
ושעורי הוו שלו כמו שכתב הרמ"ם זכרו לברכה
בפרטיו והבאתי לשונו למעלה עד כאן לשונו.
ואם כך הכיצד דברי הרמ"ם זכרו לברכה שחרי
המחילה לא נדק דהרי הכנת הדברים ברור בעצמם
ולא מצי מפיק מדבריו כלל לענין אם חייב בהוכחין
וזה שהרמ"ם זכרו לברכה חילק יפה מהיות דבב"ע
ואמר דהתם בב"ע הריוח נעשה בגוף הדבר עצמו של
בעל הבית שבב"ע הנכע אמנם בנותן מעות לשלוחו
כו' בגוף המעות לא נעש' שום ריוח רק שחרי שהחליפו
בחיטי ושעורי נעשה בהם הריוח והנה חיטי ושעורי
חוכם חוסק של בעל הבית כי כבר נתחלפו על ידי
השליח ופשטו צורת המעות ולבשו צורת חיטי
ושעורי וזה ברור בעצמו ואם כן מאן דכר שמים
הכא לומר שאין המעות ברשות בעל הבית רק ברשות
השליח כי כוה"ג לא נתפל כלל ולא דבר כו הרמ"ם ז"ל.
ועוד שהרבה יר' מדברי הרמ"ם ז"ל כהסך דאם איתא
לא הוה ליה למימ' כי שליק שבחא לאו במעות של בעל

מבית קל סליק חלק בחיטי ושערי והני חיטי ושערי
לא וכה כתב בעל הכית שלח ממחתיה דשליח כו' חלק כך
כלל כי שליק שבחת לאו במעו' של בעל הכית קא שליק
שלח במעות של שליח תו לפתח' סלול חלק בחיטי ושערי
והני חיטי ושערי לאו של בעל הכית
הם חלק דשליח.

גם מה שהקשה עוד וז"ל עוד כתב מוסכם נמי
כתב הרמ"ם ז"ל פ' מן השותפים כל פחת
שיבא מחמת שעבר חייב לשלם לברו גם כן נבי שליח
כו' ומה ענין שותף לשליח השותף יש לו חלי המעות
וז"ל בשלה השותפות מה שיין כן בשליח שלח נתן לו
מעותיו לשומרם שלה לקנות בהם סחורה פלונית ואם
שיבה במצות המעות שלה ושנה בשותף אין לומר כ"ש
שיהא מונה לפי שהשי שותפי' בכל הדברים לא בענין
פ' בלבר עכ"ל. ואפה מלשון הרמ"ם ז"ל בפ"ה מהלכות
שלוחי שבתבנו מוכח בהדיא שיין לחלק בלל בין שותף
לשליח שהרי לחתי שכתב בין שותף שהיו חייב חלק
בפחת שיבא מחמת שעבר בקב לפיכך הנותן מעות
בי' לחבירו פ' המפלת פרק ג' הוא וזה בלשון שכתב שם
מנהר"ק שלחו לו מרין השותף למר חותו מרין הברייתא
בפחת שיבא בשליח מעות לשלוחו למחנית שכר ואם כן כיון
שכן הוא שהרין שכתב הרמ"ם לפיכך מי שהוא נותן
מעות כו' מיירי בשליח שנתן לו מעו' למחנית שכר וכמו
שהוסיף מוהר"ם מונסון ז"ל בענמו דלאו בשותף כולל
מיירי וכמו שכתבנו לעיל לשונו ולא כיון שהרמ"ם ז"ל
השוה חותו לרין השותף וכתב לפיכך כו' נרא' דרין ג'
להם ואם פחתו השותף מיירי בפחת הבא מחמת השנוי
גם פחתו דשליח כן הוא דלאו לגדרים שקבי ועו' שהרי
מדברי הרמ"ם עצמם שהביאו למוהרי"ם נחליון שפסק
דלא שהרי"ם בפרק הנוזל קמח מוכח שהדין דלא שכיר
לין כיון שותף לשליח שהרי השוה חותם שם הרמ"ם ז"ל
לענין פחתו וכתב וז"ל ולרבי יהודה לא שקני להו בשנוי
הלכך לענין שכר הוי כשלו דלא שיכח ואי נעשה שותפות
ויבואו ניהליה השכר לחמנע ואי בשליחות בעלמא כל
השכח לבעל המעו' ומיירי לענין הפחת חמ' ליה לתקוני
שדרתיך כו' הרי שהשוה הרמ"ם ז"ל דין השותף לרין
השליח לענין הפחת ואם כן פחת השותף הו' דוקא
במה שפחת מחמת השיבוי גם פחת השליח הוא כן ואין
לומ' דלשונם חיומא לך שאני שותף משליח ושיינו משום
הטעמים שכתב מוהר"ם מונסון ז"ל וזה השותף שכתב
שם הרמ"ם לאו שותף בהחלט הוא אלא שנתן לו מעות
למחנית שכר וקני ליה שותף וכמו שקיבל חותו הרמ"ם
ברין הנו' בפרק ה' מהלכות שלוחין ולהכי השוה חותם
לרין השליח מה שאין כן לשותף כולל שהרי רבי' ירוחם
ז"ל בפירושיו כתב בין שכתב וזה לשונו שותף שאמ' לחברו
קבל חתים לעשות בשותפות וקנה שעורים שם פחתו
פחתו לו פירוש שהוגלו וחם הוציאו לשחנע
וחולקין הפסד וכתב שם שזה הרין הוא כהר"ם שם בפרק

ט' מקמא דף רכ"ח וחם כן ממה כתבך וכיוצ לרין שהם
שותף וה שכת' רבינו ירוחם ז"ל דומה לזה שלקח למחנית
שכר אבל כתב בעל הכית שלח במעות ולא רוקא
דכי' ירוחם ז"ל שהיינו חייב רק בפחת יקרא וזולא דוקא
וכתב שזה הרין הוא כהר"ם ז"ל וחם פירוש שותף זה
הוא שותף כולל הרי ביאר לנו שזה הוא חותו השותף
שהזכיר הר"ם ז"ל וכבר רחינו שהשוה חותו הרמ"ם ז"ל
שם לרין השליח לרין הפחת ומה לנו ללכת לחרי חלו
הדיוקים והלא בפירוש כתבו שם רבינו ירוחם כנתיב
כ"ח לנבי רין השליח משם ונה לשונו חמר לשלוחו קנה
לי חטים וקנה שעורין לו בשכר שם פחתו פירות ברמים
פחתו לשליח וחם הוציאו הותירו לבעל המעות כו' ברי
לך בשליח שפירש ואמר שם פחתו פירות ברמים דוקא
דהיינו יוקר וזולא וקנה לא שייך כלל לחרן מה שרגיל
לחרן על רברי הרמ"ם ז"ל שהרי למפרע בחם הוציאו
לא ביאר כלל לומר וחם הוציאו ברמים רק כתב שם
וחם הוציאו הותירו לבעל המעות וכבר ירוע
הוא דרבינו ירוחם ז"ל הולך תמיד בעקבות רבו הרמ"ם
ז"ל ורוב רברי הם
מפסקי הרמ"ם ז"ל.

ועי' לאו דמסתפינא מפני ה"ן ז"ל בחשובה
דלעיל סמ' על דברי התוספות ז"ל הוא
תמוה מהכרח דברי הרמ"ם ז"ל ומהכרח דברי רבינו
ירוחם ז"ל שלפילו התוספות ז"ל מפרשים הלי פחתו
דכרייתא דוקא ביוקרא וזולא וכפחת הלתי מחמתיה
אבל לא בחונסין והרין שכתבו שם התוספו' לאו מתוס
דסברי דפחתו דברייתא מיירי לפילו בחונסין הוא
וכמו שסובר ה"ן ז"ל הלא הרין הזה עולה יפה לפ"ז
שכפרש דפחתו הוי ביוקרא וזולא דוקא. וזה שברי
מבינו לרבינו ירוחם ז"ל לף על גב דכתב בפירוש נבי
שליח דפירו' דפחתו פחתו לו הוי דוקא בפחת הרמים
וגלא בחונסין לפילו הכי הכיא שם בנתיב כ"ח לפסק
הלכה רין זה מהתוספות וכתב וזה לשונו המלוה מעות
לחבירו להלוות ברבית למחנית שכר והתנה עמו שלא
ילווה חלא על משכונות של כסף וזהב וישמון לותם
בקרקע הרין שמירת בספים ושיכה והלוה לותם על
דברים לחרים כו' וכן הרמ"ם ז"ל בכר כתבנו שברי
מדבריו שהוא משוה רין השותף לשליח לענין פחתו
דלא הוי חלא ביוקרא וזולא דוקא וכן כתב בסמ טוח
מוהר"ר משה מטרחני זכרו לברכה בפסק הנזכר וזה
לשונו לכל ים לדקדק בזה כי מה שחמרו שם פחתו
פחתו לו כרחה דלא הוי חלא פחת דקרן בסחורה בעין
לכל שם נחנם כי הכא כרחה דקנו כרשות בעל המעות
כיון שלא בא החונם מצד השנוי כו' עד רחה פסקינן
כרבי יהודה דחמ' במתניתין דלא קני להו בשנוי וכתב
הרמ"ם וכרו לברכה ולרבי יהודה לא קני להו
בשנוי הילכך לענין שכח הוי כחלו לא שיכה ומיהו
לענין פחת חמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי
וכתב חחר כך וגם לא חסיב גמלן מה שהוא מתכה

רחכתי

דאכתי מכי ליה מעין שלימו לקמיה לאם הוקירו הוקירו
לאמצע כשהוא סותק משמע דלעולם הוי שלומו חלה
לעכין פחת משוס דסיכה והוי כמו קלם וכדפרש"י ז"ל
עלה דמתכי לר' יהודה דקני ליה להאי דסיב וכו' עכ"ל.
ומיהו שנם הרמ"ז ז"ל מביא שם בפסקיו דין זה מהתוס'
ל"ק לאו הא כחא חלה לומ' דמי משמרם פחתו דכריית'
דמיירי נמ בחונסין מודה בדין הזה דחלה דאע"ג דפחתו
מיירי בהוקרה וזולת דוקא אחי שפיר דין התוס'.
והיינו משום דכבר כיארנו לעיל"ה דר' עצמו סובר כל
היכ' שהחזקת והמקבל ליכ' שוי' בכל מין לחרין בשום דק
מהמקבל יש לו עליו לחרינות כל שהוא נוסף מהחזקת
דמיקרי קרוב לשכר ורחוק להפסד ולזה שם כן כתב
מכאן יש להביא ראיה וכו' ר"ל דכיון שמצינו בכריית'
שעליה שוים שפחתו בהוקר' וזולת פחתו לו בלבד ואפ"ה
שם הוקירו הוקירו לאמר' ולא הוי רבי' עם היו' שעשאו
המקבל הוי קרוב לשכר ורחוק להפסד שהרי לעני שהו'
חייב עריין בחונסין כמו השלי"מ בהקרה וזולת הוא
הכל על השליח בלבד והיינו משום דכיון שאם לא היה
משכח היה הכל בין חונסין בין הוקר' וזולת לאמצע ל"ב
ים ללמוד מהני דלעני שהחזקת שאם ישכח שיהיה חייב
המקבל אף בחונסין הלא מיקרי ריבית מהטעם עצמו
האמו' כרין הכריית' דהיינו משו' שאם לא היה משכח
היה כל לחרינות באמצע ולעני הכריית' מיירי
שהמשלח הוא חיו' עריין בחונסי' כמו השליח מ"מ כיון
כן כרין התום' שהחזקת להיות הכל על השליח מ"מ כיון
דלחרינ' יוקרא וזולת חיכו נ"מ עליו רק הכל על השליח
ל"ש כל כך נקר' קרוב לשכ' ורחוק להפסד כרין הכריית
כמו כרין התום' וכי היכי דכרין הכריית אמרינן שם
הוקירו הוקירו לאמצ' ואין כאן ריבית מהטע' שכתבנו
הכא כמי כרין זה מהתום' שם הוקירו הוקירו לאמצע
ואין כאן ריבית. ואולי לזה נתכוון הסור ז"ל ב"ד סי'
קע"ח שלחרי שהבי' שכר ר"י שחונק על ריבן ומזה דכל
שהחזקת חיכו שוה למקבל בכל מין לחרינ' דנקרא קרוב
לשכר ורחוק להפסד כתב תכף דין זה מהתום' שמזכר
לחת מעות ולהחזק שלם ישכח וכו' להורו' שזה כמשל
מזה דמשום דלר"י כל היכא דלמקבל מוסף עליו לחרינות
כל שהוא חף על גב דלכולהן נ"מ כשאר לו עליו לחרינות
לחר כשנדו עכ"ל נקרא קרוב לשכר ורחוק להפסד
לפיכך למ' הדין הזה מהכריית שהרי בכל דין לח'
הוא וכמו שכתבנו. והשתא לחי שפי' שהרמ"ז ורבינו
ירוחם ולר"ח הביאו דין מהתוספו' דאע"ג שלם מפרשים
הלי פחתו דכריית כפחת הדמים כלבר שהרי כיארנו
לשפי' התום' מנין למימר דכשרי הכי ואפ"ה ליכ' עולה
יפה מכלתי שנמצרך להשי' לתום' ז"ל כשלוחתא עם שאר
המפרשים כמו שכתב שם הרן ז"ל כתשובה:

ומלבר זה הוא מוכרח מעצמו וכמו שכתבנו
הכא גם כן לקדוק לשון התום' מורה
זה כפירוש חדש שכתבו מכאן יש להביא ראיה כו' ולא
כתבו ירלה מהכא לו מכאן נראה כנהוג להם והיינו
משו' דרין זה מהתום' לאו ממש כרין הכריית לאמר'
מכאן יל' לו ירלה מהכא שברין זה התנה שלוקח שלם
ישכח יהיה חייב אף בחונסין וכרין הכריית לאו חייב

אי נמי דרך לחדש לשלח יחלקו התום' כפירוש
פחתו על שאר המפרשים דשכרי שלח
מיירי בחונסין ואפ"ה ליכא עולה יפה זה כשנדקדק
למה זה ליתרו ליכא כלל כך פרטים לפרש ולומר שלח
קלוש חלה על מצטנות כסף וזהב ולהטמינם בקרקע
ולא כתבו כשתש שסיכה ממה שנזה לו חלה ודאי כראה
דלהכי נקט כשובדא דהאי לומר דהחונם כח מחמת
הטבעי דכהא כ"ע מודו דחייב השליח כל עוד שהחונם
כח מחמת הטבעי וזה לאמר שלם היה מלוה על
זהב וכסף והיה טומנם בקרקע לא היו נחנסי' כולהי
מקחת הקרקע ולפנים שהלווה על מצטנות לחרים
שלח הטמינם בקרקע נחנסו דכהכי חייב השליח לפי
לפי דין הכריית' שהרי שם פחתו לו קאמר שר"ל
כל מין פחת הבא מחמת מעצר והם לחונסין הכתים
מחת שעבר כברון התום' וקחמ' דאין כאן ריבית דכיון
שלם לא שי' לפי' שם היה כח על נד הרחוק ודרך שלח

[illegible] מתחת הקרקע היה על שניהם בשוה ודמי לדין הכריזתא דקתני התם על נב דחייב אף על גב דחייב תשלומי כפל מן קחת מיכא מחמת. כתופן דכין לפי דרך הרגלון כין לפי דרך הסכי דכרי התוספתא מוכרים פירות המפרסים בפחתו ומלקן דכרי הרמב"ם ורפיגו ירושלמי על כהנון הלה שהיין מגר עליהם המוכר ונתן היין היכו על רב לאמוד שלא לפי פירות פחתו דמיירי לפעולו בחנוכין ונמה ההיכי מכטל דעתי ומברתי מפני דכרי"ו על שם פירות שלעכירות דעתי נדרין הדכרים כמו שכתבנו.

דמעתה כפי לפי הדין שפק דשמעון שטוף מחנכין אליכא דכולהו דכוות דמרי שכתב מהרש"ך ומהלי"ת מוכח היה יען לקחו הכעלי חיים חיין ושקחייכו כשכוע חמורה לעשות כפי חבר ונזוד להם ושפק הדיין לחייב לעלות ורצה מוהלם שלכנון לומ' דטעמא הדין כדכר מפני וחזור הדין ותפילו שנשכעו והדכרי הכל כתכו דלא טע' הדיין וכמו שכר כל זה כדכריהם הל"ע חמכם כל היכא שהשליח הוא מוחזק וכפי לדין השליח והשלח כודאי היכול השליח לומה קיים לי כדרשב"ג והרמב"ם ודכיכו ירוחם ז"ל ולפי כברת מוהל"ר משם מהרי"ו ז"ל גם כהר"ם וכפי לשון הלכות שהשוכר פירות ר"ל גם כהלכות וכזה לא יסתפק לך כלל ועם היה הדכר כרור מאד לעתיק לשון מוהרי"ן משכתב שם וז"ל הילכך אף על גב דהרשב"ם פטר השליח כהויית מחוכנין כלתי פוסק פקפוק ומי כמוהו מורה ומוגיית התלמוד משמע כוותיה וק"ל כהרמי וכל שכן שדכרי הרמב"ם מטי לדכרוי מש"ה שהר"ם שהר"ם כדכרי רש"י והתום' כו' ומי שכי ליה למוהלי"ת מוכח מש"ה שלמה שכיכו כלל גדול דאפילו כיוק לא' כריה ומיק לא' שמא מהי כלל גדול דאפילו כיוק לא' כריה ומיק לא' שמא המעה לו מי שהשתוטיתים מרגלא כפומיה דכל הפוסקי דהמוחזק יכול לומ"קים לי שלא ודאי כדאתכוכן גם נדון מוהרש"ם ז"ל שהביא שם לקיום מורה כהדיא שהשליח לא היה כו המוחזק רק המשלח היה המוחזק וכמו שכראה שם כהדיא ולפי זה פשק שם הרב ז"ל מה שפשק וכן כתב כהדי' כשוף התשוב' ז"ל ופשיט שראוכן קטור ושמעון הניח מעותיו על קרן הנכי עכ"ל. סוף דכר כיון שהשליח הו' המוחז' ליה דין ולית דין שיוכיח מיהו נגד שכרת כל הכי דכוותה דלעיל ולא כחלקו כזה מעולם הדכרים הכו' וכמו שכתבנו.

הכלעל כחכתי הנעיר

ועקב כמלי יראל לכית הלוי ז"ל

כלל י סימן עז

שאלה

הנביר כלי ונתן ן' לחמותם זמן תוכב ויניעיה כשתתף עם החכ' מהלי עזרת כרוך ן' כרוך ז"ל כתוכן זה שהנביר נחמותם הכל ונניח כשותפות שנים חלפים פרחי' וכל כך תחריש

וניח לחלקו החכם הנו' ושוב נתחייב הנביר נחמותם הנו' לקחת כהתחלה כ' חלפים פרחים ושמלחם לידי החכם הנו' כבלונגר"ל להתחלה כהם וכל ריוח שיומין ה"ן כדומי הפותפו' שפם כל א' לחלקו ן' כשו הנשים חלפים פרחי' שיקח כהקפה הנביר נחמותם הכל יהיה לחלוק חנשים לנביר נחמותם וחנשים להחכם הנו' גם התכו כיניהם שיהיה מחוייב החכם הנו' כשכוע חמורה לשלוח כויניהו"ת ככל שנה ושנ' לנביר נחמותם הנ"ל חשכון כפרטו' מכל העשוי ומכל הנמ' מדמי הפותפות כנר' מתוך הפטר וכן שלח הנביר נחמותם הנו' להחכם הנו' כבלונגר"ל תחלק הב' חלפים פרחים חשר כתחייב להשים לחלקו כפותפות מלוכשים ככל נכשים וחל"ך כחחרוכה שלח לו גם כן הב' חלפים פרחים מלוכשים ככל נכשים כאותם חשר כתחייב לקחת כהקפה וכן היה מפקחר החכם הנו' לחלוק ושלח החכם הנו' כרו' תמוה הפלב"ד דף חשכון כפרטות כות' כו כל מה שנכנס כידו וכל מה שנמ' מחוכו' וכנשים וחחזרו' מעסק הפותפות הנו'. עתה נפטר החכם הנו' וחיי לרבנן וכל יפרחל שכן והניח חשתו חלמנה וכתובתה מרוב' וכפי הנרחה העלימה חלק טוב מהנכסים והממון שהיה כיד כעלה וחינם נרחים כעין רק מעט מהם מחזרו' וכנשי' מעסק הפותפו' חשר חין כהם כפסק כדי לנבו' הנביר נחמותם הנו' ושנם וגם החלמנה כתוכתה יוריכו מוריכו להם תוכל חלמנה לגבות כתוכתה מיותם השעו' והחוכות ונכנסים הנמצאי' כעין לחם לחו'.

תשובה

מתוך

דכרי הסלם ומתוך דכרי הפטר יר' שהרכב חלפים פרחים שנלח הנביר נחמותם הכל ליד החכ' הכל הנכנסים שפים מהם ים להם דין מפות הפותפו' והנשים שפים החחרו'ים להם תורת עסקה והיוכו חותם שנלח לו כהחרוכה להתעסק כהם לחנחן. וכיון שכן הדכר כרור שהם יתכרר כעדי' חו רחוק שלו הנכנסי' והחוכות הם מחלו הב' חלפים פרחי' מהעסק פפיט שחין החשה ולא סוס כ"ח וכולים לגכות מהם כלל דמעול' לה כעזב מוטלטלים חלל הכחים לחרי' וכרחיקה כפרק המקבל לחרי כהדדי' הסת' דחמר' פלגה מלוה לי כעי למיפתי כיה שפרה שפיר דמי רבה חמר להכי קרו ליה עסקה דחמר ליה לחיעסוקי כיה והכית לך ולא למיפקי כיה שכרה' וחו חמרינן הסם רבה חמר להכי קרו להו עסקה שהם מת לא כעשה מוטלטלים חלל כנין וכסק ר"ל כהלכות הלסם כרבה כתרוויהו וכתב עוד הילכך לי ליכח סהדי דהכי מוטלטלים מחמת ההוא עסקה כיהו מקיל להו מלוה כלא שבועה וחפי' מיקמי וחי ליכ ליה למיתכח כתוב' לו ש"ח ולוכח ככפי למיכח ליה להו מוטלטלים דעסקה ולא מידי חלא מקיל להו מדיוהו לחודיה דקולים כיהו דלא קניה מיקנה חלא לחיעסוקי כהו כלחוד וכיון דמית הדר עסקה למרים ע"כ וכן כתב הרשב"ם ז"ל שם כפסקיו גם הטור ז"ל כתב כן כפסיעות כטור יו"ד סימן קעז וז"ל וחם מת ויש עליהם

שמעות לו מטלטלים אלו שם מוה העסק כוטלם בעל
הממון בלה שבוע ואין כ"מ ולא הלה מוטלין מהם בלום
עכל וכן פסק הרמ"כם ז"ל בפ"ל מהלכות שלחין. ואלו
לי לישה עדים או ראיים שהלו החובות והכנסים שם משל
המעות מהעסקה שהלה לו עתה כחזרוה פעיט שהם
בחזקת הגבור כחמ"לם ואין הלה ולא אוה כ"מ יכולין
לגבות מהם ואמנם מה שיהיו יותר מהב' חלפים
פרחי מהעסקה או שם יוכל להקבר ברחייה שהם משל
הב' חלפים מהעסקה הרי הנכסים והחובות ההם הם
בחזקת ב' חלקים לגבור כחמ"לם והשלים בחזקת
החכם הכ"ל מכח שטר הפותח שכות שהגבור כחמ"לם
הוניא ב' חלפים פרחים בפותפות וב' לחלים חלקה
בהקפה ושלחם להתעסק בהם שהם שך ד' חלפים
פרחים והחכם הכ"ל הוניא ב' חלפים פרחים בלבר
וכחלק הנוגע לגבור כחמ"לם פעיט דאין הלה ולא
אוה כ"מ יכולין לגבות ממנו שהרי הם בחזקתו והרי הם
כפקדון כיד החכם הנזכר ועם היות שהלבר ברור
מחלוי ממה שכתבנו מכל מקום הרי לך לברי מוהרי"
קולון ז"ל בשורש קמ"ה שכת שם דרך לגבי בשרש להוכיח
שהכור בוטל פי שנים כמעות הפותפות יע"ל ואשר
נסתפקו הלם יקלא מוחזק מה שהיה המת שהיו לו
בפותפו כיד לחלי בתקומות לחרי חוץ מביתו ושלילו
חוץ מעידו הלא לבר פשוט הוא לחשיב מוחזק חלקו
שהיה לו בפותפות כלו היה לו תחת ידו ולפשיטת הלא
חשיב מלוה מה שחבירו מתעם בשלו שהרי גוף הממון
שלו וכל המשכונות שהחלטו בשעת הסערה מן הזקן
ושלו שהם יורשי הבכור ושלילו מה שביד הפותפים
עכל ושם כן כיון שהם בחזקת הפותף בכל מקום שהם
והרי הוא כפקדון כיד החכם הכ"ל פשיטא דאין החלה
ולא כ"מ יכולין לגבות מהם ואם תפשו וגבו מוטלין
עליהם שהרי גבו מה שהיו שלהם. ובהדיא כתב
רביעו מאיר ז"ל בתשובה והוא בהגהות מרדכי בפרק
היוצא כתב וזה לשונו ומשמלתם על רחובן שהפקיד
פקדון כיד שמעון וכא לו שהם הפקדון מיד שמעון
בעבור החוב שכתחייב לו שמעון ורחובן אומר לו מה
לך לחל ממוני דשמעון מודה שהממון של רחובן וכן פירש
רשב"ם בפ' היוצא כשם שבני הכי זוזי דיתמי היכי עבדינן
להו כו' חבל דבר המפורש לה בירושלמי פקדון מיכא ואתי
מריה ויהיב פיסא ומקבל ליה עכל. ומשוך דברי רביעו
מאיר ז"ל שכת ושמעון מודה שהממון של רחובן מחזה
דליכא עדים שהממון הוא של רחובן אך על פי הודאת
שמעון ועוד דהי מיילי דליכא עדים הוא ליה לפרושי
בהדיא ושלילו הכי כתב רביעו מאיר ז"ל דבאין שמעון

בסורחקו:

אבראם דהר"ם ז"ל כתב בתשובה בשלף ושביעה
הטור בחו"מ סימן נ"ט ז"ל רחובן נתן
מתן לשמעון למכור וכא לו ב"מ שמעון ולקחו בחובו
וכא רחובן ואמר אלו ואומר שעשו הוא ואין לו עדים
שביקבו ליד שמעון. שם נקט לו מוד שמעון בעל חובו

חפץ הידוע לרחובן נתן כל כמיכים ונריך להחזירו לו
לבל שם אין ידוע כודאי דשל רחובן הוא לאו כל כמיכים
לומר שהם שלו ולפ שם שמעון מודה לו כי כל הכמלה
בביית הלדם אבו מחזיקי שהו שלו עד שיתברר בעדים
שהיו שלו והודאת שמעון היכו כלום להוציא מיד לוי
ואין כאן עבק שבועה וכו' דשמע דהודאת שמעון
לחודיה לא מהני ולוי והיינו משום דחזקה כל
הנשמה בביתו של לדם הוא שלו עד שיתברר בעדים
שהיו שלו. ומכל מקום בנדון דידן לפילו הר"ם ז"ל
מודה דמהני הודאת החכם הכ"ל בכתבו ולפ חשבונו
שעלה לגבור כחמ"לם הכ"ל שהחובות והנכסים ההם
הם מעסק הפותפות וזה שהרי בתשובה הנוב' עשמה
פיים בה הר"ם ז"ל ולם שמעון הו שרשור יר"ש שהחפני'
הכמנהיס בביתו שהוא רגיל למוכרם היכם בחזקת שלו
למכבם בחנו והשרשור או בעל החפץ כחמיכים
בשבועתם עכל דשמע דדקת בחיכים דעלמא דלא
הוי שרשור לחריכן מסתמא כל מה שיש לו בביתו הוא
שלו לבל בשרשור וכ"ש בפותף דרגילין להיות בידו
ובביתו עסק הפותפות כודאי דחחמן לומר שהנכסים
או החובות ההם הם מעסק הפותפות. ועוד
דלפילו בחיכים דעלמא עד בחן לא קלמר הר"ם ז"ל
דלא שהי קודחתו חלא לבבי חפץ או מעות משום
דחכן שהרי שבל החפצים והמעות שיש בביתו של לדם
שהם שלו עד שיתברר בעדים שהיכם שלו לבל בעסק
ושחורות לא שייך חזקה זו לומ' דבל העסק הנמלא
בביתו של לדם יהיה הבל שלו משום דרגילות הוא
להיות בביתו של לדם עסקים ושחורות של חבירו
ולפילו בחיכים דעלמא דלאו שרשור ולא חזקה הוא
ומה שכתב הר"ם ז"ל ענייו בפשוכה לחרת בלל עש
סימן ע"ח ז"ל רחובן חייב מעות לשמעון ואין לו לפרוע
חלא שטרוק ואומר כי מקבת השטרי' הן מיוחדים ללוי
שהלוה לו מעות ושפק מורי הר"ם ז"ל שאין הדברים
בלום לעפ"י שאין השטרות ידועים כי שם על פני הין
בהן מינו לומר שם שיהודה היה נותנם לו בעל חוב
בשחבה שאין זה מנו טוב שם היה נותנם לו נאיך
לפרועו שעם לחרת והיחוד שיקר לו לחיכו בלום דשלוה
להזקה בקפה ולפילו יש לו מעות מוכנים אין זבול
לומר של שלוני הם בל זמן שלא כחו לידו ולחי שם היש
לו עסקה בילו שאין לומר שלו מעסק של שלוני אין
זמינו שבועה לו בקרעון חובו עד בהן לשונו. הדי
לך בהדיה דלפילו בחיכים דעלמא שאין לומר על מעות
שבידו שהם של שלוני משו' דאין שהרי בל מה שהוא
בביתו הם שלו לפילו שבי בעסקה שאין לומר שלו שם
מעסק של שלוני והיינו משום טעמ' שכתבנו דבעסקה
לא שייך חזקה זו לומר דבל מה שיש בביתו הוא שלו
כיון שהוא עסקה ולפ על נב דלא ידעינן ליה לשותף
שלו' שיהיה לו עסקה כיד זה בל שאין וקל וחומר בנדון
דידן שלפתם הנ"ל ידעינן כיה והוא שותף מעורפם של
הגבור כחמ"לם הנ"ל דבודאי מהני דמקני קודחתו בשם
שהוא שהחובות והנכסי' ההם הם מעסק הפותפות
והשתא לחו שפיר מחי דהוה קשה לבלוה על דברי
הר"ם ז"ל דלחמי לגבי עסקה שאין לומ' מעסק שלוני

הם מטעם מיגו דאי בעי הוה נחתים לו ולגבי מעות מזכים שם לו בבית חיטו בחזקת דהכא כמי שייך מיגו וחזקה עם מה שכתבנו לעיל ספיר דבמעות דשייך חזקה דכל מה שיש לו בביתו של אדם הם שלו לית מהכי מיגו מפני דהוי בעיא ולא אפשיטא בפ' דכתרא דאמרי' התם אי בעיא ליהו קבעא לאחר זמנו ואמר לו פרעתיך תוך זמנו מה הוה אי אמרי' מה לי לטעון במקום חזקה לו לא ופרעתי מה לי לטעון אי בעי אמר ליה פרעתיך בזמנו ולכך אמ' אמי פרעתיך תוך זמנו אע"ג דאמר בעי נקוט במקום חזקה דלית לך שייך ביה חזקה זו וכמו שכתבנו מהני מיגו דאי בעי שיש נותנים לו.

והנה מה שכתב הרשב"ץ ז"ל בתשובה והביאה מוהר"י קולון ז"ל בס' סימן ק"ל בס' שתי לחם כלל נ"ב שהרי מתי דכתב שם ז"ל ראובן שהניח בידו שמעון לחת שהוא שקבל ממנו פקדון כך וכך מעות וכפת שמעון ואין שפק בכתם שלכתובה ולפקדון הדין עם האלמנה ואפילו הוא שמעון בפקדון בשעת פטירתו חיטו מזיק לאחים שהוא ע"כ דבורתי לא דבר הרשב"ץ ז"ל בשזקף לו שטר שובר שיהא להיות כידו ככתי לאחרים אלא כאותם לשלמה דשייך לומר חזקה כל מה שיש בביתו הוא שלו עד שיתברר בעדי שלחיטו שלו והורחתו לא מהני לאחר לאחרים אבל היכא שהוא שזקף בכל לא חיי חזקה זו פשיטא דמהני הורחתו והיינו כשכר הרשב"ץ ז"ל שכתבנו ועם היות שהדבר ברור אבל תשובת הרשב"ץ ז"ל שכתב בשימן אלף מ"ז וז"ל משלו שהוא הוכח בשלמי נט פשוט שם שהקדים כל בכמיו ואח"כ הביא לפלוגי בידי כאלו מוכח לין לר' עוסה קמיה בהקדם. על ההקדם דוקא קאמר אבל על ההדיוט חיישינן ואם היה עליו כתובת אשה וכ"ש ואמר מטלטל פלו' הוא שלו פלוני היה נאמן אם אין שאר בנים מפקיעים לפרוע מזה ואפילו בשלא כתב מטלטלי לגב מקרקעי והא אי בעי יהיב ליה מטלטלי והילכ"ך ל"ל להאי מאי אמרי' מיגו לא מהימן דכל מאי דאיכ' כרעותי דאיני חזק דידי הוא וכי אמ' לאו דידיה הוא אמרי' במקו מיגו לא מהימן ובדאמרינן בפרק האשה שנתלמנה הוי שטרח האכה הוא היה נאמן ואמרינן עלה דקאמר מלוה ודין אחב לאחרי' והא התם דאי בעי אמיל ואם"ל לא מהימן עכ"ל דמשמע בהדיא דדוקא היכא דשייך לומר חזקה זו דכל מה שיש בביתו של אדם הוא שלו לו היכו נאמן בהורחתו מטעם דלא שייך לומר מיגו דאמ' השוקף לא שייך כאן חזקה זו לדבר חזקה כל מה שיש בביתו הוא של השוקפות ואפי' נאמן בהורחתו והיינו כדברי הרשב"ץ ז"ל.

אבל דברי הרשב"ץ נ"ע במה שכתב אם"ם לא מהימן דכל מאי דאיכ' כרעותי דאיני חזק דידי הוא וכי אמר הלאו דידיה ואפילו במקום מיגו לא מהימן ובדאמרינן בפרק האשה שנתלמנה וכו' מדברי' ז"ל שהוא תופס במושלם דמיגו במקום חזקה לא אמרינן ורוצה להוכיח מהיות האשה שנתלמנה הוי שטרח האכה הוא מכח קושית אי בעי אמיל ואפ"ה לא מהימן וכבר כתבנו בפרק דבתר מוכח בהדיא דהוי בעיא דלא אפשיטא אי אמרי' מיגו במקום חזקה אם לאו: ומטעם זה כל המפרסים ז"ל תירצו גבי קושי' וההמניח כאומר שטר האכה הוא כמיגו דאי בעי אמיל כתירוצים שונים פי התום ז"ל שם תירצו דהאי לאו מיגו הוא שלין דעתו לאמיל ולהפסד חובו אבל כמה שהוא שטר האכה הוא לא יפסיד חובו שידוע שהלוה היה נזלן ולא יעבד מעותיו וכן תירץ גם הר"ם ז"ל וה"ן תירץ הכנוסה בחבירו היינו יכול לאמיל דדוקא כמו"ש לאחבירו וכו' ואמלו אמיל מטעם דהוי מדרבנן אבל בכנוסה בחבירו מהוא מן התורה לא אמי אמיל והיינו בחירון הגמי שכתבנו שם התום' על דרך הפסד ועוד תירץ שם ה"ן ז"ל דלאו מיגו מעלית הוא דאי אמיל מכסיף ממלוה קל' מפקן ליה חזבים ככדי וכי תאמר שטר האכה לא מכסיף דאמי תאמר קושטא קאמינא ולא כעינא לשקורי וכו' בחופן דחין גם ר"מ עלה על לב לתרץ דמטעם דהחזקה כל מה שיש בביתו של אדם הוא שלו ולא אמ' דהוי מיגו דאי בעי אמיל ואמרינן לא מהימן בחופן בחזקת אלא מיגו במקום חזקה לו לאו:

ועוד קשה טובא בדברי הרשב"ץ ז"ל שדברי בתשובה הנזכרת הם סותרים להם"ל בחלת שכתב והביאה מוהר"י קולון ז"ל בס' סי' מ"ז וז"ל כתב הרשב"ץ שכתב על ראובן שהודה בכתב ידו לשמעון בן שמעון לחיי כל מה שיש לו בין קרקעין מטלטל היה מפורש כיצד בין שמעון וכו' עד והשיב לעיין הקרקעין של ראובן הדין עם האלמנה כפי שלה היה ראובן רשאי למוכרם ולא ליתנם להוזי הם מטעבודה וכיון שכן אף הודאתו חיישי הונאה וה"ה לכל מטלטלין הם כתב לה מטלטלי לגב מקרקעי לכל לא כתב לו לגב לעפי שכל מטלטלי ומקרקעי נאמן על המטלטלין שש רצה זה להוציאם מטעבוד אשתו למה לו לשקר הרי יכול ליתנם לזה עבפיו לו למכרם לו עכ"ל וזה קשה ממה שכתב בתשובה הזאת דכיון דהחזק שכל מה שיש בביתו של אדם הוא שלו לא מהני ליה לומ' מה לו לשקר ולאה לפי שלא כתב לו מטלטלי לגב מקרקעי לא מהני הודאתו וכהשת לי נע"ע.

ולרוחא דמילתא לפי לומ' דכיון דכשכת' החכם הכ"ל דף החשבון ושלח לגבי בחמיהם הכ"ל והודה בהחזקות והנכסים הם הם מהשותפות עדיין לא היה זמן לגבות החשב כתובתה דאין כתובה בגבית מתוים אל"ל כל מהכא כל מכי טעמי שכתבנו בלאו הכי נאמן הוא דלא שייך הכ' לומ' דאיכו נאמן בהורחתו היכא דאב לאחרים כל"ל בחזק לאחרי' וכמו שפירש הרשב"ץ ז"ל בהדיא בפרק האשה שנתלמנה גבי האומר שטר האכה הוא וה' לאמר לבני לעולם דקאמר

מלוה וכגון שחב לאחרים וכתב הר"אש ז"ל כלומר שחב לאחרים בדבורו כגון שחייב לאחרים ואין לו נכסים לפרוע אלא מחוב זה וכו' ואכ"ל לא שייך הבא לומ' שחב לאחרים בהודאתו דהרי בשעת הודאתו לא היה עדיין אז חב לה וכן כתב הרשב"א ז"ל בתשובה והביאה מוהר"י קארו ז"ל בח"מ סי' צ"ח וז"ל כתב הרשב"א שאלת ראובן היה חייב מנה לשמעון וכשבא לגבות חובו לא מצא נכסים ידועים לראובן והעמיד את לוי בדין ואמר לו יודע אני שיש לראובן שטרי חוב בידך שנעשו על שמך מחמת קנוניא וכו' תשובה כבר ידעת שאין משביעין היסת על טענת במא וכו' עד ואעפ"י שאלו היה עכשיו ביד ראובן לא היה נאמן דכל שנמצא בידו חזקה אינו של אחרים וכדמוכח בהאומר שטר אמנה הוא הכא שאני שבאותה שעה לא היה עדיין חב לזה: איברא דגם זה נר' דסות' למה שכתב בתשובה דלעיל שהביאה מוהר"י קארו ז"ל בא"ה סי' ק' שהרי לשם בשהידה בכתב ידו שמעון שקבל מראובן אחיו כך וכך מעו עדיין לא חב לאשה באותה שעה שהרי כתובתה לא נתנה לגבות מחיים ואפ"ה כת' דאין בהודאתו כלום משום דמקרי חב לאחרים: ואם באנו לומר דמה שכתב בתשובה ההיא שבאותה שעה לא היה עדיין חב לזה שר"ל שאז באותה שעה עדיין לא היה חיי' לשמעון החוב ההוא מלבד שלשון חב לא משמ' הכי וכמו שכתבנו בשם הרא"ש ז"ל ולשון חב לחוד ולשון חייב לחוד הנה נ"כ לא בא זה בפירוש בשאלה ההיא שכשלוה משמעון היה אחר הזמן שנעשו השטרות על שם לוי וכל כהאי ה"ל לפרושי:

ואיך שיהיה בכ"ל לכולי עלמא כיון דהחכם הנז' הוא שותף גמור של הגביר נחמיאש הכ"ל פשיטא דמהני הודאתו לומר שהנכסים והחובות ההם הם מעסק השותפו' ומה גם שבשטר השותפו' שהוא בעדים כותב שהחכם הכ"ל יהיה מחוייב לשלוח לגביר נחמיאש הכ"ל בכל שנה ושנה דף חשבון מכל הנמצא בעולם מהשותפות ואכ"ל זה הכתב עם החשבון שכתב והו דה ושלח לגבי' נחמיאש הכ"ל מהני ומהני דהרי הוא סעיף דמסתעף מכח השט' שהוא בעדים וק"ל: באופן שאם יתברר בראייה שאלו החובות והנכסים הנמצאים כהעת בעין הם מחשבון דמי העיס ק' ששל' לו באחרונ' ב' אלפים פרחים להתעסק בהם החכם הכ"ל לחצאין הרי הם כלם של הגביר נחמיאש הכ"ל ואין האשה ולא שום ב"ח יכולין לגבות מהם ואם לא יתברר זה בעדים אז ודאי כל הנמצא מחובות ונכסים מהשותפות השנים חלקים הם בחזקת הגביר נחמיאש הכ"ל והשליש בהזקת החכ' הכ"ל והאשה או ב"ח אח' יכולי' לגבות חובם מאותו השליש בלבד כי השנים חלקים הם מהגביר נחמיאש הכ"ל בכל מקום שימצאון וכמו שכתבנו ועם היו שהיה מקום להאריך בזה בראיות על כל פרט ופרט לנחיצת השוא וגם לפשיטות הדבר לא ניתן להאריך כהעת:

נאם הצעיר

יעקב לבית הלוי

בלל י סימן עח

שאלה

ראובן נשתתף עם שמעון ושמו כל א' מהם בשותפו' חלקו בשוה ויען כי לראובן היו לו מעו' יותר מחלקו לא רצה לכלול אותם ג"כ בשותפות רק יחדם לשם בניו הקטנים והיה מסתחר בהם לחוד מהשותפות ולפי זה כשהיה ראובן מוכר בהקפה לסוחרים כנהוג אם היו הסחורות ההם מנכסי השותפות היה עושה השטרי חובות על שם השותפות וכשהיו הסחורות ההם מאותם המעות שלו שייחדם לבניו היה עושה השטרות על שמו לחוד ויקר מקר' שראובן זה מכ' כמות נכסי' מאות' שיהיו לחשבונו לחוד לסוחרי' מעיר אחרת ללוי ויהודה וכדומ' בהקפה ועשה השטרות על שמו לחוד כנהוג ובין זה לזה הגיע זמן היריר והלך שמעון ביריד עם נכסי השותפו' למכו' וראובן בראותו כי זמן החובו' הגיע שלח לאחיו זבולון יחד עם שותפו שמעון ביריד מקום דירתם של הבעלי חובות הנז' ומסר השטרות לידי אחיו זבולון כדי לגבות החובות הנז' וכתב לבעלי חובו' כתב א' איך לשם באים שמעון וזבולון ולזה יקבלו השטרו' מיד' ויפרעו לשניהם מה שחייבים לו ואחרי הליכתם ביריד רוח אחרת היתה עמו לשמעון וחשב לתפוש בידו כל הממון מהחובות הכ"ל ועשה קנוניא עם הבעלי חובים הכ"ל לומר שפרעו לו החובות הכ"ל להיות שידעו בו שהו' שותפו של ראובן וגם שמעון אומר שכבר נתפרע מהם והוא מחויק' בידו עד אשר יטהרו חשבונותיהם מהשותפות וראובן טוע' כי למה זה יפרעו הבעלי חובים הממון שלו לשמעון אחרי שאינם מנכסי השותפות רק שלו לחוד ושלזה לא האמין למסור השטרות רק שלחם על ידי אחיו זבולון ועוד צועק מרה כי איך יצייר להאמין להם שממון רב כזה יפרעוהו הם בדבור הקל של שמעון בלתי שיהיו בידו השטרות והלא בפעמים אחרות שלא היה כ"כ סך גדול היו נצרכים לקחת השטרות קודם בידם וכולי האי ואולי על כל זה יורנו מורה הצדק אם חייבי' הם לפרוע לראובן שיש בידו השטרות או אם הם נפטרים במה שאומרים שפרעו לשמעון: עוד יורנו אתל דאינם יכולין לומ' שפרעוהו לשמעון אם יכול שמעון לעכב כל הממון הכ"ל שיעמוד מעוכב בידם עד אשר ישבו בדין עם ראובן או דלמא אחרי שראובן הו' עשי' גדול וגברא דאמי' טובא והוא ציית דינא למה זה יגרום לו נזק גדול להשבית לו סך גדול כזה שיהיו שבותים ומבוטלים מעותיו כ"כ זמן ועוד שמי יודע בין זה הזמן מה ילד יום ושלא יפגמו את טעמם הבעלי חובי' וישברו כמו שהוא מעשים בכל יום ואכ"ל למה זה יגרום לו נזק גדול בזה אחרי שראובן ושמעון שניהם בעיר א' וכל זמן שירצה שמעון יוכל לתובעו בדין לראובן שותפו ואם יוכה בדין יש לו לגבות השלו תכף אחרי היותו אמור בנכסים:

תשובה ראיתי דברי השואל ומה שפסק בה מריה דאתרא מר קשישא מרי זקיפ"ו הר' אחז"ן כ"ו נזקו"ת הר' רחובן והרי' ברחוית רחוויות שי"ן כט"ו ט"ס ודעת מעתה מה יענה לחרין יקום כמוני ומ"מ נ להפגרת הסוגל"ה יכולתי להשיב פניו ריקם והנני בא כיהודה ועזוב לקרוא ולומר כי הדבר ברור לע"פ שהדין עם רחובן דכיון שהשטרות הוי על שם רחובן לחוד לחוד לו כל כמייהו לפרוע חומש לשמעון לפי שהוא שותפו של רחובן כיון שהחוב"ן שהם לחשבונו לחוד וזה הוי משכנו השותפו"ת ובשכיל זה עש' השטרות על שמו לחוד וגרונה מזו כתב הטור בשם סימן עז' וז"ל סניף שהלוו לו שהפקידו לו"ב וב"ח שם משם ליטול חלקו לין שומעין לו עד ש יבוא חבירו ויכול שם חבירו בעיר ושמע וזה בא מיד צריך ליתן לזה שקובע הכל דשליחותיה קעבי' דכיון דיד חבירו היא תביעה וזה שהא שמע לא קפדי שהדדי וכיוצא ליה כמאי דעבי' כל חד מכייהו ע"כ דשמע דשעת שהוא שותף בחותם הלוואה לו בחותו פקדון והלוה לו הנפקד יודע ומכיר בו שהוא שותפו שם"ה כל ה' כגון שהיו בעיר אחד צריך שלא לפרוע לו עד שיבוא חבירו עד שיבוא השטרות וכן כתב גם הרמ"ם ז"ל בפ"ג מהלכות שלוחין ושותפין וז"ל וז"ן הא"ן שלא חלקו לו מן השותפין שכל לתבוע קובע על כל הזמן שיהיה לו חלק כזה הממון היינו צריך השטרות משאר השותפים וכו' עד ל"ש היה במדינה אחרת יש לו לחזור על בעל הדין ולדון עמו וכו' לפיכ"ך לנתבע לעכב ולומר לזה לו דין עמי כחלקך לו בכל השטרות שהרי ממון שניכ' בידי ושניכ' בעלי דיבי ולמחר יבא אחיך לו שותפך ויתבע גם הוא ע"כ ואם בחיין שלא חלקו וכחוב הידוע שהוא של השותפין לחרי שיש לנתבע לעכב ושלא לפרוע לו' משם עד שיבוא השטרות כל שהם בעיר אחרת כ"ש בכל שהחזקות הוי לחשבון רחובן לחו' ואין לו לשמעון שום חלק בהם ולזה עשה השטרות על שמו לחוד דכולהי לא היה להם לפרוע חומש לשמעון כיון שהוא אינו מוחכר בשטרות ההם כלל ומה גם שלא היו השטרות בידו.

ואפילו לשטרות השטרות ז"ל ומייעתו דפליגי בהא דכתבי דכל שהם שותפים בחוב ה' יכול ה' לתבוע כל החוב ואפי' בעיר אחר' אחין שם שותפו וכמו שכתב שם הרן ז"ל משמו בשם פר' שבועת הפקדון וכן כתב בתשובה והביאה שם מוהר"י קולרו ז"ל וז"ל כתב השטרות על רחובן שלוה מיעקב מכח ומת יעקב והניח שני בנים שמעון ולוי והכה שמעון לוי ויכול כאן ולוי תובע מרחובן כל החוב והשיב לוי יכול לתבוע כל חלקו וחלק אחיו בין שאחיו כאן בין שהוא במ"ה דגרמי כפר' מי שהיה בשוי חמ"ר כ הוכח הני תרי אחי חו שותפי וכו' מ"מ כל שהשטרות הם על שם ה' אחים כלבר אפי' שידוע שהחוב ההוא מחשבון שניהם היינו יכול לפרוע לשותף האחר שאינו נוכח תוך השטר נכמו שכת' הרמ"ם ז"ל ענמו בתשובה סי' שלב קנ"ו וז"ל רחובן לזה מכניס וכתב השטר שם ה' אחים ועכשו בא ה' מהאחים ותובע לרחובן בכח השטר שם נאמר כזה אינו דמשכחי דיב

משכחי דיכ' לאפלגה מסתעי דיכח אכולה זו ואיטרך הרשב"א שם בא לזותו שכתב על שמו וזתובע את הכל זה דבר ברו' הוא שאין רחובן הלוה יכול לרחותו שהרי כתחייב לו וחבירו השני גם כן החמינו והרשה לתבוע את הכל אחר שכתפיים להיות החוב שלו יוצא על שמו ושיתחייב לו רחובן הלוה בכל. ואם על השני שלא כתב השטר על שמו אתה שומע מה אתה שומע אין אם אומרים מינו דמסתעי דיכ' לאפלגה מסתעי דיכח אכולה ומאן אמר לן דמסתעי דיכ' לאפי' אפלגה שהרי היו שניהם שלא יתחייב שלא למי שהשטר יוצא על שמו וכן כראה לי שיכול רחובן הלוה לטעון ולומ' לו לא כתחייבתי לך כלום וכו' הרי לך בהדיא דאפי' הרשב"א ז"ל סובר דכל היכא שהשטר הוא על שם ה' מהם אפי' שידוע שהוא שלו לחוד וזאין לשמעון חלק בו כדולהי לא היה להם לפרוע לשמעון

וחנה בדברי הרשב"א ז"ל קשי' לי מה שכתב אם כח לזותו שכתב על שמו וכו' עד וחבירו השני ג"כ החמינהו והרשה לתבוע את הכל אח' שכתפיי' להיות החוב שלו יוצא על שמו דמשמע דמשום דאי טעמא משום שחבירו החמינהו והרשה לתבוע את הכל מכיון שכתפיים להיות כל החוב על שמו אמ' הכי יכול לתבוע הכל בלתי הרשה והא ליתא דאפי' שהיה החוב על שם שניהם להרשב"א ז"ל יכול כל ה' מהאלו לתבוע כל החוב בלתי שום הרשה וכמו שכתב בתשובה לעיל וכן כתב גם בפ' חלק ס"ב ז"ל שניים שהלוו לאחר וכח אחד שהם ותבע החוב כולו מהו השובה משתברת שיכול לתבוע כל החוב הכל שהלוו בשטר אחר כשותפין כפשוט דה' לא נמי הלוה לו בשטר ע' וכו' ועוד דכתשובה שהיה שנמה סותרת זה שהרי כתב שם וז"ל ואם שאלת בשטרות יוצא על שם שניהם אם כך אתה שואל הרשה שכל ה' מהם יכול לתבוע הכל ואינו יכול לומר לאו בעל דברים דידי את הכל שעשו שטר והלוו בפרק ה' הרי הם כשותפין עכ"ל וא"כ מאי הוי דקאמר וחבירו השני ג"כ החמינהו והרשה לתבוע את הכל אחר שכתפיים להיות כל החוב על שמו ולאיזה תכלית הופרך הרב ז"ל לכתוב זה. אם לא שכאן שרשה הרב ז"ל להשיב בחלוקה הר' דחייכו שהשטר על שמו אלימא דכולי עלמא והייכו לימ' דאפי' לשכרת החולקים דכל שאינו בעיר ה' אינו יכול לתבוע רק חלקו מ"מ היכא שהשטר הוא על שמו כלבר יכול לתבוע הוא את הכל זה ברור. ומזכל לומר שמא שהוצרך הרשב"א ז"ל לומר וחבירו השני ג"כ החמינהו והרשה וכו' לאו למימרא דמשום דאי אזל לתבוע הכל דקרי אפי' שהשטר הוא על שם שניהם יכול הוא לתבוע הכל אלא הקדים הרב ז"ל וכתב זה כדי להודיע ממנו התגלגלה בעיר החלוקה האחרת דהיינו היכא שבא לתבוע מי שאין השטר על שמו דכל שאין השטר על שמו כר' שכתבנו מתחל' שלא יוכל להטפל הוא בתביעת זו לף על פי שהוא שותף בהלוואה זו והוא כדמות הבעה לחלוקה השני' וכן דיו' לענין הרשב"א וכרי לברר

שכתב

דיוק למון הרשב"ץ כת' אחס על הסני מלח נכת' הסטר
על סמו אתה סומל כו' עד סהרי רבו סכיה מלח יתחייב
שלח למי סהסטר יוכל על סמו עכ"ל:

ואע"ג דלח מוכת כלכתלי אפלו מה שכתבו שלח
שהלוה יכול להשמט מלפרוע אפלו אס
נתרצה הלוה לפרוע בשוק ה"ז לח מוכח כלכתחילה
דחייב הוח לחזור ולפרוע בשוק אלא שהשטרות על סמו
מלא נקוט מיהח חדא דעל כרחיך קנוס הוא. ובכיוצא
ובמרד ובמעל היה זה לומר לפרוע בשמעון דבין שהס
לא היו מוכרתי כזה לפרעו אפילו שהיו השטרו כידו
ופירש היה להשמט מלפרוע כוודאי הגמור דלאו כל
כמכייתא לומר דשלא כתתכוין פרעוהו. ובפרט בשכנס
גדול כזה דאפילו שהיו השטרות כידו אפשר שהיו
מזויפים ושלא כדין להשמט מלפרוע. ועוד דלאו
מטיבותייהו פרעו לאים לאסר אין להס סוס שכרת
לפורעו וכ"ש דכלל אין אנו פריכים לזה דכיון שהשטרות
ההס היו לתשכון הלוה לאנד ואין לו לשמעון חלק בהס
לא היה להס לפרוע לשמעון דאיך ידלה כדעתם לומר
דמסוס שמעון הוא שוקף לראובן כמקנת נכסיו לזה
ימסרו כידו אמנן את שהו מראובן לאור ובפרט כמות
גדול כזה ועם היו שהרי כרור מענמו עכ"ל אכיה תשובת
הרשב"ץ ז"ל שכתב והכיאה מוהר"ר קלרו ז"ל בח"מ סי' עג
ז"ל כתב הרשב"ץ כתשובה הנשכע לפרוע לחכירו לים
כוער והגיע הזמן והמלו לוכו כעיר הדבר ברור שהוא
פטור לגמרי עד שיכא מלו. ויטול את שלו ולימן לוקס
כיד לשתו וכניו לוכו פריך אפרי לפי' נקנס כידם לוכו
כך ואין זה פרעון גמור ולעפ"י שלא נקנס כידן לוכו
יכול לחזור כו מ"מ פרעון גמור לא הוי שהרי הוא חייב
כאחריותן כדתניא כסוף כ"ק דגיטין הולך מנה לפלוני
כו' ולא שבח ולא שכח לשקו וכניו שתמ"קתני עכ"ל
דמשמע כהדיא דאפילו שלא לים להרשב"ץ ז"ל שאין לנוה
לפרוע הסוב רק כיד המלו' ואס פרעו לאחר לאו פרעון
גמור הוא וחייב כאחריותן ואפי' שפרעם לשתו דק"ל
לגבי פקדון דכל המפקי' על דע"ת ובכיו הו' מפקיד
אפ"ה לגבי פרעון לא מקרי פרעון גמור וכ"ש היכ' שפרע
החוב לאים לאחר ככלה דכודאי לא מיקרי פרעון ולאו כל
כאכייהו לומר דמסוס שהו' שוקפו כמקנת נכסיו יהיה
נאמן לגלגן ככל לאנר לן:

ותמהתי מהרב הגדול מוהר"ם דמריכם ז"ל שם
שכת' כתשובותיו הסייכות לאמ"מ סימן
עד וז"ל תשובה אין זה ברור לפניס דזיל קרי בי רב הוא
דמסיכא תיסק לדעתין דכשכיל שמעון שוקף עם
ראובן יתבע מלוי מעות שים כידו על ראובן כהיות
הממון הזה מעכשו לאחר מלוי מעכין הסוקפו שאף אין
ראובן שוקס המעות יכנסו בסוס נר כיד שמעון כו'
עד מ"מ אס ירצה לוי למסור המעות מרמוו כיד יהודה
אס יפטר לוי ולא יוכל ראובן עוד לתבוע המעות מלוי
ופטעם שכתב הרשב"ץ ז"ל כתשובה הלף ג"ו על ראובן
שאמר לשמעון תן לי מכס שים לי כידך והשיב שמעון
פרעתיו לשתוך כו' והשיב וז"ל אס אחת ראובן כת דעת
והו ראובן מכיח לים ולימן ושכח שמעון שאמר לה ופטור
כו' עד דכיון שלאר שוקף הוא אס כיד מי שהוא
נאמן לכל המפקיד שהו' פטור הכ' נמי כב' דכיון שהו' סס
מוקסים נאמנים זה לזה יהיה פטור לוי כמסור הממון
כיד יהודה ואע"ג דים חולקים על ההיא דהרשב"ץ מ"מ
אפשר לנוי שיאמ"קים לי דהרשב"ץ ולכן נר' כעיני שיכול
למסור הממון כיד יהודה כיון שהוא נאמן לכך עכ"ל
דקשיא לי כדכרי הרב חלי' הדב' למוטרו לנוי מכח
שהרשב"ץ חדא דלא לכתר הרב דמתי דכת הרשב"ץ
מיירי ס"ס נמי ס"ס פרעם לאחר שהוא שוקפו כמקנת הרי
הרשב"ץ הו' יחיד כמכר' וז' ודוא הו' כלל מוכר' קולן
דאין לוא קי' לי כפלוגתא יחיד ועוד דלפי הא' הרשב"ץ
לא מיירי שלא היכה שכתכם לוי לשתו דוקא אלא לוי
אחר ואפי' דאשתו הא ס"ס דעריך שיפי' ידוע שראובן
מניח לימן ולימן כנכסיו דכוה לוי טעמ' דכה דמיחת
ליה לפוסף לוי דאפי לשתו כיון שהיא מוכאת ומוקפ כנכסיו
אלא כל כ"ש ידוע לנו שמניחת ליה ולימן כנכסיו
אפי' שהיה אשתו לא מיקרי פרעון וכ"ש אס פרע לוים
אחר וכסכי סלקן ספיר אתי שתשוכו מהרשב"ץ ז"ל ולא
סתרן אהדדי ולפי דעת הרב ז"ל דכרי הרשב"ץ מוקמת
ז"ל אי מסרי כהניא דלעיל כת' אלא אס פרעו לאשתו לא
מיקרי פרעון שלא ודאי כדאמרן דאכ לא קאי הרשב"ץ
שלא דוק' אי משו' שהו' מניח לימן ולימן כאלו ומסתמא
ניחא ליה לפורע לים לאכל כאשתו אלא משו' דמשו' שהמניח לשוקף
כמקנת נכסיו הלא יחוייב לוח' דמשו' שהמניח לשוקף
כחלק מנכסיו שיחמיכהו נם כשחריות כמנחה לו ומתוך
דאמרינן כשומר שמסר לשומר שאם היו הכעלי רגילין
להפקיד אצלו דאז פטור השומר שומר הא' מיירי דוקא היכא
שהפקיד אצלו הדבר השוה ממש שהיו רגילין הכעלים
להפקיד אצל השומר דומיא דעובד' ההנסו ניכא
דאפקיד מניהו לנכי היות שכתא כו' לו לכל הפחות
שיהי' שפקדון דבר שוה לפך הרב' שהיו רגילי' הכעלים
להפקיד אצלו לא שיהיה פך נדול יות' ממנו דיוכל
להיות שער הפך יהו' החמיכסו לשומר השוה לכל לא
לפך יות' ומעמי' כלל יום שלשית שהשוקף יהיו מחמין
כו' כלי לזה יהיו מחלים השוקפי' לי כלל ככסיו כהחלפ
הך כמקנת שמשתף עמו והשחרית הוא מחזיק תחת
ידו. וכהדיא כתב הרשב"ם ז"ל כפ"ק מס' שכירות וז"ל
עכר השומר ומסר לשומר השני כו' עד לפיכך אס היה
דרך הכעלים להפקיד תמיד דבר זה אצל השומר השני
הרי זה השומ' שהשתנן פטור משלם שהרי הוא אומר
לכעלים זה הדבר שהפקדתם אצלי או השאלתם ממני
הייתם מפקידי אותו אצל זה שהפקדתיו הני אצלו עכ"ל
דמשמע דוקא שהיה הכעלי רגילין להפקיד אצלו
אותו דבר כעצמו או לכל הפחות שיהיה עד כדי טוויית
או הוי פטור השומר הראשון ולזה התנה כדכריו ז"ל
שתי פעמים וכתב אס היה דרך הכעלים להפקיד דבר
זה אצל השומ' ה"ל כו' וכן כתב שנית שהרי אומר לכעלים
זה הדבר שהפקדתם אצלי הייתם מפקידים אותו אצל
זה וכו' דמשמע כהדיא דהיכא דהוי דבר אחר
יותר ממה שהיו רגילין להפקיד הכעלים אצלו
אחייב השומר השני ואס כן אס כתב הרשב"ץ ז"ל שם

כשאתה דוקק והיינו משום שהוא רגיל להניחה ליפת
ולית בכלו ואפ כל פקדון ופקדון חשיב כאלו היה רגיל
להכיחו תמלה תמיד אבל בשומר אחר לא ואפילו אם היו
רגילין הבעלי להפקיד חבלו דבר אחר פחות משוה הסך
משו דיכול לומ לו שעשה לפני הסמיכהו ולא יותר
ולא כמו שאתה הרב ז"ל להכות ראשים מקבוצת הרמ"ך
לשוקף במקנת הנכסים.

והנה מנהגי הון לי במה שכתבתי על התשובת
הרמ"ך ז"ל שמתוך לכתך מוהרי"ק קולון ז"ל
בשוגם עד שכתב שם ליישב דברי ואת התשובה עצמה
שהיא ממה"רם ז"ל אבל היא מיושבת להרמ"ך בכוונ
כתבתה התשובה וכתב ז"ל ומה שכתבת בדברי מה"רם
דהוי לכלכת כלה טעמא לחלק בין אפשטי שום חלוק
גדול ביניהם כמו שלכאר כ"ם כו' ואחריך שם והעלה
לדעת הי"מ ז"ל דזקק היכי דהוי הפקדון גופיה
דהבעלי רגילין להפקיד אצל השומר הכי בכה מודה
אביי שיבא דדבי ינחמן דפטור אפשו לא שייך למימר
הון רשוכי שיהיה פקדונו ביד אחר ביון שאותו פקדון
עצמו רגיל להפקיד בידו אבל היכא שאפשר שיעמוד ליד
אפשו אל רחוקן פקדון בעלה כורחו חשיב כל פקדון
כאלו רגיל להפקידו בידה כל ימא היו פקדון גופיה
ביון שרחוקן מכיחה ליפת ולית בכפין ולהכי אפשיה
מה"רם ומ"ד לאפשו מהימן טפי כיון דכל אפר לו כתן
בידה ומשום הכי מדאפשו להזוק עובדא גופא דהכהו
גיבאי כו' דפטור אפילו אפשו כיון דמשום דהך פקדון
גופיה דהויכו אריוהו הוו מפקידי גבי כל ימא ומק
פשוט עכל הרי לך בהדיא דמאי דכתוב בתשובת הנז'
המיוחסת להרמ"ך ז"ל הוי דוק"ל אפשו שרגיל להכיחה
ליפת ולית בשלו דכהכי הוי כל פקדון כאלו רגיל
להפקידו בידה הפקדון היזוק ממש אבל באחרי צריך
שיהיה הפקדון ההוא ממש שהיו רגילין הבעלי להפקיד
אצל השומר הפני דומיא דמרת ואחיכת דהכהו גיבאי
כו' והוא נגד מה שכתב הרמ"ך ז"ל.

ובזה לנו להחריך ברחיות להוכיח בהכנת דברי
תשובת הרמ"ך ז"ל והלא הרמ"ך ז"ל עצמו כתב בתשובה
אחרת סי' קל"ג ז"ל תשובה לבאורה כך שמעון פטור
מטעם מתניתין דתנן פרק המפקיד דכל המפקיד על
אפתחו ובכיו הוא מפקיד ומהאי טעמא הסכימו הפוסקי'
ז"ל דאע"ג דקי"ל שומר שמסר לשומר אפי' מ"ם לש"ם חיב
אפ"ה כתבו דהכי מילי שמסרו לשומר דעלמא דלאו מ'
מלכאי כיון כן' עד אחד כך מעיינין כיה שפיר אם כיצד
דיוקא דלאו הכי הוו שהרי כתב הרמ"ך בתשובה הכיאים
כי חיים ז"ל דאפשו שמע לשמעון תן לי מנה שים לי כיכך
ונפסיד שמעון כבר פרעתיך לאפתך אם אפשר דאפשו כך
היעת דהוא מכיחה כו' ואם אינה דאפשו תן ללמוד מדין
שומר אחי טעמא היכא דאיכה כוונת אפתך
הרמ"ך ז"ל אפילו אפשו היכא דכוונת אפתך היה פטור אלא
ודאי דאלא דמי וכמו שאפתך בה עוד תשובה גדול מזו
להרמ"ך ז"ל כתב הרמ"ך הנשבע לאחרי ליום כודע
והנניע הזמן והמלו' היו בעיר הדבר ברור שהוא פטור
לגמרי עד שובת המלוה ליטול וליתן אותם כיד אפתו
היכו צריך כו' עד הכי לאו מכוונת דליכא למימר ליתן
אות' לאפתו היכו צריך אבל אדרב הוה לן למימ שחייב
ליתן כיד אפתו ובכיו לנאות ידי שבועה וכמו שכתב
הרמ"ך שם כתשובה שאם המלוה היה מוצה לתבוע
ולהוציא שלוחו של אדם המותו הכא נמי אם היה ביד
אחי או אפתו של אדם ה"ל שפיר לפי שיכול אדם שלח
ודאי דאית לן למימר דדוק' נכי מפקיד הוא דאחרינן
דאדעתא דהכי כתן דיודע שלן אדם יכול להמצי מכגי
ביתו כי כולם יודעים מנהגיהן ומסתברי כו' אבל שלית
שאבל מהשלח פקדון ליתן לפלוני אין השלוח מצלח
ליתן כיד שום אדם שלח כיד מי שים לו לאבל אמי
יודע מה דוקא מי שים לו לאבל לעשות מאותו פקדון
וכודאי דקפיד השלוח שיהיה השליח הפקדו בידו ממש
והוא שאבל יודעים מה שידה ולכן נר בעיכי דאחאי
טעמא שהשלוח נותאת בכית אם כתן כיד
וכא כי היכי יודעת מנה ומתן של בעלה עכ"ל. הנה
האחרכתי להעתיק דוב דברי תשובת הרב ז"ל בדי להוכיח
דעל כרחיך חזר בו מיה שכתב בתשובת הנז' ואפ ליכא
למיגמר מיכה לכ"ל ולומר דכיון דשמעון זה היה שותף
דאובן שיבולים הבעלי חבלו למסור לאובן אם
לאחבואן לאחוד ליד שמעון דלאו כל כמיניה לומ שלפי
שהחמיכו במקנת הנכסין שיחמיכהו בכל אפר לו וכמו
שכתבו. והכה גם הרב הגדול מה"רם שפקאר ז"ל כתב
בתשובותיו סימן ל"ט וז"ל סיעכך כל שלא ידע שומר
דאפשון דשמר' שומר שכי כראוי כי היכי דמצי מפקיע
ואין לו עדיות כדבר וגם לית מפריך למי שבעל הפקדון
רגיל להפקיד אצלו לומ לותם הקושם הו ביונא בה חייב
לשלם עכל דמשמע בהדיא דפשיטא ליה לרב ז"ל דמאי
דאמרי' בגמ' דאם הבעלים רגילין להפקיד אצל השומר
הפני דאז פטור השומר הא דמוכחי כשרגילין להפקיד
אותו הדבר עצמו או כיוצא בו אבל לא יותר מהסך
הזה. וא"כ פשיטא שאם פשעו כמה שפרעו הממון
שלו כיד שוקפו כלקי דשותו וכמו שכתבנו.

וכל שכן שהוא כת"ל להם שלא יפרעו החובו' רק
לשכיהם יחד היינו לירי אחיו ושותפו וכמו
שכא בשטה ועל הכל שכת לאם שיקבלו מידם השטרו'
ואחר כך לפרוע דפשיטא דאם פושפי כמה שמיכו את
הסדר שלו. ויכירא דאם היה כותב בכתבו דאובן
שיפרעו החובות לאחיו ולשותפו היה מקום עיון בזה
דכאן לפלוגתא דרבי יוחנן וריבי יוחנן אומ' בהרבה מקומות בגמרא ומהם בפרק שבועות שתים
ובחולין פרק לותו ואת כנו דכל היכא דאומ' שלו ושלו'
לרבי יוחנן משמע שניהם כאחד ולרבי יוחנן משמע
שניהם כ"א ומשמ' ר"ח בשמי עצמו עד שיפרש לך הכתוב'
יחדו ואע"ג דלא אתמ' את הלכת כמותו וזכורני שדחיתי
בפסקי ר' מהגרוני' האחרונים שכת דלא אבדר לן הלכת'
הכא מלאתי ת"ל הדבר מפורש כמה עת פרק השואל
דאמר התם דרבא שבר לה לרבי יוחנן ז"ל ואביי לרבי
יוחנן ז"ל ואם כן פשיטא דהלכה כרבי יוחנן ז"ל כיון
דרבא קיימא כוותיה דידוע הוא דהלכתא כרבא

לגבי

לגבי תכוי כר מ"ע על קנם וכן כת"ס הרב כימוקי יוסף בהדיא בסס ה"ג והרמב"ם ז"ל והמחבר בסדרן דידן דמוכן נזהר בלשונו וכתב בפ"י שיפרעו לבעליהם זמן ולא לח' מהם כלב' וכפרט שהזכיר להם שיקבלו הסטרות קודם והכוכה היתה עלה שיפרעו אם לא ירצו הסטרות כיום כחוכן שהרבה ברחים לעין שהכל הוא קנוניא וערמה שעשו ביניהם לומ' שפרעו החובה לשמעון ולכן מהני שלחו הבעלי חובי' להם עשויים לפרוע כך בנקל בלתי שיהיו הסטרות כיד הלוכה וכולי האי ולולי שהיו כתוב קטן וכל שכן בכמות גדול כזה.

ועל זה כתב המחבר לומר שלחו לא יוכלו לומר שפרעוהו לשמעון אם יוכל לעכב שמעון כל הזמן ההוא ביום עד שיבא כדין עם ראובן פוה אם כ' ואומר דעכין העבוה שמעכבים כל' ממון של ע' עד שיבא ירד בדין עם שבנדון הוא דכר אלא כשפת שורטו בגמ' רק הרחם ז"ל כפסקיו כפרקא קמא דבבא קמא וכתשובותיו כלל פ' ד' מדם זה הדין ז"ל שם וכן כמי שיבא לבל ושמ"ם לי תביעה על אלו ומצאתי מכבסין כמקו' ידוע ואני ירא שלא יבאו לידו שיבריחם אלא תמצא מקו' לבא' ראובן ומבקש שיעכבו כל' הכפסים עד שיברר תביעתו וכן ראובן שים לו שטר על שמעון אלא הגיע עדין זמנו וכא בתוך הזמן וטען כנגד הכל לפי העניו שם רוצה הריין לתלוה בדברי התובע שלא יוכל ראובן לגבות מזה שמעון כשיגיע הזמן מנוה הריין לעכב ממון הנתבע עד שיברר התובע תביעתו או עד שיגיע זמן השטר עכל. ומכאן כתב מוהר"ר קולון בשורש ק"ט והרב בעל תרומ' הדשן בסי' ס"ה שכתבו המכחש לעכב על ידי כל ממון שכידו כשמצא לומר אחר עד שיברר תביעתו. ולכאורה יל"ד דדין זה הוא מוסכם מכל שהרי הרחם ז"ל בשהביא דין זה בשפקיו וכתשובה יש כתבו בשתי מיכים דשיכא היכא שבא התובע ואומר שים לי תביעות על אלו ומצאתי מכבסין ואני ירא שלא יבאו לידו יבריחם בו' גם היכא שים לו שטר עלי ולא הגיע זמנו כו' וכמין הת"ה שים לו שטר על חברו ולא הגיע זמנו כו' מ"מ בפירוש מהרימ"ן וכוכוי והודאי נתן ז"ל חלוקים עליו וכתו שכתב הטור בח"מ סימן ע"ג וש"ם כן הוא שסס חלוקים עליו כמי שים לו שטר ברור על חבירו כל שכן שסס חלוקי עליו כמי שבא לומר שים לי תביעה על אלו בלתי שום שטר וכן משמע בהדיא בתשובות מוהר"ר שמואל קלעי ז"ל סימן כ"ב דפשיטא ליה שים חולקים על הרחם ז"ל וש"ם על פי שברחית דברי הר"ם שמביא העתידו מוהר"ק ותרומ' הדשן עמוד הורח' העבוב חלקו עליו גדולים כו' והוכוכ הרמב"ן וכוכוי והודאי נתן ז"ל.

והנה מהתי למוהר"ן ז"ל כח"ש סי"ק ס"ב שכתב ז"ל שא שלכאורה יש מקום לחלק לחלוק ולומ' דהיכא דהרחם כחד' מחט' מתחילה להמי דראובן שים לו שטר ולא הגיע זמנו ולא בא כלל ואומר יש לי תביעה כו' והמי מביאו להרמב"ן וכוכוי והודאי נתן חולקים על הרחם ז"ל בהא דראובן שים לו שטר ולא הגיע זמנו ולא בא כלל ואומר יש לי תביעה על אלו ומצאתי מכבסין ואני ירא שלא יבאו לידו יבריחם אלא תמצא מקו' לבא' ראובן ומבקש שיעכבו כל' הכפסים עד שיברר תביעתו וכן ראובן שים לו שטר על שמעון אלא הגיע עדין זמנו וכא בתוך הזמן וטען כנגד הכל לפי העניו שם רוצה הריין לתלוה בדברי התובע שלא יוכל ראובן לגבות מזה שמעון כשיגיע הזמן מנוה הריין לעכב ממון הנתבע עד שיברר התובע תביעתו או עד שיגיע זמן השטר עכל. ומכאן כתב מוהר"ר קולון בשורש ק"ט והרב בעל תרומ' הדשן בסי' ס"ה שכתבו המכחש לעכב על ידי כל ממון שכידו כשמצא לומר אחר עד שיברר תביעתו. ולכאורה יל"ד דדין זה הוא מוסכם מכל שהרי הרחם ז"ל בשהביא דין זה בשפקיו וכתשובה יש כתבו בשתי מיכים דשיכא היכא שבא התובע ואומר שים לי תביעות

שם כן לא מצי מיתרן דהתם מיירי כגבר דחמיד וניית
דינא דזה החילוק הוא לפי הדין ולפי מאי דחילק שם
אתר כך לחנם לפי מאי דכתבתי המחבר לעכב כלל
לחתלת כלל לא מצי לאוויי בהכי וק"ל:

ואיך שיהי' כל' הכור כרור שיכת הפולי על שפת
הכיור שהוא חמור בכבסי' והוא ניית היכא
וכל זמן שירצ' שמעון לרחת עמו כדין הן'מוכן להתדיין
עמו בפניטת דאין יכול לעכב בכבסי' וכפי' פסק הרב
מוה"ם דאדיכה ול' בסימן ת"ח כעכין דומס לגלון מלבו
ול' לחכם סמכתי על מס שכתב כעל תרומת הדשן ול'
בזוי בתרא טובא וגדול המוסקים שבדורות לחרוצים
ובתב שאפשר שעל שהכתם נו כ"ש לעכב ולכאורת נכי הלי
גווכא כשהכור המלבן לעכב ולמורת נמי דיכא דליכא
לחתלת כו' עד ומשמע בכל' על תחלת שלמיתו דכך
הדין שם עיכי הדייני דוקי שהלוכן חיכים דניית דיכא
הוא ואין לו כח לפשמט מתחת יד כ"ש שכשירו כו' עד
שם כן נמצינו למדים שאפילו כרכר שים לחתלת שים
הכיעה לתובע על הנתבעים וידוע לנו שהתובע ניית
דיכא אין לעכב ומעתה ככל שירעינו שהנתבע מוחזק
לפרס כשר והוא נם כן עומד במקום רופפי בדק וכל
חשוב אין יעלם על הדעת לעכב ממונו עכל כלוכן
דלאו כל כמיניה לעכב ממון גדול כזה ולנרוס לו כוך
במקום דליכא שום לחתלת שהרכה נהיין הדברי שהוא
עושה לוותו להקר טו ולגרוס לו כוך כי הוא אין לו שום
חשש עליו דכהא דחמיר וניית דיכ' וכמו שכתבנו

הנלע"ד כתבתי וחתמתי הקטן

ועקב לביה הלוי

כלל י סימן עט

שאלה

לכלוכן היה נוסע מפטרין לגל'
כבולמיין לחעבור חיום
ככפים שבאו לו מויכיע"ח
וכן כה שמעון ואלה לו שיעביר נם כן כגר אחד עלו
ויביאו עם בגדיו וכן הלך הלוכן והעביר ככפו והבגד
הנו ונסע לחזור בפטרין ויהי כדרך בלילה פגעו כו
גנבי' ושודדי לילה ולקחו לו כל הככפים ושמעון שומע
שהלוכן פסע שבע יחידי בלתי שום אחר עמו ונם
פסע שלו יחידי כיער והלוכן מסיב כי זו היכה פשיעה
יען זו היא הדבה שלו הליכה זו ליפע יחידי וללון כיער
כי הדרך ההוא בטוח תמיד אלא כי עתה נתחדש זה
המקרה: עוד טוען שמעון שפשע הלוכן שלא שלח
הבגד שלו על הסוס אחר שכתב שמעון לתת הבגד כידו
ומודה שמעון שהכתב ההוא לא היה כתב ידו וגם לא
חתם הוא כה רק הוא לחים אחר וכתבה לשמו והלוכן
מכחיש כזה ואומר שמעולם לא כתב לו דבר וה:
עוד טוען שמעון שאחרי שהלוכן מודה שכשלח
בפטרין לשותפו לוך בלילה כיער שהיה לו שמע קול
שבור מגבעים ולזה קם תקף לבדוק וכדרך שלזו שוקף

תשובה

המתנשא

לכל נר"ם החכם השלם
כ"ת מוהר"ר משה נר"ו וכל לבריך
מיוסדי' על הדין ועל האמת דרלוכן וכאשר בדיכו דכיון
דידוע לכל שמעון שדרך הלוכים וכאים עם לכת
יחידי ולפעמים עם חמר אח' כלבד ולפעמים לף בלתי
חמר ונם פשיטא לכל מין בישר שם כן פשיט' בפנים
לפלוכן להכיל לו בגדיו עמו שדעתו דכפי מוהו פיכא
יחידי וסילון בישר ואין לו מקום לערער עתה על זה
ומלבר זה נראה ברור מעצמו הנה כתב הרב הגדול
מוה"ר שמואל דמרינה בתשובותיו החיבו לשור חסן
משפט סימן מ"ח וז"ל: עוד טעם אחר נראה לי ברור
לפטור את שמעון וזה שהלכים אלו לפי הלכה רווח' שכל
המפקיד על דעת חזרתו וכאן על הסס שהמפקיד ואם
כן כוה שהפקיד לו בפירוש שהשעות ילכו במשא ולא
בסוסו ולא בחיקו פשיטא שכבר ידע המפקיד שים לא
לפקיד ליפן ולפעמו ברך ובודאי שעל דעת כן הפקיד
חלנו שבשיעורך לפום דבר מלתו שיהא כפחר המשא
ביניהם ואם כן לא פשע בשעה שהיית המשא ולפך
כו' והביאו הלוים מהגהה חח' מהירית ע"ש: שכח נמי
כיון שידוע לכל שהוא כח יחידי לפעמי' ונם דרך הכל
ליפן כיער כי הדרכים ההם ליכם בחזקת שבכה כמובא
אם כן על דעת כן נתן לו שהיה לפקוחו ואוק
שפק הנפקד דהוי שומ' חכם לחיכים ליה כ"ש חומרי
כי היכי דיוכיכן לשומר שכר ואפילו בפשיע' ורחים על
זה דהכי בעינן רועה שהניח עדרו ובא לעיר וכחוב
וחכום כו' כתב הרמב"ם דאפילו עתל בעיר כא לידי
ליכסי מקלי פושע וחייב בשומר שכר אבל בשומ' חכם
כתב שם הרב המגיד שאכסן וזה לשונו ודוקא בשומר
שכר אבל בשומ' חכם שבכתם בעת שדרך הרועי להכנס
ודאי פטור שאין זו פשיעה וכן בתבו התוס' והרשב"א
ע"כ: הרי לך ברור על נב דלנבי שם קרי ליה פשיעה
לנבי שום לא מיקרי פשיעה משום דלא מחמרי כולי האי
לנבי שומר חכם וכל שכן בכדון דירך דליכ' שום פשיעה
כלל שכל מה שעשה לא סיכ' כלל שדרך כל שאר הסוחרים
ההולכים דרך שם: נם על מה שמעון שמעון שפשע
דלוכן במה שלח שלח לו בכסיו עם לוכן שבקש לו
לשולחם על ידו ודלוכן טוען שמעולם לא כתב לו כזה
רק בת"ל שיתעכל להעבי' בכסיו מ"ואחרי שמעון
לכל לא כתב מעולם לשולחם לו על ידי שום אדם ועוד
טוען שאפילו יהיה כדבריו שבאותו שכתב היה כתו"ב
יען שכתב ההוא בלבדו ולא היה בפניהו שלי שכת"ר
לא היה כתב יד שמעון רק כתב יד אחר והוא לא חתם
שמו בכת"ד רק בקש אחר שחתם שם שמעון גם כזה יפה

כת ט ענת רחובן דכודהו נחמן לומר שלא כתב לו כן
ואפילו אם תמצא לומר שכתב לו לא היה שום כלום כיון
שלא היה כתב ידו וגם לא חתם למטה את שמו וכמו
שכתב כזה מעלת תורתך · וגדולה מזו כתבו התוספות
בפרק הגוזל עצים גבי מתי דאמרינן כגון לין מצלחין
מעות בדיוקני כו' וזה לשונם אם אמר בתו לקלוני
שיצלח לי מעות על יד פלוני ואחר כך חתם בדיוקני
שלו ואפילו יש עדים חקומים עליה שהיה דיוקנו חיכו
מועיל עד כאן · ואם כן כל שכן בנדון דידן שהכתב
היה כתיבת יד אחר ולא היה אם לא דיוקני ולא שום
סימן שלו דכודהו אם היה שולחם היה פשיטא נמורה
גם על מה שטוענין שמעון מהכתב לשר שלח לראובן
לשותפו לוין שמע במלון במקום שהיו לן שם הנכבים
שהיו רוצים לגבות לו הכספים וכיון שכן טוען שמעון
גמה קם מפם בחנו הלילה ומפם לדרך פעמיו עד אשר
נקחו לו הנכסי בדרך והיה לו ללכ בכפר הסמוך לשם
ושיתתין שם עד אור הבקר וראובן טוען שכל מה
שהכה ליקבו היה שקר רק כת כל זה למען ילך שותפו
עם חותו הכת ויבאו לשוטט העיר כדי שיקום להפוש
כל חותם הכספים הפמוכים למלון שאולי עם זה ידעו
מי ומי היה הגנב אבל הוא מעולל לא שמע במלון שום
הפרה או קול גנבים וכן מוכיח לשונו בכתב הנ' שילך
בפני הפופט להשמיע לו דבריו שלא שבחה דמפו' זה
כת' מה שכת' וגם כזה ודאי דראובן זה בחמן בשבועתו
לומ' שמה שכת' לשותפו לא היה רק כדי שהפופט יוכל
להעלים כפרים הפמוכים למלון ויתפפם אבל לא היה
בחמ'כן ובפרט שמפת כתבו מוכיח על זה ופמו שיפפ
כתב והלאיך החכם הפופק כלו:

והנה לבאורה היה נראה לומר לרוחת דמילתא
שראובן זה יהיה נחמן בשבועה בכל מה
שיטעון ויאמר כגד שמעון כל זמן שאין עדים להעיד
כנגדו כמינו דאי בעי טעין תבאי מי' ביבי וכין שמעון
שאהיה פטור אפילו משפיעה דבודאי לא היה שיעון
ראובן שתבאי היה ביבינו להיות פטור אפילו משפיעה
דאו היה נחמן בשבועתו ·

אבל דבר מעיינין ביה שפיר יראה לנא היה
דהרי כתב מיהרי"ן לב ז"ל בחי"ת דף קכ"ח
דמדברי הרמב"ם ז"ל וגם מהגהמ"י משיריק בפ"ה משכר
את הפועלי' משמע דאפי' התנה בפירוש להיותו פטור
משפיעה לא מהני עם היות שהרמב"ן והרשב"א והקום'
ומה"מ ורבינו יחיאל ז"ל חולקים עלינו ואם כן לא הוי מגו
כיון דאין הטענות שוות דבטענת תבאי היה ביבינו
להפטר אף משפיעה אינה פלוגת' אי מהני אי לאו ואינו
במקום דאין הטענות שוות לא מהימנו כבורא ·

ולרוחא דמילת' אי אומ' דכיון דקיל דפשיעים
בבעלים פטור וכרפלוגי בפרק השוכר
את אחת ורבינה וקיל הלכה כרבינו והוציל ואחת לידן
אי אפשר דאפי' להקדק בה ובדברי רש"י והתוספו'
ז"ל דאפי' אחת משיעה בבעלים פליגי בה רב

אחא ורבינא אר אמר חייב ואחד אמר פטור מאן דאמר
חייב קסבר מקרקע נדפם נפדין ולא לפני פניו הילכך
אם בעלין עמו אם א"א לו כתיב ופשיע כמי כשם וכשול
לחייב אחי כ"ש מעומר אחם וכו' ונקטיע לי טובא חדא
דהיכי קאמר רב אחא דפשיעה בבעלים חייב והייכו
מעוס דאם בעלין עמו דכתיב בשוכל ואינו כדרם גבי
שומר אחם דכתיב כיה פשיעה ולענין חייב פשיעה
בשוכל וכשם גמרינן לה מ"ק דשומר אחם אכל לפטור
בבעלי' לא כיון דקר' דאם בעלין עמו אינו חוזר לשומר
אחם ואם ליתא דהרי שוכל לא אפטריך למגמר פשיעה
משומר אחם אלא גמר לה מגופיה מ"ק ומה בשומרין
חייב בפשיעה לא כל שכן ובהכי ולפיכן דהיכא דהוי
בבעלים פטור מעוס דאם בעלין דין אחם מדין להיות
בנדון אם אומנין בבעלים פטור אף פשיעה בבעלים
פטור ואם כן דברי רב אחא אם במערבא על הדרום
דאינו במוכח דפשיעה דשוכל יליפינן לה משומר אחם
ולהכי אינו פטור בבעלים וזה אינו ודאי דאמרינן' ואת
קשיא לי הכין לרב אחא כיון דלרבינא ולו דוקי ישב אין
למאי אילטריך הא כיון דלרבינא מקרא כדרם לפני
ולפני פניו בשמיטת הפרשיות בלבד אם כן למתוק
מו' ולו דוקי ילפי' דהכי בשמיטת הפרשיות בלבד ילמד
שנא מעם ואף לרב אחא דאם' דאינו כדרם לפני ולפני
פניו עם כלזה לפני מיהא כדרם ואם כן ולו דוקי ישב
לא אילטריך דהא פרשת שוכל ופרשת שם הוי לפני
ולא לפני פניו ואם כן כיון דהוי לפני אף לרב אחא
כדרם קאי ואם כן ילמד שוכל בניהה ואכידה מעם ·

גם כדברי רש"י יש לדקדק במה שכתב מקרא
כדרם לפני פניו אקרא דאם בעלין עמו כדרם
לפני אם א"א בהקטה ולא לפני פניו אם א"א בפרשיות של
שם ואם לא היתקט כולו יתירה דלא כתי' וכי יתן עכ'
דמשמע דאפי' הבעלים רב אחא ורבינא לא הוי בכלל
בכל מקום אי קרא כדרם לפני ולפני פניו רק בהאי
קרא בלבד ומי אם לא להש"ל לפרש הכי ודילמא בכל
דיכתי' בעלים אי כדרם לפני לפני פניו · ועוד דמדברי
רש"י ז"ל ורבינו משמע כן אלו יתירה דכתיב הכא בשוכל
לפני כדרם אקרא לפני אף אם לא היה ואלו יתיר להיקש
לא היה כדרם לפני וכדמוכח בהדיא בגון רש"י והא
ליתא דהרי בפרק השור ורמכר דף קי"ח דבעלים אתם
רב ור' יוחנן בקרא דוכי יתן איש על ערב כו' אי כדרם
לפני ולפני פניו אין לו ואתם ליכא אלו יתיר שלא
מצי דבר כדרם לפני דוקא לאו משום טעמא דאלו
להיקשא אלא דפרשה לי הכי מבבר דכיון שאם מכוין
לפני כדרם לבם דנפקי ידי' מיבי כדרם לפני אחמא
אקר' כדרם לבם דנפקי ידי' מיבי כדרם לפני אחמא
הוא ולא לפני פניו אלו יתיר איש דאי דוקא אקרא
עד כאן · דמשמע דאפילו דליכא שום אלו להיקשא
מקרא כדרם לפני ולא לפני פניו אף אם תרוייהו
כולם בשמוק אחד ·

והנה יראה לעיל לתרץ להאי דלהכי אינטריך
לפרש דרב אחא לא פליג דמקרא כדרם
לפני אלא דוקא דוקא והיינו משום דהיכא אלו יתיר

מצוה דהוקם לו מפי שהקפיד רשב"ג לרבי אחת ליעקוב
ולו דוקי יש"ל נזיד תמ' לעל כרחיך לישטריך ולו להיות
כדרם לפניו דאם לא היה ולו יתירה לא היה נהרם
אך קשה דאמרינן לרבות דלא פכור ליה הכי שאר הכשמיות
הפרטיות פלבר מבני ולא לישטריך ולו אם כן ליפתוק
ולו דוקי יש"ל ולמה צריך מפי משמיעות הפרטיות
בלבד כיון דמקרא בדרם לפניו ולפני פניו ואף על פי
פיין הקש מפורש בהן: ועוד קשה אם כהקפיכו
מהכיא דמסכת חולין למשמע דמיון דסבר דנפרש
לפניו לא מצוה ולו יתירה קאמר לה:

ואולי נוכל לתרץ לרבינא דלישטריך ולו דוקי
יש"ל ללמוד מצוה מצוה בחיוב נטיבה
ואכיר ולא מני במקר כדרם לפניו ולפני פניו ולא משמיעו
הפרטיות כלבר וזה בכשמלק בין היכא דכתוב דין ס'
ומפורש בתור רק שתכיר אותו הדין ואופן תיובו לישמ
בתו להיכא דאין כתוב כלל לא הדין ולא פירושו דכוותי
היכא דעיקר הדין הוא כתוב רק לופן תיובו חסר אז
בכשמיכות הפרטיות בלחוד מני למכם כשאין כתוב כלל
לא מני בכשמיכות הפרטיו' רק צריך ולו להיקשת ול"ל
בשלמא לעניין פציעה דכתיבא בהדיא רק לופן החיוב
חסר דהויכו שם כבעלים פטור אי לאו בהכי מני
בכשמיכות הפרטיות בלבד למכם בגניבה ואכיר' דצוצ
דלא כתיבא ליה כלל עקר הדין עצמו שם כן לישטריך
לאתו ויתיר:

וחנה כדברי התוספות גם כן ראיתי לדקדק
מדה דלמאי לישטריכו להתריך כ' ולומר
פשק ר"ח דפטור מטעם דכל היכא דמליני רב אחא
ורבינא רבינא לקולא והלכתא כרבינא לומר
מטע' דכל היכא דמליני רב אחא ורבינ' הלכת' כרבינא
והכא מנאתי למה"ר יפרא"ל בפקביו סימן קיח שכתב
על נמצן הרא"ש זל סכת' בפ' גיד הנשה כלשון הזה שם
התוספות ומהלזה למה לישטריך להתריך כ' והטיב
וזל לא ידענא מאי קשה לך מסתירי ליכא דגמרא נקט
כרבינא להדיא התם בגמרא וגמרא נוסף לא קס' בלל
למאי לא נקט בקיצור היש לומר דמשום הכי מפרש לה
דכל דוכתא דבינא לקולא למרמיה דידיה דהדיה
אי לאשכחן שום דוכתא דאזל לחומרא כר מהכהו תלת
כו' ולעל"ד אין לחנו צריכים מה לזה דהרי לישטריך לומר
הכא תוס' דכל היכא דמליני רב אחא ורבינא לקולא
כו' משום דהכא לא אתמ' מי אמר חייב ומי אמר פטור
אלא אר אמר ואר אמר וכודאי דלא בריכא לן אי אמר
חייב והי אמר פטור וכן מטינו בהדיא מקומו' מהגמ'
דטרח למצוא מי הם וכמו שאמרו בפרק המפקיד גבי
רב זלוי אר אמ' אליחוק יר בריכא חסרון ואר אמ' אושפ
בריכא חסרון ומשפקא לן התם אם רב הוא דאמ' אושפ
בריכא הוא ואם כן להכי לישטרכו לומר התוספות
דעל כרחיך דבינא הוא דאמר פטור דקיל דכבל
מקום דמליני הוי דבינא לקולא כר מהנהו תלת אם כן
הכא הקולא הוי למוחזק ול"ל דבינ' הו' דפטר והלכתא
בותיה ורחוק לדברי הלנו שהוכרכו להתריך עוד ולומר

חף על גב דהוי מומרא לגבי מפקיד מכל מקום מחזיב
קולא לפטור המוחזק דיר' שהם אך למותר דלים אלכתא
כרבונא והי כזה הלא ודאי דהוי כדאתיבנא:

תו ליכא למידק כמאי דכתבו וים להביאראים
לדברי הכפר' העזר והרוטב פליני רב ורבי
יוחנן וסבר דכי יוחנן דמקרא נדרם לפניו ולפני פניו
וקיל הלכה כרבי יוחנן כו' דמשמע דסבירא להו דמאי
דקאמר התם ר' יוחנן דמקרא נדרם לפניו ולפני פניו
הוי בכל דוכתא ואף הכא בקרא דמומרים והא ליתא
דהכי בפרק המפקיד גבי פלונתי' דרב ולוי קאמ' התם
רבי יוחנן דלא סבירא ליה כרב' משום דלא ורא אחת
היא ולית לסלקא דעתך שם משם ולהכי לישטריך לנופ פל ח'
יר דשם הלמה מצמ' דלא סבירא ליה דכשמיכו הפרטיות
פני דמי פלא הכי למאי לישטריך פליחות יד כש"ם הא
קרא דש"ם ולית בכשמיכות הפרטיות פני ולית התנון
מעלינן. ומה שכתבו לחר כך וזה לשונו ומה שהקשה
בהלומכין וכן לקמן בו' עד לא משום שכן הלכה אלא
פלא יקשה לדידים מלמודתי דמשנינן עד כאן. ירחה
דהא דב פפא ורבה ה"ו קודם דב אחא ושם כן הקושיא
מתקשים בגמ' הוי לרב אחא דשם כן לפברת רב אחא
לאתי לישכשיכו והוי הלכ כנר שכר לתוקם המומרים:

ונחזור על המכוון דכיון דקיימא לן כרבינא
דפציעה בבעלים פטור וכתב הטור
בסימן רנה וזה לשונו ואם בפציעה שקבל עליו הנשקר
ללמור היה המפקיד עושה לו טוס מלאכה כיון בחנם
כיון בשכר בטל השקר לפי שם פשע ונלמד כו' ולענין
הדי מלאכה מאי היא קיל בגמרא דאמי לית ליה לחקיק
מיא בלבר הוי בעלית עמיר וכת' הטור בפי"ם מו שתפילו
עוד לו בשעורת המשנה הוי עמיר בבעלי ואפי' פעשתו
מעצמו בלאי מיתמר לו דבר העומל מן הנשקר ואם כן
אם יתברר לחתובן שהפץ שהיה להביא לו פקדונו של
שמעון היה אם בשלחתו דהיינו שפשה לו או טוס
מלאכה קטנה או גדולה אם כן פטור הוא אפי' מפציעה
ואפילו שלח פשה לו או טוס מלאכה רק נוהו רחובן
לעשות לו חיזה מלאכ' אחר כך כיון שסבר וקבל שמעון
מחו והכיון והזמין עצמו לשלח מיקרי שפיר בעלים עמו
אפי' שלח התחיל במלאכה מחו וכמו שכתב שם הטור
בהדיא:

איברא מעומדים לפניכו דברי מוהר"י קרא
זלהה שכתב על דברי הטור וזה לשונו
ומה שפת' ואם בפע' שקבל עליו הנשקר לשמור משמע
דכתר פעה שקבל עליו לשמור חזלינן כבר כתב אחר
כך בפע' שמסך הפקדון לשומרו וכך הם דברי הרמב"ם
עד כאן. דמשמע דמאי דקאמר הטור בפעה שקבל
עליו לא הוי אלא בפעה שמסך הפקדון ואם כן אפילו
אם עשה לו שמעון חוזה מלאכה בפעה שנוהו להביא
פקדונו לא הוי שמירה כבעלים רק גריך בפעה שכך
הפקדון לפם בבולמים כידי רחובן. ואולי כוכל לחלק
בכל הפקדון לא היה באקום שיהי רחובן ושמעון

רק שיהיו להכניסו ממקום לחבירו ואם כן חולין בגדין כהאי חולין בתר טעם מפקרע להכיסו וזה דוחק ולכן נראין דרחוכן זה וכבר שכשעה מהגיע לו בכולמוס שפקדון על שמעון מלוה היה עמו במלאכתו ואו ודאי הוי פטור לפילו מפשיעה.

חגם שלוש רחיתי מיה שכתב החכם הפוסק כו' וזה לשונו ואכתי יש לנו לראות אם מחמת פרחוכן זה מחוי כמשכון להפרע דמי המכס והקונטו' פשוט בעבור הנכסים כו' עד ונראה דגם כוה הו' פטור כיון דנהנם והקונטו ופשעוהו אם כן אין לנו חולק גדול מזה וקל' דאפילו אם פטור מחוכסין כמו חלוק כו' עד ואפילו אלא אל חלוקים בכמו חלוק החוכסים לחייב הם מעצמו' הם לנבי רבי וקל שכן שמעון בת להוציא מרחוכן וכול למימר קיים לי עד כאן: והנה דבר ס חלוי כאן שלא בדקדוק הדברי' דפשיטא ליה דהמלוה על המשכון הוי כשם רוקח וחייב בנזיקיה ואבידה ופטור מחוכסין ורש"ל כתב בפ' כל שעה דקיימא לן לחוכסין והראב"ד בהשגה בפרק י' מהלכות שכירות משכים לפברת רש"ל ואם כן הרי קיימן תרתי לתיותא ועמודי עולם רש"ל והראב"ד ז"ל דפברי' לחוכסין חייב ואם כן לחוכן זה על כרחך הוא להסתייע בתרי קיים לי דחייבו קיים לי כהני דפברי דהמלו' על המשכון חייב לחוכסין וקיים לי כהני דפברי דלחוכסין כלו מקרי חוכם להפטר מהן שם ובודאי דכתרי קיים לי מפקינן מידי המוחז' וכמו שלמדנו זה הרב הגדול מוהר"ן נ"כ ז"ל בהרבה מקומות מספרו וכתב דדמי לתרי סהדי דכתבו התוספות בפרקין קמח דכתובות גבי סוגיית פתח פתוח מצתי לחלק שהו מוחזק היכא דליכא תרי סהדי מפקי מפקינן מינייהו.

איברא דזה ימים כתבתי על זה דדברי הרב ז"ל הם סותרים כמה שכתב במקום אחר ממפרו שכתב שם דלא דמי תרי קיים לי כשם מאו' דשם פלוגתא דרבוותא הוי הוא ולא מיקרי חלוק אחד שפקד דומיא דכתבו התום' שם חוכם אחד הוא דמשמע דאין ולאו ורשות כידיה. גם בדברי התום' דקדקתי כהיות שפק שפקד דעדיף התם דליכא מתהפך דשם אתה כח לומר שפק בחוכם שפק ברצון שוב אין לך עוד אקום לחזור ולשפק שפק בקי דברי הודיעו דהוי פתח פתוח ואם כן לא מיקרי חלוק אחד שפקד וכמו שכתב הרב"ש ז"ל בשם התוספות עכשם.

ואיך שיהיה מדברי הרב שכתב בתשוב' כ"ם סימן ג' ירא' דהיכא שהיה סניף אחד בדברי הוי שפק שפקד דתרי קיים לי אז היה סומך עליו להוציא מיד המוחזק. ובבדין דירין יש סניף אחד והוא כמה פטורין עליו כמה קם לברות בתרי הלילו' ולא הלך בשפר הסמוך לו דאף ע"ג דליכא מספיק לחייבו לראוב וכמו שכתבנו יועיל להיותו סניף להתי טעמ' דשפקשפקד וכל שכן דהתי טעמא שכתב הרב ז"ל שהיו סומך על שפק שפקד בהתי להוציא מידי המוחזק לאו מילתא דרך שהיו להכניסו ממקום לאחר ואם כן חולין בגדין כהתי חולין בתר טעם שפקרע להכיסו וזה דוחק ולכן נראין דרחוכן זה וכבר שכשעה מהגיע לו בכולמוס שפקדון על שמעון מלוה היה עמו במלאכתו ואו ודאי הוי פטור לפילו מפשיעה.

חגם שלוש רחיתי מיה שכתב החכם הפוסק כו' וזה לשונו ואכתי יש לנו לראות אם מחמת פרחוכן זה מחוי כמשכון להפרע דמי המכס והקונטו' פשוט בעבור הנכסים כו' עד ונראה דגם כוה הו' פטור כיון דנהנם והקונטו ופשעוהו אם כן אין לנו חולק גדול מזה וקל' דאפילו אם פטור מחוכסין כמו חלוק כו' עד ואפילו אלא אל חלוקים בכמו חלוק החוכסים לחייב הם מעצמו' הם לנבי רבי וקל שכן שמעון בת להוציא מרחוכן וכול למימר קיים לי עד כאן: והנה דבר ס חלוי כאן שלא בדקדוק הדברי' דפשיטא ליה דהמלוה על המשכון הוי כשם רוקח וחייב בנזיקיה ואבידה ופטור מחוכסין ורש"ל כתב בפ' כל שעה דקיימא לן לחוכסין והראב"ד בהשגה בפרק י' מהלכות שכירות משכים לפברת רש"ל ואם כן הרי קיימן תרתי לתיותא ועמודי עולם רש"ל והראב"ד ז"ל דפברי' לחוכסין חייב ואם כן לחוכן זה על כרחך הוא להסתייע בתרי קיים לי דחייבו קיים לי כהני דפברי דהמלו' על המשכון חייב לחוכסין וקיים לי כהני דפברי דלחוכסין כלו מקרי חוכם להפטר מהן שם ובודאי דכתרי קיים לי מפקינן מידי המוחז' וכמו שלמדנו זה הרב הגדול מוהר"ן נ"כ ז"ל בהרבה מקומות מספרו וכתב דדמי לתרי סהדי דכתבו התוספות בפרקין קמח דכתובות גבי סוגיית פתח פתוח מצתי לחלק שהו מוחזק היכא דליכא תרי סהדי מפקי מפקינן מינייהו.

איברא דזה ימים כתבתי על זה דדברי הרב ז"ל הם סותרים כמה שכתב במקום אחר ממפרו שכתב שם דלא דמי תרי קיים לי כשם מאו' דשם פלוגתא דרבוותא הוי הוא ולא מיקרי חלוק אחד שפקד דומיא דכתבו התום' שם חוכם אחד הוא דמשמע דאין ולאו ורשות כידיה. גם בדברי התום' דקדקתי כהיות שפק שפקד דעדיף התם דליכא מתהפך דשם אתה כח לומר שפק בחוכם שפק ברצון שוב אין לך עוד אקום לחזור ולשפק שפק בקי דברי הודיעו דהוי פתח פתוח ואם כן לא מיקרי חלוק אחד שפקד וכמו שכתב הרב"ש ז"ל בשם התוספות עכשם.

ואיך שיהיה מדברי הרב שכתב בתשוב' כ"ם סימן ג' ירא' דהיכא שהיה סניף אחד בדברי הוי שפק שפקד דתרי קיים לי אז היה סומך עליו להוציא מיד המוחזק. ובבדין דירין יש סניף אחד והוא כמה פטורין עליו כמה קם לברות בתרי הלילו' ולא הלך בשפר הסמוך לו דאף ע"ג דליכא מספיק לחייבו לראוב וכמו שכתבנו יועיל להיותו סניף להתי טעמ' דשפקשפקד וכל שכן דהתי טעמא שכתב הרב ז"ל שהיו סומך על שפק שפקד בהתי להוציא מידי המוחזק לאו מילתא דרך שהיו להכניסו ממקום לחבירו ואם כן חולין בגדין כהתי חולין בתר טעם שפקרע להכיסו וזה דוחק ולכן נראין דרחוכן זה וכבר שכשעה מהגיע לו בכולמוס שפקדון על שמעון מלוה היה עמו במלאכתו ואו ודאי הוי פטור לפילו מפשיעה.

וכל זה הוא לשכר החכם הפוסק כו' אמנ לדידי פשיט דרחוכן זה פטור וזכתי כדינו דהרי התוספות והרא"ש ז"ל פכירת ליה הא כלל וכמו שתרחה בתשובות הפייכות לשור יד סימן ק"ג דפסק כשנין חשור שכועה להתיר בשפק שפקד שהתי בפלונתת דרבוותא.

עוד כתב וזה לשונו ועתה נראה שאם הנכסים הכזכרי הי' נראים בגזיכה ואבידה אלא כדרך חוכם היינו מחייבי' את רחוכן להפסיד מעותיו שכתן כמכם ולפרוע לשמעון היתרו שהיו שני הכנדים עד כאן לשונו. וגם כזה לא דק דכבר כתבנו לשכרת ר"י והרא"ש לא הוי אלא שומר חכם ופטור אף מגזיכה ואבידה ואם כן איך נוכל להוציא מידו שהוא מוחזק ויכול לומר קיים לי כר"י והרא"ש ז"ל.

ומה שכתב עוד וזה לשונו והרי הדין פשוט שחייב שמעון לפרוע לרחוכן דמי המכס אפילו כאכר המשכון כיון שכאכר בחוכם עד כאן. גם כזה לא דק דשמעון שטור לפרוע המכס דהרי הוי פלונתת דרבוותא אי בחוכסין כאלו מיפטר שומר שכר ואם כן איך נוכל להוציא מידו נגד שכרת כמה מוסקים דשכרי אלא מיקרי חוכם כיון שכאו דרך גזיכה ואבי' כלשטים מוניין.

וכל זה הוא לשכרת החכם הפוסק כלו שתפס כמוהם דרחוכן זה הוי כמלוה על המשכון אמנם אם ירצ' רחוכן לטעון דמעול' לא כתכון להיותו במשכון לידו רק היה מכיאו עמו לפקדין כמ"ש שנזכר דודאי דהוא נאמן והוא פשוט. ומה שהקשה דמדיכה ז"ל כתב נדולה מזו בפ' מ"ם דרחוכן שנאל מעו' שמעון והלוה לו והכיא לו שמעון ואמר לו שמעון שהיו רוצה לוכח ועכ"ז הוא מאמינו ורחוכן הפקיר בו ויקח ואח"כ מכר רחוכן לשמעון ספר ה' וקבל הפעות ועדין הספר לא הכיאו לו והיה קובל עליו שמעון לומר לו תקיה הספר או המעו' או אמר לו רחוכן הילך מעו' ההלוה והמשכון שים בידך ועמוד בעד הספר עד שאביאנו אליך וכיון זה נאבד המשכון ושמעון טוען שמעול' לא היה מחזיקו למשכון ושפק הרב דהו' נאמן בשבועת לומר שלא נתכוון לקבל בעד משכון אפי' שכר וקבל וכל שכן בנדון דידן שלא הזכירו כלל שיהיה הכנר

פתור מעשון דכוותי פשיטן דלוכן בשבועתו שלא נתכון בערב מעשון כלו וה רשיטי לכתוב על דברי מעתי ותקח שלו וכל תשר לך שלום

כפשט להזכך לשמואל

הצעיר יעקב נבית הלוי

כלל י סימן פ

שאלה ראובן שם לשמעון בשור קופס קטנה ברזה וחתומה להכיאה ללוי בצירון ולא הודיע לו מה בתוכה והוא הכיאה עם יקר חפציו תוך לחתתו והקופסא בתופס. ראובן טוען לחמה חלוי והב ומרגליות היו בקופסא והוא שמעון פשע בשלר לא שמר את הקופסא לו בחתתו כראוי ונפה ליפצע וליטול ושמעון אומר היך דימי הקופסא שהוא דבר מועט שלין בני לרם מרקדקין בו ועל החלי זהב ומרגליות אומר אני שמת סימנים לו חוץ היו בקופסא ובשלר לפצע שלוכי יודע שכה היו חלי זהב ומרגליות לחים פטור. ראובן אומר דעת יחיד היא וו מהרי"ב בהשגה שם דפקדון ושמעון מעיד שהמ"ע העיד עם שקנת מן החכמי' בסכימו לדעתו ונם הוא העלה שדברי עיקר וכן כתב כ"מ סי' ש' בשמו ולכן בספקא דדינא לין להוציא ממידו דבר כל שכן שלין לדיין להכריח שלח בדברי הרי"ב ז"ל ומייעתו הוחיל והמ"ע שכח תק דברין

תשובה דחיקי דברי השאלה ולמי שפר שהיה מסורת מתח ויוד"ם

המעם שלר שנה ברוש"כ שמיקם להרי"ב ז"ל מכרח לשר לא דבר מעולם ולא עלתה על לבו כי הוא חשב שהרי"ב פליג להרמ"ם מן הקנה של הקנה שהרמ"ם ס"ל דהמפקי' גובה כל מה שטוען בלא שבועה והרי"ב סוב"ל דנשבע הנפקד שלוכי יודע ונפטר וזה הוא טעו' גמור שהרי דברי הרי"ף ז"ל הם ברורי' בשם דסובר דהמפקיד נשבע ונוטל כל מה שטוען ולא פליג עליה דהרמ"ם אלא במה שפקד בלא שבועה וכמו שכתבתי לכ"ם. ואומר לכתורה יה' שהיין עם ראובן דלכל הפחות נשבע כשם היה תוך הקופסא וגובה משמעון שהרי לפי מה דס"ל להרמ"ם בפ"ה דפקדון ז"ל הנע לך עמיך שהמפקיד חנלו כים מלא והשומים ופשע בו הבעלים תומרים ק"ל דיכרים היו והשומר חומ"ד שהיו בו דיכרין לכל לוכי יוד"ם היו כמנה זה לשמעון ק"ל ליהודה לו במקנת ואמר השתר לוכי יודע שהוא מחוייב שבועה ולוכו יכול ליפצע ומשלם עכ"ל יה"מ דגובה ראובן בלבי שבועה כל מה שטוען שהיה תוך הקופסא והיתר שהשיג על זה הוא דסובר דנרין המפקיד ליפצע קודם ולחר ויטול וכמו שנתחר הטעם בשמוך. מיהו נכל לתלוני הרמ"ם מודה דלוכו גובה ראובן בלא שבועה דלא דמי דהכא שכח מלא והשומים דהתם מודה הוא שהיו בו חיטים ושעורים ואמנם כך מעיונין היה שפיר ירח שמעון לוכו חייב רק ליפצע היסת שלוכו יודע מה היה בקופסא שם חלי זהב או סימנים זה דסבר הרמ"ם ז"ל והרי"ן מינגש דבו ז"ל נלוו מילתא פסיקתא היא דליכא מולקים על זה שהרי הך עובדא דירושלמי שהוא עקר ויסוד דהאי דינא מייתי לה הרי"ף ז"ל בפ' הכונס ומוכי לה הרמ"ן ז"ל דמייתי פוקא בני טמון בתם דהתם כשבע המפקיד משו' דעשו בו הקנת נגזל שהוא כשבע ונוטל מכל בפקדון דעלמא לא חלה הפי הוא דדין טענו חטי' ולומר לוכי יודע שם חיטין הו שעורין דכשבע היסת ונפטר וכן הסכים כזה נם הר"ש ז"ל וכמו שכתב הרם בימוקי יוסף בפ' הכונס ז"ל והר"ה כתב על הירושלמי הזה שהוא תימה לך לומר כזה כשבע ונוטל מדרבה הטומר היה לו ליפצע ואם כשלמר לו לוכי יודע הוא לים מחוייב שבועה שלוכו יכול ליפצע ומשלם ועוד דאם ואת ליקח דה"ל טענו חטים והוא לו כשעורים שהוא פטור אפילו מדימי שעורים והתי' הכתב טענו שמא כמו שהזכי' למעלה בפ' המניח וכתב שהרמ"ם ז"ל היה לומ' דאפילו דירושלמי בני טמון בתם קאי והא מיבעי' שם בע"ל נם הלין ז"ל בפוף פרק שבועת הדיוט' הביא דף עובדא דירושלמי ומק שמעתם כה הרי"ף ז"ל ותלמידו הרמב"ם ז"ל וכת' שהרמב"ן חולק בזה ולומ' דהיכא שהנפקד טוען לוכי יוד"ם זהב ומרגלי' היו בו לו סימנים ואול דלוכו חייב רק שבועת היסת דומיא דמנה לי בידך והלה לומר לוכי יודע דפטור והתריך שסה"ן ולבסו' העלה ז"ל לבל עקרן על דברים שלין לירושלמי עסק בדין זה כלל דהתם מפני תקנת נגזל כתב נגעו בה דבני מלונתא דר' יהודה דבכך בטמון בתם מייתי לה וכו' ועל ענין זה הביאו הרי"ף ז"ל שם בפ' הכונס והכי לימא התם בני מלונתא דטענו חלה חומשית כשלין שם עדים וכו' שר והלה נשבע ונוטל כעובר דהתי נברא דמפקי' בני חבריה שק נרו' ולוכו חוכם תמוז ואמר רב נשבע ונוטל מפני דם"ל כר' יהודה דאמר עשו תקנת הנזל כאשו ואפילו בכופר ואומר לא היו בשק מטבעין שלא סימנים שכך אמר לי בשעת פקדון אלא שכחי ולימיו לו הכריתי לו אפילו שהיה נדור בכל זה נשבע ונוטל מפני תקנת נגזל עכ"ל הרי לך בהדי' דהיכא דירושלמי דאר בר בם מפקיד בני חבריה שק נרו' מיירי דוקא בשבעת ביתו של מפקד בשעת שלא אמר בחלתו דלר' יהודה מחייב בטענן ונקטו בו תקנת נגזל שנשבע המפקיד ונוטל ולא מפני טענו דנפקד לוכי יודע שם היו בו מטבעין או סימנים בגון

טענן

שטוען כך לו המפקיד לו שהפיר בשק פלוני לפקדון ואינו בשק המפקיד ונוטל כדין כנגד הכל כפקדון דעלמא לפי שלא הרי זה כטוען מלי פירך והלא חומ' חומי יודע דפטור גם הרמ"ן ז"ל כתבה כך היינו שכתב וכמו שכתב בפסקי בפרק שבועת הדיינים וז"ל עוד הקשה ה"ר יוסף על דברי מחוך הירושל"מ שכתב אם נתנם חד כה"ג לפלוני ואין עכשיו לפלוני כלל הכירום מייתי לה על עסו תקכ"ג בגזל בשם הפוסק מירושתיו עכ"ל ולפי שהגאוני תקנו תקכ"ג בגזל בפקדון והשם לדבריו וכמו שכתוב יותר בבירור דעתו שם בשלהם וז"ל הרי"ף הכניסו הירושל"מ חד כה"ג גם כן ובירושל"מ ייתי לה עובדת לפלונית דטמון דר' יהודה בן עד ותימה למה יעסו תקכ"ג בגזל כמפקיד בשלמ' בגזל עסו תקכ"ג כו' עד לפי כמפקיד למה הטילו לי דטעין בריח סיגים הוא משקבע דהכין הוא ויותר כה' שהוא פטור כו' והתריך מתר ובכסוף קתב ואפשר לפרש הירושל"מ חד כה"ג גם כן לפקיד שק פרוד גבי חבריה לורע חומם לנפקד שבשרף ביתו בפשיעת שכנו שלא שמר בחלתו ובתחייב המבעיר בשלם הנזק כו' עד ושמעתי שהגאוני פירשוהו בפקדון וכתבו דעסו תקנת בגזל בפקדון ואין לזוז מדבריהם עכ"ל ומה שים לדקדק כדברי הרשב"ם בחמוך בשלך הרי לך דגם הרשב"ם תמה מאד גם הוא בשך עובדת הירושלמי דלעיל אפשר לתייבו לפנקד שישבע שבועת המפקיד משום דטעון תיובי יודע שם היו בו סיגים ולא הבו ולא טען בריח שהרי מעשים בכל יום שיש בפקיד מדקדק להעת מה יש בתוך השקים שמפקידין לנו ולכן מפר לה גם הוא דמיובי דוקא בשבשרף ביתו ומשום תקנת בגזל בגעו בם לחייב המבעיר בשלם כל מה שהיה טמון בשק אחריהם בפקדון דעלמא לפי שלא דמסו שמשם שהגאוני פירשו עובד גבי פקדון דעלמא משו דהברי דעסו בפקדון תקכ"ג בגזל לזה חשש לדבריהם ומ"מ לפי כשה אחריהם בהחלט דברי לדבריהם אפי' בטוען בפקיד בריח סיגים היו כשבע המפקיד ונוטל ולשברת הרשב"ם ז"ל היכא דטעין בריח סיגי היו בשבע היסת ונפטר וכמו שמבואר שם. ואחים הרמב"ן והרשב"ם והלין ז"ל לא חששו לזה וכתבו בפשיטות הירושלמי לפי מיירי בכל בפקדון דעלמא שלא דוק גבי טמון כתם אבל בפקדון דעלמא שהשומר טוען אפילו יודע מה היה בשק או זהב או סיגים נשבע היסת ונפטר כדין הטוען מכח אחה חייב לי והלא מסיב אפילו יודע דפטור אינהו הכא השומר הסיב יודע אבי שהיו בו מטבעין אבל אפילו יודע כמה כזה סוב' הרמב"ן להרמב"ם דנוקב המפקיד כלפי שבוע' כל מה שהוא טוען שהיו בו משו דקחסיב ליה כמוך כמקו' שחייב שבועה ואינו יכול ליפטר בשבע ומשלם וכמו שהביאו הרשב"ם ז"ל דברי הרמב"ן בסוף פ' שבועת הדיינין ושם הביאו הרמב"ן סיוע לזה מהירוש' דשבועות סלע הלויתני עליו כו' ולפי כ"ל בשבר הרשב"ם דשם לפי מקרי מחוייב שבוע' ואינו יכול ליפטר כיון דאין על הנפקד מוטל לדעת מה שבתוך השקי שמפקידי אצלנו ולפי זה שב' הרשב"ם דברי ליפטר המפקי כמהלית בשק ולישטול והבי מפ' לה לירו' וכמ"ש לקמן בס' ואם כן כיון דהרמב"ן והרשב"ם והלין ז"ל שם שמייעים ליה למוחוק דכל שטוען אינו יודע שם היו שם סיגים לו והכ' דנשבע היסת ונפטר פשיטא דיכול לומ' קים לי ומה גם כי עטרת תפארתינו מוהרי קורו ז"ל העלה לפשק הלכה דדוקא בשהנפקד אומר יודע אני שהיו בו והובים אבל אומר אינו יודע כמה נקטינן כהרמב"ם ורבו הלוי ודעמהון שהרי מודה במקצ' הוא ואינו יכול ליפטר אבל היכא שטוען אינו יודע שם היו בו והובים לו סיגים שהיה דשק נדור דירוש' נקטינן כהרמב"ן והרשב"ם והלין שפיפנו הך דירוש' לומי נבי טמון כתם אבל בשאר פקדון והפי לשון הרב ז"ל שם בח"מ סוף סי' רצ"ח ולענין הדין הא דהייבו שלומ' יודע אני שהיו בו והובים אבל אינו יודע כמה ככר כתבתי הכרחי הרמב"ם נקטינן ולענין דין הירוש' שפת' הרמב"ם ודבו"ן מ"מ נתם מלתר שהמפקיד כזה לענין טמון כתם מיירי ופשט דברי הרי"ף מוכיחים כן נרא' דהכי נקטינן ולא כדברי הרמב"ם עכ"ל הרי לך שכת' הרב דתפי' הרי"ף מפ' לה דוק' גבי טמון כתם אבל לא בפקדון דעלמ' והכי נקטי' ויש לתמוה ממה שפת' הה"ב בטור חו"מ סי' צ"ז ובפקד כת' הרי"ף מעשו בו תקנת בגזל שישבע המפקיד כו' על והירו' שהכניח הרי"ף אד בר בם כו' מירי כמי כהנ' שטען בפקפ' שמא היו מלא סיגים מ' דלא ידעתי היכן כתבה זה להרי"ף שהרי הלין כת' כהדי' להפך שהרי"ף מפ' היה דירוש' דוקא גבי טמון כתם מעו' דתקנו בו למכעיף תקכ"ג ולא מטעם דפקדון ולזה אמי' טעון בריח שהיו סיגי כשבע היסת ונפטר וכמו שכתבנו דבריו לעיל: גם מוהרי"ן קורדו הבין דזוהה בעיניך מה שכתב דדברי הרי"ף מוכיחי' כדברי הרמב"ן והרשה והלין דהיכי' מיירי בשם שרף בית הבפק ופשם לית' כדברי הטו' דהרי"ף שכב כשבר הגאוני דתקנו גבי בפק' דעלמ' תקכ"ג בגזל לא ה"ל לפרושי דהיה דירו' בשנשרף בית הבפק דוק' אלא בכל פקדון דעלמ' ונ"ל גב דמה שכת' שם מוהרי"ן קורדו כפי ג' ז"ל ובנפקד כת' הרי"ף מעשו בו כו' משמע כן מד' בריו לפי שכת' בסוף הכונם ירוש' שכת' דביכו בשמוך חד כה כם כו' הו' כדי להלין קו' על הטור דאולי משם למד זה אבל לא שמע' שרב הו' כן שדברי הו' קושר מה שכתב מה דפשט דברי הרי"ף מוכיחים כהרמב"ן ז"ל ומייעתי דפירושו גבי טמון כתם. והנה גם בדברי הרשב"ם בם הכונם יש לדקד' בהם חדת דכיון דאיכו גופיה כת' בתחלת דהירוש' מיירי דוק' בשנשרף בית הבפק ולהכי מייתי לה גבי טמון כתם אבל אלו היה דמתמה ומתר תירץ למה יעסו תקכ"ג בגזל כמפקי' דבשלמ' גבי בגזל עסו תקכ"ג שלא יסב' בגזלן וכן כתם שפשע בשמיר אסו הטילו שבוע' על הכיוק כו' ולשלא ה"ל הכי הו' דאיכא לומ' עסו שלא בשם בחלתו וכדמפר' לה הלין על בכון. ועו' דלמה זה כתב לפר' הירוש' במעשו דחוק דמיירי שנשרף בית הבפק' בפשיע' שבבו ושתחייב השבן לפרוע הבזק ואפי' בשה שהיה טמון בשק ומיירי שבפל הנדר מחמ' דלית' דבשבי מיקרי חבוי שבל זה חסר מן השפר וגם לשון הירושלמי הו' חד כה כם לפקיד גבי חבריה שק נדור חייב לומ' שיגין הוא וסדין חמ' מיטבמין הוה דיהה שהשרף הוא בין המפקיד והנפקד ולא

מזכר שם השבח של הנפקד דמלמן לכך שמים · ומשמע
מכך דכרי הר"ם ז"ל דיש דמצוה לנתח ליה לחוקומי
כך כר' יהודה ולא כרבנן וכמו שכיוצא שם על נמ' דילן
גבי עלונית דר' יהודה ורבנן ואף לפי פירוש הלזן דמיירי
כשנפרד ביה המפקי בפניוא שמא ולא נשמר בנחלתו כ"ל
בהכר דה שכיר ליה כר' יהודה דמחיי כטמון שלי במדלי'
כתוב שלו דשו לרבנן לא מחיי כטמון שלי במדלי כביה
חפרה או במדלי כתוב שלו ולא נפלו החפי שלו בגון שנפל
הגת מחמת סדלק דאז ה"ל כשלו ירה חץ בידי וכמו שנתב'
כל זה שם בגמ' כף כיצד הרגל ולפי זה אמר הרמ"ך דאי
לפשר לומר דמשום מבעיא תקנו כו תקנת נגזל מיושב'
המפקיד ויטול מה שטמון שהיה תוך השק דהרי לא
מחייב מבעי' כטמון שלי לר' יהודה ולא ניח ליה לחוקומי'
לרב שיבא דר' יהודה ולזה הוצרך לדחוק ולפרש דמיירי
בפשיעת שם שכנו ומיירי שכפל הגדר שכיוצא מחמת
הלזיקה דהשתא אפילו לרבנן מחייב השבן כטמון דלא
נשלו חפי וקל להבין · ומשמע הלזן ז"ל לא חשש לזה מי
שת רב כר' יהודה וכמו שכתב בפסיטו' ז"ל ותירעו חוכם
אמת ואמר רב בשבע ובוטל משום דס"ל כר' יהודה וכו'
ובאר יותר טוב לבאר הירושלמי בפיר' מרווח ומדוקד'
ואפי' דחתי רב כר' יהודה · ומשמע מהי דקשיח טובא
בדברי הרי"ף הוא דמשמע לכאורה דדברין סותרין זה
את זה שהרי כתב וז"ל אבל במפקיד למה הטילו מי
בטעין כריח סיגון הוא משבע דהכין הוא ויות' ברש'
שיהא פטור כלא שבועה מירי דהוא כטוען חטי והודה
לו בשעורין מי דטעין במה לומי כשבע המפקיד כלא
שבועה יטול דהל' בפקד מחוייב שבועה ואינו יכול
לישבע כמו טענו מנה ואמר ליה ן ידענא ן לא ידענא
דהכא במי טענו שק מלא מטבסין והודה על השק ועל
המטבסין לומר לא ידענא דשמא סיגי היו עכ"ל דמשמ'
מהכא דקאמיב הרי"ף ז"ל טענת שק מלא מטבסים
כשני דברים שק לחוד ומטבסין לחוד · ולפי זה
כל טעין שומר חיכי יודע שם מטבסין הוא מלא או
סיגי ה"ל כמודה בהכר הא דקאמיב שק ואומ' במטבסין
לא ידענא שם היו מטבסין או סיגים וה"ל הוא לוי לומ'
בתחלה ויוקר גרוא עיקר טעי' כלא שבועה מידי דהו'
בטוען חטי והודה לו בשעורי והרי לא דמי שלא בטוען
חטי ושעורי והודה לו בחטי וכופין לו בשעורי
דהוי מודה במקצת הטענה נמור · וה"ה כלא ימצא לי
חשיב ליה קרא טענת שק מלא מטבסין והלא מצינו
ברית שהיו סיגין ולא מטבסין בטענו חטים והודה לו
בשעורי וכתו שכת' בתחלה ה"ה לומי כטען שמא סיגי'
היו כת' ביטול המפקי כלא שבועה דה"ל מחוייב שבוע'
ואינו יכול ליפטר ומשלם הרי לא רמי שלא כטענו חטי'
והשיב ליכי יודע שם חטים או שעורי דפטור ואי חשיב
ליה שק ומטבסין בטענו מנה ואמ' ן ידענא ן לא ידענ'
כמו שפתח בסוף דבריו ה"ה בטוען השומר ברית שק
מלא סיגים הוה חייב שבועה דה"ל כטענו מנה ואמר
ליכי חייב רק דיוכר ר"ת שכי היכרין דהוי מודה במקצ'
נמור וכדפתבינן וכעת נרוך עיינן ·

ונחזור לדיב' דכיון דחית מדכווק דסברי דהסי'
דיוסף למי שעליה בכנו כל המפרשים חת

ועיכון עם השלח בכל אלו פוטר הרא"ה ודאמ דאויל
כתרי דכשבע המפקיד ונוטל והיינו משו' דהוי כמודע
במקצ"נמור והיה רשאי ליטול המפקיד כלח שבועה שלא
דמשו' דאין מוטל על הנפקד' לדע' מה שתוך הפק חייבו
שבועה למפקיד: וחנה הוצרכתי להאריך בזה לפתי
מבוא: הל' לאפוקי אלא לטעות בלשון הטור שכתב
בסימן רנ"ח ונ"ל ואל הרשם ל' את"ל לח' וכיה משום
מחוייב שבועה ואינו יכול ליפבע אלא למרי' הכי אלא
בשים טעם כמאות כגון ן' ידענא ן' לא ידענא כו' אבל
הכא לא היה לנפקד לידע כמה היו בשים וכו' אב אלא
תקנת חכמים הוא שעשו כמפקיד ליפבע וליטול כמ"ש
פתקנו בגנזו כו' עד ולפי זה אין חילוק בין אם ההודאה
ממין הטענה לעכ"ן לחפבע מחוייב שבועה ואינו יכול
ליפבע לעפ"י שנפקד טוען שמא אלא לעולם מפקיד
נפבע ומוטל וכן כת' הרא"ה בהשגות ע"כ דלא על נב
דלפום ריהט ל"ליפב' משמע דמה שכת' וכן כת' הרא"ה
דאכולהן מולחיה דהר"ם שכת' שם שקלי מ"א על כרחיך
לא שקלי שלא כרשם דברי הר"ם שכת' שם דלי"ל לאחוקי
משום מחוייב שבועה ואינו יכול ליפבע אלא לאפי' בכ"ש
אלא בשים שם טעם המאות כו' אבל שכח לא ה"ל לנפקד
לדעת מה שים בתוך הפקים כו' הכן דברי הרא"ה
בהשגה אבל לא דשכח הרא"ה דתקנו גבי נפקד תקנת
גזלן הם אינם לא הוה לנו לעיולי כדוחקא לפרש
דהיינו לפי דפק הוי דבר ח"לאחוד ומטעמין לאחוד
וה"ל כתבים שכי דברי הכיון דהוה מפני התק' שתקנו
בכל פקדון דעלמא אין נראין הודאה בתקנת אלא אמין
הטענה אלא כל שטוען שמא כשבע המפקיד ומוטל שלא
נדאי דטעמו הוא משו' דמיקרי מודה בתקנת הודאת
הפק וכמו שכיתרו הרב המגיד ז"ל: והשתא הב' היה
יען דאיתי דברי תמוהי' מאד שכתבו הרב בעל מאורת
עינים והרב בעל הלבושים ז"ל על מה שרשם
כתוב בס"ע סעיף י' ונ"ל הפקיד אצל חבירו שק נרוה
ופבע כו כו' עד ואם אמר הפומר יודע אני שהיה כך
והב ואינו יודע כמה נוטל המפקיד כלא שבועה וים
חומרים שכשבע שאינו יודע ונפטר ע"כל וכבוכו כו
הרבנים הנז' לדעת לפוף הכנת דברי הרשם ז"ל שהרב
בעל מאורת עינים כתב ונ"ל ואין שכשבע שאינו יודע
ויפטר כן נרא' דעת הרא"ה הכיחה המ"מ פ"ה מהלכות
פקדון ומבואר שם טע' דין זה משו' דה"ל כטענו חטים
והכתבע חומר אינו יודע אם חטין או שעורין דפפק
בעל העיטור הפטור אף מדיני שעורי' ומשם שאמרנו
כתבאר לך דשאי' לא קאי אמאי דכתב ברים הפעיף
דפפומ משביע אינו יודע שמא סיגי' לו חול היה והטוב
לא הכיח דעת זו לא בפי' זה ולא בסימן רנ"ח כו' ואתם
בעלי העיון הכיוטו ודאו פירוש כזה אם נתן להסתב
בעט כדוק ואיך תפשר ליומם שכרא זו להר' לאבר ושוא
כיאר דעתו שם בהשגה בהדיא ל' הפך וכיאור הרב
המגיד בכיאור שאין כו' פקפוק בדבר זה עצמו בפק
ברור שפומר טוען אינו יודע אם היו בו כלי כסף או
סיגי' דכשבע המפקיד ונוטל וכמו שכיאורנו לעיל באורך
ושרוב ליה מריה במה שחשב על בר ישראל מוהרר"
קאלרו ז"ל שעל שברת הר"ם ז"ל כיון ואמר ונ"ל שכשבע

שאינו יודע ויפטר אם שטוען נגד דברי הרא"ה כהדיא
עוד כתב שם בסימן רנ"ח דרך שני וזה כי נר' לו דבר
זר לומר שמה שכתב ונ"ל שכשבע וכו' שחוזר על הדין
הראשון ולא ברין הפתוך לו ומי יתן והיה זה הקושי
כלבר ולא שטוען נגד הדין ולכן חזר בסימן רנ"ח וביאר
דרך שני ז"ל דקאי אמאי דכתב לפניו דעת הרמב"ם ז"ל
דהפקידו שק נרוה וטוענו שהיה אלא מרגליות ואינו
הנפקד יודע אי שהיו בו מרגליות ואינו יודע כאם
דנוטל המפקיד כלא שבוע' ועלה כת"ל דכשבע ויפטר
אפי' דם"ל דלא עשו תקנת גזל גבי נפקד ושהירוש"מ
מיירי בהם וכמ"ש הרא"ם שהרבה מן המפרשי' פירשום
כן וג"כ ס"ל להאי ל"א כשבר' הרא"ה והר"ם דלא אמרינן
בזה מקוף שאינו יכול ליפבע משלם כיון דלא הזה לים
לנפקד לא ידע עכ"ל וזו ק"ם מן הרשטוגה שהרי לפילג
חוקק המפרשי' שפירשו הירוש"מ גבי טמון בהם והם
הרמב"ן ז"ל המגיד הרשטון וחביריו הרשה תלמידי
וחביריו הלן ז"ל היינו דוק' כשהשומר לא הודה לו שהיו
בו מטבעי' מעול' אבל בכים אלא ודאי שהכיר שהנפקד
יודע שאי שהיה בו וכך אבל אינו יודע כמה בזה הם
מודי' דגזבה הוא המפקיד כל מה שטוען אלא שכשעת
וכמו שכתב הרמב"ן עצמו בפירוש כמו שכיארנו לעיל
ועוד לפי' הרא"ה והר"ם ז"ל דסברי אלא לאמרינן גבי
פקדון מתוך שאינו יכול ליפבע משלם כיון אלא הזה
ליה לנפקד לידע לא כשכיל זה אמרו דנפבע הנפקד
ונפטר אלא דמשום שכי מחוייבין למפקיד שבוע' וכמו
שנתבאר כל זה לעיל ואם כן אין יוכל לעמוד עליו זה
הפירוש ולא עוד אלא שהוסיף עוד דברים ז"ל ולפי זה
לא ה"ל למחבר לפתוב' כאן בדעת הרשם שכת' שם
בסי' ג' ונ"ל אלא כותיה ולפי הפירוש השני שכתבתי
דאל"ל קאי אדין שכת' לפני זה ההומר טוען שאינו יודע
שמא סיגים היו בו וס"ל לא אלא אלאמרינן דמפקיד' היה
דעת התוכע גם על הסך נמי דה"ל כטוענו חטי' והסיב
שאינו יודע אם חטים או שעורים וס"ל כהר"מ דכתב
לא עבד תקנ' בגזל ואם ס"ל דיפבע הנפקד שאינו יודע
ויפטר ולפי זה לא קשה מידי דכאן לא חיירי המחבר
בדין אם טוען הנפקד שמא סיגים היו בו עכ"ל מרים
דאהרסם לא די אלא ורדו לפוף הכל' דברי הרב ז"ל שלא
שמקשים לו ושומרים כנגדו למה פתם כאן כהרמ"ם
ולא הביא גם פה ל"ל וגם תרץ לרב ז"ל בפי פירושו
הא דאתי שפיר מבלל הלפי פירושו השני שכתב הרב ז"ל
בתוכחתו וכבר הרחית לדעת הפירוש הרשטון והשני
אם יש לפם על מה שיסמכו: גם הרב בעל הלבושים
להיות שכתב מפוקף אמכבר דברי הרב ז"ל במה שאמר
ולא שכשבע שאינו יודע כו' ולא אבא מקומו של ולא שאין זה
הוא מדעתו לטון הרב ז"ל וכת' במקומו ז"ל ולא שאין זה
בכלל מחוייב שכוע' שאינו יכול ליפבע שיטול המפקיד
כלא שבועה דלא ה"ל למידע מה היה בתוכו שמעמים
בכל יום שאין הנפקד מרגיש מה שים בתוך הכים ונפקד
לפי' גם זה נשבע המפקיד כמה היה ויטול עכ"ל דשפיר
דזו היא סברת הר"א ז"ל מש"ה אין זה כונת הרב ז"ל במה
שכתב ולא שכשבע שאינו יודע כו' ומה שהביא הרב בס"ע
השמיטו בעל הלבושים וכתב זה בפקומו: ואתם

ונחזור לנ"ד דלמברת הרמ"ך והרב המ"מ ז"ל כל
מלח יש שם דררת מודה במקצ' רומיית
דשק דלא לתריכן ביה משלמ מלח הוה כטעמא חטים
והלח מצויב לויכי ויודע שם חטי' לו טעזרין ואם כן כל"ל
לפילו שם כרגה להצוות דין הקופסה לדין השק דיר'
לחלק קנת דשק מזה הוא שך מה שם מעט ואם הרבה
לכל קופסה קטנה פרלח מצויב לויכין דדין זה דהמפקיד
קוי חדוש גדול שהרי כתוב בהגהה מיי מוכית כדפוס
ישן מקומטנטינה וז"ל ומסקנ"ק על נב דהודאה דשק
ליכא דהמפקיד שק לא תכע מטכסין תכע ומאי דהוה
בשק לויגביב שק לא לויגביב ואי כמי לויגביב הא לא קתכע
כו' ואני כעזני מצתי להגהה זו סיוע וגנב שכרת
הר"ר לכר ז"ל מאתניתין דסוף כתובות הטוען את הבירו
בבדי שמן כו' ואמרינן בגמ' דכולי עלמא היכ' דאמר
ליה מלח עשר כדי שמן ים לי בירך שמן קתכע קנקנים
לא קתכע כו' וכתבו כל הפוסקים דכטוען מלח עשרה
כדי שמן ואפילו שטען עשר כדי שמן ים לי לנלך שמן
טעין ליה כדין לא טעין ליה ואם הודה לו ככדים לין
הם מודה במקצת ואם כן כל שכן הכא גבי עובדא דשק
מלח מטכסין דלא תכע אלא מטכסין דכתוך השק
וכדמוכח לשון הירושלמי האמר הדין אם מטכסין הוה
מלח והדין אמר סיגים הוה מלח דמשמע דעל מילוי
השק קטעין שק לא קטעין ליה ואם כן כיון דשכרת
הרלכ' הוי חדוש הכא דלא לנסיף עלה והיכא דאתמר
אתמר גבי שק דהיינו דשיך ליה קנת לוט' דקטעין ליה עליה
לכל גבי קופסה דאיכ' שוה לכלום לגבי שק לא אמרינן
דקופסה קטעין ליה: ומ"מ אפילו אתל דשק וקופסה
כהדדי ניהו מ"מ על כרחיך משמע דה לא הודה אלא
מילוי קורם כזה לכל שפעט הוא כשמירתה אלא כלא
שפק טען ונתגלגל אלא פעט כלל ואמ' הכל רלו מתוך
טעותיו שהוא נקבת מוצע ואייבה לשלם זה שיב
הילך דיומי הקופסה וכיון שכן הרי כתב הרשב"ה ז"ל
בתשובה שכיתה מוהרר"י קרא ז"ל סימן ע"ה וז"ל כתב
הרשב"ה שלית הטוען את חבירו מנה לי בידך והלה
אומר לא ליויתי וכא עד ה' וכו' תשובה מן הדומה
שהקדמת הקרמה וכנית עליה שלה זו וכן ויפה לך
מהיסו שאמרו כל שטנים מחייבי אותו ממון מ' מחייבי
שבוע וכל שאינו יכול ליטבע משלם כו' עד ומ"מ לעקר
הדין שאתה שואל ים לחקור שבועת מודה במקצת אם
היא דוקא כאודה שהוא מחייב מקצת ממש או דילמ' אפילו
כופר בכל שלא שמתחייב במקצ' מתוך טענתו ומשתבר
לדוקא מודה במקצ' ממש דאשר יאמר כי הוא זה כתיב
וכב"ר חיית קמייתא ליכא מתחייב אלא מתוך טענתו
כו' גם כתשובה אחר שכיתה מוהרר"י קרא ז"ל שם כפי
פ"ו כתב וז"ל שמעון כופר בכל ואין לו עליו אלא היסת
כו' עד ומ"מ לף על פי שמחייב שמעון באותו ממון
אין חיוב זה עשוי כמודה במקצת להתחייב שבועת
התורה על מה שכפר אלא שמתחייב במקצת מתוך
טענו' שהכירה כמודה במקצ' שמודים בפיו אשר יאמר
כי הוא זה כתיב וזה נרא' לי כחמת עכל דמשמע דלא
מיקרי מודה במקצת אלא מה שהו' מודה בפיו גם רוב
ממש אבל מה שהוא שמתחייב לשבוע מתוך טענותיו
אלא הודה אותו בפיו מחלה לא מיקרי מודה במקצת
ולכי בעזני מצתי עזר להרשב"ה ז"ל מדברי התוספות
בפרק שבועת הדיינים וז"ל אלא לאמר רבה ואמאי

לא תצייב בית וכו' מלמד דכשמר דכתיב ליה בית
וכו' מלמד שהוא מחויב לו תפירה כדאיתא בהרי הוא
בזה חומר עד הגג וזה חומר עד הגג ויש לכבשתין תפירה
אלא מעתה מיקרי מלאכה ואין יודע מה כיוכיסם אי כמי
בעינן שיוכיר מדם בהורתו עד כאן: והכא יש
לדקדק לתירוץ הרשבון דכיון דהטעם הוא דאם תפירה
מעט מיקרי מלאכה ואין יודע מה כיוכיסם אם כן הדרת
קושית לדוכתיה שהקשה בגמרא לפלוג וליתני בדידיה
כי בהיינו לומר כל כשתפירה מעט לכל אם תפירה
גדולה לא וחמתי נקט וה לומר עד הגג וזה לומר עד
הזין ולכן נראה לעניות דעתי דהתוספות הרגישו
בחולשת זה התירוץ הרשבון ולזה הכריחו התירוץ השני
לעקר והוי אלא מיקרי מודה במקצת כדכתב שכמדה אם
לא יאמר לותו ממש בהודאתו והלכן וכרו לכרכ שהקשה
גם הוא בהלכות הך קושיא לא תירץ אלא כתירוץ
השני והיינו טעמא דכתב הרשבון דלאו כל
כמיכן הוא וזה לשונו ותמכני מה שהכתת תלה כותל
למה פטור והרי כשנתקרו הפירות הודאתו ידועה
וצריך הוא שיאמר כה וברשה לי דהיינו טעמא משום
דכשעה שהודאה יוצאה מפיו כעין שיוצא כדכר
שכמדה ואף על פי שלאחר כך מודה בדכר שכמדה כיון
שהודאה תיכף עליה כהזיק דטענו חטים וקדם לו
והודם בשעורים עד כאן לשונו פירוש דאמרי' בגמרא
דאם טענו חטים והיה רוצה להשלים ולומר ושעורים
וזה הקדימו והודה בשעורים שהוא פטור אף על גב
דלאחר כך השלים התובע ואמ' ושעורים אפילו הכי כיון
שכשיוצאה מפיו הודאה של שעורים כאותה שעה לא
היה הודאה במקצת אפילו שלאחר כך נמצאת שהיה
במקצת לא מיקרי מודה במקצת והרי לך בהדיא דאפילו
גדולה להרשב"ץ וכרו לברכה ועדיפא מיניה דאפילו
שהודאה היה כפיו וגם שהוא עומר בה עדיין כיון שלא
הזכיר המ' בפי כהודאתו שוב לא מקרי הודאת במקצ'
והנה יש לדקדק בדברי הלבוש שכתב לעיל דקל"ל
הילך פטור על כרחיך ל"ל דמתני' כשהרקיבו
מיירי והוה לקוח מהתום שם ויש להקשות תיכף גבי
חלוקת בית מלא סייך לומר דהרקיבו דמיירי בפירות
לכל בכים מלא דקקני במתני' דעל כרחיך לאו פירות
ניכסו וכמו שפירשו כן כל המפרשים דכדיברים מיירי
מאי היא לימא וצריך לומר כדוחק דמיירי שנגנב
בפשיעתו ונגנב הדיוקי והכיתו הכים והשתא לא ל"ש
מה שהכתת תלה כותל כיון דאפילו הכים
שלמלאכה וכן פירש הלבן נבי בית וכ"ל ומה שהכתת תלה
כותל כמי בכגון זה הוא כלומר המדה תשב הכתת הרי
היא במקומה אלא שהקילו הפירות ובעינה לשלומי
לך ע"כ והוא דוחק ומ"מ היה לו להרשב"ץ ז"ל לפרושי
ואיך שיהיה כיון דלתום והרשב"ץ והלבן ז"ל פסיקא להו
דלא מיקרי מודה במקצת כל שהיו מודה לותו מקצת
בפיו ממש בפירות והכתבתן גם כן מה שאמר לרשובן
הילך דיש הקופסת לשברת קנת רבוותא לא מחייב
שבועה דאוריית וכיון שכן אפי' הר"ר והרב המניר

לא מסייע לשמעון המוחזק כיון דהוי דרדת מודה
במקצת וכמו שהזכרנו לעיל.

כלל א דמילת' כיון דלהרשב"ץ והר"ש והלבן ז"ל
בפקדון דעלמא כל שטוען הטוען לפי
וודע שם היה כן והכ לו סימנים דכשבע שהיו יודע
ויפטר: גם להרשב"ץ והרב המניר ז"ל כל שהיו שם מודה
במקצת לו מפני שלא הודה כפיו ממש לותו מקנת לו
מפני ש שמ' הילך לו מפני שהקופסת לא הוי רב שיקפידו
כי לפיכך לשיקרה תכיעה כשבע השומר שהיו יודע
ויפטר וכשנתרפ גם כן מכרת הכך יש לומרים שהכיא
הרב ז"ל דכברי הכיון שהודאה לפיכך כדבר שכמכין
וכמה לא הוי מודה כאקצ' וכשבע השומר היכת ויפטר
דכל הכך הכוקת מנטרפי להדדי לעזר המוחזק ואעפ
שזה מסכים מטעם ר' וזה מטעם לאחר ומר לית ליה דמ"כ
ומר לית ליה דמר לפי מנטרפים לעזר המוחזק
וכמו שהזכרתי זה מדברי מוהר"ר קולון בספר שלי
סי' נ' ועם היכרת לענין לסמוך לא הייתי שומך כוה
להקל ישן לחרי שכתבתי בספרי הנ' כמה ומן רציתי
בחילוקי ניטין להרשב"ץ ז"ל שכתב בפרק השולח בשם
ר"ת על הא הכא דכתב עדיה אין לו הפר לא לדבר מנוה
וגרים ר"ת כי הא דהזהו מיקרי דדקי כו' ומדברי ר"ת
הכם יש לדקדק שפר דברי מוהר"ר קולון וכן יש לדקדק
נ"כ מדברי ר"י שכתב בשמו בלחון סימן רמ"ח וז"ל
הרשב"ץ זלהם נראים כי הא דהזהו מקרי כו' וכן העיד
ר"ת שכן הזהו בכל הספרי ור' קרק מפנה ר"ת דדוק לדבר
מנוה שהיה בעין לכיסם של תינוקות דמייכי בגלי
וכמו דחרתן שזה כו' עד לכל כדר שלין לזה לדבר מנוה
מייכין כיה ולא כחרתו אין לו הפרה ואפי' לדבר מנוה
לפי שלין חרטת הרבים הנחרט' שזה להתחרט בעין
ר' ופתחו על זה לינו כפתחו על זה כו' ומ"ב כתב וז"ל
עוד כתב בשם ר"י מה טעם כדר על דעת רבים אין לו
הפרה מפני שלין חכם מתיר אלא על ידי חרטה אף
פתח על כדר טענת ועל דעת רבים אין לו הפרה מפני
שלין חרטתם שזה כו' ומוהר"ר קלמן הביא לשון הסמ"ג
בטור ל"ר כי' כ"ח והסיף עד עלין וז"ל מטעם מדבריהם
שלעטם שהרבים מסכימים שיטעו על כדרן לינו כשם כל
שלינו לדבר מנוה מפני שלין חרטתן שזה דזה מתחרט
מטעו זה וזה לינו מתחר מחותו הטעו שלא מטעו לאח ע"כל
מטעם מהכ' דר"ת ור"י מכרי דאעפ שהם מסכימים כלם
בהפרה וסם מתחרטי כלם מ"מ כיון דאינ מסכימי כלם
בחלט מטעו ש שלא זה מטעו ש וזה מטעו לאח שהסכימתם
זו לא מקרי הסכמ כל שלינו שוי כל כטעו ש וזה כר דהם
והו הטעו כעכין דיכא דאעפ שהם מסכימי כלם בהיתר
הרב שלא שלינו שוי כטעו ש שלא זה מתי מטעו ש וזה לינו
מתיר מחותו הטעו שלא מטעו לאחר דהסכמ' וו לא שמיע
הסכמ' ואחרי שדקדקתי זה מדברי ר"י ור"ת דלעל כרא"
שהו דקדוק לחייתי תסכתי לומר דלענין לישורא לינ
לסמוך לסמע' לפסיק מוהר"ר קולון לכל בספק ממון
דק"ל בספקו קולא לנתכע שמכינן עלים.

כתם הקטן יעקב הלוי.

אמר המחבר הנה עתה סמוך להשלמת ההדפסה הקרה ה' לפני את שתי השאלות ההללו ואמרתי להעלותם גם אלו על הכפר והם סימן פא

שאלה

נמצאו בקצת ספרי כפין פסוקות שהגבר שלהן תריך יותר מהרגיל כי להיותם בסוף הספר תריך הגבר כיותר כדי למלאת הפנקס ובכללם יש כמה פסוקה של תריך תריך גבוה יותר מהרגיל שלה וכשהקפידו בזה אם נריכין תקון חסר לזו ומדברי קצת גאונים ז"ל בתשובה קכ"ד נר' דף זה שפסק בכף פסוקה שעושין אותה כוויות כמו דלת ולא חם לדבריהם ואם כן נהגו במורת וכמערב לעשות כל הכפין שלהם כך ואם כן גם בכדון זה יכולין לומר שלא נהגו הסופרי' כך כיון שמניחו כיוצא ו' שלא שים להם הכפין פסוקי בסוף פסוקה הרבה מהם בגיהם תרוכות יו"ד מהרגל ועל הכל שתיך לפסוק שלא דקדקו בהם קדמונינו ומה גם שאין מהם הוכח מגלות ספרי וכודאי היה מרוויח ומוגה ולוקה נריכין לנו למודעי ואם נחוש לתקנם נריכין לנו לדעת תופן התקון אם נריך לגרור כל האות לפי שנעשה כמו סוף תו לקצר תורך הגבר כלבד כמו שמצאנו רבינו כ"ו שהם סדרו ותקנו הגבר עי"ז גרירה ותיך בעשה ג"כ בכף של תלת ך' גם במצה שלשים כו סדק בגוף שמפריד תוקיות של תלתיך ואינו עוכר הסדק מכאן רק מכאן הכתב והוא מסודק ביותר ואינו ניכר אם אינו מגביה האות כאצבע מחבירו הגוף ומה' תהיה מסכורתן שלמה.

תשובה

לענינות

דעתי ירא' הדבר ברור דנריכין תקון וברייתא' שנויה היא בפרק הכונה דאם סיכה סיכה גור' האותיות פסול וילף לה מקרא דוכתבתם שתהיה כתיבה תמה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות ס"ת וז"ל כל הדברי' האלו לא נאמרו אלא למנוע מן המוכיח ואם סיכה כתקון זה או שלא דקדק בתיקון כגון הוחיל ולא הדביקן האות בהאות ולא חיסר ולא הותיר ולא הפסיד גורת האות ה' הרי זה ספר כשר עכ"ל דמשמע דהפסד גורת האותיות ותמילוי האות ה' פוסל וכן כתב שם בפרק י' מהלכות ס"ת בעבריים הפוסלי' ס"ת שם' מהם הוא היכ' שנפסד גורת האות ה' כין בעיקר הכתיבה כין עי' נקוד או קרע או טשטוש וזה הוא מוסכם כין הפוסקים וכגורת הכף פסוקה שכתבתי הפוסקי' דגורתה היא שיהיה הגבר שלה יותר קצר מהרגיל כדי שלא תדמה לרי"ש ז"ל בטור ח"ח סימן ל"ו מכתם לאחד ומבחו שרבה כתוב בשם ר"ח ז"ל שכל הפסוקות נריכות להיות תרוכו כשיעור שהם כפלו יהיו בפופות ומהאי טעמא לא יעשה הכף פסוקה ווית למעלה שלא תהיה עגולה כמו ר"ש שהם כופפין לותה שתעשה כף כפופה דאין חלוק ביניה' רק זוז פסוק' וזו כפוף ע"כ דמשמע דצריך להיו' הרגל תריך כפלי' מהגבר כדי שיוכל להעשות כף כפופה וכתב עוד שם וז"ל כף פסוקה גבה קצה שלא תדמה לרי"ש לבן לא ימשיך חוק' בסוף הפנקה לעשותה תרוכה כלל כו' עד אחר כף פסוקה אי מתריך גבה יותר מהרגלה פסול עכ"ל וכן כתב בהדיא האגור בדף ט' וז"ל וכף פסוקה ועגולה כמו ר"ש ולא כמו דלית כי ף פסוקה וכפופה הכל אי"ז אלא העקום והכף פסוקה תהיה תרוכה שהם תכפול תוקה תהא כף וכן ים בספר ירחים ויזהר שלא יתריך גב הכף פסוקה בסוף פיסקה כי תאחר טורקה ותרוכה כר"ש כי נריכה להיות תרוכה כפנים בגבה וכן כתב החסיד עכ"ל: הרי לך בהדיא דגורת הכף פסוקה היא להיות הגבל הכפל מגבה ושם התריך גבה יותר בפסד טורקה שהרוחה כר"ש ושם כן כ"ם היכא שהגבר הוא למפרע יותר תריך מאי שהרגל דפסול דאין כאן עוד גורת כף פסוקה ואף על גב דכתוב בהגהות מיימוניות בשם הר"מ ז"ל בפ"ו מה' ס"ת על דברי הרמב"ם שכתב ושם נאה מכיח המקום פנוי וז"ל לכתב לעשות את האותיות גדולות ולמשוך אותם עד סוף השיטה אסור שאין לעשות אות ה' מחבירו ולא להגדילו ולא להקטינו לכך מהמקובלים לבעלי המסורת עכ"ל דמשמע דכל זה הוא להתחלה דוקא והוא כולל גם כן על כל האותיות מ"מ הרי כתב בעל הקונטרים הנ' דדברי ההפסד לא שייכי בכף פסוקה רק בשאר האותיות אבל בכף פסוקה אם גבה יותר מהרגל פסול והיינו טעמא דכיון שאין הרגל יותר תריך אין לה עוד גורת כף פסוק' וה"ל כשאר פסול נפסד טורקה מכל וכל דפסול וכן דייק לשון הר"מ שכתב שאין לעשות אות ה' מחבירו ולא להגדילו ולא להקטינו לכך מאותם המקובלים כו' דמשמע דמיירי שלא נפסד גורת האות בכך לגמרי רק שנשתנה מגורת חבירו כגודל והקוטן אבל כל שנפסד גורתו לגמרי דומי' דכף פסוקה שגבה יותר תריך מהרגלה דכבר נפסד גורת הכף והכי הוא כר"ש פשיטא דפסול: ומנאתי בתשובות מהר"ל ז"ל סימן נ"ח שכתב נבי נט ה' שהתריך כף למסך בסוף שטה כדי למלא השור' וז"ל וזו אפשר שלא יקראנה תיכוך כף מחמת תורך גבה וזה לשון החסיד שין להתריך גבה של כף פסוק' מפני שנר' כר"ש כי רגל הכף נריך להתריך כפלים מן גבה וכת' הר' שמשון על זה ולאפוקי מסופרי כור"ם שפוסלין מלכתחן בשם שמתריכין הגב של כף פסוקה בסופי סיטין כמו ר"ש או רלית כו' גם הפרנם כתב וז"ל ואל יתריך שום כף למעלה מן יתבר קריאתה וכרחה

ובראה כרים וכיון שראיתי כל זה שהלך בכתב בסכום
בלי הפי מעצמי את ידי כי אי אפשי לתקנו וכו' עד ואף
כי קיבת למהך אם יקראוהו כדלת אין העניין מסתבם
אלא הוא מ"מ תקבתא וליסבא דהכין הוא עכ"ל הגאון
הכו' הרי לך דאפילו דהיה דומה לדלת ולא היה מסתב'
מבנת מלת למהך כולי האי ואפלה לא מלאו לבו להכשיר
תנט כי בראה לו בדוק דהלכה הכי הית' בסולהלנמרי
גם מדיוק דברי רבינו שמשון ז"ל בר' דפסוקה ליה דהוי
פסוקה הרי כתב פסוקין מלאכתן בסת' מאליהן
הגה ז"ל הלכה פסוקה בסוף סימה וכו' ומהאי
טעמא ז"ל בשם רבינו דכסת' לא שייך לומר מיהו
זמקק ז"ל וכו' הוה לה למתר בסת' שלא דוקא נבי חות אחר
אלא כשאר נוסחה לגמרי שלא שהוה דומה קצת למורתו
וגם דומה קצת לגורת חות אחר ואו עי' התנוק יתבבר
היטב מאחי הגדול' ניבר יות' לבב כל זמן שבשאר לגמרי
גורת החות המיוחדת לו על כי הדין אפי' אם יקראהו
שהנוק מה בכך דאולי סירבי בקט דנהוג בתיבה זו
בחומשים וכן כתב אם מוהר"ם ז"ל אפילו נבי נט וז"ל
והנה כתבו רבותינו דפסול הוא בשלהלפ פסוקה מרוב'
מעם דתנו' קרי לה כ"פ היינו מפו' דמירבי נקט בכתיבת
חומשים ומחוורים עכ"ל והרי לך דברי הר"ם ז"ל בפי'
קק"ו וכן ודאי אין להכשיר הלכך שאין הדבר בשאר
כוונ לקו החמשי בשביל שהתנוק יקראנה הלכך שהרי
מפני הפרוד לא יטה לומר שהיא עין הפוכה ולא תמרו
שלא כחות סדום' לחות אחר וכו' ומוהר"ם קולון ז"ל בשם
סט ביאר הענין יותר בביאור ז"ל ופסוק שאין להכשירו
פי' קריאת התנוק שלא נתמרו דברים הללו שלא היכיר
שפסק' החות וכביר לה שיעור כגון ואו קטועה שהנו
מסופקים בו אם הגיע לאורך ואו או אם בשיעור זה
ולכך תועיל קריאת התנוק דבלולי מלת כעלמ' הוה דאורך
ואו ים לה מלת קראה זה אבל היכא דפסוקה לן שאין
החות בגורתו מה תועיל קריאת התינוק ועיכינו דומה
שאין החות בגורתו עכ"ל ואפ פסוקה דהסת' הללו
גריכים תקון ואפ שכתוב בשלהלפ שקראה דבר מתמיה
בעיניהם אין לנו דקדוק הקדמוני כזה אם לנו מילתא
היא וכבר הסכים מוהר"ם קולון ז"ל גם על זה אם כסוף
התשובה כשאי היה מתכוין להסיח דעתו על הפסוק הלז
נ"ב ומה שכתב בשאלה שמצאו כתוב בתשובו' מוהר"ם
נשלטו' ז"ל שאין לחוש אם עשה פ"פ פסוקה בזויות כמו
דלת ואפ ה"ה נמי אם התחיל נח ויקר מהרנל' מזה
שכי תואר העם היות שאין כידי כהעתק ספר תרב ז"ל מ"מ
אפי' יהי כן כדברי ז"ל כדבר הזויות לא כשביל זה יהיה
גם לאורך הנה כשהוא יותר מהרנל דהרי כביר' שתמר
מכל הנך נחוני לפסולה וכשלמת נבי זויות לא מכחנו
בהדי' שיהיה כפסל בכך ובוכל זום' לשמנה מן המובח'
שתאמר מה שאין כן באורך הנה דכסירום כתבו לפסול
וכן דייק לשון הקונטרים הנזכר שנבי אורך הנה יותר
מהרנל כתב וז"ל אבל כ"פ פסוקה אי מתרוך נגה יותר
מרנלה פסול' ואו על ענין הזויות כתב וז"ל ומהאי
טעמא שלא יעש לכ"פ פסוק זויות למעל' שלא תהי' ענולה
וכו' שלהכי שיכה בלשונו דבאורך הנה בת' פסול וכזויות
כתב לא יעשה דהוי לישנא דשמנה מן המובח' וכן

דייק לשון הרב בשל התנור שכתבנו דנבי זויות לא כת'
בלשון עבוכה שלא כלשון מנוה מן המובח אבל באורך
הנה כתב ויזהר שלא יתרי' נה כ"פ פסוקה בסו' סיטה
כי תאכל נורתה ותהיה כרים כי גריכה להיות תרוסה
בקלים כנגה וכן כתב החסיד עכ"ל דכל זה הוה ליסבא
דעבוכה ולא למשנה מן המובח' ואולי מכאן למד
הרב נשלטו' ז"ל דאין לחוש אם עשה זויות לכ"פ פסוקה
כיון דמציכו דלאו לעבוכה אתמר ומ"ש ים לתמוה איך
החוש הרבה לומר שאין לחוש אפילו לכתחלה ולא אם
לכל הנך נחוני דלכל הפחות לכתחלה אסרו הזויות
ועוד דהרי מצינו למוהר"ם אסכנדרי ז"ל שכתב ומכיאי
מוהר"ם קאדרו ז"ל שם שים לומרי' דגם בזויות פסול וז"ל
ים מי שכתב שאם כתב כ"פ פסוקה בזויות כמו דלת
שהיא פסולה וכתפילין ומזוזה לא יועיל בה תקון כמו
הדל"ת שכתבה במקום ר"ש דתיקונה מיקרי חק תוכות
עכ"ל ולא היה לו לרבינו להגיה אלא לחוש לזה
וכמה לכאורה
כי' לשון הר"ם אסכנדרי זר כמה שפתב דכתפילין ומזוזה
לא יועיל בו תקון דתיקונה מיקרי חק תוכו' דאם תקונה
הוי חק תוכו' היך כתב דכתפילין ומזוזה דוקא לא יועיל
הוי לאפי' כשלא כ"ש יועיל כיון דמיקרי חק תוכו' ואמאי
הכשת הדכרים היא ואת דתקון זויות הלכ"פ פסוקה היא
כמו תקון הזויות של דלת שטעה וכתבם כר"ש שים שני
מיני תיקון הא לגבי הזויות ההם ואו יאמר הר"ם אף
הלכ"פ פסוקה כתקנה אז לגבי גב הלכ"פ פסוקה וגב
הר"ם העמוד בזויו' ולחוור ולכותב כלשת זויות דכתבי
לא מיקרי חק תוכות וכמו שכתב עוד כ"ה ואולם זה
התקון הסכי יועיל לנבי שת דוק' דאינו כשאל אם נכתב
שלא כסדר אבל בתפילין ומזוזה לא מיקרי תקון דה"ל
שלא כסדרן דהרי עכשיו את הר"ם או הלכ"פ פסוק' ולזה
לא נשא לסם רק תקון הראשון דהיינו לגבי הזויות
כלבד דהגרירה לתוליה לא מיקרי שלא כסדרן אבל גם
זה לא יועיל דה"ל חק תוכות כיון שזוה מתקון החות ע"י
גרירה כלבד כלתי שום מעשה כתיבה ודייק כליסכים
שכתב דתקונה מיקרי חק תוכות יר' שהתקון המיוחס
והשייך לסם דהיינו התקון הראשון מיקרי חק תוכות
כי התקון הסכי לא שייך כאן אלא דהוי שלא כסדרן

ונחזור לכ"פ דאין ספק שהספרים גריכים תקון
ואמנם חושן התקון הוא זה לגרור כל
הלכ"פ פסוקה ולחזור ולכותבה כתקנה דהיינו להיות
רגלה גדול ות' מגגה ואם יאחר זה המקום פגוי מהסיטה
אין בכך כלום וכמו שפיאר זה הרמ"כם ז"ל בסדרה סם
וז"ל לא כאחר מן הסיטה כדי לכתוב שלם לותיות מכיח
המקום בגוי ומתחיל תחלת הסיטה עכ"ל וכל זה הוא
למנוה מן המובח לגמרי ידי סברת הרלך ז"ל ומוהר"ם
ברפתי ז"ל דכב' ירו' המחלוקת יפגה שהיה בין הרכבים
הנ' וכין מוהר"ן חביב ז"ל וכמו מוהר"ר לוי ן חביב ז"ל
בהרחה בתשובות הרלך ז"ל סי' ל' ובתשובות מוהר"ר לוי
ן חביב ז"ל סי' ל' דלמבחית הרלך ז"ל ומוהר"ם ברפתי ז"ל
לית סגי ע"י גרור קצת החות ולחזור ולהשלימו רק גריך
לגרור כל החות מהוח ולחזור ולכותבו כתקנו ולמבב'
מוהר"ן חביב ז"ל סגי בגרירת חלק מהחות ולחזור

להשלימו

להשלימו דכל שיש שם כתיבה ותפילין במקצת אין מיקרי
חק תוכות ובחמת רשלמא דברי הטור ז"ל כ"ד ס' ר"ל
שהכונה שם דברי הר"ם ז"ל הדברים הין מוכיחים
בהכי דברי הר"ם שם כתב ג' כתר"ך ומשרת נרפקי
שהרי לשון הר"ם הוא תשוב ומחוק כלה ויכתו' לחב'
במקום ונחמ' הטור כשהביא שם דברי הר"ם כתי"ם
שהוא שברך שכתיבת נכפתם' ואינו מועיל לגרו' הדבק
ולפותחה דהיון שהיו עושה מעשה בגוף הת' שנשאר
שלא שגורר התיומה וכוה נעשה התות ה"ל חק תוכות
ע"כ דמשמע שכתין כדברי הביו הר"ם ז"ל כמו שכתב
מוהר"ן ח"כיב ז"ל דדוקא היכא שהיו עושה שום מין
כתיבה בהות ההוא רק שע"י גרירה בלבד נתקן התות
מיקרי חק תוכות ואפילו במקצתו לא מיקרי
התות לא מיקרי וחקק הלא וכתב וכבר העיר מוהרר"
קארו ז"ל שם שכל חכמי שלונים ז"ל השכימו או לשברת
מוהר"ן ח"כיב ז"ל ולא לשכרתם שגי לגרור הגב בלבד
מלבף ולחזור לכתוב הגב קצר כתקנו שיהיה שחות
מהרגל ואין צריך לגרו' גם הרגל דכל שהוא חוז לעשות
מעשה דכתיבה בגוף התות ואפילו במקצתו לא מיקרי
חק תוכות ואמנם מה שכתו' בשאלה שקנת הכפין השם
תקנו תותם מקודם ע"י שגרירו היקרות מחורך הגב
והכיתת הגב כשיעורו דהיינו פחות מהרגל ולא גרירו
בל הגב כזה פשוט' דשלא כדין עשו ולא מהני זה התקון
דהוי חק תוכות שיכא ד"ע דהרי תקן התות בלתי שום
כתיבה כלל רק ע"י גרירה בלבד: כתופן כי התקון הוא
לכל השברות לשחוק כל הבף ולחזור ולכותבה כתקנה
או לשברת הגב גחוכי שהשכימו לשברת חכמי שלונ"ק:
ז"ל לגרור כל הגב בלבד ולחזור לכותבו כתקנו פחות
מהרגל ואם יעשה המקום שכוי לית לן בה: או אם
ירצה לתקן גם את זה יגרו' כל התיבה ויחזור ולכותבה
ויתכוין להתריך מעט קט כל האותיות מהתיבה הזות
המקבלי אורך בשיעור מקום השכוי כי עם זה לא יעשה
האורך רושם בשום אות מהתיב' כי יגיע מעט לכל אות
ואם לאו לכל השחות צריך לגרו' כל הגב וכמו שכתבנו
לכל לגרור היקרות בלבד מהגב ולהכיה השחרות לא
מיקרי תקון:

ואמנם בכף פשוטה על שהיך לכתורה היה נר'
דלא שייך כיה זה התקון דכיון דהכף
הזה אות הנטפל לאחרי השם היו יכול לאחוק בהותו
ובריותה שבויה היה בפר' שבועת העדות כל הנטפל
לשם מלפניו כמחק מלאחריו היו כמחק שבכר קדמו
השם והוה היה נר' לכתורה דמריך להשי' היריעה השיה
ולגוזה ולכתוב לאחרת במקום' או שם השם' הוה עשוי
על הגויל כמו שהם רוב השטרים השלמו לקלוף תיבת
שלהיך ע"י שכיב' חרים' כך שלמה כדרך שעושי' הסופרי'
הבקיאים ולגוזה ולחזור לכתו' תיבת שלהיך על מקום
הקלוף עם הכף כתקנה או שם ירצה לגרור גם התיבה
שלפניה ולתלותה ובמקומה לכתוב תיבת שלהיך וכמו
שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' ס"ת ז"ל מותר לכתוב את
השם על מקום הגרד ועל המחק וכו' גם הטור כ"ר
פ' ר"ע כתב יין קולין את השם שלא שם טעם ולגזו

יגרור תיבה ח"ו שלפניו ויכתוב השם על הגרד ויתלה
התיבה שמח' עכ"ל ועפ"י דהרשם ז"ל כת' בכלל ב' דמותר
למחק את היריעה ולכתו' לאחרת מקלרוד החזכרו' השם
הוא דמיירי לאחוק הקלף לגמרי ולהשאר המקום נקוב
וכמו שהוא מבואר שם בדברי השוע ז"ל גם תוריעכי
שם יכול לאחוק את החזכרות שלמות עם הקלף כדי
למחוק ולתקן אותו ולעשות נקבים ביריעות וכו' ולזה
השיב הרשם ז"ל דמותר למחק היריעה הכותבי כר' הדבר
מגוכה להיות הספר נקבים נקבים וכן מורים גם דברי
הר' יהודה בנו ז"ל שהביאם שם מוהרר"י קארו ז"ל שכתב
ויריעה שהיו בה חזכרות שתי' ואחת מיותרת וקרועה
בעינן שבשאר נקוב שם מותר היה למחק וכו' אבל
לקלוף את השם ולהזניחו שלם ולהשאר הגויל שלם
שלמה שפיר דמי כל זה נר' לכאורה: ואמנם אחרי
התכוננות יר"ש ד"ל שפשוטה זו של שהיך שייך כה
ג"כ התקון שכתבנו בשאר הכפין דהיינו לגרו' כל הגב
בלבד ולחזור ולכותבו כתקנו וזה שכתי כתב הב"י
שכשכרר' ז"ל והביאו מוהרר"י קארו ז"ל בי"ד סי' ר"ע ו"ל
פשיטא כי מי שכתכון לכתוב את השם וכרבקה לו רגל
שמלי' של ה' שרשאוכה של שם כן ד' בגגה בעינן שכיכר
לכל שהות אות ואחי וכול הוא לגרו' רגל האות שכעשה
כפיסול ואין זה עובר בלא תעשה משום הא דתניא
המוחק אות אחד וכו' עד שבל שם בשפכה דיו על השם
מותר למוחקו שלא היתה כוונתו שלא לתקן הרי כתשאר
מבריותא זו שאם נפסדה נותה אות מאותיות השם על
ידי שפיר"ש שיכול למוחקה וכ"ש זו שנעשית מתחלה
בפיסול ולא זו בלבד שלא אפילו נרבק לו בהמי גוונא
ה"ה לאחרוכה של שם שנעשית אות עם היות שנקקדם
השם בחצוי הראשון שיכול לגרדה ולתקנה ברם לכתבי
היכא למבעי היכא דאחד ה"ה מפשם לא תלי בריעות
בדקא יאות בגון דרביק בגגה כאו' השערה וכ"ש קרן
לה ל"ה היכי נעביד דאי גריר ה"ל חק תוכות ואי מנח
ליה הא אמרינן מאי טעמא תליית כרעים דה"א וכו':
הרי לך דפשוטה ליה לרב ז"ל דכל שהאו' שכתב בפיסול
ולא כעשה כתקנו דיכול הוא לגרדו ולתקנו והוי כ"ש
מכפ"ד על השם דקתני בברייתא דיכול לגורדו ולתקנו:
גם מוהר"י חיסדן ז"ל בכתביו סי' ע"ב כת' וז"ל ואם מותר
לתקן השין שבשמות הקודש כבר נהרשתי ג"כ על ככה
מאחרים לאכ' שבתבתי בשפקת הנרש' דשרי מטהי' דכתב
בהגהה קטנה בסיומו כם השד"ג דאם נפל היו על
השם מותר למוחקו לחומו מתכוין רק לתקן והניחו
להמותו לזה גם נדון דידן אך לא כריה לי דאשכר
דשתם חיורי שנטשטש האות לגמרי אבל כאן אינו
מחוסר רק הקדוק ר"ל או כימת מיבת דהכא אין צריך
למחוק רק הרגל שבתב בטעות ובגוף האות שבתב
כהין אין צורך ליגע עכ"ל דמשמע דכל שהוא חומו נוגע
בשום אות שבתב בהיכו רק מה שהוא מוחק הוא מה
שבתב בפיסול כדי לתקנו כדי' דשפי' דמי ומה שנשתפ"
סרב ז"ל מפני הגר שאחר דנימא דאחרכא שפיר"ש
בכר נמשטש האות לגמרי והרי הוא מחוק ממילא
ולא זה בלבד לחזור ולתקנו מה שאין כן ברגל ש"מ אינו
מחוסר רק הקדוק ח"ו דהיינו הני' דהקמון מאי טעמא

תלויה כרעיים דהא כו' ואם ישמוד כך לא מיקרי מחוק
ועוד הנך לא שייך כלל בכל דכרי הכא הלכך קיל פסולא
לגמרי ואין לה גוד' כף כלל ולא דמי לרגל דהא סהדות
דכוק קא'חכל נקר'קיט כעד ה'לוחיכו חסר רק הקדו'
ש'וכן קרחו הרב ז'ל דקדו'ש'לכל כל שהא היה דכוק
לגמרי והיה דומה לחיית שכב הפסיד צורת הא דומיא
דהא דהלך הפסי'צורתה כזה לא יסתפק הרב ז'ל דכרי
ין כאן מקו'לגד'הגר הסו'וכן הן דכרי הרי'מסכנדר'
שכתבו משם שהרי'מסכנדר' כיה ואמר דפסיטא ליה
היכא שהא'ה רכוק רגלא לגמרי וכרחית חיית שמותר
למחוק הרגל ולחזו'לכותבו כתקנו ואפי'הא'ה לחרוסה
על פס שכבר נקדם בחניו הרחשון והטעם דמה שהו'
מוחק כעשה בפיסול ולא חל קדושה עליו וגרע מכפל
טיפת דיו שהרי התם כבר נתקדם הפס שכתב כתקנו
ש'לא לחלב כפל סדיו ונקטעטע · ואחלב הוסיף ואמר
שהיכא שהרגל לא כדבק לגמרי רק נקר'ק לכל הא'ה
שהוא רכוק מעט רכוק הוא מסתפק וכמו שכתב ז'ל
ברם לחכתי ליה למיכעי היכא דחד הא'ה לא תלי כרעים
כדקל יחות וכו' ונדד גם הוא ז'ל הנדריב עצמן כמו
שנר'מוהר'ר חיסרלן'ז'ל דמשמ'כהדיא דמאי דנסתפקו
הרבנים הנו'שניהם גם יחד היינו ש'ל היכא שהות לא
כפסל ולא נסתפקו נורתו ש'ל שנחסר לו דקדוק ש'לבבר
דלזו שייך לנדד הנדדים המוכ' לכל כל שנסתפקו נורת
קלות לא נסתפקו כזה כיון שהות נעשה כפיסול ·
והשת'ומה שם שם זה בחותיו'הם עצמ'כלל כ'ש דרחוי
למחו'עליה · הרי לעפ'י שחזרו כל הנטפל להם לגחרי
היינו נמחק מ'א יין לחות הנטפל לותם הקדושה שיש
לחותיות הפס וכמו שכתב בפירוש הרמ'פס ז'ל בפ'
מיסודי התורה ז'ל ולעפ'י שנתקדשו ואמו' למוחקן שו
חותיות הנטפלות היינו לוקה וכו' ושו כחותיות עצמן
מפס'כת'לוקין והכי רחיתי כתתובו'מה'ם חיסרלן ז'ל בשם
ס'שתמה על מוהר'ר חיסרלן ז'ל בשם שנסתפק
לי דמי לכפל טיפת דיו וכתב דלחיסתטעטים מלי
דכתב המרדכי בפס ר'ש שהם הדביק לות על פס שיכול
למחוק ומכיח רחיה מטיפת דיו ולכאורה נפלאתי על
זה דהרי ר'ש מיירי בדבקות הלות והכיח דוקא
והכי משמע ליה למוהר'ר יוסף קרו ז'ל בפסיטות
שכתב בטור י'ד סימן ר'עו על מה שכתב הטור ים כו
דבק בכותיות הפס ים לו לגורדו וכו' ז'ל כ'ש הרשם
כלל ג'ודברים מבוארים דבלות דבקה לחברתה מיירי
וכ'ש המרדכי בפ'הקומץ ז'ל דומר ר'ש שהם הדביק וכו'
עד וכהכי' שם ר'ש והרב ז'ל לסמוך עליהם עכ'ל דמשמ'
דפסיטא ליה דר'ש מיירי בלות הדבק לחבירו דומיא
דהר'ם ז'ל ואל מאי מרי ליה למוהר'ר חיסרלן מהסיא
דר'ש דהתם היינו נורר כלל כנוף הלו'רק בלותו דבקות
שנדבק לחבירו שהוא דבר נוסף חוץ מהלות ועדיף
טפי מכפל טיפת דיו · ואתם לחרי התכוכנו'כדברי
המרדכי דלהיתי שנדק מהר'ם מגר זה בתמיהתו דמוכח
התם בהדיא דהמרדכי מפרש דכרי ר'ש דמיירי בדבקו
רגלי הסי'ן של סגד כעדן עצמו על מוה'ר חיסרלן ז'ל
בדבקות הלות לחבירו וזה שהמרדכי כתב קודם דהם
נדבק רגל הא'ה של נגו דיכול לגרור לותו ולא מיקרי

לנלך דיו'עוד לעל להכיח רחיה מדברי
דבינו שמחה שכת'וז'ל הכותב יהודה ולא נתן דלית יתלם
הדלית למעלה היה לו לכתוב לת הפס וכתב יהודה
עושה ה'ן מן הדל'ת ומוחק ה'א לחרוכה עכ' ומדברי
הר'י מסכנדר'ז'ל ירחה שהיה כרייתא שכויה כמסכת
סופרי' שכן כתב והכיחו מוהר'י קורו ז'ל כטור ל'ח סי'
ל'ג שהכיח רחיה של דברי הרוקח שכת'ד'ה צריך להיות
לה זוית כדל'ת מדתניא כשם סופרים היה צריך לכתוב
לת הפס וכת יהודה מוחק ה'א לחרוכה ועושה הדל'ת
ה'ן ומעתה ים לדקדק לך שהיו למחוק ה'א לחרוכ'
לגמרי דודאי גרע טפי מהיכ'שמוחק חלו'וחוז'ומתקן
לותו והרי על כריחך מיירי כשהתחיל לדעת דקדוק
הפס דשתי פסיטא דלא מהכי ליה לחכ'סוס תקון
וכדאמרינן בהדיא עד' הנוקין גבי ההוא דחתך קמיט
דר'חמי ז'ל סת'כתכתי לפלוני חזכרות שלו לא כתבתי
לשמן ומסיק דהוי פסול ואין לו תקנה ואין שכן מלו
שכתב יור ה'ן ו'ן כבר נתקדם הפס בחניו הרחשון
שהו'ים ואפ'ג גם הדל'ת שהתקדשו כל הלותיות
הנטפלות לפס מלחריו · שלא ודאי דטעמא הוא דעד
כאן לא אמרינן כל הנטפל לפס וכו' שלא כשים לו לות
הנטפל קס'ומייכו עם הפס כגון כ'ף פשוטה של שהיה
סר'ל שוה שלך וכן כ'ף מ'ם של שהיכם ודומהן אכל כל
שהלות הנטפל אין לה עיכות כלל עם הפס לא שייך
דין כל הנטפל וזה כיון שהשיג דל'ת הפסיד הסבנה
ויקשר וזה מוך למוחקו ואפ'ה הכא נמי כיון שהוכחנו
דהכף פשוטה הפסידה נורתה ואין לה עוד נורת כ'ף

עשוטה בין ה"ן ל"ת לה"ן עוד לה"ו הוה סוס סייכות עם הסם ומותר למוכרה וזה כר' לי דיוק נכון ויפר' והכה לחר חיזה ימים מכחתי חון לי כתשובות הגאון מוהר"ל ז"ל מי"ק"ל שכתב וז"ל כר' לכל כהג"פ' חות דלחרין כטעות כמחק דהכי תניא בסם' סופרים הכותב את הסם וכתב יהודה עושה דל"ת ה"ל ומותר ה"ל לחרוכה מעמע לכחורה כסדר קתני לחר התקון מום'סם"ל ותו תניא התם היה צריך לפתו'הסם ונקכון לכתו'יהודה ולא כתב כו למחוק כל הסם כשנכתב'כבוכ'יהוד'מיהו שמע ים לחלק הכמילת'לחריך נפת'ס'בקדושה שלא כי הנקודים והנגינה כטעות מ"מ כר'לחל"ם חין מקדם שלא כטעות כרמעמע כיעוש דל"ת ה"ל. וכר לדבר חין מוכח וכלי שרת מקדשין חלא הרחוי לו וכל כהתי גוונא כיון דמורו לחריה לת"ק דהקדש טעו'חינו מקדש עכ"ל שמחתי בעל כל הון כי כיוונתי לדע'הגחון ז"ל והוה כרוב כתו מכח סמך לדכרדחין מוכ' וכלי שרת מקדשין שלא הרחוי לו ואם כן כיון שחין לכ"ף ו נוספת כ"ף שמשרש לו נורת דל"ת חו ר"ש חין רחוי לו קרי'ליה. כמותן דיכול למחו'גם כ"ף דשהיך ולתקנה כמו שאר שכמלין פעוטות ומנהג טוב להזהר כזו שלא נמחוק הרוג"ל רק כל הגך בלבר ומהוור לכתוב הגך קצר כרינו ודו לנחת ירו חסרת מוסרל ליסרלן שכתב סם שמה סהוה גורר רגל ה"ה שכתב שלא כדקדוק ברוך שפי כיון שכנוף הלות דיכינו שחרית ה"ה שהו יהדל"ת שכתב'כרינו חינו כוגע כו הכה נמי כיון שכרגל ס"ף שכתב כדין דמסתמא רגלה של כ"ף המתיך חותה למטה עד הסטה הסניים דחין לה עוד יותר מקום להתריך חותה יותר חינו נוגע כה רק כגג הגעשה כפיסול עדיף טפי:

ועל דבר הלות שנלחתם פה נורתו ופקפתם שכם"ת חינו כל כך חומר דחין ספק חם יהיה פחות מהכותב הלות חסר שלחתם שספסר בסר ולזה הדבר תלוי בחכמי המקום לדלות כטוב בספר שנמצו ויען כי כל דוחי דבריכו שה והם לח רחו קמוכת הסדק הזה לשיובנו להבין כל הכתוב חע"ש הרב כמו שהוח כי הספר הזה עשוי מג ויל שהוח העור שלם ועל פני התיבה עוב'ס'ר'ק מלד שחינו כר'רק על הכתיה דקה לדי"ק כו היטב וכמעט שלא יתוחר בשם סדק רק פרישה חכל גוף הגויל הוח קיים וטוב ומרחהו ככל סחר הירישה כי הפרישה הזחת חינה רק על פני שטחיות הגויל מעט קט וחינו עוקב כלל וכל כהתי דלח מסכחיכן כשום פוסל לספול כי תמיד חמרו לדין בקרע ומוסרי קולין בשרש קכ"ב כתב וזה לשונו ולעל כר'לחלק כין היכח שנקרע גוף הלות להיכח שנקרע עובר כין לות לחות דוחי היכח שנקר'גוף הוה'והדבק מחויקו כמנח שחין כתב כי חם על ידי הדבק וחע"פ שפתי הקריעה נוגעים זה כזה ולח נחסר הקלף כלל שלח שנקרע ונפרק מ"מ כשיכין שהוח'יהיה מיוקף גויל ואפי'היכ'שיריך הלות שלם ולח נפרק שלח שנחם'הקלף מתוך החלל מהוה'פסיל כירושלמי כ"ם הכח שנו'הלות פחל' לשכי' שלח שהדב' מעשירו והשתח לתי שפי' דלשון

חין דוכקין כדבק כלום'הוי שנקרע גוף הוח' ונפסל שהרי חין מוקפת גויל ונרע טפי כמי שחין מוקפת חין דוכקין לותה להחסיכה חו' על ידי הדביקה עכ"ל הרי מלמון הרב ז"ל דחיה ברורה דלח נפסל על פרישה ח כ"ל וזה דמדקדוק דבריו בכלל ובפרט מעמע דדוקח היכח שהקרע חו הסדק עובר מכר ל כר לנמרי חו חין דוכקין לותו מטו'דכבר הוו' נפסל כמה שחינו מוקף גויל והוה כח עתה להכשירו על הדב'ונמלח שחין כתב כי חם על ידי הדבק חבל כל שלח נקר' ולח נפרק גוף הירישה חך שכישה לחת כעלמ'על פני שטחיות הגויל והגויל קיי'חין כחן חפרון הקפת גויל דהגויל הוה קיי' עומד כמו שהיה גם חין כחן לומ'שעי' הדבק הוה מחב' לותו שהרי הוה על מ"מ שיון מכלתי גויל כלומן שהם הוה בספר תור'פחות מזו התמוכה לפר שלחתם כר'לעל דחין לחוש כזה:

כה דברי הקטן

יעקב לבית הלוי

סימן פב

מעשה. חירע שכחור לחד חשכנוי כשם שמכה ועשה היסוריון כיום ו' כפי מנהגם ולמחר כיום שפת כח ככ"ה מליוכט"כי שגם היה מקפלל תהיה וכן לחר התפלה הוציחו שני ספרים הי'על פרשת היום ולחר פרשת ולכרכם וקן במנהג כני מורח ונקטו הספר הי' לידי החתן שהיה יושב כצד החרון כמנהג ולחר על פרשת היום הוליכו לותו על התיבה ויהי קצת העם מרננים שזה הוה נגד המנהג יען חין קורין פרשת ולכרכם וקן כי חם כחור הנושח כחורה ולזה חין ר"חוי להכי'חו לקרותה רק יקר' גם זה כפרשת היום כם"ת הי'וכהיותי שם נשחלתי על זה ואמרתי שחם היה זה קודם הוצחת הספר מהחרון חולי היה מקום קצת לדברים'המנהג לחרי לצד ככר הוציחוהו מהיך לקרו'כו קודם סיחזירוהו לחרון מפני כגנות: וקודם כל חומר דחעיקרא דר' כח פירכח דלא ידעתי מה חיסוה יש כדבר חם יקר'החתן שכשח שמכה כם ולכרכם וקן שכודחי כל חוסק עם'הכהיגו לקרותה כר'דהטעם הוה לומ'שגם זה הזוג יצח שמשם כמו חותו של יצחק ורכקה וגם הם יתכרכו מחותה כרכה על דרך יתן ה' לך ת החשה הזחת הכלה ש כיתך כרחל ולכלה וכו'ויהי כיתך ככי'פרץ וכו'וכיון שכן גם הנוש' שמכה ככלל הכרכה ומי הוציחו מן הכלל דפשיט' דחין לומר דכיון שחיכם כחור וכחורה לח מני דמיית לזווג ונמק ורכקה שהיו כחו'וכחורה דהרי כרכ'כועו ורות ולעגיל יוכיח דתרוויהו חרמלן ומדמי להו לכרכת רחל ולחה. וכ"ש כנדון זה שהחתן הוה כחור דדמי לכחור וכחורה כדחמרי'כש"ך דשתוכו'לחמר רב הונח לר' חבא ת"ר כ' כתולה ותח שמכה טעונה כרכה כל ו' דוקח שמכה שנשחת לכחור חכל שמכה שנשחת לשמון חיכה טעונה כרכה שלא יום ח' כלבר הרי דמדמי להו להדדי כחורה ושמכה כל שנשחו' לכחו' ולפי דשת הרם'ה ז"ל

שפירש שם בהגהה יש אי בעית אימא דפליגי ה"ד וק"ל כליסב כתב דכתו שבשת שמב דמי לבחור וכחורש כין לברכ כל ו' כין לשמחה כל ו' וכתב ה"ן ז"ל שם בהל' וז"ל ואיכא מאן דאמרי דהני תרי ליסבי עלייהו וקטטין כליסב כתב דבהלמון שבת ש"ז ב' לשמחה וז"ש לברכה לכל בחור שבשת הלמב' לברכה וז' לשמחה ולא כפיסי ימי ברכ' מימי שמחה דאיב' בדין שיהי' מפסי למלאכתו ומברכין לו ברכ' חתני שלח ודאי ז'מי חית ליה לשמחה וכן נהגו עכ"ל תא חזי מאן גברא רבה קמסהיד דכך נהגו בכל שהוא בחור לא שאני ליה בשום מילתא לעני ברכה מיד מורה שזוין שם לברתו וכחורה והכא כבר כתבנו דעיקר המנהג לקרות פרשת וארשם וקן משום דררת ברכה היא · ועוד אני אומר דמדקדק לשון ה"ן ז"ל שם שכתב בתחלה לשברת הרמ"ם והכה דסבירי דהכי תרי חיובי חיי עלי' להדדי ז"ל ומאי שנא דבבחו' שבשת שלמה כפיסי ימי שמחה מימי ברכה ? ול"ל שהכל לפי ענינו משום דברכה כתיב על שמחת לבו על תדם הילך בחור שלח בשת עדיין דאי ליה שמחה טפי מברכין לעול ז' ואפי' בשת שלמ' לכל שמחה דהיינו ביטול מלאכה דהוי משום תקנתא דידיה כיון דשמ' היא תיכה נריכה וכו' משמע דאפילו לפי שברכה ז"ל כל עיקר הטעם היינו שלח דברכה דהוי מידי דשייך לחתן חולין כתיבי וכיון דהוי בחור ה"ל ככחור וכחורש לענין ברכ' לכל נבי שמחה דהוי מידי דשייך לה חולין בחרת ולא יהבינן לה ז' ימי בכתובה ואלא כיון דקריאת הפרשה הוי מידי דשייך לחתן ולא לכלה דהוי הוי קורת אותה שם כן ה"ל בבחור וכחורש כיון דהוי דבר השייך לו והוי דיו בכון ומה גם דלא מצינו בשו' מקום מבוא שום המנהג לא בתקן רק לבחור וכחורש דוקא ודרכה מלמון מוהל דוד לבודרשם ז"ל שכתב פשוט ה' ברכות וז"ל וכהגין בכל המקומות בשבת של ז' ימי החופה אחר שקורין בשת בסדר היום לקרו עם החתן בשת כאברהם זקן עד ולקחת אשה לבני משם וכו' עד ואם תירצ זה הענין בשבת שמוציאין ס"ת ג' צריך לקרות תחלת הפרשיו' המוטלו על הגבור ואחר יקרא פרשת החתן כי הראשונות שם חובה ושו רשות עד כל משמע דצריך להשלים קודם כל הפרשה של סדר היום וכן אם יהיה השבת אחות שמוציאין ב' או ג' ס"ת לקרות תחלה אותם הפרשו' ואחר לקרא החתן פרש' וארשם זקן ראלו שם חובת היום ושו רשות ואנחנו רואים דהמנהג הפשוט הכרכובי שעד כי היום הזה שם מוסקין בתוך קריאת פרש' חובת היום קודם שיגלו' ויקורין לחתן פרשת וארשם זקן והוא נגד הדין וכ"ש דבמקרת מקומות כגון בכל גלילות המורחה שקורין לחתן לפני המקום שמלך ושם מוסקין מקריאת פרשת היום קודם שיקראו בו לפחו הנ' מקרת עזרת דהיינו כהן לוי ישראל אלא שאחר שקראו בפרשת היום כהן ולוי בלבר מוסקין כה ויקורין לחתן פרש' וארשם זקן בתופן דאין לקדק כולי האי שקריאה ואת · ואין לומר דמפני זה אין רגיל להכיאו לקרו' בוארשם זקן כדי שלא יבוא לטעות כה שהיה כתולה ולאחר זמן יעידו כה לכתולה חדא דכבר כתבנו דקריאת הפרשה הוא שלא מצוי לה לכתולה כיון דלא הוי מידי דשייך לה ואין כה הכחה טפי לבחורים · ועוד דזאת כבר כבשה מפני מנהגי העכנזים שים להם הרבה עניני להבדיל כין בשוחי כתול' לבשוחי שאכ כגון כום ברכת בשוחי כתול' נוטלי עכנ' שפי' נר ולשאכ כום שפיו רחב וכרומה שאר עניני העומדי במקום אותם הכהונים כזמן התנאי וכמו שמנינו בסוף פ' הכותב ושו כמכין להעיד כגדלן מה שרגלו בקטנות שמן לדם נזם וכוי היינו כשאם פלונית היכה ורשה ברו וכו' ואיך שיהיה מאחר שאנו הם מהארון נדיך לקרות בו קודם חזרתו כארון משום דגמו שלא חמרו בשום הוא ולזה החזירוהו בלתי קריאה ולא רחיצן ליה להאי חשבה דשגמא מפני חשבה של תוכו · והרי לך מה שכת הגאון מוהר"י כן ז"ל והוא כתוב בספר המכהגי' שלא תשכנו שכתקן על פי הגאון הנז' בסוף דיני חנוכה וז"ל מעשה כה לפני רבינו שבשה שחתן וקרא ר' בספר ר"ח טבת בחל בחול דחנוכה כשאר ראשי חדשי ושבת של חנוכה וה' רבינו אם לא היה ס"ת אחר מן הארון לא היה נדיך לקרו' דהא אין מצניחין כדאמרינ' ופוריס כל עיקר כלומר אם לא קורין פרשיות שלהם אמנם עכשיו שהפסיקו ככר יש אומנ' שגמו של ס"ת שני יקל חמשי כשל חנוכה שלא יאמרו ס"ת שני פגום הוא לכן החזירוהו בלתי קריאה וכן עד ומוט שיתבטל החדשת בחנוכה ופורי' אין מוחתין ואין מוסיפין ואל יכנס ס"ת בלתי קריאה עכ"ל הרי לך דמשום שלא יאמרו משום היה כיון שלא קראו כו מבטלין הא דאמרי בחנוכה ופורים אין מוחתין ואין מוסיפין וכ"ש הכא דמבטלין הכך חשבות של הוא מפני חשבת דגמא · ויכרת דדי מסו קמן לפי' ליה שפק דררת מיסורא בקריאת פרשת וארשם זקן דיינו יכולים לתקן חשבת פגמא כמה שיקרא החתן בספר הסני כפרשה שנמה של הוי' שיגלו הספ' בעוד שהקהל קורין בספ' הרחמן דבספי ודאי לא שייך הלי דאין גולין ס"ת בשבור מפני שבור משום דטעמא הוא שלא יהיו הקהל עומדים כך דומים ומותקין עד שיגלו הספ' וכמו שפרש"י ז"ל בהדי' שם ביומא פר' כח לו כ"ש ומכח לא שייך זה דהכי לינם עומדים דומים רק הם קורין בדרכם בספר הרחמן כעוד שהם גוללים הספר הסני ואמנם אין כאן משום דררת חשבת שפק מיסורא כלל שם יקרא פרשת וארשם זקן ומשו שבכר כתבנו · ועוד דכר דייקינן שפיר לכתי לא יצתו מחשבת פגמא שלו היה קורא בספר סני בפרשת היום שנמה דשמא יאמרו שהספר הרחמן נמצא חסר כיון משם פותח ספר אחר לקרות בפרשה שנמה דאע"ג דקי"ל דדוקא חד גברא לא קרי כתרי ס"ת אבל תרי גברי כתרי כ"ת שפיר דמי מילי כשנשני הספרי' שם שניני' חלוקי' זכל אחד קרי שנין ל' אבל בשב' הספרי' שם פרש' אחת שנמה אף על גב דהוי תרי גברי לא מפיק לה מידי חשבת שלא יאמרו הרחמן גמ' שם והכי דייק ליסב דגמ' שם בשלה לו כ"ש דפריך

עלה דמתני' דקתני ובעשור של חומש הפקודים קורהו
על פה ונייתי אחריכא ונקרי רב הונא אמר משו פגמו
של ראשון ומי חיישינן לפגמא והאמ' ר' יצחק נפחא ר"ח
טבת שחל להיו' בשב' מביאין ג' תורות וקורין א' עיניכו
של יום ואח' של ר"ח וא' של חנוכה תלתא גברי בתלתא
ספרי ליכא פגימ' חד גבר' בתרי ספרי איכא פגימא ע"כ
והשת' איכ' למידק ודקארו לה מאי קרי לה וכי לא ראה
דהתם הוו גברי מחולקי' והכא כ"ג עצמו שקר' בא' קור'
גם בשני אלא ודאי דקס"ר מע"קר' דטעמא דלא קפיד ר'
יצחק לפגמא הוא משום דהוו פרשיות חלוקות וכיון
שכן הכא נמי גבי כ"ג הוו פרשיו' חלוקות ומסיק דאין
כן האמת כמו שהוא סבור אלא דתרתי בעינן שיהיו
הפרשיו' חלוקו' ושיהיו הקורין מחולקין ולא סגי בחד
מנייהו ולהכי דייק בלישניה ונקט לישנ' אריכתא לומר
תלתא גברי בתלתא ספרי ליכא פגימ' חד גברא בתרי
ספרי איכא פגימא לאשמועינן דתרתי בעינן שיהיו
הקורין מחולקין ושיהיו הפרשיו' מחולקו' דומיא דהני
דאמר ר' יצחק דר"ח טבת שחל להיות בשבת ולא דחי
לה כלישנא קלילא לומ' שאני התם דהוו הקורין חלוקין
לאשמועי' דאפי' דהוו הקורין חלוקין כל שהיא הפרשה
עצמה חיישינן לפגמא: ומזה הטעם הוא לע"ד מה
שאנו רואי' בכל הפוסקי' שכתבו בסדר היום של שמחת
תורה הן הטו' והן מוהר"ר דוד אבודרהם ז"ל והן הספר
הנז' מהאשכנזים המתוקן על פי הגאון מוהר"י ס"ג ז"ל
כלם כאחד כתבו שמוציאין ג' ספרים בלבד באח' קורין
פרשת היום שהיא וזאת הברכה ובשני קורין מוסף
היום ובשלישי קורא החתן בראשית בפ' בראשי' ואמנם
החתן תורה לא תקנו לו ספר מיוחד רק אחר שיקראו
כל הקהל בספר הא' בפר' היום עד על במותימו תדרוך
עולה החתן תורה ומתחיל וקורא בספר עצמו מתחלת
הפרשה וגומרה וכל זה הוא לע"ד מן הטעם שכתבנו
דכיון שהוא צריך לקרות באותה פרשה עצמה שקראו
הקהל בספ' הראשון אין לו לקרותה בספ' אחר דחיישי'
לפגמא. ומעתה צריכין אנו לתת איזה טעם לקצת
מקומות אשר הם נוהגין להוציא ד' ספרים דהיינו גם
לחתן תורה נותנים ספר א' בפרשת היום דהנך רואה
שהוא נגד הכתוב מהפוסקים ואולי יצא להם דשאני

ביום שמחת תורה דלא שייך חששת פגמא דהרי מצינו
שכתבו הפוסקים הנזכרים שנהגו להוציא בשחרית כל
הספרים מהארון יחד עם אותם שקורין בהם ואומרים
על כל א' וא' מזמור א' ולא חיישינן לפגמא לומר שיצא
הספר מהארון והחזירוהו מבלתי קריאה דכיון דידוע
שהוא יום שמחת תורה שנהגו להוציא כל הספרים לא
שייך חשש פגם הכא נמי לא שנא:

ונחזור לנ"ר דהדבר ברור דכבר שיצא הספר
מהארון אחו' לא ישוב ריקם ומ"מ דרך
פשרה להפיס דעת החוששין טוב הוא שיקרא הפרש'
של ואברהם זקן אבל לא יתרגמו אות' כמו שהו' המנהג
לתרג' זאת הפרש' בנגון דבזה יצאנו ידי חובת ההיכר'
להורות שאינה בתולה כיון דאישתני לגרעותא: ולפי
מאי דדייקינן לעיל במילתיה דה"רן ז"ל דכל מידי דשייך
לבחור עבדינן ליה כאילו נשא בחורה וכל מידי דשייך
לה עבדינן לה כשמ' אתי שפי' שלא יתרגמו וזה דידוע
הוא דעיקר התרגום נתקן בעו' הנשים וע"ה שאינם
מבינים בלשון הקדש ומפני זה נתקן הקדיש וקדושה
דסדרא בלשון תרגום כדי שלפחות בזה יזכו גם הנשי'
וע"ה וכדאמרי' בסוטה סוף פ' עגלה ערופה מיו' שחרב
בית המקד' אין לך יום שאין שקללתו מרוב' מחבירו אלא
עלמא אמאי קאי אקדושה דסדר' ואמן יהא שמיה רבא
דאגדתא וזכורני זה ימים רבים שנשאלתי למה נהגו
בהשכבת האנשים לאומרה בלשון הקדש מנוחה נכונ'
וכו' והשכבת הנשים בלשון תרגום דהיינו רחמנא
דרחמנותא וכו' ונתתי להם טעם האי דכתבי' דהשכבת
האיש מסתמא על הרוב נעשה בין האנשים והרי הם
מבינים בלשון הקדש והשכבת הנשים מסתמא נעשית
בין הנשים ואינן מבינות רק בלשונם שהיה התרגום
וא"כ כשנהגו לתרגם פרשת ואברהם זקן מסתמא היה
כדי שתבין גם הכלה וכיון שכן הוי התרגו' מידי דשייך
לה ולזה טו' הוא שלא לאומרו מה שאין כן עיק' הקריא'
היא בלשון הקודש דהוי מידי דשייך לו ועבדינן ליה
ככל מאי דעברינן לבחור שנשא בחורה:

כה דברי הצעיר.
יעקב לבית הלוי

סימן פר פח

חבנת כונת קצת לשונות ודבורים חמורים שהקדמה ה' לפני מחפוסקים ז"ל הם ראשונים ואחרונים וכתבתים בספרי הראשון ועתה נדפסו גם אז שנית בזה הספר וגם נוסף שו קצת בחדש:

פנ כתב הרב הגדול מוהר"י קולון ז"ל הוא כתוב חומת חיים סי' תמ"ח על מה שכתב שם הטור לכך טוב לעשות לו מדור ולעשות בסכי עצמו וזה לשונו: תימה לי בסורפו כשעת חיסורו קאמר לא הוה ליה למימר לכך טוב שלא לכך צריך לפיכך נראה לי דכשורפו שלא כשעת חיסורו מיירי ולהכי קאמר שעשוי שעת חיסורו ומותר ליהנות כו' טוב לעשות לו וכו': ולענות דעתי קשה דלמאי כדאמר הרב ז"ל לפר' דברי כעל הטורים ז"ל כדוחק גדול הוא שם כן הכהי הטור שם לגדדי קתני דכשורפו כשעת חיסורו לאסור ליהנות כו' ומה שכתב לכך טוב לעשות מיירי שלא כשעת חיסור והרב הרב כעל הטורי' להדיא ולא לקבר והיה לו לפרש דברין ולא לסתום ולפי' כדברי התכתי שהרכב לקבר כדבריה לא מצינו להם לדבר בלשון סתום וקבר כזה והנה דכהי הרב כעל הטורים הם כהורים דמיירי כשע' חיסורו ולאו לגדדים קתני ומ"ש שהוקשה לו לרב ז"ל דהוה ליה למימר כהיך לעשות שלא טוב לעשות לעניין דעתי לא קשיא ולא מידי דמיירי כשעת חיסורו הרי חיוי מדיוקא לעשות לו מדוכה כסכי עצמו שלא יכול לסורפה כתותה מדוכה עצמ' ויזהר שלא ליהנות מהנחלי כל עוד שהם כוערי דכשיטת דלפסר לו כסכי ושם כן לזה לאמר שכודאי מן הדין היכו חייב לעשות לו מדוכה כסכי עצמו שלא כל היותר טוב הוא לעשות לו מדוכה כסכי עצמו כדי שלא יכא לטעות להשתמש מהנחלים הם הסם:

הנלע"ד פתבתי

יעקב לבית הלוי

פר כתב הרב הגדול מוהר"י קולון ז"ל הוא כתוב חכן מעשה סימן פ"ז דף כ"ד ומה שכתב מ"מוהר"י קולון ז"ל בשרש הסוסק כשבועת היסת בעכין נקיטת חפץ הוי טועם כרכב מעכה וחוז' וחיכי יודע מה חזרה שייכ' כיה שהם כאמר שיחזור לישבע כלא נקיט' חפץ הא חזרה היא לנשבע ואפשר דהאי חזר חשבועת ליתן הוא וכו': ואחרי המחילה שף פעמים חיכי מבין דכרי הרב ז"ל כלל שהם קושיא היא וזאת וגם חיך עלה כדעתו דעת קדושים ברוכה לומר חזר ליסבע כלא נקיטת חפץ פעם שנית שזה לא יעלה על לב מעולם ודכרי הרב מוהר"י קולון ברורים כשהם כמה שכתב שם שהשיב על הנדון שכתב כשכי דייניס שהסכימו שניהם שמעון ישבע היסת בנקיטת חפץ ואחר כך חזר כו' ר"ת מהדיוניס מכח מה שרחה הדין דשבוע' היום לא כעיכן נקיט' חפץ ושפלל מוהר"י קולון על זה שם יכול הדיין לחזור מפי שכבר הסכימו דעת' בתחלה וזה כן נמי דין הוא לאו לאו ועל זה השיב דלעכ"ע שכבר הסכימו שניהם בתחלה ליסבע

פח כתב הרב מוהר"ר שלמה הכהן בתשובותיו חלק ר"ח סימן י"ס על שאלת ראובן שאכר שפחה לשמעון וכו' וז"ל מעתה ים לנו ללדקק ולהכין שם טענת המוכר היא טענה חשוב' וכו' עד דלכאורה כרא' דהוי טענ' משוב' דכיון שאמ' לא מעתה מקניכ לקוח ומה שקנה מכר שם כן ין לשמעון הלוקח עלין כלום וכו' ואחר כך רחה דחין כטענה זו ממש דלף על גב דפי' הנושא וכותן כאמת הוי הכי כמו שכתב הייטו דוקא כאוכלת דמי' דעכיד דטעו ליטעי כשווי המקח וכהכי אמרינ' דשמך על קניתו וסב' וקכיל אכל כמירי דהוי מקח טעו דלא עכיד לאיטעי כהכי לא אמרי' דסב' וקכיל והכיא ראיה על זה מהחיא דכנים מוזרות שכתב הרשם שלף על פי שאתכרסא הוא ולא הכירם שאין לו להוצאת אחרים ודין זה הוציאו הר"ם ז"ל מהחיא עובר' דפ' המפקיר מהחל' אסטרובא וכו' ולעל' ירחה דדחיית הר"ם ז"ל מהחיא דכנים מוזרות ליכא רחיא כלל דלעל' שהרב יודע שכמו שקנה מכר ולא הכיר כמוס שכו מ"מ ליכו רומה דהתם עיקר טעמו הוא דלא קאמר לי ללוקח ולא מידי מוסס הכי חייב להחזיר הדמים דהם נתחנה הוא אין לו להוצאת אחרים אכל הכא שאמר לו מוכר ללוק' חיכי יודע מה טיכה של שפחה זו ועל החופן שקניתיה אני מוכרה לך ועל אלו הדכרים מסך הלוקח וקכל אותה לא אמרינן הכי והוא הדין נמי ה הוא אמר התם שפסירא לאסטרובא אבל לא ידענא בטיב חזרת ועל החופן שקניתיו אני מוכרו לך דלא היה חיי' לשלם ולפ על גב דמשתמא שפסירא לא מפני כידים

זכיכא

וכיוצא בזה ידע מכל מקום אין מקומו כפירושך דעל
כסתם תיכף למימר שהלוקח קנה תרעתא שהם מכח
כן תוס' פיחזיהו כדין כל מקח טעות דלקמן
מפסיד שלח הכיר כמו שכן מה בכך הרי אם נתחרט
הוא אין לו להוציאו מחבירו לכל כשפירש ואמר לו שכמו
שקנה לוקח כך הוא מוכרח הוי כמי שמוכר על תנאי
שלח יחזור עליו כמוס דאינו חוזר רק לשכרת הרמב"ם
ז"ל משום דחזיל לשיטתיה דאין לדם שקנה דבר שאין
לו קנאה ולפ"ז לשכרתו צריך שידע שיש הוא מוחל.
ועוד קשיא לי בדברי ז"ל שאח"ש שגזר יום דהך עובדא
דקורח כו' דומה לנמצא ומוכח בחמור ואפ"ה תמרי דיש
עליו תוכחה וכיון שכן הי' מי לנדון שבשאל עליו כתב
ז"ל תיכף דלכאורה יר' דהרמב"ם חולק על זה שכתב
שאם הוא ברשות שקונה ומוכר תפשר שגם הוא לא
הכיר ונשבע שלח ידע כמוס זה ויפטר ולתרץ זה הוכרת
הרב ז"ל להסתייע מהחילוק שכתב מוהר"ק ז"ל ולעד"ז
כלן קושיא ולא היה צריך לחילוק הר' מוהר"ק ז"ל דכיון
דלשכרתו ז"ל שגזר יום דהיה עובדא דקורח דמי
לנמצא וכתן בחמה ואפ"ה חוזר כמו"ש הוא מחלוקתו
של הרמב"ם עכין לזה וחין זה סותר להדברין כלל דעה
כלן לא פליג הרמב"ם ז"ל דיטבע שלח ידע כמוס וזה
ויפטר שלח היכא שמת העור וכיוצ"ב דהיה לו ללוקח
לבודקו קודם ולחזירו כדכתב שם בהדיא הכא היכא
דקאי וביכי ליכא מאן דפליג דודאי הוי מקח טעות
וחוזר ולכ"ע היה צריך הרב להקשות מדברי הרמב"ם
ז"ל ולתרץ בחילוק מוהר"ק ז"ל דבגדון דספסרה הרי היא
קיימת ולשלם תיתח שלח בחילוק מוהר"ק ז"ל שלח הכיר
להרמב"ם ז"ל לא בכגון מוזרות כמו בשבע שלח הכיר
ובפטר לשלם הכי בגדון דספסרה לא להרמב"ם חייב
להחזיר לרעתו ז"ל שדימה כדון דספסרה לעובר דתורת
דרמי לגמרי ונותן בחמה הוחיל והספסרה היא קיימת
בעין.

כסף יעקב הלוי

סימן פו כתב

הרב מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל
בחלק הכו"ס יומן כ"ו נבוי שמעון
שהחזיר הלוקחי של רחובן ליפתעלי ומכח חוקת
הלוקחי חזר ליפתעלי ונתקרע מכיח מרחובן ואחרי
שכתב הרב ז"ל לחייב את שמעון משום דרמי לדיכח
דגרמי כתב על תקנת הרשב"ם ז"ל שהכיחם מוהר"ק
קורח ז"ל בחו"מ סימן ס"ם דרמיה ולא מסתכיח דתקנה
ז"ל לאו הרשב"ם חתים עלה דהיך יעלה על הדע לפטור
לחזקי הסטר לעבוס מטעם שאין רחובן מתחייב מיד
בחזרת הסטר דמאי שכח מצורף שטרותיו של חביכו
דלקל דמאן דרחין היכא דגרמי מנבי כיה דמי שטרח
מעלית וכו' ולעד"ז הרב קשה לומר שלח הרשב"ם
חתים עלה ולעיקר הקושיא שכתב הרב ז"ל ירחה דלאו
קושיא היא דכודאי שהי ושהי מצורף שטרותיו של
חביכו ומכ' דהתם הוא כיוצ מיד הוחיל והמוכו הוא
כיד הלוה ואין לזה שום כח לחר על המוכו ולא שטר
זה וכיון שכח זה ושרש הרי הזיק לותו תכף בשעה

כסף יעקב הלוי

סימן פז כתב

הרב מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל
חב סי' פ"ה וזה לשונו חדש
דמאי דאמרי' כל המפקיר על דעת לשתו וכיון הוא
מפקיר היינו דוקי כשפקר ס"ח וכן תמהתי מהרב ז"ל
היך כתב זה בשיטתו ולא כתב רבי' ירוחם ח"ב נתיב
ל' והביא ג"כ מהר"י קורקוס ז"ל בח"מ סימן ר"ם וזה לשונו
כתב הר"מ שאם מיעט שמירתן וכו' ותמהו עליו רוב
הפוסקים דמאחר שלגים בעלים להפקיר אלא
שפטור הרשעון אפי' מיעט שמירתו שכתבו לשומר
חנם עד כאן לשונו: ואם כן היך כתב בשיטתו דמאי
דאמרי' דכל המפקי' כו' הוא דוקא בשלא אבל לא בשם
והרי רוב הפוסקי' פליגי עליה דהר"מ ז"ל ונריך עיון:

כסף יעקב הלוי

סימן פח כתב

הרב מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל
חב סימן ה' וזה לשונו וירא"ל
לעל"ד יש להקשו על הר"מ ז"ל קושיא גדולה ושכומה
והיא דקיי"ל תפסי לומר דבכורין לא בעי לגבי וקני
דל"ל היכי בעי למיפש דבהוכ' בכורי לא בעי לגבי וקני
מדקתני כל הני וכו' ולעל"ד ירחה דלא קשיא ולא מדי
להר"מ ז"ל שהוא מפרש ממאי דבעי בגמרא אי בעי
לגבי שם לאו הוא היכא דשם בכורין ובעי הכי כיון
דבכורין לא בעיגן אי הוו בכורין שני בהכי אי דילמא
צריך לגבי וקני גם כן ופשי' דלא צריך לגבי וקני דשם
כל הני דלעי' דלא צריך לגבי והקשה לו ולטעמיך קני
מי קתני שלא עד דאמר קני הכא כמי עד דאמר לגבי
ומוכר הר"מ ז"ל דמאי דקאמר בגמרא והלכתא לאו
לקיומי מילתיה דמאן דפריך ולטעמיך קני אתי שלא
מתוך דבר מלתא בחפי כפשה קאמ' והלכתא דבכורין
לא בעיגן לגבי וקני בעיגן דוק. והכי הכיכא שם בכורין
להרמב"ם

להרמ"ם · ובלכתי הכא ז"ל יש לתמוה כמה שכתב
כתיבות להכריח דמאי דקאמר בגמר' תא שמע דקתני
כל הני דהוו חליבה דהרמ"ם הא דמריבו וכה"ג
דבלאו הכי קשיא הרמ"ם ז"ל לפסקתו דהני תפילו
מחמה דמאי דקאמר תא שמע דקתני כל הני לא הוו
הא דמריבו וה"ה שמלה על כריחך צריך להיות דזקני'
והר"ר חייא כר חנין והיינו דזקני' כבורין הוו ואלא היכי
פשיט מכני דלא'זקני לא בעינן הני מעו'שהיו בבגדי'
להכי לא בעינן לגב זקנו:

כתם יעקב הלוי

שט כתב

הרב הגדול מוהר"ר חלפי
מזרחי ז"ל

ס"ג בהלכות מגילה על מה שכת' הסמ"ג מכאן פסק
רביעו מהכלל דמגי'לו'מה ביחיד כרב וכו' ז"ל משמע
דמשבור' ליה דפלוגתייהו דרב ורב חסי בדיעבד אבל
לכתחל' לכ"ע בעשרה ולא כדמ"ל ז"ל ויש לתמוה דאם כן
מאי חם לה רב להא דרב חסי דקאמ' הא לדידיה נמי
לכתחל'בעי עשרה כו' תכנת דבריו ז"ל דמדכתב ס"ג
מכאן פסק רבי' חננאל וכו' נראה דמשר' דפלוגתייהו
דרב ורב חסי הוי בדיעבד'דרב סבר יצא בדיעבד ורב
חסי סב'דחסי'בדיעבד'לאיצא דשל"ה אלא דפלוגתייהו
הוי לכתחלה אבל בדיעבד לא פליגי חס כן מאי רא'
מביא מהא דרבי יוחנן דקאי כרב הרי תפילו לרב חסי
בדיעבד לא פליג וכמו שפקפה זה רביעו וראיה הלוי
ז"ל ולהכי הקשה הרב ז"ל דחס כן דעל כרחיך סבר
דפלוגתייהו הוי בדיעבד חס כן מאי חם לה רב להא
דרב חסי דקאמ' ואחרי נטילת הרשות והמחילה לא
קשיא מידי ותמהתי אין הכיח הדבר בגריך עיון דהא
דביעו מנהגא מפרש דפלוגתייהו הוי בתרתי דרב סבר
דחסי'לכתחל'יצא ולא בעי עשרה' ורב חסי סבר דחפילו
בדיעבד לא יצא ובהכי ניחי שפיר דקאמר חם לה רב
לרב חסי דלדידיה לא היה צריך עשרה חפי' לכתחלה
ואחר כך מצאתי כתוב בשלטי הגבורי' שכתב דר"ת
מפרש דרב חסי' לאחר אחר עשרה לכתחלה הוינו צריך
ופסק כרב מהאי טעמא דהכי מנהגא מעו' דרבי יוחנן
קאי כוותיה דמשמעו אם כן בדיעבד דמפרש פלוגתייהו
כמו שפירשתי דלעלה מה ראיה מביא מהיות דרבי
יוחנן כאן שהוא מפרש דרב חסי' לכתחלה הוינו צריך
עשרה והוי לה' פלוגתייהו בלכתחל'וכמו שכתבנו לעיל
אלא ודאי כר'שהוא מפרש כן דבתרוייהו פליגי דלהכ
חסי'לכתחלה לא בעי עשרה ולרב חסי חסי' בדיעב' לא
יצא והכי לא קשי'ולא מידי:

כתם יעקב הלוי

שי כתב

הרב מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל
חלק ח' דף לד' וזה לשונו כתב

הר"ם בפרק ליתה בפסח הרמב"ם ז"ל נבי הוינו
דהלניכי ודור בחנרי וכו' עד לכתור' נראה שים לתמוה
דהיכי קאמר הר"מבן ז"ל דחסי' בפתח בני חדם חמרינן
לחזוקי חיבעי בפשעי כיפור דבי' לא מחזקינן דחס
נבי הסיא עובדא דבבי רב עיליש וכו' ולעניות
דעתי לא קשיא מידי: ותמהתי מהרב ז"ל שהעלה זה
בתימ' והוצרך לתרץ ולומר דהרי החילוק מבואר'בימים'
דבשלמא ההיא דרב עילים דהיים כתוב בהדיא בפשוט
פלגא בתגר פלגא בפסקר בידהי הגמור דהי לאו דהוה
בברא רבא כרב עילים לא הייגו מפסכין לפשוט הפשוט
ולהוציאו ממשמעותו דהלמא כך התכו כיון שכתוב
בלשון הפשוט בתופן ההוא ומור מחוט לפכיכו · ואולי
שהלוום עבר בחיפור רבית מצוה דבלאו הכי לא היה
ניתן לו המעות אלמא בעין חגר דלא קיימא לגברא
לחרכין לחחזוקי חיבעי בפשעי לא מחזקים דכיון דזה
מלוה לו המעו' בלאו הכי דהרי הפגר לא ריימא לגברא
עד דניימא דבשביל כך הלוה לותה לו דבלאו הכי היה
מניחו להור למלו' אמאי מניח לאחרי'אם כן פשוט'
דיון להחזיקו לחוב להכעים שיתכוין בליבכיה נומר
הלויכי ודור בחנרי כתור'רבית כיון דלא מפי ליה צוה
הפלה כזה הרבו'וקל להבי'נשמדומ'לי צוה ימים רחיקי
זמ החילוק בדברי ר' מן הגדולים ותיבי נוכר מקומן:

הגרלה לעל' בתבתי

יעקב הלוי

צא כתב

הרב הגדול מוהר"ר שמואל
דמיניר ז"ל בת שנכו' הסייכו'

לטור חסן המפסט סימן כ'לייבב שתי קושיות עצומות
שכתקש' הטוש בדברי הרב בעל הטורי' בחסן המפסט
סימן ג"ב בת'וזה לשונו וכתב הר"מכם חפילו שתי' חלת'
שבבית הכנסת בין הכסא ומסיך חיכו יכול לכוף לבעל דיכו
שידון אלא גם הוא כורך את מי שירצ' ואני כתבתי
למעלה שהמומח' בן את הלרם בעל כרחו ואפשר לומר
דדע' הר"מב"ם ז"ל היכו אלא דוקא בשכרך בכר וכו' ושקשה
הטוש דלא היה צריך הטור להתי קירוב'דהרי התוספות
והר"ש ז"ל כתבו בפרק'קמא דסנהדרי'וה לשוכו מבאן
יש ללמוד דכל ג' הדיוטות דנין את הלר' בעל כרחו
כשהיכו רוצה לבא לבית דין והרי שלשה במקום יחיד
מומחה קיימי וכו' · והטור עצמו כתב בסימן הנזכר
וזה לשוכו ואלו הם ג' דנין את הלר'בעל כרחו בשם דברי'
חמורים בשהכתוב מדבר לירד לדין אי שהיכו רוצה
לדון עמו בעירו אבל אם רוצה לדון עמו בעירו שהיכו
חסן כן'שכתב התוכב אז זה בורר וכו'ואין לומר דוקא
שלשה'הדיוטות אבל יחיד מומחה סביר'ליה לטור דיכול
לכוף בכל ענין דיחיד מומח' לא עדיף מג'הדיוטו'וכו'
עוד שקשה הרב ז"ל בשם שכת'הטור ואפש'לומר שרעת
הר"מ'היכו אלא דוקא בשכרך בכר וכו' דמשמע דסבור'
ליה לטור שלרעת הר"מכם יחיד מומח' יכול לכוף בכל
מקום וזה היכו שהרי כתב בהדיא בפרק ד' מהלכות
שכהדרין וזה לשוכו דבל דין הרחוי לדון שכתבו לו בית
דין של ארץ ישרחל הרשות לדון וכולי עד חעפ"י שלא רצו
בעלי דיכים לבא בחוב' לחרץ דין הרשות מועלת לו לכוף

ית הבעלי דיוטס וכו' עד ואם כן מה קשה לו לטור על
דברי הרמב"ם לפי פשוט' הרמב"ם ועוד מה זה שכתב
ותלה כדעת הרמב"ם דברים שפי' שכתב ולכתן לי שכונת
הטור כך היא שמה שכתב הרמב"ם ז"ל ליכנו יכול לכוף לפי'
מכס ומיך וירצה לפייס שלקח רשות מרחם גדלה
בחנם לאדם או בארץ ישראל שכתבו לו בית דין רשות
על כך אמר ואפי' כשקבלי למעל' וכמו שלדעתי היחיד
מומחה יכול לכוף כן לדע' הרמב"ם יחיד דסמיך דעד
כאן לא פליג הרמב"ם אלא ביחיד דלא סמיך ותירץ וכו'
והאריך שם הרב ז"ל ועיין שם . ולכאורה הוקשה לו מה
שכתב הטור ואפי' כשקבלי וכו' ונדחק לתרץ שרצה הטור
לומר וכו' עיין שם : ואחרי כתבו' הרשות והמחילה
חומר דדברי הרב ז"ל מדכתב חיובי ומה תירץ בדברי
אלה הקושיות הם במקומם כמו שזוכל להתוקמא המעיין
וכיון דלסברתו ז"ל לא קאמ' הטור דיחיד מומחה שלא
נקט רשות יכול לכוף אלא דוקא כשהכעל דין מסרב
כן מה תקן במה שכתב ולכך אמר ואפי כשקבלי למעלה
וכמו שלדעתי היחיד מומחה יכול לכוף כן לדע' הרמב"ם
וכו' . ואיך מתחייב ממה שכתב הטור למעלה שכמו
שלסברתו היחיד מומחה יכול לכוף כן לדע' הרמב"ם יחי'
דסמיך ומה הדמיון ים בין שתי הדעות עד שיתחייב שיהיה
שום כיון זה לזה . ועוד דשם כונת תומרו כן ליכנו אלא
מכח ההכרח דעד כאן לא פליג הרמב"ם וכו' שכתב הרב
ז"ל שם כן מה שכתב שם הרב ז"ל ולכך אמר ואפי כשקבלי
למעלה אין לו שום הכנה כלל לדיכנו כמשך בשום כל
הענין ההוא ממה שכתב הטור למעלה : וכן במה שכתב
לתרץ וזה לשונו ותפשר לומ' בדוחק שרצה לומ' שלפי
לדברי הטור שאמר שכל יחיד מומחה יכול לכוף כו' יש
חילוק אחר מלבד החילוק שאמר הוא למעלה ושו' שלא
כבר כבר כו' עד כאן לשונו . ליכי יכול להלום דברי
הרב ז"ל דמה הוא החילוק שאמר למעלה שאמר עתה
שים חילוק אחר מלבד אותו החילוק כי האמור למעלה
הוא ענין אחר כפרד בפני עצמו ולא שייך כיצד שם חילוק
ובהכנת דברי הטור כך לעל' לומ' שהטור כתב כדברי
הרמב"ם דמיירי בין בחו"ל בין בחו"ל ואפי' לי נקיט רשות
מרחם הגדלה וכמו שמשמע מלשונו דלעולם ליכנו יכול
לכוף את בעל דיכנו שידון תחל זה ואפילו שכי לא היה
יכול להקשו' מדיוניה תרוייהו ממה שכתב בפ' מהלכות
סנהדרין דהיה אסם לתרץ דהת' מייירי בשהתבע מסרב
לירד בדין ובהכי לא הוה קשי' מידי אלא שעם זה הייכו
קריכים לדחוק עצמינו ולפרש דמה שכתב שם הרמב"ם
ז"ל דיחיד מומחה אלא נקט רשות ליכנו דין ליכנו יכול לכוף
לומ' אפילו בשהתבע מסרב לירד בדין ליכנו יכול לכוף
ועל זה הקשה הטור ואמר ואפי כשקבלי למעל' שהמומחה
דן את האדם בעל כרחו כו' רוצה לומר שאפי' אלא נקט
רשות אפילו הכי הוא דן האדם בעל כרחו בשהו' מסרב
לעמוד בדין ומיהו משמע דהיכא דסמיך בארץ ישראל
ונקיט רשות בחו"ל לארץ מרחם גדלה דיכול לכוף אפילו
אליכו מסרב לבודאי יהכיכן ליה דרגת חדת יותר לסמוך
ודנקיט רשות וכיון דכשחיכו סמוך ים כידו לדון בעל
כרחו למסרב שם כן היה דסמיך שכרת הוא שיכול לדון
בהכרח אפילו שהתבע אינו מסרב דבודאי ליכ לומר
דלא ליהכי ליה רשות דיבת חדת ותירן ותפשר לומר
שרעת הרמב"ם אינו אלא דוקא כשהרר כו' ושם כן לפי
המסקנ' הא דכתב הרמב"ם בפ"ר מהלכות שכהדרין דמי
שכיתן לו רשות מכל' על אחן ישרל ובחוכה לארץ מרחם
גדלה יכול לכוף אפילו כשהתבע אינו מסרב לעמוד
בדין קאמר אפי' יכול לכוף אותו לדון לפניו אבל כשמסרב
לירד בדין אפי' אי לא נקט רשות יכול לכוף אותו כיון
שהוא מומחה ושתת אחי ספיר דהרמב"ם מני שבר לה
כשמ"ש והטור והשו"ע דכלהו שבירא להו דיחיד
מומחה יכול לדון אהד' בעל כרחו אפי' אלא נקט רשות
ודלא כדברי הרב ז"ל שכתב אלא בעל רשות הרמב"ם ז"ל אין יחיד
מומחה יכול לכוף כשלא נטל רשות מרחם גדלה אפילו
כשמסרב לירד בדין ופליג אשמ"ש: ואחרי כתבי כמה ומן
כדאם שבר לחס משנה ורחיתי מה שהוקשה לו בפרק
ד' מהל' שכהדרין על דברי הטור וזה לשונו ומכל מקום
למדנו מדברי הרמב"ם דהיכא דרוצ' לבא לדין ליכנו יכול
לכוף את האדם לדון לפניו וזה פשוט בדברי רבינו ואלו
דברי הטור בח"מ סימן ג' מהמיחין שהביא לשון רבינו
שכתב כרים פ"ז ורצה להסכים דבריו עם שכתבו ולומר
דרבינו סובר דאפילו מרוצה לבא לדין יכול לכוף את
האדם לדון לפניו וכו' ועם מה שכתבנו יתורנו דברי
הטור :

הגהות לעל כתבתי

יעקב לכות הלוי

צב כתב

הרב הגדול מוהר"ר קאלוו כטוב
מ"מ סימן ס"ה דין י"ח ז"ל והר"ם
כתב הא הרבי אלעזר ז"ל דרבי

יוחנן גם כן דסבירא ליה דפליגי ופסק כר' אלעזר משום
דסקלי וטרו בגמרא אליביה כו' וקשיא לי טובא בדברי
הרב דאיך נוכל ל אמר דפליגי ופסק כרבי אלעזר דהא
בהדיא מוקמינן לה בגמר' דהא דרבי יוחנן הוי בסקלי
כי מצעי ולא בריב' דקריב לגבי חד מהנ' דתימא כו' קמ"ל
יקלוקו וכ"ש הוי מר תמ'חד ומר תמ'חד ולא פליגי וכמ"ש
הם"מ דהא אותא דרבי אלעזר פליג עליה דרבי יוחנן הא
כן תרמפלגי בזה תוספ' תורף וזה קושפ' ליתא רבי
אלעזר דאפילו מסכים' מדוקין בו כיון דקריב לגבי חד
ולא יחלוקו והא כן על כרחיך רבי אלעזר סבירא ליה
הא דרבי יוחנן ולכאי נקט זה תרוך תורף וזה תוספ
ולא נקט מסכימים מדוקין בו וכיון דקריב לגבי חד לא
יחלוקו . וכן גם רבי יוחנן סבירא ליה הא דרבי שעור
כדמוכח שם בגמר' מכח קושיא זה כותל עד שידו מגעת
כו' והא כן ליכא למימ' דפליגי ועוד דאי דרבי שעור פליג
עליה מאי פריך בגמרא מאי למימרא כו' . ותמכם
מה שלא הביא הרמ"ם ז"ל הא דרבי יוחנן הוא משום
דכיון דרבי יוחנן מודים הא דרבי שעור ולא חידש יותר
אלא דקריב כי מצעי דמהו דתימא וכו' לזה לא חשש
להביאו כיון דלעיל מיניה הביא בשם מאי האמריכן
בגמרא בטלית מהו דתימא דאמ' פליגי הכי קמ"ל יחלוקו

ואלא הוי ממש הדין החמץ בטלית ולזה לא הביאו שכי' הרמ"ם ז"ל ולא' ויתכן גופיה אין להקשות הם כן מאי מיירם כיון דכבר לאחרו זה כגמרא דחולין לא שמיע ליה ולזה מתניתין היא עד דיקשי ליה מאי קמ"ל תניא וקל:

כתב יעקב הלוי

צג כתב

הרב הגדול מוהר"ר קלונימוס ז"ל בהלכ' בכסף משנה בפרק מ"ה מהל' מכירה סכת הרמ"ם ז"ל חייב עצמו כדבר שהיו קונה וכו' וז"ל ואפי כיונתי בספרים דבקה ליה מדאחרינן בפרק הנושא דכיון דבטל וכו' ולעל' אינו רוצה שום הכרח ממש לדברי רבי אלעזר פריך כילד' ותתכה עמה לזון אות' בקנין דאין הכי נמי דהוה מצי למיפרך הכי שלח ברש' להקשות לו על פי דברי' שלמ' דכתיה הוי' בשע' קנין וכגון שלח הוו בשע' קנין ועד הקש' לו דהרי מניהן דבוליהו הוו בשעת קנין כיון דגרמה ואהדרה לה משום דבר שאינו קונה הוא שלח משום שרגה להוציא על פי דבריו דלף כגון מצו ליפוי בשעת קנין כתב ועוד דלו הונח כדברי הרב ז"ל אפתי מנח ליה דאיכא לדברי הרמ"ם דבדבר שאינו קונה לה מהני קנין להתחייב עצמו בכך דאיכא למימר דלה פריך כגמר' בילדה הוא משום דבני לחוקומיה בנות כמי בכתה לגבות ממשעבדי כדמוכח התם ומשום הכי ליכא דקנין בדבר שאינו קונה מהני לגבות ממשעבדי דוקא אבל לה שלח יתחייב כלל דאפי דמהדר גמרא לחוקומיה בנות בשעת ניסואין לאו משום דלה מהני לגבות משום דבר שאינו קונה אלא משום דלה מהני לגבות ממשעבדי אבל לענין להתחייב בקנין אפי' שלח בשע' ניסואין מהני דוק:

כתב יעקב לבית הלוי

צד בתב

הרב הגדול מוהר"ר קלונימוס ז"ל בכסף משנה על מה שכתב הרמ"ם בפ"ג מהלכות תשובה וים עבירות קלות משלו ולפי על כן לומר חזל שהרגיל בהם אין לו חל' לעל' וכו' וזה לשונו משנה כתם כאן' והקשה למה לא מנה רבינו מפר בריתו של אברהם אבינו וגם מנלה פניהם בתורה שהרי המשנה מנו חוסק ותרן ומפר בריתו של אברהם אבינו ותפשר לומר דהוי מוסך בערלתו שכתבו לעיל רבינו תמים בעל מגל' פני' בתורה כדת' לתרץ מה שתירץ עמ' וקשיא לי דהרי הרמ"ם כתב בפי' העושה עבירות כיוצ' למה וכו' וזהו הנקרא מנלה פניהם בתורה ואיך תירוץ זה הוקשה לו למה לא מנה אותו ואי קשיא לה קשיא לרבינו דלעיל רבינו כל אלו שמנאו כאשה הם קלות הם כן איך מנה אותם האמורים דהיינו מוסך בערלתו ומנלה פניהם בתורה בהדי הכי דלעיל דהוו חמורים והתימה מדברי הרוכבי בעיני מה שתירץ דמוסך בערלתו הוא מפר בריתו של אברהם אבינו ולא הוקשה לו הם כן איכי מנה אותם בהדי הכי דחמירי:

כתב יעקב הלוי

צה כתב

הרמ"ם ז"ל בהל' תשובה כפר' הכו' כל מי שניחם על המצות שעשה וכו' עד והכיוצא תולין אותו עד יום הם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה וכו' הקשה דמסתמא דהפי' אלא עשה עבירה אחרת רק שלא כמו שעשה מתנה על מתנה דנכתב למיתה וזה הוא הפך מאי דאמרינן בסוף פרק הקדושין לעולם יזהר עצמו תניו חייב ותניו ג' כאי עשה מצוה אחת שבירך שהכריע את עצמו לכף זכות עבר עבירה אחת אולי לא שהכריע את עצמו לכף חובה דמסתמא דעבר אין לו עבר לא ואולי דהרמ"ם קא חשיב לעובר עבירה מי שלא עשה תשובה כימי תשובה המועדים לכך והני כעובר על פסוק ומכת עד ה' שהיך:

כתב יעקב הלוי

צו כתב

הרב מוהר"ר קלונימוס ז"ל בכסף משנה על מה שכתב הרמ"ם כ"ג מהלכו' שכיח אחל הנותן מתנה וכו' כיצד כו' וז"ל ויש לתמוה על הרב המגיד דלדרכו כרב פפא וצריך טעם למה נקט עד כ"ל. ממעתי ולא יכון דהכי מילי מרפם לינגי דהרי הרמ"ם ז"ל פסק כהלישא כשמואל דאמ' דאמ' עשאי לה מה שקירני עמי לא קנ' יקחון כעל וצריך תיפ' לדעתיין לומר דפסק כרב. זה נרא' לענ' דהוה טעות סופר שהשמיט אלת ה"ל וכן צריך להיות דלדרכו כרב הוה ליה לפסוק כוותי' ואכתי קשיא דהרי הדברים הם כיונן דזה לתמר בענין נדרים שם כן הוי ענין חיסור וחכן קי"ל הלכתא כשמואל בדיני וברב בחיסורי ולזה היה ליה לפסוק כרב ומטעם זה פסק ר"ת והרא"ב כרב וכמו שכתב שם הלן ז"ל בשמ"כ נדרים פרק לחדין וז"ל אבל ר"ת והרא"ב פסקו כרב משום דפלוגתייהו הכא בי נדרים דחיסורא כיכו וקי"ל הלכתא כרב בחיסורי וכו' ועם זה דברי הרב ז"ל עולי כהוגן עם היות שמתם דבריו הרבה והיה לו לפרש יותר מכל מקום הכר ת הענין צריך להיות כן דבלאו הכי אין לדברי הרב ז"ל שום הכנה ולענין הקושיא עצמ' כבר עמד עליה הלן ז"ל שם וכתב וז"ל ולענין הלכה פסק כהגיה רבינו שמשל הלוי בשם רב עמרם דהלכ' כשמואל דאע"ג דפלוגתייהו הכא לענין חיסו' וקי"ל כר' בחיסורי אפי' כיון דעכ' פלוגתייהו בדינא תליא מי אמרי' יד אשה כיד בעלה או לא נקטינן כשמואל דהלכתא כותיה בדיני ועו' דרב כר' מאיר ושמואל כרבנן הלכך נקטינן כוותייהו וכו':

הגר"ה להע"ל כתבתי

כתב יעקב לבית הלוי

צז **כתב** הרמב"ם ז"ל פרק ה' מהלכות טוען
וכותן חין כשבעין על טענת קטן

וכו' עד כאלת תומר קטן שאמר כו' וכתב הרב כסף משנה וזה לשונו כשבא טענ' שנמו אמתי לא ישבע וכו' ואחרי המחילה אין נוכל לומר דמיירי דבשטען שמת והלא בהדי' כתב הרמב"ם ז"ל חין כשבעין על טענת חרש שוטה וקטן אחד הכא בטענת תבוי לפי שום המקנת שהוד' כו לקטן היכו חלא כמשיב אבידה וכו' עד כאלת תומר קטן שאמר לגדול מכה לי בידיך וכו' דמשמ' כהדיא דמיירי בטענת ברית שטוען מכה לי בידך וכן ג"כ מ"ש ועד אחד מעיד שים לו וכו' ואם כן אין לפשר לומ' דמיירי בטענ' שמת ולעניו הקושי' חין כאן שום קושי' להרמב"ם ז"ל דהדי בגמרא קאמר בהדי' דאין בטענת אבוי בעדיף מפי וכדמוכח שם בגמ' והייכו משום דהוי כמשיב אבידה ופטור ואפי' בגדול בשמור' כמקנת היא כר' לומר דהוי כמשיב אבידה ופטור וכדאמרינן בפרקא קמא דמציעא אמר רבא אפי' אמרה תורה מודה במקצ' בטענ' שבע וכתב רש"י וזה לשונו והייכו כמשיב אבידה לפוטרו מן השבוע' ואמאי לא אמרי' כאן חשבוה כמשיב אבד כו' הלא משום טענת דאוקי' אין אדם מעיז פניו נגד בעל חובו להכי אמרינן דעל כרחיך לא אמי כופר הכל והלא לא מיקרי משיב אבידה בשמור' במקצ' ואם כן בקטן הלא שייך אפי' טענת דשמא דכודאי עבי' אינים דמעיז פניו לבעל חובו קטן דאינו בוש בפניו להכחישו הא שייך טענת דהוי כמשיב אבידה דכיון דכמודה במקצ' בעלמא אי לאו טענת דאוקי' אין אדם מעיז פניו נגד בעל חובו היה פטור משבועה מדינא אם כן בקטן דליכא אפי' טענת דמעיז שפיר מיקרי משיב אבידה ופטור · והוא"ל ואקשי לידן לעזן רש"י הכותב ראיתי לכתוב מאי דבעי רב' הוא מפני מה אמרה תורה שבועה דמשום טעם לכתוב אמה תוכיחנו שבועה וכמי מה שפיר רש"י לא פריך מידי דהדי משיב אבידה במי חייב שבועה מדין תורה הלא שחבמים פטרוהו משום תקון העולם כדאיתא בריש פרק הנזקין ואם כן מאי מקשה ולמה לא תשבחו תורה כמשיב אבידה והלא כמשיב אבידה משבחו תורה דאף משיב אבידה חייב שבועה מן התורה ורש"י ז"ל עצמו כתב בפרקא קמא דמציעא גבי מלוה תומר חתם וכו' וזה לשונו דהוי כמשיב אבידה וחכמים פטרו את משיב אבידה וכו' דמשמע דמן התורה חייב הוא ליפבע הלא שחבמים פטרוהו ודוחק לומ' דמאי לא חשבחו שבתב רש"י רוצה לומר החכמים למה לא חשבוהו כמשיב אבידה לפוטרו גם לזה משני תקון העולם כמו שתקנו כמשיב אבידה דהדי מאי דבעי רבא הוא על מה שבא בתוב בתורה

וצריך עיון:

הכל"ע בתבתי

יעקב הלוי

צח **כתב** הרמב"ם ז"ל בפרק ו' מהלכות שבת הקובלת הוא המלוה

הדומה לזה מלנו האבו' כיצד המחזיק את הירק מעט לבשלו הרי זה חייב' משו המלוה תולד' טחיבה ע"כ · וכתב הרב כסף משנה וזה לשונו כתב הרמ"ך הוא לו לפרש דוקא ירק שאינו נאכל מי כגון שוש וכיוצא בו מוקר לאתכו כמו הפת כי היכי דלא תיקשי ליה שמוש בקניבת ירק ונ"ע עכ"ל · ולעניות דעתי אין כאן שום קושי שהרי הרמב"ם כיון בלשון נפר זה כמה שאמר המחזיק ירק לבשלו וכו דמלת לבשלו בא לפרש זה דדוק הירק הרחוי לבושו' ולא הנאכל כמות שהוא מי דחי לא תיקשי הכי מה טעם כתב רבינו ז"ל לבשלו בלחי שום טע' וגם לא הוזכ' בגמרא שהרי לעזן הגמר' הוא המי מאן הפרי סלק' מייב משום טוחן ולא הוזכר לבשלו ואם כן מה צורך להרמב"ם להוסי' מלת לבשלו בלחי שום טע' ולא עוד שלא שהרב' ירחה דדוק לבשלו חייב אבל כשחזקו כך פטור והא דאי ליקא דאחייב הוא תולדת טוחן לא משום שרוצה לבשלו אלא ואפי' על נקט בלישני' לבשלו לאחלק בין ירק הנאכל תי' וזה עשוש כרברי רבינו ואין בהם שום קושי':

הגראה נעל"ל

יעקב לביא הלוי

צט **כתב** הרמב"ם פ"ב מהלכות מכירה המקנה לחבירו דבר שאינו

מצוים וכו' עד כיצד ערמה זו של חיטים אני מוכר לך בכך וכך וכתב הרב כסף משנה דקשה מהשיטה דלעיל בשכר דתנן התם' לחלוב וכו' כוונתו ז"ל להקשות לרבינו כי היכ כתב שמחזי' הוניית והא אמרינן התם דלא הוי רבית ואפי' שהוא ויקר על מה שקנה שאינו חייב להחזיר משום רבית ומה כן היכ כתב שקנה ומחזיר היתר והא אמרינן דאינו חייב להחזיר לו היתרות וכדאתי הרב ז"ל ליישבו ולכאורה הניחו בצ"ע דלעיל אין כאן שום קושי דהתי התילוק מבואר דהתם כהי דלא הוי רבית משום דכשם שהוא מוכן להרויח כך הוא מוכן להפסיד לכל סוף סוף תוכיח ואפי' דאמרי' שם היה יוקר לא הוי רבי' היינו פשוטו מחוסר משתות דהו ודאי תוכיח ליכא ונם רבית לא שייך כרתבינן ואמנם שם יהיה יוקר על זה לעולם תומת לך דרבי' ליכא ותוכיח ליכא וק"ל:

נאם יעקב הלוי:

ק **כתב** הרמב"ם פרק ח' מהלכות גוילה ואבידה בהמת מניחה שקדם

אחר ואחז במוסירה לא קנה עד שימשוך וכן בכסבי הגר וכו' · קשיא טובא בהברי רבינו דמהכא משמע דפשוט בלישנא דגמ' דבסים תוהזין דאמרי' התם דאתמ' אמר רבי אלעזר אמר רב הונא מום יש מחבירו קנה במניחה ובכסבי הגר לא קנה ואם כן ירחה בהדיא דפשוט בהאי מימרא ולהכי כתב בהמת מניחה וכסבי הגר דוקא אבל לא בשוקא וממכר וכן כתב בהדיא הרב

המגיד וז"ל מפורש שם כמניעת מעכו"ם דין דעת אחר מקום וכו' ועוד הסוגי' לעיל דמתניתי' דקדושין דכהמה נקנית במסירה ור"מ סבר ל"ל פסק בהדיא דלא כסתם מ"ני' אלא בדדרש רב בקידושייהו וכמו שכתב בפי' בפ"ב דהלכו' מכירה דכהמה דינה נקנית במסירה אלא במשיכה וכן כתב שם הרב המגי' וזה לשונו הסתם בין דקה וכו' כך היא המסקנא בסוגי' דפ"ק דקדושין וזה ודאי במשיכה אבל במסירה ל"ה וכו' ומ"ש כאן כתוב ובדוחק יש לדחוק ולומ' דכוותי' לפ' כמקח וממכר לא קני ואפשר שכן הוא ומיהו הכא בהלכות הגר רוק ממנו דקס"ד בין ומיהו הכא בהלכות גזילה ואבידה והלכו' מכירה כתב מילי דמיירי במקח וממכר ואפשר מה שכתב הרב המ"מ מפורש במניעת דעת אחר מקנה סותר לזה ואולי בוכל לדחוק ולומר דהכי קאמר דכמניעה וכשמי הגר יפי' לגי' דגמרא דלעיל בתר מתני' דקידושין דכהמה נקנית במסירה מכל מקום מודה בהני דלא קני מדין דעת אחר מקנה וכן ל"ת שתירץ הרב הגדול מוהר"ר קארו ז"ל בח"מ סימן קצ"ב על דברי סמ"ג ז"ל ולפ"ז אפשר מי שמצא כת' בסימן ע"ה בהמת מניעה מקדש ע"ז ואחזה במוסיר לו קנאה עד ס' מדוך וכן בכסבי הגר כמו שמצר' שם רב חילי ומהו לעזן מוסירה כלומר שמוסר דבר לחבירו הילכך מחבירו שמוסר לו קנה לאחר אבל בלאה מי אמר לו סיקנה. לומר על מניעת דנכסי הגר דלא קנ' מוסירה אפי' למ"ל כהמה נקנית במסירה הוא שכתב ולא לומר על נכסי מחבירו תדע שכבר כ"ב כדיני הקנין לא הזכי' שכהמה גמי נקני במסירה עכ"ל. דהוי ממש בעין מה שכיתר מו בלעזן הרב המגיד.

סכל"ע כתבתי

יעקב הלוי

קא **כתב** הרמ"ם בפרק י' מהל' שכירו' בתו נמ"לנכ' וכו' עד ומ"כ על הכלי חייבי רומה כתקנה ואפ"ג שלא יתן לו דמי אמר אין שומעין לו וכתב הראב"ד ז"ל בהשגה ולא ידעתי למה כתב כן כו' עד וכדומה לו שכוב' הראב"ד ז"ל לומר שדבר פשוט הוא שאין צורך כו' ואני תומר אחרי המחילה דיפה השיג לו הראב"ד ודמ"ש אמר רבי יהודה אם השבח יתר על ההוצאה וכו' הוי לתועלת בעל הגמר דכיון דהאומן שיכח מדע, בעל הטלית או בעל הגמר אבל התחתונ' ולוקח אם השב' יתר על ההוצאה נותן לו ואפי' לרבי יהודה דאמר שכיר הרשות נוטל השבח וכפ"ל ע"כ ורבי יהודה דאמר שכר כיון דעשה ידו על התחתונה וכדאיתא התם בגמרא אמר רב הונא הלוקח כר' יהודה ואמרו בגמר' פעיטא מחלוקת ואחר כך אתם הלכה כאתם מחלוק' בפרקין ואתם כמניעה כר' יהודה כל המשכח ידו על התחתונה כו' אם כן כרב' דמה מחלוק רבי יהודה על ר' אחיר דאמר דנותן לו דמי אמר הוי לתועלת בעל הגמר דכיון דהאומן שיכח ידו על התחתונ' ויד בעל הגמר על העליונה דאם השכח יתר על ההוצאה וכו' ואם כן פעיטא דאם בעל הגמר יאמר אינו רוצה אלא דמי אמר דכודאי מודה ר' יהודה דשומעין לו דתקנת ר' יהודה היכי אלא לתועלת בעל הגמר דיזו על העליונה כיון דעשה האומן וקל"ל.

הכל"ע כתבתי

יעקב הלוי

קב **כתב** הרמ"ם בפרק ב' מה' שלוח ופקדון וזה לשונו שלח מהם ופקדון ונשתנ לו אחר מהם וכו' עד פשע כת הרי זה משלם כו' קשה טובא דאמאי ישלם דכיון דקיימא לן פשיעה בבעלים פטור ואפי' מסקנא לן בגמרא אי הוי בבעלים אי לאו אם כן אמאי מוקמין מידי המוחז' הרי הוי בספק ומספקא לן מפקי' מידי המוחז'. ומה שתירץ הרב המגי' לעיל מספיק דאפי' דהוי מוץ מכל מקום אין מוציאין מידי המוחז' מספ' דכהדיא אמרינן בגמרא כלל גדול אמרו בדין המע"ם אמאי כלל גדול דאמאי מוץ אמר שמע וניזק אמר בריא המע"ה. ואם כן אפילו הוי מוץ כיון דהוי בספק לוקי ממונא בחזקתיה. ואמנם הכר' לעל' לתרץ דרבי סיבר דאמאי בגמרא שמ מהשוקפין ונשתנ לו ר' מהן הוי דוקא בנשבר או נאבד אבל בפשיע' כיון דהוי חידוש אין לו ללוקח חידושו דהרי פשיעה בעלים גופא הוי פלוגתא אי הוי פטור אי לא דר' אחא סבר דחייבוהו כן אמאי דבעי בגמרא בשוקפין אי הוי אמירה בבעלים אי לא הוי דוקא בנשבר או נאבד אבל אם פשע פשיעה ליכ דחייב דכיון דפשיעה אי בבעלים עצמה הוי חידוש אין הכי הכי ללוקח עלה ואמאי שכתבו שם הקונטרס.

יעקב הלוי

קג **כתב** הר' הגדול בעל כ"מ בפ"ב מה' מכירה וז"ל על מה שכתב הרמב"ם הגר נוטל בנכסי הגר קנה וכו' והקשה עליו דאיך כתב שום דברים רבים שאם החזיק בהן הלוקח לא קנ' כגון את הסדק וכו' הרי בפירוש אמרינן בהלכו' מכירה עד"ו גרס קנה ותירץ בשם הגאון הרב ר' יהושע דמה שאמר שום דברים רבים שאם החזיק בהן הלוקח וכו' היינו חוזר לדין הלוקח מחברו שדה כדאמרי' שלח מיניה כשהחזיק שכי חזק דאי ודאי היינו תועיל גרה כו' והכא לעל' קשה חדא דאיך נוכל לומ' דמיירי כשהחזיק חזקה דהא לוקח קאמר ולוקח לא מסתמא הלוקה כדאמרי' שלח כשהחזיק בנכסי הגר לוקח מיקרי מחזיק בנכסי

חבירו ולא נוקח והכי הוה ליה למימ' יש דברים רבים
שאם החזיק בהן בנכסי חבירו לא זכה כו' ועו' דאמאי
לא הוקשה להם גם כן במאי דקאמר המפגל זמורות
דהרי בהלכות מכירה כתב בהדיא שאם זמרה קנה ·
ואמנם הנראה לעניות דעתי דמאי דקאמר רבינו יש
דברים רבים שאם החזיק וכו' אינו חוזר אלא למאי
דכתב כיצד המוצא פלטרין וכו' הגר צורה וכו' ואמנם
מכאן והלאה קתני דברים שקוני' בין בנכסי הגר בין
בנכסי חבירו כגון נר את השדה ומפגל זמורו' דקנה
בהו לוקח · אך קשה בין לפירושנו בין לפי' הנגיד
הנזכר דכיון דקתני הר"מבם ז"ל לעיל דכל הדברים
שקונים בנכסי חבירו קוני' בנכסי הגר חוץ מאכילת
פירות לבד אם כן מה צורך לו לומר נר את השדה
ומפגל זמורות כיון דהלוקח קונה בהם ולא היה לו
להר"מבם ז"ל לומר אלא הדברים שקונים בנכסי הגר
בלבד ואי משום דנר את השד' ומפגל זמורות לא מהנו
בחזקת שלש שנים להכי הוצרך לכתוב אותם לגבי גר
אם כן גם נעל גדר ופרץ היה לו לכתו' דבחזקת שלש
שנים לא קנו ואין לומר דחדא מנייהו נקט דהיה לו
לומר המפורשים במשנה בנכסי הגר דהיינו נעל גדר
ופרץ:

הנראה לע"ד כתבתי

יעקב לבית הלוי

קד כתב הר"מבם בפרק ד' מהלכ' זכיה
מתנה זו שאמר המקבל איני
רוצה בה אחר שבאת לידו הרי היא הפקר וכו' משמע
מהכא דפסק כריש לקיש דאמר בפר' בתרא דכריתות
המקבל מתנה שאמר אי אפשי בה הרי היא הפקר ·
וכן כתב הרב המגיד וז"ל מתנה זו שאמ' כו' עד מתוך
כך נראה שהמחבר לא רצה לכתוב אלא מימרא דריש
לקיש דאמר אי אפשי וזהו איני רוצה וכו' וקש' לי דאם
כן כיון דפסק כר"ל דהאומר אי אפשי אפי' אחר שבאת
לידו המתנה ושתק הרי היא הפקר וכתב בפרק ט'
מהלכות תרומות וכל עבד שיצא לחירות אפילו שהוא
מעוכב גט שחרור אסור לאכו' בתרומה א"ה היכי כתב
שם אח"כ הכותב נכסיו לאחר וזיכה לו ע"י אחר והיו
בהם עבדי' ושתק זה שנתנו לו המתנ' ואח"כ גווח הרי
זה ספק אם זה שגוו' אחר ששתק חזר בו לפיכך אין
אוכלי' בתרומת וכו' דהרי אפי' דהוי מאי דשת' מעיקר'
כרצוי שנתרצה ולא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו
אפילו הכי אסורין לאכול בתרומה שהרי קנו עצמם
מההפקר ועדיין צריכי גט שחרור והמשוחרר ועדיין
צרי' גט שחרור אסור בתרומ' וכמו שכת' רבינו בעצמו
ואם כן כיון שאמר אי אפשי אפי' דשתק מעיקרא הוי
הפקר כדרי' לקיש ומה לו לרבינו לומר הרי זה ספק
אם זה שגווח סופו הוכיח על תחלתו וכו' דאפי' דאמ'
דלא הוכיח מכל מקום אסורין בתרומה ואם כן אמאי
לא נקט כשזיכ' לו על ידי עצמו ושתק ואחר כך גווח
אלא נקט כשזיכה לו ע"י אחר הרי אפילו כשזיכה לו
על ידי עצמו ושתק ונתרצה ואחר כך גווח ואמר אי
אפשי הוו הפקר ואסורין בתרומה · ואין לומר דלישנ'
דגמר' נקט דהאי דנקט בגמ' בפ' השוחט פלוגתייהו
דרבנן ור"שבג כשזיכ' לו על ידי אחר ושתק ואח' כך
גווח דמר סבר סופו לא הוכיח על תחלתו ואוכלין
בתרומ' ומר סבר הוכיח על תחלתו ולא נקט כשזיכה
לו על ידי עצמו ושתק ואח' כך אמר אי אפשי היינו
משום דכיון דרבנן סברי דהמפקיר עבדו יצא לחרות
עדיין צריך גט שחרור ולזה אוכל בתרומה כדאיתא
התם בכריתו' להכי נק' כשזיכ' לו על ידי אח' לאשמועינ'
רבו תא דלא מבעיא כשזיכה לו על ידי עצמו ושתק
ואחר כך גווח דבודאי אוכלים בתרומה אלא אפילו
כשזיכהו ע"י אחר דאיכ' למימר דהאי דשתק מעיקרא
הוא משום דסבר דכיון דלא אתי לידי אמאי קגווח
ואם כן לא ליכלו בתרומה קא משמע לן דאפילו הכי
אוכלין אבל להר"מבם ז"ל דכתב דאפילו דצריך עדיין
גט שחרור אסור בתרומה אם כן טפי חדושא הוא
לומר כשזיכה לו על ידי עצמו ושתק ואחר כך גווח
דאפילו הכי אסורים ולא אמרינן דכיון דהוא שתק
מעיקרא הרי הם שלו · ועוד דהאי דנקט בגמרא
פלוגתייהו כשזיכה לו על ידי אחר הוי משום ר"שבג
דסב' סופו הוכיח על תחלתו והוו של יורשי ראשון
דאלו כשזיכה לו על ידי עצמו ושתק ואח' כך גווח
מודה ר"שבג דאינ' של יורשי ראשון כדאיתא התם ·
ועוד קשה במה שכתב שם בין שהיה האחד ישראל והב'
כהן בין שהיה השני ישראל והא' כהן וכו' דמשמע שאם
היו שניהם כהנים מותרים בתרומה ממה נפשך והא
ליתא דכיון דאמ' אי אפשי בהן אחר ששתק הרי הן
הפקר ואינם לא של ראשון ולא של שני לסבר' ריש
לקיש ואם כן אפילו ששניהם כהנים אסורים בתרומה
שהרי נשתחררו העבדי' מההפקר וכעת צריך עיון ·

הנלע"ד כתבתי

יעקב לבית הלוי

קה כתב הרב הגדול מוהררי' קארו ז"ל
בכסף משנה בפר' ד' מהלכות
זכייה על מה שכתב הר"מבם ז"ל ראובן שרצה לתת מא'
דינרים לשמעון ושלח לו וכו' עד אז תן ק' זוז לשמעון
אינו יכול לחזור בו וכו' וכתב הרב ז"ל בשם הר"שבא וז"ל
סבר רבינו דתן בכל מקום כזבי דמי כדאמרי' בפרקא
קמא דגיטין ואם תאמ' משנתינו כל האומ' תנו כאומר
זכו דמי · ודדאמרי' בפרק' קמא דמציע' גבי המגביה
מציאה לחבירו דאמר לו תנה לי ולא אמר זכה לי התם
הוא דמצי המגביה וכו' עד והרב פס' כר' יוחנן דגמרין
ולא חש לההיא דירושלמי אבל מה שאמר דבשלהי
פרקא קמא דגיטין משמע דבמתנה תן לאו כזכי כמי
כן הוא האמת כו' ויש לדקדק בדברי הרשב"א תחלה
במאי דקאמר ודאמרינן בפרקא קמא דמציעא גבי
המגביה מציאה וכו' דמשמ' לרבינו דמדמ' מתנה לגט
דתן הוי כזכי קשה ליה ההיא דמציעא ועל זה הוצרך
לישבה

לשמה והיה ודאי ליתא דשיבא דכולהו צריך לחלק בין
דהיינו דמניעא הזן וזו דכרי רבי יוחנן הן ואלו על
כרחיך צריך לחלק כיוצא שליבא דכולי עלמא ואפילו
למאן דאמר דבמתני' תן לא הוי כזכי מכל מקום צריך
לומר מימרת רבי יוחנן ההדדי וכמו שהתירו
התוספו בגיטין לומר זה בכור המתקיל כל האומר
תנו וכו' שתירצו דהתם במניעא ליבא דעת אחרת
מקנה ולהכי לא הוי כזכי וכו' והם כן על כרחין לית
לן לחלוק כיוצא ולא שיבא דהרמב"ם דוקא ועוד
ים לדקדק כמה שכתב והביב פסק כדעת רבי יוחנן
דגמרין ולא חשש לירושלמי וכולי ואיך יעלה על לב
ליכיח נמרת דידן ויפשוק כירושלמי ולא החולקים
על רבינו תם חולקים כזה אלא משום דסברי דמה
שאמ' רבי יוחנן הוי רוק בגט שחרור מכל מקום
גט שחרור דומיא לשלוח דחי לאו דעבר ליה טייח
לכפייה לא הוה משחרר ליה ומשום הכי הוי כחוב
ואין כזכי כדמייתי שם התוס פות בכור הנוכ' והם כן
מה שיך למאי דכתב הר"ש ז"ל ורבינו פסק כרבי
יוחנן ולא חשש להיות דיר ושלמי והלא כלם פסקו
כרבי יוחנן אלא שכתבה חולקים על רבינו וצריך
עיון. ועוד כמה שהקשינו לעיל כרחין צריך לומר
מימרת ר' יוחנן וכו' ז"ל ולפי מאי דמחלקים בין גט
שחרור למתנ' לא קשיא הא דמניע' דהתם לא מיירי
בגט ולהכי תן לא הוי כזכי ואמ' לרבינו דמדמה גט
למתנה הם כן גבי מצ ר' אמאי לא הוי תן כזכי ולזה
הוצרך לומר לאו הכי הר"ש ותירץ מה שתירץ
מלבד התירוץ שכתבו התוספות גם יש לדקדק כמה
שהקש"ל מהא דמוריקא במעמד ג' וכו' דלא קשיא
מידי דהתם מיירי כשכבר היה אצלו קבל דמורי קא
ולא מקרי לו עתה בעת שנתנה כמתנה לאחר ולכן
צריך במעמד ג'. ואמנם מ"ש רבינו הוא כשכתן לשליח
עתה שכן אמר רחמנא שרצה ליתן וכו' ושלח לו הק'
על ידי לוי וכ' דכר' דמעתה מסרם בלוי ולהכי הוי תן
כזכי וכן חילקו התוספו' בכור הנו' וטעמא דמסתבר
הוא דכשלח כשמוסר חותו לשליח בעת שרוצה ליתן
במתנה הו ודאי הוי תן כזכי ומשום דכשעת שכא ליד
השליח כא לשם מתנה ובתור שליחו' כא ליד למוסרו
למקבל המתנ' ולזה כשקבלו השליח כידו מיד המשלח
וכא המקבל שהרי השליח זכה כו לשמו ואמנם כשהוא
כידו מתחלה כמו שכא כשכא ליד מעיקרא לא כא בתורת
שליחות להזליכו למקבל ולעולם לא כא ליד השליח
לשם המקבל ולזה צריך מעמד ג'.

הגרהה לע"ד כתבתי

כתם ויעקב הלוי

קו כתב

ר"ש כפרק ו' מהלכ' גירושין וגופו של גט הרי זה
מותרת לכל אדם וכו'. ים לדקדק דמהכ' משמ' דפשי'
כרבנן דהכי תנן בפ' המגרש גופו של גט הרי זה
מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר ודן די יהוי ליכי

מיכאי וכולי ואמרינן בגמרא במאי קא מיפלגי רבנן
סברי ידי שליח מוכיחות הויין ורי' יהודה סבר
לא הויין ודיש ולפיכך צריך לכתוב לה ודן די יהוי וכו'
דמוכח מילתא דההוא גיטא מגרש לה וכו' ואנן קיימא
לן כרבנן פרק כל כתבי כרבי יהודה דידים שלח
מוכיחו' לא הויין ודיש וכמו שכתב הר"ש בפרק
ג' מהלכות גרושין ואלא ליכ' דפסק כרבנן ועוד
שהר"ש עצמו כתב בפירו' המשנה בפר' המגרש
דהלכה כר' יהודה והכי משמע ז"ל הוקשה לו זה וכתב
שלעולם אימ' לך דפסק כרבנן והכא בגדרים פסק
כשמואל דידי' שלח מוכיחות לא הויין ידי' ואחרת
כרבה דאמר התם בגדרים דשלחי גט מבעלמ' עכ"ל:
ואכתי קשה שהרי בגט עצמו כתב הר"ש בפרק ה'
מהלכות גירושין בסדר הגט שצריך לכתוב ודן די
יהוי וכו': ודוחק לומר דלאו לעיכובא כתבוה ועוד
שהרי כתב בפירוש המשנה דהלכה כרבי יהודה
והכא הכי מגיה ז"ל בסדר הגט כתוב זה לעצמו
וכתבו הר"ש בפרק ד' וכן הסכימו רבים שבדורנו

הרב המגיד ז"ל משום דהוי קונה לגיטא מהכי משום דהוה ליה לכתוב ואם תמצאנה מיניה כמו שכתב רבי' דבכל מקו' דהוי הדין כשמצי' תשם לא מפקינן מיניה ואין לומר דכאן הייני טעמא דבכתיבי בחזקת יורשין קיימי ולזה לא זכה כהם עד שיביא ראיה ברורה דהרי מוכר כמי דהוי מוחזק כמלטלי' שבחזקתו ואפ"ה כתב רבינו בבעיא דהמקנה הקרקע לא מפקינן מיניה והמלטלים לאחר דמלקח כתיקו כפ' מהלכות מכירה דאם תמצא הלוקח לא מפקינן מיניה. ויברח דים לחלק דהת' כיון שיצאו מרשות המוכ' דהרי הודה שמכרם לו והמפקיד אי מה אלא אם כיון דאגב מהכי בשהקנה הקרקע לא' והמטלטלי' לאחר ולזה אם תמצא לא מפקינן מיניה דהרי הודה שמכרם לו אגב קרקע שמכר לא' וכבר יצאו מרשותו ממכס הכא דהוי הודאה שהמקבל אינו נאמן לומר שלי הן ואינו נותן לו כלום אלא אם כן יתברר שהן שלו ועדיין צריך עיון:

כאם יעקב לבית הלוי

קח כתב

הרמב"ם ז"ל פרק י"ח מה' מלוה ולוה לפיכך החומ' לעדי הוצ' עד שיעידו ויאמרו בפי' שהעדים אומרים להן כך נתחייבו להמלוה בפנינו ואנו חותמין עליו כדי שיהא לו שטר ביד המלוה ואם יכחישו העדים בדבר אחד מכל מה שכתוב בשטר אין לו כלום ואפי' אם אמרו העדים אנו יודעים שהוא חתום בשטר זה ואנו יודעים שהוא שלו אלא שלא ראינו אותו שנתן המעות ללוה אין לו כלום עד שיאמרו בפי' שראו שנתן המעות ללוה ואין לו לחתום בשטר עד שיאמרו לו בפי' שראו שנתן המעות ללוה ואם חתם בלא שמיעה הרי זה שקר ע"כ. ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דאפי' אם העדים אומרים

שדות ותירוץ הקושיא כדלעיל תירוץ דקורי והברי קרי ליה סדה לחר והרגים עוד דלכתי לחמו קוכה תת כולם הרי כגמרא לחמרינן דלא קני שלא כמלא מעכה ותירוץ זה דמייתי בספרים לקמן כול ולהכי קני ליה במכוש ס והיה דלחמרינן כגמרא דלא קנה שלא כמלא מעבה מיירי כשלא פירש ואם כן הוברך לזה החילק כדי ליש לתקושתא דלעיל ובול לקרקה בבית השלחין ואין תירוץ כגמרא דהרי קלא קלקה לת כולם ואי מיירי בבית השלחין לא הל בסתם קנה לת כולם אלא מה שנקרה על שמו מה שרגיל להשקות מבור אחד:

הגרלה לעניות דעתי כתבתי

כתב יעקב לבית הלוי:

קי כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות גזלה היה ס' לוכה וכת' הרב המגיד דבריהם סובר כהר"ף דלעיל צריך להכניס ברגלו ולעיל יובע מי דחקו לזה לפרש דברי רבינו בגר מה שמוכח סוגית הגמ' בסוגי' רוכב ומכניס רמוכ' בהדי דצריך להכניס ברגליו והרמב"ם עמהם כתב בפירוש המשנה שצריך להכניס ברגליו ואם לעיל מכניס ברגליו לא קנה והכא במה שכתב בפרק בני מהלכות מכירה כיוצר קונה במשיכה כו' עד שרכב עליה והלכה בה וכו' דבמה שכת' והלכה בה רמז שצריך להכניס ברגליו וכן כתב שם בעל כסף משנה וצ"ל למה כיוצר דעת הר ז"ל בהפך ולפיה דבריו סותרים זה לזה:

כתב יעקב לבית הלוי

קיא כתב מוהרי"ן ז"ל בחי' סימן כ"ה בסוף התם וכתב ז"ל וכלל בחי' ספיקי חדא דלעיל מתן דמ"ל דכתת' ידו לעיל כתמן לעיל פרעתי ולתל דכתמן לו פרעתי כבר לעיל מתן דמ"ל דלעיל הלא טעין פרעתי שלא דמאו ריבית וכיוצא דלעיל כתמן במגו דלא פרעתי והוי סם עכל ויש לקמוה על זה דכלל מפור בידנו מדברי התוספ' ז"ל וכמו שכתב הרב בעל הלכות עולם והביאו הרב ז"ל עצמו בכמה מקומות דכל סם שלעיל מקספק לא מיקרי שלא חל ספק והאי סם מרגה הרב ז"ל למתך עליו לעיל מקספק דאם אתה בא לומר בספק אם הוא כתמן כטענת כתמנם לו ריבית במגו דלא פרעתי שוב אין עוד מקום לומר ולתל דכתמן ספק אם הלכה כתמן דלעיל כתמן בכתב ידו לומר פרעתי שהרי הודה בבר כתמן בטוען לתמנם לו ריבית במגו דפרעתי ולפי סתך הרב עליו והעלה במסקנת דבריו ז"ל ומ"מ לכי לומר דלעיל עם לעיל מתך טענת דתרי ספיקי וכו' ואם מצוי שלא מצא דבר זה על התום' דהם' מספקי' מידי המוחז' בשום פום ולא חשש שהם טענ' הוא נגד הכלל ולמה' לחרי העיון מצאתי לה דהאי מתקשך הוא וזה דאתה כול לומר שפק אם טענת ריבית לו לתמנם בכתב ידו דמיון לטענת פרעתי אם לאו ריבית מתן דמ"ל דדוקא פרעתי כתמן אם לאו דלעיל מתן דם"ל דבכתב ידו לעיל כתמן לומ' פרעתי ולתל דכתמן לו פרעתי כבר לעיל מתן דם"ל דלעיל הלא טעין פרעתי שלא דמאו ריבית וכיוצא דלעיל כתמן במגו דלא פרעתי והוי סם עכל ויש לקמוה על זה דכלל מפור בידנו מדברי התוספ' ז"ל וכמו שכתב הרב בעל הלכות עולם והביאו הרב ז"ל עצמו בכמה מקומות דכל סם שלעיל מקספק לא מיקרי שלא חל ספק והאי סם מרגה הרב ז"ל למתך עליו לעיל מקספק דאם אתה בא לומר בספק אם הוא כתמן כטענת כתמנם לו ריבית במגו דלא פרעתי שוב אין עוד מקום לומר ולתל דכתמן ספק אם הלכה כתמן דלעיל כתמן בכתב ידו לומר פרעתי שהרי הודה בבר כתמן בטוען לתמנם לו ריבית במגו דלא פרעתי ולפי סתך הרב עליו והעלה במסקנת דבריו ז"ל ומ"מ לכי לומר דלעיל עם לעיל מתך טענת דתרי ספיקי וכו' ואם מצוי שלא מצא דבר זה על התום' דהם' מספקי' מידי המוחז' בשום פום ולא חשש שהם טענ' הוא נגד הכלל ולמה' לחרי העיון מצאתי לה דהאי מתקשך הוא וזה דאתה כול לומר שפק אם טענת ריבית לו לתמנם בכתב ידו דמיון לטענת פרעתי אם לאו דלעיל מתן דם"ל דדוקא פרעתי כתמן אם לאו דלעיל מתן דם"ל דבכתב ידו לעיל כתמן לומ' פרעתי ולתל דכתמן לו פרעתי כבר לעיל מתן דם"ל דלעיל הלא טעין פרעתי שלא דמאו ריבית וכיוצא דלעיל כתמן במגו דלא פרעתי והוי סם עכל ויש לקמוה על זה דכלל מפור בידנו מדברי התוספ' ז"ל וכמו שכתב הרב בעל הלכות עולם והביאו הרב ז"ל עצמו בכמה מקומות דכל סם שלעיל מקספק לא מיקרי שלא חל ספק והאי סם מרגה הרב ז"ל למתך עליו לעיל מקספק דאם אתה בא לומר בספק אם הוא כתמן כטענת כ

עד כאן לשונו ואחרי המחילה דברי מהר"ם ז"ל נראה יחידי וקושיין מהר"ם ז"ל אין להם מקום כלל וזה דמתי דמתני' מם כתי רש"י מוכח כהדיא שהוא לסברת רש"י ז"ל שכן כתב שם ז"ל ואפי' לדעת רש"י ז"ל שפיר' שם דאיכא למימר בקונטרס דמסתבא דעתו לקיימה ואפילו שכר עליה שכשלו יכרו היכי חשוב כך על המצוה לשכור להוציא מקר מפיו תמצר לומר דרוקא לגבי שבועה דאיכו חשוב דאעפ"י שעב' ועפ' שכשלו שלא לעשותו איכו חשוב ליכתב בשטר לשעבר ולהוציא מפיו שבועה שקר בשעת שבועתו אבל מ"מ לעדו' שהוא כלא שבועה כר' שמשל שהרי עבר על ר"ת וכו' ואלא פשיטא דלרש"י ז"ל לא שאני ליה כלל בין היכא שכשלו שלא לעשות ולא עשה דכבל בזוכה לא הוי חשוב על השבועה ואפי' היכא שכשלו שלא לעשות ועשה וכמו שמוכיחים מם כהדיא דברי רש"י ז"ל והכרעת מהר"ם ז"ל הוא על סכר' הרמ"ם ור"ת ז"ל לומר דשר כאן לא תמרי' דשבועת ביטוי להכא הוי חשוב שלא דוקא בשכשלו לבלתי עשות ועשה שהרי כתחייב מלקות ומיקרי רשע אבל היכא שכשלו לא לפרוע לומן ידוע ולא עשה כיון דאיכו מלקות חייב מלקות שלא עשה מעשה היכו בפשל וכמו שמבואר כל זה בם כרכרי מהר"ם ז"ל. ומי שידקדק בדברי מהר"ם יר' דלפילו כפי' ר"ת דשה לפמו שכרעתו ואת על דברי ר"ת ומהר"ם ז"ל מהרי כתב שם וז"ל ולדעת ר"ת דלפילו העובר על שבועת ביטוי להכא כגון שבועה שלא אוכל ואכל קרקע חשוב על השבועה וכו' דכמה שהוסיף בדבריו לבאר על דברי ר"ת וכתב כגון שבועה שלא אוכל ואכל כא לישמו שכרעתו ואת דלאו ככל שבועת ביטוי כאמר שלא דוקא כגון שבועה שלא אוכל ואכל שהרי מתחייב מלקות ובאמת שהכרעת מהר"ם ז"ל אלמלא לא אמרם ז"ל היא מבוארת בדברי ר"ת דהרי דברי ר"ת ז"ל הביאום התוספות בם כל הנשבעים וז"ל אבל שבועת ביטוי וכו' מכאן אכו לדקדק דמי שעב' על החרם לא יפטל לשבוע' כיון דשבע' לקלת החרם היכא למימר דקונטרס דמסתבא ואומר ר"ת דפטול הוא והכא לא שייכא שלא דלא קתני כלומר שלא שיירי במידי דקונטרס דמסתבא ואומ' ר"ת גבי הכותב בם' אתתא דאחייכא שבועה וכו' עד ופירש שכשבעת ואיכה מקיימת כגון שלא תאכל ואוכל והפסה דכה וכשכנדה לעב' דאמ' ליה בקונטרס דמסתבא שאיכה לה מסורה עכ"ל דמשמע בהדיא דר"ת ז"ל עמו מיירי דוקא כשכשבע שלא לעשות ועשה ולפיכך כיון דברים בהדיא אתתא וכתב שכשבעת ואיכה מקיימת כגון שלא תאכל ואוכל לאסוקי היכא שכשבעה לאכול ולא אכלה. גם מם שמעה עוד מהר"ם ז"ל וז"ל גם ממה שכתב מי' סי' ס"ו יר' מדברי דעדו' ושבועה בהדיא מחטא מחתיכה ולא חלק מעדות לשבועה כמו שחלק בסיומן ר"ס עכל מהרים ליכרהם מה לו לחלק בפי' ס"ו כיעדו' לשבוע' דמה יתן לו מה יוסיף חלוק זה לגרון שלו כיון דאותו גרון מיירי בעיון על שבועה מה שיון כן בסיומן ר"ס למפרע אותו גרון הוא בעיון עדות ולזה רצה שם להוכיח דלפי' לכרכת דש"י ז"ל דמיקל טפי מורה מיהא בהחזקת גרון על עדות. ועוד לכרכת ר"ת ומהר"ם ז"ל על מכרח ו' קשיק וקי לזכות אף לאוכן בפי' ס"ו

קיד כתב

מוהר"ר שמואל ן' חיין ז"ל

בספרו דף קלג כהגהות

על דיני יט ז"ל ואלו שעושין שני ימים וכו' והקשה הלך ז"ל למשכה מעשה דמעון דעבר על דברים שלא לאכול ולא לשתות עד שיבנה בית המקדש וקרא דכתיב כי אם שמחו ועלזו כל הימים ואלו דוכתא אחריכי יר' דלא ומירן דמילתא דהוי עיקרא דדברים וכו' עד ומוהר"י קרירו ז"ל כתב בכתף בפרק ו' מהלכות ת"ת וז"ל והקשה הלין ז"ל וכו' עד וקשה דהא נטילת ידים וכו' ולא זכיתי לסכון דברים ומה כוכתו ומה לירון בה המעם דכמילת ידים אין עיקרה אן התורה כתב הלין בפירוש שמברין עליה עכ"ל. ואין מפק מהם הדברים הם בכתבם וכלשונם אין להם מובן כלל ולזה היה נר' לעל' לתקן הלשון דמה שכתוב דהמ

נטילת ידים אין עוקרין מן התורה אם לא על דרך
הסמכת ר"ו וכו' דמלת אם לא יהיה בין מלת עוקרין וכן
מלת מן התורה דהיינו אין עוקרין אם לא מן התורה על
דרך הסמכת דכל כהאי לא מקרי הפסה כי אם להקדים
מה שכתב כתוב ואין מוקדם ומאוחר ויהיה כונת
הרב ז"ל כזה לומר דכיון דמצינו בגמ' בפ' כל הבשר
דם ליבי חביו ורבה בר נטיל ידים דחביו לא מהני מצוה
מצוה לעסוק בדברי תורה ופרשו מצוה לעסוק בדברי
ר' אלעזר ן' ערך דכתיב כל אשר יגע בו הזב ולא ידיח לא
שמעינן מינה דברי אלעזר ן' ערך מכלל דמצוה לעסוק בדברי חכמים
לגמיל ידים מן התורה ופרשו מצוה לעסוק בדברי חכמים
מתקנות דבבא לומר דלאו דוקא דברי אלעזר בן ערך
ע"כ ז"ל ממשע מהכא דלעג דוקא דידיו לא שנו
כאים לסמכתא הוא וכמו שכתבנו שם התום' מ"מ כיון
דמצינו דחביו לומר מצוה לעסוק בדברי חכמים מתקנות
ורבה פליג עליה ואמ' דלוריא היה משמע דלרבה לעג
דמני קרא ד' ידיו לא שנו לסמכתא לא מקרי תקנ' חכמי'
שלא מן התורה ופלוגתייהו הוי בהכי וקי"ל דחביו ורבה
הלכה כרב כר מיע"ל קנס ואכ' קשיא להלן דתירוצו
זה לא שייך נמי נטילת ידים דברי תורה עקרה הם לא מן
התורה על דרך הסמכתא ולא מדברי סופרים דלעג
דהוי לסמכתא קרי ליה ספיר דלוריית וכמ"ש תרומ' הדשן
סי' רמ"ב וז"ל דהא פריך הלכ' כמשנ' ורחם פרוע דלוריית'
היא ופרש"י למאי קרי לה דק יהודי דתמה היא וכו'
עד ולעג דרמ"כ כת' דלהיכא שלא מדברנן ומסתמא ס"ל כה
כמי כת' דפריע דחם היכא שלא מדברנן ומסתמא ס"ל כה
דפר יך דלוריית היא ר"ל רמז דלוריקה יש לה עכ"ל הרי
לך בהדי דלהרמ"כ לעג דכ' דפריעת דחמה היכא שלא
רמז דלוריקה ואפ"ה פריך ספיר בנמ דלוריית היא ולא
דת יהודי הכא נמי נטיל לעג דהוי לסמכתא פריך
ספיר דלוריקה היא ולא מיקרי מדברנן . זה היה
כל ע"ל להלין בעל הבה ז"ל הסמכם דחיתי מה שכתב
בכסף משנה בפ"ו מ"ה ברכות כאשר כתב בה להלין בעל
הר"מכם ז"ל שכתב דנטילת ידים היא מדברנן וז"ל וחע"ג
דכל היכא דאליבי חביו ורבה נקטינן כרבה מ"מ כתב
רבינו שזו מנות חכמים משום דס"ל כמו שכתבנו התום'
דחסמכתא הוי ולא דרשא נמורה ונם רמ"י כתב
דחסמכתא בעלמא היא וא"כ בין לחביו בין לרבה טעמא
משום מצוה לעסוק בדברי חכמים עכ"ל זה סותר למה
שכתבנו עם הי' דאם איתא דכדברי ז"ל דהכא ה"ב כמאי
פליגי חביו ורב"כ"ן דכין למר וכין למר עיקרא מדברנן
דהכי מאי דקא ח"ל על דברי הרן ז"ל הוא מהיות דס'
קדר דהוא דקטר חמרא בניתיה בסכתא וסמיה
מיבעי דהכי הכא דלא הוי עיקר מצוה וז"א מדם חלא מן
התורה הוי עקרה דהיינו קולם וחכמים הוסיפו כו
לאסור להסתפק בחילן גורה שמא יחלוב כדאיתא התם
בהדיא וא"כ למי תרומו ז"ל לא היה לו לנדותו חלא מכח
מדרש דהוי ממש כהאי דהמכם בחמי טבריא דעיקר
מן התורה דהיינו חמי הלוד וחכמים גזרו חמי טבריא
אטו חמי הלוד . הם לא שכרכיב כזה גם תרומו ז"ל
מוהר"ר קאמר ז"ל שרגה לתרץ הזה ז"ל דעדיף טפי היכא
דמסקפק ומולנ"ל לתיבא שעובב ע"ל מדברי סופרים

קטו גרסינן בפרק דמכהדרין אמר רבי יהודה
אמר רב ברם זכור לטוב זה יהודה בן בבא שמו וכו' שפעם א' גזרה מלכות
הרשעה גזרה על ישראל שכל המומר יהרג וכל הנמשך
יהרג וכו' מה עשה ר' יהודה בן בבא הלך ויושב לו בין
שני הרים גדולים ומשך שם ה' זקנים ואלו הן ר' מאיר
ור' יהודה וכו' עד לא זז משם עד שנעשו כו' מחות
לוכדיהות של כרגל וכו' ופריך ור' מאיר ר' יהוד' בן בבא
סמכיה והא אמר רבה בר בר חנה כל המומ' מאיר לא
סמכו רבי עקיבא שלא טועה סמכיה רבי עקיבא
ולא קבלוהו סמכה ר' יהודה בן בבא וקבלוהו וכתב רב
שרירא גאון וכבר רבינו האי גאון ז"ל בתשובה שהשיבו
על ענין קבלת המסך והגמרא והביאה בעל ס' יוחסין
ז"ל ור' מאיר הוה נמיר וחריף ומחודד טפי מכולהון
וסמכו ר' עקיבא ר' יהודה בן בבא דיניק הוה וכמכהו למאיר כתב
ר' עקיבא ר' יהודה בן בבא והדר סמכיה לר' מאיר
דאמרינן אמר רב יהודה אמ' רב ברם זכור לטוב זה יהודה בן בבא שמו וכו' עד ומקשינן והא'
רבה בר בר חנה כל האומר כו' עד סמכיה ר' עקיב' ולא
קבלוהו דיניק הוה והדר סמכיה ר' יהוד' וקבלוה עכ"ל
ירא לענינו לעת לדקדק מכאן דהסמיכה אסר סומכין
לזוז פעם לאחוז נזרכה מרכב' קטן כשנים כתנאי שלא
ינהג ברכבות עד מסך ומן קטן כבן עד שיהיה בן ל"ה
או מ' שנים דלא מהני להרי הכא לעג דרבי מאיר הים
גדול מאד בחכמה ומשום זה הפכים בו רבי עקיבא
להסמיך אותו כהיותו כינקותו' ואפ"ה לא שוה לו לזוקק
הפה כה אפי' אחר שהגדיל לפי שכשמך בקטנותו עד
שהוצרך ר' יהודה להסתכן וגם ר' מאיר להכנס בסכנה
עצמ' דהכי אתמר כל המומר יהרג וכל הנשמך יהרג
ועיר שסומכין בה תחרב ואם איתא למה להו להסתכן
ולהתחייב בנפשם הרי כיון שהגדיל מהני ליה הסמיכה
של ר' עקיבא ואין לומר דשאני התם דר' עקיבא לא
סמכיה בתנאי זה עד שיגדיל דק סמכי' לשאר דרבנן
חיפכא מסתברא דכיון דרבי עקיבא שאין כמוהו בכל
חכמ' יגדיל כגודע הסכים להסמיך אותו כעוד היותו
קטן כשכיל שהכור כר' מאיר חכמתו ויריעתו ואם שלא
קבלוהו היה כעבור שהיה ערין קטן עם חיות שרבי
עקיבא לא אם לזה אכ' כן שנדל ונתכשל הסכה שלא
קבלוהו מאן שסמכו ר' עקיבא לאמה לא יעשה לו עתה
מפתוק תוקף הסמיכה עשתה שלא שהזכיר ר' מאיר

להתחייב כנפשו לחזור לקבל ממיכ' מר יהודה כן בכח
חלה ודחי לי' דבעינן שממיכ' תהיה ממך לזמן שיוכל
לגבות כח ולא מהני ליה הממיכה שנמסר בקטנותו
ולזה לעג דר' עקיבה הסכים לממך לר' מאיר אז לשתף
ולא חש להיותו קטן מפני רוב החכמ' שרי בו ולא רצו
לקבלו אז למוסמך ריבי' הוה חפיף חח שהנדיל לא רצו
להסתן על הממיכ' היינו שנמסר בקטנותו אף הוגרכו
להסתכן להממיך לותו עתה בזמן הרחוי לו · גם אין
לומר דשתי לותה ממיכה שהיה לזון דיבי קנסות
ולהיותו ככשיה ישרל וכדומ מכ' זות הממיכ' הנוהגת
עתה אינה שלא להודי, ולהמי לכל אינ תהו בקנקניה
והוחרתו לזון ולהורו ותו אין יבקשו מפיהו לחרכה
אינפא מסתברא דלותה ממיכה כל עיקרה היה להתי'
עליו מן הדוח שער כאכל מרעב דהממיך קבלה ממו'
אחר וכן מתים לתים עד שהגיע למרעב ולזה חס לא
היה סומך ר' יהודה כן ככה לותה הה' וקנים חייתה
כמסקת לנמרי ממיכה זו כי לא כשאר שום ממיך אחר
וזלקו לא היה עוד דרך ואופן להמניח הממיכ'
שהיה וכמו שהחריך כוס מוהר לוי ן' חכוב זל בהגרת
הממיכה כאופן שפיון שר' מאיר נמסר מר' עקיבה ככר
אלה כידו המכוקש שהוה להיותו נמסר מתים ממוך
ולהשניל לו מהרוג חם עליו ואפי' אלה קבלוהו להיותו
קטן אח כיון שהנדיל לא הפסי' ממיכתו מהני' הממוך
מה שאין כן בממיכה הותה שהוה רחוי לדון ולהורות
שייך שפי להיותה כזמן שיוכיח הכמותו כי מלו עד
עתה מי יודע אם יעמוד טעמו כן ·

כאם הקטן יעקב לבית הלוי

קיו כתב

מוהדרי ויילה זל בתשובה על
כת הה' דוד ורבך אשת הנהיג
זל ואין לומר דוקא שמעד הפני העיד ששמע מעד אח'
שהעיד ככ' שמת פלו' וכו' עד שיכרת לאו הכי הוה
דהה תכת ריבי' דתקני, אפי' שמע מן הנשים שאומרות
אים פלו' מת משמע דלא הוי אלא מהימנ כעלמא מדלא
תקני שהעידו אים פלו' מת וכו' לכאורה יש להקשות
אאין זו ראיה כלל דהרי מצינו ליבמה דאמירה דעל
כרחיך צריך לומ' דהוי ליבמה דעדי ה' כלישנא דתקני'
הן כלישנא דבריתא הן כלישנא דנמ' דתקני' פ' החשם
שלום תבן ח' אומר מת ואנשים אומרים לא מת אעפי
שנשתת תבא שנים אומרים מת וא' אומר לא מת אעפי
שלא נשתת תבשל · בגריתא בפ' דכתובות תבו רבנן
שנים אומרים נתקדשה ואנשים אומרים לא נתקדשה
שנים אומרים נתגרשה ואנשים אומרים לא נתגרשה וכו'
ועוד שם ת"ר שנים אומרים מת ואנשים אומרים לא מת
וכו' · בגמ' שם תלמוד לומר דתרי תרי לשתכלי וכו' וזכורני
שראיתי בשמ' ח' על נתון מחשבון כתוב זה קל"ח שנים
מקשים על מוהר"י וילה זל כזה ותמה עליו ואפי' הקטן
לעל"ד כ"ר הדרק הרב זל בראיתיו וזה דאין שמק דכל אלו
המקומות שהקשה לא נעלמו ממנו דהן כל דאתקש עיבו
שתמנה לא דמו כלל כעובלא לדנה דכל הך תעג דשם
כלשון תמירה הדבר ברור שתוכו שתם דבעדות שייבי

דקרי כל אלו דשמיע ואפי הוא לענין עדות שוכחת
ולאפוקי אלא לא חש לומ' כהם כלשון עדו דשמקומו מוכרח
מה שאין כן מתני' דיבמות דאפי' שמע מן הנשים ליכא
שום הוכחה כלל דמיירי כעדו' תדרכא דיהטה דליכא
דמתני' מוכח דמיירי שהיו מספרות זו אח זו ואפי דומיא
דכבא הכאה אחריה דקתני אפילו שמע מן התנוקות
אומרים אבי אתנו הזלטין לשמור ונקבור אח אבו' דהת'
על כרחיך התי אומרים ב' ל' מספרים זה עם זה ולזו
ליבמה דעדו' הוא דקטן לאו כר עדות הוא אפי' בעדות
אשה וכמו שכתב הרמב"ם זל בהלי שלח דוקא כאומר
דברים המוכיחים ומיומנים כהנהו דקתני במתני' ור"ל
שפיר דייק הרב זל דאין צריך לשומעו מעד האש' ל"כ
דאם אותה לא ה"ל למנקט במתני' ליבמה דשמע אומרים
כעלמא כיון שאין שם שום הוכחה דמיירי כעדות ל"כ
וכן מיום רש"י זל בפשיטות וזל אפילו שמע מן הנשים
אלא היו מתכוונות להעיכול הוא לילך ולהעיד להשיא
אח אשתו ע"פ וכתוספתא דשלקי יבמות נרסי' כהדיא
אפי' שמע קול מקוננת שמוכירתו כין המתים אין עדו'
גדולה מזו ע"כ ·

כאם הנעזיר יעקב לבית הלוי

קיז הרמב"ם

זל בפוף ה' גולה פ"ק המונח נשי
נשים כומן שהכעל מודיע
לאשה ופו"ם לרקדן דאמאי יחזור הא אי הוי במקום
שאין כוקבין כתו כה בגט לחודיה נכיא כתובתה וכמו
שכתב הרב עצמו פ"ו מה' גירושין וזל אפילו שהכעל
מודה ניחום לקכוניא דכיון דהוי במקום כתובה הרי
כתוב אפי' אם הכעל מוד' לא יחזיר וכמו שכתב בממך
וזל דאעג דדמי לשטר כתובה לענות ממנו מ"מ לינם
גוב שלא מכני מרי שכל לשטרוף מן הלקוחו' מיום שעשה
לינה גובה כל זמן שאין שטר כתובה בידה ולא שכתי
כיחום דלא גבי מיום שכת' הגט וטרף מיד הלקוחו' מיו'
שכתיבה זל דהא קזל כר' יוחנן דאמ' לקי' בניטין
דף ו' דיש פירות לבעל עד יום כתיב' הגט ואל' אם יחזיר
לאשה ליכא למיחש לקכוניא משום דלא מצי למטרף
מיום שכתיבה שלא מיום שנתנו לותו בידה ואו לא שייך
קכוניא אלא בעי בעל כות' לה אז גט אחר ונתן בידה
ומה לי אותו הגט שכתב בשעת כשוק מה לי גט זה שכתב
עתה כיון דכתר כתיבה אזלינן כר"י דעד יום הנתיב' יש
לבעל פירות וכמו שכתב הרב זל אם כה"ג יורשין אל כל
שכן הלא מקחייבי נכסי הכעל אלא משעת כתיבה ·

כאם יעקב לבית הלוי ·

קיח כתב

הרמב"ם זל בה' אה' זכיים כל
המפסיק כרשות שכת מפסיק
בכשבי הגר כגון שהיה בין שתי הפרות רה"י או כרמלית
אפי' היה כיניהם רשות שחולקין בניטין ע"כ קשה טוב'
דאיך פסק כאבי נגד רבו רבה דאמרינן כפ חזקת תר'
המונח אבי נרונרת וכו' עד אמ' רבה והוא סיפיה מיוב
שכת כיניהם אבל כרמלית לא אבי אמר אפי' כרמלית

אבל מסל"ת וכו' ואיך ת"ל פם כתבו בגד רבה וכל כהן
דכם"ז מ"מ סבת פסק פס גרסה סבת הוסיף ת' חכי ציעו'
זחור והוזיח חכי ציעור בהעלם ת' לרגות ת' חייב לפתי
רגוייות אם יש בכיהם כרמלית הרי הן כרגות ת' וכו'
וכתב נם הרב המגיד ז"ל ופסק בדבה דהוו חכי ורבה
תלם ידיו וכו' ואיך כתב פה דכרמלי' פוס' כרגו' סבת
ורחיתי לרב בעל לחם משנה סכתב ז"ל ולקושיא הת"ש
לתרץ כדוחק דמאי דקאמר בו כרמלי' מסיפה דליסבית
קאי, והכי קאמר המפסיק ברגות סבת בגון רגו' היחיד
לא לפי' ליכו' מפסיק כסבת בגון כרמלית מפני שהוא
מפסיק לגיטין ודוחק ע"כ ותמהתי לוך ידעו דברים של
מפה קדוש דהרי מלבד שהלבון הוא בהפך ממש ואין
לו מקום כלל לדחוק לותו דהרי הזכיר לחר הכרמלית
מ"ש שהוא מפסיק לג' טין דמשמ' שהיא דהכרמלית הני
מידי דסבת ולא דגיטין הכא מי לפס"ג כ"ש לומר זה מבר
לחר והוא דכיון דכרמלית זה חינו מסו' שמפסיק בסבת
אלא מסוס שמפסיק לג' טין ת"ל חזרנו לקושיא הלחרת
דכיון דכרמלית זה חינו מפסיק בסבת רק בגיטין מבת
ליה להרמב"ם ז"ל דמפסיק בנכסי הגר דהרי ליכא הכא
ס"ק סבתב הרב המגיד ז"ל וכמו שהקשה הרב לחם משנה
ענמו גבי פסלה והכא לא שייך לותו התירוץ שתרץ גבי
פסלה וקל להבין וא"א לין לו מקום כלל לתרוצו · ומתנם
הפי' לעיל הוא דמה שכתב כתן הרמב"ם ז"ל בגון כרמלית
שמפסיק ברגו' סבת לא כתכוון על ההפסק הלמור גבי
פלוגת' דלחבי ורב דהיינו שם הוזיח חכי ציעור ברגות
זה וחזר והוזיח חכי ציעור ברגות לחר ויש כרמלית
ביניהם דמיקרי שתי רגויות דבהפסק כזה ככר ביחר
דעתו כה"ג סבת פ"ז דכרמלית לא מיקרי הפסק לפוטרו
והיינו כרבה לבל זה סבת'כתן דכרמלית מפסיק בסבת
ל"ל שהם היה בין רגות היחיד כרמלית מפסיק בכתיים
לסור להוזיח מבר זה ש"ל בר הלחר דכרמלית מפסיק בין
בר זה לבר הלח"ר ה"ל בשתי רגויות ושוב לא היה הכרמלית
מפסיק היה מותר לטלטל בכל הרגות ההוזיח לכתחלה
ואפילו היה חרוך חלף מיל וכמו שכתב הרמב"ם ענמו
בפ"ו מהלכות סבת רגות היחיד מותר לטלטל בכולו
אפילו היה חרוך חלף מיל וכו' והם בן בכתב כתן לו
כרמלי נתמון על הכרמלית סבין רגו' יחיד ת' דמפסיק
בו ובקדיה שתי רגויות סיהיה לסור לכתחל לטלטל מבר
זה אל הבר הלחר ודין זה כתבו שם בהל' סבת פ"ד וז"ל
המוזיח מרגות היחיד לרגות היחיד יכרמלית בחמבע
פטור כו' דמשמע פטור לבל לסור כמודע והם לא היה
כרמלית בחמבע היה מותר לכתחלה וכמו שכתבנו ·
וגבי פסלה יש לתרץ בדוחק דסוכר הרב ז"ל דחק על גב
דברגו' סבת היכו מפסי כלל מ"מ כיון דמבינו סלוגקייהו
בסבת דוקא כחלם דבנכסי הגר יודו דפוסק דחלתה
דחמפלגי בסבת לפלוג בנכסי הגר וכ"ם בסבת שא ודאי
לסומי בפלוגת' לא מפסיק ודוק' בסבת פליגי ודוחק ·

בחם יעקב לביח הלוי ·

קיט הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מה' טוען בד' ט'
סהיו יוסבין מעמין במקום
הקבוע להם וכח התובע וקבל לפניה' ושלחו שליח אצל
הנקבע וכח והודה בבניה הרי אלו כותבין וכותבין לבעל
דינו אבל אם לא היו קבועין ולא שלחו לו אפילו קבין
לותם והוסיף הפלמה כי' בבח זו קשיא דיוקא דריפמ
דריוקא דסים דמרים משמע מדברי לבתו' ולתת הודאתו
צריך להיותם יוסבי' מעמין במקו קבוע להם וגם צריך
שישלחו לו שליח לנקבע הא בלחר מלו לין כותבין
וכפיפא משמע חיפכא דדוקא אם לא היו קבועין וגם
לא שלחו לו לין כותבין הא בלחר מלו סהיו קבועין ולא
שלחו לו רק בא מלין לו שישלחו לו אבל לא היו קבועין
כותבין וכולהי דריפמ דוקא דהכי לתמר בפ' זה כורך
רב אפי' לתמר אפילו לתמר הוו עלי דייני לא כתבינן עד
דקבעי דוכתא לדיוק ושלחו ליה ומומבים ליה לדיכא
ופסק כרב אפי' ולא כרב אפי' תרתי בעינן לקבוע מקום
ולשלוח לו לבא ועוד נ"ע דבגמרא משמע בהדיא רב
אפי' דקאל כותיה לא פליג אתרב דלמר דלא כתבינן עד
דלמר הוו עלי דייני אלא אתרב אפי' הוסיף עוד על זה
ולמ' עד דקבעי דוכתא ושלחו לו כו' דהיכא דליכא
דהוי רבא לתמר אפי' דבנפיבה ליכו לא כתבינן עד
דלמר הוו עלי עדים אף בר רב אפי' לתמר אפילו לתמ' הוו
עלי דייני לא כתבינן עד דקבעי דוכתא לדיוק ושלחו
ליה כו' משמע שהוא מוכיח על דברי רבה דאיך שם כן
לא כתב זה דבינו דגריך גם כן לומר הוו עלי דייני ·

בחם יעקב לביח הלוי ·

קכ הראש ז"ל כלל פ"ט סימן ה' כתב וז"ל ויוקר
מזה אני לומרים בכמה מקומות
לפילו סנים שים להם קביעה לחת לא לתרינן כהו מנו
לפי שאין לדם יודע מה שבלב חבירו וכו' תימה דמאי
דלתמר דגבי תרי לא שייך מנו משום שא"א לידע מה
שבלב חבירו ולולי חבירו היינו רוצה לטעון כנגד הלמת
דוקא גבי עדים לתמר דליכ להו משום דדרך דממונא
בלוחה תביע דומיא דהיה דפרק הלשה שנקדמה
גבי מתניתין דקתני העדים שלמרו כתב ידינו זה לבל
לנכון ס היינו כ' והקשו בתוספות דלהכי במנו דהא
בעו לתרי לנכונים מחמת כפשות ותרנו הלם דלא שייך
מנו גבי תרי וכן כפ' חזק' גבי סתי כתי עדי המכחיפות
זו לת זו הקשו התוספ' דבין לרב הונא בין לרב חסדא
לא מבעיא להסדי בתרתי במנו דהו בעי פסלינהו
לקמאי בגזלנותא ותרנו דלא שייך מנו גבי תרי דשנין
שניהם מסכימים לדעת ת' וכל זה הוא גבי עדים דוקא
דליכ להו דרך דממונא לבל היכא משם להם לעדים
דרך דממונא לו שהם שני שותפים אפילו שהם שנים
לתרין כהו מנו דמסתמא ניידו להדדי וכשמעים
ל' לחתר מסום דרך ממון דידהו וכמו שבידוע זה
שהוספסוף בפרק הלים מקדם גבי הוא דלתמר רב כחמן
לתמר לשנים שהו וקדשו לו לת האשה הן הן שלוחי הן
הן עדיו וכן לגיטין וכן בדיני ממונו כ' שר בממונא
אלו קפסד לו שפסד השלוח לת חבירו בעדים שרין

לפורעו כעדים הני נוגעים בעדותן כיצד כו' עד מגו דיכלי למימר להדרניה לגלוי וזמן פרעתו למלוה ספקא בתוספות היאך תמיכנן מגו כיון שהם עכים הם ק"ל כלישנא קמייתא והדר ה"ר יע קב מקומי דכטענת שכפטרי' כה מממון כי הכא כמוחי' הם וה על זה שיחמרו דכר ה' ולכך תמיכנן הכא דנחמכים במגו לכל כהיתי דפ' האשה דליכא דררא דממונא לנבי עדים הכא ודלמי כיון כתמכין במגו כי היכ ה' יודע מה בדעת חבורו לטעון ע"כ ואם כן אם תמרו זה דוקא נבי עדים דלית להו דררא דממונא לא תמרו זה נבי שותפין וצ"ע.

כאם יעקב הלוי.

קכא **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' גירושין המגרש צריך שיאמר לה בפיהן הנט כו' עד ואם נתן כידה ולא אמר כלום הרי זה גט פסול ים לדקדק דמכח ליה לרב ז"ל לאחלק כין קדושין לגיטין דהרי בקדושין שנתכם בפתיקה לא הוו כלל קדושין מן התורה ואם כן הוה ליה לומ' שהגט כשל ולא פסול והיה נראה לעי' לומר דנפקא ליה לרב ז"ל ממתניתין דהזורק דאמר לה ככסי שטר חוב זה תיהוי גט ואי מקשית דלא אמר לה כלום תיהוי גט ה"ל למיתני שנתנו לה בתמת ולא אמ' כלום לאשמועינן רבותא וכ"ש היכא דאמר לה ככסי שטר חוב זה ולא ודאי זאת תומרת דדוקא הוכא שאמר לה ככסי שטר חוב זה תיהוי גט כלל אכל מתמת לא היי כטל ולא פסול ואמ' הא לאו מילתא היא דלעולם לימת לך דאמי' כפתם תיהוי גט ומאי דנקט כדאמר לה ככסי שטר חוב זה הוא לאשמועינן רבותא דאפי' אם אמר לה אי"כ הא גיטך הרי זה כשר וצ"ע.

כאם יעקב הלוי.

קכב **כתב** הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' טוען טענו שים לו חוב אכל בעדים וקנין ואמ"כן היה ופרעתיך או שאמ' היכי חייב לך כלום ונשבע ואחר כך כאו עדי קנין הרי זה משלם ואינו משוב כו'ים לתומה דאיך לאחוי הרב המגיד ז"ל ככא זו דבריפה ניחוי כי מה שכתב שם דדין התשלומין שאין השכועה פוטרו הוא מכוחר ממה שאמר בסמוך מהא דרב ליה ה לכת' כותיה כו' זה אינו מספיק דהיינו דכר מיהי כשאין לו מקום לחזור ולטעון ולזיקק דכריו על מה שעשירו העדים רק מה שפוטר אותו רב הוא מהדם קרוא ולקה בעלי ואלם דמכר דכיון שנשבע אין לו עוד חיוב ממון ולהכי לדחוי דכרי רב אכל הכא טענן בתחלה היכי חייב לך כלום ונשבע ואח"כ אתו עדים מהקנין יכול הוא להקך דכריו דמאי דקאמ' היכי חייב לך כלום ר"ל שפרעו דשפיטא דאין לומר דהטוען היכי חייב לך כלום הוא טוען לא היו דכרים מעולם דאינו נאמן עו' לחזור ולומ' פרעתיך דאע"ג דזו היא שכר' רב הוי כמו שכת' הטור בח"מ סי' ע"ה הרמב"ם והר"ם ז"ל כתבו בהפך והרי לך לשון הרמב"ם בפרק ו' מהלכות טוען אכל אם השיב היכי חייב לו אין לך כידי כלום או פקר אתה טוען והלך אתובע והכיא עדים שהלוהו בפניהם ואמר כן היה אכל חזרתי לו מקדונו או פרעתי לו חוכו לא הוכח אתה כפרן ע"כ וכתב שם הרב המגיד ז"ל זה פשוט שאין לך כידי אין משמעו שלא לוה מעולם כן נמה הוחזק כפרן כבר ע"כ ואמנם כפי הנרה"מ דבריו דכיון הוא דשובה דהמלוה את חבירו בקנין דעדים היכו נאמן לומ' פרעתיך שלא בפני עד והתימה מהרב בעל התרומות שכתב וה גם הוא בשער כ"ה דהמלוה את חבירו בקנין היכו נאמן לומר פרעתי וכתב שם דגם הרמב"ם ז"ל דהיי הכא דכרי מוכיחים בהדיא.

כאם הנעיר

יעקב לכית הלוי.

בחתימת הספר אזתכאנה שתים שאלות ואמרתי להעלותם גם אלו ברפום והן

קכג **תשובה** עיני כל בשר תרוחים וכשקירים לאת קחזוקה

שאין ככל שלה דכר המספיק לכוף הכעל להוציאה לא מהכתב לשר מפר הכעל ולא מהעדות לשר נתקכלו עליה כי אין כאן כמו עדות דטומאה כלל גם לא לפילו עדי כעור ומי שיעיין כדכרי מוהרי"ן ן' לב ז"ל חג סימן י' בקונטרים הנדוע לו לשר הפלוגתא בו בכמות וחיכות וכהר וכרר בל מאי דמייך כרכרים הללו וכיוצא בהן הן מדכרי הגמ' והן מדכרי הפוסקים יר' כהדיא דלהרי"ף והרמב"ם ז"ל אין להוציאה מכעלה לפילו שאין לה כנים אם לא כעדי טומאה ממש לכל כעדי כיעור ולא דלא פסיק דוקא מכטען מפקינן היכא דליכ לה כנים אכל לא מכעל וכן מנהגו להרמב"ם ז"ל דשכר לה הכי שכתב כשימן שלב קפ"ו על דאומן שבת לביתו כלילה וכר כידו ואשתי יושבת על מטתו ולפי דכרינו מבא נוי ערוס תחת מטתה מכום' בגלוי' וסגדלין כרגלין וכשה הגוי לת הכר ותפשו וה לת זה ונעקו וקמו השכנים וחפשו ולא מצאו רק מצאו שם חלוק ומכנסים והשם נופע' על מה שאמ' כעלה ועל החלוק והמכנסים טענה שכתבו לה לתקן כי כעלת חוקה מלוכה היא וכו' ושם כתב וז"ל צריך לחקור אם מכנסים הלו נמצאו כלא חזוי או כאחזור דודאי אם יש טענין כאחזור ודאי הוא שאין נזקקין לאומן לתקן ואזורו מוכיח עליה דכר מכוער יש והכ"ל לנאת ידי שמים מנוח להוציא השעה מכיתו כו' עד ומכל מקום לענין דיכוי ממש אם לא רצתה להוציאה הוא מדעתו אין כית דין מוציאין לאותה לפי שאין השעה מסורה על כעלה אלא כקנוי ומתירה כו' עד הני מילי כטענין לכל מכעל אין כית דין מוציאין אותם לעולם שלא כעידי טומאה וכן דעת רכינו חננאל והר"ף ז"ל וכן כתב הרב כהג' דלאחוקי מגברא לא מקשה לה כי היכא עד דאזו עדים כמכחול כפנקס שמא לדע' הרב לאוסרה על כעלה אין לוסרין ואף על פי שיראו כאכלפין ואין לך דכר מכוער מזה כו' עד והכרון שלפנינו יש שם שוה

גם יש לומר דתקיעת תקועה עליו משום הכי כתב שאפשר הכעל כתחל וכתב שבירית לו שבטמא׳ שם כן הרי שופיר לתיסורת דתיסורת הא ליתא שכשם שעתי חדא שקרי הוא שכתוב ותומר שלוחו כמוסף הוא שכתב המוסר מחלוני כי הוא היה מדבר לו בלשון לעז כי היה יודע כלל בלשון הקדש והו׳ל לומר לשמור לשון כוס׳ ועוד שפרי הוא ניחר שם דברי׳ שהם היים על פי הצעת הדבריים שפשר לו מחיו וגיפתו והיים סופר עליהם כשאמרו שלוח דברי׳ שרחוי לגרשם ושפיר שמחה לו ועקם הרי הוא רוחה כי יש בדבריהם שום דבר טומאה ותפי׳ דבר כיעור רק עכוכים על שטות וחסק שרחו כתם׳ ועוד שתפילו זה היכו מחמין עתה להם שנקברר לו שהכל היה לשחה ותיכה׳ ועם היות שכל זה כרור שעכשו ותיכו נהיך לרחי׳ שכל מקו׳ להוציא אלא מי שיכנה לטעון ולומר סוף סוף הרי הוציא שפיו

שנשמחה ות״כ על דכור׳ שם כבר שוויה הנפשים חתיכ׳ דתיסורת בין יהיה התשת כן כיון לא יהיה לזה נאמר דפשים׳ דשין הדבר תלוי מצו׳ שהוציא שפיו שהיה טמחה לו רק היכה שאומר שהוא ברור לו לדבר ותפי׳ כשהיה דתקן האומר לשם קדשתיך והיה אומרת לא קדשתני דשכחה הוא אומר לזרעי שקדשה וכפי דבריו אין לו שפק כדבר כלל שאנשם כל היכה דשין הדבר ברור לו כזרעי תפילו שהוא הוציא שפיו לומר טמחה היה לו לא מיקרי שוויה הנפשים חתיכת דתיסורת והרחים הכרורים על זה שהי דשמרינן בפרקא קמא דכתובות האומר פתח פקוח מנחתי כשון לתיסורה עליו ומפרש טעמ׳ דשוויה הנפשים חתיכ׳ דתיסור׳ וקיל דוה הוא דוקא בנשוי כבר אבל בבחור לא נאסרה עליו דדילמא היכו בקי וברח׳ לו פתוח ותפילו בנשוי כתב שם הרן ז״ל בהלכות דדוק שם אמרו לו שמא השתית והוא אמיב לא כי ברית לי שלא פשיתי אבל שם אמרו לו דילמא והוא היכו יודע להשיב שבריח לו שלא הטח היכם תקורה עליו הרי לך בהדיה דתק על נב דהוציא שפיו ואמר לזרעי לשבירתו היה שתחה פתוח ונטמחה לו תפילו הפי לא מיקרי שוויה הנפשים חתיכת דתיסורת בבחור דילמא מתוך שהיכו בקי טוע׳ הוא בשבירתו ותפי׳ בנשוי כל ומן שהיכו משיב שבריח לו שלא הטח דדילמא הטח ולוה נראה לו פתוח ואם היתה תפילו בבחור תהא תסור עליו דכיון דהוציא שפיו ואפ׳ שהוא יודע שהיים פתוח הרי שוויה הנפשים כו׳ ובין יהיה שוטה בשחשבתו כין לא יהיה טוטה הרי כבר יצא שפיו שהיה פתוח ׳ והרי לך דברי הרשב״ץ ז״ל בשיטין הנ׳ וז״ל ואעפ״י שאמר עכשיו שהאשין שבח עליים לין זה דבר האוסרה עליו שלא עדיף ממוציא לחבירו משום שם רע שאם לא רצה להוציא היכו מוציא ותפילו לאחר שהוציאה יכול להחזירה שלא משום דחיישינן לקלקלה כי כמי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות ובודאי מי שמוציא לא חשתו משום שם רע שאם לא היה מאמין שוינת׳ לא היה מוציא׳ הרי לך בהדי׳ דאמירתו לא תאסרם עליו כל ומן שלין הדבר ברור שהיכו יכול לטעות בשחשבתו וכגון שראה לותה בעיניו שנוצית או שהגיד לו מי שסומך עליו ושאינו שרחה לות׳ בעיניו שזיכתה ממש גם בשיטין שקלב כתוב שם שבועת הרב חוקיה ז״ל שהוא היותר מחמיר בדבר זה כי מהרש״ל ז״ל כחלק עליו ותפילו הכי כתו׳ שם ז״ל וכלבר שיאמ׳ שבריח לו שלא היקה שלין לו לקלוח כאשה אחרת שם כן ודאי שוויה עליה כחתיכת דתיסור׳ כו׳ גם לא כ׳ כך כתב ושיטו שם לא הכיר בודאי שלא היתה אלא שמא מתוך היחוד שראה שעה אחרת שנתייחדה תולה שם בשביל כך יהיה לאוסרה שלא שם כן יאמר שנתברר שלא היקה שום אשה אחרת ההיא שעתא שלא תלתו ודאי לאוסרה ליה כו׳ משמע מכל הני דלא שייך שוויה הנפשים כו׳ אלא היכה שהדבר ברור לגמרי ולין מקום לתלות בהכך כלל אבל כל שיש לתלות שמועה בשחשבתו תפי׳ שהוציא ואמר כן הוא לא מיקרי שוויה הנפשים ׳ וכן כת״ם ז״ל בתשוב׳ סי׳ לג דתפילו שהיה שם עדות שלא היה ברור ושעה וחשב שעל זה לאוסרה לו שהיכו שריך לשאלה להרי לא אמ׳ שראה הוא שוינקה בודאי או שאמר לו עד אחד שאמרין כו שראה

אחרת

מותה מזיקתה חלף הוה בא למוסרה על פי עדים ראשון
לו מעשה וסכור פ"ם בהן ממש והסת' קחזר רבנן דלית
בהו חשש בידוע' כו' הרי ך' ממש בגדון שלפנינו
שמא שכתב בכתב ההוא היה על פי דברי לחיו ונישתו
שחשבו שלותם הדברי' של תעתועי' שרתו היו מסופקים
למוסרה עליו והסתא קחזר רבנן שלין בעדותם חשש
ואם כן לא ס"ד הכא דשוויה לכספיה וכל שכן שים כאן
שלא ודברי' הניכרי' שהכל היה דרך שנאה שנתברר
לו עתה הענין . וגדולה מזו כתב הרב מוהר"ם מזרחי
ז"ל בתשובה כ"ל על מי שרתה גזי מערתו שנכנם בחדרי
והוא היה שוכב וחשב המערת שהיה ישן והיה מחבק
ומנשק לשפחתו כשלות נפשו והמתין לרחות שם יכלו
לידי טומאה וכשרתה שחשב המערת שלא יהיה עד ולא
עשה דבר והוא גרשה תכף ועון כרת לו שנטמאה לו
פעמים לחרות וזה שלא ויכתה עתה היה מפני הפחד
ולא' כך רצה להחזיר והעלה שם הרב ז"ל דאין להשיאו
להחזיר שכל שם רב הוא הרשות בידו והרי הפ' דכורתי
כשגרשה היה מחויקה שנטמאת' ולפ"ז כל שלא נ"כ
שרתה אותה שזכות' לו מיקרי שוויה לכספיה . כלומר
שכתבר מכל מאי דכתבינן דלא שייך הכא כלל לומר
שוויה לכספיה תיבעה דאיסורא גם בעדיות כמש"ל
בהם אלא מפני שהכל שכן לפי מאי דכתב הרב"ה ז"ל
בסימן אלף רלו"ז דאפי' דאתא בבי הדוא ממיא לי מהימן
עלך בבי הכי וז"ל לפקיע הוא דוקא בפחיתה מכחשת
הפשם דק שותק שכל היכא שמכחישתו עד ס' בהכחשם
לאו כלום הוא וכ' כאן בפהעיד לו בעלה ונפשתו בפניה
שרתו לנטען מתיחד עמה בבית שיעור טומאת הכחישת
אותם ואמרה שסבל סקר והתפס מהרב הגדול מוהר"
ן נ"ב ז"ל שכתב שם בקונטרים הנ' וז"ל עם היות שזה
אחליק שכתב הרב"ה ז"ל לא מנאכוסו לגולתו וכו' דאיך
מפתמטיקים לרב ז"ל דברי הרב בעל הטורי' ז"ל שהבית
דין זה לפסק הלכה כלתי חולק בפוף טור אבן העזר
שכתב וז"ל בא עד ס' ואמר לו שזיבתה ויצא שותקת שם
הוא נאמן בעיניו ודעתו סומכת עליו כפנים יוכיחו
ויתן כתובה ואם לאו אומר לו עכ"פ דמשמע בהדי בדברי
הב"ה ז"ל דדוקא בשותקת לפורה עליו אבל כשכחשת
לא ואפילו בפומר עליו ומחמינן . וגדולה מזו כתב
הרמ"כ ז"ל בפרק כל שהלכו' לוסוק וז"ל מי שרתה לפתו
שזיבתה לו שלפרה לו לחת שקרובותיו שהוא שלחיכם
כו' הרי ז"ל חייב להוציא ואסור לו לבא עליו כו' עד ואין
כל כופין את האיש לגרש את אשתו בדבר שהדברים
הללו עד שיבאו עדים ויעידו שזיבתה כו' הנך רואה
דאפילו בשומר שרתה לזיבתה שמא אין כית דין
יכול לכופו לגרשה עם היות שמוסר"ם מזרחי ז"ל בשאלה
שהזכרת תפס עליו ואמר כי למה זו לא יכופו לזיבתה לגרש
ובא עליו מכח שלפה שעשות וז"ל אך יש לתמוה למה לא
יהיו כופין להזניח היכא דטען על לפתו שרתה לזיבתה
שזיבתה הא אמר רבי שלעזר האומר פתח פתוח מצאתי
נאמן לוסור על ידי שמע דאם לא להחזיקה לא היה
לבעלי דידיה ואם לוסרים לזיבתה לא היה לוסרה עליו .

ועוד מדאמרה ליה בגמרא לאו' לפתה קדשתיך והוא
לומרת לא קדשתני הוא לוסר בקדושתיה דכר' דאלו
רבה ל"ל סום ר' מהן לא שבקינן ליה ואם כשלה כופין
לזיבתה מידו משמע דהכא כמי כמוניחין לזיבתה
מידו מיבעי ליה . ועוד הכא"ת קאמר התם בגמרא ופתח
פתוח מצאתי כשני עדים דמי עכל . ומזה משמע
שלעולם עמהם תפס על הכיאו ז"ל גם מוהר"ן ז"ל בח
בתוכו קונטרים הארוך וז"ל ומי שיעיין בפרקא קמא
דכתובות ראה דפתח פתוח מצאתי הוי כשני עדים של
זומה דאמרינן התם כו' עד ומשמע משמע הטומנו
שמדאמר פתח פתוח לפי ערי' דכשם דכשני עדי' כופין
להוציא הכי כמי כשתח פתוח ואף על גב דאיכא חדא
שפיקא וכל שכן כמי שרתה לפתו זיבתה דליכא זום
שפק והכי משמע מתוך תשובת הר"י חזקים שכתבם
בתשובות הרמב"ן ז"ל לפל מם רתה לזיבתו שכשלה
לאחר שמיטת דאסורה ליה לבעלים קחשיב וכן פירש
רבינו יעקב כרים פרקא קמא דכתובו' והוא הדין רתה
הבעל בדרך המתפים דהוי כמו בתה והיא עכל .
ואנחנו בעומתינו גברי רבבי קחזיב' תיובת' לא חזיא
דרתבון על מאי דקאמ' ליעבד דבאמן לאוסרם ולא לאמר
לאוסרה עליו אתי תשובות בדבר חדש דאם כאנו לומר
דרבינו ז"ל סבר לה כר' דבתבו התוספו' בשמו דם דרבי
אלעזר גם כן סובר דבאמן להפסידם כתובתה שלא דקאמ
לאוסרה לעדיפות אם כן להכי נקט ליעבד דבאמן משום
כתובה כלומר דבאמן על פיו בדבורו זה שלאמר פתח
פתוח מצאתי ובאמינותו ואת מהני לאוסרם עליו
ולהפסידה גם כתובתה . ועוד לפילו תימא דרבינו ז"ל
מפרש לה כר"ם ז"ל שפיר' שם דרבי שמעון דוקא לאוסרם
עליו קאמר אבל חיכה מפסדת כתובה לפילו הכי שייך
שפיר ליעבד דבאמן דהדי לפילו דרבינו ז"ל דבי אלעזר
בבא לנאת ידי שמים מיבעי לבתי שייך לומר באמן לאם
לא כן לאו כל כמיניה לגרשה אלא משום משרע
בלתי משום רשע רק על פיו ולבבו קאמ' דבאמן על פיו
וזה משום טעמא דשוויה לכספיה חיכא דליכא
ומוהר"ן ז"ל כתב שם וזה שכתבו לשונו ודוחק הוא
לומר דכיון דאין דבר שבערוה פחות משנים לכל מילי
הוי ואפילו בכאן לנאת ידי שמים דהרי דבר שבערוה
מדבר שבממון אנו למדין ובממון אמרינן אחד מקנה
לשפוחה והכי כמי הוה מצינן למימר דבעד אח' בכאן
לנאת ידי שמים חייב להוציא עד כאן לשונו משמע
בהדיא דאפילו בכאן לנאת ידי שמים לא מכי לגרשה על
פיו ודוקא גבי עד א' משום טעמא דאפי' בממון מחייבינן
שבועה אבל הודאת פיו דלאו כלו' הוא גבי ממון כהיון הוא
דאפי' בכאן לנאת ידי שמים שלא יגרשה להכי נקט באמן
לאוסרה עליו להשמיענו דאפילו לנגרש' מדינ' דאין לגרש
ערוה פחות משנים אפ"ה משום דשוויה לכספיה מחייב'
דאוסופי באמן על עצמו . והטעכה הכני שטען עליו
ממאי דקאמ' בגמ' מאי קמ"ל תניא הלוא לאמה קדשתי'
וכו' דמשמע דמדמה להו אתה פתוח מצאתי לאמה קדשתיך
והתם מיירי שאם רצה ליטול אחת מהן כופין אותו לגרש' אבל מהכא דאפי' ניחא דכתב פתוח מצאתי כופין אותו אפילו

צריך ליתן מתוך קמ"ל תניא דכותי'תני כופין
ומסתת להוציא כופין לסורה על ג' מכעיה ומתי דמסכי
בגמ' מסו דתימא התם קיים ליה הכא לא קיים ליה הכי
קאמר רחי לאו ר'אלעזר הוה אמינא התם דודאי קיים
ליה כופין להוציא אבל כפתח פתוח דלא קיים ליה אמי'
הכא לגמרי ידי שמים אינו מיו'לגרסה קמ"ל ר'שעזר דכסי
דלא כיפינן ליה אבל בבא לגמרי ידי שמים חייב לגרסה
משום טעמא דכתר שוייה תכסיסיה וכו' ואין לומר דת"ל
לא ה"ל למיפרך מתי קמ"ל תניא דכותי קושי'פסיט"ל
עדיפא א"נים ה"ל לאקשוייה דאיך אמר ר'שעזר לסורה
עליו דמסתי'בבא לגמרי ידי שמים דוקא אבל אין כופין
ודלא כמתני'תניין נמי התם קדמתיך הוא אמ'
בקרובותי ומסתי'דכותי הא לאו קושי' היא מסו' דאע"ג
דרבינו מני לפרושי דברי ר'שעזר אר בבא לגמרי ידי שמים
מ"מ לא אתא כהדי'כמילתיה דר'שעזר אר דתיקשי ליה
בהדיא ולהכי עדיפא ליה טפי למיפרך בהכי דאין
כיוצא בהם וקל להכין · והטעמא הטעים'ממתי דקאמר
בגמ' ופתח פתוח כמי עדיים דמו וה"ק הקושיא הוסיפו
הם עם מורי"ן נ"ב ז"ל נם כוח לעד"ם לדחות
דאע"ג דקאמר דהוי כמי עדי'לאו לכל מ"ל לתת כמוחלט
קאמר שלא דהוי כמי עדים לגרסה בבא לגמרי ידי שמי'
דהוה כל מעיקר דאתי'בבא לגמ'ידי שמי'ליכו מגרסה
דאין דבר בעזרה פתוח משנים וכדתניין ואתא ר'
שעזר ואמ'דכתר על פיו כמי עדי'משום טעמא דשוייה
תכסיסיה וכו' ור"ל לא מפכי שאמרו דהוי כמי עדי'כתי"
דלכל דבר יהיה כמי עדים קדע דהכי איכא מסקנת
בזוכתה על פיו לגמ"ל ואפילו לר"ל ז"ל הכי טעמא
הוי משום חזקה דאין אדם טורח בסעודתו וכדמסרש
לה בגמ' דמסתע דאי לאו טעמא דחזקה ליכו נאמן
להפסידה כתובתה על פיו ואם איתא דהוי כמי עדים
לכל דבר אמאי ליכו מפסידה כתובת' · וכדברי מורי
ן"ב ז"ל לדקדק כאיי מסתב דאם כפתח פתוח כופין
להוציא ואע"ג דא"כ אדם ספקא וכל כמן כאי סרחה
משתו מזונה והכי משמע מתוך הסוכת הר"ר חזקיה
וכו'דאע"ג דקושטא דמילתא הכי הוא דאם טען סרחה
לאחר מזונה דאמי טעמא דחזקה אינו אלא מפני
כל כמן מפתח פתוח והטעם'שטעין הרב ז"ל דאיכא ספק
ג'נבי פתח פתוח דה יכו ספק כאוכם ספק כרכון אינה
טענה דאין כאן ספק משום דאוכם קלה אית ליה ואמי
דקתני'ל ליה בגמ'לספ'ליכו דוקא נבי אם וכמו שכתבו
כל זה התום'אם כפי כרכור המתחיל ואי בעית אימא
בחשת ישרש וכו' ואדרבה איכא למיפשט מזונה סרחה
מזונה לא סרחה ליה כוותי דכיון דקי"ל דלא נעיין
לראות כמאכול בשפופרת רק מסירה אוכם כדיך
שמנחים מיקרי שנבלה אלא כשטען סרחה אותה כך
דיעמא לא הערים כח מה שאין כן בטוען פתח פתוח
כיון דמיקמיכן לה בגמ'כגוני דקי ליה כוותי הוי כרו'
לי יות ולכל הפחו'לא הוי כל שכן והרתי'על זה דרבינו
יעקב לא כתב וכן אם סרחה בעל ש"ת ה"ה אם סרחה
בבעל כדרך המנחתי'דתסיר ליה וכו' והתימ'איך הניח
הרב רבי' יעקב לרמיים על דברין והוה ל"ל כתב

הוי כש ור"ת ז"ל עצמו כתב ה"ה · ואולם מתי דירתה
לכתורה דאיכא לאקשויי לרבינו ז"ל הוה ממתי דפריך
התם ומי אמר ר'שעזר הכי והאמר ר' שעזר אין האשה
נאסרת על בעלה שלא עמקי קכוי וסתירה וקבוי
וסתירה כופין אותו לגרשה וכדאמרי'בהדיא בגמ' פרק
מרובה דאם מחל לה הבעל על קכוין אחר שנאסרה
אינו יכול למחול וכן כתבו הרשב"א ז"ל ורב' פסוט בסו'
שלף קכ"ן ועשם ואם איתא לרבינו דר'שעזר דאמר כ"ן
לאוסרה עליו הכא בפתח פתוח דוקא אבל אין כופין
ליה מהתם דהתם מיירי לענין לכוף אותו לגרשה ומתי
דקאמר הכא בפתח פתוח הוא דוקא לענין ידי
שמים · ואין לומר דאין הכי כמי דיוה מני לרחות בהכי
שלא שכהר יוקר בתירון אחר יען כרחה לו דזוקק לפר'
דברי ר'שעזר לגדדין דהיינו אסורה עליו דהכא מיירי
דוקא בבא לגמרי ידי שמים ונאסרת על בעלה דהתם
מיירי בעמוד והוצץ · דהרי יותר רחוק הוא התירון
שקרן בגמ'יען הניח כל דברי ר'שעזר והוסיף בהם מה
שלא נכתב כלל דכל כהאי הוי דוחק טפי והר"ם ז"ל כת'
בפ"ק דקידושין נבי ממרת שמואל דאמר האומר לאשה
הרי את מקודשת דהויין קדושין ואריך למימרת דכסי
שמוש ידים שאינם מוכיחות הויין ידי'תקיז בדקאמר
לי וכת' הר"ם ז"ל דאמאי בבא לגמרי ידי שמים ואפ"ה אוח'
דמיירי כדקאמר לי ואיה יכול לתרץ בחופן אחר ע"מ
דמסתע דאפי'בהנשה מורתא כהאי דלא הוי אלא מלת
לי בלחוד נקרא הנשה ואנשם כדברי וכל שכן הכא
שהניח ואפ"ה כל הלשון כלו דפשיטא דאסה עדיף לתרץ
כמו שכתבנו · וכר'לתרץ דרבינו ז"ל שוב'דאין הכי נמי
דה"מ מני לדחו דהכא מיירי בבא לגמרי ידי שמי'ואמנם
אאי דתריץ בגמ'על ידי שאניה ואום ק כדברי הום
משום דהוה מוכרח מכר אחר לתרץ זה התירון והייבא
משום קושיית קכוי וסתירה אין עדים לה וכיון שהוא
מוכרח לזה התירון אעפ"י דהוי הנשה ולא סני בלאת
הכי אלא אין עוד צורך לתרון אחר דכבר מקרנא לה
מעילא נם הקושיית הרשבו"ם :

ונחזור לבלי דהנך רוחה מיא שכתב הרמ"ם ז"ל
דאפי'סרחה לאותה הבעל סזיכתה ממש
דאם בא לגרשה ידי שמים צריך להוציאה אבל אין כל
יכולין לכוף אותו לגרשה וכ"ש ולקו בבלי דליכא הכא לא
עד המעיד על זה בלבד גם לא טען מעולם הבעל סרחה
אותה סזיכתה ממש וכמו שכתבנו אסר על זה הסכמת
וקראנו לבעל ואמרנו לו הנה סרחה כי אין בעדיותך
מספקנו דבר המספיק לכוף לך לגרשה רק הדבר תלוי
ביהדותך ונקיון כפיך כי אם יש לך נפש'לומה ממש על
הדברי'הנאמרי'ועל מה שרואות בעיניך דברי תעתועי'
ועל מה שמיפר לך לאיש טוב הדבר לגרשה והרחק מן
הכיעור ואם נתכר לך כי אשתך היא טהורה ודבריהם
כלם מתו'שקרה ואין לבך נוקף'כלל החז'כה בברשעו'
ומוף דבר הכל חלוי בך והבעל השיב אני יודע ומכי'
ומכור'אלי שהיא כשרה בכל בעזת ישרש ומלא נטותה

מעולם וכל דבריהם היו מצד שנאתם מותה והוא רוצה בם ואוהבו לגרשה מעתה הרי היא לאשתו כבתחלה ואתם לא ימחה כוחיה וכרכתכיכן ׳

הנעור יעקב לבית הלוי ׳

הנעור שמחה לנופלטו ׳

קכד שאלה

יעקב היו לו ג׳ בנים ראובן שמעון ולוי וכל׳ סומכי׳ על שולחן לכיסם וראובן כחיי חכיו בשם לפה והכניסה לו פך מה כנדוניתה ונה הסכום נכנס בכלל ממון חזקן כי כים ר׳ לכלם ויהי לאחרי מות לכיהם נשאר ראובן נופל ונותן כתוך הבית ומתעסק בסרסרות נ׳ ועסקים לאחרים וחיין משמון ולוי היו אוכלים כלם עמו כשלחן ר׳ כשאר היו כימי לכיהם וכין זה הוליך ראובן כין ויגר גם הוא ולא כטוב מצא ומתן וכסרסרו׳ והרויח כרבית ה׳ ועתה כתו שמעון ולוי לחלוק עם לחיהם הגדול ואומרים שכל המנה לסם מן מעות שן כסים וחובות הכל הם כשותפות וראובן טוען כי מה שהרויח הוא ראוי להיותו כשותפו׳ לפני מה שהרויח כמו כועת אפו ויגיע כפיו אין להם חלק ונחלה בו וגם טוענים שכיון שהיה כמו סומך על שולחנם גם הוא והכל היה כים ר׳ שהכל יהיה כשותפות ׳ עוד טוען ראובן שעריך קודם חלוקה להוציא הוא הסך שהכניסה לו לאשתו כנדונית וגם לשרו קודם כל החוכו׳ והשטרות לשאר חייב הוא מעשק שהיה מתעם על עתה והשאר יחלקו כולם וגם לאחין טוענים שראובן נתנה בתוכה נגכית מחיים שאין עתה זמן גכייתה כי אין כתוכה נגכית מחיים גם ימות ראובן כחיי אשתו מי יפרע כל ז׳ וח׳ חלקו הכוגע לו לשאת לכל אם תמו׳ היה כחייו אין כאן נגכייה כי הכל הוא כשותפות ׳ ועל החובות טוענים שגם לוקח ויודעים דכר מזה ומעולם לא נשתעבדו כאלו החובות אלא לוקח רוצים להפרע מחלקם כל זמן שלא יפרע כעדים וראיה שכל אלו החוכו׳ הם מעשק כחובה לו נכתים שנכתכו כהלנות הממון אשר היה כינהם כי לוקח יודעי׳ גם אלו החוכו׳ לקחם לשמו כלבד או לגם הסוקטות יוריונו מורה הנדק הדין עם מי ומ׳ תהיה מכורתו

תשובה

דכרים פשוטים אלי ראיה כל שלשה חלקי השלה וחוכ׳ כריכין לפנים ואפילו לפי זרוע כי על מה שטוען ראובן שאין לאחיו חלק כמה שהרויח כבר ברור כי לא נדרך כזה כל שגם חולקים מהכלות ולא כפרד מעל אביו כל כך הוא הדין כמה שהרויח ונתעסק הקנה כמו כמה שהרויח ונתעסק הלה ׳ והראיה כתוב כתוספת׳ והכניסה הרב המגיד כפרק עשירי מה כהלכות גז׳ל האחין שהכניסו נכסים ולאחר מכסם יש לו כניסו ושמרו כניו על זה והשביחו את הנכסי׳ והביאום לידי הרכוי לא יאמ׳ תנו לי מה שהשביחו כני ובן גם לא יאמרו תנו לנו מה שאכלנו כניך אלא מה שאכלנו אכלנו

הכרחה לעניות דעתיכו כתבנו וחתמנו ׳ והאל יגלנו מצפוניות וירחמנו מתורתו כפלאו׳ אמן ׳

הנעור יהודה אריה ממוריכם

הנעור נחמיה ככמו׳ארר ליה סרוזל ז׳ל ׳

החמנע ומה שהשביחו השכיחו לחמנע ע׳כ ומיום כה הרב המגיד דתוספתא זו כתכה הרשב׳א ז׳ל כפרק מי שמת גם הרמכן ז׳ל הכיאה גם לפסק הלכה ׳ ואם כן אין שום הפרש כין מה שהרויח ראובן עצמו למה שהרויח כנו שאף כל מה שהוא חייב לאח׳ עם שאר האחין חייב גם כמה שהרויח כנו גם על הטענה השנית אשר טוענים האחי׳ על דכר נדוני׳ אשת ראובן אין ראוה ממשות כטענת׳ דמה שאמרו אין כתוכה נגכית מחיים היא דוקא היכא שהשאה כלה לגבות כתוכתה כחיי הכעל מכלתי שיגרשנה אכל הכא ראובן הוא שרוצה לקבל קודם מהכללו׳ כהוני׳ אשתו והשאר לחלק כיניהם ואף שעלה על לב שיהיה חלק גם לאחיו מנדוני׳ אשתו והלא שו׳ לא היה רק מציאה ממ׳ כשוק או מתנ׳ שנתנו לו אחרים כשימת שנין שלו זאין לאחיו חלק כסם כלל וכירושם וכביאו הרמכן ז׳ל כתשובה אל כרגם אתעכיד ספר כעו לחתוני למפלב כהדי׳ אתא קמיה דרכאמי אמ׳ אמו אומרי׳ אדם ממנה מציא׳ לאחיו חולקין עמו כחמיש ע׳כ משמע כהדיא דכאמיתה הדכר ברור ופשוט אלא דאין לאחיו חלק כה ועשה חוקה כיון שלא נלמו׳ היומכה נכי תומכות דשכר ואל׳ ה׳ם וכל שכן נדוני׳ אשתו ועוד דמאי גרע מירושה שנפלה לו מאכי אמו דאין לאחיו חלק כה דהכי כתכ הרמכם ז׳ל כפרק ט׳ מהלכות נחלות ר׳מן האחי׳ שהיה נושא ונותן כתוך הכית ועכה עכדים כשמו לכדו שלוה לאחרי׳ והיה משטר חוב כשמו לכדו ואמ׳ מעות אלו שהלויתי אני מקציתי כהם עכדים שלי הן שנפלו לי מאכי אכי אמי או מציאת מציאתי או מתנ׳ כיתכה לי עליו להכיאו לאחיו שנפלה לו ירושה אחרת או מציאה או זכה כמתנ׳ ע׳כ וא׳כ כל שכן כיכום אשתו דאין לך ירושה שכאה לו מרובה טובה היומכה דדרשינן לשאר זו אשתו וא׳כ אין יעלה כדעת׳ לומר שאם תמות היא כחיי ראובן שיזכו גם הם כמקי שליקי׳ מנדוניית׳ שהיא ירושה שנפלה לו לאוד ׳ ואם כמ׳ לומ׳ לטענתה היא כך שכיון שאמו מדמין לה למציאה וראובן זה כשעת היה מוכן על שלחן לאכיהם א׳כ מצנה שליקי׳ היא כמ׳ דמ׳ יעא מציאת כמו ואמיאת אשתו הרי שו שלו מציאת כמו ואתו הנדולי׳ ושברו ונשחתו שעברי׳ שו שלהן וכמ׳ אמר שמואל מאי טעמא מי׳ת כמו ואתו הקטנים אם שלו מפני שנשעה שומרים זוקק מוריקן חלקו וכ׳ ויתכן ת׳ל גדו׳ כדו׳ מתם ולא קטן קטן מתם שלא גדול ומות על שלחן אכיו זה קטן ואיכו קטן ואיכו מות על שלחן אכיו זה הוא גדול ומפקו רוב הפוסקי׳ כר׳ ויתכן ואיכן מכן ראובן זה אכיו שהיה גדול היה מות על שלחן אכיו

ומיקרי קטן דמפיקתו לגבי גדולים וכיון דזכה
כה לגבי הם ירשים וכות לגבים. הה לגו מילתא היא
מכמה טעמי ורחמונא גריך לדעת דכבל הכבסים אשר
הם קנת יד לחזון וחין כיד החחים להכיח רחיה שהם
עתה כידו מיקרי לחזון מחזק ונה היקף על נב דקיל
דהשתחין חין להם חזקה דכל מה שהוא ידוע שהוא
מהשתחות לפי שהוא חחת יד ח' לימו נקרח מוחזק כו
חלה בעיכן עדים ורחה לכל מי ליכח עדים ורחה כגון
דליכח עדים שדבר זה הוא מהשתחות ולח עדים שרחו
לחזק כידו עתה הוי מוחזק דפחמן כמיגו דהי כעי חמר
חין דבר זה מהשתחות לו החזיקו לך וזה פשוט והרב
בעל הטורים ז"ל בחח סימן קעט הביח דברי הרי"ף
ז"ל לפסק הלכה כלתי חולק שפקה ז"ל והוה דלח מני
לחיטען לח היו דברים מעולם לו שמדתים לך כגון
דחזו ליה שהדי תחות ידיה וידעי דהחיה עפקח הויית
דוכיני תרוייהו ע"כ גם הרב בעל התרומה בשער מ"ט
כת ז"ל לו ידעי כשהדי ההוח מרעם דחיתים הוי בחזוק
לחרוייהו וחיכח רחה לח נפיק מחזקתיה דחיך וכו'
ופשים בה גחונגו מוהרר"י קלרו ז"ל שהי בהריח דלח
חמרו דכהבר הורוע להשתחות חין לחחר חזקה כו על
חביריהו חלח בפשים עדים שחותו דבר הוח על השתחות
וגם ים עדי שרחו עבדות בירה הח לחו שהי מגו דחי בעי
למ' להדיח לו ימי להדבתיה כיהלך כי חמ' ימי על
השתחות הן ואתה חייב לי כגברן נחמן עכל. הרי לך
בפרינה דכל דליכח עדים זרחה הוח מוחזק פשם וכלל
חף על נב דליכח עדים דהיינו דחמן שהדי דכל הנחנה
להם הוח בהשתחות כבל החחין שלח חלקו חחתי רחה
ליה דהיינו שלח ים עדי שרחו עבדות בירה חות' הבבסים
ומעתה נכח לבחר הדין המרדכי ז"ל בהגהו' הפרקח קמח דמציעח כתב ז"ל ישקב היו לו שלשה בנים
לחזון ממעון זלו גדולים ממוכים על שלחנו ולחזון
עזר לחביו בכרכיו וממעון כותב ספרים ללמוד בהן
זלו חין לו עסק כלל שלח חוכל ושותה ולקץ הימים עמדו
לחזון וממעון ושלח בשים ויחת ממעון ליעקב הספרי
חשר בקבתי לו המציח לחשר מנחתי בעודי קטן לו לחבי
שגדלתי חנם לי כי חין דנוכי מיכחם לחבי מוחך כיגיע
כפי כי לעגמי טרחתי ויען ישקב כלכם עד עתה הייתם
ממוכים על שלחני וכל מעש' ידיכם שלי הוח ולעת מוחי
לחלק בטוב בפיכי: תשובה קטן כשק דמציעח מציחת
בבא ובתו הקטנים כו' עד לחמר ממחל מפני מה לחמרו
מציחת קטן לחביו כו' עד והכ"ף פסק כר' יוחנן לך ספר
מנות גדול והלכו גדולות פסקו כשמואל דהלכת כוותיה
בריבי ומסתבר טעמיה דשמואל מרכויל מקניתין בנו
ובתו הקטני' ולר' יוחנן בבא קטן רוב' לומ' גדול וממך
על ם לחן לחביו ובתו על כרחיך רובא לומר קטנים בשים
דמשברה חין לחביו רשות בה ואתי ממוכה על שלחנו
כו' עד וכי מיכי דחין לחדם מוריש וכות בתו לבניו הכי
כתי לח יוריש יגיעת ממעון לזלו ולחזון וכו' הרי לך
להגהון הזה פסק כשמואל וכתב דבהג' וספר המצות
פסקו בן דמסתבר טעמיה דהתי קטן קטן בשים לבל
לח גדול וממך על שלחן לחביו וכיון דלחזון הו' מוחזק
כרבתביכן וכול לומר קום לי בשבי נחומי. ועוד דחשיבו

הנך דפסקו כרבי יוחנן נרחה לדוקח נבי מציחה כתבו
זה לליכח דעת חחר מקנה לבל היכח רחיכח דעת חחר
מקנה כגון מתנה שכתבו לו חחרים חו נדוניית סבבי
לה כשמואל דקטן קטן בשים וגדול גדול בשים תדע
דבדי נבי ערוב דחיכח דעת חחר מקנה ותכן מוכח כו
ע"י בני הגדולים לבל לח על ידי בני הקטנים הביח
הרי"ף ז"ל מפני בסורתה ולח כתב הח דרבי יוחנן דקטן
לחו קטן ממש שלח גדול וסומך על שלחן לבני הוח קטן
וכן הדמ"ב ז"ל ושחר המפרשים מלבד ר"ת והרמ"ה דפסקו
גם גבי ערוב דרבי יוחנן לבל שחר המפרשים פסקו
כשמואל והיינו מפו' דגבי מציחה ליכח דעת חחר מקנה
לבל היכח רחיכח דעת חחר מקנה לח וכן כת' המרדכי
שביחר דבינו שמשון ז"ל בשקין ומציעח ולע"ג שרבינו
שמשון חולק על ר"ת ומחלק בין מציחה לגבי דעת חחר
מקנה לחיכח רחיכח דעת חחר מקנה וכו' והנהה
מסיריח בערובין פ' חלון כתוב ויחר בבירור ז"ל ורבינו
שמשון הזקן חמר דבבבו הגדול לחפילו סומך על שלחנ
מוכה על ידו דלח חמר רבי יוחנן לח נפיק גדול מחש
שלח נבי מציח' דוקח בבל כערוב גדול גדול ממש בשרת
שלמו וכן היכוח למי לח מייתי מילתיה דרבי יוחנן חלח
נבי מציחה בבל מקום ע"כ הרי לך דחפי' דבך דפסקו
כרבי יוחנן דוקח נבי מציחה מכוח לליכח דעת חחר
מקנה בבל היכח רחיכח דעת חחרת מקנה כגון ערוב
ומתנה וכדומה דיוקא שהוכיחו לו חין לחביו חלק כו'
ועוד לפילו ר"ת והרמ"ה דבבדי בר' יוחנן לפילו נבי ערוב
רחיכח דעת חחר מקנה בל' מורו ונה שבתוב בהגהת
מסיריח שם בפרק חלון נבי מבוית ר"ת והרמ"ה ז"ל מיהו
לחחר שבשה לו מהניח מציחה שמוכח על שלחנו ויכול לזכות
ע"י חלמ' כיון שבשה חשה לו מיקרי עוד קטן לזכות
לחביו במציחתו ולפילו לפבבית דביפו שם והרמ"ה ז"ל דהכי
הנהה זו היח על מוכח דבבי דבבינו שם והרמ"ה ז"ל דחלתה
תיפוק לי לפילו לח נשה יכול לזכות לפבר שחר בבוחת
כיון דחיכח דעת חחר מקנה. ובבל זה הוח לבוחת
דמילתא ומשום יגדיל תורה ויחיר להחלמר במקו' חחר
כי בבדון דיון הדבר פשוט מחר דקור' שיחלקו כיניהם
צריך להזבית לך בדוביית חשר הבבים לו חשתו והשחר
יחלקו בין החיים ובל זה יובן שיהיה לו ריוח שבשך
שהוא הבחוב בשטר בתובה נבנם בבית חבין דבלחו
הבי יכולין לטעון שמח בל לוחו הזמן שיהב חין לעיר
במקום שבשה לחשתו שרש בלם לו רובם חבל מחרי
שיביח ריוח שהביח הפבום ההוא והבבים בביח חבין
פשיטא דחין לחחיו ולח לחביו חלק בו ומבל מקום בדי
להזבית מלב החחים דבר והביח מתביתין דים נוחלין
דתבן בשלו הגדולים יהיו הקטנים ואם בשלו גדולים
בחיי חביהם ולחמרו קטנים לחחר מיתת חביהם הרי חבן
בוחלין בדרך שבשחתם גם חתם חין שומעין להם חלח
מה שבתן להם חביהם בתן. ואם חיתה חדרבה
הפסידו הגדולים דבמה שהיו סומכים על שלחן
חביהם ובשלו מבל חב הפסידו בדוביותם והיה
בל חב דפשיטא דחין לחלק דמיירי שבשלו
לקחו בדוביית דהא פתחת בקבי ונחלו והיו לה
עלה עד לב שעולם לומר דיוקא הוה בבדוביות בבו'

ועל הטענה האחרת אפר טוענין האחים שהיכים
לפרוע מחלק לוקח החובו לפר חייב רחובן רק יפרעם
מחלקו חוא דמיחר שרחובן זה היה הבוס והכותן
בתוך הבית וכל הפטרות והחובות היו על שמו בלבר
והכל הוא תחת ידו הדבר ברור שקוד שחלקו כיהם
צריך להוציא לפרוע החובו לפר עליו ומה שהם טוענין
דכיון דלא כתחייבו ולא בפתעברו הם בפטרי חובם
דלוכם חייבים לפרוע מחלקם עד שיבית רליה שלוקח
החובו היו מעכב שבהם תוך הבית אין בטענתם
ממש דכיון שכל העסק היה נעשה על שם רחובן לבדו
וכל הפטרות היו על שמו בלבר אן מה שהוא נוגע על
לחרים ואן מה שלחרי כוחים בו וכל המשא ומתן הוא
על שמו ואפ"ה הם מטלים חלק מכל דבר ממון וחובות
ופטרות וכפי אם כן למה זה לא יפרעו גם מהמאבות
חלקם כי על זה ינדק לומ' בתמיהה גם את הטוב נקבל
ואת הרע לא נקבל · ולא דמי לפותפין שכאן הרמב"ן
ז"ל והביאו הטור חו"מ סימן ע"ז וז"ל כתב הרמב"ן שותפין
שלוה ר' מהם מן הפני מפתעבד ר"ל שהפני מפועבד
במה שלוה חבירו לפי שלא היה עמו בקנין ודוקא שהוא
מורה שמה שלוה שותפו הוא לצורך הפותפות ואז הוא
מתחייב לעפ"י שלא נכנם עמו בפע' הלוחה שהפותפין
שלוחין זה לזה לכל אם כפר ואמר שפועל"ל שנכנם דבר
זה בפתוף אין הולחת שותפו מוציא לבלום על שיתברר
הדבר שלצורך הפותפו"ל שה שלוה פ"כל דשמע דכל
שהפותף הפני מכחיש שהחוב ההו"ל שלא נכנם בפותפות
צריך לברר הדבר שלצורך הפותפו"ל וכפי שם שכתב
הטור ז"ל אם לשהיה ז"ל לפילו אם שותף מודה
שלצורך הפותפו"ה היה החוב חייב שפועבד לא נוטו ולא
ממונו שכן כתב אם ור"ת הרא"ש ז"ל לא כתב כן בתשובה
שכתב שחלת כו' עם היות דלפ"ד דבר זה נלו בפירוש
אמר בדברי הרא"ש ז"ל אלא מבללת דהייבו משו"ה שפטר
לפעון במולטו ולא חלק אם הודה או עים עדים וכדי
שלא להכות במחלוק הייבו יכולין ליתב כל זה דאפשר
בפלוגתא לא מפשינן וכן מבאתי לח"ב שהכין גם הרב
הגדול מוהר"י קאלו ז"ל שכתב בתשובה והביאה אם
מוהר"ן קאלו ז"ל וזל לף אם הרא"ש נדאה שחולק על
הרמב"ן וכו' דאפשר דאין הדבר כ"כ ברור שחולק עליו
ומ"ש הטור ז"ל כתב דחולק · ואפשר כל זה היבו לבדון
שלפבינו דאם שותפין שפניה שתעפקין בעם'
הפותפות ואם שניהם מוכר בכל הפטרות והחובות
הנעשים בעפקי הפותפות הן חוקם שנושים להם והן
מה שהם כופי' לאחרי ולזה כל זמן שהשותף היבו מודה
שחוב זה בכלל תוך הכללות השתוף צריך להביא ראיה
דילפא לבורכו לקחם מאחר שבעשה על שמו לבדו ולא
הוכר שותפו אם בפט' ההוא שלכל כ"כ שרחובן זה היה
הוא לבדו כוחו ונתן וכל העסק היה על שמו בלבר
ושאר האחין מעולם לא הוכרו בשום פטר פשיטא
דמשתמא כל חוקם החובות והפטרות שבתחייב בהם
רחובן בבנסו בתוך הבית בפותפו"ל לא שייך הכא לומר
דילפא לבורכו לקחם מדלא הוכרו בפטר החיוב ·
תדע דהרי גבי שותפין ר"פ דק"ל שהשותפין בשלוחין
זה לזה וחוב בריבין הרשאה אפ"ה היב"ם להם תביעה

או חוב על ר' אין השותף הא' יכול לתבוע כל החוב כל
זמן שהשותף האחר הוא חוץ מהעיר ויכול הנתבע
לעכב ולומר הכא הרשאה מפותפך או טול חלקך בלבד
וכמו שבתבאר כל זה בדברי הטור בח"מ סי' קכ"ב מה
שאין כן בכל שכל העסק הוא על שם רחובן פשיטא
דיכול לתבוע על כל החוב ובלאו פוס הרשאה והרי לך
תשובת הרב"ח ז"ל סי' שלש ופ"ז שאלת רחובן לזה מעכיס
וכתב הטעם בשם הא' מהם ועבשיו כח אחד מן המלוים
ובוכע לרחובן בכח הטעם שם כאמ"כוח מגו דמשתעי
דיכא לאפלגא משתעי ליכא לאוליה או לא תשוב"ה כח
אחד מהם שבתב על שמו ותובע את הכל דבר ברור הוא
שרחובן הלוה היבו יכול לרחוקו שאין בתחייב לו וחברו
השני גב תאמינו והרשאה לתבוע הכל לאחרי שבתשיים
להיות החוב כלו יוצא על שמו ואם על השני שלא נכתב
הטעם על שמו אחה שוקל שראה לי שיכול הלוה לטעון
לא בתחייבתי לך כלום כו' הרי לך בהדיא דאפי' שניכם
שותפים ולא אחים רק שהלוו לרחובן שניהם כיון שבתב
הטעם על שם הא' הוא הבעל והאדון מהחוב ההו' ואינו
צריך להרשאה כלל ואפילו שרחובן זה בשלוה מעניהם
לוה ויודע הוא שעניהם כ' בעלים מחוב זה אינו יכול
לרחוקו על אחי האחר והשני שלא נכתב על שמו אינו
יכול לתבוע כלל אפי' אחיו והיינו טעמ' כדבתב הרב ז"ל
שהרי אבירו האחין לו ונתרצה להיות הטעם חוב על
שמו ותשוב"ו הביאה מוהרר"י קאלו ז"ל בשפרו סי' ק"ע עו"
לשפק הלב' בלאפי שום חולק ואם כן לא ראו כלל שותפין
לדין אחים שהגדול נושא ואותן והכל הוא על שמו כלל
ולזה שם אמרו בשותפין שצריך להביא ראיה שחוב זה
היה מעשק שנכנס' בשותפו"ל אמרו כלל שרחובן בלבד
הו' המתעשק על שמו ואין לאחיו וכרון בשום פטר כלל
והבתבי · ול' קטעה בדברי הרמב"ם ז"ל דכשכא לכתוב
בשב"ם שותפי' דין הלוה משנים שאין הא' יכול לתובע
שם השני הוא חוץ מהעיר כת"ל אין החאין שלא חלקו
או אין השותפים שכא לתבוע כו' דמשמע דהאחים שלא
חלקו והם שותפים יחד מתעשקים כלם כאחד והעשק
הוא על שם כלם אבל לא כל שכל הפטרות והחובות
שם על שם רחובן בלבד וכפ זה הוא ברור מאד ולזה
קשה שדקדק הרב ז"ל בלשונו וכתב ר' אין האחין שלא
חלקו או אין השותפים שכא לתבוע תובע על הכל הוא ל
ויש לו חלק בזה השמון אינו צריך הרשא' משא' השותפין
כו' עד לפיכך שם היה כמ"ש לאחר כו' ואיך השמיט הרב
ז"ל האחי' שהרי הזכירם ברישא כ' ואיך הבשכא
לומ' אינו צריך הרשא' משאר השותפי' לא הזכיר האחים
כלל לומר אינו צריך הרשאה משאר האחין ומשאר
השותפין אלא שרייק בלשונו לומר כי האחים הללו
היינו שותפים משם דעשק השותפות הוא על שם כלם
וכלם נזכרים בפטרות וחובות ואם כן שם כלם תלוקה
ר' · ועוד אני אומר דבדין יורה גם הרשם
ז"ל שהם אפילו שהוא מחמיר יותר מכלם וזה דבשלמא
גבי שותפין אפילו שיהיו שותפין כוללים בכל
ממונם אפילו הכי משמעת הנחותיהם במאכל ומשתה
ומלבושים וכדומה פשיטא דכל אחד ואחד מהם

הוא מפני שעשה חותם עליו וכיון שכן יכול לומר החותם כל זמן שלא תכיר בעדים שזה החוב הוא מסחורה שבכיסה תוך החותמות שלי חוכי מחוייב בכך משום דהילמא לעצמך לקחת חוקו וחתימו שהוא מורה שירא שבכיסו תוך החותמות שלו חוכו מחוייב בכך כיון שבשעת החוב שהחתים חותמו הוא היה יכול להכחיש לגמרי כל כל היכא שאין מקום כלל לטעון שלעצמו לקחם כגון בכל הכל הנזכרות על רחובן ושכיו הכל הם מן המשובח ואינו ברור לעצמו כלל יודע הרשב"ם שברור לשרוע החוב מהכלל, והרי לך לכרי הרב הגדול מוהר"י בי רב ז"ל שהביאם לפסק הלכה תלמידו מוהר"ר קלונימוס ז"ל שם בשמו עד ז"ל בת' מורי הרב הגדול מוהר"י בי רב ז"ל בתשובה אף שם הר"ם נרש"ם שחולק על הרמ"ן יר' שבכרון שלפניו ודאי דדוק' בשלוה מת"ל ישתעבד חבירו על פיו מפני שאפשר שלא לקחו חלא לצורכו ואף שם יתם שותפו שלצורכו ג"כ הלוהו כיון שבזמן ההלוואה היה יכול להכחיש שהרי נותן שלא ישתעבד לו הוא ולא נכסיו אבל בדבר שהוא ידוע מן העבין שלצורך השותפו היה אפילו הר"ם ודאי ורחיה לרבני וכו' ועם הרי לך שכתב הרב ז"ל בחתילו הר"ם ז"ל יודע דבל שהוא ידוע מן העבין שלצורך החותפות היה שאין החותף יכול להכחישו ואין לך דבר ידוע מן העבין שלא היה לצורכו כמו זה דבל' דהרי אין לו צורך כלל תוך מכלות החחוה ועוד דל מהכא בל הני טעמי הרי רחובן הוא המזחוק וכמו שהקדמנו מתחלה דאין כאן רשם דהויבו שהוא עבדיו הבבסים והממון מהחותפות בידו וכיון שבן הוא כאמן על פיו במנו דאי בעי פרע ליה מאחר ים בידו דבוה אפילו חותף בעלמא באמן וכמו שבתב בהריח הרמ"בם ז"ל בסוף הלבות חותפין ז"ל טען שמעון שים בגוי עליו חוב בוה החותפות מבח שם היה בידו הרי החוב והיה יבול ליתבו בגוי באמן ובותבין החוב ואח"ב מחשבין ואם אין בידו ליתן אינו באמן להוציא מיד רחובן או מן השחורם הילועה לחותפו' בו' וכל זה ובן שיטבע רחובן שמא שהוא טוען הוא אמת ואין בך שום הערמה וקבוצית:

שנראה לעיל בתבתיו

הקטן ישקב לבית הלוי

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

שער מפתחות הספר עם כלליו וסימניו ובכל סימן

וסימן יש תקון הטעות אשר בו ובקצתם יש איזה הגהות

דשייכי לסימן ההוא שנשמטו מהתשובה

סימן א דף נ עא

על עגין שהחשה עשתה שליח לקבל קדושיה מיד שליח בעלה ושפק דשניר הוי. ושם פסק דיכול החב להעמיד שליח לקבל קדושי כתובתך. ושם כתוב והרי"ף בהלכות כתבו ג"כ. עוד כתוב בקדושין בהג' ג"ל בהג'. עוד כתוב ולפי הגרי"ף משם ג"ל מצאתי. עוד כתוב ועג' דהתי סוגיית ג"ל ותע"ב. עוד שם בדף ג' על בשפסק המקוימת וכרבתכיון. הנהה שכשמע זה הלשון. וברזולה מזו כת' הרי"ף ז"ל בסימן כ"ה וז"ל וכ"כ שם בשטר השליחות שכיר השליח השני מוכיר שיתן הגט לידה של שלוחה כי כן נהגו בכל שטרי שליחות ולמען דאית ליה טעם החיסור מצו' בזיון דכעל הכח ליכא לה קפוד שהרי מזכירין שהיה לו כח מן הבעל במכוי שליחות זה ע"כל דמשמע דכל שים שם שיהה רמז ידיעה של הבעל שלה תקבלהו היה רק שלוחה שלה שייך טעמת דבזיון. ליכבה לעל' ירלה לדקדק בדברי הרב ז"ל דאיך יצאנו מידי ספק בזיון דבעל דכשכיל מה שכתוב בשטר השליח השני למסור הגט לידה של ליד שלוחה כיון דשטר שליחו' זה עשאו השליח הראשון ולא הבעל ומה שרגש הרב ז"ל לומר משום שכתוב בשאלה שהבל כתבו בשטר שליחות השליח השני שיך היה לו לראשון כת מן הבעל למכוי זה השליח זה היכו מספיק לשלו משו' שכתן לו כח במכוי שליח שני נאמ' שכתן לו כח לומר על כבורו דדילמא רצון הבעל הוה לשעו' היה לקבלו ולא שלוחה וכל ומן שלא נכתב בשטר שליחו' שעשה הבעל לראשון זה הלשון למסרו לידה של ליד שלוחה לא יצאנו מידי ספק דבזיון לפילו שהשליח מלוי כתבו בשטר שליחות השני. ואין לומ' דכיון שהראשו הבעל לראשון במקומו ושם ידו כידו ושו כפיו של הבעל עצמו ופשיט' דכמה שליח השני זה הלשון ה"ל כאלו כתבו בעל דפשיט' דכמה שכותן לו הבעל כח בפירוש בשטר השליחות כזה דוקא יש לו רשות לכל לשלר מילי לא'. תרע שהרי שם לא נכתב בכתב השליחות שיוכל למנות שליח שני אין

למנות הזה מלוי שליח שני כל זמן שלוכו חומ' שהבעל כתן לו בפירו' רשו' על זה ולפ גם זאת לפי דברי רבי' פרץ שהתב בשמ"ק והביאו הטור לפסק הלכה בפי' קמ"ח יל' דלוכו נאמן רק שריך להיות כתוב בשטר השליחות ושם לית' הרי כיון שהראשו במקומו ושם פיו כפיו וידו כידו הרי הוה במקום בעל עצמו ולפי' שלא פירש לו זה הכח בפירוש. עוד יש לדקדק בדברי החכם השולל שכתב לעשו' השליח השני שליח שליחי במקום האשה כו' דלית סמכו על זה שלוכו רק שכתב הרמ"ה ז"ל בלבד נגד כל שאר הפוסקים דפסקו בהדיא דכל שלוכו חכום שחלה או חוכם לא' דלוכו וכול לעשו' השליח השני שליח שליחי הלא הרי"ף והרמב"ם הר"ם והטור ז"ל ולית הר"ב ז"ל לא תפס עלי' כוה חדרבה כת' דהנהם לו בכך חלה שכתב שיוקר דלוו לסמוך על הני דפסקו כת' תניכא כו' ולית לומר דמיירי שהיה כתוב זה בשטר שליחות השני דאם לית' ה"ל להזכירו כמו שהזכיר שהיה כח לראשון למנות שליח שני ועוד הרי ידע השולל עשטר השליחות לא כתייס והוה לא ידע עדין שכל שים שם שטר הרשאה אפילו שלא כתייס בחותמיו חוליכן לקולא מצוס דהני מדרבנן עד שחדשת לו הר"ב ז"ל ואם כן כלא ימכא מי שידע עשטר מקוייס בעדי' לכי' שלא מקייימו החתימות מהני או לא לא ידע אם ידע זה אם כן מה חדש לו הר"ב ז"ל ואם לא ידע אם ידע חותו אם כן לית סמך עליו לסוכל שליח שני למנות שליח שליחי כי ון דעד השתא לדידים שטר שליחות זה כמלן דליתים. ואמכם נזה יש לתרץ דמצינן למימ' דמיירי שהיה כתוב זה בשטר שליחות השליח הזה והחכם השולל והר"ב ז"ל המשיב שניה' שכרי דהיה יכול השליח השני לעשות שליח שליחי ואמכם מטעמים מחולפים כי החכם השולל שכתב דלעג' דלמברתו שטר זה כיון שלא נתקייס כמלן דליתיה דמי מ"מ כיון שהגט ונתן מתחת ידו דל מכ' השטר נאמן הוה על פיו מדין שלים לומר שנתן לו רשות למנות שליח אחר והר"ב ז"ל הודיעו דלוכו נאמן מן הדין מפני שהגט ונתן מתחת ידו חלה שנעשה שליח לגרושין ולא לפקדון חגל במידי אחריני דלא שייך בעמוק שליחות לא חלה ממטעם אחר יכול השליח לעשות שליח שליחי והוה מכח השטר שליחו' כי אפי' שאינו מקוייס כיון דקיי מדר כבן חלוקין לקולא וקל להבין אם תעיין בכל התשובה ההיא.

ומעתה יש לתמוה איך תוסתמט תיה לרב הגדול מוהר"ן ז"ל בח"א כלל ד' סי' כ"ה שכתב וז"ל דאיכן עשה שליח לשמעון להוליך גט לאשתו ושמעון רצה לעשות שליח אחר והניח שטר השליחות שעשה לו ראובן ונזקק לו רשות לעשו' שליח אחר ושטר השליחות לא נתקיים כו' משמע להחורם ידיה דדוקא על השליחות נאמן לומר שהכעל עשאו שליח משום שהגט ונתן מתחת ידו אבל שטר הרשות לעשות שליח לא כי' שר וכבר כדקתי

ומשמע בכל ספרי הקדושים ואחרונים ז"ל גם בכל התשובו' מהרבנים ז"ל חדשים גם ישנים ולא מכחני בחקירה זוטא כו' עד ולכן ליכי סומך על דעתי כזה לומר שיהיה נחמן חלה שנריך שטר הרשאה שיכירו חתימות העדים עכ"ל ונ"ע.

סימן ב דף ד עד

על מי שנמצא במעמד שנתקבצו שם על ענין קול קדושי' ואו הוציא את טבעתו ונתנה לחבירו הנמצא גם הוא שם במעמד ואמר לו אם כך מקדשין אם כן את וה קדושין בעד כתך והיו לו עתי בנות קטנות ושמך האיש מיחום כלל לקדושין. ושם יבאר עתי תשובות הרשב"ץ ז"ל. והסכמת הגאון מורי מוהר"ר אהרן נ' חסון ז"ל. ושם כתוב בשאלה אם כך מקדשין אלו הג' מלות הם כפולות. עוד כתוב בשם ולעיין עתי בכותיו ג"כ ילענן. עוד כתשובה ואל תריבי אישיך ג"כ ואל תריבי. עוד כתוב דאמר שמשטה ידה ג"כ דאמ' דהיכא שמשטה. עוד כתוב הרשב"ם בפי' ג"כ הרשב"ם. עוד כתוב הדבר ברור ג"כ הדבר ברור. עוד כתוב על עתקי קדושין ס' על עתקי.

סימן ג דף ז עג

מוהר שמואל חיון ז"ל מסכים על הדין בנר ון הנו'. ושם כתוב ושם חיתא ג"כ ושם חיתא.

סימן ד דף ח עב

מוהר אהרן נ' חיים כ"כ מסכים גם הוא על הדין הנו' ופלפול ארוך על דברי המחבר ושם כתו' שלכף כתב וזמן ג"כ שלכך. עוד כתוב מפתח הלשון דהריו ג"כ דהריני. עוד כתוב שלעולם ותמום ג"כ נתמום. עוד כתוב מרי כי דב ג"כ מוהרי כי דב. עוד כתוב דאמר שמואל ג"כ הא אמר שמואל. עוד כתוב למה יועיל בהם הדבור ג"כ למה יועיל. עוד כתוב דגרש לנר עגמו ג"כ עגר עגמו:

סימן ה דף יא עד

תשובת המחבר למוה"ר אהרן נ' חיים כ"כ על עסקו הנוכר אחור להחזי כמעון דברי ו הרשבו' ושם כתוב ושברת הנשפים ג"כ הנשבים. עוד כתוב ושמעת מיה ג"כ מוה. עוד הנהה בפסקו התומרת כיון שתי הנוסחים יתורץ וזה לשנוי והנה מוהר"י קולון ז"ל בשרש קלט כתב וז"ל ואשר כת' מר דמציו למיפ' דשפיר מדמה לה לחייבי כרת וז"ל חייב כרת דאשת אח ומשום קולת אותו כרת לשנאים יהיו לקולי מנוה כו' כלעך דלא אתי שפיר כלל ורחמנ' ליגלן מהני דעתך הרשב"ם ז"ל בחייבי כריתות כיון דקאי אדקרא אחרת דאשת איש ומשום קולת אותו כרת דוקא מדמה הלשון לאותו כרת ופפיטא דאין דרך הפוסקי' להתעווי הכי וחלילה להם שיעשו ספרי פסקיהם כחלום בלא פתרון ויכשלו בם בני אדם הלא כתו בפר' ולא לתתום עכל פיכך החדון רוחות מה שהעלים הדב ז"ל לדבר עם היות שאותו פירוש אינו כ"כ רחוק דחק על נב דלשון חייבי כריתות שאין לשון רבים והוא תזלה לומר דוקא בכרת אשת אח כלבר מ"ש לין, זה כל כך מהתימ' דמציו דכוותה בשאר מקומות עור הנהה בתשוב' הזהת בפיסקא המסיימת דהשתיקה עדיפא וזה לשוני ועור דהרי בשבת הרב ז"ל לאלק בין היות דהר"ם לבדון דידיה כת' ומי שיעמיק העיון יראה דלא דמי כלל להר"ם דהתם כיון שהיו מדברים כו' עד והוי ככזיר עוכר לפניו לכל בכל תעפ"י שהיה מסכלות הם לקדושין אינו כמדבר עמה על עסקי קדושים וכו' דמשמע בהדיא דלא שאלי ליה ליבא דתקחי זה בעד קדושין להרי לך מקודשת ולהכי לא מצי לחלק כיוצא בו דבסכלות לא דמי להיות מדבר עמה ושם אינה מסוגלת לשיח ליה היות דהר"ם הרי הוא ליבא מעליא דהרי לך מקודשת ואינו חסר רק המקדש הלא ודאי כדאתכינן.

סימן ו דף טו עד

על דין פרק ר' בעל שבידות שנדר לשתות ואח"כ היה חשם יחור שאמרו שנתיחל עמה ופסק דדין זה שלו יחיד לא נאמ' בכולל על כל מגרש שיהיה רק למי שלא הוזקק לבעל עבידו' ופרוץ בעריות והסכמת חכמי המקו' שהוזה על הדין הנו'. ושם כתוב דקאמר רבה ג"כ דקאמר. ושם הנהה שכשמע זה הלשון כדף יח ע"א בפסקא החומרת וכ"ע. וזה לשוכי עור דאיתי לדקדק דהכא קאמ' ר' אמי דכפחו' משום פרוטה ליכא למימר דטעה דכולי עלמא ידעי דשפחות משום פרוטה לאו קדושין נינהו וכ"ש היום מקדם תנן ליכא המקדם שתי כסים בפרוטה או אפה ר' כפחות משום פרוטה אעפ"י שאלו שכלונות אחר כך היכה מקודשת משמת קדושין הרשתוכים אלא וכן קטן מקדם אלמא משמע דאפי' כפחות משום פרוט' טעו כה ליכנסי וסברי כהו דקדושי מעליא נינהו ולא עור אלא דבשמ' כדקבעי למיפכר נרוכותא ככל הכי דקתכי כמתניתין קאמר הכי ואי אשמעינן הכי תרתי משמ' דכין פרוטה לפחות משום פרוט' לא קים להו לאינשי אכל קטן שקדם שכל יודעים שאין קדושי קטן כלום אימא משדר שכלונות אדעתא דקדושין קאי אלמא דכפחות משום פרוט' עביד אינשי דטעי משי לאשום שהם קדושי' מקטן שקדם ואיכי קאמ' הכא דכמקדם כפחות משום פרוטה וכעל פפיטא דלשם קדושין כעל משום דכתך לא טעי ז"ל דנכי כיתה שהיה ר' מהא דדכים שהשאה נקניית כהם והיה קנייה נמורה בכל דהו אשמעינן דכוותי לא טעה כדבר כרור כזה שקדושי פחות משה פרוט' לשוי קדושי' ואדעתא דאותם קדושין כעל אלא שפי אית לן למימר דלא טעה וכעל גשם קדושין אכל גבי שכלונות אף על גב דהוי חזקה

נמורה דמתם סבלונות קדושין הוו מ"מ לית לן תלימי כולי
האי בבי לה עגמ' ולהכי כל שים קנית מקו' לתלות הדבר
בספק שכתב"ם אם טעי בהו תיכף אם לאו תלינן לקולא
דמסתמא טעה וחצב שהקדושין היו כדין.

סימן ז דף יח עד

על ס"ת שנגרם על תכלי אם ימוח וכפל הפרש
כין חכמי המקו' כיר מי יעמוד הגט עד
מיתת הבעל ופסק דלכתחל' ריך לעמוד
הגט כיר המשה וכרשוקה. ושם כתוב המסדר הגמ'
ב"ל הגט. עוד כתוב כלומר מעת שהלי ב"ל כלומר.
עוד כתוב והוי גט פסק ב"ל גט פסק. עוד כתו' לה חשו
למקחוייהו ב"ל למקחוייהו.

סימן ח דף ב עד

על גט שכתו מתרחקים ע"י שליח וכידו שטר
השליחות מתוס כשרי' עגמ' לשר מתעו
על הגט אם יש חשש כוזב גם הוי תיוב
ספקות כלשון הגט ופסק דהגט כשר והסכימת הגאון
מוהר"ר להרן ן' חסון זצ"ל ומוהר"ר להרן ן' חיים נ"י
ומוהר"ר אשר הכהן ן' לרדוקי נ"י. ושם כתוב אשר בן
יוכרתו ב"ל יוכרתו. עוד כתוב כין החלף והעלין ב"ל
החלף והעלין. עוד כתוב ועל הספק השכים ב"ל השכית
עוד כתוב הרם הסומר ב"ל הסומר.

כלל ב

דיני יבום וחליצה ומלה ובשרות הולד

סימן טו דף כו עג

על יבמה שנפלה לפני יבם כשוי חשה וכשים
יום לו שכחתם שלח ליטא לחרת והיבם
טוען שרופף ליבם והיבמה רוצה לחלוץ
ספק דכהנטרפו כ"ל הכי טעמי יכולין לעשו' לו הרחקת
ל"ת והסכמת מוהר"ר להרן ן' חיים כ"ו ומוהר"ר יצחק
לבית הלוי זצ"ל. ושם כתוב לוי לפקר ב"ל נעבר.

סימן י דף כו עד

על מה שנהגו בקצת מרחות לחלוץ בבית
היבמה או בבית לוי קרוב שלה וספק
לקיים המנהג. ושם כתוב כוי הם
מפרסמים ב"ל כוי הם מפרסמים. עוד הנהה מיוך
בסוף התשוב' וה לשוני לאחר עבור ימים רחיקי בסדר
תלינה על הגאון מוהר"ל זצ"ל סקת' וזצ"ל כיום שלקבו לאחר

המנהג כירר לן שנים מחשובי' הקהל שנשאלו יחין כ"ר
ואמר להם כאו עמי ונלך ונקבע מקום שתהיה שם
החליצה למחר והלכו ויצאו שם מעט מעו' דכתי' ועלתה
יבמתו השערה מעמע שער המכורר וחזרו על הכ"ה
והתפללו ערבית ובשחר כשיגלו מכית הכנסת ת"ר הרב
כוזו ונלך על מקום שנקבעו תתמול כו' דמכלות לשון
זה משמע כהדיא שלח היו חולנים כב"ה כמו שנהגים
בקצת מקומות ולח במקו' חיוחד וקבוע לכך רק כחיוה
מקום שיזדמן כל שנקבעו לוקו מבערב וגם משמע
בהדיא כמו שכתבנו דדרשת ועלתה יבמתו השערה ר"ל
להיות שער מכורר והיינו שנקבע מבערב ולח שיהיה
קבוע מלחין לכך חו מפורשם מימי קדם.

סימן יא דף כז עב

על מי שנשבע ליבמתו בעת כעוסו לחיו
לחלוץ לה ועתה טוען שלו היה בעוי
ולח לעשיק תרעתיה עתמות לעשו.
והיכם הוה פתי יחסר דעת. גם יום ו' מנחו היבמה
ורקקה בעיניו ופסק לחין לכופו על החליצה אבל לנבות
המקום שנקחה ייב ולהכריו בעבר השבועה שפיר דמי.
ושם כתוב שנשלחתי ב"ל שנשלחתי. עוד כתוב כן כשנשבע
כחיי ב"ל וכן כשנשבע. עוד כתוב וכיון שכן ב"ל וכיון
שכן. עוד כתוב מלותה שעה שנשבע ולח מיקרי חוכם
ב"ל מלותה שעה שנשבע דכל כהלי כהוב לנבותו ולח
מיקרי חוכם. עוד כתוב ותם על נב דשקם דכריו ב"ל
דשקם דכריו. עוד כ"ב כשו שיר המסיין ריך לומר
המעיין.

סימן יב דף ל עא

על עדות שכוס מלת שמעיר כמיתת היבם
וספק כשקין לשתדלים לעוק וגם ספק
לחין ריך קריעת דפרים והסכים על
ההתר מרי וקני מוהר"ר מחיר יוסף ב"ל. והסכמת הגאון
מרי מוהר"ר להרן ן' חסון זצ"ל ומוהר"ר בן ציון נרפקי ב"ל
ומוהר"ר לוי סרוגל זצ"ל ושם כתוב ומוהר"ר חליס מזרחי
זצ"ל כתשובותיו ספר פסוקי שקב ריך לומר ומוהר"ר שיש
מזרחי ומוהר"י קהרו כתשובותיו הכרעות עתה.
עוד שקום שהוקף והרמכם ב"ל שהרוף. עוד כתו' כרבי
מוהר"ר סרוגל זצ"ל לח לפניו וכת לחחריו ב"ל ולח לחחרין.

סימן יג דף לג עא

על ענין דומה לכו' שם ריך העכוס קריעת
דפרים. ועל כהן שנדר שם ריך לשתוק
כגט פלוני הכהן. וכן כמי שמעידין עליו
שם ריך להזהירו בשם כהן ופסק לחין ריך קריעת
דפרים וכגט לשתולה ריך לכתו' הכהן וכריעבד כשר
וכעדות מי שמת לין ריך להזכיר שכהן. ושם כתוב
הה לתני ריש ריך לומר רבי ישמעאל. עוד כתוב
ותהנו עליו ריך לומר ותהנו עליו. עוד כתו' וההפרש

שיהיה על כן הפרש שיהיה. עור כתוב וחז' וחכיו כר' שמחה הכל ממש צריך לומר וחז' וחכיו מר' שמחה הכל ממש.

סימן ידרף להעב

על לפה שכתבת כיום לא לעזור וכיום שכי מחזון יבלה תלומים ופסק דלין לחזק כשרות והסכמת מוהר"ר ליב מרזוגל ז"ל ומוהר"ר שלמה ן' חסון ז"ל. ופס כתוב הכל שפתח ל' יוס צריך לומר שלח שהם.

בסוף הספר

על לפה שכתב"ל לטומאה וניקוכלו הערוות כלם אבל לא הודפסו לכבודם רק מתוך דברי התשובה יקבלו היטב ופסקו הרבנים גרו דלין כתם כח לכוף הבעל לגרש. ועלפול על דברי הרמ"כ ז"ל בפרק כל מהלכות חופות וקדושין בסימן קכ"ג דף ק"פ.

כלל נ

דיני כתובות ומרגם הבת ונכסי שומרת יבם.

סימן טו דף לז עג

על לפה שהניח לבעלה כמתב' אפי הנדוניה שהיה כונע ליורשים לירם כפי מנהג העיר ווזת לפה כשפ' היתה יתומה וצת יורשת ופסק דמתנתה קיימת ופס יבאר תקנת טולי"טולה על כגון כגר מה שהכין לה מוהר"ר אהרן ן' חסון ז"ל. ופס כתוב ואחר פטירת ב"ל ואחר פטירתה עד כתוב דהוי כמתנה על מנת צריך לומר כמתנה על מנת.

סימן יו דף לח עד

על לום שהיו לו קטטות ומריבות עם לפתו וכפי הכרלה שכונתו היה לקוס ולברוח למרחקום עם כל ככסי נדוניתה כדי שקרובים יהיו מונחים לב' אחריו לקבל ממנו גט כדי שלא תאחר ענוב' ויוכרחו להקפיד עמו בשר הנדוניה בכל מה שיתן להם וגם הוא מכובו מאד בתחילה ובתיה ובקוביה ולזה רגלי קרובי הלפ' להזהיר מידה נדוניה על ידי שלא גזים ופסק דהדין עמם. ופס כתוב וגלפ' הרמב"ם צריך לומר כשלא הרשלה כ. עור כתוב וגרסי' בגמ' צריך לומר וגורסים בגמ'.

סימן יז דף טל עג

על לפה שכתבת בעלה כמים שלין בהם מוף והזהרה ליכתב על ידי עדות גוי מלת לם תזכל לגבות נדוניתה ופסק שלם כלרך הזמן שתבא לותה והסכמת מוהר"ר אהרן ן' חסון ז"ל. ופס כתוב לולי יודע הרמב"ם צריך לומר יודע להרמב"ם. עור כתוב אם תחול מה שכתוב צריך לומר תטול מה שכתוב. עור כתוב וכן הכין אם צריך לומר וכן הכין. עור כתוב שלתה מתירה לי כשלי ב"ל מתירה. עור כתוב כהנהות מרדכי צריך לומ' מרדכי. עור כתוב לבל לא למעשה ל"י כדלי צריך לומר שהיכי כדלי. עור כתוב זמן תקיעתו צריך לומ' טביעתו. ענוב' הנלפ שכתבת כתחל התשוב' דף ט"ל עד כמקו' שכתוב ללא סייב בכנ"ל וכתוסס' וזה לשוני וזכה לחרי הדפסת הספר יפה לאורה חלק אבי מקשוטת הרמ"א מטרחני ז"ל ופס רלוי בסימן קל"ה דברים תמוהים מאד שכתב ז"ל גם אין לתלות על סיחלק בגביית כתובה כין עיקר ותוספת וכין נדוניה דגבויה כתובתה מקס מסמע על הכל עיקר ותוסס' וכ"כ ואחרב בכמה דברים קיל עיקר ותוספת מכ"ב כו' עד וכ"כ דתכן דגובה כתובתה על סיה ועל פי עד ו' ולפילו גוי מלת עיקר החדוש הוא מכה ומחתים דעל נכ"ב פגיעה דגובה כשאר בעלי חובים כו' עד וכרי שכסוף פרק י"ו כתב הרמב"ם ז"ל הסיה דרב כחמן שכתה ואמרה מת בעלי התירוני להכנס וקנו לי כתובתי מתירין לותה ונותני לה כתובתה והלו כתובה פגיעה דהוי כל שכי כתובתה עיקר ותוספת ונדוניה כו' עד ולא סיה צריך להחריך בזה אלא להזהיר מדעת המורה כו'. ואיך לאסתמטיתיה למר דברי הרמב"ם שכתבנו ודברי רבב המגיד ושכ"ב כימוקי יוסף ודברי הרן ז"ל ועל כלם שכתב דעיקר החדוש הוא על מכה מחתים דעל נכ"ב פגיעה דגובה וכו' אפ מפ ממה שפסקו ז"ל הרב המגיד שכתב שם ואין צריך לומר כ"ב כו'.

סימן יח דף מב עא

על לפה שהכנוסת שכניתה לחרי מותה הרבינו מנדוניית לחיים וק"ר לחמותה והשתרית הפילם לבעלה והיה זה תוך שנים דשנה שמכה גם להחזיר כל הנדוניה ליורשים ופסק דוכה הבעל. ופס כתוב הס מוכים לבעל צריך לומר מוכים. עור כתו' דהסכמתם לזו שמים צריך לומר דהסכמתם.

סימן יט דף מג ענ

על שומרת יבם שמתה בעודה ובקונ׳ וקודם שנכנסה מכושת הלמפה אם יורשיה זוכים בכתובת דכרן דכרן ג״ל בכרון דכרן׳ ופסק רמ״א זוכים ומס עור כתוב שמס כעין ג״ל שמס כעין׳

סימן כ דף מה עב

על יתומה שנתחשד עמה דודה והיה זן אותה בביתו וגדלה שם עד שהיה בת י״ו שנים ועתה רוצה להכנס ותובעת מזת לחיה לתת לה מרנסתה תרתוייה לה מבית תביה׳ והוא טוען שכבר כנסה ולא מיחתה ולוה תכדה מרנסתה ופסק דלא תכדה זכותה׳ ומס כתוב דימי מזונות ג״ל מזונות׳

כלל ד

דיני שבועות ונזירות שמשון והסכמות

סימן כא דף מז עא

על שהכניו ג׳ שערים שנה על כלתו ידועת תכיו והיה סדכר בפוד וכשהר נקנלה לתכיו חרה לו מאד ויגעל בו ואין דעת הזקן ניחה עליו בפוס עד שם לא יגרשנה שם יופל לגרשה מבני חשש תקנת רג׳ ופסק דיכול לגרשה ומס כרף מז ע״ל במקו׳ שכתוב שלא מזכיתה כלל׳ כשמע זה הלשון הנהה דשע׳ דכפסק שחר סימן ס׳ הזכיתה בכרון שחר מת כבדון זה לא נזכר מאנה ואה נס שלשון הרב ז״ל שם בסימן ס׳ כח מגומגם מאד ע״ש ודוק׳ עוד הנהה שם בשותו עמוד למעשה במקום שכתוב ואה נס דאין כאן ספק כלל וכו׳ כשמע זה הלשון׳ ומזהר שם ג״ל כתב בשובת ג׳ דשקנת רג׳ ק״ל שפי מאיסור דכריה׳ ז״ל ושמכתי קוראין ואי אפשר לדחות הכשואין ואין שהות להמלך עם רבותיו שכני עגמי לרב שאיכי רגיל בו וכן׳ עך דאמרי׳ ס׳ הרר כרכבן עכדיין עזכרא והרר שילוין שלית וכל שכן כשקנת רג׳ דיקל שפי לכל השפה לא שריכן לעלמ׳ וכו׳׳

סימן כב דף מח עא

על רלוכן ושמעון שהיו שוקפים כמלכה לחת וכרלו׳ רלוכן שהכירו לא היה שתנהג עמו כשורה חשב שיהיה יוקר טוב כעדו להפרד ממנו וע״ז כשכע וכרה עמו כזה וכבה שם יחזור עוד להשתתף עמו ועתה רלה כמופה שלו לשבר לו להזניה מזוכות ביקו שם לא יחזור להשתתף עמו ושפק דיש לו להתרם׳ והכשמת מוהר״ב ליב ברוש ז״ל׳ ושם כתו׳ שבהשתתפות התכלו כבדו יהיו ג״ל הלדו יהיו׳ עוד כתוב שהרי בעת הדקום ג״ל המקום׳ עוד כתו׳ הלד כשתי שפקות ג״ל היו כשתי שפקות׳ עוד כתוב לחתחלה צריך לומ׳ לכתחלה׳ עוד כתוב תלמי לף קיבא צריך לומר לף קיבא׳

סימן כג דף ן ענ

על מי שכבר מירות שמשון וחש׳ כוה הלשון הריני כויר שמשון שם חלך כבית רלוכן שם יב לו התר לו שם הוה כרר דשם קיים כלשון שכועה ופסק דאין לו התר׳ ושם כתוב ולמוסרו כילי ג״ל כיבו׳

סימן כד דף נא עא

על דכר ב׳ שוחטים שהכיאו ספר עליהם להזניחם ממלאכתם ווה לא היה כעבור שום עבירה שכמנחת כהם רק כעד מה שהיו מכבירים כרכבה על הקהל כפרעונם ואחר כך רלו שלי שפר מבלתם וכנו להחזיר׳ והסכמת מוהר״ר ליב ס״ל ג״ל ושם כתוב והעלו חרם כיבו׳ צריך לומר כידם׳ עוד כתוב שהם כהלו והמניחו צריך לומר כרשו׳

סימן כה דף נב ענ

על עכוס אחד מומר שהחרימו עלי לכלתי ישמעו ויתנו עמו ושם חכיריו כשום מין מעש ומתן יען הרכה להקניט ולגרום נזקים הרכה על הקהל כללו ועת כתפרדו חכיריו ממנו וחלקו השותפין והם מתעסקים לכרם ופסק דמותר להתעסק עמהם לחרי שאר כפרדו מעליו׳ ושם כתוב כין היה לכום צריך לומר דין היה לכום׳ עוד שם משמע קוריכות ומשמע עז צריך לומר עז׳ עוד שם לה כן דכרי מתת כללו כן מה שרגיל צריך לומר להכין דכרי מתת כלל וכן מה שרגיל׳ עוד שם וחף על גב נכי קשמר מדיר צריך לומר וש״ע דכי שמר מדיר׳ עוד שם ואין להקשות ושתי ולמו שהוכיח ל׳ וכמו׳ עוד שם ואין להקשות

וכומר צריך לומר ולומר · עוד שם עם הרוב דביאור
ות צריך לומר בביאור זה :

סימן כו דף נח עג

על קהל שהסכימו בחרם חמור שלא לצחוק
עוד בקוביא כלל ונמצא כי הרב יחידים
אין מעצור לרוחם והם עיברים על החרם אם יש צד
התר להתיר הקהל החרם ופסק דאין להתיר · ושם
כתוב ואין לומר דזה מיירי בהית דנם ג"ל בהיתר חכם ·
עוד שם אם היה נדרם נדר אז פייג ג"ל נדר אז פייג ·
עוד שם דהוי מצוה רבה בין ההיא דחציו עבד ובין
ההיא אמתא ג"ל הן הה' דחציו עבד והן ההיא דאמת' :

סימן כז דף נז עב

על קהל א' שיש להם הסכמ' שכל מי שיחתו' ידו תחת
ההסכמ' ההי' יקר יחיד לשיהי' נמנה פרנ ונבאי
וממונה ובדוב הימי' באו הרבה בעלי בתים ונתיישבו
בבית הכנס' ההוא ורוצי' גם הם לחתו' בהסכמ' ולהיותם
לב א' ועם את' והקהל מעכבים על ידם ופסק דהדין עם
הבעלי בתים שבאו מחוץ · והסכמת מוהר"ר ליב
סרוויל ז"ל ומוהר"ר בן ציון צרפתי ז"ל · ושם כתוב ולזה
אמתין לצעוק ג"ל המתין · עוד שם כדמי אדרתיה ג"ל
אגרתיה · עוד שם הגהה בדף נ"ח ע"א במקום שכותב
הסמשבות מהבית הכנסת נשמט זה הלשון והר"ב ז"ל
בסימ' ר"ד כתב זה בפשיטות על הידוע ז"ל ועל הספק
השני שנפל בבריר' נבאי צדקה שאח' מהם לא דר עדין
בעיר רק עשרה חדשים אבל מאז קנה שם בית דירה
בזה נראה ברור שזכה בבריר' לפי שכל שקנ' בה בית
דירה הרי הוא כאנשי העיר מיד כדתנן בפ"ק דבתרא
וכו' עד ועוד אפשר דאף אם לא היה לו בית דירה הרי
שעמד שם עשרה חדשי' יכול להתמנו' בקופה של צדקה
אעפי' שלא נתחייב בעניני מסים ותשחורת עד שיהיו
י"ב חדש מ"מ הרי הוא כבני העיר להתחייב בכל עניני
צדקה וכו' דמשמע דפשיטא ליה לרב ז"ל דמאי דאתמר
כמה יהיה בעיר ויהיה כבני העיר הוי גם להמנו' עמהם
לכל המנויים ולכל שררת הקהל :

סימן כח דף נט עג

על הסכמה אחד שכתוב בה שלא יוכל שום
יחיד לנדור בעלותו בסת בשום מקום
רק לקופת הצדקה לצרכו בית הכנסת ולכל הפחות חצי
צדקתו יהיה בכך והחצי האחר יהיה לו רשות לייחס
אותו לרצונו לחברת תת למדרש לביקור חולים וכדומה

ונפל הספק על שאר הנדבות אבר מתנדבים בזולת
עלותם בסת אם הם נכללים בזה ופסק שהם נכללים
ושם כתוב דשמע נקליה לרבנל נרב נחמן :

סימן כט דף ס עג

על קהל אחד שהסכימו בדי לתווך השלום
שכל הקריאות המיוחדות בספר תורה
כגון עשרת הדברות והשירה וי"ג מדות
ותוכחות וכדומה לקרות אותם החכם מהקהל ובזה
לא יהיה שום מחלוקת לומר כל אחד לי נאה לקרות
והחכם הוא כהן ונמצא מי שערער בדבר ואמר כי
בימי הצומות וזעקתם שהם ימי תול שאינם עולים רק
ג' איך יעלה לקרות הי"ג מדות כי יהיו כהן ולוי וכהן
ופסק דיכול לקרו' · ושם כתו' כשאר כשאר הכהני' צריך
לומר בשאר הכהנים · עוד כתוב שם משום פגמו של
ראשון מהם צריך לומר משום פגמו של אחד מהם ·
עוד שם דכל היכא דמדבר מילתא צריך לומר דמינכר
מילתא · עוד שם לכהן ראשון צריך לומר ראשון ·
עוד שם קטטות בעונות צריך לומר קטנות :

סימן ל דף סב עב

על הענין הנזכר כתב חכם אחד פסק על זה
וגם הוא הסכי בהיתר והשיב לו המחב'
על הפתוב בפסקו ועל ראיותיו שכתב ·
ושם כתוב שאינו ך שום מהפירושים צריך לומר כשום
א מהפירושים · עוד שם מעלת כבודתו רתך צריך
לומר מעלת כבוד תורתך · עוד שם אמ' מהב אונגשו
הכהנים צריך לומר מהבא ונגשו הכהנים :

כלל ה

דיני איסור והיתר ודין נדוי ודין ת"ח

סימן לא דף סד עא

על חתיכת בשר שנמלחה ולא הודחה קודם
מליחה שנתערבה עם שאר חתיכות
שהודחו קודם ואינם מכירים אותה אם היא בטלה
ופסק דהיא בטלה ברוב ושם כתוב ויה שהמרדכי ג"ל
וזה שהמרדכי · עוד שם סמוך לסוף התשובה במקום
שכתוב והרי הוא כיבש שנתערב ביבש דבטל ברוב
הגהה וזה לשוני איברא דבפרק הזהב משמע דאעג
דהמפשיר ן בא ס ע"י טרתא והזצאה דמקרי שפיר דבר
שיש לו מתירי' דהרי כדפריך ליה לחזקיה מההי' דקתני
התרומה והבכורים עולים כאחד ומאה מה שאין
כן במעשר מכלל דמעשר בטל ברוב ואם דחזקיה
הוה ליה דבר שיש לו מתירן ופירש רש"י ז"ל וזה לשונו
ועל

סימן לב דף פח עב

על ראובן שהיה חייב לו שר ר' ישמעאל סך גדול והשר הסוח שיש עומד מעבר ליש רחוק מראובן ל' מיל חציים דרך יש וחציים היו ביבשה ושמע ראובן כיוש רחמן על חג העברת לוך שיה השר חולה ותכף כתבת שלח ומות ויש לו לקי מכס ר' וחור לו שתר לקחת כיונית ר' ללכת עם ושחכ לרכוב על סום ללכת דרך יבשה עד עיר השר ופסק הלח קורם יפה להשיר לו ושם כתוב קדוב השבת לל קורם השבת. עוד שם הערמה לרכבן היה ל' דרכבן היה. עוד שם בשלה כתוב דר כה שהר היה דחוקה מהיש ל' דר כה היה רחוקה מהיש וקיבת שהר מיותרת. ושם השבת, מוהר לר ליוב סרווש ז"ל על השימור:

סימן לג דף סו עב

על כתן שהוחוק זה ט' שני לכהן נושה לת כפיו וקורה בשת רחמן ושת כתן עיניו כגרושה עשירה ורוצה למשלה והוא מכחי ואומ שיניו כהן ושל זה העלו רבני ויבמלה בדפום פסק ר' לחסרה על ז' והסכים המחבר גם כן לשימור וכתב מה שהעלה רשת עיונו. ושם כתוב פתח פתוח הוא היה הוי בפסק ל' פתח פתוח הוא הוי בפסק:

סימן לד דף סח עא

על מעשה שהיה בליה שהיה מת ר' בבית ר' שמוך לבתים תחרי שהר הם שמוכי של הכה והיה לבני החוח חלון פתוח של הבתי הכנ שם יש כד היה לכהני להכנס ולהתפלל בבה שלכם על ידי שהיתה החלון בעבין שלש תעבור הטומחה ופסק דלעבין הטומחה מהני הסתימ לבל חין לעשותו כלים מעוס דהוי כמתקן. ושם כתוב וחס ב' מקרקי ומנחתי בל הכתוב לעיל צריך לומר בכל הכתוב לעיל. עוד כתוב שהייתה שם בשבת וכ"ש וחפילו כ"ש חשוב צריך לומר שהייתה שם לכל כיום שכשורים ובשבת. עוד כתוב שהקיר כומר לגני צריך לומר לומר לגני. עוד שם הגהה כדף ס"ם ע"ל בשורה הרחשונה וזה לשוני והרב בעל תרומת הדשן ז"ל בהלכו שבת סימן נ"ל כתב וזה לשונו וכדרשו' מפרת חור זרוע מנחתי וחיה ועוף קיימ'ן כר' עקיבת רחמר רחורייתת ושם כתערבו בחלב כיון דחין העיקר מדחוריית מותר לבטלו ברוב ובשבת חסור לבטל ה"ה חסור דחין לך תיקון גדולה מזו כמו שחמור להטיל כלי בשבת דמתקן עד כחן חשמע בהדייה במן שבתבו דחם שהוח מרב להוסיף עליון מים חו דבר חחר להגיעו לרוב חין לך תיקון גדול מזה כיון שעל ידי כך הוח מפלק חת החיסון ושם כן כל שכן בשבי פקיקה דשני מידי דמלחכה ועל ידה מפלק חיסור הטומחה מהכתים הסמוכים.

סימן לה דף ע עא

על טחול שנמנח נקוב ברחשו העב במקום הדק שים כדי ברחשו החחר העב יש בו סביב קנחת דק ופסק לחיסור. ושם כתוב כיון ברחשו ברחשון צריך לומר כיון ברחשו החחר לחבירו. עוד כתוב ברחשו הדק הרי כמי צריך לומר הכי כמי. עוד כתוב חין יכחו דבריס חלו דפה קדוש צריך לומר מפה קדוש:

סימן לו דף עא עב

על עכין שטחול הנזכר חזר החכם המתיר להחזיק כסכלתו והמחבר חזר ודחה דבריו. ועוד הביא לן על לשון רש"ל בפרק חין עומדין. ושם כתוב פירש פשיטים המשנה צריך לומר בפירוש המשנה. עוד שם ופרשו כדברי רב חלפי צריך לומר כדכרי רב חלפי:

סימן לז דף עא עא

על מלק יכילך שבתו בשקר וכילך עם ו' ו' וקרי יכילך ביוד ובסוף נמנחו בכלם יכילך כיוד. עוד נמנח מלת למקומם שהיה כתוב למקומו והוסיפו על הו"ו ושבו חותם הח ושם להתי'. ושם כיתר דכרי הרלים מורחי ז"ל בס"ד לך לך. עוד הגה שם בתחל התשוב בשקו' החומ שהגה והמדר חולק על המבר ז"ל ובסוף ס"ו שו' מחבר בכרחות ר' החסיד דקדק

שהיו כלה על זה וכלה על זה תריך בגמ' הני תלתא מתניתין נמי
תלת כיוצא ומפני תמה ר' ופסק הוסיפו לזה ע"ש ביסוף
רב נחמן אמר כל התורה כלה בטימין חסר וכלין מלא
מעוז הכתיב על הלבן הצבי פיו לרותם כו' ובפסוקים
שלנו כתוב בהרכה מקומות בטימין כ"ר אלא גלא
בפסו"ק ר"נ אכן במו"ק בלבר וכמו שכתב במסורה
כי ג' בתמי כתיב בגזרין מלא ואין לזה כתיב דכל סתורה
כלה הוא חסר ופליג למסר מילן ובן סתמת דגזר דריך
בפסיוקות הני תמיהים נכי חדת מסמע דחסר דכל
התור' חסר הוא דאל כיון דכתיב בהרכה מקומו מלא
אמור דהכא נמי כתבו מלא ורוחק לומר דמעוז הרוכת
שם חסר מסתמא בחפור על הרוב כתבו ולהכי פריך
בפסיוקות חמיהים נכי חדת מכתו.

סימן לח דף ענ עו"ר

על סכהנו בקנת מקומו שלא ל' כולל אורז בפסח
נלמעגים עליהם כות ופסק רמע"ב דחיתר
גמור הוא מ"מ מנהגם ים לו סמך כדברי
הרכה מהגדולים. ופס כתוב לם עיקה ביניהם נ"ל
בניהם. עוד כתוב ועם היות שכל שהסברת מחייבת
נ"ל ועם היות שהסברת מחייבת.

סימן לט דף עה עא

על עיר שאין כה אלא לוי ל' יהוה תכם ובהני
העיר הם עלה ואין להם חיוך החומות
והחכם הגו' נהג שלשול כתורתו שלא
פנוק מים על ידי הך בהני ופסק רשניר עכר"
והסכמת מוהר"ר ליב סרוזאל ז"ל ופס כתוב סהכ"ר
לנבי נריך לומר דכתיב וקדשתו מ"מ לנבי. עוד כתוב
לפרוש ולהם זת לכל דבר נריך לומר אלא לכל דבר.
עוד כתוב אלה מתחתים נריך לומ' חיכם מתחתים.

סימן מ דף עו עד

על הדין הגו' פסק מוה"ר יצחק הלוי ז"ל
מסכים על כל הגו'.

סימן מא דף עח עא

עוד על הדין הגו' פסק מוהר"ר שלמה נבית
הלוי נרו ופס כתוב ואפי' כל סיכה
במשמע נריך לומר כל סיכה כמשמע.

סימן מב דף פא עא

על יחידי קבל"ע סהיו מהנים לתקוע בר"ה
על פרק הכרכו כפרד זה למלכיו תפרת
לזכרונות ת"ל לסיפרוש תר"ת וזה היה
להם יותן קרוס וחכם ר' רפה לבטל מנהגם ויתקעו
כל ח' נכוות על כל נרכה וברכה ופסק לקיום המנהג
והסכמת הגאון מורי מוה"ר אהרן נ' חסין ז"ל ומוהר"ר
ליב סרוזאל ז"ל

סימן מג דף פנ עא

השובת

המחבר אל מוהר"ר ליב סרוזאל
ז"ל על מה שכתב בשני הסחלות
הוא על נדוי הע"ה והכ' על עכין
התקיעות כרה ופס כתוב דמיהי נריך ס"ת יתקעו כי יכב
תסרת תקעת תרת נריך לומר דחמי נריך ס"ת יתקעו
כי יכב תסרת.

סימן מד דף פנ עד

על

מה שהוקשה אל חכם ז' כדברי מוהר"
ן ירו ז"ל נבי רין מועלים שחיכם חייבים
לברך כרכ' המזון והשיב לו שדברי הרב
ז"ל נרקו יחידו ורוץ בהם קושי ופס כתוב קורא הוא
בעקר תקנתו נ"ל בעקר תקנתו.

סימן מה דף פר עג

על

כנין בית הכנסת החדש שיחידי הבית
הכנסת הרחצון מעכבים על ידם ופסק
דעכו"ם היו כידם ואין להם לעכב.
והסכמת מוהר"ר ליב סרוזאל ז"ל ופס כתוב והם כדבר
והסכימו כל והם לא כדבר והסכימו.

סימן מו דף פז עב

על

העטין הגו' פסק מוה"ר יצחק לבית
הלוי. ז"ל מסכים על כל הכתוב ופס
כתוב מן הדין ואחקיון דמרין תפלה
קלת' נ"ל ואחקיון דמרין תפלה. עוד כתוב שקרא אח
כל העולם וסכור פטור נ"ל אח כל העולם סכור וסכור
פטור.

סימן מז דף פט עד

על

מי שעמד לברך ברכת מירוסין ושעה
כמקום לברך כפם כיון כזרע פרי
הען וחכם ר' אסמכתא פס אמ"ל לחזור
ולא רצה וברה אותו והוא הסיב תרכה ופסק דהיה
רשו להזור ולברך כזרע פרי הגפן ולענין הנדוי אינו
מחליט אם יהיה חייב וכל סכן שהחכם גם כן לא חל
עליו התרכה ופס כתוב הברכה בטלה נ"ל ענמה
עו' כתוב והלא הוי כפלונתא דרב הזכח ל כפלונתא
עו' פס רב הוכח כר יוסי נ"ל כר יוסי. עו' כתוב ואול
מוסי דקסיה לי נ"ל ואולם מוסי דקסיה לי.

סימן מח דף צא עד

על יחיד שחרף ונדף לממונה ח' בעודו עוסק בגרבי נכור ופסק דחיי כדוי והסכמ"ת מורי הגאון מוהר"ר אהרן חסין זלה"ה ומו"ה הר"ר אחר הכהן מרדכי נרו ומס כתו עתה שקרתו הבעל תורה צריך להיות הבעלי תורה. עוד כתוב קרתו לכו להגיה להם ג"ל להגיה להם. עוד כתוב אחר לו חכיו ומשמתיה מר ג"ל ומשמתיה מר.

סימן כט דף צה ע"ג

על חיים כליעל כופר כתור' שבעל פה ומכחיש כל הנסים הכתובי' בקורה וחמו נגררת אחרי דעותיו על זה הדפוס אם יקברו אותה אחרי מותה בקברי ישראל או יניחוה על פני האדמה כיום לה שני כנים אחרים ירחו ה' וחושבי שמו ופסק דמפני כבודם של אלו רחוי לקוברה דקבור' יקרת רחוי.

סימן ז דף צו ע"ג

על חכם אחד שקבלוהו עליהם הקהל למכיוג ודבר לומן כ' שנים וחל"ק שם יחיד אחר והיה מוזל בכבודו ומקניטו בכמה הקנטות ופסק דרחוי לעשות גדול ומס כתו' ולזה אחר כך דס"ל לא נראים לה ג"ל ולזה חל"ק דס"ל לא נראים לה. עוד הנהה מס דף ג"ח ע"ד בסוף הפסק המסיים שרבני הדב ג"ע בשמט זה הלשון מיכרח דלפי הני דכתיבין קשיות הניח ד' רושלמי דפ' הכונסת דאמריכן התם ר' חוס עונתן סגי והוה אמר כל מה דיימר לי בר נש אחנ עבי חון ממה פיגמז בני כתיר לזקני דכרון גרמון ומכוכים ג"כ וחס אימא דמאי דעבדי בני בתירה הויא מריחא דרבנכון ולאו מטעם חסידות וכדמשמע ליסנה דגמ' דקאמר בני בתירה כמי דחזו להלל דעדיף מבייהו מ"ה היכי קאמר רבי שלא היה עושה זה והלא מן הדין חייב לעשותו ולכן חשבתי כי ס"ל כתכוון בלשונו לייסב זה שריו בלשונו וכת' דחזו להלל דעדיף מבייהו והלכו שהיו כשאלות מהן בבית המדרש נעלמות מהם וכום ן בדבר ע"ב דמשמ' דמאי דקאמ' דחזו להלל דעדיף מבייהו לאו משו' דיה' הוא שלא מפני ירחתן שלא להתפרי בשתלקו ולפי זה אתי שפיר מאי דכתי' הר' יהב זל:

סוף כלל י

על שלא שמענו שהם הרבה כמין פשוטות בסוף שיטה שהגב שלהן חרוך ויקר מן הרגל ופסק דבריכין תקון והיה בסי פ"ח דף ק' ע"ב זעייך בכלל זה וחולס יען כשתלקו בה אחר שדפסת הסמ"ק עם השלה הנחה אחריה לזה כדפסנו שמה:

סוף כלל י

קצא

על אתן כאור שבעה שמנה וכפל הפרש שם יקרת בם"ק פרשת ואכרהם זקן הכהונה לקרותה החתכים כמנהג כל בני קרש וכני ספרד ופסק דאין זה נגד המנהג והיה בם מן בל דף ק"ע:

כלל ו

דיני ריבית

סימן נא דף ק ע"ג

על דאוכן שקנה משלמנה ח' כל נכסי החכות וכל החובות שהיו חייבים לה וכת' עליו שטר חוב מפרחים חמש מאות לתקס לה עד ג' שנים וגם לא תת לה ו' ע' חים ככל חדש עד תקס הג' שני' ועת' טוען דאוכן שהו' פר' הס אגר שטר בשביל המאתים המעות מהת"ק פרחי' ורוצה להחזיקם מהשטר ופסק דאין דאוכן יכול לגבות לה אותם הפרחים. ושם כתוב אין תוספת הסכר ג"ל הסכר. עוד כתוב דכהלוהו והתנה עמו ונתנה בדייני צריך לומ' דיונתה בדייני. עוד כתוב דהסכי' כוח הרמב"ם ג"ל הרמ"ן. עוד כתוב דשיעת חשם ג"ל כשיעת חשם.

סימן נב דף קנ ע"ג

על מ' מחנוס הזמן שהלה כ' שים ושחורות לידי דורו בחיטה"ל נמוכרם והתר חשר מכרם והיו המעות כ' רו בתב"ל לה תם בקמכ"י כדי להרויח בהם והות הסיב נו כי מוכו יכול הות להטפל בשו הקמכ"י רק שלהחכתו עד סך ב' שני' כרחים יקבלם עליו לפרוע לו ז' כך לשנה ועל זה עכרו דכרי' וטענו הרבה ושם דהוי ריבית דחוב ת. ושם כתוב תרתי נטכוחת ג"ל לטיבותה. עוד כתוב חמרי זל שכבל ר' המ"ור הסי צריך לומר חמרי רבותיכו שבבבל רבי חמי ורבי חסי. עוד הנהה שם בתחלת התשובה דף קל"ד ע"ג במקום שכותב הלכשו מן קבלס מיד דאוכן. וזה לשוני ובמו שבת הר"ם ז"ל בפשיטות בכ"מ דמניעה וז"ל מי תית ליה פקדון גבי חבריה וכי קבע לוה מיכ ה יהיב ליה במקרקעי דמי דקו"ל פקדון ברשות דמריה קיימת וכן מוכח שם המוכר את הבית וכו' דהרי בהדיה דהפקדון חפילו שהוה ביד אחר כול להקדיטו דה"ל כשו הות ברשותו ולא נכנס ברשות דוזו שה בפע שהתנו לקבלם עליו כל כך שם ה. ואין לומ' דאפי' את"ל דכשעה שקבלם עליו דאו מיקרי שקבל מיד מחתי לה קבלם אז מיד המנה ממש וכיון שכן לא קריב' ביה לא תתן תדע דהרי גבי גט דכתיב כמי שהם וכתן ביד בעינן שיתן אז הוא לו שלו אז וסיכא שבטלתו היא לאו כלום הוא ואפי' שאמר לה טולי גיטך מעל גבי קרקע והייבו משום דלא קריבן בה וכתן הכא כמי לא קריבן ביה לא תתן. הא ליתא אר' דלא דמי לגט הנע עכשו שם אוכן הרשות לשמעון לגבו' וכו' וכמו שכתב' בגליון

בגליון עד הסוף ועד תמי׳. והביאן ליה לינגט
הרי נכרי נמי היכא דכתב לה הגט בתורת פקדון
אלא לה עכשיו שטר חוב זה כתוב עליך כבר כירה חוב
ואמר לה הרי זה גיטך הוי מגוכסת מעכשיו דכיון
דמעיקרא מהכי לה אלף עלך דמיניקרא כתורת פ
פקדון יהב לה. והשתא דאמר ואמר הרי זה גיטך
לא חזר לגוקחו ולתתו פירוש הכא כמי דכוותה היא
דהכתיבה הראשונה שכתבה לו עכו״ם אלים מהכי השתא ואמר
דאו כתבה בתורת פקדון והכי לך דכרי הנאון מוהר״
שבו״ל זצ״ל בתשובותיו סימן עד וזל וכיון דלא קבלה
הקדושין לא ממנו ולא מבעלה אלא מעצמה נטלה
המעות והוי כמו טלי גיטך מעל גבי קרקע דלאו כלום
הוא דקיימא וכתן כיד הוא לו שלוחו וכו עד ואי קשיא
לי מקדש לה בפקדון הא לא אתי לידה בתורת קדושין
והוי כטלי מעל גבי קרקע לו מעות קא לא אתי דכשיגיע
שיבא מיד הבעל לו מיד שלוחו לרשותה אלא דמעיקר
לאו בתורת קדושי יהיב לה לכי נמי הוי כגט דמגורש כי
אתי לה בכתבי שט׳חוב זה וחזי׳ת הרי זה גיטך דמעיקר
בתורת פקדון אתי לידה כמו שביאר הר״מ עכ״ל.

סימן נג דף קז ע״ג

על הכלון הנו חזר החכם הגלם נרו לעמוד
נגד הכתוב לעיל והמחבר החזיק
בדבריו הראשוני׳ כרון כדורו׳ ופס כתו׳ נגד הרם׳ם
ז״ל הרם׳ם. עוד כתוב שהדבק קול ז״ל שהדבר שקול.
עוד פס הנהה שכשמטה כדף ק״ט ע״ד בפסקא האומר
זהוא חלוק לאיתי וכתן בחמת זה לשוכי ואחרי כתבי
מנחתי אין לי בתשובות מהר״ר אליהון חייס ז״ל בסוף
סי׳ ל״ז ז״ל ומה גס עתה בכל שעה אמור לאיכו מן הודאי
לעול שלא מן הפס׳ד כל כבר הלמו שכל כשכחת לאפי׳
לאיכו אלא שמא כתרמה הלא דהוי ספק ולא דמי לבאר
לאסורי קדושין דשכחת לחום לפבר׳ החום׳ הוא לאיסור
מן הודאי לא אמו׳פ׳ וכבר כתלקו הפוסקי׳ בכל לאסורי
ספקות התורה שהולכי׳ בספקן להחמי׳ אם הלמו׳ה׳ז
הוא מן התורה לו מדרבנן ודעת הרמ׳ם ורלשב׳ם שכל
לאיסורי הספקות לאו אלא מדרבנן וכיון שכן כל מה
שלמו דכין בהכנת לכרי הפוסקי׳ לי מייבי לעשות כתרע׳
לי לאו מין הספקות שלא על לאמו׳ דרב׳ם יש לבו לחום
הוא לאו וכיון שכן אפ׳ לעמוד על לכרי המקילין עכ״ל
שהוא מפלים מכל מה שכתבנו דיש הפרש בין
היכא שכבר האיסור הוא כודאי דומיא דאיסורי
קדושין שי׳ שהוא אומר הוא כודאי ולא מספק
וכן גם כן בין היכא דהרמ׳ם ורבותיו ז״ל שמי שפוש
דבריהם מודים בתר לאיסורא ולא כתר ממונא לאיסור
הוא כודאי ולא בספק לכיון דאין כאן רק שכחה ז״ל
בטלה הוא לגבי דכרי ובמקן דליתיה דמי ואלו אין כאן
ספק כלל דהלכה כרבים. וכין היכא שכבר האיסור
אומר מן הודאי שלא מספק דומיא דאשת איש כתרגה
אחת דהוי ספק וכן גם כדין רואי לשכר׳ החום׳
דבריהם מודים בתר איסורא ולא כתר ממונא לאיסור
הוא כודאי ולא בספק לכיון דאין כאן רק שכחה ז״ל
בטלה הוא לגבי דכרי ובמקן דליתיה דמי ואלו אין כאן
ספק כלל דהלכה כרבים. וכין היכא שכבר האיסור
אומר מן הודאי שלא מספק דומיא דאשת איש כתרגה
אחת דהוי ספק וכן גם כדין רואי לשכר׳ החום׳
הודאי אלא מן הספק דכמקן מעכשיו כלא נקיימא
הסכרות שקולות וזלין כתר רוב ומה גם לשכריהו דשכור
דהדי׳ף לא כיאר דעתו ובמן שכתבנו עוד שם הנהה
דעיין בדף ק״ב בסוף עכ״ל וזה לשוכי נו היא עריפותא
של חזקה דהכהו תרי למסויי ליה למחזק לעל דהוו
מיעוטא לגבי חיקך מחשבינן להו כמחצה על מחצה
וכהכי עבדינן ליה בפק דתי׳ לאו טעמא דחזקה לאו
היה כאן ספק כלל דיחיד ורבים הלכה כרבים ושברת
המועטין לגבי מרובין לא עביד ספק לכמקן דליתיה
דמי וכן כת׳ התוספו׳ בפ״ק דכתובות בשמעתא דפתח
פתוח הרה ואי בעית חימא לחזקת יפראל וז״ל ז״ל
בפ״ם נמי תיאמר דספק חוכם במקן דליתיה דמי וכו׳
עש דמוכח כהדיא דלא עבדינ׳ ספק ממיעוטא ואי לאו
טעמא דהחזקה רוב כרגן ומיעוט כחוכם לאו רוב גמור
הוא לא הוה מצי גמ׳ למעבד כפ״ם עש. עוד שם הנהה
כדף קי״ג ע״ג סייף במקום שכתת דהייכו שהוא כיד שלים
או שהוא כחזקת שניהם וזה לשוכי והרי לך מה שכתב
הרב כעל תרומת הדשן כסי׳ ס״ו וז״ל וזה״ל כיון דשמעון
מוחזק הוא כשמעון דאוכן ולוי כוחזקים שלשם כחזקת
שניהם חשיב כאלו שניהם מוחזקים בעצמם והכי איתא
כתוספות דרים בבת מציעא דמה שהפקיד תופס במקח
שלוי כחזקת שניהם הוי חשיב כאלו עצמם מוחזק ס
כו וא״ם כן אוכח נמי הכא חזקת ממון לראוכן וכעי לוי
לאפוקי מהכי דרבו טלית שעפ״י שניהם מוחזקי׳ כשוה
מ״מ הוי כעי חד מהניהו לוקות נגד חבירו מכח מיגו
לא אמי דמינו להוציא לא אמרינן שלמא דחשיב לאפוקי
ממונא כי הוי גוזלא גר׳ים לחל׳ דהויא דכפקר תופס
כחזקת שניהם ויש לומר דלא חשיב חזקת ממונא כהאי
גוונא רק לענין הויא מלתא דקאמר עלה התום׳ דחשיב
כמו שהם ע״י מוחזקי׳ דלא כימא כל דשל׳ נכר דכלאן
הכי דיוקא דכל דלאים דומה קצת לדיוקא דפרסחי והיכא
דאוכא קצת טעמא דאיכן לה וכן לא אמרי׳ מגו כחזקת
כל סהוא סוגייתא דאיכן למינו אכל לעול לענין שתעמוד
החזק שכל ממון נגד הדוב לרחותי כעינן חזקה גמורה
שהוא עצמו מוחזק כממון עכ״ל הרי כהדיא שפך דכרי
מע״ת דהמוחזק הגמור הוא שמוחזק הוא עצמו כממון
וזה הוא שיכול לעמוד נגד הדוב אכל היכא דיש שניהם
שוה כנון שתופס שלים או שיד שניהם מחזיק כו דומיא
דטלית ושותפי׳ לא אמרי׳ מוחז׳ נמור דחזקה זו קלישתא
היא דדוקא לגבי דיכא דכל דלאים נכר ודין מגו מהני
חזקה כהאי מעמא דשתא דכהן הוי כדאית ליה
והאי כדאית ליה אכל לרחות הדוב לא מיקרי חזקה
והוא הדכר שפר דכרתי מעם ושכוחתי לרעת גדולים:

סימן נד דף קיג ע״ד

על רחוכן שהיה תויב לשלח׳ך שם כעט
ונשאת לאחיו והשניסה לו כשדוכיותה
השטר והשק רחוכן לשדוע לאחיו השטר
ושמשם

ולמכס מה שטוען אביו שכר ביטול מעותיו כל כך ומן
הין לו זכות להני ריבית. ופסקו מוהרם ליב סרוו"ל:

סימן נה דף קטו עד

על מי שמכר מנקר בית ח' בחוה הרבה ממה
שהיה שוה שלא לקח הפועלים משכרו
ופסק דיים נדרנן הרבה לזכותו וכמו
שכתוב בתשובה:

סימן נו דף קיו עב

על מה שכתב בלבוש הרב הכימוק' בס' שוהב
גבי מתני' לשון דברי שתין להם תוכיח.
ונם בדברי הרמב"ם בהלכו' מכירה שכת'
קייתה ההוכייה וכו' ולבוש הרמב"ם ז"ל בס"ל מה נירונון
ושם הגה שכתב וה הלבוש דסייך בדף ק"ו עב בפיסקא
המסיימת והוא פשוט. וזה לשוכי דביהמ"ד לביאור
דלפ"ם כתן לה נט כיון לביכה ותפי' בעד ח' שני' טפי
בעד דמסירה ולא בעד חתימה דכן הוא דרך הלבוש
להתחיל הדין בדלבה עדי' כלל ולסיים בו ותפילו בעד
חתן לכל בעד דחתומה מתן דכר שמיה הקל שהרי בכל
תוקף בכח לה הזוכר כלל חתימה ואלב הכי הל"ל ותפילו
חתו' כו עד ח' והכה קטור בסימן קל"ג כתב בלבוש הזה
עצמו וז"ל צריך עיונ' שכי ערים בשרים בשעת נתינת
הגט שימסרנו לה בפני שניהם מסרו לם שלח בעדים
תו תפי' בעד ח' ליכו נט. והכא על בהמיך הלי עד ח'
בעד מסירה הוא דהרי הטור ז"ל סכר לה כלבו הר"ש
ז"ל דאפילו שהוא חתום בשני עדים שם מסרו לה שלח
בעדים ליכו נט ותפ"ם הלבוש שפתב הרמב"ם ז"ל הוא
ממש כלבוש הטור ושם ליתא לח הוי ליה למנקט ליכתב
כהאי שנ ותפילו חתום בו עד ח' ובמו שבקבלנו.
לומר דהכרח לבוש כדמ"ש הגט וכו' מוכח כדברי מוהרי"ק שרו
ז"ל דכל ליכ ליכתבו וק"ל. ועדיף טפי לדחוק לבוש זה
דכר"ח ושלח יהיו דברי הרמב"ם כוותרי' זה לת זה:
ועוד דאפי' לסברת מוהרי"ק ז"ל אכתי לח מוכח מהתם
כלל דסכר לה כהרי"ף דדילמא להכי נקט בינו לביכה
משו"ד בשני לשיש דאיכו נט כלל אבל אין הבן במו בעדי
יהיה פסול ולא בעל ונט:

כלל ז

דיני חזקות ושבדים ובר מצר ושושן ונטען

סימן נז דף קיח עא

על דאובן שהיו לו ב' בתים סמוכים ולהם
חצר אח' ולכל בית פתח פתוח לחצר ונם
לדעות הדכים ואתן נ לתה בכתובתה בית אחד ומכרו
ודאובן דוכה לבכות בותל בחצר להפסיק חלקו ואלק

ואמכם מה שטוען אביו שכר ביטול מעותיו כל כך ומן
הין לו זכות להני ריבית. ופסקו מוהרם ליב סרוו"ל:

סימן נה דף קטו עד

על מי שמכר מנקר בית ח' בחוה הרבה ממה
שהיה שוה שלא לקח הפועלים משכרו
ופסק דיים נדרנן הרבה לזכותו וכמו
שכתוב בתשובה:

סימן נו דף קיו עב

על מה שכתב בלבוש הרב הכימוק' בס' שוהב
גבי מתני' לשון דברי שתין להם תוכיח.
ונם בדברי הרמב"ם בהלכו' מכירה שכת'
קייתה ההוכייה וכו' ולבוש הרמב"ם ז"ל בס"ל מה נירונון
ושם הגה שכתב וה הלבוש דסייך בדף ק"ו עב בפיסקא
המסיימת והוא פשוט. וזה לשוכי דביהמ"ד לביאור
דלפ"ם כתן לה נט כיון לביכה ותפי' בעד ח' שני' טפי
בעד דמסירה ולא בעד חתימה דכן הוא דרך הלבוש
להתחיל הדין בדלבה עדי' כלל ולסיים בו ותפילו בעד
חתן לכל בעד דחתומה מתן דכר שמיה הקל שהרי בכל
תוקף בכח לה הזוכר כלל חתימה ואלב הכי הל"ל ותפילו
חתו' כו עד ח' והכה קטור בסימן קל"ג כתב בלבוש הזה
עצמו וז"ל צריך עיונ' שכי ערים בשרים בשעת נתינת
הגט שימסרנו לה בפני שניהם מסרו לם שלח בעדים
תו תפי' בעד ח' ליכו נט. והכא על בהמיך הלי עד ח'
בעד מסירה הוא דהרי הטור ז"ל סכר לה כלבו הר"ש
ז"ל דאפילו שהוא חתום בשני עדים שם מסרו לה שלח
בעדים ליכו נט ותפ"ם הלבוש שפתב הרמב"ם ז"ל הוא
ממש כלבוש הטור ושם ליתא לח הוי ליה למנקט ליכתב
כהאי שנ ותפילו חתום בו עד ח' ובמו שבקבלנו.
לומר דהכרח לבוש כדמ"ש הגט וכו' מוכח כדברי מוהרי"ק שרו
ז"ל דכל ליכ ליכתבו וק"ל. ועדיף טפי לדחוק לבוש זה
דכר"ח ושלח יהיו דברי הרמב"ם כוותרי' זה לת זה:
ועוד דאפי' לסברת מוהרי"ק ז"ל אכתי לח מוכח מהתם
כלל דסכר לה כהרי"ף דדילמא להכי נקט בינו לביכה
משו"ד בשני לשיש דאיכו נט כלל אבל אין הבן במו בעדי
יהיה פסול ולא בעל ונט:

כלל ז

דיני חזקות ושבדים ובר מצר ושושן ונטען

סימן נז דף קיח עא

על דאובן שהיו לו ב' בתים סמוכים ולהם
חצר אח' ולכל בית פתח פתוח לחצר ונם
לדעות הדכים ואתן נ לתה בכתובתה בית אחד ומכרו
ודאובן דוכה לבכות בותל בחצר להפסיק חלקו ואלק

ראובן שהיה לו חזקה ח' ומכרו לשמעון
ואחרו הזמין עד דראובן נסע מהעיר
ונתיישב בעיר אחרת וסנדי בעל הקרקע היה נוכח
בשבירות משמעון ועשה לו שטר שבירות על שמו וכל
זה הזמן עברו ג' שנים ומת שמעון ונם בני ובשבת
הקהלמה חלת בנו לנבות אחוזותיה לא מצאה רק הבית
הזה והנבוהו לם בכל ועתה באתי ודני דאובן לערער
על הבית הנ"ו ופסק שדדין עם ההלמה. ושם הנהה
דסייך בפיסקא המסיימת דלא שייך הכא קים לי זה
לשוני והרב בעל תרומת הדשן בסימן שלי כתב שהחזם
כתבו בשטיות בכל אתין שם חזקה ודאית אולינן בת'
רובא אפי' גבי ממוכח נם בתשובות מוהרי"ל סי' ק"ג ז"ל סי'
קס"ח שהל מעתו מוהרי"ל מוסלגן הנ"ו ושם בשאלה כתב
בשם מהרי"ח ז"ל ואלב דק"ל כשמואל דאמר אין מוליכין
במעון אחר הרוב היכא אתין ח' מהן מוחזק אפי' שמעון
מודה בך פירש שתום. פ"ק דיבמות וכאן ח' מהן שתקם
אין זה כלום דאפשר אחר שמודה שמכר הכל ח' הוא
בשוק ההשובה ואת שתקה אחרים ח' ל"ל דמילתא
עוד בתוב ולרוחח אמילתא ל"ל דמילתא:

סימן סא דף קכז עא

על דאובן שמכר כיתו לשמעון ואחר שקמת
לפת לו שטוח כר מכר לערער על
המקוח כי בעלה הוא חתן לעירו ושם דדיין עם שקונה
שכתב בשעתו.

סימן סב דף קכט עא

על דאובן שהיה חייב לשמעון ג' פרחים
והעמידו

ראובן שהיה לו חזקה ח' ומכרו לשמעון
ואחרו הזמין עד דראובן נסע מהעיר
ונתיישב בעיר אחרת וסנדי בעל הקרקע היה נוכח
בשבירות משמעון ועשה לו שטר שבירות על שמו וכל
זה הזמן עברו ג' שנים ומת שמעון ונם בני ובשבת
הקהלמה חלת בנו לנבות אחוזותיה לא מצאה רק הבית
הזה והנבוהו לם בכל ועתה באתי ודני דאובן לערער
על הבית הנ"ו ופסק שדדין עם ההלמה. ושם הנהה
דסייך בפיסקא המסיימת דלא שייך הכא קים לי זה
לשוני והרב בעל תרומת הדשן בסימן שלי כתב שהחזם
כתבו בשטיות בכל אתין שם חזקה ודאית אולינן בת'
רובא אפי' גבי ממוכח נם בתשובות מוהרי"ל סי' ק"ג ז"ל סי'
קס"ח שהל מעתו מוהרי"ל מוסלגן הנ"ו ושם בשאלה כתב
בשם מהרי"ח ז"ל ואלב דק"ל כשמואל דאמר אין מוליכין
במעון אחר הרוב היכא אתין ח' מהן מוחזק אפי' שמעון
מודה בך פירש שתום. פ"ק דיבמות וכאן ח' מהן שתקם
אין זה כלום דאפשר אחר שמודה שמכר הכל ח' הוא
בשוק ההשובה ואת שתקה אחרים ח' ל"ל דמילתא
עוד בתוב ולרוחח אמילתא ל"ל דמילתא:

סימן סא דף קכז עא

על דאובן שמכר כיתו לשמעון ואחר שקמת
לפת לו שטוח כר מכר לערער על
המקוח כי בעלה הוא חתן לעירו ושם דדיין עם שקונה
שכתב בשעתו.

סימן סב דף קכט עא

על דאובן שהיה חייב לשמעון ג' פרחים
והעמידו

נהמתיהו לפני ויהודים שותים במעמד שלם ואחר
קנס רחוקין מהשותים הנז' נכסי' מחצות שלהם ועכ"
סכומם ק פר וכונס השותפים לכוסקם מהם פר' פרוז
חעמיס ו' ושלח לתת לשמעון רק קק · עוד טוענים
שלחי"ק פר' לת יתכוס לשמעון חס לא יעמוד עמהם
בקנס על הקביעות שהוא חומא קנס לו עליה' וחס לאו
פיעבה להם פיטורין ופסק שהשותפים חייבים לפרוע
לו כל הסך מהם פרוס בשלמות ועל טענת הפיטורין
פסק דהדין עם השותפים לו לפרר שכשו תביעותיו לו
לעשות להם פיטורין: ועם הנהה דעייך בדף קכט
ע"ב במקום שכוסק לתת תירוץ אחר והוא דק ושם נשוכי
עם שאת שם וה החלוק בכר קדמה מורי' יוסף ז"ל
שקורם רחוקו דברי הר' יעקב מקוני רבה לחלק מדעתו
וה החלוק עמו"ש · ועם כתוב רק ק"ק ס"ו כ"ל קק
שרתים: עוד כתוב ושנה המלכתו כ"ל המרכתי:

כלל ח

דיני מתנות ודין מורע"א

סימן סג דף קלא ע"א

על רחובן שנתן במתנה בית אחד לבכרו
במתנה מחיים בקנין סודר וכתב שטר
על זה בכל חזוקי טופר ואמנם לפוסק כי בכדי דמה
בנכסיע כעד ויכי"ל לה המתין להכי שטר מקנ' הבית
ביר שום תרס רק ביד וקנו רחובן הנזכר ועתה בשטר
רחובן והשטר ל נו כמה מכל הטופר והעדים מעידי'
על זה ופסק דנכה הכחוב במתנה ז ואפילו שלין ביוה
השטר · ועם כתוב בסוף החשוב גם אין מקום לחוש
ונ"מ דכיון שהוקן אי כבית ב"ל לחוש ונ"מ שהכבית
מחויבת לכיון שהוקן בר בבית:

סימן סר דף קלב עב

על הכיון שכן אחר וכת כמעוז דברי ולאחר
עם תשובות החכמים נ"ז אחר השינוי
על התשובה הנזכר' · ועם כתוב הנפסק לן טובה ום
העיבוב וקוץ ומול סדין ב"ל מוה הסיום והוא סוף
הדין · עוד בת וכ' ומה שהביא הגאון מוהר"י קורי
על כרכרי הרב כי ב"ל ומה שהבי' הגאון מוהר"י קורי:

סימן סה דף קלג עה

על רחובן שרצה לתת מתנה לשמעון בית ה'
מהבתים אשר לו ואחר לו לך חוק וז כי
בבית ה' מהבתים שלי ומעתה הלך וסגר הדלת מבית
ה' מהו' ופסק דשמעון לא זכה במתנה זו ועם כתוב
כך תלמוד בבית הכיון בשבבי קרקע מנכסי עלבך
הכיון בבית האומר לחבירו קרקע מנכסי:

סימן סו דף קלה עא

על רחובן שנתן מתנה לשמעון בקנין הבית
וכל נכסיו ואחר כחובו מטלטלין זמעות
ושטרות ופסק דזכתה השפה וכחלק על מה שפסקו
החכמים הנלמים כנ"ל · ועם כתוב לנו' וכל שעבודיה
בית שהוא כרוח ב"ל כיון שהוא כלי · עו' סם והיכוויר
וה בדעת מדם ב"ל כרעת מדם:

סימן סז דף קלה עג

על רחובן שמכ' בית ח"ל לשמעון לחיו בחנם
שהיה מחייס ומנוס לו לנקוח חוזו בכס
לין בכסף ועל זה יענוהו וקני העיר לנתנה לו ולעשות
לו רחייה כרצונו ולעת מצוח סימות לחיו או סיהיה לו
בכ כח לעמוד בגדו יחזור להחזיר הבית מ"ד נין יעשה
ועת רחובן תוכ' לת יזרעי לחיו לכל לין לו עדי מורע'
ופסק דהדין עם רחובן ואפי' שלח מסר מרעת · ועם
כתוב דדל שהכה הלי מעמת ב"ל הלי טעמת:

סימן סח דף קבא ע"א

על רחובן שחלק נכסיו בח ו לבניה בכית
ועשה להם לעשות שטר פיטורין: לזה
בשבועה חמורה וכביטול מורעוק ועתה קם לח' מהם
לערער על החלוקה בטענת חוכם ופסק לדין כערעו
וה ממש לכל הפיטורין מעשה:

כלל ט

דיני צוואת ונהלות ודיני אפוטרופוסים:

סימן כט דף קמה ע"א

על רחובן שנוה והניח כל נכסיו לשלש בניו
בחורת סירו קומיסו שם ומות ג' מהם
כלי זרע שיירשו לחיו חלקו ואחר שמת רחובן מת גם
אחד מהם ושנים הנשארים חלקו כיניהם חלק לחיהם
הנפטר ואח"כ מת גם השני וזה והניח במתכת ס"מ
מכנסיו לזה ולזה כטוב בעיניו ומה לחיו הניח לו חל'
מ נכסיו ופסק דלין במתנתו כלום שהרי זה בנכסים
שלהם שלו · ועם כתוב מתכת שם כתבתי ב"ל כתבתי ·
עוד כתוב ואפי' תין יפסוק מילתיה דר' נתן ב"ל ואפילו
תכיון יפסוק ממילתיה דר' נתן:

סימן ע דף קבח ע"א

על רחובן שנוה והניח לשתי בנותיו ומדוכה
בנכסיו וזה עשה חוקו ע"ג כותל' מהעי'
ונוה שתתן לכל' כך מה ולא כך מה והשאר כלם הניח
ליורשת נמורה חשתו הנזכרת ופסק דלת זכתה השפה

מכאן טעמי נס מתג נתחדש שיורשי הבעל אומרין
בדין נתפרנס ועתה נתחרט מתפרנס ופסק דין
לאחר הפסידה כלום ואחיות הנחלן מוחזקין להרן חסין
שלו. ועם כתוב עבדי שמעאלי שיב דו ג"ל ערבי ישראלים.
עוד כתו כמשפטת הלועזי הנקרא בלעזנם ג"ל כמשפטת
הלועזים שהמין שאחר הנקרא בלעזנם. עוד כתוב
ומוכרים תבר בן ברימבן ג"ל לשבר בכר בהם שבמ"ן.
עוד כתוב יורשת פלוני ג"ל כללית. עוד כתוב ועם
בהלכות כתו ופרשי רבנן ג"ל ופירוש רבנן. עוד כתוב
מלאכתי מירי בשטן הכתה ג"ל בלעזנם הכתה. עוד עם
וכן עם בעדנן הדרך וכו' מלת נם מיותרת. עוד עם
דעם ולא נלך ידי מוחלי ג"ל דעם לא כן לא היו:

סימן עא דף קנ עד

על יתום קטן שזקנו חבי תביו רוצה להוציאו
עמו ואמו העיד ה' את רוחה שלא
אחר עם רחובן חבי"ה ולדעת עם ורוצה להוליך עמה את
בנה וכפרט כי חביה רחובן הוא חכם ולמדהו תורה
ומנות וזקון חמים עם בניס אחרים מלמד אחרת
שלקח ולא יהיו עיניו פקוחות על כבודו היתום ושעבות
אחרות ופסק דינין עם הלמנה להיות עמה היתום
בעלייתה לחי. ועם כתוב כתן בחיים ורחי דעדיף ג"ל
ורחי דעדיף:

סימן עב דף קנא עג

על רחובן שנזוק מחמת מיתת שמעון לבתו
בעת כיבוחה שמי שפי פר וכל השתרית
יורם בכו ועם ימי כלתי ורע שלו לחותו הבת הנזכר
תירם כלם ועל זה הניח עליהם לשוטרוסים נחתי
שגדל בנו ויהיה כן זו שבי כבטר וזה לחת לאחו במתנ'
שמ תרביצה שפים פרחים וליתומה פנו מתה פר ולשלנו
ק"חתי והשתרי כלם מניח לאחותו ופסק דינין בנותתו
זאת כלל. ועם כתו יכול לקחה כמתנה לבנו ג"ל לתתה
כמתנה עוד עם דחלב למה הזכיר עלם ושותו ג"ל
הזכיר לומר עלם:

סימן עג דף קנה עב

על רחובן שבעט' ולא הניח שוטרוסים על
בניו ועל בכם ית שמעון שהיה לו קנ'
קורבה בתעשק ושתדל בשרבי היתומים ובספוק
מזונותיהם עד שבחורך היתים ככם כידו כל הממון
מעזבון חביהם ויהי כאשר גדלו היתומים ורבה שמעון
לתשור כל הכמה בידו מעל עזבון חביהם והיתומים
שחלו להרחות להם חשבון ברור מה שבבם בידו ומה
שבור ושמעון מעז שזין לו כתוב בספר כלל רק היה
כועס ונותן בחמור בממון חביה לחור ושמעון ההוא
היה עושה הוכחותים ופסק דשמעון פטור ואינו חייב
להרחות להם חשבון. עוד טענו שמעט כמה שפר לאחי
בחובת האם ובחי מלוג שלא כדין ונם כוח פסק דין

עם שמעון. ועם כתוב ובפסק לאחר הזכחתי דאין
מעמא כוכבי מ דברי מוהרר"י חיסדלן ג"ל הזכחתי דכן
מעמ' מדברי מוהרר"י חיסדלן.

סימן עד דף קנז עא

על מי שבקלה לו ירושה מצד קרובי אמו
בעודו קטן והממון נמצא ביד רחובן
ושמעון ונפסקה להם ביד מי שיפסדוהו ליד הלב את
יעמידנה בך לאחים אחר, כאמן לו יעמוד בידם עליון עד
אשר יגדל הנער ואז יפסדוהו לידו ובפסק דאם הכל
מעם ירצה להם שהלב הוא לאמור ושעיר כנדחי שהוא
קודם לכל אדם לקבל הממון בידו. ועם כתו הסכמת
מוהרר"י שעיה הלוי זלה"ה:

סימן עה דף קנח עד

על נזוקה שבעשית עלי כוטרלי"ו וכתו שמכית
יורדים כוללים בממונו לרחובן ושמעון
דורין ולרחל אחותו לאמת יוסף ורחל טוענת לבטל
הנזוקה כגו שתלה בפי שבעשית עלי עשב שכית שבעלה
נקרא בנימין ולא יוסף בו אחים היה נקרא יוסף ולא
בעלה ואלו זאת לומרת שלא היה שמו כדעתו ובפסק
דינין כדבריה בלום והנזוקה קיימת. ועם כתוב ועל
כתי כתם בק' ערים בפתם ג"ל בק' ערי כפרים.

כלל יא

דיני שלוחין ושותפין ופקדון.

סימן עו דף קס עא

על רחובן שמלה קו"ל מ"מ לשמעון למכר
אותו ונשלו לו כך כנגדו עם הסכים
הקודמת אשר תלך במקום רחובן ושמעון השתדל מאד
למוכרו כמרוצי כרי לקנות עמהם הכנדים וירא כי לא
יכול לו ויחליף המעי עם כל כך רצונם ושען חוקם על
הסכימה הקודמת שסיימה הולכ' עם ובדרך תעמו חוקם
הנזכרי ופסק דשמעון פטור מפגיעה כזו. ועם כתו
עשר לתם ול יכוחם ולרח ג"ל ול יכוחם והטור. עו' עם
לחבי נקט בעובדא דהתי ג"ל בעובדא דהתי. עו' עם
נתנסין הכתים מתת שעבר ג"ל מחמת שעבר.

סימן עז דף קסב עג

על רחובן שנשתתף עם שמעון ועם כל אח'
מהם בשותפות כ' לתפים פרחים ושוב
כתחייב רחובן לקחת בהתחה כ' אשים אחרים ולשולת
לשמעון לתועלת השותפות וכן שלחם רחובן ויש בידו
קבלת שמעון שכבר קבלם בידו ושתה בפטר שמעון
וכתם השאבה לנבות פרוטיתה מהממון ההוא ובפסק
דינין התחה יכולה לנבות מממון רחובן. ועם כתוב

גבי קושיית וההמניה ג"ל ונהמניה · עוד התוב מפקן
ליה [illegible] בעדי ג"ל בכדי :

סימן עח דף קסד עא

על ראובן שנשתת עם שמעון ושם כל אח'
בשותפות בשוה ויען היו לראובן מעות
יותר יחד אותם על שם בניו והיה מסתחר בהם לחוד
על שם בניו וכן מפקן מה מוכסי ללוי ויהודה בהקפה
מאלו המעות שלו לחוד ועם עליהם שטר על שמו לחוד
וכשהלך שליח ראובן עם השטר לגבות התוב הלך גם
שמעון עמו וכתב להם ראובן שהוא שולח השטר עם
שלוחו ועם שותפו שמעון כדי לפרוע חובם ועתה עשו
קנוניא עם שמעון ואומרים שפרעום לשמעון על פי
כתבו ושמעון עשה להם רמיה מקבלתה בידו ופסק
דהדין עם ראובן ואין בדברי לוי ויהוד' הלוי' · והסכמ'
מורי וקרי מוהר"ר מאיר יוחנן זלה"ה על ה"ן הנזכר :

סימן עט דף קסז עג

על ראובן שהלך להביא נכסיו מעבר ליס
ושמעון סודר לו להביא גם בגד אח' שלו
בדרך במלון באו עליו גנבים ושדדו לראובן כל הנמצא
אתו ושמעון טוען שראובן פשע שבא יחידי בלתי שום
אמר במבריו · עוד טוען שהוא כתב לו למסור הבגד
אחרי שיעבירהו בדר פלו · והוא שיכה מרגון הבעלים
ופסק דראובן פטור ואין בטענות שמעון ממש · ושם
כתוב מאמוראי ראשונים עד כאן יראה דהא רב פפא
ג"ל ירצה דהא רב פפא :

סימן פ דף קסח עג

על ראובן שמס' לשמעון קופסא קטנ' ברוב'
ואתומה להוליכה ללוי ולא הודיעו מה
שבתוכה ושמעון קבלה והניח' חוך האמת' שלו יחד עם
חפציו ומעותיו ונאבדה האמתחת כמו שהיה וראובן
טוען שפשע בשמירתה ולזה רוצה לישבע שהיו בה
מרגליו ושמעון טוען שלא פשע ואפי' פשע שמא סיגים
היו בתוכה ופסק דשמעון פטור · ושם כתוב שנבאר
בסי' ד"כה פסק שם הרמ"בם ג"ל דבזה פסק שם הרמ"בם
עוד שם שלא שמר נחלתו ג"ל נחלתו · עוד שם אלא
כשיש טענה במאו ג"ל במעות · עוד שם אבל הכא לא
הכ' לנפקד ג"ל לא הוה ליה לנפקד : עוד שם לרד לסוף
הבנת דברי הר"אש ז"ל ג"ל דברי הרב ז"ל · עוד שם וכיון
שכן אפי' הר"אבד והר המגי' לא מסייע לשמעון המוחזק
ג"ל והרב המגיד מסייעי לשמעון · עוד שם בהסכמתן
זו ג"ל דהסכמתן זו :

תמו הי' כללים

סימן פא דף קעג עא

על ס"ת שנמצאו בהם הרבה כפ"ן פשוטות
בסוף שיטה שהגג שלהן ארו' יות' מהרג'
ופסק דצריכין תקון · עוד נמצא בס"ת אחד סדק אחד
כעין שריטה שעובר על שטח הכתב אבל אינו
עובר מצד אל צד ופסק דאין לפוסלו בכך · ותשובה זו
שייכה לכלל ה' :

סימן פח דף קעד עב

על חתן בחור שנשא אלמנה ונפל הפרש אם
יתרא בפרשת ואברהם זקן בנהוג לכל
בפי קדם ובני ספרד ופסק דיכול לקרותה ואין כאן
נגד המנהג · ותשובה זו שייכה בכלל ה' :

סי' פג לשון מוהרר"י קארו ז"ל בטור א"ח סימן
תמ"ה על דברי הטור שכתב לכך
טוב לעשות לו מדורה ולשורפו בפני עצמו ·

סי' פד לשון מוהרר"י קארו ז"ל בטו' ח"ה סימן
פ"ז על דברי מוהר"י קולון שכתב
דכל הפוסק בשבוע' חוסת דצרוך נקיטת תפק הוי טוע'
בדבר משנה ותוזב :

סי' פה לשון מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל בחלק א'
סימן י"ט על שאלת ראובן שמכר
שפחה לשמעון וכו' ·

סי' פו לשון מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל בחלק
הנזכר סימן כ"ז על שאלת שמעון
שהתויר לישמעאל הדיסקי"ה של ראובן ·

סי' פז לשון מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל חלק שני
סימן פ"ה על מה שכתב וז"ל חרא
דמאי דאמרו' דכל המפקי' ע"ד אשתו ובניו הוא מפקי' ·

סי' פח לשון מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל בחלק
שלישי סימן ה' על מה שהקשה
להרמ"בם ז"ל דאיך אפשר לו' דבצבורי' לא בעי אגב וקני
וכו' ·

סי' פט לשון מוהר"ר אליא מזרחי ז"ל בהגהות
ס' מ"ג כה' מגילה על מה שכתב
סמ"ג מכאן פסק רבי תנגל דמג לה בזמנ' ביחיד כר וכו' ·

סי' צ לשון מוהר"ר שלמה הכהן ז"ל בחלק
א' דף ל"ד שכתב על הרא"ש בפר'
איזהו נשך בשם הרמ"בם גבי ההיא דהלויני ודור
בחצירי וכו' ·

סי' צא לשון מוהר"ר שמואל דמדינה ז"ל
בתשובות השייכות לחמ' סימן
ב' לייסב שתי קושיות עצומות שנשאל על דברי הטור
סימ' י"ג :

סי' צב לשון מוהר"ר קארו ז"ל בטור חמ' סי'
ס"ה על דברי הר"אש שכתב הא
דר' אלעזר ולא דר' יוחנן גב' דסבורא ליה דפליגי וכו' :

סי' צג לשון מוהר"ר קארו ז"ל בכסף משנה
הלכות מכירה פרק י"א על דברי
הרמ"בם שכתב חייב עצמו בדבר שאינו קצוב וכו' :

סי' צד לשון מוהר"ר קארו ז"ל בכסף משנה
בסי' מה' תשובה על מה שכתוב

וים עבירות קלות מאלו ואעפ"כ אין אומרין אחז שהרגיל בהם וכו' :

סי' צה לשון הר"מ ז"ל בפ"ה מה' מי שכיחס על המצות שעשה וכו' עד והכוכביים תולין עד יום אם עשה תשוב נחתם לחיים:

סי' צו לשון מוהרר"י קולרו ז"ל בכפף משנה בפ"ג מה' וכייה על מה שכתוב לאכל הכותן מתנה וכו' כיצד וכו' :

סי' צז לשון הרמ"ם ז"ל בפ"ה מהל' טוען ונטען נשבעין על טענת קטן וכו' עד נמנחת חומר קטן שאמר וכו' :

סי' צח לשון הרמ"ם ז"ל בפ"ו מהלכות שבת התולדה היא המלאכה הדומה לאב מלאכות כיצד המחתך לתלתרוק מעט לבשלו וכו' :

סי' צט לשון הרמ"ם ז"ל בפ' כ"ח מה' מכירה המקנה לחבירו דבר שאינו ממוניס וכו' עד כיצד עדיה ז"ל חיטי לחבי חוכ"כ' :

סי' ק לשון הרמ"ם ז"ל בפ"ח מהלכות גזילה ואבידה בהמת חבירה שקרס ג' וחזו במוסיר לה קבה עד שיעמוד וכן בעכסי הגר כו' :

סי' קא לשון הרמ"ם ז"ל בפ"י מהל' שכירות כתן נמר לנבע וכו עד שמ"כעל פלני תיכי רוצה בתקנה זו אלא יתן לי דמי נמר וכו' :

סי' קב לשון הרמ"ם ז"ל בפ"ב מהלכות שאלה ופקדון אע"ג דתפוקפין וכשאל לו ג' מהם וכו' עד פעם כה הרי זה משלם וכו' :

סי' קג לשון מוהרר"י קולרו ז"ל בכפף משנ"פ מהלכו' זכיה על מה שכתוב הגר בורח בנכסי הגר קטן וכו' :

סי' קד לשון הרמ"ם ז"ל בפ"ב מה' זכיות מתנה זו שאמר לבני תיכי רוצה בתקנה זו אלא יתן לי דמי נמר וכו' :

סי' קה לשון מוהרר"י קולרו ז"ל בכפף משנה בפ' הנזק על מה שכתוב ראובן שרצה לתת מתנה לשמעון וכו' :

סי' קו לשון הרמ"ם ז"ל בפ"ח מה' גירושין וגופו של גט הרי זה לך מותרת לכל אדם וכו' :

סי' קז לשון הרמ"ם ז"ל בפ"ו מה' זכיה הנותן לא' מכניו בין שהיה כריח :

סי' קח לשון הרמ"ם ז"ל בפ"ו מה' מלוה לפי' האומר לעדים הוו עלי עדי וכו' עד ואעפ"י שאמר להם כך וכו' :

סי' קט לשון הטור ז"ל בח"מ סי' רע"ה היו לגר שדות הרבה זו אלא זו ואין דבר מפסיק ביניהם וכו' :

סי' קי לשון הרמ"ם ז"ל בפ"י מהל' גזלה היה את רוכב וכתב ה"ה דרכינו סבר כהרי"ף דאינו צריך להגיה כדגליו וכו' :

סי' קיא לשון מוהרר"י קולרו ז"ל בחלק ג' סי' כ"ה בסוף התשובה וז"ל ובכל' כמי תרי ספקי חדא דאיכא מאן דס"ל דכתב ידו חיכו נאמן לומר פרעתי :

סי' ק ב לשון הר"מ ז"ל בסי' ק"ע ועל עניין מוסי כן יקצתן שכתבו המחפנה שלו ב' ד' סעיד וכו' :

סי' קיג לשון מוהר"ך ז"ל בחלק ג' סי' ל"ד וז"ל ים לתמוה על הר"ם כמה שכתב סי' ס"ח שהוא סותר דבריו כמה שכתב שם וכו' :

סי' קיד לשון מוהר"ם חיון ז"ל בהגהותיו על הטור כריבי י"ט כמה שהקשה על מוהרר"י קולרו ז"ל נבי כטילת יד"ם :

סי' קטו לשון רב שרירא גאון וכבו ורבינו האי ז"ל כתשובה דיש לדקדק מפני על דבר הסמיכה אשר נוהגי לסמוך לחיות בחוריס בהגהי שלח יועיל הסמיכה עד שיגיע לשנת כך וכך :

סי' קו לשון מוהרר"י ווילה ז"ל בתשובותיו על דבר אשת דוד ורבינו הגרשם על מפני אבי' שמע מן הנשים המוזרות חיים פלו' וכו' :

סי' קיז לשון הרמ"ם ז"ל בסוף הלכות גזלה מנה ביטי נשים בזמן שהבעל מוחה יחזיר לאשה :

סי' קיח לשון הרמ"ם ז"ל בה' זכי' כל המפסיק בשבת מפסיק בנכסי הגר בגון כרמלית וכו' :

סי' קיט לשון הרמ"ם ז"ל בפ"ו מה' טוען כ"ר על שלשה שהיו יושבין מעורבין במקום הקבוע להם וכו' :

סי' קכ לשון הר"מ ז"ל בכלל פ"ט סי' ה' על מה שכתב דכשמני שותפי חיין להם לומ' מנו לגבי אחרים :

סי' קכא לשון הרמ"ם ז"ל בפ"ח מהלכו' גירושי' כרי שיאמר לה כשייתן הגט וכו' :

סי' קכב לשון הרמ"ב ז"ל בפ"ב מה' טוען טענו שים לו חוב אלנו בערים וקנין וכו' :

סי' קכג תשובה על נדון אשה אחי שנשדרה עם פלו' ויצא עליה קול ע"י שוכרים ופסק דאין לכוף לבעל לגרשה ולסיבת מה לא נכתבה השאלה רק מתוך התשו' יובן הנדון ואת התשו' סייבת בכלל כ' :

סימן קכד תשובה על נדון האחי שלא חלקו ועכשו בחי לחלוק ורוצים שהאח הגדול שהוא נשוי שלא להוציא בנכסי כדוכייתא קודם חלוקה : גם רוצים שלא להוציא החוכות שחייב לאחרים מהעסק שהיה מתעסק ופסק שהדין עם האח הגדול ואת התשובה סייבת לכלל י' :

ותשלם כל המלאכה ' כרת ודין והלכה ' יום נ"ו לחדש אדר שני שנת יאכלו ענוים וישבעו ' הא יזכנו להוציא לאור חבור ספר דו שות מהר"ב המחבר נר"ו ויזכהו להבר ספרים אחרים כאשר עם לבבו אבי"ר :

MTA KÖNYVTÁR

B
792.

יעקב לבית לוי

זוֹת

Venezia
1632-4

EX MARIO M. MORTARA

ג"ב
313